

4
MAY
FEB 14 1908

317033

B A S M E

A R O M Â N E

ȘI GLOSAR

DE

PER. PAPAHAĞI

PROFESOR SECUNDAR.

★
EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL” ȘSOR I. ST. HASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1905.

11.443

BASME AROMÂNE

Pe lângă semnificarea de *basm*, adică acel gen poporan, în care miraculosul și supranaturalul joacă un rol esențial, *părămiș* mai capătă, în vorbirea obișnuită, și alte semnificații.

Pentru a exprima ideea, că cineva a devenit proverbial din pricina unui vițiu, sau a unor fapte de criticat, a unor apucături, etc., se zice:

- 1) *Il feșiră părămiș* = Il făcură basm;
- 2) *Ağumse părămiș* = Ajunse de basm;
- 3) *Il loară hoară (sau: lumea, oâmiul'i) părămiș* = A ajuns de poveste în sat (sau: la lume, la oameni).
- 4) *Va ti l'a lumea părămișu-n gură* = Vei ajunge de basm în sat, vei ajunge proverbial.

Arată ideea de lucruri neadevărate, ca și cuvântul basm (1).

Aeste-s părămișe = Astea-s basme, lucruri inventate, neadevărate, fleacuri.

Părămișile aeste s-li spună la fișori, nu a nia = Basmele acestea să le spui la copii, nu mie; adică: cu neadevăruri de al de astea să înșeli pe copii, nu pe mine.

Pentru a arată, că cineva este bun de gură, bun povestitor, că știe multe, se zice:

Are părămișe multe sau știe multe părămișe, are părăvuliș multe (mușate).

Părăvulia vine = vorba vine; povestea vorbeii.

Noțiunea de «a povesti» este exprimată prin: *șic părămiș*, sau *aspun (spun) părămiș* = povestesc, spui basm.

ностръ; la Slavi însă el însemnează narațiune în genere, chiar o relațiune curat istorică, uneori roman, niciodată *basm*, se ia apoi în sensul de fie *legendă*, fie *snoavă*, fie *anecdotală*, fie *povestea vorbeii*, după cum zice foarte nimerit Anton Pann, în care nu ne întâmpină nimic miraculos sau supranatural, pe când *basm* este și rămâne numai *conte bleu*, numai *Märchen*.

«... Cuvântul *basm* este de origine slavică, însă numai ca material brut. Românii împrumutară pe calea cărturărească pe paleoslavicul *сказка* «fable», care niciodată nu însemnează la Slavi *сказка*, polonește «*bajka*» bohemește «*bagka*», bulgărește și sârbește «*prikazka*».

(1) Vezi: Hasdeu, *Etym. Magn. Rom.*, art. basm, pag. 236.

Când se povestește la Aromâni?

Rândurile următoare spuse la introducerea ghicitorilor se aplică și la basme :

«Aromânii obișnuiesc a petrece cu ghicitorile — deci și cu basme — în două anotimpuri: iarna și vara, și ca să fim mai drepți, vom face următoarea distincțiune :

«Aromânii sedentari petrec mai mult iarna. În acest anotimp se adună, de mai multe ori pe săptămână, câte mai multe familii la un loc și petrec, lucrând împreună, cântând și povestind la glume și la tot felul de distrațiuni, pe când copiii strănși mai la o parte în grup, povestesc la ghicitori și la basme.

«Cauza pentru care în timpul verii nu se dau așa mult la tot ceea ce face parte din literatura populară, pare a fi următoarea : În satele unde Aromânii sunt fixați, se obișnuiește a se merge în străinătate; cei înstrăinați se întorc în sânul familiei tocmai în anotimpul verii și rămân toată vara, până târziu toamna, când iarăși pornesc în străinătate. Cu această ocaziune, bărbații întorși în satul natal se țin mai mult de plimbări și de petreceri decât de stat la taifas, ca să povestească la basme și la altele de al de astea. Iar femeile, cari sunt depozitarele literaturii poporane, amână lucrul de vară până la iarnă, ca să-și *hărisească*, să-și bucure, să-și alinte pe cei sosiți din străinătate, căci mult vor fi suferit ei în depărtări.

«Clasele păstorale în schimb cultivă literatura populară atât vara cât și iarna. Vara pe *paturile* caselor, unde mai bine de douăzeci de femei și fete de toate vârstele se strâng și lucrează lâna vitelor, transformând materia brută în materie de vânzare, glumind în acelaș timp și povestind câte și mai câte.

«Iar iarna, iarna mai ales, când două trei familii închiriază o singură casă, sau, cei cari nu se duc prin sate, își fac colibe una lângă alta, și când femeile fiind mai ușurate în ce privește munca zilnică, se strâng în jurul vetrei și povestesc la basme și la tot ce face obiectul literaturii poporane, impletind doar la ciorapi, ca să nu fie cu mâna goală, și pe

când femeile se întrețin cu de ale lor, copiii ascultă sau povestesc și ei tot lucruri copilărești. Și este de notat, că Aromânii păstori sunt foarte abundenți în copii» (1).

Patul Mare. Ca să-și facă cineva o idee deplină de ce sunt *păturile mari* aromânești, săli nelipsite din casele tuturor Aromânilor și mai ales ale celor cari se îndeletnicesc cu creșterea vitelor, altădată în plină desvoltare, trebuie să facem o mică descriere a însăși casei românești din Peninsula Balcanică.

În genere casele aromânești înfățișază forma fig. I, II, III (2).

(1) Per. Papahagi: «*Din Liter. Popor. a Arom.*» pag. 343.

(2) Aromânii, din motive pe cari nu le putem atinge aci, și cari, unele, au fost desbătute de alții, și-au ales ca locuințe, pentru așezarea satelor și orășelelor lor, munții, și încă în munți pozițiuni strategice inaccesibile. Iată cum descrie poziția satelor și construirea caselor aromâne d-l I. Caragiani:

«..... toate orașele românești par a fi mai mult *cuiburi de vulturi pe munți* decât locuințe de oameni, zice d-l I. Caragiani, în «*Studii istorice asupra Românilor din Peninsula Balcanică*», pag. 109, 118. Intrarea în ele este inaccesibilă, iar retragerea totdeauna asigurată pe vârful munților în păduri. Fiecare oraș este o fortăreață, poate zice cineva. Acelaș lucru se observă și la Românii de pe munții Balcani și Rodope, chiar în timpurile lui Petru și Asan. Iată cum vorbește *Nicetas Choniata* (pag. 482) despre aceștia din urmă: «barbarii de pe muntele «Emos (Balcani), cari mai înainte se numiau *Mesieni*, iar acum se numesc Vlahi Aceștia încrezându-se în pozițiile grele de atacat și încurajându-se de fortărețe, cari sunt foarte multe și *se află așezate drept prin stânci prăpăstioase, etc.*». Iar la pag. 487: «Orașele de acolo, cari sunt multe prin Balcani, iar cele mai multe sau toate aproape sunt zidite pe *stânci prăpăstioase și pe munți incunjuțați cu nori.*».

«Nu numai orașul întreg este o fortăreață, continuă d-l I. Caragiani, dar chiar casele sunt așezate astfel ca una să apere pe cealaltă. Apoi fiecare casă la intrare prezintă două laturi eșite afară pe de o parte și alta a ușii, și în aceste laturi sunt un fel de găuri, prin care oamenii din casă pot da cu puștile sau, altădată, cu săgețile ori cu sulițele; iar pe deasupra ușii un fel de balcon închis, dar cu găuri pentru a vărsa de acolo apă fiartă sau untdelemn fierbinte, asupra acelor cari ar căută să spargă ușa, sau pentru a da cu pușca de acolo. Casele căpeteniilor sunt și astăzi ca niște casteluri, și ruine de niște astfel de casteluri se află în toate comunele românești, mai cu seamă la marginea comunei sau pe locuri mai înalte, de unde să poată apăra comuna. Pozițiile în cari au fost zidite cele patru comune ale Sulițașilor erau și mai formidabile».

(Apud. I. Nenițescu, *Dela Rom. din Turcia Europ.* pag. 230).

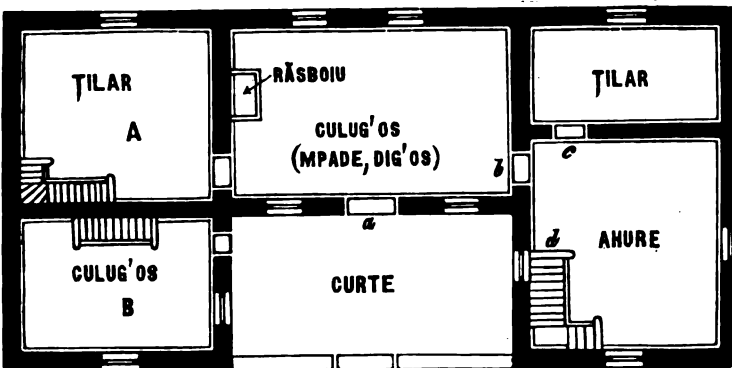
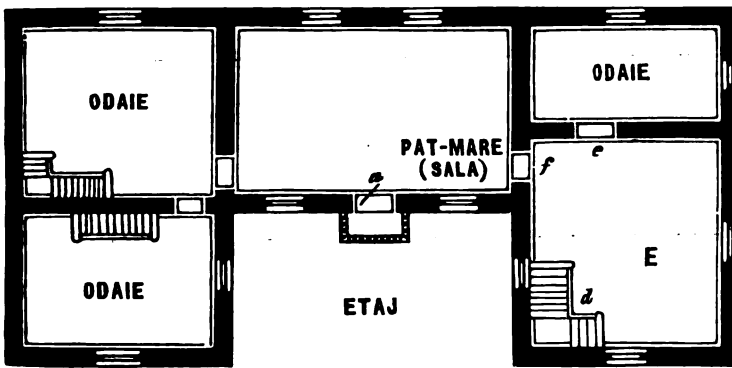
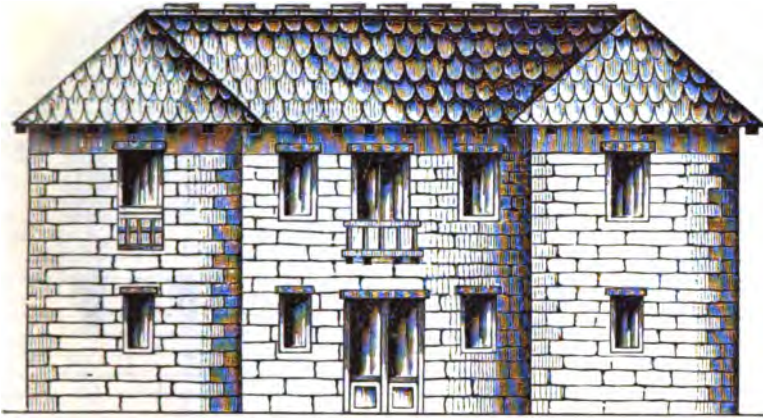

Fig. 1, (Avela, Epir).

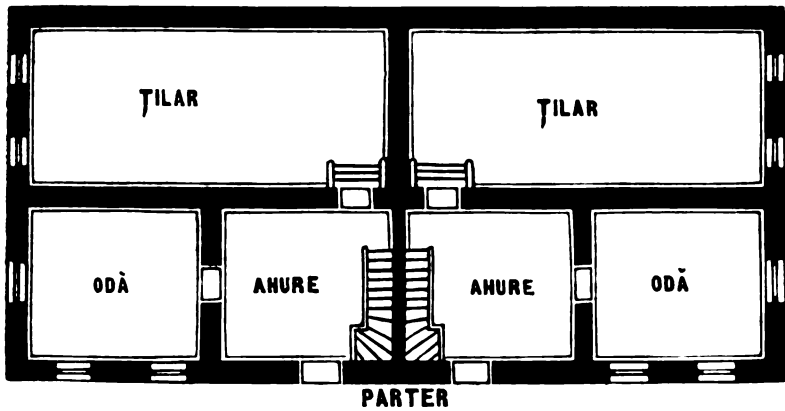
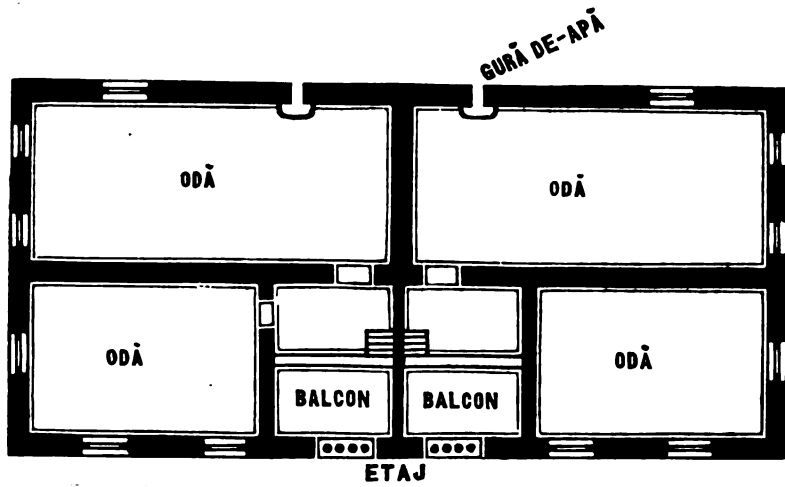
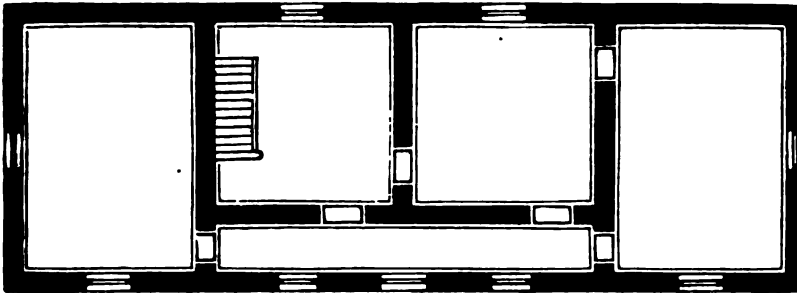
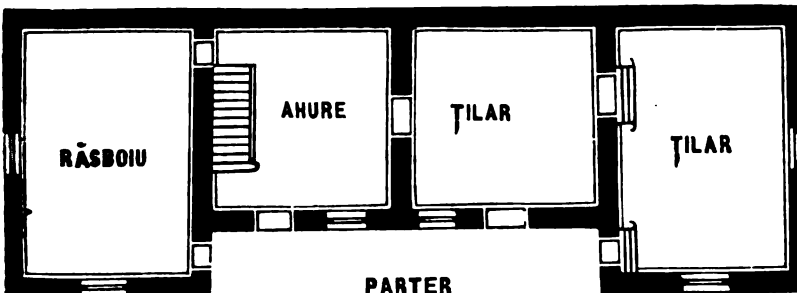

Fig. II, (Belcameni, Macedonia).

ETAJ

PARTER

Fig. III, (Nigovani, Macedonia).

Prin ușa *a* din curte (Fig. I), te introduci în partea casei numită *culug'òs* (Macedonia), *mpade* sau *dig'òs* (Epir).

Aci se află așezat răsboiul, nelipsit din ori ce casă aromânească.

Prin ușa *b* te introduci în *culug'osul* al doilea, numit *nic* (= mic) sau și *ahure*.

Aci se află depozitul de lemne și tot produsul de vite, ca unt, brânză, lână, etc., așezate toate pe niște paturi joase de scânduri.

Alături de *culug'osul* mic, prin ușa *c* intri în *filâr* (= pivniță), unde pe niște paturi de scânduri, mai ridicate, sunt înșirate lăzile, hărăile (=saci mari) de rufărie, lână și altele.

Tot acelaș lucru se observă și în A, B, afară însă dacă locuiește o a doua familie. În acest caz, în B se așează răsboiul și A servește, după împrejurări, de pivniță.

Scara *d* conduce în catul *E*, numit *analtu* sau *pat (nic)*. Aci se culcă seara parte din membrii familiei, aci se așează masa, se așteaptă oaspeții, se află icoana în perete și stau ziua bărbații, ca să-și facă trebile. Tot aci, deasupra scării, se află construit un *pătîcû* sau *pătîc*, pe care, în fiecare dimineață, *nveasta noauă* (= cea mai tânără dintre neveste) sau *mărtătoarea* (= fata mare), după ce îndoiește frumos cuverturile, le așează una peste alta, și apoi le învește cu un cearceaf.

Prin ușa *e* dăm în *casă*, cameră, în care se gătește, în care se află *vatra* = căminul. Într'însa se păstrează în ordinea cuvenită: *căpistearea*, în care se frământă pânea și se fac plăcintele, *sinduk'a* (= ladă) în care se ține pânea; tot aci, pe deosebitele *pulîțe* (=polițe) și pe *scîndurițe* (=scândurele), făcute anume, se țin orânduie toate ustensilele de bucatărie: *căfîne*, *ling'ere*, *misure*, *tingire*, *săritoare*, *cripi-toare*, etc., etc.

Prin ușa *f* intrăm în *Patul mare* (= sala mare.)

Aci este adevăratul atelier manufactural al Aromâncelor. În colțuri sunt răsturnate hărăile cu lâna, care trebuiește lucrată în acea zi. Pe de o parte și alta, dealungul pereților, sunt așezate *scâmnile cu kapîînă* (= daracii), cu cari se pieptănă și se trage lâna, se scarmână și se face caiere. Tot aci se află *ćicrik'le*, *virtelnițele*, furcile (= *furțile*), răs-

chitoarele, scăunașele de scânduri, pe cari torc torcătoarele cu furca fixată la cingătoare.

Aci, în fiecare dimineață, *măea* sau *mama-mare* cum i se mai zice, distribuie lucrul la nurori, la fete și la nepoate, cu o vorbă dulce, cu un sfat părintesc, inspirându-le grija de casă, interesul căsniciei, și dând ea însăși pilda cea mai frumoasă, prin zehul neadormit ce-l depune la lucru. Prin acest fel ea știe să sădească în toate, încă din frageda vârstă, iubirea de muncă, mijlocul cel mai bun și cel mai solid, prin care ele ajung să devie niște bune cârmuitoare de casă.

Apoi, pe când lâna se scarmână și se curăță de scaie, pe când fusul se învârtește, sbârnâind, iar cicricul, cu coardele unse frumos, spre a nu scârțil nici cât, toarce dus, lin, sfătoasa maia, răzătoare, bună în totdeauna, distrage din greul muncii pe fetele și nurorile sale harnice, prin snoave plăcute, alese și pline de duh dătător de viață.

Apoi încetul cu încetul se incinge focul poveștilor, al istorioarelor, al întâmplărilor hazlii, al anecdotelor și al ghicitorilor, etc.

Prin modul acesta, *patul mare* se preface într'un fel de sezătoare zilnică la Aromâni, căci mai bine de douăzeci de femei, neveste și fete lucrează zilnic, fără a socoti pe oaspetele venite cu lucrul (1).

Aceasta este împrejurarea cea mai de seamă în care se povestește în timpul verii la Aromâni.

În tot timpul spiritul de ordine cel mai desăvârșit domnește. Se respectă vorba bătrânei, se stimează unele pe altele în ordinea vârstei, și nici o vorbă nepermisă, nici o expresiune necuviincioasă nu vei auzi din gura lor, în tot acest timp.

Acest spirit de ordine în familia aromână este constatat de toți acei călători, cari l'au cunoscut de aproape.

«... Ceea ce este mai surprinzător, ne spune Poucheville

(1) În lipsă de localuri publice, vizitele se obișnuiesc foarte mult printre Aromâni. În zile de lucru femeile, cari se duc în vizită, își iau cu ele și lucrul. Vezi: G. Weigand, *Die Aromunen*, I, p. 270: «Das ganze Flur dient als Gesellschaftszimmer, denn das Besuchemachen ist sehr in Schwung, es muss den Wirtshausbesuch ersetzen».

(Voyage en Grèce) despre Aromâni, este spiritul de ordine ce domnește în familiile și în orașele lor.»

«Și spiritul acesta de ordine, de care vorbește Pouqueville, continuă I. Nenițescu, că se oglindește în viața Aromânului, mai bine decât ori unde se vede în familia lui, ce este ca și o biserică. Femeia aromână, pe lângă că are marele și netăgăduitul merit de a fi păstrat limba strămoșească aromânească nealterată în sânul familiei, pe lângă că este o cărmuitoare de casă fără pereche, ea este și întruparea vie a moralității (1).

Și, pentru a-și face cineva o idee deplină, despre tenacitatea și iubirea cu care ține Aromânul la credințele și obiceiurile sale, las să urmeze rândurile următoare, spre a se vedea, că nimic nu s'a schimbat în modul de a se povesti la Aromâni, de chipul cum se povestește la Romani și de cum trebuie să se povestească încă acolo, unde viața patriarhală mai este în floare :

«Fiicele lui Minyas, disprețuind serbările lui Bachus, lucrează în încăperile lor: ele torc lâna, învârtesc fusul sub degete, fac țăsături și dau mereu de lucru roabelor lor. Una din ele, petrecând firul sub degetele-i subțiri, zice surorilor: «Noi, pe cari înțeleapta Pallas ne reține acul, să ușurăm cu diferite cuvântări lucrul folositor al mânilor noastre. Să spunem pe rând câte o poveste, ca să nu simțim lungimea timpului». Surorile se învoiesc și o roagă să înceapă mai întâiu. Ea se gândește ce basm să spuie printre cele multe ce cunoaște: să povestească oare despre zeița Derceta, care se pomeni cu trupul acoperit cu solzi și infundată de atunci în bălțile Siriei? Sau povesti-vă, cum fiica ei, prefăcută în pasăre, își petrece ultimii ani pe turnuri înalte? Cum zâna Nais, cu cântecul și cu ierburile-i vrăjite a prefăcut flăcăi în pești muți, până ce ea însăși suferi aceeași schimbare? Cum în sfârșit, arborele, ce purtă poame albe, poartă negre, de când fu stropit cu sânge? Această poveste îi place, fiind-că e puțin cunoscută, și *pe când lâna se prelungeste în fir*, ea începe să istorisească trista întâmplare a iubiților nenorociți a lui Piram și a Tisbei... Ea spune, și minunata poveste

(1) I. Nenițescu, *Dela Români din Turcia Europeană*, Buc. 1896, p. 66.

incântă pe tovarăsele ascultătoare. Unele acuză întâmplarea, altele zic, că zeii cei adevărați toate le pot. După ce tăcură, veni și rândul Alcitoei, care începù astfel să povestească...» (1).

Bălțatul. Tot pe *patul mare* se ține *bălțatul*. De obicei *bălțatul* se face cu două trei zile înaintea măritării unei fete, când tovarăsele viitoareii mirese se adună, ca să ajute la cusutul rochiei de mireasă, la albituri și la alte multe mărunțișuri. În tot acest timp ele muncesc, petrecând. Astfel cântă, glumesc și povestesc lucruri voioase, plăcute, înveselitoare, pentruca și miresei să-i fie viața nouă mai dulce și fericită. Nu este permis nici unui bărbat sau flăcău să le turbure voia bună și să ia parte la *bălțat*.

Furca. După ce trece săptămâna întâia și a doua, tocmai într'a treia, într'o Luni după amiazi, este adusă mireasa în *patul mare*, în fața nouălor sale rude, ca să-i puie *mama mare* «furca» în brâu. Pentru aceasta se face de mai nainte o furcă de cires, dintr'o singură ramură, ruptă cu mâna nu tăiată, pe care se anină o bucată de *caier*, apoi se mai face un fus original, pe care dai să-l învârtești între degete și nu merge! *Mama mare*, pe când stă mireasa în picioare, îi așază frumos primitiva furcă la cingătoare, îi dă fusul în mână, o sărută frumos pe obraji, se lasă a-i sărută mâna de către mireasă și-i zice, că din ziua aceea ea face parte neapărată din casa ei. Și astfel noua venită intră în rândul noilor sale rude! (2).

Mama mare, care nu mai poate de bucurie, se retrage la cicricul sau furca sa și celelalte cumnate ale tinerei mirese o înconjoară, o îmbrățișează, o hotărăsc să se așeze pe scaun și o decid, după mii și mii de stăruinți, să-și deschidă gura și să le spuie, ce o învăță mamă-sa, *măea* (bunica) sau *paplu așel știutlu* (= bunicul cel înțelept).

Și ce bine-i stă fermecătoarei mirese, când întonează un cântec duios! ce dulce-i curge vorba din gura rumenă a fetei dela Pind, care, cu boiul roșu pe obrajii feței sale, povestește — trebuie să povestească — unul din numeroasele basme cu *goñi-alepși* = feți-frumoși!

(1) Ovidiu, *Metam.* IV, 32—368.

(2) La Vlaho-Clisura furca aceasta este dăruită miresei de către fărtașii ei.

Fetele, cari-i fac cor împrejur, prietenoase din suflet și din inimă, ci nu prefăcute, ascultă cu băgare de seamă, prind totul, ca să știe și ele, când se vor mărită, să-și facă obiceiul, spre a nu fi luate drept neștiutoare. Și, sfârșind *nveasta noauă*, povestitoare de lucruri inocente și suave, pline de sănătate, cari îndulcesc inimile și te fac să trăiești o clipă fericit, o sărută în gură toate pe rând și o îmbrățișază, cu atâta dragoste, că te rup lacrimi de bucurie și de fericire!

Și rând pe rând copilașii dau năvală, ca să fie sărutați și ei de mireasă, spre a căpăta și ei darul de a povesti și de a cânta!

Avlia, uborlu. Apoi ce nu se povestește, sara, în *avlie*, *ubor*, când mai bine de douăzeci de frați, veri, vecini, se grămădesc pe *pidul'ũ*, la lumina lunii? Neuitat va rămâne pentru mine momentul, când Filpa Beza, mai în vârstă decât noi, cu un timbru vocalic încântător, cu o memorie de copil puternică, cu niște gesturi de erou, ne povestea basme nenumărate. În gura lui Filpa Beza feți-frumoșii, balaurii, etc., aveau o expresiune fermecătoare. Neșterși vor rămâne în mine sclipitorii ochi ai nenorocitului Filpa Beza, care, mai târziu, apucând drumul codrilor, pentru o cauză vitregă, care n'a adus decât prăpăd vieții naționale și economice a Aromânilor, nu s'a mai întors.

Și acelaș lucru se petrece între toate droaiele de copii, în amurgul serii, strânși pe la marginea satului, după cartier.

Totuș păstrătoarea acestor comori, a basmelor, este femeia. Ea conservă cu o fidelitate sfântă, care inspiră admirațiune, formele cele mai caracteristice, formulele tipice, numele eroilor, — când au un nume —, formele limbii, totul în genere, în întreținerile la șezători, arom. *figna-prefte*.

Și aceasta, de când e lumea :

« Vârsta și sexul povestitorului merită de asemenea o mențiune specială, zice autorul eminent al studiului *Basmele Române*, d-l L. Șaineanu, p. 197. Deja Platon și Cicero au observat, că femeile sunt mai conservatoare în privința formelor limbii și tot așa în privința materialelor folklorice, în special a basmelor. Într'adevăr, femeile în genere uită mai cu greu ca bărbații poveștile ce au încântat

pruncia lor, și le repetă mereu și cu drag copiilor. Cele mai frumoase basme germane le datorește Grimm unei femei.» (1).

Scoborirea. După 15 August, adică după trecerea *Stămăriei*, (sf. Măria), sărbătoarea cea mai mare și cea mai mult sărbătorită de Aromânii cari locuiesc Pindul, încep pregătirile pentru scoborire prin locurile mai vâratice, prin frumoasele și legendarele șesuri ale Tesaliei.

Toată munca femeilor, în tot timpul ce le mai rămâne până la scoborire, se reduce în a isprăvi lucrurile neapărat trebuincioase căsniciei și plecării lor. Astfel *cuvertele* și *traietele* pentru cai, sacii și *hărăile*, *tendile*, *stricătorile*, *tîmbările* și altele se lucrează cu repeziciune uimitoare. Lucrurile de vânzare, ca *tălăgane*, *cape* sau *tîmbdri*, *velințe*, *cergi*, *covoare*, *scutic* (= fel de abă), *șăgune*, *cioareci*, *ciorapi*, obiecte foarte mult prețuite, s'au mântuit de mult și parte s'au vândut prin bălciurile ce se țin în Turcia, iar parte se păstrează pentru a se desface în timp de iarnă. Cu alte cuvinte, munca serioasă este isprăvită și numai mici derecții au mai rămas, cari și ele se sfârșesc cu iuțeală de nedescris, când momentul plecării sosește.

Pouqueville, în *Voyage*, vol. II, p. 389 — 390, face o descriere frumoasă a acestei plecări:

„Migrațiunea anuală a Românilor Desareți, pe cari Cantacuzen îi numește Masareți, are ceva de impunător și solemn, ce nu se vede la celelalte populade. La o epocă determinată și anume la Sf. Dumitru, triburile reunite fac o sărbătoare generală, în comunele Avela, Perivole și Samarina, așezate pe ramura macedoneană a Pindului. După ceremonie, bătrânii țin sfat și aleg câteva familii robuste, pe cari le orânduiesc a păzi în timpul ernii, locuințele părăsite de ceilalți. Rânduiala plecării fiind regulată, preoții o anunță prin rugăciuni, răspândind binecuvântările Dumnezeului lui Israel asupra poporului. După toate acestea, urmează despărțirea, care e

1) Platon, *Kratilos*: «Femeile cari conservă mai îndelungat limba cea veche...»; Cicero, *De oratore*: «Când auz pe soacră-mea vorbind, pare că aș auzi pe Plaut sau Neviu, fiindcă femeile păstrează neștirbită limba cea veche (facilius enim incorruptam antiquitatem conservant). Nevenind în contact cu fel de fel de oameni, ca bărbații, femeile conservă timp mai îndelungat ceea ce au învățat în tinerețele lor».

mișcătoare și duioasă, apoi întreaga populație se ridică și, împărțită pe secțiuni, pornește. Opririle pentru pășunatul turmelor, ca și opririle pentru mas noaptea, sunt alese și hotărâte de mai nainte. Prin strigăte prelungite își iau rămas bun dela cătunele și locuințele ce părăsesc, își întorc capul spre a mai zări, încă odată, acoperământul ce îi va adăposti la primăvară iarăși și jelesc pe acei cari rămân în urmă ca păzitori. Tot așa și berzele, pasări călătoare, își lasă cuiburile și, însoțite de nouăle odrasle, se avântă peste mări, sperând a reveni, la redeșteptarea primăverii, spre a locui iarăși țărmurile părăsitate cu durere, din cauza celor rămași în urmă. Pe coastele munților se văd turmele înaintând în coloane șerpuite; sunetul telencilor dela gâtul țapilor și berbecilor; strigătele animalelor de tot felul; vocile amestecate premerg, însoțesc și urmează lungul șirag al emigranților din Pind, cari își revarsă populațiunea sa vărătică peste luncile Macedoniei. Bătrâni, flăcăiandri, bărbați, fete îmbrăcate cum erau în vechime fecioarele din Sparta, mamele împovărate de leagănul noilor născuți, pe cari îi poartă ca în desagi pe umerii lor, pășesc înconjurați de atâtea animale domestice: cai robuști, catări încărcăți cu bagaje, deasupra cărora cântă cocoșul, ceasornicul călivelor, anunțând orele nopții.

«Toți plini de sănătate, strălucitori de speranță, se îndrumă să caute abundența și un climat mai dulce, unde să trăiască sub corturi, ori prin satele lor, pe unde își au locașul de iarnă. Dacă atitudinea lor n'ar fi pacinică și pastorală, cinevă, văzând aceste colonii pribege, s'ar crede în timpurile, în cari nordul vărsă populadele sale devastatoare asupra țărilor mult încercatului Orient» (1).

În această plecare, descrisă așa de minunat de Pouqueville, lipsește dintre amănuntele picante, *nk'isirea năinte* = pornirea înainte, care se face precum urmează :

Înainte de a încărcă și porni familiile cu caii și catăriilor lor, în momentul când se face chemarea cailor la «*ordū-ordū*»,

(1) D-nii Jules Brun și N. Papahagi în : *Moșneagul dela Pind*, pag. 48—60, ne dau de asemenea o frumoasă și adevărată descriere a acestei scoboriri.

când bărbații strică corturile și pregătesc poverile, pornesc pe jos bătrânele cu stoluri de copii, în stare de a putea umbla; aceasta se face în vederea de a nu încurcă încărcarea și de a ușura drumul. Atunci zeci de bătrâne, țapene, arse de soare, pline de tărie, cunoscătoare de drumuri, izvoare, fântânele, pomi roditori în acel anotimp, povestitoare admirabile, cântătoare unele, sfătoase mai toate, după ce iau câte ceva de merinde pentru copii, ca să aibă cu ce le astâmpără foamea și cu ce le îmboldi zelul de a merge într'una până la locul hotărît de mai nainte, îi imbie să le însoțească, că le vor povesti basme, istorioare și câte alte minunății.

Fiecare vale și vâlceă, fântână, izvoarăș, prăpastie, râu, lac, pod la care se abat cetele de copii, își are basmul, povestea, legenda, snoava, istorioara sa, încât nu vom exagera cătuși de puțin, spunând că fiecare petec din pământul călcat și locuit și astăzi de Aromâni, este investit cu un nume de care se leagă câte ceva, plin de amintiri gingașe, duioase, dure-roase uneori, dar în totdeauna scumpe Aromânului, și pe cari bătrânele cele bune de gură, știu să le întipărească adânc și neșters în mintea și inima Aromânașilor!..

Numai cine avut-a fericirea să trăiască, cât de puțin, ca copil, această viață minunată, își poate închipui farmecul ei nespus. Numai cine a scoborît și suit, în voie, veselă și sgomotoasă sau melancolică și posomorită, pe *drumul împărătesc*, cum îl numește un scriitor grec, Aravandinos, acest drum făcut de două ori pe an de Aromâni, își poate face o idee deplină de neștersul ei deliciu!

În adevăr:

Ce priveliște, neasemuit de încântătoare, nu-ți înfățișează regiunea muntoasă a Pindului? De pe culmile sale goaleșe sau împădurite, aruncându-ți privirea, ți se desfășoară una din cele mai înălțătoare și mai pitorești panorame, frumoasele *arăđimuri*, îmbrăcate pururi în haina lor verde. Și se pierde în depărtare privirea doritoare, care străbate până pe câmpia mănoasă a Tesaliei, acest *arniū*, izvor de hrană și de bogăție altădată, în parte și acuma, pentru Aromâni.

Și nesfirșită este plăcerea pe care o simți, în această scoborire și suire: fie pe timp de toamnă, când furtunile se deslănțuesc nebunește de pe culmile Pindului, de par'că sgu-

due tot cerul în turbarea lor, iar râurile și văile vuiesc năpraznic de se cutremură pământul și curg șiroaie de valuri mari prin gâtlejurile munților ; fie pe timp de primăvară, când toată firea este voioasă, când florile mirositoare, albastre și gălbui, roșii și albe, își leagă senina lor existență la bătaia ușoară a vântului, umplându-ți sufletul de parfum și veselie, când pomii mândri și frumoși te chiamă, par'că, la umbra lor răcoritoare, iar paserile de tot felul cântă de se omoară într'un nesfârșit concert, alături de și mai nesfârșita poporime a oilor și caprelor, cari însoțesc pe Aromâni, dela munte la șes și dela șes la munte!..

Aceasta-i împrejurarea cea mai de căpetenie, în care copiii învață deceurile și legendele deosebitelor localități, din cari și noi am cules o bună parte și pe cari sperăm să avem prilejul să le dăm odată publicității (1).

Alte împrejurări în cari se povestește.

Povești, hasme, snoave, ghicitori și palavre de tot felul se mai spun, în serile de vară, pe la mânăstiri, vâltori (= *driș-tel*), *bătal'e* sau *bătaie* (= piuă) și la moară.

Apoi se mai povestește, în serile de iarnă, la *mandră*, la oi, în jurul *fucurinei* (= vatră subt cer liber), mai ales în epoca fătării oilor și a caprelor, la *fitâl'ă*, cum se zice pe aromânește.

În această epocă se strâng nenumerați bărbați și flăcăi pe la *mandră*, unde se țin oile însărcinate (= *greale*), ca să dea ajutorul cuvenit mieilor și ieșilor de curând născuți, culegându-i și aducându-i la adăpost de frig și de alte intemperii; aci *celnicii* nu cruță nimic, nici mâncarea din belșug, nici vinul cel roșu, pentru îmboldirea zelului tuturor celor cari au alergat să dea o mână de ajutor nouăi progeneri-turi oiești, ferind-o de ger, îngrijind de nutreț și de câte altele.

Și pe când unii se odihnesc, mare parte din ei stau neadormiți, inspectând din când în când turmele *mase* în a-

(1) O samă de «deceuri» s'au publicat în lucrarea noastră «*Din Literatura Poporană a Aromânilor*», Buc. 1900, pag. 757-816.

propiere; aceștia glumesc, povestesc și cântă în jurul focului viguros, pe care-l alimentează buturugi mari.

Pentru Românii sedentari, iarna ca și toamna cu negurile sale uricioase, procură o plăcere deosebită, prin sindrofiile ce se obișnuiesc între diferitele familii, cum se face de pildă la Vlaho-Clisura. Acestea, strânse mai multe la un loc, petrec în tot felul, cântând, jucând sau povestind. Aceste sindrofii se fac mai mult printre femei, bărbații de obicei fiind puțini, ca unii cari în aceste anotimpuri sunt duși în străinătate.

Pouqueville face o frumoasă și adevărată descriere despre viața Românilor din Călăreți (= *Călarli*), în timpul iernii (1). Iată cum se exprimă :

De oare ce asprimea acestui anotimp se prevede, proviziunile făcute de mai înainte și oarecari magazine de rezervă pentru săraci, pînă în stare pe Români de a înfruntă asprul anotimp, iar industria lor înflorește atunci sub ghețuri. Mai concentrați, ei torc lâna și lucrează țesătoriile bădărănești, sorgintea bogăției lor. Aurul și argintul se modeleză subț ciocanul argintarilor și timpul este întrebuințat pe cât de folositor, pe atât de economic.

(1) Pouqueville, *Voy. dans la Grèce*, t. II, p. 178—179 : « Comme cette saison est prévue, des provisions faites d'avance, et quelques magasins de réserve pour les pauvres, mettent les Valaques à même de braver la mauvaise saison, et leur industrie fleurit alors sous les glaces.

Plus concentrés, ils filent les laines et travaillent aux tissus grossiers, source de leur opulence. L'or et l'argent se modèlent sous le marteau des orfèvres, et le temps est aussi utilement qu'économiquement employé. Quelles soirées délicieuses au sein des familles, pendant les longues veillées d'hiver ! Tandis que le fuseau roule dans la maine des hommes et femmes, l'orateur au possession d'amuser le foyer, narre les contes des sorciers de la Thessalie et des revenants du Djumerca. On se serre, on se presse, on écoute avec avidité, on craint de respirer, pour ne rien perdre de ces *beaux récits*, dont on n'interrompt le fil que pour prêter l'oreille au tumulte des vents qui tonnent dans les montagnes. On craint pour un ami absent, on déplore la condition des pasteurs bivouaqués auprès des cataractes de l'Achéloüs. . . . Les heures volent, la pieuse mère de famille ramène la lampe qui brûle devant les images des saints protecteurs de la maison ! Parfois on chante en chœur un hymne à la Vierge, et l'encens offert chaque soir au dieu des saisons termine avec la prière une journée de paix, sanctifiée par le travail.

«Ce seri delicioase în sânul familiilor, în timpul îndelungilor vegheri de iarnă! Pe când fusul se întoarce în mâinile bărbaților și femeilor, oratorul în stare de a distrage căminul, povestește basmele vrăjitoarelor din Tesalia și a vampirilor din Giumerca. Ascultătorii se înghesuiesc, se strâng și ascultă cu lăcomie, nu respiră de teamă de a nu le scăpa ceva din aceste frumoase povestiri, al căror șir nu se întrerupe decât pentru a trage cu urechea la șgomotul vânturilor, cari mugesc în munți. Ei duc grija vreunui iubit, care lipsește; deplâng soarta ciobanilor cu masul lângă cataractele Aheloului... Orele curg, evlavioasa mamă de familie reînsofletește candela, care arde înaintea icoanei sfinților, ocrotitorii casei! Câte odată se cântă în cor un imn Fecioarei, iar tămâia oferită în fiecare seară zeului anotimpurilor încheie, cu rugăciunea, o zi de pace, sfințită prin muncă».

Și astfel se petrec toate zilele! Și când *măea*, *paplu* sau *nveasta* nu mai spune, copiii strânși în jurul vetrei, cu picioarele spre foc, încep ei a povesti, ce au învățat dela *neni*, dela *nveasta*, dela *ata*, *mami*, *măea* și *paplu*. Unul povestește, iar ceilalți, cari și ei cunosc basmul, ascultă cu mare băgare de seamă, sărind cu vorba ori de câte ori greșește ceva, ca să-l îndrepteze. Prin modul acesta se cimentează basmul. Apoi povestesc până când somnul îi doboară și sunt așezați în așternut unul lângă altul și înveliți toți cu o cergă mare, pentru ca a doua zi, după școală, să facă cor în jurul maiei, ca să mai scoată vreun basm, neștiut de ei, din ciorap, din buzunar, din sân, sau de unde știe dânsa!

Literatura basmelor aromâne.

Basme aromâne, publicate până acum, găsim la :

Bagav (Andreiu), *Cartea de alégere* (1887), p. 144: *Lupūlu și Mula* (fragment de basm), și la pag. 158: *Omūlu și nipārtica*, scrise amândouă cu ortografia etimologică și cu tendințe de apropiere a dialectului aromân de cel daco-român. Basmul cel din urmă este reprodus în lucrarea de față, fiind popular.

Bațaria Nic., care a binevoit a ne oferi câteva basme culese din Crușova, a publicat în *Șezătoarea* (Fălticeni), Anul XII, vol. IX, No. 12, 1904: *Cum s'a făcut pupăză*.

Cosmescu C. a pus la dispozițiunea d-lui L. Șăineanu rezumatul a vreo

40 de basme macedo-române. Colecțiunea lui Cosmescu n'a apărut până acuma și consistă numai din rezumate, pe cari autorul își propune să le desvolte însuși.—Pentru Folklore și rezumatele sunt de folos. D-l Șăineanu le-a utilizat îndestul în opera sa *Basmele Române*.

„*Frațilia*“, revistă aromânească No. 1—16, București 1901—1902. În această revistă au apărut câteva «deceuri» aromânești, scrise într'o limbă curat aromânească. Sunt toate reproduse în lucrarea noastră, (afară de basmul *Pärmislu ali Donă* dela pag. 22) și cu ortografia adoptată de noi, ținându-se seamă de modul cum se vorbește în satul sau comuna unde au fost culese.

„*Gazeta Macedoniei*“, București, 1897—1898, No. 6 și 8. În ea s'a publicat *Lacul di Grâmuste*, o legendă basm, de către George Zverca (alter: Ciuma al Penți) și este reprodus în colecțiunea de față, fiind important ca variant pe lângă legendele de acelaș fel publicate în *Din Lit. Popor. a Aromânilor*, p. 797, 799 a lucrării noastre.

„*Lumina*“, revistă populară a Românilor din imperiul otoman, publicație a corpului didactic și bisericesc român din Turcia, București 1903—1904. Aci s'au publicat două deceuri, reproduse în lucrarea de față.

„*Macedonia*“, revista Românilor din Peninsula Balcanică, 1888. Aci s'au publicat, cu ortografia cunoscută etimologică a lui Bagav Andreiu, în No. I: *Cum se-feațe cucuvaia* (p. 11—12) de Per. Papahagi; *Legenda Peristerei* de Andr. Bagav, amândouă reproduse în lucrarea noastră: *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, ca făcând parte din deceuri.—No. 2: *Albele și mușatele* pag. 17, 44, este un basm frumos pus în versuri de poetul popular C. Belimace; No. 3: *Pärmithulu alü Ioan Lenevosulu* (p. 61—64, cu urmarea la pag. 132—133, 148—151) este un basm de Vanghelie Petrescu. Acest basm păcătuiește prin multele sale daco-românisme, tendință inaugurată de revista «Macedonia», în dorința de a prezintă dialectul aromân cât mai apropiat de cel daco-român. Așa de pildă găsim expresiuni ca: *Strimtorarâ* p. 62, col. I, 63, col. I; *jalea lor s-șuți pe harauâ* (= jalea lor se întoarce în bucurie, jalea lor se prefăcù în bucurie) p. 62 col. II; *fără ca s-aibă viră lipsire* (= fără să aibă vreo lipsă, vreo necesitate) p. 62, col. II, *complimente* 63, I; *resplătirea* 62, II; *permisiune* 144, *pîn tru marginea marginelor* (?) (cfr.: până la urma urmelor) p. 63, II, *simpatie*, etc. etc. Exemplele ar putea fi înmulțite cât de mult. La p. 84 se povestește legenda fetei și cei 12 meși (= luni), legendă reprodusă de asemenea în lucrarea noastră «Din Lit. pop.»; La pag. 164—166 *Cicioare tu cinușe* (care se-feațe amiră) este un basm publicat de Mandu Baliu, originar din Crușova, fără a păstră însă particularitățile graiului Crușovenesc, riguros păstrate în colecțiunea noastră.

Nemișescu I., *Dela Românii din Turcia Europeană*, la p. 291, a publicat un basm, pe care-l reproducem în lucrarea noastră de față transcris foneticeste; de asemenea mai reproducem cel publicat la p. 288, tradus în dialect.

Obedenaru. (Dr. M. G.): *Texte Macedo-române*, (basmе și poezii populare dela Crușova), publicate de prof. I. Bianu, București 1891.

În această lucrare sunt publicate două basme :

1. *Amirou-lu cu țina amirouă a Țini-lor* p. 1—34. și 2. *Picurar-lu Perpellița cu mușata a loc-lui*, p. 35, 93, traduse în limba română literară și în cea franceză.

Următoarele rânduri, cu cari dl Bianu însoțește textele acestea, caracterizează perfect valoarea lor :

• Răposatul dr. Obedenaru nu eră Macedo-român, n'a călătorit între Români macedoneni, nici studiile lingvistice nu erau specialitatea sa.

• Fiind secretar în legațiunea țării la Constantinopole, a venit în atingere cu unii Români macedoneni; curiozitatea și dorința de a cunoaște limba lor l-a îndemnat a începe îndată să o studieze. A luat în casa sa pe un tânăr macedonean Tașcu Iliescu din Crușova, l-a învățat singur carte și cu ajutorul său a început a scrie basme și poezii populare, a face oarecari mici traduceri în dialect, a culege forme gramaticale și cuvinte. Această lucrare a continuat apoi mai mulți ani la Roma, unde fusese mutat Obedenaru și unde a adus cu sine și pe Tașcu Iliescu.

Toate textele din această lucrare sunt date de către Tașcu Iliescu reposatului Obedenaru. Ele nu reproduc strict limbajul crușovenesc, de unde este originar T. Iliescu. Ștofa lor este poporană însă. Părerea d-lui Weigand (Aromunen, II, pag. 214), că stofa acestor două basme ar fi imprumutată basmelor bulgare, ne pare greșită. Ambele basme sunt răspândite la Români de pretutindeni, (cfr. L. Șaineanu : Basmele Române, p. 256—289, unde aceste două basme sunt grupate: primul în *Țipul Meluzina*, al doilea în *Țipul Neraida*, alături de o mulțime de variante românești).

Papahagi (Per.), în: *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, p. 759—816 s'au publicat 34 de deceuri.

„Revista Pindul“, București 1898—1899 No. 1—11. În No. 7, pag. 8 se publică o scurtă legendă despre lemnul crucii de către I. Naum. E scrisă fără nici o sistemă ortografică și este reprodușă în lucrarea de față, prezintând însemnătate, ca una ce prezintă asemănări cu legenda despre lemnul crucii. A se vedeă cursul universitar despre *Istoria Literaturii Române* de Ovid Densusianu, 1898 (redactat de Filip Drugescu, pag. 177—130): *Legenda despre lemnul crucii*.

Tașcu Iliescu a publicat în «Țara nouă» (1887, Buc.) două basme : 1° Picurarlu Perpellița cu *Mușata a loc-lui* (Anul IV, No. 2, p. 103—124; No. 3, p. 186—188); 2° *Hiliu-lu de amirău cu amirouă a zânilor* (An, IV, No. 4, p. 222—235), care nu sunt altele, decât cele publicate în *Texte Macedo-române* de Obedenaru (vezi mai sus). Limba este influențată de cea literară, întocmai ca și în V. Petrescu.

Weigand (Gustav), în: *Die Aromunen* (ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-romanen oder Zinzaren), II, Leipzig, 1894, au apărut două basme cu titlurile următoare : 1° Der Mann mit dem grossen Verstand (*Minte am, parâși no-am*), 2° Das kluge Mädchen (=Fata isteată), 3° Die falsche und die wahre Königin (=Regina substituită), 4° Porkopulos, der Findling (=arom. *Aflallu*), 5° Die böse Schwiegermutter (=Soacra cea rea), 6° Die hab-

gierige Frau und ihre Strafe (= Femeia lacomă și pedeapsa ei), 7° Ali-Baba und die vierzig Räuber (= Ali-Baba și cei 40 de tâlhari), 8° Daphne (= Dafina), 9° Schneewittchen (= Rodia).

Basmele acestea sunt culese cu îngrijire, credincios reproduse, deși se resimte uneori sfîlciciunea povestitorului, lucru de altfel greu de înlăturat, dacă ținem seamă, cât de puțin comunicativi sunt povestitorii față de oaspeții cari doresc să-i exploreze, și mai ales când aceștia sunt străini.

Totuș, din toate colecțiunile amintite, cea a d-lui Weigand este cea mai conștiințioasă.

D-l Weigand crede de cuviință a face următoarele aprecieri privitoare la basmele aromâne (Arom. II, 210):

«Îmi pare, după experiența mea, că populațiunea nomadă de păstori este mai bogată în cântece, dar mai puțin bogată în povești decât populațiunea sedentară, și că cea agricolă posedă materialul cel mai mare de povești; apoi mai jos: «Numai un sigur basm din cele nouă, mi s'a povestit de un păstor, dar și acesta apare ca împrumutat dela străini. Prin aceasta nu va să zică, că ar fi un gen specific aromânesc de povești. *Absolut nu*; pentru toate se găsesc paralele destule, atât în literatura poporană a popoarelor balcanice, cât și pe un domeniu mai întins».

Cu destulă părere de rău constatăm, că învățatul german, condus de cele câteva basme culese de dânsul (9 în total), caută să se pronunțe în fond despre această comoară a Aromânilor! Că poporul pastoral este foarte bogat în tot ce atinge literatura poporană, nu încapă nici o îndoială pentru cine se oprește solid să-l cerceteze. O singură comună, ca să nu zic o singură *fălcare*, ar procura învățatului german un material de povești, cât a încăput în întreaga lucrare de merit a lui Lazăr Șăineanu, în Basmele Române.

Că n'ar există un gen specific de povești aromâne, credem că d-nul Weigand, după aparițiunea *Deceurilor* apărute în lucrarea «Din Lit. Popor. a Aromânilor» precum și după această colecțiune, nu va mai susține o părere nefundată. Legendele referitoare la smei din Pind, la păstori și la tot ce se atinge de viața pastorală, credem că numai stofă străină nu poate fi.

De altfel trebuie să recunoaștem, că sunt foarte greu de stabilit marginile unei povești și de dovedit originea ei. Caracterul etnic al unei povești îl formează situațiunile particulare sub care ni se povestește și cari, de cele mai multe ori, sunt naționale. Așa de pildă nașterea, nunta, moartea, credințele în ursitoare, etc., sunt înfățișate potrivit cu datinele aromânești, dacă basmul este povestit la Aromâni, și altfel, dacă basmul acelaș se povestește de un alt popor.

Basmele Românilor din Meglenia, culese de d-l G. Weigand (1) și Per. Papahagi (2) nu sunt menționate aci și colecțiunea de față nu cuprinde nici un basm meglinit.

(1) *Vlacho-Meglen* p. 57—68 (conține cinci basme meglenești).

(2) *Românii din Meglenia* p. 14—26 cuprinde patru basme; *Megleno Români* II, p. 1—165 cuprinde 18 basme.

După cum reiese din cele de mai sus, basmele adunate până acuma nu sunt nici numeroase, nici bine culese. Din ele nu resare *duhul* Aromânului. Cred că colecțiunea de față va umplea un mare gol în această privință. Graiul am căutat să-l reproduc cu deplină scrupulozitate. M'am silit să culeg sistematic, nealterând nimic. Sforțările mele au tins să reproduc cuvânt cu cuvânt spusa povestitorului. Uneori am reușit, altădată poate nu, căci la neputința mea de a transcrie repede povestea, ori ce întrerupere de a opri pe povestitor, spre a vorbi mai rar, de a mai aștepta nițel, îl făcea să-și piarză uneori șirul, alteori să repete acelaș lucru. Apoi prin întreruperi se pierde tot farmecul, toată căldura ce pune povestitorul în basm. M'am adresat și la buni povestitori și la mediocri, și am transcris basmul, chiar când a fost neînțregit, căci toate prezintă interes pentru un etnograf.

Întru cât am reușit să culeg, desbrăcat de ori ce înrăuriri teoretice, lăsând în totdeauna expunerea pe seama povestitorului; întru cât m'am putut feri de combinări și prelucrări în basme, ceea ce ar fi o scădere; întru cât am reușit să pătrez basmelor acestea originalitatea lor, spre a se putea înfățișa *«cu îmbrăcămintea lor originală, întreagă, ne-ciuntită și nedescolorată»* cum se exprimă d-l Hasdeu (1) despre basme, las să se rostească acei cari nu vor pregetă să arunce o privire binevoitoare asupra lor.

Dorința mea arzătoare a fost să scap dela peire o prețioasă comoară a literaturii poporane aromânești. În parte, dorința mea este împlinită, căci mai bine de 400 de basme am reușit să strâng, din cari această colecțiune înfățișează abia a treia parte.

A se interesă de aceste basme feerice, zice Vasile Alexandri (2), este un lucru natural; a le feri de nimicirea la care ar fi expuse cu timpul, este o dorință patriotică; însă a ști de a le păstră năivitatea poetică a graiului povestitorilor dela șezători, este o operă din cele mai meritorii.»

Mi-ar părea bine, — și aceasta ar fi o mare satisfacere

(1) *Hasdeu, Etym. Magnum Rom.*, art. *basma* p. 2.619.

(2) În prefața ce însoțește: *Basmele*, etc. de P. Ispirescu.

pentru mine, — dacă, cel puțin, dorința patriotică ar fi atinsă, fie și în parte, prin publicarea materialului de față.

Încheind, ți u să aduc omagii de mulțumire și recunoștință Onor. Academii Române care, și de astădată, a onorat cu sprijinul său și această colecție.

Exprim de asemenea mulțumirile mele cele mai călduroase, pentru interesul de aproape arătat lucrării de față, d-lui Profesor I. Bianu.

AUTORUL.

Giurgiu, 7 Februarie 1905.

1

2

3

1. Andruşlu şi Araplu.

Eră ună oară ş-un k'irò un fiçòr, cu n'uma Andrèiù. El după țe si sură, duse tu xeane, tra s-acizînească. Ma cum easte ponda di xeană, ađi s-amintă, mine s-amintă, trițeà đî-
lile ună cîte ună, s-fățeà siptămiîi, siptămiîle s-fățeà meși 5
și meși ani și an cu an se-adunară 14 de-anî în cap. După
14 de-anî, vru ş-nis, corbul, si s-toarnă a casă, tra să-și
veadă niveasta-l', nividută nă etă ntreagă și scunk'il' părinți!

Cindu trapse dit xeane, ș-feațe crucea, s-lo-aducă Dumni-
dău g'ine, și ntră tu cărave. Haide-haide ađumse căravea 10
și s-apruk'è di mărđinea di hoara lor. Căpitanlu di cărave
strigă s-easă tuși oamiîi năfoară, că pină aoațe plătiră. Ișiră
tuși, își ș-Andrèiulu.

Lo calea citră acasă-l', hăriòs, că vru Dumniđă, di ađumse
sinătòs si-și veadă părinți' și nveasta. Na, ună ș-ună, iu 15
l'-astal'e calea un pondu de-arăp, laiù ca tuçinile, și-l' đîțe:

— Țe-ni dai si-ți spun ună hăirlitcă?

— Am ți si-ți daü, đise Andrèiulu.

— Ițe s-ai, ni-l dai ania? đise Araplu.

— E! ț-ul daü, đise Andrèiulu

20

— Cu sinătate! mul'area-ți are fiçòr. Tine nu știï, că tu fugă,
o-alăsăși greaüă.

Di nă oară Andrèiù se-alăxi tu față, cum di-l pimse ațel-
din vale, di ș-deade zborlu, si-l' da fiçòrlu. Tut imnă citră
acasă cu caplu spinđurăt și s-mindueà, cum s-facă, cum s-a-25
dară, se-ascapă di Arăp. Il' ticăni, că la niși, ca oamiîi ueări
vai aibă cinî.

— Cinîi, va me-ascapă, mindul nis. Apoea-l' đise Araplu:

— Vînu acasă, s-lu l'ai.

Nis dinăinte, Araplu dinăpòï, ađumsiră to-avlie. Un Ba-30

l'uca, cîne vecl'u picurărescu, cît îl viđù, l-cunuscù ș-acățã s-da coada pri ningă nîs. Ananți cînl s-loară dipu nîs. Araplu nu cutiđã s-intrã di poartã nauntru. Andreiulu, cît viđù hil-su, mare ș-mușãt, gone si-l' spinđurî apala di gușe, gri
5 Araplu:

— Vinu, Arape, vînu si-l l'ai!

— Adu-l aoațe, gri Araplu.

Cît l'avđîrã boața cînl'i ș-carî da di-l bagã nãinte pri mãratlu de-Arãp, s-vãtãmã și s-frîmse pînã se-ascapã. Nu
10 tricù mult de-atumțea ș-unã duã ișîrã fiçorli di la scul'ò cu dascal'i nafaorã tu virdeață, s-l'a vimtu. Iși ș-fiçorlu al Andreiù, cu numa Andrùș. Acșițe l-dîțeã sosli a lui.

Andrușlu cum s-ağucã pri ningã amare, viđù un peaște mușãt, cum no-aveã viđutã putè. Peăștile tut pri ningã buđa
15 de-amare anutã ș-îu erã apa cama puținã. Andrușlu ș-adunã çoarisl'i nîpòl in sus, intrã tu apã și tut pusputeã ș-mutrea s-lo-acățã. G'ine ma peăștile erã cîne; ația-ți pãrea, cã lo-acățî, ația ț-ascãpã prit deãđite.

Va-l' u dîți, acățã s-murđeascã și s-creascã ația de-ația
20 aumbrile. Dãscalu l-adunã fiçorli, si s-toarnã n-hoarã. Cîndu sã nk'iseascã, l-anùmîrã și-l' scoate un cama ng'os. «Carî lipsește, carî lipsește?» Andrușlu lipsește, gri un fiçor Na-l inçlò, iu caftã s-acățã pești.

L'-aurlã dãscalu, cã vaî fugã, nîs îl' dîțe:

25 — Ninga pțin, voi tra s-acăț un peaște.

Fiçorli vđîrã și lo-alãsarã. Peăștile, unã-ș-unã țe viđù, cã vđîrã fiçorli, arsãri dit apã și s-feațe om. Aestu ș-erã draclu viũ, carne ș-oase, cum mi veđî și cum ti ved, cu coãrnile trei pãlni mãri ș-cu coada trei coți sãlg'itã. Fiçorlu niți no-avũ
30 k'irò z-greascã țivã. Fu arãk'it di drac și dus tu pãlatea lui din mesea di amare. Aestu era ș-Araplu țe-l' ișl al Andreiù in cale.

Draclu aveã un tatã ș-unã mumã. Tu pãlate aveã ș-unã feată de-amirã arãk'itã, mușatã ca soarle ș-bunã citu z-dîți.
35 Fiçorlu fu adũs tu odãlu, țe erã și feata-de-amirã. Nîs acățã ș-plîngã, pri di nã parte, cum s-facã aclò, ș-pri di altã parte, ca-l' pãrũ pțin g'ine, cã easte cu nã feată ahîntu mușatã. Lu ntribã feata:

— Țe plinđi? Nu veđi Io feată h'iũ ș-nu plingu ș-tine ȝone aleptu ș-verși lăcrii!?

Fićorlu se-arushnă, ș-aștearse ocl'il' și gri:

— Scumpă, cum s-nu plingu? Nu veđi tu ȝe lăeață h'iũ?

— Lasi, nu-ı țivă, că ti nveți, cum mi nvițai ș-ıo. 5

Tăcũ ș-fićorlu.

Drasl'i, tatăl, muma și h'il'lu, aveă sîstimă ahtare, că vđea cađe seară, cîtu ntunică. Acșițe și seara estă. Ma, năinte ȝe s-fugă, il' đisiră a fićorluı:

— Ea, mtrea ncoa! mîne tah'ină s-ăpiră nă avită cu un 10 arăpune de-aună, că si nu, si știı că nă mișcătură ti fac! Ti mic ș-altă nu!

Cara vđiră, măratlu di fićor nîpđi il loară lăcriile cîtră ng'os. Feata l' đise nîpđi:

— Tră-ȝe plinđi, di ți-asparđi ocl'il'? 15

— Țe s-nu plingu, mușata-locluı, Araplu nı đise, ca s-nu a-duțearim pînă mîne nă avită c-un arăpune, va s-mi mică, măratlu-nı!

— E! glare! ȝe-ai anang'e? ea du-te la pap-aușlu ațela, ȝe lucreađă acld tu mesea de-amăre și strigă-l' acșițe: O! pap! 20 pap! inı đise h'il'e-ta mîne tah'ină s-ăpiră ună avită cu aună, că si nu va s-u mică Araplu!

Duse măratlu fićor și apărni tra si strigă, cum lu nvițai feata. Paplu l' đise: «G'ine! du-te ș-mîne tah'ină va s-h'ibă avita cu tut aună». 25

Cîndu s-turnară to-apirită drasl'i, ș-aflară avita co-arapuı de-aună. Li lo muma lo-Arăp ș-li mică, ȝe si-l' se-acăță!

Alantă seară cîndu vrea s-fugă ațel' treil'i c-un ćor, il' đisiră a fićorluı:

— Mîne tah'ină s-ăpiră nă pălate, ma mare di cît anoăstră, 30 că si nu fure, ti micăm!

Fićorlu intră nîpđi tu gaili ș-tu cripare. G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloțe... Il pitricũ pale la paplu, si-l' đică: «Pap, laı pap! mi pitricũ h'il'e-ta s-ță đie, se-ăpiră nă pălate pînă mîne, ma mare ca-l Arăp, că si nu, si știı, că va s-u 35 mică Araplu».

— E, g'ine, đise aușlu, du-te tine, ș-mîne tah'ină va s-h'ibă.

Cîndu s-turnară ațel' nîpđi, viđură pălatea și s-ćudisiră.

Gîne ma Araplu vrea s-l'-află nă nică acățătură al Andruș
ș-lu mică. Acșițe, seara, cîndu vrea s-fugă, il' dî'siră :

— Mîne s-àpiră un arîū, tra s-treacă prit amare, că si nu,
va s-ti micăm.

5 Feata, cîndu avdî dimîndata draslor, țe mași dit căpîte di
drași puteà s-easă nă greață ahtare, se-aspîrè și-l' dîse a fi-
côrului :

— Ficôr mușăt, ficôr-aleptu, tră frică easte aestu lucru ...
ma știł țe dîc io? aîde si vđim, s-nă lom ocl'il' de-aoațe și
10 s-nă țe m tu hoara ta!

— S-fuđim, dîse ficôrlu, ma u știł calea tine?

— Nu ț-u criparea, că Dumniđăū nu n-alasă s-k'irîm.

Lo feata k'ăptinle, cuneta c-untulemnu și vîlia di vîlcîre
și ș-loară perlu de-aclò.

15 To-apirită asună drasl'i la pălate s-lă dișcl'idă, no-are s-vînă
vîrnu! S-arucă priste stizmă, mutrescu nauntru udă di udă,
no-are niși feată, niși ficôr. Loară calea nîpdi și-l' ved iu
alăgă. Si strîmsiră ș-el' to-apală tra s-l'-ağungă. Viđură
feata cu ficôrlu, că vrea l'-ağungă și vrea s-bagă mîna pri niși,
20 loară ș arcară k'ăptinle și s-feațe un munte mare și arîpds,
că sk'in ningă sk'in crîștea, ndisățî ca dințîl' di k'ăptine.

Nîpdi fuđi feata cu ficôrlu, nîpdi strîndi-te draclu, crașt-
crușt a sk'inlor cu gura, ș-feațe cale, tricù mîntile și iseà
pri niși s-l'-acață. Carî u viđură zore, arcară și vîlia di vîl-
25 cîre dipu niși și cara s-feațe un munte aruk'ișîrds, că vi-
đură ș-pățîră drasl'i pînă s-lo-alină. Feata cu ficôrlu aveà
loată loc multu, ma tut l'-ağumse Araplu. Atumțea feata arcă
ș-cuneta cu-ntulemnu. Di nă oară s-feațe nă baltă cu apă-
arate, cît nu ț-u ncape mintea. Feata ș-ficôrlu s-feațîră păpk'i
30 și ntrară tu apa țeà dulce, tra s-lă k'arà torlu.

Ağumsiră drasl'i și paplu, tatăl al Arâp, acăță s-grească :

« Ah! nu erài tine
Soare ș-luîină,
țe te-aflăm to-amare,
ti hrăneàm cu nare,
ș-tora s-nă fuđi din casă ?

35

Feata ș-ficôrlu s-fățeà, că no-avdu și strigà ca broatiți :
« bac! bac! bac! bac! bac! bac!

Apoea ah'ursi fiçorlu al pap, Araplu s-đică :

— Ah! nu erai tine, te te-aflăm to-amare, te adram tută tu fustăni noauă ș-tute lucrile te ni căftăși ți li feașim ș-tora vđiși și n-alăsăși!

Feata cu Andrușlu nîpdi :

5

— bac-bac-bac! bac-bac-bac!

Tu coadă gri ș-muma-l Arap :

— Nu erai, tine durută, ți te-ascăpăm dit amare, care ti criscum, ți li feașim tute k'eh'le ș-tora vđiși di n-alăsăși?

— Bac-bac-bac! bac bac-bac! strigară năpdi feata cu fiçorlu. 10

Atumșea s-turnă și blăstimă muma draclui și đise:

— Muma-l' cari va-l bașe, așel niveasta si ș-agărșască!

Ș-tru oară cîntară cucos'li și-ș frîmsiră zverca dras'li. Ișiră ș-feata cu fiçorlu si s-ducă acasă la Andrușlu. Calea feata l'-đise :

15

— Avđiși, te đise drăcoana! mutreă g'ine s-nu te-alăși s-ti bașe mă-ta și cara-z-va, si-l' đîți, că h'i'i surăt.

— G'ine, đise fiçorlu.

Nis o-alăsă mevasta-l' tu nă călivă tu munte, că l'-eră arșine, feată de-amiră s-o-aducă cu strane arupte n-hoară, că 20 lă se-arupsiră di cit feașiră pri cale.

Duse fiçorlu a casă singur, s-l' facă nă păreacl'e di strane.

Nis, cum ș-avea dată zborlu, nu se-alăsă s-lu bașe mă-sa

— Mamo, nu mi bașe, că-ni h'im surăt.

Mă-sa, ca mumă, durea să-l bașe, că nu-l avea viđută di 25 multu ș-tora l'-vinea ca dit lumea alantă! G'ine ma tut nu-l bășe atumșea.

Citră nađă-nopți, cîndu fiçorlu l'-cușea somnu greu, mă-sa duse tra si-l veadă. Cîndu-l viđu asudăt, di apustusit ți eră, că imnă măratluși, cari-ște cit, lo-aștearse de-asudoare și-l 30 bășe di harauă. Fiçorlu no-aduk'i țivă. To-apirită si sculă, si lă și se-aspilă g'ine-mușăt, și se-alnă pri un pat tra si șadă Lu ntribă mă-sa :

— H'i'l'u, spuneai aeri, că h'i'i surăt, cîndu va s o aduți niveasta-ți la părinți?

35

Andrușlu avea agărșită dip di dip di cum il bișe mă-sa și đise:

— Cari niveastă?

— Așea de-aeri, te-ni (đi)șea!

— H'îi arisă, mumă, io nu h'im surăt.

Atumțea muma-l băgă di cale și lo-arăvuñisi cu nă feată din hoară, ș-alantă mărata ș-aștiptă tu munte, si z-ducă s-u l'a.

Viñe oara s-facă numta. Cîndu, na ! aclò iu să si ncrună, doi
5 pilistèri, pitricùți de feata lantă, viñiră și șiđură, unlu pri caplu al gambrò ș-alantu pri caplu ali nveaste. Ațel di pri caplu ali nveaste acăță s-cintă și s-đică :

— Nu erài tine, gone-aleptu, ți te ascăpăi dit mîñle al Arăp cu ahite murafeti țe feču ? Nu erài tine țe-ni țeal și țe-ni
10 ğurări, că s-morî, s-k'erî, di mine nu va ti dispărți ș-tora vreî s-ti ncrunî cu altă ?

Atumțea Andrușlu pimse nclo niveasta-l', s-disfeate di ea și đise :

— Io h'im surăt, io h'im surăt ! fuđiți, țe vreți s-mi ncrunăți
15 cu altă ?

Apoea duse Andrușlu la nveasta lui di la munte ș-o aduse acasă și u lo nveastă.

Eràm ș-io aclò, ni-deădiră nișcînte pisk'ese s-v-aduc, ma cum trițeam pri ningă nă baltă, broătiți feățiră «bac-bac-bac!»
20 ș-ania-nî si părù că fac Turțil' «brac! brac! brac!(1)» și measpăreăi, le-alăsăi și vđii !

(Spus de Constantin N. Barbaiani din Caterina, Macedonia, vilaetul Salonic).

2. H'il'lu de-amiră țe moare ș-anviađă a doara.

Erà nă oară, țe nu ș-erà.

Erà nă oară un amiră. Amirălu ș-aveà ș-amirăroañe.

25 Aestă di cîte orî il' deade Dumniđău fumeal'e, mași feate amintă. Tora amirăroaña erà greaűă diznòu ș-amirăluî il' viñe să z-ducă tu polim. Cîndu z-dispărți di aluî-l'i de-acasă, l'-alăsă zbòr a mă-sai și-l' dimîndă :

— Mumă, s-easte că mul'area-mea va s-amintă fičòr, să-nî
30 pitrèți carte ; s-amintare feată s-nu-nî pitrèți carte dip, că ni-u arău s-avdu.

O-aduse oara, și-și feate Dumniđău nilă și-l' deade fičòr a amirăroañil'oi. Muma amirăluî nă palmă criscù di haraűă,

(1) *Brac!* pe turceste înseamnă: *alasă!*

cîndu viđù ș-un mascur to-ahînte feate. Lo-aștiptă cu gura căscată tuți, ca cîreasa țea coapta. Il' đise ea a nor-sai:

— H'il'e, scumpul a mel înî dimîndă tu fugă, si-l' pitrêc carte, s-easte că va s-aminți fiêdr, și s-easte că aminți feată, s-nu-l' l'au sihărik'e.

5

Amirăroaņa si nvirină, avđîndalul aastă:

— Ba! đise nîsă, canda mine vream s-fac tut feate? Macă amintăm feate, easte că Dumniđău ni li pitrițeă. Cum s-fațe, c-amirălu s-o arucă tută furtiea pri mine?

Acșițe amirăroaņa s-năiri și nu vru s-l'i l'a sihărik'e ami-10 rălui, că feațe fiêdr.

Fiêorlu criseu quă di quă, analtu ș-mușăt, ș-acăță să z-ducă la scul'ò. Cîndu vineă Crăciún, cîndu vineă Păște, tuți fi-êorli ș-tuți soți'i acăță să aspuņă, țe l-acumpărară părinți'l', tă-tiuli, mași nîs măratlu tățeă și șideă apreadunăt și no-avea 15 țe z-đică, că ș-o-aveă că no-are tată. Nă quă, pirindu-sărbă-toare, cari avđi cum fiêorli grea țe l-acunpărară tătăni'l', il' vine multu greu alui și fuđi di la scul'ò, și duse a casă la mă-sa. Apoăa acăță s-u ntreabă mă-sa:

— Mamă, io tată no-am? Mași alantți fiêdrî aũ, di l-acum-20 pără lucrî ș-mușutêți?

Mumă-sa prota nu vru s-l'-aspuņă, că l'eră s-nu-l cărtească, ma tu mărđine il' đise:

— De! h'il'u, ș-tine ai tată, ma ea ș-ea cum sta lucrulu: Tată-tu duse tu polim și me-alăsă sărțină tamăm la tine. Țe-l' 25 vine, z-dimîndă și s-alasă zbor, tra s-l'i pitrițem hăbare și s-l'i lom sihărik'e, mași cari s-amintăm fiêdr. Io-ni mi năiri pri nîs, că lucrulu al Dumniđă lo-arcă pri sk'inarea mea și nu vruî si-l' pitrêc carte. Nîs, cari aștiptă țe-aștiptă, biți pò-limlu și-ș lo ocl'il' nîpòi în sus tu xeane și de atumțea nu 30 s-turnă. Il plîngu ș-io și dor ú-e z-daũ ocl'i ningă noară cu nîs, ma nu-l' cãrè.

Fiêorlu, nu eră de-ațel' țe lă-i frică și de-aumbră-lă, i de-ațel' fiêdrî țe-așteaptă n-gură, ca țivă pull' org'i. El eră gone, om țe disică năinte și cîndu ș-u bîgă cu mintea s-adară un 35 lucru, pînă nu-l fățeă, nu se-alăsă.

Cîndu avđi dit gura mă-sai cum sta lucrulu, își nafaoră s-află un soț, tra z-ducă s-alagă, si-și află tată-su. Află un soț tu anli a lui și-l lo. Mă-sa, cum sun mumănele durute, nu

vru s-lo-alasă, că xeana-î greaüş, că lumea-î araüş, că s-nu k'ară, că s-nu l'-u toarnă mintea țivă feate ș-armine tu xeane și cum s-facă nisă fără fičdr. Ȑise duruta mumă, cite nu cama putù, ma mintea lui nu-l' si șuță; u ligă: «că va
5 mi duc», și di ducă mîna nu trapse.

Ȑi s-facă ș-oarfănă di mumă, lo-alăsă dipu vrearea lui.

— Du-te, scumpe, ma țînî s-ti duți, ma vinu s-ță leg un semnu di mîna, la brațlu ndreptu, tra s-ti cunoască tată-tu.

Nk'isiră dol'i soți ș-l'-u deădiră citră tu lume. Cara im-
10 nară, innară, l'-aprease seatea. N-cale aflară un puț, apăr-
visit tu un cîmpu ermu, iu nu z-vidă cîpit di om. Mași niși
dol'i. Tora cari s-intră nauntru să scoată apă, că cuvă nu-
avea la puț. «Intră, tine», unlu, «intră tine» alantu, trăpsiră
șcurtița și-l' cădù a h'il'lu de amiră s-intră. Aestu intră și
15 cara no-avea cu țe z-bea, scoase căcùla ș-u umplù cu apă.
Fičorlu oarfăn ma șirèt, il' căftă z-bea nis ma naintea
il' feate k'efea h'il'lu de-amiră. G'ine ma aestu cătărgăr, după
țe biù, sălg'i căpak'a priste gura di puț și lo-alăsă acld.

A h'il'lu-de-amiră il' pără că oarfănlù se-ăgoacă cu nis,
20 că fațe șicățî tr-ăridéare și tut il' grea :

— Dure țî-u cu goclu, ma dișcl'ide, că vai întunicăm aoațe
și nu vai avèm iu s-nă culcăm.

— Nu-ți dișcl'id, gri oarfănlù, pînă nu va-nî dai semnul țe-l
porți la brațlu ndreptu și țe lo-ai di la mă-ta.

25 Viđù tora h'il'lu-de-amiră că si ngroașe șicálu și c-aoațe
nu-î goc. Ȑe s-facă? Ğoacă preftul di bil'è.

— Dișcl'ide s-es, greaște nis, că ț-ul daș și semnul.

Lu scoase și-l' lu deade prit ună cărpitură.

— Tut nu-ți dișcl'id, dîțe oarfănlù, pînă țe nu va ti gurî și
30 sprigùri, că tine, di oara estă, va h'ii oarfănlù ș-fo va-n
h'iu h'il'lu-de amiră.

Ğură și sprigură h'il'lu de-amiră și dîțe :

— Mi gur și mi sprigùr, tine s-h'ii h'il'lu de-amiră ș-fo soțlu
a tăș, s-mor și s-anvièđ ș-apoea s-aspùn a tată-nuî.

35 Oarfănlù eră cine, fičdr diprit căl'urî, vai dîți, nă soie di
cupilèu.

Cara feate guratlu aestu greüş ca muntile țe-angreacă, mută
căpak'a și iși h'il'lu-de amiră, galbin ca turta di țeară : le-

avea umplută măratlu, o-avea 'spăreată huzmetea, cît gone
ș-eră de-al'umtrea.

E, fiēorl'i a mel', și ġuneața s-o-aspună omlu, j-va loclu
După ațea o-adunară eară și di om-om, întreabă un, întreabă
alantu, loară di hăbare lu l'a pîne amirălu. Il' pitricură hă- 5
bare s easă, s-l'-așteaptă, că l'-aduc știrī bune dit loclu a lui.

Amirălu iși cu harauă, ma nu și ștea, carī easte h'il'lu a lui.
H'il'lu de-amiră, cum s-avea ġurată, dīse, că oărfānlu easte
fiēorlu a lui și nīs easte soțu-su. Atumțea tată cu h'il'u min-
cūnds z-bășarā, si mbrășitarā și trāpsirā tu pālate. 10

Apiri dua lantă. Oărfānlu s-curdusi mare-gros tu pālate,
cu cor pri dīnucl'u ș mutreā c'itrā tu grādinā. Veade acld lă-
lūđi nīl'e, s-țā si l'a mintea. L'i se urixi nă trandafllā și-l' dīse
a soțu-sui — h'il'lu de amiră — s-l' arupă și s-l'-aducă unā.

— Nu, dīse amirălu, acld nu poate s-intrā vīrnū, că easte 15
un șarpe-mare, cu doauă cāpīte, țe-aveag'l'e. Șārpīle aestu maș
mine mi cunoaște, domnu-su a grādināl'eī, și grādinarlu țe-
adarā ș-adapā grādinā. Ma, si z-ducă grādinarlu.

Il' dīșirā a h'il'lul-de-amiră, si-l' dīcā a grādinarluī s-arupā
nā trandafllā. Aestu ntribā di grādinār și cara nu lo-aflā tu 20
oara țeā, intrā singur tu grādinā. Niși nu și ștea nīs, că se-
aflā acld șarpe-mare, cu doauă cāpīte. G'ine ma șārpīle aestu
erā apicāșdōnū. Ma-l viđū, l-cunoscū, că-ī h'il'ū-de-amiră, nu-l
cirtī dip și-l' dīse :

— H'il'u-aleptu, dișcl'ide gura... Fiēorlu dișcl'ise gura șiș ăr- 25
pile cu doauă cāpīte lo-ascuk'ē n-gurā și aestu s-aflā cu tute
limbile di prīste loc anvițate. Nvițā cum zburāscu cōnl'i, alīn-
durtle, puīl'i și prāvđīle tute di sti loc. Adunā apoea ndoauā
trandafle și-l' le-aduse a oărfānluī. Aestu mutreā di pri pāl-
șire la h'il'lu-de-amiră și s-aștiptā s-lu veadā măcāt di șārpīle 30
cu doauă-cāpīte și multu s-nīrā, cīndu l-viđū ascāpāt.

Oărfānlu, fiēorli a mel', cara z-viđū tu bune ș-tu mu-
șutēti, l'i si pārū că di tot na easte acșīte. Mași unā sārak'e-l
mācā : cum se ascapā di h'il'lu de-amiră, cum sāl facā si-și
micā caplu cu vīrā trop, că sk'īnu ntr-oc'l'i l'i stātea. Il micā 35
lailu-și, că s-nu easā tu pade alih'a nā quā. Și di țe se-as-
pāreā pīn tu coadā no-ascāpā.

Nā quā amirălu cu oărfānlu micā pri measā. H'il'lu de-
amiră șideā mprostu ș-l-aduțea micārī, lă turnā sā s-la ș-fățea

huzmete. Tu oara țea, na iu vin doaă alinduri și țիր-viիր, փիր-viիր, si-ncăcà trà nà cumată di hrisafe, ună căftă s-u l'a nisă ș-alantă nu vrea s-l'-u da. Fiçorlu de-amiră, ună că adu-
k'à di limba lor, băgă s-aridă, că si ncace tr-ahît lucru.

5 Oarfânlu ș-o-avù, că aride di nis și-l' dîse amirălu:

— Nu veđi, tată, cum ș-aride k'irutlu di noi?

Amirălu s-năiri, cum un pal'u fiçor si-și aridă de amirălu și di h'il'-su și dimindă s-lo-aspargă. Fiçorlu de amiră, cari u viđu luguria streasă, aspușe, tră țe aride:

10 — More, nu mi loați pri gușe, că io no-arid di voi, ma arid de alindurle aeste țe si ncace tră nà cumată di hrisafe ară-pută di la h'il'a al amiră-Ĝone dit loclu iu feată pul'i.

— Macă-î acșițe, gri oarfânlu, s-ti duți s-o-aduți feata-al Ĝone dit loclu iu feata pul'i, tra s-u l'a u nveastă.

15 Oarfânlu pistipseă co-aestă s-lu k'ardă, că nu l'-eră a lui tră nsurare ahît.

H'il'lu de-amiră avđi'ndalu i aestă, minte n-cap no-aveă. Cum s-facă, cum s-adară? Si duțe la șarpile cu doaă-căpite și-l' dîțe, țe pate și-l' caftă mintea.

20 — Nu te aspare dip, il' dîse șarpile cu doaă căpite, că io h'i u cu tine și ițe vai vină, va u trăđem deadun. Du-ti și dî-l' amirălu, s-ță facă doaă părecl'i di strane, ang'igate tu hrisăh' și un tastro tut mplin cu flurii, tra s-putem s-o aridem h'il'a amirălu.

25 Fiçorlu li căftă și amirălu l'i li deade. K'insi fiçorlu cu șarpile cu doaă căpite și pînă s-ță freți ocl'il', aprease un per șarpile, acl'imă un cal azbuirătòr, ancălicară și la pâlătea amirălu Ĝone se aflară. H'il'lu-aleptu de amiră, cum apiri đua, s-adră tu hrisăh' și duse n-fața pâlătilei. Strănilă așeale, cari 30 cădeă munde a soarlu, lușea, di-ți loă ocl'il'. Feata-l viđu di la pâlăte și s-ćudisî, care s-h'ibă.

Acșițe nă đua, acșițe doaă, pînă tu a treia. Si scoală to atreia đua, și si duțe s-u caftă feata.

— Amiră-Ĝone, dîse nis, cu l'irtare s-h'ibă, io vi u s-ni dai 35 feata-ți înveastă.—Și după zbor, după purtare, aveă fiçorlu-aleptu aumbră di h'il'u di domnu mare, di h'il'u de-amiră. Il' dîse amirălu:

— Fiçorlu amel, bun h'i i, mușat h'i i, poate ș-avđit h'i i, ma io feata nu u da u pînă nu vai afli *apă-vie*.

Tu k'irolu ațel, veđi, se-află ș-apă vie. Fičorlu ciftă nă duă tră minduire ș-apoea s-l'i da ġueapea

— Mindueă-ti și doaă, đise amirălu, că đilile nu intră tu sac

H'il'lu de-amiră deade-alaga la șarpile cu doaă căpite s-l'i 5 caftă mintea. Aestu l'-đise că mași ma-marle a puil'lor poate s-l'i facă lūcurlu aestu.

Fuga h'il'lu de-amiră la ma-marle a puil'lor și cum l'i ștea limba, se-acăk'isł agoña. Acl'imă amirălu a puil'lor tuși puil'i dipri loc ș-l'i ntribă, carl' și lu cură *apa-vie*. Un cîte-un tricură 10 tuși și vîră nu și ștea. Carl' s-misurară tuși puil'i, s-află, că un lipsește.

— Griși-l'i, đise Ma-marle a puil'lor, griși-l'i s-vină ș-nis, poate c-are hăbare.

— More țe-l vreși, că-ı șcl'op ș-c-ună peană, đise un puil'ū, 15 d-ju va știbă nis ?

— Nu cártește, đise amirălu a puil'lor, ntribarea no-asparđe.

Și, tră semnu! tamăm aestu ștea. L'i spinđurară un počū di gușe și țupăta, țupăta! duse ș-aduse *apă-vie*. U lo fičorlu de-amiră și-l'-o-aduse amirăluđ Gone: 20

— E! apă vie căftăși, apă vie ři-aduș. Altă țe vai cafti ?

— Ģone-aleptu, ġone-aleptu, așteaptă că ning-avēm, nîpōi, sun greălile: am nă ambare cu grîn, cālămbuk'ū, mel'ū. arōv, di tute vîpturle; caftu pînă mine dimineață s-le-alēđi lute. 25

Fuga nîpōi h'il'lu-de-amiră la șarpile cu doaă-căpite s-l'i caftă mintea.

— Nu te-aspere, că ș-aestă nu-l lucru greū. Du-ti la Furnigă amiră, ca mași nis cu miletea lui poate s-lo-adară aestu lucru. 30

Alaga h'il'lu de-amiră și caftă-caftă pînă da di furnigame. Tamăm aveă ișită h'il'lu-al amiră Furnigă să-s priimnă, s-l'a vimtu. Ģone-aleptu bigă mîna și lo-acăță.

— Nu-l daū viū, gri nis, că voi aestu ș-aestu lucru di la voi

— Ore alasă-l h'il'lu al amiră Furnigă, că-ı lucru țe s-adară. 35

Ș-acși s-aurni furnigamea to-ambare și carl' grînlu cură, carl' cālămbuk'lu, carl' mel'lu, pân to-apirită grînūț di grînūț il curară, grămăđi-grămăđi.

— E! đise ġonle-aleptu, ș-aestă u fecū, altă țe vai cafti ?

Amirălu Ğone dit loclu iu feată puil'i, aduk'i, că tute aeste h'il'lu de-amiră li fațe cu nvețlu a șarpilui-cu-doaă cāpite. Aveă ș-nis un ahtari stih'ò la pālate și-l' dīse:

— Mași atumțea va l'ai feată di la mine, cīndu șarpile cu
5 doaă cāpite a tăū va s-alumtă cu-amel și va l-u poată.

Fuga-alaga h'il'lu de-amiră la șarpe și-l' dīte, că lucru slab cură tu mese. «Ea ș-ea țe caftă amirălu-ğone.

Ma șarpile a fiçorlu eră di mumă faptu. Nis il' dīse:

— Nu te-aspere, ma du-te și adu-ni 12 di mutāfurī și 12 di
10 curāi. Bagă li ună priste alantă și ținđi-ni le cu curāile.

Feațe fiçorlu cum lu nviță șarpile-cu-doaă cāpite. Apoea-l dīse nīpòi șarpile a fiçorlu:

— Ascultă g'ine! macă vaī veđi că-ni vine cāldurā, si ști, ca vaī cad, ma si-ni fați avrā; s-videari, că-ni vine avrā,
15 bag-o strimbă, că va-l' mic cumata.

Și se-acățarā, ore frātile a mel, doaule șerk'i, ca doaă lamni, și foc și pirā virsā dit gurile a lor și cīndu apucā cu gura șarpile amirălu Ğone di șarpile a h'il'lu de-amiră, scutea cīte nā mutafe; ma cīndu și nh'ideā dinți' șarpile a h'il'lu de-amiră, fāși di carne arupea. Cu tut aastă ș-aestu eră cīne
20 di șarpe, țineā cu dinți di h'er. Și se-alumtarā, și se alumtarā cīt i qua di veară mari, dit apirită pīn tu ascāpitata soarlu.

Atumțea aduk'i fiçorlu că vine nā avrā di cītre șarpile a
25 luī. Lucru hāriòs, că l-u putū a șarpilui dușmān.

Amirălu-Ğone no-avū țe s-cama dīcā și-l' deade feata.

— Na-ū, dīse, și s-u nk'irdāsești.

Țe z-vă dīc cama nelo? al amiră pri di nā parte l-vīne greū, că z-dispartā di duruta lui, ma de-altā parte l-vīne
30 g'ine, că l-aflā omlu ș-uīdia. S-aștiptā nis cariște cīt și ma k'icāt dit steale nu vrea s-aflā. Feațirā numtā mare și qua lantā trāpsirā de-aclò. Feata tu plicare no-agirși s-l'a ș-pučiclu cu apă-vīe, să-l' se-aflā pri cale trā bun, trā arāū.

Cīndu s-apruk'arā di hoarā, h'il'lu-aleptu il' dīse a feati'eī,
35 țe curā tu mese și că nisā-i dimīdatā tr-altu, trā h'il'ū dī domnu mare; g'ine ma feata necā s-avdā nu vrea de-altu.

— Cu tine mi ncrunā tatā-nu, a ta va h'ū, altu nu voi s-avdu.

Avđi oarfānlu că s-toarnā cu banā și armase çudusit, țe
lug'ie omlu aestu, ascapā d-iu nu te-aștepti? Ağūmsirā la

pálate și nveasta nu vrea s-easă la vîrnu, nu vrea să zburască cu vîrnu, mași cu h'il'lu de-amiră țe o-aduse. Ș-eră mușată lăita, s-u sorg'i tu cupă. Oarfănlă di oara țe u viđù, acățã să-l doară buriclu; loclu nu-l acățã. Viđîndalui că nu-l greaște zbor, s-plimse la amirălu și-l' dîse: 5

— Tată, pină vai băneađã cînile di soț, nveasta tut învirnată vai h'ibă, c-ațel cari-ște țe-l' dîse tută calea și cari-ște cum l-u suțã mintea.

Tu oară feațe un semnu cu caplu amirălu și cara sãrgl'iră g'il'ați filii-filii lu scoasiră. Atumțea nveasta își z-veadã, țe 10 s-fațe.

— Veđi, tată, dîse oarfănlă, că ea di nis itie nu işã? Veđi tora cum işi?

Eră hãriòs g'iftu-oarfănlă c-ascăpă di h'il'lu de-amiră. Nu și ștea corbul ș-tih'ilallu țe-ș lo-așteaptă, ș-că nîpòi sun fãr-15 mătile.

Nveasta işi, ma tut nu zburã. Mași un grafu gri: «adu-nați l'i cãrnurile t-un sac și aduțeți-lu s-lu ved ninga nã oară ș-apoea vai zburãscu.»

L-u feățiră k'efea. Ea acățã di li ndreapse părțile a truplui 20 cãbe parte tu loc-l'i și apoea turnă dit puclă apă-vie. S-mină nã oară, s-mină doaűã or'i și tu a treia: na ț-ul improstu viű, cum mi veđi ș-cum ti ved. Armãsiră tuți cu gura hãscatã ș-cu ocl'il' zgîrliti di semnul țe viđurã!

— Greű somnu durni, gri gònile-aleptu! 25

— Nu ș-fu somnu, corbe, că și fu moarte curatã, il' dîse nveasta și l'-aspuse cîte pãți.

Atumțea l'i si dizligã limba di gurãt și zburì' h'il'lu de-amirã:

— Amirã mare, amirã mare! nveață c-acși ș-acși easte lù-30 curlu. Io h'iu h'il'lu a tãű. Aestu easte un oarfãn fiçdr di g'iftu, ali mastorse din hoarã și-l loať trã soț pri cale. Ma, ea ș-ea țe-ni gúcã calea.

Și h'il'lu di amirã, anarga ș-mușat, li mbãirã tute unã cîte unã, cum intrã tu puț, cum lu ncl'ise nauntru, cum il' lo semnul 35 di la mã-sa, cum il bãgã să s-gurã și să s-prigurã, că nu vai aspunã, că-l h'il'ũ de amirã.

— De, tatã, dîse h'il'lu de-amirã, mi gurãl s-mor și s-anvièđ

ş-apoea s-aspùn. Tora ang'ái şi nu h'iu ligát di ğurát şi aspùn alih'a curatá.

G'iftu-oarfánlu acáţá s-treámburá şi s-adará guvojdi cu dinţil' di frică, cîndu viđú ĩudia está.

- 5 Lo-acáţará atumţea, il ligará di patru cal' agri şi cîndu lá deádirá cîte uná sti căpul'e, fáşî-fáşî lo-arùpsirá.

Atumţea amirálu dipuse dipri scamnu, băgá h'il-su tu loclu a lui şi di ħaraúá mare, pitricù di-şî aduse ş-amirároana şi doáule amiráril' li feáţirá uná.

- 10 Erám ş-ío acłò şi v-acumpărái a voaúá cîte un brîn aròş di mpázare, ma cum mi turnám pri la Daucáţî, sárg'irá cî-nl'i şi gap-gup s-me arupá. Nu aveám cu ţe s-mi apár, mi apárái cu brînlu. Gí! un cîne di brîn, gí! alantu ní-l ará-purá taha s-ţingá ciţál'i a lor!

- 15 Ahíte ş-tute!

(Spus de mamá-mea, Avela, Epir.)

3. Laclu di Grámuste.

Tu k'iolu cîndu mûntile di Grámuste alg'á di mûntile cupl'i di oí ţi-l păşteá, băná un stih'iu (zmeú), carí apără hoara Grámuste cu mûntile al'ei şi u fáţeá s-h'ibá avutá şi zilipsitá di toate alante hori.

- 20 Numa a Grámustil'eí aĝumse s-h'ibá avđitá tu tot loclu şi la mulţi alţi stih'ii li păreá aráú, cá-ţe nu s-afłá ş-náşî tu un loc ahát muşát şi imbogát, cum erá Grámustea.

Stih'iułu di Dêniscu, viţin şi oaspe cu stih'iułu grámusteán, ş-băgá tu minte să-l vátámá şi s-aspargá Grámustea.

- 25 Tr-uná noapte s-aliná pri k'ipita mûntiluí şi ahurh'í, cu ná boáţe, carí fáţeá s-treámburá munţil' şi pădurle, să strigá a stih'iułuí grámusteán:

— E! E! fártate! Ti alavđi, cá eşti ğone şi cá fiţeşî Grámustea s-h'ibá alávdatá di toatá lumea! Ţi-ní vine z-vom
30 cîndu avdu ahtári papardeli!

Şi ahurh'í s-aráđá, să-şî batá pezá şi s-đicá:

— Mare lucru di ğone, carí s-culcă cu pul'i!

La avđirea aistòr zboará, stih'iułu grámusteán si sculá ca upárit; cîndu viđú [pi] viţinlu a lui cum arádeá nicá, lo-a

cătă zurleata și ahurh'i să scărțică dințil', cari scintel' scu-
teă și cu ună boațe fricoasă strigă :

— Ha! ti strigare mare guneată ai, ma s-videm macă va
s-ai și tre-alumtare>.

Și tru oară, ca curșumlu, așumse tu sinurlu dinisk'utescu. 5
Atumțea alumtarea ahurh'aște.

Brățile s-incărlig'eață, ma trùpurle și ciçoarle nu s-băteă
hi'i dit loc, canda eră niște piștirăi.

Multu k'irò s-alumtară cu mănle, fără ca trùpurle s li
mină dit loc; s-alumtară până tu criptata hărg'il'ei ș-vidînda 10
lui, că amindoi'i suntu goâi, s-dispărțiră și-și feățiră zbor,
să s-alumtă cu topk'i di neaă. Tòpk'ile arucate di ună parte
și di alantă, s-nu cadă m-pade, și, cașe un s-așteaptă n-gură
și s-ingl'ită tòpk'ile arucate di alantu.

Cu aistă turlie pistipseă niși, că ingl'itîndalui neaă, cari 15
di dol'i era ca s-h'ibă cama [di] sănătòs, va-l' arăteă inima
și eră ca s-moară.

Dupu și feățiră aistu zbor, s-băgară s-alumtă cu neaă; ună
quă ntregă ș-arucară topk'i și vîrnă di el'i nu vrea să
știbă, că neaua canda cădeă în foc. 20

Ahurh'i s-intuneărică și oile ahurh'iră s-l'a plaïlu în sus
tu munți.

Stih'iil'i nică s-alumtă și ingl'ită tòpk'ile di neaă. Tru ațea
oară trițea ună cupie di oi pi ningă loclu iu eră stih'iïlu
grămusteân și aistul atumțea l'-vine tu minte țivă: pălăcar-25
seaste (pi) picurăr si-l' da niscănte oi, că-l' lipsescu.

Picurarlu cu vreare, cu nivreare l'i spune, s-l'a cite l'i lip-
sescu.

Atumțea stih'iïlu l'a și diinică niscînte, li scoate șk'èpile
și cu nișe invîrteaste mănăți di sare. Și multe topk'i di 30
sare, nvîrtite cu seïlu a șk'èpilor, feațe stih'iïlu grămusteân

Aistu, fără ca să duk'ască toate aiste, acăță s-li ngl'ită
cu cama mare lișureață și-l' păreă g'ine, că nu eră arăți.

Multe topk'i di sare ingl'ită lailu di stih'iï dinisk'òt, ma
după niscântu k'irò, a hurh'i să-l ardă tu inimă și să-l curmă 35
ună mare seate.

Ca să-ș astingă seatea, s-aplică s-bea apă din izvorlu și
trițea pi ningă el—ahită multă, că-l astărk'i din arădățină.
Nu tricù multu și duk'i, că-l' vine arău și multu greū și

oă easte aproapea di moarte. Di unoară l'-vine tu minte
 reng'a ți-l' feațe stih'iūlu gramusteân, arsare cu tută pu-
 tearea ți-l' aveà armasă și așumse tu sinurlu grămustinescu,
 ca să zgrumă stih'iūlu di Grămuste. Ma nu putù s-facă altu
 5 țivà di cît s-grească :

— Ah! mi măcăși friptu, fârtate... — și plăscăni tu loc.

Atumțea ahurh'aște s-easă dit pântic apa ți aveà biută și
 umplù tot loclu di anverliga. Așite s-feațe laclu ți-l videm
 pînă astăđi tu mûntile di Grămuste, care s-cl'amă și el mûn-
 10 tile *Lacu*.

După ți cripă stih'iūlu dinisk'òt, stih'iūlu Grămusteân l'i
 scoase înima și u băgă pi sulă, s-u frigă pi foclu ți aveà
 aprimțã picurarlu Grămusteân.

G'ine ma, cum erà curmăt di ahătã alumtare ți aveà faptã
 15 ahurh'i să s-fincl'ină. Tri ațea pălăcãrsi pi picurăr, ca s-u șuțã
 sula, pănã s-lu furã somnul.

Picurarlu lo sula ca s-u șuțã, ma erà ahătã greaűă, că nu
 puteà s u dinisească tu mănî.

Atumțea stih'iūlu arăse și đise :

20 — Bagă đeaditlu pi ea, fârtate, și linđe-l, ca s-vreî s-u șuți.

Picurarlu feațe dupã cum lu nvițã și ca tri đudie sula
 ahurh'i s-șuțã cu ațea cama mare lișureațã.

Tricù multu k'irò pînã s-frigă înima, că erà virtoasă ca
 k'atra și cu greű puteà s-u pitrundă foclu. Tu aestu k'irò
 25 slih'iūlu durnã și hãrk'ea ahăt sãnătòs, că vuzueà și mun-
 țil' di anvirliga și s-înfricușã agriñle din pãduri.

Din linđearea đeaditlor, l'i si aveà îndulțitã a picurarlu
 și vru ca s-veadã, ți gustu are înima di stih'iū. Tri ațea tãl'è
 unã cumătițe și u micã. Atumțea acățarã să-l' curã bálile.
 30 Tãl'è di a doaű oarã nicã unã cumătițe și u micã. Cumătițe,
 di cumătițe pînã ți-u micã toatã înima.

Picurarlu lo s-aduk'ascã, că sîndile acățã s-turbã tu nãs
 și-l' pãrea că tot truplu l'i creaste și-l fațe sãnătòs ca k'atra.
 Scoase hãngarlu și-l plintã tu k'eptul a slih'iūlu, care durnã,
 35 fãrã să scoatã niși unã boațe; l'-u scoase înima, u fripse
 ș-nisã și u micã, așite că picurarlu grămusteân s-feațe și
 el stih'iū cu treî iniñi. Dipri-apoea ș-lo cupia di oi și s-duse la
 Stane, ca s-li mulgã di-adùn cu soțu-su.

Tute oile, carî li mulđeà stih'iūlu di picurăr, psuseà tru

loc, că li zdrumină ûdârle. Soțu-su cîndu și-arucă ocl'il' și viđu că ȝumitate di cupie eră moartă, cu ûdârle împline cu sînde, duk'i di unoară, că nu easte om și cu ocl'il' împlîi di lăcrii' uhtă și đise :

-- Ah ! dușmane, va-nî l'aî fumeal'a pri zvercă, cîndu va 5 s-află celnicu.

Stih'iulu picurar l'i spuse s-nu aibă frică și lu nviță cum să zburască di nintea aușaticlu, care va-l ȝudică, și-l pâlăcârsl s-nu spună a virnûl, că s-feațe stih'î, că va s-moară tu hăp-seane, eară munțil' va s-armîndă ernî. L'-deade flueara și-l' 10 đise, că di cîte orî va-l l'a dorlu să-l veadă, s-ducă la Lac, s-bată cu ea și el atumțea va s-easă di tu apă. După aiste zboare, s-bășară și s-dispărțiră cu jale. Stih'iulu s-duse s-in-tră tu lac, eară picurarlu s-duse n-hoară și l'i spuse a celnicu, că ȝumitățî di oî psusiră di zulape. 15

Celnicu aspăreăt s-duse s-veadă oîle tu munte și nu-l părû ca s-li aibă acățată zulapea, cum l'i spuneă picurarlu ; tri ațea l-deade să-l ȝudică aușaticlu. Cu tute aspărerle, cu tute băterle, picurarlu s-șînû di zbor și nu spuse

Mă-sa stih'iului duk'îndalu, că h'il'-su fuđi, acăță s-plîngă, 20 s-deăpiră și s-pălăcărsească picurarlu, ca s-l'i spună, iu s-află fičorlu a l'eî. Tu oara țea nu vru s-l'i spună ; nai tu sone l'-vine jale și u lo deadûn cu năs ca s-ducă la lac. Aclò mă-sa stih'iului s-ascumse după ună pistîreaă, eară picurarlu scoase flueara di tu supane și ahurh'i s-bată cu ea. Di-unoară àpile 25 a lacuî s-disicară și însî di nuntru stih'iulu, care gri :

— Ți zore ti avină, fârtate, di vinșî ? ică dorlu a dadă meaf te aduse aoațe ?

La aistu zbor, mă-sa care șideă ascumtă, nu putû s-aravdă și ease di după pistîreaă și-l' đîțe : 30

— Ea-me, h'il'lu-anêd, iu me-alăsășî ?

Cîndu avđî aiste zboare și viđu pi mă-sa, di unoară s-arucă tu apă și di nuntru acăță să strigă :

— Ah, dado ! și fițeși ! De-aoă ș-ninte munțil' va s-armîndă gol' ș-ernî. Mărătile cupîi di oî va s-l'i pârănăsească și va 35 s-arăspindească tu tot loclu. Tine, fârtate, va s-k'erî hăp-seane, cum ți-aveâm đisă.

După țe đise aiste zboare, acăță s-treămbură loclu, pînă și fuđi mă-sa n hoară.

Picurarlu murì hăpseane, ma hoara Grămusto tu puțân k'irò armase pustă. Mași laclu armase cum erà cu àpile a lui și treămbură cîndu s-duțe vîrnă mul'are la mărđinea a lui, di jalea ți duk'aște stih'iulu, cîndu ș-aduțe aminte di mă-sa.

5 Ași s-asparsed mușata și imbugata hoară armînească Grămuste !

(*Ciuma al Penți*, în «Gazeta Macedoniei», An. I, No. 7, 8 Martie 1897) (1).

4. Cum s-feațe șumuroñlu.

Un oarfăn ună oară ș-aveà ună avîna multu bună, cu care ș-hrăneà fumeal'a. Viținlu a lui, om multu avùt, l-zi-
10 lipsì tră aistă avîna și pîn tu sone l'-u lo cu zore. Măratlu di oarfăn z-duse să s-plingă la ğudicător tră aistă nidriptate. Ğudicătorlu atumțea cl'imă avutlu și-l' đise:

— Că-țe loași avîna viținlu?

— Avîna easte a mea, spuse avutlu.

15 — AI martirì, că avîna easte a ta? Intribă ğudicătorlu?

— Singură avîna mărtiriseaște, că easte a mea, l'-u turnă avutlu.

— AI minte, l'-đise ğudicătorlu, avîna zburăște vîrnăoară?

— Nu vă năiriți, doamne, aide s-narđim și va z-videti, că
20 avîna zburăște.

— Macă-ì acși, ațumțea mine tu optu oara va s-narđim deadùn.

Pisti noapte avutlu lo h'il'-su, lu nviscù cu samure, ca fi-
còr di avùt țe erà și z-duse cu el l-avîne, feațe acld ună
25 nică lăgăme (lăgume, lugume) și-l băgă fiçorlu și-l' đise:

— Mine tu oara optu, cîndu noi va z-vînim aoațe și va s-in-
tribăm avîna a cui ești? tine va z-điți: «Escu avutlu!». Cu
aestă turlie avutlu zăptisì avîna țe-l' aveà ocl'ul. Măratlu
di oarfăn invîrinàt di nidriptatea aestă, blăstimă și đise:

30 — *Blăstimăt s-h'ibă s-alagă sum loc eta tută și luñină s-nu-
veadă ațel țe gri.*

Și de-atumțea fiçorlu a iștùl avùt s-feațe șumuròñu.

(Lumina, 6, p. 159. Floricica Pindului).

(1) In Per. Papahagi, *Din Literatura Poporană a Aromănilor*, pag. 797, 799, sint a se vedeà variantele acestei legende.

5. Lemnul a cruțil'ei.

Eră un fur cari vitimă noauă-dăți și noauă di oamiñi. După țe feațe ahinte lăeți, l'i se-auri di bana, țe-l aduțea și z-duse la un călugăr, si-și aspună picătile țe aveă faptă și s-l'a nvi-tături (nvețuri) di la nis, țe lipseaște s-facă, tra să-l' si l'artă picătile.

Călugărlu cîndu-l viđu cum eară armătușit și lirusit s-as-păre di nis. Ma după țe-l ascultă, il' dîse :

— L'a tućin'li aești și du-te di-l' bagă tu loc ; fă bunăteti la tută lumea și cîndu vai veđi că el' vai scoată vlăstăr, atumțea 10 picătile a tale va s-h'ibă l'irtate.

Furlu lo tućin'li și z-duse t-un loc ningă nă cale prit cari trițea lume multă. El ș-feațe ningă cale nă călivă și divar-liga plintă avîne. Ningă călivă el ingrupă ș-tućin'li. Tută lumea țe trițea pre-acloțe și-l' căftă auă, el lă dădeă. Ună duă, 15 el stătea la ușa di călivă și mutrea tufek'a lui. Tu oara țea veade, că vine di diparte un om căvală pri cal ; cît ațumse la avîne, discalică dipri cal, intră tu avîne și ah'ursi s-adună auă, fără ca să ntreabă virnu. Furlu l-veadi di la călivă și-l' strigă, tră țe nu ntreabă ; am el ș-mutrea gustul. Furlu atumțea 20 nu ma putu tra s-aravdă. Lo tufek'a tu mină și dîse :

— Vătămăi noauădăți-și-noauă și ninga un si s-facă nă sută !

Trapse priste nis și-l culcă mpade.

Tu oara țea ș-turnă caplu citră iu aveă tućin'li și armase marmărisit di harauă, cîndu-l' viđu, că scoăsiră vlăstări și 25 acșițe l-si l'irtară picătile.

Sibepea cari feațe si-l' si l'artă picătile fu, că omlu ațel țe l vătămă el, z-duțea cu mintea tra z-vătămă cu multu cama mulți oamiñi di ciți aveă vătămată nis. Acși, că vătămînda lui-lu, ascipă bana multor oamiñi, di tr-ațea Dumniđău il' 30 l'irtă picătile.

(Revista «Pindul» No. 7; Iotta Naum.)

6. Cum s-feațe c'nile di la oi.

Z-duse Hristolu ună oară la un picurăr arumîn și-l' dîse :

— O lai picurare, nu-ni dai nih'amă de-apă, că muri di

seate? Picurarlu, carî şideă împadi cu cîcorlu un pisti alantu, cîndu viđù, că Hristolu l'-caftă apă, si sculă şi-l' đise:

— S-mi duc ş-ţi aduc di la fintînă, g'ine ma ştiî țe easte lucrulu? Mi aspâr, că tora agunđe luplu di-nî l'a virnă oae.

5 Hristolu l'-đise:

— Du-te, că va le-avegl'u eü.

Picurarlu z-duse s-l'a apă, eară Hristolu şidù la oi. După multu puţină oară agunđe luplu şi... ndreptu tu oi tra si-ş l'a tăinea, că me-agârşii z-vă đic: cađe đua luplu vineă di
10 loa cîte nă oae. Hristolu, cîndu viđù luplu, lo di mpade ună k'atră şi o-arcă pi nis. G'ine ma k'atra ađe ştiî țe s-feađe? S-feađe un cîne di la oi. El cara bagă luplu di năpdi, cari-şti pînă iu duse. Il mică, nu-l mică, nu ştiü, ma ştiü, că cî-nile s-turnă şi luplu nu vine altă oară.

15 De atumđe pînă-n đua di ază picurarlu alasă oi, fără si-l' h'ibă frică di lup.

Acşi s-feađe cî'nile di la oi.

(Cules de Nicola H. Caragea din Băiasa, Epir, Frađilia No. 10, pag. 159.)

7. Cum s-feađe Casianolu avü.

Ună oară Casianolu z-duse la Dumniđăü şi-şi plînđeă pa
20 rapunle, că-țe nu-l' dădeă tiinie şi a lui, cum a Avilor alântör Dumniđăü il' đise:

— Ai faptă virnu bun tu lumea aestă? Alanđi avü aü tiinie, că aü faptă multe bunèđi.

Ninga ni-grit g'ine grallu, ea-le iu vine *Avul-Nicola*, ud-
25 mučale.

— Avü-Nicola, țe h'ii acşi ud, lu ntribă Dnmniđăü?

— Ea tră-țe, đisi avilu: Trăđeă un vimtu mare şi vrea s-neacă ună cărave; đibunăoară eü me-arcăi tu apă ş-o-ascăpăi nisă cu tuđi oamiñi.

30 Apoea s-turnă Dumniđăü cîtră Casianolu şi-l' đise:

— Veđi, cum fac lucre bune, tr-ađeă aü tiinie. Fuđi de-aoađe ş-tu patrol' aü ună-oară s-viñi!»

Şi totna vine, cîndu Şcurtul are noaüă-spră-ving'iđi di đile.

(Spus de Alecu Badralexu din Veria, Frađilia No 4, pag. 58.)

8. Cum s-feațe púpiza?

Ți ș-eră, ma nu ș-eră.

Eră ună mul'are și un bărbat.

După mulți ańi, Dumniđă lă deade ună feată. Din đua ńn đua feata crișteă. Mușuteața l'eí eră avđită tu tute horle dipi 5 amvirliga. Nu tricù multu k'irò și mul'area muri. Bărbatlu si nsură ș-lo altă.

Aistă tih'isi multu anàpudă ș u bâteă mărata di feată ti íei țivă. Cít vineă, inatea l'eí crișteă și vrea cu iți-do trop s-u k'ară feata. Ună đua il' deade a feătí'l'eí un ocă di línă 10 lale și-l' đise:

— Na! lina aistă, s-ti duți s-u laí ńn vale și astară s-o aduți albă ca neaua.

Laea feată, care ștea ți o-așteaptă, cara s-nu ascultă di-mindăcunea a năarcă-saí, lo troară lina și z-duse n-vale. 15

Lă sáhăți ńdrėđi, ma din cot! lina armineă tot lale . . .

Citră tu amurđiș, dicara viđù că tricù đua fără ca lina s-al g'ască și cńdo s-mindueă la năirirea și bătirea ți-l' fătea năarcă-sa, s alină pi ună đeană, ș-anălța minle citră țer și đise cu boațe mare: 20

— Pu! pu! Dumniđale, am nu mi făteai un pull'ũ s-ascăp di nisă?!

Și Dumniđă, care ęgută ațilòr ńndrepti, u feațe un pull'ũ a cuí cńtic lo-avđim primăveara ditu ahurh'ita Apriluí și pină ti Sum-K'etru. 25

(Cules din Crușova, Macedonia, de Ion Școdreanu, Frațilia No. 7, p. 109.)

9. Cum s-feațe cătușa.

T-ună đua di veară nă moașe aveă ńșită ńn pădureti leamne ș ti buburėfi. Cum căftă aoă ș-acłò, na, deade pi đate furí. Vru s-fugă moașa, ma furl'i o-acățară ș-u ligară. «Va ti tá-l'em, maie, il' đise un fur, că h'il'-tu nă prideade un-oară și 30 va nă vătămă tuți.» Moașa plńdeă și tut lă đăteă s-o-alasă, că-i oarfână, că-i niputută. Pán apoea, a căpitanluí il' si nilul. Un an năinte l'aveă moartă mă-sa, carí eră tu virsta moă-șil'eí.

— S-nu u tãl'ëm, ñițe el, ma s-u duțem tu un loc ascumtòs și acldò s-ò-alãsãm s-moarã di foame.

U luarã ș-u dũsirã tu un loc, iu, nađã-đuã, nu puteãl z-vedl niți dao čape diparte.

5 Șidũ acldò moașa dao ñile, fãrã s-micã nã mișcãturã di pĩne. A treea-đl vru s-fugã, ma nu șteã pri iu, cã nu z-vidẽa di vĩrnã parte. Ti tih'e tricũ pri acldò nã caprã agrã ș-moașa s-lo dupã caprã ș-putũ s-easã din pãdure. Lo apoea calea cãtrã casã, ma ađumse pi un munte ș-acldò cãđũ in pade di
10 curmatã j-de-ađunã ři erã, cã di trei ñile nu ș-aveã bãgatã niți nã sirmã in gurã. S-ascumse moașa tu nã groapã, cã l'erã fricã s-nu u duk'ascã řivã furl'i.

— Dã-nl puřinã, l'i strigã moașa ditu groapã, cã mor di foame.

— Mori ș-crek'i, il' ñise nveasta, ma g'ine s-morl, ca s-nu
15 armĩnã moașe pisti loc, cã nã scot sũflitlu a nao, a nveãstilor Vedl, cã ațeã mul'are aveã inate pi moașe, cã nĩsã nu trițeã g'ine cu soacrã-sa ři-l' si pãreã cã tute moãșile nu suntu bune.

— S-řã h'ibã nilã, lea Catã, ași u cl'imã nveasta, cã, de, cu-de-ãvia ascãpãl di la furl.

20 — Stãl, s-lã spun, ma-ř ași. Z-duse Cata ațeã anapoda ș-lã spuse iu-ř moașa. Furl'i s-nãirirã multu ři z-dũsirã cu nveasta, ca s-u aflã ři s-u facã di bucãřl. Cata tut ma lã strigã: ea-o ! ea-o !

Furl'i o-acãřarã ș-cĩndu va s-u tãl'ã, moașa anilřã mãũle
25 in sus ři ñise:

— Doamne Dumniđale ! avđl plĩngul a neũ ! Aestã mul'are, ři no-avũ nilã di mine ș-mi prideade, si s-facã unã priče nĩcã ři cu zore sã s-hãrneascã. Tu loc di *Catã*, s-l'ř istrigã *cãtușe* ; ș-cum aži strigã *ea-o ! ea-o !* de-aoã ș-nãinte sã strigã : *meao !*
30 *meao !*

Dumniđãũ o-ascultã ș-ași s-feațe cãtușa.

(Cules de Ion S. Licea, Bitolia, *Frãřilia*, No. 8, pag. 127.)

10. Trã-țe no-are g'ifři furl ?

Erã unã oarã patru g'ifři. Un d-el', cĩndu viđũ, cã vrea s-moarã di foame, ñise cãtr-alanři trei :

35 — Ałde s-ișim furl. El' ñisirã : «G'ine va s-ișim, ma d-řu

va s-afiăm pine, ta s-micăm?» Atumţea aţel ţe-apufăsi ma naintea tra s-easă, dîse, s-umplă tăstrile cu pine şi si se-ascundă tu pădure tra s-u mică. Ş-aşite feaţiră. După ţe-bitisiră pinea di tu tastre, no-avea ţe s-mică. Vrea s-moară di foame, că eră multu goñl şi nu lă ţineă s-easă tra se-a-5 caţă virnu om. Cum si sculă un di el' viđu viră ndoăă a-rădăţini de-amure. Lă strigă şi alintôr ş-ah'ursiră s-mică, ma ţe u vrei? No acăţà loc. Năparte tu ună vale, el' videà un foc, ţe-ardeà la ună moară. Dîţea si z-ducă, ma nu lă ţineă, că eră multu goñl. Vvură, nu vvură, z-dûsiră. Cindu 10 se-apruk'ară di moară, avđiră c-alătră un cîne ş-ah'ursiră s-aurlă: «O, murare! leagă cînile, că h'im furî». Murarlu işi nafoară şi cindu-l' viđu, s-đămăsi. Ligă cînile ş-nu dîse ţivă, ma l'-aduk'l, ţe goñl eră. Atumţea fur'l' l'-đisiră, s-l-adară ună turtă tu cînuşe. El, tu loc s-adară turtă, fuđi alăgînda-15 lui şi deade hăbare l-ask'erea dit ună hoară de-aproapea.

Goñl'i furî, cindu viđură ask'erea, se ascûmsiră pri hăeatea di moară. Un di el' nu pruftusi si s-ascundă. Lu-acăţà ask'erea şi-l tăl'è. Cindu viđură, că sîñdile eră laiü ca .di g'iftu, đisiră: «more! ţe laiü sîñde are k'irătălu». 20

Un de-aţel' ţe eră ascumţl dîse: «Easte de-amure, agă!»

Lo-acăţară ş-aestu şi-l tăl'ară. Un ask'erli dîse: «Ţe! Macă s-nu grea, vrea s-aveà ascăpată». Altu un di ascumţl'i dîse:

«Ţe grea, vre glare?!»

Lo-acăţară ş-aestu şi-l tăl'ară. Alantu ţe-aveà armasă, dîse: 25 «Eu nu grescu, agă!».

Lo-acăţară ş-aestu şi-l tăl'ară. De-atumţea no-are g'ifţi furî.

(Cules de elevul *Petru Popatanasi*, *Frăţilia*, 2, p. 31.)

11. Cumu s-feaţe puil'lu G'on.

Eră ună oară ună mumă, care ş-aveà un singur h'il'ü, ţe s-cl'imă G'on. Eră bun şi-ş vrea multu pri mă-sa. Cîţ 30 gine triţea aastă fumeal'e! Ma aastă nu ţinü multu, că dîună oară h'il'lu a moaşil'eî căđu niputüt, ca dipri grendă. Galbin ca ţeara, cu ocl'il' intrăţl tu căfcăle, cu buđa cripată, cu limba scrumată, ncăneà măratlu đuş şi noapte. Mărata-l' di mumă sta la cap-l'i şi dintr-oc'il' a l'eî ardeşl ca sîñdile, l'-cădeà cîte 35

ună lăcrimă groasă, care arunică pri fața l'ei sufrusită. Nisă videà, că h'il'-su s-fățeà ma arău di cum erà. Cum șideà ca un marmar ningă caplu a fiçorluî, fără ca ea si scoatã din gurã virã zbor, ahurh'i să pîrãcilseascã Dumniçãu ași: «Aî 5 nilã di mine, Dumniçale! Trã țe pri mine, carî aușlî și nu bîneç tu aestã lume di cît trã tirañe, nu mi l'ai tu loclu a fiçorluî?».

Al Dumniçãu il' fu nilã și pitricù harlu, ca s-u l'a pri nisã tu loclu a fiçorluî. G'ine ma moașa cu gura ãițeà, ma 10 cu inima: nu! Iți viçù, că harlu se-apruk'è di nisã, lo-aș-tiptã cu aeste zboare: E! e, e, hare! Știũ, că Dumniçãlu ti pitricù, ca s-mi l'ai pri mine tu loclu a fiçorluî. Erã g'ine, ma-țe s-fac, n-easte dulțe laea pondã di banã. L'a-l ma g'ine pri nis, că ași l'erã scriatã, s-moarã... tinir.

15 Harlu viçîndaluî cu țe sofe di om aveà s-facã, lo sùflitlu a fiçorluî și z-duse.

Dupã țe mortul fu ngrupat, ea s-turnã a casã. Aoà iți-do lucru l'-si pãreà ermu și ahurh'i si zg'ileascã și si z-deãpirã. Apoea nçinuncl'è nãinteà icoãnãl'ei din casã și si pîrãcilsi, 20 ași:

-- Stãmãrîe! mare-ți easte harea! H'il' bunã (1)(1) și pîricilseà (pri) (2) Dumniçãu, ca s-mi facã un puil'ũ, și s-ni-alãg si-ni caftu (pri) (2) scumpul a neũ h'il'ũ!

Și di oara estã Dumniçãu o-ascultã și u feațe un puil'ũ. 25 care primuveara tu mușãtile nopti, azboairã di pri un arbure pre-alantu, strigîndaluî cu unã boațe multu jiloasã:

G'on! G'on!

(Cules de Papa Ianuși Vasile, elev în cl. VI-a, Frățilia, No. 7. p. 15.)

12. Cum s-feațe cuclu.

(Legendã popularã).

Erã un-oarã doi frați Goglu și Cola. Șamindol'i erã picu- 30 rari și aveà oi multe.

Ca s-li pascã cama g'ine, li mpãrțirã pi dao cupiî: *albe*

(1) Este Daco-Românizm.

(2) Tot ce-l în parantes este Daco-Românizm. Aromânește se întrebuințează fără prepoziție.

ş-lăi. Un te-alantu mare vrea ş-avea dol'i fraţi: virnoară nu s-încăcă şi nu-ş grea virnu graiū arăū. Duă ş-noapte şideă deadùn. Ş-nu lă si duţea pînea la inimă, macă măcă ahorea.

Ună duă Cola s-avea dusă cu cupia puţin cama diparte şi 5 s-avea teasă sum un fag. Cum mutrea cătră n-sus, lo-acăţă somnul şi durni-durñl un somnu multu greū. Cîndu z-diş-tiptă dîse: A, ca ţe muşate vîse! Ţe vream z-dormu nica puţin! Măratlu! vrea z-doarmă nica, nu ştia, că avea durnită, multu! . Trei sute de-añl, nu şică. Si sculă pri cîcoare ş-mutrî di toate 10 părţile. Nu videă ţivă. Ş-angîná cînil: na! Caraman, na! Baluca, na! Ţivă. Nu vinea necă cînl, necă k'lpure di oi s-avdă, necă frati-su Goglu s-videă di vîră parte. «Bre! dîse nis, iu si z-duşlă tuş? şi băgă să strigă cît putea: Gogu! o, lai Gogu! Arîsună munşil' dis trigarea lui, ma Goglu nu 15 vinea! «Stămărie muşată, dîse măratlu Cola, ţe s-pîşî frati-ñu? ş-acăţă s-alagă, ca s-lo-află. Munşil' l'-adră cîmpu, no-alăsă vale ş-pîdure, di-cît: di urma frati-suñ nu putū z-da Z-duse în hoară. Cîndu ţe z-veadă? Alşi oamiñl, alte căsurî, alte căl'urî. Intribă un, intribă alantu, s-nu-l viðură pri Goglu, 20 tuş il' dîţea: nu ştim, nu viðurm. Z-duse la ună hane, că l'-avea intrată luplu tru maşă de-ahită alăgare. Mică şi-l' deade a hîngiluñ un pară. Hîngilu il mutreaşte părălu di nă parte, de-alantă şi nu-l cunuşteă, că ţe pără easte. Il' lu toarnă al Cola şi-l' dîţe: «na! că nu treaşte, easte pără vec' u. 25

— Cum nu treaşte, dîse Cola, agudît ca di sfulgu? Nu veđî amirălu Cînuşe, nu veđî anlu ţe s-amintă?

Il curmă nîla hîngilu, că Cola zburăşte aşi, şi-l' părū, că-l fără minte.

— Bre gone, il' dîse nis, are 300 de-añl di cîndu murî Ţi-30 nuşe; tora easte *Buharè* şi prađî vec'i nu trec. Ma, ai du-te oară bună ş-nu voi si-ñl pâlteşti ţivă.

Işi Cola cu caplu aplicat ş-cu lnima pliguită. Z-duse pri un munte şi z-bîgă s-plîngă. Cap de-arîū il' cură lăcrăñle. J-di nîse criscū nă lilice care ease primăveara di s-umplu 35 vâl'urle di nîsă şi pînă ază s-cl'amă «pînea cucluñ». Apdî înđinucl'è j-dîse: «Doamne-Dumniđale, fă-mi un pul'ū, ca s-ñi-aflu frati-ñu Gogu.» Şi al Dumniđă il' fu nîlă şi-l feaşte

un pull'ŭ, care primăveara alagă pritu munți și vâl'urî ș-cintă jilds : *Cucu! Cucu!* care s pare că strigă *Gogu, Gogu*. Ași s-feațe cuclu.

(Frățilia, No. 5, p. 78, cules de *Nic. H. Caragea*.)

13. Moașa cu aușlu. (1)

- 5 Te și-eră, țe nu și-eră.
 Eră ună oară nă moași c-un aùș.
 Moașa aveà cãlivă di sari ș-aușlu di cãtrani.
 Nă duă băgă di adră mîcari aușlu și carî nu aveà sari,
 căftă di la moașa :
- 10 — Moașe, moașe, s-nî daî un h'ir di sari tras bag tu mîcari.
 «Sari ș-altu țe!» đisi moașa și nu l' deadi.
 Atumțea aușlu ș-turnă ocl'il' cîtră la Dumniđă și đisi :
 — Ee! Doamne-Dumniđale ! dă nă ploae să s-tuk'ască tută
 cãliva li moași!
- 15 Și carî deadi nă ploaie ș-nă k'iameti, s-tuk'l' cãliva moa-
 șil'eî și laia moași armasi fără cãlivă!
 Carî armasi moașa fără cãlivă, vini la aușlu și-l' pricãđù :
 — Aùș, aùș, nu mi vrei ș-mini tu cãliva ta ?
 — Ti voi, đise aușlu, ma nî-u, s-nu zdîngînești viră cãrțã-
 20 noasă (b...) și se-aspăr cãpîrle di-nî fug.
 — Nu! cã nu-l fac ațel lucru.
 — S-țã bag un gl'em la cur, đisi aușlu, ahtãrî nu știũ Io.
 Moașa, vru nu vru, țe s-adarã, stãtũ și-l' băgã aușlu gl'omlu
 la cur și apoea o apreadunã aușlu nauntru tu cãlivă.
- 25 Noaptea nađã-noptî cum durnã, carî da di-l' ascapã ali
 moași nă cãrțãnoasã, trăș aclò arsãri gl'emlu. Și carî se-
 aspãrearã cãpîrli nă oarã, di fac nãparte, acațã-li ma poți.
 — Ah! țe-nî adrãși, more moașa al darac, greaști aușlu, mi
 deadiși di bil'è.
- 30 Și fuđi aùș dupã nîsi, s-le ađunđi, tra s-li torni !
 Z-deadi dipu nîsi, aoã s-le-acațã, aclò s-le acațã, li k'irũ

(1) Acesta este primul basm pe care-l învață copii aromâni. El este simplu și variantele, deși numeroase, nu se deosebesc în fond aproape de loc.

dintr-oc'i. Cum alăgă măratlu aûș di-l' cură asudorli, ca nis țe nu vrea, na! Iu astal'e nă vulpi.

— Vulpe, vulpe! nacă-nî viđùșî țivă căpîrli?

— Li viđûl citră Iu luară, đîți vulpea; đî, că-nî dai ș-ania nă capră s ță le-aspun. 5

— Lucru țe s-fați, đîsi aușlu ma spuni-li! și vulpea l'-deadi nă cale: «na! citră aoà feățiră!»

Ș-u da aușlu citră di partea țea, cîndu na Iu da k'eptu cu un lup.

— Lupe, lupe! nu-nî viđùșî țivă căpîrli, citră Iu apucară? 10

— Țe-nî dai, il' fați măsturu-Nicola, s-ță aspun torlu.

L'-tăxi ș-alûi na capră ș acșîți l'-aspuse calea țe-apucară căpîrli.

Fuđî, fuđî, ș-îmnă-îmnă aușlu cu lîmba scoasă di curmare și di aușatic, cîndu na! ma nelo da di nă mastorsă di ursă. 15

— Ursă, ursă, nu-nî viđùșî țivă căpîrle citră Iu acățară?

— Li viđûl, ma nu aspun pînă nu-nî tăxești nă capră ș-ania!

Aușlu țe s-facă, il' đîți, că va l' da și ursa li aspune, Iu suntu căpîrli. 20

Papaușlu, cît și le-află, li bagă năinte cu cărliglu și «ea! ea! capră!» treați pri la ursă și aesta l'-caftă capra.

— La călivă, đîțe pap-aușlu, că aoà nu-am k'îrd.

Ma nelo treați pri la lup și arsari ș-aestu, si-l' caftă capra tăxită. 25

— La călivă, l'-fațe aușlu, că me-agonisescu aoà, s-nu ntu-nearic tu păduri.

După psînă oară ađunđi la vulpi.

Aestă niți ună niți doaă ș-arsari s-acăță nă capră di ȕor «Pac!» il' fațe aușlu ună cu cărliglu pristi zvercă. 30

— Cum acșî, gri vulpea. Aestu țî-fu zborlu?

— Cumbară, s-caftă, nu s-l'a! đîse aușlu s-urșești la călivă s ță l'ai partea.

Carî ađumse la călivă și li ncl'isi tu căpârleaqă g'ine-mușat, «viniți, lă đîțe a zlak'lor, z-vă luați căpârli». 35

Cîndu z-dûsiră zlak'li nauntru, tu loc di căpri deădiră di cînl, țe carî silg'iră pri nise fășî-filii li scoăsiră.

Erăm ș-îo aclò, și v-adûș avoaă cîti nă căculă tră gambrò.

(De la maia Cama-l Teja Papahagi, Avela, Epir.)

14. M_oaš-a k_u-aušlu

(Transcris cu sistemul fonetic aplicat dialectului aromân de
d-l G. Weigand.)

Earà nõ m_oaši k-un auš..

Moaša aveà k_oliva di sari, aušlu di k_otrani.

Buğ_o aušlu s-adar_o m_ukari ši kari n_u-aveà sari, z-dusi
5 s_o si mprumut_o di la m_oaša :

— Moaše moaše, s_o-n dai un h'ir di sari s_o ansàr m_ukareà.

— Sari š-altu tse! dz_usi m_oaša, s-ni aspargu i_o k_oliva
tr_o tini.

Atumtseà aušlu š-tur_o okl'i' k_utr_o la Dumnidz_o ši ds_usi.

15 «E, d_oamne-Dumnidzale, z-dai nõ pl_oaie tse s_o-s tuk'ask_o
k_oliva li m_oaši!».

Š-kari d_eadi nõ pl_oaie, ne urm_o n_u-armasi di k_oliva m_oa-
šil'e_i.

M_oaša, la_ia, kari armasi ka' n_us_o tse nu vreà, di nu-aveà
15 i_u s_o se-apreàdu_o, yini la aušlu ši-l' prikadi :

— Auš, auš, nu mi vre_i š-mini a_oatsi si šed ?

— Ti voj, ma n-u frik_o s-nu tal'i v_ur_o biš_oğ, di-n fug k_o-
p_orli.

— Nu dau, dz_usi m_oaša, š-aušlu u vru.

20 N_oap_teà, kum dur_nà m_oaša, fu_oğ si va, kari da di zd_un-
ğ_uneàšti un_o, di fak naparti k_op_orli, ninga fug n_up_oi un sus.

Se-alas_o aušlu am patrul_ea dup_o n_usi, š-a_ua s-l_e-akats_o.
aklo s-l_e-akats_o, li k'iru dintr'okl'i. Aklo i_u-l'i kura asudorli
a m_oratl_ui d_e-auš, na da di un fitš_or n_ikuts ka tini.

25 — Alai fitš_or, fitšurik, nu vidz_uși k_utr_o i_u featsir_o k_op_orli ?

— Li vidz_ui, ma tse-n dai s-t_oğ l_e-aspun ?

— N_o grund_o di zahari.

Fitš_orlu l_uo grunda di zahari ši-l'i d_eadi kali aušlu:
«k_utr_o a_oatsi featsir_o» ši las' nu š_teà n_us.

30 K_ut askupit_o aušlu dupu dze_oğ, š-u d_eadi əlaga fitš_orlu
akas_o, tra s-m_uk_o zahareà, ma k_undu tse z-veàd_o ? Zahareà
eàra kurat_o sturnari.

Aušlu s-aleapsi ku alagareà,
Š-fitš_orlu ku sturnareà.

(Avela, Epir.)

15. Moașa cu Aușlu și CŪcŪ-MăngŪli.

Ți-și erà, ți nu-și erà.

Erà ună oară un auș cu nă moașe. Năși nu aveà fièdrî, nu aveà țivà. Moașa băgă nă duă s-adară nă pită, că aușlu il' si mică multu. Pita cu ți s-o-adară? — cu curcubetă, că-l' si mică aușlu multu pita di curcubetă. U lo curcubeta, u băgă pi scîndură și u discă cu țupata. Curcubeta s-disică pi trei părți și cîndu ți s-veadă? Curcubeta plină cu șoariți.

Cum inșiră șoariți! acățară gŭvile. Mași un nic, nicuzàn nu putù s-intră tu vără guvă și se-ascumse dupu ușe, sum mètura di arnire casa. Apoia moașa adără pita, u duse la cîreap, s-coapse și o-aduse năpdî acasă.

U băgă sum sufră, u pluscuk'l cu apă arate, ta să si ducă la măsa, că aușlu ș-moașa no-aveà dinți și-l' upăreà caldă ș-uscată.

Șidură s-mică pine; micară ți măcară și pita ți armase u sculară ti seara. Si duse moașa s-l'a mètura di dupu ușe s-arnească sârmile di pine; ună cit sculă mètura ș-arsare șoariclu. Moașa lo-acățã s-lu facă fièdr. L'-băgară numa: Cŭcŭli-Măngŭli.

E! criscŭ puțin și băgară ca s-h'arbă gârnu ti la biseàrică tu ună căldare mare. Dupu țe băgară căldarea pi foc, aușlu cu moașa si dŭsirà la biseàrică și-l' dimîndarë al Cŭcŭli-Măngŭli s-mintească gârnu cu lingura ațea-marea (cubana) și nu cu nica, ta s-nu cadă tu căldare.

Aflăși Cŭcŭli-Măngŭli s-acăk'isească. Cîndu s-turnă moașa cu aușlu di la biseàrică strigă: Cŭcŭ-Măngŭli, Cŭcŭ-Măngŭli, nu are Cŭcŭ-Măngŭli s-vînă s-lă dișclidă ușa.

Ți s-facă? Pinde aușlu, pinde moașa cu anŭmirle, si dișclid'ise ușa. Caftă n-căpisteare, caftă tu toate părțile, Cŭcŭli Măngŭli nu-l are iuvă.

Cîndu s-duc s-mintească tu căldare, na-l ca oŭlu ațel a-roșlu! Il duc s-lu ngroapă tora. E! lu ngrupară și di atunțea moașa cu aușlu armăsiră jillți

Părmîθ ni sĕeam, părmîθ țã spușu, nu erà părmîθ, ma vruîθ di te-arîșu. Ță-aduțeãm ună preac'le di păpuțã ș-ația, ma

triciŭ pi la cînile ul Toșe, li feașe carne aroșe, triciŭ pi la cînile al Ham, li feașe 'ngură ham! Ma s-l'ai ună turtă di pîne, s-ti duți la al Toșe cîne, s-l-u dai, păpûșile s-ță l'ai
(Spus de Dim. Tahu, elev în cl. I comercială, din Cociani, Macedonia.)

16. Cucotlu.

- 5 Earà țe nu ș-earà:
Earà unoară nă moașe c-un aùș.
Moașă cu aușlu aveà ună găl'ină ș-un cucòt.
Carì lă intră ngrîna n-casă ș-nu trițeà g'ine, țe lă intră sã si mpartă; si mpărțiră dicara.
- 10 Casa ș-cătîndia tută lă earà găl'ina ș-cucotlu.
Moașă lo găl'ina ș-aușlu lo cucotlu.
Cum pășteà cucotlu n-cuprie ș-arimà, scãlsîndalul, scãlsîndalul, ș-află nă flurie. U l'a cu dintana (mitca) și aî! s-o aducă aușlu. Calea-calea iu z-duțeà, na l'-ease h'il'lu a vi-
15 sil'elul ș-l'-astal'e calea. Aestu ma-l viđù cu fluria n-gură, țe đise? «Va s-o-aibă furată di la noi, că altu carì vrea-l' u da!» Ahîț ș-l'-u l'a. L'-u lo, ma ș-acățã daraclu cu cucotlu, că aestu nu se-alăsă acșiti. Ișl n-cuprie și acățã s-huhuteascã:
— Cîcã, cîicã! h'il'lu a vîsil'elul înl lo fluria!
- 20 — Ba, gumâr mare, đise vîsil'elu, nu l'-u arșine țe greaște? Noi vrea-l' lom fluria lui?
Tu minută dimîndă vîsil'elu: «s-lu acățățl și s-lo-arucățl tu flurie s-mîcã, s-mîcã pînă sã s-sătură și s-creapã, tra z-veadã c-a noaűă nu nã-l di flurie.»
- 25 Carì lo-arcară di mîcã-mîcã fluril di nu-aveà iu s-li ma bagã, cîndu vînrã z-veadã s-easte că le-arcã pètale, nidiș-cl'isã ușa g'ine, se-astrapse nafaorã di ușe. Trađe ndreptu la aușlu și-l' đite:
— Aùș, aùș, spinđurã-mi di grendã, aștearne nă vilenđã di
30 sirmã, l'a nă veargã de-amalamã și dà-nî, dà-nî, pînă z-đic «ağunđe!»
Feașe aușlu acșl ș-cîndu l'-u intră, dă-l', dă-l' pînă đise cucotlu «ağunđe!» Țe si-l' veadã ocul'l'? Flurfî, frățile amèű, flurfî ș-flurfî! Aușlu ne casa nu lu ncăpeà di harauă.

Dua anuntă cucotlu easi pali pri cuprie ș-acată s-huhutească :

— Cică, cică! h'il'lu a visil'elul' în lo fluria!

Cindu avdîră di la visil'elu, s-năirî visil'elu j-dîse nîpól.

— Ba! gumâr mare, nu l'-arșine țe greaște. Aeri dua tută tu 5
flurie ș-nu s-sătură, ma işi s-hutească s-avdă lumea tută, tra
s-nu avem lu s-nă scutem caplu?

Aestă visil'elu, și dimindă s-lu bagă tu irg'ilè s-lu vătîmă
eăpile și s-lo-astîngă cu cluțătle. Ț-aflăși cucot s-ță bađi mintea
cu nis. Cum z-viđu ntră eape ș-apîrîni s-huhutească: 10

— Cică, cîică! vînu lupe, vînu vulpe, s-micâți eăpile al visil'è!

Și «cîcă-cîcă», «cîcă-cîcă», na-l luplu, na-ŭ vulpea, țe no-
aștiptă đică di doăuă ori, l-u intrară a eăpilor și glic! glic!
ună dipu alantă, ni čor di nîse no-alăsară.

O-adună cucotlu nîpól cîtră la pilatea amirălu. N-cale l'- 15
eae ariūlu și-l' ține calea.

Ariū, ariū, il' đîțe cucotlu, fă-nî cale s-trec, că me-așteaptă
a casă.

— Am cum! đîțe ariūlu! Nî-u zorea, că te așteaptă tine?

— Ariū, ariū, fă-nî cale, că čupulic vearde va ti mică. 20

Di zbor-zbor se-ančupară și da ariūlu s-l'-u poată, da cu-
cotlu, căđu ariūlu. Atumțea z-bagă cucotlu și-l soarbi tut
di nu-alasă k'icută de ariū. De aoă nis și pină s-ță freți ocl'il',
na-ți-lu cucotlu pri cuprie!

Băgă nîpól:

25

— Cică, cîică! h'il'lu a visil'elul' nî-lo fluria!

— Ba! gumâr mare, gri amirălu, nu-ți fură dure cîte nî-
ma işiși pali s-me-anđurî! Acățăți-lu, đise nis și s-lo ardêți tu
čireap!

Băgară di arșiră un čireap di noăuă ori și-l huhutiră 30
nauntru s-lo-ardă di viū. Ți-aflăși cucot s-arđi! Aestu di nă
oară si zvoame trei-patru ori și țe s-ță veadă ocl'ul? Čireap,
pilate s-nicară, di no armase k'atră priste k'atră mproastă.

Carî armase nis singur cu aușlu, se-aștirnù pri bană. Nă
đuă țe-l' vîne aușlu? s-misură flurîile. G'ine ma carî no-aveă 35
cu țe, si mprumută găleata di la moașa. Găleata, tu fundu
eară aumtă cu cătrane ș-cîndu aușlu l'-u turnă se-aveă ală-
k'ită di fundu-l' nă flurie.

— A! auș, auș, flurîi misurăși? đise moașa.

- De! ȡise auşlu, aveam tu minti s-nu aspun, ma carı Ńtiı ȡic Ń-ıo: flurii.
- Am nu-ni ȡiıı, d-ıu le aflası?
- D-ıu s-le-aflu? cucotlu s-ni băneaȡă, că el ni le-aduse.
- 5 — Am cum feaıişı di ıi le aduse?
- Cum s-fac, ȡise auşlu, il' ded nă liturg'ie Ńi-l pitricuı s-a rimă n-cuprie. Tu turnată bag di lu spinȡur di grendă Ńi carı l-u intru cu vearga de-amălamă, dă-l', dă-l', ni-umplu casa. Moaşa vru s-facă Ń-ea cum feaıe auşlu.
- 10 L'-deade liturg'ia Ń-u pitricu n-cuprie Ńi tu turnată, cit il' trapse ndoaüă Ń-mirata di gil'ină Ń-deade sùflitlu.
- Carı armase moaşa singură fără aveare, il' pricăȡu auşluı s-o-apreadună n-casă, maşı tră nă mişcătura di pine, s-nu moară di foame.
- 15 Auşlu l-curmă nila di muşica luı Ńi ai Ń-o-apreadună la nis, că deade Dumniȡăü Ń-are moaşa d-ıu s-mică Ńi s-invească. Ahıte Ń-tute.

(Povestit de mama-mea Avela, Epir.)

17. Mul'area cu trei fiȡori Ń-Uvreülu.

- Eră nă oară, ıe nu Ń-eară, carı s-nu eară nu se-aspunea.
- 20 Eră nă oară nă mărată mul'ari oarfină, ıe-avea trei fiȡori. Ahıt oarfină eră nisă, că no-avea cu ıe s-l'i hărnească fiȡor'i.
- Nă ȡuă un uvrëu tricü pre-acld Ńi strigă.
- «Carı ari fiȡor tră călfă.» Mul'area fucăroanı işı la poartă Ńi-l gri:
- 25 — A vre om, om, tini caııi fiȡori!
- Io!
- Si-ıı daü fiȡorlu a mël il l'ai?
- Că-ıe s-nu-l l'ăü.
- Şi-l deadi fiȡorlu aıel marli Ńi-ş lo groşli mul'area.
- 30 Uvreülu, ma-l lo, vru s-lo-alină pri muntili cu vămăndi
- Pri aestu munti vıră nu putea să se-alină. Cum s-facă, cum s-adară uvreülu s-lo-alină, acată di-l coasi tu nă k'ali, Ńi-l arucă n-cuprii. Aoà s-anară corg'il' Ńi ornil' Ńi traıi un, traıi alantu, l-mutară pri muntili cu vămăndi. Fiȡorlu, ȡupă ıe-
- 35 arùpsiră corg'il' k'alea, işı Ńi z-băgă s-adună vămăndi.

Atumþea-l' gri uvreÛlu.

— Fiçore riştin, fiçor criştin, arucă-nî vămândî!

Şi fiçorlu umplù un sac mari-mari şi-l' lo-arucuti.

— Tora cînli s-tragă di tini, fiçor criştin, il' feaþi uvreÛlu ;
stăi aþia pînă s-morî di foami. 5

Ş-lo saclu uvreÛlu şi-ş mutri lùcurlu.

Adoaûa-qi uvreÛlu alăgă prit hoară şi strigă eară (pali) :

— Carî ari fiçor tră călfă! carî ari fiçor tră călfă!

Tut mul'area þea oârфина easi nîpòl şi-l' dîþi, că nîsă ari.
UvreÛlu il lo ş-fiçorlu aestu şi-l' feaþi c-a protluî. Diznòu z-10
bigă pre-alăgari şi cit agumsi tu hoara li mul'ari oârffini,
iþi aestă şi-l' deadi ş-niclu fiçor þe-aveà, tut că inima l'-erà
frimtà, că z-dispartă di nîs, ma þe dîþeà nîsă: d-lu s-moară
la mini di foami, ma g'ini să s-mină ma nelo, z-dişcl'idă.
Acþi şi-l deadi. 15

UvreÛlu feaþi tut acþi cu aestu cum feaþi cu ma mărli, ma
cum vîni pri mûntili cu vămândî, tu loc di vămândî, l'-arcă
el k'etri a uvreÛlu ş-l' arcă, l'-arcă, pînă þe-l vitámă.

Apoea alăgă nîs tut mûntili şi tu nă mârđini află şi fraþ-
li-l' morþi mbraþă. Carî il' plîmsi, plîmsi şi z-dipiră pri niþi, 20
cîndu ş-aduþeà arălili þe trăpsiră niþi deadùn, ş-aþtearsi ocl'il'
şi nk'isi lu s-lu scoată calea. Agumsi tamàm tu nă muşată
livadi. Tu livadea þea s-află ună fintină limbidă ca lăcrima
şi un ârburi stuþòs, aumbròs s-tindeà pri fintină. Tu fintină
se-ascăldă trei dîni, şamiþtrelli: ma pri dîni þe-ş eară; s-lă l'ai 25
caplu şi s-fuđi, ş-altă nu!

Fiçorlu ună videari þe lă feaþi şi vrea s-k'ară di minti
di muşuteaþa lor. Ş-u băgă cum s-facă, cum s-adară dit mîná
s-nu-l' ascapă. Pre-agălea-galea nîs, s-trapsi t-abuþalea pînă
la eali şi lă çupli cîmeþli. Dînli nu-l' băgară oara, ma 30
cîndu vrură s-o-adună de-aclò, caftă cîmeþi aoà, caftă acld,
niviđuti s-feàþiră.

— Pînă mîni s-li căftăþi, lă greaþti nîs, nu va le-aflăþi;
cîmeþli le-am lo; ang'aþi-ni fraþli manaintea, şi z-videm di
vă li daû. 35

Dînli, goacă preftul di bil'è; nu lùcurlu aestu s-lă căftă
vrea-l facă, ma şi n-foc s-lă dăþeà şi n-foc vrea s-arcă. Acþi
pînă s-þă freþi ocl'il', l'-ang'iară fraþli a nicluî, Cu tut aestă
aflăþi fiçor z-bađi di cali s-lă da cîmeþli a mărătilor di dîni.

— Va viniți cu noi» lă ȓisi nîs și vrură nu vrură ȓinili, dîsiră cu niși, cum z-duc mînarl'i. Parăți loară citu z-dîți, vămândi di noaŭă-ȓăți-și-noaŭă di soî. Muma lor cîndu deadi di-l' viȓù ncărcăți di groși, haraŭa-l' în casă. Tuti ca tuti, 5 ma nurărli a l'eî, mă-sa steaul'eî. Carî s-u veadă la bisearcă nîsă cu ahtări nurări, iu să s-cămărusească, ș-iu tută lumea si-și k'ară mintea pri nîsi! Casa nu u ncăpeă di haraŭă și tut ș-fățeă crucea și ȓiteă.

— Dum-l'artă oară iu s-află criștinlu ațel di-l' lo fiȓorl'i di- 10 ningă mini, di s-minară j-dișcl'isiră cum nu me-aștiptăm!

— Mamo, mamo, alasă urărli, il' feați niclu, că maș criștin nu eară ațel ș-maș tră bun nu nă vrea! ma nveață, că noi le-avem nincrunati feătli și bagă di ndreaȓi tră numtă!»

Cîndu băgară s-facă numta di ȓoi pînă n-ȓoi, carî no- 15 ac'l'imară și di ȓe no-avură? Tuți cama mărli cu vîsil'elu n-coh'e, hîriȓs, că-l ȓinù Dumniȓăŭ si-l' veadă ocl'il' ahtari numtă ș-ahtări feati. Tuti mușuteȓli a locluî nu lipsiră; di bînilî tuti deadi Dumniȓăŭ cu doăuli mîni.

ȓucară, si scuturară: carî nu vru! După ȓe tuți trăpsiră corlu 20 «z-ȓoacă și nveăstili, z-ȓoacă și nveăstili!» gri amirălu. ȓ'ini ma nveăstili nu vrea z-ȓoacă, că taha nu ș-aŭ tricută cîmeșli

— ȓe mari lucru, gri amirălu, «băȓăți vă-li tora.»

Niclu, cum lo-avea adrată caplu, li lo ș-lă deadi cămeșli ca un k'irût. Cît li băgară ȓinili ș-acăȓară z-ȓoacă și să 25 s-frîngă, trîș cîndu lumea s-ȓuduseă ma multu și s-frîndeă, carî s-mească vîfȓil' cu flurie cama mari, azbuirară nă oară cît putură ș-fuȓiră, fuȓiră di ninga fug.

Acși fiȓdr'l'i ș-armăsiră ca Sulta cu ucnălu di partea nve- 30 aștilor. Avură can parăți di putură să si nsoară diznȓu cu feati de amirăȓi. La numta lor fuî ș-io, di ȓucăi, ȓucăi pînă mi frîmșu di ȓoc. Tora las z-ȓică ș-altu pînă s-mi discurmă io.

(Spus de Guvița Dum., Avela, Epir.)

18. Feata măritată cu mortu.

Eră nă oară un aŭș cu nă moași. El'î aveă nă feată, un luȓeafir. U vrea cum z-va fumeal'a ș-năȓeamă cama multu : 35 bana ș-u dădeă tră nîsă.

El' u pitrițea feata să nveață la scul'ò să mplătească și s-k'indisească. Nă duă, cum lucrà feata la pâlòiri, mplătinda ș-k'indisinda, na un puil'ù azbuirător iu vini și acatã si-l' cintă :

«Că mplătești ș-k'indisești, 5
Cu mortu va s-ti miriți!

Lo-azbuiră feata, lo-aspîrè de aclò, țivà! puil'lu nîpòi țe și ștea :

Că mplătești ș-k'indisești, 10
Cu mortu va s-ti miriți!

Di oara țea puil'lu nu-l' dădeà bană a featil'eî iu z-duțea. Carî vițù acși feata, că no-ari ascăpari, il' dîsi a mă-sai, că ea ș-ea țî pat di un pondu di puil'ù, nu-nî da bană, iu mi duc și-nî prăxești cama laia.

Muma dîsi a lui și tuțî o aflare cu cali să s-mută dit hoara 15 țea, nacă cu mutarea, ascapă feata di dușmanlu di puil'ù. Acși, dua lantă, ș-loară multu-puțîn țe avură ș-o-adunară tu hoara vițînă. N-cali feata u lo seata, ma țe seati? ardeà tră nă k'cută di apă, ș-apă s-află nu puteà. Cum alăsară calea ș-l' u deădiră cărarea, nacă da di viră fintinițe, ișiră tu irnie, 20 tu mesea di păduri. Aoà deădiră di nă pâlati mari și tu avlie eră nă fintină, cu apă arați, că bale-ți lăsà gura. Feata cum l'i se-aveà uscată gura, ș-u deadi alaga avù la fintină, si-ș astingă seatea. Ună intrată to-avlia di pâlati și frișt! si nel'isi poarta dipu nîsă și mărata di feată armasi nauntru. 25 Zg'ilî nîsă, gri, l'-griră ș-pîrințil' a l'eî, ma iu să s-avdă? Boațea no-ağundeà di lə un la nantu, ahîntu anelți earà murli de-avlie! Țitati ntreagă! Părințil', carî vițură țe nu vițură, s-mutriră nă oară dol'i, l'-arupsi plîngul și trăpsiră dit irnia țea di păduri, cîrtiți, invirinăți, canda lă si nicară 30 cărăvli.

Feata, carî armasi sîngură ș-mutriră nă oară divarliga, u lo Țașlu di frică, că tu pâlatea tută cîpit nu se avdă.

Tuti tățea, tuti durnă, canda tu somnu di moarti.

Feata lo-alăgă din sus în g'os nacă află viră ișiri; g'ini 35 ma cu cit mutreà s-easă, cu ahît cama multu s-k'ireà tu pâlati. H'iri-h'iri-l' si duțea prit trup! Ağumsi tu mărđini tu

un udă, iu s-afîă tes (timtu) un mortu, cu caplu cătră soari acupirit cu sàvanlu și pri savan. nă carti. Tu carti grami lăi: «carî vaî poată s-me-aveagl'e 40 di đili, si știbă, că va s-ang'edđ, și-carî s-furi feată, s-ni h'ibă nveastă, și s-furi fi-
5 5đr, fărtăt s-ni h'ibă.»

Eră mușăt-mușăt neapcatlu, s-lu sorg'i tu cupă! Canda nu ș-eră mortu, ma durîă, acșiți păreă; cu-arîslu pri buđă cu mustața asudată șuțită-arușuțită, cu đeana lale-gălăiță ș-cu nărli trapti, di đițeăl: om easte i semnu?

10 Feata, l'-si feați nîlă di mușuteața luî și di tinireața țeă scriată și ș-u băgă s-lo-aveagl'e. Patrudăți di đili ș-patru-đăți di nopți nu ș-bîgă somnu ntr-ocl'i. Armasi maș nă đua să s-umplă di cu tot patruđăți di đili, și pirindu đua di ang'area mđrtuluî, acățară pđrțili ș-üşili să z-dișcl'idă di singuri.

15 Nă curbetă, cum lă-y h'irea lor, să si ndeasă, iu ved porți dișcl'isi, si nh'ipsi tu pălati. Oarî nu avđi lavă, u șuță-arușuță pălata de anantă parti. Cîndu ađumsi ș-tu udae mđrtuluî, de-acă de-acld, u discusù feata ș-afîă cum stăteă lùcurlu. Il' đisi șireata a featil'eî:

20 — Mușutica mea, nu ti duți s-ti culți puțin, că ti tuk'iși di ninsumnată ș-nidurnită?

Știi, nu si știe s easte-că eară ninga viră oară pînă s-ang'adă mortul. Cu tut-aestă feata, curmată-moartă, nu đisi nu, ma z-deadi pri mină ș-agîrși tu somnu di nă oară, și

25 durî ca tu somnul d'intîni. Na ș-mortul că z-diștiptă:

— Greū somnu l'-copșu ! gri nîs.

— Greū, fiđr-mușăt, și somnu di moarti vrea z-dorî ninga s-nu-nî te-avigl'am io, đisi g'ifta, patruđăți di đili ună dup-alantă, nidurnită ș-ninsunmată ca laea ali lae!

30 — Nveastă si-nî h'îi, gri amirălu, tini țe nî-ul feațiși bunlu aestu. Ș-acși si ncrună cu g'ifta. Feata, k'irută tu somnu, necă șteă țe-l' si fați. Mortul viđîndalul cum doarmi dipri-ună: «nu ti ntreb», il' đisi a g'iftal'eî, «țe-y feata estă, di doarmi acșiți?»

35 — Am țe s-h'ibă, vrutlu a mel! Nă feată oarfină dit căl'urî o-apreadunăî tră nă cumată di pîni; ma carî șteă că vaî h'ibă ahîț sumnoasă s-linivoasă.

Armăsiră niși acld ou vîfta și apoea z-diștiptară tuți oamînl'i di la pălati, cal'i dit păhnie, oastea mđrtuluî, tuti; că

mortul ş-eră h'il'û de-amiră, şi de-amăi, di ună de-altă, nă
 dină l-număşi s-moară cu tuşi, şi s-ang'adă, cum ştim. Cîndu
 z-diştiptă feata, cari u dădeă di minear, ş-cari mutreă la nîsă
 ş-cari vrea să ştibă d-lu l'-e căcula şi cişi parăşi il' faşe k'alea!
 Virnu! U băgară s-pască gişti.

5

Nă duă h'il'lu de-amiră z-duşeă m-păzari, iuvă! Năinti să
 nk'isească de-acasă ş-u ntribă vîfta ţe s-l'-aducă. Aestă, cum
 sun vîftile căftă di tuti: fustăni, neali, verî, vămăndi, di tuti
 căti l'-şuiră prin cap. Cum trişeă tră m-păzare, na iu astal'e feata
 cu giştii. U ntribă nîs:

10

— Am tini, feată muşată, ţe dimîndi s-ţi-aduc di m-păzari?

Feata ş-o-avû că ş-arîdi cu nîsă şi l' dîsi si-ş tragă calea
 G'ini ma mortul angrică, z-dică, ţe dimîndă s-l'-aducă di
 m-păzare. Atumşeă ş-dişcl'isi feata hrisusita-l' gură şi dîsi:

— Nî-u că s-nu nî cadă grai lu m-padi, goni-muşat, de-ateă 15
 nu voi z-dimîndu. Dorlu a mël i s-nî-aduşi duşmanlu puil'û
 gură di om ş-un cuşut.

H'il'lu de-amiră l'-deadi zbor, că nu s-toarnă fără s-l'-aducă
 lucrili dimîndati şi tu turnată l'i le-adusi. Puil'lu azbuirătôr
 ma ş-u vişû feata, acăţă z-bată ca di pri lumea nantă şi 20
 si-l' dîcă:

«Că paşti gişti, că nu paşti,
 Cu mortul va ti mirîşi.»

Ficôrlu de-amiră vru să ştibă, cum acşi? ţe noimă are
 grai lu a puil'lui? Ntribă feata s-l'i spună noîma aiştôr zboari 25
 ş-atumşeă nîcuza nîcuzana l'-dîsi:

— Ea ş-ea, ţe-l cu puil'lu aestu, cum înî dîşeă cîndu erăm
 la mumea, cum ditră nîs fuşim din hoară, cum vinû aoă, cum
 avigl'aî patruşăşi di dîli, cum vini vîfta şi cum aşumşu ca
 mini ţe nu vream şi ţe nu nî nvisăm putè, io, feată di casă bună. 30

— Acşi-l' lûcurlu şi-ţi fu arşini s-nî aspûni? gri mortul.

Tu oară nîs o-acăţă curbata di ş-u ligă c-unlu cor di coada
 unû cal şi corlu anantu di coada unû altu cal şi cari lă
 cărţani cîti ună cu maşlu di boû pri căpul'e, făşi-făşi u scoasiră.

Mortul si nsură apoea cu feata şi puil'lu l-băgară tu nă 35
 cluvie hrisusită, di-l hărneă maşi cu zăhari şi stăfişî şi lă

băteă tută ɗua. Apoea feata ŝ-adusi ŝ-părințil' să s-hărisească și carî s-nu muriră, băneaɗă ninga.

Părămîb ŝteam, părămîb aspùș
Nu ŝtiù cum feçù, ma nu v-ariș.

(Spus de N. Hondrozom elev în cl. V, transcris cum se vorbește la Avela, Epir; 1895/96.)

5

19. «Pirgaclu anèù».

Erà nă oară un fiçòr, mușat ca soarle, analtu ca k'iparișlu și gone ca l'undarlu (aslanlu). Era tamàm tru anî. Nă ɗuă cum trițea pri ningă nă pădure, astâl'è nă moașe. Moașa, ma-l viɗù ahăt livendu ŝ-ɗise tu minte: «Aestu-l tră mine.»

10 — Gone, gone, ɗise moașa, stăi s-țā fac nă hare.

Ĝònile stătù și moașa-l ɗise:

— Na pirgaclu anèù, dipune-te tru guva aiștùl' àrbure și va s-eși tru ună sală. Tru sală sunt trei udăi; tru una easte un cîne cu ocl'ul ca di scafa; tine va-l' grești «pirgaclu
15 anèù» și apoia va s-lu dipùnî dipri sinduk'e și va s-l'ai praɗi cîți va s-poți.

— Di-pri-apoia va s-treți tru udaia lantă; și aclò va s-daï di un cîne cu ocl'il' ca k'atra di moară mări; și aiștùl' va-l' spunî «pirgaclu anèù», va l-l'ai dipri sinduk'e și va s-u disfăți
20 și va s-l'ai praɗi cîți vreî.

— Ma di pri-apoea va s-treți tru udaia alantă și va s-aflî un cîne mare, cum nu țî-aù viɗută ocl'il'. Va-l' fați ŝ-aiștùl' ca ŝ-alintòr cînî și va s-ti ncarti cu cîți praɗi vreî; tru praɗi va s-aflî un mînăr; s-lu l'ai s-nî-l adùți, că te las nuntru.»

25 Ĝònile aleptu țî nu și ŝtea di frică; nu k'are oară, ma dipune ligat di bārnu și aɗunɗi tru sală. După cum lu nviță moașa, intră tru udae, diznirdă cînile cu «pirgaclu anèù» il dipuse di pe avisteare și lo cîți praɗi putù di bicăre.

Tricù tru oda lantă. Tut ași «Pirgaclu anèù, pirgaclu anèù»,
30 il lo cu bunlu pi cînile cu ocl'il' ca k'atra di moară, il di puse di pi avisteare și-și umplù sinile cu praɗi de asime.

Apoia intră la cînile mare. Cu «pirgaclu anèù» il dipuse și pe-aistu și lo cîți parăɗi di amalamă putù s-poartă. Nel'ise udaia mușat, și cîndu s-easă ŝ-aduse aminte că agrîși mi-

narlu! Mină bărnul, tra s-easă nafoară, și cîndu aġunde pi buġa di gură, lu ntreabă moașa.

— Am mînarlu lo-adusiși?

— Nu, mae, că agîrșii! Nu-nî si duse mîntea, că nî-eră șceta la prađi. 5

— Macă-i 'ași, đise moașa, na! pînă s-nu aduđi mînarlu. nu veđi luîna;

Și-l sălg'i bărnul îng'òs.

Nu tricù multu puđin și na-l aleptul iși cu mănarlu. G'ine mă cîndu si-l da ali moașe, l'i se-arcă multu si-l' spună tră 10 ți-l va.

Ba că spunî, ba că nu spun, s-năiri ġònile pi moașa, trađe apala și-l' l'a caplu, După ți feațe mușuteața aistă, nu eră trăt lume acđ; si scoală și s-đuțe tru alt loc. Aoà, cu oas-piđ, cu mușati, tră puđ'n k'irò l'-feațe tođi prađi g'ine. Nu-l' 15 armase niđi pindară tru pungă.

Cum stătea nă đua nvirinăt, că nu-l' si băġa țivă n-gură, ți-l' vine s-adară nă țigară. Acđ iu scoase mînarlu s-ască-piră, cît ascăpiră și na-ț-ul iu-țî vine cînile cu ocl'ul ca scafa, tr-un adil'atic. 20

— Ți dimîndi, doamne!

— Ți dimîndu? greaște aleptul ți-și frică ocl'il', prađi, prađi dimîndu, că tră năși nî-alg'escu ocl'il'.

Niscòs grallu g'ine și na-l cînile se-aleapida și pînă s-điđi <ună>, iđi vine cu un sac di cîrîndăni. 25

După ți-l' bitisi și-l' măcă tođi prađi aiști, eară ascăpiră di dao orî și na-ț-ul, iu-țî vine cînile cu ocl'il'i mărî ca k'atra di moară.

— Ți dimîndi, doamne! l'-fațe ș-aistu.

— Prađi, prađi, dimîndu. 30

Ș-tut ași, pînă s-ță fređi ocl'il', țî-cupăsi cu un sac di alg'i.

G'ine-ma aleptul l'-aspărđeà curundu prađi, di-țî pără cu pulmul că-l' măcă. L'-tuk'i ș alg'il' tri niscănte đile. Iară la mînar ș-află ascăparea. Trac! nă oară, trac! pîn tru trei, na-ț-ul și Bal'uca, ađel cama fricoslu cîne. 35

— Dimîndă, doamne!

— Prađi dimîndu, aestu dizndü.

Pănă se-ascük'i, na-ț-ul cu saclu di flurie iu țî-ul aduđeà Bal'uca.

Ți s-mindul atumțea ȝonile ? Prađi am cātu s-điți tora. Țivà nu-ni lipseaste di partea aistă. Ți-ni lipseaste ? nă mul'are.

Cu prađi mulți ș-mul'are bună ș-mușată s-află.

Tru loclu ațel s-află un amiră. El aveà nă feată mușată,
5 cum cu grațlu nu se-aspune. Di frică s-nu-li pată țivà, s-nu o-află arăulu, u țineà nel'isă tru dosprăđăț di cl'ei. Fićorlu, ma cît avđă di feata aistă, ș-arcă vrearea și și-u băgă ică u l'a, ică al'umtrea nu s-fațe.

Cum s-facă, cum s-adară, hai la mănăr eară. Ascăpiră pi
10 k'atră și l'-aduțe pi șamintreil'i cînł di nă cale. Apoea lă di-mîndă, că s-l'-aducă troară h'il'a amirălu, că al'umtrea nu s-fațe.

Na-l' cînł'i iu s-h'umusiră la pălate, di s-trunduì dit pa-
trul' k'ușățì pălatea. Strigă amirălu, bagă oastea să se-alumtă
15 țì-aflășì cu carì s-te acățì. Cl'ei, uși acățară citră năparte și tr-un minùt na-ũ mușata amirălu m-brățile alèptuluì ȝone !

A doaũa-zì l'-u pitricù amirălu năpòl și-l' dimîndă s-l'-u da cu bunlu mul'are, că di nu, bunlu nu va s-l'-află.

Nu u dă carì iț dă mîna. Ș-ași feățiră numtă amirărească
20 și amirălu, cîndu viđù cît prucupsit easte đinir-su, dipuse dipri scamnu și băgă s-dumnească đinir-su și el nu s-mintea tru amirărăștili, ma ș-beà ćubuk'a cu arihate.

Ahîte ș-toate, ș-la toți sînătate.

(Spus de I. Ćučurica, elev în cl. II comercială, Nevesca (Niveasta) Macedonia).

20. Treil' frați și trèile ntribări a amirălu.

25 Ți și-erà, ma nu-și erà.

Și erà un-oarà treì frați. Tatăl a lor aveà moartă și l-aveà lăsată mași un cal. Cu aistu cal is hărneà tuți. Ma ună noapte lă-l fură un om. Frați'i s-đusiră și deădiră plăngu la amirălu. Ațel om nă fură calu, il' đisiră niși.

30 — D-ıu sėiți voi, l'i ntribă amirălu, il viđùt, cındo vă-l fură ?

— Nu-l viđum, ma noi angucim cum că easte nis.

— Bre ahățì dișciptățì h'ıti voi ? Ea s-videm, s-vă bag a treilor cite nă angucitoare, și cara s-puteti s o-aflati, atumțea

va s-pistipsescu ș-mine, că ațel om vă-l fură calu și va s-di-mîndu, ca s-v-ul da.

Atumțea amirălu aduse ună sfinduk'e incl'isă. Nuntru eră ună purdical'e.

— Angučă, đise amirălu, ațilui cama marle, ți am incl'isă 5 tu aistă sfinduk'e.

Ficorlu [s-mindul nih'am și đise: «ună lugurie arucutoasă.

— Gîne, angučîși tine, đise amirălu. Ea s-videm frate-tu Aduse ună altă sfinduk'e cu ună carte.

Il' đise ațilui di mese fičor: «Ți am incl'isă tu aistă sfinduk'e? 10

— Ună lugurie cu k'ușățî, gri fičorlu.

— Și aistă bună. Ea s-videm frate-tu ațel cama niclu.

Amirălu aduse nică ună sfinduk'e. Tu aistă aveă incl'să un carcalèț. Ma carcalețlu nu scîu cum aveă aflată ună guvă și aveă inșită. 15

— Ți easte nuntru, ntribă amirălu pi fičorlu ațel cama niclu?

-- Ațel ți eră nuntru arsări ș-fuđi, Doamne, ma ță fațim arigaie, dă-nă calu, s-nă fuđim și s-nă mutrim lûcrulu.

Amirălu s-čudusi, cîndo avđi' aiste zboară. Troară dișcl'ise sfinduk'a și viđu di dealih'a, că carcalețlu aveă fuđită. Nis, 20 cara il' viđu ahăt dișciptățî, nu vru s-l'-alasă, s-fugă, ma l' ținu la pâlăte. Il' dimîndă a psumălu s-lă aducă pine ș-a hăsaplu carne. După ți băgară misalea s-mică pine, đise cama marle frate:

— Ți-nî anurzeaste pinea mortu. 25

Ear ațel di mese:

— Ți-nî anuzeaste carnea cîne.

— Țivă nu-î aistă, gri ma niclu. S-vă spun eũ: amirălu easte cok'ul.

Amirălu șideă ascumtu tu un loc și ascultă. Cîndo avđi' 30 nis, că easte cok'ul, ș-čudusi și s-duse di unoară la măsa.

— Dado, u ntribă nis, spune-ni ndreptu a cui h'il'ũ escu.

Măsa nu vrea prota s-l'î spună, că-î cok'ul și tr-ațea il' đise: «a cui vrei s-esci? anèũ, am a cui». Amirălu u pălăcãrsi multu și până tu sone-l' spuse ș-mă-sa, că-î cok'ul. 35

Dicara viđu amirălu ahăte ș-ahăte dila treil'î frațî, il' cl'imă, lă deade calu, lă lu ncărcă cu flurî și-l' pitricu a casă la niși.

(Spus de Constantin Mișicu, Crușova, cules de d. N. Bațaria.)

21. Căcula, punga, trumbeta.

Eara, țe nu ș-earà.

Earà nă oară, tu nă etă, un amiră.

Amirălu aveà trei fièdrî. Dol'i fièdrî earà mintiòșî și alantu
5 trișeà di lișuràc. Cîndu s-moară amirălu, l-alăsă cu graiù di
moarti, pri tuti lucrili z-bagă mînă, mașî di nă sinduk'e s-nu
cărtească, s-nu bagă mînă, di cît atumșea, cîndu scutură greaùă
va lă vînă pri cap.

Nu ncl'isi g'ini ocl'il' laflu di amiră, și amirăril'a lor căđu
10 tu alti mîni. Atumșea dol'i mintiòșî fièdrî își loară țe aveà, țe
nu-aveà ș-țe putură s-ascapă și duseră si-și veadă cîsmetea
tu altu loc.

Mașî glarl'u armasi a casă. Aiștîl nu-l' si fușeà dit loclu
a lui, nu-l' si băteà di ningă vatra tată-sui. Nă đua cum
15 guzgunipseà prin casă, na da j-di sinduk'a cu numa. Aclò
veadi nă căculă, u l'a ș-u bagă n-cap. Acși nis easi năfoară
să s-priimnă. N-cali astal'i un om și-l' da «bună-ți đua».

«Bună-ți đua,» l'-u toarnă aestu, ma nu ti ved, carî h'ii tine?

— Țe orbu h'ii di nu mi veđi?

20 — Ni orbu, ni țivà, ma nu ti ved. Carî h'ii tine? nacă h'ii
zarzavùli? greaști omlu și si ndrîdeà s-le aspeală di frică.

Lișuraclu, ca lișòr di minti țe earà, scoase căcula s-l'i tragă
ună. Ma cît u scoasi, gri omlu :

— Tine h'ii are! Mi aspăreài, di ngl'ițai di frică. N-o-avù
25 că h'ii șutlu din vali. Veđi, tora ti ved, ma deaneavra, țe
s-ță đic, te-avđam, ma nu ti videàm.

Lișorlu-lișòr, ma troară aduk'l, că căcula l-fați nivîđùt. Nu
amînă dip, ma u k'ică n-cap și fuga la cînili di amiră țe lă
lo amirăril'a. Țe ș-u băgă omlu cu trei scîndurî : S-l'-aruș-
30 neađă feata amirălu. Cît đisi, ș-na-l la pilati. Intră tu udălu
a featil'eî și ndreptu k'irutlu s-o-arușneađă. Feata di asparvù,
di frică, l'i si bătù inima, l'i si părù ca «aclò si-l' h'ibă» se-arcă
pri năsă și băgă boașea :

— Pupu-pu! om tu udălu amèl.

35 La zg'iclu a l'eî, tată-su, mă-sa și tuși a pâlătil'eî se-astrap-
siră pri cor și se-aurîră tu udălu a l'eî.

— Iu-î omlu cu doaună căpiti, greaște amirălu, țe cutiță s-intră aoà ?

— Nu știu, dîte h'il'a di-amiră. Aoà prindi s-h'ibă ascumtu.

Mutrescu nsus, mutrescu ng'os, l-toarnă udălu di anantă parti, no-află țivă. Lișuraclu, cu căcula ndisată păn di urecl'i stătea adunăt tu nă coh'e, ș-țineă adil'aticlu, că nu cărlidă dip.

Țe dî'siră lumea, poati că-l' si părù tu somnu a feătîl'eî și cați un s-trapsi dit udălu al'eî.

Nu treați născindă oară și feata pali bagă zg'iclu.

— Pupu-pu ! pupu-pu ! om tre udălu amè ! 10

Cindu z-duc nauntru diznòu tată-su, mă-sa, oămîn'l'i ananți, caftă nsus, inghîos, țe s-află ? țivă. Atumțea se-aprease amirălu și-l' greaști ndoauă grăiri a h'il'i-saî, că niți cîn'l'i nu li mică ; grăiri : s-ti ngroapă loclu :

— Nu dîți, că vreî mărtari, cățăuă, ma dîți, că om ai în casă, 15 că acłò țimnă mintea. S-nu ți-avdu boațea ningă nă oară, că-ți tal'ù caplu !

Ahîț vrea ș-lișuraclu. Cit s-trăpsiră nișî, ș-u l'a di guși, di dîteăî, c-a lui i lumea.

Feata drăcoasă, l-l'a diprisupră, l-l'a dipri g'os, l-da di do aoà, l-da de acłò, l-discîrfuseaști și-l anduplică s-l'i spună cl'aea, cum fați, di s-fați niviđùt.

Ațel lișurac, dîsim, se arisi ca vîră fićuric și-l' dîsi, că ea ș-ea cum. Ahîț aștiptă feata și cum taha căftă s-l'-u veadă căcula, l'-u arăpù și băgă s-aurlă pravatòs, că s-trunduî tută 25 pâlatea di boațea l'eî.

. Amirălu après foc, arapi apala s-l'i tal'e caplu. G'ini ma cindu intră, țe z-veadă ? Feata aveă ndreptu, laeă, di zg'ileă. Lo-acață di-l' cruescu un școp, s-lu aducă aminti cît bineađă. De-ațea că lu ștea tuți cît k'irùt easti, nu vrură s-l'i tal'i 30 caplu, și-l' deădiră cali.

Lișuraclu, hirids că ascîpă mași cu ahîntu, s-turnă diznòu a casă-l' și trapsi la sinduk'e. Acłò aveă ș-nă pungă. El u lo, și-u tricù di guși și bîgă un gros țe și-aveă. Ma țe si-l' veadă ocl'il' ? Truoară punga s-umplù cu groși. Fuga nis la sărăf, 35 groși l' l-fați nă liră. Bagă lira tu pungă, s-umplù punga mași di gâlbini. Adră ahînti liri, că lumea tută s-ńiră, d-îu la darăți l'i scoati lișuraclu ahînti parăți ?

Earna țea ađumse ahîntă scumpeati, că amirălu nu aveă

cu țe s-hrănească oastea-l', di vrea-l' moară pîn di un oămîn-
l'i tuți di foami tră semnu! D-îu să si mprumută, di u
să si mprumută, a vîrnûl nu-l' si duțeà mintea la lișuraclu.
Mași a feătîl'eî de amiră il' ticîni.

5 Acși nîsă, il' l'a de aoà, l-l'a de aclò, și șcortul di minti
l'i aspuni, cum sta luguria. Ahîț vrea ș-feata, și taha s-feați, că
u veadi țe lug'ie easti, și-l'-da nă arăpeari, ș-aoà fac alantî!

— Haide morî cătauă! ș-u deadi n-k'eptu k'irutlu, s-nu ți-u
scot io, pri numă s-nu-nî dîți!

10 S-toarnă lișuraclu a casă, trađi la sinduk'i ș-află aclò nă
trumbetă. Acață z-bată cu nîsă și nu-apucă z-dică nă oară
'turûtutu!', că nă ntreagă oasti își, ca dit loc în față-l'. Ami-
rălu li umplù zmeânile di frică, cîndu viđù oasti xeană.
Țe ti fați tora? Oastea lui nu eră niți cît nă ungl'e ntră

15 oastea xeană, că lișuraclu ună z-duțeà cu bătearea lui.

Tut feata s-lu ascapă și di calea estă. Scoală h'il'a di a-
miră și z-duți la omu lișdr. Aestu cît u viđù, bîgă s-aridă
cu trumbeta tu mină.

— Ni draclu nu poati z-vă-ascapă, fați aestu.

20 -- Ș-carî s-nă k'erî, greaști feata, țe va s-adrăm. Acși z-veadi
că fu scriată. Am nu ti ntreb, cum fați di scoți tine ahintă
o asti

— Cum fac? Na cum fac! Bat nă oară 'turûtutu!' 'turû-
tutu!' și scot cîtă oasti voi. Și cîndu nu mi lipsești, suflu
25 pîrî curlu a trumbè ăl'eî ș-o-adun năpdi tută oastea.

— Nu-nî dai z-bat ș-lo nă oară, l'-pricăđù feata?

— Nă bășare, nă băteari, il' dîsi lișorlu.

S-alăsă feata di fu bășată nă oară și cîndu lo trumbeta
z-bată, ea suflă nă oară cît putù și tută oastea se adună.
30 Feați apoea năparti cu trumbeta tu mină ș-la pilati se-află.

K'iruta-prîmîtie ș-u deadi n-k'eptu diznòu și-l' dîsi:

— Haide, morî tih'ilaie, s-nu ți-u scutearim, pri numă s-nu-
nî dîcă!

Țe fați năs? Ș-lo mintea la coari ș-l'-u deadi năpdi în
35 sus, cîtră tu pădure, Țu s-lu scoată calea.

Aclò Țu ađumsi, anđirești un h'ic. Ađun eră, après eară,
aî si și scoată foclu pri h'iți. Nu apucă s-ascăpîță doauă și
na Țu-l' arsîriră doauă coarni, cama mări di a hoûlui.

— More, dîți nîs ! si ștîl că mi pidipseaști Dumniță, că pînă tora fîl ma k'irût di un boû!

Ș-acșî nîs ș-u bigă s-nu easă dim pădure, că acșî cum era curnût mașî trăt lumi nu eară. Nu duți ma nelo multu și da di un altu h'ic. 5

— Țe s-feați, s-feați, mindul nîs. Vai mîc și di aesti ș-carî s-crească, las crească ș-patru suti di coarni. Di foami nu va s-mi duc s-mor.

G'ini-ma cît ascăpită nă h'ică dila h'iclu aestu, și na iu-țî cadu unlu cornu. Ascăpită ninga ună, cadu ș-alantu! Aestă 10 vrea ș-nîs. Acață di-adună ună mîntilă di h'îți curnuti și ună mîntilă di hîțili cărșuti. S-duți apoea tu hoara amirălușî și acață si strigă :

— Aî h'îți, h'îți buni tră vindeari!>

Cîndu tricû pri la poarta amirălușî, easî feata și acûmpără 15 Mărata nu li bagă g'ini n-gură și na iu-l' crescu doauă coarni Bagă s-plîngă, să z-deăpiră ca vai di nîsă. Ael'amă amirălu știuțî, filozuh'i, vatrî, vîră nu putea si-l' da cali.

Lișuraclu, țe cîndu s-feați bașac s-avea nviscută tu alti strani, s-nu-l cunoască, acăță taha si strigă prit pulitie: 20

— Aî la vâtru. Carî l'a vâtru?>

Lu ael'imară ș-la amirălu z-veadă feata. Cîndu știuțî și vâțăr'i alanți il vidură pri k'irutlu aestu, acățară s-aridă și să s-lișină di aris:

— Nu putem noi, dîțea nișî, oamiîl alăgățî, și nvitățî, va 25 s-poață k'irutlu aestu s-l'află vîtria.

K'irutlu, cînd avdî zboarili aesti, dîsi amirălușî:

— U vindic mașî cu nă ligătură: s-ni-u dai nveastă și s-me-alășî s-lă bag cîti nă pêtală la cur a tutlôr știuțlor țe și-arid di mini. 30

— G'ini, dîsi amirălu; ma carî s-nu u vindîți, caplu va țî-l tal'û, va ti șcirtedj cu nă palmă.

— Acșî, griră știuțî, țe nu ștea țe l-așteaptă.

Scoati atumțea lișuraclu doauă h'îți, l'i li da a feățil'eî s-li mîcă și di nă oară coarnili cădură. 35

Sta nîs atumțea di l'i ncalță tuți știuțî cu cîti nă pêtală la cur, si nsoară cu h'il'a amirălușî, si dipuni amirălu di pri scamnu, s-alină nîs și carî s-nu muriră, ninga bîneață.

Earâm ș-îo aclo și mîcâi, biușî și cîndu l'o-aplicăi, țivă nu-l'

căftăi, dicîi di h'îțili țe crescu coarni, s-li daŭ ațîlôr țe nu fac g'ini; ma fiçòrl'i amèl' s-poartă tuțî g'ini și li ded atumțea a boilor di li micară ș-lă criscură coàrnile ș-ninga cama mări.

(Auzit de la mai-mea Căma-l Teja Papağagi, Avela, Epir, 1885.)

22. Feata arăkită di ursă.

5 Eara țe nu ș-eară.

Ună oară ș-ună etă eară nă moași. Moașa avea nă feată ș-un fiçòr. Tu nă duă, cîndu z-duțea niști mul'eri ntră leamni, dusi ș-moașa noastră s-aducă țivă surțeali, că nu-aveà lemnu n-casă, ș-arcoari eară citu z-điți. Ș-apoea casa moășil'eî nu 10 țîneà ahîntu multu, că arcoarea, fără leamni, și spinđură tîmbarea, di nu o-aguneà niți cu cînl'i.

Moașa di lemnu di surțel, ș-adră nă sârțînă, ma pînă z-bagă să si ncarcă, alanti mul'eri, di frică s-nu ntuneàrică, fuđiră ș-o-alăsară.

15 Aclò iu armasi sîngură nîsă, na iu-l' easi nă ursă.

«Maie, maie va ti mic, il' fați ursa; ndreađi-ti, că va ti mic, inî gurleaqă mățili di foami.

— Acșiți s-ți-ai bana, l'-u toarnă moașa, s-nu mi miți. Țe va s-miți di la mini? Nu veđi că mași k'ali ș-oasi h'iü.

20 — Va ti mic, maie, ma ndreađi-ti; nî-u foami! nu avđi cum ni aurlă mățili, di s-pari că z-bat luk'l'i nauntru.

Maea u l'a de aoà, de-aclò, o-anduplică s-nu u cîrtească ma cu simfunia (cîvulea) si-l' da h'il'i-sa tră nîsă.

Maea-l' tăxi h'il'a pînă se-ascapă de aclò, ma țî-aflășî apoea 25 si-l' da h'il'e ali ursă. H'il'e ș-k'etri!...

Feata moășil'eî qua lantă s-turnă di la șopot. N-cali l'i-easi ursa, adrată ca moași și-l' đîți:

— Ea ascultă, feata mea, si-l' đîți a mă-tai si-nî da țe-nî ari tăxită cu gurăt, că çupuliclu ațel veardili va u mică.

30 Vininda feata acasă, l'-đîți a mă-sai, 'că ea ș-ea țe pățîi. Moașa u nviță, ma s-u află altă oară n-cali și s-u ntreabă, si-l' đică că agîrși z-đică a casă dimîndarea.

Dua nantă tut acșl, a treaz nîpòl acșl. Tu soni sta ursa și-l' đîți: «Bagă-ți mintea g'ini, s-nu agîrșești di calea aestă, 35 că ti fac nă mișcătura di vie.»

S-toarnă feata acasă și-l' spuni a moășil'eil. Moașa niți și șteă, că-l' ursa, țe nu-l' da bană a feătăl'eil. De ațea se-ascapă nă oară cama goňa đisi :

— Ea ascultă, feata-ni, cîndu s-te află altă oară si-l' đîși, că mu-mea nu ș-aduți aminti di țivă, ș-macă ari tră loari țivă, 5
iu s-o-află s-u l'a.

Na-ũ ș-ursa a doaua-z l'-astal'e calea feătăl'eil.

— E ! l'-đisiși, ntribă nîsă ?

— L'-đișu, apîndisi feata.

— Și țe z-đisi ?

10

— Nî đisi, că iu s-o-aflî, s-u l'aî.

Ahîntu aștiptă ș-ursa ; u k'ică din anumirea ș-aoă feățiră soțli cîtră tu pîduri.

Mărata feata bină aoă ca vai di nîsă.

Nă đua, cum cînișeă singură, că ursa alăgă tră viră pradă, 15
adră nă carti ș-o-arcă pri un arburi. Nu tricù mult și na iu treați un pul'ũ cîntăt, u l'a n čoc și ndreptu-ndreptu azbuiră triș pri casa a frati-sui a feătîl'eil. Tră nîs eară ș-carte. Cum o-aleapsi aestu, ș-șinđi armatli și nk'iseaști s-o ascapă dit mînlî a ũrsăl'eil. 20.

Cîndu ađumsi nîs aoă, ursa eară tră avinari, dipu viră priči. Mași sor-sa șideă plîmtă ș-lăită, di cripă, cripă ca nîsă țe nu vrea. Cît și-l' viđu pri frati-su, dinăoară și-l' lo di guși și nu si sătură di bășari.

— Am cum putuși, lai frătîle amel, s-pitrunđi pînă la minî 25
lăita ?

— Dorlu tră tinè me-adusi, surica mea.

— Am cari s-vînă bufa di ursă, frate, s-te-află aoă, va ti bea di mprostu, că-l' călcăși loclu.

— Čarelu cari-î, intribă frătîli ?

30

Cari si zburără și-și deădiră mînțîli, o aflară cu cali să se-ascundă frătîli tu nă guvă.

Na-ũ ș-ursa tră născîndă oară s-turnă :

— Feată, feată va ti mic, đise nîsă, că nî-anurzeaști carni di om.

35

— Am d-îu s-anurzească carni di om, că aoă ni pul'ũ nu calcă ! l'-apîndisi feata.

Ursa căftă nsusu, ng'os și ma nu deadi di om, șiđu s-prîndă. A doăua-zî, cîtu nck'isi nîsă tră avinari, frațli si

ncălțară g'ini-mușat ș-l'-alăsară culcușlu arați. Cu niși lu-
ară un k'aptini, nă k'atră (mirăcuni) și počlu cu untulemnu.

Și fuđi-fuđi, fuđi-fuđi, niși nu videă iu călcă, acșiți li tin-
deă cūnili. Cîndu unlu s-curmă, alantu ngrîceca-l loă.

5 Na-ū ș-ursa, prîndu oară s-toarnă acasă la culcuș-l'i, cîndu
țe z-veadă? Caftă feată, nu-ari feată!

— Mară, Mară, iu h'iil, tine, ntribă năsă?

— Mara le-aștearsi, si-l' l'ai fumlu ali Mari, l'-gri pipilița
dipri puliță, că tuti lucrili a ursoră-l'e zbură.

10 Tru oară ursa s-alăsă am-păturlea ca viră niđr dipu niși
s-l'i-ağungă și s-l'i diinică.

Și fuđi-fuđi, cît-cît s-l'-acață.

Carī u viđură streasă frațli, și că tră ninga niścîndi
drîșcl'ei vrea l'-acață, arcară k'aptinli dipu niși. Cum căđù
15 k'aptinili m-padi, tră semnu s-fați nă păduri mari-mari și
mași di sk'ini indisăți, ca dințil' di k'aptini.

Fuđi frațli, fuđi ursa, fuđi frațli, fuđi ursa, năpòl l'-a-
pruk'è pingîna ș-nîpòl z-bagă mîna s-l'-acață. Frațli cîndu u
viđură ahîntu aproapi, j-biură s'îndili di frică.

20 Atumțea virsară ș-untulemnul dipu niși și cîndu da di s-
fați nă amari teasă, cît mintea nu ți-u ncapi.

Țe fați, țe-adară ursa, că u treați diznòu și azboairă ca
vimtul dipu el', cu limba scoasă nă palmă.

Atumțea frațli, ngl'ițăți di frică, galbinî mărățli ca țeara,
25 arcară dipu niși și k'atra.

Di nă cali s-fați un munti di sturnari, țe ma cît băgă ursa
pătuñli năinti, se-află cu doauă coari năpòl, ahîntu multu
aruk'ușură. Deadi, feați, s-pidipsi nă quă ntreagă, s-lu alină
muntili aestu, nu putù, nu putù! Tamam cîndu đițeà, că se
30 află pri cîrçiliu-l'i, atumțea aruk'ușură di nă oară și tumbi-
culutumbi se-află di noū trăș în g'òs.

Ș-acșiți ascăpară dol'i frați.

Moșa cîndu deadi di-l' viđù dol'i, ca merlu aròș, li si
părù că s-fați ningă nă oară.

(Spus de Tol'a Hađi-Gogu, Xirolivade, Macedonia.)

23. Lamna cu noaŭă căpiti.

Earà țe nu și-earà.

Ună oară ș-ună etă earà doaŭă mul'eri. Una earà doamnă, anantă ș-earà huzmik'ară. Ș-amișdoăŭli amintară tu nă oară cîti un fiçdr. 5

Ș-amișdol'i fiçdri, cari criscură totna dadun, ș-loară ahîntă vreari, că bana j-dădeà nu tr-alantu. Cîndu lă vini oara s-l'a cseànili, k'insiră deadun din noară. Imnă, imnă, agum-siră t-un loc, iu să mpărțà cāl'urli. Șideà dol'i di s-mintueà și țe cali s-l'a nu șteà. Aclò, tu ațel loc aflară priçi soł-di sołe, 10 di cîti sołe sun pri loc : l'undârî, vulk'i, luk', urși, ș-alti.

Ș-u băgară să si mpartă aclò și să mpartă și priçili. Ca niști frați, nu să ncăcară tu mpărțire. Unlu lo priçili măscuri, anantu țeamînli. Cîndu să si mpartă, ș-alăxiră neâlili și s-ligară : cîndu nelu a unŭl va sîndineaçă, s-h'ibă semnu, 15 că aestu treați prit mari k'inđin ș-alandu prindi si-și u da alagă, s-l'agută.

Ș-acși ș-trăpsiră calea : un aoà, alantu citră aclò. Ațel cu priçili măscuri, si-l' dîțem Dona, calea iu z-duțeà, astăl'è nă h'il'e di amiră, mușată— arăŭ. Ea laea plîndeà plîndeà, 20 că nila ti curmă.

Dona, ma u viçù, l-curmară lăcriñli; s-apruk'è di nîsă ș-u ntribă :

— Țe-nî ai feată-mușată, țe-nî ti doari di verși lăcriñli ca pruna ? 25

— Țe s-nu plîngu și s-nu mi buisescu, dîsi feata. Na, tră niscîndă oară va vîná ponda di lamne-cu-noaŭă-căpiti s-mi astingă.

Ș-atumțea l'aspusi feata de adetea loclui, că lumea traçi di apă, că pînă s-nu da n-çuă cîti un suflit di om, lamna 30 nu li sirgl'aști àpili și că àstândî l-căçù șcurtiță a l'eî.

— E ! feați Dona. Tră ahîntu crek'i ? s-nu-ți h'ibă dip frică ; pînă cîndu bîneç io, bag-u srîmbă.

Cum earà nîs curmăt di cali, ș-bigă caplu puțin pri di-nucl'ul a featăl'eî si-l caftă. Aclò iu-l căftă, agîrși s-l'à un 35 ocl'u di somnu. Nu apucă s-agîrșască g'ini-g'ini, că ea-ŭ ș-

lamna deadi cap. Cum u viđu h'il'a de-amiră, u mbăirară
lăcriŃli cŃtră ng'os.

Cum il' k'ică nă lăcirmă pri fađa al Dona, z-diđiptă di nă
oară, tamăm cĳndu ř-lamna se-aveă apruk'ată di niři ři s-
5 hăriseă că va s-mică dol, n-loc di un ca ananti đili. Lă fađi
un semnu agriŃlor nis nă oară ři carĳ se-aurnĳră pri nisă,
făři-făři u scoăsiră. Carĳ cu un armu se-aleapsi, carĳ cu un
đol'Ń, carĳ cu ře putu s-arapă.

Băgară atumđa s-gurleăđă ăpili, văl'urli, arĳurli, că đĳteăi:
10 ře-ĳ aestă? că ma nainteă lamna sĳrgl'ă maři cĳti un đeadit.

Dona trađi cuđuțlu dit řileah'i ři-l' tal'e noăuli limbi ali
lamni dit noăli căpiti, li mbăiră t-un h'ir di mătasi, ři-ři li
k'ică di guři,

Lumeă tută s-nĳră ři s-đudiseă ře s-h'ibă ř-aestă ři viră
15 nu cĳđă z-ducă, z-veadă. Araplu ře-aveă dusă h'il'a-al amiră
la lamni ři ře řideă ascumtu, cĳt viđu că lamna-ĳ moartă,
nu k'ari k'irò, ma z-đuři ři-l' plĳntă cuđuțlu pri dinăpòĳ al
Dona ř-lo-alasă mortu. Apoeă băgă feata s-đură, să nu as-
pună, că di nu, l-tal'i caplu. Ĕură feata di zori.

20 Amirălu cĳndu află, că araplu l-ascăpă feata ři vătămă
lamna, maři harăŃă eară. ře s-l'i da, ře bun s-l'i facă, ăĳ
s-l-u da nveastă. Ađeă vrea ř-araplu! După nă siptămină
eară s-facă numta.

Laĳli priđi al Dona plĳnđeă đŃă ř-noapti ningă domnu-su
25 ři nu z-băteă di ningă nis. Aclò ĳu plĳnđeă nĳsi, nă dipuni
un puĳl'Ń cĳntăt ři bagă z-bată :

— Macă vreři s anvieăđă, un puĳl'Ń mușăt ca mini s-acăđaři,
si-l tăl'ăři ři sĳŃđili tu ureacl'i s-l' stricurăři. Acři băteă puĳl'lu.

Vulpeă lu ascultă, cu gura căscată dipriună ři cu cĳt pu-
30 il'lu cĳntă, cu ahĳntu ř-nisă se-apruk'ă ři-l' đĳteă : Cum đĳ-
siři, h'il'u, că no-avdu di aușatic? Că-nĳ h'iŃ muĳari moăři.

-- Cam-aproapeă, cam-aproapeă, l-grea vulpeă, că de, h'il'u,
aușaticlu-nĳ-lo urècl'ili.

Puĳl'lu tut ma z-dipuneă dipri alumak'i, pĳnă cĳndu vul-
35 peă, cu drăcuriĳli a l'eĳ, arsari nă oară ři lu anđupă :

— Puĳl'Ń mușăt, feăři nisă, cu luminarea s-ti căftăm ř-nu te-
aflăm. Ahĳ ř-l-arŃpsĳră caplu, l'i stricură řiŃđili tu urea-
cl'a al Dona ři aestu anvĳe tu oară.

Al Dona-l' părŃ, că aveă durnĳtă ř-cĳt si sculă đĳsi:

— Țe-avùt di mi diștiptât? Țe dulți somnu-l' trădeam!

— Țe somnu, lai corbe curbișane, că ațelu ș-fu moarti curată, l'-griră zlak'li cu nă boați și-l' îmbăirară ună-di-ună, cum fu vătămât di arăplu.

«Bre! đisi nîs, un arăp s-mi vătămă? Așteaptă, țe va-l' adâr.» 5

Carî ink'isî nîs calea-calea, își tamâm tu hoara amirăluî. Eră dua, țe s-mărtă h'il'a di-amiră cu araplu. Dona, carî intră n-hoară, trapsi la nă moași si bea puțină apă, că aveà cripată di seati. De-aoà di aclò, il' đisi moașa cum azi s-fați numtă mari, că s-mărită h'il'a amirăluî cu araplu, țe-l' 10 ascăpă bana.

Dona si scoală, acl'imât-neacl'imât și trađi ndreptu la bi-searcă, iu vrea s-facă ncrunarea.

Cit lo preftul z-bagă vluitolu, s-l'i ncrună: «Stați!» gri nîs. «Aestu nu-î omlu țe-l' ascăpă bana!» 15

Feata de-amiră cîtu-l viđù, acăță s-u gîdilică tu inimă. Bre! cum easte, cum nu easte, lu scoàsiră la amirălu. Aoà viñi ș-araplu să-și caftă tiñia, că taha lu arușnă pri nidriptati Dona.

După țe zburî araplu, țe zburî, ascultară z-veadă țe va grească ș-Dona. 20

Araplu, agirșil s-u đic, avea tăl'ată noàuli căpiti ali lamni ș-le-aveà adusă tră mărtirie.

Atumțea Dona li đisi:

— Nu vă ntreb, se-află căpiti fără limbi iuvà?

— Nu! gri amirălu. 25

— Macă nu! ea mutriți-li căpitli di lamni, aũ eali limbi? Bagă di mutrescu căpitli, le-află tuti fără limbi.

Acăță araplu si s-ăpără, că nîs li li tăl'è, ma că nu ști țe li feați, că ună că altă, țivà! Zboàrili a lui no-acăță loc, că Dona li scoasi din sin și li deadi amirăluî s-li veadă. 30

Cindu-l' griră și a h'il'il'eî si grească, țe-î ș-țe nu-î, aspusi alih'a din cap pînă n-coadă. Lu-acată atumțea pri arăp, il leagă di doî cal' ne-acățăți și cîndu lă da ună pristi cur, armuri-armuri lu scoàsiră.

Apoea Dona si nsură cu feata di amiră și trîș cîndu și- 35 dură pri measă, niinti țe s-acată s-mică, scoasi un susk'ir amirălu. Trîș cîndu s-mută measa, susk'iră ninga nă oară.

— Țe țu dorlu, mărite amiră, ntribă atumțea Dona?

Țe s-h'ibă h'il'ü! Mași nă pênură am ninga tu inimă: Im

pădurea mpuşcl'ată easti nă cali arăuă ; di cîte orî n-ari tricută oastea, nîpdi nu-nî se-ari turnată. S-putearim s-me-ascâp şi de aestă, tuti bûnili vrea s-le-am pri loc !

Te eară calea ţea ? Di cîti orî vrea s-treacă viră suflit di
5 om, apîrnă nă grîndini, nă furtună, di dîţeai, că k'ari lumea. Aclò se-află nă moaşi măvîstră cu căliva l'eî. Cît băgă z-bumbuneađă, se-ascâpiră şi să sfîlđiră, măvîstra l'-acl'imă să se-acumtină tu călivă-l' şi s-adastă taha pînă s-treacă furtuna. Ună vinită oamînl'i tu călivă, trăđeă nă oară cu mètura şi-l'
10 mărmuriseă di mproşti.

Dona s-nu-l'i aspargă k'efea socru suî, ş-angană zlak'li ş-ai să z-ducă ş-nîs şi ţe s-pată, s-pată.

Ne-ağumtă g'ini şi na ! acată nă bumbunîđari ş-nă furtună di s-cutrimbură tut loclu. Na-ŭ şi mbogra di moaşi cu boaţea
15 l'eî indicînită, iu l'-acl'amă tu călivă, pînă s-treacă furtuna. Ună vînită a luî aclò cu zlak'li ş-cîndu trađi nă oară cu mètura, l'-mărmurisi !

Atumţea nelu a frati-suî si sînđină unăşună. Aduk'i nîs, că nu-l' lucru curăt şi că frati-su prîndi să se-află tu mari
20 angusă ; si scoală si z-ducă s-lo-ascapă.

Calea-calea, di om-om, l'-deadi di urmă şi ağumsi tu hoara amirăluî. Amirălu cîndu-l viđu n-codru cu zlak'le, l'i si părû că-î đinir-su vînit. Maşî cîndu viđu că nu-s zlak' măscuri, aduk'i, carî easti şi-l' spusî, ţe cură.

25 Aestă vrea ş-nîs şi o-angană cîtră aclò cătauă. Cît ağumsi ş-nîs aclò, acăţă z-da grîndini ş-furtună turbată. Moaşa-măvîstră ah'urh'i s-lu acl'amă tu călivă, s-adastă pînă s-treacă furtuna. G'ini-ma nîs, mălăgăr, il' đîţi :

— Aravđă, maîe, ş-nu ţ-u mică lînima, că va vîn ş-aclò.

30 Ş-acşl, el nu dusi pînă nu tricû furtuna ş-grîndinea. G'ine-ma mètura li moaşi aveă puteari maşî cît şîneă grîndinea ş-furtuna. Ună ţe triţeă furtuna, doî parăţî nu-l' făţeă amaea ş-mètura l'eî. Ş-furtuna nu şîneă ma multu di treî orî putè Sîrg'l'aşti atumţea gônili cu zlak'li şi o-acată di vacă pri
35 măvîstră şi-l' faţi :

— Frati-nu, cătauă, că di nu ti dinţe cumăţî-cumăţî.

Măvîstra, carî u viđu streasă, lu nviţă s-l'a cupa dipri pu liţă cu apă discîntată di trelli miri, s-lu pruscuk'ască şi v s-anváđă troară. Gônili, cu apa aestă l'-anviè tuţî cîţî il' pîms

mira lor ațea laea aoă. Arsiră apōi un ăireap di noaŭă ori și cari u nh'ipsiră nauntru, scrum se-adră.

Ș-acși s-turnară nîpōi la amirălu, iu si nsură ș-alantu fi-
cōr ș-apoea dipusi amirălu dipri scamnu și intrară niși și-și
mpărtîră amirăril'a, ș-adŭsiră ș-părintîl' acloți j-bîneadă ș-azi 5
cari s-nu muriră.

Ahite ș-tute!

(Spus de Tuliŭ N., Avela, Epir.)

24. Ț i l a.

Eară nă oară țe ș-eară.

Eară nă oară ș-nă zămani, cîndu Dumniqă imnă pri padi 10
di lo-alinqea boi'i, eară ună mul'are. Mul'area aastă eră
glaru-lișoară. Numa l'eī eară Țilă. Nă quă ș-lo curmul și
nk'isi ntră leamni. Ca k'irută țe și eară, ea nu-și lo-apre-
adună g'ini-mușat curmul sun soară, cum fați tută lumea,
ma lo-azvirnieă prim padi. Caplu di curmu țe s-trăqea az-15
varna se acăță di un sk'in. Țila, k'irută macă, nu mutri s-lu
disfacă, ma și-băgă mintea cu sk'inlu, și, traqi nîsă; țini sk'inlu,
trăqeari di zurlă: lu zmulsi sk'inlu cu tuti arădăținî. Tu
zmulqirea țe-l' feați, țe s-ță veadă ocl'il' ? Ună avisteari ntreagă
nauntru. Ș-mași flurii, di l-ațeali cama niți pînă l-ațeali 20
cama mărli.

— E! fați Țila. Pînă tora nu-nî viqură ocl'il' pètali gâlbini;
Ea glărușca ș-o aveă, că suntu pètali. Ș-acșiți ș-umpli poala
ș-ai s-le-aducă acasă, să și ncalță porțil', că tră niși fățea
ahtări pètali niți.—Di diparti andîreaști bărbatu-su ș-acăță 25
s-l'i strigă și s-ansară:

— Bărbate, bărbate, țe-am aoa-ea, țe-am!

— Țe-ai, u-ntreabă bărbat-su?

— Pètali tră porți, am țe!

— Cum, mori, pètali tră porți?

30

Cîndu-l' disfați poala ș-mutreaști, l'i si loară ocl'il'.

Ma, tra s-nu aspună mul'ari-sa prit vițini, că u ștea țe k'i-
rută prămătie easte, s-feați taha ș-el, că de-alih'a-s pètali
di porți și-l' li lo s-li bagă n-casă, tră să ncalță porțil' adoaua-z.
Apoea, cu nîsă năinte, dusi la sk'in ș-le-apreadună tuti. Cari 35
le adusi n-casă, băgă di li ngrupă tu țilăr. Țila, cîndu li

ngrupà nis, mutreà prit cărpitura di uși. Ma dusi el a doaua-z la agru, Țila avđi' un măsurâr țe grea: «Cari l'a misuri, oali, poaci cu lină, cu călămări, cu pètali vecl'i, că vai fugă!»

Cîndu avđi' Țila acșiți, țe-ș đisi: «Ea s-l'i aspùn nă pètală
5 di porcu, nacă da ș-cu nisă.»

Alaga-alaga nisă, prit glăvănie, intră n-țilăr și tac-tuc cu sk'iparea, li dizgroapă flurilli, l'a născîndi m-poală ș-le aspuni a misurarlu:

— E! țe đîți, măsurare, dai m'isuri cu pètali di porcu?

10 Aestu o-aduk'i, că-l șcurtă tu minti, că-l cu trei scînduri și nu k'ari k'irò, ma u ntreabă s-easti-că ari multi.

— Un k'up plin, đîți nisă.

— Cari s-lu-aduți k'uplu tut, l'fați misurarlu, ți li daū mi-
sûrili ș-oălili ș poacili tuti.

15 Cîndu avđi' acșiți Țila, haraūa n-casă; ea ș-o-aveà, că-lo-aridi. Feați tu oară trambă, deadi flurille, lo vāsili și umplu tută casa cu nīsi.

Apoea işi pri prag s-așteaptă bărbat-su și si-l' l'a sihărik'i di aridearea țe-l' trapsi a misurarlu.

20 Cîtu-l viđu di năparti, acăță:

— Bărbate, bărbate țe fecū io! ș-arsăreà ca nă k'irută țe earà.

Bărbatu-su s-păli di nă oară, că vai adră viră glărimi, ma nu-l' si duțeà mintea pîn-aclò.

25 Cîndu intră n-casă și-și paști ocl'il' divarliga, țe z-veadă? Misuri, oali, poaci, k'upuri, soī-di-soīe.

-- D-īu le-aflăși, mori vătămată, l'fați nās.

--- D-īu al'urea? ariș un măsurâr: il' ded pètali și-l' loaī mi-
sûrili s-mușătescu casa!

30 — Bobo! măratlu-nī, țe-nī adrăși! Și cîndu o acăță di-l' trađi un școp, l'i li k'isă oāsili. După țe u bătù, «nu mi bati» đisi nisă, «că ți-aduc ș-alti pètali io.»

Țe s u bată ș-nis și țe ocl'il' s-l'i scoată. Aveagl'i lînditlu pînă nu li teasi; li teasi, n-cot il' li fați tuti. O-alăsă, ma
35 cîrtit eară ahintu, că pîni nu-l' si băgă n-gură.

Nă duă, cum si nsurinà Țila tu avlie, că lucru nu și ștea craū! trițeà pri ningă casa lor cămilili amirărești, ncărcati cu hăznă. Nă cămilă, di furtie greauă, șcl'upică ș-armasi pri dinăpòl. Țila u trađi di căpestru și u bagă n-casă. Cum earà

tu amurđită, niți că u viđu viră. Na-l și bărbatu-su di la agru seara.

L'arsari Țila s-l'-aspună, că țe află nisă, nu află viră. Aestu om întrèg și mintids, aduk'l, că pali viră avisteari va-l' adusi. Cindu veadi cămila, nu amină, ma u discarcă, și-l' da cali afoară. Apoea pitreați mul'ari-sa ntre-apă și pînă să s-toarnă nisă, li ascumsi tu patru suti di guvi, țe ne dracu s-nu poată s-le-află.

Dua anantă bărbatlu armasi di la agru. L'-eară frică s-nu-l' u facă nîpdi g'esă-Țila. 10

A doaăa-z, amirălu bigă til'an tră cămila călcată. Amirălu táxeà ġumităt di flurii, a cul vai aspună furlu țe fură hăznălu amirărescu.

Cindu til'anlu grea tu sucak'a li Țili, bărbatu-su u băgă su nă cupașe și s-nu avdă țe strigă til'anlu, đucuteà pri un 15 têngiri și điteà:

— Tați, Țilă, că vin gălli di va ți scoată ocl'il'.

Cu tut-aestă, Țila cum feațe, că avđi' țe greaști til'anlu și gri, că năsă lu-află.

U l'a s-o-aducă la cunak'i dadun cu bărbatu su. 20

— More-l glară, lă điți aestu, țe vă băgăți mintea cu nisă? ma viră nu-l avđă.

Tră căsmetea lui, catilu țe-l' ġudică eră ligăt di unlu ocl'u că-l dureà.

U ntreabă catilu: 25

— E! mori mul'are, ea đi-nă, țe hăznă aflăși tine?

— Cum țe hăznă? Nă lamne ncărcată cu pètali di porți!

— Easte glară, mindu catilu. Ș-cindu lo-aflăși, u ntribă nis?

— Cindu viniră gălli di ți scoăsiră așla ocl'ul ġuf! acșiea! 30

Și cindu l'-da ună a catilui cu đeăditlu tu ocl'ul bun, scfn-teal'e viđu catilu.

— E! đisi bărbatlu, nu v-aspuneam Io, că-l k'irută?

Sumplură tuți atumșea, că-l glară și li deădiră cali de-aclò. Ș-acșiți armasiră niși avuți. 35

Părămle ni șteam. părămle v-aspuș, nu știu cum fecu, ma nu v-ariș.

(Auzit de la mama mea Despa, Avela, Epir.)

25. H'il'lu de-amiră avisit.

Iră un-oară un amiră ș-ună amirăroaie. Niși aveă ș-un fiçor. Amirăroaia lîndzidă eră greü ș-toate cîte feațe amirălu. ca s-u vindică, fură din cot. După niscîntu k'irò nisă muri-
5 Amirălu cara arămase veduü, nu puteă z-băneađă singur. Să nsură ș-lo altă mul'are.

G'ine ma aestă mul'are nu-l vrea fiçorlu țe aveă amirălu cu nveasta di prota ș-mutrea cum di cum' s-lu k'ară. Di cahe quă nisă il citigurseă la bărbatu-su ș-lu nțăpă, ta să-l scoată
10 j-dit inima amirălu.

Fiçorlu, măratlu, s-purtă cit puteă cama g'ine cu nearcăsa: O-ascultă ti tute cîte l-dîțeă, nu-l aspirdeă virnăoară k'efea ș-cu tute-aiste eara nearca nu vrea s-lu veadă.

Amirălu tut ma-l dîțeă a mul'ari-sai: Țe-are fiçorlu, di-ți
15 intră ahît tu dinți? ți stepsu ți-are faptă?

— Nu-l voi! ahît scîă z-grească mul'area.

Tricură așl cu aistă ingrîine toamna pîn ti Paști. N-Graï-lu-Mari, cîndo tută lumea z-duțe la biseàrică, si ndreapse ta z-ducă ș-fiçorlu.

20 Nearcăsa il cl'imă și-l dîse:

— Avđi-me, h'il'ü di cine faptu! s-nu ședî multă oară la biseàrică, ma s-(v)inî cît cama troară, că cavăi di tine, cara s-aminî.

— G'ine, dîse fiçorlu, va z-(v)in.

25 Si duse fiçorlu la biseàrică și șidü ningă tată-su, ca di tötînă. Ma no-amină multu și s-turnă agoña a casă. Cîndo amirălu inși ș-nis di la biseàrică, lu ntribă fiçorlu:

— Că-țe fuđiși ahît agoña?

Nearca, ni ună ni altă, arsare și greășce;

30 — Ta s-me-acată mine, am ti ți!

Amirălu, cîndo avđi aiste zboară, s-feațe foc di inate. Nis li pistipsi ș-nu s-mindui, că tute iră ințăpături de-a mul'ari-sai, ta s-lu k'ară fiçorlu.

— Ți vrei s-li fațim, dîse nis amul'ari-sai?

35 Alasă-me mine, că lu-ndreg ioü cum lipsească.

Cl'imă a poea indoi huzmik'ari ș-li dîse:

— S-lu loați aistu fiçòr și s-lu duțeți tu munte și s-lu vătă-măți ș-ca semnu si-ni aduțeți ocl'il'.

Îl loară oamiñ'i și-l duseră tu munte, ta s-lu tal'e.

Ma fiçorlu lă se arcă la diçoare și-l pālăcârși cu lăcriñle tu ocl'i, că s-lo-alasă z-bineață, că bana-l dulțe. Huzmik'ar'i 5 atumțea îl niluiră și nu-l tăl'ară, ma, ta s-nu l'i ncaçe mul'a-rea amirăluī, l'i sooăsiră mași ocl'il' și lo-alășară acłò.

Fiçorlu, armăs singur tu munte, nu șciă citră iu z-ducă ș-citră iu s-acată. Nu-l' si videă. Vîrnă nu se avdă s-treacă pe-acłò ta s-lo-ăgută. Șideă improstu ș-acită ta să-și plîngă 10 hala. Plîmse-plîmse pînă cādù im-pade lișinat j-durñl sum un arbure.

Dua alantă el cu tahminea acată s-imnă pit munte, nacă da di vîrnă hoară i di țivă oamiñl. Alăgă ași pit munte multe dîle. Pine no-aveă, te-ațea si nviță s-pască și să s-hăr-15 nească cu ergusile și crișcă pit livădî ș-cu frîndile di pi arburī.

Ași tricù fiçorul ca vîrnă mes tu munte. Pînă ma năpdi, cu imnarea, așumse la nă hoară. Oamiñ'l' din hoară, cara-l vidură ahtare tinir mușat ș-orbu, multu l' si jill inima. Il 20 loară și-l duseră s-treacă ună seară la casa unuī oarfăn.

Fiçorlu, dupu și z-duse, zburī cu oarfînlu ta s-alagă dol'i deadun s-țeară și să s-hărnească. Ași feățiră ș-acățară s-imnă hoară di hoară pînă așumșiră tu vāsilia a tată-suī a 25 orbuluī. Ma tora nu vāsilipseă tată-su. Nis di cîndo aveă ascultată mul'ari-sa și aveă alăsată ta s-lu k'arā fiçorlu, viră ambăreată nu aveă, ma tute lūcărle anăpuda, il' si duțea.

Di tute părțile alantî amirădî lo-aveă bătută ș-l'-aveă loată amirăril'a.

Fiçorlu ațel orbul, iu z-duțea di casă-casă, dîțea a tutulòr: 30

— Carī va amirălu s-o amintă amirăril'a, s-mi l'a mine, s-ni adară ună cruțe de-amalamă ș-ună flămbură tută di hrisafe.

Di un de-alantu așungu zboarale pînă tu ureacl'a amirăluī.

Aistu s-niră, și turlie. Ma cum dîțea un grațu armăs di la așatic: omlu cîndo cade to-amare, se-acată și dî-un șarpe. 35 Ași feațe tora ș-amirălu tu strimtura iu s-află.

L'-adră dicara a orbuluī, firă ca si șoibă, că ațel orbu easte h'il'-su, ună cruțe de-amalamă ș-ună flămbură di hrisafe și-l băgă nintea ask'èril'eī.

Ficörlu z-duse la oaste ş-ninte ta s-acatã pòlimlu, să z-batã, si ncl'inã la Dumniqã şi-l pãlãcãrsi, ta s-l'agutã. Dumniqã lo-ascultã, cã aistu ficör erã multu bun şi ndreptu şi aşi tuşi duşmanl'i a tatã-sui furã bätütşi şi amirãlu putù si-şi
5 l'a earã amirãril'a.

Cîndo viqù çudia aistã amirãlu, şi nu se-aştiptã, nişi si nvisã, il cl'imã ficörlu la pãlatea lui şi-l çise:

— Ţi vrel s-ţã daş te-ahtare buneatã şi-ni fitësh?

— Ţivã nu voi, çise ficörlu, maşi z-ved amirãroãna nã oarã.

10 U cl'imã amirãlu amirãroãna ş-o-aduse di nintea a ficör-lui. Mea çit vine ş-un foc inşi dit ocl'il' a òrbului ş-ca vîrnã sfulgu tricù tu ocl'il' amirãroãnil'eî ş-aistã urg'i dîunãoarã.

Ficörlu, dupã aistã, nu şiqù multu la pãlate, ma fuçi tu munte ş aclò ningã un şopot z-virsã ş-avisì.

15 Dit oãsile a lui inşi un mer ş-aestu mer z-duse tut to amare. Amarea s-featë ca untulemnu ş-arispîndeã unã anürizmã multu muşatã. Tuşi s-çudiseã, şi va s-h'ibã aistã. Atumţea s-adunã şapte amirãqî ta z-veadã d-lu vîneã aistã anürizmã. Caftã-caftã tu tute pãrşile ş-agungu tu muntile
20 aţel. Aclò lo-aflã ficörlu aţel virsãt ş-avisit. Tuşi se-apleacã ş-başi oãsile ş-apoea çic, s-adarã un minãstir tu loclu aţel.

G'ine ma nu s-acãk'iseã, caî di şaptil' amirãqî s-l-o-adarã.

Unlu çite: «Ioş va s-l-o-adãr», alantu çite «Ioş». Atumţea nã moãşe, şi şideã aclò, z-duşe la amirãqî ş-li çite:

25 — Nu vã ncãçãţi! ma loaşi şapte ving'al'e ş-lãşaşi-le unã noapte ningã lipsan. To-aciş ving'el'ũ va s-intrã lipsanlu, aţel s-adarã minãstirlu.

Amiraqîli o-aflarã n-cale mintea moãşil'eî ş-te-aşeã adüşirã, ningã lipsan şapte ving'al'e şi le-alãsarã aclò unã noapte.

30 Tah'inã, cîndo z-duc s-li veadã, lipsanlu aveã intratã tu ving'el'lu a tatã-sui.

Atumţea aistu acãk'isì, cã aţel orbu şi lo-aveã agutatã tu polim ş-şe-aveã avisitã aclò, irã h'il'-su. El plîmse şi z-dirinã di plîngu multu, cã-şe s-albã ascultatã mul'are-sa, ma n-cot
35 irã tora.

Ti adüşire-aminte adrã apoea aclò un minãstir mare ş-muşãt, şi nicã azi tutã çua easte improstu.

(Spus de K'ia Mişicu, 40 anî, Cruşova 1895, şi comunicat de d-l N. Başaria.)

26. Feata ş-aslan'l'i.

Erà ți nu şî-erà.

Erà unoară un visil'è multu avùt, avùt aruptu.

Mul'are-sa l'aveà moartă di multu. El aveà maşî ună feată multu muşată. 5

Ună quă visil'elu duse se-avină niscîndî furî, ți tut ma-l'câlcă visilia și vătămă oamiñl. Acăță vîră patruđăți di nişî și li ncl'ise tuți tu ună udae dit pälatea lui. A feătîl'eî nu-l' spuse, că acăță furî, ma-l' đise maşî s-nu intră tu udaeă țea.

Treațe nă quă dao, și a feătîl'eî nu-l' arăvdă inima pînă 10 s-nu veadă țe are n-cl'isă tată-su tu udaeă, iu nu o-alăsă s-intră.

Te-ațeà ună quă l'a cl'aea ş-u dişcl'ide. Il' si päreà a l'eî, ca va z-veadă cari-ște țe muşutèti, cîndu ți z-veadă ? patru-đăți di furî ni-lați neaspilăti di ti loa data. Di frică feata lo 15 ună apală și se-alină sti uşe. Furl'i nu u viđură feata, că atumțeà durnă tuți.

Un di nişî, după țe z-diştiptă, z-duse la uşe, ca z-veadă, cari aveagl'e. Cîndu viđu, că nu-l' vîr ş-că uşa-l' dişcl'isă, lă gri ş-alintòr, ca să scoală și s-fugă. 20

Tuți si sculară ş-ah'urh'iră s-fugă un cîte un. Ma cît loa s-easă și feata di stri uşe trăđeà apala și hirşt! lă-tăl'à caplu a furlor.

Aşi tricură 39 și feata l'-tăl'è tuți. Aveà armasă maşî căpitanlu. Ma napòl tricù ş-el și feata trapse apala ş-pri nis, 25 ma nu putù si-l l'a g'ine și-l pligui puțin pri frîmte. Căpitanlu u viđu, s-turnă citră nisă și-l' đise :

— A! ca s-nu ti vătămarim ! ş-fuđi.

Tricù di atumțeà zămane multă. Feata lo-aveà agirşită căpitanlu și zboărăle, ți-l' aveà đisă. 30

Ună quă, cîndu niți nu-l' trițeà prit minte a feătîl'eî, vine la tată-su căpitanlu, adrăt cu strane muşate și hrisusite, di nu puteài s-lu cunoşti iuvaşuva. Intră tu pälate, trapse indreptu la amirălu și-l' đise :

— Eü h'iü un om multu avùt, di nu ştiü niți cită aveare am 35 Hiü dit ațel loc (și spuse numa loclui). Vin s-ți caftu h'il'eta nveastă.

Amirălu niți ună, niți doauă, după țe ntribă ș-feata ș-află că va, dīse, că l'-u da.

Dua lantă s-feațe numta amirărească la amirălu și cara s-biți, căpitanlu ș-lo niveasta și nk'isiră dol'i pri cale, taha
5 z-ducă la casa gōniluī. Amirălu il' pitricū, pīnă lu-l' pitricū, și s-turnă a casă-l'.

Cīt armāsiră singurī căpitanlu cu h'il'a amirăluī, căpitanlu s-turnă și-l' dīse:

— Mi cunoști carī h'iū?

10 — Nu! dīse feata.

— E! să știī, că h'iū căpitanlu țe-nī me-aveă ncl'isă tată-tu ș-ți-nī mi tāl'ași pri frimte. Tora-nī vine ș-ania oara s-ți li discumpăr tute. Te-ațea z-dic, andreađi-te tră moarte.

Feata nmōrmurisi, ma țe s-facă, lu z-ducă, la carī s-caftă
15 ađutōr. Căpitanlu o-acăță ș-u ligă di un ārbure, apoea duse s-adună leamne, tra s-u ardă. Na, că tu oara țe trec pre-aclō niscinți pārmătefți. Ea cīt il' viđū lă dīse:

— Dizligați-mi, mea iți z-vreți, va vă daū.

Pārmătefți' u dizligară și fuđiră cu tută nisă.

20 Nu treațe multu și ea-ți-lu căpitanlu, lu-ți vine cu un stog di leamne de-anūmirea, ma mutreaște ncoa, mutreaște nclo no-are feată tu migdane.

— Bre! își dīse nis cu mintea, loclu nu u ngl'ită, lipseaște s-o-albă ascăpată vīrnu.

25 S-alină agoāna-agoāna pri un ārbure analtu și de acłō mutreaște anvīrliga, nacă va s-u veadă iuvă, cīndu ea diparte di nis, viđū pārmătefți' cu cīrvanea.

— E, voi, li strigă nis, țe oamiņī h'iți, nu viđut vīrnă feată țe o-aveām ligată di un ārbure?

30 — Nu, nu! strigară el', noi nu h'im oamiņī țe s-mutrīm sum cale și stră cale.

Pārmătefți' u loară feata și u dūsiră tu un cisibă mare. Carī u videă feata ah't mușată, l'-armīneă mintea tră nisă. Di un di alantu avde și h'il'lu amirăluī și vru s-u veadă ș-nīs,
35 Duse tu casa lu aveă traptă pārmătefți', ma cīt u viđū ș-nīs l'i intră tu līmă, tre-ațea, ni ună ni altă, ma u căftă nveastă.

— Nu poți s-mi l'ai, il' dīse nisă, că acșițe un gōne nī-are inate ș-va s-nī mică grīnlu, că-l tāl'ai pri frimte.

— Mea tr-aestă easte zborlu, il' dīse h'il'lu di amiră? Cīt

tre-aestă s-no-ai frică iei. Am ună pălate cu patru paturī. La tute pòrțile ş-la tute uşile aveagl'e niscinți aslanī, țe-nī ũi si zbirlescu perl'i n-cap cīndu-l' veđi. Noi va s-şidēm tu patlu di nsus ũi ma-l' ũine a ġonilui a tãu, las vīnã.

Dupã aeste ġrãire, feata nu ġri zbor, ma s-mīrtã cu h'il'lu 5 di amirã.

Tricurã anī di atumŕea. Bīnã ġ'ine h'il'lu de amirã cu feata. Nişī le-aveã agīrşitã tute ş-mutrea di zefk'a lor. ġ'ine ma, apa doarme, duşmanlu nu doarme. Cãpitanlu nu lo-acãŕã loclu. S-l'i k'arã feata dintr-ocli, s-faŕe arşine ma mare? 10 Tr-aŕea nis acãŕã s-alagã tute lòcurle, ca so-aflã feata. Ti tih'a lui s-nu alagã multu, vine ş-tu hīsãpãlu iu ş-bãnã feata. Intreabã un, întreabã alantu, pīnã tu sone di tine di mine, nviŕã, cã feata easte la h'il'lu de-amirã.

— Stãi! đise nis.

15

Si duse la un favru, ş-adrã pēnuri mãri ũi un çoc. Cītu ntunecã ġ'ine-ġ'ine, lo pēnurle ş-çoclu ũi z-duse pīnã la pãlatea amirãlui. Apoea, agalea, agalea, li plīntã pēnurli ũi s-alinã pri pãlate, dizvãli çitia ũi z-dipusl tu udaeã featil'eī.

Aestã ninga nu o-aveã acãŕatã somnul. Cīndu viđu cãpitanlu 20 dinãntea l'eī, s-aspãrē multu ũi vru si zġ'ileascã ũi s-l'i strigã a bãrbat-suī.

— Taŕi! il' đise cãpitanlu, cã ma z-vīnã aŕia, va-l vatãm.

Tãcũ ş-feata. Apoea cãpitanlu u lo di mīnã, ca s-easã dit pãlate ũi s-fugã. Aġũmsirã pīnã la scarã, acłò iu avigl'ã 25 aslan'i.

— Aslanī, aslanī, lã đise feata, trã ũe vi hrãnim, tra s nu-l mãcãŕi aestu om?

— Ŧe va nã dai, ġrirã nişī?

— Ea ũi va vã dau: natlu di ntīnī a vostru s-h'ibã. 30

Atumŕea aslan'i si sãlg'irã pri cãpitãn, ũi pīnã z-điŕi ũinŕi no-armase niŕi filie di nis.

Acşī ascãpã feata di cãpitanlu. Dupã multu-puŕin, nisã armase sãrŕinã ũi cīndu-l' vine oara z-dizvoacã, feaŕe nã featã Lipseã s-u da a aslanilor, cã acşī ş-avũ zborlu, ma nisã le-35 agīrşī aŕeale zboare.

Criscũ feata mare ũi ambarã ş-acãŕã s-ũrdinã la scul'ò. Di cīte orī trīŕeã pri la aslanī, aesti il' đīŕeã:

— Feată, đî-l' a mă-tai s-nă da, țe n-are tăxită! ma feata agîrșă totna.

Ună quă aslanl'i il' deădiră bilbiče. Feata li lo ș-le-aduse la mă-sa. Mă-sa u ntribă.

5 — D-ŷu le-aflăși ațeale bilbiče?

Atumțeă feata ș-aduse aminte di cite l'-aveă đisă aslanl'i și-l' đise a mă-sai:

— Mamo, aslanl'i-ni đic tută qua cîndu trec, s-lă dai, țe l-ai tră dare? Țe lugurie l-ai tră dare?

10 — Ea tine feata mea!

Apoaea u lo ș-lă u duse aslanlor. Aești u loară ș-u feătîră mișcătûrî, mișcătûrî pri mărata di feată.

(Cules de la Ioan Nicola Zuchi di Veria, Macedonia.)

27. Fîtsorlu ku nelu su limbo.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Gustav Weigand.)

Eara nõ oarõ un fîtsor tse-l pitriku mu-sa șõ akumpurõ
15 10 parats praș, s-adarõ mukareă. N-kali fîtsorlu astul'é nuști fîtsorî tse trûdzeă ku k'etrili pri un kunî:

— Fîtsorî, fîtsorî, lõ dzusi nus, võ dau dzatsi parats ni-l dats aña kunili atsel?

— L'a-l! ul dzusirõ fîtsorl'i ši-s lõarõ dzatsil' parats.

20 El s-turnõ apoëa a kasõ ku kunili ši-l' kuftõ a mu-sai altsu parats tra s-akumpurõ praș. Mu-sa nu-l vuryi.

Nõ altõ dzuõ, tut akși, l'-deadi mu-sa dzatsi parats s-akumpurõ untulemnu tra s-aprindõ kundila ši el kari aflõ n kali trei fîtsorî, tse-astrûdzeă ku k'etrili z-vatumõ nõ kutuși:

25 — Fîtsorî, fîtsorî, lõ dzusi el, võ dau dzatsi parats, n-u dats aña kutușa atșea?

— L'a-u, ul' dzusirõ fîtsorl'i ši-s lõarõ dzatsil' parats.

Nus õ-adusi kutușa akasõ ši mu-sal' deadi altsu parats s-akumpurõ untulemnu trõ kundilõ.

30 Nus kaði dzuõ li mutreă g'ini prõvdzuli ši kut fu nik se-adžukà ku nusi dzua tutõ.

Kari kriskù ma mari, akutsò s-l'i-adžutõ ș-a mõ-sai ku unõ ku altõ, kõ laëa era veduõ ș-nu aveă altu afoarõ di nus.

Nô dzuo mọ-sa buğo s-la n vali ši kari nu avea leamni, iel dusi tu puduri s-fako, kundu na! iu da di un šarpi tse tsu-nea n-guro un tserbu ši nu putea s-lu askapito ko avea koarni. Lailu tserbu, kut ul vidzu, s-turno ši-l' dzusi:

— Kristine, s-to'arij nipurtika aesto, mari bun va-ts fak. 5
Šarpili de-alantō parti sta ši-l' dzutsi:

— Bun om, s-to'arij koarnili a tserbuluj, aištuea, itsi s-ni kaftsu, si štij ko-ts dau.

Fitsorlu tul'e koarnili a tserbuluj tse š-akši š-akši era mortu ši kari lu ng'itō šarpili ku lišureatsō, l'-dzutsi a fitsorluj: 10

— Tora tse-n featsiš aestu bun, tse vrej di la mini?

— Tse štij tini, gri fitsorlu.

— Io dzuk z-yin ku mini tu amiruril'a a noastro, iu tato-nu easti amiro ši ma va ti ntreabō tato-nu, tse kaftsu? si-l' dzuts nelu tse-l poartō nus sum limbo; ku-atsel nel, itsi s-kaftsu, 15 pots s-aj.

Lu-adunō fitsorlu dupō aestō n džepi kulak š-aj! tu amiruril'a šerk'ilor. Kut adžumsiro di bugarō tšitšor pri loklu a šerk'ilor ši ndreptu nupurtitsli s-aurniro pri nus s-lu bea di yiu, ko lo kulko loklu; g'ini ma tu qaro šuiro šarpili din 20 džepi-l' ši tuti nupurtitsli s-trapsiro nopoi. Dupō aestō easi šarpili din džepi-l' ši-l' la di lu adutsi la tato, iu l'-dzutsi, ea š-ea tse vreaj pat, kari s-nu-s afla omlu aestu s-tal'i koarnili a tserbului. Amirolu lu ntribō, tse kaftō? ši el, kum qara nvitsat, «nelu» dzusi, «tse-l portsu su limbo.» Vru nu vru 25 š-amirolu, skōasi di-l' lu deadi ši-l' urō kali bunō.

Kut s-turnō nus akasō di buğo nelu su limbo ši dzusi: «s-nj si umplo sinili di flurij,» di-unō qarō l'i si umplurō. Ma vidzu nus putearea nelui, ašiptō di s-kulkarō tuts, iši tu grudinō ši dzusi nō qarō: «Nō pulati sō s-fako aqaea» ši punō š-ti 30 šuts kutrō ašiea, na-ū! pulatea dinuntin-l'. Tutō lumea s-nira, d-iu ahundō puteari nus, ma el nu aspunea la vurnō.

Kari si nsuro ku nō h'il'e de-amiro, štij kum suntu mul'erli «va-n aspuñ ši va-n aspuñ, d-iu o-aj ahutō puteari?» ul muka urekl'ili dzua tuto. Aqa plundzea, aqa susk'ira, ko taha 35 nu u va burbatu-su, ko kari si u vrea, vrea-l' aspunō š-a l'ei. Vidzu tse nu vidzu lailu burbat, nu putu s-fako al'umtreā, ši l'-aspusi. Ahut kufita š-mul'ari-sa ši kut l'-aflo qara, l'-furō nelu ši li kuleašti de-aklo dinaparti de aruu, iu adarō nō

pulati di dzatsi ori poati ma bunõ de-a burbatu-sui. Burbatu-su s-kreapõ dimineatsa, kundu se-aflõ furõ nel ši furõ mul'ari. Lo-arkõ t-unõ lunõare greauõ, kõ dzutseal: tradzi trut lumea alantõ. Punõ atumtsea el singur lõ dũdea puni
 5 ku muna lui a kunilui ku-a kotušil'eĩ ši kundu aešti vidzurõ kõ yini altu s-lõ arukõ s-muko, ntribarõ: tse ari domnu-su a lor? Huzmik'arlu lõ dzusi, kõ ea še-ea tse putso. Kunili ku kutuša si skoalõ atumtsea ši z-duk s-aduko nelu nõpoj. Nkalikõ kutuša pri kuni ši kum kunili štea s-noatõ, u triku di
 10 dindi. Aõa kunili stutu nafõaro ši kutuša intrõ tu pulati, iu akutso un šõarik.

— Tsii, tsii, buõõõ si strigõ šõariklu, akši s-tsu hursešti bana, nu mi mukõ, kõ maš mini ari tatõ-nu ši kaftõ-n itsi-ts doari suflitlu.

15 Šõariklu aestu s-h'ibõ h'il'lu amirõlui a šõaritslor. «Ma vreĩ s-nu ti muk» ul' dzutsi kutuša, «dõ zbor a šõaritslor s-ni aduko nelu di su limba a doamnul'eĩ dit pulateõ aestõ.

E! ore frate, nu trikuro paspruying'its di-ori ši na iu-l' lu-aduk nelu!

20 L-bago n-guro g'ini-mușat kutuša, n-kalar pri kuni š-aĩ! tu aruu s-treakõ dinaparti. Kundu adzumsiro kuro tu meseõ aruuluĩ, tse-l' viĩ a kunilui, z-veadõ nelu! Kuti l-featsi mintioasa di kutuși s-treakõ aruulu si-l' lu aspuõ, kõ, s-nu lõ kadõ tsiva tu aruu, nu! š-nu! kunili: i n-lu aspuĩ, i te-
 25 afundu tu aruu! Makõ vidzu kutuša k-al'umtreõ nu s-fatsi, lo si-l' lu aspuõ ši kut vru kunili s-lu veadõ, aruk'isuro nelu š-kudzu tu aruu!

— E! l-featsi kutuša, te-ariseašti tora?

— Kuti z-dzuts tora, lukru tse s-featsi, ma mutreõ nakã
 30 putem s-lu aflõm.

Featsi kum featsi kutuša š-akatšo kopia peștilor.

— Nu mi mukõ! l-greãști aestu, ši kaftõ-n itsi vreĩ s-tsu dau.

— Si štiĩ kõ nu askak' punõ peștil' atõ! nu va-n adukõ nelu tse-n kudzu torõa.

35 Tuts peștil' se-anarõ z-veadõ kari lu aflõ, ma vuro nu aveõ hubari. Kundu s-misurarõ, un lipsea de-aklo. «Atsel va-l aĩbõ» dzusiro ši, punõ se-askuk', na iu tsu-l aduk ku nelu.

Kum ul loarõ, trapsiro ndreptu la domnu-lõ, tse niõga put-sun s-amuna ši le-aruka petalili. De-atumtsea el dipusi minti

s-nu u fakò nínga nõ oarò glurimeã aestò ; Haraõa tse trapsi, l'i si puru kò-l featsi mõ-sa de-adoarò ã-altò nu !

Bunets futseã ku saklu pri la tutò lumeã ãi di kuþs z-dutseã aklo, vurò nu iãa ku muñli goali ãi kum s-tih'isi s-trek ã-io, kari akuþsò si-n greãeko : «Toarnò-ti, toarnò-ti, kriõtine, s-l'ai 5 tsiva trò akaso. — Ma, tse s-l'au, frati, kò nõi di tuti avem ? ul' fak. — More, nu dzuk kò nu avets, ma trò fitõori s-lo-adutsi tsiva, kò ti dutsi dit xeane.» Ñi-n deadi no tisago mplingò di tuti poãmili, ma kum trikuì prit hoara kuñlor, si surgl'iro di nõ oarò ãi-n li mukarò tuti ! Ahuþi ã-tuti. 10

(Spus de bãtrina þal Bacola, Avela, Epir.)

28. K'atra di sum limbã.

Erã þe nu erã.

Erã un-oarã un om oarfãn cãpãit. Pãrinþil' a lui erã auþi ã-nu puteã s-lucreadã. Tutã apindoaha lor earã Mitri. Trã lucrare fiõorlu lucrã, ma de ! ahintu lã earã tih'a : nu-l si duþeã 15 lùcrulu trã nãinte, ã-snitãte. Cari viþù ã-nis þe viþù, cã-n cot s-pidipseãste ã-agunseãste a casã, þe s-mindul : «Al s-alã-xescu calea, al s-mi min ma nelo tu xeane iuvã, cã poate-poate aclò, þe þtãl þe da Dumniþãù !»

Iþi feaþe el cruþea ãi-þi se duse oarã-bunã cu Dumniþãù 20 nãinte.

Ma ã-aclò, virã prucuk'le mare no-adrã. Lucrã treiãn ãi þi treiãn in cap amintã maþi trei aspri tut-tut. Trei, trei ! ahit ðise Dumniþãù ! Þi-l' bãgã tu pungã ãi trapse a casã sã-þi veadã mul'area ã-fumeal'a. 25

Imnã, imnã cale multã. Cindu l'-armase ninga puþin pinã s-aþungã a casã, viþù niscinþi fiõori þe-aveã ligatã un cine ãi vrea s-lu vãtãmã. A lui il' fu nilã di cine ãi li ðise a fi-õorlor :

— Cãtãtãþi z-vã dau ãi s-nu-l vãtãmãþi cãnile? 30

— Un aspru ! ðisirã fiõorl'i.

— Na vã-l ! ãi scoase pungã, lã deade asprul, lo cãnile ãi nk'isi cãþrã acasã. Ma, dupã nãþeãm di oarã cale, viþù alþi fiõori. Aeþþi aveã ligatã unã cãtuþe ãi vrea s-u vãtãmã.

L'-fu nilã di cãtuþe al Mitre. 35

— Aî z-vă dau un aspru și s-nu u vătămâți, lă dîse el.

— Dă-nă, griră niși.

Lă deade ș-a lor un aspru ș-u lo cătușa.

Tu pungă l'-avea armasă mași un aspru. Ma niți cu nis
5 nu z-duse a casă, că acși l'-era înima al Mitre. De-apoea va
s-țā imnă ș-tih'a, ș-tih'a omlui poate acși-l' era. Ma nelo astāl'è
alți fîcîri, țe-avea acățatā un șarpe și vrea s-lu vătāmā.
Mitre, nilāds ca tot-na, l-curmă nila ș-di oară estā, lu acum-
pără și șarpile și deade și asprul țe-l' avea armasă.

10 Cîndu s-apruk'è di hoară, tutā lumea işirā s-lo-așteaptā,
cum l-adetea: Vine Mitre, vine Mitre. De! vinea omlu dit
xeane dipărtoase: trei ani, nu șicā. Ș-acși! Carī lo-acatā di
mînă, carī di gușe, carī il bașe tu fațā. Intunicā a casā. Bă-
garā la Mitre measa; măcarā cu țe deade Dumniđā ș-apoea
15 mă-sa il' dîse:

— E! scoate tora h'il'ū, z-videm țe n-adușiși dit lăile di
xeane.

— Adu tisăđle, dîse nis.

L'i le-adușirā și Mitre acatā di scoate prota cînile, apoea
20 cătușa ș-pînă ma dinăpîi scoate și șarpile.

— Ea țe-aduș, dîse nis, și li mbăirā unā cite unā, tute
cite păți!

Cîndu avđirā ș-vidurā părinți' tute aeste di anvirligalul,
s-feățirā ca di fărmaç.

25 Niși mărați'i lo-aștiptā s-vinā amintāt, cu lucre multe ș-Mitre
țe s-lă-aducā? Cine, cătușe și șarpe! Mare lucru!

Tricurā multe dîle de atumțea. Mitre șideā tora a casā
Țe s-caftā și țe s-adarā ș-tu pîndile di xeane? Nu veđi, car
se-avea dusā, avea faptā nă guvā ntro-apā.

30 Cînile, cătușa și șarpile bănā la Mitre și trițea ca frați
G'ine ma a șarpilui il' vine dorlu să-și veadā părinți'. Nu-l
avea vidutā di multu. Il' dîse al Mitre, tra s-lu aducā acle
și s-nu-l h'ibā frică dip, că va z-veadā mulți șerk'i, că el
nu va-l' facā virnu arăū. Ma-l' dimîndā un lucru mași s-nu
35 agîrșascā: si-l' caftā a tatā-suī, amirālu priste șerk'i, țe are
trei căpite, «k'atra di sum limbă».

Aestā k'atrā, ma s-u băgāi în gurā, sum limbā, iți s-căftai
s-fățea tu-oară, tu ațea minutā.

Mitre li bagă g'ine tu cornu aeste tute, ș-l'a șarpile și trađe cu nis.

Imnară cît imnară, ș-ağûmsiră a casă la șarpe. Aclò țe z-veadă? Di tute părțile șerk'i ș-nipîrtiți șuiră, arsărea di tu lua Čaşlu di frică. Ma al Mitre nu-l' se-aspărè ocl'ul: știà 5 nis, că nu pate țivă.

Părintil', cîtu-l viđură puil'lu a lor, nu știà țe s-cama facă di haraűă, că niși lo-aveà tricută di multu tu frînda țilòr țe nu s-toarnă di la lumea lantă.

Il' đisiră al Mitre s-caftă țe-l' doare hrisusita (înimă), că 10 ahtare buneată nu s-discûmpără lișòr cu ună cu doăűă. Il' đisiră s-caftă groși cu sațli și cu furtile, lugurii de-ațeale scûmpile, că va-l' da cu un zbor.

G'ine ma Mitre știà țe s-caftă. Mitre nu erà k'irùt. Ninga' de-acasă lo-aveà nvițată șarpile: 15

— Voi, gri el, k'atra di sun limbă.

Niși nu li se duțea mîntea a șerk'ilor, că Mitre va lă caftă k'atra. Ca s-șuțiră, ca se-amvîrtiră, că lă vineà greű cum s-u da, vrură, nu vrură, s-nu și calcă zborlu dat, u loară ș-l-u deădiră. 20

U k'ică Mitre n-sin, lă alasă sînătate a șerk'ilor ș-aoà feă-țiră alanți, cîtră a casă. Nă intrată n-casă, o bagă k'atra sun limbă și đîțe:

— Casa mea să s-facă, tu minuta aastă, nă pălate cama mare c-amirălu! 25

Niscòs zborlu g'ine din gură și țe s-țã veadă ocl'il'? Tu loc di cāsica-al Mitre cu cîtia nă boe de om, se-anălțã nă pălate di-ți loa ocl'il', cîndu u mutreăi. Tută hoara armase cu gura căscată, cîndu u viđu. Tuți mutreà ca niște k'irùți, s-čudiseà j-đițeà : 30

— Cum aestu om, acși, di nă oară lo-adră ahtare lucru?

Veade amirălu, ș-nis acși. Ș-frică ocl'il' și nu-l' vineà s-pis-țipsească. Ș-o-aveà, că ocl'il' lo-arid. Ț-ul acl'amă pri Mitre ș-lu ntreabă :

— Cum adrăși tine, di feațiși ahtare pălate? 35

— Grii un grału și s-feațe, đise Mitre.

— Cum acșițe?

— Ea acși.

— Macă poți tine ahîntu lișòr s-fați un ahtare lucru, pînă

mine s-ni adari nă cale aștirnută mași cu asime di la pâlătea mea pînă la a ta. 'S-puteari s-u fați aastă, va-ți dau gumităt' di amirăril'e și h'il'e-mea nveastă.

— Lucru țe s-fațe, gri Mitre.

- 5 Duse a casă, băgă k'atra sum limbă și ună grită: «să-facă nă cale aștirnută cu asime di la amirălu pînă la mine» și s-feațe.

Cîndu viđu ș-aastă amirălu, nu avu țe s-facă: l'-deade h'il'e-sa nveastă și gumitate de amirăril'e, cum lă fu zborlu.

- 10 Feățiră nă nuntă dumnească și na-ț-ul Mitre đinire de-amiră. Carī eară ca nis tora? s-frinđeă, s-frinđeă ca nis țe nu se-aștiptă la ahtare vāglară. Ma de! că ponda-l' di tih'e lo avină și nu l'-dădeă bană: nu trițeă g'ine cu nveasta. Aastă ș-aveă arcată vrearea pri un arap și mintea tut aclò l'-imnă.
- 15 Cum di cum mutreă să ascapă di Mitre și s-ducă la araplu. H'il'e di Evă, țe vreți!

Nă đuă țe-l' ticinī a l'eī! «Aestu d-iu li scoate tute aeste? Năs va s-aibă vîră lugurie, i va-l' ađută vîrnu, că dit caplu a luī, nu nī-u va mintea, s-li adară ahtări lucrī »

- 20 Stătù ș-lu ntribă :

— Nu nī-aspunī, bărbate, cum acși tine, di fați ițe ți-ticineaște, ițe ți-treățe prit minte? Iu o-aī tine ahintă puteare?

- Mitre nu vru iuvășuvă s-l'-aspună. Ma nisă di oara țea, nu-l' dădeă bană și tut il mică: «i va-nī aspunī, i nu s-fațe.» Ca
- 25 om, s-arise Mitre și-l' aspuse. De-apoea, carī s-nu ti mistir-vipsești cu mul'area, cu carī? cu viținamea? Iu s-mindueă el, că țe-l' crueaște mul'area!

- Nă noapte, cîndu Mitre eră tu somnul di ntîni, si scoală cătaua ș-pre-anarga-anarga, l'-u fură al Mitre k'atra di sun
- 30 limbă. U bagă apoea nisă n-gură și đițe:

— Tu minuta aastă s-me-aflu la araplu, dinăparte de amare Đica ș-fapta: s-află m-brățile araplui cătaua.

- Si scoală Mitre tah'ină, caftă mul'are, no-are mul'are; caftă k'atră, k'atră nu-ī! Țe s-facă? Il' vineă foc, să s-da di pade
- 35 s-plăscînească tră glărimea țe feațe. Cîndu mutreăște divarliga, k'irū ș-pălătea ș-tute bunile anante. Că mul'area, ună trițeare dinăparte de-amare și đise, să se-astingă pâlătea-l' și se-aștearse dipri loc.

Măratlu di Mitre, cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinđe nu cură

di nis, ahintu nvirinăt și nfarmăcatu-nćumirăt eară. Țe s-facă? Țe s-adară? Aduk'î nis, că mul'are-sa se-arcă dinăparte de-amare, ma cum s-u treacă? Lișòr-lișòr nu s-trițeà amarea cu ună cu doauă.

Tu oara Țea intră tu udae cînile ș-cătușa. El' acață di lu 5 ntreabă ca di diparte, Țe păț' di sta acșl minduit, canda-l' măcară àgurlu pul'i?

Mitre li spune tute, cum il' furară k'atra di sun limbă.

— Nu te-aspere și nu ti nvirină! il' đisiră niș; va ni du-țem noi, s-l'-u furăm k'atra araplui. 10

Fug cînile cu cătușa, imnă, trec amarea și àgungu la casa Araplui. Aveà nunicată g'ine di cu tot. Cînile șiđu la poartă și cătușa si nh'ipse ca nă cătușe n-casă. Cum avigl'à nisă, na l' ease năinte un șoaric. Hap! s-h'umuseaște pri nis ș-lo-acață. 15

— Nu mi mică, gri măratlu di șoaric, că va-țl fac ș-mine viră buneață.

— G'ine, đise cătușa, că te alàs, ma noaptea aestă s-ti duțl s-furî k'atra di sum limba mul'aril'eî cu care doarme araplu.

Șoàriclu s-gură, ca va s-ascultă și ca va s-țină di zbor, 20 mașl s-nu-l mică. Șoàriclu duse prota di-șl mul'è coada tu untulemnu ș-apoea duse di u mul'è tu nă pipiliță cu pipèr aròș. Țe fațe apoea? Pri agalea-galea, de-abùșala de-abùșala s-trađe pînă ntră mul'are și cîndu aestă s-află tu somnul d-intîni, l'-u nh'ide coada tu nare. Mul'area stărnută și tu 25 stărnutarea Țe feațe, l'-ansărl k'atra trăș inclò. Aestă vrea și șoàriclu: O apucă cu gura și fuga la cătușe. Cătușa u bagă n-gură și fuđl alaga-alaga la cîne.

O-adunară coada cînile cu cătușa, și imnă-imnă, apiriră pri buđa de-amare. 30

— Tora, đise cînile, aî încalică pri mine și ține-ű k'atra g'ine n-gură s-nu-țl cadă tu amare, că ćupuliclu ti mică.

Cit àgũmsiră ca tu mesea de amare și Țe-l' viñe a cînului? s-toarnă citră cătușe și-l' fațe:

— Aspune-ű s-u ved ș-lo, Țe sole di k'atră easte ațeà? 35

— Bre! cum s-o-aspũn, că va nă cadă tu amare?

Țl-aflășl cîne s-aduk'ască. Aestu u ligă tu greaua:

— I ni-o-aspũni, i te aruc to-amare.

Cum lo s-o-aspũnă ș-na lu-țl cade k'atra tu amare. Am

tora țe s-facă? Cum si z-ducă a casă fără k'atră? Ma mare arșinea.

Cătușa cama drac tr-ahtări lucre, cum își di-ncoă de-amare ȳu apa nu eră ahintu adıncoasă, cum fațe, cum adară și an-
5 ăpă amirălu a pëshilor.

— Amân! il' dıte aestu, nu mi mică, ascapă-mi, că va-ți fac ș-ıou vırnu bun; ıo h'im amirălu a pëshilor.

— Dimındă s-nı aducă k'atra di sum limbă și acși se-ascăk'.

10 Se-adună pëshil' un di un, s-mutrescu, nu o-are vıră. S-mi-sură nacă lipseaste vıră, ved, că lipseă un țırđnũ nicuzân-nicuzđt. Cındu-l' grescu ș-aištũ ntră ma marle, lu ntreabă tră k'atră, tră semnu! K'atra nis s-o-alıbă. Ș-u l'a cătușa și-l' da cale a pëshuluı amiră.

15 Fuga-fuga ađũmsiră la domnu-su a lor, țe eră lındit ș-tră-đeă di moarte di marea cirtire a k'atrăl'ei. Cındu vıđũ di largu cum alăgă cınile cu cătușa, aduk'i di nă oară nis, că-ı lucru bun. Și cum ș-u vıđũ k'atra sum limbă di nă cale s-feațe sınătđs.

20 Unășună ș-alıță pălățli cu bũnile ș-cu mușutețele tute și tră foclu a nveăstil'ei di prota, si nsură cu altă cama bună ș-cama mușată h'il'e de-amiră și bınă pınă cındu muri.

Părămıb șteam,
Părămıb aspüş,

25 mi turnăi ș-ıo de acld și v-adüş cıte nă păreacl'e di pă-puță, ma eră aroșe și cum tricũl pri la casa al Toșe, sil-g'ıră cınl'i și-nı li mıcară, că ș-o-avură că sun h'icate.

(Cules de la George Badralexi, comuna Călive-Badralexi 1896.)

29. M u t a.

Ți ș-ıră, ma nu ș-ıră.

30 Iră un-oară un amiră, un-amiroaște și-și aveă și un fıđor mare. Ma nelo di pălatea lor șideă ună moașe. Aistă iră multu oărfınă și cu de-avıa puteă si s-hırnească. Ma l'-aveă intrată draclu, di iră linıvoasă-linıvoasă, ți nu bigă pute mınă pi

lucru. Ți fățeă tută dua : si sculă di-cu-dimneață, h'irbeă vâsi-leacă, lu stricură și apa o-arucă tu k'icute...

Aistă apă arispindeă ună anûrizmă mușată di muscuvuseă tut loclu de-anvîrliga.

Pi la casa a moășil'eî trițeaă tută dua h'il'lu di-amiră n-ca-⁵ lăr și tâtina l'-anurdeă mușăt. Ună oară, dao orî, s-mindueă ș-nis: Ț-iră s-h'ibă aistă anûrizmă? Ună duă il' dîțe a moășil'eî:

— Nu-nî spunî, mafe, țe-anurzeasce ahîț mușăt ningă casa ta?

— Am ți s-anurzească: am ună feată, ți cite orî s-k'ișe, 10 arispindeasce aistă anûrizmă.

Li băgă tu minte aiste h'il'lu di amiră și s-turnă a casă. Pi cale și zbură singur: «ca ți g'ine va s-h'ibă s-am ti nveastă ahtare feată?»

Z-duțe a casă și-l' dîțe a mă-saî: 15

— Mamo, va s-mi nsor.

— Insoară-te, h'il'û, că tu anî esci, ma caî va s-l'ai?

— H'il'a moășil'eî di ningă noi.

— Uă! fiçòrlu a neû, bati-te dit loc, are nări h'il'a a moășil'eî ti gone ca tine? 20

Ma cite z-grea mă-sa, k'irute le-aveă: dîse nis, că h'il'a moășil'eî, h'il'a moășil'eî armase.

Ți s-fățeă ș-măsa? Ațea-ațea!

Apoăea h'il'lu de-amiră lo un nel, il' lu duse a moășil'eî și-l' dîse: 25

— Na aistu nel ti semnu și să scîl, că astă-seară va z-vînim z-bășem niveasta.

— G'ine s-vînîți, ma nu pot ta s-u scot feata, că ma s-u veadă om xen nimärtată, va s-moară dî-unoară.

— E! ma-i așî di moare, dîse h'il'lu de amiră, s-u videm 30 ti numtă.

Apruk'è ș-oara ta s-facă numta. Z-duțe h'il'lu de-amiră și-l' da tu hăbare a moășil'eî, că va s-u l'a nveasta...

— G'ine, dîse moașa, ma s-nu u mutrească vîrnu, ca ma s-u mutrească va s-moară. Voi s-immâți ninte și ea s-vînă 35 după voi.

— Ș-așî s-h'ibă!

Duse tută taifa amirăluî ta s-u l'a nveasta. Ma moașa noaveă ni feată, ni k'ețîrî. Ți s-facă ș-nisă, s-nu easă cu arșine:

l'a nu mal'ü, lu nveasce tu strane mul'iresci și cu nis in-
k'iseasce după cuseri.

Virnu nu cutiđă s-șuță caplu s-mutrească, că moașa l-a-
vea đisă: ma s-mutrească, nveasta moare.

- 5 Ağümsiră la un ariü mare. Tricură prota toți cüscărli,
apoea grambolu și-l' vine-arada ș-a moașil'eî s-treacă. Aistă
ți fațe? Il' da a mal'luî ună pindeare to ariü ș-apoea acată
di zg'ileasce cit putea: Inî si nică feata, inî si nică feata!

- Tuți atumțea ș-toarnă caplu, mutrescu nveasta, no-are.
10 Strigă pi un, didea pe-alantu, canda l'i stipseă duñaea. Cum
s-o-află nveasta tora? se arcară tuți to-ariü ș-acățară s-caftă
tu tute părțile s-află nveasta.

- După puțină oară scoasiră nafoară mal'lu, ma iară niși
nu duki'ră, că ațel iră nveasta ș-acățară s-caftă cit ma ahindă
15 Na! că tu fundul de-ariü s-șadă Mușata-Locluî. Nisă atum-
țea s-k'iptină ș-no-avđă vreava. H'il'lu de-amiră u viđü și-l'
si părü, că ațea iră nveasta lui. S-h'imusi ș-o-arăk'l di përi
cumu s-k'iptină ș-u scoase nafoară. O-aduse a casă și si
neurună cu ea h'il'lu de amiră.

- 20 Mușata-Locluî nu scutea zbor din gură. Il' grea, u ntribă
iți fățea, nisă, graiü nu grea.

— Mută va s-h'ibă nveasta, își đise cu mintea h'il'lu de-a-
miră.

- Ma Mușata-Locluî nu iră mută. A l'eî il' vine mare arăü,
25 că-țe s-o-arăk'ască din fundul de-ariü, tamam tu oara cindu
ș-k'iptină perlu di hrisafe și să ndrîdeă și s-nu o-ascăptă s-bi-
tisească, mea apoea s-u l'e. Aistă nisă nu putea s-o-aravdă.
Te-ațea ș-u băgă s-nu da graiü trei anî di đile.

- A h'il'luî de amiră il' vineă cripare: s-nu-l' zburască nveasta?
30 Ți lae lăeață lo-află? Nu lo-acăța somnul măratlu di om.
Di cađe duă nis u pälăcărseă ș-u fățea avü, s-l'i grească, s-l'i
spună, ți-l' năirită, țe-are, ți caftă? Ma Mușata-Locluî tățea
tățea dipriună, ca un pescu.

Ună duș bārba-su l'a și-l' đite:

- 35 :- Alea! -ya-nî grești, i va s-te alàs?

Niți un graiü, niți un semnu.

Vru nu vru h'il'lu de amiră o-alasă Muta, că ași-l'i đitea
toți a *Mușatil'eî-a-Locluî* și si nsoară cu altă, no-ahît mu-
șată, ma iră cu gură barim ca tută eta.

Muşata-Locluî u băgară s-şadă tu nă casă di ningă pălate şi nu ş-areă oel'il' vîrnu pi nîsă. H'il'lu de-amiră ş-bînă cu nveasta ți-și lo a dao-oara.

Tricù aşi ună stămină, dao ş-a nveăstîl'eî il' vine k'efe ta s-veadă Muta: «Va mi duc nih'am pînă la Muta», dîse nîsă 5 pi peză.

Muşata-Locluî şideă ningă un puţ ş-turţea sirmă. Nu scîu cum feaţe şî-l' cădû prîsinle tu puţ. Ea şî sălg'asce h'irlu di sirmă tu puţ, si spîndură di h'ire, intră tu puţ, l'a apoea prîsinle şî ease nafoară fără şî-l' si udă niţi k'îpitle di cîçoare. 10

Nveasta li veade tute aiste. Z-duţe n-casă şî-l' li spune tute a soacăr-saî. Apoea dîţe: Canda ş-Ioû nu va s-po s-u fac aistă de! Ea daţi-nî şî anîa sirmă şî prîsine şî s-mi veadă Muta caî escu.

Lo ți-l' lipseă şî z-duţe s-toarcă ş-ea sirmă ningă puţ. 15

Cîndo turţea taha, il' cădû ş-al'eî prîsinle. Feaţe ş-nîsă ca Muta: sălg'î tu puţ h'irlu di sirmă, se-aspîndură di h'ir şî s-arcă tu puţ, ma nîpòî nu putû s-easă di nuntru. Dua alantă, cîndo u scoăsiră, iră moartă.

Si nviră multu h'il'lu de-amiră, cîndo viđû, că-l' k'irû 20 nveasta şî z-duse eară la Muşata-Locluî şî-l' dîse:

— Un zbor dit gura ta, ta s-nu mi nsor cu altă, s-ti l'aû pi tîne, ma Muşata locluî niţi da! nu făţea.

Ascîptă s-treacă treîl'i anî.

Ţi s-facă şî h'il'lu de-amiră, o alăsă aclò, iu ş-iră şî si 25 nsură cu altă. Trea îndao dîle, ți-l' vine ş-aiscèî înveaste dorlu, ta s-u veadă ş-nîsă Muta, cum il' dîţea a Muşatîl'eî-a-Locluî.

— Nu h'il'a-mea, il' dîse soacăr-sa, nu ti du la nîsă, că, caî da di ea, nu pate g'ine. 30

— Nu, că va mi duc; nu escu di glârile ta s-me-arîdă Muta.

Z-duse ş-o-află Muşata-Locluî a casă. S-aveă apruk'ată a prînduluî şî ținû şî nveasta ta z-veadă, ca ți micare va l'adară Muta. Aistă lo tiganea, u bîgă pi foc, u umplû cu untulemnu, lo-arse g'ine, apoea h'ipse daşle mîinî tu un-35 tulemnu şî dîse:

— Daţe deădite, daţe pesçi şî dî-un-oară tu tigane înşiră daţe pesçi bunî şî nostîinî di ti loă haraûa s-l'i veđî.

Il' băgă Muşata-Locluî pi measă. Ş-măcară, di s-călîră cu

niveasta a h'il'luī de amiră. Aistă armase ca tulă, cîndo viđu ahtare čudie: Ńi s-h'ibă, di iči Ńivă să scoŃi pesci, mare lucru!

Z-duse a casă Ńi-l' spuse Ń-a soacăr-saī. G'ine ma ergul
5 nu o-alăsă s-Ńeadă arihate.

— E! iŃi đise nisă, că-Ńe taha mine nu va s-pot s-fac ca Muta?

Lo apoaea Ń-nisă ună tigane, băgă untulemnu, lo-arse, Ńi nh'ipse đeăditle Ń-đise cum aveă avđită: «ĐaŃe đeădite, đaŃe
10 pesci», ma Ńi pesci? il' upuriră minle Ń-armase moartă tu aŃeă minută.

— Z-duse Ń-aistă, đise Ńi susk'iră dit h'icate h'il'lu de amiră, cîndo nviŃă Ńtirea Ńea uruta, că-l' muri inveasta. Il'ī vineă k'iamete, Ńi-ī lăeaŃa Ńi lo-aveă aflată.

15 — Va mi duc nica un-oară la Muta, Ń-đise cl, vah' va z-da Dumniđă di va z-grească.

Vine, il' điŃe cu bunlu, il' điŃe cu arăulu: tute din cot, Muta ca mută iră.

— Nu nī-armine altă, mintuī h'il'lu di amiră, după Ńe viđu
20 ahite Ń-ahite: aī s-me-ascundu ună seară la Muta Ńi s-ved, n-casă-l' nu zburăŃe nisă cu virnu?

Se-ascumse pi tăvane. Ńiđu acld. avigl'è pînă nađă-noŃŃi Ńi graiū dit gura ali Muti nu inŃă. Tu tută casa, suflit di om nu se-află. Cîndo di nă oară avde vreavă mare: bum-
25 buniđări, ascăpirări, di Ńi si sculă perlu din cap di frică. A h'il'luī di-amiră l'ī se-adună inimă cît un puric, di l'-iră frică Ńi s-adil'e. Cum Ńideă nis aŃi, di-un-oară casa ali MuŃate-a-Locluī s-luīnă Ń-lumbrusl ma multu di đua. Ń-arucă ocl'il' h'il'lu de-amiră, cîndo caī aveă vinită: *Luna*, mă-sa li
30 MuŃate-a-Locluī, *Soarle*, tată-su Ńi *Steătile*, fraŃŃi Ńi surărŃe a l'eī.

Tute aiste Ń-u băŃară tu frimte MuŃata-Locluī, zburiră Ń-apoaea z-băgară z-doarmă.

L'-acăŃă somnul tuŃi, maŃi ună steao nică nu Ń-aveă somnu
35 Ńi ta s-l'ī treacă oara, acăŃă si zburască cu MuŃata-Locluī. Di pi tăvane hil'lu de-amiră čulī cu ureacl'a Ńi avđi. Steaoa Ńea nică l'-điŃeă ali MuŃată-a-Locluī.

— Ńi om va s-esči tine? Ńi inimă di k'atră va s-aī? Ahit

nu Ț-u nîlă de ațel mărăt di h'il'ŭ de-amiră, ți moare ș-k'are ti tine? Că-țe nu-l' gresci, că-țe nu li zburăsçi?

— Trei anî, gri Mușata-Locluî, trei anî cu gura nu va-l' grescu, că voi s-ni scot ahtea, că-țe nis s-me-arăk'ască tamam tu oara, cîndo mi k'iptinăm și mi ndrîdeăm și s-nu 5 me-așcăptă s-mi bitisescu. Mea cara va s-l'i zburăscu, ma ninte, s-mi sprîgură pi Luna — dadă-mea, pi soarle — tată-nîu ș-pi steale — surărle a meale ș-așl va-l' daŭ zbor din gură.

Le-avđi tute h'il'lu de amiră, s-umplŭ di harao, că află cum e-u facă Muta si zburască. Alantă duă, nica di dim-10 neață z-duse nis la Muta și acăță iară ca di ma ninte:

— Grea-nî, lea scumpă, grea-nî!

Muta cum și scîă.

— A lea grea-nî, așl s-ți-aî Luna, mă-ta, Soarle, tată-tu și Steălile, surărle atale! 15

— Cum, gri dîunoară Mușata-Locluî, d-ŭ ni scîi tine, cari sun părințil' a neli?

— E! il' dîse h'il'lu de-amiră, vrearea și dorlu dit inimă ți nu fac?

Ș-apoaea li spuse cum s-ascumse seara pi tivane la hîsă 20 cum viđŭ Luna, Soarle, Steălile, cum ascultă ș-avđi, cîndo zbură cu sor-sa țeă ma nica ș-tute alante.

Mușata-Locluî il lirtă, il lo eară ti bărbăt ș-di minuta țeă binară nă bană, cum nu se-aspune cu cundi'lu ș-cu gura.

(De la Pașca-al Nisca (18anî) 1895, prin D-l Bațaria, Crușova, Macedonia.)

30. Feata țeă cu minte.

25

Tu ațeă etă bină un amiră cu mul'ere-sa.

Niși aveă mași un fičdr. După multu puțîn murî amiră-roana, așl că amirălu si nsură a daoa oară. Cu a daoa mulere nis amintă ună feată. Feata, după ți criscŭ puțîn, s-duțeă 30 la sculie de-adŭn cu frate-su, ma ea eră multu disciptată și nvița cama g'ine di fičorlu.

Amirălu ș-aveă arcată vrearea ma multu pri fičdr, și iți z-dițeă aistu, zborlu dao nu-l' si fățeă.

Ună duă fičorlu vru z-ducă avinare. Tată-su il' deade 35 12 pășăți z-ducă cu nis. Ađŭmsiră la nă pădure și s-arîspîn-

diră în tute părțile. Nu tricù multu puțin și inși un l'èpure Toți s-h'umisiră s-lo-acată, ma l'èpurle tricù pit nòlgica di niși și ascăpă.

S-lo fiçorlu după nis. Fuđi l'èpurle, fuđi fiçorlu, ținù ași 5 treî dîle. Pînă apoea l'èpurle s-ascumse tu un loc, ași că fiçorlu nu putù s-l'-afli torlu. Cum eră curmăt multu, șiđù ningă un puț ca z-discurmă și z-beà puțină apă. Nica niși-đută g'ine m-pade și ea iu vine h'il'a amirălu dit loclu ațel, de-adùn cu multă oaste.

10 — Ți cațfi ația, d-îu vîni și caî eșci? il' đise nisă.

— Mi k'irùl avinîndalu; eù escu fiçorlu amirălu di ningă voi; ti pălăcărsescu : dă-ni nîscinți oamiñi, ta s-me-aducă acasă la tată-nu.

Atumțea feata scoase din ġepe ună mîndilă albă, ligă tu 20 nisă treî simința di bumbăc ș-treî ġărnuță di cafee ș-l'-u deade a fiçorlu đic'ndalu :

— Na aiste ti aduțire aminte, ca să scii că ș-mine escu h'il'a amirălu dit loclu aistu.

Apoea l'-deade nîscinți oamiñi și-l pitricù la tată-su. Tată-su 20 nu scia și s-cama facă di harao, cîndo viđù fiçorlu turnăt că nis lo-aveà k'irùt tră tòtîna. Di harao feate un uspeț. La uspeț ac'îmă tuți cama mărli oamiñi dit loclu a lui.

Sor-sa lu ntribă frate-su :

— Nu-ți deade, țivă ația feata țea ?

25 — Inî deade, đise nis, ună mîndilă albă, ma nu sciu și ari ligată nuntru.

Năsă l'-u căftă mîndila, u disfeate și viđù trelle siminți di bumbăc și trelle ġărnuță di cafee.

— Scii ti și ți-li deade aiste, gri nisă a frate-sui ?

30 — Nu! đise fiçorlu.

— S-ță spun ioù : cari z-vrei s-u l'ai inveastă, a hoaral'eî iu șade, il' đic «Simința-di-Bumbăc» și casa l'eî se-afli ningă ġrădina cu cafee. Ma ea și s-fați tine, ca s-ti acăk'isesci cu nisă : s-ță umpli ġèpurle di flurie și s-ti duți la ġărdina cu 35 cafee. Șeđi cit va s-șeđi nafoară fără z-điți țivă și tu fugă dă-l' ațilui și aveagl'e ġărdina ună mănătă di flurii.

Z-duse fiçorlu la ġărdina țea și feate ca cum il' đise sor-sa Ași feate ș-alantă đuă. A trea-đi sor-sa il' đise :

— S-l'i dîi a domnu-suî a gîrdinî'ei cu cafee s-ti ducă la gîrdina amirîlui.

Cîndo va z-vîni la poartă, va li dai așîlîr și aveagl'e acîo cite nă mînată di flurîi. Intră nuntru priimnă-te și îți va z-veđi, s-nu spunî. 5

Fiçorlu duse la gîrdina amirîlui, s-priimnă cîtu s-priimnă, apoea lo-acăță somnul și durîl.

Feata amirîlui z-dipuse tu gîrdină și ma-l află lu durîă, l-umplu gîpurle di cufete.

Fiçorlu, după și z-disçiptă, z-duse a casă. 10

Sor-sa lu ntribă :

— Ți viđuși ?

— Țivă, dîse fiçorlu.

— Ai durîtă, cara, ma veđi-te n-gepe.

Fiçorlu băgă mîna n-gepe și viđu, că le-aveă gîpurle pline 15 di cufete.

— Șcîi ti și-ți li deade aiste, gri feata ?

— Nu !

— Ți li deade, că ningă esçi cu mintea nicoaptă și că lip-seasçe, cîndo s-ti duți altă oară, s-ță l'ai cufete ca s-mîți și 20 s-nu te-acată somnul.

Fiçorlu s-aruşună puşîn, ma feaşe cum lu nviță sor-sa și aşi, de-aistă oară nu durîl.

Atumşea feata di amiră inşi tu firidă și virsă un misur albu di apă. Fiçorlu viđu aistă și-l' spuse a sor-sai. 25

— Tora-l' dîse aistă, s-ti duți la birberlu, s-ti lai g'ine-g'ine, și aşi s-nerđi eara tu gîrdină.

Nis feaşe tute pîna di ună, cum lu nviță sor-sa ũea dişçi ptata. După și s-priimnă, cîtu s-priimnă prit gîrdină, h'il'a amirîlui inşi la firidă, u disfeasçe și u nclise nao orî și đă-30 ũile o-alăsă dişcl'isă.

Lî spuse diznîu a sor-sai aistă și ea lu nviță :

— Bag-u g'ine tu cornu. Di aistă oară s-nerđi tu pîlatea amirîlui. Acîo are đasçe udăți. Nao va-l' dişcl'îđi și va lî ncl'îđi și maşi đăşile va-l dişcl'îđi și va lo-alăşi dişcl'is. 35

Fiçorlu duse la pîlate și feaşe cum lu nviță sor-sa : dişcl'ise și lu nclise ş-pi aistu. Tu aşel udă eră h'il'a di amiră, lu durîă pri pat. Fiçorlu intră nuntru și z-băgă ningă nisă. Nu tricû multă oară și na lu-şî vîne un huzmik'ar ũivă a fea-

til'eî. Aistu s-êudusi multu, cîndo viđù ușa ncl'isă, că vîrnă-
oară nu u ncl'ideă. Alagă și-l' spune amirăluî. Amirălu il
pitricù a daoa oară ca z-veadă, nacă easte vîrnă om nuntru
ncl'is. Huzmik'arlu dișcl'ise ușa și viđù om xen, ma nu aleapse
5 g'ine, fure că-i bărbăt i fure că-i mul'are, că eră g'ine anvilîți
tu čergă. Ași dicara, fără si sčibă, il' đîțe amirăluî, că tu
udaea h'il'ă-sai eră un ģone.

Cîndo amirălu avđî ahtări grafe, s-năiri și deade dimîn-
dăcune, ca s-li l'a, s-l'-arucă tu zăndane. Ți-l' loară și Ți-l'
10 arcară dicara tu zăndane.

Asčiptă eară sor-sa a fičorluî, ca z-vîină frate-su a casă, nu-l
are z-vîină!

— Nu va s-cură lucru bun, mindul nîsă; omlu aistu Ți nu
vine, nu va s-h'ibă bun, di amină ahîț. Nacă are faptă viră
15 glărime?

Și ni ună, ni altă, l'a un trastu, bagă nuntru ună precl'e
di străne de-a l'eî, lu umpli trastul prisupră cu flurîi și alaga
după frate-su. Imnă-imnă și aĝunđe la amirălu, iu eră frate-su
ncl'is. Lă deade aȝilòr Ți avig'l'ă la zăndane căte ună ma-
20 nată di flurîi și u alăsară di intră nuntru. Lo-află aclo pi
frate-su ca lail'i și ca corg'il'.

— Vinû s-te-ascăp, il' đise ea, na! bagă strănila a meale
ș-fuđi de aoațe. Nu ti cîrteasče vîrnu, că va lă si pară, că
escu mine. Eû va s-intru tu zăndane tu loclu a tăû și nu
25 te-aspere, că nu șed multu.

Și ași feățiră. Ș-băĝă fičorlu strănila a sor-sai, tricù pri la
avig'l'itòr, fără ca s-lu cunoască și s-lu duk'ască și aoă fac
soț'l'i, cîtu z-viđù di poartă nafoară.

Sor-sa, după Ți fuđi frate-su, l'a și serie nă carte cîtră ami-
30 rălu, că Ți-l' aistă, Ți-nî faȝi tine. Io vinû aoațe, ca s-mi ved
cu h'il'e-ta ș-tine mi loași ș-mi plăscîniși tu zîndane?

Cîndo aleapse amirălu cartea il' päll peana. Diunoară acață
huzmisk'arlu, Ți taha nu viđù g'ine, și-l' tal'e caplu. Li scoase
apoea daole ș-li pălăcărseasče s-lu l'artă, că a lui l'i spù-
35 siră, că eră un ģone. Ți vreți tora căftăți și va vă daû.

Nise l'-căftară s-easă a priimnare sîngure. Cîț inșiră dit
pălata, trăpsiră ndreptu la tată-su a fičorluî. Aoă apoea si
ncurună feata di amiră cu fičorlu și trăpsiră nă bană ca di
amirăȝi Ți eră.

(Spus de Constantina Mișicu, Crușova.)

31. Treil'i mincundșî.

Earà țe nu ș-earà.

Earà nă oară doi oamiñî: unlu dit un loc ș-alantu dit altu.

Unlu Mit, alantu Pit cu numa. Ș-amijdol'i mincundșî-mincundșî, de-arupeà loclu di mincundșî. 5

Nă duă Mitlu băgă na furtie di băliqî și mașî prisupră cît-cît trapse nă mină di țeară, s-ambară taha, că are ncărcată țeară, ma nu băliqî. Și ai s-u vindă m-păzare!

Pitlu, ș-nis, ncarcă nă furtie di pal'e și mașî pri-supră viră mină l'-băgă sirmă, cu mintea s-u k'ică a virnûl im păzare 10 furtia tră sirmă.

Calea-calea, iu s-l'i scoată draclu, să se-astal'e dol'i.

Di zbor-zbor, si ntreabă țe-aũ băgată? Mitlu dîțe: țeară. Pitlu: sirmă.

Țe-șî dîc el' cu mintea? — «S-putearim s-l'-u ncarcu furtia 15 cu trambă?»

Nu treațe niscîntă oară și-l' fați Mitlu al Pit:

— A lai oaspe, nu Ńi-da di mină s-fațim trambă: țeara tră sirmă? nu tr-altă, ma clo iu mi duc io treațe cama sirma di țeară. 20

Alantu, țe ahîț aștiptă cu gura hăscată, dîțe:

— Lucru țe s-feațe! ș-io, aclò iu mi duc, ma multă treațire are țeara.

Ahintu ș-tramba s-feațe.

Cum încărcară și z-dispîrțiră, carî di carî s-avină cama 25 multu, s-nu țivă di z-discoàpiră un alantu. După țe avinară niscîndă oară, Pitlu țe s-mintui? — Nu mutrescu z-ved, țeară easte, i s-nu-nî trapse viră mincună?

Cîndu breaste țe să-l' veadă ocl'il'? Băliqî di vacă!

— N-o-adră, dîse el. Io canim il' ded pâl'ile țe li mică 30 gumarlu, am băliqle nu li mică niți porțil'.

Fug-alaga s-toarnă și țî lo-ağunde.

— A Mite, Mite, me-arfisișî! nu știàm s-h'iî ahintu mincunș; s-feațe aestă: băliqî tră țeară?

— Scoate căcua s-me-agudești, oaspe; io mincundș ș-tine 35 pseftu. Am nu ti ntreb: cum te ariș? Pal'e-nî deadișî, băliqî iți ded!

— Va dîcă aduk'îşî ş-tine; atumţea: ş-tine ahtare ş-îo ahtare, ni faţim soţî?

— Nă faţim? — Nă faţim.

Apoea ş-amijdol'i, după ţe vindură furtiile, ş-alăsară gu-
5 mar'lî a casă ş-aî! l'-u deădiră prit hoare s-facă mincûni.

Nă duă ntunicară tu nă hoară. Un om ş-feaţe di inimă şi-l' apreadună la el a casă şi-l' ţinû pri ţină. După ţe ţinară g'ine-muşăt. Pitlu anđări lucăniţ'i spindurăţi, bunî tră cunare. Feaţe că ş-arucă ocl'il' nafaoră, z-veadă ţerlu cumu-
10 şî dîţe: «A! ţe niđri groşî s-leăgână astă-seară!»

Soţu-su aduk'i, iu bate Pitlu şî, ni lo ni alăsă di nă oară ş-l'-u turnă:

— Ţe-s niol'i aeşţi? Scoală di cu noapte un vimtu şi-l' arneaşte, di ţi-l cură ţerlu sirin-lăgară.

15 Pitlu cîndu dîţea: niđri, aduk'à: lucăniţi, ş-Mitlu l'-dădea s-aduk'ască, că ţe ş-u mică pînea nis, carî s nu poată să-l' cună.

Doamna căsil'eî ştea, că nafaoră ţerlu-î sirin ş-nu putea s-l'a di viş, ţe cură. Treaţe tu udălu di didinde şi-l' dîţe a
20 bărbatu sui:

— Si ştii, că aeşţi oaspiţi va s-h'ibă glarî; că ea ş-ea ţe glăriîni grescu. Bărbatu-su aduk'i toară ţe cură aoă:

— Mul'are, ş-o-aŭ tu minte s-nă-l' agudească lucăniţ'i, ma adună-l' cama goîia.

25 Mul'area nu k'are k'irolu, ma l'a un sac şi l'-adună pîr di un şi-l băgă saclu tu udălu di didinde. Mitlu nu-l' ascăpă dintr-ocli saclu; si scoală nađă-nopţi, ş-cîlcînda pri ûngl'il di cœare, umflă saclu şi l'a-l' fumlu prit poartă afoară.

Domnu-su a căsil'eî tut ca ş-o aveă mintea la saclu cu lu-
30 caniţi şî nu-l acăţă somnul, şî ma cît z-diştiptă ahulea z-veadă s-easte-că-î saclu la loc. Cîndu ahuleaşte di calea aestă, no are sac! Caftă oaspiţi, lă află fumlu!

— Ţăruh'le, mul'are, că duse saclu!

Să ncalţă şî apală se-alasă dipu mincunoşli.

35 Aoă l'-are, aclò l'-are, cum luţea luna nafaoră di ş-parălu s-ţă cădeă, lo-aflăi, l'-ağumse t-un adil'atic. Să se-aproak'e s-l' caftă saclu, l'-eră ca frică, s-nu mică viră şcop. Tră tih' luî, unlu di nişî armase să-şî facă apa. Atumţea z-duţe dină pôi l-aţel cu saclu şi-l' dîţe:

-- Dă, s-lu portu ș-io năteamă.

Aestu ș-o-aveă, că-i soțu-su și l-lu deadi și-ș mutri calea năinte.

Saclu di anūmirea domnu-su ș-aoă te-am citră acasă am-păturlea. 5

Cindu vine Pitlu veade, că Mitlu-i fără sac.

— Iu lo-ai saclu, lu ntreabă?

— Cum iu lo-am? Nu lo-ai tine?

Dol'i ș-o-aveă, că-ș gucară hunerea un-alantu.

— Bre! torea nu ț-ul ded ațea, dîțe Mitlu? 10

— Nu! dîțe Pitlu.

— Si ștîl, că nă lo-are loată domnu-su.

Niți ună, niți doaună și si streăsiră dipu nis. Fuga-fuga l'-astal'e calea prit nă călișoară, l'-intră n-casă și ț lo-așteaptă di pri praglu di ușe. Unlu d-el' ș-ligă caplu ca di mul'are 15 și iți l-vidu, il' dîse:

— Lă-l loași, bărbate? Nu nî-ul dai s-lu bag în casă?

Bărbatlu, curmăt mortu cum eară di alăgare, țe ș-o-avù? că-i mul'ari-sa. Nu-l' băgă oara și-l' deade saclu.

Minčunoș'i prit anantă ușe se astrăg năfoară ș-aoă fac soț'i, 20 fârtic!

După țe z-discurmă puți'n bărbatlu pri piđul'ū, intră n-casă iu l-iși mul'ari-sa ș-lu ntribă, s-easte-că l'-acătă.

— Cum, mul'are, l'-dîțe aestu, nu ț-ul ded torea, nu-ı pu-țină oară? 25

— H'i'i ar'i's, bărbate, io tora ti ved di cindu ti sirgl'iși dipu niși.

— Grești mpline, mul'are?

— Am nu dîți tine, va grescu goale?

— Nă-l loară dizndū—gri aestu și năpdî fuga dipu niși. 30 După niscîndă oară l'-ağumse.

— Ah! oaspiți, oaspiți, fațe nis, nu vă șteam s-h'iți ahindu adrăți di minčunî.

— Noî di minčunî ș-tine di psemate, oaspe.

— E, macă-l acșițe, n-aflăm treil'i: l'a pri un dă pri alantu; 35 dași-ni saclu și ai s-nă fățem soți.

L'il lu deădiră și-s-feățiră soți.

L-u cārținiră apoea citră nelo ș-ișiră tu un hăsăpă.

Parăți tu pungă: tinik'è. Țe ș-aveă tut-tut? cite un gros di

om. Cum s-facă tora s-mică, z-bea și s-nu plătească? Ș-fea-țiră zbor, unlu s-aducă pînea, doflu micarea și trellu vînlă, că de! fără vîn nu putea s-facă!

Pitlu, țe ș-lo pînea pri nîs, duse la un pînăr și-l' dîțe:

- 5 — Ține-ți groslu, țe ți-l voi.
 — Di cîndu nî-l vreî, oaspe, că nu nî-aduc aminte?
 — Nu ținî minte tine, ma țin io; l'a-l, că Ț-ul voi.
 — Dă-nî-lu, dîse ș-ćiriparlă, macă nî-l aî tră dare, ma io-ți dîc, că nu țin minte.

- 10 Nîscîndă oară, după țe-l' deade groslu s-toarnă la ćiripăr, și-l' dîțe, si-l' da ȇațe cărvel'i di pîne. Aestu unășună scoate și-l' da ȇațe piîl.

— Știî țe, dîțe Pitlu, parâți ți-aduc tră nă oară cu oara, că no-am minûți cu mine.

- 15 — Aîde, oaspe, mutreă-ți lucrulu, că nu va-l' k'er parați'i di la tine.

Țe s-mintuî ćiriparlă? Omlu aestu nî-aduse groslu agirșît, nu va-nî aducă tora țe-l' cunoscu g'ine?

- 20 Pînea n-tisagă Pitlu și cîndu s-ul veđî ninga nă oară pri la ćireap, să s-facă doauă orî!

Mitlu ș-lo micarea pri nîs. Ease m-păzare, aleađe un pescu di nîscîndî ucăți, cama bunlu pescu, și-l' dîțe a piscarlui:

— Nu ti ntreb, aî vîră fićdr s-lo-aducă pînă acasă și s-l'a ș-plata, că no-am minûți cu mine?

- 25 — Că-țe nu, dîše piscarlă

Ș-acși-l' deade un fićdr, si-l' poartă pescul și s-l'a ș-plata. N-cale Mitlu, l'a pescul di la fićdr, il' da un gros și-l' pitreațe s-l'-acûmpără niște tutune de la un argăstîr.

— Du-te, l'-dîse, că aoa te așteptu.

- 30 Cît duse fićdră ș-Mitlu li căli prit altă cale ș-la hane se-află, iu avea traptă trêil'i.

— Treilu, si-l' dîțem: K'itlu. Aestu prindeă s-aducă vînlă. Țe s-facă? L'a un utre, l-umple dislu cu apă și z-duțe la un țe vindeă vîn, taha s-acûmpără.

- 35 — Dă-nî, dîțe K'itlu, ținți ucăți di vîn, să-s facă, uturele di ȇațe. Aestu acatã și-l' toarnă țințil' ucăți.
 — Păzarea cît? ntrebă K'itlu.

Aestu l'-da nă păzare, ma K'itlu nu si ndrîdeă iuvășîvã K'itlu l'-dădea nă păzare nîcã multu.

— Nu-ni da di mină ahintu, dișe prămăteftul, ș-macă nu dai păzarea țe-ți caftu, dă-ni vinlu nîpdi.

Am K'itlu țe altă aștiptă? Și-l' toarnă nîpdi ținți ucăți di vin pătîdăt.

Ș-apoea di prămăteftu-prămăteftu, cu hunerea estă, așumse 5 K'itlu s-o-adară apa, vin di protlu.

Acși cu mincunîi așia de-așia, tricură niși tu hăsăpălu aestu nă siptămină și dipri suprà.

Cindu s-fugă prindea s-plătească hănătișle. Niși pară: șcra! Pirindu-fugă dimindă a hăngilul s-lă ndreagă un prîndu, că 10 aș tu minte s-fugă mine și să z-dispartă. Hăngilu ș-o-avea, că ari s-facă cu țivă prămătefti și nu iși di zbor. Măcară, biură și vine oara ș-la plată. Farmazonl'i taha ș-băgară mina n-sin, să scoată punga, s-plătească. Cindu na-l', cari di cari s-plătească nis. 15

— Io, dișea Pitlu, io vaș plătescu, că io v-aduș aoa.

— S-mi l'erți, arsărea Mitlu, tine plătiși Sărună; aoa ni-cade ania plata.

— E-arsine, grea K'itlu, s-plătiți voi. Aestă io prinde z-vă mescu. 20

Ba că s-fașe, ba că nu s-fașe, cît-cît să se-ancupă di perče.

— Stați, criștîni! stați, oamîni bunî, nu vă ncăcâți, lă fașe huzmik'arlu a hăngilul. Z-vă nvêț io cum s-adrăți, tra z-vă mbunăți, s-nu-l' pară arău a virnûl: Na, ligăți-ni ocul'il' ania și cari se-acăț, așel s-plătească. 25

Tamâm! O aflară bună tuți. L'-ligară ocul'il' dicara g'ine-mușăt, și scoasiră pre-agalea păpûșile, li loară tu mină ș-cite un, cite un pri ungl'i, aoa te-am fărțic!

Huzmik'arlu a hăngilul cu oculil' ligăți, da se-acăță vîră, da se-acăță, no-are. Na tră tih'e iu intră domnu-su, hăngilu, tu 30 udă, z-veadă țe tut pusputeaște și ahuleaște fiçorlu cu ocul'il' ligăți tu odă.

Aestu tru oară l-o ancupă și-l' gri:

— Tine s-plătești! și z-dizligă di nă oară, ma-țe z-veadă? Mincunoșl'i le-avea căpsăltită de-aclò di cu oară. 35

— Tine s-h'il' g'ine, că li plătîi și biți, dișe hăngilu.

Ș-acși măratlu di hăngî ș-armase cu nărli spinçurati ș-cu hărgile a mincunoșlor priste z-vercă, că nu-și dișel'ise ocul'il' ma naintea, că ș-fu cu cămeașă di la nuna, cum dișe graïlu.

(Cules de la Avela, Epir.)

32. Piscarlu.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
d-l Gustav Weigand.)

Nô oarô ş-tu nô etô, erà un tatô c-unô mumô, tse-ş aveã un fitşoru ş-tut. Ku tut kô urfaña nu-ş ô-aveã tu minte sô-ş mutô tumbařea din caso-lô, el'i mutrea s-l'-aflo a fitşorluj
5 nô zunati bunô, fôrô k'inđin ši las h'ibô ş-kama ndoj parats Tr-aestô dzutsea sô-l fakô araftu, bukulo i itsi altu, maş s-lô aibô pri niňgô niş. Ma ts-aflaş fitşor ku kari s-ti ndredz

— I piskár, dzutsea nuş, i tsiva.

— Nu bune, kô piskoril'a-ı tehni arauô, kô ai s-fats dzua
10 tutô ku apa ş-apa nu-ı dzukoreali.

— I piskár i tsivá, nuş.

Akşi s-featsi piskâr.

Vurô nuskundı dzuli nu-l' si dutsea dip trô nõinti. Ku griplu, ku pizovulu, ku pøaha arkô s-akatsô vurô boiu pesku
15 tsiva ši tsiva. Tut kuti vurô tsironu agudeã.

Møsa ş-tatô-su era harauô mari kundul videã kô s-toarnô di l-aruu ku munli goali, kô tse-ş dzutsea nuş? poati kô l' se-auraşti tu mardzini di se-alasô di piskoril'e.

Aflaş sô-l' se-auraskô. Atsel ku kut ma multu nu akøtsa
20 ku ahuntu ma multu tsuneã pri piskoril'e.

Nô dzuô akøtsô un pesku mari, mari kut un gul'ano. Plii di harauô, ul' k'ikô tşoara ši nk'iseşti sô-s toarnô a kasô Kaleã kum z-dutsea, na! da di feata amirołui.

— Va-n-ul dai añia pesk'ul aestu.

25 Fitşorlu, kari u vidzu ahut muşatô ši kum l'i-s frundzea

— Tsô-l dau, dzusi, ma kari s-ts-adunı poalili pun di dzi nukl'u, s-tşô ved pulpili.

Feata ši le-adunô ši-ş lo peskul.

Altô oarô akutşô nô uh'el'i ši tut akşi, l'-inşi feata amirołlu
30 un kali ši l'-u deadi, dupô tse u bogô di-ş aspusi ši bratsol

Nô altô dzuô aveã akutşatô un gul'anô tse ayu puteã sô-poartô: «s-kreapô h'il'a amirołui, nu u veadi Adamlu de aesto oarô», mintui nuş. G'ini ma kut deadi okli ku nuş ši kanda nu çara nuş atsel di deãnevra, tse dzusi s-nulu da.

— Va n-ul dai š-aestu!

— Ts-ul dau, ma kari s-ti gulešti kum ti featsi mo-ta.

Feata, ne uno ne doauo, ši astradzi komeša ši-š l'a gulanolu. Fitsorlu u mutri atumtseā di la kap pun tu unglili di tšitšori ši troš sumšoaro ul' vidzú un semnu kut no pruno 5 mari. Era no krutsi niko.

Dupo multu-psun, ul' vini oara tro mutari a featil'ej. Bogo zbor, ko maš ku atsel va s-moritō, kari vai aduk'asko tse semnu ari ea pri trup-l'i ši kari va se-akatsō ši nu va s-aduk'asko, va-l škurtik'adzo ku no palmō. 10

Multu h'il' de-amirats, di domni š-mukaro kaplu tro nušo ši ea tut nimortato armasi.

No dzuo, kum s-priimna piskarlu ku peskul tu munō ši nu puteā s-agudeasko vuro pindaro pri nus, «aj s-mi duk ši kutro tu mohololu amiraresku», ž-dzusi, «ko tse štij d-ju 15 arsari lepuri.»

Ao lumea tuto aštipta z-veado, tse va s-kuro ku un livendu, tse kut-kut diskoliko, so-š veado š-el tih'a ku feata amirolui. Kuti-l' featsiro lumea s-l'i šutsō minteā, ko nu-i bunō atseā di nus, ko vai patō tse potšuro š-ahuntsu altsu, alui, nu-l 20 si turnō kaplu :

— Io mi skulaj dit mardzinea loklui, mi l'irtaj ku porintsu, ku soie, ku oaspits š-tora tse vinu aōā s-mi mitunisesku ? aesto nu s-fatsi!

Š-el potšu ka tuts alantsu. 25

Piskarlu, adšungunda aōa, ntribo : «tse-i, tse nu-i» ši kari afo kum sta lukrulu, da peskul di padi ši o-aduno akaso. Porintsul' a lui kut lo avdzuro, ko š-el kafo z-dukō la feata amirolui, mortsu š-ningrupsats s-featsiro ši kuti nu-l' adrarō so-l tsuno : 30

— Šedzu-ts, bune, ši kafo-ts di arihati, g'ini-ts h'il ku pis-toril'a ; tse-ts lipseasti atsua nsurari, ko ninga nu-ts vini oara ma nklo, kari vrej s-ti nsori, k'iruro featili a lumil'ej ? Aleadzi-s li uđia ta.

Avdi k'atra, s-avdo š-piskarlu ? U ligo nus tu greaōa «va 35 ni duk» ši grea tini, kari nu ti doari kaplu.

Amirolu, kari ul' vidzú pripsit š-aleptu, ul' ka fu nilo di inireatsa lui ši tut uno l'i si dutseā, s-trago munō, ma ju -l'i s-umplo kurufeta-l'.

- Trets š-tini, l'-fatsi amirólu, ši singur s-te-aj pri guši
 — Tse semnu am io? ntribo h'il'a amirólui.
 — Krutsi kut no pruno sum tsutsa ndrepto, sumsoaro.
 — Na! l'-ari no šupleako (batsq) ea.
 5 — Muna ta ma moali š-dikut bumbaklu easti, l'-fatsi fit-
 šorlu ši z-bušaro un alantu ši s-loară.

(Spus de Tina Papağagi, Avela, Epir.)

33. Livendul și Stamula.

Erà, țe nu ș-eară.

Tu eta țeă binà ună oară noaă furī avđiři tu pàturli
 10 k'ușari a lùmil'eī, di læeři țe-aveà faptă ši di cāsile țe aveà
 nel'isă. Băgară ahintă frică, că nu cutiđă s-easă viră nafoară:
 căl'urle tute si nel'isiră ši cavai, cari il pindeà mira țeă laea
 lui s-easă di hoară nafoară, că nu apucă s-facă doaă dri-
 șcl'eī ș-cădeà tu mina lor.

15 Fură azi niși. fură mine, dispoal'e azi, dispoal'e mine, a-
 dunară-adunară parari, mală! Niși il' ținea groși tu nă casă
 adrată tu nă pădure greaă, iu mași furl'i pitrundeà ši cite
 viră gone.

Țe ș-u băgară furl'i?—s-calcă casa unui mărăt di om, mortu
 20 di niscinte dīle, tra s-l'i arapă feata s-o-aducă tu munte.
 După țe ntunică g'ine, intrară n-hoară cu vâtle, amvirligară
 casa featăl'eī, ši pre-ascumtă, aștiptă s-easă ši s-u l'a cu niși.

Aștiptară cit aștiptară, nă oară, doaă, trei ori, țivă! feata
 no-aveà s-easă. Niși atumțea să ndrīdeà s-fugă, ma na, că
 25 avdu nă vreavă nauntru n-casă. Tră puțină oară iși feata,
 dișcl'ise ușa, tra z-ducă la murmīntile a tată-sui, țe eară ngru-
 păt ningă gârdina di ningă casă.

Cit o-andiriră furl'i, s-auriră pri nīsă, l'-astupară gura.
 u ligară cu mīn'li dinăpōi ș-u loară tu munte.

30 Eară năđă-noapte ș-ațel' din casă nu aduk'iră țivă, că
 atumțea eara-l' tu protlu somnu.

Aiștēi feată l'-đițeà pri numă Stamulă.

To-apirită si scoală mă-sa li Stamule, si scoală frati-su.
 așteaptă să si scoală ši Stamula s-l'a ngustarea, Stamula nō
 35 are să si scoală!

Prota oară nu ș-u băgară ahintu cu mintea, că țe dîțeă niș, poate că-l' coațe viră somnu. Ma cari tricù, di s-feațe quă g'ine, acățară să s-çurtuească și dùsiră z-veadă țe-î somnul aestu di nisă. Cindu intrară acld, trag dođle nclò, țe z-veadă? aștirnutlu gol gulișan și Stamulă no-are! 5

Aduk'iră, că va u loară furl'i. Țe s-facă tora?

Iu z-ducă, iu s-u caftă? Livendul earà ġone, a lui nu-l' se aspăreă ocl'ul di furî, ma citră iu s-acată, nu și șteă. Băgară oamiñi s-alagă, tăxiră parățî, mași z-da cărare a lùcurlui și s-ducă viră știre cît nică s-h'ibă. 10

Tricură acșite multe dîle. Cindu u loară Stamula tu munte, n-cale, cari-ști cum feațe, l'i se acăță, ningă un ariù, nelu di un lemnu și acld armase ascălnăt. Nă quă cum duse s-la mă-sa m-vale, acld iu duse s-adună țivă surțeale tră căldare, na iu află nelu a h'il'e-saî. Lo-aspune a casă al Livendu ș- 15 aestu aduk'î, că furl'i loară calea di citră la «Șimtu». Țe fațe nis? L'a nelu, lu amvîrteaste tu nă bucată di cămeașe-l' il leagă g'ine și dîțe:

— Nu va s-ul disfăc aestu peatic pînă nu va-nî ved sor-meă și pînă țe nisă nu va z-veadă loclu țe ține oāsile a 20 tată-nuî; și niți nu va s-u laū cămeașa aestă, pînă nu va vînă sor-meă s-nî-u la.

· Apoea ș-țimse coarda ș-lo tufek'a din anùnirea, un soț cu nis, încălicară doî cal' azburătòri, țe mică niorl'i și se-alipidară se-află și se-ascapă dit mîna a furlor agri mușata lor 25 Stamulă.

Imnară-imnară, călcară păduri, munți, spil'e, ma di torlu a furlor nu deădiră.

Ună seară, curmățî arupți ș-căpăiș, agùmsiră tu nă pădure ntunicoasă, ligară cal'i di un arbure și intrară s-u calcă ș- 30 pădurea aestă, că mași aoă armase loc nicălcăt.

Țe nu s-află nauntru? Soe-di-soe di priçi, di zlak', că dîțeai: aoă easte vāsilia lor. Ma nclò earà nă casă veacl'e, cari-ști di cîte ete!

Livendul cu soțu-su intrară nauntru z-veadă țe vai h'ibă; 35 alăgară nsus, îng'òs, mutriră pritu tuți udaț'l'i, ne çipit di om nu s-avdă. Earà casă apărvisită. Alăgară-alăgară tu pădure trei aňi di dîle și di torlu a furlor nu deădiră.

Triș tu sone, cari viniră di deădiră tu nă pădure greaűă

și ntunecoasă, ți si păreă, că noapte-î totna. Aoă niși avdă
 bofi didinde, ma lume nu videă, că nu lă puteă ocl'il' s-lă
 străbată. Șed ș-ascultă. S-alnară pri un pom, cama naltul
 țe eară, ș-mutriră d-îu vineă boațea. Țe z-veadă? Niște furi,
 5 lăi ca cărbunile, ișă de-aclò. Aștiptară cît trăpsiră cale și
 s-loară apoea tu călișoara pr-îu lșiră niși și haide-haide,
 așumsiră la nă casă di h'er. Aestă eară casa a noălor furi
 țe-acățară Stamula ș-u țineă aoă ncl'isă. Livendul intră tu
 casa di h'er deadùn cu șoțu-su și acăță s-caftă prit udățî.
 10 Ćipit di om nu se-află. Carî alăgară-alăgară, na deadiră di
 nă udae, îu șideă nă feată țe-ș k'iptinà per'l'i și plinđeă un
 cîntic jil'òs: ș-plinđeă mira țea laea mărata.

Cît ș-u viđù Livendul ș-u cunuscù dipri boațe c-ațea i
 sor-sa, tră carî nis nu lo-acăță somnul. Se-astrađe di nă cali
 15 ș-u l'a di gușe, z-bașe, plingu dol'i, s-ti curmă nila: trei ani
 mărățli nu z-vidură, nu ș-avđiră grallu!

— Tute că tute, frate, đise Stamula, ma cum s-fațim, că
 va z-vină cînl'i di va z-ti bea di viũ dadùn cu șoțu-tu,
 cîndu va s-te-află aoă.

20 — Nu me-aspăr, surică, ună sută s-h'ibă, đise frățile.

Țe adară niși? Acață loclu pr-îu ștea, că va s-toarnă furl'i
 ș-li u țin *bam! bum!* cu tufek'a pînă l'-arucutiră tuți ca
 birbețli tră Stămărie.

După țe-l' vătămară tuți, scoală, ncarcă avuțamea adunată
 25 di anî di đile aclò di la urfae și bagă de adară nă casă
 n-trivauă, îu armineă călitòri dit păturle părți a loclu, s-mică,
 z-bea și s-nu plătească pindară.

Ș-niși s-turnară apoea a casă, îu muma lor, cîndu-l' viđù,
 criscù nă palmă di harauă. Apoea după niscinde đile s-feățiră
 30 trei numți tu nă đuă, ali Stamule, al Livendu și a șoțu-suî.

Ğucară tuți, arsăriră, j-deădiră curlu di pade nă siptămnă
 cît ținù numta, ğucăi, arsării ș-îo cît putùl și carî mi curmăi,
 mi sculăi și aoă me-aflăi.

Părămîθ ni șteam, părămîθ vă spus, nu eară acși, ma vruî
 35 di v-ariș.

(Spus de Hagi-Gogă Tullu, Xirolivad (Veria), Macedonia, elev în cl.
 III-a gimnazială 1893.)

34. Treil'i linăvòși.

Earà, țe nu ș-erà.

Ș-earà nă oară treil linăvòși, Mitlu, Pitlu și K'itlu, cum nu poți s-ț-u bađi cu mintea. Di leani țe lă earà nă oară tu treili đili mică. K'insiră z-ducă tu nă hoară. S-nu țivà di 5 bagă viră di niși nă drășcl'ăuă ma nsus, se-acățară șamiș-trell'i de anùmiri și cît mutà unlu corlu si-l bagă ma nelo, l-mutà ș-alanți! Calea tută nu scoásiră ăpit tră gurăt din gură; si-l' videai, țeai, că suntu țivà muți. N-cali na nă liră viđu unlu! și s-nu grească multi di leani «ea-ű!» đisi. Aestu 10 fu Mitlu. «Cari?» gri Pitlu? «S-u l'a?» adapsi K'itlu; «Treil'i!» tálè cuvenda Mitlu.

Trell'i, că de! cum să se-ableacă mași unlu! Cu aņgărie greauă, apucă fluria treil'i, după țe fac ună oară cu oara pină să se apleacă și să s-mută mproști. Și, di leani, tra 15 s-nu u poartă mași unlu, u țin treil'i cu cîti un đedit!

Agalea-galea, agalea-galea ađumsiră n-hoară ș-trăpsiră la hani. Hăņgilu s-lișină de aris, cîndu-l' viđu pri halea aestă. Ma, carl il' viđu cu fluria tu mină, nu li đisi țivă, ma l-aștiptă g'ini ș-l'i ntribă, țe vor. 20

— Pită, carni, vin, mărcăt, griră niși.

Hăņgilu, drac din vali, no-aștiptă ca ma multi: aduk'i țe vor ș-băgă di l-adră pita, lă h'arsi carnea, lă umplu cofa cu vin și l-adusi misura cu mărcăt. Lă băgă measa, l'-munđusi ș-l'-elăsă. 25

Tuti buni, ma carl s-tal'e pita tora? șed treil'i alăk'iți di mur și z-bagă, c-ațel cari va si s-mină, i va z-grească, s-tal'e pita. T-aflăși tutipută z-grească și să s-mină. Șideà ca niști icoani di la biseàrică.

Un đicuñar, țe alăgă și s-țineà di uși, treați ș-pri ningă ușa 30 lor, bagă caplu nauntru ș-acăță s-țeară:

— Dați la oarfăn, dați!

Dați si-ni fringu foamea!

Ma viđu, că nu s-mină viră, tut s-cama apruk'à đicuñarlu. Aproak'i-te, aproak'i-te, l'-u deadi anurizma di pită tu nări 35 ș-cîndu u băgă năinti, dă-l', dă-l', prota pèturlu dipri suprà, apoea veardil'i, călcînilu, pèturlu dipri g'os, nu-ș alăsă țivă.

Cît dipină pita, l'-u intră a cărnilei de-ag'inealul, di-ți ampăreă că-î ağun: suptu di cătuși, cu ahită ağuneată mică.

Carî u feațe g'ini ș-carnea, l'i si dișcl'isi înima tră vin. Mută cofa și gil-gil! gil-gil! u stricură. Ună stricurari și
5 si ncucută d'icunaru, că lo-adră caplu. Na-l iu zbură singur, că țe-l nis, nu-î viră. Tu mărđini, lo ș-lă aumsi fața linăvoșlor cu mărcăt, ș-adună cumățli tu tastro ș-li căpsălsi.

Fugînda nis, na un cîni intră tu udă ș-lu intră a oăsilor. Carî viđù, că viră nu-l virg'aști, se-aproak'i di linăvòși și
10 acată s-l'-alingă; alinđi unlu, treați la nantu ș-cîndu ağunđi la trellu, cum feați, cum adră, că-l mișcă di ureacl'e di-l usură pîn tu frîndill di h'icati.

Nu putù si s-țină aestu și zg'ili:

— Uh, lele-ni!

15 Cît đisi «lele-ni!» și dol'i alantî, tu nă boați, il' griră:

— Tal'-u pita, că tini griși!

Țe pită s-tal'e, s-l'i tal'e Dumniđă el' acld, că nu aveă armasă ne sirini.

Ș-ahînti ș-tuti pățiră linăvoșl'i ș-lăvoșl'i.

(Spus de mama-mea Despa, Avela, Epir.)

20

35. Moara dracluî.

Earà țe nu ș-earà. S-nu earà, nu se-aspuneà.

Earà ună oară doi frați. Unlu earà avùt; avùt, avùt, că nu aveă iu s-l'i bagă parațl'i; ș-alantu earà ftoh, că nu aveă pîne s-mică. Nu ağunđeà neavearea, ma-l' deadi Dumniđă
25 ș-fumeal'i cită z-điți: un jar de fumeal'i.

Ș-tora, s-nu điți că earà viră linăvòs, țe nu vrea s-lucreadă, că di cum apireă pînă ascăpită, dipri lucru nu s-mută, ma nu-l' ağută ș-sînătate bună! Amalamă s-acăța, k'atră s-fățeà: ahîntu anapuda-l' si duțeà.

30 — Tutî đilili aveă vitrie, ma cîndu vineà viră sârbătoare, hêvrili lo-acăța. Acși tră Paști: lumea tută, carî cu nel, carî cu straîni noaűă, mași el fucarălu șiđeà di nă mărđini ș-mutrea ca nel ağun. Ș-cîndu s-mindueà, cum să z-ducă a casă, perlu l'-si mută. Că de! fiçorl'i-s fiçdrî. Cum z-duțeà ahtare
35 đuă, acasă lo-angîrlimà:

— Țe-nî acumpărășî, tată ? unlu; țe-nî adusișî, tată ? anantu Nel nu va l'ri? ș-cîte alte.

Carî s-mindul nîs țe s-mindui, si' scoală ș-arond-arond narde la frate-su și-l' dîțe :

— Si-nî dai un nel, că nu mi bat de-aoà ! 5

Frati-su, țe-că earà avùt, că era stres-stres, cl'aea draclui ! El necă s-avdă nu vrea, țe grea frate-su. Ma carî il' si duse aridă, ația de-ația «va-nî dai un nel, va-nî dai un nel, s-nî hârsescu ș-îo fumeal'a dîlîli di Paști.»

— Na! l'-dise aestu, și du-te la darâți cu nîs ! 10

Neavutlu, cum nu lo-aveà subaș di tamàm la loc, k'icã nelu din anùmirea ș-o-adună la darâți. Calea-calea cum z-du-țeà, na iu l'-tal'e calea un carcandâl di darac și-l' dîțe :

— Iu oară bună, șute ?

— La darâți ! știî citrã iu l'a pîne ? 15

— Cum s-nu știü ? Nu h'îü di șuț'l'i ș-îo ? Nu nî-aspunî, țe pîn acdò ?

— Mi duc s-l-aduc nelu aestu doarã trã Paști ! dîse neavutlu.

E, bagã țî-u tine cu mintea tora haraüa șutluî, cîndu, avdî aestã ?

— Oaspe, l'-fațe nîs, știî țivà ?

— Nu știü !

— S-țã aspun mine, macã nu știî.

— S-nî-aspunî ! 25

— Tine h'îî sîngurul om țe ț-adusișî aminte di noi. De-ațea va s-fac nã buneățã. Aclò iu va ti duțî, zarzavulî va ti ntreabã, țe vreî s-țã da. Va s-țã da groșî, lire, asimcãți, vãmãndî, ma tine z-dîți, că nu li vreî !

-- Cum acșî ? cu l'irtari, nu u dîc ! 30

— Ma mutreã, țe va-ți grescu mine : Tine s-cațî moara di pipèr di so-aștirnutlu al Zarzavulî.

— Cum ved k'irùt va h'îî, șute ! s-alàs groș'l'i, vãmãndîli ș-nu știü țe, trã nã pal'u-moarã di pipèr ?

— Zburãști k'irturî, că nu știî hunerea moarãl'eî. Aestã moarã nu-î ca tute morli : Aestã, țe să-l' cațî, tu oară țî-u da, k'irute. Țî-vîñirã cãpãrle ?

— Ma-cã-î acșite, aestã-l altã lugurie.

Zburîndaluî ș-immîndaluî, zburîndaluî ș-immîndaluî, așum-

siră la Valea-l Şut. L'a neavutlu ņelu űi-l faęe pisk'ese al Zarzavŭli. Aestu lu ntribă, s-caftă ięi si-l' va hrisusita, că va l'-u da.

Neavutlu urnipsit űi nvięat di calea, őise: «Nică lugurie, 5 frătíc, că calea nŭ-u lungă űi carŭ s-u poartă; va-ęi caftu ű-io s-ni dai moara di pipèr di sum tine, di sun aştirnŭt.»

Al Zarzavŭli l'-ascăpirară ocl'il', scŭntèl'-scŭntèl', cŭndu o-avđi ű-aestă. L'i tăxi nis alte lucrŭ scumpi, fluril' cŭte z-va, maűi moara s-nu-l' caftă, űivă. Nu fu trop s-l'-u űuęă mintea, 10 nu fu. Neavutlu u ligă tu greaŭa: «i moara, i nu s-faęe.»

ęe s-facă ű-Zarzavŭli; macă ű-ul deade zborlu, prindea s-lu űină. U l'a ű-l'-u da di cap.

Neavutlu ęe aştiptă? Aestu cum aęumse tu nă livade, ca cum l'-eară foame, s-aştirnŭ űi gri nă oară:

15 — Micări, nu hăbări!

Ş-micărli aęia de aęia apŭrnŭră s-ŭrdină, carŭ di carŭ ma bună, di te ěduseăi, d-ŭ es ahŭnte? Ş-amirălu ęe-l' amiră nu aveă micată ahtări micări.

Apoea nŭpòl ű-lo calea cŭtră a casă.

20 Aclò ŭ z-duęeă calea, na ŭ da di un om, ęe űineă nă veargă tu mină.

— Bună-ęi oară! unlu.

— G'ine viŭiűi! alantu;

— Iu oara-ęi bună, ntribă neavutlu?

25 — Nu mi ntreabă, gri aestu; nięi singur-ni nu űtiŭ d-ŭ vin ű-ŭ mi duc. Imnu ű-ŭ acűi, ca cine fără domnu, ŭ s-me aducă ű-ŭ s-mi scoată calea. Şcurte zboare: nu űi se-află viră bucată di pŭne, că-nŭ gurleăđă măęile di foame.

— Altu űivă, ŭl' faęe murarlu, ma micare j-beare cŭtă z-vrei 30 űi cŭtă s-poęi s-mŭęi!

Fraűt! u toarnă nă oară moara űi-l' greaęte:

— Micări, micări, ű-nu hăbări.

Şi micărli aęia de-aęia s-urdină.

— Bre! s-ti mică luplu, s-ti mică, am d-ŭ li scoasięi ună 35 furtie di micări! ęe lug'ie? n-ęepe le-avŭűi?

— Moara, moara, oaspe! moara li scoate tute.

— Am cum acűi?

Ş-neavutlu l'i mbăiră, ună cŭte ună, cum sta lŭcurlu.

— Lele de mini, gri oâspile. Io nî-o-aveâm, că mași vearga mea easte, țe easte.

— Nu-nî dîți, țe-î cu vearga ta ?

— Țe s-h'ibă ? Cîndu voi s-pitrèc viră tu lumea anantă, ună cu vearga și dol'i a prèftului il' da. 5

— Fățem trambă, dîțe neavutlu ?

— Fățem.

Da moara, l'a vearga neavutlu. Ună loată țe-l' feațe și-l' dîse:

— Cruèa-l', veargă, ună așilui, carî ti vindù! 10

Vearga nu aștiptă dîcă a doăia oară, ma-l' șuță ună și gîh! nu dîse. Atumțea neavutlu ș-lo ș-moara și trapse calea Așumse a casă. Și veđi atumțea mușutèți tu casa lui, si stai s-mutrești și s-nu ti saturi! Strañi noaüă, curati, tră nîs și tră fumeal'e-l', cum niți amirălu no-aveà nări z-bagă; apoea: 15 micări, cîte nu poate s-le-aspună omlu cu grailu, că dîțeai: tu casa aștului s-feați Hristolu, ahintă aveare ș-ahintă g'ineață l-căqù n-casă!

Lumea lu ștea tră tîflupendar ș-cîndu-l vidură la bisearcă n-grailu-mare, angl'igăt mași tu hrisăh' ș-el ș-fumeal'a-l', ar 20 mäsiră cu gura căscată! Aoà nu vaî h'ibă lucru curăt, mînduiră niși. Aestu va s-aibă călcată viră avüt. Ma pali nu lă vineà s-pistipsească, că se-află pri lume ahintu avüt om! Țe s-h'ibă? țe s-h'ibă? s-êduseà lumea.

Si-l videai frate-su, avutlu, cu tută-l' avuțamea lui cum 25 päreà pri ningă neavutlu di viră oară, ca viră cățalic cu coada adunat, cîndu veade ursă; ș-flöorli a lui, ca țivă flöör di g'iftu pri ningă h'il' di êelniți avdîți.

Di zbor-zbor află ș-amirălu și pitreațe, si-l grească, tra se-aspună d-îu o-află, di la carî u fură avearea. 30

— Carî va s-mi veadă, fațe neavutlu, s-cupăsească nîs a casă la mini.

Ahîț aștiptă amirălu și cîndu se-aprease nă oară, foc scutea prit nări:

— Torea, fațe cîtră oaste-l', si-nî lo-aduțèți, i viü i mortu, 35 că gûeape nu-nî dați!

Ț-aflăși s-aduți. Ună cîț s-apruk'è oastea amirălui și vap! cu vearga cîte ună și ți-l' arucuteà m-pade di mișcă loclu.

Viđu amirălu țe viđu, că nu-î șică aoà, laî frătîc, și că aestu

va-l' astingă oastea tută, <aī! dīse, si-l l'au cu bunlu, că, cu arăūlu, n-cap nu u scot cu omlu aestu.> Ş-acşl, vru nu vru, si sculă di z-duse la neavutlu şi s-feaţe nīs cama nīc şi si mbună ş-nu păţl' cama lăile. Duse ş-neavutlu apoea la ami-
5 rālu şi-ş le-acăţarā g'ine aloaturle di erā fără ticlīfe,

Ş-aclō
Nī-earām ş-īo,
Şi ncālicāl pri un cal arōş
Şi v-aspūş nā minčunā di aūş.

(Spus de maea Despa al Đimul'a, Caterina, Macedonia.)

10

36. Ğ o e a.

Earā nā oarā, ŧe ş-earā; carl s-nu earā nu se-aspuneā.

Earā nā oarā ş-un k'irō nā mumā. Muma ŧea ş-aveā nā feată. Feata earā muşatā ca luna ş-ca soarle. Mā-sa feată-l'eī ma-l' dīŧea dipriunā :

15 — Feata mea! cīndu es din casā, sā ncl'īđl' uşa g'ini şi s-nu dişcl'īđl' a vīrnūl, carl-ŧi s-h'ībā! Vai ascultl' feata mea, soarle a mēl?

— Vai ascultu, mumā, vai ascultu, dīŧea feata.

Aestā-l' dīŧea mā-sa şi ŧtea g'ini nīsā ŧe-l' dīŧi, că aveā
20 avđitā de la mā-sa, că Ğoea, pri lu avdi featl' ş-flēdrī mu-şāŧl' pre-aclō se-amvīrteasŧi, z-bagā virā tu minā.

Nā đuā muma featl'eī dusi m-pīnāvīr la Avu-H'īl. Ca totna, şi di oara estā, il' dimīndā a h'īl'i-sal, sā ncl'īdā g'ini casa şi sā s-apreaveagl'i di Ğoea.

25 Cīt fuđl' mā-sa ş-murđl, ŧtīl cīndu se-ameasŧicā đua cu noaptea, oara ŧe vīn căpārli n-hoarā, na treaŧi ntrā uşi nā moaşi dispul'atā ş-cu cărnurli nrafoarā.

— H'īl'e, h'īl'e, dīŧi nīsā, nu-nī mi vreī astā-searā, s-trec noaptea aōā dipu uşi, că no-am iu si-nīl dormu.

30 Feata ca feată, l'i si feaŧi nīlā di nīsā şi o-apreadunā.

Cīndu feata dusi s-mulgā căpārli şi s-toarnā nīpōl, ŧe z-veadā. Mbogrea di moaşi şi struxeā dinŧil'. Atumŧea mārata di feată ş-adusi aminti di dimīndăcunea a mā-sal şi minduī, că aestā easti Ğoea. Ma ŧe s-facā, ş-cum se ascapā di nīsā.

Cu arăulu videà, că nu u scoati n-cap. Mintul cu bunlu ș-cu aplanlu s-u l'a. Tr-aestă s-toarnă și-l' dîți:

— Mae, mae, io-nî te-acl'imăi pri measă și ahintă k'irută-nî fui, că nu știu, cum no-am cu țe s-ti filipsescu. Tr-aestă așteaptă puțin, s-mi duc s-mi mprumūt dit vițini. 5

Ț-aflăși Ğoe s-ariđi. Știi țe? đisi Ğoea, mi duc s-aduc io tut țe lipsești tră pri measă.

Acși Ğoea, ș-alăsă furca cu fuslu dipu uși, s-k'ișe pri sum poali și fuga s-aducă micări.

Ișinda nîsă din casă, trađi și ncl'idi ușa dipu nîsă, s-nu 10 țivă di le-aspeală feata pînă s-toarnă ea. Ma ș-feata nu vrea arcari năparti tu diștiptăćuni. Cît fuđi Ğoea, l'a furca cu fuslu și le-azboairă nafoară tu avlie; sapă-sapă loclu pîngînit di mbogrea di moași, arucă țara nafoară și apoea trađi ș-arnești cu mètura pri supră, ncl'idi ușa di u sfinu-15 seaști și ngl'ițată di frică ș-lo doaga n-cap și z-băgă tu a-știrnūt.

După năbeam di oară, na ț-u Ğoea la uși!

Pinđi, greaști, țivă! Ușa earà ncl'isă de-a g'inealuf.

— Furcă, no-avđi si-nî dișcl'iđi? greaști ea. 20

— Me-arcă nafoară, Ğoe! dîți furca.

Ğoea di foc țe-l' vini, cărțini dințil' di te-acăța h'evrili di frică.

— Am tine fus, țe aștepți, greaști nîsă nîpòl.

— Ș-mini me-arcă, dîți fuslu. 25

— Am tine k'ișăt, dorni, di nu dișcl'iđi?

— Ș-io nu-nî pățil' bunlu, doamnă, că me-astrapsi nafoară.

Ma viđù, țe nu viđù Ğoea, că se-aproak'e cîntarea cucoțlor și că nu poati s-facă țivă, fuđi cumu ș-vini cu limba scoasă.

Dimineața si scoală feata, după țe-apirî g'ini, și s-feați 30 đua prinđu. Trađi di dișcl'idi ușa și țe să-l' veadă ocl'il'? nă mirși di om vătămăt, adusă di Ğoea seara, tră micari la mărata di feată.

De-aestă nu prindi s-ținem ușili dișcl'isi, cîndu h'im singuri în casă. 35

(Spus de mama-mea, Avela, Epir.)

37. Mintea cu Tih'a.

Mintea, nă duă, di zbor-zbor, s-êucutea cu Tih'a. Țineă, că nisă-l ma mari pri lumi. Stătea di dîțea, că fără nisă țivă nu poati s-h'ibă pri lumi

5 Ună «Io ma mari», alantă: «nu tini, ma Io», cari nu putea s-l'i da viră cărari, gri Mintea:

— Țe li vrei ș-ateali, ș-ateali! Ț-u țini s-te-acățî cu mini?

— Avdî, nu nî-u țini? gri Tih'a! Torea, cara-țî da mîna.

Și se-acățară. Țe lă fu acățătura:

10 Eră tu hoara țea un goni picurăr. Aestu pînă tora mintea cu tih'a-l' si duțea mîna di mîna. Dit minuta țea mintea trapi mîna di la nis și Tih'a s-ligă s-l'i poartă cu doauli mîni. K'atră s-acăță picurarlu, amălamă s-fățea; ahîntu g'ini l'i si duțea. Ma țe u vrei? Cari il' lipseă mîdua, ț-o-ai că
15 aduk'ă țivă di bană? Ca viră pravdă.

Cășerli a lui, oile a lui, vâțli, cal'i a lui umplură tut loclu. Cāsile a lui nu le-aveă niți amirălu; ahîță avuțami di om așumsi s-adară un an cu anlu.

Tih'a lui aclò il' pimsi, tra s-l'-aducă și h'il'a de-amiră tră
20 nveastă.

— E, fați Tih'a citră Minti, veđi țe doxă și țe avdît așumsi așutăt di mini?

Mintea stătù și-l' dîsi:

— Ai arîvdari, că mărđinea aleađi.

25 Mintea videă, că mași soni bună nu va s-aibă lûcurlu a Tih'il'eî.

Cîndu să s-facă numta, na-l și gônîl'i ca viră pravdă. Ne ca gambrò ștea s-șadă, ne să ncălică ca lumea, ne să zburască ca oămînl'i.

30 Amirălu li videă tute aesti, ma țe-șî dîțea? «picurăr, țe si-l' fați!» Nu și ștea, că picural'i, cîndu aș minti, ncălță ș-pûriclu cu guvođdi vîfțești!

Șidură pri measă, tuți mică-ca lumea, nis ca viră k'irût Tră zburari, zbură cîndu nu prindeă și tră arîdeari, arîdeă
35 cîndu nu-l' eară loclu. L'-fățea părințil', fărtațil'i semnu, aduk'aști lemnul, s-aduk'ască ș-nis? E, neîsi! s-mută measa ș-amirălu l'-acl'imă tuți cuscăr'l'i și acl'imațil'i a lui tu gărđină.

Earà aoà amirâți și lumi cama di prota. Amirălu cu mîna lui deadi la cați-un cîte nă alumak'e veardi di k'in, că acși aveà adeti nis.

Tuți li țineà alumăk'li tu mînă, mași đinir-su acățã s-u mică ca viră pravdă. 5

Amirălu lu ngrupă loclu de-arșini, cîndu viđù ș-aestã.

— Aestã ș-fu pravdă de-a g'inealuf, đisi nis! Loați-lu s-lu spinđurâți, gri amirălu nărăit-nărăit.

E, ș-carl lo-aduțeà la spinđurari, canda-l' si băteà peana picurarlu? știe pravda, si știbă ș-el, țe-l' si fați? 10

Erà tamàm oara, cîndu vrea-l' tragă scamnul, s-lo-aspinđurã. Cum s-lo-ascapã, că aoà nu ncăpeà groși!: amirã l'-đițeà aiștùl. Vru, nu vru, Tih'a l'-pricãđù la đoarli a Mintil'e! și-l' đisi:

— Pinã aoà-nl' fu putearea. Ea s-ti ved, carl s-poți s-fați tîni țivã, s-lu torni di la moarti. 15

Di nã oarã il' vini mintea picurarlu și, ca diștiptat dit vis, s-toarnã și đîți:

— Țe-avêți cu mini? Cum acși me-aduțeti la spinđurari fără ġudicatã? Spinđurâți-mi, ma ġudicați-mi ma naintea?

S-lu ġudicã? — s-lu ġudicã, ma-cã va. 20

— Na! ș-na! trã țe caftu s-ti spinđur, gri amirălu, tr-arșinea țe-nl' adrâși și țe nu u mică ne cînl'i!

— Mărite socru ș-amirã! Pistipseãm c-ai țivã tu mînă, ma cum ved, vrea mi l'ai pri guși dip pri nidriptati. Ațea țe fecù, știù, că bunã nu fu, că mași lo știù cum mi nfărmăcã! 25 cu sk'inl'i di alumak'e! ma u fecù, si nu țl-aspargu k'efea mași!

Amirălu țe z-đicã? Viđù, că picurarlu nu-l' tot ațel di dea-neavra. Viđù, că om-lu-l' cu mintea ntreagã. L-l'irtã și dipusi dipri scamnul de-amirã și băgã đinir-su, z-dumneascã.

De-ațea tih'a-l' bunã, ma fără minti do! parâți nu fați. 30

(De la sor-mea Mia Damașòti, Avela, Epir.)

38. Mîntea cu Tih'a.

Tih'a ș-mîntea nã oarã s-adunarã n-casã la un om. Aestu, om bun, le-aștiptã și nisi băgarã s-lucreađã, cați-unã cu țe poati: Tih'a s-l' poartã cu saclu ș-Mîntea s-l' featã și s-lu facã, limbi-limbi si-l' si ducã gura. 35

Tră şcortu k'irò aġumsi omlu aestu s-aibă aveari ma multă şi de-amirălu, cît trađi frînđa ş-arina.

Tu minti antriţeă tută lumea : sufili a lui umplură loclu. Maşi zboari hrisusiti scuteă din gură.

- 5 Amirălu, carî il viđu ahîţ avût ş-ahî't diştiptăt, că no-ari soş, ai si-l facă điniri. S-feaţi numtă mari, amirărească şi omlu ş-viđu vîslu cu ocl'il', că el acşi s-aġungă dureă.

Pînă aoă li si dusi lûcurlu a lui, cum vru Dumniđău cama g'ini.

- 10 Nă đua, cum o-adusi daraclu, că Mintea cu Tih'a, di zbor-zbor, acăţară să si neaói; una điţeă, că Io-l fecu s-aġungă điniri de-amiră; anantă : fără di mini vrea s-đacă tu căli-vuşca, Iu s-feaţi.

— Ţe li vreî ş-aţeali ş-aţeali, đisi Mintea, ea-ŭ padea, ai 15 s-nă misurăm puterli! Na! Io trag mină di nis şi fă tini, cum îţi tal'e caplu.

— Multu g'ini, gri Tih'a; ş-cu tini ş-fără tini.

Mintea trapsi mină di omlu aţel şi armasi maşi tih'a si-l lucreađă. Tih'a ş-băgă poălilii m-brîn ş-apucă să-l poartă a-20 veari, s-no-aibă Iu s-u bagă. Il feaţi, pri îţi z-bagă el mina, băgată s-h'ibă : k'atră s-acaţă, amălamă si s-facă.

Tih'a-l' si duţeă ambâr, tut tră năinti, ma mintea si şcortă multu. Ni zbor ca lumea, ni cuventă ! D-Iu ma naintea lumea tută să'nfrîbă la nis tră îţi lугurie, lişură ahîntu tora, că 25 ş-arideă tuţi ficuriţli di nis : Măratlu ! ti curmă nila s-lu veđi, cum nu şteă si mpartă pal'i la doî gumări!

S-făţeă la pălatea amirăluî nă sărbătoari mari. Tută lumea cama bună, amirăţli dit păturl'i k'uşăţi a lûmil'eî fură acl'imăţi la prinđu aclò şi nu va zbor, că đinirli de-amiră aveă protlu loc.

- 30 Multă lumi aveă viñită z-veadă đinirli, că numa lui umplu loclu cu avuţamea şi mintea lui. Şi mulţi aveă viñită s-caftă viră minti, tră ponlu ţe-şî aveă, di la nis, că mulţi l'-viđură hăirea.

Micară g'ini-muşăt tuţi şi amirălu deadi, cu mina lui la 35 caşi-un, dipu measă, citi nă alumak'e cu meari. Tuţi oăspiţli cură ş-mică meărili; đinirli de-amiră maşi, ca viră pravđă, l-u intră a lumăk'il'eî ş-u mică cu frînđa cu tut.

Tuţi oăspiţli strimbară buđili şi s-mutriră un co-alantu Amirălu lu ngrupă loclu de-aruşini. Dimindă s-lu mută az-

varna dipri measă și s-lu spindură, c-arșinea țe-l' adusi niți cînl'i nu u mică.

Earà tamàm s-l'i treacă funea di guși și s-l'i tragă scamnul, că đinirli, țe altă oară l'i si duțeà gura limbi-limbi, di oara estă necă ștea țe-l' si fați! Ahintă pravdă se-aspusi. 5

Tih'a, mărata, minti n-cap no-aveà. Citi feați, cîti adrà s-lo-ascapă, țivà! ca di pri k'atră canda dădeà. Viđù țe nu viđù, că vrea z-ducă omlu tră semnu di nisă, s-feați cama nîcă și-l' đisi a Mintil'ei:

— La tini ș-la Dumniđău, surată, ascapă-l dipri moarti, 10 s-nu-l am pri guși-ni bana tută. Io u fečù, tini s-nu u fați, minti hrisusită ș-alăvdată!

Mintea, inimă bună, nu k'ardi oară ș-acață s-lucreađă. Fi-čorlu iș' viini tu ori și canda-l' părù, că z-diștiptă dit somnu. Limba l'i si dizligă di nă oară și cîndu acăță z-grească c-alđoni 15 l'i si duțeà.

-- Nu vă ntreb, gri nis, țe-avèți cu mini? Iu s-avđi spindurari fără ğudicari. Loați-mi, ntribați-mi ma naintea și carî s-me-aflăți cu stepsu, spindurăți-mi! Nu acși azvarna, ca tu ğigărie. 20

Citi nu gri nis! Il' griră s-lu ğudică amirălu.

— Nu-ı dure arșinea țe feațiși, di nă băgăși cu caplu n-loc? đise amirălu. Viđùși tini om pîná tora s-mică frîndă ș-alu-mak'e?

— Stepsul easti a tău, macă tr-aestă vreı s-mi spinduri, 25 gri đinir-su. Io nı-o avùı, că lucrulu dat de-amiră, năparti nu se-arucă. Nu putùı s-l'i daü cu čorlu, de-ațeà măcài ș-alu-mak'a cu frîndă cu tut. Mași io știü, țe trapșu, ascăpitîndalul fărmaclu a lor!

Amirălu, carı u teasi cuvenda multu-multu, viđù că đinir-su 30 nu earà ațel di deaneavra. L'i se-acăță a lui tora zborlu n-gură, că nu ștea cum si-l' facă apândisi.

De atumțea armasi, ca tih'a s-h'ibă cama nîcă di minti. Bună-ı ș-tih'a, ma iu-ı minti.

(Cules de la unchiul Ğhiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

39. Mincună.

Erà țe nu ș-erà. Erà tu k'irolu, cîndu lumea ș-pùriclu lu ncălțà. Alih'a erà, mincună erà, știù cã pap di pap o-aspuneà.

Erà unoarã trei frați. Treil'i frați erà cãrvãnãri. Cãși un
5 ș-aveà un semnu di muli. Șamiștreil'i niși fuđirã tu lumi si-și
caftã cãsmetea. Iu z-ducã n-cãrvane? — Iu s-fați víptu cama
multu. Ațel marli, si-l' țem Mit, trapsi tu nã hoarã hășuteascã.
Tu hoara țea se-aflã un ĉurlu-pãpã, țe aveà vípturì multi.
Dusi Mitlu se-acũmpãrã, ma ĉurlu-pãpãlu l'-đise, cã nis no-
10 ari grîn trã vindeari cu parãți, cã-l vindi cu mincũnã.

— Cum cu mincũnã, ntreabã Mitlu?

— Ea cum? Si aspuneãrii tine nã mincună cama mari
ș-cama groasã, iți daũ víptul tut; se-aspuneãrim ĩo cama
mari, tini si-nã daũ mũlili.

15 Al Mitu il' vini ca g'ine aestã.

— Țe! đisi nis, nu va pot s-l'i cruescu nã mincună a k'i-
rutluĩ aestu, tra si-l' laũ víptul tut?

Acși s-ligarã. Acațã cãrvãnãrlu și-l' cãrțineaști nã mincună
di la hani, di ti nk'idicã di ea! Ahintu s-cunuștea, cã nu-ĩ
20 mincună trã pistipsiri! Țe đisi nis? — Azbuirã boũlu!

Ș-o-aveà k'irutlu, cã nu-ĩ cama mari mincună de aestã.

— E, e! l'-u toarnã preftul, s-ți-aspũn ș-ĩo: unã oarã ni-
aveãm un oũ și me-alinã, știĩ, pri un munti; mũntili ațel
mași k'atrã ș-bãrțiri earã. De acłò, din cãrcillũ, l'-ded cali
25 a oũluĩ h'ima-ng'os pri k'etri ș-pri bãrțiri și țe s-țã veadã
ocł'il'? Arucutea-ti, arucutea-ti oũlu, discã și aristurnã bãr-
țirli cãtrã ng'os, di-ți pãrea cã k'ari lumea. Gır-gır-gır! gır-
gır-gır! ađumsi oũlu trãși-n vale, laĩ frãtiple a meũ, noũ-ni
frimtu, cã đițeãĩ, cã tora-ĩ uat di gãl'inã.

30 No-avũ țe z-đicã Mitlu. Viđũ cã ĉurlu-pãpãlu lo-antreapsi
cu mincuna. L'-deadi mũlili ș-necã dișcl'isi gura z-greascã
țivã. Cu caplu spinđurãt di glãrimea țe-adrã, o adunã cãtrã
a casã-l'.

Nu treați niscĩntã oarã și na Iu vine dipu nis, cu mũlili
35 acãțati di cãpestru unã dipu alantã, frãtili di mesi, cu nuna
Pitlu, tra sã ncareã víptu.

— Carĩ ari víptu? ntreabã la un, la nantu.

— Preftul ari.

AI la preftul.

— Bună-ți oară, părinte un.

— G'ini vlniși, oaspe, anantu. — AI grîn tră vindeari ?

— Am, đisi preftul.

5

— Cîtu-l dai ?

— Nu-l vindu cu parățî, ma cu mincunî. Cara țî-da di mină
acață-te.

Pitlu ș-o-avû, că-î urbari aoà !

— Țe mari lucru s-arîd un cûrlu-păpă, minduî nîs. 10

G'ini ma ș-nîs pățî ca frati-su și-ș k'irû mûlili, anğurîndalul
pri dinăpõl, că de! nu-î șică aoà năparti, muli lî đic aiștõr
ș-ti dor tu h'icatî, cîndu k'erđî una, nu tuti di nă cali !

Đua nantă, na țî-ul și niclu frati, cu numa K'itlu. Di un
de-alantu viîi la cûrlu-păpă să ncarcă vîptu. G'ini-ma preftul 15
tut cînticu, țe și ștea :

— Vindu, ma cu mincunî !

— Cu mincunî, cu mincunî ! Ș-îo di mincunî h'îu adrăt, đîțî
K'itlu. Feățîră ligătura, i s-lu dispoal'e di muli, i si-l' l'a tut
țe-ari preftul : muli, vîptu, agri, tut ! 20

Preftul ș-o aveà, că tut urbari-î anămisa.

— Đî-û mincuna, gri preftul !

— S-mi l'erțî, părinte, ma ntră tini, nu es năinte. Tine
prindi s-acățî prota.

Preftul țe și ștea : mincuna cu oûlû ! Carî u đisi, ș-aștiptă 25
lailu-șî cu gura căscată, z-đică K'itlu mincuna lui, tra si-l' l'a
mûlili apoea. Nîs pistipseà, că ș-fu lișõr lucru !

K'itlu se-aștirnû g'ini-mușăt ș-acăță :

— Earà, părinte, tu anl'i a mel' ! Nă đua, cîndu s-amintă
tată-nu, șideàm la pap-nu n-coh'i și-nî beam cûbuk'a. Na 30
viniră și-nî loară sihărik'i straușl'i alăgînda, alăgînda : «aî !
că s-amintă tată-tu !» Ntreb îo : «Și carî se-amintă, țe avèțî
cu mine ?» — «Cum țe-avèm, că prindi s-ti duțî la nunlu, s-l'i
grești z-vînă, s-păteađă», fac nîșî.

«Iu s-lo-aflî nunlu ? Tõrnuloclu di anantă parti, mutrescu, 35
caftu, no-ari nun sti loc. Vai h'ibă la Dumniđău, mintuescu
îo, macă nu-î sti loc. Șî de alih'a acld ș-erà.

Cum s-mi duc si-l' grescu ? Mutrescu cîtră n-sus, ni si mută
mîntea di diparti și nsus țe earà. G'ini ma, earà nu earà

prindea s-ti duși. Altu nu eară s-lo-acl'amă : furtia tută pr
 mini cădeă. Mi şuț, me-amvirtescu s-aflu vîră scară, s-me-alin
 no-ari scară! Atumțea mi caftu n-sin și na! Iu daū di n
 simință di curcubetă. Știi, ună strănipoată di strănipoat
 5 aveă h'artă niști simință și cum inl deadi ș-ania niscint
 s-me-aroamig, si-nl treacă oara, nl-armasi ună n-sin. U simi
 năl dicara și criscu nă curcubetă, țe deadi pîn di Dumniță
 Curcubetă di curcubetă, me-alinai la Dumnițăū și-l grescu
 a nunlui: ade, că te-acl'amă s-pătēđi tată-ū! Dipusi nunl
 10 alăgînda-alăgînda și pînă s-ni pascu puțin ocl'il' pri divar
 liga, z-ved țe-l, țe nu-l la Dumniță, anvađă nă gumară psoah'
 di ningă curcubetă și grîț-grîț! ali curcubetă, o-adră g'ini
 Țe ti fați tora, K'ita, K'ita? Cum mi zgrîmăm acși, di nu ștean
 Iu nl-u caplu, na daū in sin di un h'ir tu ureacl'a di ac, armă
 15 di cîndu fečū araftu. L-tindu di una cîtră ng'os, nu ađunđi
 il tindu di doauă, ađunđi ș-antreați. Me-alàs ș-io de-a h'irli
 ng'os și nod di nod, mutrescu z-dipun ma troară, ma țe z-veđi'
 Acăță z-bumbuneađă și z-da nă furtună ș-nă grîndini, s-k'ari
 lumea. Me-adun sum nod și nu cărlēđ, pînă s-treacă furtuna
 20 Cum stătū, dipuș și le-aflai lūcurli ndreapti și tată-ū l-turni
 di la pătîdari și tut plinđeă. «Nu ti ntreb, nune» grescu io
 «țe-ari tată-ū di zgl'ilești?» — Țe s-aibă, đîți nunlu, va cu
 coași ș-altă nu! Tră cucoași-l arînda lui?» Me-astrăg ningi
 un cucōș ș-acăț s-lo-alumtu cu k'ētrili. Dă-l' in sus, dă-l' in
 25 g'os, canda li țineă vîră! nu cădeă.

«Il truduescu atumțea nă oară și țe z-veđi? cucoași no-ar
 masi ascălnată! L'i le-aduș a tată-ūl, ma ahtari orixi d
 fičōr, ore prefte, tu bană-nl no-am viđută. Le-ascăpită cu
 coașili cu tut coji.

30 «No-apucăi s-șed s-mi ncăldăscu puțin și na Iu vini un nipō
 di strănipōt si-nl grească: țe stai, lala! nu știi, că tată-tu va
 sārminită? Nu đîți tine, tu țe va-l băgăm z-doarmă? Mi sco
 frătile-a meū, c-andornic, arăp țupata din anūmirea, adun
 patruđăți di gumări de-a duñaul'eī și ai! Iu s-aflu păduri
 35 Alăg cîtră ncoa, alăg cîtră nelo, na! ved di năparti di un ariū
 diparti cît țî-acață ocl'ul, că lăeă țivă. Eră nă păduri. G'ini me
 cum s-trec ariūlu? Ariūlu mari, dipuș, țî si alăcā mintea
 mași s-mutrești, nu s-lu treți. Cum mi zgrîmăm, șțîl aclō Iu nu
 ti mică to-ahtare oară, daū di nă čeflă de-alună. Nu k'er oară

ma-l' bag gumar'î un citî un, intru ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 di işil di năpartî. Intru tu păduri, i şerbat cu mî mî
 şini to-alantă, u străbăt in croişaia z-ăi di viră întu
 di viră lemnu. no-ari lemnu? E! ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 s-fac. Cindu ea daū di un pălâr? L-a întru tu ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 puțină oară, dă-l, dă-l, adâr patreşă di ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 calea. Aclò iu mi duţeam, me-acăpî mî cîcârî mî dîgârî
 că nu şteam iu s-ni-afli locu. Tră ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 Ligăi gumar'î so-aumbrata iu ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 somnu, mă-sa-l' fu! Di cari freaşi călăreă, dîmăi gumar'î
 pri leamni şi trapşu. Calea mi lo serea şi ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 kicută. Ţe fecū, Ţe nu fecū, ded di un puş. Puş ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a ş-a
 Dumniđă, că no-aveă ne cuvă, ne drac? Ţe s-fac, Ţe s-adâr?
 Mî tal'ū caplu, lo-arūc nauntru tu puş; tră z-bea.

«Ca agirşit Ţe-ni h'itū, trapşu cu gumar'î Calea cîmîli şi-
 şiră škicurli ş-adună minueli pîşil. Cari no-aveam ş-o lu-
 cru, băgăi di discărcăi şi li u intrăi a leamniilor cu şupata-
 Li dispiturăi tuti şi sârminiță nu putăi se-adâr. Crek de-
 apoea tu k'ali? Crek'î ş-plăscineşti, cindu Ţi si daşi ştrimbu.
 Cirtit ca va! di mini, vrui s-intru tu călivă. Daū s-intru,
 nu-ni si intră, daū s-intru, nu-ni si intră. Bre! s-u mică luplu,
 Ţe s-h'ibă ş-aestă? Ţe s-hibă? Avea armasă tu tălitura di
 şupată nă scirpă şi se-acăţă di prag'u din sus ali călivă şi
 nu s-intră. Pău! fac mini, o-aşternu scirpa. părinte, şi dă-l
 di ună parti, dă-l di partea nantă, na Ţi-u sârminița!

Bih'î şi mi ndrîdeam s-l-u daū citră a casă. Ţe z-veđi?
 Tută lumea mutreă la mini, ca la viră ursă! Arideă di s-li-
 şinā di mini. «Bre! Ţe aveţi di aridėti acşiti, di vā o-aduşi
 Stămăria» li dîc a lor aclò? — Ţe s-nu aridēm, lai tunte
 ş-lai k'irute!» fac nişi. «Am iu-ş-u caplu?»

«Mi pusputescu, ahulescu Ţo n-cap, d-iu cap? Caplu lo-aveam
 agirşitā tu puş. Fuga nîpōi dipu cap. Cindu Ţe s-ni veadă
 urēcîli? Caplu nafoară pri puş il mică nă vulpi. Aprēs
 cum earām di nî-arsăreă şcînteal'e printr-oc'î, loai nă k'atră,
 l-amināi unā pri căpul'î ali vulpi. Nisă pîngina di zori, cara
 da di scoati nă firmani, ma Ţe ş-cîntā . . . »

Aoă K'itlu tăcū şi preftul să nveaţă Ţe scriă, ntreabă: 35

— E! Ţe cînta firmanea (Ţirmanea) Ţea?

— Cîntă, s-ni da! mîlîli cît cama goîna, vîptul ş-tuti; acşi

nă fu acățătura ș-ligătura noastră și macă te-ariseaști s-te acățî ș-cu altu cu minčunî.

Vru vru măratlu, ș-plăti ca preftu, că viđù că ș-află măs-turlu, și spinđură nărli nă palmă n-g'os și no-avù țe z-đică.

- 5 Minčuna-minčună
 Ș-fu bună,
 Ma cama minčunòs, carî ști s-le-aspună.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

40. Luplu cu vulpea.

Earà țe nu ș-earà.

- 10 Earà un lup, Masturu-Nicola, și ună vulpi K'ira-Mara.

Niși s-feățiră soți se-avină dadùn și avinățiclu s-lu mpartă frățeaști. Tu ișirea avinari, aflară nă oală cu nari.

— Ha! s-aurnî mästuru Nicola, va u mic!

- 15 — Năinti ș-năinti, nu prindi si đîți: va u mic, ma: va u micâm, il' fați K'ira-Mara. Ș-apoea nu đîți tine, ninga nu o-aflăm și ai! s-u micâm? Maca vreî casă s-adrâm, casa nu se-adară cu glîpuirea tut țe s-aflăm.

— Cum ști, Mară!

- 20 — Țe să știu? Cum fac tută lumea, ș-noi; s-o ascundem și di trei-trei đili s-nă duțem s-micâm cîti puțină.

Și, cum gri K'ira-Mara țea șireata, acși feățiră: o-ascum-siră t-un ġuneapini.

Nu tricù nă đua și ea-ț-u cumbara vulpi, iu-l' đîți a luplui

— Mästuru-Nicola, me-acl'imară s-pățed!

- 25 — Macă te-acl'imară, du-te! đisi ș-luplu.

Dusi vulpea și glîp-glîp! glîpui nărea dipri suprà.

Tu turnată u ntribă luplu :

— Cum il' đisiși, K'ira-Mară?

— *Apărñita!* Cum altu si-l' đîți? Feată earà.

- 30 — Mușată numă, s-ță băneađă! gri luplu:

Đua nantă ea-ți-u vulpea pali:

— Mästuru-Nicola, me-acl'imară s-pățed.

— Em du-te, macă te-acl'imară!

- 35 Vulpea dusi și glîp! glîp! u nğumitică oala di nari. Tu turnată u ntribă nîpòl luplu :

— Țe numă-l' băgăși, K'ira-Mară?

— Țe numă s-l' bag? *Ĝumitê* il' đis, că eară fiêdr aestu.

După nă duă nipôi vulpea :

— Măsturu-Nicola, me-acl'imară s-pătêđ!

Luplu-lup, ȳu si-l' si ducă mintea lui, că aoă nu cură lu- 5
cru curăt! «Du-ti» l'-đisi dizndũ.

Carī dusi vulpea, nu ț-alăsă nari tu oală. Tu turnată ni-
pôi u ntribă Măsturu-Nicola :

— Țe numă-l' băgăși?

— *Bițită*, l'-băgăi numa! đisi vulpea, că ș-o aveă bițită 10
tută narea.

— Mușată numă, s-ță bineađă, l'-ură zdanganlu di lup.

Tamam aveă tricută trelli đili și prindeă z-ducă s-mică
narea. Țe s-mică? k'etri? Narea tută o-aveă glipuită mas-
torsa di vulpi. 15

— Măsturu-Nicola, Măsturu-Nicola, u micăși narea fără di
mini, ca cumu z-veadi, đisi vulpea.

— S-mi l'erți K'ira-Mară, gri luplu, ma ni si pari că tine
o-adrăși aestă mușuteață!

Ba, că tini, ba, că mini, si ncăcară și si mpărțiră. 20

Vulpea lo calea citră n-hoară s-anêupă viră găl'ină. Calea
da di un preftu. Aestu s-turnă, cu gumarlu ncărcăt di litur-
g'i, di la bisearcă. Nisă-l viđũ di diparti, s-teasi n-cali-l' ca
psoah'i, și cum tricũ preftul pre-aclò, u lo di êor ș-o-arcă
pri gumăr. Bună-ȳ, minduî nis, tră guna li prifteasă. 25

Vulpea pri dinăpôi, dizleagă saț'i ș-arucă liturg'illi ună
citi ună tuti m-padi. Dipuni apoea și nipôi, ună citi ună, le-
adună dim padi și l'a-l' êulica, carī poți.

Ăgumsi cu nîsi tu păduri. Aoă na-l și Măsturu-Nicola. Aestu
đisi: 30

— D-ȳu cumbară, d-ȳu, Mară, cu pleașca aestă?

— D-ȳu s-h'ibă, Măsturu-Nicola? di la bisearcă.

— Cum acși, di ț'i li deădiră? Cum feățishi?

— Cum s-fac, Măsturu-Nicola? Mi duș ningă ușa di bi-
searcă și acățai: Dă-ni, prefte, nă liturg'ie! dă-ni, prefte, nă 35
liturg'ie! și preftul tră ună, ni-deadi nă tisagă.

— S-mi duc ș-lo, ni-da ș-ania?

— Avđi z-da? va zbor aestă.

No-amină luplu și na-l iu z-duți la bisearcă, j-bagă caplu tu uși ș-apîrînaști s-aurlă ca vîră lup:

— Dă-nî, prefte, nă liturg'ie! Dăăă-nî prefte nă liturg'ie!

— Dua, lupe! dua! lupe! acățară lumea si z-g'ilească di 5 tuti părțli, că nu viđu luplu cum fuđi de-acloți. Ağumsi tu păduri. L'easi vulpea s-lo-așteaptă și s-lu ntreabă, cum tricù? El aspusi țe pățî ș-cum vrea-l frîngă k'ilung'a, s-lu băgă tu mîná.

— Am nu ti ntreb, cum đîțeai, il' đise vulpea?

10 — Cum z-đic? Dăăă-nî, prefte, nă liturg'ie!

— De-aestă nu-ți deădiră, Măsturu-Nicola. Va đîțeari cu boațea ma minută, nu tu groasa. Aclò va si striđi dip agalea: Dă-nî prefte, nă liturg'ie.

K'irutlu di lup, ascăpă nă oară ni frîmtu și s-lo dipu min- 15 tea ali vulpi, să z-ducă z-grească cu boațea minută. Nu apucă si-și bagă caplu tu uși și «duă!» pri nîs, cu cînî, cu cățâl', il cruiră-cruiră cu parlu pînă-l vătămară.

Ș-cu aestă ascăpă vulpea di pondul di lup.

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

41. Țandacük' și Đina-din-Vali.

20 Earà, țe nu ș-earà.

Earà nă oară un amiră. Amirălu aestu aveà noaűă fićòri. Optul' earà mintiòși și noaűlu earà k'irùt.

După țe-l' deadi dol'i a preftulu' amirălu, armăsiră noaűl' fićòri. Niși străxiră s-dumnească anlu ș-fićòrlu, anlu ș-fićòrlu.

25 G'ini ma, cum s-u da vāsilia pri mîna k'irutlu'. De-ațea niși ș-feățiră zhor, s-facă cum s-facă, s-lu k'ară, să se ascapă di nîs și s-nu lă vînă arșini, niși, h'il' de-amiră, s-aibă frati glar.

Țe s-facă? Cum s-lu k'ară?

30 Se-adunară nă đua optul' ș-lă đisi frătli ațel cama marli:

-- Frați! Țandacük' nă băgă cu caplu n-loc; va nă facă s-no-avem iu s-nă scutem caplu di lișurețli țe fați; de-ațea o-aflu cu cali, nîs prindi s-k'ară, că nu-l om si-l' da' vāsilia tu mîná.

35 Tuți o-aflară g'ini đica mărilu', ma cum s-lu k'ară? s-lu

pingă dipri punti? amărtie-î di Dumniță, ca lă-î frati. S-lu zgrumă? easti nilă ș-cama mari; si-l' da fărmaç tu fl'iganea di cafè? ș-aestă nu-î bună.

Țe s-l'-adară, Țe s-l'i facă? ai s-lu pitreacă la Țina-din-Vali.

Mintea aastă o-aflară tuți că-î cama buna. 5

Il' grescu frațl'i și-l' đic:

— Oî, Țanțacuk', h'îi ġoni tini!

-- H'îu ea! Cum me-ai mini. Un aesti Țanțacuk' tu lumi.

— Macă h'îi, hai du-ti și l'a aloatlu din căpistearea Țină-
l'eî-din-Vali. 10

— Mari lucru! greaști Țanțacuk'. Z-vidèți cum lo-aduc
tră năbeam di oară.

Niđis grațlu, ș-l'a nă cumagă di cornu și iseà la Țina-din-
Vali.

Calea iu z-duțeà, lo-astăl'è un cristin in cali și-l' đisi: 15

— Iu cu vearga, lai Țanțacuk'?

-- S-pălescu Țina-din-Vali, niscindi, macă va s-facă năji
s-nu-nî da aloatlu, gri nîs.

Arisi omlu și-și đisi cu mintea:

— Țe cînî di frați sun ș-aești! L-pitricură s-ascapă di nîs. 20
L'artă-ti, mărate, di lumi, macă ti duți la Țina-din-Vali.

Trîș ningă casa Ținăl'eî-din-Vali earà doauă punți: una
di h'er ș-anantă di per. Prindeà s-treți puntea s-aġunđi la
đina. Țanțacuk' ma li vidù, đisi:

— Carî s-trec pri puntea di h'er, Țe ġuneată vai aspùn, 25
că pri h'er ș-un ġinòj poati s-treacă, bre ș-un orbu ninga!
ai s-trec pri ațeà di per, z-ved, dem, me-aravdă!

Frîp! frîp! na ț-ul pri punti, ca țel' di pri funi! și ha! s-
cadă, ha! s-nu cadă, cîndu di nă parti, cîndu di anantă
parti, cu mînl'i cu čoar'l'i (aġutăt), u tricù puntea didindi. 30

Țina-din-Vali aveà un cîni cu trei căpiti la mărđinea
pùntil'eî. Aestu ma videà, că om xen calcă loclu a doamnă-
saî, băġà s-alatră, di te-acăța h'èvrili di boați-l'. Acși dădeà
nîs tu știri a doamnă-saî, cu alătrarea.

Țina-din-Vali, ma avđi' alătratlu ntribă: 35

— Prit carî punti vini, Bal'uca!

— Prit puntea di per, gri Bal'uca.

— Arău o-avèm, ma inimă s-avèm! mindul mărata di Țină.

Ună viinită aò, Țanțacuk' gri:

- Bun-ți oară, Ȑină! (ș-cu mintea-l' grea : s-crek' tu oală).
 — G'ini viiniși, oaspe!
 — Ȑe fați acłò?
 — De! Ȑe s-fățem noi mul'erli? băgăi s-frimintu puți'n!
 5 — Multu g'ini, Ȑisi ȐanȐacük', tr-ațea viinü ș-ıo, s-ni dai puțin aloat, tra s-acățăm pınea!
 — Ȑı-daü, Ȑisi Ȑina-din-Vali, ma așteaptă s-lo-adüc, că lo-amu n-țilăr.

Nisă dipuni tu țilăr si-și da dinți'l' di mînear, s-l'i struxe-
 10 ască, tra z-vină apoea s-lu facă nă mișcătură; ma ș-ȐanȐacük' nu earà dip di k'iruți'i s-o-așteaptă:

Arapı aloatlu dit căpıstearı ș-o-afumă de-acłò.

Cındu se-alnă Ȑina-din-Vali analtu, ȐanȐacük' o-aveà tri-
 cută puntea.

- 15 — Ah! laı ȐanȐacük' di drac, zg'ill ea, inı loășı aveara tută, Ȑe s-ti l'a Stămaria! nu va-nı ti băgarım tu mınă?

— Tați, mori tetă, că pınă ma napòl va-ți l'au ș-caplu!

Cındu-l viȐură turnat frați'i, să nfărmăcară.

Se-aștıptă s-nu-l veadă altă-oară ntr-oclı ș-el, na-l ca oălu
 20 ațel aroșlu! Ȑe s-facă? S-prifeățıră că s-hărisescu și-l' Ȑı'sıră:

— Aloatlu g'ini-l loășı! AI s-ti videm, poți s-l'ai ș-cucotlu dila Ȑina-din-Vali?

— Mari lucru, Ȑisi ȐanȐacük'?

Aestu earà un cucòt cıntat, cu gură, nu earà ca tuți cucotlı'i.
 25 Nk'isı de-adoara ȐanȐacük', oară noaptı, cındu tuți dormu, și t-abüşala s-trapsı pınă la căsıstra gäl'ınlor. Ancupă cucotlu di zvercă și vru s-fugă, ma ea cucotlu lu cıntă:

Cică, cică! cică-cică!

Dă-ți-u alaga, doamna mea,

30 ȐanȐacük' viini s-mi l'a.

AvȐı Ȑina-din-Val'i și fuga-acłò ca zurlă. Ma ș-ȐanȐacük earà di mumă faptu; cıt li viȐü streası și si nh'ipsı n-furnu și cıtus! ș-adil'atıclu și-l' țıneà. Mutreaști, caftă Ȑina-din-Vali, nsus, îng'òs, no-ari ȐanȐacük'! Canda z-dișel'isı loclu di lo-
 35 ascumsi. Macă mutrı, Ȑe mutrı, pistıpsı, că ȐanȐacük' va le- albă scărminată și-și mutrı di lucru. Cıt se-alınă n-casă aestă și nıpòl ȐanȐacük' lo-ascálnă di guși. Cucotlu nıpòl:

Cică-cică! cică-cică!
 Dă-ți-u alaga, doamna mea,
 Țanțacuk' viîi s-mi l'a!

Ca nă zurlă, ca nă turbată, se-azvîntură Țina-din-Vali la căsistră. Mutreaști ncoa, mutreaști nelo, l-șuță loclu di 5 anantă parti și di Țanțacuk' nu da! Țanțacuk' se-avea nh'iptă tu guva de-azvesti, lu niți a dracluî nu-l' si duțea mintea vîrnăoară, s-caftă.

«Va fuđl», mintuî Țina-din-Vali.

Tut acșiți pîn tu trelli orî s-tih'isî și Țina-din-Vali, carî 10 nu lo-află, ș-o-avû că ș-arîdi și și-mbizueaști cucotlu cu nisă. Tr-aestă sta și-l' đîți:

— S-nu cărlêđi ningă nă oară, cupilcu, că cupulic laîu va ti mică!

Țanțacuk' țe altă aștiptă? Lo-ančupă di gârgălân și aoă 15 te-am, fârtic, di nâparti di punti.

— Ah, laî Țanțacuk' di drac, inî loași avearea tută, țe s-ti la moartea! nu va-nî ti băgârim tu mîna? gri Țina, cîndu lo-aduk'i, că-l' lo ș-cucotlu.

— Tași, morî tetă, l'-fași Țanțacuk', că pînă ma napôî 20 va-ți l'au ș-caplu!

Frași'i, čudie mari lă vinea, cum di drac ascapă omlu a-estu? Apurie? omlu tră surțeali z-duți, și s-toarmă zgră-mât, ș-aestu nu pate țivă!

S-feățîră taha, că lă pari g'ini și-l' đîsiră: 25

— Cucotlu g'ini-l' loași, ma ea s-ti videm, eapa poți s-u ľaľ di la Țina-din-Vali?

— Marî lucru? đîsi Țanțacuk'.

Afurîșaluî, afurîșaluî, t-abușala, t-abușala s-trapsi Țanțacuk' pînă la eapă. Ș-aestă nu eară eapă de aradă, că eară 30 eapă cu gură. Cît băgă mîna pri căpestru Țanțacuk' și na-ú, lu arujaști nă oară:

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!
 Dă-ți-u alaga, doamna mea,
 Țanțacuk' viîi s-mi l'a!

35

Fuga đina tu pâhnîe s-lo-acață furlu. Aflăși fur s-acățî. Si nh'ipsi tu pal'e ș-nu bătù dip a-viû.

Țina nîpôî ș-o-avea, că va ș-lo zverca cî'nîli, macă nu-l' to-

ahuri, că al'urea loc tr-ascundeari ea nu videà. Ni fuđiti g'ini de-aclò și Țandacùk' băgă mîna pri căpestrul a eapă l'eî. Dizndü eapa aruji :

Ih'ih'iii! Ih'ih'iii!

5 Dă-ți-u alaga, doamna mea,
Țandacùk' viîni s-mi l'a!

Zurla, cu perl'i cîtră nal'ura, s-h'umusî s-lo-acață, ma Țandacùk' avü k'irò si s-ascundă sum șaua eapăl'eî, adunăt gl'em Cătaua di đîná, macă viđü acși, țe fați? S-prifeați că-l' đîțe-s
10 eapăl'eî, s-nu țivă di zg'ileasți ningă nă oară, că luplu ațe laîlu va u mică! Apoea nîsă se-ascumse aclò ș-cît arsări Țandacùk' s-l'a eapa di căpestru, sârg'l'i și lo-anćupă di perći Da nîsă, da Țandacùk', că nu se-alăsă ș-aestu lișòr, Đina-din-Vali l'-u putü și-l zdupunî di padi. Il ligă cu mînlî di-
15 nîpòl și-l' đîsi:

— Stăî, cine ș-pîngîne, tini țe-nî loași aloatlu, tini țe-nî loași cucotlu, z-veđi țe te-așteaptă?

Ș-acșiți Đina-din-Vali arsi un ćireap di noaű orî, tra s-lu frigă di viü și s-lu mică. Ma, năinti țe s-lo-arucă tu ćireap,
20 nîsă dusi si-și struxească dințil' ș-alăsă h'il'i-sa s-lo-aveagli. Țandacùk', drac di sum punti, șadi și-l' đîțe a featăl'eî.

— Tini feată, mîți zăhărtări?

— Mic! đîți feata.

— Macă mîți, dizleagă-nî mînl'i să-ți daü indoauă zăhăr-
25 tări din ġepi.

Aestă, minti fitească, l'i li dizligă. Ahîț vrea Țandacùk': arapi feata m-brată și u bumbuneadă tu ćireap. Tră nă minută fu friptă. U scoati, u diñică și u bagă pri measă ș-nelu a l'eî l-bagă su measă.

30 Đina s-hărseă cîndu avđă din țilăr tac! tuc! că đîțeà: «Țe cu minti feată am ș-îo! Avđi cumu ndreađi measa!» Nu și ștea corba țe o-așteaptă.

De-aoă Țandacùk' trađi la eapă, u ncălică și aoă feățiră soțl'i!

35 Se-alnă Đina-din-Vali și s-hărisi, că viđü measa ndreaptă. Aștiptă, țe aștiptă z-vîná h'il'i-sa s-mică, aestă nu z-videă.

— Va z-dusi la șòputlu din đeană, mintul Đina, tra s-l'a apă. Las mică, cîndu să s-toarnă, îo nu o-șteptu! Și ea șiđü

ri measă. Mică, mică, carnea ca di pu' u l' si pără, ahintă
rehtă. Cindu mută measa, țe să-i veadă ocil' ?

Nelu a feată-sai sum measă. Aduk' iaea ș-corba, că carnea
ca trifrușca nu eară carni di Țandacük și z-băgă pri un
lingu, di plimsi, plimsi pină i-arușiră ocil'. di-i si feătură
băcirea.

Țe Ț-o-ai, că frați al Țandacük s-hărsiră, cindu-l viðură
eapa? Papa-Pa! Niși canda j-viðură hicătili, cindu-l
viðură turnăt.

- Eapa g'ini u loași, đisiră el, ea s-ti videm poți s-lai
și Dina-din-Vali?

- Mari lucru? gri Țandacük.

Iu-l' se-aspăreă ocil' al Țandacük di țivă! A lui l-agută
și căsmetea multu. Acși di oara estă. Calea-calea cum nırdeă,
io astăl'è un preftu și lu ntribă: iu oară-l bună? 15

- La Dina-din-Vali, đisi el, s-o-aduc' afrațlor a miör.

- Am nu Ț-u frică s-nu ti ncurpulađă, lai cristine?

- Țe-i nisă, tra s-ni h'ibă frică?

- Gălină nu easte, đisi preftul.

- Prefte, prefte, gri Țandacük'; tini nu ști, că fui trei
ori pină la nisă ș-aloațlu ș-cuco!lu ș-eapa l'-loai și feata l'-u
vătămăi ș-cu tut aestă ascăpăi.

- G'ini, h'il'ú, ma nu ști, tini, că z-duți, z-duți curcubeta
la apă, pină s-frinđi nă oară?

- Am ți s-fac, părinte, că-ni ded zborlu ș-prindi s-mi duc. 25

- Macă-i acși, fîcorlu a mel, s-ti nveș io țe s-fați: s-afl'i un
preftu ca mini, si-l bilești, si-l bađi k'alea și strănili și s-ti
duți, că mași acși nu ti cunoaști Dina-din-Vali.

- Ma bun preftu di tini no-aflu io, gri Țandacük' și vrap!

I-ari ună cu vearga di cornu. Preftul murì și el il bili și 30
feati cum lu nviță. Țe-ți lipseă, mărare preftu, s-arùți pipèr
tu xeană micari! Apoea Țandacük' na-l la Dina-din-vali.

- Bună-ți-oară, Dîno! gri aestu.

- G'ini viniși, părinte!

- Ști, că murì Țandacük', surată? 35

- Murì, părinte, de alih'a?

- Bre! l-măcăm și grînu!

Dina-din-Vali, cindu avđi hăbărli al Țandacük', nu ștea țe
il' cama facă a preftului.

— Știi tră țe vinü, ȓisi Țanȓacük' ? vinü s-ni dai niști scîndurî s-l'-adrâm k'ivurea.

Tang-tung ! cu tăporlu, cu sk'iparea, tră năõeăm di oară cutia di mortu fu adrată.

5 — Știi țe, Ȕină ? S-intri tu cutie, z-videm, s-frinȓi i nu ? că ma s-poȓi s-u frinȓi tini, și Țanȓacük' u frinȓi și s-toarnă nîpòl di la groapă !

K'iruta intră și strinȓi-ti citră ncoa, strinȓi-ti citră nelo, u frîmsi !

10 — Nu-i bună, ȓisi Țanȓacük'. Adu s-adrâm k'ivurea di h'er. După țe o-adră, tut acși intră Ȕina-din-Vali z-veadă, s-easte că-i sînătoasă adrată. Ună intrată nisă și pac ! il' faȓi Țanȓacük' ali căpak'i, di ȓ-u ncl'idi ș-u sfinuseaști, si-l' plîndi nîla mărătâl'eî di Ȕină. Plîndi, z-g'ileaști, aurlă Ȕina-din-
15 Vali, carî s-o-avdă ! Țanȓacük' o-arucă din anùmirea și-ș lo zverca de-aclò.

— Nu-ȓi ȓișü lo, că pină ma napòl va-ȓi l'aü ș-caplu ? il' ȓiȓeă Țanȓacük'.

Fraȓi'i li umplură zmeànili di frică, cîndu-l viȓură cu ȓina
20 n-casă și gùvili acăȓară.

Ȕina, carî viȓü, ȓe nu viȓu, s-părăcălsi s-u l'artă și s-l'-alasă bana. Al Țanȓacük' l'i si feaȓi nîlă ș-u l'irtă, ma după țe u bągă di ȓurá, că nu va mutrească s-facă slăbinȓă la vîră și va s-mărită cu nîs.

25 Ș-acși s-loară dol'i ș-armăsiră amiră cu amirăroani și fe-
ăȓiră numtă mari. Fraȓi'i ananȓi, di frica ȓinăl'eî, nu cutiȓă
(ctiȓă) ne z-grească. Aclò earâm ș-lo și v-adüş a voauă cîte
un brîn aròș, ma cum tricùl pri la g'ifȓi, sîrgl'iră cînl'i și-nî
li micară, că ș-o avură că suntu ȓivă h'icati.

(Spus de maea-mea Ȕama-l Teja Papahagi, 1886 Avela, Epir.)

30

42. Patruȓăȓi fraȓi.

Eră nă oară, ȓe ș-eră.

Eră nă oară un părinti ȓe-aveă 40 di h'il'. Cîndu l'i se-
apruk'è oara să ncl'idă ocl'il', l'-acl'imă flëorli tuȓi ș-lă ȓisi,
că nîs tora moari, că traȓi dit lumea estă, ma si z-vor, si
35 s-aȓută și să si nsoară mașî, cîndu va s-află s-l'a 40 di șurări.

După dimîndarea faptă di tatăl a lor cu graiū di moarti, fiċorli il străbătură loclu tut di păturli părți, s-află iuvă 40 di feati surări, ma n-cot lă fu! No-aflară iuvă. N-coadă, cari alăgară tuți, căftă și niclu fiċor se-alagă ș-nis, si-ș veadă căsmetea.

Si ncălță mușat-mușat, j-băgă nă cumată di pini tu tastro și trapsi calea. Imnă ș-imnă, calea iu z-duțea, deadi di nă fintină. Fintina țea o-avigl'a nă lamni. Cindu s-aplică tî-nirlu z-bea apă, lamna ansări și-l' đisi:

— Va ti mic.

— Cari s-mi mîți, mică-mi, đisi fiċorlu, ma țe va s-aminți co-aestă?

Lu ntribă lamna: iu oară bună? Și fiċorlu-mușat il' đisi, c-alagă s-află 40 di surări, că suntu 40 di frați și că vor să si nsoară cu nîsi.

— Macă-î acșiti, đisi lamna, țe s-alăđi ma nelo: io am 40 di feati și li mărît, cari s-li loați.

Lamna mutreă s-li mică tuți, că nu-l' ardeă s-mărită feati.

Fiċorlu o-află luguria bună și s-turnă s-lă da tu hăbari ș-a frațlor. Pri de-altă parte lamna acață de-adară nă carti ș-u pitreați a casă-l' și-l' điti a mul'ari-sai, s-l'-așteaptă 40-l'i di frați g'ini, să struxească țupata și s-u bagă dipu uși.

Si sculară 40-l'i di frați și ncălicară cal'i și nk'isiră la lamne. Ađungînd-aclò fură multu g'ini aștiptăți, ca niști đinirăți. Apoea niclu scoasi semnul țe-l' aveă dată lamna bărbat și-l deadi ali lamni mul'ari și-l' đisi, țe lă easti vinita. L'-aștiptă cu tuti bûnili, ndreapsi țupata ș-u băgă dipu uși. Noaptea, cindu tuți s-culcară, na-l și bărbatlu vini și acățară s-puşpu-tească cu mul'ari-ss, cu țe plan si-l' vătămă. G'ini ma niclu ștea tu țe casă s-află și canda durnă pri sk'ini, că nu-l acăță som-nul. El avđi țe ș-đuċurară și lă đisi a frațlor la ureacl'i, să s-arucă prit pălăθiri nafoară. El, caθi-un durnă cu citi nă feată di lamni și cindu se-arcară prit pălăθiri, armăsiră to-aștirnūt mași feătili sînguri. Bărbatlu lamni l-u intră cu țu-pata și no-alăsă ună vie. Nis ș-o aveă că tal'e fiċori mă-ratlu și nfărmăcatlu!

Ne-apirită g'ini greaști a mul'ari-sai s-l'-aducă un fiċor tră ngustari. Cindu trađi mul'area ċerga, țe z-veadă? toati fea-

tili moarti. Băgă să zg'ilească cu boați, să z-deăpiră. La zg'icutli a l'eî vîni și ntreabă bărbatlu, țe ari, țe pățî di zg'ileastă cu boați?

— Țe ma mari lucru vreî s-h'ibă de-aestu? dîse ea. Tini
5 tu loc di fiçdri, feătli vătămăși.

Cripă ș-plăscînea lămîni di țe videă. Apoea acăță să suflă prit nări, s-l'i ascăpiră ocl'il' și s-alagă c-andornic s-l'-ağungă.

Ningă fintîna li lamîni eră ș-un ariū. Loclu ali lamîni eră mași pînă l-ariū. Ațel era semtea luî. Ma nelo nu putea
10 s-calcă, să-l tăl'ăi. Cîndu ağumsi nîs l-ariū, fiçorl'i lo-avea tricută ș-acățară, să-și aridă di nîs și s-lu scănisească.

Carî avdî amirălu, că suntu ahîț goñi fiçdri, l'-acl'imă la pâlatea luî ș-lă deadi 40 di feati a lui nveasti. Amirălu tuți il' vrea, tuți il' durea, ma cum vrea niçlu fiçdri, vîrnu nu vrea.
15 De aestă frațl'i ațel' mărl'i nu putea s-lu veadă ntr-ocli și tut l'-u h'irbea. Niși mutrea cum di cum s-lu k'ară.

Nă quă amirălu, amvîrligăt di 40-l'i di dînirăți și di 40-li feati a luî, șideă pri measă hăriòs. L'-arideă barba di g'ineață:

— Carî i ca nîmi, dîsi nîs? 40 di feati avûi, 40-li la g'ini li
20 mărtăi, di-nî feçû 40 di dîniri unu ș-un!

Tuți fiçorl'i, afoară di niçlu, griră tu nă gură:

— Maș atumțea va poți si dîți, că le-ai tuti bûnili ș-tuti mușutețli dipri lumi, cîndu va s-ai ș-merlu din gărdina lămînil'eî.

Aestu eră un mer țe nvîlică 3 ori cu oara largu. Al amiră
25 il' k'ică, cîndu avdî di merlu aestu și cădû linđit. Vîră di mărl'i fiçdri nu cutiđă s-lo-aducă. Tut niçlu și acăță înima cu dințil', ș-feați crucea s-l'-ağută Dumniđău și trapsi s-aducă merlu, că nîla l'-eră, cîndu videă, că amirălu easti niputût.

De-abușala, de-abușala s-trapsi pînă ningă gardu și mutri
30 prit cărpitură. Tu gărdină eră un pat iu durnă lamîna. Pri pat eră merlu și ningă pat nă buti plină cu apă. Tamam atumțea u umplû lamîna, tra z-vînă să si scaldă bărbatu-su Fiçorlu, s-trapsi azvarna-zvarna, distupă butea și ea z-guli. Apoea fuga ca un puil'u se-ascumsi prit brușturi. Lamîna
35 trapsi la buti și carî o-află goală, acăță si strigă. Mul'area vîni ș-nisă și ca de alih'a butea eră goală. «De! dîsi, nu va o-astupăi g'ini!» și dusi s-aducă altă apă.

Lamîna s-teasi s-fură un somnu, pînă s-aducă mul'ari-sa

apa și lo-alăsă merlu pri pat. Fićorlu, de-abușala, de-abușala, viñi pre-a-furișalul, il lo merlu și fuga !

Cĩndu z-dișteaptă bărbatlu ș-caftă mer, merlu locu s-feați. Intreabă mul'ari, fićdri, viră nu ștea țe s-feați merlu. K'irũ

5

ș-k'irũ. Fićorlu, carĩ lo-adusi merlu l-amirălu s-nirară tuți frați'i, cum putũ de-ascăpă cu bană și nu-l măcă lamna.

Tut acși frați'i, să se-ascapă di niclu, țe lo-aveă și'e ntr-oc'i, că tora l-vrea ș-cama vasil'elu, d'isiră, că nis țe putũ, di lo merlu, va s-poată s-l'a ș-cucotlu țe s-hărneaști cu orđu de-10 amalamă.

Fićorlu tut acși, cu ġuneața luĩ, cu știrea luĩ, lo-adusi ș-cucotlu. Frați'i s-creapă ș-cama multu ! De-ațea niși il băgară amirălu, să-l pitreacă s-aducă ș-calu a lămnilor, țe mică h'er.

Șcurtu zbor, fićorlu aleptu nu s-trapsi năpdi niți di l-aestă. 15 Feați cum feați, băgă mĩna pri cal și pină s-ță freți ocl'il', lo-adusi. Lo-avină lamna, lo-avină, ma nu putũ s-lo-aġungă, că fuđeă calu di mică loclu j-bea nior'i.

Frați'i, cĩndu viđură și ġuneața estă, lă viñi z-dĩngĩnească tu k'ali. D'isiră a vasil'elul atumțea s-ul pitreacă s-l'-aducă 20 ș-lamna vie. Amirălu l-pitricũ :

Tuti ca tuti, li feați ġdnili aleptu, ma tora pr-ũ ascăk' ?

S-nu ti duți, nu s-fățea. Cum s-l'-o asparđi amirălu? Țe fați nis ? ș-adară nă păreac'i di strañi noaũă dit ac, să nveaști, ș-treați k'ipri-ș-clòputi cĩti putũ s-poartă ș-apoea, după 25 țe le-astupă ġ'ini-mușat, ș-șĩmsi apala și trapsi cu numa-l Dumniđăũ la lamni. Aștiptă oara cĩndu nu-l acasă și sin-hĩpsi pri tăvani. Acăță apoea de-adră nă guvă cĩt să ncapă un om și distupă k'ipri'l'i și cĩndu viñi lamna s-mică, di nă oară se-astrapsi cu apala scoasă și-l' d'isi :

30

— Ai, că pină tora țĩ-fu ! Io h'iũ harlu pitricũt di Dumniđăũ s-ță l'aũ sũflitlu. Li umplũ lamna. Trimbură ca vearga.

S-pălăcársi lamna s-l'i alasă d'ili mași cĩt si-ș l'a ahtea și sĩndili, tră țe-l' feați frătĩli ațel niclu ațilòr 40, ma carĩ lo-avđă.

35

L'i ncl'isi ocl'il', il băgă t-un sac, il lo din anũmerea și-l dusi l-amirălu viũ.

Cĩndu viđũ amirălu ġuneața ș-mintea fićorluĩ, dipusi di

pri scamnu și băgă fičorlu ațel niclu. Ș-acși, d-ıu mutreă frațli s-l'i facă arău, Dumniđău il feați amiră și frațli a-ğumsiră se-ascultă di zborlu a luı.

(Spus de Guvița Dumitru, Avela, Epir.)

43. Țeățirle.

5 Earà, țe nu ș-earà.

Earà ună oară un om cu nă mul'ari. El' no-amintà, ma dureà s-aibă un fičòr, s-aibă cu carı s-lă treacă oara. Cındu dădeà mărățli di videà lumea alantă cu fičòrli ım brață, cu gońl ınsurățli ș-cu nipòțli, l-armăneà mintea.

10 Aeșfi doı ıńși, nu armıneà searà di la Dumniđău, țe s-nu să ncl'ınă și țe s-nu đică:

— Doamne Dumniđale, dă nă ș-a noauă un fičòr!

Cu-tut-aestă părăcălia lor nu fu ascultată. Atumțea niși u șutiră frınđa și acățară s-caftă al'umtreă: «Doamne! da-nă
15 un nic ș-las h'ibă ș-cit nă țeățiri.»

Carı bizirsı Dumniđălu di căftărli a lor, se-ascapă di el', lı deadi un fičòr, nic cıt nă țeățiri.

Țe-că fu nic? A lor lı si păru că amintară Hristolu: Il vrea ca ocl'il' din cap și nu l'aspărđeà k'efea vırnăoară!
20 Cum si-l' bagă numa, cum si-l' đică, il numățiră «Țeățiri.»

Nă đuă tată-su dusi la agru, s-ară. Muma-l' cripà ș-căńiseà, că no-ari cu carı s-l'i pitreacă prınđul la agru. Țeățirli, ma ș-avđı mă-sa ıu cripà tră ahıntu lucru, arsărı și-l' đisi:

— Țe crek', mamă? Lo-aduc ıo prınđul la agru.

25 — Am cum va-l aduți tine, că-nı h'ıı nic și nu-nı poți scumbul ali mumi?

— Nu! las h'ıı nic, pot s-lo-aduc: ncareă tot țe-ai tră la agru pri gumăr și lo-aduc ıo.

— G'ini, đisi mă-sa, macă poți, du-ti, ma s-ai angătàn s-nu
30 k'erı calea țivà.

Țeățiri, n-calăr pri gumăr, arsăreà dipri nă ureacl'i prealantă a gumarluı și grea pravatòs: ai! pri! uș! și, sk'ınă-l la guși, sk'ınă-l la căpul'e, lo-adusi.

Tată-su, cındu-l viđu, nu lu ncăpeà strănili di haraũă. Il
35 lo, il bășe și-l' đise:

— Ağumsiși ș-tine, h'il'ü, s-aduți luinã a pãrinților și s-l'i fați s-adil'e ?

Prîndîrã mușat-mușat, dizjugarã boi'i și se-apusirã to-aumbratã, si-l' coacă un somnu, pînã s-treacã avia cãloãril'e.

Citrã mirindi, cum apîrni s-avreađã, s-acãțarã di agru. Al 5 Teățiri l'-intrã: s-facã ș-nis agru! «Nu! h'il'ü, cã h'if' nic» il' dîțeã tatã-su, nis: «nu! vai fac ș-fo agru!»

Se-anduplicã tatã-su ș-lo-alãsã s-arã.

Dișteptu cum earã, arsãrinda cîndu pri un boi, cîndu pri alantu, z-duțeã ãgrulu prima. Nu tricù multu-puți'n și ea lu 10 treați nã cãrvani. Cãrvãnar'l'i boi ved, arari ved, om nu ved. «Bre! s-lu micã luplu, țe s-h'ibã ș-aestã?» si ntreabã el' ?

— Țe s-h'ibã, greaști tatã-su al Teățiri, fiçorlu a mel' ?

— Car'i fiçor' ?

Teățiri, țe le-avđã tute aesti, gri de-aclò iu arã: 15

— Io! am car'i altu? Nu mi vidèți, lai arm'i'ni?

Cãrvãnar'l'i boațe avđã, om nu videã.

Cãțarã si-l veadã, țe z-veadã? Teățiri vie. Nu puteã si-ș ținã il'ili de-arîdeari cãrvãnar'l'i, di boea și di șicațl'i țe-as-puneã aestu ang'udã. Nicu j-drac! Un cãrvãnar il bãgã tu 20 ocl'u și vru s-ul l'a:

— Nu ni-l dai aña fiçorlu aestu, il' dîțe a tatã-su'i, si lo-am dipu cal' și-ți dau cît cați ?

— Si-l dau io sùflitlu, h'icãtile-a meali? ațeã nu s-fați! Io vidüi ș-pãțil pînã s-lu vedu ntr-ocli și tora si-l dau? 25

Teățir'l'i d-lu stãtea: «mi duc» dîsi, «tata; l'a groșl'i tini ș-mi duc».

Citi-l' feați tatã-su, citi l'-adrã, țivã nis: «va mi duc și sã nu-ți h'ibã zori, ne cît trađi nã ungl'i!» și-l cãlcã cu ocl'ul a tatã-su'i nã oarã, s-aduk'ascã, cã nu z-duțe trã totna. Ș-30 apoea l'-dîsi ascumtã tu ureacl'i, cã nis va-l' arîdã și va s-toarnã a doara.

Tatã-su l-deadi și-ș lo groșl'i.

Teățirea, cãvalã, cîndu pri cãpul'a unui cal, cîndu pri a-lintüi, cu strigareã, cu avinareã, nu-l' alãsã sã se-arîspîn-35 dascã cal'i.

Cãrvãnar'l'i s-lișinã di arîsuti și necã ș-o-aveã mintea la cal. Ağumsirã la nã hani și s-turnarã s-umplã cõfli cu vin și se-acumpãrã, car'i, țe-l lipseã.

Armàs singur dipu cal', Țeățiri, cumu z-băligă nă mulă, si nh'ipsi sum băligă și-ș mutri di lucru. Vin cărvănarl'i caftă Țeățiri, grescu, acl'amă, aestu mutus! Di frica drăgat-luī, că mūlili aveà intrată tu agri, nu cama mutriră Țeățiri
5 ș-măđiri, ma o-angănară cățaoa.

Cit ascăpitară niși dipu deană ș-na-l Țeățiri o-adună cîtra la tată-su. Calea-calea ađumsi la un pom. Sun pom erà un preftu cu gumarlu ncărcăt di liturg'ii. Preftul se-aveà teasă z-doarmă. Țeățiri, agalea pre-agalea duți la ureacl'a preftu-
10 luī și huhuteaști nă oară cît poati:

— Acățați preftul, s-lu billm cu sturnarea!

Laflu preftu s-află din nă oară mprostu, ca viră viftu mbităt. Nîpđi avdi boața și mindueaști, că furī va s-h'ibă. Ș-lo păpūțali tu mină ș-acată-l carī poți! Carī mutreà litur-
15 g'ii, carī mutreà gumăr tu oara ța? mutreà om̃lu caplu s-ascapă.

Nu tricū multu și na! Iu vini un Arbinès cu un tastru di flurii Cum suntu Arbinesl'i, află gumăr fără domnu, s-feați domnu și-l' k'ică di cuțak'a di sumăr tăstrulu cu flurii. Apoea se-
20 aștirnū si-l' tragă un ocl'u di somnu so-aumbrata pomluī.

Ș-aistūi Țeățiri il' vini la ureacl'i și-l' huhuteaști nă oară di-l' si trunduiră mădulării Arbinesluī. Fuga ș-aestu cîtră n-hoară.

Și ncălică Țeățirli pri gumăr și dă-l' incoa, dă-l' inclò, 25 ađumsi la tată-su.

— D-Iu le-aflăși, tini h'ilū, aesti liturg'ii, ș-aesti flurii? ntribă tată-su:

— D-Iu s-le-aflu: liturg'iili di la un cūrlu-păpă ș-flurili di la un Arbinès!

30 — Macă di la preftu, h'il'ū, g'ini feațiși, că niși le-amintă fără asudoare. Ș-Arbineslu, nu va zbor, că le-ari furată, că pisk'esi nu va le-aibă loată.

Ș-aclò nī-earām ș-Io și-nī deădiră ș-ania nă flurie și vă-acumpărài lucrī mușati, ma tu vinită, sirgl'iră cînl'i a Dau-
35 cațlor și-nī le-arăpură.

(Spus de sora-mea Mia Damașotī, Avela, Epir.)

44. V ò m b i r a.

Earà, țe nu ș-earà. S-nu earà, nu se-aspuneà.

Earà un țelnic ș-aveà și nă mul'ari. El' amintară-amintară fițdri viră duzină, ma tu ahîți fițdri nu lă deadi Dumnițău niți nă feată. Ș-ardeà mărăți tră nă feată. Caimolu a lor aestu earà. Seara, cîndu s-culcà ș-fățea crucea citră la Dumnițău și-l părăcalseà : «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată !»

To-apirită, cîndu si sculà, tut cu zborlu ațel : «E ! Doamne, nu nă dai ș-a noauă nă feată !» 10

Aclò iu să ncl'inà, căriști cum, lă ascăpă na oară grăilu : «feată s-h'ibă și las h'ibă și vòmbiră, că tut va u vrem cama di fițdri, că va h'ibă ună to-ahîți mascuri.»

Griră tu oară lae, că na iu lă s-feați un nic și ațel s-h'ibă feată vòmbiră ! A lor lă si părù c-amintară nă vāsilie ntreagă ! 15 canda lă se-amintă Stămăria n-casă ! Țe z-điți ? I-arfideà inima ca țerlu cîndu-ı soarli.

Nu tricură trei-patru đili și eăpili a lor, că earà multu avuți, apirăriră s-h'irisească. Vălmălu minti n-cap no-aveà, că-l' k'ireà citi ună-ună n-đuă și nu puteà s-aduk'ască, di țe 20 priči k'ireà : lup easti, ursă easti, drac easti, nu ștea.

Bre ! să-l mică luplu, să-l mică ! Țe s-h'ibă ș-aestă ?

Domnu-su a eăpilor, cîndu vălmălu l'aduțea k'el'li ația, de-ația, zg'ileà cit lu ncăpeà gura, că aestă s-fați cu vălmălu, că vălmălu-ı ună cu furlu. 25

De ! țe z-điți ? Vălmălu nu earà de aeri, de aoaltari, tu pinea aestă. Nis ahîți ani nu s-plîmsi șil'a di nis și tora domnu-su si scoată foclu din gură ? Nu s-micà aestă. Scoasi de lă deadi căpèstrulu și-și mutri di lucru. Dusi de se-arugă al'urea. 30

— Va mi duc s-avegl'u io, tată, đisi fițorlu ațel marli.

— Du-te, l'-đisi tată-su, ma disfă-ți ocl'il' patru.

Duse aestu, avigl'è, avigl'è pină nađă-nopti, nu z-vidù țivà : Durnà eăpili tu protlu somnu. Citră de-adoară z-deadi fițorlu pri mină s-agirșască nășeamă, că đițea nis : «Macă pină 35 tora nu z-vidù zlapca, niți de-aoà și nclò nu va vînă.»

Tamam cit agirși ș-un niđr lafu ș-murnu, ca nă nēgură

ndisată lo-anvîrligă maslu a eăpilor. Cîndu s-trapsi niorlu, trei eapi dîteă mărătîli m-padi ca nişti nveasti, di ti curmă nila.

Sculîndalul fîcorlu, nu l'i se-astîndeă foclu, cîndu viđu lă-
eața ș-cama multă zori-l' vîneă, că țe s-nu sta s-aveagl'e pînă
5 se-ăpiră de-a-g'înealul!

Cîrtît fîcorlu, nk'isi cîtră a casă la tată-su, cu caplu spin-
durăt, canda lo-aduțeă la spinđurari.

— Nu creapă, h'il'ü, il' dîsi tată-su, aestă va h'ibă di la
Dumniđăü, că nu-i nă đua, nu-s douaüă, aestă-i tută đua. Noî
10 z-bînăm !

A doăüa-z dusi fîcorlu di mesi s-aveagl'i irg'ilelu. Avigl'e
cît avigl'e ș-aestu și cîtră de-adoară, nă negură, nă lăeață
l-culcă t-un somnu greü, că dîteăi: țară di mortu l-băgară.
Ne că bătü a-viü dip pîn to-apirita g'ini. Diștiptîndalul-si,
15 păți ș-el ca frati-su: Alti trei mîrși di cama mușătîli eapi
eară teasi m-padi leși.

S-turnă ș-nîs a casă, ca nîs țe nu vrea. Ș-nu l'-eară ahîntu
di eapi cît l'-eară, că nu află, carî easti măturlu țe lă goacă
hunerea estă.

20 Acși avigl'ară un di un tuți frați'l'i, pînă ađumsi oara ș-a
niclu s-aveagl'e. Părintil' nu vrea s-lo alasă, lă eră frică s-nu
pată țivă, că nic ș-eară. G'ini ma, ț-aflăși cap di grij s-umpli și
s-l'i torîi mintea, s-armînă a casă. Dîsi: «va mi duc» a lui să
s-facă !

25 Iși țimsi pălăștîli, k'ică apala di guși ș-lo tufek'a și băgă
se-aveagl'e. Aestu, ca fîcör cama nic, năinte țe să se-amintă
vombira, mă-sa lu nvișteă tu fitești, di dorlu tră feată. Ș-tu
urecl'i-l purtă cu verî. Acși că amălli ali vombiri nu se-acăță
di nîs. Cîtră de-adoară acăță somnul s-lo-aducă divarliga, ma
30 țivă, nu putü si-l' bagă mînă. Cît cripă đua și na ț-u negura
ș-niorlu, laü ca k'isa, se-alăsă pri maslu a eăpilor. Fantazma
l-u intră a eăpilor hrap-hrup! s-li mică.

Niclu foc l'-ari nă oară, foc doauă orî, zmulđi apala și dil-
dăsești pri nisă, si-l' l'a caplu. Se-ănăpă, ore färtic, dol'i di
35 tufă și dă un, dă alantu, nă oară cu oara. Se-apruk'à se-ăpiră
de-a-g'înealul și fantazma nu-l' si videă tu luină. Viđü, țe
nu viđü, că nu u scoati n-cap, si zmulđi dit mînlî a gônîlul,
și azboairă nîpöi cumu-și viîi.

Fîcorlu, tu arcarea țe feați, u lăvuî pri đîđitic. S-turnă el

acasă și băgă se-aspună țe-l' si tih'isi, cum z-bătù ș-cum u lăvul pri ȕiȕitic. Aclò lu spuneà ș-arcă ocl'il' pri vòmbira țe durià tu sàrminișă, cîndu țe z-veadă ? Dit ȕiȕiticlu a l'eî curà sinȕi.

Aduk'i, că nisă easti fântazma, țe li mică eapili. 5

Mutrita l'eî earà ntregă c-ali fântazmă.

— Va u vatăm ! gri el, va u diñic, că nisă-l cățaua, țe nă k'ari tutiputa ! și trapsi apala si-l' l'a caplu.

— Pupu-pu ! țe v-adări, zg'ilì mă-sa, tată-su, ș-lo-acățară și-l ȕinură, s-nu u tal'e. 10

Mă viȕù nis, că nu-l alasă, ș-lo ocl'il' de-aclò.

Tricură mală di ańi de-atumțea. Ğònili, carì alăgă-alăgă tu xeani ș-nu alăsă loc nealăgăt, nă ȕuă di prumuveară, cum sà nsurinà la soari, ș-adusi aminti di casă, di părinți, di tutipută, și-l loară lăcrinli și-l arupsi un plingu jil'òs. Z-doari 15 loclu-ȕi, z-doari vatra părintească, z-dor oamini'li atăl'. Nk'isi si z-ducă acasă.

Calea află nă l'undară țe o-acățară pònurli s-feată și nu puteà. Nisu ș-feați di inimă și-l' lișură fitarea, acși cum ștea el di la eapi. L'undarea stătù și-l' ȕisi atumțea : 20

— Tini țe-nì feațiși aestu bun, țini semnul aestu și cîndu va s-h'iì tu angusă mari, aprindi-l și aclò va me-aflu, s-ț-agùt.

Ma nclò află nă ursă ; cu limba scoasă nafoară, șideà ningă nă fintînă și nu puteà si-ș bagă caplu, z-beà, că era k'etri di nă parti j-de-alantă. Ea vreaì creapă di seati. Ğònili scoati 25 căcùla, u' umpli și-l' da z-bea.

Ursa, tută harauă, scoati și-l' da un sen.nu, un per, și-l' ȕiȕi :

— Tini țe-nì feațiși bunlu aestu, l'a-l perlu și cîndu va h'iì tu anang'i greașă, aprinde-l ș-aclò va me-aflu. 30

Ma nclò deadi di nă lupoańi. Tut acși ș-cu aestă, o-ascăpă dipri moarti și-l' deadi un per ca sem.nu, tra s-o-acl'amă tu strimtură.

Cîndu aȕumsi măratlu ĝoni n-hoară, l'i se-arupsi inima di țe viȕù : Càsili tuti pondi ș-ermi. Canda tricù pușcl'a pre-35 aclò : ni ȕipit di om și di pravdă nu se-avȕă. L'-vińi a lui ergu, că vòmbira va le-adră tute aști lăèți. Aȕumsi ningă casă-l' ; te-aspăreài di marea tățeari : ni fiȕòri, ni nveasti,

ni cînl tu avlie, țivà, dip țivà! Ți si cutrimburà cămeașa di pri tini.

Șidù, șidù pri pidùl'ũ și s-mintuì ca vîră oară cu oara: să se-alinã analtu n-casă i s-nu intră dip. Feați inimă ș-intră, 5 că di fricoșl'i el nu earà. No-apucă s-alinã scara și na-ț-u vòmbira n-față-l'! Ș-nis se-aspăre, ma ș-nisă li gînusi vāsili, cîndu-l vidù, că ștea țe păți la eapi. De-așea mutri s-lo-andù-plică cu aplàn s-lu mică, cum mică ș-hoară tută. Ea dințil' il' ținea tu țilăr. Si z-ducă si-l' l'a, l'-earà frică s-nu fugă, 10 tr-așea-l' dîsi :

— Na tăpsia estă și furculița și s-te-ăgòđi pînă s-vîn mini, că mi ducu-n țilăr, s-adăr țivà micari, s-micăm.

Cît fuđi nisă și na-l iu-ți vîni un șoaric și-l' dîți:

— Țe stai, lai mărare, țe stai? Așea dusi să-și l'a dințili 15 și z-vînă s-ti facă nă mișcatură.

— Am țe s-fac, gri gònili?

— Umple-ți zmeana di cînuși, eși prit buharè, spinđură zmeana acdò și tini l'a-ți perlu de-aoà.

Acși feați fiçorlu și șoariclu zdrîng! incoa, zdrîng! inçlò 20 pri tăpsie, ma tut asună, tra s-nu aduk'ască vòmbira, că fiçorlu li căli din casă.

Turnîndaluì vòmbira țe z-veadă: șoariclu cum arsăreà pri tăpsie. Caftă fiçòr tu dulăk', caftă pritu tuti părțili, fiçorlu l'-alăsă sinătati. Mutreaști tu buharè, veadi zmèanili. El easti 25 cînili, gri nisă și sirgl'i, c-arapsa, cu ùngl'ili s-lo-arupă. G'ini-ma, nă arupeari și cînușa tută l'-si dusi ntr-ocli. Păți ș-vidù pînă si-l' vînă videala și fuga ca zurla dipu nis. Torlu, torlu lo-ağumsi. Fiçorlu, cari vidù, că va-l acață, țe s-facă? Earà acdò noaună pluk'i. Se-angîrlimă, agoña-agoña pri un di niși. 30 Atumșea vòmbira acăță cu dințil' să-l surpă pluplu așel. Fiçorlu, cît loa s-cadă pluplu aestu și se-arcă pre-alantu. Vòmbira ș-aestu plup il surpă cu dințil'.

Surpă un, surpă doi, aproape s-l'i surpă tuți. Avea ngli-țată fiçorlu di frică.

35 — Bobo! măratu-ni, zg'ili el, va mi k'ară cățaua di vòmbiră. Di nă oară l'-ascăpiră tu minti di seamnăli dati di l'undară, ursă și lupoañe. Ascăpiră nă oară cu mînearlu, le-apreasi trelli seamne și ea-le zlak'li iu-și vîn tu nă fugă cu limba

scoasă. Cît li viđù el, il' viñi ònima tu loc și-l' părù, că anviadă diznòđ, d-ïu earà pînă tora mortu ș-ningrupăt.

— Sî! lă fați nîs nă oară, făși-făși s-u scutèți vòmbira!

Ahîț vrea eali și carî se-aurîră, s-u diñică de vie.

— Țineți-u, gri gònilî di pri plup, țe z-dîpuneà, ținèți-u, 5
că voi s-u ntreb țivà.

Aestu u ntribă, iu-l' suntu părințîl', frațî'i, lumea, prăvđîli, nă duñauă ntreagă?

— L'-mîcâi, gri vòmbira!

— Sî! li fați nînga nă oară a zlak'lor și u scòasiră făși-10
făși, di no-armasi țivà di nîsă.

Aclò iu șideà pri cùțurlu di plup tál'at măratlu di fiçòr, plinđeà, cu lăcriñli ca pruna, moartea părințîlor și părigurie no-aveà. Cum ș-aundeà cùțutlu cu seùlu alî vòmbiră, căđù nă k'cută di seù pri cùțur și țe s-țá veadă ocl'îl' ? pluplu 15
di nă cali și-ș viñi la loc!

— Bre! đîsi nîs, țe va h'ibă ș-aestă?

Lo seùlu a vombirăl'ei ș-acăță s-aungă și pluk'î ananți ș-ananți j-vîñiră la loc. Aumsi hoara, anvară lumea tută, părințîl', frațî'i-l', soea, tutiputa, tuti vîñiră la loc, cum earà 20
ma naintea.

— E! lă đîțe atumțea gònila a părințîlor nu v-aspuneàm lo, că vòmbira nă k'are, voi nu pistipseàț și nu vrut s-me-
alásăși s-u diñic nînga dit leagîn. Viđùț țe-adră? S-avèți hartă a zlak'lor, că nîsă vrea vâsilipsească aoați! 25

— De, h'il'ù griră ș-părințîl', carî se-aștiptă l-aestă? Ma z-bîñeđî tini țe ne-ascăpăși și s-ai bîñîli a loclui.

Părințîl' l'-dădeà urări cu saclu a fiçorlui, fiçorlu a zlak'lor zlak'li nîpdi a gònilui, țe le-ascăpă bana, că tut si ca ncăcà, carî di carî se-ascapă di urări. Carî viđùl' acșiți, că nu li vrea 30
ni un, ni alantu: «stați! lă grescu, macă viră nu li va, dați-li ncoa!» Ahîț, le-arăp ș-fac năparti. Aoà s-me-acață, aclò s-me-acață, me-avinară-avinară, pînă ađumșu ningă un arîu.

Ma viđùl', că vrea me-acață, le aruc tu arîu ș-lă đic:

— Macă-i acșiți luguria, loați și voi, s-l'au ș-lo. Și armă-35
siră tuți cu gura căscată. Niși s-turnară acasă-lă și io-nî viñù aoà z-vă aspùn avoauă părămișlu aestu ș-tora se-aspună ș-altu.

(Spus de teta-mea țal Ghiți Papahagi, Avela, Epir 1886.)

45. Omlu fără căsmeti.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà nă oară un om fără căsmeti. Iți acățà s-adarà, tut anàpuda l'-ișà. Pri amàlamă z-băgà mîna, k'atră-l' si fățea; ahîntu tersenè l'i si duțea. Și carî s-înrèg' tră fumeal'e, aveà cîtă z-điți, cã nu ștea cum s-u scoatã n-cap cu urfaña.

Nă duã țe minduî nîs? «More, pîná cîndu vai bînèđ io cu ftoh'a n-casã? Va mi duc s-nî aflu căsmetea.» Gri a mul'ari-sai, să-l' bagă nă cãrveal'e tu tãstru și o-adunã să-și aflã 10 căsmetea.

Cîti-l' feați mul'ari-sa s-lu țînã, să sta a casã, cã carî vai mutreascã di fumeal'i, țivà nîs! Nu s-feați si-l' si toarnã caplu U ligã tu greaũa, ca gumarlu pri punti: «va mi duc și va mi duc.»

15 — Du-te, l'i-đisi ș-mul'ari-sa, fã cumu-ți tal'e caplu!

Dupu țe z-dusi, cîtu z-dusi, astãl'è calea un om. «Oară bunã!» unlu, «bunã se-ai» alantu:

— Nu ti ntreb, đisi omlu fără căsmeti, ștîi tini cîtrã iu l'a pîni căsmetli a oãmînlor?

20 — Cum s-nu știũ, criștine, cã de acłò vîn.

Și aestu l'-aspusi loclu, iu s-aflã.

Aclò iu dusi fucarãlu-și, na, da ocl'i di doaũa căsmetî; el tu oară li cunuscù: una earà a frati-sui ș-anantã a lui.

Ațea a frati-sui era multu lucrãtoani. Tutã dua nu o-acățà 25 loclu di lucru. Noaptea si sculã nidatã soarli și lucrà, lucrà, l'i si frîndeà mînli. Casa l'eî eara nã pãlati ntreagã și țe nu-aveà nauntru? Di tuti. Ti k'irdeài nauntru to-avuțami.

Anantã, a lui, earà unã linãvoasã ș-unã agru-cũmbanã, cã no-aveà soațã. Dua tutã stãtea arucutitã cu curlu cîtrã soari, 30 teasã ca vîrnã pal'ũ-dosã. Casa l'eî erà nã cãsicã cãlivuęcã (cãlivușcã), fãrã șamuri, fãrã uși, cã eara điqirãl de-arcoari Đf-l' acãmatã și scoati-l' oclil'!

Aestu cum u viđũ, l'-u intrã pri zvercã cu cãmaga și-l' zğ'ileà:

35 — Aoà stai, cãțauã și mbogrã, arucutitã cu curlu la soari. cîndu ania nî mor fiçorl'i di foami acasã?

Și dă-l', dă-l', dipriună, arsări linăvoasa trei pălâni n-sus di dor, țe u durea.

— Tora s-ti ved pri lucru, fați nîs, că di nu, ti psusescu di școp tră semnu !

Căsmetea, cu tut-aestă, di leani, l'-angrică z-dișcl'idă pînă 5 z-grească.

Cara ș-u umflă nîs cît u umflă și nu putù s-o-aducă n-cali, s-toarnă căsmetea frati-suî și-l' dîți:

— Vreî, om bun, di-ți bađi mintea cu nîsă! Iți si-l' fați, cît s-u bađi, din cot îți sun tuti! 10

— Čarelu? ntribă aestu.

— Čarelu mași la Dumniđăũ poți si-l' afli. La nîs du-ti s-ță da viră minti, că di la căsmetea ta k'irduti le-ai tuti, iți s-fați. Acsi-l' cruită nîsă.

L'-deadi mûndili ș-nîs atumțea și s-lo dipu mintea țe-l' deadi 15 căsmetea frati-suî. Ș-lo calea di guși și imnă-imnă, p-agalea-galea, ađumsi la Dumniđăũ. Cum ș-intră nauntru, că-l' vîneă arșini. Ș-lo lnima n-dinți tu soni și trapsi ndreptu la Dumniđăũ ș-lu s-easă, s-easă!

— Țe pîn-aoă, lu ntribă Dumniđăũ? 20

— Țe s-h'ibă, Doamne? acși ș-acși, va-nî moară fumeal'a di foami tră semnu, cu căsmetea țe-nî deadiși. Și ea, vinú pîn aoă s-ti pălăcársescu, s-fați cum s-fați s-nî-u l'ai dipri zvercă, si-nî dai nă căsmeti ca lumea.

— Om bun, gri Dumniđăũ, nu știî tini, că țe-l' scriată, 25 scriată armîne? Aestă nu să ndreađi, ma că vîniși pîn aoă, s-nu ti torîi fără lucru, ea țe pot s-ță fac: va s-ță pitrêc un fiçor și va-l fac cu căsmeti bună, țe s-caftă, s-amintă tu oară Aestă pot s-ță fac!

Omlu fără căsmeti s-teasi, bășe mîna Dumniđăului și hăriòs 30 o-adună coada cîtră acasă. Și z-veđi tini tora? Cît apiri și lă se-află un fiçor tră semnu! albu ș-mușat ca soari. Fiçorlu, qua țe s-află, armasî acasă, ma qua lantă: «tată, tată!» dîsi el. «bagă-nî nă cumăt di pîni tu tastru, că va-nî fug!»

— Cum vaî fuđi, h'il'ũ, noi dîțeãm cîndu s-ti videm, s-ti 35 hărsîm ș-tini, nivinită, vreî și s-fuđi?

— Va-nî fug, tată, că nu mi ncapi loclu aoă.

Băgă atumțea mă-sa s-plîngă, să z-deăpiră și s-lu pălăcăr-

sească: «șeđi, bune! șeđi, slabe!» că pîn tu soni s-șuță min-
tea fićorluđ ș-armasi acasă.

Di atumțea omlu fără căsmeti avù di tuti și lapti di puil'ù
s-căftăl la nis ș-lapti di puil'ù aflài.

5 Ș-acși-ı cu omlu: cum si-l' h'ibă scriată!

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

46. H'il'lu de-amiră.

Erà, țe nu-și erà.

Erà nă oară un amiră. Aveà di bünile tuti; ma, s-fați om
fără dor? Ca tută lumea aveà ș-nis nă pènură tu inimă:
10 no-aveà carı s-hărsească.

— Țe u voi, dıțea el, avearea și amirăril'a, macă no-am
fumeal'e s-u nk'irdăsească și si-nı poartă numa după moarti.

Veđi, că amirălu no-aveà fićorı, tră aestă l' plinđea inima
lui. Ma țe-adră, țe no-adră, lùcurlu a lui, că pîn tu soni amintă
15 ș-nis un puil'u di fićor, di ți-erà, să stai să-l mutrești și s-nu
ti saturı di nis, ahintu mușat erà. Z-veđi apoea ziafeti ș-lucri
prit amirăril'a ntreagă, di dıțeai, că no-au bițită.

A treia-z, cindu vliră mırili si-l' bagă mira, eali acățară
să si ncaı ună co-alantă, cindu vini luguria la cıți anı si-l'
20 da! Nica dısi s-lo-alasă z-bıneađă pınă s-alg'ască, că unu
ș-tut i la părinți.

Ațea di mesi, nolğicana, dısi, s-moară tu noaüli dıli tra
s-nu-l plıngă cu foc lumea; ațea ma marea u täl'è:

S-moară tu unsprăving'iți de-anı, cindu-ı bana ca ma du-
25 rută ș-cama dulți, plımtu di lumea tută.

Nolğicana tut cama bună di marea, că dısi can, s-moară
tu noaüli dıli. De alih'a, că z-doari ș-niclu cındu k'ari, ma
nu ca gönili.

De aestă nısi nu puteà să si ndreagă tu anı. De-aoà ncă-
30 ăarea lor. Ună «a mea va s-facă», alantă «a mea va s-facă»;
marea, cum ținea foärtica tu mină «crișt!» il' fați a h'irluı
și armasi z-bıneađă h'il'lu de amiră mași vıng'iți anı.

Amirălu avıgl'à ascumtișaluı s-avdă căsmetea fićorluı și
avđi scriata nfărmăcoasă țe-l' băgară mırili! Nis z-băgă să
35 se-alumtă cu tut aestă tra si-și ascapă inoara. Țe-adră? Altă

nă pâlăti tută di vilie. La poartă băgă avigl'itòri, s-no-alasă s-intră niți puil'ù nauntru. Aeșți avigl'à ȝua ș-noaptea niminăți di la poartă, videm, pr-lu va s-intră ponda di moarti, tra s-lo-află ?

Aproapea se-ascapă fiȝorlu. Știi aȝumsi cît se-olasă unspră- 5 vîng'iț'i și s-calcă tu dospă-ving'iț'i, cîndu na, lu-l' pitreați tată-su nă cîneștră co-aună, ca totna. Fiȝorlu, hăriòs ș-nîs, că ascapă di moarti, șiȝù s-mică aunăli. Iu s-u scoată draclu, to-arăpune nă nipîrticuse adunată culcùș. Aestă-l mișcă di buȝă. Tu oară aurlă ȝònile di dor cu boați: «aȝutòr, aȝutòr, mi mișcă ni- 10 pîrtica! mor-mor!» pînă z-ducă z-da tu știri a tată-su, el și-l deadi suflitlu măratlu di tinir!

Plîmsi tată-su, zȝ'ili, di vrea glărească di dureari, ma ninga nă oară h'il'lu nu s-turnă dit lumea nantă, nu s-turnă!

De-aȝeă, nu poati s-h'ibă al'umtrea di cum l'-easti băgată 15 a omlu a trea-ză di miri.

Aȝeali ș-tuti, inî fûl și io aclò.

Și ncălicăi pri un cal cu șauă
Și vină z-v-aspun un părămiò a voaună!

(Spus de țal Cealera Stamula, Avela, Epir.)

47. Fiȝorlu mortu tu vîngiȝi anî.

20

Eară, țe nu-și eară.

Cari no-amintă nă mărată, ȝua tută țe făȝeă? alăȝa pri la biserți, pri la moași, pri iu avȝă că viră cunoaști di lû-cirli mul'irești, că, nacă-nacă amintă ș-ea viră nicùț, s-nu albă 25 pênură tu inimă, cîndu veadi, cum nivistiți de-aeri, de-aol-tari, cu fiȝòri im brață ș-ea lăita cu mîn'li goali.

Tu mărȝini, cum adră, cum feați, c-armasi greaună și tu noaul' meși l'i se-află un nic, gros ca birbicuslu.

Di marea vreari țe-l' aveă muma, băgă s-priveagl'i noaptea 30 tută a trea-z, s-avdă, țe sciitură va-l' bagă mîrili. Oara naȝă-noapti, na iu și vin trelli miri, cu furca m-brîn și cu fuslu tu mină, si-l' toarcă căsmetea.

Mira țea marea-l' turȝeă gros multu ș-tut ȝ'ineaȝă-l' cîntă, 35 că unu-i la pârînți.

H'irlu torsu di marea mași tu lădùȝi și tu mușuteȝli a

loclui il mul'ă ațeă di mesi și tut buni ma-l' cîntă și ma-l' ură
Cîndu vini lûcurlu la nica, scoasi foărtica din brîn, crișt
il' fați a h'irlui și-l' bagă :

— G'ineată s-aî, bûnili a loclui s-le-aî, ma bană ma nsus
5 di vîng'iți anî s-no-aî și broățicu s-ță h'ibă itia.

Mă-sa băgă tu cornu țe putù s-arupă din gura miră
l'eî pîngină. Dîlili trițeă și fiçorlu crișteă ; s-feați di un ar
s-feați di dol, cîndu intră tu trell'i anî, nis căftă z-ducă la
scul'ò, să nveată carti. Țe nvițari, va-l' dîți? foc ș-apă l'i s
10 duțeă gura. Ağumsi tu noaul' anî si știbă șapti-dăți și-doaũ
di limbi. Numa lui se-avđi' pînă la vâsil'elu ș-aestu-l lo la pâlati
si-l' h'ibă mîna ndreaptă. Fiçorlu, ca fiçòr mintiòs ș-adus
ș-mă-sa aclò.

Agalea-galea tricură an'i, di-ți pãreă c-aeri fu. Fiçorlu călcă
15 tu vîng'iți' anî și aștiptă s-l'a di unspră-vîng'iți, s-treacă
mărđinea lae, țe-l' băgă mira, și să si nsoară cu h'il'a ami
răluî, că multu lo-aveă tu vreari aestă. Mă-sa di ningă ni
anlu aestu nu z-bătù și tut il' dîțeă, să se-aveagl' di broatic
că l'eară jali, s-nu s-facă graillu, a mirăl'eî.

20 Aveă armasă mași nă duă, ca fiçorlu s-alasă vîng'iți'l'i, s-i
tră tu un-spră-vîng'iți'l'i de anî.

— E! mindueă niși, muma cu fiçòrlu, va h'ibă, că ketr
mică mira ! și s-hărseă dol'i. Cîtră mirindi oară, țe-l'Y vîn
a fiçòrlui? s-facă nă priimnari pînă sun hoară. Aclò tundeă
25 un țelnic oîli. El, vrea să știbă di tuti, s-apruk'è z-vead
cum tundu oâmiñ'i. și vru s-tundă ș-nis nă oae tră hazi
Picurar'l'i il' deădiră foărtica și l'-adûsiră nă oae.

Aclò iu tundeă basca di oae, tu bască s-h'ibă ascumtu
un broatic. Broățicu cîrtit di foărtică, arsări di nă oară
30 fiçorlu se-aspărè și tu aspăreari, cari-ști cum feați cu foăr
tica, că și scoasi ocl'ul ș-cădù mortu, tra să s-facă dîca mî
răl'eî.

Plîmsi boũ-muma, cîndu l'-adûsiră hăbăr'l'i, z-dipiră, m
din cot tuti: Fiçòrlu dusi ș-dusi tră tot-na, c-acși-l' fu s-h'ibă

(Spus de Lușă al Manak'a, Avela, Epir.)

48. H'il'ilu de-amiră și scriata lui.

Eră ună oară un amiră.

Amirălu amintă un nat. Natlu eră fiçdr. Cîndu viniră ml-rile să-l' bagă «treea seară», una çise:

«Z-bineadă verı și primăverı
noaüă-çăți și treı!» 5

A doaua ni lo, ni lăsă:

«Niți verı, niți primăverı
noaüă-çăți și treı,
ma çile noaüă di la mine s-albă!» 10

Cama nica, s-li mbună mărli surări, grı:

«Di la ună va s-las,
di la lantă va s-l'au
și unsprăving'iți de-anı va-l' dau!»

Armase pi zborlu a nıcal'eı z-bineadă mași 21 de-anı. El 15 çrețeå dipriună cu çua ș-cu anlu. Ağumse di vıng'iți anı fiçorlu, s-feațe çone trå nsurare și mă-sa ș-tată-su il isusirå cu nå featå de-amirå, cum lå cådeå și cum l'-aduțeå arada.

Niți nu și nviså el', țe-l' așteaptå, cå d-lu să știbå? Tamåm fiçorlu cålcå tu 21 anı și nk'isirå cu çuscårli s-l'a nveasta 20

Dupå țe s-feațe numta, u băgarå nveasta n-calår, s-o-aduçå acaså la çdnile. Lipseå s-treacå prit un arıü; apa lui nu erå ni multå, ni aråüå, s-tragå; ma multu durnä arıülu.

G'ine ma, trea s-facå graılu ali mirå, tuți tricurå și nu pă-țirå țivå, mași cîndu fu s-treacå çdnile, l'i si nk'idicå calu 25 și brum! s-nicå to-arıü.

Pånå z-greascå lăitlu și corbul «ağutør, ağutør, cå mi nec!» s-nicå și z-duse.

Si eråi açdø, si veđi apoea zg'icute, dipirări și plıngute. Dițeåi: «Țe s-fați aoå!» S-eråi di virå parte s-avđi mårata 30 di niveastå nao, cum plındeå și cum z-dirinå di jale, cå ș-k'atrå, țe-l k'atrå s-eråi și tot vrea s-te-arupå nila! Ea lăita ș-arupeå perli din cap și strigå și-ș bâteå pål-mile, ca laea li lae; ea vrea ma g'ine s-moarå dipri-cå z-båneadă fără durutlu a l'eı. N-cot erå ti nåså toate păriguriile. 35

Mira țea laea, cari avđi' nila ți s-fățeà aòa, l'i si mul'è
Inima di marea jale ali niveastă.

Carl il' si mul'è, Inima s-nu-l' avdă boațeà ma multu, «ai!
đise, si-l' daũ ningă đate añi!»

5 Troară tìnrilu anvìe și di nă cale, d-ju erà oàmiñl'i ca di
pri mortu, acățară eară si ġoacă și s-ansară.

Cìndu mira l'-adapse añl'i, niveasta lo-avđi' și ta s-nu
poată moartea s-lo-află, ș-adră nă pàlate di ġame, ju s-nu
poată s-pitrundă vărnu.

10 Cu tută aestă, că fu scriată s-moară, cìndu l'-adùsiră s-
măncă, tu auă erà ascumtu un șarpe. Aestu-l mușcă di mână,
si nfărmăcă și murì măratlu-și!

Și ași, frate, s-nu mintuești, ca di-se va s-h'ił amiră, va
s-poți să scak' di moarte, cìndu z-bitiseaște h'irlu! Scriata
15 tòtună s-fațe.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

49. Curcubeta.

Earà nă oară, țe nu ș-earà.

Nă oară ș-nă zămani, cìndu imnà Dumniđăũ pri padi, earà
nă mul'ari c-un bărbăt, țe no-amintă și cari no-amintă, đua
20 tută cu «dă-nă, Doamne, ș-a noauă un fiđor ș-las h'ibă cur-
cubetă» în gură, că tu mărđini lă pitricù Dumniđăũ nă cur-
cubetă, s-nu-l' mică urècl'ili đua tută: «Curcubetă vreți, na-vă
curcubetă!»

A lor le-ampărù g'ini. Ei' ș-o-aveà, că țe aũ niși, no-ari
25 niți amirălu. Haraũa lor!

Fiđorlu, đua cu đua crișteà. S-feați ca di v'ing'iți añi. Să-
videài în cali, ar'islu nu s-țineai, ahtari om ș-earà. A lui il
băgară numa Curcubeta.

Nă đua amirălu dit ațel loc u feați sərbătoari mari, cari-ș
30 tră țe: fiđor l'i se-află, numtă feați, z-vă ar'id, nu știũ? Nă
adră ș-measă mari și băgă zbor z-vină tută lumea, cari nu
s-țini a mari, s-mică, z-bea cu căçula scoasă! cari nu vrea
z-ducă la measa amirălui?

Dusiră tuți, vru z-ducă și Curcubeta!

35 — Mumă, mumă, va mi duc ș-io la measa amirălui?

„Că tîni h'îi curcubetă ?

„Bergu ! Las h'îu curcubetă. O a-

„i-l' dîcă ș-mă-sa s-nu-l pără-

tîndalul-arucutîndalul a- 5

z-dîțî aclò, că merlu se-

„eà un de-alantu, cari di cari

curcubetă strigà cît lu ncăpea

s-mutrească s-nu-l calcă, că și

„ntră coarli a lûmil'oi. 10

„tîn aclò și-l călcă pri cor.

„gh'îli Curcubetă, și mutreà lu calți,

„cari ti bagă z-vîniî aoà, di nu-ți ședî

„gri aestu. 15

Curcubeta, di zbor-zbor s-ancupară și

„tantu, zg'ileà un, aurlă anantu, mintiră tută

„e-aclò, di si ncaîi, gri amirălu ?

„ibă, il' dîsiră, un om cu semnu, cu numa Cur- 20

„na scoàsiră ntră amirălu, țe s-veadă aestu ? semnu

„fățea crucea di cîudie. Feata amirălu, citu-l vițu,

„și si-ș tînă arîslu și-l' dîsi tră șupèr, tră peză :

Curcubetă-betă, 25

Curcubetă h'artă,

Linte amisticată,

Pîni di sicară,

Bună tră tu oală.

Curcubeta ne lo, ne alăsă, ma l'-u tăcîni : 30

Curcubeta mea,

Tu pîntica ta !

S-alăđi și s-mi cațfi,

Ș-fără d-lo, oară s-no-aravđi !

Ahîț, ș-feata amirălu armasi greaună dit minuta țea di grailu 35

al Curcubetă, ma di frica tată-sui, zbor nu scoasi. Cu tut-

aestă, cari s-umplură dîlîli și-l' si feați pîntica pîn di gură,

ascundî-u, cari poți ! Nviță ș-amirălu și cîndu avđi arșinea

estă tu casa lui, h'arili s-mică-l' vineă. Cindu află, că-l greaună di Curcubetă, il' vineă s-u vătămă cu pînea n-gură. Ğură feata, că nu duci cu Curcubetă, țivă! carî u pistipseă.

5 Țe s-facă, Țe s-nu facă, lo-aduți Curcubetă acasă la nîs și de-adun cu h'il'i-sa l'-acață di-l' bagă tu nă cîneștră ș-lă da cale t-un ariū, iu s-l'i scoată ariūlu. Feata, laea, nu-l' si mică, cîndu mindueă Țe eră ea la tată-su și cum aĝumsi tora z-bîneață c-un Curcubetă, di carî nisă ș-arîdeă tot-na. Di doauă orî vru să s-neacă to-ariū dadun cu natlu, ma di doauă 10 orî u trapsi Curcubetă și-l' đisi:

— Nu ț-u mică inima, feată, că Dumniđău știe Țe adară!

Cîtră di seară cîneștra se-acăță di un sk'in și niși ișiră tu irnie, iu niți pull'ū nu băteă.

Curcubetă, carî iși păscu ocl'il' pri divarliga și viđu, că ne 15 ĉipit di om nu z-veadi, ș-alipidă coaja di Curcubetă năparti și Țe s-ță veadă ocl'il'? Aleptul alēptilor și ĝonili a ĝonlor, nîs eară: Di la cap pîn la ĉoari eară-l ang'igăt mași tu hrisăh' și n'viličă nîs cama di soari.

Feata, ma-l viđu, ș-k'irū mintea-l' pri mușuteața lui! di 20 harao mari, buđa l'-arîdeă și strănili nu u ncăpeă.

Trapsi un semnu Curcubetă, đisi doauă zboari și freacă-ți ocl'il', z-veđi și s-nu pistipsești: nă pālati ntră tini mași de-amalamă și vāmandi. Ma nelo, tuti lūcrili dit pālati eară cu gură. Tra z-bagă s-mică pîni đîțeă nă oară: bagă-tē measă! 25 și measa se-aștirneă cu soe-soe di micări. Vrea să ncl'idă ușe, il' đîțeă: ncl'idi-te ușe! și si ncl'ideă di singură.

Ș-acși, cu tuti lūcrili din casă, ma bună bană Țe-și trițeă, nu s-fățeă! Bină ca tu gărdina-l Dumniđău.

Amirălu, după Țe l'-agunî din casă și tricură nîscinți anî și 30 nîscinți meși, di-l' tricū foclu, acáță s-l'-ampară arău di Țe feați și nu-l acáța somnul di multa cripari.

Nă duă j-băĝă nă cumatā di pîni tu tastro, și ncălță g'ini-mușăt nă păreacl'i di țărūh' și ai! dipu feată, s-o-află, va moartă, va vie!

35 L'-u cārțîni ariūlu ng'os și alagă, alagă măratlu ș-mutrea di nă parte și de-alantă, nacă-l' da di viră semnu, țivă!

L'i si părea, că nu vrea-l doară ahîț, carî si ștea, Țe soni avū mușata-l' h'il'e.

Treți vāl'uri, treți oahte, aĝumse tu nă irnie. Aclò tu irnie

te z-veadă? nă pâlăti te scîntil'ă di amălamă și vămăndî.
A lui il' gurlidă mățili di foami. Si z-ducă, s-nu z-ducă, s-treacă
seara la pâlătea țea, ca viră oară cu oara s-mindul. «Aî s-mi
duc, țisi, că nu va mi s-coată nafoară tră nă seară.»

Aclò iu dusi ș-asună la poartă, lu ntribă poarta: 5

— Are! te dai acși? Nu știi, că doari? Tini gură no-ai
să ntreg'?

El armasi ca k'irutlu, cîndu avđi, că poarta aclò zburăști:
«Mari lucru ș-aestu!» mintul nis. Apoea ntribă:

— Călitòr om vreți s-ăpiră nă noapti aoă, că ntunică tu 10
irnie și no-ari iu z-doarmă?

— Să ntreb, țisi poarta.

Di lucru-lucru, poarta ntribă scara, scara patlu, patlu ma
nclo, lă apîndisî doamnă-sa lor. Aestă țisi:

— Las vîină crîștinlu al Dumniđău, că deadi Dumniđău, 15
nu mașî tră un, ma tră nă nil'e.

Ună intrată amirălu n-casă și-l viđu feata, di nă oară-l
cunoscù, cu tut aușaticlu și perlu albu te-l' alg'i di criparea
li feată. Ea s-feați, că nu ști, carî easti. El, necă-l' tricù mintea
iuvașuvă, c-ațea s-h'ibă feata lui. 20

Cîndo lo s-intră tu udă, ru să z-discuță, că-l' eră arșini,
cum s-calcă m-padi, ma h'il'i-sa no-alăsă și-l' țisi:

— Treți, crîștine, acși cum h'ii, te-ți lipseaști s-li scoți ță-
ruh'li tine om aüş; nu-ți agunđi, că h'ii curmăt di cali, ma
vrei s-ti pidipsești ninga? 25

Nis minti gura și nu ștea te z-đică, ahîntă arșini-l' vîneă.
Mutrita te-l' feățiră aclò, nu se-aspune. El ș-o-aveă, că va-l
tragă tu viră udičù vec'lu, si-l bagă s-mîcă cu huzmik'ar'li
ș-ațel' aclò il trăpsiră tu cama mușatlu udă.

Amirălu, s-nu ș-eră cu buđa cripată ș-cu pênura tu inimă, 30
maș el ști, te k'efi vrea s-facă. Aoă paradîs curăt eară.

Na-l și Curcubetă vîni di l-avinari cu h'il'-su. Băgară measa
oăspilui; ma te đic io, băgară measa, că measa se-aștirnù
singură; singuri vîniră micărli pri measă, singuri lingurli,
singuri tuti. 35

Trei đili plini l-u țisi amirălu aoă cu tuti bunețli di sti
loc. Mașî ună-l cîrteă, cîndu l-aduțea aminti h'il'i-sa, că te sta
cirtit? te ari? te lo-adusi calea?

El zbor nu scuteă din gură și mutreă cum di cum s-u

k'arâ cuvenda aestă, ahintu greū il' vineà a măratluī di tată

Viini oara s-fugă. Feata-l' băgă s-mică, că vrea tragă cal
și s-mută measa. Feata pușpură a unei furculița s-intră tu
ćoariclu a tată-suī. Nu va đică, că furculița si nh'ipsi ună
5 ș-ună.

Cîndu vru s-fugă prit poartă nafoară, aestă lu nel'isi ġu
mitati di nafoară, ġumitati di nauntru și-l' đisi:

— Scoati, țe furășī ș-apoea s-fuđī!

— More, că nu furăi țivă, io nu h'iū om tră furtu.

10 — Ba, că furășī! ușa.

Furculița, de-aclò lu earà tu ćoaric, ġri:

— Tu ćoaric me-ari!

— Acșī, oaspe! il' fac Curcubetă cu țal Curcubetă, că
după țe te-aștiptăm cu tuti bñnili, s-țā ncarți sùflitlu tră ni
15 furculița?

Ģură niș laīlu, că nu u fură, că ună, că altă, ma feata-
cama multu, nu vrea s-lo-avdă. Tu soni-l' đisi:

— Veđī, tată, că ș-tini ti ġurī, că nu o-ai adrată mușuteaș
estă? tut acșī mi ġurăm și sprigurăm ș-io, că nu mi duș c
20 Curcubetă, ma tini nu mi pistipseăī.

Avđīndaluī amirălu, ca ea-l' greaști tată, il' căffă l'irtar
tră țe-adră niș, că mași el știe cīti trapsi și cīti ori il' pări
arăū.

Apoea lă mbăiră ună cīti ună tuti din cap pīnă n-coadi
25 — S-țā spun ș-io tora, tată. Na! aestu easti bārbat-n
Curcubeta di carī n-arideām noi!

Z-bășară un co-alantu niși acłò ș-apoea ș-lo paplu nipoti
m-brață, l-bășe și nu-l sătură di ġucari.

Apoea adūsiră mama featil'eī ș-părințil' al Curcubetă acłò
30 și dipusi amirălu dipri scamnu și băgă Curcubetă, z-dun
nească.

Acłò earàm ș-io și v-aduș cīti nă păreacl'i di straīni m
șntī; la fićorī: căćuli, piștoale, flueri; la feati: mīntil', fustă
și di tuti bñnili. Ģīne-ma, cum tricūl prit arīū, dipusi pond
35 și-nī li nică tute.

(Spus de Ioan al Barac, Avela, Epir.)

50. Džonili avinoȚòr și Mușata-Locluî.

Era nõ veduȚ tse ș-avea mãș un fiȚsor. Nușo nu vrea, fiȚsorlu-l' s-l'a kalea tatȚ-sui, s-lu fakȚ avinoȚor, kȚ ș-tatȚ-su avinoȚòr erà. AestȚ nu trȚo altȚ, ma muma se-asporeà s-nu aȚbo h'i'l'u sonea tatȚlui. TatȚ-su murì nõ dzuȚo vȚȚomàt di 5 lamni, kundu z-dusi s-o-avinoȚ.

Akși muma l boȚo la araftu. NȚo dzuȚo kum kuseà, ul' fatsi araftul: «Lai mȚrate, tini nu h'i'i faptu trȚo kuseari, tini h'i'i bun trȚo tu zunatea tatȚ-tui.

— Nu ti ntreb, mãsture, tse zunati avea tatȚ-nu? 10

— Tse mi ntreg' mini, di nu ntreg' mȚ-ta.

— U ntribai, ma nu-n aspuni gri, fiȚsorlu.

— L'a kotlu aestuȚa ši intro-l'u, si vedz kum ts-aspuni.

Fatsi ș-fiȚsorlu akși ši l'u intro a mȚ-sai kȚ de, s-l-aspuno tse zunati avea tatȚ-su. 15

— De, lai h'ilu, tse zunati s-aȚbo, k-araftu erà, l'-dzusi mȚ-sa mintșun.

— Ori n-aspuñ a kalealui, greaști fiȚsorlu, i nu ai askȚ-pari di mini. Ku mintșuna nu u skots naparti.

Atumtșea ș-mȚ-sa-l' dzusi: șumȚo erà ši-l boȚo la su-20 mȚo.

NȚo dzuȚo pali, kum lukrà, nu știu kum trapsi s-umplȚo un șumàr ku pali ši l-arupsi k'alea ši skùtiklu. S-noireaști șumȚolu ši-l' ari unȚo ku țoklu:

— Nu vedz tșe-adari, ul' fatsi, nu-ts l'ai nõinti zunatea 25 tatȚ-tui, ma viniș si-n ti fats șumȚo? Tine nu fats trȚo șumȚo!

— Nu-n dzuȚs, tse zunati avea tatȚ-nu?

— Mi ntreg' io, tse zunati aveà tatȚ-tu? MakȚo vrei s-afli, du ti, di ts-untreabȚo mȚ-ta.

— U ntreb, ma nu-n aspuni. 30

— Intro-l'u ku țoklu aestu, z-vedz kum ts-aspuni.

Nu k'ari k'irò fiȚsorlu, ma l-u intro pali a mȚ-sai, kȚ i l-aspuni zunatea a tatȚ-sui, i nu askapȚo.

G'ini ma mȚ-sa avea faptȚo džuràt s-nu-l' aspuno iuvà-șiuva alih'a ši de-aestȚ, l'-dzusi tut unȚo mintșunȚo, kȚ taha 35 tatȚ-su Țara kȚrvȚnàr ši lu aruȚo s-paskȚo kal'i a kȚrvȚnarlor. NȚo ȚarȚo kum l'-avigl'à kal'i ningȚo un agru, ka di leani,

ka di kurmari, s-teasi, si-l' kqakq un okl'u di somnu. Kali atumtseā intrarq tu agru ši kundu si-z dišteapto fitšorlu, na ši droqatlu, ju l'-anà, s-l'i nkl'idq. Vruroq, nu vruroq kq-vonar'l'i, plotiroq dżirimelu tro ndżumitikareā tse-l' featsiroq
5 kal'i a āgruluj. Kući mųkq lajlu fitšor pri zverko, maš nuš ši št'i :

— Na! -š-kari vrei dorñi š-altq qarq, ul' dzutseā. Nu ti duts s-l'ai zunateā tatq-tui, ma-ts lipseā kqrvonar s-ti fatsi, s-no skotsi di ahuntu dżirimè ?

10 -- D-ju sq štij io, tse zunati avu tatq-nu ?

— Kari nu štij, ntreabq-tsi mq-ta.

— Mu-meā nu va s-n-aspunq.

— Intro l'-u ku kqpesturly ftšar-ftšur, z-vedz kum ts-aspuni.

Morata di mamq nu šteā tse mintšunq s-aflo, tra si-l' dzukq.
15 Ma kari nu puteā z-greaskq ndreptu, l'-dzusi, kq zunateā tatq-sui qara: šiđearea. Eā ma g'ini vrea sq-l veado kum, šiđi akasq forq lukru, di s-l'a kaleā tatq-sui, s-pato, tse potsu q-nuš.

Fitšorlu, kari ul' se-aurà di šiđeari, boğà s-ambaturlo kasa-n
20 sus, un g'os ši s-trubo, ka fitšdr diznirdat ši forq lukru, tse erà. No dzuq, kum gurnà tu kutrug'omsi, da di armatli a tatq-sui. Atumtseā aduki nuš tse qarà tatq-su. Ku tutq vuryireā ši plungul a moratil'eji di mumq, nuš li tsimsi ši s-featis avinqòdr. Ahut lo-akotsà armatli, kq di kući qamiñ lu astola,
25 l'-dzutseā :

— Am acši te-akatsq, nu ka ma naintea araftu š-nu štij tse? Tora ti kunošti kq h'ij h'il'u de-avinqòdr, di pri prinđeareā tse-tsi fak armatli.

Tu avinari vuroq nu l'i stqteā nqinti. Iu q-arkà tufek'a,
30 m-padi nu kqdeā; prit nel u tritseā.

No dzuq, kum zburà la no fukurinq ku altsu avinqòdr, di unq de altq, l'-fatsi un avinqòdr :

— Š-a tatq-tui, lirtatlu, nu-l' si mųkà goalo, ma š-atsua s-nu-ts h'ibq di okl'u, arkari nu vrei naparti.

35 -- Eee! susk'iroq un altu, maš unq lo-asparsi tatq-su, k-aklò-l boğq atsèl din vali, sq z-dukq, sq z-bato ku lamña tra s-nu s-toarnq nqòdi.

Dżonili avinqòdr, tse pun atumtseā nu šteā, di tse-l' fu moarteā tatq-sui, kut q-avdzu aestu, gri:

— Ğini adro tatò-nu di dusi s-u vatomò, ma iu-i lamna tsea? kò š-io voi s-mi misur ku nušo.

Kuti-l' featsiro, auš'i avinotòri, oaspits'l'i a tatò-sui, so-l toarno, nu s-putù, nu-s putù. Nuskuntso vrea s-nargò de adun ku nus tr-adžutòr, ma nekò aestò nu u vrù nus. Ma 5 vidzuro ši krištin'l'i, kò nu si ndreadzi, lo-alosaro s-fakò kum ul' tal'i kaplu.

Nu trikù ne trei dzuli di kum iši se-avino lamna, ši-n tutò lumea l'i se-avdzu numa di dzuneatsa lui, kò z-botù ku lamna ši kò u votomò. Kari avdza de aestò, nirat armuneà, 10 kò nu-l' yinea s-pistipseaskò iuvašuva. Ahutò numò lo, kò z-dzutsèaì a vurnùj, tse džoni hii, ts-u turna: io džoni? džoni-i avinotòrlu, tse votomò lamna.

Džonili avinotòr, dupò tse aspusi dzuneatsa aestò, ul' viini oara tro nsurari, ma nu aflà feato tro nus. Avdzu el di ku 15 fišòr, kò tu mardzinea loklui easti Mušata-loklui ku perlu di hrisafi š-ku okl'il' atsèl' albaštri, ši aì! so z-dukò s-u kaftò nveastò.

Imnò š-imnò, fratile-añeu, adžundzi t-un lok, iu da di un om, tse dit šapti šireapuri mukà ši nu-s soturà ši tut s-muçò 20 coftà.

— Bunò-ts oaro! l'-fatsi džonili avinotòr.

— Ğini viiniš š-oaro-ts bunò, kò h'iu pri mukari, greašte atsèl.

— Putsunò muš, s-nu-ts h'ibò di okl'u; io nu am vidzutò 25 ahutò dzuneatsò di om.

— Tse h'iu pri niño atsèl tse votomò lamna?

— Am io h'iu atsèl.

— Mi l'ai š-mini ku tini?

— Haidi, l'-dzusi ši s-featsiro doj.

Aistùj ul'i dzutseà: *Muko-multo*. 30

Nu trapsiro multò-putsunò kali ši da di un om, tse n-tši-reap aprèš šideà ši nu si nkoldzà, ma dzidzira dipriunà.

— Džoni om h'ii, s-nu-ts h'ibò di okl'u, fatsi džonili avinotòr.

— Tse h'iu io pri niño atsèl tse votomò lamna? 35

— Io h'iu atsèl.

— Mi l'ai š-mini ku tini?

— Haidi! ši s-featsiro trei.

Aištùj ul' dzutsea : *Dzidzirus*, ço dzidzirà tu koldura tsea kama maręa.

Dupø aestø, kari imnarø, imnarø, dèadiro di un ðirių, tse s-adžukà ku muntsul', kum tę-adžòtsi ku k'itritseali, lo-arkà
5 un sus ši tu aštiptari, ul' dųdęà unø ku muna, di to-altu lok lu astrodžeà. Avinøtorlu š-akøtsø urèkl'ili, kundu vidzù š-aestø dzuneatsø ši bogò sø-s ñiro:

— Tse vidzùši, lai mørate, di ti ñiri akši, fatsi *Alumtø-muntsø*.

10 — Kum nu-i tsivà, s-alumtsų muntsul' ka nušti abęali?

— Nu va dzuko, kø nu-i tsivà, kø sun š-altų tse au, fapto š-kama møri dzunèts. Ts-au avdzuto urèkl'ili di dzònilo avinøtòr tse vøtomø lamna? Atseà se-akl'amø dzuneatsø.

— Am io h'iu atsèl.

15 — Nu mi l'ai š-mini ku tini?

— Avdzų nu ti l'au? ši s-ęeatsi patru ku *Alumtø-muntsø*.

Imno ši zburà, kalea s-arukuteà ši se-adunà, š-adžùmsiro la un arųu. Aøatsi nušti mørati di furniđi s-piđipseà s-tre-akø didindi ši nu puteà, kø ma multili s-nikà. Avinøtorlu
20 tal'i no vęargø lungø ši u tindi deasupra ruului. Acși furnidzli puturo s-treakø.

— Kari ę-atsèl tse n-adro buneatsa aestø, gri amiroana furnidzor?

— Io h'iu, dzųtsi avinøtorlu.

25 — Dum-l'artø-ts øasili a tato tui, gri amiroana ši skøati di-l' da no þeano ši-l' dzųtsi:

— Tsuni þeana està ši kundu va ti horzøeaskø vuro øarø adžutorlu a nostru, aprind-i ši tuto furnikamea, þuno s-askùk', aklò va se-aflø.

30 U l'a š-aestø avinøtorlu tro adùtsiri aminti ši-š tradzi kalea. Dupø dzuli ši siptomun, adžùmsi tu amiroil'a alg'inilor. Trųš atumtseà deadi un fok mari, kø vreà s-ardø tuti stùpurli alg'inilor. Avinøtòrlu ku sotsl'i a luį arsoriro ši lo-asteàsiro foklu š-akši askøpo miletęa alg'inilor.

35 — Dum-l'artø-l' øasili a tato-tui, gri amiroana, kø di mari arø n-askøpàš, ši skøasi di-l' deadi no þeano ši-l' dzųsi:

— Tsuni þeana estø ši kundu va ti horzøeaskø vuro øarø adžutorlu a nostru, aprind-i ši tuto alg'inamea, þuno s-askùk', aklò va se-aflø.

Ahut avinotorlu ši-š trapsi kalea. S-u škurtom, va dzutsëm, kò avinotorlu dupò meš š-añ adžumsi tu loklu, iu šideà *Mušata-lokluj* ši kum adžumsi, di la un di l-anantu, aflà iu šadi ši dusi s-u kaftò nveastò. Ts-aflàši d-iu s-l'ai unveastò ku unò š-ku doauò. Atsèl' bogarò sò-š arudò ntr-okl'i-l' ši sù-l' 5 dzuko:

— Feata noastrò multsò o-au koftatò, š-multsù nu s-au turnatò; kari-ts da muna akatsò-te š-tini.

Kò štits, pòrintsul' ali featò nu vrèa s-avdò trò dari š-nekò a featoł'eì nu-l' si fudzeà de la pòrintsù š-trò aestò, nuš, 10 a kuĩtsi-s yineà s-lò u kaftò, l'-dzutsèa, kò l'-u da, ku kovulea, kò tse va-l' dzuko, s-adarò; di nu, kaplu sò-l' lu tal'e.

— G'ini, gri džonili avinotòr, mi leg kumu z-vretsì, kò iò ma g'ini mortu voi s-h'iu, dikut s-mi tornu forò mušata-lokluj. 15

— A ta s-h'ibò feata, kari s-potsì tu treì dzulì s-muťs: treì tsireapurì di pùni, treì boì untrèdz ši z-beaì treì koldorì ku apo.

Avinotorlu s-ligò ši nu trikù nò dzuò, kò muškoturò nu armasì. Tse adrò nuš? zburù ku *Muko-multò* pè askumti-20 šaluj ši-l bogò tu loklu a lui, kò tutò noapteà punò diminèatsa u dipinò š-puñea š-karneà š-apa di koftà š-altò:

— Avètsì š-altò, k-atseà ne tu mošeauò nu-ñ intro.

Pòrintsul' a featił'eì se-aspòrèarò di ahutò mućari š-puteari di om, ma tut nu-l' u deàdirò feata ši-l' dzusirò: 25

— Ts-u dom, kari s-apirì tu un tsireàp arsu di šapti ori.

Avinotorlu tut ka manaintèa, bogò Dzidzirušlu, tse nekò sò si ñkoldzaskò nu puteà, nu sò s-ardò, kum s-aštiptà atsèl'. Ku tut aestò, tot nu l'-u deàdirò feata, ma-l' dzusirò, k-a-tumtseà va s-aibò norì trò *Mušata-lokluj*, kundu va se-adarò 30 padeà ohtu š-ohtul padi.

Avinotorlu dimundò al *Alumtò-muntò* ši punò s-ti šutsì, muntìli se-adrò padi ši padeà muntì. Tutò lumèa de-aklò ñgl'itsò di frikò, kundu vidzù unò k-aestò; vidzù k-aqa nu-ì šikò ši kò nu si škòati ku mintšùn. A pòrintsulor nu lò si 35 dodeà feata ku vurò trop ši mutrèa kum di kum s-fakò, š-l-aflò nò akòtsotura, tra s-nu l'u da. Ul' dzusirò nupoì:

— A ta s-h'ibò, kari s-pots s-kurì mel'lu di grunlu tut kut

se-aflò tu-amborli anoastri amiròrești, kò, me-agurșii se-aspun: porintsul' ali featò ęara amiratsi.

Avinòtorlu apreasi ęana furnidzlor ši kari s-aurni furnikamea tuto, puņò s-kreapò dzua, gurnùts di mel' no-
5 aflai tu grun, stii, nekò trò džuràt!

Kari o-adro ș-aestò di nu avea di tse akòtsoturo șò se akatșò, porintsul' ali *Mușata-loklui*, ul' dzusiro:

— Muni va u skutem s-ts-u dom. Kara s-u kunoști, s-u l'ai. Tse fak nuș? Akatșò di nvesku tuti mușatili tse s-afla
10 tu amiroril'e ș-ku *Mușata-loklui* ši li skot di-l' dzuk avinòtorlui:

— Kunoști-u ši l'a-ts-u!

— S-akòtsò vulpea di pàtruli tșòari, mintui avinòtorlu, tuti ka tuti puņò aqa, ma tora pr-iu lu skutem kaplu. Kundu
15 mintuea nuș akși, na ko-l' si dusi mintea la ęana de-alg'ino ši kum tsunea tu muņò tsigara neapreasò, taha skòasi s-aprindo tsigara ș-apreasi ęana. Tu oarò gini no alg'ino ši bagò si zuzueaskò divarliga di *Mușata-loklui*. Akși kò u kunuskù tru oarò, ku tut kò nușò ęara adratò s-amparò
20 uruțò, tra s-nu u kunoaskò.

— S-u nk'irdòsești, l'-fatsi ș-amiròlu atumtșea, ši l'-u deadi.

Aleptul avinòtòr kari ș-u lo g'ini-mușat, s-turnò a kasò-l, ši, s-nu aibo moartò niņa, vai buņeadzò. La numta lui fui
ș-jo ši dupò adetea loklui, dupò tse tuts aspùsiro kari un
25 kuntik kari un poromib, vrui z-dzuk ș-jo un, ma tamam atumtșea n loarò hoșari kò me-aklamò akasò ș-fudzii, de armasii s-u dzuk aqa mintșuna.

Ș-ahuti ș-tuti goñli a mel'i!

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

51. Mușata loclui ši h'il'lu di amiră.

30 Erà, ți nu ši-erà. Erà un oară un amiră multu mare ši avdi't. El aveà mași un fièdr. Aistu fièdr nu vrea altu țivà di cît z-ducă tòtina avinare. Dile ș-noții intrèđi șideà pit pāduri, ca s-avină țerg'i, zărcăđi ică iți altă prieè aflà. Ună
duà aveà inșitã cu tuți oamini'i mări di ningã amirălu. Cum
35 imnã pit pādure h'il'lu di-amiră, viđù un porcu agrù. S-h'u-

musi di un oară, ca s-lo-agudească, ică s-lo-acată. Fuđi porcul, fuđi fićorlu, pînă cîndo întunică g'ine. Porcul, nu știu cum feațe, și-l' k'irù dit ocl'il' a fićorlu. Atumțea aistu mutri di tute părțile anvirliga și viđù diparte ună luînă. Imnă, imnă, pînă ađumse la loclu di iu inșà luîna. Erà ună hoară, 5 iu aveà scamnul altu amiră. Asună la poarta di mărđinea hoară'l'eî. Il' dișcl'isiră și intră nuntru :

— Apruk'ați-mi, vă pălăcársescu, aistă seară, lă đise nis a oămînlor din casă.

— Aisçi s-ćudusiră, cîndo il' viđură nata, (că erà multu 10 pripsit), și strănile hrisusite di pi nis. Ahorea di amirălu, virnu altu om tu hoara lor nu purtă ahtări straăne. Il' đisiră s-șadă ș-lo ntribară di iu easte. El lă spuse, că easte h'il'ù di amiră ș-că k'irù calea. Măraț'l'i di oămîni nu ștea țî s-facă, cum s-a-dară, ca s-lo-așteaptă și s-lu mutrească cama g'ine. Pînă atumțea 15 ahtare om mare niți nu ș-aveà arcată ocl'il' pi casa lor, nu s-vînă și s-doarmă tu nisă.

Micară cu țî deade Dumniđă și l'-aștirnară vilenđile ațeale cama nălile ș-cama bñnile. Đua alantă inși h'il'lu di amiră, ca s-veadă hoara ș-loclu iu lu aveà dusă tih'a. Di un di-alantu 20 s-arispîndi zborlu, că un om xen vine în hoară. Aiste zboare ađumsiră ș-pînă la ureacl'a amirălu. Nis pitricù un om ca s-lu cl'amă fićorlu pînă la pălate. H'il'lu di-amiră s-duse și inși dinintea amirălu. Aistu, cît il viđù ahtare livendu, lat și-aspilă, duk'i, că nu va s-h'ibă om de-aradă. D-iu ești lu 25 ntreabă? Lă spuse fićorlu tute pățirle, cum k'irù calea ș-cum di ađumse pînă aclò. Tată-nu, il' đise el, easte un amiră mare ș-nu-l' deade Dumniđă altu fićòr. Șçiù, că tora plînde și s-dirină, că l'-u frică s-nu me-albă micată vîrnă agrime în pădure. Ma cara, s-h'ibă cu puteare, s-ni daî niscînți oamîni 30 s-mi ducă pînă acasă și nu va ță h'ibă agîrșită buneața. Amirălu atumțea își deade zborlu, că va li facă tute cîte caftă, ma il ținù đua ațea oaspe la nis. Aistu amiră aveà mași ună feată. Nisă no-avea altă numă, ma tuți il' đițea *Mușata Locluî*, că ahită mușată eră. Mulți h'il' di-amirăți o-aveà căf- 35 tată și nveastă, ma pînă atumțea tată-su no-aveà dată zborlu a virnùl, că nica vrea s-o-albă ningă nis, să ș-u hărisească. Ș-aestă vah' eră, ma nica nu l'-aveà vinită oara, nica nu eră scriată, nu altu țivă.

Şidurâ nişî treil'i la measă. Fiçorlu cît u viđù, canda un
 5 gilit arate il' tricù pit trupu. Il' fuđî mintea di la mîcare şi
 nu-şî mutâ ocl'il' di pi feată. Aistă, cama aruşinoasă, di oară
 oară şi-arcă mutrita pi gone şi s-făţea tu faţa ca veştu aròş.
 5 L'-aveà intrată ş-a l'eî dorlu tu inimă. Sculară measa ş-vine
 şi oara, ca s-fugă fiçorlu. Cum s-fugă? Nu-l' vineà s-dispartă
 di vruta a lui; cl'imă tată-su a feată'l'eî la nă parte şi ni ună
 ni altă, ma il' đise, că va-l' l'a h'il'i-sa ti nveastă. Cara s-
 h'ibă tih'a, fiçòr, va s-facă ş-aistă, il' đise amirălu. Fuđî h'i-
 10 l'lu di amiră cu lnima împlină di harao di zboările bune.
 Ţe le-aveà zburită tatăl a feată'l'eî. Đua alantă ađumse acasă.
 Tată-su, di cîndu aveà vinită tuđî oamiñ'l'i di la avinare,
 plinđea ună-ună ş-nu vrea ni s-macă, ni s-bea. Il' se-aveà
 urfîtă bana fără h'il'u-su. Cîndu il viđù, că vine, s-hărisi pri
 15 multu, canda s-feaşe a daoa oară. Seara aşeà deade ună
 mare ziafete.

Nu tricură dao-trei đile ş-fiçorlu nu putù s-aravďă nica
 aşeà Ţe-avea tu inimă. L'i spuse a tată-su l tute cîte il' si ti-
 h'isiră tu hoara lu era. Il' đise, că va s-l'a ti nveată h'il'a
 20 amirălu. Să nvirină multu amirălu de-aiste zboară, că di cîndu
 eră nic fiçorlu, lo-aveà isusită pi ună feată de-avùt dit amiră-
 ril'a a lui.

— H'il'u, il' điteà nîs, agirşeà aşeà feată ş-nu mi fă s-mi
 nvirin şi s-mi jilescu. Tute dincot! puteai s-l'i l'ai sùflitlu
 25 a fiçorlu, ma s-agirşască h'il'a di amiră eră cu nişteare
 Ma ş-amirălu nu eră om Ţi s-toarnă di pi zbor; lo-aveà dată
 tu un loc şi vrea s-easă cu faţa albă. Cara viđù aşi fiçorlu
 ună dimneaţă să scoală di noapte de acasă şi fuđe cître tu hoara
 a feată'l'eî a lui. Tu cale află un piscăr, Ţi vineà cu peşti
 30 di la baltă. Piscăr, il' đise fiçorlu, na strănile a meale şi
 dă-nî a tale. Piscarlu niđi că vrea altu Ţivă cama g'ine. Tr-o-
 nră ş-li scoase şi li deade a fiçorlu. Atunţea aistu ş-aumse
 ş-faşa puţin cu loc, ca s-nu s-cunoască şi ađumse pină la pă-
 laton a Muşatil'eî a loclui. Află un huzmik'ar la poartă ş-lu
 35 ntroabă: «nu are vîrnu lucru ti mine aoaşe?» Are, il'i đise hu-
 zmik'arlu, că azi nă fuđî un piscăr. «Ahtare lucru ştiù ş-mine
 şî aşi h'il'lu de-amiră intră pescar, maşi ca s-h'ibă ninga vruta
 a lui. Di cađe dimineaţă nîs z-đuţea la baltă ti pesci şi-l
 duţea a h'il'il'eî di amiră. Aistă nu puteà s-lu cunoască tu

strămile și eră. Ună quă, cîndo s-turnă fiçorlu di la baltă cu un pescu tu mină, avde di diparte ună vreavă mare. Bre și s-h'ibă, își dîse nis, și s-aproak'e, ca s-veadă, cîndo și s-veadă?

Tute prîcile di pisti loc, niș, mări, imire, agre, eră adunate aclò și să ncăcà ti ună mîrșe, și vrea s-u mpartă. Nu s-acăk'iseă, că cașe ună vrea s-l'a cama multă parte. Va s-dinică, nu altă. «Stași, lă dîse fiçorlu, că vă mbunèd eū.» Acătă pi aradă și lă deade a cașe unèi cite nă bucată carne mare ică cama nică, ca cum eră prîcile. A aslanluî il' deade ună bucată cama mare, a cînîluî un os, a mîscăl'ei nă k'i-10 cută di sînde.

Ași li mbună tute.

- Nă fișeși mare buneată, il' dîsiră nîse și ași lipseaste ș-noi s-tă dăm cite un lucru ahărzit. Atumșea cașe ună arupse cite un per i cite ună peană și-l' li deaderă a fiçor-15 luî. Na, il' dîsiră nîse, ș-câte ori vrei s-ti fași vîrnă prîce, ahulea un per i ună peană, ș-va ti fași iți va s-vrei. Li lo tute aiste fiçorlu și-și mutri calea. Cîndo așumse la pâlata altă vreavă nica cama mare. Tuși zg'ileă ș-plîndeă. — Ți easte aistă, întrebă un huzmik'âr? — Aușlu n-arăk'i *Mușata* 20 *Locluî*, il' dîșe huzmik'arlu. — Țe easte aestu aüş? întrebă eara fiçorlu, și canda lu aveă ahundusită loclu, cîndo avdî, că l-arăk'iră vruta a luî. — Ma nu va s-esçi tine de-aoa, cum s-fașe s-nu șiș carî easte aușlu?

Aistu aüş easte un om fără moarte, ași s-află di totina și 25 tut ași armîne. Nis are ună culă analtă, analtă, țe nu poși s-l'i veđi k'îpita și șade ahîș diparte, și lipseaste s-imni quă ș-noapte trei ani pînă s-așunđi la culă. Içi avde aușlu, că are vîrnă feată mușată tu vîrnă hoară, di un-oară vine, o-arăk'aște și u dușe la culă. Ți s-facă tora fiçorlu, cum s-a-30 dară s-ascapă feata dit mina aușluî. Nu s-mindueaste multu, ma ahuleaste ună peană și s-fașe un pul'ü. Azboară, azboară pisti munți ș-pisti amări și veade di diparte cula aușluî. Șiđu puși'n pi un munte, ca s-discurmă, și de-aclò apoaea analtă areapitle, azboară și s-acumtină trîș pi k'îpita di culă. 35 Aclò ahuleaste ună areapită di muscă și s-fașe muscă. Azbură cu aradă pit tute udăile ca s-veadă, iu era vruta a luî, U viđu tu un udă, iu plîndeă și s-dirină cu perl'i displătiși. Tr-oară el s-fașe eară om și-l' si spuse dininte. «Nu plînde, il' dîse el,

că va s-te-ascap.» Inși apoea de-aclò și s-duse s-află aușlu.
 — Bună-ți oara, pap, il' gri.—G'ine viniși, h'il'ù; ma cum di te-
 aflăși aoațe; pînă tora no-are vinită altu om. — K'irùl' calea,
 pap! șiđurá doli in pade.—Nu mi caŝŝi' in cap nih'amá, laŝ
 h'il'ù, il' đise aușlu.—Că-țe nu, pap?—Își băgá aușlu caplu in
 poŝlá la fiđorlu. — Multu auș esci, pap, il' đise aistu. — De-
 alih'a, niși eú nu șciú cindo me-am faptá.

. Ș-no-ai moarte virnoară?

. Am, ma virnu nu șcie, iu easte moartea mea.

10 - K, ca iu easte, întrebá eara fiđorlu!

. Tu uná pădure diparte, diparte, băneađá un porcu
 agru. Ni om ni pul'ù nu are intratá to-ațeá pădure. Tu pin-
 tica porculul agru easte uná sfinduk'e. Tru nișá suntu pa-
 tru purung'i.

15 Pátrul'i purung'i aú cíte un oú. Aiste oaúá sunt bana mea.
 C'indo va s-fringá nișe, atumțeá va s-mor și eú. Viđuși tora,
 ca iu easte bana mea?

Fiđorlu li băgá tute aeste tu minte. Stái, își đise niș,
 ca nu va s-ascák' bun di mine. Siđù nica cít șiđù acłò, s-duse
 viđù și viđù nica un-oară vruta, apoea ahul'i uná peaná și s-fe-
 ațe pul'ù. Azburá, azburá și ađumse pîná la pădurea, iu erá
 porcul ađel ágrulu. S-feațe eara om și intrá tu pădure.

Porcul, di iu erá antáválit tu uná baltá, avđi' vreavá.—Care
 vino tu loclu a meú, strigá niș? Să mprustá și viđù fiđorlu.

20 Ni uná, ni altá s-h'umusi îndreptu pri niș, ca s-lu disică.

Ma fiđorlu șiđeá cu perli' ș-cu peánile tu miná. Ahul'i un
 per și s-feațe aslân. Acáțará să s-alumtá dol'i. Dol'i erá goúi,
 dol'i erá virtòși, nu cădeá virnu. G'ine ma fiđorlu s-aláxeá
 noá di noá. S-fáțeá un vultur și lo-agudeá cu dintana, s-fáțeá
 25 șurpe și lu nvárligá. Nu puteá porcul s-l'i facá țivá. S-alumtará
 ađl di dimneața pîná tu ascăpitata soárilu. Pîná ma na-
 pól porcul armase ș-cáđù in pade. Atumțeá fiđorlu nu k'arde
 oara și-l vátámá. S-feațe apoea om, disică porcul ș-l'i scoase di
 nuntru sfinduk'a. U frimse, ș-deade di purung'i. Il' tál'è ș-niși
 30 ș-lo odule. Ahul'i apoea uná peaná, s-feațe pul'ù și s-duse la
 aușlu. Aestu aveá duk'itá, că đua ațeá páți' țivá porcul
 și erá puțin ca linqid. Na, tu oara ațeá ađumse ș-fiđorlu.—Pap.
 pap, il' đise, veđi aiste oaúá? nișe suntu bana ta. Ma vrei
 s-bánòđi, sálăg'á Mușata-Loclu, și țá li daú.

— A, șarpe ți mi mică, strigă aușlu, ți aveam s-ță spun
iu easte bana a mea. Dă-ni le, lai h'il'ū. Feata nu pot s-u să-
lăg'escu, că nu-i tu mîna mea aistă; am ș-eū cama mare.

— Ma nu poți, na, dîse h'il'lu de-amiră ș-deade di pade un oū.

Un ĉurĉc di bana aușlui s-tăl'è. Nîs cădū lîndid. 5

— E! țe dîți pap, intrebă eara fiĉorlu, u să lăg'ești feata
ți caftu, i s-fringu și altu oū?

— Dă-ni oăule, strigă dipriună aușlu, nu pot s-u sălăg'escu.
Fiĉorlu frîmse nica un oū. Aușlu s-feațe cama lîndid.

— Va s-u sălăg'ești, ma s-li fringu ș-alante? 10

Aușlu eara cu a lui. Deade di pade fiĉorlu nica un oū, și
aĝumse aușlu pi h'irlu di moarte. Fiĉorlu lu ntribă nica un
oară:

— U sălăg'ești *Mușata-Locluī*?

— Nu, nu, strigă aușlu. 15

Atumțea h'il'lu de-amiră frîmse și alantu oū. Aușlu murî,
ma tu oara ațea k'irū ș-cula, canda nu eră di vîrn-oară. Tu
loclu a l'eī s-feațe un cîmpu mare ș-mușăt. S-dîc eū, că va
s-eră nă miliună di feate, ți li ținea acdò incl'se aușlu, va
s-hîbă puțîn. Caĉe ună s-duse pi la casa l'eī. 20

H'il'lu de-amiră ș-lo *Mușata-Locluī* și s-dūsiră acasă la
nisă. Ca cît s-hărisi tatăl a feătîl'eī, cîndo u viđū, putēți
s-v-u loați singurî cu mintea.

Un țe lu ștea pârmiĉlu cama g'ine ni spuse, că fiĉorlu
sămbună apoea ș-cu tată-su. Lo ti nveastă *Mușata-Locluī* și 25
feătîră ună numtă dumnească.

Cules de D-l N. Bațaria.

52. Trei sotsi, trei doruri.

(Transcris după ortografia aplicată dialectului aromân de
d-l Gustav Weigand.)

Z-dzūtsem kō trei sots, analtu pri k'efi karî s-aflarō, di
uno. di alto, viñi și zborlu la: tse đorari kaĉi un.

— Io, dzūsi unlu, nu vream altu tsiva dikūt h'il'a amirōlujî 30
unveastō.

— Io nu-l' vream aĉut feata, gri alantu, dikūt s-mi aĭbo
tu vreami și s-ni da kūtš paràts va-n đorarō hrisusita.

— Ku l'irtareġa-voġ, fatsi trejlu, las me-aurasko amiroġlu a nostru ši las nu poato s-mi veado ntr-okl'i, ma unoġ voi: s-mi va Dumnidzoġ!

Alantsu, kundu avdzuroġ kuvenda aesto s-liġanaroġ de-aru-
5 deari.

— Ka kumu z-veadi, masture, tini nu u štiġ pġrġvulia tseġ:
tra s-adzundzi la Dumnidzoġ va š-para-Dumnidzoġ.

— Neko u štiu ši nekoġ voi s-u štiu, s-toarnoġ aestu.

štiġ, kum au adeti s-tsunoġ amiratsl'i spioneġan, tra s-l-aspunoġ
10 tse-i, tse nu-i ši tse zburosku lumeġa troġ nuš, adzumsiroġ zboarili
aesti la ureakl'a luġ ši tu oaroġ deadi dimundotšsuni z-yinoġ
šamištrejli n fatso-l'.

Aesti lajl'i se-asporearoġ multu, koġ nu štea tse l'i ašteaptoġ.

— Noġ ka noġ, dzušsiro dol'i tse nu griroġ zbor uruġ tr-ami-
15 roġlu, ma tini moġate, karišti tse te-ašteaptoġ, k-anġthima oara-
ju skoasiš atsġl zbor. Poati, ditroġ tini vai trudzem š-noi.

— Troġ mini nu avets tsiva s-trodzets voi, io tse li griġ
zboarili atseali nu-n ampari dip aruġ. U dzušu š-u dzuk pali-
Las mi va Dumnidzoġ ši strumboġ u bag, nekoġ nu-n si bati
20 peana di okl'u de-amiroġlu a vostru.

Kariġ viniroġ n-fatsa amiroġluġ, lo dzuši:

— Tini tse koštġš feata-n unveastoġ, a ta s-h'iboġ; tini tse
koštġš vreari din parti-n ši parġts, introġ tu hoġnoġ ši l'a kut-
uġts tradzi inoaroġ; š-aestu tse nu-l' si bati peana di okl'u d
25 mini, boġats-l'i brondzili di guši š-arkats-lu s-putridzaskoġ tu
filok'ie, to-a boġlor. Akši ši štiboġ nuš no oaroġ ku kariġ ari s-fakoġ

Kum dzuši, akši s-featsi. Unlu si nsuroġ dupoġ nuškunti dzul
š-alantu lo parġts kut putu. Ma el', ka xenġ, tse eġara, vruru-
soġ z-dukoġ tu lok-lo. Noġinti s-pleakoġ, dupoġ tse nkoġkaroġ fluruġ
30 karišti kutš kal', š-boġaroġ nveasta kovaloġ, lo toġkuni di oas
pili a lor ši-l' prikoġdzuroġ amiroġluġ s-lu l'artoġ, koġ om fu š
s-aruši ši koġ va lo u fakoġ a lor bunġatsa aesto ši nu a luġ
koġ de! kum soġ z-dukoġ tu lok-lo foġoġ nuš ši tse se-aspunoġ
kaso-l', kundu va l'i nreaboġ poġrintsul' ši soġa-l'.

35 Amiroġlu, karišti kum se-afl'o tu oara tseġ, ši-l' l'irtoġ, ma n
vru s-l'i da vuroġ kal troġ nkalġr š-lu alosoġ soġ z-dukoġ pri pac
ka kunili.

Kariġ trapsiroġ vuroġ dzuoġ kali xinitsl'i, akotso si-l' paroġ aruġ
amiroġluġ di tse fok'u ši tru oaroġ pitrik'u nuš no koġvoġori

s-l'i adzunoḡo ši furō sī ntreabo, so-l' l'a kaplu atsilui, tse va nargo pri padi.

Atsèl ku paratsl'i, vidzundalui kum lajlu sots a lor ayù s-trōdzea truplu di kurmat, ul kurmo nila ši diskolikō di-l bogō n-kalar so-l' yino putsun puterli la lok. 5

Kutu nkōlikō aestu ši na iu kovoḡoria am paturlea deadi kap ši ma l'-adzungu, trag di-l' l'a caplu atsilui di imnunda ši s-toarnō nupoj ku kaplu atsilui tse koftō vreaea amiroḡui ši parats!

Dupo tse armasiro maš doj sots, avinarō agoña s-nu patō 15 s-nuš tsivà, kō nu štea tse kurō; adzungunda la un aruḡ mare, so nk'adikō kalu a grambolui ši s-neakō ku tut nuš, s-armasi nveasta ku treilu. Laea niveasto, kari vidzù ntoña tih'e qarbo, s-morito ku nuš.

Aksi, atsèl ku Dumnidzoḡu armasi nu maš ku h'il'a amiroḡ-15 lui, ma s-ku multō aveari, tea s-poato z-buneadzō kumu z-va, forō s-lu doaro kaplu.

Dupo tse imnarō kut imnarō, adzumsiro nō searō t-unō hoarō, iu ntribarō un om, disi štie vuro hane s-l-aspunō. Aestu, ma-l' vidzù, kō nu sun de-a loklui ši k-aū parats multsu, 20 l-aspuse nō kasō di vurkolak, iu vuro nu kōlka, ši, s-lu boga draclu vuro s-armunō unō searō aklo, nu-l afla diminēatsa Aisto u featse ku mintuirea s-lō l'a dzua alantō paratsl'i. Gini ma unō mintueaste omlu ši alto ts-adutse Dumnidzoḡu, ši s-vedz tora, tse s-tih'iseaste. 25

Kut diskorkō omlu a nostru ši bogō nveasta-l' z-dōarmō, kō eara multu kurmatō s-kopōito di trunduirea di nkalar, s-aprindi tsigara ši s-tindi ningō vatrō. Eara kutrō nadoḡo napti, qara vurkolaklui, ma el nu-l akōtsà somnul ku mintuirea la unō s-la alto. Tu qara tse s-avdzū nō trunduirei, 30 kō tsū s-purea, kō kasa va s-kadō dit ōimeal'i. Omlu a nostru ši ka asporè, ma s-lo inima n-dintsū s-aštiptà z-veado tse va kurō. Dupo noškundu kortsuni uša ši na iu-ts easi nō fandazmō ku barba nkōrsil'atō ši punō di brun, ku dintsul' ka sok' ši ku ungl'ili ka vurkolak, kō insu vurkolaklu eara. 35

— Nu te-aspari, kristine, kō nu-ts fak tsivà, gri nuš, aflō kō punō astundzū n-earà datō s-fak arali, z-vatum ši si zgrum kar-tsi kōlkà n-kasō-n. Aflō kō io earàm un om arōḡ avùt, ama stres kutu z-dzuts. Mukàm puni di bubotō goaloḡ, māt-

suli arkati, imnam dispu'at ku tsoal'ili dipri mini peatik di peatik. Nu me-aloša inima s-akumpor no muntilo tr-aštirdzeari narea, ko u-u suflam ku k'iromidzli. Tro no pindaro no dzuo zgrumai no qarfuno mul'ari ku tut doi h'il' a l'ei. Si tse
5 s-ts-aspun? kuti loets am fapto, va un mes s-tsu li mbair si tot nu-s bitsesku. De-aestō si Dumnidzōu mi fokū vurkolak puṇo n-dzua de astundzū. Ma, ko io va intru tu lok tro tot-na, yinu s-ts aspun aveareā-n

Apoēa-l lo di muṇo ši-l adusi tu tsilar, iu l'-aspuse ko-
10 dōrli mplini di flurii, midžits ši groš.

— Di paratsli aešti vai tsun tro tini uṇo parti; de-alantō parti va s-adari aṇa, tu loklu a kasil'ei-ni no hani mari, iu z-badz di tuti ši di kuts qamiu vai tragō la nušo, s-lo dai, s-muko, z-bea ši parats s-nu lo kaftsū; aestō : tro l'irtareā sū-
15 flitluj a miuj.

Lumea tuto din hoaro, kundu-l vidzuro k-apiri sunotōs bogaro so-š fakō krutšea. Ma el moḷogār, nu lo aspusi tsivā, ma featsi dupo dimundata vurkolakluj;

Aksi buna nuš ku feata amiroļu ku mušutets, di foṭšea
20 g'inets la lumeā tuto, so-l' s-avdo numa.

Tora s-no turnom la amiroļu.

Amiroļu, kundu vidzu kaplu tolat:

— Tse featsit, kun, greašti noroit, a kui kap dzušu io s-to'ats š-a kui tolat voi?

25 — Morite, aoa noi featsim kum no dimundaš; aestu nirdzea imnunda, aištuj kap tolem.

Atumtšea amiroļu dimundo: tora so s-aflo pri tsitsor no nil' di inši ši i mortu i yiu ul voi konli atsəl.

Aksi nk'isi nuš ku no nil' di inši nadzo earno ši kundu
30 adžumsi la hoara ku hanēa, iu se-afla omlu tse kofta, lu nk'isi earna ši nu putu s-trago ma nklō. Ligo kal'i tu hani ši aštipta s-treako earna greauo šapoēa s-trago.

Hil'i-sa kut uš vidzū porintili, ši-l kunusku, ma s-featsi ko nu-l kunoašte. Tut aksi ši borbatu-su, tse nu isi dip un fatso-
35 Kundu vini qara s-pleako amiroļu, skoasi s-plateasko, ma dzinir-su easi atumtšea ši-l dzuṭsi:

— Aṇa nu s-plateašte. Kari va tra s-plateasko nu yine aṇa

— Ma kum, frate, io di dzaba nu voi, ko štij kari h'iu io i nu štij?

— Kum s-du štii, tini h'i amiro mari, mari, ma ku tut-aestŃ ma n'ik di DuunidzŃ. Kari z-vrei s-affi Ń-ma multu, aflŃ kŃ io ts-esku dzinir-tu, kŃ h'il'e-ta easte-u aŃa.

ArsŃri atumtseŃ h'il'a amiroluŃ di-Ń lo tatŃ-su di guŃi Ńi l'i mboiro unŃ kuti unŃ toati kŃti s-featsiro puŃŃ atumtseŃ Ńi-l' 5 dzuse, kŃ altŃ ŃarŃ s-nu greŃskŃ zbor urut kutro DumnidzŃ, kŃ omlu Ń-amiro s-h'ibŃ tot ku DumnidzŃ nu u skŃati n-kap.

Kundu avdzu Ń-aestŃ amirolu, l'i se-akŃtsŃ limba n-guroŃ di nu ŃteŃ tse z-greŃaskŃ. Dipuse atumtsealuŃ di pri skamnu Ńi loŃŃ dzinir-su z-dumneŃskŃ, kum va-l' tal'e kaplu Ńi kum 10 va-l' suiro DumnidzŃ.

Ń-akŃtsi Ńaspits'l'i amei, tot al DumnidzŃ s-featsi. Io n-eram aklŃ Ńi v-aduŃ avŃauŃ kuti nŃ pŃreŃak'l'e di strani nŃauŃ, ma kum trikui prit hoara dispul'atslor, ŃŃrgl'iro di-n le-aro-kiro, k-ayũ askŃpai Ń-iŃ tu zmeani Ń-kŃmeŃŃi. Aeste Ń-tute. 15

(Spus de TaŃku Tomu din Vlaho-Klisura, Macedonia; transcrib ca la Avela.)

53. Feata toxitŃ al DumnidzŃ.

(Transcrib dupŃ ortografia aplicatŃ dialectului aroman de d-l Gustav Weigand.)

ErŃ nŃ ŃarŃ nŃ mul'ari, tse nu amintŃ, ku tutŃ mutrita tse s-featsi. Ku tutŃ turnareŃ de-alantŃ parti, tse-l' featsi a loklui, tra s-aflŃ vuroŃ yitrii de-amintari, nu-s putũ, nu-s putũ.

Ma vidzũ Ń-nuŃŃ akŃtsi, akŃtsŃ s-alagŃ biseritsli Ńi sŃ Ńi 20 nkl'ino la DumnidzŃ, sŃ-l' da Ń-a l'ei nŃ featŃ, kut tra s-l'i di-kl'ido inŃara Ńi s-u l'a tu nŃaul' ani, kari si va.

DumnidzŃ, kari nu puteŃ s-askapŃ di nuŃŃ dzua tutŃ, kŃ-l' si dutseŃ ka miro ku: «dŃ-n, dŃ-n, dŃamne Ń-a n'ia nŃ featŃ Ńi l'a-n-u, makŃ vrei, tu nŃaul' ani», skŃasi Ńi-l' deadi nŃ featŃ. 25

A l'ei kanda l'i si featsi Hristolu n-kaŃŃ, kari amintŃ feata. Dzua tutŃ ku feata n-guroŃ: «Feata meŃ-i akŃi, feata meŃ-i nu Ńtii kum,» kŃ tse-aveŃ nuŃŃ, nu aveŃ vurnu.

Dupo tse kriskũ feata Ńi s-featsi di nŃauŃ ani, nŃ dzuo kum z-dutseŃ ku poŃtsili ntre-apŃ. l'-inŃi DumnidzŃ un kali 30 ka auŃ Ńi-l' dzusi.

— Feata meŃ, kundu s-nerdz akasŃ, sŃ-l' dzuŃŃ a mŃ-tai, kundu va-n da tse-n ari toxitŃ?

Si feata-l' dzusi a mo-sai, ko ęa ř-ęa tse-l' dzusi un aus. Mo-sa l'-u turno :

— Kara s-te aflō altō ęarō si-l' dzuts, ko mu-mea nu-ř adutsi aminti s-aibō a vurnui tsiva toxitō.

5 L'-dzōsi feata auřlui zbōarili aesti, ma aestu kōlkā dipriunō tu zborlu di ma naintęa, ko pūn tu mārđzini, apūndisi muma featil'eī:

— Si-l' dzuts, h'il'a-meā, ko, tse-s toxi mama, s-u l'ai iu s-q-afli ři si nu-l' mūts urēkl'ili dzua tutō, ko mu-meā ari
10 ř-altu lukru.

Kut avdzū akři Dumnidzōu ři kari ts-q-arapi feata din-a-nūmiręa, tu altu lok se-aflō.

Ařteaptō muma si-l' yinō feata nūpoi, nu z-veadi iuvař-
iuva. Alagō nūřō ka ndōrnikō nsus ři ng'os, feata nsus,
15 feata ng'os, dusi feata ! Di kurtiri greāuō, kari nu puteā vūřō
sō-l' da vūřō kōrari kutrō iu featsi, kari nu řtea iu s-u kaftō.
sō nkl'isi n kasō s-klutřaskō plūngul.

Dumnidzōlu, dupō tse q-arōk'i, q-adusi tu nō grūdinō ku
soi-soi di lōlūdz, pōami ři di kuti muřitēts nu tšō nkapi min-
20 tęa. Tuti s-niřō feata, tra s-nu-s siklitęaskō ři s-nu kaftō mo-sa.

Nō dzuō ř-adusi feata aminti di mo-sa ři bōgō s-plūngō :

— Voi la mama ř-la mama.

U l'a ři Dumnidzōu, tse-l' aveā trikutō yinateā, ř-u pitreātsi
pri trei tserg'i, di kari, unlu ęara surdu. Lō u nkarkō pri
25 kōarni ři hai, lō dzusi, s-q-adutsēts sūņōtōasō, ko džeapi
nu-ń dats.

Imnō, imnō tserg'il', ūl' lo foameā kut adžūmsiřō tu nō pu-
duri ři q-alōsarō feata s-l' ařteaptō pūņō s-paskō. Feata pōř-
tēts, lō dzusi ři se-alinō pri un arburi di frikō s-nu u mukō
30 vūřō zlapi. Nu z-dipōrtarō ninga g'ini tserg'il' ři ęa iu vini
nō ursō la featō ři akōtsō s-l'-aspunō kōrintsul.

— Dipuni s-ti muk, gri ursa ři feata bōgō s-plūngō.

— Nu dipun? featsi feata ři ursa apōrni s-arōadō truplu
arburilui. Kum akūtsō nūřō s-arōadō, li třuli surdul tserbu
35 urēkl'ili ři gri:

— Feata plūndzi!

— Aide, surde, noi nu avdzūm, ř-tini avdzū, džusiřō alantsu
ku urekl'i.

Surdul nu dzusi tsiva Ńi bŃgŃ ęarŃ s-paskŃ. Nu trikŃ nŃs-kundŃ ęarŃ Ńi arburili se-arŃasi ka pŃn tu dzumitateŃ.

— Feata-Ń tu mari k'indin, gri surdul.

— AŃde! surde, noi nu avdzŃm Ń-tini avdzŃ.

Arburli atsia de-atsia lu arŃdeŃ urŃa ku dintŃsul', kŃ ninga 5 noŃęamŃziko lipŃea Ńi vręa s-kadŃ ku tut featŃ.

— AŃdi, featsiro Ń-alantsŃ doi, kŃ de-alih'a nu-l'-u bunŃ a featil'eŃ.

Se-alŃsarŃ am pŃtruleŃa Ńi pŃnŃ s-misuri «tsintŃ» adzŃm-siro la featŃ. UrŃa, ma veadi tserg'il', alasŃ feata Ńi-l' bagŃ 10 noŃinti. G'ini ma tserg'il' Ńiręts, unlu featsi kutrŃ di-unŃ parti, altu kutrŃ de-alantŃ parti, kŃ urŃa mintul tse mintul, Ńi s-lo dupu un. AlantsŃ doi s-tŃarnŃ la featŃ, o bagŃ pri kŃarni Ńi fak naparti

ImnŃ Ń-alagŃ, imnŃ Ń-alagŃ, adzŃmsiro la kasa featil'eŃ. Tu 15 avlie erg'ili pŃn di brun ęara. UŃi Ń-pŃlŃŃiri era nkl'isi, di ts-Ń-aveŃi, kŃ nu bati yiu nauntru.

— DiŃkl'ide, mamŃ, diŃkl'ide kŃ io h'iu, feata ta, kurundu di-n diŃkl'ide, greŃa feata de-afŃarŃ.

— Am kum, dzŃtŃea mŃ-sa, tora vai afli feata io. Tini h'ii 20 vŃrŃ puŃkl'e greauŃ.

— Nu mamŃ-n, nu skoŃti zbor ku fok din guro, kŃ io-nŃ h'iu h'il'a ta durutŃ, ma diŃkl'ide-n.

— Am kum, kari Ńti tse mŃarti lae h'ii Ńi ti fats kŃ h'ii om.

— DiŃkl'ide-n, mamŃ bunŃ, k-aŃteaptŃ tsergil' s-me-apunŃ 25 tu mŃili a tali Ńi sŃ-s. tŃarnŃ z-da zbor kum lŃ dimundŃ auŃlu tse mi arŃk'i.

AtumtŃea Ń-adusi aminti muma di kum Ń-amintŃ feata Ńi poati k-auŃlu atsęl vai era DumnidzŃlu. Ea vru z-diŃkl'idŃ Ńa Ńi kut ŃŃ kunusku feata, sŃrg'i sŃ-Ń u stringŃ m-bratsŃ 30 Ńi kumu s-h'iritŃea Ńi z-bŃŃŃ di vręari Ńi di marli dor kŃ-Ń vidzŃ h'ila, tse o aveŃa di multu trikutŃ tu psihuharteŃ mŃrt-sulor, Ńl' kŃdzŃ arŃ Ńi muri.

H'ilŃ nu putu s-aravdŃ kama multu Ńi analtu pri mŃ-sa 35 li nkl'isi Ńi nkl'iŃ l'-armŃsiro trŃ tot-na ok'il'.

(Spus de Ion al Barac, Avela, Epir.)

54. Fišorlu qarfun, adžumtu amiro.

Eara unō qarō, tse nu-š ęara.

Eara nō qarō nušti fišori tse s-adžuka tu padi, z-dzųtsèm ka la Barberi, iu, na! iu yini un bašak ku mula nkōrkato
5 ku praš ši bagō sō strigō:

— Kari yini sō-l bag tu sak, sō-l' dau nō furtii di praši.

Un fišor qarfun z-dutsi ši-l' dzųtsi:

— Mi vrei mini, are?

— Kō-tse s-nu ti voi? ul' dzųsi bašaklu.

10 Lo fišorlu mula ku praši, u diskōrkō la mō-sa akasō ši stōtū sō-l bagō bašaklu tu sak. Dupō tse z-dusi, z-dusi tu sak, fišorlu bōgō sō ntręabō:

— Are bašak, bašak, ninga nu va mi skotsi dit sak? Ma bašaklu nu-l' gręa dip, kō atsel nu ęara bašak, ma kuni di
15 drak. Kut lu skōasi n-dzeano ši lō-alōsō ku mulō ku tot.

Lailu fišor bōgō s-plungō tu irni aklo, ma kari lō-avdza s-l'i dařadžutor? Nušti orni mōri, kut vidzuro mula singuro ši se-aurniro pri nušō ši krak, krak, tradzi ku ungl'ili š-ku tšoklu di sak, lō-arupsiro ši fišorlu iši di nauntru. Atumtšęa
20 ornił' se-aspōręarō, fudziro ši nuš armasi pali singur tu irnie, di nu štea kutro iu s-fakō. L'-u dęadi š-nuš dzeana kutro-n sus ši iu s-lu skōatō kalea, s-lu skōatō. Aklo iu z-vidzu pri dzeano ši-š arkō okl'il' nō qarō divarliga, trušųung'os tu vali, andžuri nō kōšari. S-u dęadi h'ima ng'os kutr-aklo. Aflo ta-
25 mam qara, iu muldžęa oili. «Are, bōrbatsi, bōrbatsi,» dzųsi nuš atumtšęa, «nu mi vretsı š-mini aqęęa la oi s-adžut kut tras muk š-iō nō kumatō di puni, kō-n h'iu qarfun?»

— Kō-tse s-nu ti vrem, ul' dzųsiro atsel, poati kō va-ts h'ibō fęame, nu vrei tsiva s-mųtsi?

30 — Am, kari s-ni datsi, dzųsi fišorlu, voi zōri.

L'-dinikarō nō kuvatō di lapti ši fišorlu dō-l', dō-l' ku tšubana, u bitsi t-qarō.

— Ma vrei! lu ntribarō pikurarli.

— Am kari si-n datsi dzųsi fišorlu voi.

35 L'-dinikarō ninga nō kuvatō š-punō s-askuk' ul' dęadi kali.

— Ma vrei? lu ntribarō ninga nō qarō.

Fišorlu ka dę-aršini, ka di tse vrei džu-l', nu ka-l' yinęa

z-dzuko «voj», ku tut ko-l' trodzea inima, ko nu-avea mukato lajlu di trei dzuli ntredz.

-- Dzu are! lu ntribaro pikurarli, ts-u foami i nu?

— Am n-estasi! dzusi fitsorlu.

— Tse nu dzutsi, mako ts estasi, aqa la kosari h'ij, kundu 5 va dai paratsli? si-l' dinikaro ninga no kuvato.

Kari si soturo fitsorlu gini-musat, l-bugaro z-da dupo oi di kuti ori li muldzea si tutsi ul vrea, ko nu eara vuro mur-tutsino, ma dzoni si disteptu fok. Aqa sidzu nus ma multi dzuli si vidzu, ko atsel' nu eara oami, ma dratsi. 10

No dzuo dratsli tutsi vrea s-fugo de-aklo, si-l' dzusiro a lui se-armuno singur, s-aveagl'i kosare, s-nu yino vuro di lo furo tsiva.

— Sed, dzusi nus, a nia nu n-u friko.

Dratsli l-alosaro s-kl'eili di tutsi udatsli si-l' dimundaro 15 tutsi s-l'i diskl'ido, mas un udoo s-nu-l diskl'ido.

Kari fudziro nusi de-aklo, jel akatso si-l' diskl'idi tutsi udatsli si tse-z vedzi aklo? di tuti musutetsli a loklui. Kundu adzumsi s-la udolu tse-l' dimundaro, s-nu-l diskl'ido, nus kan-da-l' dzusiro: «na kl'eili si diskl'ide-l!»! L-diskl'isi s-iu-tse 20 se-eso, s-eso! Aklo kura un soput masi apo de-amalamo. Fitsorlu, furo tse so stibo, bago di s-lo tu fatso si tse z-vedzi? li se-adro tuto fatsa de-amalamo.

-- Boobo! lele maratlu-ni, dzusi nus, kari s-yinari dratsli aqa, s-me-afo ku fatsa adratoo de-amalamo, va mi bea di yiu. 25

Tse-s fakoo nus tora? kum lo so-s toarno kutro dinopoi-l'i, na vade un l'undar s-un kal. Kalu aveo dinointi-l' oasi s' undarlu eabo. Nus l'a oasili di la kal si le-aruko a l'undarlui si eaba di la l'undar, a kalui. Atumtsea kalu gri di no oaro:

— Tini tse-n featsis bunlu aestu, tse bun vrei di la mini? 30

— Nu voj tsiva altu, dzusi fitsorlu, dikut e-n-aspuni kum pot se-askap dit muni a dratslor. ko s-mi aflari aqatsi, va mi mukoo di yiu.

— Kari vrei se-askak', ul' dzusi kalu, nu stoi, ma nka-liko-mi, l'a k'aptinli, greasa, s-untulemnul s-tradzi kama goia 35 de-aqa.

Fitsorlu nu-astiptoo dzuko ninga no oaro, ma featsi kum lu nvitso kalu si tu altu lok se-afo, ko atsel nu eara kal de-arado, ma azburotor! Seara, iu ntunika, kalu lu nvitsa so-l'

tal'i nušti perı ŝi kundu s-o-l kafto, s-l' aprindo putsun, k-o
tu oaro el yine aklo.

Ma z-dratsl'i nu ŝidea ku muŝli n dzepi. Ma s-turnaro
ŝi nu-l' aflaro akaso, ne fitŝorlu ne kalu, s-loaro dupo nuŝ ŝi
5 a-oa s-lo-akats-o, aklo s-lo-akats-o, lo-apruk'aro ka vuro oaro
multu diparti.

— N-adzumsiro, dzusi fitŝorlu asporeat.

— Nu te-aspari gri kalu, ma aruko k'aptinli m-padi.

Kut lo-arko ŝi kari s-featsi no poduri ndisato-ndisato, k-o
10 ne pul'u nu putea so strobat-o.

Kum featsiro, kum adrar-o dratsl'i ku tut-aesto, k-o u stro-
boturo ŝi-l loaro n-tŝitŝari.

A-oa s-lo-akats-o pali, aklo s-lu akats-o, kut s-lu adzungo
ŝi z-bago muna pri nuŝ.

15 — N-adzumsiro, gri fitŝorlu.

— Strindze-ts inima ku dintsul' ŝ-nu te-aspari, dzusi kalu
ma aruko ŝi greasa m-padi. Kut o-arko fitŝorlu ŝi tso s-
timsi un munti analtu ŝ-largu-maŝ k'atro, Un tŝor fotŝea drat-
sl'i nointi ŝ ku doj se-afla nopoj. Ma kum featsiro nuŝ, kum
20 adrar-o k-o tut ul trikur-o ŝi a-oa te-am dupo fitŝor.

Kundu ŝ-toarno kaplu fitŝorlu ŝ-mutreaŝti, ninga no droŝ-
kl'auo dratsl'i ŝi vrea lo-andzupo di muniko.

— N-adzumsiro, gri fitŝorlu.

— Inimo, kune, strigo kalu, vears-o untulemnul ŝi nu te-
25 aspari.

Toarno untulemnul m-padi nuŝ ŝi na! iu tso-n si tindi no
balto dupo nuŝ, k-o da daratsl'i s-u treako, da, nu fu troj
ŝi ŝnoŝati!

Kari si vidzu askopat fitŝorlu, da kale a kaluj so z-duk-o
30 s-pasko ŝi iel trapi tu no apuliti. Aklo intr-o huzmik'ar la
amirolu. Amirolu atsel ave-a ŝ-un-o grudin-o ku soe-soe d-
loludzi ŝ-muŝitets. Kaŝi dumuniko amirolu ku tuts morli a lu-
inŝa a priimari so-ŝ veado kali, akuj poati kama multu
Fitŝorlu tse futŝea ŝ-nuŝ? Aprindea perl'i di kal, skutea di
35 ŝaua kaluj no poreakl'i di strani hrisusiti, ŝi nkolika kalu ŝ
kundu vur-no nu armune-a la polati, s-priimna prit grudina
amirolui, di-l' li fotŝea loludzli di ku tot zdruminati. Nuŝ ŝ-
ave-a k-o vuro nu-l veadi, k-o ma se-apruk'a oara li turnat-o
a amirolui, el ul' dodea kali a kaluj, ŝi skutea straniili ŝ

s-fotseā pali huzmik'ar. Akši š-q-aveā el, ma feata tseā ma nika amiroļu tse nu iša pute a priimnari, nekō ši-l' muta ok'il' dipri nūs, ahundō mutrito-l' fūtseā. Tu turnatō amiroļu muta loklu dē-aurlari ž-di vūryiri, kari li asparsi grūdina? kari l'i zdrumino lōludzli, ma iu s-lu aflō? Dē-aestō laiļu 5 grudinār mūka pri zverkō. multi.

Feata tseā nika amiroļu, tse-l videā kaši dumūnikō kum huzmik'arlu a lor nu-i huzmik'ar, ma om ku semnu, š-u bōgō i ku nūs i s-nu s-mūrito dip; šti, ūl' kōdzu tu inimo džonili aleptu š-sunōtati bunō! 10

Tatō-su atsia dē-atsia-l' si dutseā:

— Nu ti mōrits feata, kō-ts vini qara? Nūšō dē-alantō parti.

— Ninga am k'iro trō mūrtari. Si kūtš vaj dzūtš, kō nu o-aū kōftatō? ši tse fišori dē-amirats nu aū urdinatō pre-aklo, nakō, nakō lō adžutō kōsmetēa s-u l'a, ma tuts piika 15 ku nōrli aplikati. Atumtseā amiroļu bōgō un til'an z-greāsko, s-treākō tuts džonli tse-s trō nsurari pri dinintēa pōartofej di pōlati ši kari va-l ariseaskō h'il'i-sa, va-l fakō dziniri. Tuts h'il'i dē-amirats ši dē qamiū mōri, ndreptsū ši adrats ku stranili atseali kama mušatili, tritseā ku inima 20 tuk-tuk, s-nu tsiva dē-ariseašti altu h'il'a dē-amiro.

Kari urdinaro, urdinaro di kum dēadi soarli pūn tu askopitatō, ši h'il'a dē-amiro šideā pri pōlōiri ku merlu tu mūnō, s-lu arukō pri kari vreai aleagō, huzmik'arlu tse-š mintui nūs?— Iu trikurō ahuntso di-š kōftarō kōsmetēa, tse 25 vaj k'er, kari s-trek š-io? Si akši triku š-nūs ši tse s-tso veadō ok'il'? «tak!» l'-ari unō pri kurkubetō h'il'a dē-amiro ku merlu.

Kundu vidzu aestō amiroļu, kūt nu zdūngūni di kripari — Ninga nō oarō s-treākō džonli, gri amiroļu, ninga nō oarō 30 kō-l' kōdzu merlu a featōl'ej fūrō z-va.

Ma ž-dē-aestō oarō feata tut pri huzmik'ar lu arkō merlu. Amiroļu-l'bōgō s-treākō š-ninga nō oarō ši dē aestō oarō šideā ningō nūšō š-u nvitsa kari džoni s-aleagō, ma iu so-l' si šutso mintēa l'ej, kō ši di qara aestō tot liproslu 35 — kum akōtsarō sō-l' dzūkō la pōlati — š-aleapsi.

— More, tre fats feata-n? ūl' dzūtši amiroļu, dē-ahūtš h'il' de amirats, s-aledz un lipros?.

Ma ēa unā-unā: aestu-n fu kōsmetēa, aestu va-n l'au.

Kundu vidzu š-amirölu kô nu-s fatsi alto soe, l'-lu dëadi š-u aguni din kasô.

Aksitsi, fratili a neü, büna dol'i tu nõ kôsikô, ka se-aporo Dumnidzou. Nô dzuô ul' yine amiröluj tu štiri kô atare amirô 5 yini so-l' batô. Nu k'ari k'iro š-nus ma adunô kama aleptul' ši ai tu polim. Dzinir-su lipros kum ul' dzutseä nuš: «nu-ni dats š-ania,» dzutsi nus, z-yin š-jo s-mi bat?.

Atsel' di la polati bogarô s-arudô, kundu lo-avdzuro, kô š-el kafto sô z-batô. Tro arudeari aksia l'-deadiro š-a lui nõ 10 mulô skl'ôapo.

Kari unk'isiro tuts, nk'isi š-nus ku mula tseä skl'ôapa pri dinupoj ma kut askupitarô alantsu dupô dzeano, aprindi perl'i di kal, nveasti nõ porëakli di strani š-tsindzi armatli š-iseä tu polim. Amirölu, štij, putsun ëara s-kadô tu 15 munli a dušmanluj ëara tse z-dusi nus, ma jel «hrušt» di nõ parti, «hrušt» de-alantô, lo-askopo ši l'-asteasi apröapeä tuts dušmanli. Dupô tse vidzu kô bitsi lukrulu, tradzi š nividzut s-featsi de-aklo. Da kali pali a kalui ši ši nkalikô mula skl'ôapo, armasô aklo ju lo-alosarô.

20 — Ninga aäa h'iï, vre liproase? l'-gri amirölu.

— Äa, morite! dzusi el. Amirölu dzusi la doi çamiñ a lui sô-l skoatô dit loski, kô mula aveä vultusitô nauntru pun di urekli.

Ku tut-aestô, dušmanlu amiröluj nu se alosa s-u mukô 25 arušinea, kô pali aporni polim ši di çara estô liproslu tut ka ma naintëa lu askopo amirölu, ma kum s-pliguñ tu dzidzitik, amirölu di nõ çarô skoati mundila lui di sirmô si-l' leagô dzidzitiklu ši tro adutsiri aminti l' bagô š-nelu a lui tu dëadit.

30 Š-ninga nõ çarô pun tu treili, tut aksi ši amirölu tro adutsire-aminti l'-dëadi nõ apalo.

Amirölu, kô l'-u putu a dušmanluj, vru s-fakô nõ bëari mari. Aklo akl'imô tuts morli kuts l'-adžutarô ši dol'i dziniri mori. Tro liproslu nekô triku zbor. Aestu tse fatsi? Pitreatsi 35 niveasta-l' s-porokolseaskô amirölu, s-lu aproak'e š-nus la bëari.

Dupô multi porokolsiri: adi z-yinô, dzusi š-amirölu a-tumtseä.

Kum vini aestu, lo dzusi s-lo-alasô z-dzukô un poromiö.

El atuntsēa boḡo sē-aspunoḡ, kum sē adžuka nušti fitšori
no oaro tu no padi, kum vīni un bašak ku mula nkorkatoḡ
di praš, . . . ši tuti kuṭi li puṭsō nuš, š-kum askoḡo amiroḡlu
dit moṇili a dušmanlui ši kuṇdu lu ntriboḡ amiroḡlu s-fure
ko-l kuṇošti nuš pri atsel om, gri el: 5

— Omlu atsel h'iu io ši kari nu pistipsits, mutrits muṇdila,
nelu ši apala, tse-ñ deadi amiroḡlu.

Kari vidzu akši amiroḡlu, z-dipusi di pri scamnu ši boḡo
niklu dziniri ši-l' koḡtoḡ l'irtari di tuti kuṭi l'-adroḡ.

Ñ-earam š-io aklo ši v-akumporaḡ koṭi no poḡeakl'i di 10
tsoruh', ma kum trikuḡ pri la hošap, li vidzuroḡ kuṇl'i š-išēa
pri nuši, ko š-o avuroḡ ko-s h'ikati ši-ñ li muḡaroḡ.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

55. Žužulu ku šapti kapiti.

(Transcris cu ortografia aplicată dialectului aromân de către
d-l Gustav Weigand.)

Era tse nu-š era; era un amiroḡ š-avea trei fitšori. Š-marli
bun, š-atsel di mesi bun, ma niklu sots nu-avea tu džuneatsḡ 15
tu mušuteatsḡ. Tu amiroḡil'a tšēa sē-afla un žužul ku šapti
kapiti. El an di an muḡa tuti yipturli kuṭi s-fotšēa. No dzuḡ,
kum iši amiroḡlu so-s priimnoḡ ku atsel' trei fitšori, aešti lu
ntribaroḡ—ko-tse, tatḡ, noi nu skutem yipturiḡ ku ahuṭi tsu-
flik' tšē-avem? Amiroḡlu lo dzusi, ko li muḡo žužulu ku šapti 20
kapiti.

— Mako-ī akši, gri marli, io va mi duk aestan so-l vatom.

— Fitšorlu a meu, šedzu-ts iu h'ii, ko dusiroḡ š-altsoḡ so-l
vatomoḡ, ma nu puturoḡ.

— Io, dzusi fitšorlu, va mi duk š-itsi s-h'iboḡ, s-h'iboḡ. 25

L'a no dzadoḡ, no karti tra s-g'uvoseaskḡ s-nu-l akatsḡ
sommul, š tsindzi armatli ši nardzi. Šidzu el kuṭ šidzu, ma
žužul nu z-vidzu, š-kuṭroḡ de-adoaroḡ, štii kuṇdu l'a s-kreapoḡ
dzua, l-furoḡ sommul. Nu apukoḡ s-aguršaskḡ ši na-l ši žužulu
ku šapti kapiti, iu lo u introḡ a yipturlor, di nu alošo alti. 30
Fitšorlu s-turnoḡ akasoḡ foḡo s-adaroḡ tsiva. Alantu an featsi
atsel dit mesi akši. Lo dzada, tšēara, š-tsimsi armatli ši dupo
tse-s l'irtoḡ ku porintsul' ši ku fratsl'i a lui, dusi, s-aveagli ši

truš tu kripata dzuql'ej, treatsi un vimtu kaldu ši-l-kulko tu somnu. Apoea viñe žužulu ku šapti kapiti ši lę-asteasi yipturli š-aestan.

Alantu an vru š-ma ņiklu s-aveagl'i. Nuš nu vru s-l'a ne 5 karti, ne dzado, ne so-s l'artō ku pōrintsul'. Tse, dzutseā el?— Karišti iu mi duk di lipseāsti l'irtari?

Aqa nuš, ku muna pri armō, aštipta atsia de-atsia s-treako žužulu s-l'-u aminō. Troš tu horyie, treatsi un vimtu kōldišor ši dulsti, ma nuš tse-aduk'i kō nu-i lukru kurat, š-astupo nōrli 10 š-nu adil'ē dip puņō triku vimtul kōldišor. Dupō kōada vimtuluj s-trodzeā žužulu ku šapti kapiti Maš fok skuteā prit nōrj. Nuš nu amuņō, l' u aminō unō ši s-l'a dupō nuš. G'ine ma žužulu pliguit s-turnō nupoj kūtō tu guvō-l' š-intō tu lumēa alantō din g'os—Ah, kune, kadikune, zg'ili el nō oaro. 15 s-ti bogarim tu muņō, karni va mušku di tini!

— I va mi badz i va ti bag, dzusi h'il'lu de-amiro ši s-turnō akaso-l'. Dzusi a tatō-sui, ēa š-ēa tse adrai. S-ēasti kō-i akši, griro dol'i alantsu frats ma moři, aī si-l' lom torlu ši so-l vōtoņom.

20 Nīklu ahuť aštipta ši ēa-l'a šamištreil'i la guva žužuluj ku šapti kapiti. Ma marli frati dzusi, va intru iō ši kundu s-min funēa, s-mi skutets nafōaro. G'ini ma nu intrō vuro 15 di uryii ši akōtsō s-treamuro di frikō ši s-minō funēa. Akši pōtsu š-atsel dit mesi ši kundu s-intō š-ņiklu, lō dzusi s-lō-ašteapto 25 trei dzuli ši makō dupō trei dzuli nu vaj minō funēa, ši štibō kō ari moartō ši so-s toarnō. Intrō š-el atumtseā ši di pusi tu lumēa alantō truš pri nō pōlati. Nu k'ari oaro ma intrō tu pōlati z-veado tse-i, tse nu-i. Intruņō nauntru de di nō feato de-amiro mušatō ka lutseafir. — Vaj di mini, a 30 kōtsō so-l' dzuko feata, kari ti bogō s-yiu tu loklu aestu? nu štii pōati kō pōlateā aestō ēasti a kuniłuj di žužul ku šapti kapiti?

— Š-io trō nuš alag, ul' dzusi el, štii tini kūtō iu l'a puņi

— Dōarmi tu udōlu di ningō sor-meā ņikō, tse z-dōarmō 85 ši s-nu si skōalo.

— Aidi, ku vreareā al Dumnidzōu, pr-iu s-fak s-mi duk la nu

— Prit udaēa sor-meā di mesi.

H'il'lu de-amiro š-u da kūtō aklo nyie ši aflō nō feato k: luna š-ma mušatō Aestō akōtsō so-l' pluņō mira tse-l pims

kutro aklo.—Vaj di mini, kari ti bogō z-yini tu loklu aestu? i nu stii poate ko polateā aesto easti a kunilui di žužul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nūš alag, ma aspuni-n kalēa tse dutsi la sor-ta ma niko.

Kundu adžumsi tu udolu atsilej ma nikol'ej, l'i se-alok'i inima di mušiteatsa l'ei, ko mušato era š-mareā, mušato š-atseā dit mesi, ma aesto si-l' l'ai kaplu ši s-fudzi. Kə soarli š-ma mušato erā.

— Vaj di mini, gri nūšō, kari ti bogō z-yini tu loklu aestu? 10 i nu stii poati ko polateā aesto easti a kunilui di žužul ku sapti kapiti?

— Š-io tro nūš alag, ma dzu-n iu easti?

Tu qara aesto žužulu tse avdzu lavō, z-dištipō ši bugo se-aurlo, kari pūngun di kuni kutidzo s-kalko la mini? 15

— Pūngun di kuni h'ij tini, kadikune, l'u turno aleptul dzoni ši krau! krau! l'ari nūš ku tsuqotitša unō dupo ureak'i ši sapti kapiti se-arukutiro ka pipon'i.

— Do ninga unō, gri kunili di žužul.

— No oarō mi featsi, mu-mea, alto nu-ts lipseasti, gri fit-20 sorlu ši žužulu psusi di no qarō. Kari s-lu agudeā ninga unō, atsel vreai ang'adzō ši vrea-l angl'ito di no qarō.

Kari muri žužulu ku sapti kapiti, nūš s-turno la feati s-li ntreabo, kum di se-aflarō tu guva a kunilui di žužul ku sapti kapiti. Eali l'aspusiro, kum qara trei feati de-amiro ši kum 25 li furō žužulu ku sapti kapiti ši tuti kuti trapsiro. Kundu li ntribo h'il'lu de-amiro di vor se-aso tu lumi «Avdzu, dzusiro eali, di vrem? ntribari va lukrulu aestu?» Li l'a nūš ši unō kuti unō li leago di funi ši u mino. «Mareā tro fratili mari, dzusi el, atseā dit mesi tr-atsel dit mesi ši nika tro mine». 30 Kundu s-u skoato nika tu lumea aesto, ea-l deadi un mer. Ma-l dišk'ideaj aestu mer, z-videā gurdin, tserlu ku soarli, luna ši stealili. Ul' dzusi s-lu aibo tr-adutsiri aminti. Frats'i, vrei de-aršini, vrei ko nu lo yinea g'ini, ka niklu s-l'a kama mušata feata, lu alqarō aklo ši s-turnarō akaso z-dzuko, ko el' 35 taha-l vqotmarō žužulu ku sapti kapiti. Tra s-nu tsiva de-aspun featili, nuš li spridzurarō.

Kari armasi nūš aqa singur, l'u deadi kutro nōpoi nus 40 iu s-lu skoato kalēa «Multi vidzui io, dzusi nūš, las s-u

bogom š-aestō a kuñlor di frats tu supani.» Kalea nuš da di no feato, tse ašipta s-u muķo no lamni, tra z-da kali a apilor.

— Nu ti ntreb, feata meā, tse stai aqatsi?

5 — Vai di mini, fratile-a neū, fudz kama kurundu ko s-nu ti aflō lamnia di ti muķo dadun ku mini! fudz ko-i krimo de ahtari tinireatsō.

H'il'lu de-amiro kari aflō tse-i š-tse nu-i, «no-ai friko, l'-dzusi, maš kundu z-yino s-ni grešti, ko io va mi bag z-dormu putsun. 10 ko no-am duritō di trei dzuli.

Kut agurši nuš ši na u š-lamnia. Unō l'-ari h'il'lu de-amiro š-u skoati naparti.

Dō ninga unō, gri nušo.

— Nō oaro mi featsi mu-meā, alto nu ts lipseāsti! Akatsō 15 nuš di-l' tal'i limbili din guro ši-š kaftō di kali.

Amiroļu bogō sō strigo, kari voťomō lamnia z-yino sō-l da h'il'i-sa nveastō.

Un arap toľe kapitli a lamnil'ej ši s-featsi ko nuš u voťomō. ku tut ko feata dzutseā, ko nu-i š-nu-i nuš. Amiroļu bogō 20 s-fako numta, s-l'-u da a luĭ. Tu oara li nkrunari, na, yini ši h'il'lu de amiro ši greāsti. Se-aflō kapiti forō limbi? —Nu! gri amiroļu. Kari nutriro kapitli araplui, di le-aflaro forō limbi, ul loaro ši di yiu lu arsiro tu tsireap. Amiroļu vru apoēa s-l'-u da a luĭ, ma nuš dzusi ko nu-i troť lumeā tseā.

25 Nō dzuō kum se-afla ntro leamni, nuš voťomō no nupurtiko, tse muķa pul'i a unui vultur. Aestu, troť buneatsa tse-l featsi, lu skoasi tu lumeā aestō.

Feata tseā nika tse-l deadi merlu, ku tuti kuti-l' featsi tato-su s-u mořitō, nušo: «nu! nu mi mořit dikut ku kari 30 va-n adaro un mer ku grudiū ši ku tserlu ku soarli, luna ši stealili.

Fitšorlu atumtseā-l pitriku merlu ši nušo kum ul vidzu. aduk'i ko s-turnō ši s-moritō ku nuš.

(Spus de Filipa Beza, Avela, Epir.)

56. Cum mor lumea.

Earà, țe nu ș-earà.

Earà nă oară nă soacră și nă noră.

Nă duă nora arnì cuprìli și le-arcă n-groapa de-arăzbòlù.
Aclò lă deadi foc și s-mută fumlu sus în sus pînă la ocl'ul 5
al Dumniđăũ.

Dumniđăũ atumțea-l dureà ocl'ul. Ună ađumtă fumlu, și-l'
si vindicã ocl'ul cu tòtalul. Nis acãță si strigã:

— Carì ni-l feați bunlu aestu? Carì ni-l feați bunlu aestu?

Nora aurlă nă oară pravatòs pînă la Dumniđăũ și-l' đisi: 10

— Io țe-u fecũ bunãteața estã, io țe-u fecũ bunãteața estã!

— Țe cafți di la mini, nicã nivisticã, u ntribã Dumniđăũ?

— S-ni spunì cum mor lumea?

Atumțea Dumniđăũ il' đisi:

— Va ță spun, ma si nu aspunì la vîrnã: Mărl'i mor cu 15
tãpoàrili, niț'l'i mor cu lãluđli ș-cu trandãfli.

(Spus de D-ra Beza Tasa, Avela, Epir.)

57. Tih'a.

Un cãlãtòr avùt, carì earà toamnă cu nêgurì greali ș-oară
noapti, si sk'irdũ prit pãduri și k'irũ calea ș-iși al'urea d-iũ
vrea. Imnã ș-imnã tu ntunearic, ađumsi tu mãrđinea di nã 25
huricã. Bãtũ la prota casã și-l' dișel'isirã.

— La voi ș-la Dumniđăũ, gri cãlãtorlu, aștiptãț-mi aestã-
noapti pînã se-ãpirã, cã sk'irdũl calea și nu știũ, cãtrã iu
s-fac!

— Urseã, om bun, oaspiți carì nu va? l' — đisirã fucaraț'l'i 25
din casã, cã șideã aclò nã fumeal'e fucãroane.

— Micãșl, oaspe? Va s-ță h'ibã foame dipri cali? ntribarã
aeșți!

— Mițile-nì gurleadã, đisi cãlãtorlu, ma cu iți deadi Dum-
niđã. 30

Domnu-su a cãsilei earà limnãr. Ftoh, đisim cã earà multu,
cu mètura s-trãđeãl, nu dãdeãl di țivã. Țe-ș aveã? mași un
tãpòr cu carì tãl'à leamni. S-nu s-aruşneadã ntrã oaspi, lim-

narlu pitricù fiçorlu s-l'a di la hani un pescu și s-alasă că-pară tăporlu, că angîrmari, aveà suflață draclu tu pungă.

Pină si s-toarnă fiçorlu, leamni aveà, l'i apreàsiră un foc mari, di bumbuniđă. Lu ncălđiră, ș-l-uscară mușăt-mușăt,
5 că eră tut amòl'ü.

Apoea limnăroaňa, mul'ari țe-l' acăță mîna di tuti, lo-adră pescul dis h'ertu, dis tigînsît di muscu-mîcă călătorlu, și el' işiră cu fața curată. Calu a călătorluî fu nutrit g'ini, că-l ligară tu nă păhnîe cu gumarlu, țe purtă leamni.

10 Dimineața, cîndu s-fugă călătorlu, miscù fiçorlu a limnarluî un cartu și-ș trapsi calea. Tricîndaluî pri la hani s-turnă s-acumpără țe-l' lipseà.

Limnarlu, ună căpsălsiri țe li feați oăspili, pitreați fiçorlu la hani cu cartul țe amintă di la avutlu, s-plătească pescul
15 și s-l'a tăporlu.

Acêd îu vîni fiçuriclu s-plătească, na îu-l veadi călătorlu și-l cunoaști. Ntreabă hăngîlu, tră țe vîni și nveață țe cură!

— Bre! đisi avutlu, țe inimă de-amălamă co-aestu om!

S-turnă nîpòl la limnarlu și-l alasă nă oală cu flurii și
20 apoea lu nviță, că s-fure nîs goni ș-cu minti, putè nu va h'i-risească oala.

Limnarlu u lo oala, ma s-mutrescă s-h'ibă cu minti și goni, cum lu nviță avutlu, nîs niți nu s-cîrtea di ea. Ca un k'irût el băgă caoi đua cîti viră gros, doî în đua, di țe-amintă.
25 Și s-nu đîți, că tora amintă cama multu di năinti: tut ahît, ma ș-curmă di la gură, tra z-bagă tu oală. Đi-l' k'irût. Di multi orî armineà nisăturăți, tra z-bagă țivă tu oală.

Viđu nîs c-acșiți nu si scoati n-cap. D-îu bînă ma naintea g'ini di tot, di o-adră ș-el ș-fumeal'a-l' cuflică pîntica, cu țe
30 scuteà, tora cu tută oală, nu mași ție, că nu o-adră pîntica, ma đili fripti dușea, că-l trăđeà fiçorl'i di poali đua tută: pîni, dă-nă pîni! di nu și ștea îu l'-e caplu, măratlu-și!

De-aestă l'-o-adusi nîpòl oala avutluî și-l' đisi:

— Na-ü, oaspe, că ea ș-ea țe drac nî-aflăi cu oala: va-nî
35 moară fumeal'a di foami di nisă!

Mutri avutlu s-l'i umplă cărafeta, că nu acși lu nviță nîs, a cui s-umplă?

Avutlu ș-u băgă cu tut aestă si-l' facă bunlu fără z-va nîs

Țe-adară nis? L'-arucă punga mplină cu flurii pri nă punct; pr-lu vrea treacă limnarlu, s-o-află s-u l'a!

Țe vă o-avèți, că feați limnarlu? K'irùt cum earà, l'-erà frică s-treacă puntea. Tr-aestă se-acăță di coada gumarlu și u tritea totna cu ocl'il' incl'iși. Aclò l-băgă ațel cu un cor 5 di calea estă s-u treacă de-a urg'ișalul.

— E! đisi avutlu, va h'ibă, că tih'a lui ahtari easti, z-bineadă cu đua di țe scoati cu gumarlu! De-ahite ori l'i easi n-cali tih'a și nis il' da cu corlu!

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

58. Piscarlu Puil'a.

10

Erà nă oară un piscâr. Cu piscăril'a, cît se alumtă, cîti fâtea, casă nu hărneà. Vine oara s-li tindă măratlu și cu limbă di moarte dimîndă a jilital'eî mul'are a lui, di tute s-lu nveață fiçorlu, pi carî tehne altă s-lu da, mași di piscâr s-tragă mină. Năs l'i ștea fărmațile și nu vrea s-apucă calea 15 lui singurlu-l' h'il'û, tra s-lu anăh'imeadă.

Piscăroaņa, țe-l' aveà viđută arălile a bărbatu-sui și l'-aveà traptă k'alea nitrăptile, ġură si s-țănă di zbor. Te-aestă l'-ascumse tute hălățele di piscâr: poaha, griplu ș-alante pri tăvane. 20

H'il'-su Puil'a nîrđeà la sculie. Nă đua s-turnă plîmtu di la sculie, că ș-arideà fiçorl'i cu nis și-l' đîțeà:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

L'i ncăcà dascălu fiçorl'i, il' băteà s-nu-l' đică ași al Puil'a, 25 ma carî lo-avđă, că fiçorl'i, ca fiçorî căt ișà di sculie nafoară și-l șupără:

Piscare, piscare,
Piscare, gumare!

Puil'a vine nă đua lăcrimăt acasă și de-atumțea nu vru 30 s-nărgă eară la sculie. Cîte-l' feațe mă-sa, il lo cu bunlu, cu arăulu, el nu vru s-nărgă, că-l șupără fiçorl'i și-l' đic, că tată-su eară piscâr.

Mă-sa l'umplù curcubeta, că fiçorl'i mincuneadă ş-că tată-su erà prămăteftu.

Năs, ma şiqù a casă, fiçòr macă, acăţă s-alumtă casa şi s-mintească tute. Aclò iu se-alină pi tăvane, află griplu şi
5 tute hălăţle di piscàr a tată-sui.

— More! dîse nis, tora acăk'isescu mine, di ţe-nî dăţea fiçorl'i aşi. Mea tată-nu ş-fu piscàr! Piscàr va s-mi fac ş-io.

No-ascultă el niţi mamă, niţi văru, ma ş-lo griplu şi trapse la ariü. A lui l'i si duţea lücurlu multu g'ine. Nu s-turnă putè
10 fără peşti acasă.

Nă duă, cum o-aduse oară, acăţă un pescu muşat-muşat. că ũ-armineà mintea pri nis. Aspril' a pèscului era-l' hrisusîũi.

Un uvrèü, cum il viđù ahtare pescu, ai s-lu cumpără:

15 — Cîtu-l dai? Ahît ş-altu ahît il' deadi uvreülu şi-l cumpără.

A doaüa-z fiçorlu acăţă un pescu şi nică ma muşat, ma nu-l scoase m-codur să-l vindă: l-deadi a mă-sai s-lu facă ti nişi.

Uvreülu se-aveà ndulţită şi cum s-turnă fiçorlu di la ariü
20 şi-l viđù pescul tu mină, intră n-casă şi de-aoà, de-aclò l'i deadi a fiçorlui, a mă-sai, că-l' lu vindù tră nă sută di fluriü.

A trează s-prigură Pul'a s-nu-l vindă pescul la uvrèü. si-l dideare aestu cîte flurie va z-va. S-ũinù di ğuràt şi cîte min-
cünî il' vindù uvreülu, nu putù s-lu ncalţă de-aestă oară.

25 Acaţă fiçorlu şi-l dispîntică, ţe z-veadă: bişica di pescu erà cupă di vămandă!

Şiqură s-mică pri measă. Toarnă z-bea vîn, cu cupa di vămandă, ţe z-veđi? Aestă maşi fluriü şi vămândi vumeà.

Voami-te, voami-te cupa, adunară, adunară fluriü, cîte nu ũi
30 ncape mintea.

Ahîte ş-ma nclò nu ũi aduc aminte.

(Spus de Vantia Ap. Mărgărit, Vlaho-Clisura, Macedonia.)

59. Doaule moaşe.

Erà, ţe nu ş-erà.

Erà nă oară nă moaşe fucăroaie; nu ş-aveà mărata cu
35 ţe să s-hărnească. Earna vineà şi nu ş-aveà niţi străñü, niţi

leamne. Ea si sculă ună tah'inauă, ş-lo saclu din anùmirea şi si duse l-ariü, tra s-află țivă mințâl'.

Cum s-țea calea, ş-află ună mul'are şi-l' dîse aastă :

— Iu ti duți, mae?

— Mi duc l-ariü, feata-nî s-adun țivă mințâl'. De ! țe s-a- 5
dăr? no-am niți fîcôr, niți feată şi cum h'iü Io, ma g'ine s-mi
tal'e Dumniđăü, di per-că z-bînêđ. Dumniđăü si duțe di l'a
ațeale țe-aü di tute bünile şi pri mine, mi ține tră mostră şi
tră oăüă aroșe. Cari-ște țe-amîrtie fečü?

— E! mae, țe s-adrâm? Dumniđăü acși va; easte după 10
cum va el, nu easte după vrearea noastră, ma du-te şi după
țe vai adunî mințâl', du-te ş-la rădățina unüi guneăpine şi
vai afl'i ună cücubă. S-u l'ai şi s-u duți acasă-ți. L'a viră-
ndoauă acôl' apoea şi s-fați aloat şi s-astük'i cu aloatlu şi cu
acol'le tute gùvile şi apoea bag-o cücuba n-foc. 15

— G'ine, h'il'e, ma Io no-am niți un pară, tra si acumpăr
acol'le.

— G'ine! macă no-ai, na ună flurie, tra s-acumpări.

— Să-nî bânêđi, feata-nî şi Dumniđăü să-ți da cum iți doare
inima. 20

Z-duse maea apoea, ş-adună mințâl' şi tu sone află cücuba
u băgă tu foc ş-u aduse acasă-l'. Feate cum u nvițe ațeă,
mul'are. Astupă cu aloat ş-cu acôl' tute gùvile şi băgă cù-
cuba tu foc şi apîrnîră tra s-easă di cașe scînteal'o şi scîn-
tălihră cite nă flurie. S-čudusi de-aastă maea ş-acăță să si 25
nel'ină la Dumniđăü. Şi z-da la biserți şi la fucarăți parăți
tră suflit.

Nă vițină avută a l'eî, țe eră multu avută, după țe viđü,
că maea estă fucăroane, țe nu-ș turnă ocl'il' s-u veadă, s-feate
cama di nisă vută, vru s-facă ş-ea tut acși. 30

Z-duse ş-nisă cu saclu din anùmirea s-adună mințâl' di l-
ariü şi astâl'è ş-ea mul'area n-cale. Tut acșițe u ntribă Iu
z-duțe? Avuta spuse minčünî, că no-are leamne, no-are țe
s-mică, no-are cu țe să ncăldască udălu şi z-duțe s-adună
țivă mințâl'. 35

Mul'area, țe eră mira, aduk'i tute şi-l' dîse ş- al'eî, că vai
află nă cücubă şi s-u l'a şi s-facă ca nantă. Ma l'-dîse, cîndu
va u bagă n-foc, s-h'ibă tută fumeal'a-l' în casă.

Avuta, ună-ş-ună, cum băgă cücuba n-foc, tu loc di parăți

și di flurii, ișiră niște nipîrtiți mări și-l' micară tuți ciți eră
acloțe, va dîcă avuta, fumeal'a l'ei, nurârle, tuți.

Ș-acșițe, Dumniđău știe țe fațe.

(Spus di țal Bușa al Toma din Veria, Macedonia.)

60. Aușli ascăpăți di moarte.

5 Earba arauă nu k'are di ună oară din grădină.

Lucrătorlu bun multu ș-asudă și mulți anî așteaptă pîn
s-u veadă curată di ȃrburle cari aduc znie. Tut ași lipsi
s-treacă multu k'irò pîn si s-cură uruteșle ditu adeturle vecle a
oamiñlor.

10 Si spune, că tu ună zămane eră ună leađe, care nu lăsă
ca aușli z-bîneađă cama multu di 70 anî și cari-ți-do fiçòr
lipseă singur si-ș vătămă tatu-su, cîndu aușă. Ca se-ascapă
de măratlu di auș, lu h'ideă tu un coș și-l arucă fără nîlă
di pi k'ipita unuî munte analtu tu un trap ahundòs, ca s-nu
15 poată si ascapă cu (v'ată) bană. După mulți anî, ađumse ca
s-nu z-veadă per albu pisti loc și tute lücarle armăsiră s-h'ibă
adrate sade după mintea a tinirlor Curundu oamiñli cama
mintimèni duk'iră, că fără di aușatic lumea z-dușeă ambar
ca raclu.

20 Ca s-lă si umplă caplu a tutulòr fliturașlor, că nu este
g'ine, ca si armîná lumea fără di auși, cari tòtina (tutdiună)
suntu multu lipsiți, ascultăți și fațe un bun și multu minti-
mèn amiră.

Ună quă dede dimăndăcune, si se-aleagă di tute locurle
25 oamiñli așel'i nai cama ak'icășiți și si z-ducă tuți la pälatea
lui, fără ca s-lă (si) spună, ca și cură. Aiști dîșeă cu mintea,
că aclo va z-da di viră locmae și tră așeă cu limba scoasă
alăgară cit cama curundu, ca si s-află la pälate tu qua și lă
se-aveă dîsă.

30 După și lă lo numa și loclu iu șed a tutulòr, inși amirălu
pi k'oșcu și la dîșe: Multă avere va z-daș și pi mare pine
va z-bag pi așel' di voi, cari va s-ni da apândisi la aiste
trei întribări:

1) Cari k'atră este nai cama lipsită în lume?

35 2) Și dîșe apa cîndu h'arbe pi foc?

3) Ciți coți suntu di pi loc pînă n-țer ?

Doi meși di țile vă las, ca z-vă minduți. Cu ȝurăt vă spun, că coarda și funea va s-h'ibă plata țildr, cari nu va s-poată s-li dizleagă ațele trei intribări.

Ca agudiți di grîndină mintimeñ'i anoștri z-dùsiră pi la 5 căsile a lor. Doi'i meși tricură ca dao țile și trimură ca vearga, cîndu ș-aduțea aminte, că se-aproak'e minuta, cîndu va s-lă si caftă ȝueapea tă cari fură cl'imăț'i ! Tă căsmetea aușlor, un di niș, cama cu inimă criștinească și cama cu dor di părinte, nu aveă vătămătă pi tatu-su și ta s-nu h'ibă pidipsit 10 di leađe, lu ținù ascumtu multu k'irò pi tăvanea di casă, spunîndaluî la lume, că și el, ca tuți alant'i, lu ascăpă de greața bânăl'eî pi măratlu di aușlu a lui.

Tricură multe țile ună după alantă și fiçorlu mintimèn nu puteă niți z-doarmă di minduire. După multă arăvdare, aușlu 15 ntribă fiçorlu a lui :

— Ți al, more h'il'ũ, di ești ah'it turburăt ?

— Cum s-nu mi turbur, tată, cîndu știũ, că ți me așteaptă ? și ink'isî ca s-l'i spună tută isturia, cu lăcriñle tu ocl'i.

Atumțea aușlu arise și, fără multă aminare, l'i spuse diz-20 ligarea ațildr trei intribări đicîndaluî :

— K'atra cama lipsită tu lume este k'atra di moară, fără di care nu poate z-bîneađă vîrnu om ; apa, cîndu h'arbe, l'đițe a focluî : mine ti criscũ, mine pot s-ti stingu ; l'a ș-ună căruță cu g'lame și spune amirăluî, că coți di k'adine ditu 25 aistă căruță este nățlimea di pi loc pînă n-țer și, s-nu pis-tipsire, misură tine dizndũ.

Aȝumse đua ursită di amiră și tuți ațel' tinirî mintimeñ'i si adunară cu frică la pătate. Amirălu intribîndu-l', niscinți spùsiră, că k'atra nai cama lipsită este g'amandea, ȝivaricoũlu, 30 alți sarea și multe alte.

Aȝumse și arada fiçorluî nilòs și el spuse după cum lu aveă nvițată aușlu di pi tăvane. Atumțea amirăũlu lu bășă tu frimte, ma, duk'îndaluî, că aistă minte nu poate s-easă ditu caplu a unũ tinir aȝamit, lu aspărè cu moarte, ma s-nu 35 spună ndreptu, că di iu li are aiste nvețurî. După țe căftă lirtare de la amirăũlu, vru nu vru, spuse di frică, că-l' fu nilă ca z-vătămă pi măratlu di aușlu a lui și aiste nvețurî nis l'i le-aveă dată. Di ună-oară amirăũlu pitricũ oamiñi la

casa fiçorluî și lu aflare pi stuh'inatlu di aùș ascumtu pi tăvane. Corbul di papaùș, adunàt gâđâmòl'ù, cu inima cît un puric, fu dus azvârnalui pînă la pâlata și tută calea blăstimà oara, că tute lăeșle și taxirășle pi caplu a lui căđură.

5 Mare fu haraoa și duk'i aușlu, cîndu z-vidù ningă amirășlu, cari si sculă di pi scamnu și acăță z-grească citră toți di nvărliga.

— Mîntea voastră a tutulòr, tuk'itã la un loc, nu fașe cit mîntea unùl aùș; apândisea datã di nîș, vã ascăpã astăđi 10 tuți di coardă și fune. Di ađi nîntea aușli va s-h'ibã lășășita s-moarã di moarte bunã.

Duvae s-facã aușli așilui mîntimèn și bun amirã! Mîntea aușlor g'ineașta și ascăparea tinirlor.

(Ohrida, Coe H., Lumina, No. 6, p. 145.)

61. Așeale dao surări ș-cătüşile.

15 Ți ș-erã, ma nu-ș erã.

Ș-erã unã oarã dao surări. Una di nîșe s-măritã pi un om dip avût; earã așeã lantã pi un om ma cama oarfin. Nu tricù multu și-l' muri bărbatlu și armase cu dol'i fiçori fără pîne.

De-așeã nîșã z-dușeã la alantã sorã di-l' firmitã pîne. Aloã-20 turle țe-armîneã pi mîșle a l'eî le-amisticã cu urđiși și fáșeã nã pîne cu care-și hrăneã fiçorli. Așeã marea ađumse amirãroașe și nu aveã nilã di nîșã. Unã đua il' đise a sorãșai, ca sã-și spealã mîșle, mea apoea s-fugã acasã.

Mărata mul'are, că nu aveã tora, țe s-lã da a fiçorlor z-25 duse tu unã pădure, ca s-adunã pușinã bumbunãricã. Aclò nîșã aflã unã casã, adãratã tu loc și poarta cu scara erã anvãlîte cu scîndurî. Dupã țe sculã scîndurle, z-dipuse n-casã și aflã multe cătüşe țe-alãgã pi tu casã și lã gri aș:

— Buna-vã oarã, vrùtile a meale!

30 — G'ine viniși! l'-u toarnã nîșe. Di cîndu no-ai mîcatã pîne?

— Aproape tótîna nu mîc! lã đise mul'area.

Di unã oarã cătüşile l'-adüşirã pîne și tu loc de mășine bãliđi di oae. Mul'area lo pãnea ș-u mîcã goalã. Cătüşile cîndu u vidurã, l'-đisirã:

35 — Ți și nu miși mășine?

Eară mul'area lă ȓise :

— Eū vîrnă oară nu mîc măsine.

Cîndo mul'area mică pîne, cătușa ațea moașa lo un sac și-l umplū cu flurii și pi supră băgă puțină fărină. Cîndo mul'area lo s-fugă, cătușă l'-ȓise :

— Du-te ndreptu acasă și s-lu dizlêđi saclu acasă singură dip. Mul'area duse și feațe, cum il' aveă ȓisă cătușa. Cîndo viđū fluriile, s-hărisi multu. Alantă ȓiūă băgă s-adară ună casă dip mușată, acumpără ȓiflik'e ti dol'i fićori și-l băgă la cite ună, s-le-aibă ngătân.

Amirăroaņa, cîndo avđi, că sor-sa ațea oărfina s-feațe avută, troară u cl'imă, di u ntribă, di iu l'-are ahîđi părăđi. Napu l'-are furată di la nîsă ? sora atumțea l'i spuse tute cite feațe și nu-l' ascumse țivă.

Alantă ȓiūă amirăroaņa să nviscū cu strane arupte și lo un sac mare și z-duse tu pădure. Cîndo intră în casă și viđū cătūșile, lă ȓise :

— Bună-vă oară, cătușe !

Cătūșile-l' ȓisîră :

— Gîne vinîși, ma di cîndo no-ai mîcată ?

— De aseară, lă ȓise amirăroaņa și cătūșile l'-deădiră și a l'eî tot ași pîne cu băliđi di masine. Ma nîsă lă ȓise :

— Ți va s-mic pîne cu băliđi ?

Cătūșa ațea moașe, năirită, lo saclu, l-umplū cu șerk'i și-l cusū g'ine. Apoea-l' ȓise a amirăroaņil'eî :

— Du-te acasă și nel'ide-te singură n-casă, mea s-lu diș-cl'îđi saclu.

Amirăroaņa z-duse acasă și nel'ise, casa cu cl'aea și diș-cl'ise saclu. Ma troară l'i inșiră șerk', care s-h'umusiră pi nîsă. Cîndo li viđū șerk'ile, ahurh'l să strigă, s-plîngă și să zg'i-30 lească, ma țivă, că pînă s-l'i vînă ađutòr, u mîcară. Amirălu di nvirîn, muri troară. Eară pi scamnul de-amiră vîniră fićor'l'i a sor-sai.

62. Notlu cu Seàvirle.

Ună oară Notlu su Seàvirle la un loc se-adunară. Și după țe un co-alantu z-g'inuiră, acățară să-ș alavdă vetea. Seàvirle dîțea :

5 — Io pot s-fac seamne și čudîi cu ġunaticlu a neũ.

Notlu spuneà, că el poate s-adară țămăturvîi cu putearea și virtutea lui.

— Ba, că tine, ba, că mine, niți un nu s-fățea cama nic și nu vrea s-armînă sum graïlu alintũ. Graïu di graïu, aġũm-
10 siră la ncăčeri și puți'n l-armase să se-ancupă și di perî.

Ca s-păpsească di ngrîna și micătura, ți lă intră di pri bună inimă, dîse Notlu :

— Macă, fărtate Seàvire, dîți, că ești cama ġone, cama sînătòs și cama virtòs di mine, haide s-n-acățăm cu stih'imă !

15 — Cum și cu ți s-n-acățăm ? intribă Seàvirle.

— Ea cum și cu ți, adapse Notlu: L'a-ți tine trei dîle tru a ta ursită, și tru nise, fă arcoare, dă neao, ngl'ață àpile și, di iți scîi, d-iți poți, cusure nu alasă. După ți va s-treacă treile dîle ditru ursita ta, va-nî l'aũ și io trei dîle și tru nise va
20 s-fac, iți scîi și ți va s-pot ; și, s-easte-că după treaca treilòr dîle a meale va s-armînă vîrnu semnu de-ațeale ți va s-aî faptă tine, să-nî tal' brațlu ațelu ndreptu; eara di nu, s-ță tal'ũ a ția mina țea stîngă.

— Multu g'ine ! strigă Seàvirle, cu fuduleăță.

25 Așite graïlu z-deade di daũle părți, stih'ima fu ligată și cu ġurăt invirtușată.

Piste ațea noapte, Seàvirle se-avũ acățată di lucru și cîndu apiri dimineața, ți z-veđi ? Ună brumă de-ațeale ți èrg'ile li zgrumă; ună arcoare di carî l'i ngl'ață a omlui laea-l' nare:
30 ună livă, ca h'arta ș-upărita alisivă ! Aiste fură în prota duă, cu care Seàvirle lu ngl'iță tut loclu și-l feațe corcan.

A daoazî, di cu noaptea, acățară s-pispilească nișce còm-bure di neao cît druga și acupiră tot și tute di stri fața loclu cu dățe, poate și cu 15 coți.

35 A treazî, strease un frig și un đer di s-alik'à mina di h'er; un siñac, gros și virtòs, ca g'ine șieaclu ndrăștit. Și

ună țingrime, di care ngl'ață și laea mințime (toată soea mincûșilor).

Ași că, după ți ngl'ițară tute àpile și s-prifeățiră bizbil'e di gl'eț, incučiniră pînă și g'umăcile cu apă ningă vatra cu foc!

Citră seară z-duțe zurlul și pirifanlu di Seàvire la Notlu 5 și-l' dîțe cu fuduleată :

-- E! fârtate, io-nî bitisîi lucrulu; ea s-ti videm di mine ș-tine!

Iara Notlu, cu arislu pi buță, l'-apîndisî, dîcînda-l' :

— Vîrtôs g'îne : cara z-binâm, va z-videm ! și troară s-acăță 10 di lucru, după cum lă eră și zborlu.

Nu tricû gumitate di duă di cîndu acăță ta-s suflă Notlu, și gl'ețlu, care eră vîrtôs ca bîrțirea, ahurh'i să z-vearsă ca zâharea, cîndu u bagă ținivă tro-apă; eară multa și ngl'i-țata neao, pînă seara, s-mul'è și așumse di s-feațe ca vîrnă 15 curcubetă h'artă, h'artă căpăită, din care mbăirară àpile și cură di tute părțile ariurî ca turbate!

Viđîndalui Seàvire c-aproape trei părți di lucrul țe feațe nis tru trei dîle, Notlu lu stifusî mași tr-ună sîngură duă, s-aspărè și trimbură ca vearga ditru apă, de-aruşine și di 20 frică; că de! arşinea c-arşine, ma pi ningă arşine eră și frica minăle'i, carî lipseă să-l' si tal'e, după stih'ima țe-aveà. Așite pirifaulu di Seàvire, carî-l' si pără, că ma gone di nis no-are vîrnu, cîndu z-vidu tru zore, alăgă la mincûnî și la și-ritlik' și feațe și feațe; eara măratlu Not, care ș-eră cu cru- 25 țea n-cap și nu scîia țî-l' si toarțe pe-ascumtă, ș-muntreă lucrul.

A daoa-zî, pînă seara, Notlu, cu suflarea lui, tuk'i tută neaoa tot gl'ețlu di stri fața loclui și nu alăsă niți ună sîrmă, niți ună șil'e, niți un semnu di tute cîte aveà faptă zurlul di, 30 Seàvire; eară a trea-ză, suflîndalui un vimtu subțire și caldu, le-astrăk'i tute àpile ațeale și se-aveà adunată în cîmpu și pri tru bălți di tuk'irea neaul'e'i și a gl'ețlui, și pînă seara s-uscă tut loclu di s-feațe sare!

Di cara Notlu j-bitisî lucrulu, si sculă di z-duse ia Seàvire 35 și-l' dîse:

E! fârtate Seàvire, io viduî cudiile a tale, am tine, cunuscûși șămăturvîile a meale? Ți dîți tora di stih'ima țe-avem? Ti țînî di zborlu și guratlu și feațim? și dîți?

— Dîc, apîndisî Seàvirle, cã loclu easte mare, lungu și largu, și stri nîs are: munți, pãduri, denurî, vãl'urî, cripi-turî, pisçirêl, grok', hîndãk' și cîte alte nu? Di iu scîm noi, cã tru tute aiste nu se aflã vîrnu semnu de-ațeale țî fecû
 5 mine în treile dîle ditru ursita mea? Lipseasce prota s-nã duțem și s-cãftãm pritu tute lòcurle țî dîsem, și, cara s-nu se-aflã vîrnu semnu, atumțea, voi nu voi, va sã staũ sã-nî si tal'e mîna; eara ma s-aflãm, va s-lipsească s-țã si tal'e ndreptul braț a tãũ.

10 — Multu g'ine, dîse Notlu și s-loarã dol'i di minã și nk'i-sirã de-alãgarã tru tute pãrțile și nu alãsarã loc ni dũși și ni cãftãt, ma iuvã nu aflarã niți și l'e di semnu.

Tru turnãtã di la mãrđinea locluî, tricurã pi ningã unã pișçireao mare, cu cãlãuzlik'a Seàvirluî, care triteã ninte,
 15 și-l' dîse a Notluî:

--- Veđî, fãrtate, cã tut loclu lo-alãgãm și tru pisçireaoa aistã nu intrãm. Haide, ti pãlãcãrsescu s-intrãm și aoațe, ca s-cãftãm; și ma s-nu aflãm și ația vîrnu semnu di neao icã di gl'eț, fã țî scîi di mîna mea.

20 Intrarã și tru ațea pișçireao, carî erã lungã, largã, ahundoasã și multã ntunicoasã, și cãftarã iuțido, ma nu aflarã țivã. Cîndu ađũmsirã tru fundul a pisçireaoãl'eî, țî z-veadã? Trei moașe ncusurate, cu mastea uscatã și sufrusitã ca coaja di cupãcũ vecl'u; cu ocl'il' h'iptî tru cãfcale; cu per'l'i dis-
 25 cãcãțî și alg'i ca cãirlu; cu strane di nêgurã și anvilite n-cîte unã cergã di sinãc. Treile șideã cuculite pi șiđũt și pi ùr-mile di cîcoare m-pade pi nisce pal'e, cu k'èpturle ndupãrite di đinucl'e, cu brãțile și mînle neurțil'ate pi nise ș-adunate stog, di ti loa frica și lãhtarlu, anda sculã sufrimțeãlile și
 30 đeãnile di ocl'i, ca s-ti muntreascã!

Cîndu li viđũ Notlu ațeale trei striđe di moașe, strigã uñisît și dîse:

— Carî h'itî, voi moașe. și țî fãțitî ația?

— Eũ escu *Arcoarea*, dîse unã de-ațeale trei moașe; aistã
 35 di ningã mine easte h'il'i-mea *Bruma* și ațea di ningã nisã easte nipoatã-mea *Țingrimea*; și vinim di n-ascumsim aoațe di frica zũrlului di Seàvire, ca s-nu nã ngl'ațã și noi, dupã cum li ngl'ițã și tute ãpile di 3—4 dîle ma nainte.

— Ea sculâți de-acloțe, strigă Seàvirle taha cu nàirire, ca z-videm pi ti șidèți ași cuculite!

Troară moàșile, cari erà acăk'isite pe-ascumtà cu Seàvirle, si sculară și-ș loară cerga di sinac în cap și-ș si trâpsiră di nă parte, eară șiretlu di Seàvire, care scîa pi ti șideà 5 vurculățile di moașe, z-duse de-arâspîndi pâlile și scoase di sum nise trei bucăți di gl'eț, groase și vîrtoase ca bârțire; li băgă di nintea Notluț, strigă cu harao și dîse:

— Am aiste ti suntu, fârtate?

Măratlu di Not, nisçindalul ti z-dică, ș-aplică ocl'i mpade 10 și-ș tease brațlu, ca să-l' si tal'e, după cum lă erà zborlu și stih'ima. Și cîndu Seàvirle așutăt și di treile strîde di moașe, acăță să-l' tal'e brațlu a măratlu di Not, care simțā multu și mare dor, strigă cu boațe vîrtoasă și dîse:

— Voi moàșile, cari cu șiritlik'e ascumsit gl'ețlu sum voi, 15 blăstēm de-arățime s-avèți tru eta-ètilor și vîrnă oară s-nu vā si ncăldăscă cîcoarle și șidutlu sum care ascumsit gl'ețlu!

Părmîo ni scîam, părmîo vā spus, și nu scîu cum fecū, ma nu v-arișū.

(Frățilia No. 12, p. 188, cules de T. Iiescu, Crușova.)

63. Feata faptă puil'û.

20

Ți ș-erā, ma nu ș-erā.

Ș-erā unā mul'ere oarfănā și fără fumel'e. Di cahe zūă nîsā sā ncl'inā la Dumnizā, ca s-l'i da ș-a l'eī fumel'e. Dumnizā o-ascultā și cîndu durnā mul'erea, il' băgā sum căpitînū unā tufā di busul'oc (văsileac). Di atumțea mul'erea armase cu 25 trupul încărcāt și după 9 meși fețe nā featā ahitā mușatā, ti ni s-aveā spusā, ni s-aveā faptā altā natā ahtare. Perlu il' hrisuseā; cîndu arādeā nîsā: țerlu s-gāleā și inșā soare; ear cîndu plânzeā: s-niurā k'irolu și dideā ploae. Mă-sa nu știā, ti si-l' facā di hrao și u crișteā cum di cum ma g'ine: 30 ca h'il'e di domnu.

Unā zūă trețe h'il'ul di amirā pi aclò și u vede. L'-intrā tu inimā și; duse acasā și-l' zāse a mă-sai, că va s-u l'aū ti nveastā. U căftarā di la mă-sa, mamā-sa prota nu vrea s-u da. că nica nicā erā și nu vrea s-dispartā ahit agoña di 35

feată, mă până ma napòl, vizù ți nu vizù, ș-u isusì pi h'il'ul di amiră.

Atumțea aistu pitircù huzmik'arlu a lui, ațel cama bun ca s-o-aducă cu cucia. Aistu huzmik'ar aveà trei fete mări
5 ti mărtare.

— Bre! își zăse nis cu mintea, nu-ı cama g'ine, s-fac ți s-fac și s-u k'er aistă feată și tu loclu a l'ei s-bag ună di a mele? D-ıu taha va s-u duk'ască?

Cu aistă minduire s-duse și u lo tu cucie feata ța mușată.
10 Cît așumse la ġumitatea di cale, huzmik'arlu ținù cucia și-l' zăse a fêtil'ei:

— Scoate caplu s-vezì nafoară, că ți vale mare vine.

Feata scoase caplu ca s-veadă, ma di unoară huzmik'arlu trapse hoarda și-l' lu tál'è. Tu loclu ıu k'icã sãnzile dit ca-
15 plu a fêtil'ei, s-fete și criscù tu oara ța un fag multu analtu. Truplu a fêtil'ei s-fete un puil'ũ cu pene mușate și ng'ili-
coase. Puil'ul azbură și șizù ın cãrciliũ pi fag.

Huzmik'arlu nu muntri la aiste, ma s-duse acasã, la feata lui, ațea cama marea, u nviscù tu strane și u duse la h'il'ul
20 de-amiră, ca s-u l'a ti nveastă. U muntrește h'il'ul di amiră și nu-l' si pare ahită mușată. Aistă nu ș-o-aduțea iči cu alantã. Arideã aistã featã: ni țerlu s-gãleã, ni soarle inșã; plãnzeã nısã: ni ploae dideã, ni țivã.

Intribã huzmik'arlu nacã aduse altã, nacã nu muntri g'ine,
25 cındu u lo? Nu, cã nısã zãțea huzmik'arlu. Cum va s-h'ibã ahtare lucru s-çuduseã și h'il'ul de-amirã? Cãzù pi greac minduire.

Feata ța s-fete puil'ũ di azburã pi fag și vine tu gãrdina amirãluı. S-alinã pi mușatlu mer și gri de-aclò:

30 — Gãrdinãr, laı gãrdinãr, acatã un buf și un sãcòl și sã-
lãg'ã-l- cãtrã la mine, cã cara s-nu acãți, va ț-ul sec aistu mer.

Nãs nu vru s-acatã și puil'ul il' sicã merlu. Zua lantã eara vine puil'ul, s-alinã pi alt mer și-l' zãse eara gãrdinarluı.
35 s-l'-acatã un buf și un sãcòl, ma gãrdinarlu eara nu vru ș-puil'ul il' sicã nica un mer.

S-duțe nica nã oarã puil'ul tu gãrdina amirãluı și zãțe:

— Gãrdinãr, laı gãrdinãr, doı meri țã-l' sicãı și alantu va

ț-ul sec, ma acată-nî un buf și un săcòl și sălăg'ă-l' cătră la mine.

Atumțea gârdinarlu nu avù țî s-facă, vru nu vru, acătă un buf și un săcòl și-l' sălăg'î cătră puil'û. Aiști lo-acățară și-l duseră la gârdinâr. Gârdinarlu lu dede a h'il'uluî de-amiră 5 și-l' zăse :

— Aistu puil'û nă sică doî merî di ma buil'î merî, na-l tora ș-tal'e-l.

H'il'ul di amiră nu vru s-lu tal'e, că eră multu mușat. Il băgă tu nă căfase și-l hârnea. 10

Huzmik'arlu țî-l' aveà adusă a h'il'uluî de-amiră feata a lui ti nveastă, cunuscù, că ațel puil'û eră feata tâl'atâ di nîs. Di oara țea nu ș-află arihate. Il' zățe a h'il'e-sai, s-facă cum s-facă și s-lu nduplică bărbatu-su, ca s-lu tal'e puil'ul. Nisă il' a bărbatu-su de-aoà, il' a de-aclò și-l bagă pi ahtare 15 minte. Lo h'il'ul de-amiră cățutul ta s-lu tal'e puil'ul, ma a-istu l'ascăpă dit mîná și azbură pi merlu ațel sicutlu. S-duse aclò h'il'ul amirăluî ta s-lu acată, ma tu ațea minută puil'ul s-fețe feată cum ș-eră ma ninte, mușată și cu perlu hrisusit. U cunuscù h'il'ul di amiră, că nisă este feata țî 20 cîndu arideà țerlu s-găleà și soarle dideà, ear cîndu plânzeà: dideà ploae. U l'a di gușe ș-u bașe ș-u duțe acasă și u ntreabă: cum ș-ți turlie tine ti fițeși puil'û ?

— Ea cum ș-ea cum, il' zăse feata și-l' spuse cum u lo huzmik'arlu și u tâl'è, cum tu loclu a l'eî, l'aduse altă h'il'e a 25 huzmik'arluî, cum năsă s-fețe puil'û, cum il' zăse a gârdinarluî s-l'-acată un buf ș-un săcòl, cum buflu și săcolu o-acățară ș-tute cîte păți.

Atumțea h'il'ul di amiră lo huzmik'arlu țî lo-arise și-l' tâl'è nveasta, lo și h'il'e-sa, l'i anvărti dol'i tu ună aruguzină, 30 u umse aruguzina cu cătrane, mea cara lă dede foc, nu armase di niși niți cînușe.

Pârmis nî șteam, pârmis vă spușû;

Aveâm îndao mere, tricûî pi la nă casă, inși cînle nafaoră 35 îni arupse ģek'le și-nî li măcă și mèrile.

(Cules din Gopeș de d. N. Bațaria și transcris supt îngrijirea d-lui I. Papagoga, gopeșan.)

64. Ak'icăşonlu.

Erà, ți nu ş-erà.

Erà, cîndu puriclu s-ancăltà și tute s-făţeà; erà cînd tute pri padi imnà și prăvđile ca oamiñ'i zburà, erà un amirà.

5 Amirălu ş-aveà un nel cum nu si spune muşăt și scumpu. Aclò o-aduse draclu, că-l k'irù nelu aţel și nu şteà ți s-facă di multă cripare și di multă cirtire. G'ine ma, amirà! Nu s-lăsà cu ună cu dao și băgă tileal, că aţel care va s-lo-află nelu, va s-l'a nă mare bähöşe.

10 Erà aclò un om oarfăn, ți no-aveà ți s-mică și fumel'e greao aveà, optu fiçòri ți aştiptà ca puil' org'i n-gurà s-là dai, mamă, soacrà, și erà earna greao și el' no-aveà cărbuni în foc, di va ş-mureà di pine și de arcoare. Nis erà mpiticătòr.

S-nu moară di foame el ş-fumel'a lui, ți faţe aistu? Si
15 duţe la tileal și-l' đite :

— Mine va s-lu aflu nelu, ma s-mi hărnească amirălu patru-đăţ'i di đile cu pate, cu mişk'i, ş-cu tute bunile.

— Ş-ma s-nu-l aflu, ntribă tilealu, ți s-ţà faţim ?

— Ma s-nu-l aflu, s-mi loaş'i cu tută fumel'e și s-mi k'ar-
20 diţ'i, s-ni faţiţi ți ştiţi.

Tilealu lo zbor di l-amirălu și acăţà si-l hărnească. Ahur-
h'iră s-l' aducă prîndu ş-ţină; pate, gál'ínf, cucutići, puil', di
tute l-aduţeà, di micà mpiticătòrlu cu fumel'a, di s-făţeà
ţae! Nis tot điteà l-avigl'itòri, că ştie iu-i nelu, ma nu-l
25 spune pînà nu s-umplu tute đil'ile. Ți curà? Avigl'itorlu ți-l'
aduţeà micărli ş-fu furlu a nelui. Aistu, carí avđi' cumu mpiti-
cătòrlu aduk'aşte cu amăile a lui, carí i fur și care-i bun,
li umplù di frică. Aşi, ma viđù că se-apruk'arà đil'ile, vine
furlu-avigl'itòr (avlig'itòr) și-l' đite :

30 — Amàn! s-ţi-ai fiçòrl'i, nu mi l'a pri guşe! că nelu i la mine. Na-l tine, l'a-l și fá cumu-ţi tal'e caplu, maşi s-nu scoţi zbor ti mine.

Mpiticătòrlu ți aştiptà? «E! đise nis, mine aştiptàm z-ved
di-se va-ţi vînà mintea si spuñf singur, că di prota đuà şteam,
35 că tine fuşi furlu. Tora că spusiş'i di singur, ti l'ertu și nu
ti spun amirălu, ma si-ni spuñf, pi ți are cama multă mi-
rak'e amirălu ?

— Pi un gusac! dîse avig'itorlu. Tută ȗua la nis il' imnă mintea și-l hărneaște cu mîna.

Ți-l' tricù pit minte a mpiticătorluî. Il băgă nelu tu mî-care și-l dede di-l mică gusaclu vrut di amirălu. Niți draclu nu și șteà di cum u cruî nis tută luguria aistă. 5

D-apoea lo nă carte, g'oea g'uvăsi : bār-bār-bār, bah-bah-bah, năintea amirăluî și gri: Nelu s-află tu gurmazlu aistūî gusac.

S-fațe, nu s-fațe, nu s-putù să-l scoată viră vātru nelu dît gusac. 10

G'ine ma țineà amirălu ma multu la nel, ca la gusac. L-di-sicară gusaclu ș-aflarā nelu, ca mer aròș nuntru, noū-noū.

— Bre! strigarā toți cu nă boațe, mutreà țî inși di mpiti-cătorlu ațel nai cama lailu, filozuf mare. Aistu ș-are fută cu draclu! și toți s-șuduseà cai di cai ma multu. 15

Atumțea amirălu s-ținù di zbor și-l' dede țî căftă mpiti-cătorlu : L'î nviscù fiçorl'i, s-nu imnă cu pîntica nāfoarā, ca pinā tora ; il' pitricù la sculie, să s-facā oamiñi, și-l' fețe nă casā, cum nu nvīsà nis și trițeà ca ȗua țea alba.

Tora luî l'-erā fricā s-nu-l cl'amā iuvā tu altu loc, ș-țe ti 20 fați? Că nis filozuf nu ș-erā și vru Dumniȗă, ti nîla fiçorlor, di lu scoase cu fața albă di oara istă.

S-umplù loclu di un-oarā, cā bîneaȗă tu amirāril'a țea un mare filozuf și acāțarā z-vînā tilègrafli unā dupā altā și s-lo-acl'amā un amirā de-aoà ș-alantu de-aclò. 25

Z-duse lailu, ma cu frica n-sin ș-cu inima ngl'ițatā, cā niți carte nu ș-aveà di hābare, niți filozuf nu ș-erā, cît nu escu ș-lo preftu. Ma aȗumse la amirălu, il' dîse aistu :

— Avȗiî, cā ești mare filozuf și cā di tute ai hābare. Mine k'irūî un semnu. Macā tine ca de-alih'a filozuf ești, va s-lo-30 afli, cā di nu, pinā tora-ți fu z-bînèȗi.

Aoà te-am mpiticătorlu! șapte-optu l'i si duse pi di năpòî, ma g'oea nu se-aspărè. — Lasā, Doamne, cā nu poa s-h'ibā s-nu s-aflā semnul k'irdût, gri nis.

Cum o-aduse oara, cā furlu s-h'ibā omlu țî imnă cu ami-35 rālu tută ȗua, s-lo-avegl'e (vleg'e). Aistu ma ș-avȗi, cā fi-lòzufflu aistu aduk'aște, somnul nu-l acāțā. S-fugā? nu puteā! si sta? vrea s-lo-aflā si-l' tal'e caplu; țî s-facā? minte n-cap no-aveà.

Noaptea pe-agalea-galea si duțe tu oda filòzuluși și-l' dîțe :
 — Amàn ! tu mîne a tale nî-easte bana, ascăpă-mi, nu mi
 l'a pi gușe ! Semnul la mine easte.

— Nu te-aspere, gri mpiticătorlu, macă di singur spusîși,
 5 ascăpăși. Ma spune-nî, pi țî are mirak'e amirálu ?

— Pi cîne, dîse avigl'itorlu (avlig'itorlu).

Și apoea, qua lantă, mpiticătorlu și avigl'itorlu, fêțiră, țî
 fêțiră și-l arcară a cînîluși tu nă bucată di carne. Cînile lo-
 ascăpită (lu ngl'itã) și no-avù țivã.

10 Apoea inșiră cu amirálu a priimnare. Cînile s-lo după amirã
 ca cum ș-erã nvițat, di nu z-dispărțã niți un cîcòr di nîs,
 Apoea mpiticătorlu g'oea lo cartea și eara : bār-bār-bār,
 bah-bah-bah ! — A ! gri nîs, semnul easte n-pîntica cînîluși !

— Curundu vîrnu vâtru, strigă amirálu, s-lu scoată cu țivã
 15 vîtrie.

Țî vîtrie ? că aoà vrea cuțut să-l scoată. Ma viđurã, țî nu
 viđurã, că nu s-fațe al'umtea, s-l'irtă amirálu di cîne și-l
 aflarã semnul căftat, după țe-l tãl'arã.

Amirálu năpòl nu pistipsèã, că k'irutlu aistu s-h'ibã filozuf,
 20 ca cum nu ș-erã.

— Aî ! mintul amirálu, tora va s-l'aũ nã lugurie și ma
 s-poți s-u duk'ești, atumțea nu ncape zbor, că ești mare fi-
 lozuf. Pînã atumțea nu-nî te-acață ocl'ul ti ahtare.

Amirálu băgã nã vulpe t-un sac și dimîndã la un om de-a
 25 luî s-o arucã n-cale-l', cîndu va s-easă a priimnare. Așî s-fete
 luguria și amirálu deadùn cu mpiticătorlu inșiră g'oea să
 s-priimnã. Na-l' iu să nk'idicarã di saclu cu vulpea.

— Aoà sti ved, gri amirálu ! Duk'a țî-î tu saclu aistu.

Mpiticătorlu u viđu streasã luguria și nu ștea țî z-đicã,
 30 și, d-îu s-mintueã la lăeața țî-l așteaptã, că se-acăță tu prași.
 dîse :

— Se-acăță vulpea di paturli cîcoare !

— Vulpe-î, gri ș-amirálu di nã cale. Filozuf aî futã !

Ș-lo și de-ația nã pisk'ese mare și s-nul acăță țivã ami-
 35 rãlu aistu, dîse, că-l' vine cartea si s-toarnã acasă. Nîs tora
 erã multu avùt și no-aveã zore di parățî. Frica tutã l'-erã
 s-nu l' arușneadă tehnea. Aistã nu-l alãsã z-doarmã. De-ațea
 nîs ș-aprease casa și ahurh'î să strigã :

— ('artea, cartea ! ascăpățî cartea ! nî se-arse cartea ! și

g'oea di zorea ți-l' vînea, vrea s-arcare n-foc, s-lo-alăsă. Tute erà mincûni, că nis ași s-fițeà.

Ațeà ni carte, ni țivà ș-erà, ma ș-erà mincunle a lui cuate cu cari arideà lumea.

Il' gri ș-amirălu s-nu s-cărtească și s-nu ș-u măcă inima, 5
e-aistu fu lûcurlu al Dumniđău și atumțea nis armase.

Il' fêțiră altă pâlata ma bună, ași că d-îu erà mpiticătôr fără pră, așumse cu mincunea om mare.

Părămiș vrut,
Părămiș vă spus

(Spus de Boga Gheorghe din Sărună-Salonic, Macedonia, originar din Veles.) 10

65. Dafna.

S-aspun părămișlu a mușatîleî Dafnă, a dultîleî Dafnă, a albăleî Dafnă. Ascultăți.

Erà ună oară, cari-ște cîndu, ună amiroaie. Aestă, pênură ș-oaveà tu inimă, că no-amintă fumeal'e și nisă, laea, că nu u 15
vru Dumniđău. Plîndeà, că nu-l' se-astîndeà dorlu. Ȑua, noaptea cu zborlu n-gură s-află :

— Dă-nî, Doamne, nă feată ș-las h'ibă ș-ună Dafnă!

Nă Ȑuă cum șideà ș-cripà, cum suflă vimtul, l'-aduse n-casă nă frînda di dafnu. Frînda estă, tră Ȑudie, s-minà sîngură, 20
imnă ca om! G'ine ma nu-l' băgă oara vasiloaia și to-arnire, o-adună tu fărasede ș-arucă n-cuprie!

Aclò iu o-arcă n-cuprie, mărđinea di hoară, o-azbuiră vimtul ș-o-aduse m-pădure tu nă vuloagă mușată. Tu vuloaga țea s-crească nă dafneauă mușată, țe muscuvulseà loclu. 25

Tricù, vai Ȑiți, multu-putîn k'irò și h'il'lu de-amiră își avinare. Prîndu oară așumse tu vuloaga cu dafneauă. Cari muscuvulseà vuloaga di dafneauă, Ȑise h'il'lu-de-amiră:

— Aoa-i tră bană! Ea mutreà țe mușuteață și țe muscuvulsire fațe loclu? 30

Acșițe nis il' Ȑise a māvirluî, s-l'i ndreagă measa sum dafnu, s-mică. Pînă țe māvirlu z-bagă measa, h'il'lu de-amiră deade tu pădure nă priimnare, nacă da di vîră avinatic. Māvirlu, 35
cara ndreapse measa, pînă să s-toarnă h'il'lu de-amiră, si andrupă pri mină, și agîrși di durul.

Atumþtea iþi ună boaþe dit dafneaă :

— Diþel'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma liþoară.

5 și dafnul diþel'ise și țe z-veđi? Albă ca neaă, aroþe ca tran-
dăfila, ș-liþoară-minută ca nă flitură, iþi muþata Dafnă cu
arîslu pri buđă. Alaga-laga pri ûngl'ile di čoare, z-duþe la
measa vâsil'ască și toarnă, cu măþiþa l'eł, tută pipiliþa cu
sare ș-cu pipèr tu micarea h'il'luı de-amiră.

Apoea, alaga-laga si nh'ipse nîpòı tu dafneaă.

10 Vine h'il'lu de-amiră, șiđù pri measă, ș-feaþe crucea ș-acăþa
s-mică. Micarea nu z-băgà la gură de-ansărată turbată, și
di mpipirată foc! Ðise nis:

— Nu-ńi ti ntreb, māvire, cîndu băgăþi sare ș-pipèr, iu ți-
alăgà mintea?

15 Māvirlu țe z-đică? Nis laılu si þtea, că-ı fără stepsu. Se-
aruþnă ș-tăcù.

Ðisim, că h'il'lu de-amiră lo-arisi vuloaga și de-aþeà ș-u
băgă să sta ndoaă đile. Māvirlu l'i ndrîdeà n.ıcărle și mutreà
cum di cum s-le-agudească tu sare, s-no-aibă viră cusure.

20 Carı li mutri di sare și viđù, că suntu cum prinde, mindui:

— Tora pot s-mi culcu pri mîna þea ndreapta, că ahtări
bune micări no-am adrată, di cîndu mi feaþe mu-mea.

Cum đise, acþiþe feaþe: s-culcă să-l' coacă un somnu. Dafna
nîpòı cu gura:

25 — Diþel'ide, dafne, s-es nafoară
Io di flitură ma liþoară!

și tut acþi ca de-aneavra, feata iþi ș-ansără și mpipiră mî-
cărle a h'il'luı-de-amiră. Turnîndalui-se aestu di l-avinare, lo-
află pri mavir iu h'irbeà fâsul'e. Il mină cu corlu și lu scoală.

30 — Ț-u băgăþi s-no-alăþi sare tu sārătòr, cum ved māvire!
Nu veđi, că nu z-bagă la gură?

— Ma cum acþi? Ahtări micări tu bană-ńi no-am adrată.

— Nu mîþi, z-veđi!

Cîndu gustă māvirlu, fărmaç! nu z-băgà n-gură.

35 — Doamne! loclu aestu va h'ibă māvipsit, va h'ibă loc
nicurăt ș-cîntăt, ma ai s-fuđim! Aoþe cură țivă. Viră si-l'-
creapă numa vaı vine di arcă sare, cîndu durîam.

— Că-țe z-dornii? Că-țe s-no-avegl'i, țea h'il'lu de-amiră.

— E! de! om fu!, me-arișu.

H'il'lu de-amiră z-băgă și seara țea nimicăt g'ine, mași cu pine goală. Anantă duă dīse nīs cītră mavir :

— Tora vai avegl'u io lo micare și tine s-ti duți avinare. 5

Ș-acși fu. Māvirlu lo tufek'a din a nūmirea, cu tute că nu ștea d-lu s-o-acatā, și l'-u deade cītră tu pădure, și h'il'lu de-amiră ș-armase s-adară micarea, cu tute-că nu ștea cum s-mintească cu čubana. A luī l'-erā cama multu z-veadā, țe vātā, țe priče di om, țe jujul vīne di l-ansarā și mpipireadā 10 micarea. S-ascumse dipu un gibjēu și aștiptā. Cīt vīne oara prīnduluī, na țī-u Dafna :

— Dișcl'ide, dafne, s-es nafoară,
Io di flitura ma lișoarā !

și dafnul z-dișcl'ise și Dafna iși. Mutrī nā oară pri divarliga 15 z-veadā, fure-cā u veade vīrnā. Nu viđu om. Alaga-laga pri ūngl'ile di čoare, ca nā fliturā țe-azboairā, l'a nā mnatā di sare ș-u huhuteaște tu micarea-l' h'il'ū de-amiră. Apoea diz-nōū vru s-intrā tu dafnu. G'ine-ma h'il'lu de-amiră o-ağumse, u strimse dulțe m-brață, s-nu u zmoatică țivā di moale țe 20 șerā, și u bășe. Vru apoea Dafna țea alba, Dafna țea roșā, Dafna ma lișoarā di flitura, s-intrā tu dafnu, ma dafnul s-in-clise și-l' dīse :

— Tră feată
Bășată 25
Dafnul si strinđe !
Dafneauā,
Ca steauā,
Di ġaba că plinđe !

Dafna nīpōi z-băgă să-l pālăcărsească, z-dișcl'idā dafnul, 30 z-dișcl'idā bunlu, s-intrā tu cuību-l', s-intrā n-culcușlu-l', ma dafnul, inimă di lemnu :

— Tră feată
Bășată,
Dafnul si strinđe ! 35
Dafneauā,
Ca steauā,
Di ġaba că plinđe !

Atumțea mvirnata Dafnă s-turnă nîpòi la h'il'lu-de-amiră, arușnoasă, fricoasă. Aestu eră tes tu tentă și Dafna mutreă prit cărpitura tëntăl'eî și nu-l' vineă, necă s-fugă, necă s-intră. Acși l'eră l'eî! H'il'lu-de-amiră, aleptu ca un soare, u lo cu
 5 bunlu și nîpòi o-aduse tu tentă-l' și l-aștearse ocl'il' ațel' dulțil', cu mîntila lui di sirmă, și nîpòi il' supse fătle ațeale aròșile și dulțile ca nùțile, și nîpòi ș-u strimse la k'iptoslu a lui sin, și Dafna nu plîndeà, și Dafna nu si z-mulđeà din brață-l', ma cama si nh'ideà!

10 Bănară niși aoațe ca viră siptămînă, doauă! Al h'il'ũ de-amiră il' vine dor de-acasă. Nis căftă s-fugă și mușata Dafnă, albă ca neaua, s-o-alasă. Ma cum s-o-alasă? Cum să-l' dîcă, că Dafna di dorlu a lui, vrea s-tuk'à ca țeara!

L'-ană, l'-ană lălũđi dit Padea-Mușată, soe-soe, ș-albe ș-
 51 aroșe, gâlbine ș-albastre, vînite și verđi, ș-cama mări ș-cama niți și-l' li băgă m-poală. Și Dafna țe mureà dipù lălũđi, și Dafna criscută cu lălũđle, acăță să se-ăgoacă cu eale, s-le-anurzească, s-li pruscuk'ască și să-ș treacă oara. Anurđeà nă lăludă, anurzeà alantă, să mbită di moscul a lor și hări-
 20 oasă o-apucă, somnul! și dulțea loclui durni.

H'il'lu de-amiră atumțea, de-adun cu māvirlu, li scărmină de-aclò, asparse tenta, săpă fucurina, ca, sculîndalui-se Dafna, vis să-l' si pară tute.

Durni cît durni Dafna și dișcl'ise ocl'il'. S află laea sîngură
 25 ca cuclu, sîngură ca turtura. Ne tentă, ne h'il'u de-amiră di varliga. Și băgă si sùsk'iră, si-ș adună sùflitũ și s-plîngă mușutica, că țî se-arupeà inimă și dîțeai:

— Țe cine ș-fu ațel ġone-aleptu, țe inima di k'atră avù
 ațel h'il'ũ de-amiră? Cum il' feațe inima să z-dispartă di
 30 Dafna țea mușată?

Plîndeà Dafna, minteà lălũđle cu mîna, li strîndeà la sin și lă dîțeà:

35
 -- Voi àlbile ș-mușătile,
 aròșile ș-aleăptile,
 voi surărle a meale,
 arupte din steale,
 iu-ni lo-aveti ġonile,
 iu-ni lo-aveti bunlu?

Lălũđle, ca lălũđi: tățea. Dafna, ca nisă: z-dipiră.

Și plimse, z-dipiră Dafna și diznòu s-turnă la dafnu și-l' dîse :

Dafne mușat,
Dafne-alăvdât,
Fă-te n doăuă
S-intră nă Dafnauă !

5

Ti-aflăși Dafnu s-l'i dișcl'idă ! El ună și ștea :

— Feată bășată, dafnul n-o va !

Aclò iu s-tuk'à ca țeara și-l' si stricură dulțea bană a mă-rătîl'eî di Dafnă, il pimse mira un călugru cătr-aclò. U ntreabă aestu :

10

— Țe-nî plîndi, suflit, țe-nî ti deapirî, alba mea ?

— Țe s-nu plîngu, țe s-nu mi deapir, părinte ! Io-nî h'îu Dafna țe mușata, di h'il'u de-amiră bășată ș-alăsată.

Și-l' spuse Dafna tute a călûgărluî ș-aestu nîlă mare-l curmă. Călûgurlu u nviță să z-ducă la h'il'lu de-amiră cit cama 15 goăa. S-nu u cunoască virnu, il' deade strănile călûgărești și aeși Dafna țe mușată și nk'isî l-amirăluî pâlata.

Ağumse trîș cîndu s-fățeă numtă a h'il'luî de-amiră. Că-lûgărușlu trapse ș-nîs la pâlata și cum il viđură lumea ahîntu nîc, că păreă nîc multu, acățară s-lu sk'ină și s-facă 20 șicățî cu nîs. Aclò eră adetea, z-dîcă omlu ș-cînticlu. Carî dîsiră tuțî, omlu ș-cînticlu, viñe arada ș-al Călûgărûș. Aestu un cîntic și ștea ș-acăță să-l dîcă :

Voi albile ș-mușătîle,
aròșile ș-aleaptîle,
voi surărle a meale,
arupte din steale !
Iu-nî lo-avèți gònile ?
Iu-nî lo-avèți bunlu ?
că io-nî h'îu Dafna țe mușată,
di h'il'û de-amiră bășată
bășată
ș-alăsată !

25

30

Ea cîntă și h'il'lu de-amiră, cîndu avđă, lăeriñî cap de-ariû il' cură. Cara-l biți cînticlu, dîse h'il'lu de amiră :

35

— Aestu-l' cînticlu a mel !

Ma călûgărușlu de-aclò iu avđă, gri :

— Ba-l ș-a mel !

— Cum ș-a tăl ? ntribă h'il'lu de-amiră.

Atumțea călugărușlu și scoase arasa ș-armase co-armata di lălūdī, mușată-mușată, z-dīți : «Dă-nī, doamne, ninga doi ocl'i s-u brescu!».

H'il'lu de-amiră ș-u cunuscū di nă oară, sārgl'i di ș-u lo di gușe și di oara țea nu si mpărți di nisă. Alintēi il' deade cu ȇorlu.

Părămi^h șteam, părămi^h aspūș,
nu știū cum feču, ma nu v-ariș.

(Spus de Stamula țal Guș al Cealera, Avela, Epir.)

66. Luplu fără coadă.

10 Nă oară ș-t-un k'irò earà trei luk'. El' s-feățiră soți s-alagă dadūn după pleacă. Unlu di niși, cari-ști cum il' feațe vulpea ș-armase coluv, fără coadă. Di cite ori earà vîră lucru greū tr-adrare, cari s-lo-adară? Còluvlu! vrea apă tră beare, cari s-aducă? Còluvlu. Vrea s-aveagl'e noaptea, s-nu-l' aplu-
15 cusească țivà cîni, țivà avinătòri, cari s-aveagl'e? Còluvlu.

Còluvlu aoà, còluvlu acò, ună oară, doauă ori, l'i scoàsiră ocl'il' di cu tòtalui. Viđù còluvlu, că nu si scoate n-cap acșițe.

Ș-u băgă tu minte còluvlu s-lă u goacă și s-lă u ncl'idă gura cu qua tută: «còluvlu nsus, còluvlu ng'os.» Aștiptă a-
20 rastea, si-l' da di mină.

Nă quă, cum si nsurinà, teși sum gorțu ca țivà pal'u-cîni, gòrțile coapte ș-gâlbine ca fluria, canda lă fâțeà cu ocl'ul. G'ine ma pòndile nu cădeà di singure m-pade, tra s-li mică niși. Cari să s-alinà s-lu scùtură? — Còluvlu.

25 Aestu țe lă toarțe? Oara aștiptă s-l'i vînă.

— G'ine, țise còluvlu, g'ine-nī dîțeti s-me alin pri gorțu. ma z-vă u tal'ū pita: İo si scutur de-analtu și voi s-micăti di g'os, ș-aestă nu s-mică. Me-alin, ma si stați z-vă leg cođli di gorțu, cari nu? sînătate bună!

30 Luk'l'i ananți, țe nu lă fità ahintu mintea, nu aduk'iră İu bâteà còluvlu și țe ș-u băgă s-lă cruească; stătură și-l' ligă cu coada di gorțu. Aestă vrea còluvlu, și-l' streasi, țe ne cu boi'l'i s-trađi, s-nu z-disfacă.

S-alinà apoea naltu și scùtură-scùtură, l-guli tut gorțul.
35 Apoea dipri bünile zg'ili cu boațe:

— Avinătorl'i, ma fuga! Dipri gorțu m-pade și ocl'il' ș-lo năpòi în sus.

Cîndu deădiră di avdîră acși ananți, șapti-optu lă si duse; băgară s-aurlă și s-tragă cît ma putea. Ma iu si z-disfacă ca cum eara-l' ligățî? Trađi, pinđi un de-alantu, se-arûpsiră 5 cođli și s-frîmsiră di fugă pînă s-intră m-pădure, că niși de-alih'a pistipsea, că vin avinătorl'i, ș-ațea eara curată mincună, scoasă di còlulu.

După țe tricù pirdeșă estă, ș-aflară soțlu alantu iu șidea culcüş adunăt t-un gibjêu. Se-adunară treil'i și còlulu mași 10 haraũă eara tut, viđîndalu-l'i fără di cođi și tut arîdea pri su mustățî, că l'-acăță g'ine mincuna.

— Tora, đisi unlu di niși, avinătorl'i va! fuđiră! Carî si z-ducă s-adună gòrțili? năpòi còlulu!

— Am ș-îo coluv ș-tini coluv ș-el coluv! gri aestu și cîndu 15 s-mutrescu, tuți eara-l' ună! G'ini ma aesti doî ș-eara nvi-țățî s-mică mamă n-gură, s-lă vină di singuri tuti și s-nu s-mină ma nclo, tră șil'e ș-pal'e. Di ațea il' deădiră țaruh'le a còlulu di suțata lor.

Aiștùl ună-l' fățea, i cu niși i fără niși. Ba, singur canda 20 eara cama g'ine, că nu s-pidipsea ahît tu lucru. S-turnă nîpòi la gorțu și se-adră cufulică.

Nu duse ma nclo și ea iu astal'e nă capră, arispîndită di turma l'eî. Il' đise el:

— Ahtare k'ilipure s-u căftăm cu țeara, nu o-aflăm! Va 25 ti mic capră, ma fă-ți crucea! și tut si suță pri divarliga-l'. Mărata di capră, cîndu deade di-l viđu, sîndile tut și-l biù di frică. Țe si-l ascăpiră tu minte?

— Mică-mi, lai lupe, carî s-mi miți, il' feațe ea, ma rigae 30
ți-fac, si-nî fați un zbor:

— Țe? ntribă còlulu?

— Ea țe? s-me-alăsari s-me-alîn stri k'atra ța naltă, si-nî fugă dorlu di angărlimare, nu va-nî o-am dor, că mor!

Al Măsturu-Nicola, iu si-l tăcînească, că capra: ună đife ș-altă fațe! o-alăsă si-l treacă ș-aestu dor, s-moară cu înima 35 plină. Cît z-viđu capra pri k'atră, u mută coada n sus și gri:

— L'a-nî, lupe, coada; l'a-nî, lupe, coada!

— Nî-u gucăși, morî arănoasă ș-pabesă! strigă luplu di

ng'os, ma s-ti băgarim tu mîna nîngă nă oară, z-veđi tine a cui il' đic lup.

— Cîndu s-mi veđi nîngă nă oară ntr-ocli, s-ni đîŝi ș-a nîa, đise capra și tut l'i scutea limba năfoară și ș-arîdeă cu nîs.

5 Luplu u păŝi' ș-tăcù. Fugînda de-aòa, deade ma nclo di nă mulă, grasă-grasă: trupu ună cu căpul'a. Acăŝă luplu z-da tărcoale și z-bată coada đivarliga di nîsă.

— Ndreăđi-te, cumbară, că va ti mîc, il' đise el.

— Am tră mîcare ișli ș-îo, gri mula. Io cu țeara s-ti căf-
10 tàm și nu te aflăm. Si șteari tine, cum ni se-are aurită bana aestă zămărată?! Sînde ș-proîl versu đua tută: 'am un domnu, bană nu-nî da!

Luplu apurie mare! Prota oară tu bana luî avde pravdă, că va s-h'ibă micată.

15 — Înî pare g'ine, l'-u turnă nîs, că va ti mîc cu vrearea ta, tra s-nu ni ncarcu sùflitlu.

Măsturu-Nicola se-apruk'è s-o-arapă di muŝă. Atumțea mula prifaptă ca vîră nveastă di sun zvon, lu ntribă:

— Nu ti ntreb, oaspe, h'er mîŝi tine?

20 — Ba, ba, ba! gri luplu. Țe vrei to-arumigare s-ni frîngă dinŝil'?

— Macă-î acși, tră bunlu a tăl, treŝi și scoate pètalle cu dinŝil', că nî-u, s-nu-ŝi cadă greū!

K'irutlu di lup, altu lucru no-avù, și s-lo dipu mintea mù-
25 lăl'eî. Aestă, cari da di-l' trađe nă cluŝată, dinte n-gură nu l'-alăsă și pîna si-ș vîna tao-to tu orî di goadă, aòa te-am mula!

— E! susk'iră adîncă luplu, g'ine-nî si feațe! Țe-nî lipseă a nîa s-mi l'aũ după zboàrile a l'eî?

30 Ma nclo luplu află nă eapă. Niŝi ună, niŝi doauă și pri nîsă s-u mică.

— Cam-agalea, cam-agalea gri eapă, că io-nî h'îu a vâsil'eluî.

Cum luplu nu pistipseă, vru z-veadă vula vâsil'eluî la că-
35 pul'a eapăl'eî. Eapa-l' plăscîni nă cluŝată, că l'-ascăpirară ocl'il' și aòa feaŝiră alantî.

Feațe cum feațe, află n-cale-l' ș-un gumăr. Mizelu a luk'lor gumarlu easte; ș-u băgă s-nu-l' ascapă uricl'atlu, k'iametea s-facă.

— Va ti mîc, uric'ate, gri nîs.

— Am io tră țe alăg cu limba scoasă, gri gumarlu. Ma nu ti ntreb, nune, că-țe h'îi ahîntu mvirinăt?

Luplu, ca omlu țe ș-are dorlu, l'i mbăiră tute ună cîte ună!

— E! gri uric'atlu, tine nu fați tră lup, tine h'îi bun tră 5 guğabaș în hoară: s-șeđi cu čubuca n-coh'e, s-ț-aducă s-mîți, nel' fripti, găl'îni, misirți; tră lup nu fați.

— Carî ti va guğabaș?

— Cum: carî ti va? Aî intră tu loclu a meû! Io di țe fuđi din hoară? earăm guğabaș, ma caplu a meû tră guğabaș fațe? Guğabaș prinde un ca tine! Macă vreî, aî încălică și s-te-aducă tră nășeâm di oară n-hoară, s-intri tu pîne vâsil'ască.

A lupluî ahit il' tăl'a cărafeta, ncălică și aî! în hoară si s-facă guğabaș. 15

Zborlu vine, no-apucă s-intră ș-lumea dua! ca di pri lup, cîndu intră n-hoară. Și dă-l' cu parlu, dă-l' cu čunlu, cu furtutirea, nu viđù cum ascăpă di aclò.

Triș în deană se astămăți și đise, antrupăt di un cuțur:

— Mînte di lup! ș-pali mînte di lup! Nu mindueâm: tată, 20 pap, stră-pap, carî di auș'l'i și-strauș'l'i a mel' fu guğabaș, tra s-mi fac ș-io?

Ș-acși, carî viđù, că nu si scoati n-cap singur, si mbună diznòu cu ananți luk'.

(Cules din Avela Epir.)

67. Treile cuvendi al Vel'u.

25

Erà ună oară, țe ș-erà.

Erà un om multu avùt. Aestu om avùt ș-aveà un fičòr ș-tut. Omlu ațel nu binà tu loc-l'i, ma erà tu xeane, iu amintă ș-alti groși. Di cara erà multu avùt, l'-alăsă graiu a mu-30 l'are-saî s-lu nveață fičòrlu gràmate, s-nu-l alasă orbu.

Mul'are-sa ș-nisă vrea s-lu veadă h'il'ũ-su dișcl'is, cu patru ocl'i. L-pitrițeà la dâscalu și-l' li fățeà tute k'eh'le, mași di carte s-no-armînă orbu. Fičòrlu aveà sivdălu a gràmator și li nviță cu lingura, ca apa. Erà ș-cu mînte, l'i li loa multu 35 caplu, semnu-mare!

Ună duă dişcl'ise un argăstir ningă scul'ò un om cu nuna Vel'ù. Vel'lu no-aveà țivà to-argăstir. Mași șideà pri k'ipeng'e și grea: «Minte, minte vindu.»

Fiçorlu de-avùt, cîndu-l' sîrgl'i dâscalu, cum suntu fiçorl'
5 s-nîră psîn ning-argăstirlu al Vel'u.

— Țe vindî, lalo? ntribă nis.

— Minte, nipoate, dîse Vel'lu.

— Cum u vindî mintea?

— Nă sută di lire n-cap cuvenda.

10 — Țe ahîntu scumpă?

— Scumpă ma fațe! Acși vindu İo.

Fiçorlu z-duțe și-l' dîțe a mă-sai:

— Nu știi, mamă, țivă. Viîne la Stămărie un om și diş-
cl'ise un argăstir, İu vinde minte. Lu ntribăi și-İİ dîse că nă
15 sut di lire n-cap u da cuvenda. Si-İİ dai nă sută di lire s-
acumpăr!

Mă-sa, dîsim, tră minte nu İilueà. Scoate și-l' da suta. Fi-
çorlu u da al Vel'u și-l' caftă mintea. Dîțe Vel'lu:

— Pinea domnu-tuİ s-nu u calți vîrnă-oară!

20 Fiçorlu u băgă cuvenda tu curcubetă, cu tute că nu-l' părù,
că fațe ah'İt.

Tricură ndoaună dîle ș-năpòİ fiçorlu viîne s-acumpără ș-altă
minte. Da suta ș-l'a cuvenda:

— Ntreabă-țİ İnima ș-carİ s-caftă micare, să-l' dai.

25 U băgă ș-aestă cuvenda n-gepe, cu tute-că nu-l' părù a-
hîntu adîncoasă.

Trec treİ patru dîle și fiçorlu de-avùt, scoate și-l' da ninga
nă sută di lire, țe l-aveà armasă n-casă.

İl' dîțe Vel'lu:

30 — Calea İu va ti duțİ, ma z-veđİ bisearcă dişcl'isă, s-ti
toruİ s-ti ncl'İnİ și s-aprindİ nă țeară tr-ağutdr.

U băgă ș-aestă tu cocă fiçorlu, să s-află tră oară lae, că
parățİ deade, cu tute că lucru mare, nu-l' ampăreà.

Tuțİ cİțİ avđİră di lùcurlu a fiçorluİ de-avùt tuțİ ș-arİsİră.

35 — Na! cum l'-arucă parațİİ, amintățİ di tatu-su cu asu-
dòrİ, tu vimtu. Z-veade că no-asudă, di-l' asparđe fără s-lu
doară. Aestu va l'İ ncl'İdă casa tată-suİ.

Și alte ahtărİ zboare, că lo-arİse un farmazòn și alte multe
Di zbor-zbor avđİ' tată-su tu xeane. Aestu, acăță să-l' da

lucurlu nîpòî și k'irù, k'irù, c-armase fără pară. Cîndu avđi glárimea h'il'-suî, să-l' fugă mintea din cap! Ahintă cripare aveà șahintu nu lo-acățà loclu. Si scoală să z-ducă a casă, să-l vătămă di școp. Mă-sa nviță cu țe minte s-toarnă tatăl și-l' deade ocl'i a h'il'-suî, s-fugă. 5

Ficòrlu lo calea nelo și fuđi, cîtră iu ți-s s-easă, s-easă.

Calea află trei prămătefți. Dol'i avea ađutòr și unlu no-aveà.

— Nu vîni, ficòrlu-nî s-ti l'au la măgăzie? đite aestu cîtră ficòr. 10

— Vin! đite ficòrlu și z-duse.

El' s-țeà la pînăvîr. Nađă-đuă discărcară sum un pom s-prinđă. Aclò, cari-ște cum erà, că apă no-aveà loclu. Mași nă fintină aveà și apa erà avig'ată di l'undăr. Căldura l'-aveà apreasă, seate lă erà și cum s-facă nu și ștea. 15

Đise prămăteftul cîtră ficòr:

— L'a bucla ficòrlu a mel și du-te la fintină s-u umpli și s-nu-ți h'ibă frică, că-l' l'undarlu, că nu fațe arău.

Ficòrlu nu đise, că nu z-duțe.

Ađumse la fintină. L'undarlu ună-l viđù și-l' đise: 20

— G'ine cupăsești, curbane!

Il' đite ș-ficòrlu, țe ș-aduse aminte di cuvenda-l Vel'u:

— Cara s-mi miți, mică-mi, di cît un ariđe va-ți fac: Ntreabă-ți inima, și, s-fure-că l'-u foame, mică-mi.

A l'undarlui foame nu-l' erà, că atumțea aveà micată un om, și pînă să-și ntreabă inima, ficòrlu umplù și lo calea. Prămăteftil' necă s-aștiptà s-lu veadă ntr-ocli' altă-oară. Niși lo-aveà pitricută ma multu tră k'irire. Cîndu-l viđură că stoarnă cu bucla mplină, no-aveà zboare s-lu hărsească și s-lo-alavdă. 30

De-atumțea domnu-su arcă vreare tră nis.

Dùsiră la pînăvîr. Ficòrlu diștiptàt foc. De-aoà, de-aclò. vindeà prămătie cama multă di tuți, cu graïlu-l' dulțe ș-cu multile-l' zboare. Prămăteftul no-aveà iu s-lu bagă di vreare. Nis si zburî apoea ș-cu mul'ari-sa să-l facă ficòr. Mul'area nu vrea, că le-aveà dipriună cu ficòrlu di ma naintea și de! cum s-lo-agunească aestu! G'ine ma atumțea cîntă cucotlu a-casă, nu găl'ina și prindeà să s-facă a bărbatlui, ca cum

și s-feațe. Di cît Eva, tot Evă. Țe ș-dîse cu mîntea : «Lasă că li bag di cale ș-cu aestu nouă fiçòr.»

Nu tricură multe-putîne dîle și prămăteftul își la pînăvîre

Fiçòrlu lo-alăsă s-aveagl'e măgăzia și s-h'ibă turnătură pre
5 acasă. Mul'area acăță s-l'i facă seamne a fiçòrluî, cîh ș-mîh
G'ine ma fiçòrlu ș-aduse aminte di cuvenda acumpărată ș
l'-u tăl'è cu tăporlu a mul'aril'eî:

— Mine pînea domnu-nuî nu u calcu !

Aestă să nșirpită, cîndu viçù că nu u da di mînear fiçòrlu
10 și că nu o-aproak'e. Ș-u băgă să-ș l'a ahtea di fiçòr și un
turnată bărbatu-su, mplină di drați, acăță s-plîngă și să zg'i
lească, că taha fiçòrlu vru s-o-arușneadă, vru s-u bașe! Aestu
tute mincùnî.

Aestu u pistipsî și di nă-oară z-duțe la un gîl'at și-l' dîte
15 — Cît cațî va-ți daū, mași s-tal' caplu a unū om țe va-ț
pitrec mîne.

— D-îu va-l cunoscu ? ntreabă gîl'atlu.

— Va-l cunoști di pri zboările: Dă-nî amînetea domnu
nuî !

20 Anantă duă, to-apirită, îl pitreațe domnu-su pri fiçòr, la gîl'at
să-l' caftă amînetea. Fiçòrlu hăbare nu ș-avea, țe-l' se-avea
cruită. Tu ducă îu s-țea, treațe pri ningă nă bisearcă dișel'isî
Cu tute-că s-aguîseă, nîs ș-aduse aminte di cuvendă și s
turnă să-și facă crucea și s-aprîndă nă țeară tr-ağutòr.

25 Cum minduî, acșițe feațe. Aclò, va l'-u dîțî, amînă nășeamă
Cățaoa di mul'are, di foc țe-l' vinea, si scoală și z-duțe la
gîl'at, z-veadă: l-tăl'è, i nu ?

Aclò îu nk'isî, nîsă duse ma naintea fiçòrluî. Lu ntribe
gîl'atlu :

30 --- Lùcrulu pitricùt di bărbatu-nu l-bițîși ?

— Nu-l bițîi, gri gîl'atlu, ma-l bițescu troară.

Aestu ș-o-avea, că mul'area easte omlu tră tăl'are. Zmulde
apala și-l' l'a caplu.

După nîscîndă oară na-l și fiçòrlu :

35 — Mi pitricù domnu-nu si-nî dai amînetea.

Gîl'atlu băgă caplu a mul'aril'eî t-un tastru și-l' lu deade
Lo-aduse la domnu-su. Trađe aestu, țe z-veadă ? Caplu
nicuk'îrăl'eî. Cîndu-l l'a domnu-su fiçòrlu di pri g'os, si-l' dîcă
cum s-tih'isî aestu lucru, fiçòrlu aspuse ndriptatea, țe și ștea

cumu nk'isi să z-ducă la gîl'at ș-cum calea s-turnă la bisearcă, e-acși ș-acși, tră trei cuvendi aveà dată cite trei sute di lire și tute anante.

Prămâteftul atumțea aduk'i, că fiçorlu no-avea faptă cătiguria țe-l' fățeà mul'are-sa și c-aestă ș-află, țe căftă. 5

Ș-acșițe fiçorlu cu mînșile acumpărate putù s-ascapă nicicăt di l'undâr și cum tră nicălcarea pînil'eî a domnu-sui și tră aminarea la băsearcă ascăpă di tăl'are la gîl'at,

Prămâteftul ațel aveà nă feată. Cara vidù cit bun easte fiçorlu, l-isusî și lu nerună cu feata, s-agîrșască foclu a nicu-10 kîrăl'eî. La numtă aveà acl'imată tuți oaspițl'i. Tu oaspițleră ș-tată-su a fiçorluî. Aestu lu ntribă, dit țe loc easte dî-nirle. Il' aspuse prămâteftul, că-î fiçòr fugàt di frica tată-sui de acasă, că țe s-acumpără trei cuvendi, tră trei sute de lire di la un Vel'u. 15

Tată-su di nă oară cădù pri dînucl'i și-l' căftă l'irtare a fiçorluî, că nis easte tată-su.

S-l'irtară, z-bășară și apoea s-adunară t-un loc și bineadă ca ȕua țea alba, cara s-nu muriră.

(Spus de Stama din Mălăcași, Tesalia.)

68. Feata cu mînli tăl'ati.

20

Earà nă oară un amiră ș-aveà ună amirăroaî.

Niși aveà nă feată. Feata earà bună, cu inima de-amalamă și mușată-steauă! Părințil' u vrea ca ocl'il' din cap.

Di cum vreî, dî, tră mira lae a featăl'eî, amirăroaîa u lo 25 Dumniȕău ș-armasi amirălu veduù. Jilî cit jilî amirălu și-ș băgă lăile adoara. Nis si nsură cu altă mul'ari.

Ăgumsi feata cu nearcă. Treaca din casă a mărătîl'eî di feată, di oara țe j-băgă còr în casă nearca, nu se-aspuni di ae și di corbă. Nearca mutreà cum di cum s-u k'ară. 30

Amirăluî il' viîni si z-ducă tu polim. El u vrea feata di loauă orî ma multu di cum u vrea cîndu-l' bînà mă-sa. Ștuk'ă tră nisă di mprostu. De-ațeà, cîndu nk'isi si z-bată, dîsă zbor a mul'ari-saî, s-o-aîbă angătàn, s-u mutrească, s-nu-l' lipsească țivă, că gîeapi nu-l' da! 35

Nearca pînă s-fugă, aha! tuti va le-adară. Ș-cît fuȕi ami-

rălu, canda nu-l' dimîndă țivă, i canda li đisi la k'etri ami-
rălu zboarili. A doaua-zî nearca, ael'imă doî arbinêși, lă deadi
feata și lă dimîndă s-o-aducă m-păduri și s-u tal'e și s-l'-a-
ducă și semnul.

- 5 U loară mărata di feată și u dūsiră tu nă păduri ș-t-un
muntii greū, iu niți pul'i nu z-duc. Nisă băgă s-plîngă și si z-di-
rină, ca ș-cărnurli ți si cutrimbură dipri tini. Laea nu ș-aveă
vîru stepsu. Arbineslor, lă si feați nîlă di nisă și si zburiră
s-nu u vătămă, ma s-l'i tal'e mași mînlî tră semnu. Acși feațiră
10 și nearca cîndu viđù semnul, l'i si părù, cățaua, că-l' si lo
nă k'atră di sti înimă: ahîntă lae ș-ahîntă nfărmăcoasă mu-
l'ari ș-fu.

Cum o-adusi oara, că un h'il'ũ-de-amiră, đua lantă, își avi-
nari. Aclò iu avinà, s-lo dipu đira unū țerbu și fuđi țerbul,
15 fuđi cînl'i pri dinăpòî ș-alagă h'il'lu de-amiră s-lu vătămă,
aoă s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, ağumse tu buriclu di pă-
duri. Aoă cînl'i alătră, ma nu ca dipri țerbu, ma ca di pri
om. H'il'lu de-amiră mindui, că vah' s-curmă țerbul și căđù.
T-un adil'atic se-află aclò. Țe si-l' veadă ocl'il'? Țerbul turnăt
20 cătră iu da soarli. Si ncl'inà ningă feata cu mînlî tăl'ati, țe
agăl'isi di p'îngu.

H'il'lu de-amiră arcă tu vimtu și se-apruk'è di feată, după
țe virg'i cînl'i s-no-alatră și după țe-l' angină ningă nis. Țer-
bul ș-trapsi calea. Fičorlu-de-amiră l'-armasi mintea pri mu-
25 șuteața featăl'eî. Șcurti zboari, nis il' đisi, că va-l' h'ibă mu-
l'ari.

— Am cum s-h'iũ nveastă la h'il'ũ de-amiră io, feată cu
mînlî tăl'ati, đisi ea mărata.

— Nu cîrtești, gri fičorlu de-amiră, acși nî fu căsmetea.
30 H'il'lu di-amiră o-adusi acasă-l' tra s-u ncrună. G'ini ma
ș-aoă j-băgă draclu coada. Muma h'il'lu de-amiră nu vrea
s-avdă iuvașiuvă, ca feata cu mînlî tăl'ati, s-l'i h'ibă noră.
Bună ma, ș-fičorlu eară h'il'lu a mă-saî: «i aestă, i mi vătăm.
Vrură nu vrură, s-feați cum vru fičorlu.

35 Nu tricù multu și a h'il'lu de-amiră il' vini si z-ducă n-us-
pèț l-amirălu. Aestu aveă ael'imată tuți măr'l'i, țe-l' deădiră
ağutòr tu polim și eară tată-su a feațil'eî cu mînlî tăl'ati.

Tamăm cîndu h'il'lu de-amiră s-află pri measă, il' loară

sihărik'i, că nveasta-l' feați doi fiçori, ca soarli ș-ma mușăți. Nis nu lu ncăpea casa di harauă.

Tu oară caftă carti ș-cundil'û și scrie pri dînucl'u cîtră mă-sa, s-u mutrească, cum mutrescu ocl'il'.

Nearca, țe s-află pri measă, cîndu viîni știrea aestă, s-păli 5 di nă cali, că aoă nu cură lucru curăt și că feata estă cu mînli tăl'ati easti h'il'astra l'eî. H'êvrili o-acățară di frică, că ștea nisă: se-aflari bărbatu-su, mași bunlu nu va s-pată nearca.

Țe feați, țe nu feați, că pină nu băgă mîna pri cartea h'i-llui de-amiră, loclu nu o-acăță. Ș-acși, asparsi vula lui și 10 adră altă carti. Tu cartea estă dîțea, s-u l'a feata deadun cu fiçorl'i și s-o aducă tu pădurea d-îu o-aflară și ninga cama nelo.

Muma fiçorlui di amiră, viçîndalui dimîndarea h'il'-sui, nu și ștea țe s-facă, că, cu cît nu u vrea ma naintea, cu ahîntu 15 no-avea îu s-u bagă di vreari, cîndu viçû cît bună easti și țe mușăți fiçori amintă. Durnă, apirea cu nveasta n-gură; ca nveasta mea no-ari viră.

Cu tut-aestă cum s-easă di zborlu a h'il'lui di amiră. Cu inima frîmtă, u pitricu m-păduri. 20

Mărata-și di feată, dipirată, dipirată, fără mîni, cu nițli tu poală, plîndea di țî se-arupea inima; lăcriñle a l'eî cap de-ariu; boațea l'eî: cîntic di mortu.

Carî plîmsi-plîmsi, na îu-l' si spusi mira ca nă moași și-l' dîsi: 25

— Țe-aî, feata-nî, di plîndi ca dipri mortu ?

— Am țe bun am, lea mae, s-nu-nî plîngu ? fără mîni, cu niți im poală, tu irnie greauă, carî i ca mîni ?

— Nu-nî plîndi, feata-nî, ma țîni scîticlu aestu s-ț-anvirtești fiçorl'i, ș-aunđi-ți mîni cu țară ascuk'ată treî orî și va-ți 30 vină la loc !

Ună dîcă aestă moașa și nividută s-feați.

Feata feați cum u nviță moașa și çudie ! tu oară-l' vîinră mîni la loc. Ș-aștearsi ocl'ii' laea, ș-aplică nițli și-l' aprea-dună z-doarmă. 35

Ș-u șcortăm, feata bină aoă multu g'ini; pădurea eară nicălcată, c-avea di tuti: poami, urđiți, ștel, că di foame nu trădeă. Bină !

H'il'lu-de-amiră nu vru s-șadă multu la uspêț, că l'imnă

mintea la scumpa lui. Acși, trapsi și tră viră siptămină a
gumsi acasă-l'. Protlu graiū a lui, cît discălică, fu :

— Nveasta n-o-avèți g'ini ?

Cîndu l'-aspùsiră, că ea ș-ea țe cură, si-l' cadă k'icută greauă
5 a lui ! Ahîț arăū il' viîi. Plîmsi, virg'i, neçcè lumea tută, că
nu-și dișcl'isiră ocl'il', cîndu aleapsiră cartea, z-veadă, că nu-
di la nîs, din cot tuti ! lucru faptu.

Plîngul și susk'irărli tricuti, dimindă s-l'i ndreagă calu
s-easă ningă nă oară m-păduri, că nacă va Dumniță di ș-o-
10 află scumpa.

Semnu di Dumniță : nu ağumsi g'ini tu păduri și ciul'i
ndreptu : gap-gup ! gap-gup ! lu scoăsiră tamăm la nveasta
lui ? Mare-l' fu çudia cîndu o-află cu mîni. Acăță el s-u pă-
răcălsească s-lu l'artă, că altă scriè nîs, altă carti ağumsi la
15 mă-sa, în cot ! Feata graiū nu scuteă din gură. Amuți ca
k'atra.

Măratlu di h'il'ū-di-amiră l'i si frîmsi inima.

Nisă maxūs s-feați mută, z-veadă cît u va.

H'il'lu di amiră gri atumțea :

20 — Nu cîrtești, las h'ibă și mută, că tut a mea va h'i ; Dum-
nițăū țe z-deadi mîni, va-ți da și gură.

Soacra, carî o-adùsiră a casă și u viđu cu mîni, nu știă
țe si-l' cama facă di harăūă. Ma cîndu-l' đisiră, că-l mută,
canda căđu casa di o-apitrusi, ahîntu greū il' viîi.

25 — Țe-că, đisi ș-nisă, Dumnițăū țe-l' deadi mîni, mari si-l'
h'ibă numa, și gură va-l' da !

H'il'lu di amiră tră tuti aesti, că ș-află mul'area, că amintă
doi h'il', deadi nă beari. Acl'imă, cum lo-aduțea arada, tuți
amirațli oaspiți, acl'imă și tatăl a feătli'eî.

30 Aclò iu eara-l' tuți pri measă, mărata di nveastă fără gură,
cara ș-viđu părintili, nividūt nă etă ntreagă, nu putu s-a-
ravdă, ma tușe trei orî și taha atumțea-l' viîi gura di nă
oară. Bearea ținū ninga trei đili.

Pri measă, tră trițearea oara, tuți prindeă z-đică citi nă
35 părăvulie, citi un părămîθ, caθi un țe ștea. Đisiră tuți și viîi
oara z-đică și nveasta h'il'lu de-amiră.

Ea și mbăiră ună citi ună tut țe-ș trapsi, cum u loară
Arbineșli, cum u dùsiră m-păduri, cum il' tăl'ară mîni, cum
o-află h'il'lu di amiră și tuti ună di ună și cum tu soni, cara

z-vor să nveață cari fu feata țea, si știbă toți că-I nîsă și că tatăl a l'eî easte ațel din coh'e.

Tată-su, foc, acăță de aumsi nearcă-sa cu cătrani și k'isă și cari il' deadi foc, scrum s-aleapsi di ea!

Tată-su, cum eara auș, dipusi dipi scamnu și băgă đinir-su. 5

(Spus de sor-mea Mia Damașoti din Avela, Epir.)

69. Feata cu mînle tăl'ate.

(Variantă)

Te ș-eră, țe nu ș-eră.

Eră unoară un vasil'è, cu numa Griva. Văsilia lui eră 10 mare cit trađe loclu. Bana țe duțea nîs eră dulțe ca narea și bună ca rihatea. Tu văsilia lui om fur ș-om slab nu bînă. Vasil'azl'i de avarliga nu cutiđă dintile si ș-arimă di el, nu s-iacă polim și si z-bată cu Griva. Lu știà cit ġone easte țe-l poate k'alea, de-ațea șideà ca niște cătușe. 15

N-casă bûnile tute le-aveà: nsurăt eră, fumeal'e l'-deade Dumniđă nă feată, nu-l dureà caplu tră țivà. Ma cari alasă Dumniđă fără cripare ș-fără dor tu lumea estă? Așe ș-al Griva l'-vine nă mare greață pri cap: l'-căđù amirăroaia greū lîndită. D-ïu no-aduțe Griva vâțări, d-ïu nu poartă 20 filozuh', cîți oamiîl nu ntribă, țe nu-l feațe, țe nu-l deade z-bea, ma din cot! Virnu nu putù s-l-află vitria, țivà nu-l ađută a mărâtil'eî de-amirăroaie! După țe trapse cît trapse, nelise ocl'il' nă đua și nu-l dișcl'ise a doara!

Pîmse amirălu, plîmse feata, plîmse nă duăae ntreagă, 25 ma țivà! Lăcriîle nu turnară vîră di la groapă.

U ținù jalea Griva cît u ținù, ca vîrnu an, ma de-apoea, cara viđù, că amirăril'a nu s-ține c-un stur, si nsură cu nă vèduă; ș-apoea casa vrea țineare, feata eră nică tra s-mu- 30 trească di nicuk'irată.

Ma aestà mul'are no-aveà hărle alîntèi, că ș-eră anăpudă ș-lae; fărmaç scuteà din gură cîndu dișcl'ideà gura. Cu feata amirăluî nu ș-aveà treacă iči: cîndu u videà, canda ș-videà h'icătile, ahîntu cătrane l'i si păreà.

Griva li videà tute, ma mutreà s-lă bagă căpak'e, s-nu s-35 avdă tu lume, ca omlu țe ndiseaște. Nîs, ca tată, cîndu u

videà feata mvirinată di gràile a nearcă-saî, mutreà cum di cum s-l'i aspună vreare cît cama multă, tra s-l'i ndulțească bana și s-agîrșască fărmașile ș-lăeșle a nearcăl'eî.

De aastă nearca turbà cama multu, că-l' pără, că Griva
5 are ma multă vreare tră feată di cît tră mul'are. De-aastă h'irbeà pi feată ș-cama multu.

Tricură aîl așite pînă-l' vine al Griva, s-nargă să z-bată. Nu știu cum, un amiră di ningă amirăril'a lui mută cap și Griva duse s-l'i k'iseađă pipèr în cap, ta s-l'i vînă mintea,
10 si s'itibă cu carî are s-facă.

Tu fugă Griva gri a mul'ari-saî ma nelo și-l' dîse:

— Avđă-me mul'are! Mine tora trag tu polim. Nu si știe: mi tornu i nu mi tornu, că pòlimlu multe are. Ț-alàs tu miñle a tale feata, s-o-aî angătàn și z-vă vreșî ca doauă su-
15 rări. S-no-avdu zboare, s-no-avdu ncăčeri.

Apoea gri ș-a feătîl'eî la nă parte ș-u nviță cum si s-poartă cu nearcă-sa, cum s-o ascultă, cum s-nu le-ağungă zboàrile a l'eî ș-cum s-tacă nisă și să s-facă totna cama nică, cari s-dîcă nearcă-sa și vîră zbor cama nsus.

20 — G'ine! dîse mărata di feată, că nisă erà di știùtile.

Cît ascăpită după đeană Griva și nearca țea cățaua, canda-l' dîse amirălu: «Mutreà, cum va fug s-u l'ai și s-u va-șîni feata!» Că țe-adră nisă? U lo feata ș-u deade la doi arak' ș-lă dîse: «Loaș-u, duțeti-u tu pădure, vătămăți-o ș-a-
25 duțeti-ni semnul, că-i moartă, că gueuepe nu dași.»

Arak'l'i c-arak': u loară, o-adùsiră tu nă pădure stufoasă, ntunicoasă. Čicòr di om no-aveà călcată pre-aclò, di cîndu lumea! Cît o adùsiră aclò, scoase unlu coarda și-l' dîse a feătăl'eî:

30 — Fă-șî crucea, că va s-mori! Ahîtu țî-fu!

Feata băgă boațea ș-apîrni s-plîngă, si zg'ilească și s-l'i cură lăcîrnile fintîna și s-pălăcărsească:

— Nu mi tăl'ățî, așe z-vă nk'irdășiți bana! Nu-îl mi tă-l'ățî, așe z-v-aveti fumeal'a!

35 Lă si mul'è inima arak'lor di plîngul și di susk'irârle amușătîl'eî feată. Ma cum s-facă, că prindeà s-aducă semnu l-amirăroaîa!

— Curbane, il' dî'siră niși, s-nu ti tăl'em dîți tine, ma cum s-nă turnăm fără semnu a casă.

Atumțea lăita ș-tuk'ita ș-tease mînle si-l' li tal'e tră semnu și s-o-alasă cu bană.

Il' li dūsiră amirăroănil'eî mînle tăl'ate di la cot ș-aestă li lo ș-li băgă tu nă sinduk'e și cîte orî ș-aduțea aminte de feată, z-duțea ș-mișcă mînle de inate, ahită turbare ș-ahită 5 urbare l'-aveă.

Feata, plîmtă, dipirată armase singură tu irnie. Ntunicată aveă g'ine, singură eră, om nu trițea pre-aclò, că di frica laea perlu l'i si zbârlea dipri nîsă- Ți s-facă? Ți cale s-l'a ș-îu s-easă, nu și ștea. Cum eară curmată și tuk'ită di cîte- 10 l' tricură pri cap, s-aंद्रupă di un bucum, să s-minduească puțan. Aclò îu s-arăđimă, u fură somnul ș-agirși di durni.

Alantă quă amirălu cu carî va z-bătea Griva își z-veadă lócure și tricù prit pădurea țe. Cum nîrđeă n-calăr, veade im pade k'cute di sînde. S-l'a sîndile sîndile ș-agunde pînă 15 la bûcumlu îu durnă feata. S-êuduî multu, cîndu viđu tu irnie nă feată așe mviscută, tu straăne de-amirăđi ș-cu mînle tăl'ate. Duk'i, că niște va s-cură aoă. U diștiptă ș-u ntribă, țe caftă aoă, d-îu vine ș-carî easte. Feata, cu lăcriule ca prună, l'i aspuse tute ună cîte ună, cum il' muri mă-sa, cum nu 20 bănă g'ine cu nearcă-să, ș-cum o-adūsiră arak'l'i m-pădure și-l' tăl'ară mînle.

Amirălu tinir eră, gone ară, ș-ahtare feată mușată cu țeara s-alăgă, nu o-află. De-ațea u lo acasă și si ncrună cu ea. Feate numta și trapse ș-nîs tu polim, că đîsem, vrea z-bătea 25 cu Griva.

Tu fugă-l' đise a mă-saî, s o-aibă feata ngătàn și s-l'i scrie cara s-amintă țivă fumeal'e, ai că fiçòr, ai că feată fure.

Di om-om își zborlu, că feata-l Griva bîneadă ș-că-î măr- 30 tată cu amirălu di ningă vāsilia-al Griva

Agumse hăbarea estă ș-la ureacl'a nearcăl'eî, mul'area-l Griva. Ea li umplù multu, cîndu nviță, că feata bîneadă ș-mică h'ările di inate. J-vătămă mintea țe j-vătămă și putù s-acumpără oămînl'i țe-aduțea cărțile amirăluî vițin la feata cu mînle tăl'ate ș-lă đise: tute cărțile s-li treacă prit mîna 35 l'eî și cărțile amirăluî ș-ațeaale di la muma și nveasta amirăluî.

Feata tu k'îrolu ațel amintă un fiçòr cu steaua tu frimte ș-cu soarle tu k'eptu Soacăr-sa, mplină di harauă, lo ș-pitricù carte a h'il'-suî, că nveasta așe ș-așe, feate fiçòr-semnu!

G'ine ma cartea tricù prit mîna neàrcâl'eî. Aestă u dişcl'ise o-aleapse şi carî viđù hăbarea țea buna, o-arupse şi scrisc altă, lu dîteà :

— H'li'lu a neù, cătauă loaşî, cătălùş feațe ma g'ine-î si-
5 vătămăm, macă vreî s-nu n-aruşnâm.

Amirălu, cîndu aleapse cartea şi viđù țe l'î scrie mă-sa, căđù pri greauă minduire şi pri greauă nvirinare. Apoea lo cundil'lu, acoala şi adră nă carte cîtră mă-sa şi-l' dîse :

— Nu-î tivà, scumpă mumă, că-î lùcrlu al Dumniđă, macă
10 nveasta-nî feațe cătălùş, cum dîŕî! Nu u nvirină ş-tine, că l'-
ağunde criparea țe are!

Ş-aestă carte o-arupse nearca ş-pitricù altă tu carî dîteà : s-ardă cîreaplu di 7 orî şi s-o-arucă nveasta-l' dadùn cu fi-
çorlu tu cîreap s-ardă.

15 Si nvirină multu mă-sa, cîndu aleapse grăile dit carte, că nîsă se-aştiptà la zboare bune, la zboare dulțe ş-hărioase de la h'il'-su ş-nîs țe l'î scrià ?

Că-țe ? De ! mîntea l'eî şcortă nu puteà s-aduk'ască. Tora nu ştea cum s-facă. S-o-ardă ? nîlă greauă : țe-aveà faptă
20 nveastă l'eî ? Țe-aveà faptă niclu a l'eî, un semnu di fiçor cum tu sute de anî nu-î unlu ? S-nu o-ardă ? — l'-erà frică.

S-mindui, s-mindui şi apoea țe-l' vine tu mînte, aî s-u l'au şi s-o-aduc de-adùn cu fiçorlu eara tu pădure lu ş-erà şi z-
bagă Dumniđău mînă pri nîsă, că a l'eî nu-l' fațe înima.

25 Cum dîse, aşițe ş feațe. U lo ş-u duse tu pădure.

Pòlimlu trîş atumțea bitisî ş-amirălu Griva fu frimtu şi bărbatlu a nveastil'eî fără mîni s-turnă acasă, că acasă l'-erà mîntea lui. Ni discălicată ntribă nîs mă-sa, cum di-l' feațe nveasta cătălùş ?

30 — Cum cătălùş, h'il'ù ? Mine-ŕî pitricùl carte, că nveasta feațe un fiçor semnu : cu steaua tu frimte ş-cu soarle tu k'eptu, di ŕ-erà harauă s-lu veđî ?

Scoate cartea amirălu, l'-u spune a mă-sa, aestă dî-unăoră cunuscù, că nu-î munđa l'eî. Scoate ş-nîsă cartea di la h'il'-
35 su, mutreaşte aestu, cunuscù, că nu-î cundil'lu a lui. Bagă mă-sa ş-l'-aspune, că ea nu o arse, ma că u pitricù diznòđ în pădure.

— Tora u voi s-nî-o-aduțeŕî aoà ! ursî amirălu. O-aflară ş-o-adùsiră.

Nveasta amirălu, cîndu l'aspûsiră țe cură, aduk'i, că tute aeste va le albă faptă nearcă-sa. Acață oamiñli țe-aduțea cărțile, l'i stringu se-aspună, țe turlie, cărțile se-alăxiră? cari micară școplu, aspûsiră, cum nă mul'are așe ș-așe, l'-arise.

Tr-ațea amirălu cu nveasta lui intră tu cuție ș-cu oaste 5 multă z-duse si z-veadă cu amirălu Griva, cu tut că lo-avea azvîmță. Griva, cîndu-l vițu cu h'il'i-sa, nu știă țe s-cama facă di harauă. Nis u știă di muku dusă tu lumea lantă. Seara feațe beare mare ș-acl'imă tuți domnil' mări la measă. Feata atumțea aspuse țe l' trapse k'alea di nearcă-sa, cum 10 u pitricu s-u vătămă ș-tute alante și Griva, țe no-avea hăbare di țivă pîn-atumțea, u leagă mul'are-sa di cođle a doī cal goñi ș-apoea lă da cite ună sti căpul'e ș-unlu apucă citră tu data soarlu, alantu citră tu ascăpitata și așe ș-u feațiră mul'area bucăți-bucăți.

(Comunicat de elevul din cl. III Nicolae Pavacio din Corița, Albania 1895.)

70. Fiçorlu di amiră și mirili.

15

Eră țe nu ș-eră; eră un-oară un amiră, țe tut si nclină la Dumniđău și-l đifea:

— Dă-ni, doamne, ș-a nia un fiçor! Dă-ni, Doamne, ș-a nia un fiçor! că singurlu dor a lui aistu eră.

Dumniđău l'-deade un fiçor s-nu ș-o-albă căimò tu bană-l'. 20

Tu trele seri viñiră albile trei, s-l'i bagă a trea seară și să-l scrie ditru soarte pîn tu moarte.

Una miră đise naintea l'eī:

— Surări, o-aflu cu cale si-l' dăm bană lungă, că unu ș-tot i la părinți, 25

Mira di mesi gri ș-ea:

— Minteă ni-u va si-l' bągăm mași niscinte đile, tra s-nu doară și s-nu frigă moartea lui.

Mira ța nica u täl'è čoara și gri:

— Țe li vreți ș-ațeaale ș-ațeaale, las bineadă unspraving'iți 30 de-ani, și s-moară plimtu și jilit di nă lume ntreagă, cum prinde a unu h'il'ü di domnu mare.

Ahîț mirile, lo-arsiră pri nare și niviđute, neavđite s-feațiră.

Cîndu h'il'lu de-amiră umplu 21 di ani, amirălu lu nsură

cu nă h'il'e di altu amiră, cum l'-u duțea arada. Ncl'idea tamam unsprăving'it'i anî, cîndu s-turnă cu nveasta acasă-lă și agûmsiră s-treacă un ariû.

Tuți il tricură fără s-pată țivă ș-cu pal'u-cal', ș-cîndu fu 5 să-l treacă h'il'lu de-amiră cu calu a lui azbuirătòr, țe mică loclu, cum o-aduse oara, că-ș cădù și s-nică.

Trăpsiră di cu scoasiră nafoară și s-avđi nilă tora? Plîn-gute, zgîcute și dipirări-țe cutrimbură loclu!

Mărata lui di nveastă nu-l' se-astindea foclu!

10 Aclò iu plindea ș-uhtă dit frîndile dit hicăt, dîțea nicuzana:
— Miră lae a mea, cum nu-ți tal' di dîlile a meale, si-l' dai a gônului!

Mira o-avđi și-ș feațe di inimă; tăl'è dațe anî de-a l'eî și-l' deade a gônului și aestu ariiè unășună. tea s-moară dipu 15 dațe anî, cît l'-eră ursita.

(Spus de Mia Adam, Vlaho-Clisură, Macedonia.)

71. Muta.

Eră nă oară ș-tu nă etă.

Țe ș-eră? Ș-eră un mărăt di tată, un aùș, țe ș-avea trei 20 feate. Doaule ca doauă, ma treea soață no-avea n-lume tu minte ș-tu mușuteață. Aestă eră cama nica. Să-l' țem numa nica-Tănica.

Z-vidèți tora!

Il' vine a mărătlu de-aùș să z-ducă tu polim. Ș-el eră 25 aùș, ș-el nu-ș putea, ș-a lui nu l' si duțea. Șidea ș-cripă mărătlu de-aùș. Șidea și cripă, cripă ca nis țe nu vrea și tut s-minduea mărătlu di pap, cum s-easă cu față curată! C-acși eră tu k'irolu ațel: o-avea to-arșine s-fugă dit polim. Di cașe casă prindea z-ducă un insu.

30 Ș-tora lăitlu aùș necă pine n-gură nu-l' si băgă di arău și di greû. Ș-aclò iu s-minduea, cu mintea dîțea:

— Nu mi vru Dumniđăû, nu! Carî s-me-avea vrută, tu trei feate, vrea-nî aveă dată ș-un mascur. Și s-aveam un gône tora, nu vrea-nî crep, nu vrea-nî mic bana!

35 Aușlu intră, ișă ș-loclu nu lo-avea.

Feata Țea marea, cara-l viđù minduit ș-cirtit, stătù și lu ntribă:

— Nu-ni dîți, tată, țe h'ii acși dipùs, canda ți si nicară cărăvie?

— Țe s-nu-ni h'iu, scumpă, că me-acl'imară tu polim ș-fo, 5 om aüş, cum s-mi duc? Pot s-aravdu căvală?

Lăita di mărtătoare s-aștiptă s-l'i dîcă, că nis creapă s-u mărită, ș-necă lo, necă alăsă, ma l'-u tăcinî:

— Ba! țe tată-ți fuși tine? Io ni-o aveăm, că mintuești ș-crek' s-mi măriți ș-tine crek' că te acl'imară tu polim! Țe 10 laiu ș-corbu di tată-ți fuși!

Tatăl lu ngrupă loclu de niprucupsita feată. Ahtări grae să-l grească? Cum ți-s h'ibă, părinți' vor tiinsire. Cariște l' dîse, nu-l' dîse țivă, Dumniđău știe.

Ș-aușlu di cirtit ma cirtit s-feațe. Fărmac! buđă-cripată! 15

Năpoi loclu nu-l acăța. Cu caplu spinđurăt ș-cu mînle di năpoi, imnă de-aclò pîn aclò, fără minte n-cap.

Tră nșeamă oară viște feata di mese și-l' dîțe:

— Nu ni-aspunî, afende, țe nu te-are loclu? Țe scutură greăuă ți viște pri cap, di pari ahintu minduit. 20

Aușlu țe o-aveă micată păpara li mari, u mutri nă oară di la cap pîn la șoare și-l' dîse:

— Mutrea-ți lûcurlu, feata mea, c-aestă nu-l furcă și scam-nu! Aestă-l scutură bărbătească.

G'ine ma feata ca Evă: Citu-l' dîțe virnă țivă, cu ahîț 25 cama multu s-angreacă.

— Va-ni aspunî, va-ni aspunî! L'-aspuse aușlu:

— E! țe s-h'ibă? Me-acl'imară tu polim. Om aüş h'im, cum s-mi duc? Crep ș-plăscînescu, că nu h'im tu nate s-mi duc 30 așutòr l-amirălu!

Ș-aestă, aclò s-l'i h'ibă, ni ma nsus, ni ma ng'os, ma l'-u cărtîni a paplû!

— Ba! țe tată laiu, țe tată corbu ți-fuși? Nacă va ti min- 35 duești s-nă scoți din casă, ma trađi criparea pòlimlui!

Aușlu ca aüş! U munđusi ș-o alăsă ș-niprucupsita estă.

Nu tricù multu puțin și vine ș-nica-Tănica. Lu ntreabă nisă:

— Tată? Canda nu h'ii tine? Țe-ai di crek'?

— Nu mi ntreabă, feata-ni, că dure-ni suntu fărmașile țe-am!

— Ba! tată, ai fărmațe și no-aspunî? Tră țe n-ai pri n macă nu tră bun ș-arău? Omlu tu slab caftă oamiî ș-p rigurie.

Ș-acăță nica cu graiu dulce ș-cu zboare știute, s-lî da d 5 aoă, s-lî da de-acloțe, s-lu discoasă pină-l feațe, di dișclî gură.

Paplu lî ca se-aspăreă ocl'ul s-nu lu nvirină ș-aestă cam multu, ca surărle ma mări, ma nu fu acșite. Aestă, ună l aspușe țe cură, și-l' gri:

10 — Nu ț-u mică inima tată! Io nî-o-aveâm, că s-nu h'ib vîră lucru greū! Cap di om nu-î. Aestu-î lucru cu vitrie Na, io mi duc tu loclu a tăū.

— Ma cum s-ti duți h'il'e, că tine h'ii feată.

— Țe vai dîcă! Mi duc și s-nu țî h'ibă mintea dip! No 15 am frică di țivă.

Aușlu, cara viđu că Tănica u ligă la ducă, u nviscū tu strane ġunești, il' k'ică apala di gușe, il' deade un cal ș-u pitricū oară-l' bună tu polim, tu loclu a luî.

Calea iu z-duțeă feata ș-află un ġone. Aestu eră h'il'u de 20 amiră. Lo-aveă cl'imată ș-pri nîs amirălu tu polim. Cara s-cunuscură, di zbor-zbor, ș-loară vrea un co-alantu. Ginea ma h'il'lu de-amiră, dup-adil'aticlu a feătîl'eî, după boațe, după seamne, lî si părū ma multu că-î feată. L-intră șubee că niște cură anămisa. Nîs, il' dîse ș-a mă-saî, că l'-u va 25 mintea, s-h'ibă feată fičorlu aestu!

Mă-sa tut lu nviță cum s-u caftă. Acși, nă oară u xitâsi la păzare. Z-dusiră s-acūmpără și fičorlu u trădeă la lucre mul'irești, ma nîsă, pira, tut la tufek', l-apăl' ș-la cuțute trădeă.

Altă oară l'-băġă vasilicò sum căpitūnū, ma feata dișteaptă. 30 cum feațe, cum adră, că vasilcolu a l'eî iși cama uscăt de a h'il'luî de-amiră,

Altă oară o-acl'imă la riu să si scaldă. Feata nu vrea prota și dîțeă, că nîsă-î dit munte și nu ști ne s-noată, ne să mplă-tească.

31 Gîne-ma h'il'lu de-amiră:

— Va nî-u fați k'efea, va nî-u fați k'efea, că nu-î apă multă, arîū easte.

Carî viđu feata, că nu u scoate n-cap și că pină aoațe l fură mincūnle, s-astrađe to-arîū cu tut cal și dinăparte s-a

Ma. Nisă nu și scoase ne străne, ne țivă. Cara tricù didinde de-ariù, il' gri a fièorluì de-amiră :

— Ea nî țîțile!
ea-nî cusîțile!

Și scutură caplu nă oară și-l' cădù perca hrisusitã pînã 5
lu dînucl'u.

Fièorlu scoate nelu de-amalamã, lo-astrađe pri featã și o-
agudeaște pri dinte. Dintile unășună s-hrisusi.

Feata fuđi, s-turnã tu loc-l'i.

A fièorluì de-amirã il' k'icã tu inimã. S-turnã a casã și 10
dupã țe l'-aspuse a mã-sai, cã nis nu s-arideã, cîndu țea,
cã-i featã, si dizviscù și s-adrã fusâr. Apoea cu fùsile ș-cu
culistrile acãță s-imnã di hoarã-hoarã și z-greascã :

— Cari l'a fuse!
ai cã duse! 15
culistrã,
mulistrã!

Dupã țe-l turnã corbul ș-mãratlu loclu di partea nantã,
agumse tu hoara paplui, la feata.

Feata, cum avđi culistrã-mulistrã, își c-un ling'er di mel'u 20
s-acumpãrã. Fièorlu de-amirã u cunoscù, cum u viđù. Cîndu
feata lo s-toarnã mel'lu tu saclu a lui, el s-prifeațe, cã nu-l'
bagã oarã și acși l'-cade ling'erlu și z-vearsã mel'lu. Apoea
z-bãgã s-lo-adunã gãrnùț di gãrnùț. Feata vru s-l'-aducã
altu mel'u, ma nis nu vru: 25

— Aestu-nî fu cãsmetea.

Acșițe fièorlu de-amirã ntunicã la feata ș-armase z-doarmã
lu nisã. Noaptea fièorlu de-amirã, si scoalã ș-agalea-galea,
arape feata, u bagã tu sac, cãvalã și fuđi frãtic, s-nu n-a-
lungã. 30

Vai erã citrã de-anđare! Agũmsirã tu nã mãrđine di nã
țoarã și cucoțl'i acãțarã s-cîntã apirita. Feata l'-avđi și gri :

— Nu nã sculãm tatã, cã apiri? No-avđi cucoțl'i al puștu
de-amirã cum cîntã?

Ș-o-aveã scumpa, cã-i acasã! nu și ștea, cã-i tu saclu al 35
amirã. Aestu avđîndalui anđurarea li featã, l'-u tãcîni:

— Aclo s-țã h'ibã, fãr-arșine!

Feata dipri boațe-l cunuscù și canda u ngrupã loclu de

aruşine, di graļu nimindult a l'eī. De-arşine amuţī dit mi-
nuta ŧea ŧi graļu nu scoase.

Cu tut-aestă amirălu bînă cu nîsă ŧi aştiptă s-u facă să-
şī alăxească mintea đăă cu đăă. Acşiŧe arucutiră aproape
5 teī añī. A h'il'luī de amiră l'i se-aurī, il' viŧe la nărl, cu tută
vrearea ŧe-l' aveà, viđíndaluī caplu di grij a feătīl'eī. ŧi
băgă s-adară altă nveastă, cara viđù, că nu va z-grească.

Acłò iu vrea să nsoară nípòī h'il'lu de-amiră, băgă s-u
tirânsească pri mărata de Tănică. ŧe tirănú s-l'ī facă? Il' đīŧe:
10 — Mută! s-porţi apă cu ŧirlu ŧi s-aruvineđī (pruscuk'eşti)
calea tută di la gambrolu pîn la nveasta.

Feata işl nafoară ŧi acăŧă s-plîngă ŧi să-ş adună sùflitlu
ca laea. Acłò iu plîndeà, l'-ease nă moaşe, mira l'eī, ŧi u ntreabă:

— ŧe-nī aī, feată, di ŧī-asparđī ocl'il'?

15 — ŧe s-no-am laea di mine, că acşi ŧ-acşi!

Maea l'-đise s-nu plîngă, ma s-l'a ŧirlu tu mînă ŧi s-prus-
cuk'ască calea. Ş-apoea angîná maea pull'ī al Dumniđăű ŧi
z-gl'inară tu ŧir ŧi li umplură tute gùvile. Acşi feata ŧ-ar-
vină calea.

20 Apoea l' đise h'il'lu de-amiră s-o-arnească calea.

Nípòī l'-işi maea ŧi co-ađutorlu al Dumniđăű trapse un
vimtu di ŧī-u feaŧe calea vîlie!

Haide-haide, viŧe oara di ncrunare. La tuŧī împírŧiră ŧeri
s-ardă, ali mute l'-deàdiră đadă tu mînă ŧ-l'-u ligară s-nu
25 o-arucă m-pade- Carī arse đada, acăŧară s-l'-ardă đeàditle
a mărătīl'eī ŧ-a còrbăl'eī di feate ŧi tută đunăua l'ī grea!

— Arsişi mută,
mută ŧ-k'irută!

Ş-arídeà tuŧī di mărata feată, ŧ-arise ŧi nveasta-nao di
30 sum curună:

— Arsişi mută,
mută ŧ-k'irută!

Mărata di Tănică nu cama putù z-dănísească ŧi gri:

35 — Lae ŧ-corbă să-nī ti ved,
că-ŧī ded mûnđile, că-ŧī ded!
tră un graļu, trei añī nu griī,
ş-ca nă mută nī-amuŧī!

ș-tine nincrunată g'ine,
 va s-țā bați peză di mine!
 puil'u s-ti fați ș-prit cărpitură,
 să-ți azboăiri, aspartă gură.

Și nveasta-noăuă, di blăstemlu ali mute, s-feațe alîndură 5
 di nă oară și azbuiră prit criptură [cărpitură] și nu s-turnă
 de-adoară. Muta de-atumțea gri și h'il'lu de-amiră ș-u lo tră
 nveastă și tute tricùtile s-agîrșiră.

(Spus de sor-mea Mia Damașoti, Avela, Epir.)

72. Capra i Luțeăfirle.

Ș-eră, țe nu ș-eră.

Eră un oară un vasil'è multu avùt. Avearea lui loc s-u 10
 bagă no-aveà. Tute bûnile di la Dumniță le-aveà. Țe no-
 aveà, eră fumeal'e. Acși vru Dumnițău, s-no-alasă om firă
 pênură tu inimă.

Măratlu di vasil'è, cîndu videà, cum an'li trec și s-arucu-
 tescu, și cîndu mindueà, cu an'li eoara omului se-adună ația 15
 de-ația ș-ca mine va-l' da dol'i a prèftului, loclu nu lo-acățā.
 Nu-l' eră lui că vrea moară, că viră no-ascapă di moarte,
 ma l'-eră, că-l' se-astințe casa, și că no-alasă h'il'ū si-l' poartă
 numă și s-l'-afumă ugaclu !

Și acățā măratlu di vasil'è să si ncl'ină la Dumniță și s-lu 20
 părăcălsească :

— Dă-nî, Doamne, ș-a nia un suflit, și las h'ibă ș-capră !

Dumnițău il' deade nă feată, ma cu k'alea di capră.

Vasil'elu nu dîse, că nu u va ! o-aștiptă cu inima dișcl'isă,
 il băgă ună mul'are s-mutrescă di nîsă și u vrea ș-u mutreà 25
 ca nă feată. Trimurà tră capră cama multu di tră tute lû-
 erile țe-l' aveà dată Dumniță.

Aestă nu ș-eră capră. Mași đua cît țineà k'alea di capră
 pri nîsă, păreà capră. Seara, cîndu z dizvișteà, eră ma mu-
 șată ca na đinā, ma mușată di Fața-Loclu ! 30

Cari-ște cum,—că părămiolu a mel easte șcurtu, că ș-mu-
 mea cîndu eră greaūă o-ariseà șcùrtile lucre,— u vidū un
 șone-aleptu și-l' căđū tu inimă. Nu mîcā, nu beà, nu durnā,
 fără s-nu h'ibă cu mintea la nîsă.

Cara-l' vine oara tră nsurare a h'il'lu'i de-amiră, că h'il'ŭ de-amiră ş-eră aleptul-ğone, acăţară s-l'-aducă feate de vâsil'ăţî, di amirăţî, di domni mări, muşate, cu tute hârle, ma h'il'lu de-amiră dîţeà, că viră nu l'-u l'a ocl'ul.

5 Cara tricură şi s urdinară cari-şte cîte feate di nicuk'îrî, cari-şte cîte muşate ş-a tutlòr lă deade cu çorlu, il' dîţe tată-su :

— Ma, ţe-î aestă di tine, h'il'ŭ! Ahîte feate, ună nu te-ari-seaşte ? Ţe soe ? Aeste sun feătile, incl'ide ocl'il' ş-aleađe
10 ună, că nu vaî u dimîndăm la fâbrică tră tine.

— Tată, gri fiçorlu, feata-î aleaptă, ma nî-u s-nu frînd coaste şi nu vaî vreî s-o-adârî.

— Ş-ună poarcă h'il'ŭ s-alèđî, tine vaî bînèđî cu nisă, nu
15 İo ! Ca tată voi s-ti ved prucupsit şi voi s-ţă dişclid ocl'il'.
ma fă cum ti tal'o caplu.

Atumţea acăţă z-da nûmirli h'il'lu şi dîse ca cu ğumităt di boaţe :

— Tată, vrearea mea, tut sivdălu a mel lo-arcăi pri capra al vâsil'è !

20 Amirălu, canda căđù casa di-l apitrusî. Cu cursûmea s-lo-agudeaî, sînde nu-l' curà.

— Mărăt h'il'ŭ, di ahînte feate ca icoane, de ahînte muşate ca steale, capra te-aflăşî z-vreî ! Ma vreî s-ni læşti ìnima. s-nu-nî aridă buđa ş-a nia ? Ţ-u băğaşî s-mi ngrok' cu dîle ?
25 ea greà !

Ţe z-grească ğonile-aleptu ? U ligă ca gumarlu pri punte, i că-l' da capra nveastă, i că z-vătămă.

Amirălu unu ş-tut ş-aveà. Aţèl feată, aţèl fiçòr. S-mindu-eaşte, ş-ună greuă ş-alantă cama lae ! Ş-năinte arîŭ ş-ni-
30 pòl furtună. Ţe s-facă, ţe s-adară ? — ncl'ise ocl'i şi l'-deade izine s-adară cum va !

Numtă, z-v-arid ? no-adrară. Tră numtă ş-tră ğoc l'-erà al amiră. U loară seara c-un preftu ş-u ncrunară ca laile ali lae ! ca di moarte, nu ca di numtă.

35 Ţe-că ! H'il'lu de-amiră şi ştea nis, că pîn tu mărđinea locluî s-ti duţi, cît veade albul soare, feată ma muşată no-are ! Seara ş-o-alipidà k'alea di capră şi-ţi loà ocl'il', ţi-l pîniseà di nvlçire ţe-l' făţeà faţa.

Nă quă l'-acl'imară di la altu amiră la numtă. Dûsiră tuţi,

ma capra cum s-u l'a tr-arșine ? o-alăsară acasă. Aestă, cara fuđiră tuđi, și scoate k'alea di capră, aprinde un per de că-prina di k'ale și cum đițe :

— La numtă s-me-aflu.

Aclò s-află.

5

Tută lumea nu ș-loa ocl'il' dipri nisă. Tuđi s-niră cari e-ațeà feată, cari e ațeà feată ? S-u videai nă oară, tu bană-ți n-o-agirșai ! Ahintă aleaptă, ahintă mușată ș-erà mărata.

N-coadă, soacăr-sa nu putù s-aravdă, că o-arùpsiră lăcăr-sile și-l' đise a h'il'-suł :

10

— De ! h'il'ù ! S-nu-ți băgăi lăile cu capra, aestă feată vrea-ți adăr.

— Tađi, mumă, că nisă-ı niveasta mea, il' cùcùră h'il'lu tu ureacl'e.

— Cum nisă, h'il'ù ; ațeà nu ș-fu capră ?

15

— Nveață, mumă, că nisă-ı niveasta mea ! cindu și scoate k'alea di capră, cum u veđi, acșite easte, ma s-nu spuıı a vırnüı, macă nă vreı !

Muma, ca mumă : taha mutrı s-lă facă un g'ine, nă buneată și fuga s-fură di la numtă și z-đuțe acasă. Mutreaște, 20 guzugunipseaște și află k'alea. U l'a ș-o-arucă tu un cıreap arsu di noăüă orı și u feațe scrum.

Capra, din cor ıu ğucă, l'-aıurđi scrum și din năoară ahu-leaște perlu și azboairă, zg'ilinda :

— Lele-nı k'ale, lele-nı k'ale !

25

Ağumse a casă, ma țe s-află, că k'alea ș-erà scrum. Nisă plımse, plımse și ahulinda perlu di căprină s-mută, s-mută tu niòr, pină ș-ağumse tu steale. De-atumșea ș-armase la Dumniđă și luıneaqđ cașe seară. S-cunoaște di alante steale că-ı cama mare. Ea easte *luțeàfirle-di-c-seară*.

30

Bărbatu-su, cara s-turnă după nisă și u viđù cum plınđe și cum zg'ileaste di ți-arupe ınima, mutrı s-u mbună, ma tu cacu. Tu mutarea l'eı tu vimtu, se-acăță di poale-l' s-u țină și cu nisă s-mută ș-el ın țer. Și cara-ağumse nsus, ınsus, nu putù z-dăınisească cama multu și ciđù ng'os di țer și s-feațe 35 *luțeàfirle di dimneață*.

Ș-cașe dimneață cu de-avıa pot să z-veadă.

(Spus de Lușa țal Sterie Papahagi, Avela, Epir.)

73. Feata mintioasă auşluî.

Earà, țe nu ș-earà. Lucru mușat earà, tu lumea ntreagă se-aspuneà, tuți gura hăscà și s-0ămăseà.

Earà, frățile-amèl, ună oară tu nă zămani, un amiră.

5 Amirălu ș-aveà ș-vizirlu. Cari-ști de țe, amirălu tut pri lucrì greali l-băgà vizirlu s-facà. Nă duă, prîndul mari, țe-l' tricù prit curcubetă amirăluî? L'-gri a vizirluî ntră nîs și-l' dîsi :

— Vizire, fîçorlu a mel, ține fluria estă și di nîsă s-nî-adàri
15 nă vilenđă flucată di nă flurie, s-nî acumpări un birbèc, țe s-facà tot nă flurie și s-nî-aduți și fluria năpdi.

— Bre! să-l măcă luplu! mindul vizirlu, țe-l băgà ațel c-un còr? S-fațe vîrnăoară : ș-cîrnoasă, ș-lăptoasă și cu oara acasă.

15 — Avđi, fîçorlu a mel! adapsi amirălu, ai di la mini un an di dîli mintuiri și lucru! S-nu fățeariî lucrulu aestu, va-ți bea curcubeta apă! Aduk'își?

— Aduk'îi, mărìte! Cum zborlu vîne: ș-oîli-oî — s-nu lipsească vîrnă, — ș-luplu săturat.

20 S-trapsi vizirlu cu caplu spinđurat, canda-l' si nicară cã-răvli, di cît nu plîndeà de-arăulu țe-l' vîneà. Alăgă, alăgă s-află vîră om s-l' da vîră minte s-u scoată n-cap, țivă. Aveà el groși s-acumpăra vilenđă flucată și birbèc, ma cum s-u mpeatică luguria l-amirălu.

25 Calea cum z-duțeà și cum alăgà di hoară hoară, se astăl' c-un auș. «Oara-bună» unlu, «bună se-ai» alantu, nk'isiră dol' c-alea cîtră n-hoară. Erà tu mburita căloaril'eî. Vizirlu l' dîțe auşluî, că aestu tut tățeà :

— E! auș, l'a-mi căvală s-ti l'aū apoea cama nclo, că nu
30 s-trađi căldura aestă.

Auşlu mutri catră nîs și dîsi cu mintea-l' :

— Va-l' hursească al Mihăli, mărätlu. Avđi tini aoà, si-l l'aū căvala tu ğuglu aestu și tu căloarea estă?

Di zbor-zbor aĝũmsiră n-hoară ș-auşlu l-cupăsi la nîs a
35 casă. Aoațe auşlu aveà mași nă feată, ma multu diştiptată. Feata și ntribă tată-su, țe om easte oăspili?

— Țe om s-h'ibă, nu știu, dîse auşlu, ma ni si pari că mă ratlu easti cu trei scînduri, s-nu fure cu ună!

— Cum acși!

— Am ea ș-ea țe glărimi dîsi calea: s-mi ncălică, s-lu ncalic, tra s-lu scutem ăuglu. 5

— Ba! tată, oăspili nu-l di lişorl'i, macă ți zburî acși; el easti di grell'i și nis vru z-dică: cîndu tini si-l' dîți vîră părăvulie, cîndu nis, pînă si scoatiți ăuglu și z-vă pară calea ma lişoră.

Tricù nășeăm di oară și vizirlu, viđîndalu, că feata auş-10 lui ca șcl'oapică, dîsi aclò iu șideă ș-tăl'à groasi cu auşlu:

— Bună-i casa, ma uăaclu-l strîmbu. ●

Auşlu zgîrlî ocl'il' cîtră nis și mindul: măratlu! citi z-grea-scă feata mea, tu minți nu ș-easti!

Feata tamăm atumțea intră ș-lo avđi, iu gri acși și-l' dîsi: 15

— Uăaclu-l strîmbu, ma fumlu z-duți ndreptu!

Feata își năpōi dit udă să ndreagă measa, tra s-flipsească oăspili.

— Diștiptată feată aI, aüş, gri vizirlu.

— Dîsi Dumniđă! l'-apîndisî auşlu. Aestă-i aușaticlu a mel, 20 pârîguria mea!

Di graIŭ-graIŭ, l'-aspusi auşlu, cum đua țea murî un om avût în hoară-lă!

— Murî viŭ, i murî mortu, ntribă vizirlu?

Auşlu paI l'i zgîrlî ocl'il' și dîsi cu mintea-l': 25

— Nu ncapi zbor, că o-ari k'irută mintea!

Auşlu tricù didindi și-l' dîsi a h'il'i-saI:

— S-mi l'ertî, feata-nî, ma oăspili nu-l ari subaș la loc; avđi tini țe k'irturî greaști: casa-l bună, ma uăaclu-l strîmbu! ș-ma ndreptu di uăaclu a nostru, đî ș-tini, ari altu? 30

— Tată, nis altu vru s-acăk'isească co-aestă: d-lu mi viđu mini, că șcl'oapic di čor. El ș-o avù, că-nî h'iŭ șcl'oapă, că nu știe că șcl'oapic de-ațea, că-nî intră nă pênură n-čor. Ma ș-mini viđuși țe-l' grîl!

— Aestă, s-(đi)țem, că-l acșiți cum dîți tini, feata mea, ma 35 z-avđi ună altă glărimi a lui: Adüş aminti tr-avutlu țe lu ngrupară azi și știi țe ntribă? — «Murî viŭ i mortu?» E! đî ș-tini, că nu-l lipsescu drăni?!

— Arîs h'î, tată, ș-aoă! Nis întreabă: alasă fumeal'e dipu

moarti-l' si-l' poartă numa i no-alasă ? că ma s-no-alasă, easti mortu tră totna. S-alăsari, atumțea de-alih'a că muri viu!

Vizirlu, ca omlu țe-alagă după vitrie, ascultă la uși, țe zburăscu părintili cu h'il'a și le-avđi' tuti aesti.

- 5 Băgară measa s-mică. Feata aveà ndreaptă un puil'ü tră micari. Ea lo-adusi și lu mpărți': deadi a tată-suī caplu, ȃoarli li deadi la oaspi ș-nisă ținū àripitli.

Vizirlu, dișteptu om, ma estă nu o-acăk'isī. Nu putū si s-șină ș-u ntribă. Feata-l' apindisi :

- 10 — Caplu l-ded a tată-nuī, că nis i caplu a căsăl'eī; ȃoarli ți li ded a ția, că di ȃoari ai anang'i s-trađi cali; s-ărik'li li ținūl mini, că noi feătli h'im ca puil'i: cindu scot ărik', azboairă și-ș fac altă casă.

Vizirlu nu cama puteà di marea diștiptăȃuni ali feată.

- 15 — Tini, gri nis, țe știī ahiti, poati s-ni daī viră minti: ea ș-ea țe cură. Cu nă flurie prindi s-adăr nă vilenđă flucată s-acumpăr un birbēc și fluria, s-ni-armină flurie.

- Mari lucru, gri feata ! Du-ti acumpără di l-arumîf ur birbēc nitumtu tră nă flurie; tundi-l ș-lina dă-ni-u s-u țaș to-arizbòlū doauă vilenđă flucati, s-l'-armină mintea cui s-l veadă; una vilenđă va u vinđi tră nă flurie ș-una va u ținūl Acși va s-ai: vilenđa, birbeclu și fluria.

Vizirlu avđindaluī aestă, armasī cu gura căscată. Feaș cum lu nviță feata și na-l l-amirălu.

- 25 Amirăluī nu l'-u ncăpeà mintea, că vizirlu s-o-aibă adrați aestă. De-așeà lu streasi se-aspună ndreptu, carī lu nviță că nu-l' fași ȃivă. Vizirlu l'-aspusi tuti zboarili mintioasi: featăl'eī.

- Aestu amiră erà tinir și cindu avđi' diștiptăȃunea -a feaș 30 til'eī u căftă nveastă. Si ncrunară, s-loară și nu tricū multu puțin, că-l' viī si z-bată amirălu.

ȃe s-li șuiră amirăluī, cindu se-află tu polim ? Si-l' pitreac nă carti a nveastil'eī a luī și si-l' dimindă :

- 1° S-l'a parăți dit caselă, fără z-dizvulusească vula ;
35 2° S-armină greauă di nis, fără nis și 3° eapa l'eī s-feat cu calu a luī.

Deadiși di mul'ari s-li bagă àrmatli m-padi ! Niți că-l' si băt ocl'ul. Ș-tăl'è perl'i, să nviscū tu bărbătești, fără s-u l'a vir di hăbari ș-apoea cu oasti noauă nk'isī tu polim, taha ađutē

a bărbatu-sui. Ea ș-avea băgată altă numă, țe necă l'-trițeă prit minti a bărbatu-sui. Căstrili a l'ei era-li ningă a bărbatu-sui și cîndu nu z-băteă cu dușmanlu nisă ș-trițeă oara tu tenda amirălu.

Nă seară s-acățară z-șoacă a cărți și cari s-easă: s-l'a vula 5 anîntul și s-facă țe va-l' va k'efea. Ee li ștea tuti gòcurli pri dinafoară și-l bătù. Apoea cu vula dizvulusi casela și lo ciți parați vru.

Altă seară se-așucară pri nă feată. Amirăroaņa se-alăsă bătută și seara se-adră tu strani fitești și-l' si dusi amirălu. 10 Aestu niți-l' tricù prit minti, că nisă va h'ibă nveasta lu.

Altă seară se-acățară, cari s-easă la șoc, s-l'a calu anîntul și s-lu ncălică trei dîli cu dua. Amirăroaņa, nu va zbor, l-bătù, il' lo calu ș-acăță eapa cu nis.

Ahîț l'eră l'ei și dimineața și ncălică calu și acasă s-află. 15 Polimlu aveă scîrk'ită și na ț-ul ș-amirălu ca merlu așel aroșlu! Prota ntribari țe-l' feați, cît u viđù, fu: Cu dimîndăcuñle a meali, țe adrăși? gri nis cu-arîslu pri buđă.

— Țe-nî dimîndăși, așeă-adrăi, bărbate!

Amirălu, cînd u viđù cu pîntica la gură, s-păli, că țe min- 20 dui nis? <Aestă va li lo sirmae zboarili a meali și va z-dusi cu viră s-armină greauă. K'iruta! nu și ști, că tora va-l' tal'ù caplu.> G'ini-ma, cîndu află din gura l'ei țe cură, băgă nă k'atră n-gură și nu dîsi țivă, ma dipusi nis dipri scamnu ș-băgă nisă, și tută lumea u vrea cît nu se spuni cu gura 25 și z-șură tuți pri caplu a l'ei. Tuți nîrđeă di si ntribă la nisă și mi duș ș-lo s-u ntreb cum și țe lug'ie și nî aspusi părăvulia estă, ș-arape de-aoa, srape de-aclò, vă o-aspùș ș-avoauă cum putù.

(Spus de maea Ciumeti.)

74. Oh!

30

Ți ș-iră, ți nu ș-iră.

Ș-iră un-oară un bărbat și ună mul'are, oarfiñi arupți.

Și nu lă eră dure urfaņa, ma l-aveă dată Dumniđău ș-trei fiđorl. Bărbatlu nu iră om linăvòs: lucră omlu di tah'ină pină seara cu asudorle pină m-pade, ma canda nu-l' nîrđeă,

nu-l' nîrdeà ; nu-l' custà lùcurlu, cã lucrà, lucrà și eara di multe ori nu aveà fãrinã to-ambare.

Unã searã s-turnã di la lucru fãrã s-aducã acasã țivã : qua
 5 țea nu putù s-lucreadã țivã. Șidurã la vatrã cu mul'area
 și-ș plîndeà dol'i hala, ți-l' aflã :

— Eİ, mul'are, are Dumniđã, cu tut cã ved, cã ne-agirși di nu nã nãrde mbar.

— De-al'ih'a, ași easte !

— Știł ți đic mine ? S-mi scol mine tah'ina și s-lu l'aũ fi-
 10 đorlu ațel marle, s-l'-aflu vîrnu domnu.

Apirił qua, il lã, il k'iptinã fiđorlu ș-apoea tatã-su il lo cu nis. Imnînda multã oarã, s-curmarã.

— Ea s-șidem nih'am aoațe s-nã discurmãm nih'am.

Șidurã pi nã k'atrã și bãrbatlu di zore fcațe nã-oarã oh !
 15 ș-na to-ațeã oarã inși un om dininte. Aistu irã *si-l' creapã-
 numa*, ma bãrbatlu nu-l duk'ı.

— Ți mi vreı, il' đise nis a omluı ?

— Nu ti vream tine !

— Nu strigãși oh ? Mine *oh !* mi cl'amã.

20 — Ma-ı ași, đise omlu, di ti scoase Dumniđãũ în cale, va țã spun hala. Voi s-l'-aflu domnu aiscũi fiđor și nu caftu altã rugã tora ti tora, ma mași pînea s-u scoatã, cã nu pot ma multu s-lu hãrnescu.

— Ti pine goalã-l daı fiđorlu ? Na, ț-ul l'aũ mine ; va lo
 25 anvet, tehnea araftu, va-l hãrnescu, va-l mutrescu ca fu meal'a mea.

— Ea, cã ț-ul ded đise aușlu.

— AI alți fiđori intribã *si-l' creapã-uma* ?

— Am nica doi.

30 — Atumțea, stãmîna alantã s-nı-aduți eara to-aistu lo nica un fiđor. Đi un-oarã Oh ! ș-mine pînã s-țã freți ocl'il va-ți es dininte, cum ș-tora.

Aușlu s-hãrisi multu, cîndo viđu cã lo-aflã cu ahintã lișu reatã domnul, ș-lu bãșe fiđorlu tu frîmte ș-tu ocl'i și z-duse
 35 acasã. *Si-l'-creapã-uma* il lo fiđorlu și-l duse la pãlatea lui. Aistã pãlate irã sum loc, acłe iu șed drațli. Tutã irã de-amã lamã, di lumbriseã ca soarle. Pòrțile irã di guvaricãđi, scarã irã de-asime. Cîndo intrã fiđorlu nuntru, armase ca k'irut. Nu scia iu s-aflã, nu puteã s-acãk'iseascã, ți va s-h'ibã aței

pălate. Virnă vreavă nu s-avdă, virnu nu zbură nuntru; mași tu ună ahure, ș-ațea de-amălamă, un cal mică orđu faptu co-amălamă.

— Aistă easte casa mea, dīse si-l' creapă numa a fičorluī. Vīno tora după mine, ta s-u veđi tută. 5

Ună sută di udăți aveă to-ațea pălate. Tu nao-dăți-și-nao nu viđu țivă fičorlu, că tuți iră gol', ma cīndo ađumse la ațel din coadă, ți z-veadă? Nica di la ușe nă voahă di carne ampuțită, ti fățea s-ț-astūk' nărle. Nuntru iră sprinđurate pi cing'al'e cărnurī di om: Tu un loc videăi un cīcđor, to-altu 10 un braț, to-altu un cap. Fičorlu li umplū zmeānile di fricā și ngălbini ca țeara.

— Nu te-aspere, il' dīse si-l' creapă numa, ma scīi ți va s-fați? De-aistă carne va-ți alēđi ațea ți va te-arisească; h'arbe-o ș-mic-o. 15

— Cum, dīse fičorlu, mine va s-mic carne di om? și acăță s-plingă, s-plingă ună-ună. Lăcărnilē il' fuđea c-arfūlu.

— Ți dīți? lu ntribă si-l'-creapă-numa. Va s-miți, ma nu vređ s-pați ca aisce?

Fičorlu nu vru ș-nu putū s-mică. Atumțea si-l'-creapă numa 20 lo-acăță di gurmăđ, Țlu 'zgrumă, il feațe bucăți și lu spinđurā l-alanți. Tricū de-atumțea ună stămină. Aușlu, ca cum aveă zburitā cu *si-l'-creapă-numa*, il l'a ș-ațel di prota. Cīt ađumse acłò, șiđū în pade ș-uhtă nă oară *Oh!* și ea ți-lu si-l'-creapă-numa dininte: 25

— Viñū, dīse aușlu? Cum easte alantu fičđor, că mi lo dorlu ti nis.

— Multu g'ine, multu g'ine. Tora dă-ni lu ș-aistu.

Il lo ș-alantu fičđor și-l duse la pălatea luī. Fičorlu cīt intrā tu pălate și ntribă: 30

— Iu-l frati-nu?

— Tora va-l veđi! il' gri si-l'-creapă-numa.

Lo-alagă ș-nis apoea tu tuti đdili și-l duțe ș-la oda cu carnea di om.

— Li veđi aiste bucăți di carne? il' dīse si-l'-creapă-numa 35

— Li ved.

— Aiste sīnto bucăți di carnea frati-tuī. Il tăl'ăi, că nu me-ascultă. Ș-tine tora disfă-ți ocl'il'. Ma nu va s-me-ascuți, va s-pați ca nis.

Ficörlu si nfricușè multu, cîndo-l viđù frati-su pe-ahtare hală ș-acăță s-plîngă cu boațe.

— Nu plînde, il' strigă si-l'-creapă-uma, ma l'a ună bucată di carnea frăti-tu!, h'arbe-o ș-mîc-o!

5 — Nu pot s-u fac aistă! Cum s-mîc carne di truplu a frati-nu!

— Ma nu poți, ea că ți-ți fac! Il lo, il tăl'è bucățî-bucățî și lu spinđură pi ningă alantî.

Tricù nica nă stămînă di cîndo si-l'-creapă-uma il tăl'è
10 ficörlu. Măratlu di aüş, tatăl a ficörlor, niși hăbare no-aveà tu ți minî căđură ficörli și ți pățiră. A lui il' si păreà, că-l' are pi lucru și că nveăță tehne, te ațeà șideà cu inima arihate. Apoea lo ș-alantu ficör, il duse la loclu iu-l' duse ș-alantî do!, feațe un oară oh! ș-inși eara si-l'-creapă-uma.

15 — Ți mi vrei? gri nis.

— Ea, đise aușlu, ț-ul adüş și ficörlu aistu a neü. Nveăț-l ș-nis tehne s-nu armină orbu și s-ni l'-adüşli treil'i, că nu pot s-fac fără niși.

— Cum nu!

20 Il lo apoea ficörlu și-l duse la pälatea lui. G'ine ma aistu ficör nu irà ca frațli a lui cama mărl'i. Erà diștiptăt foc, cu foc tu inimă și nu-l' se-aspăreà ocl'ul di țivà. Nis intră tu pälate și nu să nfricușè ici. Si-l'-creapă-uma lo-alăgă pit tuți udatli cum aveà faptă ș-co-alantî frați și-l duse ș-la
25 udălu iu irà spinđurătli dol'i frați. Aistu ficör, cu tute că nu-l' viđù frațli, nu gri niși un zbor. Tățeà ș-mutrea.

— Aisçi sînto frațli a tăi, il' đise si-l'-creapă-uma; nu me-ascultară ș-te-ațeà li pășiră aiste. Ma s-nu me-ascuți ș-tine, si scii, că ași va s-pați.

30 — Va te-ascultu ti tute, va s-fac iți va-ni điti.

— Ași ti voi, đise si l'-creapă numa. Tora s-l'ai carne de-a doilor frați, s-u h'erg'i și s-u miți.

Ficörlu nu plimse c-alantî frați l-aiste zboară, ma irà pi dao: s-mică i s-nu mică? Atumțea calu al si-l'-creapă-uma
35 il' cućură pe-anarga la ureacl'e: ai! ficör, mică, cara s-nu vrei s-ți k'erî bana.

— Va s-mîc! đise apoea ficörlu.

Lo, h'arse ș-mică. Si-l'-creapă-uma irà mplin di harao:

— E! aflăi ș-mine om cum vream, își đise nis cu mintea;

aistu fiçòr va ní nveață tehnea. Apoea si-l'-creapă-uma fuđi tu duńae ta s-facă lùcărle a lui: z-bagă lumea să si ncaçe, să z-bată, s-nu z-vor, s-fură, s-tal'e! Tu fugă, il đise a fiçorlu:

— Avđi, fiçòr! mutreà g'ine calu, ca gúeape nu-ní dai. 5
Fuđi ș-armase fiçorlu singur cu calu. S-feățiră dol'i oaspiți buńi, acățară si zburască deađun și fiçorlu lu ntribă calu:

— Ți pãrmãtie easte aistu om?

— Nica mi ntreg', il' đise calu; aistu easte *si-l'-creapă-uma*. Ioű escu calu a lui di eta ali ete; ma s-ți spun în 10 dreptu: iní se-aurí cu nis, voí s-ascãp. Mutreà g'ine s-l'-anvėți tehnea lui ș-apoea vîrnă oară, cîndo va s-fugă de-aoà si-l'-creapă-uma ti multe đile, va s-fuđim dol'i.

Pi ningă seară si-l'-creapă-uma s-turnă acasă. Si duse ndreptu la cal și-l' đise: 15

— Cum treți cu fiçorlu? Ti mutreaște?

— Multu g'ine, đise calu.

S-hãrisi di zboàrile aiste si-l'-creapă-uma și acățã s-lu nveață fiçorlu tehnea a lui. Ma ți tehne va đíți tine? Tehne Dumniđã s-te-ascapã. D-đu-l videài om, s-fățeà cal, vermu, 20 di vermu lilice, cum vrca. Tutã aistã tehne fiçorlu o-anviță cum lipseascẽ. S-çuduseà și *si-l'-creapă-uma* cum di l'-acățã ahit caplu a fiçorlu.

Unã duã si-l'-creapă-uma l'-đise a fiçorlu:

— Va s-fug ti ținți đile. Calu îngătàn s-lu aI, cã zbor nu 25 dai! și fuđi.

Fiçorlu ntribă calu di-se-í g'ine s-le-aspealã tora, ma calu-l' đise s-ascaptã, cîndu va s-fugă ti ma multe đile. Tricurã țințile đile și ea-ți lu eara si-l' creapă-uma:

— Cum treți cu fiçorlu, ntreabã calu! 30

— Di g'ine ma g'ine, ca duã țea alba, đíțe calu.

Dupã niscîntu k'irò si-l'-creapă-uma đise nîpòl a fiçorlu:

— Tora va s-fug diparte; ti vîng'íți đile nu va z-vîn pre-aò. S-lu mutresõi calu g'ine! Apoea ș-fuđi.

Niți no-asçıptã altã fiçorlu. Cít fuđi draclu și-l' đise a calu: 35

— Aí s-li scãrminãm, cã altã oară no-aflãm ahtare oară, s-nã da di mînã.

— S-fuđim, đise ș-calu; ma ea ți s-făți: intrã tu udăți și l'a ndoi parăți ta s-nã se-aflã di bun de-arãu pi cale,

ma nu mulți, că nu va s-poți s-l' porți și va ne-angreacă, apoea leagă-ni ciçoarle cu peătițe, s-no-asun de-avde si-l'-creapă-uma, și s-fuđim!

Feațe fićorlu cum lu nviță calu, lo indoi paradi, il' ligă
5 a calui cu peătițe ciçoarle, nclise porțile di pälate, arsări
piste avlie și fuga n-calâr. Aistu cal nu iră ca tuți cal'i, el
iră cal azburătòr, și azburà, nu imnà. Tu nă minută fićorlu
ađumse a casă. Mă-sa, tată-su cit il viđură, l'-inșiră tu ubòr, il
bășară, il streăsiră în brață ca un h'il'ü niviđut de nă etă
10 După și tricură aiste lu ntribară :

— Am alanți doi frați lu sinto? cîndo va z-vînă?

— Ți frați ciftăți, đise fićorlu? Dol'i il' täl'è domnu-nu.
Ațel nu-și fu om, că ș-fu si-l'-creapă-uma! Cu-de-avia ascăpâl
ioü. Și lă spuse a mărațlor tute cite ș-trapsee. Fićorlu, după
15 și vine acasă vrea ta s-șadă ti tötina cu părințil' și z-bă-
neaqđ de-adun. Prađi aveà loatã indoi di la si-l'-creapă-
uma, gone iră, mina l'-acățã di tute. Ma calü il' đise :

— Ai s-fuđim de-aoà, că va s-umplă vîng'ițele đile și draclu
va z-vînă aoà, ș-ma s-n-află acasă, bunlu nu va s-pățim.

20 Cum đise calu, ași s-feațe. Draclu vine la pälate, cîndo
veade: porțile nclise. Strigă fićorlu si-l' dișcl'idă, țivă, vîrnă
boate nu ș-avđã di nuntru. Intră piste-avlie, mutreasce aoà,
mutreasce aclò, vîrnu! Duk'l atumțea ș-nis că fićorlu aveà
fuđită cu calu. Ți s-facă? Il' vîneà cripare greao: si-l'-creapă-
25 numa s-h'ibă aris di un fićuric, nis țe-arîdeà nă lume ntreagă,
nu-l' se astinđeà! Tinde arîpitle, azboară și z-đuțe indreptu
la casa fićorlui. Intreabă aclò, no-are! Fićorlu, ca cum l'-aveà
đisă calu, le-aveà aspilatã de acasă și s-aveà dusă tu un
căsăbă.

30 Calu il' đise a fićorlui :

— Tora tine va mi scoți în păzare și va mi vinđi. Va
me-acumpără tuți, că escu gone, mași un lucru s-no-agir-
șesci: s-nu-ni vinđi căprestul; căprestul easte bana mea. Ma
va-l daș, va mi k'erl' ti tötina.

35 Fićorlu feațe cum lu nviță calu, lu scoase în păzare s-lu
vindă. Cai di cai z-da cuma multu. Un mare domnu deade
mulți prađi și-l lo nis.

— Ț-ul daü, đise fićorlu, ma căprestul va ni-ul țin!

— Ține-l, ma-l vrei!

Domnul ațel marle il lo calu, ma piste noapte aistu s-toarnă eara la fiçòr. Așì-l vindeà fiçòrly di cite orì il lipseà prađì. Si-l' creapă numa, cara nu lo-află fiçòrly acasă, lo apulitìlle ună cite ună și lo-află. Ȑua ațeà fiçòrly scoase eara calu s-lu vindă în pázare. Tuțì deàdiră multu, ma si-l'-creapă-numa 5 deade ma multu di tuțì și-l lo calu.

— Ȑ-ul daũ calu, đise fiçòrly, ma fără căprestu.

Ca nu-l' vine ičì g'ine al si-l'-creapă-numa, cìndo avđì, că fiçòrly nu-l' da căprestu, că sèià nis, că caì are căprestu ațel are ș-calu, ma nu gri țivà, ta s-nu-l duk'ască, că-l nis 10 și đise :

— Ma-l vrel, ține-l !

Si-l'-creapă-numa ș-lo calu, ma aistu ș-alăxl perlu noaptea și vine la fiçòr diznòũ. Tah'inà fiçòrly lu scoase eara calu in pázare cu altu per ș-lu vindeà. Si-l' creapă-numa inși 15 eara ta si-l acumpră.

-- Iți daũ ti el, cìtu s-cațì, đise nis, ma cara s-ni-l dai cu tut căprestu.

— Si-nì dai cìtu z-vrel, nu-ți daũ căprestu.

— Dă-nì lu cara nih'àm ti tora ta s-lu ncalic, ta s-l' ved 20 imnatlu ș-apoaea eara va țul daũ. Ma ti frică ca s-nu-l l'aũ, ține aestu nel di guvaricò ca căpară.

Si-l' creapă-numa scoase dit đeadit un nel multu, multu mușat și-l' lu deade a fiçòrly. Fiçòrly vru, că duk'ì c-ațel nel easte ocl'ul al si-l' creapă-numa, ș-ma si-l k'ireà, urg'à. 25 Si-l' creapă-numa cìt incălică pi cal și-l' băgă căprestu, lo-ampătură calu ta s-fugă, ma tu oara țea fiçòrly arucă nelu to-amare și draclu urg'ì. Aistu s-acumtină di cale, că nu videà lu nırđeà.

Nis duk'ì, că fiçòrly l'-arucă nelu to-amare. Te-ațeà discă-30 lică, il ligă di un àrbure și s-arcă to-amare ta s-cață nelu. Pînă z-ducă ș-pîná z-vînă, fiçòrly lo calu, lo-ancălică ș-azbură cu nis cìtră lu-l' viđură ocl'il'. Si-l' creapă numa cìt află nelu, inși și si nh'umusì după fiçòr. Ș-calu azbură multu ma și draclu nu ng'ímă. Tu ună minută tricũ piste șapte 35 munți și piste șapte amări și s-apruk è di fiçòr. Nica puțin și vrea s-lo-ağungă. Calu aduk'ì aistă și-l' gri a fiçòrly :

— Fă-te nă lîndură, că ea ! n-ağumse si-l' creapă-numa.

Fiçòrly s-feațe lîndură și azbură cìt putũ. Si-l' creapă numa

s-feațe nă gae și s-h'umusî s-acață lîndura. Azboară un, azboară alantu, s-pruk'arâ să s-ağungă, cîndo lîndura intră di un-oară t-ună pälate. Deade și gaea s-intră după nîs ma nu putù. Atumțea si-l' creapă numa di gae s-feațe ca om și
5 intră tu pälate.

— Cai esçi tine lu ntribarâ ?

— Ioü escu viținlu a vostru. Di precl'i di añî h'im viținî și nu nă cunuscùm. Viñü z-vă ved pälatea, că ș-loü va s-adâr ună ahtare.

10 Oamiñ'l'i dit pälate il pistipsirâ și-l' dîsirâ s-treacă și s-u veadă. Si-l'-creapă-numa tricù udă di udă, ma nu viđù fiçorlu faptu alîndurâ, că aestu citu-l duk'i, di lîndurâ s-feațe un mer și šiđù pi puliță. Si-l'-creapă-numa ađumse ș-pîñâ la udălu iu s-aflâ merlu. L-cunuscù troarâ, te-ațea lă dîse la
15 oamiñ'l'i di la pälate țe lo-alăgâ òdile :

— Nu-nî lu dađi a nîa ațel mer ?

— Că-țe nu, dîserâ el' și ună feată il lo dipi puliță și-l' lu deade tu mîñâ. Ma cît lo-acăță si-l'-creapă-numa ș-merlu s-feațe mel'u și z-virsâ in pade tut. Draclu atumțea s-feațe
20 nă cloče cu doîsprăđățî di pul' ș-acăță s-mică mel'lu. Il micarâ tut, mași armase un gîrnùț. Aistu gîrnùț s-feațe un l'ipurâr ș-mică cloča cu doîsprăđățî pul'. Ași fiçorlu putù si ascapâ di si-l' creapă numa și si scoată ahtea ti dol'i frați, și-l' mică.

25 Apoaea s-turnă acasă la măsa și-l' dîse:

— Dadă, nă deade Dumniđă prađi di primansus. Mine tora voi s-mi duc tu lume s-nî-aflu vîrâ nveastă pi k'efea mea. Tine z-bađi pi casă ună pîñđă albă și s-o-alăși aclò
30 quâ ș-noapte. Cîndo z-veđi, că lăeasče ațea pîñđă, atumțea easte semnu, că io nu escu g'ine ș-tine s-vîni s-mi cađi.

Il' deade apoaea a mă-saî vîrâ ndao-trei punđi di flurî ș-fuđi cu calu diparte. Imnarâ-imnarâ ș-ağumsirâ nă quâ pîn la nă pădure. Nuntru irâ nă pälate mare. Intră fiçorlu tu pälate, s-priimnâ nuntru și țî z-veadá tu nă odă: h'il'a ami-
35 râlul' šiđeâ im pade și pi đinùcl'ile a l'eî durnâ nă lamne tu somnul d-intîñü. H'il'a de-amirâ cît ul viđù fiçorlu acăță s-plîngă cu lăcirnî. Ună lăcirmă căđù pi fața ali lamne. Aistâ atumțea z-diștiptâ și ntribâ feata:

— Țî plînde ?

— Ți s-nu plîngu, Țise feata, vine to aistă pâlata un tinir si-l beaî tu scafă, ahîț mușat easte și scîu, că tine va-l mițî.

— Nu te-aspere, că nu-l mîc, ma va me-alumtu cu nis. Cara s-hîbă cama ȝone, ațel va ti l'a tine.

Si scoală apoaea lamna ș-acată să s-alumtă cu fiçorlu. 5
Dol'i eră ȝonî, dol'i putuțî, nu cădeă ni un, ne alantu. Se-
alumtară di tah'ină pină seara, virnu nu si spuse cama ȝone
de-alantu. Sudorle lă cură ca ploaea. Atumțea fiçorlu o-ară-
k'asce lamna m-brată ș-u h'ide tu loc pină di brîn. Ma lam-
na inși și-l h'ipse fiçorlu pîn di mese. 10

Ascapă fiçorlu ș-ț-u l'a nica unoară ș-u ndeasă pină la
zvercă, apoaea scoate hoarda și-l' tal'e caplu. După aistă
fiçorlu l'a nă țupată, tal'e nă pădure ntregă, l'-adună ăr-
burl'i un piste-alantu ș-lă da foc. După țe s-aprîmsiră ȝ'ine,
u l'a lamna moartă cum iră și o-arucă sti foc ș-ași arse di 15
s-feațe scrum.

Feata de-amiră, cîndo vițu, că fiçorlu l'-u putu a lămînil'eî,
nu scîia ți s-cama facă di harao. Z-duse ningă fiçor, l'-as-
carse asudorle și-l bășe tu frînte.

Aistă feată de-amiră o-aveă arăk'ită lamna di la părinți 20
ș-o-aveă dusă tu pădure la pâlata a l'eî. Tora feata ăscăpă
di lamne și te-ațea iră multu hărioasă. Nu tricū puțînă oară
ș-avdu dit mărđinea pădūril'eî nă vreavă mare di oamiî.
Mutrescu dol'i și ved că vineă oaste pitricută di tată-su a
feătîl'eî. Feata cît u vițu ș-acată s-plîngă. 25

— Ți plîndi, u ntribă fiçorlu.

— Plîngu, Țise feata, c-aistă oaste u pitricū tată-nu, ta
s-me-ascapă di la lamne. Ma va ti veadă tine cu mine va
ti vătămă.

— S-no-ai frică, il' Țise fiçorlu, că l'-u pot mine a oastil'eî. 30

Acăță apoaea fiçorlu să s-alumtă cu oastea și ți-l' tăl'è ca
praș'i pîn di un. Ma ahîț ȝunatic lo-aveă curmată multu.
S-arcă im pade și-ș lo feata di ȝușe și acățară dol'i z-
doarmă. După țe-l' acăță ȝ'ine somnul, na iu vine la niși
un dirviș, urîț s-nu-l veđî. Ș-iră ncalăr pi un cal arănds. 35
Nis iră pitricūt di amirălu de-adun cu oastea ta s-ascapă
feata di lamne. Ț'ine ma nu-l' fățea calu ș-te-ațea aveă ar-
masă cama n-coadă di tuțî. Dirvișlu cîndo u vițu h'il'a ami-
răiui, că doarme ahîț arihate cu un tinir xen, s-năiri, s-a-

prease multu și-l' si umplù inima di ergu. Nis ș-o-aveà ta s-u l'a el h'il'a amirălu ti nveastă ș-tora u videà m-brată cu un altu. Scoase hoarda, lă tál'è caplu șamindoilor ș-fuđi apoaea de-aclò pi calu ațel arănoslu. Sîndile a feătîl'eî cu a
5 fiçorluî s-amistică ș-acăță s-arușască loclu. Tu oara țea pi casa fiçorluî, pînđa ațea alba, țe-aveà băgată, lăi ca cătrane Mă-sa fiçorluî u viđù, lăcirmă și đise:

— Fiçorlu nu-nî easte g'ine! va-nî albă pățită țivă. Ai s-mi duc după nis, lu va-nî veadă ocl'il'. Imnă, imnă ș-ağunde
10 pînă la pâlăte. Șade ta z-discurmă nih'am acłò, cîndo ea ningă nîsă avde nă vreavă. Tinde ureacl'a ș-ascultă. Dao nipîrtiți și zbură una co-alantă. A unèi l'-aveà moartă nipîrticușa și-ș plîndeà hala la soață sa.

— Nu plînde, l'-đise aistă, ș-nu ti jileà, ma scoală-te ș-adună
15 nih'am earbă di ningă ațel arbure. Co-ațea earbă unde-o nipîrticușa j-va si nviađă dî-un-oară.

Curundu si scoală nipîrtica, adună di earba țe l'-aveà đisă soață-sa, u unde h'il'i-sa și aistă anvè și s-feațe bună. Mă-sa fiçorluî avđi' tute zboarle a nipîrtițlor și viđù tute
20 cîte feațiră nîse. Adună earba di sum arbure și apoaea si sculă și z-duse s-află fiçorlu. Căftă aoà, căftă acłò, lo-află trupu tu nă parte, caplu to-altă a luî și a h'il'il'eî de-amiră. Il' viñe atumțea tu minte di earba țe adună și cu nîsă anvîe morțil' tu minută, canda no-aveà moartă, ma durnîță. Fiçorlu
25 cît si sculă, đise:

— Bre! multu durnîi! greū somnu!

— Greū h'il'i a neî, c-aestu nu ș-fu somnu, ș-lă spuse tute cîte s-feațiră. Apoaea fiçorlu lo feata și z-duse cu nîsă l-amirălu, tată-su a feătîl'eî. Amirălu cît u viđù, că h'il'e-sa bă-
30 neađă, trapse ună mare harao, că nis pistîpseà că-l moartă și l'-aveà faptă tute-arăđle di moarte.

Feata li spuse tute ună di ună cîte păți' și cum ma s-nu erà fiçorlu ta z-vătămă lamăa, nîsă turnată nu va s-aveà.

Amirălu atumțea l'-u deade nveastă, feațiră nă numtă mare,
35 apoaea inși nîs di pi scamnu ș-tu loclu a luî băgă amiră fiçorlu.

Părmîθ ni sčiam, părmîθ vă spus,
Nu iră ași, ma vruî di v-arîș.

(Spus de Domca al Luzani de 25 ani din Crușova, Dec. 1895, prin d-l N. Bațaria)

75. Fiçorlu aflàt şî Dînlû.

Erà, țe nu ş-erà.

Erà toamnă, cîndu fađl'i s-leađină di furtună şî pluk'l'i sùs-
k'irà trã nîlã şî vîzescu k'inl'i di ți si mutã perlu di frică
ş-ariurle gurleaqđ di-ți l'a urecl'ile. Şi suflã turbatlu (vimtu) 5
di đîteâl : va! k'arã lumea ! Cari-şte cari adrã virã amãrtie
greauã ! Şi de alih'a nã märtãtoare, aclò si-l' h'ibã ! feațe
un nic, un cupilcu. De-arşine, di frică, lo-anvãlî cu poala-l'
şî nađã-nopți si scoalã s-lo-arucã tu arîũ. Di nîlã, cã erã
carne di carnea l'eî, sinđe di sinđe-l', nu-l' feațe inima s-lo-10
arucã tu arîũ, ma lo-alãsã pri buđã sã s-neacã di singur i
s-lo-aflã vîrnã.

Citr-andare, cîndu creapã đua, virã prãmãteftu țe z-dufeã
m-pãzare, tricîndalũ, avde boațe di nic. Ş-feațe crucea, țe
s-h'ibã ? Şi z-duse z-veadã. Trađe, dizvãleaste, fiçdr. Nis fu-15
meal'e no-aveã.

— Aestu-nî fu cãsmetea-nî, đise şî lo-aduse acasã-l'. Haide,
haide niclu crîsteã đua di đua. Ađi nã palmã, mine doauã,
s-feațe cuđãmite fiçdr. Tute li fãteã, ma carte sã nveață şî
pri lucru sã s-aştearnã, nu-l' se aştirneã curlu. Tatã-su vi-20
đîndalũ acşite il' đîte nã đua :

— Avđi, fiçdr ! Pinã tora nu vruî s-ți-aspùn, cã nî-aveãm
s-nu ti cîrtescu şî s-nu-ți fringu inima, ma tine minte bunã
no-ai. Tine sã nveți nu vrei, s-te așterni pri lucru nîpdi nu
vrei ! țe vrei ? lucre anãpude. Io s-ni mic inima cu tine, nu 25
voi. De-așeã i va te-așterni s-ti fați fiçdr cu minte, i mutrea-ți
s-șã scoți pînea, cã fiçdr aflàt h'îl, nu h'îi fiçorlu a mel !

Şi l'-aspuse apoea țe curã.

— Macã-î acşite, gri fiçorlu, ți-alàs sînatate ! Va mi duc
s-nî-aflu cãsmetea. 30

Ş-acși Aflatlu, c-acși-l' grea tuți, ş-lo mintea la coare şî l'-u
deade nãpoi-nclo. Ntunicã tu nã pãdure greauã. Ne çipit nu
s-avđã. Maş vimtul şî cite virã ãrbure uscãt țe cîdeã di vimtu
di oarã-oarã ! Aflatlu, cu gl'ețlu tu inimã, s-culcã sum an ar-
bure şî nec-adil'atlu nu ş-loa di frică ! Aclò iu s-h'ideã tu 35
cufal, țe sã-l' veadã ocl'il' ? Nã scarã !

— Bre ! s-u micã luplu, țe s-h'ibã ş-aestã ?

Dipune doauă scări, mutreaște citră ng'os, scara țin
multu tu loc. Apoea, guzgün z-veadă țe vai cură aoațe, ș-
inima tu dinți și dipuse ninga niscinde scări.

5 Scară di scară, u dipuse tută scara și s-află tu nă pälal
cum niți nvisată no-avea putè. Iu turnăi ocl'il', marmar
geni, templi ca la bisearcă ș-mușutèfi cum nu ncape minte
omlu! Ș-păscu, țe ș-păscu ocl'il' Aflatlu ș-apoea acățã s-
priimnã, z-veadă: om no-are aoațe?

Cara-l' tricù udatfi tuți, intră ș-tu udălu din coadă. Ao
10 șideã un aüş cu barba pîn di dînuc'lu și cu deãnile pîn c
grunü ș-micã pine. pri measã. Nis erã singur. Micãri aveã c
tute soile. Aflatlu, nîmicãt, nibiüt, cari-ște di cîndu, s-aștirn
neac'limãt pri measã. Aușlu, cara nu videã, avdã cã virã-
micã micarea și nu ștea cari eastè. Atumțea gri:

15 — Cari-ți-s h'ii tine, s-fure fiçòr, h'il'u si-ni h'ii, dor; s-fu
reși featã, h'il'e si-ni h'ii, mușatã!

Atumțea dișcl'ise gura Aflatlu și zburî:

— Fiçòr h'ii; tatã no-am, mamã no-am, Aflãt nî-u numa

Aestu aüş erã un Dîn. Nis s-aveã bătutã cu virã altu dîn
20 stih'd, cari-ște! și tu alumtare se-aleapse fără ocl'i. L'-arise
multu inima Dînlui, cîndu viçù suflit di om ningã nis, cã
Aflatlu z-bagã di nã oarã, l-k'iptinã, l'i ndreapse barba, il'
tãl'è deãnile și-l' deade gãirete, s-nu ș-u micã inima, cã poate,
co-ağutorlu al Dumniçã, sã-l' vinã ocl'il', z-veadă nîpdi.

25 Dînlul no-aveã iu sã-l bagã fiçòrlu. Il' deade 40 di cl'eï di
la 40 di udãfi și-l' dîse:

— Fiçòrlu a mel! Io h'ii orbu și nu pot s-li ved și s-li
ndreg cîte va pãlatea. Tine h'ii tinir și cu luinã, Dumniçã-n
ti pitricù! Ține cl'eile și fã-ti domnu de-ađi pri pãlate. Mași
30 unã s-avegl'i: Patruçãțlu udã s-nu-l dișcl'idi putè și s-nu ti
pingã draclu s-intri, cã s-nu pați ma laea di mine.

Veđi, aclò u pãti Dînlul cu dușmanlu țe l'i scoase ocl'il'.

Di cît fiçòrlu ca fiçòr: Fațe tamam ațea țe nu prinde s-facã.
Cara-l' dișcl'ise tuți udatfi, dișcl'ise și udălu din coadă. Țe
35 ș-erã acloțe? Nã baltã cu apă hrisusitã ș-cu un șopot tu
mese țe curã mași apă de-amalamã. Varliga-di varliga ər-
g'ile mări cît nã boe di om! Tu cîtie nã guvã cîtu ncape
un om. Fiçòrlu, cari no-aveã lucru, țe s-adarã, intrã sã si
scaldã și cîndu ișl, țe z-veđi? Truplu-l' tut hrisusit.

Aclò lu s-èudiseà ca k'irutlu, avde un troput, unà c-azbui-rare, ca peane. Nis di nă oară să nh'ipse tu erg'i și s-as-cumse, tra z-veadă, țe va s-cură.

Nu tricù un minùt și na iu vîn trei ține prit guva dit òitie apoea și scot strànile și cămeșle și s-arucă tu baltă să si scaldă. Aflatlu pre-agalea, s-trapse de-abùșala, de-abùșala pină la cămeși, și ună cite ună li bagă n-sin. 5

Si scaldară ținili gulișane, arisiră, s-agucară, că ș-o-aveà să vîrnu nu li mutreaște. Di cît Aflatlu' il' curà bâlile și-l' si stricură ocl'il' pri nise di dup-un pom. 10

Vine oara s-easă. Caftă cămeși, s-mutrescu ună co-alantă ca upărite, cămeși no-are! Aflatlu arideà pri sun nări di k'efe! Cum caftă nise prit erg'i, l-ved! Acață s-lu pâlăcarsească, și cadă, avu să-l facă, maș cămeșle s-lă da, că ținile fără cămeși suntu țivă: ni s-azboairă pot, ni s-fugă di ningă ține, țe lă loași cămeșle. 15

După multe, Aflatlu, cara lă trapse la tute cite nă bășare cârținoasă, lă țise:

— Pină nu va-l' dați lunina Ȕinlu', cămeși tu ocl'i nu va z-videti. 20

Si zburiră nise, țe si zburiră și-l' deadiră un mer. Merlu aestu s-lu mică Ȕinlu și videala va-l' vînă di nă cale.

Aflatlu l-băgă n-sin și scoase di lă deade la doàule ma mări cămeșle. La țea ma nică nu vru s-l-u da, că vrea să-l' hibă nveasta lu'. 25

Apoea z-duse și-l' deade a Ȕinlu' merlu. Ună mușcare di mer și ocl'il' acățară să-l' vînă. Cît lo-ascăpită tut merlu și vițu, cum ti ved și cum mi veți.

Aușlu trei palmi criscù di harauă:

— Ȕi, h'il'u, tine țe-ni fețiși bunlu aestu, țe cafti di la mine? 30

Aflatlu țe să-l' caftă? L'-ardeà di lume, să se-aspună cu țina lu'. Ȕise:

— De! tată! s-putearii s-mi scoți tu lumea lantă, altu țivă nu-ți vream! 35

Aclò, acșițe erà. Pri scară nu puteai s-eși tu lume. Aestà erà faptă mași tră dipuneare, nu și tr-alinare.

Ȕinlu adună co-anginarea pull'i tuți, s-l'i ntreabă. Tricură tuți pull'i și viră nu ștea s-l'i aspună calea. Tu coadă, cara

s-misurară ninga nă oară tuŝi pull'i, lipseă un çuleai. Il' griră ş-a lui. Aestu cu de-avia putù z-vină, că ş-eră şcl'op, cavai di nis! Aspuse, că nis cunoaşte un vultur tu muntile Ascăpităt, iu k'are soarle. Maşi vulturlu aestu poate s-lo-alină tu lumea lantă. Nk'isi Aflatlu, după đică-l çuleai şi-z duse.

S-u şcortăm, vulturlu aestu păta nă g'idere multu greauă. Caŝe an, cîndu scutea pull'i, vinea nă nipîrtică şi-l' mică pull'i. Vulturl'i nu era-l' acloŝe. Pull'i ŝiură şi z-dipiră tră nilă. Ğonile nu k'are oară, ma traŝe coarda şi-l' tal'e caplu a nipîrticăl'ei. Triş atumŝea na-l' şi vulturl'i iu s-auriescu pri gone s-lu mică, s-lu bea di viu. S-avđa cum l'i zg'ileă dit vimtu: «ha! tine h'il mästurlu, ŝe nă l'al fumeal'a pri guşe!»

Vrea-l mică, cara s-nu ansărea pull'i, si đică, că nis l-as-căpă bana.

15 Atumŝea vulturl'i lu ntribară:

— Tine ŝe n-adrăşi bunlu aestu, ŝe bun caŝi di la noi!

— S-mi scutèŝi pri lumea lantă! đise nis.

— Noi nă o-aveam s-nu caŝi altu ŝivă, am cari easte maşi tr-ahit, aesta nu-ı ŝivă. Ţine peana estă şi ahulea-ŝ nă oară şi iu z-vrei, aclò va s-eşi.

Aesta vrea ş-Aflatlu. Ahuli nă oară peana să se-află la Đinlu şi din nă oară se-află.

Apoea cara lo di tute bunile, ş-ahuli peana ninga noară şi se-află tu lumea estă.

25 Aoaŝe nis să nsură cu đina lui şi feaŝe numtă vāsilk'ască. La numtă băgară şi nveasta n-cor, dup-adete. Năsă nu vrea s-tragă corlu, că nu ş-avea cămeaşa. Fiçorlu nu vrea s-l'-u da, că ŝtea nis, că maşi cămeaşa u ŝine aclò, ma cara l'i se-angricară multu, l'-u deade.

30 Đina cît u băgă şi prit buharè vru s-fugă. Aflatlu u ŝtea estă şi ŝideă cu peana tu mină. Cît vru se-azboairă nisă, fuga după ea şi pînă s-ŝă freŝi ocl'il', na-l ningă nisă, o-acată şi o-aduŝe nîpòl acasă-l' şi de-atumŝea bineađă de-adun.

35 Părămîŝ ŝteam, părămîŝ aspùş,
 Cara z-vă minçunai d-iŝe v-aspùş,
 Ntribaŝi şi pri Cata-l Cătùş,
 Şi vulpea cu oslu di gâl'inùş,
 Ţe-l mică,
 Şi l'i se-ascălnă.

(Cules din Perivole. Epir, de la ŝal Papa-Nuşi.)

76. Dracul și mâna vorbitoare.

de C. Cosmescu

O femeie avea trei fete. Odată se întorcea încărcată cu lemne din pădure și oftă din adâncul inimei. Dracul îi eși în drum și-i zise: Ce mă vrei? Nu te vreau pe tine, respunse femeia, dar am oftat, căci am trei fete și n'am cu ce 5 le mărită. Dă-mi una mie, că și eu sunt flăcău de însurat.

Dracul luă de soție pe fata cea mai mare. Cum o duse acasă la dânsul, îi dedită să mănânce o mână de om, iar el plecă la vânătoare, zicându-i, că la sosirea lui mâna să fie mâncată, asta va fi un semn de credință și de dragoste pentru dânsul. 10 Cum plecă, fata îngropă mâna în iesle și când dracul sosi acasă, îi spuse, că a mâncat-o. Unde ești mână? strigă dracul. Aci îngropată în iesle. Dracul se necăji pe nevasta lui și o sugrumă. Apoi se duse și luă de nevastă pe sora mijlocie, care avu aceeași soartă, pentru că îngropase mâna de 15 om în casă.

Atunci merse de luă pe cea mai mică. Ea dedită mâna unei pisici s-o mănânce și când dracul veni, pisica eră la spatele fetei. — Unde ești mână? — În inimă caldă, respunse mâna. Dracul crezu, că cu adevărat fata mănecase mâna vorbitoare 20 de aceea îi dedită toate cheile din camerele palatului său. Sora mai mică deschise camera unde erau surorile sale și le înviă. Apoi câteși trele legară pe necuratul, îi luară averile și se duseră la mama lor. Peste puțin ele se măritară după feciori de împărați. 25

(Extras din «Basmale Române» ale d-lui L. Șăineanu, București 1895. p. 345., ca variantă la basmul de mai sus, și transeris în limba Daco-Română, în rezumat.)

77. Ȑoari tu Ȑinuși.

Eară nă oară trei frați. Dol'i frați lucră două ș-noapți, si-ș scoată hărgili, treilu eară om timbel, nu lucră, nu agunseă și niți vrea si z-ducă, iu frați-l pitrițea. De-acămăt țe eară, trimură de-arcoari, ca vîră vîftu. Tută dua adră guvojdi cu 30

dințil'. De-arcoarea țe-l' earà, ȃoarli tu nă tisagă di ȃnuș
li țineà, s-nu l'i ngl'ată.

Frațl'i nu puteà s-lu veadă ntr-ocl'i, că a(du)țeà arșini mari
De-aestă, scoàsiră di-l' deàdiră partea țe-l' cădeà și-l' aspù
5 siră plătãrli. Partea timbeluı fu un gumăr. Ș-lo gumarlu
lu ncălică și cu ȃoarli un tr-un ocl'u di tisagă, alantu to-a
lantu ocl'u di tisagă ș-tisaga mplină cu ȃnuși. Calea-calea
ağumsi la un șopot. A luı l'-earà leani z-discàlică z-bea apă
Di căvală scoasi căcua ș-u băgă tu șurcă, u umplù și biù
10 Apoea ș-trapsi calea. Cum trădeà cărliglu azvarna, s-acăț
di un pâl'ur, sk'in, țe earà ! și scoasi nă oală cu flurii. Z
luı l'-angrică z-discàlică și aștiptă s-treacă vîră om si-l' l
da. Na lu vineà niști oamińl. Aeșți lu ntribară :

— Că-țe stai ?

15 — Așteptu si-nı dați oala cu flurii, că nı-u leani z-discali
ȃsi greața-locluı. Dısili voi, dısili a nıa.

Aești li loară și trãpsiră treil'i calea de-adun cu ȃoari-tu
ȃnuși, c-acși l'-earà numa. Ntunicară tu nă păduri mari :
ntunicoasă, că nu videài ntră tini. Discàlicară ș-apreàsir
20 foc să si ncăldască. Băgară s-mică pıni și școasi cați u
țe-aveà. ȃnuși-bibil'ar i ȃoari-tu-ȃnuși scoasi nă cumatã
caș, țe o-aveà ninga de-acasă, că di leani, l'-angrică s-u mic
După țe micarã pıni și-ș feățiră cruțea, ȃsi unlu di el' :

— Dumniȃă s-o adavgă pri leamni ș-pri k'etri, ș-aoa
25 și m-Poli și tu loclu a nostru: oaea s-facã nil'a, ȃelniclu l
h'ibă și șcl'op cara z-va, mași picurarlu s-nă bıneaȃă, că r
deadi caș ș-micãm.

Ațel om, cum pari, no-aveà micatã altã oarã caș ș-lo-ari
multu. De-ațea ură ahıntu multu. Timbelu ȃoari-tu-ȃnuș
30 ș-u băgă să s-facã picurăr, tra s-facã di nă oae, nil'a, cu
l'-urã omu ațel.

Dusi s-află domnu. Lo-află și vru s-intrã picurăr. Doi
nul il' ȃsi, că-l bagă, ma si știbă di prota, că vıni tu
dua un l'undăr tra s-mică caș, ună-altă. El ȃsi că nu s
35 aspari ! Aestu, l'undarlu, căftă al ȃnuși-bibil'ar si-l' da
bunlu s-mică țivă. ȃoari-tu-ȃnuși mută tuȃinili și-l' ȃsi :

— Nu-ți daū niți sırmă ! Fãrmæ nu-ți daū !

— H'ıl tini ahıt ġoni, s-țã bađl mintea cu mini ?

— H'iü nã nil' di crî ma ğoni, gri Coari-tu-çinuşi. Veđi atra estã! (Aŧea erã caş).

— U ved, đisi l'undarlu.

— Cum stricdr k'atra eştã, acşiŧi va ti stricdr ş-tini; cari şŧi: aî stricoarã ş-tini k'atra. 5

L'undarlu dusi s-l'a nã k'atrã. Streasi, streasi, nu k'icã niŧi k'icutã. «Bre!» đisi nîs, «aestu ş-fu ğoni, nu ş-fu ca picurli ananŧi» şi-l' đisi si s-facã soŧi, ma z-va. Aestu taha inđeã coasti, s-nu đicã l'undarlu cari-şti ŧe, ma apoea s-aŧi soŧ şi intrarã dol'i tu pãduri. 10

Aflarã nã cupãne. S-acãŧarã, cari poati s-u fringã: Trapsi undarlu, cît u cripã. Trapsi Çoari-tu-çinuşi, ŧivali o-adrã, cã nã erã cripatã di l'undãr.

L'undarlu, cîndu viđu ş-aestã, cu frica n-sin imnã.

Ma nclo deãdirã di un arîu mari. Çoari-tu-çinuşi nu puteã 15 lu treacã.

— Poŧi, l'undare, s-mi l'aî ingrişca? l'-đisi nîs!

— De l' ştiü ş-io? z-ved.

Il lo şi-l' tricü dinãparti de arîu ca un peatic. Cari imnarã alãgarã tutã pãdurea, l'undarlu s-adunã cu alŧi l'undãri şi 20 apusi, cum easti un om ma ğoni di tuŧi l'undarl'i, Aeşti đisirã s-lo-aducã s-lu veadã ş-nîşŧi, cum s-faŧi s-h'ibã ahtari a. Viñi om lu seara. L'undarl'i erã-l' adunãŧi divarlŧigaluí di ŧe şi friđeã nel'i ş-oili arãk'iti. Nãinti ŧe z-bãgã measã, dũsirã ŧe apã. L'undarl'i ncãrcarã, cari nã buti, cari un utri, cari 25 ŧputü. Çoari-tu-çinuşi ligã şöputlu cu çoara şi trãđeã taha ŧe-aducã tut. El di itia estã aminã şi tuŧi l'undarl'i si ntri-
rã: «ŧe s-aminã aestu om?» Z-dusi un z-veadã. Lo-aflã
ligã şöputlu cu funea. Lu ntribã:

ŧe faŧi acloŧi, s-ti tal'e Stãmaria? 30

ŧe s-fac? Leg şöputlu s-lo-aduc la noi, s-avem trã tot-
apã.

More alasã-l, avem apã, ağunđi tora trã tora. Apã nu
e-aŧti; leamni nã lipse-aŧti s-adrãm foc astarã.

Luđi Çoari-tu-çinuşi de-aclò cu l'undarlu şi z-dũsirã s-a-35
ã surŧeali. El şi ştea, cã nu poati s-aducã multi leamni
ã arburl'i cu funea. Lu ntribã nîpöi l'undarlu: ŧe adarã?

ŧe s-adãr, io acşi h'iü: aduc nã oarã trã totna.

— More! alasă ărburl'i arihate, că s-nu n-apitruusească. nă zdroămină. Ağungu leămnili, țe ncărcăi Io.

Ascăpă și de-aoă cu fața curată Ćoari-tu-ćinuși și z-du la fucurină, Iu mică, biu și s-adră țae.

- 5 S-culcară. Ćoari-tu-ćinuși nu dură, ma tut ascultă țe șu tură l'undarl'i un co-alantu. El' si zbură s-lu vătămă, or'i s-nu vătămă? Apoea o-ăflară g'ini s-lu vătămă, că di nu, el va vătămă. Acși l'i-u cruiră s-lu vătămă dua țe vini. Ćoari-tu-ćinuși li băgă tu cornu tuti. Nis s-culcă ș-pri noapti băg
- 10 un bucum sum tāmbari tu loclu ațel și dură al'urea. L'u darl'i, di cum ș-aveă zbor h'ărsiră apă ș-u turnară pri tār bari s-lu upărească și s-moară. Ma țe s-moară? cūțurlu?

Dua lantă ș-frică ocl'il' l'undarl'i, cindu-l viđură viu! I ntribară cum tricū noaptea.

- 15 — Multu g'ini! Ma asudăi multu, că ș-fu căloari astă-noap — Bre! minduiră l'undarl'i, aestu nu va si știbă di țiv: Apoea, car'i feățiră ș-alti multi și tut putū se-ascapă sînăt lu ntribară:

— Cum di h'iī ahit ĝoni tini?

- 20 — Lucru lișor, gri aestu. Io ma naintea mi fripșu ș-apoc mi feču sînătòs, de-ațea nu voi si știū di foc, di apă h'ar și di tuti.

— Am nu nă friđi ș-noī, grifră l'undarl'i?

— Z-vă frig, lă điți Ćoari-tu-ćinuși.

- 25 Acșiți il' ligă di cīti nă sulă cabi un, ama pravatòs, țe n draclu s-nu-l' poată s-l'i dizleagă, apoea apreasi un foc, bumbuniđă, și suță-l', suță-l', acățară s-aurlă l'undarl'i și mută padurea di zg'ic, ma țī-aflăși om s-l' avdă. Acșiți fripsi di vii tră semnu.

- 30 Ș-earàm ș-io acloți ș-aduș ună păreac'le di curđel'i și c ună carti a fićorlor, ma tricū pri la nă fintină și me-aplic z-beau apă. Aclò aproapea eară un purcăr și băgă boăț s-aurlă pri porți, că vrea s-intră tu agru du! du! du! ș-a n ni si părū că điți *dur! dur! dur!* (1) și di frică le-alăs

(1) Pe turcește: stăi! stăi

și aoă me-aflăi. Carî va s-le-află, s-facă nă turtă (nă bugače), s-l'a nă cofă cu vin si-l' da a fintînă'l'eî, si-l' li da !

Și:

Dipu ahite zboari,
un vin no-ari ?

5

(Spus de elevul George Cocoti, Avela, Epir.)

78. Glarlu și mintioslu.

Eră, țe nu ș-eră. Vai eră di se aspuneă.

Ș-eră nă oară doi frați: unul mintios, alantu glar.

El' si ndreăpsiră picurări la un țelnic. Ună quă armăsiră 10 fără pine, că u micară cită aveă, și mintioslu il' dîse a frate-sui glar, să z-ducă s-l'a pine di la domnu. Glarlu z-duse.

După țe lo nă tisagă cu pine, l'-u deade citră la mandră. Tu disa di cale eră nă fintînă cu apă limbidă ca lăcrima li Stămărie și arate ca gl'ețlu. Eră nađă-quă, cîndu ađumse 15 la fintînă. Șiđu să dispustusească sun aumbra di cupăcū, di ningă fintîneăuă, apoea mică, biu ună apă arate și trapse, că ora-aveă tricută și frate-su lo-aștiptă cu măfile goale!

Si scoală glarlu, ș-l'a cărliglu din anùmirea și-l' dîte a pinil'eî: 20

— Pine, pine! cum te aduș lo pîn-aoă din-anùmirea, ș-tine s-me-aduți de aoă pînă la oi! Grea pine! că țe nu grești? Ți, va mi l'ai din-anùmirea, i nu?

Pinea nu grea, cum z-grească? Are gură pinea?

Nis nîpôi cu a lui:

25

— Vai grești, că di nu: sîrme va te-adăr! va ti zdrumin dip.

Pinea nîpôi citus! Atumțea glarlu s-aprease și-l' dîse:

— Na! carî nu vreî s-mi porți din-anùmirea.

Și u sîrmă tută pinea sîrme. Apoea trapse citră la man-30 dră. Cîndu s-apruk è, frate-su lu ntribă:

— Iu o-ai pinea?

— Nu mi ntreabă! si șteaî ș-tine țe darăc nî-acățai cu pinea?

Ma tut a mea s-feațe. Io u purtai pîn la fintînă, pîn tu disa di cale, din-anùmirea, și cîndu-l' dîșu s-mi poartă ș-ea, na sîrda 35 nisă: zbor nu grea. Il' dîc să zburască, nisă: k'atră! Me-

acăţară draţli di urecli şi ȝ-u zdruminăi, ȝ-u zdruminăi sirme
sirme ȝ-o-alăsăi s-u mică pull'i al Dumniţă.

— Bre! tine ȝi-fuşi di k'iruţli a k'iruţlor! Iu se-avđi' ȝ-ıu
se-aspuse, să zburască pînea vîrnă-oară?

5 — Glar h'ii tine, đise k'irutlu. Avđi nu zburaste pînea
noi cum zburim?

Țe s-l'-adară ȝ-frate-su: bate-l fićorlu, pînă nu-l frimse ul
ćorlu! ȝ-apoea: acaţă orbul s-coate-l' ocl'il'; a glarluı: tine
l'-aspunıi calea ȝ-el l'-u da valea! Il' đise nis:

10 — E! tora-adrăşi, ȝe-adrăşi! ŝeđi tine la oi ȝ-fo s-mi du
la pîne.

După ȝe-ascăpită đeana frate-su cıtră n-hoară, se alină
glarlu pri un gorţu şi scătură, scătură gorţi, lu scătură a
proapea tut. Apoea dipri gorţu lă đite a oilor:

15 — Oi, oi! mutriţi g'ine! gôrţile nicoapte s-li micăţi ȝ
aşteale coapte si-ni le-alăsăţi tră mine!

Oile ca prăvđi! mică azvarna şi coapte ȝ-nicoapte, că no
aduk'ă limba glarluı. Aestu, dipunındalui di pri gorţu, mutrei
s-află gorţi coapte, ma no-află dicı't cıte-vıră ascumtu pre
20 aoă ȝ-pre-aclò. Lo-acată nıpòl đanđa, că-ȝe oile l'-mıcară gôr-
ţile coapte, l'a un par şi čara lă u intră, dă, dă, pînă ȝ-să-
tură mınle. Dare di glar, nu ȝ-alăsă oae nivătămată. Di nă
cupie ntreagă, vai đıţi, vıră vıng'ıţi ascăpară cu bană.

— Na cari vreţi! đitea nis. Nu vă (đi) ȝeam s-micăţi maş
25 nicoaptile? Voi nu vrut s-ascultăţi ȝ-li micăt tute.

Aproape acloţe s-află nă guvă co-apă, multu adıncoasă
Glarlu ȝe s-mintui?

— Cari z-vınă frate-nu şi s-li veadă oile vătămate, va m
ncače şi va me-aurlă. Nu-i ma g'ine s-le-aruc tu guva co-apă
30 şi s-l'i đic a frate-nui, că durındalui ni li furară!

Acşi el, apırni, doaŭă cıte doaŭă, s-li tragă di ćor şi s-le
arucă tu guvă. Trış atumţea na-l şi frate-su.

— Bre! că ti tăl'è luplu ȝ-avı Nęstratlu di Lavdă? ȝe faţ
aclò?

35 — Țe s-fac? Me-alinăi pri gorţu să scutur gorţi ȝ-lă đışi
a oilor s nu li mică gôrţile coapte ȝ-eale no-ascultară şi ȝ
căftară, aţea ȝ-aflară.

— Bre! k'irută prămătie, bre curcubetă goală, nu đıţi tine
aduk'escu oile di limba omlui?

Glarlu, ca glar : țe-l' cînți și țe-ți discintă ?

— Că-țe s-no-aduk'ască ? Noi cum aduk'im ?

Mintioslu șuiră tora, citră nal'urea și si zgrîmă, iu nu-l mică, că nu ștea țe s-facă. Vru nu vru, l'-ağută ș-el s-le-arucă tu guvâ. Aestu arucă cite nă oae, că nu putea ma multu ! 5 și glarlu cite doauă.

— Tora țe s-fașim ? Cum s-ișim di năntea cêlniclu ? Țe gueape va-l' dăm ? Cum s-u mpiticăm luguria ?

Ș-u mică inima măratlu, că ștea lăeața, că-i groasă și no-are vindicare. 10

— Știi țe ? Țițe glarlu, să stăm pină s-murdească. Mine va me-adâr bubair cu tute clòputle di oi și apoea va le-adunăm năntre olle armase și va le-a(du)țem s-li ncl'idem tu ahurea dòmnu-l-nă.

Acși feățiră. Cêlniclu, car-avđi' de-analtu, din casă, cum 15 vazea clòputle, nu dipuse m-pade s-li veadă, că nu-l' tricù șubee, că lipseaste vîră. Apoea s-alnară frațli analtu și și-đură pri measă. Băgară s-mică pine. L'i-ntribă cêlniclu :

— Oile le-avêți g'ine ?

— Ca h'erlu ș-cama g'ine. 20

Domnul lo cofa, umplù nă scafă ș-u deade a mintioslu s-u bea. Apoea l'-deade ș-a glarlui nă scafă cu vin. După psin cêlniclu turnă ninga nă scafă ș-u deade a mintioslu.

— Ba ! Țise glarlu. Io țe-arucăm cite doauă din nă oară ni-dai nă scafă di vin, ș-a lùl țe-arcă cite ună, il' dai doauă 25 scafe !

— Țe Țițe, țe Țițe ? ntribă domnul pri mintioslu.

— A ! more ! scoate-l' ocl'il' ș-alasă-l ! nu lu știi cit l'-are tră dare al Mihăli.

Apoea sculară measa și cêlniclu durî. Niși noaptea le-30 aspeală de-acld. Aclò iu s-frinđeă di fugă, da di nă moară aspartă, apărvisită, fără domnu, necă altu vîr.

Glarlu, lucru no-avea ; intră nauntru, l'a k'atra di moară di gușe și o-adună. Citră n-đare ș-ağumsiră ning-un k'ipariș. analtu și multu fundutòs. Niși di frică, se-alinară analtu 35 pri k'ipariș. Glarlu cu k'atra di gușe nu vru s-o-alasă. Aclò sum k'ipariș viñiră niște prămătești cu mușutèști multe și discărcară să z-discurmă și s-prinđă. Tamàm cîndu eră pri measă, se-avđi boașea glarlui, canda vinea di la Dumniđă :

— Fuđiđi, cá di nu, Dumniđáu va z-vă vătămă!

Și di nă oară sârgl'aște k'atra și cíđi il' lo, și-l k'isă. Ananđi feađiră nâparte, di nu viđură cum fug.

Dipûsiră apoea frađl'i și mintioslu aleapse ș-lo tute lucrile
5 scumpe și glarlu lo mași ună furtie di ținmămă. U ncărcă
pri nă mulă șcl'oapă. Mula nu imnă agoăna.

— A! đise nis, țe-are mula di nu imnă? U doare čorlu?
Macă-l acși, ai să-l' lu tal'u, se-ascapă di el, tra s-imnă nvie.

Ș-acși, ș-armase mula cu trei čoare și nu puteă s-imnă
10 dip. El țe s-facă: il' da foc ali ținmămă.

Ațeă đua Dumniđălu-l dureă măseaoa ahít multu, cá-l mu-
reă di dor; loclu nu ș-lo-află. G'ine-ma fumlu, mutúndalu-se
nsus pîn la Dumniđă, z-duse tu măseăúă-l' și-l' tricú dorlu.

— More! gri Dumniđáu, carí ní-l feađe aestu bun?

15 Glarlu aurlă nă oară cít putú:

— Io! Io ți-l fecú!

— Și țe bun cađi di la mine?

— Si-ní daí nă flueară! Cindu z-bat cu ea, să z-bată tut
loclu.

20 Dumniđáu l'-arucă flueara.

Fuđi glarlu de-aclò și si ndreapse purcăr la un preftu
Nă đua lă cîntă pòrđilor z-đoacă. Aești d-lu s-lu scoată đoclu?
Đucă, ma ca porđi. Đoclu a lor nu-l ariseă dip glarlu. De-ațeă
glarlu țe și ștea: lo un par și lă u intră, s-l'i vătămă. Tu
25 oara țe, ea-că vine ș-preftul și-l veade cum l'-umflă porđil'.

— Bre! k'irute, țe lă fađi a pòrđilor?

— Țe s-lă fac? lo lă bat flueara și niși no-avdu cînđiclu,
ma đoacă, cum lă vine.

— More tine ți fuși báligă! Nu mintuești: đoacă porđil'?

30 — Cum nu đoacă? noi cum đucăm? i cá sun porđil' di
preftu, ș-că nu đoacă preftul, s-nu đoacă ș-niși?

Preftul lo-acumpără cíđi parăđi fađe; lo-acăđă di-l ligă di
mîni și di čoare, il' trapse un școp bun-bun, și-l bágă to-a
boilor. Aclò l'-aduđeă s-mică cîte nă cumată goală di pine,
35 pînă să-l' vînă mintea. N-loc di minte tră viră mes di đile,
le-arcă pètale și ascăpă lumea di nis.

(Spus de Ion St. Zeana, Călive-Badralexii, Macedonia.)

79. Găl'ina cu oăule di mărgăritare.

Ți ș-iră, ma nu ș-iră.

Ș-iră un-oară un bărbăt ș-ună mul'are ș-aveà doi fiçòrî. Aistă casă iră oàrfină, ma bărbatlu di caõe quă s-duțea m-pădure, adună leamne ș-li vindeà. Cu prazl'i țe-amintà di la leamne ș-hărneà fumeal'a. Un-oară cîndo alăgà m-pădure ti leamne, veade tu un cupăcû ună găl'ină, mușată, mușată si dîțî: Dă-nî, doamne, nica doi ocl'i s-u mutrescu și s-nu mi satur! S-aproak'e bărbatlu di găl'ină și găl'ina nu s-aspare. Atumțea nis s-apeacă s-u l'a acasă. Cum u mută, vidû 10 sum nisă ținți ouă. Ți s-mintul nis? — Ai s-alàs găl'ina aoațe s-ni oăuă di caõe quă și si-l' vindu oăule.

Feațe cum dîse. Lo oăule, patru, alăsă un tu çuibâr și duse m-păzare cu eale. Cît ațumse ca tu mărđinea di hoară și-l' ease în cale un uvrèu: «Bună-ți oară!» — «G'ine viniși.» 15

— Țe vindî ația, pap, intribă Uvreūlu?

— Ea! ndao oăuă?

— Cît li dai? cît cațfi?

— Ahî!

Il' deade prazl'i Uvreūlu, ș-lo oăule acasă ș-frîmse un, cîndo 20 țî z-veadă? nuntru un mărgăritâr cît nă nucă di mărle.

— A! dîse uvreūlu hăriòs, ea cum va mi fac avût di nă oară. Va neg di caõe quă și va le-acumpru oăule aușlu.

Z-duțe Uvreūlu qua lantă și-l' lo-acumpră oălu, țî lo aușlu di la găl'ină și di caõe quă Uvreūlu l'-dădeà cite un aslân 25 ma multu pi oă. Aușlu putè nu s-mindui, că-țe Uvreūlu il' da ahinți mulți prađi, niți nu s-ia și-l' vinde. Ș-co-ațel' prađi ș-acumpră fărînă: ahî ș-nu altă. Treațe k'irò, ș-ațungu ș-preasiñle,

— Tora, il' dîțe mul'area a bărbatlu, s-nu li vindî oăule, 30 ma s-adûni îndao ta s-avèm ti preasiñi.

— G'ine, dîse bărbatlu.

Z-duse eara m-pădure ca di tòtina s-l'a oălu a găl'ină'ei. Cîndu s-turnă acasă, l'-ease eara Uvreūlu în cale și-l' caftă oălu si-l' lo-acumpără. 35

— Nu-l vindu, dîse aușlu, că-l țin s-lu mîc ti preasiñi.

Uvreūlu si nșirpică:

— Na, lale, vîng'iți aslânî, ș-dă-nî-lu!

Din cot, că bărbatlu nu-l' lu dideà:

— Nu ț-ul vindu, nu! niți ti nă liră, dîse aușlu; voi s-mi hărsescu ș-mine cu fumeal'a.

5 A Uvreului il' vineà criparea. Fuđi cătrane nvirinăt. Bărbatlu il' l'a oșlu și-l duțe a casă. Alante dîle eara așl, pînă se-adunară vîră 5—6. Seara di alăsare preasiñi lo bărbatlu un oș și-l freađe ș-află nuntru nă mărgăritare. Li frinđe tute, tute cu mărgăritări. Atumțea nis duk'i, că-țe Uvreulu
10 il' dideà ah'iți prađi.

— Stăi tora, dîse nis, că de-aoà ș-ninte nu va li veadă Uvreulu cu ocl'il'. Z-duse apoaea în pădure și ș-u lo gāl'ina acasă. Di cađe duă gāl'ina uà cîte un oș, și di cađe duă il luà bărbatlu și-l' scuteà mărgăritarea di nuntru ș-u vindeà
15 ti cașci cîte lire. Vinde azi, vinde mîne, s-feațe omlu avūt. Nu-l' lipseà tora ni s-lucreađă, ni z-ducă m- pădure. Tricură așite ndoi aňi și ți-l' vine tu minte? «Aî s-mi duc tu hăgilik'e unoară. Inî deade Dumniđău aveare, tora lipseasce s-mutrescu sùflitlu.»

20 Cl'amă apoaea mul'are-sa și fičor'li și lă dîțe:

— Tora io va s-mi duc tu hăgilik'e, ma pînă s-mi tornu voi gāl'ina s-o-avèți multu ngătàn, s-nu v-aridă vîrnu și v-u l'a.

Dîse aiste zboare și trapse tu hăgilik'e.

Avde Uvreulu, că bărbatlu nu-i acasă. Nis di cîndo nu-l'
25 vindeà oao aușlu, nu-l' acăța somnul di inate. Ți s-facă tora?

— Na-ca va s-pot s-arid mul'area, dîse el cu mintea-l', și s-l'i l'aș gāl'ina?

Si scoală și vine la mul'area. Acața Uvreulu s-u bagă pi plan mul'area. Il' dîțe că u va, că moare ti nisă, că fără
30 nisă nu poa z-bîneađă și alte multe cîte poate z-voamă limba uvrească, țe ș-ăpile li doərme. Mul'area irà cu mintea la loc, aștirnată și nu vrea s-lo-ascultă. Ma Uvreulu, uvrèu: nu-l' țățeà gura: il' da di nă parte, il' da de-alantă, u guğileasce, pînă-l' șuță mintea. Minte șcurtă mul'area, se-aride și-l' si
35 pridă, că de! Eva, tot Evă! are piste vîrn-oară pri nisă?

Uvreulu tora niți nu z-duțeà acasă: Aoà mică, aoà bea, aoà s-culcă. Mul'area, ș-nisă băgă vreare mare pi nis și iți dîțeà, ațeà fițeà. Ună seară șade Uvreulu și-l' dîțe:

— Tora va-nî fați un lucru ți va-ți caftu! Va s-tal' ti mine

găl'ina ațea ți fațe oao cu mărgăritări; va s-u h'erg'i, ma mutreă g'ine s-nu l'a virnu caplu ș-înima.

Uvreulu l'aveă dîsă ti cap ș-ti inimă, că nis scîă că ațel ți va mică caplu, va s-fățeă multu cu minte ș-ațel ți va s-mică înima, di cahe dîă dimneața vrea s-apireă c-un trastu 5 di flurîi la căpitînă.

Ți s-facă Eva? S-nu u tal'e? Cum s-l-o-aspargă a Uvre-ului?

— Va s-u tal'ū, dîse, mea iu s-easă, las easă.

O-acăță, u tăl'è ș-u h'arse. U scoase dipri foc ș-u băgă pi 10 measă z-vînă Uvreulu s-mică caplu ș-înima. Na-l' și fičorli a mul'aril'eî iu vîn di la sculie. Cum vițură găl'ina h'artă, lo un caplu ș-alantu înima ș-li micară. Intunică seara ș-eale Uvreulu iu vîne hăriòs, hăriòs, că vrea s-micare caplu ș-înima găl'inăl'eî și vrea s-fițeare di-un-oară cu minte ș-avūt. 15 Caftă cap, no-are! caftă inimă, no-are!

— Cai li mică, ntribă Uvreulu?

— Noi, dîsiră fičorli.

Uvreulu s-feațe ca di fărmaç, cîndo vițu că alți micară caplu ș-înima găl'inăl'eî. U l'a mul'area la nă parte și-l' dîțe. 20

— Tora va-l' k'irèm dol'i fičorli.

Muma, cătaoa, țineă ma multu la Uvrèu, ca la fičorli și-l' dîse:

— Si-l' k'irèm, ma vreî.

(Necomplect.)

80. Gălina de-amălamă.

25

(Variant la cel de mai sus.)

Ș-eră, ți nu-și eră, că ma s-nu eară, nu si spuneă.

Ș-eară unoară un om; ș-aveă ună mul'ere și doi fičorli. Omul aduțeă lemne ditru munte, ditru curie, și li vindeă 30 di s-hărnea. Doil'i fičorli s(i)-duțeă la sculie.

Ună zuă fičorlu cama mare ul pălăcârși și-l' căzù mult a tată-suî s-ul l'a tru munte. Tată-su l'-zăsi: «nu pot s-ti l'au, că va s-k'erî di sculie.» G'ine ma, ti tih'e, ună zuă, cîndu căzù nă sərbătoare lișoară, nîcă și nu aveă sculie, fičorlu 35 diznòu l'i se-angrică a tată-suî s-ul l'a ntră lemne, și tată-su nu-l' o-asparse k'efea. Așl, ul duse la munte, iu tăl'ă lemne.

Cum si jucà fiçorlu, vede aclò, pi un àrbure, un cuib di puil'ù. Şi cum toţi niţil' s-hàrisescu cîndu ved puil', sàreà di hrao şi-l' zàsi a tatà-sui:

— Tatà, ea un cuib! S-ul l'aù, ma nu?

5 Tatà-su-l' zàse:

— L'a maşi un oû ş-alanti alasà-le s-li facà puil' şi s-li l'ai altà oară.

Şi aşi! Dupà ţi tál'è tatà-su lemne, li ncàrcà şi trapse a casà de adùn cu fiçorlu. Calea aflarà un uvrèù. Cum sunt
10 uvreil'i, l'i ntribà, di-se aù ţivà trã vîndere. Omul zàţe:

— Nu! dic'it aistà furtis di lemne.

— Altu ţivà nu avèţi?

— Avèm, greşte fiçorlu ş-un oû, ma nu-l vindem, cã easte a neù.

15 — Nu va zbor, se-amèsticà ş-tatà-su a fiçorlu, cã-l a lui oûlu.

— Vinde-l, faţe uvreùlu, cit caţà, iţi misur tu minà.

— Nu-l vindu, l-u toarnà omul, si-ni dai ş-unà sutà di lire curate.

20 Aşi cãzurà tru pãzare. Uvreul il' zàţe:

— Ţi daù dao sute? Omul zàţe:

— Şi trei sute si-ni dai nu ţ-ul vindu.

Aistu ş-o aveà, cã uvreulu faţe şicae. G'ine ma uvreùlu dădeà ca de-alih'a fluriile. Omul ma vizù, cã ş-aflà dracul cu
25 uvreùlu, ta s-ascapà di nàs, il' zàţe:

— Dă-mi ţinţi sute di lire şi l'a-l oûlu.

El aşi zàse, se-ascapà di uvrèù. Uvreùlu, troarã scoate ţinţi sùtile di lire, li misurà şi-l' li da.

Limnarlu ş-fricà ocl'il' di ţi videà. Nu l'-u ncăpeà mintea
30 virnă-oarã, ca şicaea lui s-easà ca-de-alih'a. Şi nh'ipse lirile di na stînga şi fuga acasã.

Alantã zuã narze earã tru munte, l'a şi alantu oû ş-ul vinde trã nica 500 di lire. Tru sone acatã, cu de-aoà, de-
aclò, şi gál'ina ţi uà aiste oauã, şi-ù duţe acasã fără s-u vindã,
35 Tura omul, dupà ţi s-feţo avùt, vru sã se-alasà di limnàr sã s-facà prãmàtâr. La fugã, l'-zàse a mul'er-sai:

— Mul'ere, tura mine va s-fug; na ţ-alàs dao sute di lire, fă ţi ştiî, şi mutreà s-faţi icunomie, pînã va s-mi tornu io; maşi gál'ina s-nu ţivà di pate ţivà, cã capul ţ-ul tal'ù ş-altã nu!

Mul'erea dădeà di cap:

— G'ine, s-nu-ți imnă mintea, s-nu ai gailee, că di zborlu a tău nu va s-es. Găl'ina de-amălamă va s-o am angătân.

Apoea, s-bășară și s-dispărțiră, năs trapse calea și ea rămase a casă. 5

Nu tricù nih'am di k'irò și uvreūlu ațel trețe pir la casa mul'èril'eî, ună oară, dao ori, ași că mul'erea, șurtă di minte, ș-arcă mirak'a pi năsu. Ma napòl ul cl'imă pi prînzul, pi țină, că s-fêțiră oaspiți bunî. Ună zuă uvreūlu u băgă s-tal'e găl'ina de-amălamă și năsă lo-ascultă. 10

Pînă s-ajungă prînzul, ea-l băgă tu dulape. Na-l' și fiçor'lî viniră di la sculie și ca toți fiçor'lî ahurh'iră s-caftă pi tru casă, ta s-află s-mică țivă. Cîndu dișcl'id dulapea, ți s-veadă? Pull'ū friptu. Arak'e cama marle capul, cama nîcul înima și glîp! tru pîntică. 15

Ajunze prînzul, ea-l uvreūlu, că si ma așterne pi measă și cîndu vede că găl'ina nu are cap și inimă, si nvirină și si scoală s-fugă. Mul'erea-l' fațe:

— Șezi, vrutul a neū, nu fuzî, tri ți fuzî?

Năsu l'i spuse, că ma nu este găl'ina întregă, nu măcă. 20

— Ți fațim, ul întrebă mul'erea?

— Ma vrei tra s-g'înu altă oară și s-h'im cu vrerea ți ne-avùm pînă tura, s-l'-acățî fiçor'lî și s-l'i tal', s-lă scoți capul și înima.

Și ași băgă să ncălzască apa, s-l'-upărească și s-l'i moară. 25 Cîndu caftă fiçor'i, no-are fiçor'i!

Că s-vidèți ți s-fêțiră fiçor'lî.

Fiçor'lî avziră tute, fuziră de-acasă și imnă, imnă, ajùm-siră tu ună hoară mare. Aclò frățile cama mare îl băgă pi frati-su la un' prămătâr si nveață zinate, că eră nîc. Ul băgă 30 mași tră pîne, fără si-l' caftă plată. Prămătârlu, stică vizù, că nu-l sârțină greăūă, tra nă pîne mași, ul lo.

Tura ți s-zățim? Fiçorlu, ți mică înima, ascuk'à tot gălbine; ațel ți mică capul, di minte multă, ți-l' dipuse, s-fețe amiră. Nîcul eară ațel ți scuk'à flurîl; g'îni ma năs nu ștea, 35 că scuk'e flurîl și mași cîndu s-turnà di lantă parte, videà fluria m-pade și u luà și u dădeà la domnu-su, că năs ș-o-aveà că a domnu-suî căzù. D-îu si știbă năs, că este a lui, cîndu el nu aveà niți găzetă? Ș-apoea pistipseà, că

domnu-su le-arucă flurille, ta s-veadă sti-că este pistimèn, ma nu.

Ași tircù nih'àm di k'irò.

Tr-ună zuă domnu-su l'-zâțe a mul'er-sai, că fiçorlu aistu
5 are angl'ițată inima di pull'u di scuk'e flurii. Ai s-ul tãl'ëm
și s-l'-u scoatim, s-u ngl'itãm noi.

Tri tih'e, doamnă-sa erà mul'ere cu inima bună, și-n calea-al
Dumniđă. Ași năsă acl'imă fiçorlu ascumtișalui și-l' fațe :
«H'il'ú ! ea cum și ea cum, domnu-tu are tru minte s-ti tal'e.
10 Min tine, mine, cîndu va s-aduți carnea din pázare si-l' zăți,
că vreți s-fuzi. Ma s-ti ntreabă, ți nu stai? si-l' zăți, că frati-tu
ți dimindă s-nerzi la năs.»

Fiçorlu, cîndu avde aiste zboară, s-niră și fețe cum lu nviță
doamnă-sa. Calea ți-l' vine să scuk'e. Și cum s-toarnă, na-ũ
15 fluria ! Čudie mare ! «Bre ! așa fu lüğuria, ș-zăse năs tru
minte ; tura eũ escu ma avut di toată lumea.»

Ajumse, imnida, imnida tu nă mare pulitie. Aclò erà adu-
nată lumea cu paitonurî, calești, di nu aveà cum s-treți. Di
un di alantu năs află, că nauntru tu pãlate s-află *Mușata-*
20 *Locluș*, zina cama mușată di toate, și că tri nă vedere, caftă
nă furtie di flurie. Tră zațe minute năs fețe furtia și s-duse
di u vizù. G'ine ma nu-l lăsară ma multu di ținți minute și-l
aguniră. Năs ese afară și eară intră cu furtia de lire. Zina,
ul vede aruptu-partal și s-niră d-ũ l'i scoate ahăți prați. Di
25 aistă, ul l'a nuntru ș-ul ține la țină, s-țină deadun.

După ți pitircură, *Mușata-Locluș* lu mbeată și-l calcă pi
inimă și-l' arsare din-oară inima di gãlină ș-u ngl'ite năsă.
Dimineața l-l'a și-l scoate nafaară. Cîndu s-dizbeată și-ș g'ine
pi minte, scuk'e ca ma naintea, nu-are flurie ! Lele ! tura
30 ți s-facă ? șarpe laiu ți-l are mușcată !

Ș-u băgă si z-ducă, să s-neacă !

G'ine ma eară nu o-află bună. Ți va s-đică lumea ? Că nu
fu gone s-bînează.

Aclò iu s-duțeà, na vede trei furî. El' si ncăcã, că nu si
35 ndrizeà, cum să mpartă trei lucre scumpe :

Nă *k'ilime*, care, ma s-șideà omul pi năsă, fuzeà ca vimtul ;
ună *căculă*, ma s-u băgà n-cap, nu-l videà vîrnă ; și ună
pătãriçe cu cari s-dădeà ună m-pade, troară ișã pãlate, bi-
sèrică, iți vrea.

Fur'î, ma-l vizură, il' si angricară a lui :

— Na, h'îi frate tine, s-nă li mparță ?

Năs lă zăse:

— Multu g'ine, s-vă li mpartu, țe mare lucru; di cit ascundeți-vă după k'atra țea di aclo s-nu vidèți, cîndu va s-aruc s scurțița.

Aiști se-ascumsiră și fiçorlu ți fațe? Așterne k'ilimea, pune căcula n-cap, l'a pătărița n-mină și s-fațe nivizut de-aclo. S-niiriră, strigară fur'î, ma aistu azbură.

A lui l'-ardea di arușinea și-l' fețe Mușata-Locluî. Tura și 10 fațe năs? Ndreptu trazi la zînă fără să ntreabă și fără să-l veadă suflit di om; șade pi measă cu nîsă, măcă di măcare l'eî, că s-niră Mușata-Locluî, cum di mică ahîta măcare, ahât curundu și tut nu-s sătură. Nu ștea, că mușatul-a-mușatlor l'-măcă cama multa măcare. Ași tricù oară multă pînă cîndu, 15 nu știu cum fețe și-l' căzù căcula a Mușatluî-a-mușatlor. Ași Mușala-Locluî, nu k'are k'irò, l'-arak'e căcula, k'ilimea, pătărița și-l scoate afoară dizndù.

A mușatluî nica ma mare arău il' vine. Spinzură capul și nu știă ți s-facă. Ași, ș-lo mintea la cîçoare și o-adună 20 s-k'arâ tru munță. Cari lu strimse foamea și nu aveà cu ți si-ș u frîngă, na, da di un mer ncărcăt cu mere. Trazi cu k'atra și surpă ună poală. L'a ș-măcă. G'ine ma nu trec niți 10 minute și-l' crescu niște coarne, ca di boû. S-niră măratul și zățeà :

25

— Nica drac nu mi feçù.

Imnă ca ma nelo, da di altu mer ncărcăt cu mere. L'a ș-măcă și de-aiste. Cîndu ți s-țã veadă ocl'il' ? Coàrnile cad di singure. Așia-l' vine inimă la loc. Ți fațe năs ?

Adună un coș di mere și s-duțe pi la pàlatea iu șideà 30 Mușata-Locluî ș-acăță si strigă : «Aide mere, mere», cum si strigă.

Mușata stiteà la fireastră și cîndu li vizù mèrile ațele roși, limba apă-l' lăsă n-gură. Troară s-măcă, că s-nu-l arucă crud. Pitrețe nă feată și-l' cumpră ună ocă. 35

Fiçorlu cit il' vindù ș-aòà fac alantî. Tru patru sute di guve se-ascumse.

Nu apucă s-mică mușata și na ! l'-ișiră coàrnile, că ți si pàreà, că va s-ti mbùiră.

Tura, ți ti fați tine lae ș-tih'ilaе !

Cl'imară cama bun'li g'atri, cama știuți'l' oamiñi, ma virnă nu putù s-da cale, nu putù s-află g'itria.

Mușatul aistu ți fațe? Da alagă tru munte, adună di mē-
5 rila, ți mā s mǎcǎ, coǎrnile cǎdeǎ, stricoarǎ zama lor tr-unǎ
șișe, aflǎ nǎ precl'e di strane ma bune, nǎ capelǎ naltǎ, și
trețe pi la pǎlate și strigǎ : «*aǐ g'atru, g'atru, cum nu s-aflǎ
altu!*»

Lîndita, ți ș-aveǎ dorlu, cum suntu toți lîndiți'l'i, țe așteaptǎ
15 sînǎtate di șil'e, di pal'e, di noarǎ pitrețe s-ul cl'amǎ. Huz-
mik'ǎrile fac: aleǎ doamnǎ! nu nǎ vindicarǎ g'ațǎrǐ avzǎți
și știuți, di nu l-ascapǎ țivǎ, va s-nǎ vindicǎ aistu?

— Meți, zǎse Mușata-locluǐ, ți ștǐl d-ũ arsare l'epurle?

Ul cl'imară dicara. Agǎrșil si spun, cǎ și huzmik'ǎrile tute
15 aveǎ coarne, cǎ ș-nǎșile mǎcarǎ mere. Așǐ, cum intrǎ fiçorlu-
g'atur, lǎ dede s-bea cǐte dao-trei k'icute di zamǎ și ca ti çudie,
coǎrnile cǎzurǎ di nǎ cale. Aiste alaga s-l'i spunǎ și ali Mu-
șati-a-Locluǐ știrea aistǎ hǎrioasǎ. Tura g'ine la mușata jonle
și-l' zǎțe pi altǎ boațe s-nu-l cunoascǎ: More ți ved? coar-
20 nile atale acǎțarǎ rǎdǎțǐnǐ! Tine vreǐ mbitare, cǎ prinde
s-țǎ li tal'ũ?

Nǎșǎ ți s-zǎcǎ. Mbitare? mbitare. Aistu u mbeatǎ, u calcǎ
pi ñimǎ, l'i arsare ñima di gǎl'ina și u ng'ite. Apirǎ dim-
neața, cǐndu g'ine aistǎ pri minte ș-ascuk'e, vede, cǎ-l-u lo
25 ñima! Fiçorlu mușat il' cǎftǎ ș-k'ilimea și cǎçula ș-pǎtiricǎ
sti-cǎ va s-u vindicǎ. Nǎșǎ scoate și-l' li da, mașǐ sînǎtatea
sǎ-șǐ aflǎ.

— Tura, l'-zǎțe nǎș, tru mǐnǎ te-am, macǎ vreǐ s-ti vindic,
cu ațeǎ, cǎ s-ti l'aũ niveastǎ.

30 Nǐșǎ, joacǎ preftul di bileae, ma g'ine s-ul l'a di pri-cǎ
s-armǐnǎ cu coarne tri nividere. Ș-așǐ s-loarǎ.

Si trețim tura la frǎtile alantu cama mare.

Marle, dupǎ țe ñnǎ multu k'irò, așumse tu hoara ami-
rǎluǐ. Erǎ naltu pi zǎlile, cǐndu mǎratul di amirǎ arcǎ pē-
35 talile. Tr-ațeǎ cǎ aveǎ h'il' nǎ turmǎ, aști si ncǎcǎ, carl-
di-carl s-ajungǎ pi scamnu. Atumțea lumea di aclò, ta s-nu
s-diñicǎ ca cuçoți'l' frǎțil', bǎgǎ, cǎ ațel s-h'ibǎ amirǎ, ți va
s-poatǎ s-treacǎ dimineața pi su pǎlate. Tri cǎsmete, cum
s-fețe, cǎ naǐ ma ninte di toți tircù aistu fiçòr. Toți il loarǎ

ul anvărligară și strigară: s-bînează noul amiră, s-lă bînează.

Năs se spare, s-nîră, cum ași? Atumțea-l' spūsiră, că ași s-ligară, că ațel țî va s-treacă tru oară, s-lă h'ibă amiră. Macă-l' ași, intră tru scamnu și dumneă. 5

Nu după multu, frati-su ca ma nîcul l'i si fețe dor di frate și vru să l' caftă. Imnă, imnă, ajumse și tu hoara amirălu. Cariște cum tirțea nsintea pâlătîl'ei, na, lu vede pi frati-su Aistu s-priimnă tru grădină. S-toarnă cîtră un om avig'itòr, țî stăteă la poartă și-l' zățe: 10

— Nu ti ntreb, așteaptă amirălu? Voî si-l' grescu dao zboare.

Amirălu, om bun, lo-aștiptă dî-unăoară. Nîcul frate ul cunscù pi marle, ma marle nu putù s-ul cunoască pi nîcul. Nîcul întrebă pi marle: 15

— Măril'a ta, nu avuși un frate?

Amirălu, după țî s-mintuî nih'am, ș-aduse aminte di frati-su și zăse:

— Avuî, ma nu știu, sti-că bînează nica.

— Am mine țescu frati-tu, curbane! 20

Atumțea s-loară di gușe, s-bășară, plîmsiră di hrao ș-u fêțiră sârbătoare mare și ca frate bun, u mpărțî' amirăril'a pi njumitate cu frati-su.

Apoea lă vine dor di casă și vrură să-ș veadă tată-su. Tatăl, după țî s-turnă ditru axeane, caftă găl'ina și mul'erea 25 zățe, că găl'ina azbură. G'ine tri găl'ină nu-l' fu ahăt ardu, cît tri fiçòrl'i. U ntreabă năs:

— Fiçòrl'i lu l'-ai?

Năsă cățaua:

— Muriră fiçòrl'i. 30

— Macă muriră, lu-s mărmlintile s-li ved?

— Dede nă ploae mare ș-li nică, zățe nisă.

Fiçòrl'i, carî trăpsiră calea cu nivestile, fiçòrl'i și cu tăbùrî di oaste multă, ajumsiră ningă hoara lor. Tru mărzinea di hoară alăsară nivestile și tută oastea ș-apoa si nviscură tru 35 strani di țiritòrî și intrară n-hoară. Ajungînda la casa lor, bîtură pi poartă, lă si dișcl'ise ușa și acățară s-caftă ajutor și să-l' lasă să doarmă noaptea acò, că-s axinți și nu cunoscu vîrnă din hoară. Aiști-l' lăsară. Noaptea ș-adùsiră

ș-nivèstile cu fiçor'li și cîndu-l' ligănà nițil' tru sârmăniță di amălamă, lă cîntă dădile a lor :

— Lele, lele h'il' a noștri, si șteare papul a vostru, că tru casa lui v-aflăți, cari-ște și harao va s-facă.

5 Și ași lă cîntică cama diparte.

Papul și ascultă aistu cîntic, plînzeă cu lăcrini, și va s-h'ibă ș-aistă. Năs nu putù s-aravdă și intră tru oda lor și ntribă :

— Nu-ni spuniți, și s-cl'amă cînticul aistu, și-l cînticăți ?

Aiști șed și-l' spun toată isturia, cum tricură și și tricură 10 și că astăzi sun amirăți.

Laflu auș nu lu ncăpeă strănile di harao. Ș-ul loară tru pâlăte, ul băgară în coh'e di tirecù nă bană, nu s-fațe cama bună tru aușatic.

Pi cătaoa di mumă o aùmsiră cu cătrane și o-àrsiră tru 15 lemne verzî.

Părmis știăm, părmis aspùș,

Cum putù, ași v-arăș.

(Spus de Spiru Olde, elev în cl. I. comercială, din Moloviște, Macedonia.)

81. Țitatea-l G'urî.

Eră, țe nu ș-eră

20 Eră un amirău. Aestu amirău aveă trei feate și trei fiçori. Dapoea după k'irolu țe vrea s-l' vînă moartea amirălu, alasă zbor cu limbă di moarte a fiçorlor și lă dîțe :

— Fiçor'li a me! Tuși udat'li si-l' dișcl'idèți, si-l' mutriți, t-un udă maș s-nu intrăți și s-nu-l dișcl'idèți.

25 Ahtare dimîndare lă feațe și lă dîse nica ună :

— Cari-ți-do z-vînă z-vă li caftă feătile, s-li dați inveaste, s-nu li ținèți.

Aestă dimîndare nica lă feațe ș-apoea ncl'ise ocl'il' și trapse tu lumea lantă, d-ju nu s-toarnă virnă.

30 După puțin k'iròtù vine un Amurgu și caftă feata cama mare nveastă. S-minduiră frațil' :

— Cum s-u dăm la Amurgu, nividùt om, s-cl'amă dip ? și dol'i cama mări dî'siră, s-nu u da, ma niclu z-băgă de-a mutră : s-u dăm, s-u dăm, s-nu-l călcăm zborlu cu limbă di

moarte a tată-nuî, că multu știüt erà l'irtatlu și vah' ștea nis țivà!

Și acșè u deădiră al Amurgu și-l' deădiră ș-ună dulă dinăpòî.

După un an vine un Nađă-Nopti ș-căftă ș-alantă nolğicana. 5
Eara, dol'i nu vrură s-u da, că de ! cum s-u scoată din casă feată vrută, soră aoà năparte și s-u da nađă-nopti la nividùt, nicunuscùt di virn-oară. Niclu nîpòî z-băgă: Va u dăm, va u dăm, s-nu ișem di grallu cu limbă di moarte al l'irtat di părinte! 10

Și u deădiră ș-aestă.

Tut acșè vine dup-un an An-đare tă nica feată. Dol'i frați nu vrea cu viră trop s-u da, că acșè s-loară dupu mintea nicluî frate și nu viđură surări tr-ocl'i nica nă oară. G'ine ma niclu, cara z-băgă de-a mutră s-u da, ș-u deădiră sora 15 nică nveastă lo-An-đare.

Ș-aistòr doao surări le-aveà dată cite nă dulă.

Dup-un an s-mintueaște niclu frate :

— Noî trei surări avùm, tute k'irute ; noaptea li mărtăm. Țivà nu fu grallu a tată-nuî, că pînă tora nu z-viđù țivà 20 tu pade. Maș cit nă k'irùm surările, ș-lo cama multu li loaî pri gușe.

Il mică sarak'a multu. S-mindueaște el :

— Va neg z-dișcl'id udălu ațel țe nu nă alăsă.

Și acò nuntru aveà nă față di nă feată, mușată cum nu 25 s-află altă. Scrià nuntru, că ațea feată se-află n-Țitatea-l-Gurî, și niclu cum u viđù, il' k'ică tru inimă mare dor tă ia. Di oara țea l'intră n-cap s-alagă, loclu s-lu toarnă di a-nantă parte și s-o-află, că fără nîsă, țe u vrea bana ? Nk'isi ta s-nagă după feată. 30

Nis fuđi pi ascùmtalul di frați și carî imnă un an di đile, ease t-ună pădure greao. Acò află nă casă, nă pälate mușată și rămîne cu gura căscată, cum s-află tu pădure greào ah-tare pälate.

Tută pälatea erà vărîgată cu murî nalți și nrafoară aveà 35 un șopot cu apă rațe.

— Aî s-mi discurmă năh'amă, đise nis, la șòputlu aestu și s-nî-astingu seatea.

Șăđundalul, țe șăđù m-pade, ta z-discurmă năh'amă, vine

nă dulă s-umplă bucl'îta. Aestă dulă era ațil'ei și el cît u viđu, ș-u cunuscû, ma nu-l' dăse țî poçul z-bea apă nă oară. El lo poçul, biù apă, tru poçû. Dula lo-aduse la doamnă-sa.

5 Acò mișî ațea casă goală aveà.

Lo sor-sa ta z-bea apă, il' viñe nelu n-gurã ia, cã-i a frate-sul ñic și ntribã dula :

— Ți om are la șopot ? Cã țe nu-ñi spunî ?
Dăse ia :

10 — Ñi si pare, cã easte frate-tu ñiclu, cã mu

— Tora s-ñeđi si-l' grești, z-vinã pîn-oà !

Z-duse. Viñe frãtiple, s-loarã di gușe, z-bășarã erã di doî anî nividûșî.

— Cum, tine sorã ești aoà pi ahtare radã ?

15 tãm di tatã, ti deadim cum nu vrum ?

Dapoea avđã ròputu, cã vineà Amurgul. Ațe un țiriũ, țe micã ș-oamiñi, cum mișî un pul'ũ tine loclu tut s-trundueà di a lui roput. S-avđã ca diparte, ma ș-treile dîle li fãțea trei orî ș-ma

20 L'-dăse sor-sa :

— Frate vine bărbatu-ñu, di s-nu ti micã.

Și lo-ascumse t-unã fridã.

Amurgul erã avinare. Vine n-casã, aduțe l'epu porți ș-alte din-anùmirea tă micare. Il' dãte

25 — Mul'are, țe anurzește carne de om ?

— Ți si pare, bărbate ! Carî cuteadã z-vinã niți pul'ũ ?

— Mul'are, mutreà g'ine, cã ñi-anurzește car
Il' dăse mul'area :

30 — Em carî ț-anurzește, ți va-l' adãri s-fure

— S-fure un di frațil' ma mări, va-l' mic, u va-l' fac. Ma s-fure frãtiple ñic, nu-l' fac țivã și el s-feațe di-ñi ti loaî niveastă. Ațel lo-am fratsã-ñi caftã, va-l' daũ.

35 Dăse mul'area, cã frãtiple ñic easte și lu scoa Atumțea niși s-loarã, z-bășarã și-l' ținũ uspêt z-veadã cu sor-sa, s-l'i treacã dorlu și mirak'a.

— E ! frate, Amurgu, mine am anang'e s-aflu Țitãtea-l-G'urî. Aestã mirak'e am și nica unã : mi

...
...
...

Amurgul I dăse

— Mine ve-ți sune în...
...
Noaptea...
am alăgată...
ce-i tu...
ce-i tu...
ce-i tu...

Tut acșe, așumse dăp-un an, la pâlata a' Nađă-Nopți.
Această pâlata era năpătu tu nă pădure grea și...
cum adră cu Amurgu, adră ș-acó fiórlu. Vine daia și a apă-
arec nelu ș-apoea lo-acfina sor-ca și tut acșe lo-acumse ș-
rize bărbat-su și nu-l feate slăbintă, că fu nielu. Seră d'
mării, vrea-l mică ună mișcătura.

Șađu fiórlu acó n-uspêț nao đale și apoea đăse:

— Mine de-alih'a că tá soră vină, ma am ș-un dor tru
nimă: Alăg s-aflu Țitatea-l-G'uri.

Li đăse Nađă-Nopți:

— Aoă ma nco easte Țea sor ma nică, un an cale. Bărhatu-su
k-ac-amă An-đare. Așel poate ș-cunoased, că s-fate șain, cindu
ra ș-are alăgată loc multu. Mine avđitá no-am di Țitatea-l-
G'uri,

Fuđi nielu și nase la sora nică. Feate tut acșe, cum feate
a surările ma mări.

Li đăse al An-đare:

— Mi hársi, e-af(hai) surar, de...
tu k-eptu, Țitatea-l-G'uri. Cu...
An-đare l-u turna.

— Multu loc am alăgată...

no-am. Mađi amirău...
noară to-an adună...
ved și cite avdu...
Și treli điniri Amurgu...

mără di nis, li deat...
ș-el dimindară...
ș-e, vai h'ibă...
Fuđi fiórlu...
rálu a puil'lor...

it mărđinea loclu.
ea-l cătao di feată;

, ta s-nu u mărită
că nisă aveă doao 5
il' tál'a caplu.

nă oară moare, ma
i ti ntreb: Loc are

10

la pâlata. Il' đăse

căvulea Țe băgă

15

estu lucru mi mu-

gone-aleptu și-l'

li, Țe pățiră ș-alți 20

nk'isi de-acasă li
iut. Țe-i să s-facă,

25

ibă tuți măr'i a-

lálu a featil'eí. S-

Feata durná cu
eoare. Fiórlu li 30
ă și-l' trapse ună
i bășată, ma Ți s-
utriră, ni om, ni

i váță nu s-află 35

cindu sun to-aní!
ae, cu tut-că știă

am lă fu ligătura,

le-l' Amurgu, Nađă-Nopti și An-đare și lu ntribă, și caftă ?
 țe dor mare l-pimse tu mărđinea loclu' ?

Dăse fičorlu :

— Ți s-h'ibă ? Am nă rană tru inimă și nu z-vindică, dic'it
 5 cara s-aflu iu-i Țitatea-l G'ur'ı. No-acleni pul'i s-lă fați nă
 ntribare ?

--- More, dăse amirălu a pul'lor, se-aveai vinită nă đua
 ma naintea vrea-l' afli tuți pul'i. Tora, de ! c'it fuđiră !

— Am și-i čarəa ? și nă s-fațe hala ? Mine s-mi tornu fără
 10 s-fac țivă, dupu țe-alăgăi ahintu loc, ma g'ine s-mor !

Amirălu a pul'lor, c'indu-l viđu ah'it aleptu-ğone, cum s-k'arā
 ahtare tinireăță ș-ahtare ġuneață, ai ! s-l'-acl'amă ninga nă
 oară pul'i tuți.

Acșe l'i cl'imă năpdi și pul'i se-aspăreară, că țe vai h'ibă
 15 aestă, că năși nă oară to-an aveà ndreptu la uspèt ? Și vi-
 n'iră pul'i năpdi și l'i ntribă amirălu a lor :

— P-lu alăgāt ș-p-iu azburāt, nu viđuț, nu avđit, iu-l' đac
 Țitatea-l-G'ur'ı ?

Un di un să ntribară și đăsiră, că nu știm.

20 -- H'iți tuți aoațe, ntribă amirălu ?

S-misurară tuți și viđură că miș nă orne moașe s-curmă
 di uspèt ș-armase n-cale. Amirălu pitricu s-o-aducă. Și na-l'
 doi vultur'ı țimsiră ārăk'le, s-aripidinară tu cămpu, iu ș-aveà
 rămasă orna moașe, și-u loară pri peane și pină s-ascük', na
 25 și-u mușica. U ntribară și dăse ia :

— Mi, cum s-nu știu ? Acò-ni k'irù l'irtatlu ornul, bărbatu-
 nu. Acò ș-alăsă oāsile. Easte c'itā iu ascăpită soarle : Acò-l
 đac la Țitatea-l-G'ur'ı.

Amirălu a pul'lor apoea l'-adră nă bunăteăță di l'i scrie
 30 trei grămăte, ta să s-facă pul'ü, muscă și furnică. Apoea-l
 pitricu oară-l' bună cu orna deadun.

Cara s-feațe cu grama pul'ü, eră s-facă un an pină n-Ți-
 tatea-l G'ur'ı, u lo ti trei đăle. Apoea car'ı ađumse acò, orna
 l'-alăsă sinătate și s-turnă. Năs g'uvăsi grama și s-feațe om.
 35 Ația, n-Țitatea-l-G'ur'ı, eră hoară mare. La murlu di țitate
 află nă moașe. Sta di-l' đățe moașă :

— Fičor-aleptu, fičor-aleptu, țe cafti aoațe ? Nacă viniși
 tă feata amirălu' ? Mulți ġoni-alepti, mulți h'il' di domni-
 mări și di amirăți ș-aflară moartea di lücurlu aestu.

Ficorlu dăse, că el t-aestu lucru vine dit mărđinea locluı.

— Crima pi ğuneata ta, muşat-ğone, c aţea-ı cătao di feată; mulţi ş-micară caplu tă nısă.

Feata ţea ş-avea băgată tatu pi ğurăt, ta s-nu u mărită pină nu va s-află om si-l' spună seamnăle, că nısă avea doao 5 seamne. Cari-ţi-do nu duk'à şi nu li făţea, il' tăl'à caplu.

Il' dăse ficorlu ali moaşe :

— Las h'ibă, mae, nu cărteaste. Omlu nă oară moare, ma tinir ică ma auş, ună faţe. Maşi ună va-ni ti ntreb: Loc are la tine si staū. 10

— Un udă am, stăi!

Alantă duă s-lă, s-k'iptină ğonile şi trapse la pälate. Il' dăse amirăluı, că vine tă feata-l'.

Amirălu l'i scoase şi-l' cintă cartea cu căvulea ţe băğă feata. Apoea lu ntribă s-fure-că ţine. 15

— Cu mîni ş-cu ğoare, dăse năs, io t-aestu lucru mi mutăi di viñu dit mărđinea locluı.

Al amiră il' vinea cum s-k'ară ahtare ğone-aleptu şi-l' dăte :

— Mintuea-te trei dăle şi ntreabă s-avđi, ţe păţiră ş-alfi 20 ğonı alepti ş-apoea z-viñı.

Ġine ma ficorlu dăse, că nıs di oara ţe nk'isi de-acasă li ştea taha tute şi nu va s-aşteaptă niţi minüt. Ţe-ı să s-facă, nă oară ma naintea.

Il' dăse amirălu :

25

— Macă-ı acşe, z-viñı mine, cındu va h'ibă tuţi mărli a-dunăţi.

Năs noaptea s-faţe puł'u şi z-duţe la udălu a featil'eı. S-feaţe furnică ş-ınră nuntru pit cărpitură. Feata durñă cu doao ţeri aprease: ună la cap ş-alantă la ğoare. Ficorlu li 30 mută ună tu loclu alintei ş-apoea s-aplică şi-l' trapse ună băşare ali feate. Feata z-diştiptă, că se-află băşată, ma şi s-află? Aţel s-feaţe muscă. Intrară dülile, mutriră, ni om, ni k'etre. Ficorlu il' viđu seamnăle.

— Va şi si părü tu vis, il' dăsiră, că ni vaţă nu s-află 35 aoaşe. Acşe pat featile şi nu vor să s-mărită, cındu sun to-añı!

la, mintioasă multu, nu dăse ma multe grae, cu tut-că ştiă năsă, că fu băşată de-a ğınealuı.

To-apirită ficorlu-aleptu vine la pälate, cum lä fu ligătura,

g'ine ma feata s-feațe, că-î zăifcă, niputută ș-amină tă ȝua lantă.

Seara năpõl fićorlu-aleptu trapse la feată, cum și ștea. Ia s-fățeà că doarme. Cîndu s-aplică di u bășă, ia-l' gri di nă
5 cale :

— Tine h'iî mästurlu ȝe le-adări aeste dot? Tora z-veđi cum ti spinȝur.

— Ea va s-mi spinȝuri, ea va ti tal'ũ, ȝăse ĝõnile-aleptu. Mine nu h'iũ di aȝel' ȝe lă se-aspăr oc'lul di aũmbra-lă.

10 Ea, ninvițată cu ahtare gralu, li ca umplũ și u turnă cu-venta di nă oară :

— Mine ahtare bărbăt inimõs caftu, ma, ea spune-ni cum pitrumsëși aoà ?

El l'-aspuse puterea lui vîrtoasă.

15 — Am cum nu te-aflăm aseară noi, ȝi mutrîm tut udălu.

— Na me-aflăt, că mi fecũ muscă.

— Ahtare bărbăt caftu ș-mine, ȝăse năsă. Tora sã știi, că va-ȝi aĝut ș-mine.

To-apirită nase ndreptu, fora, fără frică fićorlu-aleptu.

20 Il' deădiră un cal at ș-un bucâl, sã z-ducă s-lu umplă t-ună apală, și sã s-toarnă cu calu ampatur(l)ăt și s-nu z-vearsă k'icută. Ma z-virsă nă k'icută, il' tãl'à capul.

Ia lo-aĝută ĝõnile-aleptu, că-l' deade un nel, ȝe ma-l băgà to-apă, ng'iȝa apa și acșe năs putũ s-aducă bucalu mplin.

25 Cîndu aduȝeà bucalu cu apă, viȝũ nauntru cum fraȝil' a lui z-băteà cu altu amiră și plămse și-l' k'icară treî lăcriiũ tu bucâl și apa s-cuturbură. U viȝură adunaȝl'i apa cuturburată și ȝăsiră.

— Apa-l cuturbură, s-lu spinȝurãm.

30 Atumȝea ȝăse năs :

— Apa s-cuturbură di lăcriiũle a meale, mea nu dot, că nu loaî apă d-ũ lipseà.

— Că-ȝe plămsiși, lu ntribarã ma mărli ?

— Plămșu că fraȝl'i a mei, — viȝũl to apă, — z-bat cu alt

35 amirăũ, cu Amiră-Laũ.

— Ami tine h'iî de-amirăũ h'il'u ?

— Mea cum v-u avũt, că h'iũ h'il'ũ di mastur ?

Aspuse ĝõnile aleptu apoea ȝe cură anãmisa.

U loarã apa, u cãftarã și o-aflarã pi zborlu a lui. Nica

un gardu aveà s-antrisară și s-fățeà pi vrearea lui. Aestu gardu erà, s-albă, ca h'il'u de-amirău trei l'undări c-a tată-su.

— Mine vă-l' aduc, dăse el.

Viđu feata, că l'-u poate el și vru s-easă ma gone di nis ș-acò tu adunarea ți-l' vine a l'eî, l'i si șuță mintea dipri 5 buna, și nu ma vrea s-lu l'a ti gone, că gri:

— Stați mări, c-am ș-alte zboare tă dăcă.

Și tu oară își disfațe mușatlu k'eptu și luina ș-lămbia l'-u deădiră tu ocl'i a gônulu-aleptu s-lu k'ară. Omlu căđu m-pade di mușuteața l'eî și ia gri, si-l tal'e, cătaoa. 10

— Nu gri, năs. Am graiu: Căđu di marea-l' mușuteață.

Gri năsă eara:

— Carî e-ațel arbure, cu disile frindă albe, disile lăi?

— Mare lucru ș-aestu? Anlu cu dălile ș-cu nòpșile, gri gônile mușat. 15

Tută adunarea plăsciniră pálnile și tată-su ali feate ișe di gurăt. Feata plămse de-arău, că nu-l' si feațe a l'eî, ma n-cot! Ma tută aștiptarea l'erà la l'undări. Lu ntribară mărl'i:

— E! gone-aleptu, ai tine l'undări?

— Băgâți nă oară, cîndu z-vă l'-aduc, dăse fiçorlu. 20

— Mine s-l'-aduți!

Fiçorlu ș-aduse aminte di per'i dați di điniri. L'-aprease și ea-l' iu vîniră treil'i tru minută. Lă spuse halea fiçorlu.

— Nu ți-u mică inima, că nu pați țivă, dăsiră el'.

Apoea feățiră nă culutumbă și s-feățiră treil'i l'undări: 25 Aslàn, Caplàn și Șain. To-apirită l'a s-nagă la pâlata și-l' greaște amirălu:

— Scoate-l' l'undarl'i, cara-ți da di mină, să s-alumtă cu a mei.

Il' sârgl'i amirălu, mea carî acățară s-aurlă și să zg'ilească 30 a fiçorlu, tuți gùvile acățară. Amirălu cît nu asurđi di aur-larea lor. L'undarl'i amirărești o-dunară coada, ca țivă că-țălüş ningă viră cine di la oi! Atumțea tuți il' dăsiră, că vor s-facă numta, mași s-fugă l'undarl'i d-lu vîniră.

Ș-acșe s-feațe, cum fu cama bună și fiçorlu ș-lo mușata 35 nveastă.

Bină năs aoațe ca đua țea alba. Feata nu ma putea țe si-l' facă, ahită vreare-l' aveà.

Nă đua ișe cu avig'itorl'i a lui să s-priimnă buđa de-amare

s-l'a vimtu. Acò iu s-priimnà sàrgl'i un Đin dit amare sà-l
 beà viü. Ask'erea se-aspàrè. și fuđi, di micà loclu. Lo-alăsară
 ġònile-aleptu singur-singuric sà z-batà cu Đinlu. G'ine ma țe
 s-adarà fără đinire? Cum sà z-ducă la pàlate, la mul'area
 5 lui fără nis? Loarà un di niși, țe ș-o-aduțeà multu cu ġònile
 aleptu și-l feățiră tu strànile ca lui și z-duțe seara estu la
 pàlate și greaște sà-l' dișcl'idă niveasta-l'. Ia-l' dățe:

— Intră cum ță știl di tötună.

Ațel hăbare no-aveà.

10 — Tine nu ești bărbat-nu, dățe niveasta, și greaște a tată-
 suı și-l' dățe:

— Ami, đinir-tu, iu easte? țe pătă.

Ask'erea spuse, că-l măcă Đinlu-a-măril'eı. Ia di minte
 multă ți aveà, dăse a tată-suı, sà-l' da 40 de meare și s-l'ibă
 15 di la nă sută ocă unlu. Apoea lo ask'erea și nase s-l'i spună
 loclu a Đinluı de-amare. Lo un mer și-l amină nsus și ișe
 Đinlu și-l aștiptă n-gură. Lo-arisı merlu și dățe:

— Ți mer bun easte!

Il' deade feata viră tri-dăți de ațeale dı-un ocă. Đinlu, cara
 20 viđu ocă feata are meare ș-cama mări il' dățe.

— Că-țe nu-nı dai di meările mări, ma-nı dai mași di ațeale
 niți?

Ia-l' deade un mer di mărl'i și Đinlu lo-af(l)ă multu bun.
 Il' deade nica un, di bun ma bun. Feata nu vru s-l-arucă
 25 altu.

• — Știü, dățe Đinlu că-țe nu-nı aruți, că-ți vine arău di
 ġone, că ță-l măcăi, ma viü lo-am tu pıntică.

— Nu pistipsescu s-h'ibă viü, greaște feata.

Đinlu j-băgă doaule đeädite n-gură și-l vumü tu palmă.
 30 Atumțea-l' gri nveasta:

— Adu-ți aminte di grama di lamirălu-a puıl'lor.

Și nisă l'-amină un mer nica. Cındu Đinlu sàrgl'i s-lo-acață
 il' tăcını a ġònuluı grama cu carı s-fățeà puıl'u și azbură
 ca lindurușa di acò și așe ascăpă cu ađutorlu a mintioasil'eı
 35 feată și cara s-nu murı, vah' bineadă nica și vah' ma fu
 ș-altu părămiö, ma mine lo-agărșeı.

Părămiö șteam, părămiö aspüş

Nu știü cum, ma nu v-ariș.

(Spus de țal Tegu-al Zică, Țicura, Macedonia.)

82. Prămăteftul sk'irdût.

Erà ună oară un prămăteftu și duse s-acumpără prămătie. Cîndu intră tu pampore, acățâ nă furtună, un vimtu, nă ploae greauă ș-nă grindine, că ți-u feațe pamporea sîrme!

Prămăteftul ștea di mplăteà tu apă și cu nă scîndură tu 5 mină, dă-l', dă-l', își tu mărđinea de-amare.

Aclò erà singur tu pădure. Alagă nis nă duă, alagă doauă, s-află vîră hoară, vîră călivă, z-da di vîră om, nu putù s-află. Aclò m-pădure s-fățeà di tute poàmile, meare, gortă, auă, curcubete ș-alte. Cu poàmile aeste bînà el. Curcubètele 10 crișteà una cît 40 di ucățî ș-cama. Nu trapse di foame.

Ună duă el, lo nă curcubetă, u cură di simință pri la gură și u feațe bute. Lo apoea auă, u călcă, u zdrumină și feațe vîn. Și o-alăsă t-ună mărđine și cîndu vrea, bea vîn.

Năpòi l'-u deade citră nelo, nacă află vîră hoară. După 15 te imnă-imnă cu limba scoasă, cari-ște cît, așumse la un ariũ sic. Dinăparte de-ariũ stăteà un aùș cu perlu cair și arăđî-măt di nă k'atră. Prămăteftul il' pârù g'ine, că dup-ahită ală-gare deade di un suflit di om.

— Bună-ți oara, pap!

20

Pap-aușlu nu-l' gri.

— Naca nu poți s-treți din coa de-ariũ, pap și crek'?

Paplu mină caplu.

— Z-vîn s-ti l'au-ngrîșca, pap, tra s-ti trec?

Paplu năpòi mină caplu.

25

Prămăteftul ș-adună čoariți l'i pîn di đinucl'e și tricù ariũlu Apoea l-umflă ngrîșca și-l treațe dincoà de-ariũ. Cum tri-cură, paplu necă vru s-ma dipună dipri nis, stăteà ca ncăr-fusit di prămăteftu.

Il' đîțe prămăteftul:

30

— Pap, dipune-te tora! pap, dipune dipri mine!

Paplu de-a surdă, s-fățeà că no-avde.

— Ba! țe-ni aflăi draclu cu aestu aùș di bil'è, đîțeà pră-măteftul.

— Nacă vreți s-ti trec năpòi didinde, pap?

35

Paplu mină caplu. L-tricù didinde, tut acși. Paplu no-avđà di dipuneare. Il treațe năpòi din coa, tut ațeale ș-pale ațeale.

— Ah! măratlu-nî di mine, țe ni-ndisîl cu aușlu al drac, susk'iră și s-uhtă prămăteftul. Pînă cindu va-l portu cu mine?

De-alih'a c-ațel drac ș-eră. Prămăteftul di cripărle multe țe-aveă, nu-l si duse mintea z-bea vîn dit curcubetă, că draclu
5 nu z-dizlăk'ă di nîs iei. După nîscînte dîle, co-aușlu ngrîșca s-agîrșască cripărle și s-neacă fărmațile, si duțe s-tragă nă k'ică di vîn. Biù nă oară și draclu cu dînucl'ul il' fățeă semnu să-l' da ș-a luî. El nu duk'ă, ma grea :

— More, măratlu-nî di mine, mare hală nî-aflăi cu aestu
10 drac di pap. Carî mi bągă s-nî-acumpăr bil'elu cu parălu? Di pre-apoea l' deade di biù și si mbitară șamișdol'i, și prămăteftul și aușlu și apîrniră să se-ağocă. Cum se-ağucă, paplu nu-l țineă curăile, că s-mul'ară de-aroșlu și z-dizlăk'i și cădù m-pade.

15 Prămăteftul îșî viñe tu orî atumțea și gri :

— Ah! antîhriste! ș-îo aestă vream

Lo un cuțut și ț-ul tăl'è filiî, cumătiče-cumătiče.

— Ba, că me-ascăpă Dumniđăü, că-nî erăm ligat!

Ună duă altă, duse buđa de-amare, ș-ligă nă mîntilă di
20 un cun lungu, că s-trițeari țivă oamiñî cu vîre cărave s-a duk'ască, că-î k'irüt.

Nu tricù multu și de-alih'a se-astămățiră niște oamiñî cu nă cărave, il loară și-l adùsiră tu nă pulitie mare și lo-ală-sară aclò, să și scoată pînea.

25 Aclò, nă duă, viđù că trițea niște oamiñî căvală pri cal' și nu ștea cum să ncălică. Niși ncălică cu pîntica. El s-êu-diseă, țe turlie ncălică aești oamiñî cu pîntica și pri cal' fără sumare, fără șel'?

Aveă faptă tu hoara țeă un fărtăt. Il' gri și-l' dîse :

30 — A lai fărtate, cum stați voi pri cal' fără sumare, fără șel'?

— Am cum? voi ncălicăți al'umtrea tu loclu a vostru? Noi acși apucăm di pap, stră-pap. Țe easte sumarlu și șaoa țeă?

Prămăteftul lo puțină țeară, u ncăldî și feațe un sumă
35 ricù ș-ună șauă și-l' aspuse. Apoea feațe vînglă, căpestru scări, cuscune și tute cîte suntu lipsite la un sumăr și la nă șauă.

— E! dîse prămăteftul, află-nî un om s-nî facă, cum sun seamnăle.

Carî il feațe, l-băgă pri cal, il' tricù vîngla, căpèstrulu, băgă nă vilență pri supră mușată, s-l'a ocl'i, și ncălică. Cum își prit pulitie, lumea tută s-lo după nis, să-l veadă; ncl'i-siră lumea duk en'li, mași z-veadă cudia estă. Ahăt k'irûți eră tuți acloțe. 5

Avde amirălu de-aestă și-l' greaște la pâlato și-l fațe dlnire.

E! bină nis, cu căcula scoasă. No-aveà anangi di țivă, c-aveà di tute. G'ine ma clo aveà nă ligătură multu greauă. Macă mureà un di nsurăți, i mul'area, i bărbatlu, alantu lu ngrupă di viū cu mortul. O-aduse oara lae și li tease mulare-sa. Nu-l' eră a lui, că murî, ma cum s-facă tora, că vrea lu ngroapă di viū cu ea? Și zburî cu fârtatu-su s-lo-ascapă.

Aclò murminți no-aveà. L'-arcă morți' tu-nă guvă și ng'os cădeà ș-mureà di foame vîll'i, că viră nu z-duțeà s-l-aducă hrană; mași țe-ș loa cu niși prota quă. 15

Si zburî prămateftul cu fârtatu-su s-l'-aducă inicare și biutură pînă s-ascapă cu viră trop de-acloțe.

Il ligară dicara de-adun cu mul'are-sa moartă, și-l arucară tu guvă. Aclò carî așumse di g'os, tâl'è funea cu carî eră ligat și acăță de-aprease nă țeară și alăgă z-veadă țe-î na-20 untru? Ș-eră nă pistireauă și ș-aveà nă lăgume, țe isă mărđinea de-amare. Țe fațe nis? Aprinde nă luminare și u bagă aclò noaptea, că nacă treațe viră cărave citră tu loclu a lui.

Tu aestă oară acăță nis ș-adună tute g'amândile, tute flurile și tute neălile, ș-alante lucre scumpe tu un sac. Alantă 25 quă ș-treațe nă pampore și viđ'ndalul luină, vine z-veadă țe cură?

Iși atumțea prămateftul și lă dîse, că ș-nis easte dit loclu a lor și-l loară tu pampore și-l dîsiră la mă-sa și la tată-su și la nicuk'ira, țe lo-aveà tricută di multu tu psihu-carte și 30 i-aveà dată ș-to-an ș-tu trell'i anî și lo-aveà agirșită dip!

Erăm ș-lo acloțe și aduțeăm fluril multe și cum trițeăm pri la nă baltă, broătiți'i cîntă:

oa-că-ca!... oacă-ca!

Și a nia ni si părû, că suntu turți' și dîc:

35

brac, brac, brac. (1)
și le-alăsăi ș-aoațe me-aflăi!

(Spus de ?)

(1) Pe turcește: Alasă, alasă, aalsă.

83. H'il'a Mèturluı și h'il'lu de-amiră.

Iră un-oară un amiră și ună amirăroane. Niși aveà ma un fiçdr tamàm ti nsurare. Ningă pälatea amirăluı șideà un oarfin multu; nis adră meturı ș-cu praț'i ți scuteà s-hărne:
5 deadùn cu feata luı, că mul'are-sa l'aveà moartă. N-casă no aveà niți un lemnu ti vătămare șoăriț'i, ma feata iră ca steao. Cîndo s-la și s-k'iptinà, luinà tută casa.

Di cahe dimneată trițeà pi la casa mèturluı h'il'lu de-amiră de-adăpà calu la șopot și tötina il' grea a featil'eı ti peză
10 — Bună-ți dimineața, h'il'a mèturluı ș-a g'iftuluı!

Feata-l' vineà greü, că di gura h'il'luı de-amiră avdă ahtări zboară, ma lo-alăsà si-și pizuească ș-nu-l' grea țivà că de! ți s-l'i grească și ți s-l'i dîcă a unuı h'il'ü de-amiră

Ună quă vine la casa featil'eı ună g'iftă, ți ți scîa s-arucă
15 tu mărdeao. Aistă cîndo u viqu feata ah't mușată, il' dîse:

— Feata mea! nu vreı s-ț-aruc tih'a? nu-ți caftu altu țivà mași s-ni dai ġumitate cărveale di pînea.

— Uă! dîse feata, am d-ıu s-o-aflu ioü pînea? noi cu de-avıa cu ți scoate tată-nu nă hărnim noi, nu z-dăm ș-la alți.
20 Atumțea g'ifta ș-arcă ocl'il' pi puliță și veade acld nă bucată di pînea cal-sci di cîndo:

— Ea, dîse g'ifta, cara z-vrei ti pînea di pi puliță.

Feata nu vru prote, că mași pînea țea aveà ti qua tută, ma apoaea ți s-mintuı:

25 — Va șed nă quă aġună, ma va si-niı ved tih'a barim. Și ași l'-u deade ali g'ifte pînea țea s-l'-arucă tu mărdeao.

G'ifta mutri feata tu palmă, sum ocl'i, cum sciü nișe, minti cu gura îndao zboară ș-apoaea dîse:

— Feata mea, tine ai nă mare tih'e! tine va s-l'ai h'il'lu
30 de-amiră ti ġone!

— K'icută! nis la mine s-mintueasce?! gri feata.

Dua lantă h'il'lu de-amiră adăpà calu ș-ca di tötina, il' gri a featil'eı;

— Bună-ți dus, h'il'a mèturluı ș-a g'iftuluı!

35 Atumțea il' dîse feata:

— Di metur, di g'iftu escu,

Ma mine va s-ti nk'irdăsescu!

H'il'lu de-amiră băgă mare măraze, cîndo avđi' aiste zboară : Cum, nîs h'il'ú de-amiră s-l'a niveastă nă g'iftă, nă h'il'e di metur. ? Z-duse a casă și-l' li spune tute a mă-saî. Apoea đise :

— Dado, mine va mi isusescu. 5

— G'ine, fičorlu a neű.

După îndao đile h'il'lu de-amiră s-isusî, ca cum l'-iră arada și soea pi ună h'il'e de-amiră. După țî deădiră seămnile și u băsară nveasta, treațe eara h'il'lu de-amiră pi la feata mèturlui și l' greaște : 10

— Buna-țî dimineața, h'il'a mèturlui ș-a g'iftului ! anvițași că mi isusi ?

— Nvițai, că ti isusiși, il' đise feata :

Ș-cu tut că h'il'e di metur și di g'iftu escu,
Tot iouă va-nî ti nk'irdăsescu. 15

S-apruk'è oara ta s-facă numta. Aprindu quă di numtă, h'il'lu de-amiră treațe pi la feată și-l' strigă :

— H'il'a mèturlui ș-a g'iftului, avđiși că mine mi nsor ?

Feata eara cum și scîă :

— H'il'e di metur și di g'iftu escu, 20
Ma tut mine va s-ti nk'irdăsescu !

— Ca glară va s-h'ibă feata istă mindui h'il'lu de-amiră. Ația mi nsor și nîsă ună u duțe, ca va s-mi nk'irdăsească. Alantă quă s-feațe numta și si ncurună cu h'il'a de-amiră. G'ine ma istă h'il'e de-amiră, cu doi anî ninte, aveà pătîă 25 hală. Un altu h'il'ú gone, l'-aveà đisă, că va s-u l'a, pînă ș-arise di li gúcă meările cu nîsă ș-l'-află culbarlu ș-apoea o-alăsă cu-arușinea pi mărata feată. Tora țî-l' si fățeà hala ? A mă-saî a feătîl'eî l'-iră frică s-nu u duk'ască gônile ș-u pitreațe la mă-sa ca laea ș-ca corba. Te-ațeà nîsă vru s-facă 30 nă mincună. «Că-țe, taha», își đise cu mintea muma, «că-țe tu loclu a h'il'e-meai ti ună seară s-no-aflu altă feată ni-bășată țî z-doarmă cu h'il'lu de-amiră ș-apoea serle alante z-doarmă cu feata mea ?

Căftă-căftă ta s-află virnă feată mușată ș-oârfină, ma mu-35 șată ș-ma oârfină di h'il'a mèturlui no-aveà 'altă n-hoară. Z-duțe la nîsă mă-sa feătîl'eî de-amiră și-l' đîțe :

— Ciți prađi cađi ta z-dorni nă seară cu h'il'lu de-amiră?

— Nu sđiũ, đise feata, întrebă tată-ńu.

Seara vine acasă mèturlu, curmăt, cu caplu spinđurăt, că đua țea nu scoase niți ti pine. Feata l'i spune, ți cură.

5 — Em de! sđiũ ș-Ioũ, đise aușlu? Ș-ca nu-I slab. Cu prazli ți va s-l'ai va s-pođi s-ț-aflı vırnă ğone și s-ti mărlți ș-tine, s-ță fați arada.

Ah'ıt vrea feata. Lo izinea tată-suı și z-duse noaptea la h'il'lu de-amiră. Aistu nu u duk'i, că iră nısă! A luı il' si 10 părũ, că iră nveasta-l' j-durńl cu nısă, cu nveasta. To-apirită, cındo si șculă tu cıntarea cucoțlor, il' đise ındao zboare și-l' deade ș nelu, ți-l purtă tu đeadit. Feata il lo și z-duse a casă. Treăte eara h'il'lu de-amiră s-adapă calu și l' pizueasce:

— Bună-ți dimineața, h'il'a mèturluı ș-a ğıftuluı! avđiși 15 că mi nsurăi?

Feata eara ți și șciă :

— Avđiși că ti nsurăși, ma cu mine ti culcăși.

— Cum! strigă h'il'lu de-amiră și canda-l mușcă vırnu șarpe.

20 — Cum, ni-cum nu sđiũ mine, mine ah'ıt ni sđiũ, că durńl cu tine. Ma s-nu pistipsesđi, du-te și ntreab-o nveasta ta, cara să sđibă ți zboară il' đisiși ază dimneața ș-cara s-aibă nelu ți-l' didesși, io minđună grescu.

Narse h'il'lu de-amiră co-alăğare la nveasta și u întrebă :

25 — Nveastă, ținl minte ți zboară fıți đış az dimneața?

— Nu sđiũ, me-ăğrși.

— Vah' le-ăğrși, j-đise tu minte h'il'lu de-amiră. Am nelu ıu lo-aı?

— Ți nel, nu-nı didesși vırnu nel!

30 Atumțea duk'i fiđorlu de-amiră, că l'-u ğucară tehnea, ș-că cıte-l' đise feata mèturluı iră cu cale. Z-đuțe curundu la măsă feătil'eı și-l' bagă zore si-l' spună, că-țe s-nu doarmă cu nveasta luı, ma s-l' aducă altă? 'Mă-sa prota acăță s-u min-tească gura, ma apoaea cara viđũ, că minđuńle nu fac prađi.

35 l'i spuse ți hală aveă feata. Fiđorlu de-amiră nu ğri zbor, ma narse ım păzare și dimındă dao ğejvi : ună iră tută de-amălamă ș-curlu di tinik'đe veacl'e; alantă iră tută di tini-k'đe ș-maș curlu de-amălamă. Li l'a daole, li đuțe la măsă feătil'eı și u ntreabă :

— Di aiste dao g'ejvi, caî ț-u va mintea, că-î cama buna ?
 — Cama buna easte, ȕise mul'area, s-iră tută de-amălamă, ună; ma tora cum sînto ași, cama bună easte ațea țe-are fundul de-amălamă.

Atumțea h'il'lu de-amiră arise nih'am și-l' ȕise: 5

— Ğejva ațea tută de-amălamă ș-cu curlu di tinik'êe ve-ac'le easte h'il'e-ta; alantă di tinik'êe ș-cu fundul de-amălamă easte feata mêturlui, ți nî-o adusit. Mine va s-l'au ațea ți-î ma bună. Te-ațea să scîi, că de-aoà ș-ninte, cuscri'l'a se-aspase și vîrnă dare-loare no-am cu tine, ni cu h'il'e-ta 10
 Z-vă bineaȕă și z-vă h'iți!

După aiste, fiȕorlu de-amiră tricù pi la h'il'a mêturlui și-l' ȕise:

— De-alih'a fu, ca tine s-mi nk'irdăsești!

U lo apoea ti nveastă și de-atumțea pînă tu ȕua di ază 15
 bineaȕă multu g'ine, s-nu fure morți.

(Spus de Pașca al Nișca din Crușova, Macedonia).

84. Luplu și feata Virvirușe.

Ș-eră trei mul'eri să z-ducă tră leamne soață. Doauă mu-
 leri si dūsiră la leamne ș-ună nu o-aștiptară, o-alăsară năpòl.

— Aștiptăți ș-mine, să-nî leg țărui'le, gri alăsata. 20

Ma doăule mul'eri z-dūsiră la leamne ș-o-alăsară ma năpòl.

Nise si ncărcară și deapoea ună cu altă ș-aștară di si sculară și z-dūsiră acasă-lă. Anantă sîngură si ncărcă, ma cari duse pin tu disa di cale, căȕu, că eră sârțina greao. Deade, deade să si scoală, nu putù. Țe s-adară, țe s-facă ațea mul'are, nu 25
 ștea. Tricù soarle pre-aclò și-l' gri mul'area:

— Soare, sufrînteale,

Aȕută-nî năfeamă, că nu pot s-mi scol.

— Țe-nî dai, s-ț-aȕùt, ȕise soarle.

— Țe s-ță daũ, că h'iũ mul'are oârfină? 30

Și soarle nu vru s-l'aȕută.

Tricù luna apoea. Gri mul'area:

— Lună bună, aȕută-nî să-nî mi scol.

— Țe-nî dai, s-ț-aȕùt?

— Țe s-ță daũ, că no-am țivă, mul'are oârfină! 35

- Macă nu-ni dai, sănătate bună!
 Și niți luna nu-l' aștă, să si scoală.
 Tricù dipu puțin luplu di h'er. Il' gri mul'area:
 — U! la! afende, scoală-ni năfeamă, si-ni mi scol.
- 5 — Țe-ni dai, s-ti scol, dîse luplu di h'er.
 — Am no-am țivă, țe s-ță daŭ, dîse mul'area.
 — Cari-ni dai ațea di tine, g'ine! va ti scol; cari s-nu, va ti mîncu.
 — Ala! ț-u daŭ, ț-u daŭ, dîse mul'area.
- 10 U sculă luplu-di-h'er mul'area și u duse acasă.
 Mul'area ș-eră sârțină și acasă ș-amintă nă feată și-l' băgă numa Virvirușa.
 An cu an Virvirușa criscù și s-feațe guğamite feată, țe fă-țea lucre și-l' aștă a mă-sa! în casă, l'-arneà avlia, l'-adăpă
 15 grădina și-l' aduțea apă di la fintînă.
 Nă duă cum duse Virvirușa la fintînă, o-astăl'è luplu di h'er în cale. Aestu-l' dîse:
 — Feata-ni si-l' dîți a mă-ta! multe ncl'inăcùnî si-ni da lù-curlu, țe-ni are tăxită, că va tindu s-lu l'aŭ cu mîna-ni, cari
 20 s-nu-ni lu da.
 S-toarnă - Virvirușa și-l' dîțe a mă-sa!, cum il' dimîndă luplu di h'er:
 — Mumă-ni, acși ș-acși-ni pățî'i: me-află luplu di h'er și-ni dîse si-l' dai, țe l'-a! tăxită, că di nu, va! bagă singur mînă.
- 25 Mă-sa l'-dîse:
 — Altă-oară s-lo-astăl'are n-cale, s-ță umpli și s-fuđi, h'il'e, și cu gura s-nu-l' grești dip.
 Feata năpòl s-află cu luplu di h'er la fintînă. Il'-dîse aestu:
 — Mor! h'il'e, il' (dî)țeși a mă-ta! cum ti nvițai aoaltari?
 30 Feata nîpòl viñe aspăreată la mă-sa și-l' dîse, că luplu di h'er bană nu-l' da, că l'i sta aridă, să-l' da lucrulu tăxít.
 — Ști! țe să-l' dîți, feata mea? Mu-mea nu ș-aduțe aminte țe lucru ț-are tăxítă. Macă tine poți, află-l și tinde mînă singur.
- 35 Luplu di h'er aestă vrea. Cum il' dîse feata, ș-o-arăk'i [arăpù] și acasă ș-o-aduse. Virvirușa plimse țe plimse, ma tu coadă tăcù, că luplu o-aspărè s-u mîncă.
 — Na! l'-dîse luplu, ea fărina, vîptul, umtul, cașlu, tute aoațe suntu. Aclò to-ahure sun prăvdile, cal'i, vătle; ma nelo

zulăk'le, pulli, găl'înle ș-alante cite deade Dumniță. Tine s-friminți, s-o-adări pînea bună, micarea tră micare, apoea s-arnești a tutlôr prăvdilor, că io mi duc avinare. Seara s-h'ibă-micarea ndreaptă și cîndu va grescu: «Virvirușe, Virvirușe, tînde scara si-nî me-alîn», z-bađl scara și s-te-ascunđi, 5 că s-te-aflarim tine dinăinte, nă mișcăturică va tu fac.

Disfă-ți urècl'ile g'ine.

Apoea luplu di h'er il' đise:

-- Tora, Virvirușe, bagă scara s-mi dipùn.

Virvirușă, cărnurile dipri nisă l'i si cutrimurará di frică. 10 Feată cu minte ș-lucrătoară, s-ascumbusl și le-adră tute lù-erile a căsăl'eî hăzire. Apoea ndreapse measa și aștiptă să s-toarnă pondul di lup di h'er. Casa lor ușe no-avea. Țe-avea, mași pălășire, pr-îu tîndea scara di s-alinà.

Seara vine luplu și gri zg'ilinda di vîră oară cale diparte: 15

— Virvirușe, Virvirușe, tînde scara să-nî me-alîn.

U tease Virvirușă scara și se-ascumse după căpisteare. Carî mică di nfărmăcă pînă nu cama putù luplu-di-h'er, iși Virvirușă di îu șideà ascumtă.

Și đua tută, cite đile are siptămîna, meslu ș-anlu, aestu 20 lucru fățeà niși: seara vineà luplu di h'er di nfărmăcă și n-đare le-aspilă l-avinare.

Feata ș-avea doi frați tu xeane. Cara s-turnară acasă ațel' doi fiđorî, ntribară mă-sa:

— Oamă, noi sor no-avùm? 25

— Avùt, h'il', ma sora voastră o-are luplu-di-h'er!

Și lă spuse mvirnata mumă, cum l'-o-arăk'î luplu di h'er!

— Macă-l ași, noi va nă țem s-u lom!

Cite nu lă feate mă-sa să-l' țină, s-nu z-ducă, că vai pată nipățita, nu vrură s-avdă. 30

— Șidèți bunî, tu loc-nă, că luplu di-h'er va vă mică și cum s-armîn fără fumeal'e?

Fiđorl'i đisiră zborlu, că va z-ducă, niți tatăl di la groapă z-vineà, nu putea s-lă suță mintea.

Carî ađumsiră mărđinea di pădurea, îu s-află casa luplul 35 di h'er, astăl'ară n-cale nă mae.

— Mae, mae, nu nă spunî, știl' tine di nă feată cu numa Virvirușe, țe o-arăk'î luplu-di-h'er?

— Cum s-nu știu?

— Putem s-u videm năfeamă.

— De! h'il', s-mi duc s-u ntreb, că s-nu h'ibă luplu-di-h'er di nă mică.

U ntreabă maea:

5 — Virvirușe, Virvirușe! luplu di h'er acłò easte?

— Nu-ı aoaște, mae.

— H'il'e, frațl'i viinără s-ti veadă.

Feata tease scara și frațl'i intrară, s-loară di gușe cu sora și z-bășară, bășară și nu s-sătură. C-ași suntu frațl'i, niși
10 discică ș-munți ș-amarea să se-adună cu sora. Apoea lă băgă s-mîncă și cîtră to-amurđită l'-ascumse, că vrea s-toarnă luplu-di-h'er. Seara s-turnă aestu și cara intră ș-mîncă, il' đise a feățil'eı:

— Virvirușe, Virvirușe! om anurzeaste!

15 — Ah, Doamne! Aoă nu-nı ved altu di tine ș-Dumniđău!

D-ıu om aoaște tu irnie, ıu ni pul'u nu pitrunde?

Luplu-di-h'er «poate», đise, că așı-nı si pare a nıa.

Anantă đua, dipu țe li scărmină l-avinare luplu-di-h'er, si
20 tută avearea ș-tutıputa. U bagă năinte și fuđı cıt ti țin đoarle.

Vine seara luplu, cum și ștea:

— Virvirușe, Virvirușe, bagă scara si-nı me-alın.

Carı Virvirușe? Nısă aveà fugată diparte multu.

— Virvirușe, Virvirușe, tiude scara si nı me-allu, că di nu
25 va ti mıncu.

Greaste luplu-di-h'er ună oară, doăuă, țivă! Nu lo-avđă can. S-toarnă luplu și greaste:

— Mae, mae, ıu easte Virvirușe? Țe s-feaște, di no-avde?

— Țe s-h'ibă, h'il'u, că viinără frațl'i di ș-u loară.

30 — Ah! Virvirușe! faște luplu, s-te-acățarım, vaı veđı țe te-așteaptă! Tueagă di h'er și păpuță di h'er vaı adăr, s-te-acăț și s-ti mıncu de adun cu frațl'i a tăl.

Bagă luplu-di-h'er s-adară tueagă și păpuță di h'er și s-h'umuseaște dipu niși. Aoă, acłò s-l'-acață, aoă, acłò, l'-andări
35 largu multu. Huhutı nă oară cıt putu luplu-di-h'er:

— Virvirușe! alasă-nı can tutıputa, macă vreı s-ț-alăs bana!

Va l'-u đıți, ha! s-l' acață și s-l'i mıncă, cara s-nu-l' tăcinea

ali Virviruşe z-discarcă calu cu săpunea. Ună discărcare şi se-adră un ari'ü di săpune largu-largu, cît trađe amarea.

Cum feaşe, cum adră luplu, că-l tricù ari'ülu şi nîpöi cu limba scoasă, fuşeä dipu nişi ca niorlu. Pale l'-ağumse. Calu ali Virviruşe ncărcăt cu sare, nu ma puteä s-tragă. Atumşeä 5 l-täl'è fuüle şi sarea căqû m-pade şi s-feaşe nă mare de sare. Deade luplu, deade, u tricù cu zore mare ş-aestă şi nîpöi ca vimtul dipu nişi.

Vrea l'-ağungă dizndü, ma frătile ma nic, cara ş-turnă caplu şi-l viqû, că no-aveä di cît nă antrisătură z-bagă 10 mină, tal'e funea şi arucă furtia di k'aptîüi dipri calu a luî. Cara se-adră un munte mplin di sk'inî, di päl'ürî, deade luplu, deade, nu putü s-lu treacă şi acîd l'-fu să ş-alasä k'alea şi s-l'i putriđască oslu

Aşi Virviruşa cu fraşl'i ascăpară di luplu di-h'er şi z-vi-15 dură la muma lor ca n-đuă di Paşte, cu parăşî, cu oi, cu pravde ş-cu tute bünile şi oama multu l'-părü g'ine că ş-viqû feata nîpöi.

Şi armăsiră cu g'ine n-casă.

(Spus de Vasile Diamand din Aminciu (Meşova), Epir.)

85 Fiçorlu şcl'op.

20

Şi ş-iră, ma nu ş-iră.

Ş-iră un bărbăt ş-ună mul'are. Aişci oamiñi di tute părşile duşeä bană bună şi trişeä g'ine, cu bünile tute în casă. Maşi una măraze greao aveä : nu fişeä fumeal'e. 25

Mul'area di caşe dimneaşă si ncl'ină la Dumniđăü şi-l pă-lăcărseä, s nu o-alasä s-l'i k'arä uğaclu. Dumniđă o-ascultă ş-ună dimineaşă mul'area ş-află m-vatră trei meare aroşe ş-multu muşate. Mul'area nu s-mindul d-ü va s-iră aşeale meare, ma l'o unlu şi-l muşcă puşin, apoaea li băgă şamin-30 treili tu sfinduk'e. După nă stămină dişcl'ide eara sfinduk'a ş-cîndo şi z-veadă ? Treile meare s-aveä faptă trei fiçöri muşăşî, maşi merlu aşel muşcatlu s-aveä faptă un fiçör şcl'op.

Mul'area ş-iră hărioasă, că s-află cu fumeal'e şi-l' criscă fiçörl'i cu mare vreare şi cu mare dor. 35

Fiçörl'i s-feaşiră mări ş-ağümsiră tu aüi ta să nsoară.

To-ațel k'irò, ma nelo di hoara lor irà nă lamne ți multă zúie aduțea hoaral'eî. Amirălu aveà băgată zbor, că ațel ți va s-poa s-u vătămă lamna, va-l' l'a h'il'e-sa nveastă și ġumitate de-amirăril'e. Mulți z-dùsiră s-u vătămă, ma vîrnu nu
5 putù și tuți cîți dùsiră ș-alăsară oàsile aclò.

Avdu ș-treîl'i frați. Cama marle dîse a mă-saî:

— Dado, me-alăși s-mi duc s-u vătăm lamna. Poate s-h'ibă tih'a mea s-l'au h'il'e de amiră ti nveastă.

— Nu h'il'lu a neû, că mulți vrură s-u vătămă, ma nîpòl
10 pînă tora vîrnu nu s-are turnată viù.

— Mea că va mi duc! U ligă tu greaoa h'il'lu și vru nu vru, lo-alăsă ș-mă-sa. Lo ună hoardă și nk'isî cîtră la lamne. In cale află un om țe-aveà ună bute mplină cu vîn:

— Bună-ți oară, om bun!

15 — G'ine viniși! Iu-ași? ntribă omlu.

— Ea mi duc z-vatăm lamna.

— Va s-u vațînî, mea cara s-poți z-beaî aistă bute di vîn. Al'umtrea-i cama g'ine s-ti tornî, d-îu-ți viniși.

Fiçorlu nu z-deade nîpòl. Acăță ta z-bea. Biù cît biù ș-
20 armase. Altu vîn nu-l' sî duțea. Il' dîse vînarlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă!

Fiçorlu:

— Nu că va mi duc!

Ma nelo află un om cu nă bute de arăkie ș-aistu lu ntribă
25 tut ași:

— Iu calea mbar?

— Mi duc z-vatăm lamna!

— Va s-u vațînî, cara s-poți z-beaî aistă bute de-arăkie.

S-nu u bîure tine, ma g'ine-i s-ti tornî d-îu-ți viniși, că bunlu
30 nu va s-pați!

Biù fiçorlu, cît biù, aġumse pînă la un loc și altă nu cama putù z-bea. Il' dîse omlu:

— Fiçòr, nu ti du, că va ti mîcă! Fiçòr mută-o mintea, că va s-u pați! Fiçòr ascultă! Țivà! Fiçorlu:

35 — Nu! că va mi duc!

Imnă, imnă și ma nelo află un om c-un cîreap cu pîne mplin. Ș-aistu lu ntreabă, iu oara-l' bună. Spuse fiçorlu cu țe mînte z-duțe la lamna și atumțea omlu stătù și-l' dîse:

— Va s-u vaşînl, maşî cara s-poşî s-mişî cîreaplu aistu cu pîne mplin.

Te s-mîcâ fiçorlu? Nişi dao cîrvel'i nu putû s-li facâ g'ine. Il' dîse atumşea omlu cu pînea s-o-alăxească mintea, să s-toarnă, că va ş-află moartea, no-ascultă fiçorlu şi z-duse. 5
Lamîna, cum îl viđû, scărşicâ ună oară dinşil' şi dîse cu înima dişclisâ :

— Înî vîne prîndul în gură! Il lo apoaea analtu şi lu ntribâ: şî vrei? ti şî vinişî?

— Viñû s-ti ved! dîse fiçorlu. 10

— G'ine fişesî, tora şedî, că va s-adâr ună pită s-adûc s-ti filipsescu.

Lamîna tricû tu udaeaa lantâ, şi nturvisî dinşil' şi s-turnâ eara la fiçôr:

— Nu vedî, că se-astimse foclu, il' dîse aisçûl, suflă nih'am. 15

Lo fiçorlu si suflă şi cum se-aplică, lamîna ună cu buzdugeana pi dinăpôi ş-lo-arucutî ca birbeclu, canda-l tal'e. Apoaea-l lo şi lu ngîitâ tut dî-un-oară. Ascăptâ. acasă z-vînâ fiçorlu, ş-no-are! ascăptâ, no-are!

Fiçorlu nolşicân il' dîse a mă-sal: 20

— Dado! va mi duc ş-mine, ta z-vatâm lamîna.

Muma, ca mumâ, nu vru s-lo-alasâ, ta s-nu patâ ş-nîs ca frate-su, ma fiçorlu nu vru ş-nu vru s-o-ascultâ, că h'irbeâ sîndile tu nis şi fuđî.

Imnînda, imnînda, deade di aşel cu vînlû, de-aşel cu arâ-25
k'ia şi de aşel cu pînea şi tuşî il' dîsîrâ să s-toarnâ, ma nu putû z-bea vînlû tut, arâk'ia toată şi s-mîcâ pînea toată, ma nis cap di k'atrâ:

— Iu muri frati-ñu, las mor ş-mine, carî s-h'ibâ scriatâ s-k'er di lamîne. 30

Lamîna il' feaşe ş-aisçûl cum ş-a frati-suî: il băgâ si suflă şi cum se-aplică, ună cu buzdugeana după cap şi n-loc lo-alăsâ. Apoaea hap-hup! lo-arucutî pi gărgălân ca nă muşcătura.

Aşî k'irurâ dol'i fraşî şi mă-sa, laea, l'-plîndeâ înima şi s-35
arupeâ di dorlu a lor, că nu se spune! Atumşea fiçorlu aşel şcl'oplu, il' dîse a mă-sal:

— Nu plînde, scumpâ dado, că io va mi duc s-l'-adûc eara, nu plînde!

— Aî! fuđı de-ađla, đıse mă-sa. Nu puturá dolı cama mări s-u vátămă, oamińı cu trupu ntreg, tine va s-pođı. ğumitate di om?

— El' nu puturá, ma mine va s-u míc!

5 Trapse șcl'oplu țupă-ta, țupă-ta! cítră la lamıe.

N-cale află ațel cu vınu ș-lu ntribă aistu lu z-duțe?

— La lamıa mi duc, s-u vatăm! đıse șcl'oplu.

— Bea prota aistă bute cu vın ș-ma s-u bearıf tută, ași va s-l'-u pođı; ma si nu: toarnă-te ma ğıne acasă-ți, d-iu
10 ț-aı vinită!

Se-aștirnù șcl'oplu m-pade și care u mută butea: bea, bea! u stricură di niți k'icută no-alăsă.

— Du-te sinătòs, il' đıse vınarlu, di tine ni si umple ocl'ul, că va s-u vațińı!

15 Ađumse fićorlu ma nclo la țel cu arák'ia.

Tut ași lu ntribă, lu narde? Z-vátămă lamıa, đıse fićorlu. Vine zborlu z-bea butea cu arák'ie și ma s-u beare, ași va s-poată s-u vátămă. U mută butea și țuc! țuc! u stricură tută, că s-eră ș-altă.

20 — Du-te cu sinătate, l'-urá ș-aistu, tine va s-l'ı miți caplu ali lamıe!

Aı, calea, calea, ađumse la țel cu pınea. Mícă ș-mícă, ti ndao orı, di un ĉireap di pıńı, ună nu ț-alăsă ti ğurăt. Bre pınă ș-sı'rmile ș-ațeale le-arnı tute n-coadă, cara no armase pıne.

25 — Du-te, fićòr, oară-ți bună, că tine va-l' astinđı cındila lámńıl'oi, il' đıse ș-aistu.

Ađumse șcl'oplu la lamıa, asuná la poartă și lamıa di nuntru ntribă, caı easte.

— Om bun, ğri fićorlu.

30 Lamıa l'ı dișcl'ise și fićorlu se-alină analtu.

— Nu-ńı spunı, fićòr aleptu, ti ti ț-u vinita?

— Vıńù oaspe ta s-ti ved, đıse fićorlu.

— Multu ğıne, ascăptă s-mi duc s-adar nă pită, macă vıniși ca oaspe. Pınă sá nțernu fărına, tine nırá-te tu udă.

35 Cătaoa si duse si-ș da dințıl' pi k'atră, ta s-tal'e. Șcl'oplu le-aduk'ı tute și-ș đıse cu mintea:

— Ahı't s-armıná di tine, carı s-mi miți.

După puțină oară na ț-u și lamıa. Nısă-l' đıse a șcl'opluı, si suflă foclu, că se astimse.

— Cum, dîse şcl'oplu, aoaşte oàspile aprinde foclu? d-lu inşi aistă? Foclu s-lo-aprindă nicuk'ira.

Lamna scărçică nă oară dinţil', ma ţe z-dică? S-aplică ta s-suffă. Şcl'oplu, cum se-aplică puşcl'a di lamne la foc, zmulse buzduganea, ună l'-are tu mădulăr ş-o-arucutî ca vacă m-pade. 5

— Dă nică noară, gri lamna!

— Nă oară mi feaşte mu-mea, dîse şcl'oplu; mea cara z-vreî s-te-agudescu dao orî, voame fraţl'i dit pîntică, şi l'i ngl'itàşî.

Lamna vru nu vru, il' vumû şi nşiră dol'i fraţi cama mări sinătòşî ca di tòtîna. Şcl'oplu după şi ş-ascăpă dol'i fraţi, nu 10 o-agudî nica nă oară, că s-o-agudea, nîsă vrea s-anvîa. O-alăsă aclo arucutită şi s-turnă acasă cu fraţl'i.

Aişci, şi cara l'-ascăpă frătîle aţel şcl'oplu, cu tute aiste l'-u h'irbea, că se-aspuse cama gone di nişî ş-că va s-u loà h'il'a amirăluî ti nveastă; te-aţea mutreà cum di cum s-lu k'arâ şi 15 s-nu z-ducă cu nîs acasă.

Imnară cît imnară ş-agûmsiră pîn la un puţ. Şiðură aclo, z-discurmară şi vrură z-bea nih'am di apă, ma cum s-u scoată, că puţlu irà ahundòs. Treil'i fraţi şideà anvîrliga di puţ şi s-minduea, cum s-facă, ta si scoată apă. 20

Un di nişî dîse, s-nă dişîndîm tuşî, s-ligăm un di noi ş-nîs z-dipună si scoată apă. G'ine ma caî z-dipună? A dollor cama mări lă irà frică. Cama nîclu frate dîse:

— Ligăţi-me mine, că va mi dipun îou.

Aistă ascriptă şi fraţl'i. Il ligară cu bîrnile, ma o-alinare 25 sălăg'iră bîrnul în g'os ş-lo-alăsară aclo fiçorlu. Aistu cu cît mutreà să s-alină ma nsus, co-ahît cama multu cădeà ng'os, pînă agumse la eta di dig'òs.

Tu oara cîndu cădû nîs, dao feate s-alină tu eta din sus. A cama nîcâl'eî il' fu nîlă di nîs şi-l' dîse: 30

— Acaţă-te di mine, cara z-vreî s-te-allî în sus!

— Nu, nu! dîse fiçorlu, că va me-alină fraţl'i.

Atumţea feata l'-gri şi-l' dîse:

— Ascultă g'ine! Nica nih'am va şi-easă ninte un nîl laîu ş-un nîl albu. Tine s-te-acăţi de-aţel albul ma z-vreî s-te-35 allî tu eta din sus; că, s-te-acăţari di nîlu laîu, nica nă etă va s-ti dipunî în g'os.

Apoaea fraţl'i fuđiră şi fiçorlu armase acloşe singur. Cum şideà mintuit îm-pade, ningă nîs iră un arizbòîu, şi ţăseà

singur, ș-ună čierică ți turțeă di singură. S-apruk'è ta s-li mutrească cama g'ine, cîndo na di l-arizbòiŭ inși un nel albu și di la čierică un nel laiŭ. Fičorlu agărși ți-l' aveà spusă feata ți s-alinà în sus ș-tu loc si se-acăță di nelu albu, se-

5 acăță di laiŭ ș-căđù ună etă cama ng'os, îndreptu pi casa unei moașe. Z-dipuse apoaea, intră nuntru la moașă și-l' đise:

— Mae, mae, nu me-apròk'í în casă la tine?

— Că țe nu, laiŭ h'il'ŭ, ma escu oàrfină, ș-no-am ți s-ță daŭ ti micare.

10 — Ți deade Dumniđă, đise fičorlu.

Intră n-casă; moașă tu oara țeă firmită pine. Il' gri a fičorlu și-l' đise:

— Ascuk'e nih'am to-aloat, ta s-pot s-lu firmit.

— Că țe nu bađl, criștină, apă, ma-ní đíŭ se-ascuk'ŭ?

15 — D-lu s-aflăm ap? Apa u ține ligată nă lamne și lip-seasce di caŭe đua s-mică cite un om ș-ași s-u sălăg'ască apa. Ș-ază l'e a h'il'il'eí de-amiră si z-ducă s-u mică.

— Cum, đise fičorlu, va mi duc s-u vatăm!

Vru moașă s-lu țină, ma nu putu. Fičorlu il scoase zborlu 20 din gură, scos fu. Nisu ngl'imă nu și scia; cîndo zbură ună, zbor iră. Duse la loclu iu vineă lamna. Ș-acld află feata de-amiră, vinită ti prinđul ali lamne. Ea iră multu nvirinoasă, că ș-așcriptă moartea cu ocl'il'. S-apruk'è đonile di feată și-l' feate inimă. Apoaea-l' đise:

25 — Nu te-aspere, că mine va te ascap di lamne! Nu-í prota estă ți pitricul pi lumea lantă, ma caftă-me puŭ'n în cap. Și j-băgă caplu pi đinucl'ul a featăl'eí ș-lo-acăță somnul cum ul caftă. Na atumțea iu vine lamna.

— Ază, đua bună, đise nîsă; tu loc di un om, doí va s-mic.

30 Feata cit u viđù că deade cap, acăță s-plingă. Ună lăcirmă cură pi fața đonilui. Aistu z-discriptă și u ntribă: ti ți plinde?

— Ți s-nu plingu, gone scumpu, că na iu vine laea ș-ni-ńiloasa lamne!

Fičorlu di nă cale arsări mprostu, arăk'í buzduganea și 35 nu k'are k'irò ma ună-l' cărținl a lámnil'eí și u culcă tu loc! Cit sups! lamna ș-ăpile acățară z-vearsă, s-cură, e-avù va s-nică tută hoara. Cai di cai atumțea s-umplă apă, s-o atbă ti ună ti altă, că nu și scia, că di tora apa nu vrea-l' lip-sească virnu oară.

Fiçorlu apoaea u lo feata ş-u duse la tată-su. Feata l'i spuse cum o-ascăpă şcl'oplu şi amirălu s-turnă citră nîs şi-l dîse :

— Caftă ţi s-ţă va înima, va-ţi daŭ di tute, că bunlu aistū nu s-acumpră cu prađi. 5

— Stăi, dîse fiçorlu, s-mi minduescu ună duă.

Fiçorlu, cara işi di la pălate ş-lo calea citră la moaşe şi cum imnă, avde pi un arbure niscînŭi puil' iu zg'ileă. S-alină ta z-veadă ţe-l aţeă? Pi arbure iră un cuibăr di vulturī cu puil'. Un şarpe s-aveă ngărlimată pi arbure şi va-l' mică 10 puil'i, di-se nu vineă fiçorlu s-vătămă cu buzduganea şarpile. Cîndo fiçorlu iră ninga pri arbore, ea, iu vîn părinŭil' a puil'lor di vultur. La cubăirea lor, cit ul vidură fiçorlu ningă puil', s-h'umusiră pi nîs, s-lo-arupă şi s-l'i scoată ocl'il'. Ma tu oara ţea puil'i bătură ņrik'le şi ŭiurară cit putură, s-15 nu-l' facă ŭivă, că nîs le-ascăpă bana di la şarpe.

Vŭturl'i s-hărisiră multu şi-l' dî'siră s-caftă ŭi-l' doare ini- ma, că nişl' va-l' da.

— S-me-alinăŭi tu eta din sus, dîse fiçorlu.

— Greŭ lucru nă cafti, ma va-l faŭim! S-aŭli prota 100 di 20 vîŭate di doī aŭi cîte 77 di ucăđi una, ş-altă ahîŭă apă.

De-aclò fiçorlu z-duse ndreptu la amirălu şi-l' dîŭe:

— Mine va me-alin tru lumea lantă din sus; ma s-ni daŭ 100 di vîŭate cîte 77 di ucăđi una şi altă ahîŭă apă.

— Altu ŭivă nu vreŭ? Maş ahîntu nic lucru? 25

— Nu dîse fiçorlu!

Cu nă dimîndare, amirălu l'i le-aduse cu un zbor şi fiçorlu li lo şi le-aduse la orni.

Aiscī li loară ş-li ncărcară pe-areăpitle a lor, apoaea l' dî'siră : 30

— Ancălică ş-tine pi supră ş-aŭ s-trađim.

Ancălică fiçorlu pe-areăpitle a òrnîlor şi òrnile acăŭară să s-mută n-sus la eta lantă. Azburară, azburară şi aveă apru- kătă ningă gura p-iu s-easă la eta din sus. Tăş atumŭea carnea loată cu nişl' z-bitisi ş-foame aveă mare. «Cra!» feă-35 ŭiră nişl' un-oară, «i nă daŭ carne s-micăm, i va ti sălg'im eara tu eta din g'os.» Fiçorlu no-aveă d-iu, ma s-nu u pată tamăm în coadă, ş-tăl'è di la coapsă ş-lă deade. Vŭturl'i lo-

alinară. Cînd-o-l băgară pi loc, fiçorul nu puteà si s-mină.
Lu ntribară òrnile, că-țe nu innă ?

— Ți s-imnu, că-nî tăl'ăi di la coapsă, ta z-vă daū carne
s-micătî, c-atumțea carne no-aveà armasă.

- 5 Vultur'i, ma viçură ași, l'-a vumură carnea ș-l'-o-alăk'iră
eara la loc și fiçorul s-feațe bun. Apoea șcl'upicînda, șcl'u-
picînda așumse acasă la nis, după viră an. Fraț'l'i, cînd-o-l
viçură nu scîa și mincună s-află s-u mpeatică: el' di multu
lo-aveà tricută tu cartea mòrșilor, d-îu nu s-toarnă virnu.
10 G'ine-ma șcl'oplu nu lă țînù inate, că le-agîrși tute și-l' l'irtă.
Apoea duse l-amirălu, spuse semnul, că nis vătămă lamna
și si nsură cu h'il'a lui și după multe alte fapte, amirălu di-
pune di pi scamnu și bagă đinir-su.

- 15 Părămîò scîam, părămîò spus,
Nu scîiū cum fecū, ma nu v-arîș.

(Spus de Lachiu Mișicu 16 ani, Crușova, Macedonia.)

86. Barbă cot și Palmă-om.

Erà, și nu ș-erà.

- Erà nă oară, fraț'l'i a nîei, to ațea età, cîndu tute bûnile
innà pri pade, trei fiçòri ca trei sorî. Treil'i fiçòri ca trei
20 sorî aveà nă mumă, și nu u scuteà din gură, ahîță vreau
și ahîț dor l'-aveà. Cum vrei đî, Dumniđăū nu-l' alasă cu
înimă hărsită, că d-îu erà pri bûnile, muma lor u l'irtă Dum-
niđă nă đua ș-armăsiră mărăș'l'i ca pull'i fără cloce. Plîmsiră
și z-dipirară și s-o-agîrșască nu putură. Nu trițea đua s-nu
25 z-ducă la murmîntile a mûmil'eî și s-nu plîngă cu boațe.

- Nă đua fiçorul cama mare vine la murminte, s-l' aprindă
țeara. Mutreaște tu tute părțile s-veadă virnu foc d-îu s-a-
prindă țeara, nu veade iuvă. Tu oara țea vine ș-nolģicanlu
la murminte. Mutreaște ș-nis di nă parte de-alantă, nu veade
30 foc iuvă. Na iu vine și nielu frate. Aestu, carî mutrî, mutrî,
andări diparte-diparte ună nică scînteal'e, iu luînă.

— Va mi duc s-l'ău foc de la fucurina țo z-veade, đise nis.

- Ș-lo mintea la çoare și pinđe oahte, arsare vâl'urî, după
viră trei đile di imnatic dipriună, așumse la fucurina țea !
35 Ți s-h'ibă ? Pri foc erà nă căldare cît nă ambare și h'irbeà

41 di nel'. Divarligalul di el' erà 41 di carcançal', di furî, di te știu ș-io! Tuți era-l' cu curlu n-sus și-l' culea somnu, mași un erà diștiptat. Niclu, c-acși va-l' dîțem a fiçorluî, vine pri ûngl'ile di çoare, mută cãldarea dipri foc, aprease țeara și-ș mutri lûcurlu. Furlu ațel diștiptatlu, viđ'ndalul ahită vir- 5 tute di om, s-mută cãldarea c-una mină, l'i ngl'iță zborlu n-gură și-l' se-acăță limba di frică și diștiptă soțl'i tuți. Aești lu strigară fiçorlu și-l' dîsiră :

— Are, tine u sculăși cãldarea dipri foc?

-- Io, dîse fiçorlu, țe mare lucru aestu? Ma vrei s-u scol 10 ș-ninga nă oară. Apoea cu nă mină u lo ș-u băgă m-pade disti pirustrie ș-apoea nîpòl ș-u băgă la loc.

— Nu vrei si stai cu noi, il' dîsiră furl'i?

— Că-țe s-nu șed, dîse fiçorlu ; ș-acasă nu-ni armase lû- 15 curlu ne-adrăt. Io h'iu cum mi videti.

— Avđi ncoa, astară, va s-cãlcãm amirãlu si-l' lom tuți parațl'i.

N-tunică g'ine mușat și furl'i, un dipu un, cu Niclu de-adun anvirligară pãlatea. Se-aplică unlu di el', pri nis niclu și angirliminda, angirliminda si stricură prit firidă l-amirãlu tu pã- 20 late. Dipu nis furl'i, un-cite un, s-alinã ș-intrã tu pãlate și cum intrã cite un, moarte ș-aflã di niclu. C-aestu cu coarda tu mină, cit cãlcã pri scîndurã și crișt! caplu în pade.

Dupã țe-l' șcurticã tuți, intrã tu udãlu amirãluî niclu. Tu oara țea nã nîpîrticã si ndrîdeã s-mîșcã amirãlu. Fiçorlu 25 s-aurni pri nisã cu coarda și-l' lo caplu a nîpîrticãl'eî. Apoea țe fațe nis. Acățã di l'-adunã toți furl'i cap cu cap și çoare cu çoare, se-arucã dipri fereastă m-pade și fuțe. Ma, una pãpuță, to-arcarea țe feațe, l-iși din çor ș-armase nuntru tu pãlate. 30

To-apiritã, sculîndalul amirãlu, țe z-veadã? Ningã nis nîpîrtica tãl'atã. To-alantu udã 41 di leșurî di furl'i tãl'ãțl'! Acățã nis și s-nirã:

— Carî lo-adrã bunlu aestu, carî ni-l adrã bunlu aestu? nu putu s-aflã. Trã tih'e deade di pãpuță. U lo ș-u spinđurã 35 la poarta di pãlate și băgã zbor: s-treacã tuți oãmînl'i pri la poartã ș-a cui easte pãpuța estã, si ș-u l'a.

Aduk'l nis, cã domnu-su a pãpuțil'eî vai h'ibã mãsturlu

țe-l' ascăpă bana ca di pri h'ir și ațel țe va-l' șcurtică oamiñli agri dit pădure.

Tricură tuți, ma a vîrnul nu-l' si uîdiseă. Trichù ș-niclu ; cît u băgă ș-ca di totna-l' si părù. Amirălu lo-acl'imă și-l' dîse:

5 — Tine fuși, țe tăl'ășî furl'i?

— Io h'iu!

— Tine u vătămășî nipîrtica?

— Io, dîse fiçorlu. Si ndrîdeă s-ti mișcă, ma t-un suflit il' loai ȓua.

10 S-aplică amirălu, il' bășe pri frimte și-l' dîse: Caftă di ițe-ți doare sūflitlu, ițe-ți va inima, că tute atale suntu; vrei pàrați, vrei h'il'e mea nveastă, s-ț-u daū, i vrei s-ti bag tu scamnu tu loclu a meū? Dî, țe vrei, că tu minută va s-o-aī!

Fiçorlu ca fiçdr, il' trădeă inima citră nsurare ma multu
15 și dîse:

— Ține-l' groșli, Doamne, că va-ți lipsească tră lucrile de-amirăril'e; niți scamnul nu-ī tră caplu a meū nicoptu: a nia dă-nī feata-ți înveastă, macă vrei! Aestă voi!

— A ta s-h'ibă, ġone-ġunăr! gri amirălu.

20 Apoea băgară s-facă numtă dumnească și acl'imară la numtă, cari no-acl'imară? Tută lumea s-purtă aclò. Cîndu z-bașe mîna nveasta, la tută lumea bășe, a unūi Barbă-cot-și Palmă-om nu vru s-l'-u bașe.

U ntribă amirălu: țe-ī ațea di tine feată? s-fațe arșinea
25 estă?

— Cum di nu! dîse feata; s-me-aplēc mine pîn di pade tra z-baș mîna lui! Tuți oamiñi ș-nis om. Barbă-cot-și-Palmă-om!

Ȣine ma Barbă-cot-și Palmă-om di nă oară s-năiri de arșinea țe l'-aduse feata ntră nă lume ntreagă, suflă n-sin nă
30 oară și na! Iu-l' vine calu azbuirătòr. Arăpù feata, o-arcă pri cal și nivîdùt s-feațe de-aclò. O-aduse la nis acasă, tra si nveață minte feătile, țe nu țin adețle.

Amirălu ș-țuți alantî armăsiră ca Sulta cu ucnălu. Ģonile armase ca nveastă adrată ș-nimărtată. Numta, țe numtă eră
35 ȓea? Se-asparse di nă oară: D-īu eră ma naintea ġocuri. cîntări ș-arîdèri, no-avdăi tora altu di plîngu, boți și nviri-nări. Lă vîneă foc a tutulòr. Mași ġonile nu u k'irù mintea. ma s-turnă ș-lă dîse:

— Nu plindèți, că foclu aestu tră mine fu, nu fu tr-altu ;
io va mi duc s-o-aflu și s-o-aduc.

Și ncăltă nă păreacl'e di țărùh' di h'er, ș-lo un școp tu
mină și nk'isi. Imnă, imnă, frățile a meù, agumse t-un loc
iu astăl'è n-cale nă ursă. 5

— Bună-ți oara, mae, il' dîse el !

— G'ine viniși h'il'ù, ma va s-ti micàm, s-nu-nî dîțeai mae !

— Nu ti ntreb ? știi cîtră iu l'a pine ațel cîne di Barbă-
Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta di sum zvon ?

— Nu ni știu, h'il'ù ; de-aeste lucre ntreabă luplu, că nis 10
poate s-albă hăbare.

Lu ntribă ș-luplu, luplu-l pitricù la vulpe :

— Vulpea, dîse luplu, poate s-ță da viră cale ; ea le-avină
ahtări lucre ; s-nu șteari ș-ea, di la viră nu va s-aflî.

Cum agumse la vulpe u ntribă : 15

— Bună-ți oara, vulpe ! nu știi cîtră iu la darăți se-află
Barbă-Cot și Palmă-om, țe-nî arăpù nveasta cînile di sum
zvon ?

— Cum s-nu știu, gri vulpea !

— Fă-nî buneața, macă-i acșite și du-te di ntreabă-o 20
nveasta-nî, d-îu lo-are calu azbuirătòr Barba-Cot și Palmă-om ?

— S-mi duc, dîse vulpea, ma ndreațe gâl'inle !

— Gâl'inî cite z-vrei, il' dîțe fiçorlu, maș lucru s-adari.

S-adrà ș-băgă guna k'ira-Mara și frimtà-frimtà, na-ù la
casa al Barbă-Cot și Palmă-om. 25

— Aoà șade un Barbă-Cot și Palmă-om, ntribă nisă ?

— Aoà, dîse nveasta, ma tră oară, nu-l acasă ? Țe-ai
cu nis ?

— Mi pitricù gònile a tău s-ti ntreb, d-îu lo-are calu az-
lurătòr Barbă-Cot și Palmă-om ? 30

— Nu știu, cumbară, ma ascundi-te pri grendă ș-astară,
cîndu va s-toarnă de-avinare, va lu ntreb.

S-ascumse vulpea și cîtră seară vine și Barbă-Cot și
Palmă-om. Nveasta il lo cu bunlu, cu arîderle și dă-l' de-aoà,
dă-l' de-aclò, lu discusù și-l feațe si spună : 35

— S-ță spun, ma pe anarga s-no-avdă virnu.

— Am carî va s-avdă aoà, că niți puil'ù no-azboairă.

— Aveam nă eapă și fită un mîndu. După țe criscù, il'
lu ded di-l mică ; fită a daoa oară ș-aestu mîndu-l' lu ded di-l

mică; fită ș-a treea oară eapa și-l' lu ded di-l mică ș-aestu și cu aestă s-feațe ahî't ġone de-azboairă prit niđri.

Vulpea le-avđi dipri grendă tute și fuga le-aspuse tute a ġoniluġ. Aestu nu k'irū k'irò, ma lo nă eapă și ma fită, il 5 lu deade mîndul s-lu mică; eapa fită a daoa oară și-l' lu deade mîndul nîpòl s-lu mică. Fită eapa ș-a treea oară, ma ġonile nu-l' lu deade s-lu mică, că nu-acăk'isì ġine și de-ateă calu a luġ erà ma puġin ġone de-al Barbă-Cot și Palmă-om

Dimineața Barbă-Cot și Palmă-om işi, cum și šteà di totnə, 10 avinare. Ģonile viñe și-l' arape nveasta și fuga ca vimtul. Cîndu s-toarnă Barbă-Cot și Palmă-om o-află vatra-arațe! Caftă feata ncoa, nelo, feata l'-alăsă ġinușa arațe tu vatră! Întreabă calu, calu l'i spune, că fuđi, că u lo un ġone. Fuga dipu niși; aoà l'-are, acò l'-are, l'-aġumse. L'-arăpù feata din 15 calăr și-l' feațe bucăđi-bucăđi ġonile.

Ģine-ma vulpea erà acò. Adună bucăđe, bucată di bucată, le-aumse cu earbă di nîpîrtică, ș-năpòl anvîe. Apoea ș-deade calu di-l mică ninga nă oară eapa și-l' fită un mîndu țe loclu mică ș-niorl'i bea di ġone și de-azbuirătòr. Calu al Barbă- 20 Cot și Palmă-om niđi la điditice nu l-aveà, ahî't ġone erà.

Fuga azboairă la Barbă-Cot și Palmă-om, ș-arape nveasta ningă nă oară ș-aoà te am frătice. Ascăpiră loclu cîndu fu- đeà nis, că điđeai țe-l aestă? Ma ș-Barbă-Cot și Palmă-om nu se-alăsà. Fuga un, fuga alantu, avđai măratlu di Barbă-Cot 25 și Palmă-om cum il' făđeà inimă a caluġ, s-nu se-alasă.

Sta ġonile și-l' điđe a mînduluġ a luġ:

— Nu-l' điđi a sođu-tuġ, cum nu l'-u arșine si sta s-lu ncă- lică un Barbă-Cot și Palmă-om! S-furim io tu loclu a luġ 99 di bărđate vrea s-lu h'iqearim tu loc.

30 Calu a ġoniluġ aruđi nă oară prit nări cît putù, scoase limbe-limbe di foc și-l' gri dimîndătile zboare. Atumđeà calu al Barbă-Cot și Palmă-om s-mută, s-mută tu niđri, s-șuđa, s-arușuđa nă oară și-l' h'ipse domnu-su 99 di bărđate tu loc!

Ģonile ascăpă acșițe și viñe acasă și feăđiră numtä mare 35 de-a doară, di l'-armase numa tu lumea tută. Apoea dipuse amirălu di pi scamnu ș-intră ġonile și bineađa ninga, cara s-nu muriră.

(Spus de George Diamandi din Samarina, Epir.)

87. Fiçor'l'i aguniȚi di părinȚi.

Ș-erà, țe nu ș-erà ; s-nu erà, nu se-aspuneà.

Erà un-oară un om multu avùt. AȚel om aveà optu fiçdri. Cari-ște cum o-aduse oara, că lumea estă scări-scări easte, un se-alină ș-altu dipune, așumse avutlu aestu s-no-aiță di 5 sum nare. NiȚi çinușe tu vatră no-aveà, ahintă urfașe greauă.

Aveare nu, n-casă un jar di fumeal'e, țe zg'ileà «pîne, tată», era-l vai dîȚi, ca nis țe nu vrea. Minte n-cap no-aveà.

Car'i nu si scuteà n-cap, ș-feașe zbor cu mul'are-sa, se-ascapă di fumeal'e. Fiçor'l'i tuȚi erà tuȚi niȚi. AȚel cam marle 10 s-aveà, s-aveà multu 14—15 de-añi și-l' dîȚeà Cota.

Nis, cîndu tată-su, il' çuçurà ascumȚișalui a mă-sai, çuli urcl'ile ș-lo di hăbare, țe lă si crueașe. De așeà ș-umplu gepea cu fășul'e.

Il' lo tată-su ș-mă-sa fiçor'l'i, s-l'-aducă nclo, taha se-adună 15 țivă surșeale. Aestă erà băgare pri somnu, c-aldr lă ardeà s-l'-alasă, s-k'arà, să se-ascapă di nișî.

Calea-calea cum z-dușeà, Cota arcà cîte un fășul'ù la cașe drășcl'auă, tra s-poață s-află calea tu turnată. Așumsiră tu pădure și părinȚil' l'-anduplicară ș-l'-umplură s-așteaptă aclò, 20 că ș-nișî va vînă, că așirșiră țivă acasă și va u l'a ș-năpòl va vînă.

Mașî Cota știà, că tute aeste suntu çinușe ntr-ocl'i, ma nis tașeà, că ah'it il' tăl'à caplu ca fiçdr.

PărinȚil', lăiȚl'i, s-turnară acasă ș-alăsară h'icătile a lor tu 25 pădure ! Fiçor'l'i acățară s-plîngă și să zg'ilească di frică și z-grească :

O, lele mamă ! o lele tată !

Ma Cota lă dîșe s-tacă și-l' bășe la ocl'i fărȚiȚi și lă aș-tearse ocl'il' și lă dîșe : 30

— Nu plîndeȚi, fărȚiȚi, că Io cunoscule calea. AidiȚi cu mine.

Apoea nis năinte, frăȚiȚi dipu nis, fășul'ù dipu fășul'ù, a-gumsiră pîn-acasă.

Cum se-agudî, că tamàm seara șea, părinȚile scoase vîră ndoi groși, mprumutățî la vîră di cîndu aveà ș-el', și adărară 35 micărî multe. ȘiȚîndalui la measă, ș-feașiră crueșe și cara nutriră divarliga și nu vișură fiçdri, lăcrimară și dîșiră :

— De! țe g'ine vrea s-eră, s-eră ș-mușațl'i a noștri astă-seară pri measă, s-mică nîcuzañl'i, să-s sătură, că deade Dumnițău cu mnata!

— Ia-nă! mănîță! griră fiçorl'i cu nă boațe di la pâlțire,
5 că lă vineă frică a nîcuțlor s-intră neacl'imățl, și fuga nauntru mușațl'i și nimînceațl'i ali mume.

Și-l' băgă muma pri measă, ș-lă tăl'è cumātușe la cama nițl'i și țope la cama mărl'i, să-s sătură, s-o-adară țae pî'n-tica, că di multu nu ș-aveă băgată n-gură duruțl'i ahtări
10 micări.

U dūsiră acșițe, cu micare, cu beare, viră siptămină doauă și năpōi acățarā, z-da timpărālu di foame. Acățarā dizndū mățle s-lă gurleadă și ocl'il' s-l'i'zgarlească și gura să s-mă-rească și s-l-ağungă pînă la urecl'i. Tute di foame.

15 Părințil' ș-feățiră nîpōi zbor s-l'i k'arā, că al'umtrea urfaña nu si scoate n-cap. Ma cîndu zburā nișl' ascumțl'saluī, Cota ascultă dipu ușe. Apoea feațe, țe feațe și băgă nă cumatā di pîne n-gepe și calea tăl'ā ș-arcā cite nă mișcaturā. L'-alāsarā părințil' cu minōūnl' aclō și s-turnarā acasā.

20 Cota vru nîpōi s-l'-aducă n-hoarā, ma nu putū s-o-aflā adoarā calea, că puil'i al Dumniță aveă micată sîrmile și mișcaturle di pîne arcate di nis. Carl' plîndeā nîcuzañl'i frățl'i, di țl' si cutrimburā cămeașā dipri tine, di zg'iclu a lor, și di nila lor, se-alnā Cota pri un ārbure s-mutrească, videm,
25 nu se-anđăreaște hoara lor?

Diparte multu, nelo, cît l'-acățā ocl'ul, veade nă limbă di foc. O-adună tuțl' cîtr-acloțe și agalea-galea, cu găirete, cu inimă, ağūmsirā!

Aclō era casa dracluī.

30 Cîndu ağūmsirā, drațl'i ninga nu se-aveă turnatā. Aflarā maș Drăcoaña. Drăcoaña lă gri:

— Fiçdrī mușățl, fiçdrī mușățl, ami iu z-v-ascundă maea, s-nu vă mică bărbat-ū Draclu, cîndu va s-toarnă?

A Drăcoānil'ōi il' fu nilā mare di el' și l'-ascumse tu nă
35 udae. Aestu udā se-aflā ningā udālu iu durnā òptule feate ali Drăcoāne.

Ntunicē'ndaluī, na-l și Draclu da la poartā.

Intrā nis și di la ușe greaște a Drăcoānil'ōi.

— Oamiñl' aņurzeăște aoațe!

— O-ai cu tine mintea, bărbate ? d-îu oaminiî aoaște tu irnie ?
G'ine ma, cari vai arî'đi ?

Draclu, ca drac. Mutri tu gùvile tute și pîn tu coadă l'-află mușațl'i, adunâți guzmòl'û di frică un ningă anantu, ca niște nilùșl. Nis nu l'-aspase ună-ș-ună, că erà micàt și l'-alăsă 5
tră đua di mine. Ș-u băgă z-vină noaptea și s-l'i tal'e. Cota aduk'î, că bunlu nu l'-așteaptă di la Draclu. Noaptea si scoală el și l'a căcùlile a lor și li bagă la feătile a dracluî și mîntil'le di la feate, li bagă la fiçòrî. Neapirită g'ine și na-l si-l' creapă-numa cu buzduganea vine s-lă tal'e caplu. Cari viđù, 10
că fiçorl'i sun cu mîntil' în cap, mintui, că poate mul'are-sa l-alăxi lòcurle, și fără s-tragă vilenđa z-veadă, intră tu udălu anantu. Cît li viđù feătile ună ningă alantă cu căcùlile, đise, c-aești sun fiçorl'i. Trađe buzduganea și crîșt ! crîșt ! li tál'è pîn di ună. Apoea, cara se-aguniseà, ș-fuđl n-lume dipu dră-15
curii.

Fiçorl'i fuđiră cu vie de-aclò ș-alăgà nicuzañl'i cît puteà, ca s-nu l'-acațã Draclu.

Drăcoaňa, ma fuđi bărbat-su, băgă să scùtură prin casă ș-află feătile tál'ate ca niște purumbe lăi. Băgă să z-deàpiră, 20
să-ș zmulgă perlu și si zg'ilească, di s-trundueà loclu dit bimèl'û.

Draclu, de aclò iu erà, avde boașea și zg'iclu a Drăcoani'l'eî și fuga-vimtu s-toarnă, z-veadă țe are di zg'ileaste ca tûrbată.

— Na ! mușuteața țe-adrăși ! il' spuse Drăcoaňa, c-acși pate 25
omlu, țe sapă groapa altùl.

Draclu, cara vine di s-nărăeaște nă oară, foc scuteà prit nări, limbe-limbe. Se-alinã nis pri casă z-veadă, nu-l' anđã-reaste iuvà. Il' veade, iu fuđeà diparte multu largu, Cota dinăinte și frătițl'i dipu nis. Cari viđù Cota, că vrea-l' acațã, 30
lă đise a frațlor :

— Frați, frătițl'i, intrăți tu cùfalu aestu.

Și cari l'i acupiri cu frîndă, lă đise s-nu grească dip, bre !
pînă ș-adil'ățiclu să-ș lu ținã. Apoea nis se-ascumse după nă bizbil'e mare. 35

Draclu, curmăt de-ahită alăgare, șiđù nășeamă pri cùfalu ațel, să z-discurmă. Ma cum erà vătămăt multu, z-deade pri mină ș-agîrși tu somnu. Mărațl'i di niți aròv siminã dipri g'os, ma tășeà muți, necă s-minà, necă adil'ă.

Şiretlu Cota, ma durîi Draclu, il' fură păpûţile ş-aoaţe fac alanţi!

Prinde să ştiţi, că ma-l' l'ai păpûţile a draclui, nu poate s-adară ţivă, ne s-îmnă, ne s-alagă.

5 Tora Cota ţe-adară cu păpûţile? Li bagă n-êor şi alăgă cama di drac. Fuga nis năpòi la Drăcoana şi-l' dîţe:

— Mae, mae, nî-dîse draclu, si-nî dai avistearea di sum scară, că are cădută tu minî fureşti şi s-nu u dare, caplu va-l, lu tal'e. Macă nu pistipseşti, na-nî deade păpûţile aminete.

10 Drăcoana vidîndalui păpûţile pistipsi, că ştea nisă, că draclu maşi tu zore li da. Scoate şi-l' da avistearea, apoea fuga fiêorlu diznòu.

Draclu, armăs fără di păpuţă, u k'irù pusula dip. Si-l videai cum îmnă şel'upicînda, ca viră pal'u-gumâr arăfòs, ti
15 lişinai de arîsute.

Fiêorl'i aestă vrea; si sculară de-aclò şi calea-calea, cu Cota năinte, aĝûmsiră acasă.

Părinţil', ca părinţi! cîndu-l' vidură, că s-toarnă tuţi an-
viscûţi cu strani noauă, cu orî di guşe, că Cota l'-aduse ma
20 naintea prim păzare, plîndeà di harao. Ma naintea fiêorl'i
nu vrură s-lă da niţi bună-đuă, că ţe părinţi fură nişi, s-l'-
alasă tu iriie, ma, cama napòi să mbunară şi s-feaţiră năpòi
avûţi, cum ş-eră di ma naintea!

(Spus di Mia al Cealera, Avela, Epir).

88. Boşlu fără boe.

25 Erà, çi-şte erà!

Erà un om şi vrea se acumpră un boş.

Omlu aîst erà cu mintea şcortă. El ieşă m-păzare şi strigă:

— Care-nî vinde un boş, fără boe!

Toţi dădeà din anumirî şi dăţeà, ciţi lo-avdà:

30 — Măratlu ţi om ş-eră! Nica tinir şi s-l'i fugă mintea?

Toţi il loa tă glar. Că niţi di ntređil' nu erà, nu erà di
aţel' cu ucălu patru-sute

Virn, ma dişteptu di nis, ţi-l acumpră ciţi parăţi faţe, il' dăţe:

— Oaspe! dă-nî a nia prađil' şi-ţi vindu boşlu ţe caţfi.

35 Ahăt l'-aĝundeà mintea k'irutlui, scoate şi-l' da cit caţfă.

- Tora cîndo z-vîn să-l l'au boûlu!
- Iţido quă, dot! maşi Lunea, Marţa, Nercurea, Ğoea Vinirea, Simbăta şi Dumînica s-nu vîni, şi nelo, iţi altă quă di stămîină.
- Ğine, Ğise glarlu cu mintea ţea multa. 5
- Dupu dao Ğăle nărĞe glarlu, să-l' caftă boûlu fără boe.
- Ami, aĞi ţi quă-l' ntreabă aestu.
- Marţi!
- Ami, nu ştii, că Marţa Ğisim s-nu vîni.
- Aşè, Ğăse glarlu şi fuĞl. 10
- Apoaea, tricură Ğăle trei-patru şi narse eară.
- Aestu tot aşè: lu ntribă, ţi quă-l. Carî il' se-aurî' di ahătă ducă a glarlui, s-plimse la iuk'umete şi-l' Ğăse, că omlu aist nu-l' da boûlu fără boe.
- Omlu cu boûlu, deade zbor, că năşî avură ligătura, s-nu 15 z-ducă niţi Lunî, niţi Marţi, niţi Nercurî....., ma tu nă quă cai-ţi-do, dot, di stămîină.
- Iuk'umetea viĞu, că dol'i suntu di lişor'l'i şi ţi s-lă facă, aî s-l'i bagă tu nă bute dadun. Apoaea arucutiră butea. El' dol'i, ma z-viĞură streşî, Ğăse glarlu cîtră alânt: 20
- Ştii ţi, oaspe? Dă-ni-l boûlu cum s-h'ibă!
- Ştii ţe oaspe? mine va-s ţă-l daŭ, Ğăse alânt, cum să-l vreî!
- Şi aşè, pînă s-nul' băĞa tu bute, nu lă vîneà mintea.
- (Scris de băeatul Anton C. Becia, Berat (Vilarde), 14 Dec. 1897, Albania.)

89. Luţeăfirle.

- Eră, ţe nu ş-eră.
- Eră nă oară nă mărată, nă corbă ş-nă jilită. mumă Ea 25 ş-o aveà dor şi nod la inimă, că tută lumea cu niţi îm braţă ş-ea jilita cu mîine goale, ca nîsă ţe nu vrea. S-culcă, si sculă cu graîlu n-gură: «Dă-nî, Doamne, ş-a nîa un nîc!»
- Azî dă-nî, mîne dă-nî, cara-l' si duse aridă al DumniĞă, se-ascapă di ngrîna l'eî, cara-şti, il' deade nă capră! Ea laea: 30 «capra, capră!», u vru, ş-o-apreadună, cumu-ţi vreî fumeal'a.
- Capra crişteà şi s-muşăţà quă di quă! Ma ţe capră eară.

țea ? Cîndu earà singură și-ș scuteà k'alea di capră, ma mușată ș-ma luțită di nîsă tu lume nu se-afî.

Nă duă u pitricù mă-sa s-la n-vale. Feata duse și cara biți di lare, vru si și scoată cămeașa tora si-ș u la. S-trapse tu
5 feàrică si și scoată k'alea. Aclò o-aduse oara s-treacă tu minuta țea h'il'lu de amiră și s-u veadă.

Aestu armase cu mintea ca k'iruțli și cu gura căscată. Multu loc aveà turnată el, multe feate aveà viđută de-amirăți și de soe di bune, ma ca feata estă vîrnă!

10 H'il'lu de-amiră s-turnă acasă la mă-sa și-l' đise, că va si nsoară cu feata cu k'alea di capră.

Cîndu avđi mîsa aestă, ma g'ine s-cădeà casa s-o aplucusească dicît s-l'-aducă h'il'-su ahtare hăbare. Cîte-l' feate nîsă corba, s-nu si nsoară, h'il'lu nu avđi. I a lu i la nă
15 k'atră li greal zboàrile, ună fățeà. Și ștea nîs, țe și ștea.

Il' gri ș-tată-su di nă parte, s-nu lă facă arșinea aestă, ma să si nsoară cum lo-aduțe arada ș-cum lă-ı fumeal'a, că suntu ahîte feate tu lume, feate di amirăți, țe maș z-dișcl'idă gura așteaptă, tra s-lo-arapă, țivà nîs! I ațeà, i mi vatăm.

20 Amirălu no-aveà dicît unu ș-tut! Ațel înoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa. D-ıu să z-vătămă, ma g'ine s-u l'a și țe z-đică Dumniđău. Ncl'ise ocl'il' și-l' deade izine, s-u l'a.

S-feate numtă, ma ca țe numtă ș-fu ațeà ? Numtă cu făr-
25 mațe. Părințil' era-l' ca di mortu, nu ca di numtă. Băgară nveasta n-cor, țe lai niveastă ș-țe lai cătrane ? Capră ! Lumea no-aveà altu zbor, altu graıu đua tută ș-đilile alanti, dicît părăvulia căpărl'eı.

Seara feata, cîndu s-culcă cu h'il'lu de-amiră și scuteà k'a-
30 lea și s-u videai atumțea ? Nu lipseà lampă ș-hăbări s-aprinđi, că luinà nîsă cama di vămante. G'ine ma nîsă-l' đise a bărbatu-sul, că di đua țe va s-k'ară k'alea, si știbă, că va s-u k'ară tră totna.

Nă duă lă viñe acl'imare, să z-ducă la numtă amirărească.
35 Părințil' a fičorluı k'insiră și dūsiră deadun cu fičorlu și capra o-alăsară acasă, că de ! cum s-u l'a ? Tră videare tu lume erà nîsă ? După țe fuđiră tuți de-a casă, feata scoase k'alea, u băgă sum bonđă, aprease un per di hrisafe și s-

află la numta amirărească. Tamàm s-aveà acăţatã tutã lumea n-cor şi corlu-l trădeà nveasta noauã.

Capra, tu nişte strãne ţe nviliçã di-ţi loà ocl'il', duse şi se-acăţã dipu nveasta noauã.

Tuţi s-çuduseà pri muşuteaţa l'ei şi maşi un ştea, carî 5 easte. Atumţea se-aplicã mama cîtrã h'il'-su de-amirã şi-l' dîse cu dor ş-cu uhtare dit frîndile dit h'icât:

— H'il'ũ durût, s-nu te aveài însuratã, na, feata ţea vrea-ţi daũ, cã maşi nisã-ţi prindeà aţia! Ea mutreã, ţe semnu di featã!

10

H'il'-su nu putũ s-aravdã şi-l' dîse la ureacle:

— E, scumpã mumã! aţea easte nveasta mea!

— Cum acşiţe? Am k'alea di caprã?

— K'alea di caprã va o-alãsã acasã.

Ahîţ vrea ş-muma. Agoña deade fuga acasã şi gusgu-15 nipseã aoã, guzgunipseã aclò, l'-o-aflã. U lo ş-ca cum erã çireaplu après, o-arucã tu çireap şi scrum s-feaţe.

Mãrata di nveastã a h'il'luî de-umirã cum l'-a-nurđi bãgã boaţea si zg'ileascã pupu! pu! şi alãgînda alãgînda, arsãri si ş-ascapã k'alea, ma ţe s-ascapã, c-aţea earã scrum.

20

Atumţea laea di featã s-prifeaţe nã scînteal'e şi azbuirã, azbuirã, loatã di vimtu, pînã s-mutã la ţer şi az trã az u videm ninga aclò, cã s-feaţe steauã şi-l' dîc *luţea fire di-c-searã*.

H'il'lu de-amirã s-lo dipu nisã şi azbuirã s-o acatã şi si-l' toarnã mintea, ma nu putũ şi de-atumţea armase ş-nis în 25 ţer şi s-feaţe *luţea fire de dimineaţa*.

(Variant la basmul No. 72, pag. 206.)

90. Fiçòr fără căsmete

Erã nã oarã, ţe ş-earã, s-nu earã nu se-aspuneã.

Ş-erã nã oarã un fiçòr de-avût, ţe cîndu se amintã nis tute bûnile ş-tute g'ineţle le-aflã tu casa tatã-suî. Cupîi di oişo cît traçe arina, cãpri cite steale; cîndu bãgã si mbãirã primuveara nîpòl în sus ca furniđle imnã, c-alg'inele vãzeã: ahîţã lume di tutîputã! Irg'ilelu a lor trundueã loclu. Ţe z-đic zboare multe: aveã groşi, di no-aveã iu s-l'i bagã; cu numa era-l' tu loclu tut.

35

Și țe z-vedî? No-ap(u)că z-vînă Florlu, c-acșî-l' dîsiră a nicluî și a-treea seară lo-ârsiră mirile pri nare și-l' băgară, s-ağungă s-țeară. Ahtare miră lae l'-băgară!

Tră nîscîndî anî cît lucră căsmetea tată-suî, lûcurlu lă si
6 duse tut tră năinte; g'ine-ma cît l'i ncl'ise ocl'il' tată-su ș-
mă-sa ș-acăță să-l' si ducă strîmbu. Azi gălbađa, mine gu-
vujdelu, k'ireă oile di videai cu ocl'il' cum fug dintră tine
tră totna! Azi nă cupie, mine altă, l-u intră stroflu ș-a eă-
pilor, a căl'lor, di ți si cutrimbură cămeașa dipri tine, cîndu
10 l-aduțea k'el'le vâlmălu! Tră ndoi anî, după moartea pârîn-
ților, armase măratlușî di Floru cu cămeașa dipri nîs: ne
cînușe m-vatră nu ș-avea. Și s-nu dîți, că eră vîră čoare-
tu-cînușe i vîră țe s-tal'e frîndă a cînlor, nu! Agunseă duă
ș-noapte ș-cu mîni ș-cu čoare, și-l' fită mintea cît tră patru
15 filozuh', ma țe s-l'i fați, că căsmete no-avea!

Carî vidû țe vidû ș-nîs, și ncălță nă duă țaruh'le di h'er,
ș-lo nă čumagă di h'er tu mînă, ș-feațe cruțea, și nk'isi s-află
Dumniđălu, tra s-lu ntreabă, țe-l' si fațe halea?

Calea iu z-duțea astăl'è doauă feate. Eale lu ntribară: iu
20 calea, oară bună? și car-aflară, că o-adună la Dumniđău,
il' dîsiră s-lu ntreabă, că-țe nu pot să s-mărită ș-nise ca soă-
țile tute?

— G'ine, dîse omlu va lu ntreb.

Imnă cît imnă și deade di un gorțu uscăt, țe nu fățeă gorți.
25 Lu ntribă și gorțul, iu z-duțe și-l' părăcâlsî, s-l'a furtia și si
ntreabă ș-tră el, țe-l' si fațe hala? că țe nu fațe gorți? U băgă
Florlu ș-aestă tu supane și-ș mutri di cale. Calea-calea na-l
ağumtu la un ariü. Ariülu eară dipûs ș-alăčît multu și nu
s-trițeă.

30 — Ariü, ariü! dîse nîs, fă-nî cale s-trec!

— Va-ți fac, dîse ariülu, mea cara s-ni spuăi, iu ti duți și
tră țe ti duți.

L'-aspuse țe cură și ariülu il' părăcâlsî si ntreabă Dumni-
đău, că țe l'-u apa totna alăčîtă?

35 — G'ine, dîse Florlu, că tot u fac calea, că u fac!

Imnă, imnă, prit vâl'urî, prit munți, cu ntreabă un, în-
treabă alantu, nviță, iu șade Dumniđău, triș cîndu l'-acățară să
se-arupă țaruh'le și čumaga să s-aroadă pri g'os ca nă palmă.

Putèŝi z-vă băgăŝi cu mintea ŝe innare feaŝe măratlu pînă s-ağungă acłò. G'ine că nu-l' iŝi sùfliŝtu de-ahită curmare.

Carì ağumse acłò, ŝe z-veadă? — Nă pälate tută de soare, di nu puteăŝi s-mutreŝti, ca-ŝi loa ocl'il'; calea aŝtirnută tută cu k'etri di vámandi ŝi pri divarliga, lu s-ti ŝuŝai, maŝi lucrì 5 hrisusite ŝ-mărgăritări di tute soŝle videăŝi.

Il' vîneă al Flor să s-toarnă din cale, ahită arŝine l'eră cum z-da ocl'il' cu Dumniđălu, ŝ-ahită nîlă l'-vîneă, cum s-calcă pre-ahțări lucre ahărzite. Ma n-coadă o-află g'ine s-intră ŝi iŝe s-easă. Apoea ŝ-aspuse plîngul. 10

Dumniđăŝu lo-aŝtiptă ca tută lumea, că tuŝi ună l'-are nis, va oarfîn, va avùt, ŝi-l' đise:

— Ťe s-fac, fiçorlu a meŝ! acŝi ŝi-easte căsmetea. Du-te ŝi zbură cu nîsă. Casa l'eŝi easte dipu pälatea mea di soare.

Duse măratlu cu inima ngl'iŝtată ŝi pri ŝe da? Nă casă, ŝe 15 casă? nă călivuŝcă, fără uŝe, fără ġamurì, acupirită cu niŝte pal'e, ŝe cură n-casă, cîndu dădeă ploae, neauă i grîndină; cu gl'ățale crustal aspinđurate tu k'icute, ca viră călivuŝcă di ġiftu! Cîndu intră nauntru, ŝ-faŝe cruŝe di ŝe veade? Nă zgroabă ncusurată, cu čoarle tu vatră, cu grunlu la đinu-20 cl'u, alăk'ită, cu cărnurle nafoară, ŝe ma tut adră guvojde cu dinŝil', ahit trimură de-arcoare! Ť-eră veară k'irdò, am ŝe vrea s-eră earna?

L'-u intră pri zvercă cu čumaga di h'er ŝi dă-l', dă-l', l'i li feaŝe oăsile ma moale ca pîntica, ma tu cacu tute, că zgroaba 25 niŝi că z-bătù dit loc!

Cara viđù, ŝe viđù, că nu s-aduŝe n-cale ne co-arăŝlu: u munđusì ŝ-u deade la darățì ŝ-ma nclo, ŝi s-turnă pali la Dumniđălu s-lu ntreabă, ŝe-l' aestă ŝe pate?

— De, fiçorlu a meŝ! ŝe s-ŝă fac? Acŝi ŝi fu scriată. Căs-30 metea omlui nu s-mută, ună oară ŝe-l' ursită s-h'ibă acŝi. Maŝi un čarè easte. S-ti nsorì cu feata murarlu di la voi!

— Am cum s-mi nsor, Doamne, că-l' ŝcl'oapă?

— Ťe că-l' ŝcl'oapă, ma căsmetea l'i si duŝe tut tră năinte!

— S-h'ibă, Doamne, cum urseŝti. 35

Cîndu s-l'-alasă sinătate s-fuġă ŝ-aduse aminte di mindățle a feăților, a ġòrŝulu di ŝ-ariŝlu ŝi ntribă ŝe-l' ŝ-ŝe nu-i! Dumniđăŝu il' đise:

— Atumŝea va s-mărită feățile, cîndu nu va s-pîngîneasă

loclu cu poălile n-sus cîtră soare, ca feate fără arşine; gorţul atumţea va da gorţi, cîndu va-l amină viră călătôr cu 99 di k'etri; ş-arişlu atumţea va s-limbiqască, cîndu va s-neacă 99 de oamiñi.

5 Calea iu s-turnă deade de-arîş, că nis il' vineă ma nainte n-cale. După ţe-l tricù l'- aspuse graillu al Dumniqă şi-ş mutri calea. Arişlu di nă cale dipuse ş-cama multu şi cum triţea oastea amirălu, lo vimtu nă oară ş-nică 99 di sù flite ş-apoea z-dizlăci tră ćudie.

10 Aşumse la gorţu şi l' dîse graillu al Dumniqă. Gorţul atumţea-l pălăcârşi s-lo-amină nis cu 99 di k'etri şi cum lo-amină, di nă oară deade frunqă, lăluđi şi gorţi, că s-micai un gorţu, ş-alinđeai đeăditle di dulce ţe eră.

Lă dîse ş-a feătilor s-nu pinginească loclu n-faţa soăriliu, 15 di le-aspune al Dumniqă, macă vor să s-mărită. Nise ascultară şi tră ndoauă đile s-măritară şamintreile.

Apoea nis işi băgă lăile cu feata murarlu şi de-atumţea iţe făţea, cu numa feătil'eî di murăr, prima-l' si duţea; că nîpòl acăţară s-cură ca cu găleata: cupille di oi, di căpri- 20 irg'ilaţ'i, şi gros'i, şi tră niscinşi anî, li băgă tute cîte k'irù la loc. G'ine ma totna lipseă z-đică, că avearea nu-î a lui, ma-î a niveăstil'eî, că di nu, nîpòl u k'ireă.

Ş-acşi, lumea, d-îu lo-află ma nainte, că nu-î ġone, că di cap li pate tute, că di minte u k'are avearea, tora nu ştea 25 ţe s-cama đică: Ba, că iu cură, va s-cură; pomlu sum pom va s-cadă; ca cumu ş-fu tată-su, va s-h'ibă ş-h'il'lu, ş-alte multe.

Căsmetea va s-te avină, nu s-o avini!

(Spus de Stama din Mălacaşi, 1892, Tesalia.)

91. Nora arauă.

30 Eră, ţe nu ş-eră.

Eră ună oară un frate cu nă soră. Frătile eră cama mare şi sora era ma nică. Cari-l' vine oara a fiçorlu să si nsoară, aleapse-aleapse pină culeapse: ş-lo nă feată arauă ş-ană-pudă, di ş-cu cămeaşă di pri nîsă si ncăcă. Treaca l'eî cu 35 cumnată-sa nu s-mică: qua tută pri cuţute eară ş-la tute

mărata di cumnată no-avea viră stepsu; că ș-eră bună ca belu, dulce ca nuca ș-durută c-amălama.

Nora de-araună și di lae țe ș-eră, ș-u băgă s-facă țe s-facă și să se ascapă di cumnată-sa, că nu putea s-u veadă ntr-ocli: li s-părea, că li sta sk'inu ntr-ocli. Și cite zboare, cite ang'iți nu băgă la frati-su a feătil'eî, s-l'i facă s-nu z-vor tra si-l' da cale? Cu tut-aestă frătile ș-ca știă tutiputa ș-tu una ureacl'e l'-intră, to-alantă l'-ișă.

Iți aspărgăcune s-fățeă n-casă, cari u feațe? cumnata. S-arse pînea tu ôireap, că nora mutreă s-ağungă lăh'le și cu-10 vëndile cu viținătatea, cari ftiseaște? Cumnata. Z-virsă ùtrile cu vin, că li nh'ipse cuțutlu nora tu utre, cari u feațe? tot cumnata. Nă duă neapucata di noră, țe s-nu ș-apucă, acată di disp'ntică căpărle di lapte și z-duțe la viține. Cîndu s-toarnă acasă o-arcă pri cumnată-sa, că nisă taha eară 15 acasă. Cite nu-l' dîse ea a mărătil'eî di feată? Cite no-aravdă loclu. Apoea seara, cîndu s-turnă bărbatu-su, tu 99 di buđi u mul'è, mași-mași s-lă bagă ngrîna. Ș-co-aestă no-adră țivă, că frati-su eră om cu minte și tu dățile a mul'are-saî nu pistipseă niți ună. Țe-l' dîse nis: 20

— Las h'ibă, mul'are, noi z-binăm ș-nîpdi va li băgăm la loc! Cap di om nu easte.

Nvipirata di mul'are la zboările aeste cît nu feațe tic, di foc și di draclu țe ș-avea tu înimă! Ma s-ținù și di oara aestă. 25

Cum s-facă, cum s-adară si-ș scoată ahtea pri nelu al Dumniđă, țe ș-eră ună cumată di amălama, ș-nisă nu ștea! Iu si-l' si ducă mintea ș-îu s-u pingă șutlu di la Valea-al-Condu? Nisă aveă un nic: ațelu ș-tut. Tu nă noapte si scoală, il tal'e și apoea agalea-galea si duțe și nh'ide cuțutlu 30 sum căpituñlu a cumnată-saî. Cîndu z-dișteaptă bărbatu-su țe z-veadă? Leșe greuă!

Nora țeă li lae băgă boțle si zg'ilească, si-ș fringă mînle, că țe păți nisă nu păți virnă ș-c-aestă nu l'-o adră altă, ma cumnată-sa. Frati-su a feătil'eî, mindui c-aestă va-l vătămă 35 fičorlu! cu tut c-aestă nu și ștea țivă și eară cu mînle-apă di liturg'ie curate.

O-acată ș-o-aduțe m-pădure ș-aoă u scoate făși-făși corba! Apoea s-turnă acasă la nșirpicata ș-nipirticata!

Cit fuđi frățile de-aclò ș-na Iu treațe un aùș. Aestu erà Dumniđăù, țe atumțea imnà pri pade. Cit călcă sinđe ș-loclu di nă cale s-cutrimbură ș-ună boațe se-avđí:

— Nu mi calcă, Doamne, că nu nî-am faptă țivă mărata!
5 Nu-nî mi calcă, că-nî mi dor oàsile!

Dumniđăù plăscinî cu čumaga nă oară di pade ș-na Iu si zvmù nă fîntină nică, cu apă arațe. Apoea plăscinî ninga nă oară cu čumaga și đise, să se-adună bucată cu bucată truplu a feățil'eî și z-vînă cațe parte la loc-l'i. Ș-acșî s-feațe.
10 Le-aruvină (li pruscuk'î) apoea cu apă dit fîntină și fitica țea buna și ațeà nistipsita ș-anvîè dinăoară.

Agudî pîn tu trelle Dumniđăù nă bărțire, țe s-aflà aclò, ș-na Iu ț-arsare nă pălate mușată, di nvîlcă ca soarle ș-cama multu.

15 — A ta s-h'ibă, feată bună, nelu al Dumniđăù, đise aușlu și nivîđùt s-feațe. Huzmik'arî la pălatea aestă nu s-lipseà. Mîcare s-fățea di singură; no-apucă feata z-đică, țe mîcare-l' trađe inima ș-tu minută-l' vîneà dinăinte. Ș-acșî erà cu tute lucrile, că tute erà cu gură.

20 Nă đuă mărattlu di frate a l'eî, carî ađumse oarfin-oarfin alăk'it și no-aveà cu țe s-acùmpără leamne, lo funea, si duse să si ncarcă, trîș tu pădurea Iu feațe moarte di om. Aclò nu z-đuțeà čipit di om pînă atumțea și viđí'ndalul pălatea mușată, cum mintea nu ț-u ncape «bre! j-đise, d-Iu ișî ș-aestă ?
25 dit loc?» Cara s-apruk'è, poarta z-dișcl'ise și nis intră. Mutreaște di ună parte j-de alantă, ca vîră cîne cîndu intră tu casă xeană, nu veade vîră. «E, đise nis, bună-l' casa, ma țe u vreî fără lume!»

— Cum fără lume, l'-apîndisî di nă cale scara, doamna
30 noastră nu-l' lume ?

Aestu ș-o-avù, că draclu zburăște și ntribă, carî greaște.

— Io, scara! țe nu știî, că aoațe tute lucrile zħurăscu ?

— Cum acșîțe ?

Și scara l'i spuse, că suntu numățite di Dumniđă, s-h'ibă
35 cu gură.

A lui l'-erà foame. Căftă s-mică și na Iu-l' vîn di cite bune sun sti loc, cum ni nvisată no-aveà nis vîră-oară. Aclò Iu mică, avde nă boațe ș-un cîntic, ma ne cîntic ne boațe ș-erà că ș-o-aduțeà pri mirvîlòg. Și țe ș-cîntă boațea

țea? Eră sor-sa țe ș-aspunea pățirle a l'ei, cîte ș-trapsee, cum ș-eră doi frați, cum ș-loară nă noră, nă cățauă, cum nu trițea duă di la Dumniță, țe s-nu u zburască la frati-su ș-cum pînă n-coadă scoase foc din gură, că lă vătămă fičorlu ș-cumu ș-feațe aușlu di inimă di anvîe. 5

Nis măratlu, la boațea sor-sai, canda cădù čitia pri cap-l'i! Cindu avđi, țe amirtie greauă feațe, l'-căftă l'irtare, că nis băgăt fu.

Apoea s-turnă acasă ș-cara o-aumsee cu cătrane mul'are-sa și-l' deade nă oară foc, arsee ca luminarea. 10

Ș-acși armăsiră dol'i frați singurî cu pălatea ș-cu tute bünile, ș-cara s-nu muriră, bineadă ninga.

(Spus de I. Covan din Perivole, Epir.)

92. Treile surări.

Eră, și nu ș-eră.

Eră un oară treî surări. Tată-su l-aveă moartă. 15

Nise șideă singure. Ună duă ș-amintreile lucră la soare Ațea cama marea turțea čuk'. Ațea nolģicana turțea bumbăc și cama nîcă soră mică pine.

Oara lo-aduse tu minuta țea s-treacă h'il'lu de-amiră și s-avdă și zburăscu surărle. Cama marea đise: 20

Ți avđi't și viđut! S-mi loare mine h'il'lu de amiră ti nveastă, cu aistu fus va l'i nvisčăm oastea și va s-armînea ș-ti mine.

Ațea nolģicana gri ș-nisă:

— Ți avđi't, și viđut! S-mi loare mine h'il'lu de-amiră ti 25 nveastă, cu bumbaclu și torcu, va l'i nvisčăm tută oastea și va s-armînea ș-ti mine.

Ma nîca, și pîn atumțea no-aveă grită țivă, iș dișcl'ise hrisusita gură și đise:

— S-mi loare mine h'il'lu de-amiră, va-l' fățeam un fičor 30 ș-nă feată, și ca niși s-no-aibă alți tu lumea toată: cu luna tu frimte ș-cu soarle tu k'eptu ș-cu stealle în față.

Fičorlu de-amiră lo g'ine di hăbare și multu lo-arisî graïlu hrisusit a nîcăl'ei feată. Deade-alaga acasă la mă-sa si-l' đică, că nis va si nsoară cu nîca. Ma mă-sa, cum sînto mu-35

minle: «Ba! că nu fațe, h'il'u, tine fiodr de-amiră s-ti nsori cu feată di aradă. Macă vreî însurare, să scoatem zbor, s-ț aducă cite feate vreî de-amiră, s-esçi pi-aleădire.

Ma nu-l' si bagă mină a h'il'lui de-amiră: ațeà ș-nu altă,
5 si sçiü, că lumea k'are.

Ațeà ș-ațeà!

Daole surări căma mări, car-avdiră, că sora lor u caftă h'il'ü de-amiră, s-feățiră foc! Ți s-facă și ți s-adară? ș-u băgară cu mintea s-u k'ară. Cum s-facă? Ea cum: ș-feățiră
10 zbor, să z-ducă tute m-pădure la mărmentul ali dade ș-aclò s-o alasă. Cum d'isiră, ași feățiră. Adrară ndao piscüri, u loară și sora țeà cama nica și z-düsiră im pădure, la măr-mintu. Cum plinđeà pi mărmentu, d'ise ațeà cama marea:

— Uă! surări! agărșim scafa di nare, ca s-unđim piscürile.

15 Cai z-ducă s-u l'a?

Il' d'isiră a nicäl'eî z-ducă, ma nisă nu vru, că l'erà frică.

— Macă-i ași, va nă duțem noi daole cama mărle și tine ascăptă aoà pînă s-nă turnăm!

Fuđiră șamijdaole ș-o-alăsară singură ma nica soră. As-
20 ăaptă aistă ta z-vină surările cu narea, ascăptă și no-are. Acăță să ntuneàrică. Di frică, singură m-pădure, da nă boațe, nacă o-avde virnu suflit di om, strigă, zg'ileasde, virnu nu o-avde! că virnu nu imnă noaptea m-pădure. Ți s-facă ș-nisă, s-nu u mică viră agrime, se-alină pi un arbure, ca s-treacă
25 noaptea.

Dua lantă, to-apirită, s-h'ipse tu nă cùcubă, și arucutea-te cùcuba, arucutea-te feata, ađumse la nă casă mare. Cit viđu casa, inși dit cùcubă și intră nuntru tu casă. Nu erà virun acłò. Ațeà casă erà a nao frați, nao Palmă-om și Barbă-cot,
30 ți dua alágà dup-avinare ș-mași noaptea s-turnà cu seara. Di nsus pînă ng'os casa irà nearnită, nilată, niscuturată. Feata si scumbusi mușat, arni, lă și scutură casa, di u feațe ca vilia. Apoea firmită pine, adră țina, băgă measa ș-apoea se-ascumse pi tăvane. Seara viniră nao! Palmă-om și Barbă-
35 cot și s-nirară multu cindu aflară casa ndreaptă, di ti loa haraoa. Acățară s-aridă, s-ansară și z-đoacă di g'ine țe lă păreà și griră: «s-fure-ș-că-i dadă, s-u fațim mumă; s-fure-ș-că-i sor, s-u fațim sor, s-fure-ș-că-i nor, s-u fațim tot nor.»

Ma feata tute le-avđi', mea tot nu inși, că l'erà frică, ca

feată, s-nu pată țivă. Durîră, apoea si scoală eara cu noaptea n-cap și trăpsiră avinare naol' Barbă-Cot și Palmă-om. Nîpdi feata cum și ștea : ndrîdeă casa, lă fățeă micarea, si sătură și nisă și apoea ascunde-te pi tăvane.

Trec dao, trei seri, eara ași. Nu scîiă, ți s-facă și cum 5 s-o acată, că nisă ș-află un culcûș, și stăteă noaptea ascumtă aclo. Si zburîră apoea s-aveagl'e un. Siđu prota cama marle. G'ine ma siđu cît siđu, il lo somnul și durîi. A dao-a-zî siđu alantu dupu nis, ș-apoea ași durîră tuți pîn la niclu. Aistu siđu și nu-l acată somnul. Feata niți și scîiă, că aveagl'e om 10 în casă. Ca di tute dîlile, inși, arîi, scutură, adră țina, ma cîndo lo s-alină scara pi tăvane, o-acăță Palmă-om-și-Barbă-cot di poale și-l dîse:

— Nu te-aspere, că nu-ți fac țivă, ang'ilușlu a nostru! Aoațe h'îi ca tu casa ta. Fă ți vreî, mică țe-ai k'efe, poartă 15 cum vreî ș-caftă ți-ți treațe prît minte, că di tute ț-aduțim noi, di tute va-ți purtăm.

Apoea u ntribă, d-îu easte și cum vine aclo?

Feata l'i spuse tute cîte-aveă pățtă, cum o-alăsară surărie, cum s-arucuti cu cûcuba și cum vine la casa lor. Seară s-tur-20 nară ș-alanți Barba-cot și Palmă-om și multu lă si dișcl'ise i-nima, cîndu viđură ți mușată feată lă pitricu Dumniđă.

Căpitanlu apoea u lo nveastă. Il' deădiră baire di flurîi, strane di hrisafe, u ngl'igară di mușuteti. Dua lantă, cîndo va s-fuđeă de-acasă, il' deădiră 9 cl'eî z-dișcl'idă tuți udaz'l'i, 25 mași un s-nu-l dișcl'idă. Feata-l' dișcl'ise optul' udăđi ș-ağumse la alantu. Nisă siđu și s-mindui, s-lu dișcl'idă ș-alantu? s-nu-l dișcl'idă? Pîn tu mărđine il dișcl'ise, z-veadă țe-î tu udălu aistu. Aoă țe s-h'ibă? sclavî, oamiîi ligăți cu miîle dinăpdi, aduși di naol'i Palmă-om și Barbă-cot, cîndo s-turnă di avi-30 nare. Aiscî, cîndo viđură ușa dișcl'isă, un-cîte un, un cîte un, u deădiră feata la nă parte și fuđi, s-nu n-ağungă! Armase mași un aîș, ți nu putu s-fugă, că eră ligat cu h'are multu greale.

Stătû aușlu și-l gri cu dor a feătîl'eî:

35

— Fă-ți, feata mea, di îinima și sălăg'a-nî-mi, că va-nî pu-țriđască oāsile tu h'are, di cîndo escu aoațe! Feata l'-apîn-disi atumțea:

— Cum s-ti sălăg'escu, pap? Nu veđi, că va z-vină naol' Barbă-Cot și-Palmă-Om și va-ni mi facă bucăți di bucăți.

— Nu te aspare, feata mea, că mine va-ni te ascăp, mași mînle s-ni disfăți: va-ți adăr *scamnu-lemnu*, și cu perlu z-diș-cl'idă, cu perlu si nel'idă și s-imnă pit vimtu, cum azboară alîndura ș-cama multu.

Feata lo-ascultă ș-cu greü, frînđe-ți ùngl'ile, zgrimă-ți deã-ditle, il' dizligă h'ările de la mînî ș-aușlu ș-ținù graflu și-l' adră un *scamnu-lemnu* a featil'eï. Cum intră feata nuntru, o-to-altu loc s-află, aclò Iu vru nisă.

S-turnară mărățil' di Barbă-Cot-și-Palmă-Om seara, to-a-murđită, ca di tötîna, l'a ș-feată, l'a și sclavî, l'a ș-aveare, macă nu-ai lucru! S-feățiră ca di fărmaç. U strigă feata aoă, u strigă feata aclò, feata nu o-aveà Iuvà!

15 Feata t-un *scamnu-lemnu*, ađumse la un șopot. Aclò di-puse nih'am, si z-discurmă și si-și astingă seatea, că de-ahită imnare s-aveà-apreasă nicuța.

Aclò Iu s-apleacă z-bea apă, avde calu a h'il'luï-de-amiră cum arujasce, că lo-aduțeà h'il'lu-de-amiră s-lo-adapă. Di nă cale 20 feata si nh'ipse-n *scamnu lemnu* ș-armase tu șopot.

Ficorlu de amiră nu-l' băgă oara featil'eï și vru să-ș a-dapă calu. Bagă caplu tu cupane calu, și s-trađe nîpòl. Ună oară, dao orî, calu tot s-trađe și nu bea. Ficorlu de-amiră s-apleacă z-veadă și cură. Cîndo mutreasce, veade *scamnu-25 lemnu*, Iu nvîlçasce tu șopot. Il scoate și-l încarcă pi cal. Apoea il da a mă-sai și-l' dîțe: s-lu bagă tu udă și s-lo-aibă angătân.

Feata, seara, o-acățà foamea și după țe s-culcà tuți din casă, si sculà, loa pine ș-micare, ținà ș-eara ș-intră tu scamnu-30 lemnu.

Ună đuă, dao đile, trei, s-čudiseà h'il'lu-de-amiră, și turlie aistă, că-l' mică micarea! S-fure șoaric? s-fure altă vată? d-ïu să s-află tu udălu a lui ahtări lucre. Il' vine ergu s-nu h'ibă scamnu-lemnu cu viră maïstur nuntru. Nis z-băgă 35 s-aveagl'e nă noapte și șiđù ascumtu. Feata, cum și ștea, de ađună, inși eara si-și frîngă foamea.

Na-l și ficorlu de-amiră Iu o-acățà și u băgă si spună, cum di s-află tu scamnu-lemnu. Nicuța, di cara-l' tricù frică ș-păpsi sùflitlu s-l' bată, l'i spuse tute cîte păți'anarga ș-mușăt, cum

șteă nisă si spună, cum tricù h'il'lu de-amiră pi la casa lor, nă ȗă cîndo lucră la soare, cum nise și spùsiră dorlu di sti inimă, cum vrură surărle s-u k'ară, cum aȗmse la casa a nàolor Palmă-om-și-Barbă-Cot, cum lă deade cale a sclavilor fără z-va, ș-cum ascăpă nisă cu aȗtorlu aușlu tu scamnu-lemnu, ȗi cu perlu z-dișcl'de, cu perlu si nc'ide și cum aȗmse aoă. 5

Ficorlu de-amiră aduk'i, că nisă-i feata ȗe gri, că s-u loare ti nveastă va-l' facă doî ficõri cu luna tu frimte, cu soarle tu k'eptu, cu stealle tu faȗă și-l' vine inima la loc, că nîs multu 10 ulimse după nisă. Il' ȗise s-nu si nvirină icî, că nisă va-l' h'ibă niveasta lui.

Ȓua lantă il' vine nă carte di la ma mărli a lui, că vâsilelu viȗin mută cap și caftă s-l' calcă loclu. Lipseă si z-ducă, si z-bată și să-ș âpără loclu, cu tut că-l' si stricură inima, 15 calasă a casă ocl'i lăi cu perlu hrisusit. Cl'imă mă-sa și l' ȗise:

— Avȗi, dado, mine trag la oaste și nu-î cunoscută di-se vin curundu. Ma, ȗ-am arigae mare, s-nu eșî di grallu a neũ și si-l' duȗi di treî ori in ȗă a scamnu-lèmnului pine și micare: ti ngustare, prîndire și ȗină. Așite s-faȗi! 20

Ișî lo sinătate di la feata dit scamnu lemnu, di la mumă și tuȗi ciȗi inșiră s-lu pitreacă și trapse tu polim.

Di tine, di mine s-arispîndi zborlu, că tu udălu a ficorlu de-amiră, easte un scamnu-lemnu, ȗi mică pine. Tuȗi s-ȗudiseă și virnu nu scîă, ȗi s-h'ibă ș-aistă. Aȗmse zborlu aistu 25 și la ureacl'a surărlor a feătîl'eî dit scamnu-lemnu. Aiste c-un zbor duk'iră, că lipseasce s-h'ibă feată vrută di h'il'lu de-amiră, ta s-o-aibă el ahîț angătân și c-aistă nu poa s-h'ibă altă di sora lor. ȗi s-facă ș-cum s-u k'ară?

Nă ȗă z-dùsiră lă muma ficorlu de-amiră și-l' caftă scam- 30 nul-lemnu, s-lă lu mprumută nih'am, c-aũ tu minte s-adară ș-nise un scamnu-lemnu ca țel. Amiroaņa, cum l'-aveà dimîdată h'il'ũ-su, nu vru s-lu da; mea carî ș-u intrară feătîle ca ȗivă mire, s-l-ul da mașî ti nih'am di oară, se-ascapă di gura lor, l-ul deade. 35

Surărle ul loară și cîndo inșî feata dit scamnu-lemnu, u dizviscură di fluriile a l'eî, l'i scoàsiră strănile, și si nviscũ ma marea cu strănile ș-fluriile a nîcãl'eî. Apoea istă intră n-scammu-lemnu și u duse nolȗicana l-amirălu acasă. Ami-

roaňa-l lo scamnul fără z-duk'ască țivă și ca di tòtina il' bǎgǎ micare ș-pîne di trei orî în quǎ. G'ine ma feata istǎ ș-irǎ nǎ glarǎ, nǎ k'irutǎ ș-nisčiutǎ, cum soț no-aveǎ : nisǎ niți cǎ s-minǎ tu scamnu. Treate nǎ quǎ, trec dao, trec trei, 5 eara așl. K'iruta nu inși s-micǎ țivǎ, ta si-și curmǎ foamea.

Tamǎm atumțea s-turnǎ și fiçorlu-de-amirǎ dit polim, iu lo-azvimse pi dușmǎn. Nidiscǎlicǎt g'ine di pi cal, graiļu din gurǎ-l' fu, ți fațe scamnul-lemnu ?

— Uǎ ! laï h'il'ũ ! di trei dïle, di cîndo lu mprumutǎi ni- 10 h'am, ni micǎ, ni bea. Ș-mine nu-nï pot s-ul duk'escu, cǎ țu are pǎțitǎ.

H'il'lu de-amirǎ, cîndo lo-agudî sfulgul, avdînda iste zboarǎ. Nï-u feățirǎ, mindui nîs. Ni micǎ, ni biũ, ma trapse ndreptu la scamnu și șidũ s-aveagl'e. Feata, cara u strease multu- 15 multu foamea, di-l' pǎreǎ, cǎ-l' aurlǎ luk' tu pînticǎ, nu putũ s-aravdǎ și inși dit scamnu-lemnu. Fiçorlu-de-amirǎ o-acatǎ și-l' dïțe :

— Ți cațfi ația, lea pușcl'e arao ! caï te-aduse ?

Di nǎ oarǎ amirǎlu u cunuscũ, caï easte și u pitricũ a- 20 casǎ-l', si-ș u bagǎ ntr-oc'ï, dupǎ țe-l' umflǎ nih'am k'alea cu mațlu di boũ, ti minte.

Feata țea nica o-aveǎ arcatǎ tu urdî'țï, ta s-moarǎ di foame. Ea irǎ di cu tot goalǎ, dispul'atǎ. Ti cǎsmetea l'ei, ea, iu vine quǎ lantǎ nǎ moașe s-adunǎ urdî'țï, ti vîrnǎ pitǎ. 25 di ș-o-aflǎ feata iu plîndeǎ, di ti curmǎ nila di jalea l'eï. U ntreabǎ moașu, suflit bun, cǎ țu are di plînde, cǎ-țe u scoase nafoarǎ mǎ-sa ? Și feata l'i spuse, cǎ ea ș-ea, mae, țe pǎțï'i și no-ascumse țivǎ di cite pǎțï' nicuța. Moașu o-arupse nila. cîndo vidũ ahtare featǎ mușatǎ, cu zborlu ahîț dulțe ș- 30 aștirnǎț, ș u scoase dit urdî'țï, u nviscũ cu șcortul a l'eï și u lo acasǎ, ti nǎ cumatǎ di pîne.

Di cripare, h'il'lu de-amirǎ, cǎ-l' k'irurǎ feata, cǎqu tu lîngoare greao și trǎdeǎ s-moarǎ. Cl'imarǎ vatri dit paturle k'oșe a lûmil'eï și nu puturǎ s-l'-aflǎ lîngoarea. Feata di la moașe 35 avde, cǎ h'il'lu de-amirǎ trǎde s-moarǎ și duk'ï, cǎ aistǎ va-l' h'ibǎ lîngoarea di vrearea l'eï, de-ațeǎ il' dïse a moășil'eï, s-l'-adunǎ ndao urdî'țï și s-li h'arbǎ. Carï li h'arse g'ine, arucǎ arǎvoana l'eï nuntru, arǎvoanǎ datǎ di fiçorlu de-amirǎ și-l' dïse a moășil'eï, s-le-aducǎ la h'il'lu amirǎlu, ca vîtrie.

— Cum va le-aduc, h'il'e, că niși la poartă nu va me-a-proak'e.

— S-fați, cum s-fați, mae, și s-le-aduți, că si știți, că amirălu cu vitria istă va z-vindică, că-i discintată cu graiu di vreaire. E, li lo maea și z-duse, ma vișu, că h'il'a aflată ținea 5 ahit multu. La poartă avigl'ă avigl'itor'i cu coarda tu mină.

— Ți caști, mae? u ntribară niși.

Maea dīse, cum că l'-aduțe ndao urđi'ți a h'il'luī de-amiră, Ți līndit, nacă ș-află vitria.

— Fuđi, mae, dīsiră avigl'itor'i, c-amirălu urđi'ți nu mică. 10

Maea nu vrea s-fugă, că nisă vrea cum di cum z-da ocul'i cu fičorlu de-amiră, c-ași ș-u băgă de-acasă. Aclò iu să ncăcă cu avigl'itor'i, avde și līnditlu și dimindă, s-o alasă moașa n-sus.

S-alină moașa și intră la fičorlu de-amiră. 15

— Bună-ți oara! — G'ine viniși!

— Ți-ni aduș, mae?

— De! h'il'u, ți deade Dumniđău : nīscē urđi'ți h'arte și discintate cu graiu dulce di feată nimărtată!

Li lo h'il'lu de-amiră și cīndo mutri nuntru arăvoana, duk'i 20 că sīnto di la feata și di un-oară, canda no avū țivă, canda l'u lo moașa lingoarea cu mīna. Apoea l'-dīse a māl'eī, s-l'-aducă ș-alte urđi'ți mīne, că vișu multu bun di nīse. Maea l'-aduse nīpdi urđi'ți h'arte, tu carī feata arcă un per hri-susit. Duk'i nīs de-agl'nealū, că dorlu a lui, sūflitlu a lui, 25 nica bineađă și-l' dīse a moașil'eī :

— Mae, mae! va z-vīn pīn acasă la tine, s-țā ved casa.

— Uă ! lu va z-vīnī, h'il'ū ? casa mea easte mplină di bālīđi și di gl'īnăști! cum va s-calți tine praglu, tine, h'il'u de-amiră ?

— Nu cīrteasce, va z-vīn, cum va s-h'ibă casa ta. 30

Fičorlu cīt intră tu ubdr nu putea si-s sātura di aņurzirea mușată, și avlia tută cu mārġăritări iră adrată, că iu-ș fățeā apa feata, liliče criscă, di cama mușătile, ș-iu grea nīsă: mārġăritări inșā din gură-l'.

— Aoā va s-h'ibă, iși dīse h'il'lu de-amiră. Mutreasce di nă 35 parte, mutreasce de-alantă, nu veade vīrnă feată. Feata o-aveā ascumtă moașa tu cīnestra cu pīne. Moașa inși atumțea s-aducă un cafē a fičorluī de-amiră și feata-l trapse di poală.

Nis duk'i c-aclo-ı ascumtu ęuvairlu a luı Ői-l' đise a moaŐil'eı, si-l' facă nă turtă dit cınestra di pıne.

— Nu pot, nu ni Őciũ, vru si đică moaŐa, ma Őivă, că-l' si viđură, că tute era frımtũri Ői cara viđũ Ői nu viđũ, u scoase
5 feata n-faŐă, si neurună cu nisă Ői cara s-nu muriră, bi-
neaqă nică.

Părămı⁹ ni Őciãm,
părămı⁹ vă spuŐ,
nu iră aŐi, ma vruı di v-ariŐ;
10 k'itriŐeale aminãm,
mărgăritări adunãm,
mărgăritări aminãm,
flurıi adunãm.

(Spus de NiŐa al MiŐicu, 78 ani, CruŐova, Macodonia.)

93. FiŐorlu Ői draclu.

15 Eară, Őe nu Ő-eară.

Eară un bărbăt Ő-ună mul'ari. El' aveă un fiŐdr. Bărbatlu aestu eară multu mintiŐs Ői multu Őtiũt, că-l' se avđi' numa tu păturle părŐi a lũmil'eı. Di multa minte-l', si sculară dit mărđinea locluı oamini s-lu caŐă, tra s-lu bagă cama mare.
20 Val eară viră văsilie fără văsil'è, cariŐti, Ői nis, cu izinea mul'ari-saı, z-dusi Ői s-feaŐi amiră tu loclu aŐel.

Cındu Ő-lo Őinătati di la mul'ari-sa Ői-Ő băŐe tu frımti Ő-tu faŐă h'il'-su, il' dimındă zboărili aesti :

— Mul'are, s-Ő-aı mintea la fiŐdr, s-lu creŐti g'ini, s-lo-ave-
25 gl'i de-arăũ Ő-ma s-crească, si-nı lu pitrèŐi tu xeani, s-lo-am ningă mini. Ma s-no-agrŐeŐti un lucru : si nk'iseari z-vină la mini Ői s-aflari draclu n-cali, si-l' điŐi să s-toarnă nıpòi, că bunlu nu va pată. Mul'area li băgă g'ini zboărili aesti tu curcubetă.

30 Đuă di đuă, an di an, na-l fiŐorlu iu criŐteă ğoni Ő-livendu ca un k'ipariŐ Ő-mintiŐs, Őe s-Őem: tată-su ntreg. Carı călcă tu dosprăđaŐi' de-anı, mă-sa l-pitricũ la tată-su, ma-l' di-mındă, că se-aflari viră drac in cali, să s-toarnă năpòi. Aclò iu z-duŐeă tricũ, s-(đi)Őem ca pri la SaŐe, Ői s-turnă fiŐorlu z-
35 bea ninga nă oară apă araŐi, că cari-Őti aclò iu va z-ducă, s-nu u caŐă.

Aclò află un om. Aestu erà si-l'-creapă-numa.

— Iu ti duţi are? Iu ntribă aţel c-un òor.

— La tată-nu! đisi fiçorlu, ma tora nu mi duc, va mi tornu nîpòl acasă

Carî tricură alţi trei meşi, nk'isi să z-ducă tu xeani fi- 5
çorlu. G'ini ma no-ağumse la Salţe şi na-l aţel c-un òor il' şinù calea. S-turnă pali fiçorlu acasă, că nu vru s-easă di grallu a părinţilor. Tu trelli orî, cîndu nk'isi fiçorlu, il' đisi a mă-sai, că şi draclu s-l'i işari n-cali, a doara nu s-toarnă din cali, si ştibă, că lumea k'ari. 10

Imnă cît imnă şi na ş-lu Şutlu nîpòl în cali.

Iu ntribă Iu z-duţi şi fiçorlu-l' đisi, că tu xeani.

— Ş-fo aclò mi duc, gri draclu.

Fuđiră, fuđiră, veară k'irò, căloari mari, calea cîmpu uscăt, arsi di seati fiçorlu ş-no-află nă k'icută de-apă si-ş udă gru- 15
mazlu uscăt ca mişinea.

— Io ş-aspun Iu-l' fîntina, l'-đisi *aclo-si-l'-h'ibă*, carî z-dis-caliş tini, să ncalic io! că fiçorlu nîrđeà căvală.

Vru nu vru fiçorlu, s-nu creapă di seati, tră semnu, dis-călică şi ncălică vârcòlaclu di drac. Carî imnară, imnară 20
Şutlu lu scoasi fiçorlu tu nă păduri greao, Iu puil'u nu vi-deai se-azboairă pri supră. Atumţea s-turnă si-l' creapă-numa şi-l' đise a fiçorlu:

— Fiçòr, fiçòr, io gol-gulişan ş-tine g'ine-muşatu nviscùt, no s-faţi! ea-nî dai strănile-a tale, s-şă dau a meale, că di 25
nu: çupuliclu va ti mică; şcurti zboari.

Vru nu vru fiçorlu, nîc, singur tu irnie, z-dizviscù, li deadi strănili a lui ş-nis si nviscù cu pãrtãl'le a draclu. Ţe vrea s-facă: bana-l dulţi.

Imnară cît imnară şi draclu pali-l' đişî a fiçorlu: 30

— Fiçòr, fiçòr, ea că-l' đişî a tată-tuî, că io h'iù fiçorlu a lui, că di nu, ti mic, ună mişcătură ti fac: aleađe, carî te-ariseaşti.

S-mindui fiçorlu, s-mindui, o află ma g'ine n-coadă, să z-ğurá dic'it si-ş k'arã bana. Ğurá şi-ş ascăpă đil'ili. Aestă 35
avină draclu di cum s-feaţi fiçorlu şi dişcl'isi ocl'i.

Amirálu, tatál a fiçorluî, carî lo cartea di la mul'ari-sa, că-l, si duţi h'il'lu, işi s-lo-aşteaptă cu şrimone mari, cu oasti-

mùzică, avg'illî, că di ună etă nu-l viđù ş-cîndu fuđi nîs, țe earà di cît nă bucată di carni?

Nu și șteà laîlu ş-văpsitlu, că nu cu h'il'u vrea z-bași, ma cu vărcolac di drac!

- 5 Lo-aștiptară, z-bășară, ma nod l'i se-acăță a mărătluî di tată, cîndu-l viđù arăp ş-ca vărcolac. Nîs ş-aduțeà amintî, că fičorlu a luî erà mușăt. Cu tut-aestă, de! đisi, cu an'l'i poati lăi. Il' vine greață ş-aplică caplu tu k'eptu de-arșini, că ațel nu ş-erà fičor trăt scoătiri tu lumi, ma țe s-facă! Fumeal'a 10 luî erà și carî se-aruşneađă di fumeal'e-l', om nu easti.

Nă quă Şutlu-l' đisi amirăluî tră h'il'-su de-alih'a.

— Tată, cara daŭ di-l ved huzmik'arlu aestu, sŭflitlu nî si cutreămbură. Nu vrei si-l dăm pàlmile de-aoà, si z-ducă la darăți ş-ma nclò.

- 15 Al amiră nu-l' vineà greŭ huzmik'arlu, că-l videà multu diștiptăt tu lucru, că l'-acăță mîna di iți s-(h'ibă) și-l' loa ocl'ul la tuti. Ma, s-nu-l' aspargă k'efea h'il'-suî, vini zborlu : h'il'-su, că nîs pistipseà, đisi: Țe si-l' fașim!

— Si-l pitrițem s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamne, đisi 20 draclu.

Amirălu lo-acl'imă și-l pitricù.

- Mărătlu di fičor, carî iși n-cali și acăță s-plîngă, cum s-facă ş-cum s-adară, s-aducă apă di la Şòputlu ali Lamne, l'-arușiră ocl'il' di plîngu. Atumțea l'-iși mira luî ca nă moași 25 ş-lu ntribă :

— Fičor-mușăt, fičor-mușăt, țe-aî di plîndi cu boați?

— Am țe s-h'ibă, lea mae, că-nî mi pitricù amirălu s-mi duc s-l'au apă di la Şòputlu ali Lamne și cum s-mi duc? Ațea ună videari, va-nî mi soarbă di mprostu!

- 30 Maea țea buna l'-aștearsi lăcrialı a fičorluî, il' deadi g'u-mea tu na mînă ş-un sk'in to-alantă și lu nviță cum s-facă, tra s-nu pată țivà :

— Avđi, h'il'lu a meŭ, cîndu vaî ađunđi tini la șopot, lamna țe-l àpără vaî doarmă cu ocl'il' dișcl'iși; s-nu te-aspări dip- 35 ma z-bađi s-umpli c-una mînă ş-co-alantă s-freți lamna la ocl'i cu sk'inlu. Al'eî va-l' vină arihati, că u dor ocl'il' și nu va-ți facă țivà.

Fičorlu feați cum lu nviță mira. Cum fu sk'inată la ocl'i lamna, scoasi boați și gri :

— Carî ni-l feaţi bunlu aestu, si-l' daŭ iţi s-va.

Fiçorlu, țe s-aveà-ascumtă după un gâbjèù, ansări și đisi, că nis.

Lamna scoase-atumțea doi perî hrisusiți, l'i-l' deadi și-l' număți si s-facă, țe va caftă fiçorlu. 5

Fiçorlu s-turnă ș-adusi apa la pâlati sinătòs și viü, cum mi vedî și cum ti ved. Tuți s-nîrară di çudia estă, neavđită pîn-atumțea.

Mași a draclui il' vini greü, că ș-aveà drați tu pîntică.

Amirălu vini oara și-l isusi fiçorlu a lui, s-cl'amă: draclu, cu 10 nă h'il'e de-amiră. Vini oara, să z-ducă s-l'a nveasta. Nk'isiră çuscărli cu flâmburli, cu fărtați, z-ducă la nveasta. Calea cum trițea fiçorlu amirălu țe eră ca huzmik'ar, ca ma gônili di tuți, l'-dimîndă amirălu s-aibă angătân di grambò, s-cl'amă: di drac. Țe ștea amirălu țe cură. Calea-calea ağumsiră la un 15 arîü. Aoà furniqli vrea s-treacă și cît loa s-lu treacă, li nică arîülu. Fiçorlu-mușat, s-lă facă un bun, băgă nă grendă pristi arîü ș-furniqlle acățară s-lu treacă cu mari lișureată.

Atumțea își amiroaňa furniqlor și gri:

— Carî ni-l feați aestu bun? 20

— Io! đisi fiçorlu.

Scoasi furniga și-l' deadi nă àripă (peană) și-l' đisi, cîndu s-aibă viră zori mari, s-aprindă peana ș-tuti va-l' se-află acłò. U lo fiçorlu ș-u băgă tu supani, să se află tră oară lae.

Ma nclo tricură çuscărli prit un arîü astrăk'it. Peștil' vrea 25 s-moară di apă. Fiçorlu-mușat cum imnă cu eapa lui tut ca pri dinăpòl, «ai!» đise, «s-lă fac ș-a peștilor nă buneată.» Acață di bagă çuscărli și sapă nă cànali, apoea toarnă apa dit izvurlu de-aproapi și peștil' ascăpară di moarti, ca dipri per. Atumțea își amirălu a peștilor și đisi: 30

— Carî ni-l feați bunlu aestu?

— Io, đisi fiçorlu.

Scaosi pescul și-l' deadi ndoi părđiți și-l' đisi, si-l' l'a, să se-află tră oară lae, cîndu va-l' aibă anang'a vîrnă oară.

Ma nclo deadi di un stup co-alg'ini, țe tuti vrea s-ardă, 35 carî s-nu le ascăpă fiçorlu aestu. Tut acși-l' deadi muma alg'inilor nă àrpită și-l' đise, s-u țină tră oară lae. U băgă ș-aestă n-sin fiçorlu ațel bunlu și trapsi cu çuscărli.

Cîndu ağumsiră aoà și viđură draclu gambrò, tuți acă-

țară să-ș aridă și s-lu șupără și s-l'i cîntă sum nari cama laea.

Carî il viđură tr-agnòs, părințil' mutreă s-află viră acățatură, viră coadă, s-nu l'-u da. De-ațeă-l' đisiră. Prota soacra:

— Bun h'iî, mușăt h'iî, ma pînă s-nu aflu doauă luminări, 5 țe s-ardă, s-ardă și s-nu s-bițească, feată cu ocl'il' nu veđi!

Draclu-drac, ma luminare țe s-ardă, s-ardă și s-nu bițească nu l'i ncăpeă mintea. Acl'amă h'il'lu de-amiră și-l' đîți:

— Tini țe-adusiși apă di la Șòputlu ali Lamăe, si-l fați ș-aestu lucru, că di nu, ti mîc:

10 Ficòrlu-mușăt își băgă mîna n-sin nă oară, aprease arpita alg'înă'ei și-l' đise, să s-facă doauă luminări, țe s-ardă, s-ardă și s-nu s-bițească. Ș-acșițe fu.

— Di mine-l loată! gri muma cu lăcrima ntr-ocli.

— Di tini-î loată, ma nu-l di mini ansări tatăl, țe-l' si lăi 15 înima ca cărbûnile, cum si-ș da ăuvaîr di feată la un arăp

— Carî s-poți, gambre, s-adări niști micări, țe s-mică tută văsilia și s-armînă ș-tră noi, va u l'ai, carî nu: sinătate bună! No-am feată tră dari.

Draclu drac, ma estă nu-l' tăcînea, cum s-u mpeatică. Tut 20 di vaca fiçòrluî cu de-alih'a de-amiră se-acăță. Aestu nîpòî mîna n-sin și scoati do'li pârđiți. No-apucă s-lă đică grallu ș-ună-ș-ună micarea fu adrată. Carî nu mică di micarea estă? și tut la loc ș-eară, că ti nîrăi d-ju easi! Aestă, că peștil' intră tu tigani dipriună.

25 — Și di mine-î dată gri amirălu cu ăumitati di gură.

Feata ma-l viđu ahîț lalū, cu ocl'il' di vărculăc, cu ăngl'ili nită'ate, fuđl și s-ascumsi tu gărdină s-nu o-află. Aclò lu șideă, na veadi cum doauă nîpîrtiți se-alumtă. Ma una l' arupeă caplu alintèi, z-duțeă di loa nă earbă, l'-undeă caplu 30 și o-anviă troară. Feata adună di earba estă să se-află tră oară slabă.

Carî mutriră-mutriră, țe s-feațe feata, o-aflară ascumtă tu gărdină ș-o-adùsiră cu bunlu, co-arăulu s-u mărită, că de! acși-l' fu ursită, si-l' h'ibă ș-apoea amirălu nu s-armîni co- 35 arșinea, că prindeă ma naintea si-ș dișcl'idă ocl'il', nu tora, cîndu lùcrlu eră adrăt.

— G'ini đisi feata, va-l l'ău, carî s-poată s-aleagă pînă mîne grînlu di mel'u dit ambărle a noastre.

Părințil' a featăl'ei s-hărisiră di đica l'ei și tut își fățeă

cruţea la Dumnişău, s-nu poată s-u facă. Ț-aflăși ? Aoà nu erà draclu, că erà fiçorlu de-amiră țe li făţea. Aestu băgă mîna n-sin, scoasi àrpita di furnigă, o-aprease și dîse: Torea z-vină furnigamea, s-aleagă grînlu di mel'ù.

Nă dîcă și grînlu fu grîn și mel'lu fu mel'ù. No-avù feata țe z-dîcă și cùscîrl'i u loară feata s-o-aducă la pâlata. Calea cum z-duţea, țe-l' viné a dracluî, să se-ascapă di fiçorlu mu- 5 şăt. Acşite ntră pâlata cum agûmsiră, di zbor-zbor, taha lo-angură fiçorlu pri drac, taha l'i scoasi ocl'il' a lui aclò, că scoati coarda și-l fați filii-filli. Tuți cùscârli s-cîrtiră de-aestă faptă a dracluî, ma virnu nu cutiğà si scoată zbor. Nveasta dimîndă s-le-adună bucăţle a fiçorluî bucată di bu-10 cată și si-l' le-aducă a l'ei dinăinte. Apoea cu earba di ni-pârtică aunde ș-aunde, lu anvîe di nă cale.

— Greù somnu durîli, gri fiçorlu muşăt, ma canda'nu ș-fu somnu, că ș-fu moarte-aestă!

— Moarti ș-moarti, l'-griră oaspił'i a lui.

15

Acşl, easte dîse nis, atumţea io h'iù dizligăt di gurăt. Tuți il hâscă n-gură s-avdă țe va grească: Amirălu tamam cit vini aclò z-veadă țe-î, di nu intră cùscîrl'i tu pâlata:

— Tată, tată! gri fiçorlu. Io h'iù fiçorlu a tău, ma pină tora nu puteam z-grescu, că limba nî-eară ligată cu gurăt. 20 Cu moartea ș-anviarea țe feçù, guratlu căđù și io va se-as-pun tută alih'a.

Ș-acăţă fiçorlu se-aspună cum l'-iși draclu n-cale, cum il dispul'è, cum il băgă z-gură că nis nu-î h'il'lu amirăluî ma draclu, cum dusi la lamăa, cum feați la numtă ș-tuti citi 25 s-feațiră.

Cîndu avđi' aestă amirălu ș-acăţă urècl'ili. G'ini că nu-l vătămăi dîsi nis, cîndu mi pindeă draclu Nu k'are k'irò ma dimîndă de-ardu un çireap 9 orî și cara da di-l plăscinescu pre-aclo-si-l'h'ibă, arsi-arsi ș-cîndu plăscîni nă oară 30 pină m-Poli s-avđi'.

— Nu nî-aspuneăi, mărăt fiçòr, di ma nainte, dîsi tatăl, ma feațiși, s-ti fac s-trađi nitrăptile!

— De! tată! guratlu-î gurăt!

Atumţea feata de amiră s-mărită cu fiçorlu muşăt și nu-l' 35 părù dip arău, că k'icà di muşuteață! Apoea dipusi amirălu

di pri scamnu și-l băgă h'il'-su și cara s-nu muriră, ninga bîneađă cu tuti bûnili ș-cu tuti mușuteșli dipri lumi.

Earâm ș-lo aclò și-nî deădiră z-v-adûc cîti nă pisk'esi, ma cum trișeâm pri la Daucașli arsăriră cînl'i și gap-gup! trađi
5 un de-aoă, alantu de-aclò, ni li mîcară.

(Variant la basmul No. 2, pag. 6, cules din Avela, Epir).

94. Harlu, Pușcl'a și Hulera.

Ună oară ș-nă zămane, harlu, pușcl'a și hulera s-adunară la harlu să-s filipsească. Tu casa harluș, țe s-aflî tră măcari, că no-aveă di oasi, țivă altu. Ș-çucutiră ș-frîmsiră mintea țe
10 s-mică, d-lu s-află, ai si z-ducă si-l' caftă un numâl'û a picurarluș, țe păștea cupia tu nă vuloagă aproape-aclò.

O-aflară cu cali, si z-ducă pușcl'a, că di nîsă aș frică picurarli. Cum așumsi la cupie pușcl'a și sîrgli s-acăță vîră numâl'û. «O! bura!» li fați a cînlor picurarlu și carî u bă-
15 gară năinti, il' discară ș-trănili dipri nîsă și nu viđu cum fuđi.

Atumșea đîsiră să z-ducă hulera, că di huleră șapti-optu lă si duți a picurarlor. No-apucă z-da cap și picurarlu cu tu-čnili, cînl'i cu dinșil', u băgară dinăinti, ș-lo perlu hulera și nu z-viđu altă-oară.

20 Armasi ș-harlu si-ș aspună ģuneața. Picurarlu l'-u đîșeă la foc, anvărligăt di cînl' ģoňl' cu flueara la gură. Cîndu l'a si-ș toarnă caplu cîtră dinăpòl, țe z-veadă? Harlu l'i stătea hîrlu co-apala și-l fuvirseă, s-l'i tal'e caplu. Picurarlu li deadi ârmatli ș-acăță s-treâmură ca vearga :

25 — Mi cunoști, carî h'îu io? gri harlu. Io h'îu harlu, țe l'a sùflitli; tr-așeă đîc, s-ti scolî, s-nî dał un numâl'û, că di nu, fă-ș crucea.

Picurarlu no-aștiptă đîcă ninga nă oară. Si sculă și-ș feați tiňia. Il dureă birbicusă di oae țe-l' deadi, ma țe-l' fați, c-aoă
30 eră zborlu di cap! Harlu lo numal'lu ș-lo adusi acasă-l'. Ģîni ma nu ștea cum s-l'i facă arada: ne cum s-lu bilească, ne cum s-lu frigă. Carî s-lu bilească? carî s-lu frigă? Tut la picurăr armasî lûcurlu. Dusi harlu și-l adusi.

Picurarlu h'êvrili lo-acățară, cîndu deadi ocl'i cu pușcl'a
35 ș-cu hulera, ma țe s-facă? Tră nășeâm di oară l-bill, l-fripsî

și apruk'ă s-lă lu scoată. Aclò lu friđeà, picurarlu ș-arcă ocl'il' și-l' păsçù divarlîgaluî și viđù, că miliùnî di gl'ami, alti s-adună ș-alti z-disfățeà. Nis s-niră multu și nu știà țe s-h'ibă? Ntribă harlu s-l'aspună, țe suntu aesti gl'ami.

— Cum nu știî, țe suntu, đisi harlu? Cađi gl'em aspuni bana 5 omluî. Cîndu z-bițeăști gl'emlu, bițită-î și bana.

Picurarlu l'i se-angrică multu, s-l' aspună carî i gl'emlu a lul. Harlu nu vrea prota, ma cari-l' căđù furtie multu, l'i lo-aspusi. Gl'emlu erà gros cit nă găleată.

— E! đisi picurarlu, aestă vream să știü. Aoà easti bană 10 ninga puțin-puțin tră triđăđi di anî. Va đică, niți harlu ș-niți draclu nu poati s-mi moară și si-nî l'a sùflitlu!

Țe fați nis atumțea? Mută numal'lu ș-carî lă u intră, lă deadi, lă deadi după z-vercă a harluî, a pùșcl'il'ei ș-a hulăräl'ei, țe s-o-aspună ș-tu lumea nantă. Ș-lo apoea numal'lu din 15 anùmirea și si turnă la cupie ș-le-alăsă mörțili cu òrixea, si-l' tragă dorlu! De-atumțea nise areà z-duc la picurări.

Eràm ș-îo aclò și ț-aduțeam ună òileah'i ș-ună păreac'i di țărùh'. Ma cîndu vineàm, tricùî pri la nă baltă și broăștili fățeà oac-oac-oac! Ș-a nia înî păreà că țivà turți đic: brac-20 brac-brac! (1) ș-îo di frică le-alăsăî și fuđli di mi frîmșu. Tini tora, macă vrei s-li l'ai, si-l' điți a mă-tai ș-facă nă turtă, s-l'ai ș-nă cofă di vin, s-lă dai, tra s-li l'ai.

(Spus de Economu Dumitru, Avela, Epir.)

95. Púpăza.

Erà nă oară, țe nu ș-earà.

Erà nă oară, cîndu Dumniđălu imnà pri padi di-l alinđeà 25 pînă j-boil'i, cîndu omlu s-fățeà pull'u și puil'lu om, erà nă moași. Moașa aveà un h'il'ü. L'i si păreà, că țe-ari nisă, no-ari vîrnă. Ș-cîndu-l' viîni oara să si nsoară, moașa, noaptea quă u fățeà, alăgînda hoară di hoară s-l' află nveastă, cum 30 prindi tră scumpul a l'ei. Carî alăgă, di-l bătù loclu tut și di no-alăsă hoară nealăgată, deadi di nă feată di čelnic av-đit, cu tuti hărli stri nisă: bună, mintioasă, lucrătoane ș-ni-

(1) Pe turcește: alasă!

cuk'iră, cum nu se-aspuni niți cu grallu ș-niți cu cundil'lu:
Feată di casă mari, ȕi-l'!

G'ini ma nă-ahtari feată, cu tuti hărli di la Dumniȕău nu
făȕeă tră casa moășil'eî, că aestă eră mul'ari: s-nu ț-o-astâl'
5 în cali, ahîntu lae ș-ahîntu anăpudă. Ș-isusi h'il'lu și cara
tricură ndoi trei meși, moașa l'-u intră aridă a h'il'-suî, să
si nsoară, că nîsă auși și că-l vine ergu, că va li tindă ș-că
nu va s-moară cu inima ncl'isă pînă s-nu-l veadă nsurat.
Nisă drac no-aveă, ma li ȕiȕeă tuti aesti mincūnî, tra s-lu
10 facă să si nsoară nă oară cama goăna. Ea eră di moășili
ȕe-aū noaūă sūfliti ca cătūșili. Fîcōrlu, s-nu easă di zborlu
a pârîntilui, si nsură ș-adusi mușiteaȕa hoărăl'eî în casă.

După ndoauă ȕili, ȕe l'-intră a moășil'eî, s-lo-agunească
fîcōrlu din casă, taha să z-ducă la lucru, s-nu k'ară di cār-
15 vani. De! fîcōrlu eră di buñ'i ș-o ascultă. Sculă și trapsi cu
inima ca frîmtă, în cārvani. Aveă ș-nîs un semnu di cal' cu
carî alumtă hăsăpaȕ'l'i, de-arcă cîti trei cāl'urî tu siptămină.
Lucră omlu, nu se-aȕucă. No-apucă z-discarcă, ș-loă ȕe-aveă
tră loari, lă scuteă căpeăstrili a cal'lor și ii! Murgu, i! G'esă,
20 ii! Vașe! s-turnă nipōi s-arucă ș-altă cali. Om nidurînt eră.

Soacra, carî armasi acasă cu nor-sa, ninga di prota ȕuă
u băgă tu lucru.

— De! h'il'e, casa va țineari, casa ari multi, casa va diș-
cl'ideari ș-cîti nu va casa? Tuti aesti s-țîn cu lûcurlu ș-cu
25 cîlistisirea. Șidearea nu da pîni.

Ș-apoea, carî l'-adusi mal di lînă, căprină ș-clîndu, l'i-l băgă
scamnul dinăinti și-l' ȕisi:

— Ai feata mea! acaȕă-ti di lucru! na lîna estă, s-nî-u
traȕî, s-u faȕi clîndu ș-apoea, carî si scārck'ești, acaȕă-ti di că-
30 prină, că lipseaști s-adrām sazmi la cal', și z-biȕeari ș-că-
prina, intră tu cîcrik'e și dă-lă, dă-lă a pâlilor aiștōr, toarȕi-li
tuti. Mutreă g'ini s-nu dorîi, că io ved tuti ș-am ocl'i j-după
cap. ȕivă nu nî-ascapă a nîa.

Feata, ca noră di tora intrată n-casă ș-ca lucrătoară, ȕe
35 ș-eră, il' ȕisi:

— Nu ț-u frică, mamă! pri ningă lûcurlu aestu, va fac
ș-altu, că ș-la mu-mea io nu erăm feată lînăvoasă.

Soacra aestă vrea. S-culcă și-ș mutri lûcurlu. Nveasta, se-
aștirnă g'ini mușat și dă-l', dă-l' a lî'năl'eî, dă-l', dă-l' a căprînal'eî,

u trapsi, u feați apali, și carî își dit scamnu, intră tu čicrik'i și trā nāh'amtā di oară, vîr-vîr, li toarsi ș-lă deadi cali ș-umplū j-doaūă fusi di primansus di cum l'-avea đisă soacăr-sa. O-acăță, lucrî'ndalu, nađă-nopti ș-aclò iu șuța ninga fuslu, ca u lo somnul și durni.

5

Moașa, carî il' coapsi somnul di-l sătură, si sculă cu noaptea n-cap ș-acăță z-vîrg'ască, că țe-î ațea di nor-sa pri somnul țe fați? Nisă mul'ari moași și si sculă ș-nora, feată to-añi, z-doarmă ninga oară prîndu? Mărata nveastă, țe cît-cît avea agîrșită, si diștiptă și-l' đisi, că nisă tora s-culcă, cît-cît se-10 apusi, că lūcrlu il feați di primansus ș-că umplū ninga doauă fusi, di cît l'-avea lăsată.

— Am carî s-nu duriñăi, vrea s-torți patru ninga, nu doauă!

— De, mumă, l'artă-mi, c-altă oară acși va-ñi fac, đisi mărata di feată cu lăcriñli tu ocl'i ș-cu ocl'il' umflăți di ninsum-15 nată, di nidurñită.

Ș-acșiți tumta di soacră nu-l' dădeă un minūt bană a capsu-nveastil'eî. Đua tută tu lucru vrea s-u veadă; pînă se-ascapă di arniri și di scuturari casa, aî să se-acață di scamnu, di čicrik'i; ascăpă de-aesti, aî s-intră to-arizbòfū. Scărk'l' a-20 rizboflu, să z-ducă la drîșteală ncărcată; di la drîșteală la bătañe: Đua tută ș-noaptea tută pri lucru ș-pri čor s-află.

Cu tut-aestă nora, țe ș-eră nelu al Dumniđă, tuti li fățeă fără gură, fără șcl'imurari ș-fără z-da n-coasti vîrnă oară, că țe mindueă nisă? Di lucru vîră nu pati țivă. Ș-apoea putea 25 s-adară al'umtrea? U mică păpara soacăr'l'eî și ștea cîți parăți il' fați k'alea ș-nu vrea si-ș aprindă pal'i n-cap. Acșiți o-adusi mărata ș-lăita di noră bană di cîni, ca pînă tu meslu al Vînăr. Citi greali lucrî ș-citi tirañi il' trițeă prit minti, tuti l'i li fățeă nivistica, ș-cu tute-aesti, tut s-plîndeă di nisă 30 și mutreă cum di cum s-l'-află stepsu, tra s-u ncađi, că acși l'-eră h'irea țe ursuza a l'eî. U băteă, u k'ipinā și carni mișcă di laea noră. Țe si-l' tăcînească ali saocri nă đua, tu meslu al Vînăr? l'i si urixi meari adunati tora dipri mer. I s-l'-aducă nor-sa meari, i casa' nu u ncapi. Đua bună di oara 35 țe nu-ș putū s-aibă mărata. Il' đițeă nisă, d-îu s-aducă, că tora-l' k'irò eană, đerlu și virverlu ngl'ață nel'i tu pîntica mumiñlor, loclu-l' uscăt, ș-acupirîț cu neaūă, d-îu s-l'-află

meari ? Țivà soacra, nu-l' se-avdà. I că meari, i că si-ș af casă, că nipîrtică lae va s-u mică.

Feata acătă s-plingă și si-ș acață caplu cu doaūli mîr Nk'isi ș-nisă citră tu păduri s-k'arā, că s-l'i mică înoar
5 dua tută mbogra di soacră.

Ponl'i tuți eră sicăți, fără frindă ninga, nu ș-cu mea: cum căftă soacra. Cît aġumsi tu buriclu a păduri'l'ei, na iu-easi n-cali un aūș, cu barba albă, hăriðs și cu arislu pri buđ: Aestu eră Marțul.

10 Marțul u ntribă, țe vimtu o-arcă m-păduri, cîndu creap k'êtrili de-arcoari nafaoră ?

— Țe s-h'ibă, lalo, gri corba, că ea-ș-ea, ni ndisli nă soacr arauă, nu-nî da bană un minūt, cît i đua di mari ș-cît ȝir noaptea di earnă. Đua tută pri đor, ș-noaptea nî-apir in
15 proastă fără si știū, țe-i dulceamea sòmnułi ca di blăstèn

Ș-apoea l'-aspusi feata țe treacă fați cu soacra ș-cum pitricù s-l'-află meari.

Marțul u curmă nila și-l' si mută perlu din cap, avđînda lui aesti. Il' deadi inimă și-l' đisi s-nu se-aspară, că va-
20 află căpak'a ș-aistèi lugurii. Ș-acl'imă atumțea tuți meșl' frațl'i a lui, si-ș da mîntăli, cum s-l'-adară a lùcurluł, țe cal s-l'i da. O-aflarā g'ini ca Șcurtul s-moal'e k'irolu. Nu đisi: nu ma tu oară sculă un vimtu caldu și pină s-țā freți ocl'i: neaua s-tuk'i. Marțul deadi un soari dulți ș-caldu, s-creap
25 ș-k'êtrili di căldură, că ți si păreă, că te-afli tu avia căloà ril'ei di veară. Acățarā ponli să nvirdască, di-ți eră, s-nu-ț muți ocl'il' dipri niși, ahîntă mușuteață. Aprirlu ș-el l'i ncărcă ponli cu lăludți, di nu ti săturai s-li mutrești. Apoea Mailu cu mușuteața lui ligă poami ș-Ćirișarlu li coapsi și feați d
30 s-frîndeă merl'i di meari aroși, mușati, mușati, di păreă că-ț fac cu ocl'ul! Lă trapsi nă frumă Alunarlu și s-feațirā meărili di buni ma buni.

Ș-acșiți frațl'i meși l'-adunară nă cînestră di meari un ș-un, mări, coapti ș-aroshi ș-apoea il' li deădiră a nveastă'l'ei și u pitricură oară bună. Ea lă bășe mina la tuți, le-alășă sînatate ș-lă ură cîti buni sun pri loc, tuti a lor las h'ibă.

— Mumă, mumă, gri feata di la uși cît intră, scoală s-mîți meari, că ȝi-aduș nă cînestră mplină. Na mumă, meari aroși, meari coapti, meari dulți.

Ș-li băgă năinte soacra și măcă-măcă, năp ură vîrte sa ș-
alasă și nu-l' dîsi ș-a nveastăf'es: na, fa-ș ș-înă, s-ma înș
intr-ocli, ahtari pușcl'e ș-ahtari huleră ș-fa.

Soacra, l-avea intrată draclu tu inimă ș-cu cit cama multa
le-ăgundeă nveasta tuti, cu ahintu cama multa ce putea ș-a
veadă ntr-ocli. Țe s-șadă si sufsească, țe nira-l' intr-ocli ș-
l-află? aclo u băgă draclu, si-l' dîcă a nōrălei:

— Veđi suma estă di lînă lae? S-u l'ai și s-u lai, s-u lai
pînă s-alg'ască, că di nu, guva di șarpi nu te-ascapă. Avđiși?
Avđi, dî!

— Cum, mumă? Iu s-avđi' laea să s-facă albă, Stămărie
mari, Stămărie curată!

— Cum, tu casa mea va torni și zbor? noră lae ș-fărmă-
cată! S-u fați, că di nu, poarca va-ți daū din casă!

Atumțea nveasta ș-acăță limăreaoa, ș-lo perlu năpōi în sus
ș-acăță să z-bubuească di soacra țe araua ș-ațea arbineasa:

— Pupu, pu! pupu, pu!

Laea, di frică, cămeașa l'i s-cutrimură dipri nisă ș-ca cum tut
fuđeă citră la k'iriri, ca k'irută di minți, băgă mîna Dum-
niđău ș-u feațe pūpăzū, di ș-ađi đua tută, o-avđim, iu z-bu-
bueaști, ca nisă, țe nu va.

De atumțea armasi și cuveada, țe đie narărlu citră soacri-
cîindu no-aū treacă bună:

— Nu mi fă s-l'au cal'ea l' pūpăzū: na mi s-đag, veđi
l'au perlu din casă.

Apus de pă-lasă Cămă, Avca, Tur.

35 PĂȘTĂL

Eră ună oară în țara de munte Pășă. Na vîrte soa
mamă. Ș-avea k'iră k'iră mîntu mîntu și a. L'avea vîrte
nisă scie cum ni s-a ș-șadă ș-șadă ș-șadă ș-șadă ș-șadă
dută ș-luina l'avea h'iră h'iră h'iră h'iră h'iră h'iră
că de! aveă k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră
casă putriđa ș-șadă ș-șadă ș-șadă ș-șadă ș-șadă ș-șadă

Ună đua l'avea k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră
— Bre k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră
pot: pînă k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră k'iră

hărnii ș-ti criscùl, ti fečù guğàmite fičdr mare, c-un tastro di mustățî sun nări. Tora s-ti duți ș-tine s-ță mutrești lù-curlu, s-lucrèđî cum fac lumea tută. Di șideare casă nu s-ține.

— Zboare ligate grești, dado, đise Pățùlî, va te-ascultu ș-mine, ma știl cum? la domnul țe va z-vreî tine s-mi zburăști, io s-nu voi s-intru; ș-la țel ți va z-voi mine, s-nu vreî tine.

Ași, așa! Ți s-facă ș-mă-sa, că ș-o-avea ndisită cu nis.

Si scoală dol'i și z-duc im-păzare. Ntreabă un, ntreabă
10 alantu, aflară acłò mulți domni buñl, ma clo iu vrea mă-sa, nu vrea Pățùlî ș-acłò iu vrea nis, nu vrea mă-sa: Zborlu cum lă fu!

Iși k'irură đua așa pînă seara tu ntunicată și loară ta s-toarnă acasă. Cum ș-immă cu mintea cîtră n-al'urea își viđù
15 Pățùlî un om tu nă duk'ane, ți nu fățeà iđi țivă.

— Aî, mamă, đise el, lo-aflăm domnul! S-mi zburăști la aistu. Aoa-î ti mine. Șideare și bană, țe-î cama bună?

N-cot il' đise mă-sa, c-ațel nu fațe țivă, că o-are duk'anea
20 goală, că-l' mică șoarițl'i fărina, că s-trađi cu sk'inlu nu se-acată di țivă. Tute în cot. Đise Pățùlî așa, al'umtea nu s-fățeà. Il' cripà al Pățùlî, că no-are țivă! Nis șideare avinà apoea alante tute s-erà, cum vrea! Vru nu vru mărata di mamă, că l'i se-aveà urită di șidearea lui, si mindul, tu cama g'ine-î să s-află pi lucru și las nu facă țivă. Se-a-
25 scapă can di gura lùmil'eî, că, cum il ține nica acasă, gone ahăt mare! Il duse l-ațel om. Tu duk'ane aveà mași nă pè-nură mare ș-ună nòcupă. Lu ntribară di-se-l va și ațel l' đise, că-l va, ma că nis easte fur, aistu-î lucrulu a lui, c' altu lucru nu și nviță di la părinți, că părințil' a lui no
30 avură minte.

— Astară, lă đise nis, va s-nergu s-fur avistearea amiră lui și va-ñi ti l'aù ș-tine cu mine.

— Ună oară ți intrăi la tine, vin, đise Pățùlî. Domnu nî ești, va s-ti ascultu pi tute.

35 Ș-ași armase Pățùlî la furlu. După țină, după ți să ntunică g'ine, așa că nu puteài s-alèđi albu di lafu, să scoală Pățùl cu domnu-su și z-duc la pälatea amirăluî. Scară no-aveà cum să se-alinà? S-aplică Pățùlî și furlu ncălăr pi zvercă-l ncărfusi niscînte pènure mări, și di pènură pènură s-alinà

furlu. Pățuli dupu nis, dizvălescu pälatea și intră tu udae
tu eră avistearea. L'a cît l'a, umplu sași cu flurii, p-lu vi-
viră năpdi z-dipun, după și nvălescu pälatea și z-duc acasă
pliî di prași.

Un-oară, dao ori, trei ori, duk'i ș-amirălu că vîstearea di 5
țe z-duțe ma z-guleaște, că furl'i loa, nu se-ağucă. Bre! își
dise nis, cum s-fac z-bag mîna pi fur? omlu cîndu-l doare
caplu, alagă la vatri. Ași ș-nis: Să si ntreabă la lume. Ma
cari să ntreabă? Cari s-albă minte ma multă de-a lui? Tu
hoara lui bină nă moașe cu multă minte. Ș-alte ori u n-10
tribă ș-nu-l părū arău di mintea și-l' deade. U cl'imă ș-tora
la pälate, si-l' caftă mintea. Maea si ndreapse, iș băgă balțul,
sarca turnată și și nk'isi anarga ș-mușat la pälatea amiră-
lui. S-trăpsiră, l'-făcură, loc s-treacă, că tuși u știă cari eade
și u băgară di șiqū n-coh'e. Apoea l'-alăsară singuri co-ami-15
rălu ș-u ntribă aestu:

— E! mae, ași ș-ași pat: vîstearea-ni si guleaște di duă
duă și mîna pi fur nu pot z-bag. Ni-o-arșine s-ni scot caplu
tu soși, di țe pat mine și va s-ağungu nă oară s-no-am cu și
ș-în amirăril'a, că furlu aestu nu-ș fu fur de-aradă. Ti cl'i-20
măi, s-ni dai viră minte, ta s-lo-acăț tu prași. Cum ț-u va
mintea?

— De! dîse maea, și știū ș-îo mul'are moașe? furlu, după
cum aspūni, pare mastur bun tu tehni-l'! Va z-grescu ș-îo
un z-bor ș-cari s-lo-află cu cale, fă-l, cari s-nu, și z-dîc? ah' t 25
șiuî, ah' t dîșū: Mine aflu, că-l g'ine z-bađl tu udae cu vîs-
teare doî talarî cu cătrane pliî. Furlu va ș-o-albă, că-s flurii
și cîndu va z-ducă s-čuplească flurille, va s-cadă tu cătrane
și va s-lo-acăț ca șoaric!

Bună minte o-află amirălu și troară feațe cum lu nviță 30
maea. Pățuli, cari-ște cum, di cîtră duă z-duțeă la pälate ș-
ivqă di la huzmik'ari tute cîte s-fățeă acloțe. O-avđi ș-aestă
și lă cruî maea, ma u ș-înū tră nis și nu-l' spuse a domnu-
mî, tra s-aridă nih'am di nis, cîndu vrea s-cadă tu cătrane.

Ca tătîna z-dūsiră eară, ta s-fură. Cîndu vine oara ta z-di-35
ună Pățuli tu odă și s-fură, el dîse a domnu-sui:

— Ia ascultă, doamne! tătîna îo mi dipun, nu ti dipunî
ține nă oară și îo să staū s-avegl'u?

Domnu-su z-dipuse, ma tu loc di prași, s-află tu talarie

cu cătrane. Pătùlî aprease ună țeară, pe-anarga-narga ș-di-puse pi mărđiñle di talar. Domnu-su eră tut nuntru, mași per'î l'aveà-armsă nafoară. Nis nu s-aștiptă s-u pată ni-păfița : ți s-nimdueà nis: să s-moal'e nih'amă, ma nu s-k'ară
 5 tu cătrane. Il trađe Pătùlî, cîndu mutreaște, le-aveà arcată pètalle. Il' tal'e caplu și-l' lu bagă tu trastu, l'a, țe l'a di avisteare, alasă ș-pălatea dizvălită și fuđi, s-nă fuđim. S-duse acasă la doamnă-sa. Ma-l viđù, că vine singur, lu ntribă țe păfi, di nu vine domnu-su? Iu-l are?

10 — Ea-le-aoà, tu trastu, đise Pătùlî, ma s-nu cărlèđi, că luplu va s-nă mică! l'a-l, îngroapá-l tu vatră și plinđe-l pină cîndu vreî, că ași-l' fu ta s-h'ibă.

Și apoea l'i spuse, țe cură.

Mul'area acăță s-plîngă, să zg'ilească și să z-dirină, ma
 15 n-cot tute, că morfi'l' nu s-toarnă di la groapă!

Pătùlî u pãrigurseà cum puteà și-l' đifeà, s-facă inimă și s-nu plîngă cu boațe, că s-nu u pată ș-niși ca l'irtatlu, se-avđare amirálu, ma nisă, de! ș-aveà dorlu!

Alantă đuă, amirálu, hãriòs, l'i si pãreà, că va s-lo-acăță
 20 furlu fără altă. Ma nu ștea corbul, că aveà s-facă cu Pătùlî. Trag, scot furlu dit tãlare, cătrãnit, ca se-ascapă Dumniđău și cîndu mutrescu g'ine, no-aveà cap, ași că nu puturá să știbă, cari easte. Greú si-l' da di urmă! Cl'imarã nípòî moașa s-l'i caftă mintea, ți s-h'ibă aistă? Maea, mul'are
 25 cu minte, duk'l, că aoà va s-erà doi inși și lă đise:

— Nu ncape zbor, că furl'i suntu dol. Ma ea ți s-fațiți: s-ul loafi truplu niscință oamiñi de-ația și s-lu alăgăfi prit tută hoara. Va-l veadă virnu frate, virnă soră, virnă cusurină, cusurin și va-l vînă jale și va s-plîngă. Nu va virnă đicã,
 30 că ațel va s-lu cunoască. Bãgãfi mîna pri nis și aduțiți-lu aoà, că nis lipseaște să-l cunoască.

Di zborlu ali mae nu işiră; feătiră cum đise nisă.

Pătùlî, nu va ntribare, eră acłò ș-nu durnã și niți de-ațel' ți mică earbă nu ș-erã. El il' đife a doamnă-sa!

35 — Vreî, doamnă, s-țã-l plinđi bãrbatlu?

— Am cum s-nu vol, că bãrbãt inî fu!

Atumțea Pătùlî u nvitã s-acumprã niște vîlîi, misure ș-tu oara țe vrea-l treacã mortul pri la casa lor, s-le-alasã, să

s-fringă și z-bagă apoea boațea. Și-l dîse că, ma s-u ntreabă, di țe plînde, s-lă dîcă, că ti vîlicădî.

Tricură oâmiâl'i amirăluî mortul și pi la casa luî. Mul'are-sa lo-aștiptă mortul la poartă și ma se-apruk'è, plăscîni cî-nestra cu vîlille di pade și băgă boațea, si zg'ilească și si z-dirină. U ntribară oâmiâl'i amirăluî, țe lup are di strigă și di plînde cu boațe și nîsă, nvițată di Pățulî, spuse, că di vîllî, că-l' cădura di s-frîmsiră și că l'-u frică z-ducă acasă, că ți va-l' facă bărbatu-su. Oâmiâl'i pistipsiră, o-alăsară s-plîngă, cari nu u doare caplu și-și mutriră lûcurlu. 10

Alăgară ca k'iruțî pînă seara, ma nu putură s-află altu om, ți s-plîngă. L'i spûsiră dicara amirăluî ș-aistu eara cl'imă maea, s-l'i află cl'aea lûcurluî. U ntribară, ș-moașa nîpòî mînte bună lă deade.

— S-lu loați și s-lu duțeti nafoară di hoară și s-lo-alăsăți 15 nă noapte ntreagă. Nu s-fațe, ta s-nu treacă nă noapte ntreagă vîrnu cunuscût pe-aclò și s-nu plîngă.

Maș s-aveagl'e oâmiâl'i g'ine ascumtă și cît va z-veadă, că s-aproak'e aclò vîrnu suflit di om și plînde, s-lo-ancupă.

Pățulî, cum dîsem, qua tută prit avlia amirăluî avig'l'à, ca 20 cînila la hăsăpniță. Di tine, di mine, află tute cîte băgă di cale amirălu cu mîntea moășil'eî și s-căpăeă de-arîdere, ți hunere va lă goacă. Așite, si scoală și-l' dîțe a doamnă-saî:

— E! țe dîți? Vrei s-ț-ul aduc bărbatu-tu ntreg acasă?

— Nica mi ntreg', lai Pățulî? Am adu-l cara poți, si-l' fa-25 șim arăzli ș-a luî, ca crîștin țe easte.

Ți șade di fațe Pățulî? Ncarcă gumariu cu simiți ș-cu doi utri di vîn și duțe noaptea, iu lo-aveă băgată domnu-su. Acătă să strigă:

— *Simiți, simiți, cari l'a simiți!* 30

Lo-avdîră k'iruțî țe-avig'l'à mortul și fuga tuți s-acumpră simiți.

— Cum li dai? lu ntribară.

Eftine! gri nîs, la oamiâl de-amirăluî.

După simiți il' miscu ș-cite un vîn, ș-apoea nică cîte un, 35 ș-nică cîte un, pînă l'i mbită, di-l' feațe cucută, dadă. L'-acătă un somnu, că nu puteai, niți cu tîmpînle s-l'i dișteptî.

— V-am tu mînă, lă dîse Pățulî. Si scoală, ncarcă mortul ș-acasă fuga cu nîs.

Z-dişteaptă dimineața avig'itorl'i, caftă mortu, caftă, no-are. U pățiră! Și ași, după ți feațe ș-alte multe, ul l'irtă amirălu și Pățùl se spuse, carl easte și de atumțea nu feațe alte furturil. Vah' are ș-altu, ma mine pîn aoà lu știù.

(Spus de Gh. Delinuse, din Tirnova, Macedonia.)

5

97. Un mare mălăgâr.

Erà, țe nu ș-erà.

Ș-erà ună oară un auș. Aușlu erà oarfin multu. Lùcurlu a lui erà furtul. Ti furà dintr-ocl'i, ahindu multu l'-acățà mîna. Țe-l' vineà lui, cã no-afià un soț cum prinde, cã știe
10 nis apoea țe s-facã! Ș-aveà băgatã ocl'ul s-furã amirălu. K'irùt nu erà, e-aveà țe s-furã de-aclò, ma criparea l'-erà, cã no-are soț. Acățã s-alagã și s-caftã, nacã-nacã da di un soț mălăgâr. Ș-alăgã furlu, alăgã, pînã deade di un mălăgâr, fur viù, țe ti furà di ningã tine. Aestu il' dădeà ȇațe
15 tu furtu aușlu, ahit multu l'-agudeà mîna.

Aușlu lu ntribã :

— Vrei s-ti fac soț ?

— Vo! ȇise mălăgarlu.

— Multu g'ine, ma z-ved, s-easte-cã h'ii bun tu lucru; de-
20 aestã prinde s-ti ncl'id trei ȇile ș-trei nopti n-casã aȇun. Cara s-aravȇi, h'ii omlu ȇe-l caftu; cara s-nu, sînătate bunã!

Marle mălăgâr strãxi. Lu ncl'ise n-casã fãrã pine, fãrã apã ș-lo-alãsã trei ȇile ș-trei nopti. Aflãși mălăgâr sã sta aȇun ? Nis, cara micã-micã, nãinte țe s-intrã, de s-adrã fușok'i, ș-um-
25 plu sînile di pine și-ș lo nã k'ilițã co-apã ș-tricù trei ȇile, ca di buñli.

— Acșite ti vream, il' ȇise aușlu. Tora ca trã țe ti voi, s-ȇã spun; minduil, cã țivã no-acățã loc furturle di la oamiñ, țe pine s-micã no-aũ. Cu nã oae ș-cu un birbèc în ȇuã, nu si scoate
30 n-cap. Ș-apoea pînã cîndu cu furtul ? Ma g'ine s-furil nã oarã j-bunã: de-aȇeà ndreaȇi-te, s-cãlcãm astarã amirălu.

Marle mălăgâr, cîndu avȇi cum vrea aușlu s-calcã hãznãlu amirălu, cruȇea ș-feaȇe. Aușlu vrea z-ducã co-apala nauntru tu pãlate. Nu s-mintueà corbul c-amirălu easte avig'at. De
35 aȇeà nis l-u șuțã mintea și-l' ȇise, cã ma bunã easte, al'um

trea s-facă. Ea cum: nis ş-u l'a prisupră-l', s-l'i culcă tuŝi avigl'itorli şi apoea s-lu calcă, ŝe necă s-l'a viră di hăbare. Auşlu nu dişe: nu! o-află bună mintea lui.

Marle mălăgăr lo nişte simiŝi mul'ate tu damă di erg'i di somnu şi tricù pri la pălate ş-acăŝă si grească: 5

— Ai simiŝi, simiŝi dulŝi, simiŝi ęftine!

Avđi amirălu d-lu şidea pri pălbire şi-l' gri s-intră nauntru. Mică ună, lo-arisi, l'i si părù ca bună.

— Cît li dai? lu ntreabă.

— Ahî! 10

L'i si părură ca ęftine şi le-acumpără tute. Oămiñl'i dit pălate tut mutreă la simiŝi şi canda lă făŝeă cu ocl'u. Amirălu, cari viđù că li mutrescu cu dor, s-nu facă ntr-ocl'il mpărŝă la tuŝi cîte ună. Eră seară oară, cît aveă murđită. Nu tricù apoea nă oară cu oara, cîtu ntunică de-ag'nealul ş-acăŝară 15 să si nel'ină oămiñl'i di la palate. Amirălu di-ună cale l-fură somnul, c-aveă micată ma multe simiŝi. Apoea alanŝi s-arucutiră ş-niŝi, pr-lu ađundeă: altu la poartă, altu sun scară, ca ŝivă cuŝuri.

Auşlu cu mălăgarlu intrară ca la niŝi acasă tu hăznă. 20 Loară groŝi, loară fluril' cîte nu putură. To-apirită acăŝară avigl'itorli si z-diŝteaptă ca ŝivă viŝŝi mbităŝi. S-mutrescu un co-alantu, se-aspăr, nu ŝtiù ş-el' d-lu l'-aveă apitrusită ahî somnu greu! Cîndu z-diŝteaptă ş-amirălu, vru z-veadă hăznălu. Ťe z-veadă? Uŝile diŝcl'ise, vùlile arupte şi flurilile 25 mîntite, canda aveă intrată ŝivă porŝi nauntru. S-hiră şi s-ęudiseaŝe, cari s-o-adră aestă, cari s-o-adră? Virnu nu ŝtea ŝe, s-l'i đică.

Cum si şi scoată caplu tu soŝi tora? Un amiră aoă-nclo s-lu fură din casă? Nu s-mică ş-aestă! Acaŝă di ntreabă că- 30 pitile ligate dit amirăril'e, tra s-l'i da viră minte, ŝe s-facă ş-cum s-adară, s-acăŝă furlu. A virnùl nu-l' tăcinea, că va s-eră simiđilu furlu O-aflară bună s-aveag'l'e, că luplu d-lu mică nă oară, pale s-toarnă s-mică.

Tricură ndoauă đile ş-nipđi mălăgarlu cu auşlu ai la pă- 35 late, s-fură avistearea. Tuŝi dură la pălate. T-abùŝala, t-abùŝala, s-trapsiră pînă ningă stizmă şi bătură nişte pènure víŝteŝi. Apoea, pènură di pènură, s-alinară pri pălate, dizvă

liră ȋtia și intrară nauntru. Amirălu durnă tu somnul di-
ntiñū.

Cafğilu amirălu durnă ș-el arcăt citră n-sus. Țe adară
mălăgarlu? Si mveaște tu strănile a cafğilui ș-acată s-năură
5 ca nă cătușe pri ningă ușa ȋu durnă amirălu. Aestu z-diș-
tiptă și gri a cafğilui s-agunească cătușa și s-l'-adară un
cafè. Mălăgarlu aestă aștiptă. L'-aduțe cafelu și amirălu pînă
s-lu beă, il băgă s-l'-aspună viră părămiò, s-treacă oara, pînă
s-lo-acată somnul. Cu părămiòe, cu zboare, l'i ncl'ise ocl'il ni-
10 pòl amirălu și trapse tu lumea lantă. Mălăgarlu atumțea pus-
puteaște prit strane, il' fură cl'elle di hăznă, il' l'a nelu cu
vəmăndi, oara, ș-u căleaște de-aclò.

Scoală ȡua lantă amirălu, caftă cl'eì, cl'elle tu loc! caftă
nel? Ș-nelu canda-l mică loclu! Ntreabă, vărvaște, da ȡoarle,
15 țivă! Virnu nu ștea țe cură. Mutreaște hăznălu, ngumitate se-
aveà dusă.

Nipòl acl'amă măr'l'i și știuț'l'i, s-l'i ntreabă. ma viră nu
puteà s-l'i da viră minte ligată. Tuțl' dădeà din anumiri și nu
știa, țe z-ȡică.

20 Bînă tu hoara țea nu aùș multu mintiòs și multu știut și
de-aùș țe erà, nu imnà, nu videà și niți g'ine avȡà.

— Si-l' grim ș-a luì, ȡise amirălu, că niscinte ori, d-ȋu nu
te-aștepti, de-aclò afli vîtril'.

Il' griră și lo-adùsiră pata-lone. Cu mare greată aușlu nviță
25 di lăeața țe căȡù pri caplu amirălu și li ȡise:

— Si ncl'idèțl' ușa di hăznă cu noauă cl'eì și z-băgățl' na-
untru un tălare di cătrane. Furlu, carl' nu va s-poată s-intră
prit ușe, va s-mutreașcă s-intră prit pălăòire și va s-cadă tu
talar. Mași acșite poate s-lo-acățățl', că furlu aestu-ȋ șirèl
30 multu, cum se-aspune.

S-u facă ș-aestă!

Aușlu cu mălăgarlu s-aveà nvițată ca calu la orȡu: acși
trăȡeà ndreptu la hăznă. S-alnară pr-ȋu și ștea și isea la
avisteare. Trag di ușe, nu z-dișcl'ide. Bagă cl'ița tu cl'ae, nu
35 s-uidiseaște! S-fugă fără fluril', nu lă vîneà. Adùc udălu di
hăznă divarliga, ved că are nă pălòire. Se-apeleacă mălăgarlu
și ncălică aușlu. Pinȡe ș-intră nauntru; ma țe intrată feațe
că pîn di gușe vultusl' tu cătrane.

Il' greaște pre-agalea, il' ȡùȡură mălăgarlu să se-aguni.

sească, il' şuiră, auşlu necă băteă a viū. Aduk'l mălăgarlu, că nu undeaste s-h'ibă lucru bun. Se-angărlimă pînă di pâl-
bire şi-şi bagă caplu z-veadă. Pusputeaste cu mina, da di
tălare.

— More! dîse, u păţî' mărătlu!

Trade apala şi-l' l'a caplu, c-altă no-armase ţe si-l' facă.
Ahîţ şi fuđi fărlic, că di nu, corg'il' va s-tragă di tine!

Amirălu a doaua-z s-hărisi, că se-acăţă furlu tu praşl, ma
viđîndalul, că-i fără cap, aduk'l, că eră doî.

Lo-acl'amă nîpòl auşlu aţel ştiutlu şi lu ntreabă ţe s-facă? 10
Auşlu diştiptăt om, lă dîse s-lo-alagă prin hoară şi carî om
va plîngă mortul, aţel s-lo-aducă la pâlăte, că prinde s-h'ibă
viră cusurîn, viră soe cu mortul şi va ştibă carî fu furlu!

U feaţiră ş-aestă, ma fu păzare fără hăngi, că mălăgarlu
nu dură. Nis u nviţă mul'area auşlui s-acûmpără cupe, vîlî 15
misure ş-cîndu s-lu treacă mortul, să s-facă taha, că-l' cad-
di s-frîngu şi acşite si-l plîngă cu boaţe, pînă s-l'-easă tut
foclu. S-u ntribare oămiñl'i amirălu, tră ţe plîndi? tră vîlîile
ş-cûpile frimte, s-lă dîcă.

Ş-acşite feaţe mul'area şi nu z-duk'l, că-ş plînde bărbatlu. 20
Auşlu aţel ştiutlu l'i nviţă apoea s-facă dinga un lucru. S-lo-
aducă mortul nafoară tu livade şi carî va s-treacă pre-aclò
s-lu veadă, s-lo-acăţă, că aţel va s-h'ibă viră soe: frate,
cusurîn, i altă soe.

U feaţiră ş-aestă.

Mălăgarlu ncarcă un cal cu doî uţri di vîn şi s-faţe că
lo-acăţă seara tu livade. Discărcă ş-aprease foclu. Avig'litorl'i
a mōrtuluî vîñiră să ntreabă, s-easte-că vînlu lo-are tră vin-
deare.

— Tră vindeare nu-l vindu, ma mişteare cite un vîn di om 30
vă mescu! dîse aestu.

Aţel ş-eră vîn faptu cu tutune, cu scrum di căprină, ţe
ma-l biură ş-l'i ncălică somnul pri urecl'i. Dură ca di ţară
di mortu! Mălăgarlu atumţea fură mortul ş-lo-aduse acasă
la mul'ari-sa, s-l'i facă arăzle. 35

Amirălu minte n-cap no-aveă. Nu l'-eră lui di flurî, cit l'-
eră de arşinea lûmil'eî. Că ţe vrea dîcă lumea? Ţe amiră
easte aestu? Nis caplu nu poate să-şl' aveagle, va s-nă aveag-
le noi?

Ağumse măratlu s-h'ibă peza soțlor.

Altă nă duă trițeă cămilile ncărcate cu groși. Mălăgarlu, cîndu nu mutreă virnă, trapse ș-turnă nă cămilă la niși. Parađl'i l'i spăstri și cămila o-adră păstrămă. Misură amirălu
5 cămilile, li scoate una cama ng'os. Ntreabă, țe s-feațe cămila? Cămilarl'i nu și ștea. «Carl k'irù, đifeă niși, tu hoara ta k'irù. Noi li bągăm ntredj in hoară!»

Grescu aușlu ș-lu ntreabă, țe l'i nveață?

— S-alagă, đise nis, trei mul'eri din casă-casă și z-đică, că
10 caftă carne di cămilă tră vitrie. Tu casa iu va s-află, s-l'i bagă oara, c-aclò va s-h'ibă furlu.

U feațiră ș-aestă. Alagă moașile di casă-casă și ntreabă di om-om, ağumsiră ș-la casa mălăgarlu. Tră tih'a-amirălu s-nu-l h'ibă aclò mălăgarlu. Eră mași vedua așlu. Aestă, carl
15 viđu trei nicuk'ire, c-alagă s-află carne di cămilă tră vitrie, că nu poate un tinir ș-că trađe di moarte, scoase ș-lă deade nă fașe di carne. Moașile u loară ș-tu ișită simnară cu tibișirea poarta, tra s-u cunoască. Fugîndalu eale, na iu vine mălăgarlu; cum veade el pri poartă semnu, ntreabă mul'area,
20 carl fu acasă. Aestă l'-aspuse tute. Nu k'are k'irò mălăgarlu ș-acață di seamnă tuti cāsile cu tibișirea.

Cîndu viñiră oămini'l'i di l-amirălu, nu știură di carl să se-acață, că tute cāsile eră simnate.

Amirălu, țe l'-aveà scoasă caplu m-păzare a furlu, viđu,
25 că nu fațe țivă co-arăulu. De ațeà u turnă frînda și bągă zbor, că-l' l'artă tute cite-l' feațe, mași si se-aspună carl caste.

Amirălu l'-eră cama multu di peza țe ș-fățeà soțl'i cu nis. Di tuți amirațl'i viținl., tră un aveà pică ș-l'-u h'irbeà el, că nu-l' dădeà bană di mpizuire țe ș-fățeà.

30 Mălăgarlu, cara z-viđu l'irtăt, groși aveà, fluril aveà, tora bană-l' lipseà. Duse și s-aspuse amirălu, că nis easte mästurlu, țe l'-u ğucă.

— L'irtate-țl sun tute, h'il'lu a mel, đise amirălu. Mași un dor am tu inimă. Amirălu-Lațu nu-nl da bană di cite trapșu.
35 Tine țe feațisł ahînte a nia, fă-l' ș-alùl ună, cît tră ncl'ideare gura-l'!

— Zborlu a tăl, im pade nu cade. Va-l' fac ună, s-o-aducă amînte tută-l' bana.

Țe șade di sufseațe mălăgarlu? Să nviscù cu strane di

ang'il, cu sute ș-nil'i di gărgălice, își țimse coarda, băgă peane și apoea se-alnă pri tăvanex udălu, lu durnă amirălu. Adră nă guvă și cindu amirălu eră tu protlu somnu, arsări nă oară tu udă ș-aprease nă lănină n-cap-l'i, țe ocl'il' iți loa. Trapse coarda și gri :

— Aide! amiră, scoală, că pînă àsândi iți fu scriată. 5

Gărgălicele ația de-ația asună. Amirălu-Lafu zgărli ocl'il' ș-li umplu zmeânile di frică.

Carî h'iî tine! ntribă amirălu.

— Io h'iû ang'ilu pitricuț di Dumniță s-ță l'au sùflitlu. In-10 tră tu sinduk'e ș-aide, că nu pot s-adastu cama multu.

Amirălu ș-o-avea că de! acși va h'ibă.

Ntreabă nis :

— Am lo știu, că maș sùflitlu s-l'a, tră țe s-intru tu sinduk'e ?

— E! acșițe vă si pare a voauă a oămiilor! Noi vă lom 15 cu tut trup ș-ațea țe-armine aoă, easte altă mirșe.

Tăcù ș-amirălu și si nh'ipse tu sinduk'e, că poate acși-l!

Il lo apoea mălăgarlu din anùmirea și nîpdi pr-lu vine, li lo-aduse viu amirălu.

Atumțea lo-ascuk'è amirălu și-l' dîse : 20

— Io can, ni si fură parăți, am tine s-ti fură di viu, nu ț-o-arsine, s-ță h'ibă față lae! Și țe furare, ș-pri țe hale te-aduse : tu cămeașe goală!

Iși viđu urbarea Amirălu-Lafu și-ș căftă l'irtare, că nu prinde omlu să-și aridă vîrnă-oșră di altu. 25

Mălăgarlu apoea armase la pâlăte și si nsură cu feata de-amiră și după moartea amirălu, intră tu scamnu și va-l h'ibă ș-az dua tută, carî s-no-aibă moartă.

(Spus de bătrina Țal Manachea din Avela, Epir.)

98. Feata cu minte.

S-aspune, că t-ună zămane, ș-easte multu d-atumțea, bină 30 un amiră, carî eră multu sirsēm și multu pingi'n. Tri un lucr di țivă il' pidipsea oămiil'i, di-l' loa cutremu. Ca vaî di ațel', țe-l' cădeă tru mină. No-ascăpă di sirsimlik'a amirălu și-un lafu om analtu ș-mușat ca un ang'il. Care-știe țe-avea faptă el, că amirălu lo-arucă tru zîndane și-dimindă, ca s-nu-l' 35

da s-mică idî-țivă, așl, ca s-lo-alasă s-moară di foame. Virnu, ni oaspe, ni dușmân nu putea s-nargă si-l veadă. Mași nă h'il'e a lui vèduă ș-cu nat pri sin, aveà ndreptu si z-ducă daū ori în quă. Ma ș-nisă năinte tra s-intră la tatu-su, erà
5 nutrită g'ine, ca s-nupu albă țivă di micare cu nisă.

Inima-l' si curmă a mărătıl'eî di feată, cîndu videà, că laulu-l' di tată, di quă-quă slăg'ă ș-după patru dîle, cîndu s-duse di-l viđù lișinăt di nimicare, l'i si feațe ahită jale, că-l' deade a tatu-suî si sugă dit sinlu a l'eî. Di oara țe a ș-
10 curmă natlu și dauă ori-n quă ș-aplică [pri] tatu-su, ca pri un fićuric. Putù așl, ca s-nu-l' alasă s-moară ș-după multă minduire ș-află ș-un trop, ca s-lo-ascapă. Știà feata c-amirălu ișeà la primnare ună oară n-quă călăr pri un cal, țe fuđeà ca un zmeū. S-feațe năsă ca glară, ș-la poartă pələ-
15 til'eî, tu ișirea ș-tu intrarea amirăluî, ș-cîntă cînteculu aestu:

Amiră, mușăt că soare,
Ca s-ascuți a meale zboare,
Ține-ți calu ațel astimtu,
Cal țe fuđe ca un vimtu,
20 Că di mumă-sa nu-î faptu,
Ma cu mumă-sa i-ndreptu.
Ditu ponda di zundane,
Scoate-nî om, țe-î ca fidane
Țe-l hrănescu ca pri-un nat,
25 Ș-easte a dadă-meai bărbăt.

Tricură niscînte dîle. Amirălu avđă cînticulu ș-tu ișită din casă ș-tu turnată, ma-l' si păreà, că feata-î glară ș-nu-l' li băgà zboările tru minte. Uuă quă ea cîntă ahît jil'òs, că amirălu ș-ținù calu, ca s-avđă g'ine zboările, carî nu-l' si pără-
30 rură ca dîse di glară. U cl'imă ningă nis ș-u ntribă, țe va dîcă: *cal țe nu-î di mumă-sa faptu, ma cu mumă-sa i ndreptu și om țe-l hrăneaste nisă ca pri-un nat, ș-easte a dadă-saî bărbăt?*

Feata l'aspuse, că calu, țe lu ncălică, nu-î fităt di eapă, ma
35 s-disică eapa, care nu putea si-l feată și si scoase dit nisă mîndul ș-cu k'alea eăpăl'eî s-feațe șaoa, cu care si ndreađe calu. Așl, aveà avđită nisă di la tatu-su. Apoea l'-dîse, că un, pri care nis, amirălu, dimîndă s-lo-arucă tu zîndane și lo-alasă fără di micare, l'-easte a l'eî tată ș-ca s-nu-l' alasă

s-moară di foame, l-hrănește nîsă, ca pri un nat cu sinlu a l'eî.

Cîndu avđî amirălu aeste zboare, ș-vidù diștiptăcunea feătîl'eî și vrearea l'eî cîtră tatu-su, l'i si mul'è ahîț inima, că dî-ună oară lu scoase dit hapse, eară a feătîl'eî l'-deade s ună pungă cu parăđî.

Cu multă vreau te-aspuse tră tatu-su ș-cu diștiptăcunea l'eî, putù feata s-ascapă di la moarte sigură pri tatu-su.

(Spus de Nicolae Buia (Magarova, Macedonia, public. în rev. «Lumina», pag. 272, No. 11, An. 1903.)

99. Amirălu cu doaŭă mul'eri.

Eară unoară un amiră. Aestu si nsură și amirăroaňa eară stearpă, no-amintă fumeal'e. Amirălu calmò ș-o-aveà 10 că no-are, carî s-l'i poartă numa dipu nîs și cripă, că va-l' k'ară numa. Cara vidù, țe nu vidù, că nu s-fațe al'umtea, li băgă g'ine cu nă dulă a lui și o-armase greaŭă. Apoea o agunî mul'area di la pălate și-și ținù dula.

Mul'area lui, pimtă, agunită di amirălu, carî se-află sîn-15 gură, aprease nă țeară la Stămăria și la Luțitlu și cu lă-crie ntr-oc'l'i si ncl'ină și s-pălăcărî, si-l' da ș-a l'eî un fi-đor i nă feată, s-nu h'ibă ca òrmile ș-ca còrbile tu lume.

Sinđil' avură nîlă di buna amirăroaňa și băgară mîna pri nîsă. L'-ascultară ncl'inarea și cu duhlu al Dumniđă amiră-20 roaňa nk'isî greaŭă. Amirălu hăbare no-aveà de aastă.

Țe-l' vine nă đua amirălu și z-duse avinare.

Alagă-alagă, deade di un țerbu și țerbul lo-aduse tro nă pădure ndisată ca Dablu de-Avelă. Străbătù pădurea cu zore mare și deade di nă vuloagă mușată, ca Padea-mușată 25 s-țem. Aclò eară un auș-auș cu per'l'i alg'i, va-l' đîđi ca di 99 di ańl. Numa lui eră Pap-Aușlu-Știe-Tute. Deănile al Pap-Auș-Știe-Tute l'-aveà criscută pin di grunŭ și tra z-veadă, li mută cu mîna nsus.

Amirălu s-apruk'è di nîs și-l' deade bună-đua. 30

— Bună-țî oara, pap! gri amirălu.

— G'ine viđișî, h'il'u, l'-u turnă Pap-Aușlu-Știe-Tute.

— Nu ti ntreb, lalo, cum di te-aflî tu vuloaga estă, tu ir-

nie? Nu-ți easte frică de-agrîni? Cum di ț-alăsăși loclu a tău mușat și scumbu, s-ti trađi aoa?

Pap-Aușlu-Știe-Tute ș-mută deănile cu mîna, mutri citră h'il'lu de amiră cari easte și gri:

5 — H'il'u mușat, io no-am loc, no-am părinți, no-am țivă! Loclu a meū easte vuloaga din pădurea estă. Aoațe nî trec eta pînă si-ș facă di inimă ațel-de-analtu, z-bagă mînă și s-mi'l'a.

— Nu vîni la mine, đise amirălu. Tată no-am și va-nî te-
10 am tu loc di tată. Di bûnile tute va s-aî, că nu n-cot îni đic amiră.

— Ni palmă nu pot s-mi bat de-aoațe, scumpe! Ursită-i di Dumniđăū aoațe s-nî-alăs oàsile.

— Bune aùș, nu-nî aspûni: de cîndu aî aoațe, cum te-acl'amă
15 și cari ț-u lucrulu?

— Di cîndu am aoațe nu țin minte. Me-acl'amă Pap-Auș-
Știe-Tute și lucrulu a meū easte aestu: Veđi pomlu aestu
nic tu mesea di vuloagă? frîndile dipri el crescu di trei ori
în quă și di trei ori si scătură di vimtu. Căđîndaluî frîndile,
20 io mutrescu și aspûn după eale tih'a oămînlor.

— Nu-nî đîți, Pap-Auș-Știe-Tute, macă-i acșite, cari easte
oăsmetea mea?

— S-ț-aspûn!

Ș-amirălu șidû m-pade. Pomlu mbubuk'isi, dișcl'ise și frî'n-
25 đile deădiră, nvirdîră și z-viștiđîră. Apoea trapse un vimtu
lișor-lișor, nă avră mușată și ună cite ună frîndile s-arupea
și cădeă dipre alumăk'i. Aușlu mutreă și află tih'a. Il' đise
apoea nis amirălu.

— Semnu mare s-fațe tu lume. Mul'area ta agunită di
30 la pâlăte armase sârțînă cu graillu al Dumniđă și va s-a-
mintă nă feată.

Amirălu arsări di harauă avđînda estă. Că nis laflu nu
eră arăū, ma țe s-facă? Prindeă s-o-agunească mul'are-sa, că-l
se-astindeă numa.

35 — Semnu mare, h'il'u, đise ma nclo Pap-Aușlu-Știe-Tute,
dula ta va s-amintă un fiđor. Fiđorlu aestu va crească și va
si nsoară cu feata mul'ari-tai!

Amirălu s-aplică, bășe mîna al Pap-Auș-Știe-Tute și trapse
calea nipdi. Calea tută s-mindueă amirălu, cum s-facă cum

s-adară, s-ascapă di fiōdr, cum s-facă să nk'adică doi fraŷi să s-l'a. Carī aŷumse acasă, greaşte la ndoi picurări ŷ-lă dŷte:

— S-u loaŷi dula cu tut fiōdr ŷi s-o-arucitiŷi dipre Oūlu, din ŷeană, tra s-nu armină ŷor di nisă.

Picurarl'i ascultară. U loară mărata di dulă cu fiōrlu tra s-l-arucitească din ŷeană, di la Oūlu. Picurar'l'i o-arucitără tu arūp mărata di dulă, ma di fiōdr lă si făcū nilă ŷi lo-ală-sară m-pădure, tra s-lu mică zlak'le.

Cari fuŷiră aeŷti picurări, triŷeă pre-acl'ō un stirpār cu steārple. Avŷi'ndalul boaŷe di fiōric, duse s-veadă, ŷe luplu s-lu mică vaī h'ibă acld. Nis ŷ-o-aveă s-află vīră zuzul, vīră priēe ŷ-cīndu ŷe si-l' veadă ocl'il' ? fiōric carne ŷ-oase. Aestu lo-apreadună, il' diŷică nă cuvată di lapte s-mică ŷi-l ŷinū pri nintră steārpe, tr-aŷutdr.

Fiōriclu criŷteă ŷuă cu ŷuă, diŷtiptăt foc, muŷat aleptu ŷi 15 ŷone, a dracluī nu-l' ŷineă di nis.

Tricură aŷi ŷi a vīrnūl nu-l' si duŷeă mintea si ntreabă, carī easte ŷi carī il' suntu părinŷil'. Numa lui eră *Aflatlu*, că se-află acŷiŷe, di la k'irire.

Agārŷil si aspūn, că amirălu, ună agunire a dūlăl'eī, s-lo 20 nipōi cu mul'are-sa.

Tora vine oara s-mărită amirălu h'il'i-sa. Ună feată macă, tute k'eh'le l'i li făŷeă ŷi-l' feaŷe ŷ-k'efea: s-u mărită cu carī nisă vaī va. S-urdinară pri la pālata sute ŷ-nil'e di tinirī, unu ŷ-un, ŷotī alepŷi, di soe mare, ma pri vīră nu ŷ-arcă 25 ocl'ul feata. Tu mārŷine, ŷe-l' vīne a Aflatluī, nvisă z-ducă ŷ-el. Z-duŷe ŷi-l' dŷte a ŷelnicluī, că ŷ-u băŷă si-ŷi caftă tih'a, că ŷe vaī k'ară.

— ŷeŷi-ŷi pri būnile, fiōdr, că nu ti lipsescu groase tine, dŷise ŷelniclu. Tine un aflăt, un picurār, aŷia va u da feata 30 amirălu.

— Nu, că va mi duc, nis.

Carī u ligă tu greaua, va mi duc, du te, l-dŷise ŷi ŷelniclu, ma cīt va-ŷi h'ibă k'irută duca.

Acăŷă fiōrlu un cal dit eape, aŷel cama muŷatlu ŷ-cama 35 ŷōnile, lu ncălică ŷi trapse. No-apucă s-l'a nă cale ŷi calu sta ŷi-l' greaşte:

— ŷone-aleptu, ŷone-aleptu, aduk'escu, că trup di om mare portu. Spune-nī lu nk'isiŷi, că poate s-ŷă daū ŷ-lo vīră minte.

— Veđi, că calu erà di cîntađi'i, nu erà cal de-aradà.

Fićorlu armase ca sk'irdùt, li si părù, că draclu greaște, cîndu avđi' calu iu zburăște. Aestu erà cal ak'icășonù.

— Iu s-mi duc? đise ș-fićorlu, la amirălu si-l' caftu h'il'e-sa
5 nveastă.

— Em! macă tră h'il'a-amirălu'i ti duđi, va s-ti ndređi puil'-
lu a meũ, tra s-te-arisească h'il'a de amiră; bagă mîna tu
ocul di șauă și vai afli nă cutie de-asime. Tu cutia de a-
sime sîntu niște strane hrisusite. Armătuseă-le și aide s-te
10 aduc la amirălu.

Fićorlu feaște cum il' đise calu ađel ak'icășonlu și țe z-
veđi? Luțeà cama di soarle. Tuđi cîți il videà s-ăduseă di
mușuteața-l'. Ađumse la amirălu. Lume erà adunată aoaște cîtă
z-điți, merlu se-arcăi nu cădeà m-pade. Cît trapse nis tu avlia
15 amirălu'i, cari di cari s-pinđeà s-lu veadă și viră nu ștea,
cari easte: om i h'il'ũ di đine?

Feata ună veădire țe-l' feaște și-l' căđu tu inimă:

— Aestu, gri ea, s-h'ibă ġonile a meũ.

Nu đise «nu» amirălu ș-l'-u deade, fără să știbă, c-ađel
20 easte h'il'-su di dula.

Cara s-feaște numta, numtă văsilk'ască, ș-tricù k'irò multu,
cari-ște cum, căđură pri zbor amirălu cu đinir-su, cari easte
și cari il' suntu părinți'l'.

Fićorlu aspuse țe ș-aduțeà aminte ca prit vis, cum lo-ală-
25 sară niște picurări tu pădure, cum lo-află un stirpăr și cum
criseu la ćelnic și tute cîte ștea.

Amirălu intră tu ergu și acăță di-l' strease picurarli s-as-
pună alih'a. Aești, cari fură arcăți tu școp, aspùsiră, că lă
fu nilă di fićor și lo-alăsară, si đîțem la Oũlu tu pădure,
30 tamàm, iũ fu aflăt fićorlu.

Aduk'i atumțeà amirălu c-aestu easte h'il'-su, ma tăcù și
viđù, că spusa a Pap-Aușlu-Știe-Tute s-feaște acșițe cum đise.
Ș-acșițe, fićorli a mei, țe-l' să s-facă, va s-facă.

(Spus de Hrista Constantin, Perivole, Epir.)

100. Mostrul cu 12 di gurĭ și h'il'a de-amiră.

Nă oară ș-tu nă zămane eră un amiră. Amirălu aveă ș-ami-răroaŃe. AmirăroaŃa no-amintă fumeal'e. De-aestă niși eră ca di fărmaç ȃua tută. Dorlu a lor cu graiu nu si spuneă, cu cundil'a nu si scriă. S-culcà, apireă cu cuvenda n-gură : 5

— Dă-nă, doamne, un nic, mare-ț-u numa!

Dă-nă azi, dă-nă mine, aȃumse boațea lor la ureacl'a al Dumniȃă și s-nu-l' alasă pri dor, lă deade nă feată, mușată cum soață no-aveă n-lume.

A lor lă si părù c-amintară ningă nă amirăril'e, ahintă 10 harauă l'-află, cîndu viȃură fumeal'e n-casă. Trei ȃile s-frin-ȃeă tîmpînle di băteare și lumea ȃucă, ș-cintă și glindiseă cu căcula scoasă! Țe s-l'-u fați: nu tută ȃua s-amintă h'il' de-amirăți. Ș-eră na ȃonă, aleaptă ca soarle ș-cama bună.

Vine ș-a trea-seară, cîndu ȃînile vîn s-l'i bagă mira, s-l-15 scrie ditru soarte pîn tu moarte. N-dreăpsiră la amirălu di tute bûnile și z-băgară s-aveagl'e, ta se-ascultă, și va-l' scrie ȃînile a nîcāl'eî.

Una l'-băgă : Mușuteața l'eî pri lume altă s-nu o-aibă.

Alantă nîlgica gri: Mostrul cu dospră-ȃăți di gurĭ s-h'ibă 20 ȃonle a l'eî.

Ma nîca, niți lo, niți alăsă, ma ȃise: S-nu s-măritare pîn tu unsprăving'iți'l' de aŃi, broască să s-facă!

Amirălu ș-amirăroaŃa avȃîndalui aestă, h'èvrile l'-acățară. Ma și mintueă niși? Pînă tu 21 de aŃi, easte k'irò și poate 25 să s-mută ursita și scriata ȃînilor. L'-arideă mintea.

U criscură cu tute bûnile, afirită ș-avigl'ată, s-nu u pată arăulu, ca nă liliçe. Și crișteă feata ș-mușiță, albă ca neaoa, ș-aroșe ca trandafiriu. Graiulu a l'eî eră dulțe ca nărea, arislu ca spuma di lapte. Ațeă nu ș-eră feată, că ș-eră semnu! 30

Călcă feata tru 16 aŃi. Eră nă ȃuă di primă-veară, cîndu dișcl'îd ârbur'li și nvirȃște loclu, di ti l'a haraoa. Feata țaseă to-arizbòiu. Aclò iu țaseă, na iu intră n-casă un mostru, cu trupu di om ș-cu caplu cu 12 di gurĭ. Ma-l viȃù nîca, acăță si-l' treămbură carnea di pri nîsă ca nă frunȃă scu-35 turată di vimtu.

Aistu eră omlu și-l' băgară ȃînile, si-l' h'ibă ȃone. Eră

urùt ca loclu. Si-l vedeai nă oară nu micai trei dîle pîne, și lu nvisai tu somnu, ahintu laiu ș-ahintu tră nvideare erà.

Cîndu-l dîsiră a feătîl'eî de-amiră, c-aistă vine s-u caftă nveastă, dîse:

5 — Ma g'ine moartă, di cît cu harlu n-casă!

Părințîl' ca părinți, nu l'-aspîrsiră k'ofea feătîl'eî, și-l deadiră cale a mòstrului.

— Du-te, fiçòr, și carî si-l' si toarnă mintea feătîl'eî, va-ți pitrițem hăbare noi tra z-vîni, s-u l'ai.

10 T-aflășî feată, z-bađi di cale. s-l'a urățamea-loclu!

Cu tut-aistă an'i se-arucutea ația de-ația și s-apruk'ă oara lae, oara corbă, cîndu feata vrea si nel'idă vîng'ițîl' anî, s-l'a unăsprăvîng'iți și părințîl', te ștea, că l'-așteaptă ma laea, somnul nu-l' acăță și mintea n-cap nu ș-avea.

15 Ș-ună lae ș-alantă cama lae, dîțea mărățli părinți. Ma, di cît broască, ma g'ine feata mărtată cu moștrul, macă așî-l' fu ursită s-h'ibă. Așîte dicara apufăsiră s-u mărită, ș-meți că nu vrea feata. Amirăroaņa nu ștea și s-facă: ș-ninte ariũ, ș-nîpòl vale arauă.

20 Băgară s-acață aloaturle și să ntreagă tă numtă, și numtă ș-ți cătrane? candu erà mortu, mea nu nveastă. Amirălu cu lăcriñle tru ocl'i, amirăroaņa ș-nisă cîtră n-al'urea: s-trapsee dipu casă și plîndeă, plîndeă, di se-arupea di plîngu! Miră lae, miră cătrane a l'eî, că nă feată s-aibă, ș-ațea s-nu u 25 veadă la g'ine.

Aclò lu plîndeă și z-diñicà, ca lalle ș-ca tih'ilalile, și tut ma-ș blăstîmă mira, na lu l'-ease nă moșe-oamă, andrupată di tueg și-l' dîțe:

— Nu ti ntreb, mușata mea, că te țî-asparđi ocl'il' ș-ti 30 usùți di plîngu?

— Ți s-h'ibă, mae, că dorlu a meũ mărăđine no-are, vindicare no-are!

— Dî-nî, h'il'e, dî-nî, că și știî, niscînte orî, d-lu nu te-aș-tepți, de aclò veđi luñină: nu știî d-lu arsare l'èpurle.

35 — Mi ntribășl, va și spun, mae; ea ș-ea și pat cu feata mea, ună ș-tută: ațea feată, ațea fiçòr la părinți ș-tora cum s-u dăm la moștrul cu 12 di gurî?

— Greũ lucru, h'il'e, ma ileațe are. Ține lilicile aiste h'arbe-le mușat-mușat și apoea dă-ũ đama s-u bea feata

Ună beare ți va-l' facă și di feată va s-facă puil'û, tra s-o-ai ningă tine totna. Aiste pot s-țã fac. Mintueà ș-fã.

Đise oama grãile aiste și nividutã s-feațe. Aistã nu erã om, ma erã mira amirãroãnil'eï. Il' fu nilã di jalea și di dorlu a l'eï și-l' si spuse, s-l' lișureađã nih'ãmãzã durearea. ⁵

Feațe amirãroãna cum u nvițã moașa. Feata, cum biù đama di liliçe, s-prifeațe din oarã un puil'û mușat și hrisusit și azburã pîn di amirã ș-pîn di amirãroãne. Ađumse ș-oara di nerunãre. Vine mostrul cu taifa lui, cu cuscãrl'i ncãlãr, și caftã feata s-u nerunã și s-u da la cãsmete-l'. Feata nu o-are! ¹⁰ Caftã nsus, caftã ng'os, il' suțirã-arusuțirã loclu di unã parte și de-alantã, ma feată no-aflarã. Ți s-feațe feata? strigã amirãlu, zg'ileaste, bate un, bate alantu, s-l'-aducã feata, feata lui, feata canda u micã loclu. Amiroãna tãțeã ca nã cãtușe, și zbor nu scuteã di gurã. Ți fãțeã nisã?—Di puil'û palmã ¹⁵ nu z-bãteã. Cu puil'lu durnã, cu puil'lu si sculã.

Doi meși mãri-mãri cãftarã feata, cãlcarã cãsile tute, ntribarã pri la tuți și feata nu se-aflã. N-coadã mostrul s-nãrãl nã oarã, umflã nãrle ș-lã pitricù știre, cã tr-unã stãmînã, s-nu-l' dãdeare feata nveasta, tuți prit dinte va-l' treacã. Cã ²⁰ nis nu știe multe și cã feata nu k'irũ așite fãrã știrea pãrinților!

Ngl'ițarã di fricã tuți di la pãlate. Ți ti fați tora amirãroãne? Carì u viđù streasã nisã, il' gri ma nclo amirãlui și-l' đise: ²⁵

— Ea ș-ea țe curã. Feata noastrã easte puil'û.

Altu plingu ș-altã nilã la mãrata ș-nihãrsita amirãroãne. Carì plimse-plimse, di-l' arușirã ocl'il', vine nipõl mira-l' și-l' đise:

— Ți-ni aï, scumpã, di-ni ti dirinl' și-ni ti deãpiri pri un ³⁰ plingu?

— Ți s-h'ibã, mae bunã, ți-ni pat io, virã criștinã s-nu ș-u patã: unã feată ș-așeã s-nu u hãrsim cum vrem! Ea ș-ea ți nã vine sti cap. Mostrul nã pitricù știre, cã va s-nã micã tuți, s-nu l' dãdearim feata. La tine ș-la Dumniđã, fã-ũ nã- ³⁵ põi feată, s-u dãm, iu-l' fu scriata, ta s-nu pãțim nipãțitile.

— Lucru ți s-fațe lișdr, feata mea, ma ștearde-ți ocl'il' și ține-ți plingul!

Scoase mae și-l' deade doauã h'ire di ergi și-l' đise, cum

s-li facă ș-cum s-li l'a feata, ta si se-aspargă di pull'u. Așite feațe amirăroaňa și h'il'a de-amiră na ți-o nîpdi feată ! Apoea mintuiră s-u da la mostru dipri că s-u veadă broască.

Aiste s-fățeă cîndu Dumniđău imnă pri pade și lumea lo-
 5 ađundeă cu mîna ș-cîndu pri lume nu eră vâți nica, ți s-lo-
 alingă și-s-lu nărăească, tra să s-mută ahîț în sus, ți s-nu
 poată s-lo-ađungă vîrnă om. Videti de-aestă pat mulți as-
 tândi că Dumniđău, cara-i sus multu, nu avde tute cite
 plinguri aű lumea. Atumțea, fičor'i a nei, bînă diparte-di-
 10 parte, tru mărđinea locu'i un gone-aleptu, h'il'u de-amiră. A-
 gumse ș-la ureac'a lui, că tru amirări'l'a amirălu'i Albu se-află
 nă feată, mușată ca steaua. Arcă tu steauă și-l' se-aspuse,
 că mași mușata țea fațe ti nis. Ș-așite, fičor'i a nei, tru nă
 quă ș-țimse apala, și ncălică calu azburătör și nk'isi să z-
 15 ducă, s-u caftă nveastă.

Imnă ș-imnă, imnă ș-imnă, ađumse gdnile-aleptu tamam
 cîndu feata s-feațe nîpdi puil'u și să ndrîdeă ti mostrul. Tuți
 ciți il videă ș-frică ocl'il' di mușuteața lui și dîțeă :

— Ma pri mușateăță-l' ! ma pri gone-aleptu ți ș-easte !
 20 Aistu prindeă tă mușata h'il'e de amiră, mea nu mostrul cu
 12 di guri !

Cîndu avđiră, că nis vine tă h'il'a de-amiră, tuți il nîlueă
 și dîțeă :

— Crima di mușuteața ș-tinireața, ți va s-k'ară !

25 Tuți ștea, că are s-facă cu mostrul. Veđi, pînă atumțea
 vîrnu nu l'-u putu a mōstrulu'i, s-eră ș-ună ask'ere ntreagă.
 Ș-tora tuți lo-aveă gdnile-aleptu ma multu cu morțil' dipri
 că cu vîil'i. Nu lă ncăpeă mintea, cum un om, s-l'-u poată al
 mostru, meți și gone-aleptu.

30 Gdnile-aleptu niți peana di ocl'u nu-l' si băteă. Nis nu și
 ștea ți-l frica. Ndreptu-ndreptu trapse la amiră și-l' dîse, că
 nis vine si-l' caftă feata.

— Bun ș-mușat ești, gone-aleptu, ma h'im cu mîne ligate
 ș-nu nă putem s-u dăm.

35 Și amirălu l'i mbăiră ună cite ună, ți cură.

— Cum veđi, gone-aleptu, nu-i tu mîna noastră, că-i tu
 mînă xeană luguria.

— Nî-o-aveam altă s-nu h'ibă itia, dîse gonle-aleptu. Mine
 mintueam, că poate feata nu va, i că poate amirăroaňa nu

va să z-dispartă di h'il'e, ma cît tr-aistă, băgați-u strimbă!
Nu di gaba nî dîc a nîa gōne-aleptu. Cara s-nu l'-u pot a
unul mostru, mine țî vătămăi lamna cu nao căpîte, țî u voi
di u mic pînea? A nîa pușcl'a nu nî-u putù, mea un tih'i-
laflu di mostru va s-albă nări, să se-acatã cu mine? 5

Feata, cîndu lo-avdã cã greaște așîte, ticã-tic, ticã-tic, il'
fãțea inima și ația de-ația fãțea cruți și mitãni la Stãmãrie
și bãșã icoane, s-lo azvingã mostrul cu 12 di gurî.

Nu tricù multu-puțin și na țî-l mostrul tru ubd̄r, urùt ca
fața locluî. Ficorl'i, citu-l viđurã, gùvile acãțarã di fricã și 10
mași prit cãrpituri mutreã, s-lu veadã.

— Feata, gri el cu nã boațe ndãcînitã, cã vã mic tuți.

— Nu va te-ariseascã, l'-u a țîndu gōnle-aleptu, cã nãrle
a tale nu suntu trã h'il'e de amirã! Macã vrei featã, s-ti bați
protã cu mine ș-apoea va s-u l'ai, ma s-me-azvindi. 15

— Ș-tine un guđu, nã palmã om, va z-grești! zgãrli mos-
trul nã oarã gurile cîtrã gōnile-aleptu și sãrgl'i s-lu ngl'itã,
ca nã mișcãturã.

G'ine ma ș-aflã om, s-l'-u poatã cu unã ș-cu doauã. Aistu
erã gōnile-aleptu țî nu se-aspãreã icl. Feațe doauã cãpe nf-20
põl și trapse co-apala, lo vimtu și crîșt! il' lo caplu a mōs-
truluî.

— Dã ninga nã oarã, gri cînile!

— Nã oarã mi feațe mu-mea, gri gōnile-aleptu.

Ma z-dãdeã ningã nã oarã, mostrul anvîã nîpõl și-l micã 25
di di-nã-oarã; ma carl vrea s-aridã nis, cã gōnile aleptu li
ștea tute aiste.

Țî să spun apoea! Feata arsãreã, ca leđl'i primã-veara,
di harauã; amirãlu, amirãroãna nu-s sãturã di bãșare țî-l'
fãțea a đlnirluî gōne-aleptu, analtu ș-mușãt, pitricùt di Dum-30
niđãu, s-l'-ascapã di cama laea. Ș-lumea vîneã di nvarliga
di mostru și lo-ascuk'ã ca la cîne turbãt.

Arsirã apoea un cîreãp di noauã orl și-l arcarã di arse
mostrul și cîndu ardeã, plãscinl nã oarã ca vîrã topã bùm!

Numta a gōniluî-aleptu cu h'il'a de-amirã țîndu meși, și 35
lumea avù țî s-aspunã. Aclò erãm ș-mine și biũl, mãcãl cu
cãcũla scoasã și aștiptãl pînã dipuse amirãlu dipri scamnu

și băgă ținir-su, și loaî nica nă pîntică și apoea fuđii și
vinû aoațe.

Aistu pãrmîþ ştiûi, aistu aspûş,
carî ştie ma bun, s-lo-aspună, s-lu nveţ ş-mine.

(Spus de Iancu cãvasul originar din Elbasan 1898.)

5 101. Amirãlu fãrã di fumeal'e.

Ți-ş erã, ți nu ş-erã.

Erã nã oarã un amirã mare, care ş-aveã di tute g'ineþle
di pisti loc; ş-aveã ş-unã amiroaþe bunã ş-muşatã, care ş-erã,
laea, multu nvirinatã, cã di cîndu ş-erã mãrtatã, fumeal'e
10 Dumniđã nu-l' aveã datã. Ditr-aistã itie ş-amirãlu multu ji-
llt ş-erã. Dicara viđurã ți viđurã, amirãlu s-armãtuşî g'ine-
muşat, și n-cãlãr, pi cale nk'isî sã s-ducã pisti tut loclu, s-
caftã tea s-da di Dumniđã și s-lu pãlãcãrseascã, tea s-lã da
macãr un flëuric.

15 Imnã, imnã trei đile și trei nopți fãrã țe s-da di virnu
suffit di om. Trişî a patra-đi tu hãrg'ie, cum imnã minduit,
veade un auş cu barba albã și cu tîmbarea-l' arcatã pi umir
și cu un cãrlig lungu di cornu adãrãt; canda ş-erã un ve-
cl'u picurãr. Amirãlu multu s-hãrisî, cã dupã ahitã cale
20 lungã, deade di un suffit di om; s-aproak'e ningã fintînã,
s-dipune dipi cal și greaşte auşlu.

— Bunã-ți dimineața, pap.

— G'ine-nî vinişî, nipoate. Iu calea mbar ? intribã auşlu.

— Mî duc diparte, pap, multu diparte, trişî tu mãrđinea
25 locluî, tea s-aflû Dumniđã, đise amirãlu.

— Şi ți va s-caftî di la Dumniđã, spune-nî ş-a nia, đise
earã auşlu.

— S-ţã spun, pap. Io nî-escu amirã mare, nî-am ş-unã a-
miroaþe multu muşatã, ma dol'i nã h'im jilîþî și nvirinãþî,
30 cã nu n-avem și noi fumeal'e: dicara avem di tute g'ineþle
di piste loc, maşî mãrazea aþea n-avem, ti nã fumeal'e. Di
aþea nk'isî s-mi duc trişî tu mãrđinea locluî, tea s-daû di
Dumniđã.

Dicara gri amirãlu aiste grae, si ndreapse, ncãlicã pi cal
35 și lunda-şî mîna cu auşlu, il' đise :

-- Ti las cu sinătate, pap ! și trapse tea s-fugă.

Aușlu, cu barba albă, și cu tîmbarea-l' arcată pi umir, îl nutrî și după ațea îl' strigă :

— O, lai nipoate ! Ia toarnă-te nih'am, vîn aoà ș-ascultă, și s-đic Io : Mîne tu hărg'ie, niapirită soarle, s-ti afli aoà, 5 ningă aistă fîntină cu apă arate și va z-veđi Dumniđă. Aide du-te. calea-mbar di tređi seara aistă, și mîne s-h'i'i aoate.

După aiste grae aușlui, amirălu să ncl'ină și s-turnă pi calea d-đu aveà vinită. După și să ntunică, amirălu, multu curmăt ș-erà, că aveà imnată tută đua, vru tea s-discurmă 10 și s-doarmă nih'am. S-trapse di nă parte di cale, tu nă pade aștirnută cu earbă, șiđù ningă un cupăcđu mare, carî erà tu ațea pade. Dicara țină nih'am, (că ș-aveà tu disagă carne friptă di nel și caș di ațel albul și ună turtă, țe aveà frimată amiroaňa ti pi cale și ună ploscă cu vîn), să nvăli 15 cu tălăganea (mal'otlu) și s-băgă s-doarmă.

Tu loclu ațel erà nă irnie, și vîrnu puł'đu, ni vîrnă priče nu călcă. Tu hărg'ie s-dișteaptă, si scoală, ncălică calu și vine la fîntina di tu livade, Iu l'-aveà đfsă aușlu. Pi piđul'lu di virdeăță, și erà ningă fîntină, șiđea aușlu cu barba albă. 20

— Bună-ți dimineața, pap ! strigă amirălu.

— G'ine-ni vișiđ, nipoate, đise aușlu și scoase ditu sin un mer arđș; il deade amirălui, đic'ndalui :

— Na aistu mer arđș; du-te acasă la amiroaňa și măcăț doil'i merlu aistu, și să știł, că amiroaňa va s-facă un fiđor. 25

Dicara đise aușlu aiste zboare, s-feațe nividđt.

Amirălu armase ca agudit di k'icută, nu-și știà, măratlu, disi nu videà vîrnu vîs, ma erà di ca-de-alih'a tute cîte l'i li zbură ațel aüş cu barbă albă și cu tîmbarea-l' pisti umir și cu cărliglu a lui di cornu ca di picurăr di tu munte, și că 30 ațel aüş erà Dumniđă. După ațea amirălu lo-ascumse merlu n-sin și ncălică calu și nk'i'si te-acasă. Amiroaňa ma ș-aș-tiptă și ma s-mintueà la đonle a l'eł, la amirălu, care s-duse tu mărđinea loclui, tea s-află Dumniđă. Tută noaptea ocl'il' nu-ș incl'ideà, mintea-l' erà la đonle, cîndu va s-toarnă ? Tu 35 nă seară, ca tu nađa-noapte, s-avde că la poartă ținivă bate; di nă oară amiroaňa s-đuțe s-veadă, disi easte đonle a l'eł. Nu-ș puteà, laea, di haraűă, cîndu viđù, că ađumse amirălu a l'eł, đonle a l'eł.

Nis scoase merlu ditu sin, spuse tute cîte l'aveà grită Dumniță, di la fntina țea cu apă arate, și cara șidură, si s-discurmă di pi cale, își l'a merlu, il cură g'ine-mușat, și-l mfcă cu amiroaňa. Pějile a merlui le-arcară pitu firidă. Ună
5 moașe, carl șideà tu uborlu amirălu, nu ș-aveà viđută, corba, tu bană-l' meare; lo dim pade pėjile și li mică.

După nfscinte đile amiroaňa s-duk'i, că easte greauă, ma și moașe armase greauă.

Ași dicara, feațe amiroaňa un fiđor mușat ca soarle, feațe
10 ș-moașe un fiđor nică cama mușat. Moașe, dicara nu ș-lu puteà, tea s-lu mutrească, il hărzi amirălu, tea s-lu crească ca fumeal'e a lui. Amirălu și amiroaňa ș-eră pliňi di harauă, că Dumniță lă deade fumeal'e ta s-crească tu casa lor.

Fiđorlu amirălu s-cl'imă Iul'u și ațel ți-l feațe moașe, s-
15 cl'imă Deli-Iorgu. Doil'i eră ca nfscinți ang'il, criștea cu đua, și tuți ciți fl'i videà, ascuk'à di trei ori și đițea :

— S-nu h'ibă di ocl'ũ. . . s-nu h'ibă di ocl'u, ah't mușați eră.

Doil'i s-duțea la sculie și nvița. Al Deli-Iorgu mintea ma
20 multu l'-acăța, ma nis nu alăsă Iul'u, tute cîte nis li știà și li ținea aminte, l'i li spuneà ș-al Iul'ũ. Ma tut cama s-videà, că Iul'u nu easte ahăt dișcl'is ș-ahăt știut ca Deli-Iorgu.

Amirălu videà aistă, ma đițea, că va s-cama crească și va s-dișcl'idă. Nfscinți oaspiți a amirălu ună đua, cindu
25 zburà ti fiđori, carl easte ma mintimèn și cama nvițat, đisiră, că Iul'u nu știe di itia al Deli-Iorgu, cari l'i li l'a tute ditu mintea al Iulu, și că ma s-nu h'ibă Deli-Iorgul deadùn cu Iul'u, Iul'u va știbă cama multe.

Amirălu lo mintea oaspițlor și cl'imă Deli-Iorgul ună đua,
30 să-l' đică s-ducă, s-fugă ditu casa lui, să-ș caftă altu loc. Măratlu di Doli-Iorgul nu puteà tea s-țină lăcriňile di du-reare și [amărăđune! ?] ți-l' vineà, ma nu aveà ți s-facă, lipseà s-ascultă dimindăđunea amirălu. Ș-adună străňile tu disagă, ș-l'a calu di căpestru și fuđe ditu ațea pulitie și s-duțe l-
35 amare. Aclò eră mare pázare și s-lucrà și si nvița di tute zinăturle și si zburà tute limbile. Deli-Iorgul intră la un mastur și di cîte știà, aclò nvița nică di đațe ori ma multe și limbe multe nvița.

Dicara fuđi Deli-Iorgul din casă, Iul'u armase singur, ș-

ateale și li știă, le-agîrși. Amirălu viđu cît stepsu feate, că azguni Deli-Iorgu ! nu știă cum s-facă, tea s-lo-află. Dicara alăgă tu mulți căsăbăți, pîn di pre apoea ađumse ș-la pulitia di l-amare. După multă căftare, lo-află și-l' đise, că vine mași ti nis, s-lu l'a ti acasă. Deli-Iorgu s-hărisi multu ; 5 nu s-amină multu, ma di nă oară si ndreapse și nk'isiră ti acasă.

Cindu ađumsiră acasă tută hoara lă ișiră ninte, tea s-lu veadă Deli-Iorgul și s-l' đică «g'ine viniși». Deli-Iorgul eră multu vrut. Iul'u aveă agîrșită tute cîte știă. Mu Deli-Iorgul 10 il lo și-l' li nviță tute cîte știă și Deli-Iorgul. După niscintu k'irò, cindu fłorl'i criscură și s-feățiră ti nsurare, vrea tea s-đică amirălu tea s-lă da izine, tea si-și caftă nveaste, ma si ntirseă di amirălu, te-ațeă ună quă đisiră a moășil'eī s-l' spună amirălu mintuirea lor. Moașa il' spuse, și amirălu 15 lă deade izine.

Dup-ațeă niși ș-umplură cîte nă disagă di fluril, ncălicară cal'i și s-đusiră tu alte pulitil mări, tea s-caftă nveaste ca ti h'il' di amiră. Seara ađumsiră tu nă pulitie și trăpsiră la hane, cl'imară hăngilu și lu ntribară, disi cunoaște nis tu 20 pulitia țeă oamiñi multu nvițăți ?

Hăngilu lă spuse, că tu pulitia țeă nu eră ahitu nvițăți. După ațeă ntribară, disi se-află feate ca ti h'il' de-amiră ? Hăngilu lă đise eară, că tu pulitia lor nu s-află ahtări feate.

Alantă quă seara ađumsiră tu altu căsăbă nica cama mare 25 ma și tu aistu hăngilu lă spuse, că nu s-află ni oamiñi nvițăți, niți feate ca ti h'il' de-amiră.

A treazi ađumsiră tu ună pulitie dip mare și trăpsiră tu hanea țeă cama di protă. Durăiră seara și dimneța si sculară și spūsiră a hăngilul, s-l' ducă la oamiñl'i ațel' cama 30 nvițăți, cîți s-află tu ațeă pulitie.

Hăngilu lă đise, că tu pulitia lor s-află ațel' cama nvițăți di pisti duñăuă. Dicara s-đusiră l-ațel' anvitățil, viđură, că Deli-Iorgul și Iul'u știă multu cama multu di cît niși. Dup-ațeă cl'imară hăngilu la nă parte și lu ntribară, disi suntu 35 feate bune și mușate tu pulitia țeă, ca ti h'il' de-amiră. Hăngilu lă đise, că nu suntu dic'it mași dao feate ca ti h'il' de-amiră, ma nu easte cu puteare, tea s-li poată s-li veadă vîrnu di cît maș cu izinea a dascălăl'eī la carī șed ațeale feate.

Deli-Iorgul și Iul'u s-dùsiră acasă la țea dascală. Poarta erà ncl'isă. Bătură la poartă și își dascala, ună mul'are moașe, lă dișcl'ise poarta și l'-aștiptă n-casă. Dicara nviță ti și lă easte vinita, lă đise :

5 — Feățile suntu h'il'e di prămățefți și-nl' le-alăsară a nia, tea s-li crescu ; nu easte tu puteare ta s-li veadă vîrnu ġone. Ma voi, di cara h'iți h'il' de-amiră și dicara vreți s-li viđeți, vă fac aistă hățire ; ma lipseaste mași un cite un și tea s-nu h'iți cunușcùți, că h'iți fiđori, s-vă nveaștiți tu strađe mul'i-10 rești. Altă turlie nu easte ċirè, tea s-puteți, s-li videti.

După și lă đise aiste zboară dascala, niși si sculară, s-dùsiră la hane și-ș feățiră strađe mul'irești mușate. Ma si nviscù Deli-Iogul și s-duse la dascală. Ahit ġ'ine erà adărăt, și mizia putea si-l cunoască dascala, că easte fiđor. Il' deade 15 ună numă di feată și-l duse analtu, iu erà feățile a prămă tefților ; ul duse aclò ș-lă spuse, că vine ună oășpită di nă hoară și că va s-cama șadă nișcinte đile.

Feățile s-hărisiră, că lă vine ună oășpită ; u loară, u prim-nară pitu tute lăcurle, zburiră multe și di tute ; prîndiră de- 20 adun și nu fu di-căile, tea s-u duk'ască, că ațea oășpită nu erà feată, ma erà Deli-Iorgu. Dicara șidură, s-dispărțiră, și Deli-Iorgu, mplin di haraűă, că lo-arisiră feățile, deade cu de-alagă la hane s-pitreacă Iul'u, tu strađe di feată, ca ș-nis s-li veadă.

25 După și si nviscù și Iul'u tu mul'irești strađe, s-duse la dascala. Aistă il duse analtu la feate, ma nu știu cum feate Iul'u, că nu putu tea si-s țină ca feată, și nise il duk'iră, că nu easte feată, ma că easte fiđor ; ditră nis duk'iră și ti Deli-Iorgul. Dicara-l cunuscură atumțea, l-streășiră, tea s-lă 30 spună, și lă fu itia tea să si nvească tu strađe mul'irești, tea s-vină s-li veadă ? Iul'u nu și stea multe, nis lă spuse ndriptatea ; lă đise că : « Noi h'im h'il' di amiră și că nk'isim di acasă, s-căftăm feate, ta s-li lom ti nveaste. Dicara nvițăm, că voi h'iți bune și mușate și dicara nu puteam altă turlie 35 s-vă videm, ni nviscùm tu strađe mul'irești, tea s-putem s-nă apruk'em di voi și s-vă cunoaștim cama di aproape.

După și spuse aiste grae Iul'u, nise lu ntribară, dise le-arisiră și și aű dipri minte s-facă ? Iul'u lă đise, că suntu

arisite și că aū multă efaristise s-li l'a ti nveaste. Atumțea nise ȡi'siră:

— Macă easte așite, mine dimineață, nică neapirită, s-trea-țiți pi ningă firidī, s-băteti cîte puți'n, și noi va s-nă diștip-tăm și va s-arsărīm pi tu firidī, s-fuđim deadun. 5

După ți lă griră aiste zboare, Iul'u di nă oară alagă la Deli-Iorgu s-l'i spună, că nīs bitisi lucrul.

Cīndu avđi Deli-Iorgul, s-čudusi, cum di ndreapse Iul'u așite lucrile. A dooa-zī, di cu noapte, si scoală, ndreg patru cal'i buñi și s-duc pi ningă casa dascăl'l'eī. Bat nih'am pi firidă 10 di ună oară arsăr feătile, că nīse aștiptă; dișcl'ld firida, s-arucă pi cal' și fug tuți patru.

Imnară, imnară ȡua ntreagă, seara ađumsira la hane; di-cara mīcară g'ine-mușat, s-băgară s-doarmă, că era vătămăți di pi cale. Tuți durniră, mași Deli-Iorgu nu durnă, nīs nu-l 15 acăță somnul. Tu nađă-noapte avde nă boațe, cari-l' vīneă din sus și strigă:

— Deli-Iorgu, Deli-Iorgu!

— Cal' mi cl'amă, ȡise nīs?

— Noi h'im, mīrile, vinim s-țā spunim un lucru; ascultă 20 și bagă tu minte: Tu oara ți va s-ađunđiți acasă, amirălu, ca di g'ineată, ca di glăreață, va s-vă bagă fărmaç tu dulțe, tu apă și tu arāk'ie. Ma tine, cara s-vrei tea s-l'i ascāk' tuți, s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute. A doua oară, ți va s-vă da, s-beți, că nu aū țivă. Mutreă g'ine, s-nu spunī a virnūl, 25 ți avđi'și, că ma să spunī, k'atră ș-mărmură s-ti fați pīn di dīnucl'e.

După ți griră așite, fuđiră.

A dooa-zī eară ncălicară cal'i și seara ađumsiră eară tu nă hane, Iu s-băgară s-doarmă. Tuți durniră, maș Deli-Iorgul 30 nu durnă. Tu nađă-noapte eară s-avde nă boațe, care strigă:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

— Cal' mi cl'amă? ntribă eară Deli-Iorgul.

— Noi h'im, mīrile, ascultă s-țā spunim. Prīndul ți va s-vă da amirălu, cīndu va s-ađunđiți acasă, easte cu fărmaç. Ma 35 s-măcăți, va s-murți. Ma tine, cara s-vrei s-ascāk' pi tuți, s-ti fați ca zurlu și s-li verși tute g'elile. A dooa-oară ți va s-vă da, s-mīcăți, că nu va s-aibă țivă. Ma si spunī, a virnūl, k'atră s-ti fați pīn di mese.

După aiste grae eară fuđiră.

Alantă ăuă, seara, cîndu durîă tuđi și Deli-Iorgul șiđeă, s-avde eară nă boațe:

— Deli-Iorgu! Deli-Iorgu!

5 — Cari mi strigă? ntribă Deli-Iorgu.

— Noî h'im, mîrile, vinim ta s-țã spunim nică un lucru. Tu seara di prota, cîndu Iul'u va s-bagă cu nveasta, va s-vînă nă lamne s-l'i ngl'ită. Tine ma s-vrei tea s-l'i ascăk', s-șeđi pi căpitiîlu a lor, cîndu va s-l-acață somnul. S-h'îl 10 cu ună coardă n-mină și cîndu va s-avđi ună suflare ca vimtu, să știi, că tu oara țeă vine lamîa. Atumțeă tine s-dai cu coarda pisti niși di pi deasupra cu mare virtute și va s-l'i ascăk'. Ma si spuîl a vîrnîl, k'atră ș-mărmură s-ti fađi intrêg.

După ți đisiră aiste zboare, mîrile fuđiră. Vîrnu no-aveă 15 avđită ți s-aveă spusă al Deli-Iorgu. Alantă ăuă si sculară, ncălicară cal'i și nk'isiră și după puđin ađumsiră acasă.

Tută hoara lă ișiră n-cale, tea s-l'i așteaptă, și tuđi să n-driđeă ti numta, ți va s-facă h'il'i amirălu. Cîndu ađumsiră acasă, amirălu ca di haraűă, ca di jale, băgă fărmaç tu dulce 20 și tu arăk'ie și cîndu vrură tea s-lă da a goîlor, Deli-Iorgu s-fațe zurlu, ahurh'l să strigă, arik'aște arăk'ia și dűlțile ș-le-arucă di pi firidđi în cale. Tuđi s-ăudisiră ți păđi' maratlu di Deli-Iorgu. Ma după puđină oară, s-feațe eara mintimên, căđu n-đinucl'e la amirălu, tea s-lu l'artă și-l bășe mina. A- 25 mirălu il l'irtă.

Cîndu băgară measă ti prîndu, eară il' vine zurleăța al Deli-Iorgu, că amirălu, cum aveă đisă mîrile, aveă băgată fărmaç ș-tu g'ele. Ma Deli-Iorgu s-feațe ca zurlu, vîrsă tute g'elile și asparse tute căđînil'e di pi measă. Ma după puđin 30 eară s-feațe mintimên ș-căftă l'irtare di la amiră. Vîrnu nu duk'ă, ti ți li fățeă Deli-Iorgu aiste glărîni.

După ațeă s-feățiră multe etimăsi, tea s-facă numta cama ninte al Iul'u și tu stămină ș-al Deli-Iorgu. Tu seara di prota cîndu s-dűsiră să s-bagă Iul'u cu nveasta, intră tr-odă și 35 Deli-Iorgu pe-ascumtă. Iul'u cu nveasta durîă. Deli-Iorgu șiđu pi ningă căpitiîlu a lor și cîndu avđă ună suflare, trađe coarda și agudeaște pi vimtu pisti Iul'u cu nveasta, cu ahtă virtute, ți tăl'è lamîa n doauă bucăđi. Tu agudirea ți s-feațe, s-avđă ună ăcutire di car'i s-diștiptară și Iul'u și n-

veasta, și multu s-șudisiră, cîndu vișură Deli-Iorgul cu coarda scoasă pisti niși, canda vrea, tea s-l'i tal'e. S-aspăreară și ahurh'iră s-l'i dîcă, că ti și itie Deli-Iorgul va s-l'i vătămă, și-l' aș faptă ?

Ma Deli-Iorgu nu știă, cum s-lă dîcă, că nu puteă s-lă spună 5 că ma s-lă spuneă, va s-fițea k'atră și mărură. Nis lă dîțea, că nu vrea tea s-l'i vătămă niși, ma că vîne, așite, tr-oda lor. Niși nu vrea tea să știbă di aiste zboare. Dicara nu puteă s-l'i facă, tea s-pistipsească, că nis no-aveă vinită ti arăulu a lor, lă dîse : 10

— Ascultăți, macă easte așite ! Io va s-vă spun, ma să știți, că voi va s-mi k'irdèți.

Și Deli-Iorgul lă spune, că tu seara di prota, l'-aveă dîsă mîrile, că tu dulce și tu arăk'ie amirălu va s-bagă fărură. Cîndu spuse aiste zboare, Deli-Iorgu s-feațe pîn di dînucl'e 15 k'atră ș-mărură.

Iul'u și nveasta ahurh'iră s-lu pălăcărsească, s-nu lă spună alte, că acăk'isiră, ma Deli-Iorgul dîse :

Ți nî-u voi bana, cîndu am dîcoarle di k'atră ?

Dîpr-apoea lă spuse ti measă și di nă oară s-feațe pîn di 20 mese k'atră și mărură. După ațea lă spuse ti lamăe și lă deade s-veadă și daule bucăți di lamăe, și o-aveă tă'atâ. Cum lă spuse tute aiste, s-feațe k'atră și mărură ntreg și nis și nveasta lui, cu tute udălle și-ș aveă.

Cîndu nviță duănoa di ațea, și s-aveă faptă, multu si jili, 25 că multă vreare aveă tuți ti Deli-Iorgu

Tu noăul' meși, eră duă di Paște; tuți ș-eră la biserică. Noaptea, ca tu nață-noapte, nveasta al Iul'u feațe un nic nat, un fiçurle multu mușat. Nisă eră singură, cîndu avde nă boațe, carî-l' strigă : 30

— Nveastă, nveastă !

— Cai mi strigă tu aistă oară ? ntribă nveasta.

— Noi h'im, mîrile ! dîse boațea. Ascultă s-ță spunim un grai. Vrei tine s-ascak' Deli-Iorgul și soața-ți ? Vrei tine, s-l'i fați eară cum ș-eră, s-l'i nvièdî ? 35

— Avdî nu voi ? spunèți-ni, și s-fac, că ș-bana mea s-h'ibă di căile, nî-u daș ti niși, dîse nveasta.

— Tal'e gușă sărmanîțal'ei și fițeși. K'ică niscînte k'icute pi Deli-Iorgu și pi nveastă, și va să nviadă.

Dî'siră mîrile și fuđiră.

Nveasta nu stătù pi multă minduire, lo sârmănița, il' tâl'è caplu, pruscuk'î cu sî'ndile pi k'atra-l Deli-Iorgu și pi a nveă-stil'eî a lui și niși di nă oară s-diștiptară, nviară. Dipri a-
5 poea alik'î caplu a fičorluî și fičorlu s-feațe, canda no-aveă pătîță țivă.

Deli-Iorgu, după țî s-diștiptă, ș-lo nveasta și s-duse ndreptu la biseărică. Tuți armăsiră čudisîți, că nu știă di čudia, țî s-aveă faptă. O-alăsară și bisèrica ș-tut, ș-alăgară cu amirălu
10 cu tuți acasă, tea să s-hărisească di nviarea-l Deli-Iorgu (1).

102. Ğònile și feata din fașă.

Eră nă oară un Ğòne-mușat și ğunac. Mulți anî aveă bi-
nată tu xeane și cara lucră duă ș-noapte, amintă aveare
multă. Țî s-mintul el atumțea? Să s-toarnă eară acasă tu
15 hoara lui și să si nsoară cu nă feată mușată, țî di multu o-
aveă tu ocl'u. Și plică troară citră n-hoară-l'. Narse cit narse
pînă țe ntunică. Iu să s-ducă cuvak'e? Cum stătea el așițe, și
s-mintueă, na iu viđu, că nica ardeă luîna tu nă casă. S-duse
și asună la poartă. Oămiîli din casă l'-dișcl'isiră, și-l trăpsiră
20 nuntru și-l băgară pri measă. Eră tamâm țina di trimeare.
Mîncă ğònile și biu și s-hărisl ș-apoea s-culcară tuți, s-culcă
ș-el. Ațel' din casă durniră, mași nis nu puteă să ncl'idă o-
cl'îl'. S-mindueă acasă la părinți, la frați, la surări și s-min-
dueă ș-la feata țea mușată, țî u băgă tu ocl'u. Cîndu na iu
25 ğònile avđî tu udălu a feătilei, grafu di grafu și niște boți
dulți, țî canda nu eră a oămiîlor di casă. Țî eră? Mîrile și
băgă bana feătîl'eî! Ascultă el. Iă băgă oara g'ine, ma, țe
avde? Mîrile l'-băgară scriata, că feata estă din fașă s-h'ibă
mul'area lui!

30 — Z-bîneđî, dîțeă mîrile, s-ti fați mușată ș-caldõtîhă, s-ai
ocli ca vîoările din pădure și s-ti măriți cu oăspile și vîne
astă-seară n-casa voastră!

— Vaî di mine! s-mi nsor cu feata estă? mintul ğònile.

(1) I. Nenîtescu: *De la Românî din Turcia Europeană*, București, 1895, p. 291. Aci basmul a fost transcris curat foneticeste.

S-o-așteptu pînă s-crească ea ? să staū io ah'it k'irò nin-surăt ? Nu...

Troară si sculă, tricù tu oda di didinde, ș-u lo dit leagăn, apufăsit s-u vătămă. Iși cu fitica tu ubòr și viđ'ndalū un par spirlungòs di gardul di grădină, u nh'ipse agoña și fuđi 5 citră n-hoară-l', fără să-și toarnă caplu nîpòl.

Cu cită haraūă ți-l aștiptară părinți' și cum lu mbrățitară cu căldură ! Gõnile și ntribă di feata țe mușată, pri carl ș-aveà arcată vrearea și cu dureare nviță, că s-aveà mări-tată. Cum apiri adoòoazi, căftă el altă feată din hoară, ma 10 nu-l vru. Căftă ș-altă, tot acșite. Căftă nis nică ună și nică ună, ma niți nă feată nu-l vrea și tute s-afireà și fuđeà di nis ca di per di lup.

Cu sùflitlu nfărmăcăt, s-dispărți eara di părinți, di frați, și di surări și plică, tra s-nu s-toarnă nică nă oară. 15

— Va mi nsor tu xeane, aclò va s-armîn mintueà el calea

Și eara așumse tu un hăsăbă mare și s-băgă nîpòl pri lu-cru, s-feațe multu avùt. G'ine ma niți nă feată nu-l vrea, cu tut că erà tinir, ș-mușăt, ș-avùt și cu tute bûnile. Tricù un an, tricură ținți, tricură țețe și tut ninsurăt ș-armase. 20

Ș-u băgă s-caftă nă veduă. Nu-l vrea niți aestă. Ș-apoea căftă altă, ș-altă și nu-l vor. Aveà tricută ca viră țisprădăți di-añi ș-cama. Si s-mintui el ?

— Mîne-păimîne me-așunde moartea... Ma g'ine s-mi tornu eară l-a nei acasă, ta s-l-armină a lor avearea, țe-adună! 25

Nîpòl ink'isi calea citră n-hoară-l'. Ți feațe, ți adră el, că năpòl nuptă n-cale, tut tu hoara tu carl aveà vătămată feata, ți mirile l'ursiră a lui, și fără știrea și vrearea lui, lo-adùsiră țeicoarle ndreptu n-casa, iu cu 15 de-añi năinte, eară țina de trimeare. Oamiñi buñi a cāsil'eī aiștèl, lo-aștiptară 30 și di calea estă. Troară ți gõnile intră n-casă, cunuscù ș-casa ș-oàmin'ī și h'ire-h'ire il' tricură prit trup și ma j-dîțeà cu mintea :

— Ți picăt feču cu mărata feată ! Torea vrea s-h'ibă măr-tătoare! 35

Ma ș-părinți' a feătī'eī il cunuscură și acățară s-l'i spună :

— Nu știl, ți nă s-tih'isi noaptea ți plicăși di la noi, așite, fără spûnire, cari-ște di țe fuđlși așite ! Virnu spinđură fi-tica noastră di un par spirlungòs di gardul di grădină. Di-

mineața aflăm mărata-nă feată tu culupane aspinđurată di gardu. Vru Dumniđău di nu ș-o-află arăulu !

Ĝonile arsări mprostu și asudđri arăți il' cură pri frimte. Intribă :

5 — Cum feata bineađă ?

— Bineađă, apindisiră părințił', vru Dumniđău! Easte mărtătoare tora. Iea-ŭ !

Feata tamăm intră tu udae, ta s-aducă mîncarea și biutura tri oaspe. Și eră mușată cum nu si spune, și naltă și 10 arŭmină ca cireașa coaptă. Și cîndu mutri la nis și-l viđu ahintu ĝone ș-mușăt, l'-arușiră ș-cama multu fătle.

Atumțea oăspile aspuse tute ună cîte ună, cum avđi mîrile, că-l' ursiră tri nveastă un nat dit fașe, cum vru el s-u nh'igă tu parlu di gardu, tra se-aspargă scriata și ursita mî- 15 rilor și tute alante. Și căftă feata. Oămînił' buñi l'-u deădiră cu harăuă și feata l-vru troară și tră niscînte đile s-feațe și numta, și plică ĝonile hăriđs cu nveasta mușată di mină la casa părințiłor a luı. Veđi că așite eră scriitura (1).

103. L'îndura.

20 Eră nă mul'are, cari, după țe s-mărită, nu scoase zbor din gură, trei anı, an cu an, și aestă u fățeă tra să s-pidipsească singură-și, de-ațeă că, năinte di mărtare, își cătigursi bărbatlu. Dupu țe tricură trei anı di đile mpliñił, bărbatlu si nsură de-adoara, pistipsîndaluı. că mul'area luı di prota 25 aveă amuțită. Troară țe noaua mul'are intră n-casă, acăță z-bagă ang'ıđi și s-facă tirănu a mul'aril'eı di prota și niscînte ori u tirăneă de-adŭn cu bărbat-su. Și țe nu-l' fățeă ? L'i nh'ideă scırpe di lemnu tu unĝle ș-lă dădeă foc.... L'i nțăpă trupu cu aclu și-l' sinđină pînă ș-limba. Mul'area di 30 prota arăvdă cu puteare tute lăețle a mul'aril'eı a doaua, ma tu mărđine, nu putŭ s-cama aravdă și cu dureare đise:

(1) Nenitescu : *De la Româniı din Turcia Europeană*, București, 1895, p. 288 sq. Povestea este scrisă în dialectul Daco-Român și este tradusă aci de noi în Aromânește.

Ai! ai! Li'ndură lae s-ti fați!
 Ș-pi tu călpitura (cărpitură) di ușe s-fuđi!
 Mine trei ani ti un zbor nu grii...
 ș-tine troară cu zăvonlu pi față
 Nk'isîși să zburăști și agră s-ti porți? 5

Cîndu aște dîțeà și blăstimà prota mul'are, na, di-nă-oară mul'area lantă s-prifeațe li'ndură-lae și zburî'ndului prit cărpitura di ușe, acățã să sùsk'iră și să zg'ilească ca un pull'u trã picatlu țe-aveà faptã ca mul'are (1).

104. Vimtul, Đerlu și Soarle. 10

Ună oară ună feată triteà pritu nã livade.

Erà citre la mărđinea primăveărãl'eî. Sum aumbrata unîi nuc, țe s-află pri mărđinea di cale pr-iu imnã nîsã, șideà trei nicunuscùđi. Unlu erà vimtul, alantu đerlu ș-alantu soarle, Feata treațe pri ningã niși și lã da «buna-đuã» cu aeste 15 zboare:

— Bună-đuã a unîi di voi treil'i.

Și-ș imnã calea.

Vimtul, đerlu și soarle acățarã să si ncațe, đicîndalui tuđi, cã a lui l'are datã feata buna-đuã. Cama tru mărđine, vi-20 đîndalui, cã nu pot s-u scoatã n-cale, s-mintuirã, cã ațel cama bun lucru țe-aũ trã fãțire easte s-alagã dupã nîsã, s-o-ağungã și s-u ntreabã a cure di niși l'are datã bunã-đuã.

Zborlu đic și nk'isescu calea.

— A cure di noi treil'i l'ai datã bunã-đuã? u ntribarã. 25

— A ma bunluî..., đise nîsã.

— Ș-care-i ma bunlu?... u ntribarã.

— Vimtul... lã turnã nîsã zborlu.

— Stãl atumțea, lea pirușanã, đise soarle, nu va s-vînã veara? Am s-ti dugurescu ahîntu, cã va țã si tuk'ascã car-30 nea dipri tine, cum s-tuk'aște umtul pri foc.

— Te-ariđi, soare, l-đise feata; pođi s-me-arđi cît ț-u vrea-rea, mași vimtul voi s-me-avreađã.

(1) I. Neațescu : *De la Româniî din Turcia Europeanã*, 1895, p. 536
 Textul este scris în limba română literară — afarã de versuri, cari sunt scrise pe Aromãnește — dupã care a fost tradus aromãnește.

— Am cîndu va z-vîná eara, đise atumđea đerlu, va z-daú ná arcoare, cá, ř-k'êtrile va s-creapă.

— Fă arcoare tine, aúř, cită vrei, maři vimtul s-nu mi suflă.

5 Avđîndalul aeste mintuite zboare, řamiřdol'i s-aplicară ři-l urară : *đua-bună* (1).

105. Ursu-g'anî.

Eră ună oară ř-un k'irò un preftu ři si nsură, mutriđi tora, cu ná ursă. Aclò l-băgă řutlu din vale. Carî u feađe muřu-
10 teađa estă, nu tricù multu psîn ř-amintă un fiçòr, ğumitate om, ğumitate ursu. Va-l' đîđi, cá ma multu pri ursu ř-o-a-đuđeă ca di pri om. L-pătiđă ři-l' băgă numa G'anî. G'ine ma sođi' ř-tuđi ciđi il videă, l'-băgară parasuma Ursu-g'anî. ř-Ursu-g'anî l'-armase tră totna.

15 Ađeł Ursu-g'anî eră semnu ! Mică cite doăúă cîreapurî di pîne n-đuă ři tut nu-s sătură. Tată-su eră avùt, ma pri micarea h'il'-sul, acăđa să si scadă đuă di đuă. Viđù, cá n-cap nu si scoate cu h'il'lu aestu, mutri s-lo-arug'ađă iu-va, s-l'-află viră lucru, ma carî il loa ? Maři tră pîne s-lu dădeăi,
20 ři tut nu ři-l apruk'ă viră; cá de, nu vreai poată s-ul hărnească. Mintui, mintui părintile ři-l' đise ná đuă di la Dumniđăú ;

— H'il'u, veđi, cá s-nu-ři h'ibă di ocl'u, h'ii sînătòs, ai đrixe tră micare, ma estă nu va řină multu. Noi parăđi no-avèm,
25 s-mutreři s-te-acăři di viră lucru, cá h'ii, vru Dumniđăú-cuđămite-fiçòr.

— Tată, ndreptu ğreři. Parăđi no-ai tora, am di totna no-avùři.

— De, h'il'u, ři ađeł' ře-l' avùl, ni-l' loară tu k'irołu a cap-di
30 cînlòr, cîndu călcară loclu aestu.

Aeste eră mincùnî, ma vru di li đise preftul, naca-l pinđe ađeł c-un çor, să z-ducă h'il'-su la cap-di-cînl'i, tra s-nu s-toarnă a doara ři cu aestă să-l' si l'a furtia dipri sk'inare.

Ah'it vrea Ursu-g'anî. N-tribă tată-su, ře eră ađeł' cap-di-cînl' ?

(1) Bagav, *Cartea de Aléğere*, p. 121, Bucureři 1887.

Tată-su, l'-dise, că eră niște agru-oaminî, țe călcară lăcurle aeste, tăl'ară, vătămară, aspărsiră lume multă și dispul'ară tuți avuți'i, di plinđeă h'il'i tu pîntica mumînlor di jalea ș-dipirarea, țe s-fățeă.

Al Ursu-g'ani l'isi mută perlu di turbare, avđi'ndalul aastă. 5

— Tată, dîse, va s-mi ducs-ni misur boea cu cap-di-ciñl'i. Ma s-ni-adări nă veargă di h'er, groasă cit brațlu și s-ni dai 50 di mule sînătoase, să ncaru avearea-lă, că ni-u băgăi tu minte s-l'-astingu.

Tată-su aastă aștiptă, să se ascapă di nis, s-nu-l albă furtie 10 priste cap đua tută. L'i ndreapse 50 di mule și-l' adră ș-nă cumagă di h'er groasă cit brațlu. G'ine ma cit u lo cumaga tu mină Ursu-g'ani ș-o-anduplică năoamă, pac! feațe. Tată-su l'-adră altă groasă cit pulpa di cor. Ș-aastă cum o-anduplică Ursu-g'ani, s-frimse ună-ș-ună. Atumțea l'-adără una 15 di culik'e groasă cit trupu, țe s-anduplică ma nu s-frinđeă. Ahtare cumagă căftă și Ursu-g'ani.

Ș-acșițe Ursu-g'ani și ncălică nă mulă și nk'isi cu cărvanea tu loclu a cap-di-ciñlor.

Tricù la nă hoară pri la un h'irăr. 20

— Iu oară bună, gone, lu ntribă h'iraru?

— Mi duc la cap-di-ciñl'i s-lă l'au părazl'i a tată-nuî.

L'-dise h'iraru:

— Cari si poți s-frinđi h'erlu aestu, acși va lă u poți a cap-di-ciñlor. 25

H'erlu ațel eră nă grendă. Di trei ani o-aduse h'iraru și nu puteă s-u mină dit loc, tra s-u lucreađă. Ursu-g'ani u mută c-una mină, o-anduplică și cumătiče, cumătiče ț-u fațe.

L'i zgărli ocl'il' h'iraru, viđi'ndalul aastă, di ț-ampăreă că va s-ti bea. H'iraru vru s-lu țină la nis, ma Ursu-g'ani ș-30 aveă scupolu.

După țe vđi de-aclò, ađumse la nă moașe. Moașă lu ntribă:

— Iu oară bună, gone?

— La cap-di-ciñl'i, mae!

— Am țe s-adări aclò? 35

— Va s-mi duc s-l'au parazl'i a tată-nuî.

Moașă l'-dise:

— Toarnă-te, h'il'ù, că va-ți k'erđi nătile; ah'iți vasil'ăți,

ș-ahî'ți amirâți și gônî-alepți, țe z-dùsiră, nu putură s-adară țivă și ș-alăsară oàsile acloțe ș-tine un singur vai adârî?

Ursu-g'anî no-ascultă di vîrnu, ma ș-trapse calea.

N-cale astâl'è un ċiripăr. Aestu lu ntribă, iu z-duțe, și nis
5 aspuse, țe cură. Il' dîse ċiriparlu:

— Carî s-poțî s-mîți șase ċireapurî di pîne și z-beaî șase buți di vîn, acșî vai adârî lucru.

L-u intră a pînlor Ursu-g'anî ca un l'uftă, glap-glup, glap-glup! li glăpui pîn di ună șase ċireapurî di pînî. Li bagă
10 năinte și buțle, cu un vin dulce ș-aròș, și țuc-țuc! li țucui tute di no-alăsă k'icută tră nișane!

— E! gri nis, pîne altă easte? Vin altu avèți?

— Di mumă h'iî faptu, gone, dîse ċiriparlu. Du-te, că tine va lă vînt di hak'e a cap-di-ċînlor.

15 Ș-trapse nîpòî calea Ursu-g'anî ș-ağumse la pălatea cap-di-ċînlor. Aești, cum îl viđură, acătară s-arsară și z-ğoacă pri un ċor, că lă vîne un mizè tră micare. Și iu-ha, s-aurnîră pri nis, s-lu bea di viü!

— Nîpòî, ċîni! lă greaște Ursu-g'anî.

20 El' țivă! Z-duțeă ca vimtul pri nis analtu. Carî viđu acșî Ursu-g'anî, discălică și cara sălg'aște ċumaga di h'er, dișli il' culcă m-pade. U sălg'aște ningă nă oară, no-alăsă puil'ü di cap-di-ċîne.

Intră Ursu-g'anî apoea tu pälate, ma aoațe eră mași aușli
25 și fiċuriți. De aești nu l'eră frică a lui. Cu nă bață đate arucuteă m-pade. Cara-l' vătămă tuți, lo cl'eile, dișcl'ise și ncărcă tută avearea adunată di cap-di-ċineaî pri 50 di mule și o-aduse acasă.

Preftul, ċîndu-l viđu, ș-feațe cruțea: el nu se-aștiptă s-lu
30 veadă altă oară cu ocl'il'. Ma cara-l' viđu ncărcăt di groși. acăță s-ğoacă di harauă pri-un ċor. La tuți ċiți vîneă să-l veadă, lă dădeă ċite un pulmu di flurî.

Om di om, ağumse numa-al Ursu-g'anî pînă la vâsil'elu. Pitricù vâsil'elu s-lo-acl'amă, s-cupăsească pînă la pälate.
35 G'ine ma Ursu-g'anî aveă cap di grij și ċîndu u băgà tu greaoa, vrea a lui să s-facă. De ațea-l' dîse a pitricutlui di vâsil'è:

— Du-te și đi-l' multe nel'inăċùnî a domnu-tui, că, ma doare s-mi veadă, casa mea dișcl'isă-i ș-tră bun ș-tr-arăü.

Viđindaluĭ acŝite vāsilelu, s-feațe cama níc și duse. Apoea cara s-cunuscură ș-ligară uspițâl'e, l'-đise vāsilelu :

— Ahtare om cu semnu prinde s-vină tu hoara mea, z-bineađă ningă vāsile, tra s-da mîna de-ađutòr la vāsilie.

Ursu-g'anĭ o-alăsă spindurată luguria și đise: 5

— Cum vai đică tată-nu, acŝite vai adăr.

Preftul nu đise «nu» și Ursu-g'anĭ trapse dadùn cu vāsilelu. Tamâm cît ađumsiră tu hoara vāsilk'ască, lă vine hăbare, că Amirălu-Lău lă călcă loclu ș-mută polim.

Și zburĭ' vāsilelu cu Ursu-g'anĭ, țe s-adară. 10

— Nu te-aspere, đise Ursu-g'anĭ, alasă-l lucrulu pri mine.

Acși, Ursu-G'anĭ lă pitricù hăbare, i să s-tragă nĭpòl i să s-pridă, i tu guvă di șarpe să s-ascundă, că loclu nu va l'i neapă. Amirălu-Lău ș-arise cu oămĭnl'i al Ursu-G'anĭ. Și niți vrură s-facă țivă di cite lă dimĭndă Ursu-g'anĭ. 15

Pitricù ninga nă oară s-lă đică s-tragă mĭnă, că Ursu-g'anĭ easte anămisa, di va z-đoacă ațel c-un đor. Niși ? ș-mutrea hăvălu și k'efea. Atumțea s-nărăi Ursu-g'anĭ, di-l' si zbărli perlu și cara s-aurni; no-aștiptă ni oaste, ni țivă. No-avea anang'e nis de-ađutòr. Amirălu-Lău cĭndu viđu, că vine un 20 singur să z-bată, nu putea să-și țĭnă ll'ile de-arisute. G'ino ma, arĭ'sutle l'i si feațiră plĭngute ma napòl. Nu k'are k'irò Ursu-g'anĭ și astrađe vearga di h'er nă oară. Dișĭ di oamĭni al Amiră-Lău il' culcă m-pade ca țivă sk'icuri, cĭndu trađĭ đirpanea. O-astrađe ningă nă oară, đor di om nu țĭ-25 armase mprostu. Fuđeà Amirălu-Lău ca andornic di frică.

Acși, tră năoeam di oară bił lumta și Ursu-g'anĭ ș-lo vearga din anùmirea și s-turnă cĭtră acasă. N-cale, aclò lu trițea prit pădure, află un om țe frĭndeà nerați (?)

— Ğone om, h'ĭi, il' đise Ursu-g'anĭ. 30

— Țe ĝone! ĝuneăță ș-aestă? Ğuneăță z-điți al Ursu-g'anĭ, te s-alumtă cu cap-di-cĭneanĭl'i ș-lă lo tuți ĝroșĭi.

— Am lo h'ĭu Ursu-g'anĭ.

— Nu mi vrei ș-mine cu tine?

— Ti voi! și-l lo cu nis. 35

Ma nelo află un om, țe s-ađucă cu bizbl'ile di nă sută dĭucățĭ una, cum te-ađòți tine cu abeălile. Le-arcă nsus di nu li videăi tu niòr și le-aștiptă tu mĭnă. Ursu-g'anĭ, ma-l viđu, zgărli ocl'ĭl di đudie și đise :

— S-nu-ți h'ibă di ocl'u, gone h'ii!

— Țe gone, criștine? goneață ș-aestă? Guneață z-dii al Ursu-g'ani, țe s-alumtă cu cap-di-cîneañ'i ș-lă lo tuți groș'i!

— Am lo h'iü Ursu-g'ani.

5 — Nu mi l'ai ș-mine cu tine?

--- Ti l'au. Numa ta?

— Inı dıc ș-ania Alumtă-K'etre.

Pădurea eră mare și greaü și vrea zore s-u străbată. Dua acătară niște agru-căpri, băgară căldarea pri foc și-l dîsiră 10 al *Alumtă-K'etre s-aveagl'e* și s-adară mîcarea, s-o-află measa băgată tu turnată. Ursu-g'ani și Frinđe-nerațe trăpsiră nîpöi l-avinare.

Cum h'irbeă carnea tu căldare, na, vine un drac din vale, t'arnă căldarea și glăp-glăp, mică carnea tută, di nu ț-alasă 15 niți cumătiče. Alumtă-K'etre l-viđu, ma l'fu frică, s-l'i grească, țe adări așia. Carı s-adră fușek'i draclu, feațe nă culutumbă și nividüt s-feațe.

Tora Alumtă-K'etre țe s-facă? Mutreaște căldarea, vilie! O- 20 alimse draclu, di nu vrea altă lare. Fuga nis tu pădure, pre- 20 aòa, pre-aclò, află un țerbu vătămăt, il lo și-l băgă tu căldare, tra s-lu harbă. Nu tricü puțină oară și s-turnară și soț'i de-avinare. Scoăsiră mîcarea pri measă nih'artă, tă-lăită, ca luplu s-u mică! Mîcară l'ufteanl'i, ma tut dîțeă, că țe anurdeaste acși, că țe-ı lae, că țe-ı crudă, că țe-are voahă, 25 că țe nu se-ascăpită. Cu dıca ș-glăpuirea, u feățiră g'ine, ma nu-l' arisi.

Dua lantă armase la călivă s-adară mîcarea Frinđe-nerațe. Ș-aestu păți tut așeale și nu-l' ținü curdeaoa, să se-acată 30 cu daraclu și s-nu-l' da mîcarea. Tut acșițe ș-nis află un gu- 30 măr psol'u, il băgă tu căldare și cîndu s-turnară ananți di l-avinare mîcară, ma-l' mică ma multu, ahtare mîcare tră ni- 30 videare eră. Dı-l', carne du gumăr, ș-ağunđe!

Anantă quă armase Ursu-g'ani la călivă. Dol'i ananți dî- 35 siră avinare. No-acăță foclu g'ine și nu băgă s-h'arbă mî- 35 carea de-a mușătalui și hop! arsare draclu dit culcüş-l'i, fațe nă culutumbă și na-l, că trađe, cum ș-eră nvițăt, la căldare.

Cît lo z-bagă mîna pri căldare, s-u toarnă și vap! l'are ună Ursu-g'ani cu vearga di h'er, di l'u sică.

— Iu te aflu aòa, di bađı mîna, fără să ntreg' și lu năupă

di tufă, il şuță nă oară tu vimtu și si ndrîdeă s-lu plăsci-nească di pade, tra si-l' creapă h'area.

Triscatârâtlu li umplù zmeânile di frică și acăță s-plîngă și s-lu părăcâlsească pri Ursu-g'ani, să-l l'artă, că va l'as-pună, iu se-află dînile surări, mușate, cum nu s-află alte 5 n-lume.

Ursu-g'ani l-gădîlică, cîndu avdî, că-î zborlu di feate. Avea așuntă ș-nis tu ani și lo-ariseă ocl'il' lăi. Nu-l asparse. Il ligă pravatòs di un cuțur și arcă prisupră tîmbarea. Vi-nîră și soțl'i de-avinare și mîcară ș-tuțî dîsiră, că Ursu-g'ani 10 easte cama mastur tu adrarea mîcârî'eî. Ursu-g'ani nu dîse țivă, ma-l' pitricù s-l'aducă tîmbarea, că l'easte c-arcoare. Cît trăpsiră tîmbarea și deădiră cu ocl'il' di zarzavûli, acățără s-aurlă și s-treămbură di frică, ca pîrpiruna.

— Tr-aestă nu se-adră bună mîcare, oăspițl'i a mel', lă dîse 15 Ursu-g'ani.

Apoea lo draclu di ureacl'e, s-l'i spună, iu suntu dî'nele. Eră la nă pigade (puț) Arucară treil'i șcurtița, a cui vai cadă, z-dipună nauntru si scoată feătîle. Il cădù al Ursu-g'ani. Lu spinđurară și gîr-gîr, gîr-gîr, așumse Ursu-g'ani 20 ng'os. Aoă țe s-ță veadă ocl'il' ?

Nă pâlatae tută de-amălamă pr-îu ti şuțai. Eră casa dra-cluî și feătîle le-aveă arăk'ită nis și adusă aoă. Cîtu-l viđură surârle lu ntribară:

— Cum cutiđășî, gone-aleptu, s-ță bađî caplu tu tastru și 25 s-intri aoațe. Nu ștîi, că aoațe dumneaște draclu ?

— Di drac nu nî-u frică ańia, că-nî dîc Ursu-g'ani, ma drac di tuțî drațl'i, ma ndrîdețî-vă s-ișîm tu lume.

Feătîle avđă și nu pistipseă. Nise di multu ș-loară curătîle, tra s-veadă lume. No-aștiptară dîcă adoară. Si sculară și-ș 30 loară țe-aveă tră loare și ună cîte ună li trăpsiră nsus Frînde-nerațe cu Aluntă-K'etre.

Cîndu vine oara s-arucă funea tra si scoată ș-pri Ursu-g'ani, aești, aoă fac soțl'i. Lo-alăsară aclò, să s-moałe ca nis țe nu va. Fucarălu di Ursu-g'ani nu ștea, țe s-adară. Alagă 35 t-un udă, alagă to-alantu, deade di nă glăvânie. Mută scîndura și cîndu mutreaște tu țîlăr veade doî birbêțî: unlu laiu, alantu albu. Șade tora și s-mindueaște : z-dipună i s-nu dipună ? Dipuse.

Ațel' birbèți l'aveà draclu trã lucrulu aestu. Cîndu vrea sã z-ducã tu lumea din sus, ncãlicã pri albul, și, pînã s-ascùk, na ț-ul iu vrea; ș-ma vrea sã z-ducã tu lumea lantã din g'os, ncãlicã birbeclu laiu.

5 Ursu-g'anî cum il' diznirdã, țe-l' vine sã ncãlicã pri birbeclu ațel' lailu și di nã oarã, canda fuđi loclu sum nîs și s-aflã tu lumea din g'os. Cãđù tamãm pri casa unei moașe. Moașã s-nãrãi și-iși afoarã s-aurlã, cari l'-asparđe casa. Nisã ș-o-aveà cã-i om arãu. Ma cara își și viđù om dit altã lume, lu ntribã:

10 — Țe cațfi aoațe, h'il'u?

Ursu-g'anî l'-aspuse tute unã cîte unã, cîte pãți. Erã avur-sit multu și cripã di seate. Il' cãftã nã k'icutã de-apã, si-ș astingã seatea. L'-aduse moașã tu nã scafã, ș-ațeã erã alã-çitã, canda ș-lã draclu cămeașã nauntru.

15 — Altã apã no-avèți, ntribã fiçorlu?

-- De! lai' h'il'u! Aoațe trãđem multu di apã. Cașe đua prinde z-dãm cîte un om la lamne, tra-s sãlg'ascã àpile trã doaũã-trei ori, ma estã nu ține multu. Cît bițeaste lamna di micarea omluș ș-nîpòi li ține àpile. Aoa-i nișane de-apã.

20 Na! àstãndi vine arada la h'il'a amirãluș, s-u micã. Cama mare nila ț-easte di mușuteața l'eî, ma țe s-adãri? Al'umtrea moare plasea de-apã. Mãratlu de-amirã, cîndu ti mintuești, unã ș-tutã are: ațeã featã, ațeã fiçor, ațeã s-l'i poartã numa.

Ursu-G'anî ș-lo vearga di h'er și nk'isi troarã la guva di
25 lamne. Aoã ț-aflã feata de-amirã, iu șideã pri un cuțur ș-aștiptã z-vinã lamna, s-u micã. Ș-erã feata mușatã, cu perlu ca hrisafea. Ș-plinđeã laea, plinđeã, di ș-k'òtrile di m-pade l'-plinđeã nila. Ursu-g'anî il' loarã ș-nîs lãcriile.

— Nu plinđe, mușata locluș, il' gri nîs, nu plinđe!

30 — Țe s-nu plîngu, ġone-aleptu și țe s-nu zg'ilescu cu boațe: țe bun me-așteaptã, tra s-nu plîngu?

— Nu te-aspere, mușatã, cã nu va s-pați țivã. Știũ halea locluș, ma fã-ți inima, cã lamna va s-albã s-facã cu mine.

Il' ca vine nișeamã inima la loc a featil'eî. Ursu-g'anî j-
35 bãgã caplu pri đinucl'ul a featil'eî, s-lu caftã puțin in cap și-l' đise, cum va z-veadã cã vine lamna, s-lu nșapã cu aclu, cara z-doarmã.

Citu s-culcã Ursu-g'anî, na-ũ ș-lamna. Feata di fricã nu lu nșapã, ma bãgã s-plîngã. Nã lãcirmã caldã cãđù tamãm

pri frimtea-l Ursu-g'ani. Ursu-g'ani si diştiptă ş-mutrî di cîtră iu vine lamna. Aestă acăţă să-ş struxească dinîl', cîndu viđù doî in loc di un.

Ună vinită lamna şi dişcl'ise gura, s-l' ngl'ită di nă oară. Ț-aflăşi să ngl'iţi! Vap! ună cu veargă l'are Ursu-g'ani şi 5 tu loc o alăasă.

— Dă ninga nă oară, gri cătaoa.

— Nă oară mi feaşe mu-mea, l'-u turnă Ursu-g'ani.

Carî s-o-agudea ninga nă oară anviă nîpòl şi Ursu-g'ani nu eră di k'iruţl'i, s-nu li ştibă aesti. Trapse apoea cuţutićlu 10 şi-l' tál'è limba şi inima ş-li băgă tu pungăr, să s-află di bun i de-arău. Ş-alăxi nelu cu nelu a featil'eî de-amiră şi-ş mutrî di cale. Cîndu s-intră cîtră n-hoară, țe si-l' veadă ocl'il'? Lumea s-pinđeà, să năcă carî di carî s-umplă cama-goña vāsile. Nîşî ş-o-aveà, că nîpòl vai astrák'ască àpile. Lă grea 15 el s-nu să ncaçe, că de aoà nculeà àpile va s-cură totna, ma carî lo-avđà.

Na-ű şi feata l-amirălu! Aestu, cum u viđù, acăţă s-u ncaçe şi s-u vārg'ască, că ş-o-aveà taha, că vđi di la lamna.

— Nu mi ncaçe, tată, gri feata, că ne vđil, ne ţivà, ma-20 lāmna u lirtă Dumniđălu.

Şi feata ună cîte ună l'aspuse anarga ş-muşăt cum vine un ġone-aleptu, cum u viđù iu plîndeà, cum il' đise s-nu plîngă, că nis va s-o-àpără, cum tu coadă trapse ş-u vătămă lamna ş-cum tute alante. 25

Amirălu di harauă, ġucă ş-arsăreà pri-un ġor ca un flġuric, avđîndalul aestă. Tu oară scoase zbor, s-lo-află şi s-lo-aducă, tra s-lu facă đinire. Triş cîndu gri aeste zboare, avđi' un viftu; fuga deade la lamne, u billi şi-l' lo k'alea. Apoea vine la amirălu şi-l' đise, că nis u vătămă. Na! ş-k'alea! 30

— Macă tine, s-ti fac đinire, đise amirălu.

Feata ca feată, nu đise ţivà de-arsine, ma plîndeà ca laea, ca corba.

Ursu-g'ani s-turnă di la lamne nîpòl la moaşa şi-l' căftă z-bea apă. Moaşa, ca mul'are moaşe, nu putù să z-ducă s-l'a 35 apă şi no-aveà țe si-l' da. Il' đise Ursu-g'ani, să z-ducă s-l'a di la ariű, di la şopot, d-lu si-l' va hrisusita, că gurleaqă à-pile. Moaşa ca nu-l' vineà s-pistipsească ahtare ġudie. Ş-o-aveà, că ş-arfide cu ea. Cu tut aestă lo poăcile ş-ună bucl'iţă

și duse ntre-apă. Țe si-l' veadă ocl'il' ? Văzeà àpile di Ți-arupeà urècl'ile. Cu tut l'i aușatic, acățã ș-ea s-arsarã prî-un ãor di harauã. Di un de-alantu avđi' moașã, cã un ġone-aleptu acșl ș-acșl, u vătãmã lamna ș-amirãlu bãgã zhor, sã
5 z-ducã si-l' da h'il'e-sa nveastã.

. Apoea nvițã, cã ațel ġone-aleptu se-aflã, cã duse la amirã și cã la amirãlu bãgarã s-acățã aloàturle trã numtã. Viue moașã hãrioasã și-l' aspune țe curã ș-al Ursu-g'anî.

— Bre cum, feațe Ursu-g'anî, cum se-aflã ġone-aleptu, 10 cîndu io no-am hãbare ?

— Em, d-ıu s-ai tine hãbare, h'il'u ? D-ıu s-li știı tine tute ?

— Mae, io u vătãmãı lamna și s-fațe s-nu știũ ?

— Nu ț-arıde, h'il'ũ, cu mine ; carı s-u vătãmãı tine, tine vrea s-facã đınire amirãlu.

15 Aduk'i Ursu-g'anî, cã niște curã anãmisa. S-duse ș-el la pãlate. La poartã, purtar'l'i nu vrea s-lo-alasã. Nis atumțea il' l'a dı-un ãor și-l' zdupuneăște di pade, di lã creapã h'area.

S-alnã analtu și feata de-amirã ma-l viđũ, il cunuscũ, ma cum z-greascã tu ahãnți oamiıı, cã-ı nis ? Veđı, atumțea lu-20 mea erã glarã, aveã arșine, nu erã ca feãtile și nveãstile de-ađã.

Vıftul șideã n-coh'e cu ãubuk'a, mare-gros, ca nis altu virnu. Ursu-g'anî s-apruk'è și-l' đise amirãluı, cã nis easte ġonile-aleptu, țe u vătãmã lamna. Vıftul acățã sã greascã, cã min-25 ãunı đıțe Ursu-g'anî, și grea :

— Nu veđı k'alea aoã nãparte !

— K'alea ca k'ale, gri Ursu-g'anî, am ea mutreã-ũ are lamna limbã ?

Cındu disicã caplu a lãmnıl'eı, ved cã limba-l' lipseăște.
30 — Va u mıcarã țivã verıı, đıse vıftul.

Atumțea Ursu-g'anî scoase limba din pungaãr și dipu limbã scoase și inima și-l' scoase ocl'il' a vıftuluı cu nıse.

Vıftul, fucarãlu, armase cu vıftu mbitãt, arușnãt, di nu ștea țe z-greascã. Sãrgl'aște Ursu-g'anî, l-l'a di ãor și lo-arucã
35 nafoarã prit fridã, cumãți cumãți il feațe.

Amirãlu apoea il' đıse s-lu facã đınire. Ursu-g'anî lã đıse, cã nis nu-ı trãt lumea estã, ma carı vor s-l'ı facã un bun, s-l'ı spunã, cum poate s-easã tu lumea lantã.

— Noi vream s-te-avem aoațe, tra s-ti hãrisım, cã bunlu

te feațiși tine, nu se-acumpără și niți s-plătește virnă oară. Ma carî țînî multu s-eși tu lumea nantă, nveață, ca la nă dipărtare di loc, vaî veđi un minăstir aspartu; aclò are cl'ei vămante și nu poate, tra s-li l'a virnu. Du-te aclò!

Fiçorlu duse aclò și tamàm dipuse un ornu, ca s-l'a țivă 5 carne. Ațel erà pull'u di ornu și ună vulpe vrea l-mică, cara s-nu u vătămă fiçorlu. Vînîră ș-ornil' alanți și l-aspuse pul'lu cum easte luguria. Aestă vulpe cađe an, veđi, vineà ș-lă mică pul'i. Lu ntribară ornil', țe bun caftă di la niși?

— Z-me-aduțeti tu lumea anantă din sus, đise Ursu-g'ani. 10

— Greū lucru, nă căftăși, ma cu numa-l Dumniđău va s-facă đi'siră ornil'.

Ș-apoea l-căftară nu știū cită carne și nu știū cită apă și craū! craū! lo-adūsiră tu lumea din sus. Calea iu iși, află un aūș. Lu ntribă aūșu: 15

— Iu ti duți, h'il'u?

— Iu si-nî veadă ocl'il', đise Ursu-g'ani.

— Nu vreî z-veđi doauă feate mușate, cum nu s-află alte sti lume. Aū treî anî țe arucă tu semnu și viră nu poate s-li l'a. Ma vreî s-ti duță ș-tine, prinde si-ți bađi viră k'ale di 20 om, că acși nu va ti vor.

— Nu-l ma g'ine, đise Ursu-g'ani, s-ti bilescu tine, țe h'iî pap și să-ți l'aū k'alea, di cit s-l'aū altu viră fiçdr gone pri gușe?

L-bill dicara, băgă k'ale di om și duse s-tragă tu semnu. Ună 25 trădeare ș-ună agudeare feate tu semnu. Apoea ș-lo doauale feate și carî l-acăță, Frinđe-nerate și Aluntă-K'etre, un di un éor ș-alantu de-anantu di-l' aduse ună oară divarliga și-l' astrapse năparte, unlu acăță citră tu ascăpitata ș-alantu citră tu data soarluî. 30

Feătile le-aduse acasă. Ună u lo el nveastă ș-alantă u deade a tatu-suî, că tut no-aveà.

De-aclò vineàm și ți-aduțeàm ună păreacl'e di țărùh', ma cum trițeàm pri la ună bară, avđiî nîscîntă broatiți țe fațeà:

 baca-cà! baca-cà! 35

A nia ni si părù, că suntu haldupeanî și đic:

 brac! brac! bràc!

Și di frică le-alăsai ș-aoațe me-aflai.

(Spus de C. Lagara din Băeasă, Epir.)

106. Alba și Furlanî.

Tu nă hoară bînă un om mult avût. Nîs erà cama marle din hoară. Casa lui, grădina lui, poñl'i a lui, mușuteșle a lui, nu le-aveà viră. Nă duă, tu misuhore, di zbor-zbor, acăță 5 cu alți soși a lui, aclò iu tãl'ă groase, si-ș alavdă mul'area. Un dîșeà, că mul'area lui easte acșișe ș-acșișe, că nu cteadă nintră nîs, altu, că a lui i nicuk'iră, cum nu s-află n-lume: cașe-un cum il' vineà și cum și ștea. Tu coadă dișcl'ise gura ș-Furlanî, c-acși-l' dîșeà, și gri:

10 — Tute ca tute, ma mul'are c-a meà nu s-află, cu țeara s-alăđi: mușată, nicuk'iră ș-mintioasă. Aștirnată apoea, citu z-dîși.

Atumșea, un k'irût, un inimă lae, arsare și greaște:

— Tute bûnile va le-aibă Alba ta, mași că da pîne a furlor.

15 Al Furlanî l'i dipuse tut si'ndile n-cap, cîndu avđi' zborlu aestu. Și ștea nîs tutișputa, cît tiñisită easte și z-vînă un măs-cără, s-mfcă k'etre, il' vineà, s-plăscînească.

— Nu pistipsești, laî Furlanî, că-î acșișe, cum đic io?

— Nu mași, că nu pistipsescu, ma h'im sigur, că miși k'etre, 20 că nî-u știu tutișputa. Mași lăeața și draclu dit inimă ti fașe s-u zburăști și si scoși foc din gură!

— Io me-acăț stih'imă, că mul'ari-ta se-aride, đise lailu ș-corbul.

Furlanî se-acăță stih'imă. Țe lă fu acățătura? Macă poate 25 măscărălu a hoărăl'eî, si-l' l'a oara ali Albi, s-amintă nă cû-flik'e; cara s-nu poată, să-l' tal'e caplu.

După aestă măscărălu si scoală și z-dușe la nă moașe, de-așeale țe țin àpile. El il' dîșe a moășil'eî acățătura cu Furlanî și-l' caftă mintea, cum s-facă s-lu scoată lûcurlu n-cap. Il 30 tãxi groși mulți ali moașe, cara s-adară țivă.

Ma naintea duse moașa, z-veadă țe mintueaște Alba. Aestă, cît arcă viră zbor di diparte, țe nu erà n-cale și acăță s-ti mutrească cu àgril', că ș-eră mul'area di bûnile și de-aștir-nătile, nu-ș erà di lișoàrile și di mul'erle neaștir-nate. Ș-eră 35 nicuk'iră di pròtile. Vaî đîși, cum prinde s-h'ibă nă mul'are.

Cara viđu mușica, că nu s-fașe lucru, cu ariderle ș-cu tur-narea mintil'eî, s-turnă și-l' đise a măscărălu a hoărăl'eî:

— Aestă-i mul'are cu mintea tu loc. Si-l' fați țivă nu poți virnă-oară, nu mine s-pitrèți, ma patru-sute ca mine. Mași ună putem s-fățem: s-ti bag tu nă sinduk'e cu nă guvă, s-te-aduc acloțe și cara s-h'i dșteptu, va l-u furī oara.

Măscărălu a hoărăl'eī arsări pîn di tāvane, cîndu avđi' dră- 5
curia moășil'eī, ahîntu s-hărisi. Il lo moașa, l-băgă tu sinduk'e și z-duse la Alba.

— H'il'a mea, l-dise, îni viñe hăbare di la h'il'i-mea, (s-țem dim Pirvole), că nu poate și viñu s-alàs pîn tu turnată sinduk'a cu asimcăđi la tine; nu nî-u vrei? 10

— Alas-u, mae, dîse Alba.

Și o-alăsă moașa. Dipu prîndu, ca tră mirinde, Alba scoase oara di gușe și u băgă pri sinduk'e. Măscărălu a hoărăl'eī u trapse cu un cărlig și- u lo tu sinduk'e, fără s-aduk'ască niți draclu. Adoaoazi viñe moașa și-ș lo sinduk'a nîpdi. Măscărălu 15
a hoărăl'eī il' dîse a moășil'eī, că u viđu gulișană, cîndu z-dizvișteă z-doarmă, ș-cum il' fură oara. De-acloțe trapse tu misuhore, apoea cl'amă di nă mărđine pri Furlăni și-l' dîțe:

— E, țe dîți? țini nînga, că mul'ari-ta easte apă di liturgie ș-că nu s-aride. 20

— Pînă s-nu ved semnul, țin cum țin la mine, dîse Furlăni.

Atumțea măscărălu a hoărăl'eī scoate și-l' aspune oara.

— Va u furăși, gri Furlăni. Nu-i semnu țe s-mi umplă aestu.

Atumțea măscărălu a măscărațlor l'aspuse țe seamne are pri nisă. S-cl'amă, că taha u bășe. 25

Măratlu di Furlăni, cu curșumea s-trădeăi pri nis, sinde nu k'ică, ahîntu greū il' viñe. Ma tăcū, no-avū țe z-dică. Scoase și-l' deade čuflik'a și s-turnă acasă arușnăt, di lu ngrupă loclu. Cum ađumse acasă, il' dîse a mul'ari-sai, să se nvească, că va s-easă a priinmare. Mul'area troară si n-30
dreapse. Ningă hoara lor avea nă baltă. Și calea Furlăni il' dîțeă, că va z-ducă năparte di baltă. Intrară tu varcă și nk'isiră și cîndu ađumsiră tu mărđinea anantă, dipuse ma nainte-a Alba ș-cîndu lo z-dipună ș-Furlăni pinde nă oară pravatòs cu lupata di mărđine și l-u deade cîtră tu baltă, să 35
s-toarnă nîpdi. A luī il' fu nilă s-u neacă, de-ațeă o-alăsă singură tu irnie, s-află cum feațe, cu tut că nu ș-aveă niți un stepsu, cu tut că ș-eară curată ca Stămăria.

Strigă, zg'ilī mărata ș-curbișana di Albă: bărbate, iu me-

alăși, bărbate țe-ți feču, di nu-ni aspuni? Aestu necă ș-turnă caplu citră nîpdi.

Erà to-ascăpitata soarlu. Ma nelò, tră nîla l'eî și tră căs-metea l'eî, astâl'è un picurăr.

- 5 — Picurare, picurare, gri nîsă, la tine ș-la Dumniđă, na flurile, di di gușe și strănila a meale, si-ni dai strănila a tale ș-ună cumată di pine cît tr-astă-seară.

Picurarlu, inimă bună, u ascultă și feațe cum vru nîsă. Alba, faptă picurăr, trapse de-aclò, lu si-l' veadă ocl'il' ș-lu
10 s-u scoată coarle. Cara ntunică g'ine, ea se-alnă pri un àrbure fundutòs s-treacă noaptea. Aclò, sum àrburle ațel erà lujarlu a treilor drați. Seara, citră nađă-nopti, cîndu acățà s-cîntă cucoți'i, vîneà treil'i drați aoațe și-ș aspuneà drăcuriile, țe-aveà faptă qua tută. Ațel ma niclu đise :

- 15 — Anđi io feču greaűă lugurie : urg'iî amirălu.

— Țe mare lucru feațiși tine, il' đise marle. Aestă nu-i țivà. Urg'irea estă z-vîdică troară; il' trađi trei ori cu frînda aiștũl' àrbure și videala l'-vîne tu minũt. No-adrăși țivà, l' đise și-l' trapse nă bață cãrținoasă, tra s-adarã altă oară cama
20 mare lăeață.

Anantu di mese đise :

— Io asparșu nă moară, moara al L'ocă, s[di]țem.

— Ș-tine lucru mare nu feațiși. Cu nă minată di arină, arucată, vîne zborlu, lîngă cãnale, se-astupă avlak'lu și moara
25 lucreađă dizndũ.

Și vap! l'-are ș-a lui nă bață cãrținoasă.

— Am tine, am tine, șute, țe urbarea-ți feațiși, griră dol'i drați cama niți. Ea z-videm !

— E, fičori, ascultăți z-vă đic, țe am faptă io: Aveti av-
30 đitã di Furlani și di curata Albă, mul'ari-sa? Na țe feču. Și bagă zarzavũl' și lă aspune, cum il pimse pri Furlani tu mi-suhore, sã se-acățã stih'imă cu un măscără a măscărațlor, cum aestu duse la moașa, cum moașa-l băgă tu sinduk'e și tute alante ună di ună.

35 Alba le-avđà tute dipri àrbure ș-niți cãrliđă, s-nu u l'a di hãbare drați'i. Dimineața, cari fuđirã drați'i, adunã nîsã frîndă de-àrburle ațel, lo arina scoasă di drac di la avlak'lu di moară și nk'i'si la moară. Aclò murar'l'i tot s-pidipseà și lucru no-adrã.

— Nu vă pidipsiți, criștîni, că di ȝaba .Mași Io l'i știu sfina.

— Cum ? poți, tine spine și stai cu mîne n-sin ? No-ai nîlă di noi cum nă pidipsim ș-nă vătămăm de-aeri ahtare oară?

— Vă u ndreg moara, ma s-me-aduțeti apoea la amirălu, gri spînu.

— Niți zbor nu ncape, că te-aduțem. Țe mare lucru easte, noi nă o-aveăm s-nu caști țivă groși mulți, ma lucru lișor, s-fațe.

Alba arcă arina tu loclu țe prindea și moara și nk'isi ca di totna.

— S-nirară murar'li di știutlu spîn ! Cu nă minată de arină s-u nk'isească moara. Tr-apurie !

Apoea duse la amirălu. Aclò erà adunăți vatri dit pătrule mărđiîni a loclu și viră nu putea si-l' da cale a lingoării'ei. Nis acățã si grească pri sun casa amirălu :

— Ai vâtru, vâtru ! vâtru di ocl'i, vâtru di ocl'i !

Amirălu avđi și lă đise s-lo-acl'amă z-veadă, țe știe. Ananți vâtri, cu capelile pîn di tăvane, cîndu-l viđură, un picurăr spîn, acățarã sã-și aridă di nis și z-đicã, țe sã știbă k'irutlu aestu di la oi ! La mandrã ș-la cășare el, nu la vitrățil'e !

G'ine ma k'irutlu niște ștea. Taha s-apruk'è di amiră, l-mutrî tu ocl'i, cum fac vâțăr'li, lu ntribă, l-băgă sã scoată limba ș-alte multe. Tu coadă đise, că el poate s-lu vîdică amirălu di ocl'i.

— Mutreă g'ine, griră vâțăr'li ananți, s-nu-l fați cama laiu, c-apoea nipărtică lae va ti mică. Amiră easte aestu.

— Țe ț-u căftarea ? gri amirălu.

— Nu voi țivă si-ni dăi, mași doaă lucre : carî s-ti vindic, s-me-alăși s-lă ncalțu cîte nă pêtală la cur a vâțăr'lor aiștòr, cu capelile pînă nsus, țe ș-arid di mine, și s-mi fați pășe tu atare hoară, — s-cl'amă : tu hoară l'ei.

Lucru țe s-fațe gri amirălu.

Vâțăr'li ananți s-lișină de-arisute !

Dî-ună oară, trapse frînda dit tastru. Tuți vâțăr'li đitea, că va-l urg'ască cam-arău, ma no-apucară z-grească și cît il' trapse trei ori și amirălu viđu cama g'ine di prota.

L'-acață spînu vâțăr'li, țe ș-arisiră di nis ș-un cîte un lă ncalță pêtala la cur, tra s-o-aducă aminte. Apoea ș-lo semnul di pășe, groși ciți vru și oaste și nk'isi n-hoară-l'.

Ună aġumtă aoațe și intră tu pîne-l', ntribă lumea, țe știu di un om Furlânî.

— De! l'-dî'siră oâmiîl'i, nă hale greauă l'-cădû pri cap. Acșl ș-acșl se-acăță nă duă stih'imă c-un altu, că taha mu-
5 l'ari-sa Alba nu poate s-o-aridă virnă. Cum o-aduse draclu, că Eva tut Evă, aclò nu fum z-videm, ma nu ș-eră di mul'erle ligate la cap. Țe-î alih'a di tute aeste, un Dumniđău știe. G'ine ma Furlânî iș k'irû cuflik'a ș-mul'area ș-aġumse s-țeară.

10 Alba, adrât pășe, dimîndă, si-l' grească ș-al Furlânî ș-a măscărăluî a hoărăl'eî, mare-gros tora, om co-aveare. Carî l'-adûsiră dol'i și-l' griră ș-ali moașe și s-adunară lume, di merlu s-arcăî, nu cădeă m-pade, gri Alba :

— Ea spune, tine — cum il' dîțeă a măscărăluî — cum vă
15 fu acățătura ?

Aestu băgă se-aspună mincûnî, cum și ștea. Atumțea Alba ntribă ș-moașă. Ș-aestă tut mincună aspuneă. Trapse apoea Alba căcula din cap și alăsă si-l' cadă perca :

— Io h'iû, cine ș-cățaûă, Alba, nveasta-l Furlânî. Tine te-
20 alavdî, că mi băgăși tu mină ? Tora si aspunî alih'a, că-ți tal'û caplu.

Măscărălu a hoărăl'eî acăță s-adară guvojdî di frică și trimbură ca vearga. Moașă cît nu ngl'iță di frică.

N-o avură țe s-facă și aspûsiră lăeața, cum se-ascumse tu
25 sinduk'e, cum il' fură oara, cum-il' viđû seâmnile, cîndu z-dizvișteă, tute.

— Avdî, tine bărbate, țe mi loași fără s-mi ġudiți și mc-
adusiși la k'irire ?

Măratlu di Furlânî țe z-dică ? Tățeă și ascultă și nu-l' vi-
30 neă s-pistipsească : vis easte ? alih'a easte ?

Ațumțea Alba lo-acăță pri măscărălu și-l leagă di moașă și carî lă da nă arucutire ca di la Sutira, pină s-aġungă la ariû cumătițe di cumătițe no-armăsiră.

Ș-apoea dipuse nisă di pri pînea di pășe ș-intră bărbatu-su,
35 ca cum eră cama unđită.

(Spus de Culușlu al Cealera, Avela, Epir.)

107. Țebul de-amălamă.

Ună oară eară un amiră. Tu hoara țe șideă amirălu eră un avût. Aestu eră ah'it avût, s-(di)țem ca di ȇațe orî ma avût 5 di amirălu. Nu acăța vîră lucru amirălu, nu fățeă țivă, fără ntribarea aiștûi avût. Veđi, că-l' tãl'ă ș-caplu avutlui. Cîte orî vrea parăđi, si mprumutã di la el. Nă ȇuã amirălu adră un lucru și nu lu ntribă. Avutlu s-năiri și nu ștea cum s-u scoată. El si sculă și z-duse la amirălu și-l' đise: 10

- Că-țe nu mi ntribăși la lucrulu aestu ?
- C-acși vruî, đise amirălu. Țe poți si-nî fați ?
- Io știü, țe va-ți fac, l'-u turnă aestu.

De-atumțea niși le-aspărsiră aloăturle și nu ș-grea.

Amirălu aveă nă feată. Nis u țineă feata ncl'isă t-un castru. 15 Castrul aestu era adrăt tu mesea de-amare. Divariiga de-amare avigl'ă ask'ere, tra s-nu poată să se-aproak'e vîrnu de feată. Apoea amirălu scoase zbor, c-așilûi va u da feata, cari va-l' aducă semnu di la h'il'i-sa. Veđi, că pînă eră pri bûnile cu avutlu, aestu l'-u căftă nveastă ș-amirălu l'-đise 20 tora, că s-nu puteare s-l'-aducă semnu di la feata lui dit castru tră 99 di đile, să știbă, că va-l' bea curcubeta apă; ș-cari s-aduțear, a lui s-h'ibă tră nveastă.

— G'ine, đise avutlu și s-duse acasă-l' și stăteă mintuit. Nis aveă un om țe lu ntribă ș-tră bun ș-tră slab, că di ntri-25 bare znie no-aveă. Il' đise, țe cură și-l' căftă s-l'i da vîră minte.

— Aestă nu-l dip țivă, l'-đise știutlu. L'a-nî a nia 40 di ucăți di amălamă și dă-nî nă nil' di lire, tra s-fac un țebu.

Feațe avutlu cum lu nviță omlu a lui și aestu duse la un 30 hrisic și feațe un țebu, țe ncăpeă un om ș-aveă loc s-țină ș-micare tră ma multe đile. Țebul aveă doauă guviče, d-îu omlu puteă z-veadă di nauntru cîtră nafoară, ma nu z-videă din afoară.

Apoea, cara l'-plăti nil'a di lire a hrisiclui, că lo-adră pri 35 dimîndate, il lo ș-lo-aduse acasă. Băgă domnu-su nauntru, l'-deade micare, beare tră ma multe đile și apoea lu scoase m-păzare. S-adunară tută lumea s-lu veadă, ma vîră nu puteă s-lu acumpără, că nis căftă trei-nil' di lire și cari puteă

z-da ahinți parâți? Avdi' ș-amirălu și pitricu s-lo-aducă pâlăte, s-lu veadă, țe tutipută di țerbu easte? Cara-l viđu arisi, că eră di mastur adrăt! Lu ntribă cit caftă? Aestu turnă și dîse, că nu lo-are tră vindeare, ma carî va amiră
5 poate s-lu țină ndoauă dîle la pâlăte, s-lu veadă pînă s-treacă sivdălu.

— G'ine, dîse amirălu, alasă-l, că de aoà nu k'are.

Nă huzmik'ară, țe ațea pine a feătîl'eî la castru tu var ligată cu čoara, il' dîse, că acși ș-acși, un țerbu de-amălan
10 lo-aduse un om la tată-tu. Si veđi, ți si pare, că viđu east

Feata se-angrică multu a tată-sul, si-l' lu pitreacă la castr tra si-ș treacă oara cu nis. Tată-su, s-nu-l' aspargă k'efea feată, l'il' lu pitricură țerbul cu huzmik'ara. Feata, cara n
aveà țe s-facă đua tută singură ca cuc, s-hărisi multu m
15 viđu și đua tută se-ađucă cu nis, il bășă ș- nu-l' vîneà s
z-dispartă di nis. Avutlu dit țerbu o-aveà bițită micarea
tora țe s-facă? Cîndu durnă feata, el mută susta și ișă n
foară. Apoea mîcà di mîcarea feătăl'eî și nîpdi intră tu țerb
și se-acupireà cu susta.

20 Aestă u fățea nis đua-di-đua și mărata di feata armine ađună. Atumțea nîsă dimîndă si-l' pitreacă mîcare cam multă, că mîcă ș-țerbul. Mă-sa-l' pitrițea cită căftă.

Nă đua, cîndu feata eră teasă pri pat și tut se-ađucă c țerbul, avutlu, di nă oară calcă susta și ease afoară. Feat
25 s-aspărè prota, ma el u lo cu bunlu ș-cu dulțeamea și-l' dîs

— Nu te aspare, că Io h'îu. Ștîl cit ti voi și prinde s nveți, că tată-tu no-are tu minte s-ti mărîtă, că di la tuți c
ti vor, caftă semnu di la tine, și carî nu-l aduțe, lu șcu
k'adă. Tut acșițe-nîl căftă ș-a nia și-mî deade 99 di đile. C
30 s-nu-l aduc, analtu pri 99 di đile, va-nî bea curcubeta ađ

— Ba! dîse feata, macă-î, acșițe, s-ță daŭ cite seamne vî

Carî se aștîrnură apoea dol'i pri bană, tricură 15 di đîl pri mîcare, beare și čimbuze. Dadun mîcà, dadun bea, đ
dun durnă. După 15 di đile vîne huzmik'ara și căftă țerb
35 nîpdi. Ea l'lu deade.

Feata l'aveà dată a đonilui nelu a l'eî, oara și perî đ cap ș-ună carte țe cîntă, că bînă cu nis 15 di đile.

Omlu avutlui era-l la amirălu vînit, si-ș l'a țerbul nîp

Cite-l' feațe amirălu s-lo-alasă, nu vru ș-nu vru cu vîră trop.
 Cara lo-aduse acasă, l'-dîse :

— E, doamne, adrășî țivă, i dîsiră groșl'i k'irûțî ?

— Adrăi ș-adrăi! groșl'i acățară loc.

Tricură 99 di dîle apoea, ca 99 di orî și-l acl'amă amirălu. 5
 s-lu ntreabă, s-easte-că feațe țivă. Avutlu aspuse, că are
 semnu. Scoase prota nelu.

Amirălu lo nelu tu mînă, l-mutrî di nă parte, de-alantă,
 aduk'i, că easte a h'il'e-saî, ma dîse cu tut aeste:

— Aestu nu-î semnu sigur. Hrisițl'i de-astăndî te-adară ș-10
 tine vîi, nu un nel. Va-l ai adrată la vîră hrisic. Semnul
 aestu nu-î bun. Altu ai ?

Avutlu scoase oara cu vula h'il'e-saî.

Amirălu nîpôi u mutrî, vițu că-î oara h'il'e-saî, ma tut dîse :

— Niți aestu nu-î semnu. Multe orî sun tu lume nă soe. 15
 Altu semnu ștîi ?

Avutlu scoase ș-aspuse perl'i.

— Ș-aestu nu-î semnu sînătòs, gri amirălu. Multe feate aũ
 perî c-a h'il'e-meal.

Ma napôi scoase cartea. Nu putu z-dică amirălu, că nu-î 20
 di mîna h'il'e-saî. Scoase și-l' deade h'il'e-sa nveastă și feațe
 nă numtă amirărească, țe pînă ađî se-aspune.

La lumtă erăm ș-io și-nî deădiră nă misură cu arîz. Cum
 mi duțeam acasă s-lu mic, tricură niște orni și mi mutară
 nsusu, nsus, ca ȃate ġimlî și me-alăsară dapoea tra-s cad 25
 și io di frică arcăi misura și s-freațe și se-adră țivale. Că-
 dîi ș-io și-nî mo-agudîi și di goadă vrea-nî crep. Aclò iu cri-
 păm, viñe un șoaric și apărîi s-mi bată cu coada și acșîte
 ascăpăi di moarte. Cu tut aestă, suntu șapte sute de-añî de-
 atumțea și corlu tut mi doare. 30

(Spus de Toma al Bușă din Veria (Doliani), Macedonia.)

108. Gugu-Găgă.

Eră, țe nu ș-eră.

Eră ună oară un om avùt, avùt că nu ștîi iu l'-are groșl'i.
 Ģine ma stres ș-eră nîpôi cum no-aveă faptă fisea altu. Un

pară nu-l' vineà se-aspargă și groslu cum intră tu punga lui, lunină nu ma videà altă oară. Ți-l' stres și scoate-l' ocl'il'.

Erà nă Țuă di păreasinî. Dûsiră tuți se-acumpără din păzare, c-aveà adusă niște pești, duse ș-nis. Tuți acumpără, tuți 5 să ndrîdeà la plată, maș nis, ma s-șuțà, vineà di varliga, se-amvirteà și-l' păreà că suntu peștil' scung'i. Nu-l' si loa fucarălu, că s-nu h'irițească țivà cu viră gros cama ng'os picul'lu. Aștiptà si scadă păhălu, tra s-acumpără.

Approapea di casa avutlu aiștûl stres binà un om fucară. 10 că cînușe tu vatră no-aveà. U mică pînea tu doàule țile nă oară. Ma, cu tut aastă, virnă oară nu s-plîndeà și cîndu agudeà cite viră pindarà, ștea s-l'-afîlă loclu : carnea cama buna, vînu ca ma vecl'ul nis vrea lo-acumpără. Țe țîțeà nis : ună bană avèm, un suflit are omu, prinde s-lu lom cu 15 bunlu. Țua, cari-ște cum feațe, scoase viră cartu di miğit și duse m-păzare. Cum viğû un pescu mare ș-crehtu l-l'a, il plăteăște și-l duțe acasă.

Avutlu armase cu gura căscată. Țe soe ? aestu pîne no-are s-mică ș-acumpără pescul ațel cama marle ? Nk'isî dipu 20 nis și lo-ağumse :

— Nu ti ntreb, viține, țe soe di lucru easte aestu ? Acumpărășî un pescu ma mare cit caplu-țî. D-îu ahînți parățî tine ?

— Vindûi leamnăle ađî și loaî un cartu. Patru groși ded 25 tră pescu, un gros pînea ș-ağunde, s-o-ardu astă seară, să-l' si ducă andarà. Ună bană avèm, s-u binăm cîndu putèm.

— Va z-vîn s-mi flipsești ș-mine, macă-l acși.

— Vinu, țise fucarălu.

Fucarălu, cara viğû că avutlu va-l' tinisească measa, s-nu 30 s-arușneađă, duse și si mprumută la hane cu vînu. Nu-l' lipseà țivà. Mîcară tuți, biură, o-arsiră cu arîdeare, cu cîntare ș-cu ġucare.

— Nu ti ntreb, tine țe-avûși astă seară, l'-tuk își ; mîne țe vaî mîți ?

35 — Mîne ? are Dumniđău : Țuă noaűă, căsmete noaűă, țîțe părăvulia ; va l'aű sapa, vaî lucrêđ și vaî bînêđ.

Cara s-mindul, s-mindul avutlu, țise :

— Ma bună bană treți tine di mine. Di àstândi va mu-trescu s-me-adăr ș-lo ca tine. Nveață, că io am groși ș-flurîl

cu saclu. Bana-ni tută s-mic cu pulmul fluriile și nu z-bițescu. De-aestă va-ți fac ș-ația nă buneată. Na cl'eile și du-te, umple un tastro di fluriil ș-a tale s-h'ibă. Dure fui cl'aea draclu!

Fucarălu țe aștiptă? Arape cl'aea și trađe tu țilăr la avutlu. Aestu li țineă fluriile t-un tălare. Cit lo z-bagă mina ⁵ s-l'a un pulmu, și na, că l'-ease un arăp cu nă mățucă tu mină și-l' dîșe:

— Țe cațîi aoațe?

— Ea, mi pitricù domnu-su s-l'aũ un tastro di fluriil.

— Carî domnu? 10

— Nicuk'irlu a căsil'eil.

Araplu arise și-l' dîșe:

— Mărate, mărate, țe te-aride mintea! Aeste fluriil nu suntu a lui. Nis le-adună tră Gugu-Găgă. Ai avdîtă di Gugu-Găgă? A lui suntu. 15

Fucarălu, cu nărle spinđurate, s-turnă acasă ca viră nel agùn și-l' dîșe avutluil țe cură anămisa.

— More cum, gri aestu? Nu pot s-fac lo țe voi co-avearea mea?

— De! știu ș-ıo? Țe-ni viđură ocl'il', ațea ț-aspùn. 20

S-aprease avutlu foc, si scoală, si duțe acasă ș-acl'amă doi masturil. El aveă to-avlie un arbure mare, di viră patru-sute de-añi. Il tăl'è. Apoea l'i scoase pinea di nauntru și-l guli. Acăță apoea și-l umplù cu fluriile a lui din țilăr, fără z-veadă mästur'li. Triș în coadă cu ađutorlu a mästurilor, ²⁵ lo-arucă to-amare și dîșe:

— Na! s-l'aũ ș-ıo, s-l'a și Gugu-Găgă!

G'ine ma țe-l scriată să s-facă, va s-facă! Grenda, cara lo amarea-amarea, u scoase unda tu loclu al Gugu-Găgă.

Gugu-Găgă ș-eră un putrid de-avut. Aveă ah'iți parățil, că ³⁰ no-aveă lu s-l'i bagă. Ș-eră bun ca nă cumată de amălamă: nu eră om di la Dumniđăũ, i avut, i oarfin țe s-no-albă turnătură la nis. Tuți mică, beă și fuđeă cu p'ntica adărată țae. Dicuñar'li prima o-aduțeă la nis. L-aveă udățil tră mî-care, tră durnăre, că u duțeă cu căcula scoasă. 35

Nă quă dicuñar'li s-priimnă pri buđa de-amare. Grenda o-arcă unda nafoară de-amare tamăm atumțea. Țe lă viñe a lor, lucru no-aveă, ai s-u l'a și s-o-aducă acasă la Gugu-Găgă s-o aibă ca piđul'ũ tră șideare. Dica ș-fapta.

Avutlu stres, cara o-arcă grenda mplină di flurii to-a-mare, vru z-veadă: grenda va z-vină la Gugu-Găgă i nu? Acșițe, ncălică pri un cal și ntreabă un, ntreabă alantu di Gugu-Găgă — cari nu lu ștea? — așumse la nis.

- 5 Ună așumse tu avlie și protlu lucru țe vidù fu grenda. Ș-feațe crușea di ćudie. Ne că nu-l' vineà sã-ș pistipsească ocl'il'. Gugu-Găgă lo-aștiptă multu g'ine, cu tute bũnile țe deade Dumniđăũ. După țe mĩcară g'ine-mușat, și după țe li cruiră lăh'le g'ine, avutlu stres il' đise al Gugu-Găgă, z-10 dipună pină to-avlie.

Ma dipũsiră, đise pale avutlu stres citră Gugu-Găgă:

— Nu nĩ-aspũnĩ, grenda estă, d-lu se-află aoașe?

— Aicuňarl'i o-adũsiră di pri mărđinea de-amare.

- Adu nă țupată s-u discăm, tra z-veđi nă ćudie, cum 15 nu-ți vidură ocl'il' pină aștândi.

Gugu-găgă nu ca vrea se-aspargă gustul a đicuňarlor, ma tră k'efea oășpilul', s-nu-l' armĩnă hătirea, străxi.

Tac! tuc! cu țupata, discară grenda. Ună discare și fluriile s-aruvirsară m-pade.

- 20 — Na! cășmete țe nă vine n-casă, gri Gugu-Găgă. Dũsile a tale s-h'ibă, oaspe!

— Nu-ți voi pindară, oaspe, đise avutlu.

— Ma cum s-fașe aestă?

— Un lucru vruĩ z-ved; il vidũl' ș-ahĩntu așunde.

- 25 — Ma că va l'ai, mă că nu s-fașe altă soe.

Țivă! avutlu nu vrea s-avdă di loare. Atumșea Gugu-Găgă il' dimĩndă a mul'are-saĩ și-l' đĩșe, se-adară nă turtă cu ahtare mășturil'e, că s-u umplă mași cu flurii. Nu va đică, că mul'area o-adărá pri dimĩndată.

- 30 Apiri ș-oășpile nĩpòĩ și ncălică calu ș-trapse. Cum easte adetea, l'-băgară ună altă tră cale, pull', gál'ĩnĩ, pită ș-turta cu flurii și-ș trapse calea, oară-l' bună.

Gugu-Găgă aveà avĩne, și cari trișea, aveà dată ahtare zbor, că poate s-mică și s-l'a cită auă z-va. Viră nu-l' đĩșea:

- 35 stăĩ ma nclo. Tricĩ'ndalul' ș-avutlu, s-turnă to-avĩne sã z-discurmă pușĩ'n, pină s-frĩngă cãldura, că erà nađă đua. Aclò erà ș-nĩscĩnșă oamiĩnĩ de-al Gugu-Găgă. Aeshi l'-adunară di cama buna auă și l'-u deădiră avutluĩ. Avutlu cu țe s-l'i mească? scoate ș-lă da turta.

Oamiñ'l'i u loară, ma car'i erà sàturàți pîn di gură, nu u fri'msiră și seara o-adùsiră acasă. Cît u vițù Gugu-Găgă l'i-ntribă :

— D-îu o-aflăt turta estă ?

— D-îu s-o-aflăm ? Nă u deade un cālătòr, ma car'i nu nă fu foame, nu u micăm.

— Nacà l'-u furăt țivà ?

— Ba ! se-ascapă Dumniđăû ! Tr-ahtări oamiñ'i nă știî, di cîndu-ți micăm pinea ?

Atumțea vițù Gugu-Găgă, că nu-î di la Dumniđăû s-fugă 10 fluriile di la nis.

Ș-acșite niși armăsiră cu fluriile ș-cu groș'l'i ș-eràm ș-îo aclò și-nî deădiră un tastro di flurîl, ma car'i nu fu s-h'ibă a meale, nîpòl fără pindară armăș.

Părmiθ șteam, părmiθ aspùș,
cît putîi, ahîț v-ari'ș.

15

(Spus de Ghiți al Muzi din Selia (Călive-Badraxexi), Veria, Macedonia.)

109. Picurărușlu.

Erà, țe nu ș-erà.

Erà ună oară un amiră multu știût și multu bun. La tută lumea fățea buneti și s-l'-armînă numa tră totna, băgă ș-adră 20 un scul'ò, cum altu nu s-aflà pri lume. Aclò vineà di nviță fêdrî ș-feate dit mărđinea locluî.

Ntră ananți fêdrî de avuți, di domni mări și de-amirăți, micà nă mișcatură di pîne ș-un h'il'ũ di picurăr. Tu taxa luî se-aflà și doauă feate de-amiră, feata-l amiră Vearde și feata-25 al amiră Albu. Le-aveà pitricută părinți'l' z-dișcl'idă ocl'i la nvițătură.

A h'il'luî di picurăr il' dîțea Picurărùș. Numa luî vai erà altă soe, ma fêor'l'i acșite-l' grea, că erà h'il'ũ di picurăr. Picurărușlu nviță foc, ș-îu nu ștea doàule feate, l-aspunea 30 nis că erà drac din vale, di tute-l' tăl'à. Ș-feàtile l-vrea multu tr-aestă.

Nă quă, dâscalu lă dîse, car'i di niși vai veadă viră vis astă seară, s-nu lo-aspună a virnûi, macă vor să s-facă vislu.

Picurărușlu vițù tu vis, că taha ningă patlu a luî vine 35

nă moașe. Moașa țineà t-una mină soarle și to-alantă luna. Apoea s-turnă cîtră nîs și-l' dîse:

— Picurărûș mușăt, Picurărûș mușăt! Soarle ș-luna va-ți luîneađă calea, soarle ș-luna va ță ndulțească bana!

5 Fiçorlu z-diștiptă di nă oară pri vîslu țe viđu, ș-aduse aminte di zboàrile a dâscaluî și stăteà mintuit și cîrtît, a-dunàt tu nă mârđine di udă, că ț-erà nîlă di nîs.

Tricù mă-sa, l-viđu mvininàt și lu ntribă:

— Țe-nî aî, h'il'û, di stai mvininàt? Nu nî-aspunî ș-a nîa?

10 Și cara nu vru z-dișcl'idă gura Picurărûșlu, s-năiri mă-sa și lu scoase nafoară. Picurărûșlu duse și s-plîmse la tată-su, că măsa lo-agunî din casă. Și cara nu vru s-l'-aspună niți a tată-suî, s-năiri ș-aestu și lo-agunî din casă, să z-ducă să ș-află altă mumă ș-altu tată, macă no-ascultă.

15 Fiçorlu, ca fiçdr, ș-lo mintea la çoare și l'-u deade cîtră de-șm pladea, lu si-l' veadă ocl'il'.

Picurărûșlu erà mușăt și mintids și grama, țe u nviță, se-acăță di nîs. Acșițe că ș-tu carte nu erà de-ațel' k'îruțli. Calea-calea, ađumse, tu amirăril'a amirăluî Vearde. Vizirlu a-
20 mirăluî, cum zburî' cu nîs și viđu, că erà di greîli și nu erà vîră di lișurațli, fumeal'e no-aveà, fl lo tră h'il'u.

Nă quă era-l' acl'imățî la amirălu Vearde la measă. Feata amirăluî, s-aveà turnată di la scul'ò, că loară pafse și aveà adusă cu nîsă și soață-sa, h'il'a amirăluî Albu. Nîse l-cunus-
25 cură di nă cale, carî easte, și lu ntribară, că țe lo-aguniră părințli' de-acasă? Picurărûșlu dîse, cum sta lucrulu ma cum u băgă tu greaoa, di nu vru se-aspună vîslu necă amirăluî, lo-acață aestu și-l bagă tu pudrume.

Feata-l amiră Vearde l'i si feațe nîlă di nîs și di mușu-
30 teața luî și pe-ascumta l'-aduțeà hrană al Picurărûș, fără zborlu a tată-suî. Adu ađî, adu mîne, feata, acăță să-l' bată inima tră nîs și pînă s-nu-l videà doauă orî în quă, mureà. Ahîntă vreare băgă tră Picurărûșlu a l'eî.

Tora, feata-l amiră-Vearde ș-pitrițeà cãrți dipriună cu
35 feata-l amiră-Albu. Nîse di multe orî s-çucuteà tu cãrți și-ș băgă ntribări. Feata-l amiră Vearde erà cama groasă veđî tu minte, nu-l' tãl'à caplu ahîntu, ș-ațea-l amiră Albu erà cama drăcuroasă ș-ma piră.

Nă duă l'i scriè feata-l amiră Albu și-l dîse, cara poate s-anguască și z-disleagă trelele aeste ntribări:

1. Cu țe si zicsește peaja di ou? 2. Apoea-l' pitricù doî cal' azburători, s-aleagă carî i bunlu și să-l' pitreacă slablu nîpòî; 3. și cum va s-facă, țe, cîndu s-arujască eapa l'eî s-avdă mîndul di l-amirălu-Vearde?

Feata-l amiră Vearde cripă și plăscînea, că nu știă, țe apândise z-da. S-feațe ca di fărmaç; tută noaptea nu o-acăță somnul mintuîndaluî-se la ntribări și tut nu putù s-lă da cale. Dimineața viîe cîrtită la Picurărușlu a l'eî, s-l'-aducă 10 mîcarea tu pudrume Aestu, ma u viđù loată la față, u ntribă țe păți, di easte cîrtită, canda-l' si nicară cărăvie?

Feata-aspuse, na ș-na țe cură.

— Tr-ahîț crek', lai mărată? Am na! l'a peaja di ou bag-u tu pălanđă; l'a ș-țară dila mortu, un h'ir, cu trele deădite, 15 bag-u de-alantă parte di pălanđă, și bițeă co-aestă.

— Aestă g'ine, am alantă ntribare cu cal'i?

— No-are lucru cama lișdr. Adară doauă hîndăk' și bagă-l' se-ansară dol'i cal'. Ațel ma inimoslu ș-ma bunlu vai ansară; fricoslu va se-aspară și va s-tragă nîpòî. 20

— E! ș-aestă g'ine, am anantă?

— Tr-anantă nu me-acăț, că prinde s-h'iũ ș-îo acò.

Feata feațe cum u nviță fîcorlu, zicsî peaja di ou cu țara di mortu, țînù calu ațel bunlu și-l' pitricù nîpòî ațel slablu. Apoea feațe cum feațe, lu scoase Picurărușlu din pudrume 25 ș-l pitricù la feata-l amiră Albu, si-l' da apândisea ș-la ntribarea din coadă.

Ună agumtă tu amirăril'a al amiră Albu, Picurărușlu lă dimîndă a oamiîlor a lui și lă dîse: Iu vai vidêți cine, să-l vătămăți! Agungînda nis la pălate to-avlie, scoate cumbura și 30 o-aprinde pri un cine amirărescu. Ask'erea di nă oară sargl'iră și lo-acățară. Apoea lo-adusiră la feata-l amiră-Albu s-lu gîdică, că nisă tată no-aveă și dumneă singură. Lu ntribă, că țe arcă pri cine cu cumbura.

— Cum s-no-aruc și cum s-nu-l vatăm, că luk'l'i agûmsiră 35 tu munți s-mică picurarli di vii și a lor nu li si bate urea-cl'a dip aoațe?

— Nu ti mintuești tine, d-îu vrei s-avdă cînl'i, niși de-aoă și luk'l'i din pădure?

— Macă cîn'î de-aoă no-avdu țe s-fațe tu pădure, nu ti ntreb, cum cațî tine s-avdă mînđul di l-amirălu Vearde, cîndu arujaște eapa ta de-aoațe?

H'i'la-l amiră Albu nu s-aștiptă s-o-acață; viđù că-l' feată 5 mintea și-l ținù acloțe tră bărbăt. G'ine ma feata-l amiră Vearde l-vrea ș-cama multu și cara nu putea s-facă fără nis, si sculă ș-apirî la soață-sa.

Tra s-nu l-aspargă k'efea, li lo doăuli nveaste.

Ună dimineață, cîndu-l' turnă să s-la una cu ibriclu de 10 amălamă ș-alantă cu ilenea de asime:

— Na! đise nis, aestu fu vîslu țe n'vîsăi; luna cu soarle h'i'fî voi doăule.

Ș-acșițe armase nis pri scamnu și le-adră doăule amiră- 15 ril' ună sîngură și bînă nă etă ntreagă, cu tute bûnile ș-cu tute mușuteșle dipri loc. Cîndu ișă a priimnare tu caroță, una di nă parte și alantă de anantă parte, ș-nis tu mese, tușî goîl'î l-zilipsea și tute feătile li susk'iră.

Aclò erăm ș-io și-l viđù cum di un picurăr ađumse mare 20 amiră. Me-apruk'ăi di nis pre-agalea-galea și de-aoă do-aclò, cu zborlu l-feču si-nî da ș-a nia nîscînte flurîi. Năs, om bun, nu đise «nu-ți daŭ», ma bîgă mîna n-gepe și scoase un pulmu și-nî li deade. Troară ded fuga m-păzare și acumpărâi acûi nă cîleah'e, a cui nă căculă noauă, a cui un brin, a cui nă flueară, mal di mușutêșî. Tu sone acumpărâi ș-un cal și li 25 ncărcăi pri nis, ncălicăi și trapșu z-vîn în hoară. Ađumșu pînă la Barbêri și cari acățară cîn'î să s-aurnască pri mine, vrea mi bea. Trađe unlu di căcule, trađe alantu di brine, — ațel' ș-o-avea că suntu h'icate, — ni le-arăpură tute ș-io di frică, cu de-avîa putûi s-me-apăr cu mățuca și z-vîn aoațe, 30 gol ca tufek'a.

(Auzit de la mama mea, Avela, Epir.)

110. Fičorlu de la ar'ŭ.

Eră nă oară, țe nu ș-eră.

Nă oară, tu vecl'ul k'irò, va h'ibă ađi cari-ște cîte sute de 35 ańi, bînă tu mărđinea locluî un crîștin cu mul'area luî. Nișî avea noauă fičòri. După noaул' fičòri, mul'area armase greauă năpòi și cara s-umplură đî'lile, il' viîne s-amintă. Cara ș-a-

mintă criștina, tu trôle serî vînîră mîrile să-l' bagă căs-metea.

Mul'area, carî aveà un jar di fumeal'e, lo-aștiptă aestu cu alăsare mare. Acșițe, a treea seară, ne turtă cu nare, niți micărl, niți vîn, niți measă nu ndreapse tră đfne. Aeste, cara 5 vînîră ș-aflară measă nibăgată, s-nărăîră multu și acățară s-l'-u toarcă đua nicluî mași pri h'irlu ațel laflu. Și țe-l' băgară ?

Să-l' moară tată-su, să-l' moară frațl'i, noaul', și s-armină nis coblu ș-lailu, ș-cîndu va-l' vînă oara să si nsoară, să-ș 10 l'a mă-sa nveasta.

Muma curbișana, cîndu avđî scriata mîrilor, cămeașa di-pri nisă l'i si cutrimbură și somnul nu ș-u acăță pînă tu apirită. Mindul, mindul țe s-adară, și pîn tu coadă apufăsi să se-ascapă de ațel, țe s-nu se-află cama g'ine. Si sculă mă-15 rata și-l lo tu poală și duse mărđinea de-ariũ, s-lo-arucă to-apă și s-lu neacă. G'ine ma, muma tut mumă : u durũ și nu cutiđă s-lo-arucă to-ariũ. De aestă lo-alăsă pri buđa a-riũlũ, s-k'ară di singur.

Cit fuđe lăita de mumă și na lu treațe pre-aclò un om. 20 Avđîndalũ zg'ic di fičuric, il lo și-l duse acasă-l'. Ațel om erà dit altă hoară ș-că lo-află l-ariũ, l'-băgă numa : Fičorlu di l-ariũ.

Tu casa aiștũ om, Fičorlu di l-ariũ, criscũ đua di đua și s-feațe gone. Carî ađumse omlu cu mintea coaptă, nă đua 25 și ntribă tată-su și-l' đise :

— Nu nî-aspunîl, di țe nî-u numa Fičorlu di l-ariũ ?

Tată-su nu vru s-l'-aspună ma naintea, tra s-nu-l cîrtească, ma cara l'i se-angrică multu, multu: «va nî-aspunîl, va nî-aspunîl», l'-aspuse tute, că nis easte aflăt, cupilcu arcăt l-ariũ. 30

S-cîrti fičorlu și si mvină, aflî'ndalũ cum sta lûcurlu, ma no-avũ țe s-facă. Si sculă, își băgă nă cumată di pine tu tastro și nk'isî să-ș află părințil'. Ađumse tu hoara tată-su. Aoațe, di sârminiță loat, niți cunuștea vîrnă. Trapse ș-nis la nă mul'are moașe. 35

Moașă estă no-aveà fumeal'e. Lu ntribă de-aoà de-aclò și nviță, că ș-nis nu ș-are părinți și apoea, l'-deade di nă parte, l'-deade de-anantă, să-l facă h'il'u și s-lu nsoară cu nă veduă mușată. Il' đise moașă, vedua estă easte avută, că avũ nouă

fičdrı ŝi-l' muriră măraŝl'i ŝ-apoea-l' murı ŝ-bărbatlu ŝ-ar-
mase ŝingură ca vaı di ea. Că nu-l' intră čor di om în casă
ŝi cara z-va nis, ea poate s-l'-o adară nveastă.

Fičorlu, minte di fičdr, cara-l cîntă ŝi-l discîntă muŝica
5 cari ŝte cîte đile, l'i si ŝuŝi' mintea ŝi si nsură cu vėdua.

Aveà tricută ańi mulŝi ŝi mărata di vėduă, ŝe ŝ-o-aveà,
că fičorlu a l'eı din coadă easte nicăt, agırŝi di scriata mi-
rilor. Cara s-mărită, di zbor-zbor, lu ntribă nisă, d-ıu l'-easte
vina? Fičorlu dil-ariũ ŝ-aspuse tute cîte ŝi ŝtea di la omu
10 ŝe-l criscũ, cum tora ŝ-ah'i'ŝi ańi lo-află l-ariũ, cum il lo, cum
il criscũ ŝi cum, cara ŝ-ağumse cu mintea coaptă, vru să
ŝtibă, că-ŝe-l' băgară ahtare numă ŝ-tute cîte ŝi ŝtea.

Mărata di mul'are, cu cît aspuneà ŝi grea Fičorlu dil-ariũ
cu ahıntu ngălbinea, ŝi-l' arăŝeà gl'eŝ ŝinđile tu vine-l'. Pin
15 tu sone, cındu z-biŝească fičorlu de-aspuneare, il' viıe arăũ
ŝi căđũ stog im pade, strigındaluı: Tine h'iı fičorlu a mel.

ŝi acŝiŝe, ŝe fu băgată di mire, s-feaŝe.

(Cules din Turia, Epir.)

111. Somnul, ŝoàriclu ŝi bubuliclu.

Erà ună oară un Arumın. Nis, cari no-aveà aveare, cari
20 no-avea oı, se-arugă la un čelnic ŝi s-feaŝe picurăr. Treı ańi
di đile il' păscũ oile a čelniculuı, fără să z-dispartă di nise
ŝ-fără ca s-avdă zboare di la domnu-su. Aestu no-aveà iu
s-lu bagă, că erà multu mbistimèn. După treı ańi di đile, il'
viıe dor di casă ŝi di soe-l' ŝi vru să z-ducă n-hoară-l'.

25 Domnu-su, l' viıe greũ, că z-dispartă de ahtare ĝone pi-
curăr, ma cu zorea s-lu ŝină tut nu puteà. Viıe fičorlu să-ŝi
caftă aruga. Čelniclu băgă di nă parte treı nıl' di groŝi.
cîte nă nile to-an ŝi de anantă parte băgă treı oı, cîte nă
oae to-an ŝi-l' đise a picuraruı:

30 — Fičorlu a mel; no-am vıră plıngu di tine, că-nı lucrăŝi
cu trup ŝ-cu suflit di primansus ninga. Io vream si staı
ninga, ma cara nu vreı, cu zorea s-ti ŝin nu pot. Aruga ta
aestă-ı: vreı treile nıl' di groŝi, vreı treile oı l'ai.

Picuraruı căđũ tru čudie mare.

35 — ŝe soe, domnu-nu nı-điŝe voi treile nıl' di groŝi, voi

treile oi s-l'au? Nis va știbă țivă, ma că li tiniseaște oile
cît treile nil' di groși.

Picurarlu, vrei minte șcortă, ȑi-l', cum vrei ȑi-l', aleapse
oile. Li băgă năinte cu cărliglu și nk'isi citră n-hoară-l'.
Calea cum z-duțea astal'e un auș. Aușlu aestu s-h'ibă Somnul. 5
Il' deade buna-l' ȑuă picurarlu, țe tut cîntînda z-duțea, ca-n
ȑuă di Paște.

— Bună ȑuă, fărtate, l'-u turnă Somnul. Iu oară bună cu
oile.

— Acasă, lalo! Eale suntu aruga mea di trei ani di ȑile. 10

— Nu tal' ună s-u friȑem, s-u micăm, tra s-nă fățem făr-
tăți, că ș-io va-ți fac viră bunăteță, cari s-o-aducă oara.

— Cari ȑiți tine, lalo, s-tal'ü, u tal'ü.

Ș-picurarlu u täl'è nă oae, u friipse, u micară dol'i cu
cîntițe și cu vreare și s-feățiră fărtăți. 15

Apoea z-dispărțiră nipoi, Somnul l'-u deade citră di nă
parte ș-picurarlu ș-lo calea citră n-hoară-l'. Ma nelo, cari eră
tu avia căloării'eî, li băgă doăule oi to-amiriȑ și s-tease ș-el
sun aumbrată. Aclò iu durnă, ease un șoaric și cara-l diș-
tiptă dit somnu, acăță să-l' ȑică: 20

— Nu tal' nă oae s-u micăm, s-nă fățem fărtăți, că ș-io,
cari s-o-aducă oara, va s-ță fac viră g'ineăță.

Picurarlu, vrei inimă bună ȑil', vrei ah'it l'-aȑundeă, a-
căță ș-täl'è nă oae tră hătirea șoăricluî. U fripsiră, u micară
și s-feățiră fărtăți. 25

Apoea ș-lo oae țe-l' armase, o-adună năinte cu cărliglu
și aȑumse t-un loc, iu astäl'è un bubulic de-ațel' țe-adară
g'ilandră di băliȑi.

Cara s-cunuscură, l'-acăță vaca bubuliclu, si-l' tal'e oaea,
s-l'-u facă uspêț, că ș-nis va-l' facă viră buneăță. Picurarlu 30
s-mindul, că ș-co-ațea ș-fără de-ațea. O-acăță, u friipse, u
micară și s-feățiră fărtăți.

Ș-armase picurarlu mași cu cărliglu. Calea-calea, cîntîn-
dalui ș-imnîndalui, aȑumse tu nă hoară. Tu hoara țea s-fă-
țea nă sărbătoarea mare. Țe eră sărbătoarea țea? 35

Feata de-amiră aȑumse to-ani și tată-su il' ȑise s-u mărită.

— S-mi mărit, ȑise feata, ma nu va l'au di cît ațel țe vaî
poată s-mi facă, s-arîd. Și cari va se-acăță și nu va mi facă
s-arîd, să-l' șcortik'êȑ nă palmă.

Di tu mârđinea loclui se-adunară h'il' de-amirâți, ĝonî-a-lepți, ĝonî mușâți, unu ș-unu, diștepți, drăcuròși, ma viră nu putù s-u facă s-aridă. Ș-tora bătea timpina di trunduea loclu, să se-adună lumea.

5 Picurarlu, țe lucră trei anî di đile ș-amintă maș trei oi, țe, ș-ațeale li mică luplu, vine graflu, avđindalu cum bătea dăul'a, ntribă, țe s-h'ibă? Il' apîndisi virnu, că h'il'a amiră-lui va mârțare cu ligătura s-u facă s-aridă, că di nu, să-l' tal'e caplu a ĝonilui țe va s-acață.

10 Picurarlu s-mindu, să-ș caftă ș-nis căsmetea, că poate s-easă țivă. Țe știi? Lèpurle arsare d-ıu nu te-aștepți. Duse zburî ș-nis co-amirălu, că se-acață. Cıtu-l simnară tu tiftere și susk'iră grămăticlu nă oară :

— L'a-ți curățile ș-tine ĝone. Mași, că nu k'are lumea cu
15 ahtări ca tine, că k'irură aoà năparte ĝonî, nu ĝucăreale.

Picurarlu trapse de-aclò tu grădina featil'eı. Feata șidea pri balcone ș-nis tora prindea s-u facă s-aridă. G'ine ma picurarlu niți și ștea țivă drăcuriı. Feațe nis ndoi șicâți cu mına, l'i scoase limba, s-șuță, ma lu vrea să știbă feata di
20 șicâți di la hane. Nis ma multu nu și ștea și carı eră puțin curmât, s-tease. Atumțea somnul di nă oară vine și-l aplucuseaște. Dură vaı đıți, ca dipri lumea lantă.

Tr-oară aĝunde și șoăriclu cu bubuliclu aclò. Tora țe fac aești? Șoăriclu se-alină pri mer și arupea cıte un mer și-l
25 lo-arucă di g'òs a bubulicluı. Aestu, lo-acăță merlu și arucutındaluı, arucutındaluı, l'i lo-aduțeà-n gură și picurarlu l-mică tu somnu.

Feata amirăluı s-ținù cıtu s-ținu di arideare, ma tu sone, cara deade di plăscinı nă oară, s-lișină, di nu-l' si țineà
30 il'ile. Aride feata, di feata amirălu, di la amiră acățară s-aridă oămiñl'i a pălătil'eı, și di la aești lumea din afoară, că maș arıs și lișinare eră tu hoara tută. Atumțea troar trapse somnul mină di la picurăr ș-aestu unășună z-diștiptă ș-u viđu cum feata arideà di s-căhteà.

35 Tută lumea băĝă să grească: a lui s-h'ibă, cu nk'erduı. G'ine ma tut atumțea tricù pre-aclo un ĝone aleptu și cum amirăluı il' vineà greü, cum s-u da la picurăr, scoase zboră că taha feata o-arıse ĝonile-aleptu.

După multă ncăcare cu picurarlu, «ba, că Io o-ariș» unlu, «ba, că Io» alantu, amirălu angrică tră gônile-aleptu.

U lo ș-u ncrună cu el și măratlu di picurăr armase ca Sulta cu ucnălu, nveastă adrată ș-nibășată.

G'ine ma picurarlu ș-eră di mumă faptu. Nis nu li băgă 5
armatle m-pade di nă cale. Acșițe, cara ș-feațe zbor cu Som-
nul, Șoàriclu și Bubuliclu, o-aflară g'ine s-așteaptă ndoaouă
dile ninga.

— Tați, dîse Somnul, nu ț-u mică înima, că feata tut a ta
va s-h'ibă. 10

Cîndu gônle-aleptu viîne oara să s-culcă cu h'il'a de-amiră,
na-ț-ul somnul! Il lo pri gone di gușe și țî-l țînù pa-
sprăving'iți di ori pri somnu, di dîțeai, că țară di mortu l'
băgară. L-mină feata, l-pruscuk'l cu apă să z-dișteaptă, nis
bućum! Feata, țe s-adară, s-culcă ș-nisă ningă nis și durul. 15

Șoàriclu z-duțe ningă lăitlu gone și grîț! grîț! l'-arupe
zmeana, cămeașa și strănile. Apoea deadun cu bubuliclu il'
băgară peățile n-gură, tu față lo-aumsiră și-l feățiră tră ni-
videare.

To-apirită, cîndu-l veade nveasta-l' pri țe hale easte, ș-acățá 20
narea.

— Nu ț-o-aruşine, l'-fațe, va ti mică șoàriți'i di viü și nu
te-aduk'ești dip! Față-lae!

Anantă duă măratlu, ș-udă ocl'il' cu apă arate, lo erg'i di
ninsumnare, feațe omłu țe nu cama putù, ș-băgă cămeașe 25
și zmeane di mișine, ma n-cot! Cu șoàriclu ș-cu somnul va
te-acățî. Păți' ș-cama laea, țe ni tr-aspuneare nu easte.

Acșițe pătà măratlu dipriună, că pîn tu sone s-nărăi ami-
rălu ș-aduk'l c-aestă va h'ibă blăstēm di Dumniđă, că-l lo
pri gușe pri măratlu picurăr. De ațea l'-deade bārdecca a 30
gônulu-aleptu și u ncrună cu picurarlu.

Atumțea feățiră numtă di vasil'ățî și de-amirățî, ș-micară
și bîură lumea cu căcûla scoasă.

(Spus de Martul al Cionga, Călivele-Badralexî, Macedonia.)

112. Linăvoslu.

Țe viđùt și țe avđi't:

Erà nă oară țe nu ș-erà, vah' erà di se aspuneà.

Erà nă oară un om linăvòs. Di leane multă țe-veà, niți
5 s-mică nu micà. Aștiptà tute n-gurà ca virà pull'u orbu. Ș-
cum ninga? S-h'ibă micareà de-ațea țe alunică pri gărgălàn,
cà l'-angricà acămatluī și s-o-aroàmigă. Vaī đii: greața-lo-
cluī.

Avđi' amirălu că tu amirăril'a luī bineađă un om di pri
10 mansus, că țe bun aveà lumea di nîs? dimindă s-lu spîn-
đurà, z-da ibrete la duňauă, s-nu l'a ș-alți calea luī.

Lu ntribarà ninga nă oară oămîn'l'i amirăluī, cîndu lo-
aduțea la spînđurare, s-easte că se-acăță di lucru, s-nu lu
spînđurà. G'ine ma nîs, mină caplu ș-lă feațe semnu, că nu!
15 Z-dișcl'idă gura să zburască, il' fu leane ș-atumțea. Lo-ancu-
pară oămîn'l'i, l-băgară pri nă sazmă și haī! s-lu spînđurà.

Acłò iu-l duțea s-lu spînđurà tricură pri su casa unei a-
vute. Aestă tamàm ș-erà pri balcone. Cara viđù, că aduc un
om tra s-lu spînđurà, u curmă nila. Stătù ș-lă gri a oămînlor:

20 — Țe-adră oârfinlu di-l aduțeti la spînđurare?

— Țe s-aibă adrată, criștină, că-l linăvòs, cum no-are faptă
fisea, đisiră oămîn'l'i. L'-u leane și s-mică. Tute n-gurà le-aș-
teaptă. Ma nelo nu s-mină tră nă șil'e-lucru.

— Ș-tră leanea luī s-lu spînđarati, easte amărtie.

25 — E! criștină, nu știi țe soe di om linăvòs easte, de-ațea
grești acșițe. Aestu și s-mică l'-easte leane. Cari s-l'i poartă
și cari s-lu mătrică, că așteaptă n-gurà?

Ali avută l'i si feațe nilă di nîs și đise:

— Aduțeti-lu la mine. Am nă ambare di nuți și di puximazi.
30 las mică đua tută, că de-acłò, nu va scad io. Las h'ibă tră
sùflitlu a tată-ului, l'irtatlu, buneața estă.

Il' đi'siră oămîn'l'i a timbeluī țe urbare deade sti nîs, cum
avuta lo-ascăpă ca di pri h'ir di la spînđurare. Ș-lu ntribarà:

— Ai, țe đii! Ti duți, s-binedi ca viră cățel orbu, țită n-
35 gură?

Timbelu ș-mută ocl'il' citră la balcone și ntribă:

— Nuțle-s frimte? puximázle-s mul'ate?

Avuta nu c-avđi' g'ine și ntribă țe dîțe:

— Țe z-dică, nicuk'iră? Aestu nu ș-easte om; aestu ș-easte greața-loclu. Acși ș-acși, ntreabă, s-easte-că nușle suntu frimto și puximázle mul'ate. Nu veđl, c-ai s-fați c-un mamă n-gură?

Oărfină de-avută, țe mutreă s-l'i facă un bun, crucea ș- 5 feațe, avđindalu' ș-aestă:

— Am nis nu poate s-li fringă nușle și s-li moal'e puximázle? ntribă avuta.

Avđi, țe dîțe nicuk'ira estă, il' đisiră oămîn'l'i nîpòl. Lină-voslu, necă dișcl'ise gura z-grească, ma lă feațe semnu s-lo- 10 tragă la spindurare.

— E! đise ș-avuta, amirălu țe ursi s-lu spindură, niște minte ma multă vai aibă ca noi mul'erle.

Las să-și află, cumu ș-fațe. Vah' acșițe l'-fu scriata.

Ș-nîpòl oămîn'l'i lo-arcară din anùmirea și ndreptu-la spin- 15 đurare lo-adùsiră. Tră năh'âmătă di oară, ș-lă draclu curlu cu nis.

Ș-acșițe s-cură lumea di un timbèl.

Părămîò șteam, părămîò v-aspùș
Nu știu cum fečù, ma nu v-ariș.

20

(Spus de Mia-al Adam, din Avela, măritată la Vlaho-Clisura.)

113. Statu și vulpea.

Eră, țe nu ș-eră.

Eră nă oară ș-nă zămane, tu eta cîndu pùriclu s-aplică să ncàlică cămila, un om cu numa Statu. Tută-l' avearea țe-aveà, eră nă avîne. Casă no-aveà, durnà pr-îu ađundeà. Cîndu 25 s-cuțeà aùăle, măratlu ș-o-avea dor, că nu trițeà đură di la Dumniđăù, țe s-nu-l' se-arucă to-avîne, ba om, ba pravdă, ba zlape. Arucă-te àstândi, arucă-te mîne, nu ș-adunà la avîđmare niți gărnuț. Ș-cum s-fățeà, cu tută a lui avigl'are nu puteà s-acățà viră. 30

Țe s-facă, țe s-adară, acățà di bagă nă princă (păvidă), că nacă pîn tu sone creapă luplu și se-acățà furlu di pă-trule čoare.

Noaptea țeà, cari-ște cum, nă vulpe cum viîne noaptea s-mică aùă, ca cum ș-eră nvițată, se-acățà tu princă. Si scoală 35

Statu dimineata și ț-u veade cumbara, iu s-uhță nicurmăt.

— Ha! l'-fațe Statu, tine h'il furlu!

Și l'-u intră cu parlu na! că-ni micăși aua, na că-ni micăși aviina! Dădeă ca dipri gumăr. Mărata di vulpe apărui
5 s-lu pălăcărsească, s-nu da acșițe, că ș-nisă va-l' facă viră bun.

— A bre, om-om, ai nilă di mine și nu-ni me-agudeă acșițe că doare, că ș-fo va-ți fac viră g'ine.

— Ca țe g'ine, va-ni fați tine, nă vulpe?

— Nu di acșițe, că d-lu nu te-aștepți niscinte ori, de-acloțe
10 arsare lèpurle.

— E, spune, țe bun poți să-ni fați tine a nia?

— Cara s-mi l'ertî, io va s-ti fac đinire di vasil'è.

— Mare lucru tăxiși, di me-aspăr, că nu va-l adări.

— Ba, că va-l adăr, mași s-mi l'ertî.

15 Te-acși u l'irtă Statu.

Vulpea lu nviță țe s-facă tora. L-băgă di vindu aviina, ș-apoea parați l'adră ndoi lire, ndoi, miğiți și ndoi carturi di miğit. Apoea Mara si scoală și z-duțe la vasil'elu, s-lă caftă tăgarea, tra s-misură groși l' atel' mülți' al Statu. Nisă
20 ștea multe. Cindu s-u toarnă tăgarea, alăk'i di fundul di tăgare tute lirile cîte aveă.

— More, dișe vasil'elu cu mintea-l', aestu cari-ște cită aveare va s-aibă! Aestu va s-h'ibă cam-avut di mine!

Cara tricură niscinte dișe, nîpdi viine cumbara s-caftă tă-
25 garea, tra s-misură miğiți l' al Statu. L'-u deădiră și cindu s-o-aducă nîpdi, alăk'i ndoi miğiți di tăgare.

— More, mindul vasil'elu, aestu mplin di groși easte!

Ș-tut acșițe feațe ș-cu cãrturle di miğit. Vasil'elu l-băgă tu ocl'u, s-l' da feata nveastă, că ș-o-avù, că easte miliu-
30 nistru, și vru s-nu z-ducă avearea al'urea. Tr-aestă nis acl'imă vulpea și u ntribă, țe soe di om va l'h'ibă Statu, Mara noastră știți, ca țe-l' dișe. Lo-alăvdă, l-mută pină la Dumniđă. Tu minuta țe ncl'siră lucru și armase ca vulpea s-l' dișe al Statu, s-easte ca va să si nsoară. Aeste tute eră
35 murafeti, că Statu aestă ș-avină. Viine vulpea și-l' dișe, că biți lucru. Tora cum s-facă di țe-l' lipsită tră gambrò al Statu. Nis n-o aveă di cit strãnila dipri nis și țe strane? Arupte, cîtră nal'urea; l'eră frică, s-nu l'a hãbare vasil'elu, că easte partal, ș-carl s-lo-acăță tu prași, că no-are pindarã ș-că tute

suntu curcubete, i știută țe-l aștiptă. Bună ma vulpea eră ningă nis și-l' fâțeă inimă, s-nu-l' si bată dip peana di ocl'u, că nisă va li da tute cu h'erlu.

Nk'isiră dol'i s-l'a nveasta. Ağümsiră trîș ningă hoara vâ-silk'ască. Aclò, ningă un ar'ü si zburiră s-armînă Statu l-
5 ar'ü și vulpea să z-ducă năinte, s-l'-aducă strañe di gambrò di la vâsil'elu. Apoea vulpea, cara s-mul'è to-ariü, di s-feațe amol'ü: pâpùl'ü, trapse la casa vâsil'elul. Nisă frinđeă coaste ș-fâțeă năji să s-alină analtu la vâsil'elu:

— Cum s-me-alln pri halea țe h'iü io ? Nu mi ntribăți z-vă 10
aspün, țe pățim ?

Și vulpea, ne ună, ne doauă, lă crui nă mincună gurgul'u-toasă. Acșițe taha vineă viră optu-sute di cuscri și aclò lu vineă. cîntînda și aurlînda, lă ișiră furl'i n-cale; l-acățară calea, il' dispul'ară, alți-l' tal'ară și gônile viđü ș-păți, pînă 15 s-ascapă, faptu tiptile, cu niște strañe arupte, ca partâl.

Vâsil'elu, cari avđi, țe-aruşine pățiră tu vâsilia lui, il' vine greü și se-aspăreă s-nu s-nărăească điniraclu de-asparđe numta, ș-aištêl cum il' fați apoea ? De-ațeă l'-pârīgursi ș-lă đise, că nu-i țivă, că aeste suntu lucre țe s-fac, ma s-nu ș-u-20 mică inima.

Apoea scoase nă păreac'l'e di strañe vâsilk'ești, li deade a vûlpil'eî și le-aduse la Statu.

— Moree ! gri Statu, mare mălăgară fuși ? Cum feațiși di-l' ligăți ocl'il' ? 25

— Nu-i lücrulu a tăü, ma mutreă tora s-mi scoți cu fața curată.

Țüpătă-țüpătă ağümsiră la vâsil'elu. Lă băgară measa s-mică, că era-l' curmăți și nimîncăți. Tut mică gônile, și s-mutreă la strañe, ca om țe nu ș-aveă viđută altă oară ah-30 tare armată. Vulpea pri su measă ma-l' fâțeă semnu, s-nu s-mutrească, ma nis nu ș-aduk'à, cu tută călcătura, țe-l călcă pri cor.

Vâsiloaņa, țe-l' băgă oara, il' cüçură pre-agalea tu ureac'l'e a bărbatu-sui : 35

— Omlu aestu nu-nî lu l'a ocl'ul tră avüt ș-tră criscüt tu mușutêți. Nu-l mutrești, cum nu și-l' mută ocl'il' dipri strañe, canda prota oară si nviscù tu hrisăh'. S-nu h'ibă viră víftu ?

Mara aduk'i di nă oară, țe cură și cara Statu tut s-mutreă, cu tut seamnăle țe-l' fățeă, đise:

— Cuscără, s-nu u loați cari-ște cum, că điniraclu ș-mutreaște strănele. Am țe s-nu s-mutrească? Ahtări strane nis
6 nu li purtă necă đuă lălătoare, necă đuă de-aradă, ș-tora curbișanlu-și se-adară gambrò cu nise!

Văsil'elu și văsiloaňa s-mișcară de-arșine ș-tăcură. Aveă s-facă aoă năparte cu vulpea, nu șică! Aestă află căpak'e la tute.

10 E, neise! loară nveasta și k'insiră la pălătle a đonilui, țe no-aveă necă nă călivușcă. Statu tut o-aveă aspăreată huz-metea, că și ștea măratlu, că no-are niți lu s-l'i tragă, ni țe s-lă da s-mică, ma tută ilpiđa l'eră la vulpe. Năsă nacă-l' feată țivă mintea, că el nu-l' tăl'à caplu tră țivă.

15 Vulpea s-prifeațe, că z-đuțe să ndreagă și trapse năinte. Calea cite cupli di oi, cite turme di irg'ilăți, cite văcării as-tăl'à, s-turnă ș-lă đițeă:

— Mărațli ș-corg'il', mutriți g'ine, cari z-vă ntreabă oastea amiralui a cui suntu oile, eăpile, vătle aeste, se-aspunèți, că
20 suntu al Statu, òelnicu, că di nu, va vă li l'a și caplu va vă-l tal'e.

Picurarli, vălmațli și văcarli, oamiñi din afoară, țe prota oară videă tu loclu a lor ahită oaste, țe vrea k'ară, că vrea đică, cum li nvița vulpea?

25 Cuscărli s-òudiseă di ahintă avuțame al Statu, òelnicu.

Tu coadă s-apruk'ară di niște pălăți. Pălătle aeste eră ali lamăe. Tute eră di amălamă și de-asime.

Vulpea viñe ș-aoațe. Cit avđi lamăa, că òor xen calcă tu loclu a l'eï, strigă:

30 — Cari are doaă căpite, di cuteađă si-ni calcă loclu?

— Loclu vîrnă nu ț-ul calcă, gri vulpea, ma io vițina ta, țe mic nă cumată di pîne tu loclu a tău, viñu s-ță daū tu țire, că ask'ere greauă vine s-te-astingă.

Lamăa li umplu di frică di mincuna vûlpil'eï, cit di ini-
35 moasă eră nisă.

— Am țe s-mi fac tora?

— Țe s-ti fați? Intră tu puț pînă s-treacă furtuna estă, c-aestă ask'ere no-are tu minte si sta; ea vaî treacă și cari nu vaî veadă vîrnă, va ș-mutrească calea.

Lamna, aspăreată, fețe cum u nviță vulpea. Cît intră nisă, na-l' și cuscărli, că vinîră.

— Tora, lă dîse vulpea pre-agalea, adetea locuî u va, s-arcăm tuî cîte nă k'atră tu puț ș-apoea s-n-almă la pâlăte.

Ș-cu arcarea țe feățiră cuscărli cîte nă k'atră tu puț, mă- 5
rata di lamne deade cl'elie și nu dîse gîh!

Și acșite Statu ațel partalu, armase cu pâlăți cama mușate și di cît pâlătle a vasil'eluî. Ș-tute aeste mași cu șiritlik'a vûlpil'ei.

Nă duă, cara tricură ndoi anî, il' dîse vulpea al Statu. 10

— E gone, viduși cîte bunêți itî fecu? Tine, cara să ncl'id ocl'il' nă duă, cît va mi plîndi?

— Trei dîle ș-trei nopți, dîse Statu, pri un plîngu va staî, și trei anî di dîle va ti jilescu, că tine-nî fuși: ma di mumă, 15
ș-ma di soră.

Mara vru z-veadă, s-easte-că aeste sun grăire dit inimă. i mași din gură. Tr-ațea nă duă s-tease și s-fețe moartă. Bărbatlu qua țe eră-l avinare. Cîndu s-toarnă l'-dîte mul'are-sa.

— Bărbate, bărbate, duse mără(a di vulpe, il' deade dol'i 20
a prêftuluî.

— Ș-carî il' deade, la darăți să z-ducă, gri Statu. G'ine că n-ascăpăm di nisă.

Ș-apoea u lo di un cor s-o-arucă priste gardu, m-vale.

— Ba, dîse vulpea, aestă-ți fu plîngul și aestă-ți fu jalea 25
di trei anî țe vrea-nî fați? Așteaptă z-veđi, cum te-aspun la mul'are-ta, di țe pal'u soe h'il.

— Macă cu mintea țe ti duți, na! l'-dîse Statu și-l' aprease nă cumbură după cap. Mărata vulpe atumțea l'i ncl'ise ocl'il' 30
tră tona și fețe laea tic!

Ș-acșite vulpea murî de-ag'inealuî și-armase Statu cu pâlătle a lămnîl'ei ș-cu h'il'a di vasil'è nveastă. Aeste ș-tute, ș-erăm ș-îo acîd etc.

(Spue de Stamula al Cealera din Avela, Epir.)

114. Grădina cu meările de-amălamă:

Te vidût și te avđit? Ascultăți, si v-aspùn un părămiò bun.

Erà ună oară un amiră multu avđit și multu avût. Bùnile a lui, mărđine no-aveà. Afoară de-aestă, ț-aveà nă grădină, cum puține suntu tu lume, cît veade albul soare. Țe no-aveà acloțe? Di ițe s-căftăi. Poñi di tute sofle. Ț-aveà citră tu fundul di grădină un mer, semnu mare! mași meare de-amălamă ș-fățeà. Care li videà, li zilipseà, ca mul'are greauă. Ahtare mer ș-erà.

10 Cu tută aastă, amirălu tamàm di merlu aestu erà fărmaç, că di cîndu criscù merlu, no-apucă s-mică un mer. Le-aveà ș-nu li hărseà mărătlu, că triș cîndu s-cuțeà meările, vinea un zmeù și-l' çunà meările, mer cu mer dipri mer. Merlu ațel nu fățeà niți ma multu niți ma puțin di noauă meare.

15 Meările ațeale s-cuțeà, cîndu lă vineà k'irolu, ađi un, mine anantu, păimîne anantu, di cașe duă cite un.

Tamàm acățã un mer s-arușască și să s-hrisusească, cîndu amirălu s-priimnà prit grădină și-l vidù. Știł, acățarã s-l' cură bålile amirălu. Canda l'-fățeà cu ocl'ul merlu, acșițe 20 pãreà. Atumțea l'-curarã doauă lăcrinił amirălu, di sum đe-ana luł, ca doauă prune. Apoea uhtã dit frîndfile dit h'icate. Fiçorl'i a luł, ma-l vidurã, că lăcrimeađã și uhteađã, l'-tăl'e prit inimã canda nã coardã.

— Părinte, đisirã nișl, țe-l ațeà di tine? Țe dureare ț-arde 25 și-ți friđe inimã, tra s-versi lăcrinił și s-uhdèđi? No-ai loc cit prinde? nu te-ascultã lumea? te anğurã vîrã? țe-ți lipseaste? No-ai tute bûnile di sti loc? Țe ti fațe, s-nu ț-aridã buđa?

— Vru Dumniđãu di tute bûnile di sti loc le-am, ma cama g'ine nu mi ntribățl. Durearea mea, pènura di sti inimã nu 30 poate vîrã s-ni-u scoatã.

Ba! tatã, đise fiçorlu cama mare, ahîntã dureare și s-nu o-aspunl. Vał aspunl, că țe ni-u voł bana, macã s-nu pot s-ti vindic.

Apoea tot acși l'i s-angricarã amirălu ș-alanți doi h'il, se 35 aspunã, că de! citu s-h'ibã, lișureađã omlu, cîndu lu scoate foclu, cîndu nu-l ține s-h'arbã tu el nauntru!

Carî viđù amirălu, că fićor'î Ńin s-l-aspună, tra s-nu-l' cîr-tească cama multu, lă. đise :

— De, h'il' ! viděŃi merlu aestu ? di cîndu deade, nu s-are avđită om di fumeal'a noastră s-albă micată mer dipri nis. NiŃi gustul nu-l' cunoaŃtim. No-apucă să s-coacă Ńi noaptea 5 căipe s-faŃe merlu di pri pom. Ţe cură, un DumniđăŃu Ńtie.

— Tr-ah'i't madě, Ń-u miŃi lnima, mărăt tată, Ńi nu aspūni ? Val avegl'u astă seară s-lo-acăŃ furlu tu praŃi.

AcŃiŃe gri fićorlu aŃel mare, apoea, di cu đua Ń-Ńimse år-mate, Ń-aŃtearse apala, aŃtirnū sun mer Ńi z-băgă s-aveagl'e, 10 frătile a-něū. Tamăm eră oara, cîndu un mer tu noaptea Ńea Ńi s-cuŃeă dip di g'ine.

Aveagl'e fićorlu noaptea nidurnît, ninsumnăt cu apala scoasă, aŃteaptă z-veadă viră om, viră priĉe, viră pull'Ń că vine, Ńivă ! Ascăpiră z-veadă merlu, merlu pri pom. Loa s-15 âpiră. Cîtră tah'ină, cît l'a s-creapă đua, ea, Ńi-acăŃă nă ploae minută, dulŃe Ńi supŃire, cu un ca niđr, ca nêgură, că nu vi-deăi ntră tine. Ńi Ńe ploae Ńi Ńe nêgură vai đŃŃi ? MaŃi tin-deare, căŃcare Ńi somnu aduŃeă. Fićorlu-de-amiră di nă oară agirŃi Ńi durni, canda biū earbă di somnu ! Ună durnîtă nis, 20 na-l zmeūlu azbuirătōr, arupe merlu aŃel coptul Ńi o-aŃtearde de-aclō.

Cît fuđi zmeulu, s-trapŃe Ńi ploaea Ń-nêgura Ńi fićorlu de-amiră z-diŃtiptă. Cum z-diŃtiptă, mintea lui la mer il' fu. Li misură, li scoate optu. 25

S-cîrti nis Ńi si mvirină, ma n-cot, că nu putū s-aduk'ască Ńivă.

— Nu Ńi-aspuneăm io, h'il'lu-ni, il' đise amirălu, că n-cot Ńi-u dai !

AtumŃea vine miŃacă (nolġicanlu) Ńi-l' đise : 30

— Tată, bunu Ń-mare h'il, di zborlu a tăŃ viră oară nu iŃil, Ńivă putě nu-Ńi căftăi, Ń-tora vine oara s-Ńă caftu niŃte : s-me-alăŃi s-avegl'u Ń-lo nă seară.

— De ! h'il'u, nu putū frate-tu cama mare s-adară Ńivă, tine cum vai faŃi ? Ma s-nu-Ńi aspargu k'efea, dată-l di mine, 35 s-Ńă veđi căsmetea, videm Ńe pull' vai acăŃi !

Ń-nolġicanlu păŃi' ca frătile ma-mare. Avig'l'ě cît avig'l'ě Ńi n-coadă, to-apirită, păŃi' ca frate-su.

AtumŃea vine arada niĉlui.

Cara-l' cădù multu a tată-suí, «va me-alăși, va me-alăși, s-ni ved ș-io căsmetea», lo-alăsă amirălu.

Aestu eră foc. Nic, ma drac. Aduk'i nis, că niște cură
 5 aoațe, macă frați'i cîtră to-apirită u pat. Durni qua di si
 sătură di somnu ș-apoea duse s-aveagle. Acătă loclu și
 aștiptă. Pînă cîtră de-adoară, ne čipit di om i di price nu
 z-vidù. Cîtră n-dare, na c-apirnaște nă ca ploae ș-ca nêgură.
 Aduk'i fîdorlu c-aestă nu-î bună ș-acătă să-ș facă cruțea și
 s-ascuk'e n-sin, tra s-nu se-acată amaea di nis. Co-aestă nis
 10 putù s-avină somnul, țe tut lo-ațea divarliga. Triș atumțea,
 ea-l și zmeșlu s-aurni ca ornul pri merlu ațel de-amălamă.
 G'ine ma ș-u păți, că gonle-aleptu, ni ună, ni doauă, il lo
 la ocl'u și-l sădîtă pri dîditic, cîndu lo z-bagă mina pri merlu
 coptu de-amălamă. Ună goadă ș-aoă fac soți'i zmeșlu; fuđi
 15 a niđrihta.

Carî apiri g'ine, misură gonle-aleptu meările, veade, că nu
 lipseaste virnu. Arupe merlu coptu, l-bagă tu na tavlă de-
 asime ș-lo-aduțe la tată-su.

Aestu no-aveă iu s-lu bagă h'il'-su tr-ahtare guneată. Il
 20 bășe, il hărsi, lo-alăvdă ahîntu ș-altu ahîntu. Apoea lo ami-
 rălu un cuțut de-amălamă, tál'è merlu, lo-adrá ahîte filii,
 cîți inși eră și micară tuți cîte nă filie. Dulțeamea merlui.
 muscuvulsirea lui nu se-aspune. Tută pâlatea armase cu
 aňurizma di mer tră totna.

25 — Tată, đise niču, lucrulu adrăt di mine, nu i ntreg. Va
 mi l'aű dipă torlu a furlui z-ved, iu duse, di se-ascumse.

Tatăl, ca tată, nu vrea s-lo-alasă, s-nu pată țivă, ma carî
 s-angrică multu, lo-alăsă. Cu nis dűsiră și dol'i cama mărli.

S-loară niși sîndile-sîndile ș-ağűmsiră ningă un puț ahin-
 30 dűs. Pînă acłò aspuneă torlu, ma nclo nu. Aoă va h'ibă min-
 duiră el'. G'ine ma carî s-intră nauntru? Arucară șcurtița,
 il' cădù s-intră marle. L-băgară tu nă cușoră, il ligară cu
 nă fune și-l' deădiră cale tu puț. Cum ağumse cîtră tu mese
 di puț, acătă s-u mină funea și z-grească s-lu scoată. Ananți
 35 trăpsiră și lu scoăsiră, că-l vidură, că nu-l ține icl curdeaua.
 Să-l videai, cîndu iși tu duă, galbin ca țeara eră-l.

Arucară năpòl șcurtița, il' cădù, s-intră nolgicanlu.

— Stați, đise el, z-videti a cui đic gone! Io nu h'iu ca
 frate-ńu ma mare.

G'ine ma, alăvdărle mași fură di nis. Cit il băgară și bagă să zg'ilească și s-mină funea, s-lu scoată nafoară, că k'are, că moare! Scos afoară ș-aestu eră galbin, mortu ca din sun loc.

Niclu ne se-alăvdă, ne țivă, mași cit lă d'ise: 5

— Sărgliți-me nauntru și cîndu vai min funea, atumțea cama multu s-me-alăsăți citră ng'os și cîndu va u trag, atumțea s-trădêți cătră nafoară.

Aestu ș-eră gone, nu șică.

Gir-gir-gir! gir-gir-gir! fără să-l' si bată peana di ocl'u, 10
ağumse niclu pîn tu fundul di puț. Aclòțe țe s-l' i veadă ocl'il'? Pălăți-pălăți! Il' vine sùflitlu la loc, ș-feațe inimă ș-intră nauntru. Ș-păscù ocl'il' divarligha nă oară și-l' si loară ocl'il' di ahîntă mușuteață, țe videà! Dișcl'ise și intră t-un udă.

Țe z-veadă? Nă feată mușată ca luna, cuseà cu k'inare 15
dipriună, s-țã fugă mintea. Țã si păreà, că nu-l di mină, ma pîndă di pangu. Ahîntu minùt lucru!

— Bună-ți oara, feata mea, gri gònile-aleptu!

— G'ine viniși, gòne-aleptu, ma nu ti ntreb, cum di viniși, 20
aoațe?

— Cum vinù, cum nu vinù, feata mea, lucrulu a mel! Maș acșițe s-ni bfnèđi, nu-ni aspùnî: aoațe easte un zuzul, — om, drac, țe vai h'ibă nu știù,—țe vine di fură meările de-amălamă dit grădina a amirălu? Voi si-l' ved nășeamă fața, 25
tra s-ni misùr boea cu nis!

— Aestu-l zmeù, gòne-aleptu, ma treți tu udălu di didinde la sor-mea, s-ț-aspună.

Tu udălu di didinde țe să-l' veadă ocl'il'? Nă feată ca soarle ș-ma mușată. Șideà și mplăteà țerlu cu steàlile, s-lu veđi și s-nu pistipsești. că-l di minî di om. 30

Tut acșițe ș-aoà, și sora nolgicană ul pitricù tu udălu alantu, la sor-sa cama nică.

Nica tamàm țăseà to-arăzbòiù, că nu se avđi', cîndu dișcl'ise ușa gònile-aleptu. Mintea omluî k'are mutrîndaluî, cum țăseà nica, cu sufii sufii, loclu cu floare, țerlu cu soarle, 35
cu luna ș-cu steale, ș-amarea cu mărgăritare, cum maș nisă ștea s-țasă.

U ntribă, lu l'a pîne zmeùlu. Aestă acățã s-lăcrimeađã, cîndu-l viđù ahtare gone, cum vai k'arã. Ma naintea mutri

s-lu facă să s-toarnă, ma carî nu vrea iuvaşlîvâ gônile, l'aspuse, că zmeûlu doarme didinde ş-easte multu nărâit, că s-turnă lăvult âstândă di l-avinare.

Cît dişcl'ise uşa şi z-diştiptă zmeûlu.

- 5 Cîndu se-ancupară, frătîc, unlu cu gura, cu ûnglile ş-alantu cu coarda, să z-diinică ş-altă nu! Nu ştiû, cum il' vine di mină a h'il'luî-de-amiră şi cîndu l'-are ună, criş! l'i lu scoase caplu.

— Dă ninga nă oară, gri caplu di zmeû.

- 10 — Nă oară mi feaşe mu-mea, l'-u turnă gônile-aleptu.

Carî z-dădeâ doauă orî, anvîâ nîpòl zmeûlu. Veđî acşi easte la el'.

- 15 Cara biđi cu zmeûlu, tricû la feate şi li ntribă, cum di s-află aoaşe! Aspûsiră feătîle, cum nîse ş-eră trei feate de amiră, cum le-arăk'î şamiştròlle zmeûlu şi cum nu s-aştiptă putè s-le-ascapă vîrnă. Apoea l-băşară şi-l' đîsiră, că sclave a luî s-h'ibă, macă va, că nîse bunlu aestu va-l' lo-aibă tră cunuşteare pînă z-bîneađă.

- 20 Fiçorlu lă đise, s-l'a cađe ună, ţe va dit pälate şi aî s-lî scoată nafoară. Le-aduse la gura di fundul a puđlul. Băgă ună tu cuşoră şi trapse funea. Trăpsiră frađi' ş-u scoásiră şi cîndu brescu, feată! Eră cama marea.

— Aestă, đise niclu, marea s-h'ibă nveasta cama marluî frate.

- 25 Apoea arcară nîpòl cuşora şi işi feata nolđicană.

— Aestă, nolđicana, đise niclu, s-h'ibă nveasta nolđicanluî.

- Nîpòl arcară cuşora şi scoásiră şi feata ţea nica. Aestă eră semnu: cu soarle tu frîmte ş-cu luna tu k'eptu.

— Aestă, nica, gri nîs, s-h'ibă nveasta mea.

- 30 Ma măr'l'î frađi, vreî di ergu, vreî de-arşine, vreî di ţe niclu s-l'a ma muşata feata, ţe zburiră, ţe feađiră, că lo-alăsară tu puđ şi z-dûsiră acasă z-đică, că nişi il vătamară zmeûlu, că nişi le-ascăpară feătîle. S-nu ţivă di feătîle aspûn amirăluî, li băgară pri gurăt, s-no-aspună, pînă nu va s-toarnă niclu dit
35 lumea lantă.

Aşteaptă niclu, trađe funea, ţivă. Cu cît trăđeă funea, coahintu si sărgl'ă, că pin tu sone, u trapse tută. Aduk'î nîs, că l'-u gucară frađi'î. S-turnă tu pälate cîrtît, canda-l' fuđiră căpărle.

— Frați apoea, dîteă nis! ma lăi di dușmăni!

Țe z-dîc? Si mvirnă ahintu multu, cit nu plîndeă. Ma omlu cîndu-l' vine g'iderea, va s-u tragă. Ș-adună sùflitlu cu nis ș-feațe inimă și s-alăsă tu mîna-l Dumniđău.

Cum alăgă prit udăți, udă di udă, deade t-un loc, lu eră 5 doi birbêți, unlu laiu ș-alantu albu. Țe eră birbêți așți? Carî să ncălicăi pre-ațel albul, pînă s-ș-așterđi ocl'il', ti scutea tu lume; ma carî s-ti pindeă draclu să ncaliți pre-ațel lailu, te-ahînduseă tu lumea lantă di sum loc. Cu birbêți ațel' eră și-un cal cu perlu ca mătasea. Calu mași oase aveă 10 ntră nis, tra s-mică. A gônului aleptu l'i si feațe nilă di el, și-l' lo oăsile și-l' băgă earbă. Dî-ună oară dișcl'ise gura și gri calu, că eră cal cîntăt, cal cu gură:

— Si-ni binêđi, gone-aleptu, di bunlu țe-ni feațiși; cîndu va h'ii vîrnă-oară to-angusă mare, na un per di perăa mea, 15 s-lo-aprinđi și di nă oară aclò va me-aflu.

Apoea l'-aspuse calu ațel cîntăt, cu gură, că ma va s-easă tu lume, să ncălică pri birbeclu ațel albul, că si ncălicare pre-ațel lailu va s-află tu lumea din g'os. Acși pătă j-draclu.

Aestă aștiptă și gônile-aleptu. Birbêți șideă un ningă a-20 nantu. Gônile-aleptu lo să ncălică pri ațel albul, ma cum feațe cum adră, că l'-ascăpă çorlu și s-află n-calăr pre-ațel lailu. Pînă s-șă freți ocl'il', s-află tu lumea anantă! L'-u deade citră nelo ș-nis s-easă tu viră hoară. Calea-calea cum z-duțeă, astal'e nă feată. Aestă șideă singură pri un cuțur, susk'iră ș-25 plîndeă, că ti curmă nilă mare. A lui l'i si feațe nilă, cîndu u viđu, feată to-anl, mărtătoare, di fumeal'e bună, ca cum z-vidă dipri strănile a l'eî angl'igate tu hrisăh', și u ntribă, țe are? Țe plînde tră nilă?

— Am țe s-h'ibă, gone-aleptu? Acși ș-acși, după niscîndă, 30 oară, nă lamne va vîná s-mi mică. Apile li ține lamna și nu li sârgl'aște, pînă țe nu-ș mică tăinea n-đuă, cite un om. Astănđi viñe arada mea.

— Nu te-aspere, feata mea, dîse gônile-aleptu, pînă binêđ io ș-aștearde-ți lăcriñle. 35

A feătil'eî il' viñe inima puți'n la loc.

Pînă z-vîná lamna, gônile ș-băgă caplu pri đinucl'ul a feătil'eî, s-lu caftă. Curmăt eră, ninsumnăt eră, l-fură somnul di nă cale. Na tu oara țeă, lu deade cap ș-lamna. Ea s-hărisi

că tu loc di un vai mică doi. Ali feată apîrîi să-l' bată inima tic-tic! di frică și lăcrînele acățară să-l' cură ca dit doauă fîntineale dintr-ocli. Nă lăcrimă cădû pri frîmtea gônîlî-aleptu și di nă oară z-diștiptă și viđû lamna, că vine. O-alăsă di
5 s-apruk'è, ma cît lo z-dișcl'idă gura, ună l'-are co-apala n-cap și năparte l'il' lu scoase.

— Dă ninga nă oară, gri pingîna.

— Nă oară mi feațe mu-mea, l' u turnă fiçorlu.

Feata ș-mul'è mîna tu sînde și-ș alăsă urmă pri păltărlu
10 a gônîlî aleptu, tra să-l cunoască tu oară anang'e. Cîtu ș-lă draclu curlu di lamne, plăscînîră cl'èile, z-dișcl'isîră gûrile di ape ș-acățară àpile s-arupă, s cură și z-gurleaqđă, di-ți văzeà urècl'ile.

Gônîle-aleptu de-acloțe trapse n-hoară la nă moașe și-l'
15 căftă nă scafă co-apă, că-l' eră seate.

— Apă ș-k'etre, đise mușica. Noi trá apa țea, nă k'îrêm fumeal'a ș-tine cațî apă. Macă ț-u seate, du-te j-beà, macă ț-u țîne curdeaoa, di la lamne.

Il' đise fiçorlu, că lamna muri, că ariurle si zgrumă di
20 apă multă, nîsă a l'ei! Atumțea fiçorlu l'a pođlu cu zorea și-l bea pîn tu fundu. Aurlă moașa, vărvi, blăstimă, ma cari o-avđà?

Moașa si duse s-lu scoală l-amirălu, că țe si-l' bea apa. Atumțea aveà g'iză mare, cari furà apa di la virnă. Vine
25 moașa, ma țe z-veadă? Feata amirălu vie. Avde ș-nîsă că de-alih'a lamna u vătămă un gone-aleptu și că àpile de-aoà nculeà nu va h'ibă țînote tu cl'ae. S-hărisî maea și-l' părû arăû di blăsteàmile țe deade. Ș-tora sîngură si ncăcà.

La amirălu se-aveà adunată lume, că merlu se-arcăi nu
30 cădeà m-pade. Țe eră? Băgă zbor amirălu, c-ațel țe feațe bunlu aestu, z-vîná să-l' da h'il'i-sa nveastă și tuți aleptîl', tuți gôn'l'i ș-tuți mușat'l'i prindeà s-treacă pri la pâlăte, tra si-l' veadă h'il'i-sa, s-cunoască, cari easte gônîle-aleptu. Tri-cură tuți și feata nu cunuscû virnă. Atumțea mușica, țu-
35 pătă-țupătă gri, că ș-la nîsă acasă easte un gone, un aleptu, țe-l' biu apa cu zorea. Să-l' grească ș-alîl', ursî amirălu tu minută. Cîndu viñîră să-l' grească di l-amirălu, il' cuțea aestu un somnu adîncòs, cum nu poți s-țu bađl cu mintea. Ma naintea nu vrea să z-ducă, ma cari se-angricară

multu, că va viîi, nu s-fațe, duse. Feata, ună viđută și-l cunuscù. L-turnă cu plătărlle și-l' viđù ș-urma di palmă țe-l' feațe cu sîndile ali lamăe.

— Aestu-îl gri ea.

— Maca-î aestu, a lui s-h'îi, feata mea! gri amirălu. 5

Cîndu-l' đic a lui, tră nsurare, lă đite, el, că-î ligăt cu altă. L-aspuse apoea țe cură, d-îu vine, a cui fiđor easte și tute cîte are faptă ș-cîte are pățită.

— Mași un lucru voi di la voi: si-nî dați trei uțră mplîi cu apă și trei birbèți mări, tra s-mi scoată vùtur'l'i din đe-10 ană pri lumea nantă.

— Aestă-î țivă, dip, đise amirălu și-l' deade.

Agîrșîi s-aspun. Cîndu fiđorlu s-turnă di la lamăe, tricù prin đeană. Aclò eră un pom analtu și pri pom un cuibăr di vulturi. Tu cuibăr eră pul'l'i di vulturi. Pul'l'i dit cuibăr 15 țiură și z-dipiră, canda j-viceă moartea cu ocl'il'. Țe eră? ună nîpîrtică lae s-angărlimă pri pom, să-l' mică. Gîdnile-aleptu nu k'are oară, ma trađe apala și-l' l'a caplu a nîpîrticăl'ei Muma pul'l'or din niđr, cum azbuiră, cît viđù om la cuibar-l'i, s-aurnî ca curșumea s-lu di nică. G'ine ma, di nă oară pul'l'i 20 șuirară și-l' đî'siră, s-nu-l' facă țivă, că el l-ascăpă bana.

— Bre! đise vùturulu, tine țe-nî adrășî bunlu aestu, caftă țe vrei, că va ți-u fac. Di cîndu h'îu nu viđùl fumeal'e ntr-ocli, nu hărsîi nîșî di ponda di nîpîrtică aestă.

— S-poți s-mi scuteari pri lumea nantă, easte sîngurlu lu-25 cru țe caftu, gri fiđorlu.

— Greū lucru, ma s-fațe.

Apoea l'-căftă trei utri cu apă și trei birbèți mări, s-aibă micare și biutură pri cale. L'-aduse fiđorlu și li ncărcă pri vultur. Il' đise vùturulu: 30

— Cîndu vai đic «cra!», să-nî dai carne, cîndu vai đic «pi», să-nî dai apă.

Zbuirîndalul, zbuirîndalul, ađumsiră aproape di loc. Ar-mase puț'n di tot. Carnea s-aveă bițită. «Cra» fațe vùturulu. Fiđorlu tal'e nă bucă di la nis și-l' da. Fațe puț'n ma nclo 35 «cra!» nîpîi vùturulu. Tal'e nă bucă și di la đorlu anantu și l'-u da. Cîmulinda, cîmulinda vùturulu, ađumsiră pri loc, tu lume. L-dipune vùturulu pri gone-aleptu și cîndu mutreaște, țe si-l' veadă ocl'il'? Tut sînde. L'-aspune aleptul țe cură.

A vulturluî l'i si feațe nilă. Tra s-l'i țină s'ndjile, lo-aunde c-o ascuk'ât, ș-tu oară s'ndjile stătù și fiçorlu z-vindică.

Apoea z-dispărțiră, vulturlu s-ahîndusî tu lumea nantă și fiçorlu-de-amiră armase pri lume.

- 5 Calea-calea așumse la nă fucurină. La fucurină nu eră virnu. Viră picurăr vai aprease foclu ș-apoea va ș-trapsee cu turma to-altu loc. Aclò ș-aduse aminte nis di lăeața frațlor, cum lo-alăsară tu puț. Ș-aduse aminte și di perlu di cal. Lu scoase și-l aprease puțin și di nă oară s-avdî nă trun-
- 10 duire și un troput di cal. Eră calu cu perlu ca mătasea, cîntăt ș-cu gură :

— Doamne, țe ursești, gri calu.

Fiçorlu, ș-freacă ocl'il', z-veadă: vis easte ? nu-l arid ocl'il'? Viđù, că-i cal ca tuți cal'i; viđù că nu-l arideă ocl'il'. Il' đise :

- 15 — Tu minuta estă s-me-aduți în hoară-nî.

Ună đică, ncălică și calu tease peănilu tu vimtu și di nă cale n-hoară-l' se-află.

Tamam eră đua cîndu prindeă să s-mărită feata țeă nica cu soarle tu frimte ș-cu luna tu k'eptu. Ea vrea s-mărită cu

20 frățile ațel marle a đoniluî-aleptu. S-feațe ncrunarea și cum easte data locluî, scoăsiră nveasta n-cor, s-tragă corlu. Cara gucă nisă, lo s-tragă caplu di cor și gambrolu. Niclu viđù și nu putù s-cam-aravdă :

- Tute ca tute, đise nis, ma estă nu s-mică ! S-arsă scafa !
- 25 pîn aoă ș-ma nelo nu !

Troară aprinde perlu di cal, și ncălică arolbul, u zmulđe apala și ca vimtu si nh'umuseaște și-l' l'a caplu a frati-suî. Apoea nividut s-feațe.

Tută lumea s-čurtuî [čirtuî] di nă cale. Șișțimară mare s-

30 feațe și virnu nu ștea țe z-đică. Plîmse amirălu, z-dipiră amiroaňa, ca niși țe nu vrea !

S-agirșască foclu a fiçorluî mare, vrură să nsoară nolgi-canlu. Ma ș-aestu li plintă, că : i-l' da nica nveastă, i nu să nsoară dip.

- 35 Tată-su, s-nu-l' frîngă inima. c-armase unu ș-tut la părinți, nu đise: nu ! U vrea ș-el nica cama di mărle tră noră. Loară s-acață aloăturle, ndreăpsiră tră numtă, și nîpòl viîne oara li ncrunare și scoătirea nveastăl'eî în cor. Trapsee corlu nveasta și-l' viîne arada ș-a gambrolu. Cît lo z-vîină

nă oară divarliga și na ț-ul niclu, cu calu azbuirător, il' feațe cum ș-a frati-sul ma mare. Țe z-vă dîc? jalea și dipirarea părinților mărđine no-avea. Să ncl'ise amirălu, tu strane di jale, n-casă, sărgl'i barba pîn di brîn și cu meșl'i nu ișă. Nu vrea el z-da ocl'i cu loclu, iu s-feațe semnul ș-nișanea di la 5 Dumniđău. Sîngura lui părigurie eră mași feata ța nica, tră cari s-feațiră tute seamnăle aeste. Carî agîrși puțin foclu a fielorlor, acăță să s-mintuească la g'inea feațil'eî. Il' zburî' tră măritare și nisă laea nu vrea s-avdă :

— Un vrui' io, tată amiră, ș-ațel, macă nu s-turnă pînă 10 tora și de-aoațe și nclo nu va s-toarnă. Apoea nu ni-u vidîi căsmetea mea di cătrane j-di milane di doauă ori cu goîi ca soarle?

G'ine ma amirălu l'-intră aridă, ca să s-mărită. să-ș facă arada, cum easte unđită. S-nu-l' aspargă hrisusita [inimă] 15 a amirăluî dîse feata :

— Mași atumțea va s-mi mărit mine, cîndu va s-află un gone, țe s-ni facă nă armată cu țerlu mplin di steale, cu loclu mplin di floare ș-co-amarea cu mărgăritare, țe s-poată să ncapă tu nă alună. 20

Vai dîți, că țe băgă ahtare k'adica feata? Se-aspîn, că țe. Ea, cîndu z-dispărți', di niclu h'il'u de-amiră, nu lo țivă di la zmeulu, di cit maș aluna co-armata di dînă. Țe eră aestă armată? nă fustane minută ca pînđa di pangu. Pri fustane eră lucrată cu aclu ș-cu cundil'lu di mîna l'eî țerlu cu steale, loclu mplin cu 25 floare ș-amarea cu mărgăritare. Aluna estă, feata, tu oara cari vrea s-intră tu cușoră, l'-u deade a nicluî și-l' dîse s-u țină g'ine, că va-l' lipsească vîră đua. Ș-tora cara muriră dol'i h'il' de-amiră, țe-ș dîse nisă: Altu gone tră mine nu fațe! Băgă k'adica estă ma multu s-armîna nimărtată. 30

Amirălu scoase zbor, că nica cu soarle tu frimte ș-cu luna tu k'eptu easte tră mărtare. Carî vai poată s-l'-aducă nă armată, țe să ncapă tu nă alună și s-aibă țerlu mplin cu steale, loclu mplin cu floare ș-amarea cu mărgăritare, ațel va u nk'ir- 35 dăsească.

S-urdinară goîi, h'il' de-amirăți, goîi-alepți, cu nil'ile, ma vîră nu putu s-aducă țe căftă feata. Triș în coadă ș-aduse aminte și gônile-aleptu de-aluna dată di feată. S-pusputeaște n-sin, lucru tră đudie! O-află aluna. Fuga pri calu azbuiră-

tòr s-ameàstică ș-nis prit h'il'i di domni mări și di amiràți. Nis aveà strane de-aradă și calu păreà viră pal'u-cal arfînds și cîndu-l viđură mărli s-afireà di nis, ca di lepră. Il șupără și-l' điteà el' :

5 — Tuți z-duc, si duțe ș-arînoslu la feata cu soarle tu frimte și cu luna tu k'èptu. Si știți, că feata, cum va-l veadă, vai k'arà tră nis !

Aeste tră șupèr ș-tră peză li điteà.

G'ine ma cît ađumse și feata-l cunuscù.

10 — Poți tine s-ni adări dimîndata, đise ea.

— Știü ș-io? đise gônile, s-mutrescu, z-ved, poate că u ti h'isescu.

Scoate apoea luna și l'-u da. Cîndu trađe armata, țe z-veadă ? Ți-loa ocl'il'.

15 — A ta s-h'ibă, gri ș-amirălu.

Apoea, cara s-feațe numta, după numtă s-aștirnù measă amirărească. La measă băgeră s-aspună tuți cîte un părămiò. Carî aspùsiră tuți, viñe arada ș-a gôniluî aleptu. Aestu părămiòe nu ștea ș-acățã di ș-aspuse bana luî, cum erà un h'il'ü
20 de-amiră, cum avigl'è merlu cu meàrile de-amàlamă, cum s-lo după zmeü, cum vătămă zmeülu, cum armase tu puț, cum căđù tu lumea lantă și tute pîn tu coadă, fără se-alasă țiva și tu sone đise :

— Ș-tora, macă vreți să știți, care easte ațel gðne aleptu,
25 nvițãți, că h'iü io ș-amirălu ni-easte tată.

Sărgl'iră apoea, z-bășară cu amirălu și s-argîrșiră tute făr-mățile. Apoea dipuse amirălu dipri scamnu și se-alnă h'il'-su.

— Aclò eràm ș-io și cîndu amirălu ațel noülu mpărțã doare, ađungînda la mine, mi ntribă :

30 — Tine, criștine, nu pari đit loclu aestu.

— De, đis io, io h'iü đit Turk'ie, de-Avelă, ma avđiî, că s-fațe numtă mare și viñü z-ved, tra s-am se-aspùn la cusurini ș-la soe.

Mi ntribă amirălu, țe s-ni da s-adùc a voauă, tră aduțeare
35 aminte ?

— De! đisü io, cîte nă păreacl'e di țărùh' aroșe, carî si-ni daî, arăü nu vai fați.

Și el mărätlu, țe nu-ni deade ? Țărùh', brîne, călțãvete, că-

čule, di tute bŭnile. G'ine ma, cît aĝumșu la Barbèri, Iuha 7
sărgl'iră cîn'î și arape unlu una, arape alantu alantă, armăș
cu mînle goale.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

115. GONE-ALEPTU ARĂNDŌS.

Eră, ți nu ș-eră. 5

Eră un-oară un amirău, cari eră multu avđăt tu k'iroŭlu
ațel. El aveă trei fičori. Dol'i ma mări eră multu mușățî, ma
niclu eră arăndŏs.

Fičor'î, ca fičori de-amirățî, ș-aveă udălu cașe-un, iu ș-dur-
nă. Amirălu vrea cama multu pi ațel' dol'i cama mări și-l' 10
mutreă multu g'ine: lă dideă mîncare cama bună, l'i nvișteă
cu strașe ma mușate și udăile a lor eră cama nviscute ș-
cama mușate. A niclu' il' dideă tut ți eră cama urăt și udae
lui eră murdară. Noaptea tu udăile aților mărlor ardeă gaz,
eară tu udae niclu' ardeă nă cîndilă nică, ți cu de-ag'ia 15
[mizia] luînă ca dipi mortu.

Alst amirău ș-aveă n-grădină un mer, care fățea nișcinte
mere multu mușate de-amălamă Di la un k'irđu și coa ami-
răulu nu aveă mîncată niți un mer, că tamam cît crișteă
nh'amă și vineă un puil'ŭ, di li mîncă. 20

Nă duă fičorlu ațel niclu duse la tată-su și-l' căftă izăne,
ca s-lu vătămă, ma tată-su l'-dise:

— Arupe-ți-u, arănoase! ahtare ca tine va-l vătămă!

Alantu an căftă izăne marle fičor, ca s-lu vătămă și ami-
răulu il' dede. Cît s-duse el tru grădină, nu tricŭ multu 25
k'irđu și-l acăță somnul. Așl, puil'lu vine, mîncă mērele și
fuđi. El nu duk'î țivă.

Tut așl fețe și ațel nijlucanlu și tut așl, ca frate-su păță.

Anlu alantu căftă eară izăne ațel niclu și după multe ari-
gēl, il' dede. Fičorlu ș-lo nă tufek'e, nă turtă caldă și nă 30
ploșcă cu vin și si duse-n grădină. După țe mîncă și biđ
vinlu ah'urh'î s-l-o acață somnul. El, ca s-nu doarmă, lo un
rug, și s-culcă pi el, așl că ma loă s-doarmă, lu sk'ină ruglu
și s-diștiptă.

Nu tricŭ oară multă și vine ș-puil'lu. Fičorlu avđă vreavă 35

pi pom și mutrindalul, anđări puil'lu. Il lo la ocl'u cu tu-fek'a, ca s-lu vătămă, ma cara-l viđu ahăt mușăt, il' fu nîlă. De-ațea se-alnă anarga pe-anarga sti pom și-l acăță di coadă. Puil'lu si zbatù cu putere, ascăpă, azbură și fičorlu armase
5 cu coada tu mină.

Ti aestă el eră nărăit și foc, că nu putù s-lo-acăță.

Amirăūlu duse n-grădină și viđu, că mèrile suntu tute și s-hărisi multu. Seara, arănoslu scoase coada puil'lui și u puse pi measă, ș-ațea-l' luină tută oda.

10 Fraț'i alul, viđindalul aistă luină, s-dùsiră la tatăl a lor și s-plîmsiră, cum a lor lă de gaz cama puțin ș-arănoslu ma multu. Tată-su hăbare no-aveă. Năs ș-tora-l' dede ca tute đflile. Vru ș-amirăūlu s-veadă sibepea. Mutri și ca de-alih'a, oda luțea di luină.

15 Il' gri dimneața tată-su, lu ntribă sibepea și fičorlu spuse tot.

Amirăūlu, carl avđă ași, đise, că puil'lu aistu este al ah-tare amirăū și nă este multu dușmă.

— Fur-că-i ași, đise arănoslu, va s-mi duc la amirăūlu dușmă și nu va s-mi tornu pînă nu va s-aduc puil'lu viū
20 După nă lungă cale, astăl'è un om mult auș. S-cunuscù de-aproape cu aușlu și-l' spuse ți aveă dipi minte s-facă. Aușlu lu nviță, cum lipsește ta s-facă și-l' đise, că va s-l'i da mină de-ağutòr și nu va s-dispartă di năs, pînă cîndu nu va-ș bitisească, ți-ș băgă cu mintea.

25 Seara ağımsiră tu căsăbăūlu, lu șideă amirăūlu dușmă. Năși durniră lă nă hane aproape di casa amirăūlui. Noaptea lu nviță aușlu pi gòne, cum s-facă. Il' đise, că puil'lu este t-ună căfase ș-căfasea-l' spîndurată di dureclu ditu k'oșe.

— Tine, l'-đise aușlu, s-nu l'ai puil'lu cu tută căfase, ma
30 s-arak' mași puil'lu singur și s-fuđi.

Fičorlu intră p-iu lu nviță aușlu, ma vru s-lu l'a cu tută căfase, de-ațea că eră căfasea multu ma mușată ca puil'lu. G'ine ma, cit băgă mină pi căfase ș-aistă ah'urh'i să strigă, că ș-eră căfase cîntată. Ișără huzmik'arl'i, ț-ul acățară ș-
35 ț-ul dūsiră l-amirăū.

Lu ntribă amirăūlu, ți vru s-facă? Đise năs:

— Mine gòne mi cl'amă și frica nu știū ți turlie este. Tri-cul pe-ația și cum viđul puil'lu aistu cu căfasea ahîntu mu-

șată, vruî s-li l'aû și de-ația nu va s-fug pînă s-nu-îî dați pull'lu aistu.

Amirăulu ș-o-avù, că vah' glar este. De-ațea să scapă di năs ăl' dîse :

— A tău s-h'ibă pull'lu, fur-că va s-poți s-l'ai cînl'i al a- 5 mirău Laîu.

Aestu amirău aveà niște cînl'i, și no-apruk'à virnu și ștea, că nu va s-poată s-l'-aducă.

Ficòrlu s-ligă s-l'-aducă cînl'i. Apoea s-duse la aușlu și-l' spuse, și cură. Aușlu îl' dîse s-h'ibă cu inimă, și s-nu easă 10 di zborlu a lui, că năs va s-u facă.

Imnară, imnară și agûmsiră tu căsăbăulu ațilûl amirău. Aușlu lu nviță pi ficòr s-l'a mașl cînl'i și pi șingire mină s-nu bagă, că va s-pată cum păță cu pull'lu. G'ine ma năs minte di ficòr : Ma viđù, că cînl'i părea arănòșl și șingirile 15 erà mașl mărgăritări, vru s-l'i l'a cu tut șingire și fețe vreavă mare, ași că avđără și lo-acățară.

Lo-adûsiră n-fața amirăului Laîu ș-aistu lu ntribá :

— Cum putù s-facă ahtare lucru ?

— A nîa gone-îl' dîc, frică di virnu no-am, tricûl pe-ația 20 și cum viđùl cînl'i aștî, băgâl mirak'e și vruî să-l' l'aû și nu fug de-aoațe pînă s-nu-l' l'aû.

Amirăulu Laîu mintui, că k'irût este, macă grește așite. Se-ascapă di năs ăl' dîse :

— Fur-că tine ești ahtare gòne, du-te la amirăulu Aròș 25 să-l' l'ai calu ațel azburătorlu și atumțea ș-cînl'i a tăi s-h'ibă.

Ficòrlu vine l'-auș, cu nărle frimte și-l' spuse, și cură. Aușlu, om cu mintea ntreagă, nu lo-aspărè și nu lu ncăcè, ma lu nviță s-ascultă. G'ine ma și l'-amirăulu aistu ficòrlu s-purtă tut ca ficòr și păță cum păță și la alantă amirățl. 30

Se-ascapă di năs amirăulu Aròș ăl' dîse :

— Maș atumțea va ț-ul daû calu, cîndu va s-adùți Mușata-Locluî.

Ficòrlu mvirinăt ăl' spuse aușlui, țe tih'isi.

Aușlu năpòl lu nviță cum s-facă, și-l' spuse să s-ducă la 35 nă fintină, lu vînea Mușata-Locluî di să scăldă. Lu nviță să sta ascumtu pînă cîndu va s-acată să se-aspeală ș-atumțea s-aràk', dîse aușlu, dî-ună-oară taslu, săpunea și k'èptinle.

Ea va z-g'ină după tine ca minăr și va ti plăcărsească multu să-l' li dai, ma tine s-nu fați așițe.

Așițe fețe fičorlu și Mușata-Locluī s-țineā di nīs ca minarlu. O-aduse l-amirāūlu Aròș și cara viqū, c-aestu este
5 gōne-aleptu, ți fațe, ți spune, il' dede calu cu tut frin dit tutā inima.

Tut așițe l'i si dèdirā și cīnl'i di amirāūlu Lau și tut așițe și pul'lu.

Apoea nās, cu tut cā-l țineā amirārațl'i la nāși, nu vru s-
10 armīnā și trapse acasā-l' :

— Ș-īo escu h'il'ū de-amirāū, dīse nīs, și lipsește si-nī ved părințil'.

Imnarā cāt imnarā și aqūmsirā la loclu iu s-aveā adunată cu aușlu. Atumțea dīse aușlu :

15 — E! h'il'ū, pīn-ația fum de-adūn. Ti nvițāi și te-ascāpāi di multe, de-aoā nculeā s-ti avegl'i singur s-nu pați țivā ; dișcl'ide-ți ocl'il' ș-fā.

Fičorlu s-aplicā di-l' bāșe mīna, plīmse nāh'amtā și s-dispārtā de-aușlu ațel.

20 Imnā, imnā ș-aqumse tu loclu a lui. Il lo somnul și s-culcā s-doarmā puțin. Nāinte sā s-culcā, puse sāpunea, frīnlu, șingirlu și cāfasea t-unā groapā și s-culcā pi ele. Cā lucrile aiste erā așițe fapte, cā ma ascāpā, s-turnā la loclu a lor ș-cu nīse fuđeā și Mușata-Locluī, calu, cīnl'i și pul'lu.

25 Nu tricū oarā multā și tricurā pe-aclò frațl'i a lui cu oaste. El' s-turnā di l-avinare. Cīt ul viqurā, lā vine multā nārāire ; ma multu cīndu viqurā c-aveā ningā nīs și pul'lu, calu, cīnl'i și Mușata-Locluī. El' bāgarā și-l tāl'arā bucāți-bucāți.

Ti tih'a lui, tricū pe-aclò aușlu. Aistu nu-l' erā calea pi
30 ația, ma vru s-veadā, s-nu-l' si tih'isească țivā a gōnilui-a-leptu. Cīt il viqū, dīse :

— Di ți mindueām, no-ascāpā.

Dup-ațeā adunā bucāțele, bucatā cu bucatā, lā turnā apā-
vie și lu ang'iā. Cīt ang'iā, gri :

35 — Multu durnīl ! greū somnu durnīl !

— Ți durnīși, mārāte, cā tine erāi tāl'āt bucāți-bucāți ! Am iu-ți sīntu pul'lu, calu, cīnl'i ș-Mușata-Locluī ?

Mutrește fičorlu, no-aflā țivā.

— Căfasea, șingirlu, frinlu, săpunea cu taslu și k'aptinle le-ai?

Mutrește fiçorul tu groapă, le-află acupirite cu timbarea-l'. Timbarea, cara erà vlek'e [vecl'e] nu u mină virnu din loc și lùcrile armàsiră acloțe. 5

— Aide, dîse aușlu, s-lă ișăm ninte și cum va s-lă spunî lùcrile aiste, pull'lu, cînl'i, calu ș-Mușata-Locluî va să g'ină nî-pòl la tine.

Ași și fețe și eară s-turnară lùcrile la năs. Și ncălică apoea pi cal și troară si duse acasă. 10

Tut tu ațea duă l'i mpărțà pàrințil' tă suflit, că nășî pi-stipseà, c-are moartă, ma nu s-turnă ținți anî di dîle. Cîndu l-viçurà, n-loc să mpartă tă suflit, acățarà s-facà numta lui cu Mușata-Locluî.

Ș-apoea gdnile l'i spuse a tată-suî tute cîte-l' si fêțiră, cum 15 fețe cu pull'lu, cu cînl'i, cu calu, cu Mușata-Locluî, cum s-turnă acasă, cum il fêțiră bucățî-bucățî și cum eară ang'iă și-ș vine acasă.

Tată-su atumțea s-dipuse dipi scamnu și-l băgà năs s-dumnească ș-fur-că. nu muri, bineadă nica. 20

Frațl'i a lui atumțea țe s-facà, că lă erà frică, s-nu lă facà cum il' fêțiră. G'ine-ma el fu om cu suflit bun, il' l'irtă și-l' țînù pi ningă năs.

(Spus de Spira Dimoane, din Ohrida, Albania.)

116. H'il'lu di oarfin și pàrmăteftul.

Ți ș-irà, ma nu ș-irà. 25

Irà unoară un bărbàt și ună mul'are, oarfînî ș-cu multă fumeal'e. Cu mizia puteà s-l'i hărnească, cîndo, na, Dumniçà lă da nica un fiçòr.

A treea seară, cîndo s-fațe puguniclu, vine la nîși un pàrmăteftu. Nu cunuscà virnu tu hoara țea, că atumțea z-duțea 30 ti prota oară, ma oaspe vecl'u aveà pri tatăl a fiçorulî. Te-ațea trapse la nis cît ti nă seară. Seara micarà și-l flipsiră g'ine, apoea tuți din casà z-băgară z-doarmă. L'-acățà somnul tuți, mași pàrmăteftul nu vru ta z-doarmă și vru s-avdă, ți tih'e va-l scrià mirile a fiçorulî, că atumțea irà a treea seară. 35

Şidû pãrmãteftul discipltãt pînã ca tu şãsile di noapte, cîndo, ea-le şî trelle mire. Nise tora acãţarã si zburascã ti tih'a fîcõrluî.

Cama marea đise :

5 — Ioũ đic, cã aistu fîcõr z-bîneadã şai-đãđi di anî şî s-h'ibã oarfin ca tatã-su.

— Nu-l g'ine aşi, đise nolgicana, ma g'ine z-bîneadã trei-đãđi şî s-h'ibã avût.

— Nu s-faţe, ni unã, ne-alantã, strigã nica, Aistu om va
10 z-bîneadã multu şî va sã nk'irdãseascã tutã avearea aiscũl, pãrmãteftu.

Aşi armase, cum gri nica, cã tõtina, cum điţe nica, aţea s-faţe.

Fuđirã mîrile ş-pãrmãteftul cãđũ pri mare minduire.

15 — Cum, işi đise nis cu mintea, un ahtare fîcõr di oarfin, un om ţi no-are s-micã pîne, si-nî si facã nicuk'ir pi avearea mea, ţi o-am amintatã ahîđi anî cu ocl'i cripãđi? Stãi, cã ţi va-l' fac mine.

Si scoalã tah'inã ş-lã điţe a pãrinţilor a fîcõrluî :

20 — Va vã caftu ţivã, ma s-nu-nî turnãđi zborlu anãpuda.

— Ţi-l aţea? grea!

— Ea ţi: Aistu fîcõr ţi ni-l deade Dumniđãũ, cara s-h'ibã cu puteare, si-nî lu dađi a nia ti h'il'u.

— S-ţ-ul dãm, đisirã pãrinţil'. Vru Dumniđã, de-avøm noi
25 un jar di fumeal'e.

Il lo pãrmãteftul şî fuđi cu nis. Inşl din hoarã şî ađumse dupã nih'am di oarã tu nã pãdure. Cîť intrã tu pãdure şî-l đise a fîcõrluî :

— Ascãptã tora, h'il'u di cine, z-veđi cum va ni nk'irdã-
30 sesõi tine avearea mea.

Il lo apoaea şî-l spinđurã di un ãrbure ş-lo-alãsã aclõ. Nãclu, car-armase singur, acãţã s-plingã, s-plingã, sã z-disicã. Ti tih'a luî treaţe pe-aclõ nã ursã. Aistã aveã fitatã şî-l' Ţineã pull'i tu pãdurea Ţea. Ursa cîť ul viđũ fîcõrlu, il' fu
35 nilã di nis, — cã aşi irã scriatã, ta s-nu k'arã fîcõrlu —, il lo cu nisã, şî-l hãrneã deadũn cu pull'i di ursã.

Ađumse fîcõrlu mare, ca di 12 de-anî şî dit guva li ursã nu aveã inşitã. Unã quã, niscînđi avinãđõri di urse, nu scîũ cum feãţirã, ş-u duk'irã guva, lu doarme. Te-aţea nişl av-i-

g'ară, cîndo nu iră ursă aclò, apoaea intrară tu guvă ș-loară puil'i di ursă cu tut fiçòr. Ma cîndo-l viçură aistu om gol și z-bîneaqă deadùn cu puil'i di ursă, multu s-çudusiră.

Lu ntribară.

— Cum ti cl'amă tine, bre fiçòr? 5

— Ursopl'u.

— Am d-îu esçi?

— Di la ursă.

Alte zboară nu și scîià. Ti tute alte țî lu ntribà nis dîțeà : di la ursă. Il loară apoaea, lu nviscură cu strane și-l dūsiră 10 la un minăstîr di pi mîntile de-aproape de-aclò. Călùgăr'l'i il criscură ca fumeal'e a lor.

Nu treațe multu k'irò și tut ațelu-șî pãrmăteftu, țe-aveà lăsată fiçòrlu im pădure tricù pi l-ațel |minăstîr și șiçù z-doarmă ună noapte aclò. Nis ul viçù fiçòrlu, ma d-îu să-l 15 cunoască și niți că-l' trițeà pit minte vîrnăoară c-ațel fiçòr va s-ascăpă dim pădure. Videà mași, că tuți călùgăr'l'i il' grea Ursopl'u.

— No-are altă numă aistu fiçòr, ntribă pãrmăteftul? Că-țe tuți il' dîțeți Ursopl'u? 20

— Aistu fiçòr, il' dîsiră călùgăr'l'i, no-are altă numă. Nis-cînți avinătòri lo-aflară im pădure tu guva ali urse, ș-lo-adūsiră la noi. Te-ațea l'-dîțem Ursopl'u.

Pãrmăteftul il' pãli peana. Tora nis acăk'isi, că aistu iră naclu țî lo-alăsă spinçurăt tu pădure. 25

— Lele, nipîrtică țî mi mică, iș dîse nis cu mintea; dere ali'h'a că aistu fiçòr va nk'irdăsească tutiputa mea; ma stăi, că eară nu va lo-alàs arihate.

Dua lantă pãrmăteftul lă dîse a călùgărlor:

— Nu-nî lu dați a nîa aistu fiçòr, ta si-nî lu fac h'il'u? 30

— Ț-ul dăm, dîsiră niși.

Il l'a pãrmăteftul și fuçe di la minăstire. Cîț feațîră ndao a ș-çîçoare ma nclo, pãrmăteftul il' dîse a fiçòrlu:

— Tora va s-adăr ună carte și va ț-u daũ, s-u duți acasă, ta să scîbă, că vîn, că mine va s-armîn nica puțî'n. 35

Șade apoaea pãrmăteftul, adară nă carte și scrie nauntru i ură mul'are-saî: cîtu z-vînă fiçòrlu cu cartea s-lu vătămăți, u s-ç-lu fațiți bucăți, țî s-no-armînă niți un os di nis.

și ar

L'-u da cartea la fiçòr și-l pitreațe acasă. Fiçòrlu acłò İu
imnà, aflà un cãlugãr multu nvițat.

— İu ti duți ași fiçòr ?

— Ea, mi pitricù domnu-ñu c-unã carte, ta z-daũ hãbare
5 acasã cã vine.

— Nu-ñi daı cartea, s-u ved ?

U lo cãlũgãrlu cartea, u dișcl'ise ș-o-aleapse tutã. Apoaea
s-toarnã citrã fiçòr și-l' dıte :

— Ți-l cartea istã ? Tine ți porți moartea n-sin, corbe ! Ea
10 ș-ea ți scrie to-aistã carte. Ma stãl, cã nu va te-alàs ași.

Arupe cãlũgãrlu cartea țea și scrie altã carte și dıte :

«Aistu fiçòr s-lo-apruk'ãți multu g'ine și s-l'i dați h'il'i-mea
ti nveastã.»

U bagã fiçòrlu cartea n-gepe și z-duțe acasã la pãrmãteftul
15 și mul'are-sa, cum scriã bãrba-su—al'eı il' si pãreã cã bãrba-
su scriã—fețe. Lo h'il'i-sa ș-u ncurunã cu fiçòrlu. Pãrmãtef-
tul șideã tora cu inima arihate, cã-l' si pãreã, cã ascãpã di
fiçòr. Șidũ nica cıt șidũ tu xeane și z-duse acasã hãriðs.
İnșirã s-lo-asçaptã mul'are-sa, h'il'a cu tutã soe. Dupã ți
20 z-bãșarã și z-g'inuirã, pãrmãteftul l'i ntribã :

— E ! cum trițeti aoa ?

— Multu g'ine, multu g'ine, ma virtòs cu dınirle, țe-aflãși
ti featã.

— Ți dınire ? caı dınire ? strigã pãrmãteftul și arsãrı ca
25 mușcãt di vırnu șarpe

— Cum caı dınire ? Dınirle ți-l pitricuși cu cartea.

Și-l' spũsirã și cartea scriatã di cãlugru. Pãrmãteftul duk'i,
cã l'-o-alãxirã și focu s-fețe di inate, ma nu aveã ți s-facã.
Nu lã dıse țivã ațilòr de-acasã, niți a dınirluı, ma dupã
30 ndao dıle dıse, cã va s-facã nã mare beare. Nãrse la oı
taha s-aleagã vırã birbèc gras, ta s-tal'e și lã dıse a picu-
rarlor :

— Ațel ți va z-vinã mine dimneața, ta z-vã caftã vırnu
birbèc, s-lu vãtãmãți fãrã altu zbor.

35 S-turnã acasã și-l' dıse a dınirluı :

— Mine s-ti duți cama di dimneața s-l'ai di la oı birbeclu,
ți lã dıșũ İoũ a picurarlor, s-lo-aduți ti beare.

— Mi duc, dıse fiçòrlu, fãrã s-l'i treacã prit minte vırã
lãeața. Vine s-ãpirã și fiçòrlu no-aveã sã si scoalã Nãrse

soacăr-sa s-lu dişçaptă şi-l viđù iu durnà cu nveasta di guşe ahîţ g'ine, că-l' fu arăū, s-l'-aspargă dulţeamea sòmnuului.

— Ai, đise nîsă, s-nu-l dişçeptu şi s-pitrèc h'il'ŭ-nu.

Aşi feaşe. Z-duşe h'il'lu a pãrmãtèftului la oi şi picurar'i cîtu-l viđurã, cum l-aveà đisă pãrmãtèftul, il vătãmarã. 5

Si sculã şi pãrmãtèftul ditu somnu şi ntribã mul'are-sa :

— Z-duse đinirle la oi ?

— Nu! đise mul'area, că durnà, te-aşeà nu vruî s-lu dişçeptu, ma pitricùl h'il'-nu.

— Ţe-ai faptã, vătãmatã di Dumniđã ? Duse! ni-l vătãmarã 10 fiçorlu.

— Cumu, ntribã mul'area ?

Cum si-l' spunã pãrmãtèftul ? Ma cum s-nu-l' spunã earã ? Stãtù şi-l' spuse unã cite unã tute, cum avđi' mirile, cum vru s-lu k'arã nîclu, cum nîpdi lo-aflã ş-tute pe-aradã. 15

Atumşea mul'are-sa s-toarnã şi-l' đife :

— E! bãrbate, Ţi-i scriatã, aşeà va s-facã. Cîtu z-da omlu, nu poate, s-u scoatã n-cap. Aşi fu tih'a, aşi va s-arminã. Ma, tora Ţe armasim firã fiçor, ai s-nã-l avèm đinirle ca fiçorlu a nostru şi s-nu nã bãgãm contrã cu Dumniđã, ta s-nu 20 nã k'arã!

Cum đise mul'area, aşi ş-feaşe.

(Spus de Sia ali Hareme în etate de 54 ani, Cruşova.)

117. Fiçorlu cu perl'i de-amălamă.

Irã, Ţi nu ş-irã. Irã nã oarã un fiçor, tinir ş-muşat, ma fără pãrinţi şi ahîntu oarfin, că no-aveà pine s-micã. T-unã đua, 25 cum innè pit nã pãdure greao, veade un Arãp, anviscùt cu k'el', agru şi care micã carne di om. Araplu viđîndalui fiçorlu, il' vine foamea şi si ndrifeà s-lu micã. Ma ninte vru sa scibã, cari irã şi d-ŭ vineà.

Fiçorlu il' spuse tute dèrturle şi pãŢirle a lui, ca cum ş-30 mureà di foame di marea lui urfaie.

Ca ti cudiè Araplu nu-l micã, il' vine nilã şi-l l'irtã pi fiçor. Apoaèa-l lo la pãlatea lui şi-l feaşe huzmik'ar şi-l' deade s-micã pine firmintatã cu cînuse.

Fiçorlu irã multu lucrãtor, ti aşeà dupã niscînte đile di 35

la vinirea lui, Araplu l'-deade tute cl'eile di daũ-spã-đate di udãl a pãlãtil'ei a lui și-l' đise, ca s-li dișcl'idã tute udãile, maș ațea di dausprãđate s-nu-o dișcl'idã. Fičorlu, dupã ț dișcl'ise 11, ș-bãtea caplu, s-aflã, cã-țe ațea di 12 s-n-o dișcl'idã ș-pi nisã. Fičorlu nu cama putũ s-aravdã, șuțã cl'aea ș-u dișcl'ise; cĩndo ț z-veadã? Nõlgica di udae irã nã fin-tinã, pr-lu curã apã de-amãlamã. Dicara fičorlu no-aveã hãbare de-aistã, bãgã đeađitlu n-apã, mea di-nã-oarã đeađitlu l'i si nveasce cu amãlamã. Ți ș-cum s-facã s-nu-l veadã A-10 raplu? Dupã multã mintuire ș-leagã đeađitlu și đite cã-l doare.

Araplu lu ntreabã :

— Cal te-agudi ?

— Measa, đise fičorlu.

15 — Cã-țe lo-agudișl fičorlu, measã, ntribã Araplu ?

— Nu-l agudił mine, gri aistã, ma-l agudi ușa.

Araplu ușe di ușe, pĩn ađumse la ușa di udae daũsprã-đate. Aistã-l' đise, cum easte luguria. Fičorlu aspãreat spuse și el driptatea, di fricã. Araplu di foc, tu minuta țea, lo-20 arãk'asce pi fičor și-l h'iđe cu caplu n-apa de-amãlamã, cã-l si feãurã tuł per'l'i hrisusił, de-amãlamã.

— Altã oarã, cara s-eșl di zborlu a neũ, gri araplu, sã scĩl, cã ti mic.

Fičorlu șapte-optu l'i si duțea.

25 T-unã đua Araplu fuđl di la pãlate și alãsã a fičorlui cl'eile. Fičorlu earã, canda-l pinđea vĩrnu, cara dișcl'ise tute udãile dișcl'ișe și ațea di daũ-sprãđate. Ma tora nu minti apa. Mutri aclo și aflã un cal. Calu micã oase. Fičorlu lo oãsile și-l' bãgã earbã s-micã.

30 — Ti bunlu aistu, fičor-mușãt, caftã-nĩ țl vrei, cã va s-țl daũ, gri calu.

— Țl s-țã caftu? S-putearił s-mi dułl la pãrinł, cã am aňl di cĩndo nu-l' viđũl.

— Bagã-nĩ șaoa și scãriłle și aide ncãlicã, đise calu, cã 35 nu-l oarã ti ascriptare. S-vĩneari Araplu di viũ va s-ti micã.

Lo fičorlu țl putũ, ncãlicã pi calu-cu-peane și fuđl, s-nu n-ađungã.

Araplu di diparte lu ș-irã, avđi, și cu mare-alãgare vine acasã. Caftã fičor, — no-are ! caftã cal, — no-are ! Si nh'umusi

după niși. Cit-cit s-l-ağungă. S-turnă fiçorlu și mutri citră năpòl. Viđù, că irà multu aproape și-l' dîse a calu, că greù o-aù.

Araplu se-aproak'e.

— Nu te-aspase, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a di 5 ndreapta și scoate taslu cu untulemnul și arucă-l după tine.

Fiçorlu feațe ași și cit căđù m-pade untu-lemnul, s-feațe nă baltă dip mare. Araplu cu tut-aistă, cara irà virtòs gone, u tricù cu lișureață și eară alăgă și s-apruk'è s-l-ağungă.

— Nu te-aspase, gri calu, ma bagă mîna tu ureacl'a mea 10 stîngă și scoate niște k'eapțînl'i ș-arucă-l' după tine.

Fiçorlu arucă k'apțînl'i și s-feațe tu minută nă pădure ahîț stufoasă, țî niți un pull'ù nu putea s-azboară pit nisă. Araplu cu guneața lui u tricù și eară după niși s-l-ağungă. Cit lo s-tindă mîna Araplu pi fiçòr, aistu arucă din oară 15 din coadă sarea, care s-feațe niște sk'iul dip k'ipitòșl și nțăpătòșl.

Araplu, cu tut că-l' si feațiră cîçoarle mași sinđe, tricù și avină-avină, l-ağunđe nîpòl și tinde mîna s-l'-acață. Ma din noară loclu z-dișcl'ise și fiçorlu cu tut cal s-h'ipsiră nuntru. 20 Patruđățl di dîle și patru-đățl di noțfl nu z-bătù Araplu dit ațel loc, ascîptîndalu, s-easă, ma n-cot. Di aistă, viđù, țî nu viđù și tru mărđine, ș-o-arupse Araplu de-acloțe.

Cîtu z-viđură ascăpățl di Arap, inșiră tu lume. Atumțea calu dîse a fiçorlu: 25

— Pină tora fum de-adùn. Tora lipseasce s-nă dispărțl'm; Ca s-nu ti scîbă lumea caî esci, alasă-țl strănile de-amălamă pi mine și cîndo va s-mi vrel mine și strănile, țîne perlu aistu di coadă și s-lo-ahulesci, că mine di-nă-oară va s-me- 30 aflu tu loclu ațel.

Fiçorlu z-dispărțl'. Ma carl aveà perl'i di amălamă, și ni-vrîndalu s-lu cunoască vîrnu, băgă un pîntic în cap și caî il videà, il' strigă: k'eleș, k'eleș!

După multă alăgare, aoà și aclò, fiçorlu a nostru deade di un preftu nîlăòs și intră ca huzmik'ar, s-pască pătîle. 35 Aistu preftu aveà nă grădină mare multu și-n viținată cu pâlătea unùl amiră. Cîndo-l' si păreà a fiçorlu, că nu-l veade vîrnu, ahuleà perlu di coadă, acl'imà calu, si nviscà cu strănile de-amălamă, ncălică și u priimnă tută grădina.

Feata țea ma nica amirălu' il viđù di pit firida di pălau și după ți s-ădusi di ahtă mușuteață, fș băgă tu minte s-lu l'a ti bărbăt.

Vine oara ți amirălu si-ș mărită trelle feate. Ti ațeă dize că tuți oamiál'i din amirăril'a lui, s-treacă pi ningă pălate și pi ațel ți va s-agudească feata cu un mer, si-l l'a bărbăt.

Tuți tricură și daule feate cama mări ș-aleapsiră cite un h'il'ũ de-amiră, ma țea ma nica no-aleapse virnu, că nu tricù fičorlu cu perli de-amălamă, ți-l vrea nısă.

10 Amirălu dize s-treacă nica nă oara, ta s-aleagă și nica Tricură, ma di aistă oară iră și fičorlu a nostru, ți-l' strigă tuți k'eleş. Nica nitricùt g'ine și feata nică amirălu' amină merlu ș-lo-agudì n-cap.

— Oh! dize fičorlu, ți mi doare! ți-ni ță feču Io, un om 15 oarfin și k'eleş.

Il' dize feata că ași lo-aleapse ti bărbăt.

Amirălu s-nărăi multu ti ahtare aleădire, ti ațeă o-azguni di la pălate.

Nu tricù multu și amirălu lindiđi' și urg'i. Tuți ciți vatri 20 ntribă, il' dısiră, că, maș cari s-mică carne di cal ți azboară. va z-vindică.

Amirălu cl'imă doil'i mări și-l' pitricù s-l'-aducă carne di cal azburătòr. El', după alăgare multă, nu putură s-află și s-turnară acasă cu mınle goale.

25 Dınirle ațel ma niclu avđi' ș-nis ti lingoarea socru-sui, ti ațeă ș-cl'imă calu și-l' spuse ți cură. Calu aistu fără multă greață, l'-află. Fičorlu aduse carnea acasă, apoaea lo altă bucată di tar și acăță să strigă prit hoară:

— Carne di ocl'i, carne di ocl'i di cal azburătòr!

30 Dınirli, cari avđiră, z-dूसiră s-acumpără, ma el lă dize, că n-o vinde cu prađi, ma cara z-vor s-l'i da calu a lor ațel cama bunlu.

Vrură nu vrură, feățiră cum gri și cu alăvdare narsiră l-amirălu cu carne, ți lă si păreă, că-l di cal azburătòr. A-35 mirălu mică ș-tu loc să z-vindică, s-feațe cam-arăũ.

Dınirle ma nic pitricù mul'are-sa la pălate cu carnea di cal azburătòr. Ma nintea, huzmik'arl'i nu vrea ta s-o-alasă și s-o-aproak'e, că ași aveă zbor di la amirălu, ma după multă ariğae, o-apruk'ară și z-duse analtu. Il' deade a tatu-

11 s-mică carne di cal azburătòr și di unoară il' viniră cl'il', dișcl'ise și viđù luinã.

Amirãlu, ódusit multu, ntribã feata, si-l' spunã, d-lu aflã isã carnea, cîndu dol điniri góni și avđiți multu nu puturã -aflã? Atumțea h'il'i-sa spuse tute, cã bãrba-su o-aduse și 5 poea spuse, carl' easte aistu și ti gone avđi't și putùt easte.

Amirãlu viđù nidriptatea și duk'i, cã nica fu cama știuta, ã nu nutri omlu tu mușuteață, ma tu guneată ș-tu minte i de-ațea u l'irtã și dipuse dipi scamnu și bãgã đinir-su :ama niclu și pe-alanți dol cama mãri, ti-l' deãdirã di micã 10 :arne di tar, il' bãgã s-pascã pãtile, cã ași lã lipseã.

Pãrmib' s-ciãm, pãrmibu spus
nu sciũ disi lo v-ar'iș.

(Cules de d. N. Bațaria, Crușova, Macedonia.)

118 Araplu.

Tu vecl'ul k'irò irã un amirã și-unã amirãroaãe. El' aveã 15 mași un fiçdr-mușat. Aistu amirã erã mult gone și avđit in tute pãrțile, ma și nu puținã nioaspiți aveã. El' muntreã cum di cum s-lu k'arã. Ma Dumniđã nu lo-alãsã, ca s-k'arã di mînã di om, cã-l' pitricù nã lingoare greao și dupã ti đicũ puțin, trapse tu lumea lantã. 20

Nioãspiți'l' l'-aflarã oara, ca s-alinã el' pi scamnu. Dupã moartea lui, azgunirã dit pãlate amiroaãa cu tut fiçdr și s-fetirã el' amirãți. Amiroaãa lo fiçorlu di mînã și acãțã s-fugã citrã iu-l' loa ocl'il'! Seara ađũmsirã t-unã pãdure ndi-satã. Avea ntunicatã și el' nu sciã, lu z-ducã. 25

— Ti s-fațim? Iu s-nã duțim, đise amiroaãa nvirinată, cum z-durãm to-aistã pãdure, noi nvițãți cu tute bũnile ș-cu tute mușutele? Va nã micã agriãle. Aí s-immãm nica puțin și Dumniđãũ s-nã h'ibã ađutòr.

Ah'urh'irã s-immã co-ahulirea pit pãdure. Nu sciã citrã lu 30 z-ducã, calea nu z-videã; di multe ori ș-écuteã virtòs cã-pitle tu ntunearic di arburí. Ma, dupã ti imnarã multã oarã, amiroaãa vede dinãinte unã luinã.

— Este virnã casã i cãlivã, strigã nisã cu harao. Nu va s-k'irèm. 35

Viderea istă lă dede inimă. Cu tute că iră căpăiți, cur
măți, el' agumsiră ti oară la loclu di lu inșă luina. Ac:
iră ună pälăte multu mare și mușată. Amiroaňa și fičorl.
acățară să strigă și s-asună, ca s-easă vîrnu om di nuntru
5 ma vîrnă boațe nu s-avdă.

— Bre! đisiră el', to-ahtare mare pälăte s-no-albă oamiñi'

Intrără nuntru, tățeare mare. Dișcl'isiră cu arada tute ô-
dile, ma om nu z-videă. Ți vedeă? Mași lucre scumpe, tute
de-amălămă și di vămāde, ma vîrnu suflit viū nu bâteă.
10 Z-dipùsiră n-țilăr. Cîndo imnă pitu ntunearic, avđiră, că dit
un loc ascumtòs inșă ca zg'icuri și plînguri di om. Z-dùsiră
după boațe și viđură un arăp ligăt.

— Ți esci ația, il' gri amiroaňa?

— Mi ligă Si-l'-creapă-numa, đise el.

15 Il dizligară și inșiră năfoară. Puțin cite puțin acățară să
z-vor amiroaňa cu Araplu. Și zburiră să s-l'a doll'i. Ma cum
s-ascapă di fičdr? Ș-u băgară, s-facă ițe s-facă, și s-lu k'ară.
Aflară ună mincună. Amirăroaňa s-fețe că-l lîndită greao
și-l' đise a h'il'-suī, că mași atumțea va z-vîndică, cari s-l'-
20 aducă apă dit paradis.

Fičorlu, cari u vrea multu măsa, ascultă și duse s-aducă,
că el nu scîă, că tute suntu, ta s-lu k'ară.

Pi cale află nă đină. Aestă eră Nercurea.

— Iu ti duți fičdr, ntreabă ea?

25 — Tu paradis, ta s-l'au apă ti mamă-mea, că nu poate.

— Ti duți la moarte, fičdr, c-aclò ș-este nă lamie, ți duă
ș-noapte șade cu gura dișcl'isă.

— Nu-ni dai nă minte, ți s-fac?

— Du-te ma nclo la sor-mea Vlnirea, că ea va ți spună,
30 ți s-fați.

Fičorlu narse la lantă đină și-l' spuse, că-l pitricù sor-sa,
si-l' da nă minte, ți s-facă.

Vlnirea l'-deade doi fičdrī de-a l'eī și-l pitricù s-l'a apă cu
nis dit paradis.

35 Agumsiră după multă alăgare și intrără tu paradis. Pa-
rădislu ca paradis, cu tute mușutețe, ma fičorlu nu l'-imnă
mintea la mușuteți; el ș-căftă cum di cum s-fură ndao k'cute
di apă. Ningă gura di fîntînă șideă lamna cu gura dișcl'isă,
di ti loa frica, cîndu mutreăi. Atumțea fičdr'l'i di đină loară

arucară pi nisă țară di moarte și lamna durnî tu minută
nu putù s-l'i duk'ască. Loară și nividùți s-fétiră de-a-
ò, că lă erà s-nupo z-disçaptă și-l' mică.

Cîndu viđù araplu cu amiroaňa, că ascăpă cu bană fiçorlu,
năiriră nicama multu și-ș zburiră, ca s-lu pitreacă a daoa oară. 5

Ași, după țî amiroaňa biù apa dit paradis, đîțe, că-l cama
'ine, ma tut nu va să scoală, nu va să s-facă sînătoasă,
ara s-nu mică dao mere dit paradis.

— S-țã aduc și mere, đise fiçorlu.

Tut așa ca ma ninte, narse cu fiçorl'i di đină tu paradis. 10
Lamna durnă sum aumbra merlul. H'il'i di đină l'-arucară
ară apă di moarte și ea durnî. S-alinară apoea, adunară
ite mere vrură și fuga. Cu alagă multă. Z-disçaptă lamna,
lùmîră mèrile și află că lipsescu. S-h'umuseasce după nișil',
na el' aveà tricută semnul ali lamne, că nu putù s-l'-acațã. 15

Z-đuse fiçorlu cu mèrile la mă-sa. Di aistă, Araplu nu
putù s-aravđã cit il viđù că vine viù, ma scoate coarda,
să-l' tal'e caplu. Fiçorlu l'-đise:

— Tal'e-mi, fure-că vrei s-mi tal', ma după țî mi tal', bu-
cãtle s-le-aduți t-un sac, saclu aistu s-lu ncarți pi un cal și 20
s-lu sãlăg'esci calu, iu z-va, să nargă. Mași aistu bun voi
di tine.

— G'ine, đise Araplu, așa s-h'ibă și dîndalul ună cu coarda,
năparte arsări caplu a fiçorlul.

Lo apoea truplu, il diñicã bucățî-bucățî, adunã bucățle 25
t-un sac și lu ncărcă saclu pi cal. Fețe ca cum l'-aveà đisă
fiçorlu.

Calu lo calea năinte și imnă-imnă, l'-u dede cîtră la đine.
Aiste, cum viđură, cunuscură, că este truplu a fiçorlul. Loară
tute bucățle ș-li ndrèpsiră bucată ningă bucată, cum lă erà 30
loclu. Apoea nisele aruvinară [pruscuk'iră] bucățle cu apă-
di-bană și s-alăk'iră, cum ș-iră ma ninte. După țî băgară
un mer cîntăt și discîntăt, tu gura fiçorlul, aistu nvið. Lă
spuse nis cum păți și cum il' tal'è caplu cîñile de-Arăp;
tută mintuirea lui eră cum si scoată ahtea pi Araplu și pi 35
mă-sa. Aistă l'-ardeà inima; foclu aistu ș-aveà.

Il' dede buna đină nă flueară și lu nvițã așa:

— Na! aistă flueară di la maea Vîñirea. Ea scoate ahtare
boate, că tuți ciți avdu, lișină ș-cad im pade. Fă-te tiptile și

du-te lă pälătea lor s-u bați flueara. El' atumțea va s-lișină și va s-cadă ca morți și tine va lă fați, și va z-vreă.

Fičorlu ași fețe. Si nviscù tu străne di orbu și z-duse la pälăte, iu lo-asçıptară nuntru. Acăță z-bată cu flueara. Di
5 boățea l'eï, Araplu ș-mă-sa lișinară și cădură m-pade ca morți. Di un-oră fičorlu, l'a hoarda [coarda] și-l' tal'e caplu al Arap. Di vreavă amiroaňa z-disçıptă.

— Mi veđi, đise fičorlu, ioű escu h'il'lu a tăű, și vreał s-mi k'erı ș-mi pitrițeal la k'irire. Viűű, ca s-ță discumpur tute
10 cıte nı-ał faptă.

Vru z-đică țivă mă-sa, ma fičorlu hirști! ună cu coarda și l-i'mpărți' caplu di trup.

Apoaea, vor z-đică lumea, că fičorlu s-turnă eară tu loclu a tată-suł și-l' azgunı tuți amirați'i alantı dipi scamnu cu
25 ęunățielu a luł, și nıpđi s-alină pi scamnul dumnescu de-amiră și dumnl tu loclu a tată-suł, ma aistă caı u scıe, s-u spună.

Ioű ahıt scıiű, ahıt spuș.

(Cules din Bitolia, Macedonia.)

119. Feata di čelnic.

20 Eră, țe nu ș-eră, carı s-nu eră nu se-aspuneă.

Eră nă oară un čelnic multu avűt; no-aveă iu s-l'i bagă paraz'i. El aveă un h'il'ű ș-ună h'il'e. Cara tricù di vristă, il' viűe să s-facă hađi. De-aestă nk'isı cu mul'are-sa ș-cu h'il'-su tră la hăđilik'e. Feata o-alăsă acasă cu nă moașe și nsăr-
25 țină un preftu, tra s-l'-aducă ună ș-altă, di țe va-l' lipsească.

Tu plicare il' dimındă a h'il'e-saı s-h'ibă cu minte și s-ascultă.

Cara fuđi čelniclu, di sinur-sinur, di amirăril'e-amirăril'e și di cărave-cărave, ađumse după noaűă meși la hăđilik'e.

30 Preftul aduțea acasă la feata di tute cıte lipseă. Đuă cu đuă preftul cu cit u videă feata, cu ahintu cama multu u vrea. Tu nă đuă ș-u băgă s-u l'a nveastă, cu tut că nomlu nu u dădeă. El il' đise a moășil'eı, s-aspună la feată, tra s-facă cum va preftul. Moașa-l' đise. Ma feata cum avđi' aeste
35 grăire, gri către moașe:

— S-nu te-avdu, că grești ahtări k'irturi ninga nă oară, să ti pingu dipri scară, s-miști loclu.

Moașa ascăpită nodlu și-l' dîse a preftului, că lucrulu a-estu nu s-fațe. Preftul u băgă să-l' grească ninga nă oară și să-l' dîcă, z-va, că di nu, moartea va s-o-aleagă. 6

Il' dîse moașa, ma feata s-năiri ș-u pimse dipri scară n-g'os, u scoase nafaară ș-l' ncl'ise ușa. Și, cara ncl'ise ușa, nu dișcl'ideă la vîrnă. Tră micare și tră beare părăcălsî nă vișină s-l'-aducă și-l' dîse, că tu turnata tată-sul, va-l' u plă-tească di primansus. 10

Preftul cripă tu k'ale. Să-ș scoată ahtea, adră nă carte și u pitricu la tată-su a featil'eî; tu cartea estă grea, că feata lui easte neaștirnată și alte multe mincuni.

Çelnicu, ne ună, ne doauă, li lo tră bune cite l'i ngrăpseă preftul și multu s-aprease. Tu oară pitricu h'il'-su și-l' dîse 15 s-u vătămă, că l-arușnă casa și s-l'-aducă și semnul.

Fiçorlu ascultă și duse. Cît așumse acasă, da s-intră, poarta ncl'isă! Asună să-l' dișcl'idă, feata nu va.

— Stăi s-ti ved prota, cari h'il' ș-apoea s-șă dișcl'id, dîse ea. Ma-l viçù, că l'-u frătile, il' dișcl'ise. 20

După țe z-viçură, ntribă feata aspăreată, că-l viçù singur :

— Di bun viñișl, frate, singur? Iu-l tata ș-muma?

— Di bun, dîse fiçorlu.

Apoea, cara z-düşiră analtu, ntribă feata pale, fure-că vine di bun. Frătile l'-aspuse cu țe nsărținare vine. 25

— De! frate, tu miñle atale h'iü, macă vrei tal'e-mi, moare-mi, fă cum vrei. Io-nî h'iü curată ca Stămăria.

Frătile ca frate, avü nilă di soră și u sînđină mași puți'n la deadi, s-l'a puți'n sînđe tră semnu. Apoea fiçorlu il' dîse a sor-sai, ca va u l'a la hăğilik'e. Mintea lui eră s-u k'ară, s-o alasă tu viră pădure. Nealicară doi cal' și trăpsiră. Așum-siră tu nă irnie. Șiçură să z-discurmă, că multu eră vătămăți. Feata șiçù to-aumbrată și fiçorlu duse să sârgl'ască taha s-pască cal'i, ma fuđi ș-o-alasă tu pădurea fricoasă ș-ermă.

Mărata di feată armase singură ca laea, singură ca corba. 35 Viră ndoauă dîle avü țe s-mică, ma de-apoea li biși tute și s-hărneă co-amure di pri arüğ. Ma nelo, ma nelo l'i se-arüş-siră și străñile ș-armase dip aruptă-aruptă.

T-ună çuă un h'il'ü-de-amiră de-a locluî iși avinare tu pă-

- durea, iu s-află feata. Ciñ'l'i, cum deădiră di urma feătile. acățară s-alatră ham! ham! S-loară avinător'l'i cu tufekle. mpline după avinatic, că niși nu s-aștiptă s-află om acloț. H'il'lu-de-amiră băgă mina pri čarcu s-tragă, ma țe z-veadă.
- 5 Ațeă ș-eră feată. Prota li umplū ș-nis, cu tută a lui ġuneată. că ș-o-avū s-nu h'ibă viră aumbră, că feata, đisim, era goală-gulișană. Feata-l' gri, s-nu u vătămă, că easte om sk'irdūt tu irnie. H'il'lu de-amiră il' deade capotlu să s-anvălească și o aduse la soți.
- 10 Feata, cu tută-l' pățirea, cu tută nimicarea ș-nidurnărea-i. eră ahintă mușată, că đițeai:
- Dă-ni, Doamne, ninga doi ocl'i s-u mutrescu! Nu di ġaba preftul ș-aveă k'irută mintea tră nisă. H'il'lu de-amiră ună viđută țe-l' feațe de-aproape și đise: aastă va h'ibă
- 15 nveasta mea, cu tută c-alanți il' đițeă:
- Aumbră estă va l'ai mul'are, tine h'il'ū di domnu?
- Aumbră, ni aumbră, aastă-ni fu căsmetea, đise nis.
- O-aduse a casă. Părinți'l' tut acșițe: Cum s-u l'ai mul'are, că nu prinde tră h'il'ū-de-amiră, că nu fațe, ca nu narđe.
- 20 ma carl' l'avđă?
- Feățiră numtă și părinți'l' tut cu gl'ețlu tu inimă eră, s-nu h'ibă viră aumbră. Nu tricū anlu și feata feațe un fičor. Mași atumțea viđură părinți'l', că-i om feata și s-hărisiră multu și di marea haraűă muriră dol'i. Eră ș-aűși multu. Se-alină
- 25 pri scamnu h'il'lu-de-amiră.
- Aiști'l' il' viñe să z-bată c-un nioaspe vițin, țe-l' călcă loc-lu totna. Plică la polim și l'alăsă zbor a mul'are-sai, s-aibă arăvdare. Tu polim nis l-u putū a dușmanlui și di marea haraűă pitricū s-aducă ș-mul'area cu fičorlu.
- 30 Căpitanlu țe viñe s-u l'a, cum u viđū ahintu mușată, l'căđū tu inimă și-l' đise:
- S-alășl' amirălu s-mi l'ai mine bărbăt, că di nu, ti tal'ū deadūn cu h'il'-tu.
- Aestu lucru nu s-fațe putè, đise nisă, si știū, că lumea
- 35 k'are. Io h'iū armină!
- Căpitanlu s-năirl' și-l' tál'è fičorlu. Apoea l'-đise dizndū, s-ul l'a bărbăt, că di nu, calea fičorlui va l'a. Nisă, nu-l' si turnă mintea.
- Căpitanlu o-alăsă să s-mintuească, nacă dipune minte cum

va nis. Ma, tra s-nu fugă, u ligă di ōor cu nă fune. Mul'area s-feațe, că ease să-și facă apa. Aclò nafoară z-dizligă și ligă funea di un cuțur și ea feațe năparte și ișl la nă turuște. La turuște eră un picurăr auș. Ea l'-dise, că s-k'irù tu loclu aestu, și-l părăcălsì s-o-apreadună tră nă seară, z-doarmă. 5

— Nu maș nă seară, ma ș-totna cara z-vrel și cara s-te-arisească, l'-dise aușlu.

Nisă șiđù maș pfnă dimneața și to-apirită si nviscù cu strane di picurăr și trapse. Di om-om, ađumse tu loclu a tată-su. Aoà intră picurăr la tũrmile afendu-su și vira nu 10 u cunuscù. Tuđi u vrea, că nisă fățeà di tute, ținea cășarea curată, arneà, anisk'irseà, că-đi dișcl'ideà inima s-intri tu cășare.

Nă duă u băgară s-l-adară micare. O-adră, țe s-ț-alinđi și đeàditle, ahintu nòstimă. Tr-aestă òelniclu o-acl'imă acasă 15 s-lă adară micări. Cum mică di mna l'el micare, đise:

— Acși le-adră micările și feata mea, l'irtata!

Tora s-o-alăsăm feata la tată-su s-adară micări și s-trițem l-amirălu.

Căpitanlu, carì il' fuđi amiroaňa, s-turnă și-l' đise amiră-20 lu, c-ațeà ș-eră aumbră, fântazmă și-l' fuđi dintr-ocl'i cu fi-ōorlu de-adùn.

Di jalea l'el amirălu j-băgă lăile, și tute cîte eră divarliga, castru, pălate, le-adră tu lăi, ca inima-l'i ncl'isă, lae ș-cătrane.

Tricù puțin k'irò ș-amirălu vru s-acumpără lină, tra s-25 facă strane la oaste. S-nu-l aridă, duse singur z-veadă cu ocl'il' tutiputa. Oara-l pimse la òelniclu, tatăl a featil'el.

După țe-acumpără, òelniclu-l' deade nă measă, cum easte adetea la acumpărări. Acl'imă pe-amirălu cu tută taifa lu. Eră tu taifă ș-căpitanlu ațel lălu. Di partea òelniclu eră la 30 measă moașa, preftul ș-alti cunuscùți ș-oaspiți.

Cit lo s-mică amirălu ș-ună lăcrimă gurgul'utoasă l'cură tu față.

— Ahtare micare fățeà ș-l'irtată-mea mul'are, uhtă nis.

— Am ș-a nia, đise òelniclu, nă feată țe-aveàm acșițe-ni 35 măviripseà.

Tra s-treacă oara, carì micară și biură, băgară s-aspună cașe-un cîte un părămìș.

Viñe arada z-dică și spĩnlu. Acșite-l' dıteã tuŷi a feãtĩle
te-adrà micãrle, cã no-aveã ne h'ir di mustațã.

Spĩnlu lã spuse :

— Pãrãmĩŷlu a mel easte ca mare, de-ateã, carĩ va sã-
5 facã apa, s-easã tora, c-apoea nu va h'ibã l'irtatã la virã
s-easã.

Dupã te toŷi ișirã și vĩnirã nĩpõĩ, spĩnlu dıse, sã ncl'idã
ușile și virã s-nu s-minã dit loc. Ș-acãțã apoea, anarga ș-
mușãt se-aspunã, cum ș-erã un țelnic, cum vru sã z-ducã
10 tu hãgĩlik'e ș-alãșã feata acasã și tute cãte-l' si tih'isirã și
cĩndu așumse sã zburascã di preftu, preftul di nã cale gri:
<ĩnĩ vine s-es nafoarã!>. G'ine ma spĩnlu il' tãl'è graĩlu și
dıse :

— Nu va s-easã virnu nafoarã, cum dıș, pĩnã s-ascãp di
15 pãrãmĩŷ.

Apoea dıse cum preftul pitricũ nã carte mințunoasã la
tatã-su ș-tute alante. Cĩndu viñe s-aspunã, cum viñe fițorlu
dit hãgĩlik'e s-u vãtãmã ș-nu u vãtãmã, frati-su acãțã sã si
zgrĩmã n-cap, aclò iu nu-l micã.

20 Cĩndu lo s-aspunã cum o-aflã amirãlu m-pãdure, gri aestu :
— Am tine, spĩne, d-ũ li știĩ tute aeste ahĩntũ g'ine, cãnda
erãĩ aclò ? Ea dı, dı, cã mușãt pãrãmĩŷ easte.

Apoea dıse, cum o-aduse acasã, cum feațe un fițõr, cum
duse amirãlu tu polim, cum pitricũ un cãpitan s-o-aducã ș-
25 cum aestu il' vãtãmã fițorlu și vrea s-u l'a nveastã.

Amirãlu tora ascultã di maș urecl'i erã. Viđũ c-aoã niște
curã. Cĩndu așumse pãrãvulia la cãpitanlu, aestu s-feațe,
cã-l' vine s-easã nafoarã, ma spĩnlu nu lo-alãșã, cum lã fu
zborlu di ma naintea.

30 Aspuse ma nclõ, cĩt u plĩmse amirãlu, cĩndu-l' cruĩ min-
țuna cãpitanlu, cum j-bãgã lãile ș-tute. Apoea u ntribarã, te
s-fațe feata ?

— Feata, dıse spĩnlu, de-aclò duse la un aũș, di l-aũș,
duse la stĩna-al țelnic și de-acloțe viñe aoațe. Apoea dıse.
35 cum bãgã s-adarã micãrĩ și cum uhtã amirãlu ș-țelniclu și
tu coadã gri cu plĩngul ĩnr-occl'i :

— Și tora, macã vreŷi sã știŷi, carĩ easte ațeã featã bã-
tutã și pimțã di oãmĩn'ĩ arãĩ, nvitãŷi, cã h'ĩũ lo.

Ma multu nu putù z-aspună și s-arcă m-brățile a tată-sui i-ș lo di gușe amirălu.

Amirălu tru oară acată moașa, preftul ș-căpitanlu și-l eagă pi cađe un di doi cal' agri și cari lă da cite ună vristi căpul'e, făși-făși l'i scoăsiră. 5

Apoea ș-u lo nîpdi amirălu nveastă și feățiră altă fumeal'e și bineadă ninga, cara s-nu muriră.

(Spus de Nicea Nicolae, elev în cl. I. comercială din Salonic, din Veria. Macedonia.)

120. Diștiptatlu Curuli.

Eră un-oară un aüş oarfin, aruptu, care aveà 12 di fiçori. El nu puteà s-l'i hărnească, așl că nu știà, țe s-facă cu el'. 10

— E! dișe el pînă ma napdi, altă nu me-aleađe! va-l' alàs și va s-fug, va-ni l'aũ perl'i, iu s-ni veadă ocl'il'. Nu s-poartă, nu si scoate n-cap. Fumeal'e l'-am și-ni si diinică inima, cîndu mintuescu aestă țe va s-fac, ma nu s-fațe al'umtrea; ma g'ine s-nu h'iũ, di per-că s-lă ved nila đua tută. 15

Aušlu feațe cum dișe. Ună dimneață ți si scoală, nidată soarle, și aoà fac soțli! citră iu l'-u deade, Dumniđăũ știe. Ațeà țe știũ, easte, că fiçorli, dupu țe-l căftară tu tute gũvile și nu-l aflară, căđură pri mare și greaũă minduire. Viñe oara s-prinđă. Țe s-mică, că no-aveà țivà n-casă; cu pâl'urli 20 s-trăđeai nu se-acăță di țivà n-casă. Tu căpisteare niți mișcătură di pine, niți un h'ir di fârină; s-cădeà șoarițli ș-arupeà zverca. Țe s-facă, țe s-adară, minte n-cap no-aveà. Tu mârđine, s-no-arucă pètalle di foame, tră semnu, đisiră s-fugă și z-ducă să s-arug'adă tră pine, nu tră altu țivà. Si 25 sculară tuți, al Dumniđă să s-facă, ș-loară calea. Imnară cit imnară și na iu astal'e un om t-un agru. Aestu ș-eră ațel-din-vale, Șutlu, pri numa țeà marea Draclu. Fiçorli d-iu s-lu cunoască?

— Bună đua-ți, lalo! griră niși citră drac. Nu nă l'ai ar-30 gâți, cit tră nă pine? nu-ți vrem altu țivà.

— Vă voi, lă dișe Șutlu, m-aspuneți-ni: carte știți?

— Vru Dumniđăũ, di știm, h'im ocl'i dișcl'iși tr-acșițe, no-armsim org'i, đisiră unsprăđatli di niși.

Mași nielu cu numa Curull, cu tute că ștea ca apa, dișe că nis hăbare no-are, țe-î cartea. Aestu eră șirèt, drac sum punte.

— G'ine, dișe Zarzavull, voi 11 stați aoațe și tine Curull na cartea estă, va s-l-u dai a mul'are-meal. Mutreă s-no-mîni, s-ti torni ma troară, avđi?

-- Multu g'ine, dișe Curull. Vai fac după vrea-re-ți.

Lo cartea și ș-o-arupse cu nisă. Cit feațe jniscinte cape ma nelo, dișcl'ise cartea, z-voadă țe cîntă? Cîndu aleađe. țe z-veadă? «Nveastă, scriă draclu, arsare și goacă nh'amă că bună k'ilipure nă căđù: 12 di fiđeri tinirusk'i țe-aduc, ma bagă căldarea pri foc s-h'arbă apa, tra s-l'i h'irbëm astar și s-l'i glăpulum.

— Ahîț s-armină di tine, cit va s-apuți, corbe, s-nă glă-puești, dișe Curull. Ș-tine drac din vale, ma ș-mine nu cad cama ng'os.

Tu oară o-arupse bucăți-bucăți cartea draclu și șiđù di-crul nă carte, cum mași Curull ștea. Scrie și dișe:

«Mul'are, omlu țe vîno easte un oaspe bun a meș și nî-are faptă multe bunêți. Tal'e-l' un birbêc și dă-l' s-mică, z-bea, s-nu s-plîngă di țivă.»

Ș-ea-lea! ți-ağunde ca un oș arđș la drăcoaňa. Aestă di zborlu a draclu nu iși; feațe cum cîntă cartea. Il' deade s-mică țe vru și z-bea di vînu ațel cama vecl'ul. Ațea vrea ș-Curull. Apoea, carl' o-adră k'efea, si scoală și z-duțe, tra să se-adună cu frați'i.

— Frați, la șùptură ascumtișalul nis, ea țe pățim cu omlu aestu. Aestu ș-fu si-l'-creapă-uma, cărne ș-oase! El z-duțe cu mintea s-nă mică, ma s-o-anginăm cătaoa de-aoațe, ună oară cama n-vie!

Ea-l' iu-ți fug tuți, ağunl, tălăți ca lal'i ș-tih'ilal'i! In-nînda-immînda ș-ağumsiră la casa amirălu.

— Nu nă vreți tră nă cumată di pine, z-vă lucrăm? ntri-bară el' la poartă.

35 — Purtarlu țe s-lă đică? Z-duse s-l'a mîna amirălu. Amirălu dipuse pină m-pade, s-l'i veadă, țe tutipută di oamîni suntu ș-cu tră țe fac? Unăsprăđați'i viđù, că nu fac parăđi și-l' băgă s-pască pătile. Pri Curull il' lu lo ocl'ul tră diștup-

: și-l ținù la el, s-lo-aibă tră ncoa ș-tră nelo la lucre. Loruk'à tu odă-l', l-băgă pri measă, că ș-o-află ca g'ine Curuli. Frațl'i, cîndu viđură, că niși pascu pătile și bîneadă ca l'i ali lae, eară Curuli mică j-bea cu căcula scoasă, deadùn -amirálu, somnul nu l'-acățà di ergu. Lă intră draclu tru 5 imă și dua tută nu lă erà mintea la altu țivă, ma cum scă, cum s-adară, s-lu k'ară. L'-aveà seate mare.

Tris atumțea il' psusi (supsi) calu ațel cama mușatlu amirálu. Altu ahtare cal nu se-află lișdr-lișdr. Frațl'i al Curuli știă, că lamna aveà un cal ș-cama bun de-ațel. Iși dîsîră 10 l'. L'-aflăm oara-l Curuli, s-lu k'irəm.

Fuga l-amirálu să-l' l'a sihărik'e, canda vrea-l' mească. Amirálu lo-aclamă pe Curuli și-l' fațe :

— Avđi'i, că h'i gone, cum altu nu-i. Va ti duți și va'i ur'i calu ațel bunlu di la lamna, că di nu va ti spinđur. Avđi? 15 «avdu» đî!

Li umplù Curuli, că ștea nis: nu-i șică s-ti duți s-fur'i calu di la lamna, ma țe darăc s-adară? Ș-nu z-ducă, lo-aștiptă spinđurarea. Cum poți s-te-acați co-amirálu.

— Va mi duc, đise, și tingăr-mingăr! Iu s-easă, z-beasă! 20

Ağumse la lamne ș-intră n-țilăr iu ș-eră ligăt calu. Preanarga-narga, apărni s-l'i dizleagă căpèstrulu, ma calu, cît viđù om xen, acăță s-arujască. Avđi'n dalu'i arujirea di cal, ağumse lamna n-țilăr. Mutreaste ncoa, mutreaste nelo, z-veadă car'i intră tu țilăr, din cot! Iu eră Curuli nh'iptu tru guvă, 25 nu puteà niși nă sută di lămni s-lo află. După țe s-frimse și s-mișcătură lamna de-aclò, op! țî-ease ș-Curuli, d-lu eară h'iptu, dizleagă calu di căpestru. Aestu, că ș-o-află de la Dumniđău ș-o-află, diznòu arujaște și diznòu țî-ağunđe lamna adoară. Veade, mutreaste, caftă, ma nu ș-află țivă. Curuli canda z-30 dișcl'ise loclu di l-ascumse.

O-acățară drațl'i nă oară di urecl'i lamna și-l' đite a calu:

— Pùștane și ca-di-cîne, tine țî-ari'đi cu mine! No-ai țe s-fați dua tută, ma tut arujești! S-amuțăști, că ț-u deade amuțal'lu, și z-bați nă k'atră n-gură, că di nu, oàsile, va țî li misùr 35 os di os!

Ș-lo zverca de aclò și z-duse n-casă, să-ș mutrească lù-crulu. Aestă vrea ș-Curuli. No-amină, ma dizleagă căpestrul.

Calu di frica lămni'l'eî, tăcù mutus-çitus, nu cărlığá ne gi:
Curuli ț-ul l'a, lu ncălică și-l' strigă a lămni'l'eî:

— Șeđi cu sînătate, lamne, Curuli ți-fură calu. Lamna se
astropse dipu nis s-bagă mină, ma Curuli azbură ca vintu'
5 și după nă minută ađumse la pälate și lamna l-lo fumlu.
Ađumse sînătòs. Tora-l' đite el amirăluî dupu țe discălica.

— Ține, Doamne, calu di la lamna. Calu-ni căftăși, cal
ți-aduș. Ma nclo țe ursești?

Amirălu criscù di harauă și loclu nu lu ncăpeă viđi'ndalui
10 semnu di cal. Mași a frațlor lă vineă criparea și nu ș-afli
loclu di ergu c-ascăpă Curuli cu bană dit ungl'a li lamne.
Ea s-lu pitrițem ninga nă oară, đi'siră niși, videm, ascapă?

— Și-l' đi'siră amirăluî, că lamna are nă čergă ahărzită?
tută mușuțită cu mărgăritări, ăuvaire și mușuțeti, țe mintea
15 omului k'are!

Il' greaște amirălu al Curuli și-l' đite:

— Čerga lămni'l'eî s-ni-aduți, că di nu, o-aspărdem uspițal'a
și știî țe te-așteaptă! Funea și săpunea!

Țe s-facă Curuli? ăoacă preftul di bil'è. Ș-fate crucea, l'a
20 un cărlig și ndreptu la lamna, cu numa-l Dumniđău. S-alină
pri casă și tinde cărliglu. Lamna durnă cu mul'are-sa. Cu-
ruli acață čerga cu cărliglu ș-u trađe cıtră nsus. A lămni-
l'eî l'i si părù, că mul'are-sa u trađe cıtră nisă. Țrapse ș-
lamna doauă-trei ori, ma eara viđu, că nu o-alasă. Na! đise.
25 l'a-ă, sătură-te! și apoea s-șuță pri mina stingă ș-acăță s-hăr-
bulească și s-h'arbă făsul'e.

Curuli țe altă aștiptă? U l'a čerga și ea-lea, cu nisă din-
anùmirea, vine l-amirălu.

— Bravo! Curuli, đise amirălu. Tine fuși drac di sun
30 punte, bre, ș-io nu ti șteam. Acșițe-ni ti voi.

Amirălu ș-cama l-mutrea ș-cama-l vrea de atumțea.

Frațli a lui h'ările mică di foc și di vinate.

— Ascăpă c'nile și di oara estă di gură di moarte, ma
pîn tu treile, vai creapă oara!

35 Il' đi'siră niđi amirăluî, si-l pitreacă s-fură àrmatle a lă-
mni'l'eî. Vru, nu vru Curuli, duse, macă amirălu l-pitricù, ma
d-aestă cale, l'i se-aspărsiră amălle ș-u păți mușuteața, s-nu-l'
đic pri numa mare: lăeața. Citu-l' călcă čorlu n-casă și na,
lu-ți-l ančupă lamna di tufă:

— Tine h'ii, Curuli, țe-ni furăși calu, tine h'ii Curuli țe-ni urăși ɛrga! Cu țeara s-ti căftăm și nu te-aflăm. Tora va-ți, spūn Io, cum s-fură calu și ɛrga di la lamne, cine ș-pingine!

Cîndu l'i scărćică nă oară dințil' și-l' zgărli nă oară ocl'il' ftră Curuli, șapte-optu l'i si dūsiră aiștūi. Nu cārliqă niți 5
laū! Li K'irū di frică laū. Il leagă virtòs g'ine cu nă fune it brașlu și-l da mul'are-saī, să-l frigă tu ɛireap di viū.

— Friɛe-l, il' ɛise lamna, și pînă s-mi tornu s-h'ibă ndreptu. Va-l' trag nă mīcare, cum di aīl no-am mīcată. Acși să știbă Curuli! 10

Mul'area lo-arse di șapte-orī ɛireaplu ș-apoea vru s-lo-arucă pri Curuli nauntru.

— Nu mi dizlēđi puți'n, il' ɛise Curuli, cu boațea plingu-roasă, că veđi acșițe nu mi neape.

Mul'area, poale lunđe ș-minte șcortă, u pimse si-l'-creapă 15 numa, s ul dizleagă.

— Aoà ti vream, il' ɛise Curuli, și cara l'-da ună pîndire, o-arucă pînă tu buriclu di ɛireap, di s-arse și s-fripte, cum lipseaste.

Ț-u scoate apoea di nuntru, ț-u spinđură n-casă di un 20 cārliq di puliță, l'a àrmatle ali lamne, și vine di li da tu mină amirălu.

Seara, na-ū, iu vine lamna hărioasă, hărioasă, că va s-mică carne di Curuli.

— Il fripsiși Curuli, mul'are? greaste. 25

Greaste, ma cari s-l'i toarnă graīlu? Mul'area dipri cārliqlu di puliță?

— Ma, țe va s-feațe mul'area? ɛise lamna. Țe u pate? Iu la drați să z-duse? Ea nu ca ișà din casă?

Ma cîndu se-aproak'e di puliță, u veade nh'iptă di cārliq, 30 friptă, scrum.

— Ah! strigă ea, tut tine cine, tut tine blăstimate di Curuli ni-u feațiși aastă, ma s-nu-ni ɛică lamne, cara s-nu-ți beaū sîndile!

Amirălu multu l-părū g'ine de-aastă guneată al Curuli, ma 35 frați, cum l'i știți, ma lăi di cum erà ma nainte s-feațiră și multu lă părū arăū.

— Bre! ɛițea el', nu are moarte aestu om? Cum fațe, cum adară, ș-lucru bun scoate și sinătòs vine. Ma, s-creapă draclu

și viū nu lo-alăsăm. Ea s-l'i dîțem amirălu, s-lu pitreacă s-aducă lamna, s-lu videm cum vu s-ascapă?

Feățiră, cum u cruiră.

Amirălu pitreațe eara Curuli, ca s-l'-aducă lamna, nisă
5 ntreagă.

— U păț'i de-aestă oară, mintueaște Curuli; cum va s-o-aduc lamna? Aestă, cum va s-mi veadă, țivă nu va s-alasă di mine tră cîte-l' fecū.

Z-băgă pri mintuire mare. Acață di si nveaște cu niște
10 strane mpiticate, se-afumă tu față ca corbul, ș-apoea l'a un tãpòr, ș-fațe crucea și dîțe:

— Dumniță s-nl' ațută!

Trapse tu gãrdina lãmnil'e. Acãță s-tal'e un k'ipariș.

— Țe tal' ația, pri nintribatã? greaște lamna.

15 — Tal'ũ nã sc'ndurã, s-adãr uunã k'ivure trã Curuli.

— Cum? ul cunoști tine, carl' easte Curuli?

— Cum s-nu-l cunoscu, cîndu nî-are faptã ahite ș-ahite a-rale? Nî-are arsã casa, vãtãmatã fumeal'a ș-cite alte nu?

Și taha Curuli sculã cămeașa, sã-ș așteargã ocl'il' di lãcrini,
20 cã-l' vîneã taha s-plîngã ș-ațel arideã pri sum mustãți.

— E? dîțe lamna, ș-a nia nu ma puține nî-are faptã! Nî-are furatã ahite lucre scumpe, nî-are muritã mul'are-mea, cã ș-fo il' portu multã seate aiștũ. Ma, s-lo-aflarim iuvã, va-l beau ntreg di viũ.

25 Apoea, l'-ațutã și lamna-al Curuli ș-u feățirã k'ivurea troarã. Dupã țe u bitisirã, Curuli dîse:

— Nu știm, va-l' vînã g'ine? ea intrã puț'n nauntru, z-vi-dem, cum-ș vîne a ția, cã ahit' cît tine erã și Curuli.

Lamna intrã, fãrã z-duk'ascã, iu bâteã și țe-l' si crueã. Dî-
30 un-oarã Curuli trac! cãpak'a, doaũã pènure sînãtoase și-l' dîțe:

— Ș-țã facã g'ine, lamne, cã mine h'iũ Curuli. Va mi beal' g'ine tora.

Deade lamna, pimse di unã parte, de-alantã, ca s-frîngã k'ivurea, ma iu s-u frîngã, cã Curuli o-avea adratã, țe hã-
35 bare s-no-aibã sc'ndura.

Ma viđũ, cã u păț'i, acãță s-lu l'a cu bunlu.

— Ascapã-mi, scoate-nl'-mi, cã va-ți fac mare buneatã, va ti fac amirã pri lumea tutã!

Tute k'irute! co-aeste nu-l arideai tîne Curull, diştiptatlu Curull. U l'a de-anùmirea şi Ț-o-aduȚe la amirălu.

— E! doamne! Țise nis. Calu-ni căftăȚi, cal Ț-aduș; Țergă vrușî, Țergă Ți-aduș; Țarmate Țisdeșî, Țarmate Ț-aduș. Tora, pă-Țăcărie mare Ți-am, s-ni-Țaspunî d-lu vîn tute aeste, cari ti bagă 5 pri Țoclu aestu? AoȚe prinde s-h'ibă viră nȚăpătură.

L'-aspuse amirălu, că fraȚi'i.

Nis s-cărti multu, că tamam d-lu nu s-aștiptă, de-aclò s-u pată. Ma cari l'-eră fraȚi și cari l'-eră nilă de el, il' l'irtă.

Cînd o viȚu aistă Țuneată amirălu, s-Țudusi. De-Țeă el 10 inșî dipri scamnu și tu loclu a lui intră Curull, că deade seamne, că știe cum s-Țină căpèstrulu Ț'ine și că nu k'are ună amirăril'e, cîndu u daî to-ahtări minî.

FraȚi'i a lui pină tu Țua di aȚă pascu pătile, că tră ma bun lucru, nu fură bunî. 15

Părămiò vrut, părămiò v-aspuș, cari știe came bun, s-as-pună.

121. Feata dit curcubetă.

Țe viȚuȚ, Țe avȚi't?

Eră nă oară, va h'ibă tora viră nil'e de-anî, nă veduă. Ea 20 fumeal'e no-aveă. Bină singură ca laea ș-ca corba, mărata. Cari cripă Țua tută, că no-are ș-ea un h'il'ũ, să-l' dișcl'idă casa și s-nu h'ibă singură ca cuclu, s-culcà, si sculà, cu zborlu n-gură:

— Dă-ni, Doamne! dă-ni un suflit în casă, să-ni dișcl'idă 25 casa și s-am cu cari s-ni treacă oara!

DumniȚăũ, de! cum si-l' da la mul'are veduă! Ma cari l'i se-auri' ș-el multu di ea, o-avȚi' nă Țuă, că-l' ȚiȚe:

— Dă-ni, Doamne, nă feata și las h'ibă ș-curcubetă!

DumniȚăũ il' deade nă curcubetă! Țe-că, vedua no-aveă, 30 lu s-u bagă di harauă, ahită vreare-l' purtă.

Nă Țuă feătile dit viȚiname nk'isiră ntre-apă la ariũ. Curcubeta, c-acșite-l' băgară numă, il' Țise a mă-sai, că va z-ducă ș-nisă cu feătile.

— Am, cum s-ti duȚi, h'il'a mea, că tîne nu poȚi s-imni? 35

— Nu, că pot, mamò!

Carî viđù mă-sa, c-al'umtrea nu s-fațe, tra s-nu l'-aspargă k'efea, u pitricù.

Arucutîndaluî-si, arucutîndaluî-si ađumse Curcubeta cama troară di anante feate. Nisă acăță, l-arî'ŭ, un loc cama nelò
5 di anante feate. Feătile, carî la, carî aspilă, carî alg'ă pînđa, cađe-ună cu lucrulu-l'. Curcubeta și scoase fața și țe z-vedî? Ațeă nu ș-eră curcubetă, că eră đîină ș-ma mușată! Fața-l' albă ca spuma, perlu-l' hrisusl't ca fluria și ocl'il' lăf ca masna! Ș-aroșe, aroșe ca trandafila, tră semnu-mare. Apărîni Curcu-
10 beta să-și misură neălile dit đeădite și z-đică:

— Un niluș, doauă nilușe, trei nilușe...

Cit ascăpă di misurare, s-turnă eară di la cap: «un niluș doauă nilușe...» Neălile aeste eră tute đuvaire scumpe și cum s-ađucă cu eale, l-căđù un nel to-ariŭ. Feata să nh'ipse
15 to-apă și pusputeă s-lo-află prit k'itrițeălile arîlului.

Tu oara țea, na iu vîine h'il'lu-de-amiră, să-și adapă calu. O-aduse oara s-lo-adapă iu s-ađucă Curcubeta. Feata, cit avđi', că om vîine, nu își dit apa arîlului, ma z-deade de-a fundu ș-armase acłò, tra s-nu u veadă h'il'lu de-amiră.

20 Da h'il'lu de-amiră s-lo-adapă calu, da, nu-i cu puteare; aestu cit ș-aplică caplu și s-trăđeă nîpdî aspăreăt.

— Bre! ți-are calu? greaște h'il'lu de-amiră, di se-aspăre? Da năpdî s-lo-adapă, iuva-ș-ıuvă! Calu s-trăđeă năpdî.

— Bre! si-l mică luplu, si-l mică! țe-nl are calu?

25 Vru amirălu z-bea nîs ma nainte, nacă l'-anurđeaste apa țivă și cîndu s-aplică, nișane mare! Nvîlčă fața li Curcubetă cama di soarle! A luî il' si loară ocl'il', ahîntu luțeă Curcubeta!

Il' greaște nîs s-easă dit arî'ŭ, u ntreamă țe caftă acłò,
30 cum l'-u numa, tute. Țe s-află feata? đise, că-l' căđù nelu și intră s-lo-află.

— Eșî, gri h'il'lu de-amiră, că di neale nu mi plingu, inî deade Dumniđăŭ cite nu vruî!

Ț-aflăși s-easă! Cite-l' feațe, cite l'-adră țivă.

35 Atumțeă h'il'lu-de-amiră duțe și acł'amă nă moașe, nacă poate s-o-aridă și s-u scoată. Vîine moașa la buđa de-ariŭ și taha bagă s-la. Ma țe lare? Cupaňa u băgă pri dinți și căftă z-bagă apă nauntru, tra s-la.

— Nu acșițe, mae, gri Curcubeta, nu s-la acșițe!

— Am cum s-la, feata mea, că nu ni știu? grea maea.

•Curcubeta u nviță, ma moașa drăcuroasă fățeà tut anà-
puda.

— Nu acșițe, mae, nu s-la acșițe! grea nîpdi Curcubeta.

— De! feata mea, cari nu ni știu! Nu vini s-ni-aspuñi puți'n. 5

Feata tut s-apruk'à s-l'-aspună ș-pîn tu coadă își dip dit
arîŭ. Atumțeà h'il'lu de-amiră arsări d-lu erà ascumtu ș-o-
acătă. Apoea o-aduse acasă și-l' dîse a nă-saI, că va u l'a
nveastă.

--- Ba! h'il'u, gri mă-sa, di-ună hoară mplină di feate no-a-10
flăși altă feată s-alèđi, ma vrei s-ti nsori cu Curcubeta!

Strigă mă-sa, gri, vârg'i, ma fiçorluI nu-l' si suțà mintea
Ștea nis, țe nu ștea virnu ș-ahit' agundeà!

Vru, nu vru măsa, după țe z-dipiră și-ș frimse mîile cît
nu ma putu, fără s-poat' s-l'i suțà mintea, ncl'ise ocl'i, ș-lo-15
alăsă s-facă, cum il' tal'e caplu!

Lumea s-moară și să s-lișină de-arîdeare, cîndu avđiră di
glărimea h'il'luI-de-amiră, că si nsoară cu cari? cu nă Cur-
cubetă! Tuți dîțeà, că vai k'irù de minte. Al'umtrea cum s-u
l'ai luguria? 20

S-feațe numta. Țe numtă vai dîți? di k'isă ș-di cătrane,
n-loc di gúcări ș-cîntări, plîngutle și dipirârle ali mumă!

Seara vine să s-culcă nveasta cu gônile și Curcubeta și
scoase cămeașa di curcubetă și mutreà torea! Ahîntă mu-
șuteață di feată ș-ahîntă prindeare, nu se-aspune ne cu grallu, 25
ne cu cundil'lu, ne aoà, ne iuvà!

Atumțeà feata l'-dîse:

— Mutreà g'ine, s-nu ti cîrtești di cămeașa mea, că va s-
plîndi cu lăcriñi lăi.

Acșițe niși bînară aui mulți. Nisă aveà ngătàn s-o-ascundă 30
cămeașa di curcubetă sun nă bonđă. Nă quă fură acl'imăți
la nă numtă dumnească. Amirălu co-amirăroaia să ndreap-
siră să z-ducă.

-- De! dîse amirăroaia cîtră h'il'ŭ, tute cu nurări la numtă,
mași lo fără noră, că cum s-mi duc cu nă curcubetă dipu 35
mine.

Fiçorlu nu dîse țivà. Cari dîsiră tuți la numtă, Curcubeta
și scoase cămeașa, si ndreapse și duse ș-nisă și s-acătă n-
cor ningă nveastă.

Lumea tută s-siştisi, carî s-h'ibă feata țea? Om easte?
 țină easte? țe easte? Mași un singur ștea, carî easte și nu
 lo-acățà loclu di haraă.

Amirăroaņa l'-u deade cu cotlu amirăluî și-l' dîse:

5 — Mutreă torea mușuteată di fată! Ațeà prindeà tră h'il'lu
 a nostru! și-ș aștearse cu mîntila nă lăcrimă dintr-ocl'i.

H'il'lu o-avde și-l' dîțe:

— Nu ți-u mică inima, mumă, c-ațeà i nveasta mea!

— Cum di-î ațeà? Am curcubeta țe u feațe?

10 — Curcubeta-l sun bonďă!

Fuga muma acasă, caftă sum bonďă ș-află cămeașa di cur-
 cubetă. Aprinde apoea un foc mare ș-o-arucă n-foc.

Feata dit Curcubetă, de-aclò iu ġucă n-cor, l'-anurđi scrum
 și di nă oară azbuiră cîtră a casă, grindaluî, zg'ilindaluî:

15 Cămeașa-ni, cămișița-nî,
 Că țe nî-o-arsiși mărița-nî!

Di cripare mare, Curcubeta plimse-plimse pînă s-feațe un
 puil'u. Ġina-ma h'il'lu-de-amiră lo-acăță ș-apoea cu cîntare
 ș-discîntare ș-cu amăi, l-feațe nîpòl om și armase cu nis pînă
 20 muriră, s-fure-că nu bîneadă ninga.

Părămîș steam, părămîș aspùș,
 Carî știe cama mușat, s-aspună ș-nis.

(Spus de Ceama al Mitre al Tole.)

122. Mușata-Locluî-dit-mer.

Erà, țe nu ș-erà.

25 Erà ună oară un ġone-aleptu, h'il'u-de-amiră. Nis urseà loc
 cît trađe earba. Cara-l' viîne oara să si nsoară, ġonile-aleptu
 arcă tu steauă și-l' se-aspusi, că nveasta lui va s-h'ibă *Mu-*
șata-Locluî dit mer.

Tu mărđinea locluî erà nă grădină. Tu grădiua țea criș-
 30 teà un mer. Merlu ațel fățeà mași trei meari ș-tu unlu di
 meare se-află mușata-locluî.

Avđi ġonile-aleptu cîtu nclo se-află Mușata-Locluî și nu-l'
 se-aspărè ocl'ul a lui. Aveà nis cal' azbuirătòri, țe mică lo-
 clu și bea niol'i, s-lo-aducă aclò. Criparea l'-erà cum s-facă,
 35 că aclò erà un amiră-arâp, amirălu Laïu, țe o-avigl'à grădina.

Di cripari și di-nvirinari gònile-aleptu pîni nu-l' si micà.
Carî il viđurà părințil', că slăg'aști quă di quă, lu ntribară,
țe-ari di-I ca di fărmaç?

El prota s-aruşnă z-đică, ma cama năpòl lă u tăl'è, că nis
va nsurari. 5

— Macă vrei nsurari, il' đisiră părințil', ahîntu cama g'ini
Carî nu va s-aibă nă noră to-auşatic. Aestă s-h'ibă lingoarea.

Ş-acăţară părințil' s-l'-aducă feati, feata al Amiră-Albu, al
 ric, al mari ş-al nu ştiū cari. Fiçorlu minà caplu, nu! că, vîră
 nu lu ncăldă. Tu coadă lă đisi: 10

— Țe li vreți ş-aţeali ş-aţeali: Tuti feătli sun buni, nu li
 cătigursescu, ma mintea mea azboairă largu multu. Io voi
Muşata-Locluî dit mer. Na, aestă voi io nveastă.

Ştea părințil' țe-l cu Muşata-Locluî dit mer și vvrură si-l'
 toarnă mintea, că di ciți z-dùsiră, vîră nu s-turnă, ma n-cot
 tuti lă fură. 15

— Nu bune, nu slabe, mută-ū mintea, că s-nu pați ca mulți
 alți, țe dùseră și nu s-ma turnară.

Țivă? Loc no-acăţară.

Carî viđură, țe nu viđură ş-părințil', il' deădiră urăcunea
 ş-lo-alăsară z-ducă. Ma g'ine z-ducă, di per-că să s-tuk'ască
 ca țeara ?!

Gònile-aleptu trapsi to-ahuri, s-aleagă un cal. Aclò naun-
 tru erà cal' sute, carî di carî ma muşat ş-ma piră. Nis il'
 tricū tuți și s-apruk'è la un cal arînds, țe mică oasi n-loc
 di earbă. Gonle-aleptu il hărisi cu mîna, il' lo oàsili și-l' băgă
 earbă ş-apoea lu nşiuă și acăţă si-l' đică:

— I! Murgu, i! că lungă cale-avem și cum va u scutem?

Calu s-turnă și-l' đisi:

— Si-nî bînedî, gone-aleptu! Suntu anî, țe nu bigă mînă
 văsilk'ască pri mine vîrnu. Tini nu te-aruşnăşi s-mi daî di
 mîneâr, ma ş-tine-arău nu vaî veđi di la mini.

Di nă oară si scutură arînoslu și cîndu scoasi nişti peani,
 ocl'il' iți loa.

— Ncălică, đisi calu! că lungă-î calea, greauă easti, ma cu
 muna-l Dumniđău, va u scutem în cap. Multi nî-ari traptă
 k'alea, ma ş-multi-nî poati oslu!

Azbuiră calu-cu-peane ca vimtul, ca mintea. După đile ş-
 meşi di pri.cale, ađumsiră, vru Dumniđău, tu grădina Araplui,
 tu grădina Lallui-amiră.

Şiđură prota şi z-discurmară di cali ş-apoea ġònile-aleptu
 işi ţimsi ărmatli, ncălică şi-ş feaţi crucea, s-l'i-ăġută aţel
 de-analtu. Şe-arcă di nă oară tu grădină şi nutri afurişalui.
 s-arupă merlu cu Muşata-Locluî. Aestu mer eră pri pomlu di
 5 mesea grădină'ei. Virnu nu putea să s-aproak'e nividût de-
 Araplu, că de-avarliga di pom eră loclu gol. Ş-făţea merlu
 maşi trei meari, ş-tu unlu di eale eră Muşata-Locluî.

Cit lo să s-aproak'e ġònile-aleptu, z-diştiptă Araplu şi s-a-
 urni s-lu bea di viû. Şi s-acăţară, frătile a meû, di tufă; ġo-
 10 nile-aleptu co-apala tu mină ş-n calăr pri calu-cu-peani, tră-
 dea tu carni. Ma ş-Araplu nu s-alăsă pri padi, că nh'ideă
 unġ'il'i cit ma putea adancă, ca laiu, ca corbu, ţe eră.

Dă un, dă alantu, nu ştiû cum feaţi ġònile-aleptu şi lo
 vimtu cu calu-cu-peani şi cîndu se-astrađi pre-Arăp lu n-
 15 h'idi pîn di đinucl'e tu loc. Araplu tora z-bătea, ma nu
 putea să s-mină. Scoase atumţea coarda ġònile-aleptu şi-l'
 tăl'e cărafeta. Cură, frătile-a mel, atumţea, cură sînđi laiu ca
 mura, di ţ-ăġundeă pîn di călţăvetă.

S-alină apoea ġònile-aleptu pri mer, adună trelli meari,
 20 ncălică dizndû pri calu-cu-peani şi nk'iseaşti citră-acasă. Cit
 aġumsi mărđinea di un ariû scoati meărili din sin. Tal'e
 unlu, no-ari ţivă; tal'e alantu, nîpdi ţivă.

Acăţă să-l' bată inima di frică a ġonilui-aleptu; ş-o-avû, că
 n-cot il' fu zahmetea. Ma calu-cu-peani, ţe li ştea aeste, arideă
 25 pri sun nări; calu cu peani ştea, că merlu ţe-armasi, o-are
 Muşata-Locluî.

Tal'e ş-trellu mer, ţe să-l' veadă ocl'il'? Muşata-Locluî nvil-
 că ca soarli. G'ine ma cum feaţi, că tu tăl'area merlui, il',
 sînđină điditiclu. Tr-oară acăţă si-l' cură sînđi şi fićorlu ş-u
 30 deade alaga s-află ţivă erg'i, si-l' bagă la điditić, s-nu-l' cură.

Cit fuđi nis de-aclò şi viniră nişti g'ifti. Ma u vidură, o-
 acăţară cu zorea, şi h'ide-l' aţi şi zahurăh' prin cap, miû,
 coari, se-adună Muşata-Locluî şi s-feaţi nică cit un pescu.
 Pescul aestu eră tut hrisusit. Ningă ariûlu aţel eră un bu-
 35 duvâi, sternă, nu ţin g'ine-aminte. Lo-arcară g'iftile pescul
 tu buduvâi, tu sternă, ţe eră! Apoea nviscură co-armata li
 Muşate-a-Locluî ună di nisi ş-o-alasără ş-fuđiră. Cîndu s-turnă
 ġònile-aleptu ş-u vidû ahîndu lae, se aspăre. Ea s-h'ibă Mu-
 şata-Locluî? ş-frică ocl'il'!

— Aestă s-h'ibă Mușata-Locluî? Nu undeăște dip.

Te mintul nis?

— Poate acșite-î Mușata-Locluî și va s-afumă s-mi cătăpă-
țească, s-fure că țin la nisă.

U lo! Ma, năinti țe să ncălică și s-tragă, après di seati 5
cum ș-eră, s-aplică z-bea apă din buduvăi, z-đițem. Cum s-
aplică, viđu pescul hrisusit și vru s-lo-acață. Intră dicara tu
buduvăi și, după niscintă oară, lo-acață și-l l'a cu nis acasă.

Părințil', carî viđură nora ahintu lae, să nfărmăcară și
si năimiră [năumiră]. Nu s-aștiptă, s h'ibă Mușata-Locluî 10
ahintu lae tră nvideari, ca nă víftă. Lă đisi ș-ficorlu, că nu
eră ma naintea lae, ma cum s-feați di nă cali, nis nu știe.

— Ma cara-nî fu căsmetea s-u l'aũ, va u țin.

Seara ficorlu scoati pescul și-l da s-lu tigănească. L-cu-
rară mul'erli și sk'ín'li l'arcară n-cuprie. Aclò criscũ un k'i-15
pariș mușăt-mușăt, maș cu frinđă di flurie tră semnu! Cĩndu
triteă amirălu, amiroaņa și h'il'lu-de-amiră, s-aplică k'iparișlu
pĩnă di padi și-l' h'irițeă, și-l' bășă, tră nișani. Ma cĩndu
triteă g'ifta, s-mută cĩtră.n-sus și s-cutrimură tut.

Aduk'î g'ifta, că Mușata-Loclu vaî criscũ acloțe și-l' đise a 20
bărbatu-suî, si-l tal'e k'iparișlu, că lă ține aumbră.

— Cum să-l tál'em, criștină, ahtari mușuteață di k'ipariș,
țe noi lo-avem și lumea nă-l zilipsescu?

Nisă a l'eî: i vă-l tal', i nu s-fați.

Se-ascapă di ngrĩna mul'aril'eî, că-l mică đua tută, il tál'è 25
Cum tál'à argaț'l'i, căđũ nă scĩrpă tu đõariclu a unũ argăt
ăũș. Aestu no-aduk'î tu oare țeă, ma cĩndu vine acasă și z-di-
ziviscũ, căđũ scĩrpa și muscuvulsì udălu tut. Moașa o-adună
scĩrpa și u bagă tu dulape să s-află. Țe era estă? Ș-eră Mu-
șata-Locluî. Cĩndu aușlu cu moașa durhă, si sculă ea și ndri-30
đeă tuti lucrili din casă și to-apirită ș-intră tu dulapi.

Aușlu cu moașa, đudie mari, s-mutrea dol'i și nu ștea carî
li ndreađi tute aesti. Moașa ș-o-aveà c-aușlu li fațe, aușlu
ș-o-aveà, că moașa, ma că nu va s-l'-aspună. Moașa đițeă:

— Multu prindi s-mi va aușlu, macă si scoală de-adară 35
ahiti lucrì noaptea. L'-u nĩlă di mini.

Aușlu nĩpđi:

— Mare lucru di moași! U șteam al'umtrea, ma, ar'i's fui.
Nu veđi, cum li ndreađi mușica tuti?

P-agalea-agalea s-apruk'ară Păștîli. Mușata-Locluî țe faț
Acață di coasi strane tr-aușlu, tră moașa ca de-amirăți s
čudusea ș-niși d-îu ahiti lucrî ș-ahîti mușutèți!

— Tine va le-adări, moașe, aesti, ntribă nă duă aușlu?

5 — Ba, ni si pari, că tinî le-adări aùș, ma nu n-aspunî.

G'ine ma viđurá, c-aoațe niște curá, ma nu lá si duțea min-
tea la scîrpá.

El', s-li bagá strânilé, s-nu li bagá, șideá și s-mintueá. cî
lá erá, s-nu l'i ntreabá amirálu la băsearcá, d-îu le-aflará.
10 niși oáminî scáđuți, oarfînl, fără bubotá tu căpisteari, strânilé
aesti de-amirăți? Nu li băgará și z-dùsirá l-anastasi cu fu-
cărâreștile a lor strane.

Uná fuđirá din casá ș-Mușata-Locluî aștirná casa cu vi-
lență ș-cu k'illnî s-țá fugá mintea di mușuteața lor. Apoea
15 adrá micări, pite, pul' friptî, dulțenî, gádálh' ș alti, țe s-ț-alinđi
deáditle, cîndu s-miți, ahintu bune, ahintu nòstîme.

Aușli, tu turnatá, lá vine s-nu intrá n-casă:

— Aoá vaî goacă virá darác, đise aușlu. A nîa-nî vine s-nu
intru. Tine cum ři-u va mintea? •

20 — De! aùș! Omlu aráu nu-ři fați lucrî buni ș-aoați nu
ved slábîntá, ma cum ursești! bărbát h'îi!

Ș-feățîră inimá ș-intrará! Feata no-aveá anásk'irsitá di tuti
și tutu ndrîdeá tu událu ațel bunlu. Ma u viđurá aușli grîră:

— Carî h'îi tine, h'îl'e?

25 Feata, carî o-apcará, șadi și lá mbàirá uná cîti uná, cá
nîsá-l Mușata-Locluî. Apoea spusî cum h'îl'lu de-amirá o-
ascăpá dit minle Araplui, cum niști g'ifti co-amái ș-cu aș
u feățîră pescu ș-tuti ananti cîte aspùș pîná aoați. Aușli,
haraoa n-casă! Arsăreá pri unlu đor, di g'îni țe lá păreá.
30 Il' đîsirá s-șadá la niși, cá el' fičđr no-aù ș-cá va u vor ma
multu di ocl'îl' din cap. Mușata-Locluî armasi.

H'îl'lu-de-amirá, cara ndisî cu g'ifta, lo-arcá tu lingoari
greaúă și nu micá, nu beá, nu-l' si băgá řivá n-gurá. L'-a-
duțea piti di feati virvînadi, măcări soe-soe, ma n-cot, cá
35 nu-l' si dișcl'ideá orixea.

Atumțea avdi Mușata-Locluî și bagá di adará nă pitá cum
ștea nîsá, buná și dulce, s-ț-alasá gura apă, și l'-u pitreași
cu moașa. Viñî moașa la pâlati, ma carî u dădeá di miná?

Niți că o-alasă s-intră la poartă. H'il'lu-de-amiră avdi de-analtu și greaști, s-o-alasă s-intră.

Cum viđu pita estă, il' si dișel'isi orixea ș-mică. Apoea l' jise a moașil'eî, s-l'-adară ninga ună. Cum mică și de-aestă, s-feați cama g'inî. Moașa l'-adutea cașe-đuă și đuă di đuă 5 h'il'lu de-amiră lo tră năinti și s-feați dip sinătòs.

U-ntreabă nîs moașa:

— Nu nî-aspuî, tini li fați pîtile aesti, i ai vîră noră, vîră feată.

— Del h'il'u, le-adară feata-nî. 10

Atunțea h'il'lu de-amiră u ntreabă, iu șadi, că va z-vînă s-u veadă, s-l'i facă nă vizită. G'ini ma mușica, plină di bubulîți, il' dîți, că casa l'eî taha easti plină di vîrni ș-plină di băliđi. Las h'ibă, dîțe amirălu, că io vai vîn. Acșiți si scoală și z-đuți s-l'-aducă nă doară a feătîl'eî tră pîtile a l'eî. Aoați 15 țe z-veadă? Casa li mae, lămbrisea ca parădislu. Tu loc di vîrni, maș k'etri și k'itrițeali di vămăndî. Tu loc di băliđi: vasilcăți, trandafli și garoafli. Muscuvulsea tută căsica li mae. Ș-nauntru țe să-l'i veadă ocl'il'? Mușata-Locluî, cum ti ved și cum mi veđi. Sărgl'i di u bășe și u băgă, s-aspună 20 cum il' k'irù dintr-ocli. Ea nu dîsi <nu> și-l' aspusi tuti.

H'il'lu de-amiră o-aduți la pălati și cîndu țî-o-cață g'iftă, țî-o-aunđi cu cătrani și-l' da foc, no-armasi cor di ea!

Apoea el si nsură diznòu cu Mușata-Locluî dit mer și feați numtă dumnească, di goî pînă goî. 25

Erăm ș-fo acloți, gucăi, ansării, pînă dîșu dure. Tu fugă țe s-l'aũ? Ai z-v-acumpăr cite nă căcұлă ș-cite n cîleah'e aroșe. G'ine ma cum trițeam pri la Cărăvînăți, sărgl'iră cînl'i și-nî le-arăpură. Carî va s-li l'a, s-facă nă turtă, ună gāl'ină friptă 30 ș-ună cofă cu vîn și si z-ducă s-li l'a.

(Spus de mamă-mea, Avela, Epir.)

123. Oarfîn și h'il'u-di-domnu-mare.

Eră un amiră și z-duse a priimnare pitu horî. Vrea să știbă cum binează lumea. Nu știu cum s-fețe, că armase năs tu nă hoară, ta s-ăpiră aclò. Amirăulu nu ștea, iu s-tragă. Di aistă asună la nă ușe, la nă casă oarfînă ș-cu multă fumel'e. 35

Amirăūlu, după Ńi apiri, zburī' cu p(ă)rinŃil', să-l' da fiĉoră
aŃăl, Ńi este ma diŃcl'is. P(ă)rinŃil' a fiĉorluī il' zăsiră amirăūluī

— Tută fumel'a, Doamne, a ta este. Macă vrei, l'a-ū.

— Nu! nu! eū va s-l'aū aistu fiĉdr maŃi, cā nī-ul lo ocl'ā
5 ti diŃcl'is multu.

L'-ul dēdiră.

Amirăūlu l'a fiĉorlu aistu Ńi-l duŃe cu nis a casă. AŃia nis
ul pitreŃe la sculie să nveaŃă carte. Fiĉorlu, diŃcl'is, nviŃă
multu Ńi eră durūt di amirăūlu Ńi di amirăroaņa.

10 După Ńi bitisi sculia, amirăūlu vru s-lu nsoară Ńi să-l' da
feata luī ti nveastă, cā nis muntreă omlu, nu soea omlu.
Minī, agalea z-vidēm, zăse, Ńi va s-zăcă Ńi amirăroaņa, cā
Ń-a l'eī este feata.

Ntreabă amirăroaņa, aistă cu altă minte. Cum s-u mărită
15 pi om di aradă! Nu s-faŃe cābule, cā-l' aruŃine.

— Eū voi s-u daū feata mea ti h'il'ū de domnu-mare, zăse
ea, nu pi om de-aradă.

Amirăūlu zăŃe «eū nu voi», amirăroaņa «Ń-eū nu voi», vi-
zură doll'i, cā nu pot să s-acăk'isească, Ńi s-facă? Zăse ami-
20 răūlu aiste zboară:

— Ta s-nu s-facă k'efea niŃi a nia, niŃi a Ńia, atumŃea s-fa-
Ńim aŃi: Si-l' pitreŃim doll'i fiĉdrī Ńi h'il'lu di domnu-mare
Ńi oārfinlu a nostru pi amare. S-lă dām cāte ună pampore
Ńi praŃi cite dao nīl' di napuliōnī pi insu Ńi avigl'itōri di
25 oaste Ńi carī va z-g'ină di năŃi doll'i cama cu ma mulŃi praŃi.
aŃulūl va s-l'-u dām feata. Amirăroaņa zăse: g'ine-l' aŃi.

AtumŃea amirăroaņa, Ńireată, Ńi s-facă? Ta să-l' si facă a
l'eī k'efe, cl'amă h'il'lu di domnu-mare Ńi-l' da ascumtă nică
alte dao nīl'e di napuliōnī, ta s-h'ibă nis cama mult-amintăt,
30 ta s-l'u da feata luī.

L'i cl'imară Ńi după Ńi lă spūsiră, Ńi Ń-cum, unlu feŃe n-
dreapta, lantu la stīnga.

H'il'lu di domnu mare eră hrao mare, cā aveă praŃi ma
mulŃi. Năs fuzl diparte, ta s-agungă ma aguņa Ńi s-toarnă
35 cu cama mulŃi praŃi a casă.

Ma nu Ńtiū, Ńi nī-ul aŃtiptă măratul!

Cum fuzeă năs aguņa, după năŃinte zăle, ajunse t-ună
altă amirăril'e, la hoară-amirăluī. Ca h'il'ū di domnu-mare,
năs trapse ndreptu la vāsiloaņa, cā vāsil'ē no-aveă.

Aistă vāsiloaṅe erà di aṭele ṭi mutreà s-ti furà dintr-cl'i. Cum măcară, biură, ăl' zăse a fiċorluī di domnu-mare:

— Știi ṭivà ?

— Ṭi să știū ?

— Va s-ṭă spun ṭivà, ṭi no-ai vizută.

5

— Spune-ńi, să-ńi bănèzi! fiċorlu.

Am ună cătușe, care sta pasprig'ing'iṭi di săhăṭi pri ċiċoare și joacă ș-arāsare și ține doa luminări tru ċiċoarle a l'eī di minte. E! ṭi zăṭi di semnul aistu ?

— Ṭi s-zăc, că tine mi l'ai ti om fără minte: poate s-h'ibă 10
aistă vīrnă-oară ?

— Mine zăc, că poate și fure-că vrei s-nă-acăṭăm cu baste
[stăh'imă].

— Me-acăṭ, zăṭe fiċorlu.

— Pi ṭi? ntreabă vāsiloaṅa.

15

— Pi ṭi ai vrere, fiċorlu.

— Iu voi pi toată-ṭi averea.

— Ș-ĳo voi tot ași, zăṭe fiċorlu.

Ma, ta s-h'ibă doil'i siguri un de-alantu, ș-fèṭiră cărṭi și li-
gături, ta s-no-ai bă zboară ma nīpdi. 20

Fiċorlu s-hāriseà, că di-ună-oară, fără alăgare mare, va
s-facă avut. Măratul nu știà cu ține are s-facă!

U cl'imară cătușa și cl'amă și un timpinār și-l' li da doale
ṭeri tu mină aprese și acăṭarā si-l' cīntă. Năși ăl' cīntă și
pusta di cătușe jucă ca om! Jucă, jucă tamām pasprig'ing'iṭi 25
di săhăṭi, cum lă fu zborlu. Viḡu fiċorlu, că k'ere.

Vāsiloaṅa, după bastea ṭi aveà, l'amintă tută averea fi-
ċorluī și măratul arāmase gol ca tufek'a. Ṭi s-facă nās mă-
ratul di fiċor, si zbură la ună furnă, s-poartă apă cu talarlu
și arāmase acld. 30

Tura s-acăṭăm, ta si spunim și ti alantu fiċor, care fu pi-
tricut și nās pi amare, ti avere ta s-facă. Nās, cum fuzi, li
kiru plānurle, ṭi l'aveà dată amirăulu și l'u dede, iu s-easă,
las easă! Cum fuzeà nās ași ajumse, dupu niscīnte zăle,
ningă nă pădure, nōlģica di amare. Nās armase ċudusit di 35
aistu loc. Zăse la oaste.

— Staṭi fiċori, să zăṭtāsīm aoaṭe pamporea.

U zăṭtāsiră. Daporpoea inși fiċorlu amirăuluī, s-duse pi
locul aṭăl, să s-priimnă. Dede di ună k'atră mare cu patru

cărtel'e. Cl'imă oastea diznòu și lă zățe, s-acată di cărtel'ú, si scoală amindoll'i ploacă. Acățară ș-u sculară ți z-veadă ? ună odae nuntu-n-loc. Intrară nuntru, vizură un auș cu barba albă și-l vizitară. Aușlu l'i ntreabă, că di iu viniți și iu 5 nerziți. Fiçorlu l'i spuse pi aradă toate, cum aveà și plànurle-ți-l' aveà dată tatu-su, di li k'irù.

— Nu-ı țivà zățe aușul, și-l' spune ți cale s-l'a și pi iu s-l'-u da. După ți fiçorlu l'i spuse, cum este pitricùt di tată-su ti avere, aușul l'i zățe aiste zboară :

10 — Na! istu șiș cu g'itrii. Aclò iu va s-nerzi diparte, va s-aflı amirăúlu a loclul lınzit di noa añl. Vărnă g'atru, vărnă moașe nu-l ari vindicată. Tine, cındu va s-ti apròk' aclò, va si scolı flâmbura și va si strizı, că g'oà, g'aturlu ațál mare g'ine. Va si-l' dai amirălu cıte trei ică cıte patru-ținți k'icute 15 s-bea și el va s-vindică.

Daporpoea fiçorlu il' bașe mına și fuze, s-duțe la-ațál amiră și fațe cum lu nviță aușul. Lu ntribă prota, cum fac g'ățăr'l'i, di ți l'-este lingoarea, daporpoea il' dede, s-bea. Amirăúlu după niscınte zăle s-fețe sinátòs, h'er.

20 Il' zățe amirăúlu :

— Ți vreı, caftă, că tute a tale-s.

— Ți aı vrere, ațeà dă-nı, zățe fiçorlu.

— S-ț-u daı pi h'il'a-mea, s-ti fac pi tine n-locul a neü.

— Aistă nu pot s-u fac, fără ntribarea tată-nuı.

25 Atumțea amirăúlu, l'i ncărcă pamporea de-amalamă și g'amante și di tute bünile și l'i nviscù oastea g'ine-mușat și-l pitircù a casă-l'.

G'ine ma aușul ál' zăse a fiçorluı :

— Cındu va s-ti torni, s-dai pi aoațe, ta să mpărți'm a- 30 verea. Aușul vru ta s-ul veadă, di-si este om, ți s-ține di zbor, că nu-l' erà a luı di avere. Fiçorlu dede tu turnată pi l-auș, si-l' da partea di avere.

— Nu-ți voi țivà, h'il'u, zăse aușul ; vruı mași să-ți ved mintea.

35 La fugă il' dede aușul cu barba-albă ună cutie nlcăză și-l zăse :

— Na cutia istă și cındu va s-vezı naı cama marea zore, s-u dișcl'izı cutia.

— Fiçorlu u lo și u băgă n-sin.

Tura l'-u dede năs, s-ul caftă pi soțu-su, h'il'lu di domnu mare, cătră lu s-află. Ajumse tișl' aclò, lu erà năs. Trapse ș-năs ndreptu la vāsiloaņa și nu știà di ațele țl' pătă h'il'lu di domnu.

Tut așl' cum cu h'il'lu di domnu, vāsiloaņa ăl' zățe după 5 measă, că are nă cătușe așl' ș-așl'.

Fiçorlu nu vru s-pistipsească și s-acățară, ică să-l' da tută-l' averea; ică năs s-l'a averea vāsiloaņil'eî tută.

Acață cătușă, că l'-o-aduse Stămăria, s-joacă cu țerle tu mină pi doale cicoare, s-muntrèștî și s-ță fațl' cruce! 10

Tricură aproape tresprig'ing'iți di săhățl' și timpinarlu l' cîntă și cătușă jucă. S-apruk'à s-treacă și săhatea armasă și fiçorlu minte n-cap no-aveà. Tiș atumțea ș-aduțe aminte di pisk'esea țl'-l' aveà dată aușul, s-u dișcl'idă tu zore mare.

Bagă mîna n-sin și disfațe cutia și ease di nuntru un șoa-15 ric nîcuz. Dî-ună oară cătușă da di pade țerle și apoea ș-u da alaga după șoaric, ta s-ul acață.

Vizù atumțea vāsiloaņa, că k'irù și fiçorlu amintă.

După țl' lo ș-averea di la vāsiloaņa, cum lă fu ligătura, alăgă ș-află h'il'lu di domnu-mare, carl' purtă apă la nă furnă. 20 Lu scoase di aclò, ul băgă di s-lă, s-k'iptină și-l' lo cu năs și-l' dede nîpòl' pamporea și oàminl'i țl' aveà k'irută.

Ajùmsiră acasă; pamporea oàrfinluî fiçòr erà maș cu amàlamă și mușutèșl' și oastea-l' anviscută ca dit oũ, și pamporea h'il'luî di domnu mare vecl'e și goală și oastea-l' tută 25 aruptă.

Viđù atumțea ș-amiroaņa, că nu lipsește s-caftă fumel'e, ma va s-h'ibă ș-omul cu cap, că după cum zățe zborlu: di sk'in trandafir și di trandafir arăsare sk'in. L'-u dèdiră feata ti nveastă a oàrfinluî și apoea s-dipuse amirălu ș-ul 30 băgă pi scamnu pi đinir-su.

(Spus de Nastas Papa-Goga din Gopeși, Macedonia.)

124. Fiçorlu-de-amiră, amintăt cu coarda n-mînă.

Erà, țe ș-earà.

Ună oară ș-un k'irò erà un amiră. Amirălu nu fățeà fumeal'e. Đua tută să ncl'inà la Dumniđă și-l' đițeà s-l'i da 35

ș-a lui un fiçòr și la s-h'ibă arău cum no-are faptă fisea, ci năs va-l așteaptă cu brățile dișcl'ise.

Dumniçău il' deade un h'il'u. Aestu cîndu s-amintă, s-află cu coarda tu mină și criștea, țamă! ȕua ș-anlu. Apărni fiçòrlu să z-ducă la scul'ò și di cițî fiçòrî află n-cale, trădeș coarda ș-lă loa caplu. Cavai, cari il băgă draclu s-li dîcî țivă, i s-l'i toarnă zborlu, i s-mutrească cîtră nîs cari-ște cum, că tu minută trădeș coarda și-l' tăl'ă.

Măratlu de-amiră nu și ștea țe s-facă! Di tute părțile vineă 10 plîngurî, tră fiçòrlu amintat cu coarda n-mină.

S-ascapă di nîs, il lo cu bunlu și-l' dîse să z-ducă s-află Mușata-Locluî. Fiçòrlu ah'it vrea și nk'isî calea nclo.

Calea cum z-duțea află un om, semnu mare! Aveă ahintă puteare, că loa un munte tu na mină ș-un to-alantă și-l' ȕu-15 cuteă și-l' si păreă, canda no-aveă țivă. Ah'it gone ș-ah'it putut.

Lu ntribă fiçòrlu-amintat cu coarda tu mină, cîtră iu z-duțe.

— Mi duc, dîse, c-avđî'i, că s-află un gone multu și voi să-l ved. Numa lui easte: Fiçòrlu amintat cu coarda tu mină.

20 — Am io h'iũ ațel.

— Macă tine h'il, mi vreî ș-mine soț?

— Ti voi; cum ț-u numa?

— Inî dîc s-a nîa nă pal'u-numă Mută-Munți.

— Mușată numă.

25 Ma-nclo deădiră di un gal'amàn di om, di un țiriũ.

Lu ntreabă fiçòrlu de-amiră. Iu oară-l' bună?

— Avđî'i di fiçòrlu de-amiră amintat cu coarda n-mină și mi duc s-lu ved, țe soe di om i!

— Am io h'iũ ațel fiçòr.

30 — Macă h'il tine, mi l'ai tră soț!

— Ti l'ai! Numa-țî?

— Soarbe-Amare!

— Am țe numă-l aestă, criștine? Că țe ți pățidară acșite?

— Țe s-h'ibă! Lùcurlu a mel easte să sorbu amarea cu nă 35 surg'ire; cîndu voi: o-astrăk'escu, cîndu voi: u umplu.

Și cum era aclò ună vale mare, s-apleacă Soarbe-Amare, bagă caplu tu vale și țuc-țuc, u surg'i tută valea.

— Ea cum mi pățidară, gri nîs.

H'il'lu de-amiră: apurie mare.

Il lo ş-aestu şi calea-calea, cu cuvendă, cu şicăţî, agûmsiră a pälatea unûi amiră. La poarta pälătîl'eî eră un stur di ver, cari-şti cîte nil' di ucăţî. Amirălu aveă băgată zbor, că tşel, cari vai poată s-lu mută, va-l' da h'il'i-sa nveastă.

Atumţea fiçorlu de-amiră il' faţe al Mută-Munţi: 5

— S-ti ved, gone! Cara s-nu poţi, ţi-agût ş-io cu coarda!

A cui s-agûţî? Mută-Munţi s-aplică nă oară ş-lu mută maş cu dîditiclu, canda mută viră şil'e, vără pal'u.

Amirălu scoase şi-l' deade h'il'e-sa nveasta.

Fiçorlu de-amiră şi Soarbe-Amare şidură pînă s-asparse 10 numta, mîcară, biură ş-apoea vrură s-fugă. Mută-Munţi vrea z-ducă ş-el cu nişî, că l'eră greû şi-l' vineă arău să z-dispartă di soţi. G'ine ma l-umplû caplu fiçorlu de amiră, că prinde s-armînă la nveasta, că si nsură şi easte gambrò nou.

Mută-Munţi, ma viçù acşiţe, armase, că ş-a lui il' vineă 15 ca g'ine ningă nivistica. Tu dispărtîre ş-alăxî nelu cu fiçorlu di amiră şi dîse aestu:

— Ma z-veđî, că nelu va sîndineadă, s-alăđî s-mi caţî, că arău va-nî h'ibă.

Calea-calea cum z-duţeă, agûmsiră dol'i soţi la pälatea unûi 20 alt amiră. Amirălu aestu aveă altă. Scoase zbor, c-aţel ţe vai poată s-astrăk'ască nă baltă di ningă pälate, s-l'a h'il'e-sa nveastă. Veđî, că balta estă vai aduţeă znie mare.

Atumţea fiçorlu de-amiră dîşe a soţu-sui:

— S-ti ved, Soarbe-Amare! Aoă ţ-u fana. 25

Soarbe-Amare no-apucă să soarbă g'ine-g'ine şi o-astrăk'î balta di nă cale.

Vru, nu vru amirălu, l'-u deade nveastă feata.

După ţe s-feaţe numta, fiçorlu de-amiră ş-lo duă-bună di la Soarbe-Amare, tra s-fugă. G'ine ma aestu cum să z-dis-30 partă di nis? il' vineă zore. L'-umplû caplu ş-aistûi fiçorlu de-amiră, că prinde s-armînă cu niveasta, s-u hărsească. Armase, ma tu dispîrtîre tut acşiţe, scoasiră şi alăxiră neălile şi dîse fiçorlu de-amiră:

— Cîndu nelu va sîndineadă, s-alăđî s-mi caţî, că va s-35 o-am greû.

Calea ş-cărarea fiçorlu de-amiră agûmse tu mărđinea di loc, trîş aclò iu s-află Muşata-Locluî. Amirălu, tatăl a feătîl'eî nu vrea s-u da şi-l' dîşeă, tra s-facă, ma naintea, cum i-adetea,

cari-ște cîte lucrë greale. A fiçorluî de-aeste l'-ardeà ? Stătü și-l' đise amirăluî :

— Nî-u dai Mușata-Locluî nveastă, ună oară !

— Nu ț-u daü ! amirălu.

— Nî-u dai di doauă ori ?

— Nu ț-u daü !

— Nî-u dai pîn tu trele ?

Amirălu tut «nu ț-u daü.»

— Macă nu u dai, na ș-tine đîțe fiçorlu și cara scoate
10 coarda și acață s-tal'e prit pălate, pri nafoară, cari videà ș-
cari astă'ă. Co-andreapta tăl'ă ș-co-astinga adună. Apoea
z-đuțe l-amirălu pali și-l' đîțe :

— E ! tora țe mintuești ? u dai, nă oară ?

Amirălu no-aștiptă altă đică și l'-u deade.

15 Feățiră numta și armase ninga viră ndoauă đile fiçorlu di
amiră acloțe.

Aclò prit vătămăți erà și fiçorlu a unei moașe. Aestă nu-l'
se-aștindeà foclu a fiçorluî și nu durnă, nu nvisà cum di
cum s-l'i l'a sîndile a h'il'-suî. Z-deade pri ningă Mușata-Lo-
20 cluî și cum știü moășile, cu zboare dulți și cu mincûul, il'
deade de-aoà, il' deade de-aclò ș-află că sùflitlu și virtutea
a fiçorluî-de-amiră sta, mutreà tora, n-coardă-l'.

Țe fațe moașe ? Noaptea, cum durnă fiçorlu di-amiră, l'-u
fură și l'-u arucă to-amare. Tu oară căđù ġonile greü lindit.
25 Tu oara și neălile si sîndinară și dol'i ġonî Mută-Munți și
Soarbe-Amare ș-u deădiră vie-mare, z-veadă, țe păți' soțlu ?

Lo-ağümsiră cu gură, ma galbin cu țeara. Cîț-cîț il' băteà
înama și puteà z-grească cîte viră zbor. Lu ntribară, di țe-l'
vine lingoarea ? Nis l-aspuse di coardă.

30 De-aoațe, de-acloțe nvițară, că coarda o-arcă moașe to a-
mare. U soarbe amarea ġonile Soarbe-Amare și Mută-munți
intră și apărnaște s-caftă coarda. Aoà s-o-află, aclò s-o-află,
nu z-videà iuvașîvã. Tu sone veade mași caplu, k'ipita di
coardă sun nă guvã tu fundul amăril'eî. Ninga k'ipita țea
35 sã s-acupireà și fiçorlu de-amiră vrea-l' da dol'i a prëftu-
luî. Trađe Mută-Munți di k'ipita di coardă, coarda nu s-
minà dit loc ! Țe vreî tine ? Un munte ntreg erà de-asupra-l'.

— More, țe staü di k'er oara, đîțe el, ș-nu-l mut mûntile
ntreg ?

Și cara ș-băgă plătarle l'uftă nă oară de alantă parte lo-arăsturnă. Lo coarda de-apoea și o-aduse la fićorlu-de-amiră și ma l-u băgă tu mină, anvie ună-ș-ună.

O-acățară apoea moașa și u băgară pri-un arùg și carī il' deădiră foc, ninga arde, tra să știbă mușica cu carī are s-facă. 5

Apoea treil'i soți se-adunară la un loc cu nveăstile a lor și băgară amiră fićorlu amintat cu coarda n-mină și bınară ș-bineadă ninga, carī s-nu muriră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

125. Mași mincuna fațe prați.

Eră tu eta cindu Dumniđălu innă pri pade și zbură cu 10 oămiñi. Bănă atumțea un om multu oarfăn, un dirviș. Aestu narse nă duă tu nă hoară criștinească și viđu nă casă ca pălatea ș-cama mușată: tută cu stururi ș-cu porți de-amă-lamă, ș-uborlu aștirnat tut cu muzaic. Grădina cu tute mușutușle ali lume! Oamiñi, huzmik'ări ca viră vîng'iți ș-cama, 15 carī adăpă lilicile, carī arneă, care ndrifeă prin casă, spulbiră, cură, di fățea s-ti eudisești. Și tuți aiști oamiñi, tuți aiști huzmik'ări mași ti un lucră, mași ti un ș-pidipseă, ti: *dispoti!* Ațea eră mitrăpulea lui.

— Ți turlie, mintul dirvișlu? noi păne s-mîncăm no-avem, 20 și nis muntrea și mușuteti are? Va s-mi duc s-lu ntreb, cum adară de-amintă ahăți prați?

Cum dăse, ași fețe. Intră și lu ntreabă:

— Ți turlie, dispoti-afendi? cum li fațiți voi ahăte mușuteti? Aiste toate tal'e prați mulți? 25

Dispoti arise și-l' dăse:

— Cu aridere ș-cu mincuni, fićorlu a neū; cu ndrivate mori di foame tu lumea istă.

— Nu cu tih'a?

— Ți tih'e? cu tih'a așunđi s-no-ai păne s-mănți cu aridere, om, ș-cu mincuna, no-avdă tine?!

Dirvișlu u băgă n-gepe spusa-l Dispoti și acăță s-facă mincuni și s-aridă lumea, ta z-veadă: nu va s-nargă ma g'ine tih'a lui?

Așumse t-ună hoară mare ș-dipărtoasă. Aclò tamam aveă 35

moartă cumnatlu a unui domnu-mare. Ți feațe dirvișu:
Scoase zbor, că vine din paradis și tricù pi la frida așit
domnu-mare și strigă:

— Dit paradis vinii. Aduc și duc hăbări di la morți la
5 și di la vii la morți.

Avde mul'area a cui frate aveà moartă și cari l'erà inimă
jilită și friptă și lo-acl'amă, s-lu ntreabă, di-se-l cunoaște pi
frate-su.

— Cum s-nu-l cunoscu, greaște dirvișlu: frate-tu nî easte
10 oaspe. S-nu-ai gailee, că treațe g'ine; mănă, beà tu paradis
di tute bûnile. Mași di ună l'-angusă, că no-are prađi să-și
acumpără cite țivă și-nî dăse, cara s-trec pr-aoațe s-ți-adu:
aminte, că multă vreau v-aveăți.

— Vreau cătă ma multu! și mul'area acață să-ș așteargi
15 ocl'il' și s-plîngă și s-l'-aducă aminte tute bûnile și tute mu-
șutețle a frate-sui. Scoate apoea și-l' da nă pungă mplină
cu flurii s-l'-o aducă a frate-sui tu paradis.

Viđu dirvișlu un țigărèt di k'ihlibare, ți părea că-l' fațe
cu ocl'ul. Il' dățe a mul'aril'e:

20 — S-no-agirșescu, nel'inăcûni multe di la frate-tu, dăse si-nî
daș și țigăretlu, că-l' vine dor di năș.

Il' l'a mul'area și-l da.

Cum s-toarnă cătr-ași, veade dirvișlu nă oară de-amălamă:

— Ș-oara-nî, dăse să-l' pitrèți.

25 U l'a ș-oara ș-u da a dirvișlui.

Li lo tute dirvișlu și să ndreapse s-fugă. La ușe viđu nă
păreacl'e di òjme, tute lucrate, și tute afumate cu amălamă:

— Și òjmile, criștină, să-l' li pitrèți înî dăse.

Il' li deade mul'area și òjmile și apoea l'-băgă tu trastu
30 nă pită, dulțeni, poame și-l' dăse s-li da tu mîna frate-sui.

Ți vrea cama g'ine dirvișlu? Li lo și fuđi, s-fuđim până nu
nă loară di hăbare.

Nu treațe multă oară și vine acasă bărbatlu a mul'aril'e:

— Bărbate, bărbate, țe-arău, că nu fuși acasă, s-avđi și
35 z-veđi! Vine un om dit paradis și-nî aduse ștîre di la arsul
și friptul a neū frate și-nî spuse, că treațe g'ine ș-că easte
tu grădină mușată. Il' pitricul' ș-mine punga lui cu flurii,
țigăretlu, oara, òjmile, că veđi, lațu, li cață, l'-u dor di eale!

— Cum, mul'are, că ți-o-aduse Hristolu, că ți-o-aduse Stă-

Ărîa, țe-ai faptă? Te-arise! Dă-ni ărmatle, și spune-ni cătră feațe!

— Ș-ărmatle li lo s-le-aducă la l'irtatlu.

— Cum ași, că ti tălè' lingoare! Dă-ni atunțea calu!

Ncàlică calu și fuga ampăturlă după dirviș. Dirvișlu, cum 5 toarnă ocl'il' năpòl, veade că vine un călărèț cu avuseală mintueaște, că ti năs va s-h'ibă.

— Fuđi, dăse, aspeală-l'i, dirviș. cama troară, că nu z-ved eamne bune. Vă-ni me-aduk'iră.

Fuđe dirvișlu și ağunđe la nă moară. Murarlu șideà la 10 oartă.

— Ți fați, il' dățe, dirvișlu a murarlui? ascundi-te, că vine in k'ișigil' cu ărmatle s-ti vătănă.

— Iu s-me-ascundu, Iu s-mi nh'ig, strigă murarlu mortu li frică. 15

— Avu, alină-ti sti plup, c-al'umtrea ță si bitisiră dăllile, până adl iți fu scriată.

Până z-dăți ținți murarlu s-angărlimă sti plup și dirvișlu s-aumse cu fărină pi față, tu mănî, pi străne și iși la poartă.

Ağumse ș-omlu cu calu: 20

— Iu z-duse omlu, ți tricù pe-aoațe, Iu ntribă.

Dirvișlu s-fățeà, că no-avde și-l' dățe:

— Grea ma sănătòs, că trađe moara di nu s-avde.

— Omlu, omlu! ți tricù pe aoațe, Iu z-duse?

— Napa caffi omlu, ți s-alină pi plup, dăse dirvișlu? 25

Omlu apoea discàlică și nărđe tu grădină z-veadă. Murtreaște pi plup, il veade și l' greaște z-dipună. Ma, cu cît aistu grea z-dipună, cu ahăt cama multu murarlu s-alină ma tu k'ipita pluplui.

Cara viđu, că nu z-dipune cu bunlu, s-alină năs pi plup, 30 ta s-lu dipună cu zorea. Dirvișlu ți altă vrea? Lo-alasă di s-alină ca pîn tu mesea pluplui ș-apoea l'i ncàlică calu și-l' dățe:

— Nu ti pidipseà n-cot, mărato, că Iu escu ațel ți caffi.

Ațel di pi plup ș-easte fucarălu di murăr. Ca să nveți minte 35 va-ți l'eu și calu tora, s-ti torni pi pade.

Nigrită g'ine, dirvișlu il' da ună ampaturlare (ampăturare) a calui și fuđe acasă.

Ş-armase omlu ş-fără cal, ca ţel dit ploae, cu gura căs-
cată di nu ştiă ţi s-facă,

Cindu s-turnă acasă nis, lo-aştiptă mul'area la uşe.

— Lo-acăţăşi bărbate, ţi fiţeşi? Calu iu lo-ai?

5 De-arşine bărbatlu ţe z-đică :

— Ştiî ţe mul'are? Mintuîi, că poate omlu de-alih'a vine
dit paradis şi de-aţeă că-l calea lungă până acld, il' ded ş-
calu z-ducă n-calăr.

Mul'area o-află bună, c-ahit il' tăl'a mintea.

10 Ş-aşi dirvişlu, cu mincuna ş-co-arî'direa, putù de-atumţea
s-adună aveare, ma tut pi Dispòti s-lo-ağungă nu putù, că
niţi ahăte mincuni nu ştie.

(Spus de Ioan al Babă din Vlaho-Clisura.)

126. Gucătorlu di cărţi şi Hristolu.

Eră nă oară un *hartupèxi*, un ađucător-carţi cu numa *Ba-*
15 *cola*. Aestu di cindu dişel'ise ocl'i, dit fičureaţă, s-află cu
cărţile. Gucă multu ş-cu tut-aestă ma multu k'ireă de cit a-
mintă. Aeşi nis tuk'i avearea tată-suî, mică căsili la cărţi,
lă deadi sti z-vercă a oilor, va đitî, nu l'-armasi pindară tră
scuteari ocl'i. Armasi cu cămeaşa dipri nis ş-tu pungă maş
20 cu nă cărăntană!

Tu k'irolu aţel imnă Hristolu pri padi.

Bacola, cara k'irdù tută-l' avearea, đisi:

— Nu mi duc s-mi ntreb la Hristolu, ţe va-nî si facă hala
mea? Pînă cindu tut va k'er la cărţi. Io om arău nu-nî h'iü,
25 slăbinţă la oamiñi no-am adrată, că-ţe mi pidipseaşti, Dum-
niđăü? Şi niţi mincuni la ğoc nu fac.

Arondu-arondu dusi la Hristolu.

— Doamne, mare şi bun! nu-nî aspuni, că-ţe nu-nî ađută
Dumniđălu putè la cărţi? Io om slab nu h'iü, arău no-am
30 faptă la virnă, că-ţe no-amintu? Nu-nî da nă vluvie s-nu k'er?

Hristolu multe-aveă viđută ş-multe ave-a-đită pînă a-
tumţea, ma nu-l' si tih'isi virnă-oară ca un gucător di cărţi
să s-plingă, că no-amintă. L-mutri di la cap la čoari şi-l' lu
lo ocl'ul tră om bun.

— Du-ti acasă, criștine, și ndreađe measa, că va s-țin la tîne astară. Atumțea va s-țã daŭ ș-ună vluvie.

Bacola fuga-acasă t-un suflit și-l' dîțe a mul'ari-saî să ndreagă și s-anisk'irsească, că Hristolu va lă vînă la țină.

Mul'ari-sa ș-nîsă suflet bun, aștiptă oaspiți, ma cîndu avdî' 5
numa Hristolul, aruși tu față, că de! cum s-lo-așteaptă și
țe si-l' bagă pri measă? El' eră fără di țivă.

— Nu ț-u mică înima, mul'are, că nu va n-aruşneadă Dum-
niđăŭ. Și scoasi cărântana dit pungă-l', l'-u deadi s-acùm-
pără țe-l' tal'e cărăfeta. 10

Mul'area, om cu drăni, cu nă cărântană acumpără ndoaŭă
oaŭă, ș-un pescu și cu țe-avea n-casă, ndreapsi micari cît
tră trei inși, tra s-easă cu față curată.

Cătră seară, citu ntunică, na-l și Hristolu cu dosprăđăți
di apđstal' dipu nis. 15

«Țe ti fați gramenă, iu țã scoți caplu tora?» mindul mu-
l'area, ca ngrupată tu loc de-aruşine. Apoea l'-u da cu cotlu
a bărbatului și-l' dîțe :

— S-ti ved țe va lă daî tora, că tine dîțeal, că mași trei
va h'im pri measă: Hristolu, tini ș-mini. 20

Bărbatlu ni l'a, ne alasă și-l' greaște a Hristolul:

— Doamne, nu nă fu zborlu, că va vîni și cu apđstal'i.
Noî mași tră trei inși ndreapsim măcari.

— Nu cărteaști, dîți Hristolu, iu vaî mică trei, vaî mică
ș-ninga dosprăđăți: Nu di gaba-nî dîc Hristò. 25

O-adusi mul'area micarea pri measă, u vluisi Hristolu: s-
crească pri leamni ș-pri k'etri! și agumsi la tuți, s-eră ș-ninga
alți ahînți inși. Micară, biură, zburîră și s-culcară, di-l' coap-
siră un somnu, mari lucru! Z-videa că duhlu a Hristolul
mplăteă n-casă. 30

To-apirită Hristolu l'-dîțe-al Bacola :

— Tora caftă țe vreî, ma nu ma nsus di trei lucrî.

— Doamne, l-veđi merlu dit avlie? Fați niști meari s-ți-
alînđi deătitele. Cu tut aestă niști drați di fiđorî ni le-adună
noaptea, cîndu acatã să s-coacă. Fă, doamne, car-ți să s-alină 35
analtu și vaî dîc: alăk'à-ti! să s-alăk'ască.

Hristolu sum-arîsi și dîsi :

— Bacola, cum grești acșiți s-h'ibă!

— Fă, doamne, s-amintu, di căti orî ğoc cu cărți, că pîn
ađi totna k'erdu.

— Ș-aestă acșiți s-h'ibă, greaști Hristolu. S-eși totna la
cărți.

5 — Ninga ună va-ți caftu ! Dipu moarti s-intru tu paradis.

— Intrăt s-h'ii, fați Hristolu.

S-aplică Bacola, l-bășe mîna și ma fuđiră oăspił'i acățã
z-ğoacă pri-unlu ğor. De-aclò ndreptu la ğoclu di cărți. Cu
cîți ğucă, totna ișã. Ğoacă ađi, ğoacă mîne, guleã dipriunã.
10 trã nîscînți aňi ağumse avût de-avuł'i.

Nu erã ğucătòr dit mărđinea loclu, țe s-no-aibă vrutã z-
ğoacă cu Bacola și s-nu cadã ! Il furã dintr-ocł'i nîscînți, a-
lăxeã cărți, scuteã unã, băĝã altã, mutreã patnilu, ma Bacola
ncl'ideã ocl'i la tuti, că nîs ștea că tu sonea sònil'eï vai easã.

15 Tuți đițeã, că Bacola ari draclu tu cărți, c-al'umtreã cum !

Mași Bacola grea ndreptu, cîndu đițeã:

— Țe drac și țe darac ! cît k'irò mi duș cu nîs, totna k'i-
rui de-aĝumșu tîflu-pendar. Aoa-ı harea Hristoluı, nu fana
dracluı.

20 Cara tricurã aňi cari-ști cîți, viñe oara-l Basola s-li tindã.
Șideã nã đuã cu ğorlu un s-ti alantu pri piđul'ü, cu ğubu-
k'a n-gurã, fără cripări, fără ĝ'idèrı, di-l' duțeã banã ! Țe
anang'i aveã ? aveã n-casã di tuti bünili ș-mușutełi.

Aclò na vîni un aüş și-l' greaști :

25 — Bunã-ți oarã, Bacola.

-- Ğ'ini viñiși, ma nu ti cunoscu.

— Io h'iu harlu.

Bacola avđîndaluı numa estã, acațã sã seãminã aròv di
fricã. Ștea el, că mași trã bun nu vîni moartea.

30 — Nu ti ntreb, fați Bãcola, țe ț-u viñita ?

— Mi pitricù Dumniđãu s-ti l'ãu.

Bacola făți-făți scuteã.

— De l đîți nãs, carı va mi l'ai, l'a-mi, ma unã ariĝae ți-
am. Alinã-ti ș-adunã ndoaũã meari dipri mer, s-le-avem pri
35 cali, că nu știı țe dulți suntu: s-ți-alinđi đeãditli.

Harlu sã-l' facã dorlu dit sone a omluı, se-alinã ca un hahã
ș-acațã s-adunã meari.

— Tora, greaști Bacola cîndu va đic s-ti dizlãk'ești, a-

tumțea va! dipună! dipri mer! Veđi, a lui nu-l' ardeà di meari și harlu s-alăk'l tu minută. Apoea țe fați?

— Acșițe ti vream! il' dîți Bacola și cara-ți l'a un școp, il' crueaști un sumăr, cum nu viđu putè harlu.

— Ș-tora așteaptă! cîndu va dipună de-acloțe s-ni spunî ș-a nia.

Plîndi, zg'ileaști harlu, ma Bacola: trađi moara, di nu-nî, avdu! surdu-nî đic! Ș-apoea cahe tah'na il' crueà cîti un școp.

— More, țe-nî-o-aflăi, strigă măratlu har, aestu va me-as-tingă tră semnu! 10

Il părăcalseaști nîs să-l' da cali, că nu va-l' facă țivă, ma Bacola, co-aluî: trađi moara, di nu s-avdi! Ul l'a cu bunlu, ul l'a co-arăulu, avdi k'atra, s-avdă ș-Bacola?

E, tu coadă viđu Bacola că ș-fără moarti nu-î g'ini.

Lumea s-multî, că loclu n-o ncăpeà. Z-băteà oâmiul'i tră 15 nă cumată di pine cavai di nîși. Tr-ațeà nă đuă, după țe băgă harlu z-ğură, că nu va-l l'a, il' crueaști ninga un școp, și cara sârg'aști cînl'i dipu el, nu viđu cum fuđi de-acld.

Arădeà di s-lișinà Bacola di pățirea harlu.

Ağunđi moartea la Dumniđău ș-u ntreabă Hristolu: 20

— Iu lo-aî Bacola?

— Tați, Doamne, nu mi ntreabă, că țe-nî trapsi k'alea cu Bacola, mași lo ni știu.

Și-l' spuni pățirea tută.

După țe tricură aî cari-ști cîți, l'i se-adună ș-çoara-l Ba-25 cola și prindeà să s-l'artă di lumi. Viîni nîpdi harlu pitricut maxus di Hristolu tră nîs și-l' dîți, să si ndreagă. Aestu nîpdi, cu tut aușaticlu-l', nu-l' vineà s-alasă lumea. Nîpdi cu boați dulți, părăcalseaști harlu să s-alinà s-adună nîscînti meari dipri mer. 30

— E, cap-cap! dîți harlu. Nă oară trec minčuul'i, ma fă-ți caîdi pasaportea și aîde! Pîn aoați țî-fu.

Vru nu vru măratlu di Bacola aplică caplu.

Apoea nîs alasă sînătate a mul'ari-sai ș-fuđi dadun cu harlu. Tu fugă no-agărșeaști Bacola s-l'a și cărțili di ğoc, 35 hărtăk'li.

Lipseaști să știți, s-ağunđi n-țer, va s-treți nă punti di per. Mași ațel' țe pot di trec pristi puntea estă, vor z-đică, că z-duc tu paradis. Carî cadî di pri puntea di per, s-află tu

k'isă ș-tu cătrani, tu còlasi. Di nă parti și de-anantă di punti sun cari-ști ciți drați, ca spruna ș-c-arina. Aești no-aũ altu lucru, ma cît ved cîti un suflit, acațã ș-trag cari di cor, cari di mină și strigă :

5 — AI la noi! Easti de-a nostru! și cara s-h'ibă omlu ncar-căt cu amărtii, l-trag darați'i tu k'isă.

Ună așunđi Bacola, acațã zarzavulean'li s-lu tragă di cor di mină și să strigă.

— Alasă-l, har, că-i de-anoștri! Alasă-l că-i tră la noi. Nu-i 10 gucătòr di cărți? Cari hartupèxi ari intrată tu paradis pină tora, s-intră ș-nis?

G'ini-ma harlu ținea sinătòs și nu vrea s-l-ul da, că lo-avea numățită Hristolu trit paradis. Vrea-l' scoată mădulă-rile al Bacola di trăđeari. Pîn tu soni đîți Bacola :

15 — Ea stați, șutean'li, puțin! tră țe h'iũ de-a voștri?

— Cum s-nu h'ii? gri un k'irătă, bana-ți tută țe altă fea-țiși di gocu cu hărtăk'le. Avearea nu tu cărți o-amintăși?

— E! greaști Bacola ș-cari așucăi pri ndriptati, nu pri strimbu, cu așutorlu a vostru.

20 Acățarã năpòl s-aurlă, să si ncađi și z-đicã, ba co-anostru așutòr. Nu vrea că viră trop s-lo-alasă s-treacă puntea. L'i se-avea ngărlimătă ca g'ini cari-ște ciți si-l'-creapă-numa di mină, di coari, di guși.

Lă đîți Bacola tu mărđini :

25 — Țe li vreți ș-așeali ș-așeali, macă vă da mină, ea lu-i padea, s-l'-arcăm un goc și cara să știți voi ma g'ini di mină, va z-veadă. Cari s-es io, s-ni dați dosprăđăți di sùfliti dit k'isă, s-le-aduc tu paradis, ș-cara s-ișîți voi, a vostru s-h'iũ tu cătrani.

30 Drați'i s-acățarã. Tac-tuc! tac-tuc, cu tuti aspunerli, cu tuti seamuili, țe fățea aclò-s-lă-h'ibă, iși Bacola. A drațlor tic! lă vinea, s-facã.

Intră Bacola tu còlasi ș-aleađi 12 di inși, cusurlăi, frați părinți, soe di cam-aproapea și hał cu niși tu paradis.

35 Așunđi la poartă. Asună și apòstalu Petru ică Pavlu, l'-diș-cl'idi poartă ș-lu ntreabă, țe va?

— Țe? nu știł tini țe caftu? S-intru tu grăđina-l Duminiđã.

— Cari h'ii tini?

— Bacola, gheătorlu di cărți. Nu mi cunoști? No-ai micată la mini?

Tu oara țea na-l și Hristolu acloți:

— Alasă-l s-intră, greaști Hristolu, că l'-u ded io!

Intră Bacola și cit loară s-intră ș-alanți, pòrțili să ncl'i- 5
siră di nă cali. Bacola ntreabă:

— Că-țe, Hriste-ni, nu-ni alăși soea s-intră?

— Că io mași ația dîș s-viinî tu paradis, nu dîș, s-aduți
s-altă?

— Ma țe zbor easte aestu? Ș-io mași ația dîș, tra z-viinî 10
la țină acasă, ma tini adusiși și 12 di apòstal' ș-cu tute-aesti
nu lă ncl'iș ușa.

L'-acătă gura Hristolui cu aestă, no-avù țe z-dică și l'-a-
lăsă s-intră.

Părmîθ șteam, părmîθ aspùș, 15
cît putûi, ahît v-ari'ș.

(Spus de Lușa țal-Sterie Papahagi, în vîrstă de 30 ani, Avela, Epir.)

127. Patru-dăți di frați.

Erà nă oară, țe nu ș-erà, cari s-nu erà, nu se-aspuneà.

Erà un-oară un vasil'è. El aveà 40 di h'il'. Tuți il' vrea ca
tată, tuți il' dureà, ma cama multu dor ș-cama multă vreau 20
aveà pri niclu. A luî mindueà, după moarte-l', s-l'-alasă
scamnul

Di aestă frați alanți nu puteà s-lu veadă și mutreà cum
di cum s-lu k'arà, s-ascapă di nis. Nă duă dî'siră a tatălul lor:

— Tată! dă-nă partea, țe nă cade și s-fuđim. 25

Tatăl aestă aștiptă. Scoate, lă da partea de-aveare la cahe-
un și lă dîțe s-fugă, macă vor. Năși să ndrîdeà tră fugă.
Niclu, cara erà nvițat cu mulți și cara nu puteà z-bîneadă
fără di frați, caftă ș-el di la tată-su să-l' da partea, că va
z-ducă cu frați'i. 30

Avđîndalul aestă tată-su, fărmaç s-feațe, că di nis sibepe
fudeà fiçor'i.

Il' greaște di nă parte s-l'-umplă caplu, ma nis no-ascultă
și u ligă, că va z-ducă, iu z-duc și frați'i.

Măratlu di tată, carl viđù, că nu poati s-l'i toarnă mintea
lă greaști a tutlòr și lă dîte :

— Oară-bună, fiçorl'i a mei! Dumniđă z-v-aducă g'ine ni-
pòl și z-v-aibă angătàn. Doaűă lucre va vă dimîndu s-no-
5 agîrșîți: Tu ișita din hoară, vał agunđeți t-un loc, iu să
mpartă căl'urle n-doaűă. Una cale apucă a ndreapta, alantă
acață a-stînga.

Macă va l'-u dăți a ndreapta, vał agunđeți sinătòși tu pu-
litia, iu vreți; se-apucariți la stînga, de-arău vał dați. Ma nain-
10 tea vał astăl'ăți un platan. S-nu durniți sun platan, ma s-
misurăți trei strêmate di la nis diparte ș-aclò z-vă culcâți.
Cara s-nu fațiți acși, lăeață mare va păți'ti. De-aclò, haide.
haide, vał dați di nă guvă. Tut acși: s-misurăți nîpòl trei
strêmate diparte di guvă și aclò z-vă culcâți. S-nu me-ascu-
15 tariți, lăeață mare va păți'ti. Dup-aestă, vał dați di nă pă-
late, iu s-află un dirviș. Aestu dirviș are putearea z-v-arapă
luîna dintr-ocli; ma voi, s-easte că năs va tindă mîna, s nu
l'-u tindeti dip.

Acși greaște nvirinatlu tată, l'-bașe tuți co-arada, lă da
20 urăcunea și-l' pitreațe: oară-lă bună!

Agungu fiçorl'i la loclu, iu z-dispartu căl'urle n-doaűă. Ni-
clu frate lă dîte:

— Frați, s-nu ișim di grailu a tătăluși și s-apucăm a ndreapta.
Viră nu vru s-lo-ascultă.

25 — O, laș ș-tine! va lom sirmaè grăile aușlui! dîte marle.
Și loară a stînga. Seara agungu la platan, un platan cu a-
lumăk'le tease șapte urg'i largu. Năpea sun nis cîți oa-
miîni s-cați. Frățile ațel niclu lă dîte, s-nu doarmă sum nis.
ma tuți tu nă boațe l'-griră.

30 — Știș tine, pr-iu s-k'ișe găl'ina!?

Tăcù frățile ațeu nic, ma scoase coarda și băgă s-aveagle,
că știă el, cum că tată-su niște-niște știă, cîndu lă dimîndă
s-nu s-culcă sum platan.

Tuți frați acățară s-h'arbă făsul'e, cum eră vătămăți di
35 cale, maș, niclu nu! După niscîndă oară scoate caplu un
stih'ò gal'amàn dit nă guvă di platan. Ună scuteare caplu
și niclu trađe apala și-l' lu tal'e! Ună tălare, și loclu z-diș-
cl'ide și tu guvă eră nă pälate cu nă sută di udăi, pline de-
avuțame. Aestă avuțame eră adunată di la lăiți'i di călătòri te

rițea pre-aclò și-l' pindeà ațel-din-vale z-doarmă acloțe seara.
 Ńiclu arcă caplu a stih'olui tu guvă, și o-astupă.

Dimneața si scoală alantî frați și-l' dîc:

— E! veđi tine cu mintea țea multa, că nu ni mică vărni?
 7edî, că drac no-avùm? 5

— Drac no-avùm, dîțe Ńiclu, ma tut cama g'ine s-ascultăm
 li graillu a tătălu.

Plicară pale. Imnă-imnă, ațungu la guvă. Ńiclu lă sta a-
 idă ș-lă dîțe:

— Ai s-ascultăm graillu a părintilui și s-nă culcăm trei 10
 strêmate diparte, că nu cirteaste.

Nîpdi fraț'i:

— Urbarea-ți! Acșițe pistipseai ș-aseară, ma nu deade draclu
 di noi.

S-culcară ningă guvă. Ńiclu nîpdi nu vru z-doarmă. Scoate 15
 coarda ș-aveagl'e. Citră tu cîntarea cucdilor di c-seară, na
 vine nă mae. Cum u veade Ńiclu, aduk'aște, că nu vine maea
 tră oauă aroșe. U ntreabă:

— D-ju h'iî, mae?

— De-aoațe, h'il'u; șed aclo ng'os și vinu s-l'au apă dit 20
 guvă.

Ațea eră moașa draclui. Năsă vine z-veadă, nu vine ntre-
 apă. Ma ng'os di guvă eră nă pălate cu 49 di drați. Maea
 eră maica lor. Tu turnată muma draclui lă dîțe a drațlor;

— La guvă suntu 40 di fiđori, tuți tiniri, niluși. Duțeti-vă 25
 s-l'ațeti aoațe s-li scutem făși-făși, ma Ńiclu s-ni-l țineti
 tră mine, că no-am dinți.

Ńiclu s-avea loată după mpușcl'ata di mae ș-avdi' tute di
 după ușe. Scoate apala și l-acată calea la poarta di pălate
 și cum loa s-easă un, crișt! cu apala il' tăl'a caplu. Crișt! 30
 a unui, crișt! anintui, ță-l' feațe tuți păpară. N-coadă, puș-
 cl'a di moașe, muma-draclui, scoase caplu prit poartă z-
 grească a drațlor s-l-aducă cama agoa. Crișt! ș-a l'eî ună,
 u pitricu s-află h'il'i!

Ńiclu intră apoea tu pălate ș-umple ģek'le di părăți. Tu 35
 nă udae află 40 di mușate arăk'ite di drați. Tute eră, s-lă
 l'ai caplu. Nis, după țe li ntribă cum lă-i numa, li isuseaște
 cu frați a lui ș-lă dîțe s-așteaptă pîn tu turnată. Ațea cama
 nica ș-cama mușata di tute, o-adră nis.

Tute aeste li fățeà niclu noaptea, fără s-l'a di hăbare fraș. țe durnă ca dipri lumea nantă.

Si scoală dimineața și-l' dîc a niclui fraș'i:

— E! nic! veđi, că nu pățim țivă! Veđi, că drac nu dead
5 di noi! Nu dîți tine, cari cuteadă să s-aproak'e di 40 di goi!
Niclu tăcù, nu l-aspuse țivă.

Și nk'isiră calea și citră di seară eață-l' la dirviș! Dir-
vișlu l-aștiptă tu pâlata ca mări-groși și-l' băgă tu nă udae
Apoea lă tease mîna, tra s-lă l'a videala, ma nu putù să-și
10 așungă scupolu, că niclu frate l-trapse pri dinăpdi cu ahintă
puteare, că fraș'i armăsiră cu mînle tease.

— Mare ț-u putearea, gone! greaște dirvișlu. Avuși tihe
di mi trapsiși pri dinăpdi, c-al'umtrea draclu din vale vrea
vă l'a! Tora să știî, că h'im oaspiți buî. Cara s-poți s-ni-
15 adări un lucru, va te-am cama di frate.

— Aspune, dîte gdnile, țe lucru caști di la mine?

— S-ni-aduți mușata-mușatilor, țe vruî s-o-arăp di nil' d'
orî și nu putûi. S-lu fățeari aestu lucru, va-ți da, țe inima-
ți vaî caștă.

20 — Lucru țe s-fațe! Mași di frași s-nu cîrtești, dîse niclu.
S-ligă dirvișlu, că nu lă fațe arău ș-că va-l' țină pri palme.
mași mușata-mușatilor s-l'-aducă.

Fiçorlu l'a di țe-l lipsită, un cal ș-ună gîscă, date di dir-
viș și pleacă! Așunde tu loclu ali mușate. Aclò z-duțe la
25 un favru și dimîndă s-l'i facă trei armate di strane; una s-
aîbă: loclu cu lăludî; anantă: țerlu cu steale; ș-alantă:
amarea cu peștil'.

După ndoaună dîle vineă Păștile. Tută lumea erà la bă-
searcă, cu vasil'elu, vasiloaña și h'il'a lor, mușata-mușatilor.
30 Să nviscù gdnile tu nvișmintul cu loclu cu lăludî și duțe la
băsearcă și șade n-fața mușatil'eî.

Tută lumea mintea k'ireà pri nis, cîndu-l viđură ahîc
adrăt. Tuți s-intribà, cari s-h'ibă? d-îu vine? și viră nu pu-
tea z-da cale. Mușata, nă videare și apărni s-u mișcă bu-
35 riclu! Ahtare gone-aleptu și nvisà mărata tu somnu. Il' fațe
a mă-saî ș-a tată-suî, că vrea mare are pri gdnile-aleptu.
ma s-facă cum s-facă, să-l' lu da.

A doaoa-ză nviscù armata țerlu cu steale și duse la bă-
searcă. A trea-zî, anantă armată: amarea cu peștil'. Mușata

ocluî loclu nu o-aveà. Nu durnà, nu micà, că mintea l'-erà
 1 gònile-aleptu. Ma viđù vās'il'elu, că feata micà h'ările tră
 is pitricù s-lo-acl'amă la pälate. Il' đițe vās'il'elu :

— Ğone-aleptu! feata multu ti va. Io k'ădică nu bag, ma
 a părinte prinde să știü a cui u daü. De-ațeà voi să știü, 5
 um te-aflî ? Ai aveare, no-aï, đî!

— Macă vrei să știî, ca țe-aveare am, dă-nî 40 di cămile
 i s-ți-aduc țivă, đițe gònile-aleptu.

Il' deade amirălu și gònile duse și ncărcă di sum platan
 ute cămilile mași cu flurie! Apoea le-aduse la vās'il'elu și-l' 10
 jise: l'a-le doară din partea mea! Vās'il'elu ș-frică ocl'il'. Di
 ăndu erà vās'il'e nis ahtare avuțil'e nu l' viđură ocl'il'.

(Sfârșitul pierdut.)

128. Birbicuşa.

Ș-erà țe nu ș-erà, cara s-nu erà, nu se-aspuneà.

Erà un-oară ună amirăroșne c-un amiră. Dumniđăü l-aveà 15
 dată toate mușutețele și bunețele a locluî: aveare, mările și
 sînătate; mași di un lucru s-plіндеà, mași un lucru lă nvirinà
 sùflitlu iți-do oară. Aistu lucru erà, că Dumniđăü nu lă deade
 fumeal'e ș-a lor. Cite pälăcársiri, cite ncl'inări la Dumniđă,
 la biseriți, cite buneti nu fățeà pi la mărățli oarfini și ni- 20
 pututi, nacă al Dumniđăü l'i si fațe nilă ș-lă da fumeal'e, toate
 n-cot lă fură!

Ficorlu aștiptat cu ahăt dor nu vineà!

Tra s-nu se-agirșască numa lor după moarte, că no-alăsà
 virnu di đinucl'ul a lor, adărară tru multe locuri, n-hoară, 25
 n-țitate, pitru căl'uri, lu trițeà călătōri, finti'ni multe și scri-
 ară numa lor. Nōlģică di n-țitate adărară nă biseărică multu
 mare ș-multu mușată, ți u cl'imară Stămăria. Di nvarliga
 di Stămărie dospră-đațe di finti'ni virsà apă arățe cu gă-
 leata. 30

Toți ciți trițeà pr-aclō și bea cite nă apă arățe ca gl'ețlu,
 ură cu minî și gură: s-lă da Dumniđă g'inețele a locluî, ați-
 lōr țe feățiră buneața estă.

Un anu ntreg tricù, ș-al Dumniđăü l'i si feațe nilă di pă-
 reac'l'a amirărească. Pitricù nă quă Stămăria, nviscultă ca 35

mul'are, z-bea apă la fintină. Di căra intră n-biseăric
si nel'ină, inși la fintină, și spilă mîne și biu apă.

— Oh! Dum-l'artă-l' părințil', gri Stămăria, ațilui țe-adăr
fintina istă mușată!

5 Ună moașe, țe umpleă g'umăcile și poăcile cu apă s-toarn
cître Stamăria și greaște:

— Amiroaņa cu amirălu a nostru, — s-ul țină ațel din sus
li feațe tute cîte veđi, s-nu-l' k'ară numa vîrn-oară! Ma
el' ș-aũ un nod la inimă: no-aũ fumeal'e mărațli.

10 Atumțea Stămăria scoate din sin un mer aròș, ul da l
moașe și-l' đîțe:

— Du-te, mae, dă-l aistu mer amirăroănil'eĩ și spune-
că easte di la Stămăria. Ğumitate s-mică năsă și Ğumitate
amirăũlu și sigură s-h'ibă, că va s-armînă sârțînă.

15 Cum đîțe aiste grae, ca vimtul s-feațe și k'irũ din viđută

Moașă nărđe cu merlu aròș și fațe după dimîndăcune
Dicara mîncă amiroaņa și amirăũlu, arămase di nă cal
sârțînă. După noaũ meși di đile, feațe un mușat fičòr, albu
ca neoa, cu soarle tru k'eptu ș-cu luna tru frîmte, cum
20 vine graillu și-l pătîdară și-l cl'imară:

Birbicușă!

Fičòrlu diznirdăt, crișteă ca floarea, nviță ca foclu, și s
fățeă Ğone-mușat. Cîndu mărì și umplũ vîng'iți anũ, vrurđ
părințil', năinte di moarte, z-veadă nă harauă di Ğonle-mușă
25 și mutriră s-lu nsoară. Aleăpsiră feata ma mușată țe s-aflĩ
atumțea, h'il'e de-amiră avđi't și putũt, cu numa Belica, earĩ
feata-l' u cl'imă Levina. Deădiră semnul, alăxiră neălile ș
dupu trei meși feățiră numta.

Seara di numtă viniră, s-adunară oaspiți dit pătrule părțĩ
30 a lũmil'eĩ. Micară, biură, ca la numtă amirărească. Ură lu
mea de-astiptarea bună, cu daole mîni:

— Dumniđăũ s-lă da bană, sînătate ș-fumeal'e, tra z-Ğucăm
ș-la pătîĞune!

După mîcare [mîncare], mutară meășile și acățară corlu
35 Feătile nimărtate feățiră un cor și Ğoñli ninsurățĩ feățiră
altu cor de-anvărliga di corlu fitescu, cama mare. Cîndu
feătile cîntă cu gura, Ğoñli trăđeă corlu și cîndu Ğoñli cîntă
cu flueara, feătile Ğucă ca părumbe, s-ti l'a haraoa!

Vine oara s-alik'ască nveasta nao cu gonle n-cor. Feătile ica no-aveà loată g'ine cînticlu, cîndu, ca furtuna, z-dipuse în țer un niòr laù ca k'isa. Ditru niòr lu laù inșiră' nao îne, albe ș-mușate ca neaoa, arăk'iră gònile și azburară ca imtul!

5

Toți cuscărli si nvirinară multu; părințil', canda l'-agudl fulgul, ș-mărata di nveastă nao, adărată și nibășată, cu lîngul tru ocl'i, ca marmura-armase.

Cu jale, cu nvirinare ș-cu plîngul tricură șase meși di ile. Părințil', carl cama ninte toate g'ineșle le-aveà și nu 10 tea, și s-cl'amă nvirinare, dup-aistă pliscută și lă vine, s-eățiră ca loclu. Nveasta loclu nu ș-află; somnul l'i si lo și luă-noapte pri plîngu greù erà.

— Tați, lea h'il'e, nu plînde, nu lăcărmeadă, nu ți-asparde nușuteața! il' dîțeà soacra. Toate sun tru mina-l Dumnidă; 15 ioi oămînli și putem s-fașim? El deade, el lo, și poate eară aibă nilă di noi, s-nă-l pitreacă năpòl, să ncl'idem ocl'il' lărsiși, și s-nu murim cu inima arsă ș-friptă!

— Mamă! dîse nveasta cătră soacră, mine ni-u băgăi, s-iergu s-caftu gònile a neù! Va s-mi duc di hoară-hoară, va 20 a ntreb di casă-casă și va s-lu caftu tru părțile toate. Cara nu-l aflu, mor, ma nu jilescu. Tr-așeà, dimîndăți ună pă-eacl'e di țărùh' ș-un tueag di h'er și dao părecl'i di straie.

Cite nu feățiră socril' să-l' toarnă mintea, tute n-cot lă ură. Il' dîsiră să-l' h'ibă nilă di el', oamînli aùși, că nisă aù 25 lăòr, nisă feată, nu vru s-armînă, nu vru!

Dicara nu putură s-u țină, l'i ndreapsiră cite căftă și după i ș-lo oară bună, nk'isi.

Acăță s-cutriviră loclu ntreg, și să ntreabă tă gone, virnu nu putu s-l'i da graiu, s-u scoată n-cale, tra să-și află Birbi-30 ușa. Așumse cu ntribarea în mărđinea loclu. Aclò erà hoara lin coadă și cara ntribă di casă-casă, di om om, așumse tu alivuşca dit mărđinea hoaral'e. Aclò erà nă moasă, agfir-șită vah' di moarte. Cara l' si feașe nilă di tinireața, mușueața și plîngul a nveastăl'e dipirată, il' dîțe:

35

— H'il'e! me-avđi tine, și va și spun io? Virnoară cu căfarea ta din cot, nu va s-află Birbicușa. Tr-așeà, du-ti la Dumnidălu Soare. El luțineadă loclu tot, el li veade toate, el lipseăște s-lo-aibă viđută, iu-l dùsiră đinile.

— Ma, iu s-lo-aflu Dumniđăălu a Soàrilui? ntreabă lăit:
și jilita nveastă cu plingul tru ocl'i.

— Casa lui easte pri Deana-Aripidina.

Nveasta bașe mîna moășil'eî și-șî l'a oară bună.

5 Cu ntribarea ș-cu imnarea, deana, aripidina, după trei
meșî di dîle, așunde la poarta di pâlata a soàrilui. Asună
di trei orî la poartă și-l' dișcl'ide ună moașe. Aistă, cara
nutrî nveasta tr-ocl'i u ntribă:

— Ți miră-arao te-aduse aoașe, mărată feată, tro-aiste lo-
10 curî, iu puil'u nu azboară, iu cîcôr di om viü nu calcă?

— Vah' amărțile a meale, bună mumă, dîșe nveasta, cu
lăcrîma tru ocl'i.

Il' spune nveasta toate pășirle și scupolu tră carî vine.

A moășil'eî il' fu nilă di grăile așeale nvirinate și di pă-
15 șirle ali nveaste, și-l' aruk'ușură din gură ca mărgăritări și-i
fașe n-coadă:

— Intră! scumpă, și ține perlu aistu tu mîná. Cîndu as-
tară va s-avđi c-asună h'il'lu pri poartă, tine ahulea periu.
s-ti fașî mêtură ascumtă după ușe, că el cum vine seara
20 curmăt ș-așun, cu foame mare, va s-ti mică, cara s-ti află
ca om.

Seara, amînăt tru murđiș, Dumniđăălu a Soàrilui așunde
asprimtu și di ná-oară, cum il' dișcl'ide mă-sa, strigă cu
boașe sînătoasă, di bumbuniđa munșil' toșî:

25 — Mamă, mamă, și-nî anurdeășe a om!

— H'il'u, carî lai om, carî lai puil'u tru aiste locurî, iu
cîcôr di om nu calcă?

Apoea ca un lup, arucutî, un dup-alantu, trei cîreapurî
di pîne și biü trei cupăni di apă arașe. Di cara ș-umplü
30 pîntica, șiđü să zburască cu mă-sa. Năinte di culcare, moașe
suflă perlu și scoase niveasta nintea h'il'ü-suî. Ea l'i spuse
mărata, tute cîte pășî. Soarle o-ascultă cu multă jale și-l'
dîșe cu lînimă nfărmăcată:

— H'il'e, nu-nî cunoscu di lucrulu aistu, că io maș dua
35 lîninêđ și Birbicușe fu loat noaptea. Maș și pot s-fac, easte
s-șă daș un anvêș. S-ti scolî s-ti dușî la dîna Lună, sor-mea
Nășă șade to-alantă mărđine di loc, pi mîntile Mare.

Niveasta ș-lo oară-bună și de-aoașe și narse-narse, ca
ma ninte, pîná așumse acłò, la mîntile «Mare». Tut așîșe

a la Dumnițău a Soărilui asună, inși nă moașe, il' diș-l'ise și feațe ș-alante ca la casa Soărilui. Apoea đina Lună -đise :

— Scumpa mea, știu și viđuț cîndu ț-ul furară đinile, na cîtră iu-l duseră nu-ni viđuț. Tr-ațea, că bătüşi calea 5 oînă la mine va-ți daŭ nă minte : du-ti la Dumnițău a Vimtului. El, nu va vîrnă đică, va-ți spună iu se-află đonile-nușat Birbicușa.

Plîmtă și nvirinată apucă cîtră la Vimtu mărata niveastă ! După multă și lungă cale, deade Dumnițău și ađumse la 10 poarta di pâlăte a Vimtului. Il' dișcl'isiră și-ți-o-aștiptară ca la lună. Ca la soare, vine Vimtul ađun seara, mică trei cî-reapurî di pine, biu trei cupăni di apă, apoea șidù cu mă-sa s-frîngă alune. Moașa suflă perlu și scoase niveasta di după ușe. L'i spune lăcărmeta și plîmta tute pîn la șil'e. Vimtul 15 cu arîslu n-gură, il' diznîrdă perca, o-avră nih'am și-l' cîntă :

Nu-ni ti nvirineađă,
și nu-ni lăcărmeađă,
niveastă mușată,
adrată ș-nibășată ; 20
ț-ul știu đonile-a tău
ș-cu numa-l Dumnițău,
curundu va si-l veđi !
nu plînde, ași z-binèđi !

Feata făți-făți aroșe acăță să scoată la grăile aiste. L'-25 arîdeă trupu cu tute strane mărata.

U nviță Vimtul și-l' spuse :

— Armîne, feata-ni, la mine 40 di đile. Di cîte orî va ținăm, arupe cîte ună mușcătură di pînea mea și bag-o tr-ună oală ; di cîte orî va z-beaŭ vîn, mpartă cîte nă k'icută și di cîte 30 orî va-ni k'aptin mustaca, arupe cîte un per. Cîndu va s-adunî patruđăți di mușcături, patruđăți di k'icute di vîn și patruđăți di perî di mustacă, să știi, că mușatlu-đone Birbicușa easte-aflăt !

Livina li feațe toate aiste pîn tu per ! 35

— Tora, đite Vimtul, leagă-ți țaruh'le ș-adun-o cîtră a mare. După trei đile cale de-aoațe, va s-aflî patruđăți di cățale mări turbate, moarte di foame. Năse va s-arucă pri

tine s-ti disică, ma tine s-nu te-aspărî și s-arûți cîte
cătură la cașe-ună. Ele va să-ți facă cale și tine va
Cama nclo va s-aflî patrușăți di ariuri mări c-amar-
rucă cîte nă k'icută di vîn de-ariû și ariurle va stră-
5 s-treți. Aîde-aîde, ma nclo va s-ağunđi la pălatea di
naltă pîn tru niđr, cu 40 di udăi, cu uși di amalamă
firidî di g'amande. Cu perlu di mustacă va s-dișcl'î
ușile și tru oda din coadă easte mușatlu-ğone Birbicusă

Livina, cu înima dișcl'isă di toate cîte-l' spuse ș-u
10 Vimtul, di cara bășe mină, ș-lo oară-bună și nk'isi. Tru
di cătălile turbate, tricù di ariuri și ağumse la pălatea
lor. Doamne! Doamne! ți viđù?

Toată pălatea erà di fildiș, cu k'etre di g'amande, ți
ca soarle.

15 Cu perli dișcl'ise uși, ună cîte ună, toate. Se-află ac
toate mușuteșle di sti loc, ți cu spûnirea nu si spun, cu
dil'lu, nu si scriû. Tru oda ditru mărđine erà Birbicusă

Cum z-viđură, s-cunuscură, s-loară di gușe și plîmsiră
harao! Stătură ori ntredî ca muțli, fără grafu, z-videă
20 ahuleà, z-bășà și nu dîteà că suntu de-adùn.

N-coadă, n-coadă scoate grafu Birbicusă, u ntreabă cu
vine, u ntreabă tră mamă, tră tată, toate. Tru mărđine-l' dîp

— Țe-nî viniși, lea vrută, tru aiste locuri, iu areăpită
pull'u nu zboară, iu cičòr di om nu calcă? Astară dîni
25 cîndu va s-toarnă, citră nađă-noapte, pûlbire și sare prind
s-nă facă dol'i, cara s-te-află aoașe. Ma cu tute-aiste, nu
plîndo, pârumbă, nu-nî ti nvirină, dudie! Dumniđău i mar
El ți-nî te-aduse pîn-aoașe, s-n-aflăm ca dipri lumea alant
va s-nă spună calea tra s-inșim și s-ascăpăm di tru lòcu
30 aiste, și s-nă nardim eară la părinți, iu s-nă binăm ca
mea, cu tute bûnile ș-mușuteșle.

Di cara dîse aiste zboare, ahuli punga, suflă nuntru
mușata Livină k'irù ditru videare. U feașe un aspru ș
băgă tru pungă.

35 Dînile, ca tòtuna, la nađă-noapte, viniră și după ți m
triră pitru firidă, că șade la loc Birbicusă, ș-loară perli, c
știe citră iu!

Curundu dup-așeà, Birbicusă scoase punga, suflă di tr
orî și àsprulu s-feașe om, cum ș-erà.

S-fuđim, s-fuđim! gri Birbicuşa. S-fuđim ditru lăcurle
blăstimate!

ă gri aiste grae, asună pri loc treî orî c-ună tueagă
er cîntată şi s-aflară n-călăr pri doî *cal'-co-areăpite*, țe
ca sfulgul. Neapirită s-aflară la vatra părintească. 5
adu vidură părințil', că lă s-toarnă fiçor'i, ți-l' aveà ca
ți tră tătună, l'-bășară, l'-diznirdară cu lăcirni tr-ocl'i.

ocea gri Birbicuşa:

S-nu k'arim oară, ma pitreațiți tru toate părțile a loc-
s-caftă, dit ună mărđine pîn tu alantă, nao surări cu 10
ia Marie şi s-le-aducă soațe pînă astară, s-cîntă cîntic
ter şi s-șasă nă pîndă di l'in, tra s-facă nă cămeaşe și
ă-noapte s-ni-u nvească nălgica di ubdr. Și ea di ți:
ile, ma va z-ducă tru oda, iu erăm ascumtu și nu va
e-află, va mi caftă cu țeara tru loclu tot! Ne-aflîndaluî-15
pîn tro-apirită, va s-cadă ca moarte nvărliga di mine,
s-creapă di greață și va să s-facă sinđe și pronî. Atum-
a mine va s-escu ascăpăt și va s-nă binăm de-adun pînă
moarte. Di nu, s-me-aflare đinile ni nviscūt tru cămeaşa
sută di năole surări, nil'e di bucăți va s-mi facă. 20

Amirălu tel'u bătū troară și surările cu numa Marie s-a-
ară, după multă ntribare ș-caftare și fură aduse avu cu
al'i co-areăpite al Birbicuşa. Băgară arăzhdiū, țasură, cu-
ură cămeaşa cu h'ir ninudăt și nviscură Birbicuşa cu cîn-
area ți lă dimîndă. 25

Đinile, după ți nu-l aflară acasă, sun k'icute, căftară tru
tot loclu și triș tro-apirită cripară di greață ș-angusă nvăr-
liga di Birbicuşa.

Așițe Birbicuşa ascăpă di đinile ațeale blăstimate și bină
ună bană de-amiră cu toate mușutețele și bunețele a locluî și 30
cara s-no-aibă moartă, nica bîneađă de-adun cu mușata lui
Livină.

Părmib șteam, părmibu spus,
Nu eră de-alih'a, ma vruî di v-ari's.

Vă aduțeam di la đine cîte nă păreac'le di strane ncl'i-35
gate tru hrifafe, cîte nă căculă cu cilengă di perî, ma ni le-
arāk'iră cățalile turbate. Carl va s-lă aducă ună turtă ș-ună
plocă di vîn, va li l'a nîpdi.

(Auzit de la Mărăcine M. din Părleap, Macedonia.)

129. Me-arde, mi pălește, feată tu sifere.

Eră nă oară un om aùș. Aestu aveà trei feate, șamiștreile mărtătoare. Nă duă tatăl șideà pri nă k'atră dipu casă. cirtitu, nvirnăt, ca di fărmaç. Aclò iu șideà, tricù feata țeă ma
5 marea și-l' dîse :

— Nu nî-aspunî, tată ! țe crek' ?

— Țivà, h'il'e !

Și nu vru tatăl s-l'i spună. Ma, cara se-angrică multu h'i-l'a «va ni spunî, va ni spunî, tră țe me-ai feată, tră bun.
10 și tră arău», dîse aușlu :

— Țe poți s-fați tine nă feată ? niputearea mea easte scutură bărbătească.

— Va ni spunî, va-ni, spunî nîpdi feata, l'i spuse.

— Ia țe-î : me-acl'imară tu sifere ș-îo om aùș, cum s-mi
15 duc ? s-aveàm un ġone, nu vaî cripàm acșițe.

— Ba ! gumare, iu nî-o aveàm, că mintuești s-mi măriți ș-tine crek', că te-acl'imară tu sifere ?

Aușlu spinđură caplu ng'os ș-acățară s-l'i cură lăcărniile. Treate după niscîntă oară ș-feata țeă di mese. Lu ntreabă :

20 -- Nu nî dîți, tată, țe crek' și plinđi ?

— Alasă-mi, feata mea, nu mi creapă, că nu-î fitescu lucru !

— Nu, tată, va nî-aspunî, nu s-fațe ! Feată me-ai : tră bun ș-arău. T-ată-su s-aspăreà s-nu-l' dîcă ș-aestă, țe-l' dîse ș-ma marea. Nu vrea z-dîcă. Ma tu sone, cara l'i se-angrică multu,
25 multu, s-ascapă di nîsă l'-dîțe :

— De, h'il'e, țe s-h'ibă ? — me-acl'imară tu sifere.

— Ba, gumăr mare, îo nî-o aveàm că crek', cum s-mi măriți și tine crek', că te-acl'imară tu sifere ?

Di țe s-aspăreà, nu ascăpă !

30 O-ascăpită ș-aestă măratlu di tată, ș-aplică caplu tu k'eptu și armase minduit.

După puțină oară, tricù pre-acloțe și feata țeă nîcă. Lu ntreabă :

— Nu-nî spunî, tată, țe crek' acși ?

35 Tatăl, friptu di doàule surări ma mări, niți grafu nu scuteà. Păreà că are gura cusută.

— Tată, tată, aspune a h'il'il'eî criparea ta, că țecă-nî h'îu feată, tu oară greaŭă fiçdr mi fac.

Tatăl mut! cu cleaștea nu-l' scuteai graŭu din gură.

G'ine ma nica l'i stătù n-cap, pînă țe tată-su gri:

— Alasă-mi, h'il'e, că dure nî-u criparea țe-am!

— Nu te-alàs, tată, si știŭ, că k'iametea s-fațe, pînă va ni spuñî criparea.

— Aspùș ș-a surărlor a tale, ma mi băgară cu caplu tu loc.

— Nu! tată va ni spuñî, că nu s-fațe. Ia nu h'il c-alante, 10 țe-că le-am surări.

S-ascapă ma multu di nîsă, di cît să-l' veadă hăirea, dîse aușlu:

— Țe s-h'ibă, h'il'e, acși ș-acși, me-acl'imară tu sifere. ș-îo om auș cum s-mi duc? Fiçdr s-pitrèc tu loc-nî no-am, cum tã s-nu crep?

— Tr-ahită lугurie, tată, ț-u mițî inima și crek' ? Nu creapă și nu ti nvirină, că mi duc îo!

— Am cum va ti duți tine, h'il'e că h'il' feată!

— Las h'îu! Adară-nî nă păreac'l'e di strane gunești, dă-nî 20 un cal s-nu s-țină, àrmate, apala, nă căcŭlă și s-trag.

Aușlu, l'-arîdeă barba ș-urècl'ile di gŭvairlu di feată! L'-adară nă păreac'l'e di strane pri trup, s-u veđi și z-dîți: «ma pri gòne țe easte! gòne tră ținđeare apala!» L'-acață un cal dit eape, cama gònile, țe mîcà loclu și bea nior'l'i, il' k'icã 25 àrmatle, apala, tufek'a, di gușe și-l' dîțe:

— H'il'e! dișcl'ide-ți ocl'il' s-mi scoți cu fața curată. Mutreă g'ine s-nu ti daî di pade, că h'il' feată, că s-ti loare di hăbare, arșine mare! Aclò iu va s-ti duți tu vîră apulitie, mutreă s-trađi lu cuțitări ș-la tuficcâți, ma nu la neale ș-la bil- 30 gèk', la veri și la gŭvaricale. Dișcl'ide-ți ocl'il', feata mea, la numți! s-nu ti bađi la mul'èrî, ma s-ti amvîrtești prit gòñî!

Ș-u nviță aușlu ună oară cu oara și feata ascultă ș-li băgă tu curcubetă, că tute cite grea aușlu, zboare cu òimeal'e eră și tute tră bunlu a l'eî. Și cara u nviță, u nviță, il' deade 35 urăcunea ma napdî și-l' dîse:

— Du-nî te, feata-nî, oară bună, Dumniđăŭ s-te-aibă tu mîna lui și s-ș-avđîm bunlu!

Feata s-aplică di-l' bășe mîna aușlui, cu lăcrîne ntr-o
s-alipidă apoea căvală.

— Stăi s-țā țîn, gri tatăl, stăi s-țā țîn să ncaliți, ma
z-dică nis, ea ș-avea ncălicată.

5 Paplu, viđi'ndalui o ahîntă goană, đise cu mintea-l' : A
știu, că nu me-aruşneadă ! Aestă-ı cama di fiđor.

Ș-loară ninga nă oară mîna și z-dispîrțiră.

Ăgumse feata dupu multu la pâlatea amirălu. Il' gri a
rălu și u ntribă :

10 — Tine fiđor, tine gone, d-ıu nă cupăsiși ?

Gri feata :

— Io, Doamne, h'ıu h'il'lu al Meșel'a, domnul a mûnțil.
Tată-nu di aușatic nu putu z-vînă ș-mi pitricu mine tu
fere. Gońi cama s-lipsescu de auși tu polim :

15 Amirălu o-arisi ună ș-ună ! «Aestu va h'ibă gđnile a go
lor», mintuı nis. «Z-veade dipri cuvendă.»

— Priimnă-te, fiđorlu a meü, veđi-nă hoara și la meas
s-cupăsești, đise amirălu.

İși fiđorlu deadun cu h'il'lu de-amiră. Dipusiră di g'os ș
20 feata acățā să s-poartă cama di fiđor. Ună dipusiră cu h'il'lu
de-amiră, il' fațe aiștui :

— Nu-nı điți, cal' avoștri, ıu-l' țînėti.

— Aı s-te-aduc s-l'i veđi, đise h'il'lu de-amiră.

Cum z-duc acđ, feata drăcuroasă ! s-apruk'à di ațel' cama
25 vițearțil', s-nu da șubee dip ! Ștea nisă, că maș gońi a gońlor
lă ține s-intră la cal' arăi.

H'il'lu de-amiră, după boațea featil'eı, după duhlu a l'eı,
după mul'irușca-l' față, nu-l' vînea s-pistipsească ıuva-ș-ıuvă
că-ı fiđor.

30 Seara duse la mă-sa și-l' đițe :

— Mumă ! aestu fiđor nu-nı lu va ocl'ul s-h'ibă fiđor. Aestu
feată pare că easte.

— Nu nı spunı, cum vîne, ntreabă mă-sa, ıu trapse, di țe
ntribă ?

35 — Di cal'i ntribă, di cal'i ațel' ma arăil'i s-apruk'è, ma cu
tute-aeste : me-arde, mi păleaste, feată-ı tu sifere.

Mă-sa lu nvițā s-u cătăpățească, cındu va z-ducă tu viră
păzare, ıu va s-tragă ? la lucre mul'irești i la bărbătești, si-l'
aducă zbor.

Haide-haide, tută ask'erea duse tu polim. Feata totna mu-
 ă s-hibă n-caplu ask'èril'e! Iu cădeă tufek'le ca grindî-
 ă, acîò sá nh'ideă nîsă și zg'ileă, dădeă inimă la ġonî, s-nu
 gá, ma sá si nh'igá tu foc. Ġuneăta l'eî, inima l'eî, nu se
 puneă.

5

Di nîsă sibepe, azvîmsiră.

L'-fațe h'il'lu de-amiră, și nu sá mpărțá di nîsă.

— Fártate, tră ġuneăta ta, aí s-țá fac nă pisk'ese.

— Ai, đîțe feata.

H'il'lu de-amiră u trădeă la măġaziile cu lucre mul'irești 10
 neale, cu veri, cu mîntil', ma nîsă nu ș-turnă ocl'il' cîtră
 elò:

— Ațeale-s bună tră feate, nu tră noi ġonî.

Ș-isea nîsă la tufek', la piștole, cumbure, apăl', cordî, tut
 lucre di ġonî țe prindu.

15

Ș-toarnă h'il'lu de-amiră și-l' aspune a mă-sai țe cură.

— De! h'il'u, feătile nu trag ca oarbe tu polim, că lá bate
 inima tic-tic! apoea cîtu s-hibă, feata cîndu veade lucrulu
 mul'irescu, cara s-nu-l acûmpără, va-l mutrească, ș-aestu, cum
 spunî, nu ș-arucă ne ocl'il'. Va h'ibă fiçòr ġònile.

20

Ġine ma h'il'lu de-amiră, tut acși:

— Me-arde, mumă, mi păleăște, feată-î tu sifere.

— Să-l cătăpățești ș-cu altă, đîțe muma, z-vă fățeți apa mi-
 nută dipri punte ș-acîò va z-veadă.

Feata li ștea tute aeste di cama naintea. Ea purtă nă că-25
 ume, că atumțea cîndu ș-feățiră apa minută, lo-antreapse
 ri h'il'lu de-amiră cu trei pâlîi.

L'-aspuse nîpòl a mă-sai, ș-aestă l'-đise, că fiçòr easte. Di
 t h'il'lu de-amiră a luî.

— Aca! me-arde, mi păleăște, feată tu sifere.

30

Lu nviță ș-altă mă-sa. Z-doarmă doil'i de-adûn, t-un udă
 z-bagă sun căpitûnû cîte nă tufă di vasilcò și s-mutrească
 mneața: s-fure vasilcolu ma ud la nîsă, de alih'a-î feată.

Ș-aestă o-aveă loată di hăbare feata.

Țe adară nîsă? L'a vîlia cu apă și vearsă apa sum căpi-35
 ălu a h'il'lu de-amiră. Si scoală dimneața h'il'lu de-amiră
 utreăște, la el ma udă tufa ca la nîsă.

Il' đîțe pale mă-sa:

— De, h'il'u, va h'ibă fiçòr, după seamne!

— Mamă, țe vrei, ți? Me-arde, mi pălește, ma feată-î tu sifere.

Fiçorlu nu să mpărțâ palmă di nisă, că l'-intră vreare
Nă duă, cara scârki pòlimlu, di cu tot, tuți gońli, tuți h'li:
5 di domni țe-l' vîniră ađutòr amirălu, fură sărgl'iți să s-toarnă
la vatră-lă.

Feata și ndreapse calu și aștiptă să-ș l'a mină cu amirălu
și s-tragă. A h'il'lu de-amiră il' vineă foc, că ahintu k'irò
s-no-aibă semnul, s-fur-că-î feată i fiçòr. Acłò lu l'-deade mină
10 il' đise :

— Mușată, feată, h'ii!

— Aestă armase ca upărită, ma di nă oară l'-vine tu
minte s-nu z-da di pade și sum-arise. Tu aridearea țe feate.
trapse h'il'lu-de-amiră cu nelu de amălamă ș-o-agudî pri dinte
15 Ună goadă, ș-dintile s-hrisusi.

Feata de-aruşine, il' bagă măhmuzea calu, și nividută s-
feate de acłò :

S-imni și s-alăđi
Ș-nitrăptile s-li trađi.
20 S-mi cafti tut loclu,
S-nu ti se-astingă foclu,
Pin nu va-ni me-aflî mine,
Cu dintile de asime!

Il' gri nisă tu fugă a h'il'lu de-amiră și fuđi ca vimtul.
25 H'il'lu de amiră căđù linqit im pade!

— No-aspuneăm, mumă, că me-arde, mi pălește, feată-î
tu sifere?

Nu puteă di vrearea l'eî. Țe s-l'i facă a vreăril'eî tora, că
sivdaea cu vitrie nu z-vindică?

30 Si scoală, s-fațe un fusăr, l'a un cal ș-lu ncarcă cu fuse,
cu prisiui, furțe ș-alte ș-apoea l'a hoările azvarna, nacă da
di feata-al Meşcl'a, domnul a munților.

Di hoară hoară grea nis: carî l'a fuse! carî l'a fuse, că
vai fugă! Ai feată cu dinte noŭ, cu dinte hrisusit!

35 Ađumse n-coadă ș-tu hoara-al Meşcl'a. G'ine ma aești fu-
meal'e mare. Ğumitate di hoară purtă numa lor. Cum s-o-află?
Acăță di poartă, poartă:

— Ai la fuse! fuse! Carî l'a fuse? Fuse, că vai fugă! Ai

ate mușate, ai feate alăvdate! Ai feată cu dinte nou, cu nte hrisusit! Ai la mine, feată cu dintile de-asime!

Cara tricù pri ningă casa featăl'ei, aestă alasă scamnul, acumpără ndoavă fuse:

— Fusare, fusare, cum dai fùsile? 5

Aestu il' viđù dintile hrisusit și aduk'l, că nisă-l feata țe uruta, căftată și neafată.

— Cu țe s-h'ibă feata mea! Cu fărină, cu grîn, cu mel'u, 1 țe vă deade Dumniđău.

A lui nu l'eră di amintatic, cît l'eră di altă. 10

Feata s-turnă din casă cu nă măsură di mel'u. Veđi, mel'lu veă trițear mare atumțea.

Cît lo s-lu toarnă tu tastro ș-aestu l-trapse citră ncoa, că ut mel'lu z-virsă m-pade.

— Nu-i țivă, đise feata, stăi ca ț-aduc altu. 15

— Altu nu voi, c-aestu ni fu căsmetea, feata mea.

Și z-băgă s-adună gărnuț cu gărnuț mel'lu.

S-adună mel'lu cu gărnuțlu? Acși că ntunică acloțe și-l' săđù a feătill'ei să-și facă di inimă și s-lo-aproak'e noaptea țe, că nu va lă mică casa. Feata cu ntribarea tată-sul, lo-20 apruk'è.

Ună intrată, ștea părintile că fusarl'i aũ adetea di fură feate. S-nu-l' goacă viră hunere fusarlu u bagă tu nă sinduk'e z-doarmă. Fusarlu țe altă vrea. Aștiptă di s-culcară tuși și cara ți ncară pri plătări sinduk'a, pri cal și aoă fac 25 soțl'i. Fuđeă di mică loclu!

Citră tu cîntarea cucoțlor agũmsiră pri ningă nă hoară. Acățară cucoțl'i s-cîntă: cică-că! și feata dit sinduk'e ș-o-aveă că-s cucoțl'i din hoară și acăță z-đică.

Tată! no-avđi ponđil' di cucòți, 30
Țe-ni mi țini di nu-ni mi scoți!

Cariște cum, va-l' ascăpă a feătill'ei viră grațu urit și tră amirălu. Atumțea h'il'lu de-amiră o-avđi și-l' gri:

— Gine h'il, iu-ți h'il, gumară!

Feata nîpòl, nu putea s-aleagă, cari-ște, cari il' greaște și 35 đițea:

Tată, no-avđi ponđil' di cucoți,
Țe-ni mi țini, di nu-ni mi scoți?

Și tu coadă-l'-trădeă nă anğurare amiralu. H'il'lu de-amir
o-avdă și-l' grea nipoł:

— G'ine h'ił, iu h'ił, gumară!

Carı o-aduse a casă-l' h'il'lu de amiră, u scoase dit sir-
5 duk'e. Feata de-arușine loclu u ngrupă. Grești tine k'atră,
z-grească ș-nisă? Cite-l' gri, cite-l' dıse ğonile, soacra, socru-
su, nisă mută s-feațe.

U loară ș-u nerunară cu h'il'lu de-amiră, ma nisă ș-u băgă
s-nu l' grească cu gura trei anı di dıle, tr-arușinea țe păi
10 cu grăile ni n-cale.

Tuți din casă cripă, că nu greaște nveasta, ma țe si-l' facă
11 dısiră nă oară! doauă! ma nclo?

Treți an ș-arucutea-ti, treți an ș-arucutea-ti, aproape să s-
umplă 3 anı în cap! Eră, vă-l' dıți, ni ma nsus, ni ma ngos
15 trei anı fără 3 dıle. Carı il dısiră ninga nă oară ali nveaste
Mute, că mută l'-grea tora, «va zburăști, i nu?» și ea nu lă
gri, fiçorlu ncl'ise ocl'i, s-adară altă. Eră ğoi seară ș-acățară
să ndreagă tră numtă.

U cl'amă Muta și-l' dıc:

20 — S-ti duți s-l'ai aloatlu di la lamna, tra s-acățam aloa-
turle di numtă.

Niși vrea tora s-ascapă di nisă, ș-u pitrițeă la lamna.

Mărata di feată iși dipă casă, di nă mărđine ș-acăță s-
plıngă, s-plıngă și să ș-adună sùflitlu: nilă mare. Ună moașe
25 — eră mira l'eı — l'-ease atumțea și-l' dıțe:

— Țe-nı plındi, feată, și-nı ti dirinı?

— Am țe s-nu plıngu, criștină, și țe s-nu mi dirin? Ea
ș-ea, țe-nı si toarțe.

— Aștearde-ți, feata-nı, ocl'il' și l'a calea-calea și du-te, că
30 dip țivă nu vaı pați! S-nu-ți h'ibă dip frică.

Feata ascultă, cum il' dıțe moașa. Fricoasă nu ș-eră.

Si scoală și calea-calea z-duțe s-l'a aloatlu.

Calea iu nırdeă astal'e un gardu căđut im pade. Ea, feată
cu minte, l-mută ș-apoea treațe. Ma nclo astal'e un gumăr
35 și un cıne. Cı'nele mică earbă ș-gumarlu mică oase. Feata
l'a earba di la cıne ș-o-arucă la gumăr ș-oăsile di la gumăr
le-arucă la cıne. Haı ma nclo, ma nclo află nă fintină m-
plină di șil'e și di cuprie. Feata u la, o-aspeală și bea.

Apoea ș-agunde la lamne. Lamna nu ș-eră acasă. Ș-află
feata li lamne și-l' dîșe :

— Da-nî aloaltu,

Că si nsoară bărbatlu!

Feata, neağumtă, l'-lu da. Cîț fuđe Muta cu aloatlu și
a-ũ și mpușcl'ata di lamne.

— Țe-nî feațișî, șarpe că nî ti mușcă! l'i zgărli nă oară
îtră h'il'e-sa ocl'il'și fuga dipu feată.

Gri lamna :

— Fîntînă, fîntînă, acaț-u! 10

— Am cum, dîse fîntîna, că tine mi umpleai di cuprie, mi
lăcăi ș-apoea beai, ma feata, nî mi lă, me-aspilă, ș-apoea biu

— Cine-cine! acaț-u!

— Am cum! că tine nî-arucăi earbă, ș-ea nî arucă oase!

— Gumăr-gumăr, bagă mina pri feată. 15

— Altu lucru no-am! Că tine nî arcăi oase ș-ea nî-arcă
earbă, s-mic.

Ağumse feata la gardu ș-cara s-trițeă di gardu eră ască-
pată, că ma nelo lamna nu puteă s-treacă.

— Gardu, gardu! gri lamna, acaț-u feata, că l'-o-aduse araoa! 20

— Pre-ațeă mină s-ti bađi, gri gardul, că tine mi calți și
treți, ma feata mi sculă ș-mi tricù.

Acșițe ascăpă feata ș-aduse aloatlu.

Ună țe feata-aduse aloatlu, s-čudisiră cum de-ascăpă. Maș
h'il'lu de-amiră țe o-aveă vidută tu polim nu s-čudusi. l' 25
dîse ninga nă oară să zburască, tra s-aspargă numta, nîsă țivă.

S-năiri h'il'lu de-amiră și-l' dîse :

— S-porti apă cu țirlu și s-pruscuk'ești calea di la gam-
brolu pînă la nveasta!

Feata nîpòl ease după casă și o-arupe un plîngu ș-ună 30
suskirare, ș-ță si bagă inima m-pade.

L'-ease maea — mira l'eî — ș-u ntreabă pale:

— Țe-nî plîndi, feata-nî, cari ti bătù?

— Dumniđăũ, mae? Acși ș-acși nî-dîsiră s-fac!

— Nu ti plînde, feata-nî, că Dumniđăũ ti va ș-aestu lucru 35
va-l fați.

Angană maea nă oară puil'i di la Dumniđăũ, z-gl'inară tu
țir și astupară tute guvlòile.

Purtă feata apa și pruscuk'i tută calea.

— Tora s-o-arnești, gri h'il'lu de-amiră!

Nîpòl feata pri plîngu ș-nîpòl il' vine mira.

— Fă-ți crucea, feata-ni și dî : Dă, Doamne, un vimtu. țe tucăk'le s-li facă ca vîlia arnite.

5 Ni-scos graillu și cara trađe un vimtu, ți le-arnî căl'urle ca di pri palmă!

Ağumse Dumî'nica și nveasta noauă fu adusă tu băseàrică și Muta tut nu vrea s-l'i grească cu gura a h'il'lu de-amiră. Intraș tu băseàrică ș-acață preftul s-l'i ncrună. A tuttòr lă deàdiră 10 țeri s-țină tu mină, mași ali Mute l'-bîgară ădă tu ungle. Și carî arse, arse ădă, acăță s-l'-ardă și ăeàditle. Atumțea oàmiñl'i l'-griră :

Te arsiși mută,
Mută și k'irută!

15 Vai dîți eră ninga vîră minūt pînă s-umplă treil'i añl. Cîtricu ș-minutlu ațel, acłò iu-l' grea tuți ali mute, il' greaște și nveasta di sum zvon :

Țe-arsiși, mută,
Mută și k'irută!

20 — Ba! lae, față lae! greaște muta, Io tră un zbor nu grii trei añl cu gura ș-tine ninga di sum curună grești?

H'il'lu de-amiră, cîndu o-avđi' cu gură, o-alăsă țeă noaua și ținu ațea di prota, tră carî ș-aveà arcată tută vrearea.

Și feățiră numtă mare, ġucară, ansăriră ș-adūsiră apoea 25 ș-aușlu, țatăl a feățil'eî să s-hărisească și tute tricùtile s-a-ġirșiră.

(Spus de mamă-mea Despa, Avela, Epir.)

130. Omlu țe vrea să z-ducă tu paradis.

Eră nă oară un om!

Omlu aestu vrea z-ducă tu paradis!

30 Cum să z-ducă, că nu și ștea calea? Si ntribă la călugri. Il' đisiră călūġarl'i :

— Fičorlu a nostru, macă vreî s-aġunđi la paradis, s-imni a călil'eî, s-imni calea ndreptu.

El ș-o avù, ca s-imnă calea, calea cum z-duțea ndreptu. 35 Ș-lo dicara calea-calea, ș-arupse munți, străbătù vâl'urî, pi-

·umse arîuri, discă păduri greale și nu strîmbă calea dip!
u mărđine deade di un mînăstir și ntribă :

— Iu easte parădislu?

Călûgărli, cara-l viđură că fațe ahtare ntribare, mintuiră,
-aestu va h'ibă vîră k'irût și-l' đî'siră : 5

— Aoațe easte!

— Mi vreți ș-mine tu paradis?

— Ti vrem !

— Țe lucru va mi băgăți s-fac ?

— Em țe vrei? Na! s-arnești, s-anisk'irsești mînăstirlu di 10
rafoară și din nauntru.

— G'ine, đise fiđorlu.

Nauntru tu mînăstir eră Hristolu aspindurăt pri cruțe. Omlu
aestu nu și ștea cari easte și ntribă călûgărli;

— Țe om easte aestu? 15

Aestu-î Hristolu! no-ai avđită tine? Mutreă s-arnești g'ine,
că s-nu arneari cum prinde, ti spindurăm ș-pri tine.

Măratlu di fiđor di frică arneă g'ine.

Năs l'eră nilă di Hristolu și-l' [adu]țea pîne ș-micare și-l'
đițea : 20

— Vinu-nî, Hristè frate, s-micăm pîne!

Ma Hristolu il' grea dipri cruțe :

— Nu vin, mică tine, că ș-io va-nî ti filipsescu nă đua.

Ună đua, doauă đile, tute đilile zbură nis cu Hristolu și-l'
avđi un călugru cum zburăște și-l' đițe : 25

— Tine cu cari zburăști ?

— Cu Hristolu, frățile a mel, il' đic z-vină s-micăm pîne și
nis înt đițe: Mică tine, că ș-io va ti filipsescu nă đua.

— Ea ntreabă-l tră io, đise călûgărlu, mine va mi fi lip-
sească nă đua? 30

Omlu ndreptu, țe nu și ștea drăcuri și bubuliți, lu ntribă
đua lantă tră călugru.

— Si-l' đitî, đise Hristolu, că niți measa nu-î acșu si-nî
veadă, nu să-l filipsescu. Maș tră hățirea ta va u veadă,
poate, measa. Mași ahitu, ma multu nu! 35

Omlu l'-đise nîpdi a călûgărli, ca na! țe-nî gri Hristolu.
Călûgărli lu nsărțină să-l' đică., s-lo-așteaptă tu paradis tră
hățirea omlu ndreptu, a călil'eî. Omlu a călil'eî, țe vrea k'ară?
il' đise pale.

— De! tră hătîrea ta, s-nu ți-aspargu k'efea, va-l așeptu.
Tră optu ȃile apoea, fîcorlu acăță să-l doară corlu, min
oc'îl', că muri și trapse ndreptu la paradis. Călûgărlu i
n grupă ca lumea și tu ȃptule, li tease ș-el și tră hătîrea, si-
5 ȃițem: a k'irutluî, duse tu paradis.

(Spus de Sterghia al Giorgia Duli, elev în clasa III primară, Xirolivade.
Macedonia, 1892.)

131. Sanlu, gumarlu și mal'lu.

Erà nă oară, țe nu ș-erà.

Erà un-oară un pap-aùș. Om aflăt, ma fără căsmete. Aveà
un jar di fumeal'e: șapte-feate, tute nimăritate. Ș-erà, ca nîs
10 țe nu vrea. No-aveà ȃinușe tu vatră di multe orî, ahîță ne-
aveare ș-ahîță urfañe! Micà tu treile ȃile nă oară ș-lă gur-
liȃ mătîle di foame tră semnu!

Aușlu aestu erà limnàr. Ș-l'a nă ȃuă țupata, tãporlu, știu
Yo? și z-ȃușe m-pădure s-aducă nă sãrținã di leamne. Aclò
15 iu bătèa s-aflã virã lemnu cama bun, s-țîñã foc, il' lo oc'ul
un fag. S-aproak'e di nîs și mutã țupata. Unã goadã, ș-fag-
lu susk'irã nă oară dit frîñȃle dit h'icate:

— La tine ș-la Dumniȃã, aùș, nu mi tal'e, ma ȃi-nî țe bun
vreî, s-țã-l fac!

20 Aușlu li ca umplù puțî'n di fricã, ma troarã ș-vîne tu orî
c-așî-i omlu oarfîn: no-are fricã, că no-are țe s-k'arã. ȃise
aușlu:

— Țe bun si-nî fațî? Si-nî ȃal un san, ling'èr de-asime
Pîñã s-țã frețî oc'îl', cãȃu un san de-asime.

25 — Țe s-fac cu nîs? ntribã aușlu.

— Pap-aùș, ȃite orî vaî vreî pîne, mîcare, pite, țe s-țã tã-
ȃineascã, groșî, flurie, strane, agudeà sanlu și ȃi-l' sã scoatã.

Aușlu harauã mare! Și-l bãgã la suflit și nk'isi sã s-toarnã
acasã. Calea vru z-veadã: easte cum ȃițe àrburle i s-nu-l'
30 trapse virã minȃunã?

Agudeaște sanlu și greaște: Dã-nî mîcare, dã-nî flurie
dã-nî ațeà, dã-nî anantã, și cãdeàu lucrile cãftate, canda le-
aveà dimîndatã aușlu!

— E! ȃițe aușlu, inî vîne ș-a nîa apa la moarã! ȃițeam
35 cã nu va u scot urfaña din casã, ma co-aestã, mã-sa-l'!

Vrea să știbă aușlu tora? Angurà și vâsil'elu.

Da nă alagă și agunde acasă.

Feătile, ca feate! Cum ul viđură t-ună gură:

— Ne-aduți țivă, tra s-nă lom sùflitlu cu bunlu, tată, că
noarte h'im di foame! Canda nă sùpsiră cătùșile! 5

— Băgați-o strimbă, fațe aușlu. De-aoà ș-năinte di tute
mùnile vaì avem!

— Țe lucru aflăș, tată?

— Ea țe lucru aflăi! și scoate sanlu, lo-agudeaște și cađi
pită di lapte, cađi gädăife, cađi flurie, cađi fustane, cađi 10
li tute!

Feătile, nimicate ș-nibiute di dïle, cum cădeà viră micare
și s-aurnă s-o-arapă carì di carì!

— More, nu vă ncăcâți, fumeal'e al Damă, că am tră tute,
greăște aușlu. 15

Moașa de-aclò:

— Alasă-li, aùș, că nu-s micate de-aoältari h'il'ile ali mume,

— Carì lă u ține, ma va lă facă arău ahită micare.

Țe micări vaì dîți? S-ță cură bälile. Ș-țe biuturi va ntreg'i?
S-ț-alășă limba apă n-gură! 20

E-aproape de mintea omlui, că moașa, pap-aușlu ș-cu șap-
tile feate duțeà tora nă bană vâsilk'ască. D-ïu prota nu-l' dădeà
viră di minear, tora carì di carì să s-facă di cama aproapea.

Di cît apa doarme și dușmanlu nu doarme. El no-alășă
omlu s-treacă g'ine, s-aibă duă albă. Aclò, tu hoara auș-25
lui bină ș-un vâsil'è. Di graiu-graiu, di gură-gură, agumse
la ureacl'e-l', că se-află un aùș acși ș-acși, țe-ți are un san,
lucru mare! Vâsil'elu-l hărzăeà ș-nis un ahtare san. Cum s-
facă, cum s-adară să-l l'a di l-aùș. Acață de-adară un san
la un favru, di no-aliđeà di sanlu aușlu. Apoea avigl'è cîndu 30
aușlu nu erà acasă, ș-lo sanlu sun timbare și z-duse la
moașa.

Moașa, ca moașe, dî-l', ca mul'are, ș-o-avù că viîne vâsil'elu
s-li veadă, nu ștea țe lă crueaște pri dinăpòl. Căftă vâsil'elu
z-veadă sanlu ațel cîntăt ș-apoea-l bagă tu mînica di tím-35
bare și-l' da cășinlu calpu! Mutreà tora tine, un vâsil'è pînă
lu dipuse?

Vine seara paplu dit misuhore și caftă measă. Agudeaște
sanlu, țivă! Greăște să scoată micări, ni apă vie nu scuteà!

— More țe soe ? greaște nîs ali moașe. Țe-l' feațit a sanlu !
Moașa s-păli di nă cale.

— Va nă u gucă, bărbate, vâsil'elu hunerea ! Mași năs fa
astăndî la noi ș-căftă sanlu ! Să știi, că n-are gucată hunerea !

5 — More, și adări tine, mul'area-al bil'è, io mi bat se-adăr
și tine ti bați s-asparđi casă ? Tora țe s-micăm ? A nia nî-ease
sûflitlu prit nare ș-tine, moașe, s-te-aridă pal'u cadicîneanlu !

— De ! aùș ! Carî s-aștiptă di la om vâsil'è ahtare lucru ?
Macă vâsil'ăți agûmsiră furî, să știi, că va k'arâ lumea.

10 Tuți seara țea s-culcară agûnî, ca di fărmaç ! S-no-aridă
omlu tu lume !

Dua lantă pap-aușlu ș-lo nîpdi țupata și aî la ârbure. Diz-
nđu acatâ s-tal'e și diznđu ancîni dit frîndile dit h'icate âr-
burle și dîse :

15 — Țe-aî cu mine, om lu al Dumniđăđ ? Nu-ți fu dure bunlu
țe-ți ded ? Caftă-nî țe vrei, ma nu nî-astînde bana !

— Dă-nî tine țe știi, că tut ma g'ine va mintuești ca mine.

Scoate ârburle și-l' da un gumâr. Aușlu ș-o-avû, că ș-a-
rîde cu nîs.

20 — Am cu gumarlu țe s-fac ? Tine canda țî-arî'dî, îți bați
peză cu mine ?

— Nu grea zboare tu cacu, om aùș ! Di cîte ori va lu
nțak', vai bâlîgă, țe va-l' caftî.

Ș-lu ncălică aușlu și haî acasă. Tut acșite cum ș-cu sanlu.

25 Lu nțapă și gumarlu cliț ! cliț ! țe-l' căftă.

Co-aestă s-agîrși urfaña și luguria cu sanlu !

Tricură cari-ște cît k'irò niși cu bunđi ș-arîhăți și nu scu-
teă graîu d-îu l'-aù ah'îți groși ș-șhite mușuteți, că lă eră
frică s-nu pată ș-cu gumarlu, cum pățiră cu sanlu. G'ine ma,
30 cum dîsim, apa doarme, dușmanlu nu !

Cum o-aduse oara, aușlu pășteà gumarlu buđa de-amare.
Acld eră un piscâr. Aestu aveà ș-nîs un gumâr țe no-aliđeà
di gumarlu aușluî : Ațel stătît, ațea bueăùă, ațel capu, ntreg
ca gumarlu aușluî. Piscarlu aveà avđitâ că gumarlu a pap-
35 luî bâlîgă flurîi ș-mușuteți. Eră vîră țe-l' gucă ocl'ul multu
și-l' agudeà mîna, pr-îu trițeà. Acși, il' lu căpsâlsî gumarlu
aușluî și cîtră aoà feațiră alantî !

Aușlu nu lo dip di hăbare. Vine acasă, nțapă gumarlu.
aestu tu loc di flurie, il' trăđeà clutăți și bâlîđi.

— Lele! măratlu-nî, gri aușlu, nipărtică lae țe-nî mi mișcă!
a-nî lu alăxi piscarlu!

— De! aùș, dîțe moașă, nu creapă acși! Duse..., duse! Acși
că fu ɔua! Nu veđi cum ȳe Dumniđălu aestu? C-una mină
e-ăpăra ș-co-alantă ti deăpiră! Cu nis nu putem s-n-acățăm. 5

Si scoală aușlu, z-duțe la piscăr să-și caftă gumarlu, ma
piscarlu l'-aspuneă cotlu.

Nîpòi la àrbure. Măratlu di àrbure ș-acăță bil'elu.

— Țe-ai cu mine, pap? Nu ti săturăși di cîte bune-ți feču?

— Am țe s-h'ibă, àrbure, că sanlu ni-l fură vasil'elu, s-nu 10
ș-apucă, și gumarlu piscarlu, Stămăria s-l-o-aducă. Va-nî da
ninga un lucru și să știi, că va-ți daū bană tră totna!

Scoate àrburle și-l' da u mal'ù.

— Am cum s-facu, ntreabă aușlu, să scot părăți.

— Si-l' dîți graiū aestu: Fă, mal'u, cum știi! 15

Aușlu l'-greăște acși, ma cara ț-ul aștearne tu școp, il vâ-
tămă. Aduk'l aușlu c-aestu mal'u va-l' aducă cama mulți groși
ca sanlu ș-ca gumarlu, că mal'lū fățeà, cum il' dîțeai.

Ağungînda-acasă, lu ntreabă moașă, țe-aduțe?

— Țe s-aduc? un mal'u. 20

— Am, țe fațe mal'lu, dîțe moașă.

— Ți-l' s-facă, cum știe!

O-arise mintea și gri moașă, cum u nviță aușlu. Cara o-aș-
tîrnū tu școp, l'-adră oàsile ca urđi'ți k'isate, pînă-l' dîse aușlu
dure! ağunđe! 25

— Acșițe-ți lipseăște, mușică, că s-fure că dișcl'ideai ocl'il'
patru, no-aveam anang'e di mal'ù.

— Am tine, foc to-aùș, adrăși cășare cu gumarlu? Nu ț-ul
furară dintr-ocli?

— Canda ȳo păți'i bunlu, nila mea! gri aușlu. Nu vini s-mu-30
trești, că-ni suntu lăite, tălăite plătărlle. Cum feățim, aflăm.

— Tora țe-ai dipri minte s-fați? ntribă moașă. Nacă ti duți
cu mintea s-lu ținî în casă? Nu nă-i dure neavearea ș-ur-
faña, ninga școplu nă lipseăște.

— Nu te-aspere, moașe, nu te-aspere! Nu-nî lo mintea 35
Dumniđălu! Aestă fu cît tră minte. De-aoă și nelo mal'lu va
nă h'ibă tră bun, nu tr-arăū.

Si scoală aușlu cu mal'lu tu mină și z-duțe la vasil'elu.
Vasil'elu di ună de-alantă lu ntreabă, țe l'-u vinita.

— De! Doamne! şcl'imură ş-acăţă s-fringă şi s-mută an-
miri auşlu şi s-freacă minî, cu l'irtare s-ni h'ibă, viñü s-caf-
sanlu!

— Nira-ţă ntr-ocli! Țe san? No-am viră san! Țițe am-
5 rălu şi gri s-lu scoată nafoară. Cît il loară di limăreaüă s-lo
astragă nafoară, auşlu gri a mal'lu:

— Mal'ü, Țe stai, di nu l'-u intri pri zvercă a vasil'elü?

Mal'lu no-aştiptă grită doauă orî şi dă-l', dă-l' a vasil'elü,
pîna să-l vîna mintea.

10 Apărüi vasil'elu să zg'ilească, s-aurlă, tră nîlä.

— Ah! oh! nu ştiü, Țițe auşlu, scoate sanlu, că di nu, va
Ți li fac oăsile ca pîntica!

Acăţă vasil'elu s-l'i Țică:

— Amân! că Ț-ul daü!

15 Aestă vrea ş-auşlu şi-l' gri tu fugă:

— Carî nu nviţăşî minte, nîpdi s-te-acăţî cu mine! Ş-tine
vasil'è, ma ş-îo nîrnăt h'iü cu sită di mătase, puil'lu ali dade!

De-aclò ş-lo zverca cu tut mădulăr auşlu şi ea-l ca oülu
aròş la piscăr. Aiştüi l'-u hrăni ş-cama puşin. Ş-cara lo-aş-
20 tirnù pri şcop, l'-ascăpirară ocl'il'. Nu un gumăr, ma Țațe
s-aveà, Țațe l'i-l' dădeà.

Cara ş-lo ahtea pap-auşlu, s-turnă acasă şi feațe flurie şi
pinddîlire cite nu ma putü. Şapoea ş-mărtă feațile cu goni-
alepfi unu ş-un, lä deade di feată cite nă pălate s-ţă k'erî
25 mintea ş-armase nîs cu moaşa tu altă pălate cu sanlu, gu-
marlu ş-mal'lu şi binară, şi bineadă ninga, cara s-nu mu-
riră.

Viñü ş-îo de-aclò ş-adüş trei meare; unlu tr-aţel Țe-aspune
părmiölu «giip!», (1) alantu tră Luşa «ham!» (2) ş-alantu
30 tră mine (3)!

(Spus de Luşa Țal-Sterie Papahagi, Avela Epir.)

(1) Când pronunță glip! stimulează ca și cum ar pune la gură un
măr și l'ar înghiți.

(2) Tot așa se preface, că-l mănâncă și pe al doilea.

(3) Amestecă din gură, parcă ar mănâncă un măr.

132. K'alea di puric.

Earà, țe nu ș-erà.

Erà un amiră ș-avea maș nă feată. U vrea ca ocl'il' din ap. Luna s-căftă, luna-l' dădeă. Va-l' dîiți, tută vrearea, tut islu, tută bana-amirălu' feata țe ș-erà, 5

Feata ș-avea nă cutie de-asime. Cări-ște cum, nă duă cum k'iptinā perlu-l' hrisusit cu k'ăptinle de amălamă, află un puric. Năsă-l băgă tu cutia de-asime și-l hrăneă tut cu zăhare. Duă cu duă, pûriclu, s-nu-l' h'ibă di ocl'u! crișteă, ngrușă ș-așumse s-nu lu ncapă cutia de-asime. Feata-l băgă tu sin- 10 duk'a-l' de-asime și aclò lu-ntrică și-l astupă mași cu zăhare. Ș-feațe pûriclu, an di an, ca vîră porcu!

Tamam atumșea feata ș-avea-așumtă tu așî. Acățară să mbairă goșî alepți, goșî mușăți dit pătrule mărđinî ali lume. Feata l'-dîse a tată-suî: 15

— Tată, așel va mi l'a, carî vaî aduk'ască, di țe priče easte k'alea estă!

D-îu s-lă si ducă mintea goșlor, că easte k'ale di puric! Căbe un, cîndu-l' vineă oara, dîșeă acși, pri căsmete, altu, că-i di porcu, altu că-i di șap, țe lă vineă tu oara țe! 20

Carî tricură tuși, na că vine n-coadă ș-un gone, un luplu s-lu mică și dîșe:

— K'alea-i di puric!

Feata, l'i si ncl'ise gura! no-avù țe z-dică și prindea s-lu l'a bărbăt. Il lo! Si ncrunară. Apoea gônile, aclò si-l' h'ibă, 25 ș-lo niveasta să z-ducă tu loclu a luî. Aestu eră Șutlu viû!

Feata tu fugă ș-lo și pilisterl'i [purung'il'] cu paea lantă.

Cara z-dipărtă draclu di pălatea amirălu', după dîle di imnatic prit lòcurle așeale cama greale, așumse cu nveasta tu nă pădure. H'il'a de-amiră, nvițată dipri bumbacurî și di- 30 pri mătășurî, cîndu viđù, că o-adușe citră tu pădure, lu ntribă cu plîngul la ocl'i:

— Am îu me-aduși, bărbate? Tu pădure și-easte casa?

— Tași, il' fașe draclu, — că drac ș-eră, — că s-nu ti mic.

Șuși ocl'il' citră nisă, ocl'i di drac, l'-aspuse ûngl'ile, mină 35 coada nă oară si-l' creapă numa, și feata di frică tăcù ca k'atra ș-trimurà ca vearga.

Draclu, pri numa țea marea, o-aduse tu mesea di nă pē-dure. Aoațe ahulî un per, il h'ipse tu cl'ae și dișcl'ise ușa. Aclò erà pālățle a lui, nauntru tu loc. Pălăți de-amălamă!

U ncl'ise mărata feată nauntru și n-o-alăsă s-easă putē.
5 Seara, cîndu s-culcā, s-nu-l' fugā, di nu l'a di hābare, s-fāțē nîpîrticā, s-amvîrteā dușmanlu di gușa feățil'eî și caplu l-bāgā pri sinlu a l'eî și suđeā. Și supse-supse si-l' creapā numa, cā slāg'i feata ca cartea. Ti videāi prit nîsā, cu de-avîa s-țineā mproastă!

10 Aclò erā Drācoāna dracluî. Aestā nu s-minā dip din casā: o-alāsā draclu s-aveagl'e casa. Aiștēi, carî no-aveā suflit di om altu, ș-plîndeā laea-l' mirā h'il'a de-amirā.

Ș-feățirā grafu s-l'i pitreacă nă carte amirāluî și s-l'aspunā tu țe mîni u deade și țe om ș-easte astimtu di Dum-15 niđā. Pri carî s-u pitreacă cartea? pri pilistēr.

Cît lo s-azboairā pilisterlu priste pālăți și hap! il' fațe draclu, tease peānile, lo-acățā și-l micā.

Pitreate ńinga un pilistēr cu cartea ligatā di gușe, tut acși: lu ncrupul'ē dușmanlu.

20 Atumțea Drācoāna l'-deade mînā de-ağutōr. Țe-adarā nîs?

Draclu aveā adete, cā nu ișā nincālțat cu pāpūțile-l' de-asime, sāl tāl'āi. Drācoāna l'-ascumse nă pāpuțā și cîndu feata deade cale a treilui pilistēr, pînā s-ș aflā si-l-creapā numa pāpuța, aestu azbuirā ș-ağumse la tatāl a 25 feățil'eî. Cît intrā tu pālāte, na-l și șutlu dipu nîs ca un sfrinteāl'ū vru s-lo-acațā. G'ine ma arsārirā huzmik'ar'i cu școāpile și dā-l' în cap, dā-l' pri čoc, lo-agunirā.

Cîndu bagā de-aleađe cartea-amirālu, il' curā lăcriñile ca grîndina. Plîngul a lui, jalea lui și susk'irarea lui, mārđine 30 noaveā! D-iu erā ma naintea ġucāri și cîntāri tu amirāri'l'a lui, mași jale și mvirnare era tora! Tutā lumea sāviscu tu lāi. Scoase zbor amirālu:

— Carî va o-ascapā dit mîna antihristuluî, nveasta lui si-l' h'ibā!

35 Mulți ġoñi vaî erā tu k'irolu ațel, ma ca ținți fičōri a unēi moașe vėdue, nu s-aflā. Aeșți erā cama ġoñi avinātōri di-pri loc! Cite ġunēți, cîte ōāmāte nu feățirā nāși? Țe lāmni și țe stih'ățî no-aveā vātāmātā? Aiștōr lā viñe la ureacle hābarea amirāluî sāvveascā lālle, ma u bāgarā, s-l'irtāți

linăpdi dimindarea amirărească! Nu vrură s-ascultă. Tută luă cu avg'ilil', cîntări și gúcări, că ș-eră hărăcok' oamiñi.

Avde amirălu și-l' aduțe la nās :

— Cum s-fațe aestă, că mași voi să-ni călcăți zborlu, s-lo-arcăți năparte? 5

Greaste marle:

— Țe s-nu-l arcăm, Doamne! Tră un pal'u-drac z-jillm :oți? Țe amiră h'iī tine, macă cu un drac nu poți s-u scoți in cap!

Amirălu il' viñe greață di grailu aestu și l'-arcă tu brangă. 10

Amirălu mintueă s-l'-aspargă, cîndu satrazamlu a lui il' dīte:

S-easte-că ș-aesți frați nu vai poată s-ți-ascapă dit mîñle a harluī feata-ți, s-ță l'ai curătile! Cama goni oamiñi tu amirăril'a estă nu s-află. 15

— Bre! cum acșițe și tați di nu grești?

L'-acl'amă amirălu ș-lă cade ș-pricade la el' ș-la Dumniță, s-albă nilă di nis, că mași nă feată are, ațeă feată, ațeă fiōr și s-u scoată dit k'isa, lu cădū.

Fiōrl'i, cara-l vidură ahîntu mvirinăt, o-agirșiră arșinea 20 țe lă feațe și-l' dīsiră, s-nu ș-u mīcă inima, că niși, cum va s-făcă, cum va se-adară, va-l' aducă feata.

Frați aesți era semnu! Cațe un aveă cīte nă hare di la Dumniță.

Unlu imnă ca vimtu ș-las eră ncărcăt cu nă nil' di ucăți. 25 De ațeă l' grea tuți *Vimtu-Fuțe*.

Doilu eră ahtare fur, că-ți fură inima dit lēpure și oăule di sum cloče, fără s-aduk'ască. Numa aiștūi eră: *Fură-oauă-di sum-cloče*.

Terlu avdă, cîndu j-băgă ureacl'a n-loc, cum imnă furnica, 30 cale di noauă meși diparte. Numa lui era *Avde-Tute*.

Păturlu, cîndu dădă cu nă veargă de-asime n-cîmpu, s-fățeă nă baltă, că prindea meși s-treacă pînă s-u străbăți. De-ațeă tuți il' grea pri parasumea *Zvoame-Apă*.

Țîntirlu ș-aveă ș-nis harea lui: cîndu l'-u cărțineă a mûn-35 tilu cu buzduganlu, l-discă tu doăūă și cîndu grea să si ncl'idă munți'l', nîpdi să ncl'ideă. Numa lui eră *Mută-Munți*.

Șāsile arcă tu nișane, că u trițeă prit nel! De-ațeă-l' dīteă *Nișanleăi*.

Şi şăptile ş-aştiptă avinatlu dit niđri im poală, canda cădea pri bumbăc. Numa luĭ eră *Fiteăĭ*.

Il' lo căvală Vimtu-Fuđe şi fugă ca vimtul. Fuđeă, ore făr-
tic, di ũ-ampăreă, că mică loclu şi bea niđr'i! Carĭ imnară-
5 imnară, ađũmsiră vĭră trei meşĭ diparte di pălatea draclu.
J-bagă ureacl'a Avde-Tute tu loc, ĉuleaste!

— E! avđi ũivă? ntreabă alantĭ.

— Agoăa, fărũũi, ca tora l'-u oara s-u furăm. Draclu doarme
amvărĭligăt di guşa feătĭl'eĭ, mărata: na, lo-avdu cum adile.
10 Ncălicară tuũĭ diznďũ şi trei meşĭ cale, u feaţe Vimtu-
Fuđe ca trei orĭ!

— S-ti videm tora, *Fură-oauă di sum-cloče*, ũe furĭ inima
dit lěpure şi oăule di sum cloče şi nu s-aduk'aşte!

Pĭnă s-ti toră cĭtră acşĭea, l'-u fură a cĭniluĭ di drac ş-u
15 scoase nafoară!

Fuga nĭpďĭ, că no-aveă k'ĭrď tr-aminare!

Carĭ-şte cum, cĭndu si streăsiră aleũĭl'-ğonĭ tu fugă, s-trun-
duĭră pălăũle şi draclu, ũe-are somnu di puĭl'ũ, s-află diştiptăt.
L'-tricũ prit minte, că-l' ĉunară h'il'a de-amiră. Pĭnă s-ũă
20 freũĭ ocl'il' ask'erea draũlor fuđeă dipu fraũĭ s-l'-ađungă ca
ploaea azvimturată!

Fuđĭ aleũĭl'-ğonĭ, fuđĭ draũl'i dim vale, s-apruk'ară vaĭ đĭũ
treĭ patru ĉoare diparte di el'.

— Zvoame-Apă! fă-ũĭ harea, gri atumũea Vimtu-Fuđe, că
25 n-astease cupia di draũl'.

— Tac! tuc! cu vearga n-cĭmpu Zvoame-Apă şi ũĭ-ease nă
baltă, lu tuũĭ draũl'i s-nicară şi armase maş ma marle a lor.

Aestu, cĭne! nu s-alăsă. Alăgă dl vĭnate ca sfulgul dipu
nĭşĭ şi tră psĭnă oară l'-ađumse, cĭndu aleũĭl' ģonĭ s-loară
30 di munte.

— ũe stai Mută-Munũĭ, greaşte nĭpďĭ Vimtu-Fuđe? Nu veđĭ
ca va nă mică cumata!

— Nu v-aspăreăũĭ fărũũĭ, faşe Mută-Munũĭ.

Ş-mută un munte, intră sum năs şi stătură ascumũĭ tuũĭ
35 acĭď. Draclu z-băgă la gură ş-aştiptă. Viđũ nĭs cĭt viđũ, că
no-aũ dipri minte s-easă şi 40 di đĭle s-umpleă, — că pĭn tu 40
puteă s-aveagl'e — lă đĭse:

— Alăsăũĭ să-l' ved maşĭ đĭditiclu a h'il'il'eĭ de-amiră şi
va-nĭ l'aũ zverca de-aoaşe cu tut mădulăr!

Alepțil'-goñi se-arîsiră ș-o-alăsară. Draclu aestă vrea : l'i-l ipse cu gura și u mută-mută tu vimtu cît nu ma veđi cu d'il' !

— Bobo! mărațli țe-adrâm, griră goñl'i-alepțli. Nișanleai! ișanleai! griră tuți, Nișanleai să-și aspună harea! 5

Nu k'are oară Nișanleai și cara l'-amină ună n-cap al An-hristu, l-vârli și-l' cădù feata dim brață. S-u videai cum cădea a vîră cîreășe. Hop! o-aștiptă *Fiteai* im poală, ca dipri umbac, di nu u durù ni cap nîcuța.

Apoea o-adûsiră la tată-su. Aestu nu lu ncăpea străniile 10 i harauă. Apoea u mărită cu frățile cama mare a goñlor-lepțli, l-află ș-aistôr cîte nă feată de-amiră, feățiră numțai i ġucară, ansăriră și micară la casă amirărească noauă meș, li dîle. După noauă meși ġucară ninga nă oară la pugunic-cum prinde, loară ninga nă pîntică la pătîgune, si scu 15 turară ninga nă oară și-s săturară di ġoc. Carî nu vru, ațel nu mică, carî nu putù, ațel nu ġucă la numtă, la pugunic ș-la pătîgune! Cîtră to-aspărđirea beari'l'eî țî-amintă un puil'u, un cûcu nveasta noauă, ca un pilistèr, s-lu sorg'i tu nă k'i-cută de-apă! Aestu apoea aġumse cama di tată-su. 20

Erâm ș-îo acîò etc.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

133. Sûflitlu amirăluî tu cruțea dipri curună-l'.

Eară nă oară, țe nu ș-eră.

Eră nă oară un amiră. Sûflitlu aiștûl amiră era-l ascumtu tu cruțea dipri curună-l'. Nă duă, cum s-priimnă prit ġărdină, 25 z-dîpune un corbu, l'-arape cruțea dipri curună și fațe nă-partē. Tu oară cădù greù lînđit amirălu.

Tută lumea : more țe-are amirălu, țe are amirălu ? că nis pînă tora eră sînătòs ca h'erlu ?

Amirălu aveà trei fîcòrî, do'i ca doî, ma trellu ațel nîclu : 30 halane pri pînea țe-ș mică și caldîhă di muma țe-l feațe ! Viđîndaluî aeșți, că părintile a lor trađe s-moară, lu ntribară s-l-aspună lingoarea.

— Nu vrea vîră dîcă, greaște amirălu, că lingoarea-nî este cu moarte, ma s-nu v-armînă pênură tu înima, va vă 35 dîc : Sûflitlu a mel s'âtea tu cruțea dipri curună-nî. Ađî, ca

cum mi priimnâm tu gârdinâ, un corbu nî-o-arâk'î [sau: o-arâpù] și feațe nâparte. Pînâ țe crucea-nî nu va-ș vînâ u loc, ni mortu, ni vîu nu va-nî h'îu, ma va-nî đac și nitrâptle va-nî trag.

- 5 — Tatâ, đise nîclu, macâ aestâ ți-u lingoarea, nu creapâ că mi duc s-alâg loclu tut pînâ s-aflu corbul și s-ți-aduc crucea.

Avđîndaluî aestâ frați'î ma mări, s-nu ți-vâ di tatâl l'a idee. că nu-l vor și alasâ amirâril'a la cama nîclu, đî'sirâ, că ș-ei 10 vaî alagâ trâ cruce.

Nk'isirâ șamiștreil'î calea-calea pîn-ağumsirâ t-un loc iu z-dispârțâ câl'urle. Aclò erâ trivâ: unâ cale ișâ tu nâ mare-apulitie, anantâ tu apulitie ș-cama mare și calca treea ti scuteâ tu nâ pădure greaûâ.

- 15 Marle și frâtile di mese loarâ câl'urle țe ișâ to-apulitiî Nîclu l'-u deade cârarea citrâ tu pădure.

Nâinte să si mpartâ lă đise nîclu, să-ș alasâ neâlile sun nâ bizbil'e țe erâ acloțe, ca tu turnatâ să-și aducâ aminte. carî va treacă ma naintea, și di frați. Acși feațirâ.

- 20 Cara z-bășarâ n-gurâ, să mpârțirâ și trâpsirâ: fiçorlu ș-calea.

Nîclu l'-u deade tu pădurea ndisatâ ș-greaûâ. Ağungînda-luî tu buriclu a pădûril'eî, da di nâ căsicâ, ascumtâ tu cupače. D-îu să știbâ nîs țe easte? Nu tricurâ virâ ndoauâ minute și cîndu da di s-trundueaște loclu nâ oarâ, ntreaga că- 25 sicâ cârțîni. Aduk'î nîs, că virâ đîn, virâ stih'ò i virâ lamîe vaî h'ibâ și troarâ se-ascumse tu cupâcû.

De-alih'a că earâ lamîe. Cum vîne, aprease foclu și fri-đeâ carnea. Ea nu și ștea pîn atumțea că ș-leamnele ardu ma fățeâ foc di perl'i-l' din cap, nâ oarâ to-an, cîndu-l. 30 crișteâ. Nîclu, ascumtu cum erâ, li videâ tute și cît il vîneâ să-l' đică: Țe fați, k'irutâ, di-ți arđi perl'i, ma nu fați foc di leamne? Țe si-l' fați a frîcâl'eî mași, că s-nu-l micâ.

Dupâ țe s-adrâ fușek'e lamîa, si scoalâ și fuđe l-avinare-Atumțea fiçorlu tal'e nîscînți bucunî, cuțurî și adarâ foc, 35 țe bumbuniđâ. Lamîa, tu turnatâ, ș-fricâ ocl'il' di țe videâ

— Bre! carî inî lo-adrâ bunlu aestu, bre! carî nî-ul feațe aestu bun? si-nî caftare țerlu cu steâlile și va-l' li daû!

Ğônile țe-ascultâ dit cupâcû, arsare și greaște:

— Io ț-ul fecû.

— Te bun caffi di la mine, tine gone, te-ni feațîșî aastă uneață.

— Si-ni dai crucea dipri curuna tată-nul, te o-arăk'i un orbu.

— Lucru greū inî caffi, greaște lamne, ma cu numa-l Du-
5
mnițău, va s-facă.

Acață lamna, il' da nă carte citră sor-sa Dina dit pădu-
ea Oarbă.

— Na! l'-dise, cartea estă va u dai a sor-meal Dina dit
pădurea Oarbă. Nisă va ti nveață te prinde, s-fați. 10

Apoea lu nviță cum s-facă, cîndu vaî ațungă acloțe, tra-
s-nu-l mică sor-sa

Feațe fičorlu cum lu nviță lamna.

Tu vāsilia aiștēi lamne se-află corbul te arăpū crucea di-
pri curuna amirălu. 15

— De l' dīse Dina dit pădurea-Oarbă, greū lucru, ma cu
muma al Dumnițău, va-l fățem.

Apoea lamna lu nviță:

— Fičorlu a mel, corbul aestu easte tu pālătea di la patru-
sute di darățî. S-ti duși fără frică, ma s-ascuți graiu cu 20
graiu di cîte va ti nveț: s-intri tu gărdinā dimneața, tu cîntata-
cucotlor, cîndu tuși draț'i dormu cu curlu nsus, vătămățî cum
suntu dipri noapte. Tine s-no-aruk' niți unā frință dipri poî, cā
tuși suntu cu gurā. Ma nelo, vaî ațunđi n-față cu nă vīlie
di vīlcire. Tu ducā s-nu ti vīlcēști dip. Apoea puți'n cama 25
nelo ș-easte corbul pri nă alumak'e uscată, cu crucea tu čoc
[dintană]. Tinde mīna, l'a-u și tu turnatā, poți s-ti vīlcēști și s-
aruk' cîte poame vreî, fără frică. Ma ține minte unā: s-l'i videari
draț'i cu ocl'il' dișcl'iși să ștī cā dormu; s-fure cu ocl'il'i n-
cl'iși, mutrea-ți lūcurlu, cā suntu diștiptățî. 30

Ĝonile aleptu ațunđe, cu vrearea-l Dumniță, sinătōs la
pālătea așlōr patru sute di darățî. O-aduțe nă oară divar-
liga și veade, cā toți erā-l' tu lumea nantā. Apoea, după
nveț, intrā prit gărdinā. Poame di tute soile: meare, gutu-
ne, čireașe coapte lăi, gālăiță, aūă te-ți fățeā cu ocl'ul, h'ār-35
h'ire, gorți gālbine ca fluria, va l'-u dīți: nu s-aflā pom s-
no-albā! Păreā cā-l' dīc a ĝōnilu:

— L'a-ți, mărāte, s-țā treacā dorlu, cā va nă caffi.

A luî bālile l'-curā. Nu putū s-aravdā și cum trițeā pri

sun niște meri, șurți, di-l' așundeă meările pînă la gură mușcă di un mer. No-apucă s-facă criț! nă oară și tuți drați se-aflară sti cōr. Di frică nis, ascuk'ò trei orî în sîn și si nh'ipse t-un gîbjèu. Di cari vrea s-ascundă? Il' trâpsiră un
5 școp sinătòs și-l' deădiră cale de-acloțe ș-cari va, il' dî'siră s-cupăsească ș-altă oară.

Plîntu, bătut s-toarnă la Dîna dit pădurea-Oarbă și l'-aspune țe-l' trapse k'alea.

Lamna se-aprease ș-nisă foc, că no-ascultă di nvețu și
10 mași tră hătirea sor-sai nu-l feațe nă mișcătura.

— Di oara estă, dîse, ti l'ertu, ma s-ți-aduîi mintea cu tine, că ti mic altă-oraș, s-ișare di zbor-ni!

Ea lu nviță tut cama naintea.

Gōnile intră diszndū tu gărdină și cu tute-că arăpuîi
15 de-aūă l'-trițeă pri la buđă, cu tute-că meările, gōrțile, cî-reășile gălaiță l-gădilă, el, canda l'eră gura cusută, nu s-cărti di vîră pom. Așumse la vîlie. Nis hăbare no-aveă di vîlie di vîlcire și ca un k'irūt șiđū să z-vîlcască. Nîpōi z-diștip-tară darați și cara-l' trâpsiră un școp, aproapea mortu lo-
20 alăsară m-pade. Apoea lo-adunară cu cupriile s-lo-arucă n-cuprie, că el' ș-o-aveă, că de-alih'a-i mortu.

Gōnile nu ștea țe s-facă. Să z-ducă la Dîna dit pădurea Oarbă, frică l'eră; s-nu z-ducă? Țe fațe cu cruțea? Ș-năinte arfū ș-nîpōi furtună. Cu tut-aestă s-turnă nîpōi la lamna.

25 Aestă «ai! dîse, pîn tu treile ti l'ertu! Ma să știî, că ș-tată-nu să s-toarnă di la groapă, altă oară l'irtare nu ncape.»

Apoea lu nviță s-l'a apala căpitanlul di drați, cîndu aești es dit pălate.

— Apala-l' zgurg'isită, plină de-aruđină, ma tine s-fați cum
30 ti nveț. S-nu u scoți dip dit teacă, că macă va u scoți, va te-acăță drați și va ț-u l'a. Mași cîndu va u țînl tu teacă, se-aspăr drați de apala țea.

Ficōrlu ș-u băgă di calea estă s-ascultă, că s-nu mică ș-altă păpară. Apoea pre-afurișalul, afurișalul lo apala cu aru-
35 đină. Ună loare și tuți drați ș-carcândal'i c-arina și ca spruna așumsiră acld. Ease ficōrlu to-avlie, țe z-veadă? Drați ca perlu din cap!

Gîne ma tuți drați fuđeđ di nis, ca di ținmămă. Ațea vrea ș-el. Năs, taha s-l'-aspară ș-cama multu, s-fățea că scoate

apala. G'ine-ma drațl'i atumțea s-aurhà ma multu la nis. Țe-l' viine, minte di fiçòr, s-u tragă apală s-tal'e vîră ndoî, s-l'a frică alantî.

Ună scuteare țe u feațe și țî lu nçuparâ drațl'i, carî di mină, carî di çor, carî s-lu ncâlică pri urecl'i. 5

— Alăsățî-lu, gri Sătînalû, aestu va știbă limba mul'are-meal, va-l bag huzmik'ar la nisă.

Și cum dîse sătînalû, açl' feațe. Lu nviscură cu niște păr-tâl' arupte, cu țărùhî di porcu n-çor, lo-adrară vai dîțî, ca vîră gîftu și-l băgară s-facă huzmete. 10

Nă duă intră el la Drăcoaňa, mul'area-l sătînă și u veade iu plînde. Plîngul a l'eî lo-arupse nîla și u ntreabă:

— Țe-ai, doamnă, di plîndî ?

Drăcoaňa țea, nu erâ di soe drățească, și-l' dîțe, că nisă-î h'il'e de-amiră și că draclu u căftă la tată-su s-l'-u da nveastă, 15 că di nu, va-l' mică tuțî. Și tatăl di frică l'-u deade. Ma cum s-facă s-fugă de-aoă ?

— Tațî, scumpă, dîțe fiçorlu, că ș-lo ațel lucru pat. Știî țe ? cara vreî s-ascăpăm de-aoațe s-lu ntreg' lallu astară, cum știțî voi mul'erl'i, tu țe-l' sta sùflitlu ? Discoase-l cum știțî! 20

— G'ine, dîțe feata, va lu ntreb.

Seara feata s-feațe lîndîțâ și plîmtă fără acumtin. U ntreabă sătînalû :

— Țe-țî lipseaste di plîndî ? Nacă fiçorlu te-angură țivă.

— Ba ! ba ! dîțe feata, dorlu a mel easte, că de-ahîțâ etă 25 țe bînâm de-adùn și un co-alantu nu nă știm, iu nă-î sùflitlu.

Draclu z-veadă, fure-că-î cătărgăril'e aestă, il' dîțe nă min-çună :

— Tr-aestă crek' ? Sùflitlu a mel lo-am tu mètură.

Alantă duă, după țe işî avinare draclu, u l'a mètură nisă, 30 u bagă n-coh'e și-l' aprinde țerî, luminări, il' bagă lălùdî, l'-aspîndură asimcățî, ș-alte multe. Aeste tute s-l'a ocl'i, că ș-feata ș-erâ Evă. Ea adukî, că draclu vru s-u bagă pri somnu.

S-toarnă sătînalû de-avinare, veade mètura tu mare tiñie. S-lișînă si-l'-creapă-numa de arîdeare. 35

— Te-arîș, morî mul'are ! nu dîțî ține, cum va sta sùflitlu tu mètură ? S-țî-aspunu ndreptu, sùflitlu-nî easte tu cùțurlu dît avlie.

Mul'area aduk'l că ș-aestă-î minçună, ma s-feațe că no-

aduk'aste. Dua lantă, cum trapse sătinălu avinare, tut acși: lo cùțurlu și-l băgă tu udălu bun și cu tute mușutețle lo-an-vărligă: țeri, lălùđi, asimecăți, flurii și alte multe.

Sătinălu diznòu s-creapă de-arısute ș-altă nu!

5 — Mul'are, dıte el, nı-o-aveam, că vrei s-ni gòți viră teh-ne. Tora ved, mi umplùl că multu mi vrei de-ațea ndreptu va ți aspùn: sùflitlu a mel easte tu trei pilistèri dit pîntica a agru-pòrculuı dit pădurea-l Futu-ni-l' mă-sa.

Aestă vrea ș-feata. Acl'amă gònile și-l' dıte: ea ș-ea. Macă 10 ținı s-ascak' tată-tu ș-mine de-acațe, nu stăi minută, ma angănă-le și du-te tu pădurea-l Futu-ni-l' mă-sa.

Gònile nu erà de-ațel' ță lă se-aspere ocl'ul. Si scoală și z-duțe.

Aclò te erà ?

15 Ș-erà un preftu, ș-aveà nă cupie di oi. Oile a lui s-li suflăi. cădeà m-pade: ahıntu slabe erà. Di te vai dıți? Că tu pădurea ș-tu loclu iu s-află porcul nu puteà s-li pască oile, că-l li vătămă porcul. Eale pășteà mași earbă uscată și țară di varliga di hoară. Loclu irbòs dit pădurea pòrculuı nu ctiđă 20 viră picurăr s-lu pască. Divarliga di pădurea pòrculuı erà arıu și nu s-antrisărea lișòr.

Gònile-aleptu viue și se-arugă picurăr la preftul. Apoea cara viđù, că oile suntu alăk'ite, tal'e un k'in, lo-arucă priste arıu ș-li treațe oile didinde, tu pădurea pòrculuı. Ea-le ș-por- 25 cul cu perlu zbărlit și cari se-acață dol'i să se-alumtă, din dare pînă n-prındul-mare. Ș-unlu putùt ș-alantu harame nu-l' si mică. S-alăsară puțin niși, că erà-l' curmăți doll'i; porcul intră tu bară să s-avreađă și gònile aleptu l'-trapse nă mi-care si-l' vınă puterle. Apoea eară s-loară di cășingic, dim 30 prındul-mare pînă to-a soarluı ascăpitare, ma viră nu căđù.

Oile pășteà dipriună, ca tu gârdina tată-nuı. Seara, cari nu cădeà niți un, niți alantu, se-alăsà tr-a doa-zı și fiòrlu le-adună oile și le-aduțeà gònile a casă, la preftul, micate săturate. S-nirà ș-l preftul cum si ngrășe tutıputa-l' duă di 35 duă. Nă duă preftul vru z-veadă cum să ngrășe oile? S-lo dipu picurăr și te si-l' veadă ocl'il'? S-alumtă picurarlu cu porcul ca doı țiriı.

— Ah! dıse porcul, s-aveam nă muçirlă, s-me-antăvălescu,

anduk'ilescu nă oară ș-un sac di călămbük'ü s-l'-andoapir, cumăți-cumăți ti fățeam.

— Ș-io, dîse gônile aleptu, s-aveam nă pită di lapte, nă cofă di vîn și feata preftului s-u baș nă oară, z-videai cum ti discam făși-făși. 5

Și de-astă oară viră nu putu. G'ine-ma preftul vidu și avdî țe cură aoațe. Vidu nis, că picuraru aestu-l' gône-aleptu Alantă quă adară pita di lapte, umple cofa di vîn și-l' li. da a featil'eî s-le-aducă a picuraru și u nviță, s-nu se-aspară dip. 10

Eră trîș pri prîndu. Nîpdi uhtă porcul și dîse, țe vrea s-aibă, s-l'-u poată al gône-aleptu Nîpdi suskiră și gônile aleptu și dîse:

— Ș-io s-aveam nă pită di lapte, nă cofă di vîn și feata preftului s-u baș nă oară, z-videai cum ti discam făși-făși. 15

Niscôs grălu și ea-ü feata cu pita, cu cofa. U mică gônile ca un l'uftă, biu vînlu, ilî trapse nă bășare cărtînoasă a featil'eî și carî da di-l mută porcul și-l zdupuneaste di pade plăscîni h'area dit nis. L-mută și ningă nă oară, l-da di pade, s-curmă di mesi porcul. L-mută ș-ningă nă oară, l-da di pade, l-iși mādularlu și gîh! nu feațe. 20

L-disică apoea și-l' scoate treil'i pilisteri și-l' alasă sînătate a preftului. Gri aestu, pălăcârsi s-armină, că mași nă feată are, s-l'-u da nveastă, țivă! Fiçorlu nu l'-ardea tră acd.

Calea gônile zgrumă un pilister. Draclu ună-ș-ună cădû 25 greü lindit:

— Ah! mul'are, mul'are, va nî-u gúcâși! va-nî adrâși groapa!

— Ba! bărbate! zbor e-ațel? Nu dîți tine: altu pri lume am di tine?

Ș-ațeă nu putea să-l veadă! 30

Agungînda fiçorlu la poarta di pälăte, arupe ș-caplu di ninga un pilister. Draclu s-k'irû tu lingoare: necă s-mină, necă zbură, vaî dîți: ma multu mortu di viü eră.

S-alină analtu și cu pilisterlu tu mină. Il' dîțe a featil'eî: İu-l' apala? 35

Ea-ü, dipu ușe, dîțe feata.

Cara țimse apala, crișt! ș-alantu pilister și draclu cripă, si-l' creapă soea. Fuga fiçorlu la cruțe, u l'a, și trađe de-adun cu feata. Sărgl'iră șuteanl'i ș-tora, ma gônile nviță

minte; ştea cum s-poartă; nu erà k'irùt să scoată apala di teacă. Cîndu tricù pri la vîlie, țe z-veadă? De-aclò videà tută lumea, ca di pri palmă. Tute hoàrile, tute apulitile. tuți oàmiñ'l'i, prăvdîle, vaí dîți, di cîte sun pri loc. Fiçorlu
 5 veade frate-su cama marle, cum vindeà simiți tu nă hoarà și tu altă hoarà ș-frati-su di mese cum vindeà mărcăt.

— Ptiù! l'-ascuk'è nîs nă oarà, nu vâ easte arșine, hîl de-amiră s-cătîndisiți pri hala estă, cu poală dinăinte!

U l'a vîlia, u bagă tu supane, să se-află tră bun, tr-arău.
 10 Ncarcă avearea drațlor pri patru-dăți di càmile și trađe deadùn cu feata de-amiră.

Ağûmsiră, cari-ște, dipu cîte dîle, la loclu iu să mpărți di frați. Mută k'atra ș-află treile neale. Plimse lailu ș-corbul, că frați sun, și frați l'i z-dor.

15 — Va mi duc s-l'-afli, dîse nîs, ma tine s-aștepti.

Nu fu greù s-l'-află, că nîs cu vîlia l'-videà, cîtră iu l'a pîne și cara l'-află și l'-ascuk'e năbeamă, apoea il' lo și s-turnă cu niși.

Aiștòr foc lă vineà : Cum ? niși cama mări, niclu s-l'a namea ?
 20 Si zburiră s-l'-u goacă. Noaptea cum durà lo-acătară tu somnu și l'i scoàsiră ocl'il'. Apoea lo-alăsară m-pădure și băgară feata z-gură, că nu vaí aspună pînă s-nu-l' vînă ocl'il' a gônului urg'it. Niși pistipseà, că no-are vindicare.

Fiçorlu-aleptu, cara z-vidù fără ocl'i, alăsat, s-trapse de-
 25 abùșala, de-abùșala pînă l-arădățina unûi pom și se-angăr-
 limă pri pomlu ațel.

Sum pom erà vatra iu s-anà drați seara și aspuneà cahe-un drăcuriile țe-aveà faptă qua. L'i ntreabă draclu ațel cama marle, țe lup si-' mică feățiră qua? Dupu țe tuți ș-
 30 aspùsiră fapta, un zarzavûli, un ang'udă di drăcùș, ișit qua țeà după ang'ldi și nțăpături dîse :

— Io băgăi doi frați di scoàsiră ocl'il' a frățilui a lor.

— Na! oarbe! l'-are draclu ațel mare și-l' trađe nă bață. di l'-ascăpirară ocl'il'. Aestă nu-î țivă! cu puțnă cînușe dit
 35 vatra estă s-l'i fricare ocl'il' și s-vindicară. Acșițe apărnești tehnea-ți tine? și-l' plăscîneaște ninga vîră ndoauă băți, di puil' videà ntr-ocl'i.

Fiçorlu de-amiră le-avde tute și citu s-frîmsiră darați de-acloțe, ș-frică ocl'il' cu cînușe dit vatra țeà și-l' vine videala.

Apoea se-adară cu strane vecl'i, tiptile, și trađe la tată-su. Frațl'i, niși, cît aveà așumtă.

— Nu mi vrei ș-mine huzmik'âr aoațe, mași tră nă pine!

— Ti vrem, il' dîsiră ațel'.

Di mare harauă, amirălu, că-l' vine sinătatea și-l' si tur- 5
nară doil'i fičdrî g'ine, feațe beare-mare.

Carî micară, biură tuți, ai se-aspună omnu ș-părămișlu. Aspûsiră tuți cum il' tãl'ă cărafeta, vine ș-arada-l huzmik'âr, z-đicã ș-el părămișlu a lui.

Aestu țe z-đicã, apărnl s-aspună cum eră un amiră, cum 10
aveà trei fičdrî, cum dîsiră s-l'a cruțea dit čoclu a cõrbuluș, cum si dispărțiră, cum niclu l'-u deade tu pădurea greauă și tute anante cîte viđu, ș-cîte păți lăitlu!

Cu cît intră nis tu părămiș, cu ahintu ananți doi frați 15
ngălbineà tu fața.

Agărșil s-aspun, eă niclu, tra s-no-aibă gură frațl'i, cîndu l'-află, lă đise:

— Vă l'au cu mine, ma z-vă bag vula, damca dinăpõl, tra s-nu-nî ġucățî viră murafete. și niși vrură.

Cara vine di lo-aspuse tut părămișlu, cum l'i scoàsiră ocl'l' 20
frațl'i, ananți doi acățarã z-greascã:

— Scuteți-lu năfoarã, că-l k'irût aestu huzmik'âr!

— Ba, nu, đise amirălu, k'irût, nik'irût, să-și bițeascã pã-
răvulia, că mușat aspune.

N-coadã lu ntreabã amirălu: 25

— Tine omnu ațel, ġdnile-ațel aleptul, ul cunuscûși?

— Cum s-nu-l cunuscûi?

— Am carî easte?

— Io h'iũ!

Tuți armăsiră cu gura căscatã. 30

— Carî nu pistipsiți, na nelu-nî, na feata z-greascã, na frațl'i-nî: mutriți-l'i și va lă videti dãmțile dinăpõl.

Mutrescu nelu, — a lui; ntreabã feata, — acși-l; mutrescu frațl'i, — cu damcã.

Atumțea amirălu dipuse dipri scamnu și băgã niclu și-l' đise: 35

— Tora, amiră h'il, fă-le a frațlor, țe ti nveată inima.

Țe s-lă facã ș-nis, țe ocl'il' s-lă scoatã, dure fu arșinea țe lă feațe.

Apoea si nsurã cu feata di amiră și feățiră numtã mare.

(Spus de Filpa Beza, Avela, Epir.)

134. Corbul ilibi.

Te -er, e nu -er

Er un vsil' -ave n feat. A fetil'e'i il' vine oara să s-mărită. Pitreae amirlu hbare tu tute amirril'le i dte.
5 on'i alep'i i h'il' de-amiri i di vsil'i, cari vor să- vead csmetea, să si scoală i z-ducă.

i mbăirară on'i-mui, on'i-alep'i, h'il' de-amiri i di vsil'i bluk'-bluk', tra se-aleag feata. i h'il'a vsil'elui i-de pri firid cu merlu tu min. cari s-lo-ariseasc, s-lo-agu-
10 deasc cu merlu.

Tricur on'i scrii cu cundil'lu, on'i alep'i, on'i angl'igti tu amlam -tu hrisăh', pri cal' azburtri, pri pade, tu că-rue, n ask'ere ntreagă. Feata no-arisi virnu. No-ave ar-masă tinir, e s-no-ave tricută. Citr sear, n-coadă, na treae
15 -un corbu. Feata ne lo, ne-als, i-l' cărțini un cu merlu dup cap.

Amirlu de-acl iu mutre, gri di n oară :

— Nu se-aca, nu se aca, că-l' cu merlu a fetil'e'i, că ea nu vru.

20 i diznu mbir on'i pri dinntea fetil'e'i. Tut acie s-urdirar one di one pin di un, i tu sone feata trae -agudeate tut Corbul-ilibi.

— Ninga n oar, greate vsil'elu, că-l' cu merlu ali feat, fără z-va!

25 Pin tu treile, feata -ave bgat ocl'ul pri Corbul-ilibi, i tut pri corbu amin cu merlu.

No-avu e z-ic vsil'elu i u deade, cu tute-că l'i se amări' inima frmc.

Aestu nu er puil' ca tui puil'i, că er corbu di mum
30 faptu! Noaptea -alipid penile i-i i un one-aleptu, cu nite strae muate, sirm -amlam mai. i-er harau să-l mutreti, ahintu scriăt -er. Ns il' dse a fetil'e'i:

— Mutre g'ine, durut, s-nu ti bg daraclu di minteti penile, că multu aru -multu gre va i-ampar.

35 Vsil'elu nu vrea s-avd di feata lui, -ea că e? nis li trundul tute amirriile, tute vsiliile -tut loclu, i feae di

i sculară goâl'i, alepțil' și scriâțil'i z-vină dit mârđinea loclui
ră nîsă, și ea, tr-arsine mare, aleapse un corbu tră gone!

G'ine ma nîsă ștea, țe ștea.

Nă quă l'-acl'imară la nă numtă di amiră. Dûsiră tuțî, duse
i nveasta-l Corbu-țilibi. Cîndu corlu se-acăță, na-l și Cor- 5
bul-țilibi, tu strahe noauă, ca scos dit ou! Mușăt: si l' l'ai
caplu! Gone: si-l' ținđi apala.

Cum il viđură tuțî să ntribară un co-alantu, carî s-h'ibă aestu
gone-aleptu? Viră nu ștea; mașî ună nu o-avea loclu di ha-
rauă, și di cămară țe-l' vinea. Aesta eră țal-Corbu-țilibi. 10

Muma li nveastă al țilibi il' đîțe :

— Veđî, feata-nî? Aestu prindea s-h'ibă gônile a tăl.

Feata, canda u mică limba, nu putu să s-țînă și-l' đise a
mă-saî :

— Am aestu nî-u gônile, mumă ! 15

— Macă-î gônile-țî aestu, iu-l' suntu peânile?

— Peânile le-are acasă sum tăpsie.

Muma s-fură de-aclò și fuga la đinir-su acasă. Niți ună,
niți doaă, li l'a și li plăscîneaste tu ċireap. Al Corbu-țilibi,
di la numtă iu ș-eară, l'-u deade voaha și gri: 20

— Mul'are, mul'are, minte șcurtă ș-perl'i lundî, va ti pimse
ațel c-un ċor, s-adarî lăeața, că scrum nî-anurzeaste.

Z-duc a casă agoăna-goăna, peânile arse tute ș-fapte scrum :

— Mul'are fără minte, greaste Corbul-țilibi, s-alăđî dupu
mine și s-plinđi cu lăcriñle ca pruna, că-țî lo mintea vimtu 25
și ti mică limba s-aspunî misticolu a nostru, ș-atumțea s-me-
afl'i, cîndu di imnare va se-arupă păpùțile-țî di h'er.

Cit gri aeste grăire și s-feațe nă limbă di foc și prit ușe
azbuiră citră tu data soarlu și nividut s-feațe.

Mărata di mul'are armase ca di totna sîngură ș-cu dorlu 30
tu inimă. Minte ncap no-avea și cîndu minduea țe mușăt
gone k'irù, loclu n-o-acăță di glărimea țe feațe. Plinđeă, și
zmulđeă perlu ca nă zurlă, z-dipiră ma tute n-vimtu. Boațea
și plîngul no-acăță loc și tr-aestă z-vulipsî, să z-ducă s-lo-află.

Ș-adară nă păreacl'e di păpuți di h'er, ș-l'a nă tueagă di 35
h'er și nk'iseaste lu Corbul-țilibi.

Imnă ș-imnă, viră an ș-cama, ađumse tu nă irnie greauă.
Aclò ș-eră nă căsică. Asună la poartă să-l' dișcl'idă. Aclò
bină Nercurea. Nercurea o-așteaptă ș-u ntreabă :

— Nu-nî dîŃi, feata-nî Ńe scutură greauă, Ńe-amărtie ti piz-
siră tu pădurea estă, iu niŃi puil'ŭ nu azboairă?

— De! mae, Ńe s-h'ibă, acŃi, Ń-acŃi, alăg s-aflu Corbul-čilibi.

Nercurea-l' dîŃe, că tu loclu a l'eŃi numa estă nu are ar-
5 dîŃă, tr-aestă u pitreaŃe la sor-sa Vinirea, că nisă poate să
Ńtibă Ńivă.

G'ine ma Ń-Vinirea nu Ńtea, că niŃi tu amirăril'a l'eŃi nu
se-aveă avdîŃă s-treacă vîră oară vîrnu cu numa Corbul-
čilibi. CarŃ mică Ń-biŭ niscinte dîle mărata Ń-curbiŃana di
10 feată, Vinirea u pitricŭ la sor-sa Duminică. Aestă hărnea di
tuŃi puil'i cîŃi suntu pri duŃauă. CarŃ u curmă nîla feătîl'eŃi
l'angană puil'i tuŃi Ńi după Ńe lă da s-mică, z-bea l'i ntreabă:

Puil' muŃăŃi, vo puil' durŭŃi,
pr-iu azburăt Ńi pr-iu tricŭt,
15 nu viŃŭt, nu cunuscŭt
gone-aleptu, gone-avdîŃt,
Corbul-čilibi ?

Puil'ŭ di puil'ŭ tricŭ Ńi deade graŭŭ «nu Ńtiŭ», «nu Ńtiŭ!»
CarŃ tricură tuŃi Ńi vîră nu Ńtiŭ, dîse nîpŃi Duminică :

20 — Nu s-faŃe, vaŃ lipsească vîră puil'ŭ, că de! cum s-nu
Ńtibă niŃi un, că puil'i loc ne-alăgăt no-alasă.

Cara s-misurară, se-află, că nă orŃe moaŃe lipseă. O-aflarŃ
Ń-o-adŭsiră Ń-aestă. De-alih'a estă Ńtea, că *Corbul-čilibi* easte
la pălatea draŃlor di mul'are-sa itie.

25 Cîndu avdî Ń-aestă mărata-Ńi, lăcirŃile ca pruna-l' cură.

NeŃe! cu aŃutorlu al DumniŃă Ń-ali Duminică nviŃă di gone
Ńi aŃumse acloŃe. Eră nă duă albă, că tuŃi draŃli lipseă di
la pălata. MaŃi Corbul-čilibi aveă armasă. Cum intră nisă
to-avlie Ńi-Ń mutreaŃe păpŭŃile, li veade arupte. Aduk'i ca-
30 Ńumse. S-alină analtu Ńi cîndu z-viŃură, s-loară m-braŃă, z-bă-
Ńară Ńi s-hărisiră.

— Am cum viniŃi muŃată, pîn aoaŃe? nu-nî ti curmăŃ
calea, nu-nî ti k'irŭŃi tu irŃile pr-iu tricŭŃi?

— Dorlu tră tine, vrute, nî deade inimă s-li străbăt tute.
35 ma hai s-nă fuŃim, pînă nu s-turnară draŃli, Ńi s-nă duŃem
tu loclu a nostru, tu avisitlu nostru loc, acld iu-Ńi bate puil'ŭ
veara Ń-pitronicl'a năŃă-veara.

Suflă nă oară Corbul-čilibi ș-u l'a vruta m-brață și azoairă ca vîmtul.

Drațl'i, de-aclò iu ș-eră, aduk'iră, că lă fuđe Corbul-čilibi și s-loară dipu nîs. Aoà s-lo-ağungă, aclò s-lo-ağungă, s-toarnă čilibi cîtră năpòl, țe z-veadă ? nă urdie ntreagă di drațl'i, 5
 ăi ca cărbûnile, s-țineă dipu niși am-păturlea. Čilibi, cu tută-l' guneața, o-aspărè huzmetea și đise :

— Va n-acață, scumpă.

— Nu ț-u frică, đise ea, și cum cîntă ndoauă zboare ți u nviță Nêrcurea, s-prifeațe fintînă și Corbul-čilibi s-feațe apă 10
 arate. Tricură drațl'i, biură și no-aduk'iră.

Fuđl niși nîpòl, fuđl drațl'i dipu niși, cît-cît s-l'-acață pale. Gîne ma feata murmură ndoăuă grăire nvițate di la maea Viñiri și s-prifeațe guvă și Corbul-čilibi pangu.

Tricură drațl'i nu-l' duk'iră.

15

Nîpòl gônile Corbu-čilibi cu nveasta-l' alăgà cît puteă, se-ascapă. Drațl'i cu limba scoasă dipu el'. Fuga drațl'i, fuga, se-apruk'ară s-l'-ağungă și s-l'-ančupă di perče. Feata dizndù murmură ndoauă grăire nvițate di Dumînica și ea s-feațe niòr și Corbul-čilibi un vîmtu turbăt și fuđeă-fuđeă, minuta 20
 și đua, că nu putură s-l'-aproak'e drațl'i.

Carî ascăpară, si duseră nîpòl la feata, ș-aflară vasil'elu ninga víu, ma mvirnăt, că pîne nu-l' si mică, ditră feată. Năs di multu o-aveă aștearsă dit tifterea a víillor și cîndu u viđù ținată de-adùn cu gônile Corbul-čilibi, l'-părù c-altu ahintu 25
 creaste. Apoea, co-amăi, cu ună cu altă, armase čilibi om.

Dipuse nîs atumțea dipri scamnu și se-alnă Corbul-Čilibi și carî s-nu muriră, bîneaqă ninga.

(Spus de Filpa al Beza, Avela, Epir.)

135. Capra-șută.

Ți ș-iră, ți nu ș-iră.

30

Ș-iră unoară un vasilă t-ună vilaeti mult diparti. El aveă trei fçòrî mușățl'i, ma ațel cama nîcu iră cama mușăt ș-cama vrut di mă-sa j-di tată-su.

Aistu vasilă z-đuțeă tótăna pit păđürili dit amirăril'ă s-avină, singur ică cu oămînli a lui. Așă z-dusi nă đua singur tu 35

nă păduri, lu s-află luvii di luvii di pričă ș-carî nu z-vătămă lișôr-lișôr, că pl'umbu arucăt pi năsi s-tur(n)ă năpòl. Z-dusi singur ș-cînd aġumsi acò, viđù ună pričă, ună capră șută carî aveà nă căruți tu frimti. Alstă irà di niscîntili pričă, ș zburâsc. Cum u viđù el, l'-trapsi cu tufek'a și pl'umbu tu loc tea s-o-agudească la, s-tură năpòl și s-pligul singur vâsil'ălu.

Atumțea ș-ligă rana, s-tură acasă și z-băgă tu pat și nu cama puteà s-easă avinari. Năs multu l-arăseà s-măcă cară di avinatic. Ti ațea fičor'l'i a lui ișară z-vătămă țivă l'epuri țerg'i ică ițido ți s-h'ibă.

Lă đăsi tatăl s-nu năgă pit pădurea cu capră șută, că s-nu pață, dot, ș-el', ți păță ș-el. Fičor'l'i ġurară s-nu treacă pi acò.

15 Șămintrel'ă fičòrî loară ți loară, să nviscură și năsiră cu oamiñi de-a lor. Acò vătămară niscinți l'epuri, pull' și l-adușiră la tată-su.

Așă z-dușiră ningă unoară după niscinti đili și a treea oară vrură ș-el' si z-ducă to-ațea păduri cu capra șută. Dîțea el' 20 — Că-țe nă đăsi tati ca s-nu niđem tu ațea păduri? U păț el că ș-fu singur, ma noi h'im trei inși! Ai s-niđem ș-ma s-nu fățem țivă, să-l' spunem, că nu nă dusim pi acò, ma tu altă parti.

Așă đăc și neg trel'ă. Cum aġungu, lă easi priča. Trag el 25 cu tufek'li, ma n-o-agudiră și capra șută lă fuđl pi dinintel lor, tricù pi ningă nă firidă a cāsilor di vâsil'ă, ți stătea a tumțea la firidă, l'-feai semnu și trapsi tu mărđinea locu lui și de-acò tu lumea lantă, ma-l' đăsi a vâsil'ălu, că ma z-va s-o-află, z-vină după la pit guva dit mărđinea aiștùl loc

30 Uhtă mult vâsil'ălu și đăsi:

— Ah! cānl'i di fičòrî, ți-n feațiră! Ģurară, că s-nu năġl pit pădurea cu capra șută și ișară din zbor! Va si-l' pitreș s-n-o-aducă dit lumea țea lantă, să nveață minti.

L'i aștiptă cu nirăvdari. Ea lu vin fičor'l'i. Lă đăsi tati 35 — Fičòrî lăiți! z-vă ved nu voi! đăsit, că nu niđeți tu pădurea țea și voi me-arăsit și năsit. Toră, nu vă l'ertu pină s-nu niđeți s-aduțeți ațea pričă, ca l'vrut s-u vătămăți.

Lă đăsi tati tuti cāti l'i spusî capra-șută. Atumțea trel'ă fičòrî loară funi, cufiñl' cu pini, li băgară t-ună k'eră și trăp-

iră câtă lu da soară. Fuđi, fuđi dli ş-nopti mizie ađumsiră
a mărđinea lăculu. Acò aftară gura p-lu z-dipună. Băgară
rătili ma mară tu cufină, lıgară g'ini cufina cu funea ş-lu
pinđurară tu guvă. G'ini ma el lă spusi, cîndu va z-bată
ufina cu funea, s-ul scoată nafoară. Nasi cât nasi şi di frică 5
hurh'i (aγurh'i) z-bată funea cu cufină. Scos nafoară ş-iră
;albin ca țeara.

Intră frătii dit measi, ma ş-năs, cât ul dipunără pînă la
munitati, li umplu zmeănile di frică. Scos ş-el nafoară ma
nult mortu ş-iră di viu, că mizie lu nviară. 10

Vine ş-la cama nıcu, să z-dipună. Il' feațiră ş-a lui hără.
El dăsi di ma ninte.

— Cîndu z-bat funea cu cufina, s-mi sălig'iți cama nh'ima
S-ăudiră frațil' di aistă apufuseari. Aistu ş-o-avea băgată
lot, s-nu easă dit guvă fără capră-șută. Căpsiră frațil', ma 15
viđură așă ş-l sălig'iră tu groapă. Sălig'ă, sălig'ă, z-dipună
u alantă lumi (duñală). Acò căđu t-ună padi mușată ca pa-
rădis.

Agărșăl si spun, că dimîndă la frați s-tibă (si știbă) dupu
un semnu, cîndu va s-ağungă acò şi tot după semnu, cîndu 20
s-ul tragă nafoară.

Frațil' doi aștiptă sus, pînă z-vină aistu cama nıcu.

Nıcu ligă cufina di un arburi şi lo calea câtă lu da soară.
Fuđi, fuđi, ađumsi la niscînti pălăți (sărăví) di băcără toati.
Toate aisti li dumnea nă mul'ari, și aveă huzmik'arı şi huz-25
mik'ari şi cînl' cât spur(n)a; ma cînl'i atumțea iră ligăți că
ş-iră qua. El s--apruk'ă di poartă şi bătù. Doamna pălățlor
(a sărăvlor) dăsi:

— Vii! și anurdești a om dit alantă lumi! Ma s-furi om
bun, s-intră! s-furi rău, s-nu cuteađă s-intră n-casă, că să-30
lig'escu cînl'i ş-ul fac bucăți-bucăți.

— Bun esc (escu), amirăril'a ta!

Macă-l' gri așă, la lo-apruk'ă.

Doama (doamna) căsăl'eı ul țină, ul băgă z-doarmă şi
noaptea vini ningă nis şi căftă ğoc. G'ini ma nis ş-iră cur-35
măt rău şi n-nu-l' si ğucă.

Tu apirită, tah'ină, lu ntreabă doam(n)a:

— Că-țe nu vruși, tea z-dorîl cu mini?

— Că nu mi sculăi dit lumea lantă ti aisti lucrı, și ti altu-

țivă, și-l' spusi ti țe. Maș cîndu va s-aflu capra-șută, va s-fa
așă cum va s-cafți tîni.

— Greu lucru cafți, ma cu rãvdari tuti s-fac. Mini s-țã
daũ nã veargã di bãcãrã și acò iu va s-mãcã, iu va sã s-
5 roadã dip, va z-dai di nã pãlate (sãravè) tutã di asimi; acò
sta sor-mea țeã dit measi, ia va s-țã spunã iu va s-nèđi.
Dupã țì va s-ascãk' lucru, s-vîni pir oati, tea s-mi scoți tu
eta lantã.

— Maș s-u facã Dumniđãũ, s-ul fac ș-apoea lișòr lucru-i
10 s-ti scot.

Imnã fiçoru anũ di đili, pinã pul'anu di bãcãrã s-mãcã, s-
roasi dip. Na și sãrava di asimi!

Bãtũ la poartã. Ișã doam(n)a cãsãl'eĩ nãfoarã și feați:

— Vii! țì anurđeaști a om dit lumea lantã?

15 S-aproak'i și ntreabõ și fați și ia ca sor-sa ma marã, fur-
cã-i bun, icã ma nu? l-bagã n-casã și fați tut așã.

Atumțea l'-dãți ia:

— Na pul'anu aist de-asimi; cu nîs va s-nèđi pir cali și
acò iu va s-mãcã pul'anu, va s-aflì niscînti sãravì di flu-
20 riã; acò bîneađã sor-mea țeã cama nica. Ia va s-ti veață țì
s-fați, ma s-nu agãrșești s-mi l'ai, s-mi scoți tu eta lantã.

— Nu ț-u fricã, cã va s-am angãtãn.

El nideã ș-cintã pir cali, cã đãțã:

— Pri ningã capra-șută, n-aflãi și nveasti ti frați și ti miri.

25 Ađumsi tu niscînti đeñi mușati ș-avđã pull'i cum cîntã ca
tu paradis. Acò ș-irã ș-pãlatea di fluriã. Irã maș harao, cã
doam(n)a iștòr casi va si-l' spunã iu s-aflã capra șută.

— Vii! gri sora nicã, țì anurđeaști a om dit lumea lantã!

Tut așã ca la surãrì ma mãrì, lu ntribã fur-cã-i bun, icã
30 rãũ. Ș-feați tut ca lanti. Și lu ntribã dimneața ia, cã-țe nu
s-apruk'ã z-doarmã dol'ã. El l'i spusi ș-aiștèi cum ș-alãntòr.
Atumțea l'-đãsi ia:

-- Nu ti nvearã, ma țini pul'anu aist di fluriã ș-iu va
s-mãcã el, acò va s-aflì nã casã mari, plinã di drați. Tini
35 cîndu va s-ađunđi, el' tuți va s-h'ibã pi misali. Tini s-intri
nuntru, s-fați cãruțea și s-ti tinđi m-padi ca mort. Drați' va
s-rãmînã cu gura cãscatã, di fricã nu va z-batã dit loc, cã
va z-đãcã, cã vîrã ang'il vini. Drați' va șadã s-mãcã pini.
Atumțea va z-vînã un pull'ũ și va s-ti k'ipurã di ciòdr, ma

ni s-nu-l acățî. Apoea va z-vînă ningă un și va s-ti k'ipură i față. Aist s-lo-acățî și s-lu țînî, pînă cîndu va z-vînă măa. Aistûi mumă easti capra-șută, ca(r)î u cațî tini Fă atumțea um îți tal'ă capu, maș s-nu-agârșești s-mi scoți tu eta lantă.

Fiçoru fuđî, fuđî, cîndu s-roase pul'anu di fluriă, viđû 5
-casa drațlor. Apoea șăđû di z-discurmă și feați cum lu viță nica. Drațil' nu cutiđară s-easă ș-rămăsiră pi misali di frică. Că părû că-î ang'il, că fiçoru iră mușăt, gone, cama di ang'il. Nășî nu z-bătură dit loc, di frică.

Viniră pul'ă pi aradă, cum l'aveă spusă feata țea cama 10
nica și-ul k'ipurară di cîcđr un, di pîntică alânt și nu-l' acăță. Vini ș-alânt ț-ul k'ipură di față, și fiçoru lo-acăță. Pul'u a-hurh'î s-șîură, si strigă, si zg'ilească ahăntu mult, că ârbură și munțil' cădeă și căsili di pe-acđ. Avđă și capra-șută, mă-sa pul'luf, carî u căftă fiçoru, și vini zg'ilündalul ti pul'u a 15
l'eî.

— Lasă-n h'il'u, gone mară ș-mușăt.

— Vinu cama ncoa, vinu cama ncoa, spuneă fiçoru.

Și s-apruk'ă capra șută, pînă țî fiçoru o-acăță ș-așă alăsă pul'u. S-nu-l' fugă, il' ligă di un ârbură cusîțali di deđî și 20
ia u ncărfusi di ârbură. Apoea z-dipărtă nih'amă și cum s-mindueă, țî s-facă și cum să adară, tut rămă cu pul'anu curpăea di ningă năs. Da, da și ea veadi, că s-k'ădică pul'anu di un prag di ușă Rămă ma mult și află nă ușă. Pimsi ușa și se-află tu nă ahuri, cu trei cal' ca luteafîrî, 25
unu iră Vimtul, alantu iră Mintea ș-ațel din coadă ș-iră Bana. Cal'î iră cu gură, ca oămin'î. Il'î dăsiră :

— Tini țî nă feațîșî g'inea istă, că nel'îșî irăm și nu puteam s-ișăm, că nă iră ușa astupată, va s-ti avem domn a nost(r)u. Țini cîti trei h'iri di per di-pi noi, bagă-li n-sin și 30
tu zoră, ică cîndu vrei s-vînîm ningă tini, scoatî perl'î și di unăoară vînîm noi.

Fiçoru aistă căftă. Acđ calu Minti lu viță s-l'a un cângic și s-facă îțido cu el. Așă, puteă s-adună nă casă ntregă, cu nă dari, t-un top nic. Apoea ișă cu calu Vimtu și năsi la 35
capra-șută. Aistă-l' dăsi :

— H'il'û di vasil'ă și de-amiră, dizleagă-mi ș-mini di oați și tal'ă niscînți perî di cap și cîndu va si-l' scoți din sin, vîn mini di unoară.

L'fu nîlă a ġonilui ŝ-u dizligă, după ți lo perî din ca; Ncălică calu Vimtu și pînă s-mutrêști, aġumsi la feata țeă cu căsili di fluriă. Dipună dipi cal, l-sălig'i și intră n-pălati:

— Ai s-fuđim, đăsi năs.

— Ai ! đăsi feata.

Căsili, lă deadi ună cu căngicu și le-adună tu top, cu tuti neali, cu tot asimicali, cu flurilli și li băgă n-sin. Tot așă feațiră la țeă di measi și la țeă ma marea. Li lo șamintreili surări ŝ-fuđi, fuđi, aġumsiră tu padea țeă mușată, iu s-aveă
10 dipunată el. Ș-află cufina ligată, că viră nu vini s-u dizleagă.

Oați bagă nis treili surări tu cufină, trađi funea dao bărțati, cum ș-aveă semn și zbor cu frațil' și lă đăți a feaților s-no-aibă frică tu guvă. Năs rămasi, că nu l'i ncăpeă
15 cufina șaminpătrul'ă.

Cîndu frațil' viđură aisti trei feati s-hărisiră mult, doi niși și huzmik'aru trei. D-apoea sălig'iră cufina năpdi z-veadă, ți va s-h'ibă, ți va s-aducă.

Frățili cama nîcu vru cama ninte z-veadă, țin frațil' la
20 nîs ică ma nu. Te-ațeă băgă nă șcămbă mară tu cufină j-di supără tălăganu ș-căcula lui. Ahurh'iră s-lu analță și cîndu aġumsi aproapea di gura ġuvăle'i, ună viđură că nu easti altă feată, ma frățili a lor cama nîcu, — că-l cunuscură dipri tălăgân și căculă, — tăl'ară funea și cufina căđu ng'os.

25 Ġini nî-u feațit, frați cîni, ma ș-mini vă u coc! đăsi nîcu, cîndu viđu ți vrea s-l'i facă frațil'.

Ți ti fați tora? Cum niđeă minduit și cripăt, ca lațu și corbu, veadi iu s-alumtă tă vătămari un puil'ă di tălănda c-un șarpi. Șărpili scuteă limbili s-mușcă puil'ă, ma ș-puil'ă
30 l-u dădeă cu cărăntanea. Atumțeă ġonili s-apruk'ă c-un par gros și dă-l', dă-l', il' k'isă capu a șărpilui.

Puil'ă maș harao ș-iră, că ascăpă di nipărtică. Așă, lo fičoru sum soară pi sum peani ș-ul dusi la mă-sa, carl iră mară căt nă casă.

35 — Dado! đăsi puil'ă, vînu z-veđi șărpili cari-ți măcă h'il'ă a tăi tătănă, cîndu tirțeă, p-lu triculi ș-mini; s-nu me-ascăpă un ġone ș-mini mort irăm.

— Ia z-videm, đăsi muma.

Năsiră acò iu irà psoh' șarpili. S-hărisi mult muma di pull'û și ntribă di góni, iu easti.

— Pe-aroà-î ascùmt, dăsi pull'u, ma gură, că nu-l măți.

— Cum să-l măc, ma ț-ascăpă bana, pull'û?

Ia z-gură și pull'u lu scoasi di sum soară. 5

Ea-l băgă di un-oară n-gură ș-ul scăpità ș-ul scoasi năpòl, l-apoea ul scăpità năpòl ș-ul scoasi năpòl di harao. Lu n-ribă să-l' caftă și va, ti buneața, că-l' ascăpă pull'u.

— Țivă nu voi, maș s-mi scoți pit guvă tu lumea dipri-supră. 10

— Greū lucru, ma va să-l fac. S-n-aduți un cîrăp di pîni, dao vătalah'i di vîn, j-doi boi s-am calea ti măcari.

El il' dăsi, ca va z-ducă s-află d-îuva, că no-ari.

Fuđi, fuđi, deadi t-ună păduri. 'u păduri astăl'á un aúș orb, și aveă k'irută calea și nu ștea niți iu s-află, niți cătă 15 iu s-u l'a.

Di zbor-zbor, află caimolu aușlu. Aist alăgă tă fuintina și da ocl'i. Ul lo fiçoru ș-ul dusi acò la țea fuintină și ună și si spilă, ahurh'i z-veadă ca pit nêgură. Si spilă adoara, viđu ca pit dăre; si spilă ș-a treea oară, viđu ca pit quă. 20

— E, h'il'û, tini și-n feațiși buneața istă, caftă și vrei, că mini ese avut cît nu poți s-minduești. Cîți perî in cap, ahită aveari am. Am ș-ună feată, a ta s-h'ibă.

Fiçoru l'i spusi atumțea, iu-l doari ș-auș(l)u nu vru să-l' cadă pi zvercă și-l' deadi, și căftă tălânđa. Li lo pull'u tălânđa. 25 li băgă toati pi peani ș-pi supră fiçoru ș-feați căruțea și trapi pit guvă tu lumea lantă.

Ağumsi aproapi di gura gùvăl'eî și cara z-bitisi. Car! pull'u, să-l' da cară, cară no-ari! ș-adusi aminti di h'irili di perî di cal', li scoasi din sin, și di un-oară viñiră cal'i și 30 lu scoasiră pi lume. Tălânđa, pînă s-adil', s-tur(n)ă tu lumea di gos.

Cu Vimtul cal fiçoru ağumse pînă s-ascùk' tu hoara tată-sul. Acò frați'l' iră si-s soară cu ațeali feati. El intră viscùt tu strani rečk'i, ca un g'ift, la un hrisic tă nă pîni. Hrisicu 35 dăsi:

— Tea s-nu imni pe-aroà pe-arcò, vînu să suflî la foali.

Iră Sîmbăta, cîndu ea iu vîni h'il'u al vâsil'ă, ațel cama mară și-l' dimindă:

— Pînă n-qua de-aqă să-nî fați nă preac'ă di verî di băcără, cum li va mul'ari-mea, — vini zbořu: feata cama mară ș-nă biligucă ș-un nel; ma s-nu-l fați, mintueă-ti, că va ta'ŭ.

5 Il' dăsi s-tibă (să știbă), că nis li vrea.

— G'ine, s-ță baș mîna, dăsi hrisicu, va s-mi daŭ s-li fa H'il'u di amiră nu cunuscŭ frati-su, c-aist iră ca g'ift, ma nîcu frati ul cunuscŭ.

Bagă hrisicu s-luceađă, asparđi caî-ști cită băcără, ma țivă 10 nu fățeă. Lucră qua ș-noaptea, ma din cot! Și quă cu quă s-adună đilili și așă cum li vrea h'il'u di vasil'ă, nis nu puteă s-adară. Di curmăt, cripăt și nisumnăt, cătă Viñiri sear z-deadi pi mîna și durnî. Fiçoru atumțea scoasi dit top cu cângicu nealili și alanti lugrîi di băcără ali feată mară 15 și băgă n-sin ațeali facti di hrisic ș-apoea ahurh'i z-bată cu çocu çac! çuc! Măsturu z-diștiptă și viđundaluî așă lucrî meșati, dăsi:

— Oa! mini țî esc mastur bun și nu putŭi s-adăr țivă ș-tini çiracu mi ntricușî, si-nî bînèđî! Si știî, că va s-ti l'aŭ 20 numtă ș-tini.

Ma çiracu dăsi, că nis nu poati s-nagă la numtă.

H'il'u di vasil'ă li lo lugrîili dimîndati și li dusi la isu sită. Aistă ma li viđŭ, dăsi cu mintea-l':

— Oa! că-l' vini uruteața! Aisti-s a meali lŭcără!

25 Ia nu pistipseă, că s-le-aibă faptă mîna di hrisic, ma ș-țineă caimolu tu inimă.

A dao quă iră numta. Hrisicu dusi și çiracu nu vru z-ducă, că g'oea iră viscŭt reçcamân. Cum fuđi hrisicu, scoas perli di calu ațel di vimtu și na! di-unăoară vini calu cu 30 strani ca di soară, ncălică calăr și zbură tu vimt. Tamân s-tur(n)ă cuscri' cu nveasta. Dăsi el a caluî:

— Mutreă g'ini, s-ti anvîrtèști di avărlgăra a gramboluî și s-lu agudèști pisti căçulă n-cap.

Calu nu vrea dăcă adoară, ak'icăsl cum s-facă și l-u 35 deadi pi căçulă și-l lo nih'amă j-di perî, ș-apoea fuđi ca vimtul cu gdnili. Aist vini, discălică, z-dizviscŭ și s-feați ca çirac năpòl. Șăđŭ la duk'ani pînă vini hrisicu, carî acăță s-lu spusă numta cu çudia, cum l-u deadi calu cu scloța a gramboluî după cap.

— S-h'im g'ini, n-đua de-ađă va s-ti l'aũ la numta țilũ dit measi, đăsi hrisicu a ċiracluť.

Đua lantă, lunĩ, vini h'ĩlu di measi și dimĩndă veri bili-đũțĩ ș-neali di asimi.

— Bagă oara, đăsi nis la hrisic, s-le-adări ti Simbătă, că 5 dusi bana-țĩ.

Ți s-adară hrisicu? Iu-l' tãl'ă capu, cum li căftă h'il'u di vãsãl'ă. Ma ċiracu avũ nilă și di cãtă Viniri searã scoasi lugriili din ġapi, cĩndu durnã hrisicu și bãgă n ġapi ațeali alanti. Domnu-su, sculãt dit somn, ș-aștirđeã ocl'il' z-veadã 10 tehnea ċiracluť,

Li deadi ș-aiste la feata di measi ș-aistă mult s-ċudĩ, că ștea ia, că nu puteã s-li facă vir om dit aistă lumi, ma tãcũ, nu u feați zbor.

La numtă tot nu vru z-ducă fiċoru, că đãțeã, cum z-ducă 15 cu stran reċk'i ca ġift. Ș-nãpdĩ neãlică calu di vimt și-l' trapsi ċu scloța ș-a frati-suĩ ună și-l' surpă cãċula și-l' discã puțĩn capu.

Ș-tot așă, z-dizviscũ, ș-aștiptă dom(n)u-su. Aist l'i spusi:

— Țivã! K'irũșĩ mult, că ș-ađă ișă mușatlu ġone cu calu 20 ș-ea țĩ s-feați. Sã știl cã Dumĩnica țĩ vini, sã soarã huzmik'aru cu feata țea nica. Va s-ti l'aũ cu mini z-veđĩ ș-tini și cãt ti strani, nu creapă, ma na parãți, fã noao.

— Oa, huh'e! đăsi ċiracu, z-binãm pĩn atumțea și va z-videm. 25

Lunĩ tah'inã vini huzmik'aru și-l' đăsi:

— Mutreã g'ini sã-n fați cama goňa veri, neali și alanti cã ma nu, țĩ-tal'ũ capu ca di un praș, avđãșĩ icã ma nu?

— Va s-li fac, va s-li fac, đăsi hrisicu.

Aisti lugriil vrea fãțeari di fluriã, c-așă purtã nica. Lucrã 30 lucrã hrisicu, ma tot nu fãțeã lucrã dimĩndati, așă cum l cãftă feata.

ċiracu l'fu nilă di nis și-l' gri:

— Culcã ti nih'amã, cã va s-lucrẽđ mini.

Hrisicu z-bãgă și ċiracu scoasi dit ġapi lucrã ali featã di 35 fluriã și ċoc! bãteã cu ċocu, z-đãcã cã el le-adarã.

Le-adũsirã la feata țea nica și mult s-ċudĩ, cã viđũ lugriili a l'eĩ, neãlili, verã, bilĩđũțli a l'eĩ dit alantã lumi. Nãsi to-alantu udã ș-acãțã s-plĩngã, cã ș-adusi aminti di fiċoru ațel.

nic a vâsil'ăluî și ș-aștirdeă ocl'il' cu șamia, că mult ul vrea
Di frică tacu și nu dăsi țivă

Dumînică iră numta. Hrisicu să viscù si năsi la numtă
Căti l'-feaiți al cîrac s-nagă deadùn, aist nu vru s-nagă. Ma
5 căt fuđi năs, fuga ș-el, cîracu cu calu di vimt. Il' dăsi a calu:

— Cal, amvîrtea-ti g'ini, ș-atumțea cîndu va s-apruk'am
di casă, dă-l' ună scloță după cap a grambolui, s-cadă mort
avdăși i ma no-avdăși?

— G'ini, dăsi calu, las-ul, că va s-l'i daū ună s-nu rămînă
10 niți nă bucată di el.

Ș-așă feaiți. Cara-l' deadi ună cu cîcoru, ș-ul feaiți dip bu-
căți. Apoea calu cu fiçoru s-amvîrtiră ninga di dao, di trei
orî și intrară tu casa vâsil'ăluî, ca un soară ți da și dăsi:

— Mini esc Nisa, h'il'u a vost, caî mi pitricùt s-aduc ca-
15 pra-șută și di unoară căđu pi đinucl'ă ș-lă bășă mîna.

Ul bășară părințil', ma frațil' nu cutiđă s-intră di frică
n-casă. Ma fiçoru nic lă gri:

— Vinîți, frați, că mini nu esc ca voi z-vă fac răū.

Apoea scoasi un per și adusi ș-capra-șută.

20 — Aistă-I ti tati.

Il' băgară curunli cu feata nica și cumnătili di multă ha-
rao s-frîndeă di ğoc.

Irăm ș-mini acò și ğucăi, și-nî deădiră pultarea di la ni-
mâl'ū, cari il' duș di numtă. Acumpărâi ș-niscinti dorî ti voi.
25 caî me-ascultăți și g'ivăsiți, ma n-ișară furl'i n-cali și-n li fu-
rară toati, te-ațea rămasit cu gura dișcl'isă.

(Spus de d. Foțiu S. Balamaci, din Pleasa, Albania.)

136. Nivduk'aoa.

Eară, ți nu-ș eară. Eră un tată ș-nă mană. El' aveă noauă
fiçori și ună feată. Feata eară mușată, cum i soarli, ș-u
30 cl'imă Nivduk'aoa.

Viîne oara tră mărtare a feătii'ei. Cari nu u căftă și cari
nu u vru Nivduk'aoa s-u l'a mul'are! Ma părințil' și frați
nu vrură s-u da, că mutreă s-l'-află un ğone aleptu, cum s-
no-aibă altu sum soare. G'ine ma tu hoara țlor ğone aleptu
35 tră Nivduk'aoa nu s-află. Ma napdî, ma napdî frațli tuț

—fără Custandin—și muma vrură s-u mărită c-un ġone din roară.

Cari-ști cum, s-avđi' di mușuteața li Nivduk'aoă tu păturl'i k'uşađi a loclu' ş-nă đua, na iu vine un ġone aleptu, un soare ş-u căftă nveastă. Tuți frał'i ş-muma nu vrură s-u da, 5 ma Custandin ațel ma niclu z-băgă s-u da ş-u deadıră a ġonilui.

Mărata feată fu mărtată tu mărđinea loclu.

Vine oara araul'e'i și deade lingoare greauă n-hoară și moartea la tuți flcor'i ali mărata. mană ş-armase singură, ca nisă 10 ți nu vrea, maș moașa. Nel'isă ca laile n-casă jileă și blăstimă și din gură acși điteă:

— Io cu-ahită fumeal'e, ni-armăș singură ca cuclu, ca laea ş-ca corba. Nu-i un suflit s-intră n-casă-ni, nu-i un suflit s-ni da nă k'icută de-apă, tră semnu! 15

Apoea z-ġileă și mirulġiseă și cu grafu susk'irăt dit inimă điteă:

— A tutlör s-lă mpărți'ți țeri, a tutlör s-lă dați ş-a tutlör s-lă fățeti trisal'ü, maș al Custandin nu! Anađimă-l' ş-anabimă-l', că-n deade Nivduk'aoa tu mărđinea loclu', di nu-i car'i 20 s-ni-o-aducă, di nu-i car'i si-l' đică arăulu, ți-ni me-află. Iu-ni h'ii, lea h'ile, tra s-mi veđi, cum armăș ermă, cum armăș pondă.

De-ahită blăstimare, Custandin, din groapă iu ş-eară, loclu nu lo-acăța, ma n-doauă z-disfățea și din groapă corbul si sculă ş-la Nizduk'aoa, sor-sa, trăđeă. 25

ġumsi Constandin ş-i-l' đisi:

— Soră-surică, ntreađi-ti di fugă, că-ni te-așteaptă muma cu dor cum nu se-aspune.

— S-fure tră bun, färtic, đi-ni si-ni bag nivistestile și s-fure tr-arău, đi-ni si-ni bag lăili. 30

Custandin, de, cum si-l' aspună?

— Tră bun, surică, tră bun, ma ndreađi-te ma agoă.

Đua lantă, umplură tăstrulu cu pîne, caș, carne și imnă ş-fuđi, ađumsiră la un șopot, ningă umbra di un ġugastru. Șidură s-mică pîne. Aclö iu mică sora cu frătile, azboară un 35 pul'ü pre-almak'a di ġugastru și apirni tra s-cintă un lai cîntic, ca dipre-altă lumi:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

Iu se-avđi' și iu se-aspuse,

mort cu viü s-mică dadun?»

— Avđi, lai frate, ți-l' viue urvia di-l' viue, ți-ș mică caplu di-ș mică pull'lu? ți cîntă acși aestu pull'û? ți cîntă acși di ș-o-află di la Dumniđăû!

— Nu-l' bagă oara, soră, c-ași lă-I cîntarea pull'lor pre-
5 aoațe.

După ți mîcară. Custandin đise:

— Nu-ni mi cafti, soră, năbeamă n-cap?

— Că-țe nu, färtic? Apleacă-ți caplu!

Ș-apeacă Custandin caplu pri đinucl'ul a sor-sai.

10 — UI! lai frate, ți-ańurzescu perli ca di mortu!

— Am di căloare, di azdare (asudare), sora mea de-azdare.
Pull'lu nîpdi ah'ursi s-cîntă:

«Fik', fik', fik' și fik', fik', fik'!

Iu se-avđi și Iu se-aspusi,

15 Viulu s-caftă mortul?

-- Avđi lai frate, pondul di pull'û ți bate?

— Nu-l' bagă oara, soră, cu bătearea lă easte acși!

Imnă, imnă, đua dupu đua ađumsiră mardinea di hoara
lor, la murmințil', Iu eara groapa-l Custandin. S-toarnă Cus-
20 tandin și-l' đite a sor-sai:

— Sora-ni, surica-ni, du-te tine acasă ma naintea, că va
mi tornu psin (puțin) si-ni l'au călămarlu, că lo-agărșil acloea
n-đeană. Du-ti, sora-ni, că vin ș-mine.

— Cum s-mi duc färtic, sîngură, că niți casa nu-ni aduc
25 aminte de-ahit k'irò fugată? Aoațe tute par al'umtrea.

— Du-ti, soră, calea ndreptu, triș la casa noastră eș! Na-
ndreapta s-ținî dipriună, s-nu strîngi dip ș-ađunđi acasă.
M-poartă-s ergi mări, și nicălcate, stîzmile-s văpsite lăi, c-acși
vru muma ma g'ine, di cîndu ti mărtăm tine.

30 Đise aiste zboare și trapse Custandin in đeană la mur-
minți și dișclise groapa și intră nauntru pali si-ș află ari-
hate, că măratlu, di blăsteămile ali mume, loclu nu lo-acăța
loclu lo-arcă.

Mărata Nivduk'aoă armase ca di k'icută agudită. Ca de-
35 angărie ađumse lăita acasă. Ergile mări, casa lăita u pă-
liră și h'er arsu-l' tricù prit inimă, că lucre mări, lucre fri-
coase s-tih'isiră ș-ea laea hăbare nu ș-aveà!

Poarta eră nelisă și Nivduk'aoa băgă z-grească:

— Mană, mănîță! n-casă h'il lea mumă, lea durută?

— Carî înî greaște mumă, susk'iră moașa di nauntru? Io o-am h'il'ū si-nî grească mumă! Tuțî asteș'î dac tu laea ră, Iu-l' mică ponđil' vérnî. Ună h'il'e ș-așeă tu mărđinea cluî, di sibcpea-l Custandîn, țe s-nu da loclu di el, ană-ș ma-l', anășima-l'!

— Dișcl'ide, mumă, dișcl'ide durută, că io-nî h'iū h'il'a ta, n-h'iū Nivduk'aoa și-n vînu de-adun cu Custandîn, tra s-ti ed și s-mi veđî, durută mumă. Dișcl'ide și nu blăstimă!

— Țe grești tine? Custandîn mortu-î di anî? 10

— Nu mumă, acși z-bînēđî, că nis me-aduse pînă n-Co-ru (1) și s-turnă si-ș l'a călămarlu. Ș-ca s-nu pistipsești, autrea-nî nelu di la qeadit.

Corba di mumă, arsa di mumă, fripta ș-lăita dipuse scărle nu zore mare, așumse la poartă ș-mutrî prit cărpitură nelu 15 di h'il'e. Dișcl'ise ușa ș-una căđu moartă di năuntru, alantă lin afoară di prag.

(Spus de elevul Hagî Hroni Steriu —Cuflu—, din Băeasă, Epir.)

137. H'il'ū mușat de-avinător.

Eră un-oară un avinător multu mare. Oarfin-căpăit, ma cu tute-aeste nu s-alăsă de-avinare: de-an dare pînă seara 20 îl videăi maș cu tufek'a tu mînă prit pădūrî și prit munți. Tu semnu trăđeă, lucru mare. Gugošlu pri vimtu nu z-dușeă, cît diparte s-eră priča. U băgă pri semnu ș-o-agudeă fără zbor.

Mu'are-sa, că eră nsurăt, aveă un ficdr. Il' dîșeă dipriună: 25

— Bărbate, alasă-te de-avinare și mutreă de-acajă virnu lucru, că nu veđî pri țe cale așumsim?

Iu-l' si băgă mînă, Iu-l' intră a luî tu cornu așeale zboare? Mași cîndu căđu lîndit greu și s-apruk'è s-li tindă și s-tragă dit lumea estă, aduk'î, că no-aveă lucrată țivă tu bană-l'. 30 Viđu atumșea, că avinarea no-are vîră prucuk'ie și tr-aestă vru, barim, ca fičorlu a luî, carî eră nîc atumșea, s-no-apucă

(1) Așa se numește cimitirul, fiind alt-dată codru aci.

calea lui. Nis dicara, cîndu aduk'î, că ncarcă dit lumea estă că l'i se-apruk'è oara, ac'îmă mu'area și-l' dîse :

— Avdî, mu'are! mine fecû cum fecû ș-o-arucutîi bana-
cu sinde, cu pronî, ma veđî, fiçorlu s-nu facă ca mine, s-no'
5 apucă calea mea. Ma va z-mor, s-li l'ai àrmatle și tu patru-
sute di guve s-le-ascunđî, tra s-nu țivă di le-află fiçorlu și-i'
tăcîneaste să s-facă avinătòr.

După aeste zboare, ncl'ise ocl'il' și trapse tră totna.

Lu ngrupară cum putură, ca oarfin țe-și eră.

10 Mu'area, cara-l plîmse țe-l plîmse, li băgă g'ine tu cornu
grairle a bărbatu-suî și mutreă tora s-lu bagă fiçorlu pri
viră tehne bună. «Ș-ma ndoi groși, mindueă nisă, maș s-nu
moară di foame și maș s-nu-l ved đua tută cu tufek'a tu mină.
Cu tehnea omlu ș-u scoate pînea totna.»

15 A fiçorluî nu-l' eră bun lûcrlu, nu-l' se-aștirneă curlu pri
tehne. L'-aundeă a tată-suî. De ! gorțul nu cade diparte di gorțu.
Acși ș-el, iu l'-alăgă mintea tută đua ? S-aibă țivă tufek'î, țivă
cordî, s-ampăturlă pădurle și munțil' ; că no-aveă fărînă
to-ambare, nu-s siclițeă dip-și-dip.

20 Ună đua, lucru no-aveă, acață și ntreabă mă-sa :

— Maică, țe lucru adră tată-đu ?

Mă-sa prota nu vru s-l'-aspună, că nu videă seamne bune
la nis, ma, carî il' băgă sula tu coaste și nu-l' dădeă bană
dip, l'i se-aurî' cu nis și-l' dîse :

25 — Avinătòr eră.

— Ațeă vream ș-mine ; tora s-ni spuîi iu le-are àrmatle,
că voi s-mi duc avinare.

Mutreă mă-sa cum di cum s-l'-u suță mintea, că nu-s bune
aeste, fiçorlu o-acăță ca gumarlu pri puncte : àrmatle ș-altă nu !

30 Țe ocl'il' s-l'i scoată muma ? Ndisî greű cu el. Se-ascapă
nă oară ma naintea, l'i li deade și s-facă cum va. Li lo fi-
çorlu, le-aștearse, le-aumse g'ine ș-mușat, li k'ică de-anù-
mirea și ea-ț-lu avinare.

Nu z-dipărtă multu de-acasă și ea, iu veade un puil'ũ mușat
35 pri un àrbure. Fiçorlu l-l'a la ocl'u, trađe și-l agudeaste. Canda
fu avinătòr di totna ! De-atumțea ș-u băgă s-nu tragă mină
de-avinare.

Nă đua, cu soți mulți, ișiră avinare. Imnară-imnară tută
đua, bătură vâl'urî, pădùrî, munți grei și nu putură s-află

avinăt. Seara agûmsiră la *Pădurea-Lae*. Di cîndu țineă minte aușaticlu, vîrnu no-aveă călcătă *Pădurea-Lae*. Nu cutiđă vîrnu s-intră, că nă lamne șideă acld și ma avđă, că-l' calcă vîrnă om loclu, s-aurnă dit pălatea l'ei și-l mîcă di viũ.

Ma fičorlu nu eră om să s-toarnă acasă cu tufek'a goală. 5
Tr-ațeă lă đise alintòr :

— Io va mi duc, va intru m-pădure, nacă aflu țivă și ițe z-va s-easă. Cu tufek'a goală nu me-am turnată putè și necă am dipri minte s-mi tornu.

Mutriră soțli s-l'u toarnă mintea, s-nu intră tu *Pădurea-10 Lae*, că va-ș k'ară bana; el, prit ună ureacl'e l'-intră, prit alantă l'-ișă.

Soțli, cara viđură, că nu-l' si șuță mintea cu viră trop, că se-apufăsi s-moară, lo-alăsară și s-turnară acasă.

H'il'ũ-mușăt de-avinătòr, fără frică si nh'ipse tu *Pădurea-15 Lae* și țe s-easă, z-beasă! Cit feațe ndoauă drășcl'ei și ne iu veade ma nsus ună ursă cît un buval, mare ș-fricoasă, țe vineă citră nis. H'il'ũ-mușăt-de-avinătòr l'-u ține tu k'eptu ș-o-arucuteaște m-pade.

Ma cripă tufek'a bum! și se-avđi' pînă la lamne tu pălate. 20
Se-astrapse năfoară z-veadă, carl e-ațel cu doauă căpite, țe vine s-l'i calcă loclu? Aurlă ea :

— E! carl h'il tine, țe cutèđi s-ni calți loclu?

— Ea carl! đise h'il'ũ-mușăt de-avinătòr, umple tufek'a ș-amină pri lamne. 25

G'ine ma n-cot, tu cacu k'ireă milăne: curșumlu deade di lamne ș-căđu m-pade. No-acăța pl'umbul, că lămnile, veđi, no-aũ k'alea moale. Niți cu topa nu le-arũk'.

Trađe fičorlu ninga ună, ș-ninga ună, ș-ninga ună, pînă li gull tute fușek'le și lamna, cu tută goada țe-l' fățeă, nu 30 cădeă.

— Tora, greaște lamna, țe vreł s-ți fac?

— Tora, mîcă-mi, đițe fičorlu.

— Pînă tora vîrnu nu cutiđă să-ni calcă loclu. Tine h'il singurlu fičòr și-ni ti parl ca gone, ma nu-ni aspuñl: a cui 35 h'il'ũ h'il, tine țe cutiđăși s-arũți pri mine?

— Eũ h'iũ h'il'ũ de-avinătòr avđi't.

— Macă h'il a lui, đițe lamna, na, ti l'ertu, nu ti mîc. Lu știũ tată-tu, l'irtatlu, eră multu gone, Duml'artă-l. De-aoă

ș-năinte dată-I di la mine s-avinî tu pădurea mea di cîte ori vaî vrei.

Fiçorlu, ca vinit dit lumea nantă! S-hărisi di zboàrile ali lamne. Bilî apoea ura vătămătă, il' lo k'alea și s-turnă acasă.

5 Viră nu se-aștiptă s-lu veadă turnăt și cîndu s-turnă, nu ștea cum s-lu cama hărsească și s-lo-alavdă tră guneața țe-aspuse. Lu nvițară s-o-aducă k'alea ūrsăl'eî la vâsil'elu, că va-l' da doară mare tră nisă. El nu feațe altă soe. Lo k'alea ș-o-aduse ndreptu la pâlata vâsil'elul.

10 Lă poartă lo-află vizirlu. Aestu, care veade că k'alea easte di mușătîle, vru s-o-aducă nis doară la vâsil'è. Tr-ațea dîțe a fiçorluî :

— E! nî-u vinđî k'alea estă ?

— Nu u vindu, dîțe fiçorlu. O-aduc pisk'ese la vâsil'è.

15 Acșî feațe. Vâsil'elu di haraŭă, l'-umplu gëk'le di parăđi a fiçorluî. Apoea acl'amă vizirlu și-l' dîțe :

— Mutreă, tine de-ahî'ŭî anî te am tu pîne și pînă tu minuta estă niși nă șil'e nu n-ai adusă tră aduțeare-aminte, ș-a-estu fiçdr di putè nicunuscūt și veđî țe pisk'ese mușată aduse ?

20 Să nvirnă multu vizirlu di cuvenda estă și di oara țea mică vinate multu pri fiçdr, că lo-arușnă ntră vâsil'elu. Mutreă cum di cum s-lu k'ară di oară țea. Acăță să nțapă, z-bagă nțapături, fitil'e la vâsil'elu și să-l' dîcă :

— Doamne, s-aveai puil'lu hrisusit, ca tine altu nu vaî eră
25 tu lume.

— Am d-ŭ s-lo-aflu ? greaște amirălu.

— H'il'lu mușăt de-avinătdr poate s-lo-aducă.

Il' gri la pâlata. Il dimîndă vâsil'elu :

— Avđî neoa ; tine țe-adusișî k'alea di ursă, s-nî-aduțî și
30 puil'lu hrisusit, că di nu, te-aspindur ; multe nu știu io.

Fuđe fiçorlu acasă, nvirnăt, și cu caplu pri k'eptu. D-ŭ s-lu scoată puil'lu ? Cara s-mindul, țe s-mindul și-ș frimse mintea, țe-l' treațe prin cap ?

— Ai s-mi duc la lamne ; ea poate știe, ŭ bineadă puil'i
35 hrisusișî.

Calea-calea duse h'il'ŭ-mușăt-de-avinătdr la lamne. Ș-aș-puse a l'eî calmolu și plîngul țe-l aveă. Ea ș-ea țe pate di vâsil'elu ; cara s-nu aducă puil'lu hrisusit, il spîndură.

-- De-aestă te aspărî ? Bag-u strîmbă ! Cama lișdr lucru

le-aestu no-are. Ea țe vaî fațî: L'a doauă buțî; una s-u
 mp'l'i cu cînușe ș-alantă cu apă. Du-te apoea mărđinea de-
 mare. To-ațea cu cînușe s-te ascunđî ține Puil'i vaî vîná sã
 se-adapã ș-apoea va intrã tu butea cu cînușe sã se-antãvã-
 eascã. Tinde mîna ș-acatã un puil'ũ și sînãtate bunã. 5

H'il'ũ-mușãt-de-avinãtòr feațe cum lu nvițã lamna. Z-duse
 cu buțli mărđinea de-amare. Nu treațe niscîntã oarã și na
 u azboairã nã urdie di puil' hrisusl'i. Biurã, țe biurã dit
 butea cu apă și vrurã sã se-antãvãleascã tu cînușe. Trac!
 fiçorlu mîna și țã lo-acatã unlu di el'. 10

Lo-aduse la vãsîl'elu și-ș lo bãhçise și numã mare. Vizirlu,
 avđî'ndalul și viđîndalul aestã, fãțî-fãțî alãxeã di nãrãire și
 cripare țe-l' vîneã.

— Stãî, mindul vizirlu, tine nu va-nî ascãk' dit mînl. Ț-u
 h'erbu io, ț-u coc! 15

Vine și-l' đîțe a vãsîl'elul:

— Doamne, mare h'iî, avût h'iî, ș-ca tine altu nu vaî erã,
 se-avurii tine Mușata-Locluî.

— Cunoști virã, țe s-poață s-o-aducã, greaște amirãlu ?

— Carî altu, ca h'il'ũ-mușãt-de-avinãtòr ! 20

Eara pitreațe vãsîl'elu si-l ac'l'amã și-l' greaște :

— S-fațî, cum s-fațî, Mușata-Locluî s-nî-aduțî, cã s-nu, te-
 aspîndur. Zboare multe nu știũ!

Fiçorlu fuga nãpòl la lamna. Lamna, carî si zdrudeã cu
 nis, lu nvițã tute cum s-facã și cum s-adarã, tra s-aflã Mu-25
 șata-Locluî. Ș-adrã fiçorlu unã pãreac'e di curdel'e di h'er,
 lo unã veargã di h'er tu mîná sã se-andrupascã, ș-feațe nã
 cruțe la içoanã și lo calea citrã la Mușata-Locluî.

Imnã ș-imnã tutã đua, ca to-ascãpitata soarluî veade sum
 un ãrbure doî buval' friptî tu sulã. Pinã ca se-aproak'e fi-30
 çorlu, ațel om scoase friptal'lu și tu nã minutã doauã miș-
 cãtũrî il feațe.

— Bre ! sã-l micã luplu, đise cu mintea fiçorlu, țe om s-h'ibã
 aestu. Ea s-lu ved di cam-aproape.

S-apruk'è și-l' gri : 35

— Bunã-țî oarã, lalo.

— G'ine vinișl, nipoate.

Apoea ș-tease çoarle și brãțile nã oarã și đise :

— Ah, s-avearim ninga virã ndoî, poate vrea mi satur.

— Multu ġone va h'ii tine s-miŝi ah'it multu ?

— Ţivà nu h'iu io ningà h'il'lu de-avinàtòr, ŧe acàŝà puil'lu hrisusit.

— Aŧel io h'im !

5 — Mi vrei ŝ-mine.

— Cum s-nu ti voi ?

S-feaŝirà fártàŝi dol'i ŝ-loarà calea cítrà la Muŝata-Loclu.

Imnarà, imnarà ŝi ea iu ved di largu multu, un om an-càrcàt cu aroacute di moarà ŝ-cu tut-aestà, un èdr bàgà pri
10 un munte ŝ-alantu pre-altu. Dènurle ŝ-oàhtile trà nîs erà
ŝivà dip. Le-antrisàreà cu ma marea liŝureaŝà ca un puil'lu
azbuiràtòr. Pínà sà-l veadà g'ine, l'-aġumse.

— S-nu-ŝi h'ibà di ocl'u, ġone h'ii tine, dîse h'il'ù muŝat-
de-avinàtòr. Ncàrcàt co-ahite aroacute s-poŝi s-alàdî acŝi ?
15 necà s-are viđutà, necà s-are avđità putè.

— Ţe viđuŝi tine ? Ŝ-eù h'iu ġone, ma ŝi h'il'lu-muŝat de-
avinàtòr, ŧe acàŝà puil'lu hrisusit di viu, nu-l' si micà goalà.
Aŧeu-l ġone, ŧe-l.

— Sà-l veđi ti duŝi cu nîs ?

20 — Avđi nu mi duc ? Ncape zbor ?

— Io h'iu ; aî cu noi.

S-feaŝirà fártàŝi trell'i : h'il'lu de-avinàtòr, Micà-Multà ŝi
Alumtă-Càl'urî ŝi pale l'-u deàdirà nelo. G'ine ma Alumtă-
Càl'urî nu erà nviŝat s-imnà pre-agalea, ca virà stătut ; el il'
25 lo ngrîcà dol'i soŝi ŝ-acàŝà s-imnà imnaticca de-a lui, cum
ŝtea. T-unà đă feaŝirà cale de-un an.

Cum tricurà prit un lac, ved el' un om timtu (tes) unà cu
loclu, canda durná. Il' greaŝte fiçorlu :

— E, oaspe, ŧe-adàri aŝia ?

30 — Ţe s-adàr ? Ascultu s-avdu ŧe fac morŝil' ŝ-oàminl'i ŧe
dormu.

— Mare lucru ? Tine no-aî păreacl'e atumŧea tu ġuneatà ?

— Ģone, gri Avde-Tute, c-acŝi-l' điŧeà pri numà, nu đic
cà nu h'iu, ma ŝi h'il'lu-muŝat-de-avinàtòr m-pade nu cade.

35 — Sà-l veđi, ti duŝi cu nîs ?

— Cum s-nu ti duŝi cu ahtare om avđit.

— Io h'iu aŧel fiçòr.

Il lo ŝ-aestu, s-feaŝirà fártàŝi tuŝi pàtur'l'i, patru oaminî cu
semnu, cum nu se-aspune ŝi tràpsirà calea.

Citră di seară aġumsiră la un arî'ŭ. Aclò țe s-țā veadă oc'l'il' ? Un lucru trā nîrare: Un om șideà de anantă parte arî'ŭlŭ și surg'ă tută apa ș-apoea u sălg'ă pale. Erà Soarbe-Ari'ŭlu.

— Țe fați aclò, oaspe? ntreabă h'il'lu-mușăt de-avinătòr. 5

— Ea, me-aġòc, să-nî treacă oara, că no-am țe s-fac.

Feațe fiċorlu ș-co-æestu, cum adră ș-co-alanți. Il lo tu su-țatā și-l feățiră fărtăt. Apoea ținți'l' trăpsiră la Mușata-Lo-cluî. L-aveà armasă ninga nă quă cale. Seara discălicară z-doarmă ningă nă pădure, iu ntunicară. Cum șideà tes fiċorlu, 10 avde nă vreavă mare. Z-duțe la loclu d-iu ișă vreava, z-veadă. Țe cură? Era un vultur, ună vâsape ș-ună furnigă iu să ncăcā și z-dipiră. Aveà aflată nă leșe și nu ștea cum s-u mpartă. Fiċorlu lă u mpărți', cum prindeà: a vùlturulu l'-deade cama multa, a vâspil'eî puți'n sînċe, a furnigăl'eî tut 15 acșițe, că tuți armăsiră mbunăți.

Tr-aestă vulturlu, furniga și vâsapea vrură s-l'-u discum-pără. Arupse vùlturlu nă peană, l'-u deade a fiċorlu și-l' dîse:

— Di cite orî va-nî aî anang'a, di cite orî va te-aflî tu strimtură, aprinde peana ș-eŭ tu minută va vîn la tine. 20

Tut acșițe cu vâsapea și-cu furniga.

El li băgă n-sin și z-duse di z-băgă la soți. Țua nantă na-l' la Mușată-Locluî.

Vine la mă-sa ali Mușate-a-Locluî și-l' dîțe, cum că viîne să-l' caftă feata nveastă la vâsil'elu dit hoara lor. 25

— Bună, lă dîțe mă-sa, v-u daŭ, ma prinde, să știî, că h'il'e-mea nu s-l'a lișor, lișòr. Voi prota z-vedu ndoauă ġunèți di la pitricuțl'i a vâsil'elu dit hoara ta ș-apoea, cara s-aspunèți ġuneți, z-v-u daŭ.

Ntreabă fiċorlu năpdî:

30

— Ca țe ġuneată caftî di la noi?

— Ea țe: Io am un țirîŭ țe vîvînți ċireapurî di pine mică, fără s-acumtină; aflî tine un om din hoară-ți s-mică cama multu?

— Gine, dîțe fiċorlu, s-mi minduescu și ț-aduc ġueapea. 35

A luî l'-eră să si ntreabă cu Mică-Multă, țe mică, mică di-priună și virșoară nu-s sătură. Il' dîțe:

— Avdî țe caftă de la noi muma feătăl'eî? Poți să-l' fați ċor di l'epre? Vivînți ċireapurî di pine-l' dîc aoă, nu șică.

— Maş vivinți, greaște Mică-Multă; că țe nu patru-dăți
Lo-aduse dicara la muma li feată. Cara li băgă năinte,
tac-tuc! tac-tuc! li dipină tute t-ună oară și nu-s sătură.

— No-avèți ș-altă pine? ntribă el carî li feațe g'ine.

5 Viđu mă-sa Mușătîl'eî-a-Locluî că nu u scoate năparte co-
aestă, s-mindui la altă. Tr-ațea dîse:

— E, gine, aestă u feațit; tora ea țe-î luguria: De aoă ca
un mes cale easte nă fintină cu apa de-amălamă. Ţiriūlu a
mel duțe-vine t-ună duă. Cara s-aflî un om țe z-ducă-z-vînă
10 isea cu nîs, ț-u daū feata, cara nu, sinătate bună.

— Lucru țe s-fațe, greaște fičorlu.

— Na-l Aluntă-Căl'urî, țe fuđeă ca vimtul ș-cam-agoña.

Nk'isiră dol'i cu Ţiriūlu și pină s-ță freți oclîl', pină s-
ascük', Aluntă-Căl'urî duse la fintină. Va l'-u dîți, nu feațe
15 nă oară cu oara. Uimplu vaslu cu apa de-amălamă, feațe
doauă drășcl'ei și ađumse pină tu mesea di cale. Aclò, țe
mindui nîs? Aî si-l' trag un somn, färtic, că pină z-vînă
Ţiriūlu al vāsîl'è, am k'irò. Ș-apoea s-me-antrițeare ninga,
tut lo-ađungu ș-lo-alas. S-culcă dicara și lo-acăță somnul și
20 durîi.

Așteaptă fičorlu-de-avinătòr să-l' vînă Aluntă-Căl'urî, nu
lo-are. Acață fičorlu s-intră tu minduire greauă, că țe pāti
aestu om? Iu k'are, de-amînă ahintu, că nîs lu ștea, cum că
tu nă oară cu oara puteă z-ducă și z-vînă? S-toarnă cîtră
25 Avde-Tute, țe-avdă cum zburà morțîl' și durîtl'i și-l' dîțe:

— Bagă ureacl'a tu loc, videm țe fațe Aluntă-Căl'urî.

Avde-Tute țe-avdă cum zburăscu morțîl' și durîtl'i, s-tease
m-pade, çulî ureacl'a ș-avdî cum hărbuleă Aluntă-Căl'urî.

— Doamne, Doamne, doarme, aestu l'-coațe somnu di greūlu.

30 S-toarnă h'ilū-mușăt-de-avinătòr cîtră Soarbe-Arîū, țe s-
ađucă cu apa, di ngl'itā surg'îndaluî arîūlu ș-apoea-l vumeă
și-l' greaște:

— E, färtate, poți să-l' diștepti?

— Stăi, tine, că-l' fac io să z-dișteaptă ca upărit.

35 Tu oară soarbse un arîu ntreg și-l' sărgl'i tut priste Aluntă-
Căl'urî, di ț-ul feațe amòl'ū-pirpirună. Aluntă-Căl'urî, cara
lo-arăți apa, s-astrapse mprostu ca upărit. Caftă vas, vaslu
se-aveă virsată, că tricū Ţiriūlu alant și-l' lu virsă tut, cîndu
z-duțeă s-umplă. Țe ti fați tora? Nîpòî la fintină. Cîndu a-

gunde aoă țiriūlu cît aveă aġumtă și eră avursit: nîlă mare. Il' cură asudorli cap de-ariū. Nu k'are oară Aluntă-Căl'urî ma c-un ċor pri un munte, co-alantu pre-alantu și na-l la hoara Mușătîlei-a-Locluî, cu vîră 4—5 orî ma naintea di țiriū, țe nu se-aveă acumtinată iuvă. Ćor di l'epre l-feațe. 5

Ș-co-aestă h'il'ŭ-mușăt-de-avinătòr, u scoase n-cap. Viđù mă-sa Mușătîlei-a-Locluî, c-aoă nu-l ġucăreale, ș-că aestu fi-ċòr nu-l om de-aradă. Prindeă tora, după ligătură, s-l'i da feata, ma l'-vineă greu, cum să si mpartă di ea și s-u da tu loc ahintu dipărtòs. Și tut s-mindueă si sufsească țivă, 10 țe s-nu poată s-u facă fiċorlu ș-acșî s-l'-armînă feata. Nipòî il' tăcînî țivă.

— H'il'ŭ mușăt-de-avinătòr, am un puil'ŭ țe poate s-n-a-ducă n-gură apă-vie, așanată; veđî de-află ș-tine. Al'umtrea nu veđî feată ntr-ocli. 15

Fiċorlu ntreabă Aluntă-Căl'urî, fur-că știe di *apă-vie*, așanată. Aestu hăbare no-aveă de-ahtare apă. Sta fiċorlu și-ș ċucuteaște caplu, carî să ntreabă.

— Ha! l'-tăcînî di nă oară, vulturlu poate, că ști, ca puil'ŭ țe-azboairă prit tute lòcurle. 20

Aprinde fiċorlu peana di vultur și pină s-ti scoli mprostu na-l vulturlu.

— Țe mi vrei, Doamne?

Il' đîțe fiċorlu, țe cură, s-fure-că poate s-l'-aducă *apă-vie*, fără moarte. 25

Niți aestu no-aveă hăbare de-ahtare apă.

— Nu știu, Doamne, și no-am avđită; nu-l nă siptămină di cîndu-nî murî un puil'ŭ. Cara să șteam i cara s-aveăm avđită, că easte pri loc ahtare apă, de-anantă parte vrea-l tornu și poate-poate, că nu-nî si duțeă scumpul. 30

— Caftă tora tră mine, đîțe fiċorlu.

Se-aleăpidă vulturlu tu niòr și-ș paște ocl'il' divarliga. Di parte-diparte, largu multu, anđăreaște un puil'ŭ cu un puċel în gură. S-aurnăște pri nis, lo-acăță cu ċoclu și-l' l'a pu-ċiclu mplin cu *apă-vie*, așanată, ș-o-a-duțe la fiċòr. 35

Ațel puil'ŭ eră a mùmălei ali Mușate-a-Locluî. Cara să s-turnă acasă, u păță fiċorlu, c-armînea căđùt. G'ine ma vulturlu, to-acățarea țe-l' feațe, l'-arupse nă peană și puil'lu va s-turnă imnînda, vaî đîți, dipu plicarea a h'il'luî-mușăt-de-

avinător. A măicăl'eî ali Muşate il' vineă s-creapă. Țe să scoată tora, că nu putū s-lo-acață tu țivă fičorlu? L'-gri năpòl

— Ma s-poți s-fați ningă un lucru, nu dîc altu țivă : l'a-
h'il'e-mea di la mine și s-ți bineadă.

5 — Cu numa-l Dumnițăū va-l fac. Ca țe lucru easte ?

— Am nă ambare cu grîn, gòngale, mel'ū, orđu și di tute
vîpturle. Caftu, tu nă duă ș-tu nă noapte s-lo-alèđi, ahorva
grînlu, ahorva mel'lu, orđul ș-alante tute.

Fičorlu nu dîse : nu. Ease de-aclò, aprinde peana di fur-
10 nigă și ea-ū furniga n-față-l'.

— Țe mi vrei. Doamne ! Ağumse oara s-ță discumpăr bunlu
țe-ni feațiși ?

L'i spuse fičorlu țe cură.

— Aestă nu-î țivă dip. No-are lucru cama lișòr tră noi
15 c-aestu, greaște furniga.

Ș-aduse furniga tute soățile, tută furnigamea și cahe ună
și mpărți lucrulu, ș-pînă de-adoară vîpturle eră curate și
aleapte după simință.

— Ș-aestă u fecū, dîse fičorlu, tora țe altă vai dîți ? Să-ni
20 dai feata-ți !

— G'ine, gri mul'area, du-te și l'a-ū h'il'i-mea, ma ea țe
easte luguria : La mine suntu 40 di feate. Tute-s muşate și tute
ș-o-aduc ună co-alantă. Muşata-Locluî cu nise easte. S-pu-
tearii s-u cunoști, a ta s-h'ibă.

25 Fičorlu arîdeă pri sum mustăți di murafețele ali mul'are.
Ease ș-aprînde peana di vâsape și vînînda, il' dîțe ș-aistèi
tră țe u va.

— U știū io, cari easte Muşata-Locluî, ma s-no-ai dip gaile.
Să știî, că ma va s-intri tu udălu ațildr 40 di feate, io va u
30 nșap la ureacl'a ndreapta pri Muşata-Locluî. Tine s-ță dis-
făți ocl'il' g'ine și z-veđi, cari va-ș aducă mîna la ureacl'e
ațea-î Muşata-Locluî. L'a-ț-u di mină și du-ț-u acasă-ți.

Fičorlu li băgă tu măduă tute și duse tu udălu cu 40-li
di feate. Mutreaște fičorlu tute feățile, cari di cari cama mu-
35 șată. Iu z-duk'ască, cari easte Muşata-Locluî ? Tute eră ca
luna ș-ca steălile, că d-iu da soarle ș-pîn to-ascăpitata lui
ahtări feate nu se-află. Șamiș-patruđățele eră luțeafrî vîi.

S-ta fičorlu ș-li mutreaște și cît-cît s-k'ară di minte. Veade

1, că nă feată si tut zgrimă la ureacl'e. Aduk'i, că ea-î Mușata-Locluî. Ș-o-acață di mină și u l'a.

Mă-sa featăl'eî nu cam-aveà țe z-grească. Acși l'erà scriata li Mușate-a-Locluî, să s-mărită tu loc dipărtòs. Tr-ațea ș-mă-sa u bășe tu doale făți feata, bășe ș-ficòrлу tu frimte ș-lă 5 l'ise cu graiu dulce ș-cu plingul la ocl'i:

— Aî, duțeți-vă oară bună, să-nî bînăți și z-v-avdu totna g'inea.

Mușata-Locluî, tu fugă, s-toarnă și-l' caftă a mă-saî țiriülu ș-apa-vie, fără moarte. Mă-sa, cu tut că țineà la lucrile aeste 10 a hărzite, s-nu-l' fringă inima featăl'eî, l'i li deade.

Ağumsiră cu numa-l Dumniță n-hoară la h'il'û-mușat-de-avinătòr. Ficòrлу, cari viđù cit multu-l va Mușata-Locluî, ș-u ținù tră nîs și nu vru s-l'o-ducă a vâsil'eluî. L'-aprease limba perî pînă s-u l'a ș-tora s-l-u da a vâsil'eluî cirease n-15 gură? Niți mindueà la estă.

Avde vâsil'elu, că h'il'lu-mușat-de-avinătòr ș-u nerună Mușata-Locluî și foc s-aprinde. Pitreațe nîscinți oamiñi di la pâlalte s-lu vătămă. Ațel' oamiñi ț-ul acață și ți-l fac filii-filii. Mușata-Locluî, avđi'ndaluî nișanea țe s-feațe, că-l vătămară 20 bărbatu, l'a apă-vie, lu pruscuk'aște și lu anviađă tu minută Apoea-l' dîte:

— Țe stai și-l' mutrești aești oamiñi? Tine țiriü, țe aștepti dîcă di doauă ori?

Sărgl'aște h'il'lu-mușat-de-avinătòr pri di nă parte, țiriülu, 25 pri de-anantă, ș-carî lă u intră, tal'e ș-mică țiriülu, tal'e ș-mică, il' mică tuți cu tute strane ș-cu tute àrmate. Apoea țiriülu, trapse la pâlalte. Ș-aclò tut acșițe: tal'e ș-mică, tal'e ș-mică, il' mică tuți cu tut vâsil'è.

Armase vâsilia fără domnu. Atumțea ficòrлу, ca țeu cama 30 gònile, s-alnă pri scamnu și s-feațe nîs amiră ș-Mușata-Locluî amiroane și bînară nă bană di domni.

Ș-erăm ș-îo aclò și ațeam(aduțeam) a cui brîn, a cui fustanelă, a cui țărùh' noauă di tal'atină. Ma cum trițeam pri la arî'û sărgl'iră cînli și gap-gup, gap-gup, lă si părù că 35 țărùh'le sun h'icate, brînlu mață, fustanel'a plăstură și trađe un de-aoă, trađe anantu de-aclò, ni le arùpsiră și li micară.

(Spus de Papa Costa din Samarina, Epir.)

138. Vanî Tastru'a.

Erà nă oară un om, cu numa Van Tastru'a. Aestu Van
5 feațe trei ani tu xeane. Aclò, lucră cît lucră criștinu, ma
prucuk'ie mare no-adră. Tut amintăticlu al Van Tastru'a
cîndu fu să s-toarnă tu loclu a lui, fu trei cărintăni.

Trei, trei, mintu Van. Acși-ni fu scriata.

Ș-băgă trei cărvel'i di pine tu tastru ș-l-alăsă sînătate
10 soțlor. O-adună citră n-hoară-l'.

Van Tastru'a, țe că nu s-turnă amintăt, că nu ș-u mic
inima. Ș-eră năbeamă ha-huiü. Imnă ș-cintă calea, di vaze
pădurle și s-băteă munțil' dit umeal'e.

Imni'ndalu ș-cinti'ndalu, deade tu nă pădure greauă.
15 N-cale l'ease un orbu (un pităcū). L'-acață calea, cu mîna
teasă ș-apîrnaște s-teară :

— Dă-ni ș-a nia un pară, Dum-l'artă-ți părințil' ?

Van ca Van, ma inima l'-eră bună. Scoate și-l' da nă că-
rintană ș-ună cărveal'e. Apoea ș-mutri calea, cum și ștea.
20 Ma nelo năpòl altu orbu, cu alte strane, l'-ține calea, cu
mîna teasă.

— Dă-ni ș-a nia, țe te-alasă inima, Dum-l'artă-ți părințil' ?
Van, suflit bun, nilăds pîn tu mădua di os, țe mintueaște ?

— Poate măratlu no-are măcată cari-ște di cîndu ?

25 Scoate, l'-da nă cărintană ș-aiștùl ș-ună cărveal'e. Aestu
orbu s-h'ibă Hristolu !

Hristolu ștea că Vanî Tastru'a-î om a călil'eî, ma vrea z-
veadă, să s-umplă s-eastă-că buneața lui are mărđine. Viđu.
că Vanî no-are mărđine tu bunăteață. Tora țe să-l' facă ? Ai
30 să-l' caftă ninga ună oară.

L'-ease năpòl în cale, tu pădurea ntunicoasă, c-aüş vecl'u.
cu per'i pîn de-anùmire, tut cu mîna teasă.

Vanî, cu tut că-l' gurliđă mătăle di foame, nu s-mindueaște
multu : scoate și-l' da cărintana ș-pînea țe-l' avea armasă :

35 — Na, đite, io a ția și Dumniđăü a nia !

Hristolu nu putù să s-țină și-l' đite :

— Să-ni binèđi, Van, tine h'iî criștin bun și Dumniđăü va
ti veadă. Nveață, că io h'iü Hristolu, țe-l' ađutăși cu tut țe
avüş. Caftă-ni țe vrei, s-ță daü cu doăule mîni.

Al Vani li si lo videala. Ş-frică ocl'il' di čudie ; vis easte, alih'a easte, nu şi ştea. Sta şi s-freacă în cap şi țe s-caftă nu-l' tăcineà. Cum ş-aveà Tàstrulu de-anùmirea, greaște :

— Doamne, Doamne ! s-easte-că de-alih'a tine h'iï Hristolu, bagă mină pre-aestu tastru şi vluseà-l' şi đî : ițe s-caftu, 5 s-intră nauntru ş-adoara s-nu easă pînă s-nu đic lo tră işire.

Al Hristò țe mare lucru erà. Băgă mîna şi-l' feațe k'efea al Vani Taistrul'a.

Ahi't Vani Taistrul'a şi inmînda, inmînda, ađumse tu nă vuloagă. Aclò tu vuloagă ş-erà un nuc. S-tease Vani sum 10 nuc ,si-l' tragă un somnu. G'ine-ma te-alasă drațli z-dorni ?

Cit-cit agirși lallu Vani şi na ț-ul draclu dipri nuc : loa nuți şi lo-agudeà cu nise. Veđi, că nuțli-s aumbròși !

Mutreaște Vani cîtră nsus nă oară, țivà ; mutreaște doauă orî, nîpòđi țivà. Tu treile orî anđireaste un si-l' creapă-uma 15 Greaste Vani :

— Cari h'iï tine, țe nu-nî daï arihate ?

— Io cari h'iũ ? Țe ț-u ntribarea ? đîțe Şutlu de-aclò !

— Țe nî-u ntribarea ? Na țe nî-u ntribarea : Tu tastru, cine, greaște Vani Taistrul'a, şi ea-l şutlu tu tastru, cu coarne cu tut. 20

Ți lo-acatã apoea Vani şi dă-l', dă-l', đîțeai, că k'iseađã al'ũ tu hăvane ş-altã nu. Il frîmse di şcop ; il tălâi !

Măratlu di drac zg'ileà, di ti cutrimburâi şi s-pălăcărseà s-lu l'artã, că nu vai facă altã-oară.

E ! al Vani năpòđi il si feațe nilã. Lu scoase dit tastru. Țe 25 s-țã veadã ocl'il' ? canda nu erà drac, ma virã țiripul'ũ zmulsu : cu oàsile mol'i ca pî'ntica, cu coàrnile ca cumbuloea, zmuticàt ca lallu a li lae !

Unã scuteare şi nividùt s-feațe. Fuđi anidrihta şi duse la Eusforlu, sătinălu ațel ma marle şi acățã să-şî plîngã mira 30 țea laea : țe păți' di Van Taistrul'a.

Eusforlu se-aprease. Cum poate s-h'ibã aestã, ca un Vani haivàn să se-acatã cu un drac şi s-l'-u poatã ? Arşine mare. Fuga dupã Vani.

Nk'iseaște Eusforlu cu nă ask'ere dipu nis. Şuți, curnùți, 35 si-l' creapă-uma, lăi ca corbul, cu dințil' ca sãk', cari cu sulã, cari cu furculiță, cari cu pènure, cu țe puteà, s-lu ti-gînseascã pri măratlu di Vani di viũ, ca Hristolu ş-cama laũ.

- Vani Tastrul'a videà cum vin, ma necă peana di ocl'u nu si băteà. Nu-l' se-aspăreà ocl'ul a lui, pin-aveà tàstrulu. L-amviriligară acłò s-lă h'ibă ș-arsăreà pri unlu čor, cari cu furculița, cari cu sula, că vrea-l frigă, că vrea-l micăi!
- 5 Vani nițiți ună, niți doauă:
— Tu tastro, cîni!
Și, nu țî-l', un di un, acățară să si nh'igă tu tastro.
Aoà z-vedl' apoea școp, fărtic, nu ġucăreale! Țî l'-adră Vani al'ũ k'isat, că-l dureà mîna di dare.
- 10 Cara-ș sătură mînle Vani di băteare, ș-cara nu puteà s-avdă ngrîna ș-nila, l'i scoate, lă trađe ninga cîte un școp și lă dîte:
— Cara vrei, cupășiți năpòl!
Fuđeà mărățl'i, cum ascăpà dit mîna al Vani Tastrul'a di
15 mică loclu. S-frîndeà di fugă, ș-altă nu!
Acși Vani bînă tu lume cîtu-l' vru inima, pină l'i s-aur di bană tu lumea estă.
— Va mi duc, dîse el, s-mi priimnu tu paradis, videm, cum e-acl'ò.?
- 20 Di tine di mine, aġumse la poarta di paradis. G'ine ma ațea ș-eră poartă, nu eră șică. Tută h'er, apoea mare cît ț-acățã ocl'ul, și ncl'isă de-ag'inealul.
Țe ti fați Vani, țe ti fați Tastrul'a tora?
Asună Vani la poartă:
- 25 Ntreabă Sim-K'etrul di didinde:
— Cari e-aclo?
— Vani Tastrul'a.
— Țe vrei, di ma tut asunî?
— Voi s-mi priimnu tu paradis.
- 30 — Nu ti ntreb, adrășî viră buneățã tu lume, tra s-intri tu paradis?
Tastrul'a, țe hăbare nu ș-aveà de-aeste, sta și-l' dîte:
— De aeste nu știu, ma: dișcl'îdî i nu dișcl'îdî?
Sim-Ketrul necă-l' si băteà ureacl'a. Iu avdă nîs fuvirsîri!?
- 35 G'ine ma și Tastrul'a nu ștea multe și di nă cale:
— Ai tu tastro, macă-l' acșițel!
Și na țî-l' Sim-K'etrul, cu tut aușatic tu tastro.
Dumniđăũ necă hăbare no-aveà di tute-aeste.
Cari armase parădislu fără avigl'itòr acățară s-intră na-

ntru tuŃi Ńili-păeanŃi, tuŃi furl'i Ń-tuŃi lăil'i Ńi slag'l'i oamiŃi.
 eŃti să nh'ideă cu scări, prit pălăŃiri, prit guve, că viră no-
 veă s-lă Ńină calea. AŃumse parădislu: mandră mplin di
 uk', cupie fără ciŃi!

S-priimnă aeŃŃi ca la niŃi acasă tu paradis. 5

Ease nă duă Dumniđău tu gărdină-l' z-veadă Ńe cură, Ńe
 să-l' veadă ocl'il'i? Mutre ŃubeilătiŃe cite s-caŃŃi. Acl'amă Dum-
 niđău :

— Sîm-K'etru, Sîm-K'etru, Ńu h'il'?

— Tu tâstrulu al Vani Tastrul'a, greaŃte aestu. 10

Vine Dumniđă la poartă Ńi ntreabă :

— Ţe-l ŃiniŃi acloŃe tine? Ń-carŃi Ń-u deade aestă puteare?

Aspuse Vani Ńe Ńtea : Hristolu niŃu deade!

Il' grescu acloŃ Ń-al Hristo. Aestu băgă s-aridă di muŃu-
 teaŃa-l Vani Tastrul'a. 15

— Cum acŃiŃe, tine Vani?

— Am cariŃ nu vrea s-ni diŃcl'idă, Ńe vreaŃ adăr?

— S-Ńă diŃcl'idă? Am feaŃiŃi tine Ńivă buneăŃă tu lume?

AOă maŃi cariŃ feaŃe lucre bune tu lume, maŃi aŃel intră. De-
 aŃea du-te, h'il'Ń, niŃpŃi Ńi bagă s-aspuniŃi la lume, s-facă bu-20
 nŃŃi, s-ascultă graŃlu al Dumniđău, s-easte-că vor s-o află
 poarta di paradis diŃcl'isă.

Ţe z-đică Vani Tastrul'a? viđu că si ngruŃe luguria :

— Vă mi duc, Doamne, gri nis, ma cu tut tastru.

— E! L'a-l Ńi tastrul, il' đi'siră di la Dumniđălu. 25

— Nu-l' lo-alasă, Doamne, gri Sîm-K'etrul, că cariŃ-Ńte, cariŃ
 vai bagă năpŃi.

L'eră al Sîm-K'etru s-nu l'o-adară eara muŃuteaŃa k'ir
 Vani Tastrul'a?

Ń-acŃiŃe s-turnă Vani năpŃi Ńi feaŃe cum cum lu nviŃă 30
 Hristolu pînă auŃi, auŃi di nu cama puteă. Săturăt di bană,
 nel'ise ocl'il', Ńi sculă miŃle citră aŃel de-analtu Ńi đise:

— L'a-me, Doamne, nsus!

Di-ună-oară z-virsă m-pade Ńi un purumbu albu ca neoa
 azbură dit trup-l'i Ńi s-alină nsusu-nsus Ń-ascăpită după niđri 35
 Ńi nu z-viđu adoara să s-toarnă. Aestu purumbu albu eră sù-
 flitlu al Vani Tastrul'a.

(Spus de Stama, MălăcaŃi, Tesalia.)

Amirălu cu urecl'ile di capră.

Țe viđùt și Țe avđi't?

Erà nă oară ș-ună zămane un amiră.

Aestu amiră, cum ș-eră amiraț'l'i tu eta Țea, nu si spune
5 la vîră. G'ine ma nîs aveà ș-uă hală s-nu se-aspună, că nu
eră om ca tută lumea.

Țe eră hala lui?

Urecl'ile aiștûi amiră eră urecl'i di capră. Tră nișane ș-
semnu mare, ma lûcurlu acși eră, urecl'ile de-alih'a, că eră
10 di capră.

Carî aveà urecl'i di capră, amirălu li Țineà ascumte tute
đi'l'ile, amvîrtite cu pîndă di sirmă, Țe ș-o-arucă acșiea pri
dipu cap.

G'ine ma, nă oară tu siptămină prindeà z-vînă barberlu
15 s-lo-aradă și s-lu ndreagă. Barberlu nu eră trop s-nu-l' veadă
urecl'ile di capră, ună Țe le-arădeà.

Pîn aoaȚe tute bune. Un lucru maș nu vrea amirălu să
se-află: vîră om, vîră suflit nu ștea, că nîs are urecl'i di
capră. Tra s-nu Țivă barberlu di spune ș-la altă lume, na-
20 foară, amirălu șideà ș-lu ntribà pri barbèr:

- E, tora tine s-cl'amă me-arasiși, mi ndreapsiși di bun
cama bun.

— Acși, Doamne, điȚeà barberlu.

— Mușăt! Tora spune al lala, Țe viđuși, macă-l xursiși? Ai
25 spune amirălu!

— Em, de! Țe z-ved Doamne? grea barberlu.

Ș-apoea s-aplică și-l' șupturà la urecle amirălu, cum că
viđù urecl'i, di capră. Cu zborlu aestu bārberlu ș-micà caplu.
Ș-ea cum. Amirălu, cum đisim, nu vrea să nveaȚă, nu
30 vrea să știbă vîrnu, că nîs are urecl'i di capră. Tr-aestă
Țineà un ġil'at ascumtu tu udă ș-ună măratlu di barbèr điȚeà
că amirălu are urecl'i di capră, făȚeà un semnu și intră
ġil'altu. Aestu l-đuȚeà barberlu tu Țilăr și acld ș-alăsà oàsile.

TuȚi barberl'i dit hoara Țea nu l'-acăȚa somnul, cîndu s-
35 apuk'à Dumî'nică, că lă eră frică, s-nu l'-acl'amă amirălu la
pălate, s-lu xursească. Ștea măraț'l'i că nu-l' așteaptă buna
acld! Di ciȚi intrară tu pălate, adoara nu ișiră.

Bînà tu hoara țea ș-un om aùș, barbèr vecl'u cu un jar
 Ai fumeal'e. Pîn atumțea dîse Dumniță și lo-ascăpă, tră nila
 fumeal'il'eî, di duca la amirălu. Cum o-aduse oara, că Dumî-
 nica țe vîneà, s-l'i cadă a lui șcurtița, tra-s xursească ami-
 rălu. Loclu nu lo-acățà măratlu di frică. Nu l'erà a lui ahî't
 tră bana lui, c-aùș erà, ma s-mindueà la fumeal'e, tuți niți
 și nicriscuți.

Tră căsmetea lui, aveà un călfă multu piră.

Aestu, cara-l viđu cîrtitu, nêimiràt, lu ntreabă :

— Nu-ni aspînî, mășture, țe h'îi ahîtu nvirinàt, canda-ți
 fuđiră căpărle dit căpărleadă ?

— Nu mi ntreabă, nipoate, că ma laea me-așteaptă.

Fiçorlu se-angrică multu aușluî, s-l'-aspună și aușlu no-
 ascumse țivà, ma ș-aspuse hala. Ul curmă nila fiçorlu. Apoea
 l'-dîțe a domnu-sui:

15

— Nu creapă, mășture, că va mi duc io tu loclu a tău.
 Ș-cara s-mi tal'e și s-me-aspargă, io un cap h'iù, un suflit va
 z-ducă; fumeal'a no-am, s-plîngă dinăpòl.

Al aùș il' părù g'ine. Il' deade urăcunea, s-lo-aibă Dumniță
 sum àripa lui, il bășe tu doàule făți și-l pitricù la amirălu
 cu urècl'ile di capră.

Fiçorlu viñe la amirălu, illă, il tumse, lo-arase pri la față,
 la urecl'i, ul k'iptină, lo-adră, vai dîți, ca gambrò.

Cum și ștea amirălu, lu ntreabă n-coadă :

— E, tora tine s-cl'amă: mi lași, me-aspilăși di mușàt cama
 mușàt me-adrăși. Spune tora, țe viđuși? Ai, spune al lala!

— Nu viđuî țivà, dîțe fiçorlu, dicît fața ta de amiră.

Apoea-l lo amirălu pali, lu ntribă de-aoà, lu ntribă de-
 acldò, il șuți' di tute părțile, aduse zborlu di urecl'i, țivà! Fi-
 çorlu nu cutidă z-dîcă, că viđu urècl'ile di capră.

30

— E! ahtare fiçòr tăcùt mi lipseaste, dîse amirălu. Ved,
 că di tuți barberl'i di pînă tora, tine singur ai minte. De-
 aestă ti fac barberlu a meü.

Ș-acși amirălu nu-l cîrti, nu lo-aspase, ma-l băgă tu pine
 di barbèr ș-ul ținù la pälate.

35

Tuți barberl'i, nu va zbor, s-umplură di harauă, că fiçorlu
 lă lo nă frică mare dipri zvercă, că di tora și nelo, va bî-
 neadă ș-el' ca lumea, ma nu cu moartea n-sin.

Fiçorlu aestu erà diștiptàt, cum dîsim, tăcùt multu, ma cu

tut-aestă, canda-l mică limba ; nu putea s-aravdă. și vrea s-aspună a virnului, că amirălu are urecl'i di capră. Maș frice di moarte l-fățea, s-tacă, s-nu cărleadă iuvă.

G'ine ma, cu cît s-minduea ma multu, co-ahîntu cama 5 multu aduk'ă zorea li spuneare. De-aestă, nă duă, ease pri cūcūla unūi munte și cara mutreaște divarliga și veade, că nu-î cîpit di om, sapă nă groapă, se-ableacă pri groapă și greaște agalea, țe necă și'la di ningă tine s-no-avdă :

— Amirălu are urecl'i di capră.

10 Apoea trađe țara pri supră .cu vie ș-umple groapa și acș'i-l pârū, că-l' l'a sūflitlu arihate.

Tricură apoea viră ndoauă ȝile de-atumțea. Tu groapa ȝea criscū un arbure. Arburle deade frîndă și de cađe frîndă, bătută di vimtu, avdăi cum greaște:

15 — Fiū, fiū! amirălu are urecl'i di capră!

Tră ndoauă ȝile s-umplū loclu di hăbarea estă și atumțea nvițară oamiñ'i, că tră-țe l'i șcurtică amirălu pri mărăț'l'i di barbèri.

(Spus de unchiul meu Ghiți Teja Papahagi, Avela, Epir.)

G L O S A R.

În glosarul de față sunt cuprinse toate cuvintele din text. Am făcut aceasta pentru cuvântul, că textele nu sunt însoțite de nici o traducere, și fără glosarul de față lucrarea întreagă n'ar fi fost utilizată cu folos de cercetătorii graiului și folklorului aromânesc.

Acelaș cuvânt se reproduce numai în expresiunile în cari sensul este diferit. Traducerile din glosar urmează sensul ce reiese din cursul textului citat.

Am căutat în deosebi, ca graiul metaforic, expresiunile particulare graiului aromân să fie reproduse și traduse liber, și, când s'a putut, cu expresiunea analoagă din limba română literară, ca unele ce sunt mai anevoie de înțeles și ca unele ce prezintă un deosebit interes pentru caracterizarea acestui graiu.

În acest mod socotesc că se ușurează munca cercetătorilor graiului și folklorului aromân.

Cuvintele din basmele publicate cu ortografia aplicată dialectului aromân de d-l Weigand, în «Die Aromunen» II, au fost culese pentru glosar cu ortografia fonetică adoptată de noi.

Cuvintele neaccentuate cu accentul grav ` , se întonează pe penultima.

Primele cifre mari arată pagina ; cifrele mici următoare arată rândul paginei.

Verbele se dau la pers. I a indic. prezinte și sunt traduse cu timpul respectiv. Când am crezut necesar, am arătat și unele forme ale verbului.

Observ, că infinitivele conj. II, III, și IV sunt în două feluri: *tăfeare* și *tăfire*, *adușeare* și *adüşire*, *fușire*, *fușeare* și *fugăre*. Conjugările sunt arătate prin I, II, III, IV, ținându-

se seamă, pentru deosebirea lor, nu de infinitiv, care are mai mult funcțiunea de substantiv, ci de perfectul simplu.

În înjghebarea glosarului s'a avut în vedere, în general gruparea materialului în așa mod ca să poată servi la alcătuirea unei gramatici aromâne.

Ordinea alfabetului este cea următoare:

a, ă, b, c [ca, că, ci, co, cu], ȇ [ȇa = ȇia, ȇea; ȇe = ȇe; ȇi = ȇi; ȇo = ȇio; ȇu = ȇiu], d (ȇ), ȇ (= dz), e [dift. ea = ia, ȇa] f, g [ga, gă, gi, go, gu], g' [= gh], ȝ [ȝa = ȝia sau ȝea; ȝe = ge; ȝi = gi; ȝo = ȝio; ȝu = ȝiu], h [ha, hă, hi, ho, hu], h' [h'a = h'ia; h'e = he; h'i = hi; h'o = h'io; h'u = h'iu], i (i), i, j, l, l', m, n, ȋ, o, p, r, s, ș, t (ȇ), ȗ, u (ũ), v, v', x, z.

Între alfabetul acesta, pur fonetic, și cele întrebuințate în lucrările mele «*Din Literatura Poporană a Aromânilor*» vol. I, (1) și «*Meglano-Români*» partea I și II (2), după cum se poate vedea, nu există mari deosebiri, ca formă; ca fond nu există nici una.

(1) București 1900, pag. 1059.

(2) Partea I, București 1902, pag. 9.

A

A = 1° Prepoziție: *a prim-nare* = la plimbare 78₃₆ etc. 2° Interj. de mirare 25₈, 80₁₀ etc. 3° apelativ: *a vre om* = măi omule 32₂₅; 4° Prep. cu Dat. și gen. (pretutinden) = *cîtră a mare* = spre mare 441₃₆; *anur-deaște a om* = miroase a om 477, 478, 440₂₅; 5° Înaintea posesivelor: *a neū, a tăū, a nostru*, etc.

Abel sn. = pietricea care servește la jocul în cinci pietre 138₁₀, 339₃₆.

Abușala (de-) = de-abușile 69₂₃, 114₂₉, 222; *t-abușala* 33₂₉, 108₂₆, 109₂₉, 309₂₅.

Ac sn. = ac 102₁₄, 334₂₉; *strani noaiă dit ac* = haine noi nouțe 115₂₄.

Aca adv. = ba! nu! 447₃₀.

Acasă loc. adv. = acasă 1, 5, 6, 53, 56, 69 etc.

Acăț vb. = 1° prind; *se-acăță di un sk'in* = se prinse de un spin 53₁₇, 2, 4, 11, 84, 23; *că l'-acăță g'ine min-cuna* = căci îi prinse bine minciuna 185₁₂; *se-avū a-cățatā* = se prinsese, începuse 170₂₆, 224₂₆; 2° apuc: *acățarā* = apucară 40₁₅; *fi-aflăși cu carī s-te-acățī* = aflași cu cine să te apuci 40₁₅; *acățarā gū-rile* = (apucară găurele): aū fugit, care în cotro a putut 29₉, 22₉, 12₁₆, 32₃₂; *Nu lo-acățā s om nul* = Nuși găsiă astămpăr 72₃₀, 88₁₄; *ș-cîtrā iu s-acățā?* = și în cotro să apuce? 57₉, 27₁₆, 87₈; 3° *se-acăț-*

țarā = se prinseră, făcură prinsoare 96₉; 4° *s-acățī prota* = să începi întâi 101₁₄; *acățā s-murdească* = începū să se însereze 2₁₉, 4₃₁; 5° *ș-acățā s-da coada* = începū să dea din coadă, să se gudure 2₁; 6° *acățā eapa cu nīs (cu calu)* = a conceput iapa cu calul, ca să fete 210₁₄; 7° *Ta s-me-acățā mine* = Ca să mă violeze pe mine 56₃₀; 8° *mul'uri, țe l'-acățā mīna di tute* = femeie, care se pricepea la toate (trebile casei) 162₆; 9° *l'-acățā mīna* = se pricepe la lucru 294₁₆; 10° *ahīntu multu l'-acățā mīna* = așa de mult se pricepea la furt 308₃; 11° *s-acățām pīnea* = să începem a frământă pânea (când se pune aloat) 108₆; 12° *lo-acățā ārmattī* = îl prindeau, îi stau bine armele 136₂₄; *açī te-acățā* = așa îți stă bine, așa te prinde 136₂₆; 13° *Cit l'-acățā ocl'ul* = cât prindea cu ochiul, cât vedeă cu ochiul 274₂₀; 14° *Și nu-l pārū ca s-li aibā acățatā zulapea* = și nu-i părū să le fi junghiat feara 17₁₇; 15° *si-l' se-acățā* = prinde-i s'ar în gât, inecă-s'ar (măncând) 32₇.

Acăk'isescu [de asemenea: *a-k'icăsescu*] vb. IV = înțăleg, pricep 164₆, 209, 210; *ca s-li acăk'isesci* = ca să înțălegi 76₃₃; *acăk'isi* = pricepū 58₃₂; *că acăk'isirā* =

că pricepură 331₁₉; *Aflăși* ... *s-acăk'isească* = Ți-ai găsit ... să înțeleagă 29₂₈; *se-acăk'isi agoña* = se înțelese curând 11₉.

Acămăt adj. = trândav 225₂₀, 366₇; ∞ ă = trândavă 124₂₁.

Acățare sf. = prindere, apucare, prinsoare.

Acățatură sf. 1° prinsoare 96₉, 104₁, 346₂₄; 2° motiv, pretext: *s-l'-află nă acățatură* = să-i afle un pretext 139₃₇, 4₁, 140₆, 296₂.

Acizînescu = [sau: *acăzînescu*] vb. IV = câștig; *tra s-acizînescă* = că să câștige 1₃.

Aclò adv., (*acò* Fărș) = acolo (pretutindeni); *clo* 79₁₉; *nu-l' si duțea mintea pîn-aclò* = nu-i se ducea gândul așa departe 54₂₄; *aoă l'-are, aclò l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține 80₃₅; *l'-da de-aoă, l'-da de-aclò* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₂₁; *ac-lò si-l' h'ibă* (= acolo fire-i-ar) dracul, deavolul 42₃₂; *acò* 243, 244, 245, 476—484; *acloea* = acolea 486.

Acloțe adv. = acolo, acolea 19₁₈, 53₅, 222; *G'ine ma feata de-amiră ș-eră acloțe* = Bino dar fata de împărat eră acolo (= prezinte, ca să-i dea ajutor).

Acl'em vb. I = 1° chiem 95₃, 10₂₇, 11₉; 2° invit 76₂₂; *ac-l'amă* = invită 45₁₈; *lu ac-l'imară* = îl invită 45₂₂, *carî no-ac-l'imară?* = pe cine nu invită? 34₁₅, 104. Vezi: *cl'em*.

Acl'imăt adj. = chemat, invitat; *Acl'imaț'i* = cei invitați

96₃₇; *acl'imăt, ne-acl'imăt*: invitat, neinvitat (= fără să-i pese dacă-i invitat sau nu) 51₁₂.

Acò = acolo, vezi: *aclò*.

Acoală sf. = hârtie de scris 198₂; pl. *acòl'* 165, și *acoale*.

Acoapir vb. IV = acoper; *se-acupireă* = se acoperiă 35₂; *acupirit cu săvanlu* = acoperit cu giulgiul 36₂; *acupiri* = acoperi 275 etc.

Aceru adj. = acru.

Aceș, vezi: *acși*.

Aceși adv. = așa (pretutindeni). *nveață, c-acși ș-acși eust-lucurlu* = află că așa și așa stă chestia 13₃₀; *acșè* 243, 244. *Ș-acși ș-acși* = și așa, în orice caz 63₉; *acșica* = așa, așailea 55₆; *acșia* 150, 467₁₄; vezi: *ași*.

Acește adv. = așa, astfel 2, 64, 67; *acșiți* 54 etc.

Aceșu adj. = demn 453₃₃.

Acumpăr și acumpru și /cum-păr, cumpru/ vb. I = cumpăr 62, 148, 233_{24, 28}; *eaș-feata și acumpără* = iese fata și cumpără 45₁₆; *l'-acumpărăi* = V-am cumpărat 14₁₀; *acumpărără* 7; *ai s-lu cumpără* = hai să-l cumpere 164_{14, 18}; *l'-o-acumpără ciți parăți fașe* = îl pricepă câte parole face 232. Vezi: *cumpăr*.

Acumtln vb. I = contenește, adăpostesc; *se-acumtlnă* = contenește, se oprește 143₃; *se-acumtlnă* = se opri, conțeni 217₂₈; *măv'istral'-acl'imă să se-acumtlnă* = V-răjitoare îi invită să se adăpostească 52₃; *nu se-acumtlnă* = nu se îndestulează 493₃.

Acumtlu sm. = preget; *plîmtă fără acumtin* = plînsă fără preget, fără conținere 467₂₂.
Adăm = Adam; *nu u veadi Adamlu de-astă oară* = n'are parte de astădată; să se spele pe buze de astădată 84₃₂.
Adancă adv. = adânc, profund 414₁₃.
Adăp vb. I = adap, dau apă la vite (cai, oi, etc.), 410; *u-dăpă calu* = adăpă calul 254₉; *ș-adapă grădina* = își adapă, își stropește, își udă grădina 9₁₈; 258.
Adăr vb. I = fac 7₃₅, 44₂₀, 51₅₃; *adră* = făcû, dură 25₁₇; 54₂; *că-i lucru țe s-adară* = căci e lucru, care se face 11₃₅; *poate s-lo-adară aestu lucr* = poate să-l îndeplinească acest lucru 11₃₉; *cum s-facă, cum s-adară* = cum să facă, cum să dreagă 1₂₅; 10₁₃; 32₃₂, 39, 40₉; *s-me-adăr* = să deviu 354₃₉; *adăr nă carti* = scriu o scrisoare, compun o scrisoare 47₁₆; *te adrăm* = te gătiram, te îmbrăcarăm (în haine frumoase) 5₃; *se adră tu hri-săh'* = se găti numa (în haine) aurite 10₂₉; *s-l-adară ună turtă* = să le pregătească o turtă 23₁₄, 29₄; *va-l-adară Muta* = o să-i gătească Muta 73₃₄; *ș-adră nă sârfină* = își pregăti o porvară (de lemne, etc.) 46₁₂; *țe-adară grădina* = care cultivă, care îngrijește grădina 9₁₇; *s-lo-adară* = să clădească (mânăstire) 58₂; *adră caplu* = se ameți, se îmbătă 90₃; *cum lo-avea adrată caplu* = de oarece

se cam cherchelise 34₂₃; *N-o-adră* = mi-a făcut-o cât de bună, mă păcăli 79₃₀. Inf. *adrare (adărare)*.

Adastu vb. I = adast; *s-adastă* = să adeste, să aștepte (mult) 52₃; *nu pot s-adastu cama multu* = nu pot să adăst mai mult 313₁₁. Inf. *Adăstare*.

Adavgu vb. I = adaog; *adapse* = adaose 130₇; *adapse am-i rălu* = adaose, urmă (cu vorba) împăratul 208₁₈; *adapse Notlu* = adaose, vorbi mai departe vîntul dela Sud 170₁₅. Inf. *adăvgare, adăvdeare și adăvfire*.

Adărăt adj. = făcut, îndeplinit 324₁₈. Vezi: *adăr*.

Adancavra adv. = adineaori; vezi: *deaneavra*.

Adete sn. = obicei, datină 49₂₉, 66₁₁, 244, 270, etc.; pl. *adêturle* = obiceiurile 166₃ și *adêfș*.

Adil'atie sm. = respirație 43₆, 108, 221₃₅, 275₃₄; *tr-un adil'atie* = într'un suflet 39₂₉, 80₃₅, 192₁₉.

Adil'û vb. I = respir; *cum adil'è* = cum respiră 462₉, 158₁₀; *necă adil'ă* = nici nu respiră; tăceau mâlc! 275₃₉; *l-iră frică și s-adil'e* = îi eră frică și să respire 74₂₇; *s-l'i fafș s-adil'e* = (să-i faci să respire) = să-i faci să se odihnească 117₂.

Adincă adv. = adânc 186₂₆.

Adincòs adj. = adânc, profund 70₄, 186, 188, 230, 378.

Adoara [a doua-oară] adv. = a doua oară, 6; *de-adoară* 205₇, 108₂₅, 274₂₀, 21, 341.

Adoară (de ∞) adv. = în zori

de zi, pe la cântatul cocosilor, spre cântători 119₃₄; 120₁₂, 157₂₈, 496₁₇.

Adoaua-z adv.=a doua zi 53₃₄; 54₁; *adoa-ză*, etc.

Adrât adj.=făcut 81₃₃; durat, gătit, 59₃₂, 441₂; pregătit împodobit 46₂₇; amestit, etc. Vezi: *adâr*.

Aduc vb. [Inf. *adușire* și *adușeare*; *aduc*, *aduși*, *adușe*, *adușem* (și *așem*), *adușeși* și *așeși*, *aduc*; *adușeam* și *așeam*] = aduc 37; *și ni-o adusit* = ce mi-o aduserăți 257₈; *s-l'-așeși* = să-i aduceți 435₂₈; *s-lo-aducă Dumnezeu*; să-l aducă (cu bine) Dumnezeu; să ajungă cu bine; *s-l'-o-aducă Stămăria* = pedepsi-l'ar Sf. Marie; *Vă s-o-aduși* = o să o aduci 5₃₅; *Adu!*=adă! 66₈; *adu-ni* 19₉, 2₇; *adușeși-lu* = aduceți-l 13₁₈; *ca s-nu adușearim pînă mîne* = dacă n'oiu aduce pînă mîne 3₁₈; *fu adus* = a fost adus 2₃₈; *multu ș-o-adușe* = multu seamănă 244₁₀; *ma multu pri ursu ș-o-adușeă* = mai mult a urs aduceă (= seamănă) 336₁₂; *nu ș-o-adușeă ici cu alantă* = nu seamănă de loc cu cealaltă 174₂₂.

Aduk'escu vb. IV. Inf. (*aduk'ire* și *aduk'are*) = pricep 85, 96; *ună că aduk'ă di limba lor* = din momentul ce pricepeă limba lor 10₃, 5₃₁; *aduk'își* = pricepuși 80, 52₁₈, 24₂₄, 69₂; *lo s-aduk'ască* = începū să priceapă, sū simtă 16₃₃; *l'-dădeă s-aduk'ască* = îi da să priceapă 80. *Am aduk'ită* = am priceput. Vezi: *duk'escu*.

Aduk'it adj. = priceput, nădrăvan.

Adun vb. I [Inf. *Adunare*; *anare*, *alnare*; *adun*, *adună*, *adunăm* (și *anăm* sau *alnăm*), *adunăți*, *alnăți*), *adună*; Imperf. *adunăm* (*anăm*, *alnăm*); Perf. (*adunăți* *anăți*, *alnăți*)] = 1° adun, strâng. culeg 44₂₅, 58₁₈; *s-adună aună* = să culeagă struguri 19₁₈; *adună apoea ndoauă trandafle* = culese apoi câteva roze 9₂₉; *ș-adună čoarist'li nîpdi în sus* = își strânse cioarecii în sus 2₃; *l'-adună* = îi strânge, îi chiamă 2₂₀; 2° pornesc; *o-adunară eară* = porniră earăși, se puseră iarăși pe umblet 9₄; *o-adună cucutlu nîpdi citră la pâlatac amirălu* = pornește cocosul iarăși spre palatul împăratului 31₁₅; *cîndu vrurū s-o-adună de-acel* = când vroiră să o tulsească de acolo 33₃₁, 35₁₇, 85₂₇; *ș-o-adună la darăți* = și pornește la dracul 91₁₂; *adun-o citră a mare* = pornește-o spre mare 441₃₆, 280₂₀; *o-adunară coada cî'nile cu cătușă* = porniră (=se puseră pe mers) cănele și pisica 69₂₉; 3° *să se-adună cu sora* = să se întâlnească cu sora 260₁₀; 4° *Se-adunară 14 d.-anū* = se impliniră 14 ani 1₆. *Tuși pești se-anară.* = Toți peștii se strânseră 64₃₅; *aoă se-anară corg'il* = acî se strânseră corbii 32₃₃; *iu s-ană* 470₂₇; *L'-and, l'-and tătūđi* = îi adună, îi adună flori

182₁₄; *l'-ană* 136₅. Part. *a-dunată, anată, alnată*.

Adunare, sf. = adunare 131₁₈; 249₆.

Adunăt, adj. = adunat, strâns 43₆; *adunaŃi* = cei strânși, cei aleși 248₁₇.

Adunătură sf. = adunătură.

Aduțcare sf. = aducere, adus, *tră* ~ *aminte* = spre amintire 382₃₄.

Aduțire sf. = aducere, adus; ti ~ *aminte* = spre, pentru amintire 58₃, 76₁₇.

Ađi, ađi, adv. = azi 1₃, 344₁₂.
Vezi: *ăstăndi, azi*.

Aeri adv. = ieri 5₃₄, 31₅; *de-aeri* = de ieri 5₃₉; *de-aeri ah-tare oară* = de ieri pe vremea asta 349₃; *de-aeri, de-aollari* = de ieri, de alaltăieri, de curând 127₂₆; *nu eară de-aeri, de aollari* = nu eră de ieri, de alaltăieri (adică: eră încercat de mult, nu eră nou) 119₂₆.

Ăest pron. = acest, ăst, 6, 12₂₀, fem. *aestă*. Vezi *aestu*.

Aestan adv. = ăst-an, în anul acesta 157₂, 158₃.

Aestu pron. = acesta, ăsta 2₁₇, 4₃, 33, 84; *guva aiștăi arbure* = gaura acestui arbure 38₂; *aiștuea* (gen.) = acestuia 62₇; *amiră l'-đișeă aiștăi* = împărat i se ziceă acestuia 97₁₂; pl. *aestă* = aceștia 65₃₄, 107₂₀; *aestă* 19₆; fem. *aestă* 10₁₇; *aiștăi feată* (Dat.) = acestei fete 86₃₂; *aestă vășil'elu, și dimindă* ... asta (= atât) regele și poruncește ... 31₆; *cu tultă* = cu toate acestea, totuși 12₂₀, 55₁₈, 131; *voi aestu ș-aestu lucru* = voi cutare și cutare lucru 11₃₄;

L'a collu a'estuea = Ia cazul acesta 135₁₃.

Afende = titlu de onoare către părinți; părinte 201₁₈; *afendu-sui* = tatălui-său 401₁₀.

Afrescu vb. [*afirire* și *afireare*] IV = feresc, păzesc; *s-afireă* = se feriau 333₁₂, 382₃.

Afrită s. adj. = ferire; *afirită ș-aviglată* = păzită și veghiată (= căutată cu îngrijire, cu pază mare) 319₁₇.

Aflăt adj. = găsit, aflat 221, 222, 223; *fićorlu aflăt* = băiatul găsit; *aflăt* = găsit pe drumuri; fără căpătăiu 361₃₀; *Aflallu* = cel aflat, fără părinți 317; *om aflăt, ma fără căsmete* = om deștept, dar fără noroc, 454₃.

Aflu vb. I = aflu, găsesc 4, 5, 25, 29, 33₃, 49; *nu scăiu cum areă aflută ună guvă* = nu știu cum aflase o gură 41₁₄; *s-afl'i* = să afli 111₂₆; *nu vrea s-află* = n'ar fi aflat, nu eră să afle 121₃₁; *să-l se-află pri cale* = să i se găsească pe drum 12₃₃; *și cara s-putăfi s-o-aflăfi* = și dacă o să puteți ghici (= află) 40₃₄; *o-aflară cu cale* = găsiră cu cale, crezură de cuvintă 35₁₅.

Afoară adv. și prep. = afară (pretut.); la p. 238₂₃ este greșit tipărit: *afară*.

Afum vb. I = afum; *me-afum* = mă afum, mă fac de fum 408; *s-l-afumă ućaclu* = (să-i afume coșul) să-i perpetueze numele, să-i ție casa mai departe 205; *o-afumă de-aclò* = o tuli, o șterse la fugă de acolo 108₁₂. Inf. *Afumare*.

Afumăt adj.=afumat; poleit: *afumate cu amălamă* = poleite cu aur, aurite 426₂₇.
Afundu vb. I = înfund; *i te-afundu to-ari'ũ* = sau te înfund în râu 64₂₅. Inf. *a-fundare*.
Afurişalni adv. = pe furiş, 190₂₉; *pre-a-furişalũ* = pe furiş, pe ascuns 115₁.
Agă sm = agă, titlu ce se dă Turcilor, cari nu ştiu carte.
Agale adv. = agale, încet 106₁₂, 61₁₃; *pre-agalea-galea* = încetul pe încetul 33₂₉, 60₂₃, 89₁₇.
Agăl'şescu [şi: aɣəl'şescu] vb. IV. = obosesc din istovire prin plâns; *te-agăl'şii di plîngu* = care obosi de plâns 192₃₁.
Agărşescu [Inf *agărşire* şi *agărşare*]. şi
Agirşescu = 1° uit; *că me-agărşii* = căci uitai 20₉; *si-ş-agărşască* = să-şi uite 5; *aveă agărşită* = uitase 5₃₆; *lo aveăm agirşită* = îl uitasem 103₃₀, 59₂₉; *agîrşii* 51₂₁, 12₂₂, 38₅₃, 39; 2° adorm: *s-agîrşască nă-beamă* = să adoarmă puţinţel 119₃₅; *no-apucă s-agîrşască* = n'apucă să adoarmă 157₂₈, 49₂₆; *cît-cît agirşii* = abia adormi 499₁₂; *agirşii s-l'a un ocl'u di scmnu* = adormi să-i tragă un puiu de somn 49₃₅, 36₂₄, 179₃₅.
Agirşit adj. = uitat 87₃₇; subst. uituc 103₁₃; adormit.
Agnusescu (mi-) vb. IV = mă scârbesc.
Agnôs [şi aɣnôs] = scârbă; tr ∞ = de scârbă 296₂.
Agnusôs adj. = scârbos.

Agona [şi: aɣona] adv. = repezite, curând 11₉, 56; *agona* = curând-curând 60₂₅; 279; *nă oară cam-agona* = odată mai curând 300₁₀; vezi şi: *aguña*.

Agrime [recte: *ayrime*; numai la Molovişte, Gopeş şi la Fârş. se pronunţă *agrime*] sf. = fiară sălbatecă 50₆; 141₂₀, 286, pl. *agrini*.

Agru sn. = ogor, țarină, câmp lucrat, 54, 55, 101, 116, 136. *fac agru* = cultiv pământul, ar 117; *canda-l' mî-cară agurlu pu'li* = parca îi mâncară păsările ogorul (aşa de trist, aşa de amărit este) 69₇.

Agră [şi: aɣră] adj. = sălbatecă 335₈.

Agru [şi: aɣru] adj. = 1° sălbatec 87, 124₈, 140₃₅, 244₁₇; *cal' agri* = cai nedeprinşi, cai sălbateci (cari trăesc în erghelii) 14₃; 2° *acă(ă) s-ti mutrească cu agri* = (începă să te privească cu sălbatecii—ochi) începă să se uite rău la tine 346₃.

Agru-capră sf. = căprioară 340.

Agru-cumban sm. = trântorul la albine; *agru-cumbană* = trândavă, trântoare 124₂₄.

Agru-om sm. = om sălbatec 337₁.

Agudeare sf. = lovire, nimerire; *ună trădeare ş-ună agudeare feaşe tu semnu* = cum a tras, a şi nimerit la ţintă 345₂₈.

Agudescu vb. [Inf *agudeare* şi *agudire*] = 1° lovesc 265; *o-agudeaşte* = o loveşte 203₆; *car'i s-lo-agudea* = de l'ar fi lovit 159₁₉; 2

nimeresc: *tut cîti viră fi-
rî dînu agudea* = tot câte
vre-un țâr (peștișor) nime-
riă 84₁₅; *cum se-agudî* =
cum se nimerî 273₃₄; 3° nu
*putea s-agudească viră
pindară* = nu putea să
câștige nici o lețca 85₁₄;
4° *s-le-agudească tu sare*
= să le potrivească la sare,
180₁₀; 5° *scoate căcula s-
me-agudești* = (scoate că-
cula să mă izbești) suntem
la fel; a fi unul ca și altul
79₃₈; 6° *l-agudea mîna* =
se pricepea la furt 456₃₅;
308₁₈; *ș-o-aû tu minte s-nă
l-agudească lucănițli* =
au de gând să ne fure, să
ne șteargă cărnații 80₂₈.

Agudî adj. = lovit; *agudî* *ca
di sfulgu* = izbit ca de trăz-
net; trăznit, uimit peste
fire 25₂₀.

Agunescu [și: *arunescu*] vb.
IV = gonesc, alung, dau
afară 46₁₁, 156₃, 300₁₃; *a-
gunî* = izgonit, alungat
273—276.

Agunsescu vb. IV = agoni-
sesc, muncesc din greu
65₁₇, 225₂₃, 280₁₃.

Agună adv. = curând, repede,
iute 418₂₄. Vezi: *agoña*.

Agunîsescu vb. IV = grăbesc;
me-agunîsescu = mă gră-
besc 27₂₈, 310₃₀.

Agîa adv. = abia. Vezi: *avîa*.

Agînealui adv. = deabinele;
de — ∞ = deabinele 90₁,
291₁₅.

Agamî adj. = agiamiu, ne-
vrîstnic 167.

Agde vb. I = joc 8, 352; *s-
agucă* = se jucau 152₁; *să
se-agoacă* = să se joace
252₁₁; *se-agucă cu nîsi* =

se jucă cu ele 62₃₁; *lucra
omlu, nu se-agucă* = lu-
cră omul, nu se jucă; lu-
cră omul, nu glumă 300₁₀.

Agde, pl. *agocuri* sn. = joc.

Agucător sm. = jucător; *a-
gucător cărți* = jucător de
cărți 428.

Agumtă sf. = ajungere; *ună
agumtă fumlu* = îndată ce
fumul ajunsese 161₇, 350₁.

Agumtu adj. = ajuns, devenit
152, 153—156.

Agûn vb. I = înflămâzesc;
agunâi = înflămânzii; să-
răcii.

Agûn adj. = flămând 44₃₈;
22₁₀; ∞ 254₃₅; *agûn, suptu
di cătuși* = flămând, supt
(par'că) de pisici 90₇, 308,
355₁₇.

Agunare sf. = înflămânzire.

Aguneată sf. = înflămânzire.
90₂.

Agunđire și agunđeare sf. =
ajungere.

Agungu vb. III = 1° ajung,
sosesc; *agumse sinătôs* =
ajunse, sosi sănătôs 1₄;
agumse căravea = sosi
nava 1₁₀; *agûmsiră* = a-
junseră, sosiră 4₃₁, 12₂₉, 15,
19, 20, 33, 68, 69, 87, 146,
146, 147, 237, 154; *ma tut
l-agumse Araplu* = dar
tot îi ajunse Harapul; *a-
gungînda* 85₂₆, 147, 359;
2° *pînă z-đic «agunde»* =
până să zic, ajunge, destul!
30₃₁; *no-agundeă* = n'a-
jungea 35₂₇, 4, 26₃₀; 3° *cu
cît cama multu le-agun-
deă nveasta tuti* = cu cât
mai mult le dovedia ne-
vasta toate (trebile) 303₅;
4° *durnă pr-iu agundeă*
= dormia pe unde apucă

367₂₂; 5° *mutreă s-aġungă lăh'le* = căută să stea de vorbă, să caște gura la palavre 283₁₀;

Āġūt vb. I = ajut 257₂₂₋₂₄; *care-aġulă așilor îndrepți* = care ajută celor drepți 21₂₂; *s-l'-aġută* = să-i ajute 49₁₇; *ta s-lo-aġută* = să-l ajute 57₁₀; *și lo-aveă aġutată* = care l-ajutase 58₂₂; *nu l'-aġută ș-sinătate bună* = nu-i ajută (= nu-i mergea) și pace 90₂₂; *ună cu altă ș-aștară di si sculară* = una cu alta se ajută, de se sculară 257₂₂; *nu-l' aștă* = nu-i ajută 258₂; *și l'-aștă* = și-i ajută 258₁₄.

Āġutare [și : *aștare*] sf. = ajutare : *aġūt, aġuți, aġută, aġutăm (aștăm), aġutăși (aștăși), aġută; aġutăm (aștăm); aġutări (aștări); aġutată (aștată)*.

Āġutăr sn. = ajutor 60₁₆, 127₁₀, 188, 190, 192, 289.

Ah interj. = ah 4₂₂, 5₂, 17₆, 81₂₂ etc.

Aha adv. de afirmare = da, da! 191₂₂.

Ahărzt adj. = nestimat, neprețuit; *lucru ahărzt* = lucru de preț 143₁₄; *lucre ahărzite* = lucruri nestimate, neprețuite 281₂, 406, 497.

Ahăt adv. = atâta 14, 16; *ahătți disġiptăți h'iși voi* = așa de deștepți sunteți voi 44₂₂; vezi : *ah'it, ahintu*.

Ahindă adv. = adânc; *cît ma* ∞ = cât mai adânc 72₁₄;

Ahindôs adj. = adânc, profund 374₂₂.

Ahindusescu vb. IV = înfund, adâncesc.

Ahintu adv. = atât, atâta; *Tră ahintu crek'?* = Pentru atâta te căinești, te necăjești 49₂₂; *ahintu lă eară tih'a* = atâta noroc aveau 65₁₈; *ahintu mușată* = așa de frumoasă 2₂₇; *ahintu analfi eară murli* = așa de nalte erau zidurile 35₂₇; *ahinte lăeși* = atâtea nenorociri 19₂, 7₁; *ahinfi* = atâția; *ahindă* = atâta 155.

Ahi't adv. = atât 10, *ahit ș-l'-u l'a* = atât și i-o ia 30₁₇, 35₂₂; *ahit vrea ș-feata* = atâta vrea și fata 41₂; *ahite* = atâtea 6₂; *ahite ș-tute* = atâtea și toate 14₂, 32₁₇; *după fe viġu ahite ș-ahite* = după ce văzû atâtea și atâtea 74₂₂.

Ahorea adv. = afară, a parte 141₁₁; a parte; separat 25₄.

Ahorva adv. prep. = afară de, a parte, separat, 496₇.

Ahtare adj. = atare, astfel 3, 90₂₂, 242₂₂; *nă greașă ahtare* = o astfel de greutate 4₂; *ahtare stih'd* = astfel de stafle 12₂, 34₂, 16, 17 53₂₂; *ahtări nu știu io* = de al de astea nu știu eu 26₂₂; *Ș-tine-ahtare, ș-îo ahtare* = Și tu așa și eu așa, suntem la fel; unul ca altul 80₁.

Ahte sf. = răsbunare; *si-ș scoată ahte* = să-și răsbune 283₂₂, 399₁₁, 218₂₂; *voi s-ni scot ahte* = voi să-mi răsbun 75₄. *Ș-u băġă să-ș l'a ahte* = își propuse să-și răsbune 190₁₀, 115₂₂; *Cara ș-lo ahte* = După ce se răsbună 458₂₂.

Ahulescu vb. IV = 1° pipăiu 103₂₂, 143, 207, 393; *ahuleă z-veadă, s-easte-că-i saclu*

= pipăia să vază, dacă-i sacul 80₁₀, 442₁₀; *je tut puseaste și ahuleaste?* = ce tot dibuie și pipăie 83₁₁; 2° aburez : *ahuleă perlu* = aburează părul 440₁₈; *ahuleă-ū* = aburează-o 224₁₉; *ahulî* = abură 224₂₁.

hullre sf. = pipăire; aburare; dibuire; *cu* ∞ = pe dibuite, cu pipăitul 395₁₀.

ahundôs adj. = adânc 166₁₄; 172₂₀, 265₁₉.

ahundusescu vb. IV = confund, infund; adâncesc; *canda lu aveà ahundusită loclu* = par'că îl confundase, îl înghițise pământul 143₂₂.

Ahure sf. = grajd 110, 213, 258₁₉.

Ahurh'escu [la Fărș. și : *aḡurh'escu* 477₆] vb. IV = încep 14₂₅, 15, 24₁, 64₂₁, 169, 237; vezi : *ah'urh'escu*.

Ahurh'ită sf. = început; *ditu* ∞ *Apriluî* = dela începutul lui Aprilie 21₄.

Ahurh'escu și ah'ursescu vb. IV = încep 5₁; *ș-ah'urh'iră s-fugă* = și începură să fugă 59₂₁; *ș-ah'ursiră s-mîcă* = și începură să mănânce 23₇, 383.

ai! = haide! 52₁₁, 116₂₁.

ai conj. = au, sau; *ai că fi-côr. ai că feată fure* = sau că băiat, sau că fata de ar fi 197₁₈.

ai = interj. de disperare, vai! 335₁.

aide! = haide! 4₉, 18₁₉, 22₂₅, 313; *aide-aide* = haida, haida (= arată un mers continuu) 442₆.

aîdoni sf. = privighitoare 99₁₆.

aist și **aistu** pron. = acest 15₁₇,

57₁, 70, 71, 383; Gen. Dat. *aistûi* 177; *aistûi* 15₂₅; *aîscûi fi-côr* = acestui băiat 212₂₁, 261, 388₁₀, 478; pl. *aîști, aîsci* = acești, aceștia 141₁₀, Gen. Dat. *aîscôr, aîstôr*; la *avđirea aîstôr zboară* = la auzul acestor vorbe 14₂₃; fem. *aistă* 15₁₈; pl. *aîste*; Gen. Dat. Sing. *aîscêi, aîstei, aîstêi*; pl. ca și pentru masculin; *Ti-l' vine ș-aîscêi* = Ce-i vine și acesteia 73₁₆; vezi : *aestu*.

Ak'icăsescu vb. IV = pricep; *ak'icăsire* = pricepere, înțălegere.

Ak'icăsit adj. = priceput 166₂₅.

Ak'icășonû adj., sb. = năzdrăvan, ghicitor 176, 177, 178; *Aestu erà cal ak'icășonû* = Acesta erà cal năzdrăvan 318₁₁.

Al art. pentru fem. Gen. Dat. sing. masc.; *muma-l Arap* = mama Harapului 5₁, 6; *fi-côrlu al Andreiu* = băiatul lui Andreiu 2₁₁; *al Andruș* = lui Andruș 4₁; *fi-côrlu al pap* = flăcăul. băiatul moșului 5₁; feata *tăxită al Dumniđău* = fata promisă lui Dumnezeu 149; fem. *ali*; *ca laea ali lae* = (nenorocita nenorocitei) ca o nenorocită mare 36₂₉.

Alăg vb. I = 1° alerg; *iu alăgă* = unde alergau 4₁₈; *s-nî-alăg* = să alerg 24₂₉; 7₂₈; 18₁₀, 25, 113₁₈; 131₂₂. 2° umblu; *lo-alăgă* = îl umblă 35₂₈; *s-alagă dol'i deadun* = să umble ambii împreună 57₂₂; *alagă prit hoară* = umblă prin sat 33₈; *acăđ s-alagă biseriđli* = începû să umble pe la bise-

rici 149₂; *alagă și l'-aspune amirălu* = dă fuga și spune împăratului 78₂; *alăgi'ndalui* = alergând, îngrabă 23₁₀; *alăgînda* = alergând 10₃₁.

Alagă sf. = fugă; *si-și u da alagă* = să alerge 49₁₇; *ș-u deadi alaga avû la fin-tîndă* = dede fuga repede la fântână 35₂₈, 15₅, 285₂₄, 11₃₀, 28₃₀, 108₂₉, 109₂, 110₅; *alaga-alaga* = într'o fugă, alergând, în fugă mare 54₂; 69₂₈; 78₁₇; 180₅.

alâi = măi, ei; *alâi ficôr* = măi băete 28₂₈, 258. Vezi: *lai*.

Alantu pron. = celalalt, ălalt 5₂₆, 6, 49; *alî'ntûi* (gen.) = ăluilalt 170₈; *alânt* 277, 479; *Un-alantu* = Unul pe altul, unul altuia 81₉, fem. *alantă* 10₃; *așeà lantă* = cealaltă 168₁₇; *alîntèi* = celeilalte 195₃₁; *alantă seară* = alaltăseară 3₂₃; pl. *alantî* = ceilalți 7₂₀; *alantî avî* = ceilalți sfinți 20₂₃; *Cum a avlor alântôr* = cum celorlalți sfinți 20₂₀; *ca ș-alîntôr cîni* = ca și celorlalți câni 38₂₀, 59₂₀; *un tr-alantu* = unul pentru altul 49₇; *cu tută turnarea de-alantă parti, fe-l' feași a loclu* = cu toată cercetarea, căutarea cu deamănuntul ce făcû 149₁₈; *l'a pri un, dă pre-alantu* = ia pe unul, dă pe altul; a fi de o potrivă, a fi la fel (în senz rău) 81₃₅.

Alàs vb. I. = las 4₁₃, 5₁₇, 69₁₈, 347; *o-alăsăși greaûă* = (o lăsași însărcinată) o însărcinași 1₂₂; *l'-alăsă zbor a mă-sai* = îi lăsă vorbă (îi

porunci) mamei sale, 6, *ni lo, ni alăsă* = (nici luă, nici lăsă) adică: dintr'o dată, numai decât 80₁₁.

Alatru vb. I = latru; *avđiră c-alătră un cîne* = auziră că lătră un câne 23₁₁; *băgă s-alatră* = începea să latre 107₃₈.

Alavdă sf. = laudă.

Alavdu vb. I = laud 170; *ti alavđi* = te lauzi 14₂₈; *s-h'ibă alăvdată* = să fie lăudată 14₂₉.

Alăcescu vb. IV = turbur (apa); *mi alăcâi* = mă turburai (de apă) 451₁₁; *și si alăcâ mintea* = și se turbură mintea 102₂₄;

Alăcare și Alăcîre sf. = turburare.

Alăcît adj. = turburat, turbure 280₂₈; *apă alăcîtă* = apă turbure 280₃₄; *eră (apa) alăcîtă, canda ș-lă draclu cămeașa nauntru* = eră (apa) turbure, par'că dracul își spălase cămașa înăuntru 342₁₄; *alăcît di min-te* = zmintit.

Alăgare sf. = alergare; umblare, fugă; *de-ahită-alăgare* = de atâta alergătură 25₂₁, 81₁₈; *z-bîgă pre-alăgari* = se puse să umble 33, 394₂₃; *Ńarse ... co-alăgare* = Merse ... în fugă 256₂₄.

Alăgât adj. = umblat; care știe multe; *oaminî alăgăși* = oameni umblați, cu știință multă 45₃₈.

Alăgătură sf. = alergătură.

Alăk'escu vb. IV = lipeso; *se-aveà alăk'ită* = se lipise 31₂₇, 332₂; *l'i se-alăk'i inima di mușiteașa l'eî* = i se lipi (= se îndrăgi) inima

- de frumusețea ei 159. Vezi: *alik'escu*.
- Alăk'ire** sf. = lipire.
- Alăk'it** adj. = lipit 89₁₀; *oarfîn, oarfîn alăk'it* = sărac, lipit 284₂₁; *alăk'itā* = slabă, lipită 281₂₁; *alăk'ite* = slabe de tot, lipite 464₂₃.
- Alăk'itură** sf. = lipitură; persoană, care se lipește de cineva, încât se face nesuferită.
- Alăpted** vb. I = lăptez, dau lapte. Inf. *alăptare* = alăptare.
- Alăsare** sf. = alăsare; *cu alăsare* = cu nepăsare 361₄; *săra de alăsare preasihă* = sara de lăsat post 233₇; *Alăsări* s. pl. = ziua de sf. Ion, 22 August, când se lasă liber la vii.
- Alăsată** adj. = lăsată 257₂₀; *părăsită* 183₂₂.
- Alătrare** sf. = lătrare, lătrat 107₂₀.
- Alătrăt** sf. = lătrat, lătrare 107₂₀.
- Alătrătură** sf. = lătrat, lătrare.
- Alăvdare** sf. = lăudare, laudă; *alăvdările mași fură di nis* = numai lauda fu de dânsul 375₁;
- Alăvdăt** adj. = lăudat 99₁₁, 183₂.
- Alăxescu** vb. IV = schimb 144, 199₂; *Ai s-alăxescu calea* = Ai să schimb felul 65₁₇; *se-alăxî tu față* = se schimbă la față: o sfeclă 1₂₂; *me-ălăxescu* = mă premenesc.
- Alăxire** sf. = Schimbare; premenire. *Alăxît* = schimbat; premenit.
- Alba**, nume propriu: Alba (= candida) 346—350.
- Albastru** adj. = albastru 137₁₇, 182₁₅.
- Albă** = nume propriu: candida, fig. zână. Vezi: art. urm.
- Albile** s. pl. = 1° Zâne (pretut.); 2° parce, ursitori 199₂₁.
- Albu** (amiră) = (împăratul) Alb 322, 357—359, 413.
- Albu** adj. = alb; pl. *alg'i* = albi 77₂₅; *albu ș-mușăt ca soari* = alb (candid) și frumos ca soarele 125₂₂; *cît vede albul soare* = cât vede (=cât luminează) candidul soare 206₂₆, 372₅; fem. *albă*, pl. *albe* 76₁₄; *albe ș-lăi* = albe și negre 24₂₁; *s-o-a-duși albă ca neaua* = s'o aduci albă ca neaua 21₁₂. *a albă'l'eî Dafnă* = a candidatei Dafnă 179; *trifea ca qua țea alba* = trăia (=trecea) în deplină fericire 177₁₉; *vrea s-casă cu fața albă* = vroia să ieasă cu fața cinstită 142₂₇; *lu scoase cu fața albă* = nu-l dădă de rușine 177; *agumse ca s-nu z-veadă per albu* = se ajunse să nu se mai vază (= să nu mai fie) bătrân 166₁₆; *albu*, pl. *alg'i* = piesă de argint de 20 piaștri, numită: megit (= megidie); *fi-cupăsi cu un sac di alg'i* = veni (= pofti) cu un sac de megiți 39₂₁; *l-tuk'i ș-alg'il* = îi chelțul, îi prăpădi și pe megiți 39₂₂.
- Alcă** = fă; *alcă doamnă* = fă stăpână 240₁₁; *a lea grea-ni* = fă vorbește-mi 75₁₄.
- Aleădire** sf. = alegere 394₁₇; *s-esci pi aleădire* = să fii pe alegere, pe alese 286₂.

Aleapid (me ∞) vb. I = mă azvârl; mă avânt; sar cu ardoare, curaj; mă reped; *na-l cî'nile se-aleapidă* = eată-l cănele se azvârle, se repede 39₂₄; *se-alipidară* = săriră (cu curaj, cu ardoare) 187₂₄; *ș-o-alipidă* = o azvârlă cât colo 206₂₇; *ș-o-alipidă coaja di curcubetă* = își azvârli la o parte scoarța de dovleac 132₁₅; *și s-alipidă apoea căvală* = și se repezî apoi călare 446₂.

Aleg vb. III [Inf. *aleađire* și *alideare*] = 1° aleg; *aleađe* = alege 32₂₂, 85₃₃; *s-le-aleđi* = să le alegi 11₂₄; *auștu s-aleapsi cu alăgarea* = moșul se alese cu alergarea (= cu oboseala) 28₂₂; *altă nu me-aleađe* = alta nu mă alege (= n'am altceva de făcut, decât ...) 403₁₁; 2° citesc: *aleapse* = citi 198_{2, 6, 10}, 245₃₈; *cum o-aleapsi aestu (cartea)* = cum o ceti acesta (scrisoarea) 47₉; 78₂; *cîndu aleapsiră cartea* = când citiră scrisoarea 194₈; 3° deosibesc, disting: *no-alideă* = nu deosibiă 455₃; *no-aleapse g'ine* = nu distinse bine 78₄, 296, 297; *aleapse-aleapse pînă culeapse* = alese, alese până culese 282₂₂; *mărdinea aleađi* = sfârșitul alege, sfârșitul hotărăște 96₂₄.

Aleptu adj. = ales, distins, frumos prin deosebire; *aleptul-gone*; *fičortu-aleptu* = făt-frumos; *aleptul* = făt-frumosul 39; *aleptul-alēpfilor* = (alesul aleși-

lor) și *gone-aleptu* = făt-frumos (pretutîndeni). Fem. *aleaptă* = cu aceleași înțelesuri ca și masculinul.

Alfie sf. = alifie.

Alg'escu vb. IV, [Inf. *alg'ire* și *alg'are*] = albesc, înalbesc; *pînă s-alg'ască* = până să albească, până să îmbătrânească 303₂, 126₂; *fără ca lîna s-alg'ască* = fără ca lâna să albească 21₁₇; *alg'i* = albî (la păr) 133₁₈; *alg'ă* = înalbiă (= eră alb) 14₈; *tră niși ni alg'escu ocl'i'* = (pentru ei îmi înalbesc ochii) = de ei sufer, de ei duc dorul 39₂₂.

Alg'inamea sf. = albinărie, tot neamul albinelor 138₂₈.

Alg'înă sf. = albină 138, 295, 296; *c-alg'inile vazeă* = ca albinele vuiău (băzâiau) 279₃₂.

Alg'ire sf. = albire; îmbătrânire; *alg'it* = înalbit; îmbătrânit.

All'h'a și: [*alib'k'a*] = adevăr; adevărat 51₂₂, 135₂₅; *alih'a curată* = adevărul curat 14₂, 9₂₆; (*ca*) *de alih'a* = în adevăr, adevărat 53₂₂, 100, 144, 325₂₈; *s-easă ca de-alih'a* = să se îplinească (= să iasă cu adevărat) 236₂₉.

Alk'escu vb. IV = lipesc 332₂, etc. vezi: *alăk'escu*.

Alln vb. I = urc, sui; *s-alină nis* = se suiie el 45₂₆; *pînă s-lo alină* = până să-l urce, să-l suiie 4₂₆; *s-alină* = se sui, se urcă 14₂₆, 21₁₂; 32, 33, 48₂₈; *me-alinăi* = mă sui, mă urc 100, 102, 184, 256, 265; *se-alină* = se sui 5₂₂, 108₁₂; *s-alnară* = se urcară, se suiră 88.

- Alinare** (și *almare*) sf. = suire; Indic. prezinte: *me-alin, te-alini, se-alină, ne-alindm (ne-alndm), v-alinâți (v-alnâți), se-alină*; Imperf.: *me-alinâm (me-alnâm)*; Perf. simplu: *me-alinări (me-alnări)*; Part. *alinată (alnată)*. *To-alinare* = la suit, la suire 265₂₅, 23₂₇.
- Alingu** vb. III=ling; *di lo-alindeă boil'i*=de-l lingeau boii 53₁₁; *ș-alindeăi deă-dille di dulce țe eră* = își lingeai degetele de dulci ce erau 282₁₄. Inf. *Alindire* și *alindeare*; Prez. *alingu, alinți, alinde, alințim (alindem), alințiți (alindeti), alingu*. Part. *alimtu, alimți*.
- Alisivă** sf. = leșie 170₂₉.
- Ali'ndură** sf.=rândunică 9₂₇, 205.
- Alnăi** = 1° adunai. Vezi: *adun*; 2° urcai. Vezi: *alin*.
- Aloăt**, pl. *aloături* sn.=aluat 107, 165, 266, 168; *le-acă-șară g'ine aloăturle* = se împrieteniră bine 9₅; *le-aspărsiră aloăturle*=stricără prietenia; rupseră relațiunile 351₁₄.
- Altu** adj.=alt; pl. *alți* 14₂₁, 66₇; fem. *altă* 21₇, pl. *alte*; *cu altă* 6; *pri di altă parte* = pe de altă parte 2₃₆; *di ună, de-altă* = de una, de alta 37₁; *ș-altă nu!*=și alta nu 3₂₁; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără multă vorbă, fără multă gândire) 56₂₉; 78₁₆; *allă țe vai caffè?* = ce alta o să mai pretinzi? 11₂₁.
- Altu-țlvă** pron. = altceva 16₄.
- Alțu** vb. I [Inf. *Alțare*] = înalt; *ș-altă pălăfli* = își înălță, își clădi palaturile 70₂₀.
- Alți** = al lui; *di alui-l'i de-acasă* = de ai lui de acasă (=de cunoscuții, de rudele lui), 6₂₈; *alui-l'i nu viniră* = ai lui (rude, cunoscuți) nu veniră. Vezi: *luț*.
- Alumak'a** sf. = ramură 50₂₄, 97_{2, 26}, 98, 316₂₇.
- Alumtare** sf. = luptare; *tre-alumtare* = pentru luptare, de luptat 15.
- Alumtă-Căl'urî** = Luptă-Drumuri, personaj care merge ca un uriaș, 492—495.
- Alumtă-Munță** = (Luptă-Munți) Sfarmă-Pietre 138, 139.
- Alumtu** vb. I = lupt, mă lupt; *me-alumtu* = mă lupt 219; *și se-alumtară*=și se luptară 12₂₁; 15_{9, 10}; *va se-alumtă* = se va luptă 12₅; *să se-alumtă* = să se lupte 15_{12, 18}, 40₁₄, 126₂₅, 144; *acăș s-lo-alumtu cu k'etrili*=încep să dau cu pietrile în el 102₂₄; *cît se-alumtă* = cât se luptă, cât se munciă 163; *acăș s-alumtă casa* = începū să facă nebunii prin casă 164; *cal' cu cari alumtă hăsăpașl'i* = (cai cu cari luptă prin orașe) = cai cu cari munciă (să căștigel) prin orașe din greu 300₁₇.
- Alunariu** sm. (articulat)=Iulie 302.
- Alună** sf.=alună 381_{20, 26}, 441.
- Alunic** [și *arunic*] vb. I = alunec 366; *Alunicare* = alunecare, alunecus.
- Al'ũ** sn. = usturoiu 499₂₁.
- Al'ũ-k'lsăt** sm. = mujdeu i

(= oțet, usturoiu, sare, amestecate la un loc) 500₉.
Al'umtrea adv.=altmintrelea 40₈, 63₁₅, 116₁₄, 127₁₅, 252₂₂, de ∞ = de altminteri 9₂.
Al'urea adv.=aiurea 54₂₇, 110_., 119₃₀, 161, 368₃₀; *citră n-a-l'urea*=ca vai de lume 320₂₂.
Am vb. ajutător [Inf.=*aveare*, *avere*, *aeare*; Indic. prez. *am*, *aî*, *are*, *avem* (*aem*), *avêți* (*aêți*), *aû* (*ar*); Imperf. *aveâm* (*aeâm*); Perf. *avûi*; Perf. comp. *am avută*, M. C. P. *aveâm și avûi avută*;]=
am, exist, zic, trag, socotesc, cred; *ning-avem* = mai avem, încă mai este 11₂₂; *Mul'area-ți are fiçor*=Mierea ta are (= a născut) băiat 1₂₁; *feata no-aveà s-easă* = fata nu eșià odată, nu mai eșià 86₂₄; *fe-aveà, fe no-aveà*=tot ce au avut 42₁₀; *mîcâ, mîcâ flurîi, di no-aveà iu s-li bagă* = mîncă, mîncă la galbeni de nu mai puteà 30₂₅; *no-avû fe s-facă*=n'a avut încotro 68₈; *no-avû k'irò* = n'avû timp 2₂₉; *Te-avut?* = Ce avurăți 51₁; *no-avû fe-s-cama dîcâ*=n'a mai avut încotro, n'a mai avut ce pretext să găsească 12₂₆; *vai aibă*=o să aibă 1₂₇; *nu vai avem iu s-nă culcăm* = nu vom aveà unde să ne culcăm 8₂₂; *ițe s-aî*=ori ce ai aveà 1₁₉; *K'atra nis s-o-aibă* = (Piatra el să o aibă)=el (a fost) acela la care e piatra, 70₁₃; *aî nilă di mine*=aibi milă de mine 24₄; *vrea s-le-am*=le-aș fi avut 52₃; *tră-fe no-are g'iffî furî?* = de ce nu-s Țiganiii hoți? 22, 23;

no-are niși feală, niși fiçor = nu există nici fată, nici băiat 4₁₆; *Iu lo-are?* = Unde-i? 309₉; *are 300 de-av* = sunt trei sute de ar: 25₁₉; *nu-l are iuvă* = nu este nicăiri 29₃₁; *no-are s-vînă vîrnu* = (nu are să vie nimeni) nu mai vine nimeni 4₁₅; 78₁₂; *da se-acașă vîră, da se-acașă, no-are*= se încearcă să prinză pe vreunul, se încearcă să prinză cu neputință 83₂₁; *l'are ună* = îi trage una (bătaie, palmă) 135₂₄; *l'are draclu*=îi zice dracul 470₁; =*ș-o-ai că aduk'à di bană?* = crezi, socotești, că pricepeà de viață? 96₁₄; *că ș-o-aveà, că no-are tată* = căci credeà, că n'are tată 7₁₆, 54₁₅, 67₂₂, 53₁₃, 81₂; *Feata ș-o-avû*=Fata crezû 37₁₂, 10₁₈, *N-o-avûi* = crezui 42₂₄, 81₁₈; *Mea cum v-u avut* = Dar cum crezurăți 248₂₇; *că ș-o-avură* = fiindcă crezură 70₂₇; *aoû te-am citră acasă* = p'aciți-e drumul spre casă; fuga acasă 81₄; 181₄; *aoû te-am mula*=și catărul, p'aciți-e drumul 186₂₆; *aoû l'are, aclò l'are* = aci-i aține, acolo-i aține (când urmărim pe cinevâ) 80₂₅; *are Dumniçdû* = (n'a pierit Dumnezeu), e speranță la Dumnezeu, există Dumnezeu 212₆.

Am conj. = dară, ci, însă 1₁₅, 36₂₅, 32₂₅, 56₂₀, 79₂₆, 254₁₀, 313₁₄; *am nu mi fășeai un puil'û* = ci nu mă făceai o pasere 21₂₁; *am el ș-mutreci gustul* = dar el își căută

- de chief, de gust 19₁₀; *am cari s-ni dași* = ci, de mi-i veți da 152₁₀₋₁₄, 153₁; *am cum!* = ba bine că nu! puțin îmi pasă 31₁₀.
- Ama** conj. = dară, însă (pretutindeni.)
- Am** [prepoziția *an* înaintea lui *p* și *b* devine *am*] = în; de-a; *am-pătrulea* = în treapăt, în fugă nebună 28₁₁; *am pătrulea* 48₁₀; 475₀.
- Amae** sf. = vraje; pl. *amăi* 52₁₂, 120₁₈; 176₁₇; 374₀; și *de-amăi* = și din pricina vrăjilor 37₁; *li se-aspărsiră amăile* = i se stricară farmecele 406₁₇.
- Amălamă** sf. = aur 30, 32, 57, 235, 236; *amălamă s-acăfă*, *kătră s-făfă* = îi mergea foarte pe dos; îi mergea prost de tot 90₁₈.
- Amân** = aman, grație, iertare 70₀, 148, 458.
- Amare** sf. = mare 2, 3₁₀, 5, 48 57₁₁, 58, 68, 69, 375, 381; *cât trage amarea* = cât trage (= cât se întinde) marea 261₁; pl. *amări*.
- Amărăseu** vb. IV = amărăsc; *li se-amări inima farmac* = i se amări inima ca de otravă 472₁₇; Inf. *amărare*.
- Amărtie** sf. = păcat 107, 165₀; *amărtie greauă* = păcat mare 285.
- Ambăr** adv. = în bine, a bine, bine, priincios; cu noroc; 61₁₇, 166₁₈; *Tih'a-l' si dușfă ambăr* = Norocul îi mergea spre bine 98₁₁.
- Ambăr** vb. [din: an + par] = par, arăt; *s-ambară* = să pară 70₁. Vezi: *par*.
- Ambare** sf. = hambar 11₀, 140₁, 212₁, 268₁₁, 296.
- Ambăturlu și ambăturlêd** vb. I = merg în treapăt; *ambăturlu calu* = merg călare în treapăt, în fugă nebună; *băgd s-ambăturlă casa* = începù să facă nebunii prin casă, să umble prin casă prin toate părțile 136₁₀. Vezi: *ampăturlu*.
- Ambăturlare** sf. = mers în treapăt, mers nebun; [din: *an + pătrule* = în patru].
- Ambăreață** sf. = bine, norocire; *viră ambăreață noaveă* = vre-un bine, vre-o norocire nu aveă 57₁₇.
- Ameăstle** [și: amèstic] vb. I. amestec; *s-amistică* = se amestecă 220₀; *le-amistică cu urđiși* = le amestecă cu urzici 168₁₀; *se amestică* = se amestecă (în vorbă), ia parte la vorbă 236₁₆; *cîndu se-ameăstică qua cu noaptea* = când se îmbină ziua cu noaptea (= în amurg) 94₁₅.
- Ami** conj. = dar, ci, însă; 248₁₆; 277 etc.
- Amin** = amin; *pin to-amin va te-avin* = până în pânzele albe te voiu prigoni.
- Amin** vb. I. = 1° dau la țintă (cu pușca, cu piatra, cu săgeata etc.) 292₁₀; 2° împușc: *s-l-u amină* = să-l împuște 158₀; *l-u amină ună* = împușcă odată întrânsul 158₁₁; 3° arunc: *l-amină un mer* = îi aruncă, îi azvârli un măr 250₁₁; 394₁₁, *cîndu va-l amină viră călătôr cu 99 di k'etri* = când va da vre-un călătôr

- cu 99 de pietre într'insul 282; *l'-aminăi ună* = fi trăsei una 103₃₁.
- Amlnare** sf. = Aruncare, împuşcare, tragere la ţintă.
- Amindol'i și amindoil'i** = ambii, amândoi 15₁₁, 420₃.
- Amintare** sf. = naștere 149₁₉; câştigare, câştig.
- Amintat** adj. = 1° cu câştig, imbogăţit; *Nişi măraŃi lo-aştiptă s-vină amintat* = Ei bieţii îl aşteptau să vie cu câştig (= imbogăţit) 66₂₅; 2° născut 421, 422 etc.
- Amintatle** sn. = câştig; folos.
- Aminte** adv. = aminte; *ş-a-cluse aminte* = îşi aminti, îşi aduse aminte 18₄, 38₃₅, îşi reaminti 121₁₄, 76₁₇, 43₂₉, 47₆.
- Amintu** vb. I. = 1° câştig; *azi s-amintă, mine s-amintă* = azi să câştige, mâne să câştige 1₃, 57₃₁, 65₃₃, 162, 119₁₆; 2° nasc; *el' no-amintă* = ei nu naşteau 116₆, 130₁₉, 149₁₇; *maşi feate amintă* = numai fete născu 6₂₆, 25₃₇, 75₃₀, 101₃₀, 258; *amintară* = născură 49₄; 119₃; *s-easte-că va s-amînŃi fiçòr* = dacă vei naşte băiat 7₄, 6₂₃; *s-amintare feată* = deaŃ naşte fată 6₃₉.
- Amiră, Amirău, pl. amirăŃi** *amirăŃi*, = împărat (pretutindenii); art. *amirălu, amirăulu*.
- Amiră(Ńi)-Albu** = împăratul Alb 357-359; 413.
- Amiră-Arăp** = împăratul negru 412.
- Amirău-Aròş** = împăratul roşu 385.
- Amiră-Gone** = împăratul vi-teaz 10, 11, 12.
- Amiră-LaiŃu** = împăratul negru 248₃₅, 312, 305.
- Amiră-Vearde** = împăratul verde 357-359.
- Amirărescu** adj. = împărătesc 55₁₃, 85₁₅, 249, *numă amirărească* = nuntă împărătească 40₁₉; *cămili' amirăreşti* = cămilele împărăteşti 54₃₇; *el nu s-mintea tru amirăreştii* = el nu se amestecă, nu se băgă în (afacerile) împărăteşti 40₂.
- Amirărl'e, Amirărl'ă, pl. amirărl'** sf. = împărăţie 14₃, 42₉, 57, 58, 177₃₃, 27₉, 366, 476, 477.
- Amirăroâne și AmiroaŃe** sf. = împărăteasă; (pretututindenii); G. D. *amirăroă-nil'eŃi* 6₃₄, pl. *amirăroani, amiroaŃe* 70₃₀, 138₃₁₋₃₃, 179, 225, 289, 396, 397 etc.
- Amirid** sn. = locul de odihnă al oilor, caprelor pe la amiazi vara 363₁₆.
- Amirid** vb. I = dau oile la odihnă pe la amiazi. Inf *amiridare*.
- Amistcare** sf. = amestecare, amestec.
- Amisticat** adj. = amestecat, germ. gemischt 131₂₇; *om amisticat* = om asociabil.
- Ami'n** vb. I = amîn, întârziu 78₁₄; *nu amînă* = nu întârzie 55; *no-amînu multu* = nu întârzie mult 56₂₆; 42₃₈; 106₁; 150₁₂; 190₃₁, 227₃₇₋₃₈.
- Aminare** sf. = întârziere 167₃₁.
- Aminat** adv. = târziu.
- Aminete** sf. = amanet, zălog; 190₁₈₋₂₄ etc. 276₆.
- Amò** adv. = 1° acum; 2° cuvânt apelativ p. femeii: *vînu amò!* vino fă!

- mol'ũ** m. f. = leorcă, ud peste tot; *amòl'ũ*: *păpùl'ũ* = ud: paparudă, udată peste tot 369; *amòl'ũ-pirpirună* = ud ca o paparudă 494₃₆; *erà tut amòl'ũ* = erà ud, udat peste tot, erà ud leorcă 162₆. *Bag amòl'ũ* = bag să se moaie.
- Ampăr** [*Ambâr*], vb. II. = par; *nu-nũ ampăre dip arăũ* = nu-mi pare rău de loc 146₁₈; *nu-l' ampăreă* = nu i se păreă 188₃₃, 90₂; *le-ampărũ g'ini* = le părũ bine 130₂₄. Inf. *ampăreare*, part. trecut: *ampărutã*.
- Ampatur** și **ampăturêq**, **Ampăturlu** și **ampăturlêq** vb. I = mân în treapăt calul; călăresc în fugă nebună; *lo-ampăturã calu ta s-fugã* = gonì în treapăt calul, ca să fugã 217₂₇; *ampăturlã dupã dirviș* = gonește în treapăt cu calul după derviș 427₅; *sã s-toarnã cu calu ampătur(l)ât* = să se întoarcã cu calul în treapăt (franț.: à bride abbattue) 248₂₁; *s-ampăturlã pădurle* = (sã umble în treapăt prin păduri) = să umble în lung și lat prin păduri nebunește 488₁₈.
- Ampăturare** și **Ampăturlare** sf. = mers în treapăt, în fugă, în goană (fr. à bride abbattue) 427.
- Ampût** și **amputãscu** vb. IV [Inf. *amputãre* și *amputãre*] = put.
- Amputi't** adj. = imputit 213.
- Amurã** sf. = 1° murã; 2° zmeurã 237₂₁, 399₁₇.
- Amurdiș** sn. = amurg; *citrã tu amurdiș* = spre amurg 2₁₇.
- Amurdițã** sf. = amurg, în amurg 55₁; *citrã to* ∞ = spre amurg 260₁₁, 288₁₂.
- Amurgu** = Amurg; nume propriu: Murgilã 242—246.
- Amurțãscu** [Inf. *amurțire* și *amurțare*] vb. IV = amurțesc.
- Amurțãturã** sf. = amurțiturã, amurțire.
- Amuțãl'ũ** sn. = muțenie; *cã ș-u deade amuțãl'lu* = lovite-ar amuțenia 405₃₁.
- Amuțãscu** vb. IV = [Inf. *amuțire* și *amuțare*] = amuțesc; *amuți ca k'atra* = amuți ca piatra 194₁₅; 204₁; *aveã amuțitã* = amuțise 334₂₅.
- Amvirligã** adv. = jur, împrejur; *dipi* ∞ = de prin împrejur 21₆. Vezi: *anvarli-ga*, *anvirliga*.
- Amvirlig** și **amvirlig'êq** vb. I = impresor, înconjor 86₂₁.
- Amvirligare** sf. = Imprejurare, impresurare.
- Amvirligãt** adj. = înconjurat, impresurat 114.
- Amvirlitescu** vb. IV = înfășur; învelesc; învârtesc; *ca s-șufirã*, *ca se-amvirlitã* = se cam sucirã, se cam învârtirã (= A se cam codi, a sta cam la îndoialã) 67₁₈; *pre-aclò se-amvirlitești* = pe acolo dă ocoale 94₂₁; *lu amvirlitește* = îl înfășurã 87₁₇.
- An** prep. = în; devine *am*, înainte de b, p, v; *an trêileã* = în trei; *am-păturleã* = în patru, în treapăt 81₅ (pretutindeni); *amvirlitescu* din: an + virlitescu.
- An** sm., pl. *añ* = an; 20₅₂, 21₃, 25₁₀, 65₂₂, 129, 249; *trêi añ di ãile* = trei ani de zile

78₈; *an di an* = an cu an, în fie-care an pe rând 157₁₇; *an cu an* 1₆; *l'avea dată ș-to-an* = îi dase comand pe un an 253₃₁; *un an cale* = depărtare de un an de drum 245_{6, 19}; *alantu an* = anul viitor, anul următor 158₄; *z-dumnească anlu ș-ficor-lu* = să domnească anul și băiatul (= pe fiecare an câte un băiat) 106₂₄; *un an cu anlu* = un an întreg, un an în cap 96₁₈; *Insoară-te, h'il'ă, că tu anî esci* = Însoară-te, fiule, că ai vârsta (cuvenită) 71₁₇; *Eră tamam tru anî* = Eră tocmai la vârsta (cuvenită) 38₇, 247₃₆, 261₃₆; *tu an'i a lui* = de vârsta lui 7₃₀; *pri trei anî în cap* = la trei ani împliniți 65₃₃.

Anăi, anăm. Vezi: *adun*.

Analmă, în expresiunea: *nî-u scoase analmă* = mi-a sco-s-o prin nas.

Aualtu adj. și adv. = înalt, sus 7₁₂, 60₂₅; *analtu ca k'i-parișlu* = înalt ca chiparosu 38₆; *analtu pri k'efi* = la chief, în timpul chiefului 145₂₈; fem. *analtă*; pl. *analfi, analte*.

Analtu vb. I = înalt 143₃₄; *ș-anălță mînle citre țer* = își înălță mânilor spre cer 21₁₉, 22₂₄; *se-anălță nă pălate* = Se înălță un palat 67₂₇. Inf. *anălțare*.

Anamisa adv. prep. = la mijloc; printre 101₃₁, 248₃₃.

Anang'e sf. = nevoie, trebuință, necesitate 121₃₀, 210₁₁, 244₃₀, 295₃₄; *țe-ai anang'e?* = ce-ți pasă? 3₁₉; *anang'a*

s-țu da! = bătu-te-ar nevoie, să te bată!

Anantu pron. = alt, celalt; fem. *anantă*; pl. *ananfi, anante* 2₂, 31₁₃, 37₃₃, 49₄, 51₂, 81₃₀, 365; *anintii* Gen. 211₁; fem. Gen. Dat. *anintei* și p. m. fem.: *anintor. L-loarmă udălu di anantă parti* = (Întoarce o daea de celaltă parte) adică: caută cu deamănuntul 43₄, 39₇. Vezi: *alantu*.

Anapod adj. = sucit, pe dos 23₂₀. Vezi:

Anapud (și *anapud*) adj. = sucit, îndărătnic, pe dos, anapoda 71₉, 57₁₇, 90₂₉, 195₃, 282₃₃; *lucre anapude* = lucruri, treburi de andoasele 221₃₅; 300₆.

Anarga adv. = încet, agale, ușurel; *anarga ș-mușat* = agale și frumos 13₃₄, 305; *pe-anarga-anarga* = încetul cu încetul 68₂₉, 214₃, 343₃₃.

Anastasi sf. = Învierea 416.

Anățima! = blestemat (fie): ∞ *l'* = fir'ar blestemat 487; *anățima-l' oara* = fie blestemat ce a sul, momentul 146₁₅.

Anățimêđ (și *anățimêđ*) vb. I = blestem, învoc blesteme; 163₁₆. Inf. *Anățimare*.

Anăpudil'e sf. = îndărătnicie; ceva de andoasele.

Anăsk'irsescu vb. IV = deretec; *no-avea anăsk'irsitii* nu deretecase (prin casă) 416₃₃. Vezi: *anisk'irsescu*.

Ancalic vb. I = încălec; *ancălicară* = încălecară 10₂; vezi: *ncalic*.

Ancaltu vb. I = încălț; pot-

- covesc, ferec; *cîndu pu-riclu s-ancălță* = când se potcoviă pure cele 176; vezi: *ncalțu*.
- Ancînescu** vb. IV = gem, gă-făiu; *ancîni* = gemu 456₁₃. Inf. *Ancînire și Ancîneare*.
- Ančup** vb. I = înhaț 83₂₁; *și lu ančupă* = și-l înhață; 50₂₅, 70₄; *lu nčupă* = îl înhață 340₃₀; *se-ančupară* = se înhățară 3₂₁, 131₁₀; *vrea lo-ančupă di m'nică* = eră să-l înhațe de mănecă 154₂₂; 105₂; 170₁₀. *Ančupare* = înhățare.
- Andară** sf. = ciata; *să-l si ducă andară* = să-i meargă pomina; să-i meargă fulgi 354₆.
- Andoapir** vb. I = reazăm: îndop; *s-l-andoapir* = să-i îndop 469. *Andupirare* = îndopare, rezemare.
- Andornic** sm. = zvânturatec 102₄₃; *alăgă candornic* = alergă ca un zvânturatec 114; *Fușcă . . . ca andornic* = Fugiă de zvântă pământul 339₂₆.
- Andreapta** adv. = la dreapta; a dreapta; adj. dreapta; *co-andreapta* = cu cea dreaptă (mână) 424₁₁.
- Andrêg** [vezi: *ndreg*] vb. I = dreg; pregătesc etc.; *andreați-te tră moarte* = pregătește-te de moarte 50₁₂.
- Andrêiu** n. pr. = Andreiu 1, 2.
- Andrupăscu** vb. [Inf. *andrupare, andrupire*] = razăm; *mi andrupăscu* = mă razăm 491; *s-andrupă* = se răzimă 197₁₁; 179₃₅; part. trec. *andrupîlă* și *andrupată*; *andrupăt* (in. text greșit: *antrupăt*) = răzemat 187₁₉, 320₃₇.
- Andrûș** n. pr. = diminutivul dela Andreiu 1-6.
- Anduk'ilescu** vb. IV = tăvălesc 469; Inf. *anduk'ilire* și *anduk'ileare*; Part. *anduk'ilită*.
- Anduplic** vb. I = 1° îndoii, îndoiesc; *o-anduplică* *nă-beamă* = o îndoii nițel 337_{13, 14}; 2° înduplec, conving; consimt; *și-l anduplică* = și-l înduplecă 43₂, 46₂₂; *se-anduplică* = se înduplecă, consimți 117₆; *l-anduplicară* = îi înduplecară, îi convinseră 279₃₀; *s-lo-anduplică* = să-l înduplece 122₇.
- Anduplicare** sf. = înduplecare, convingere, îndoire [a îndoii ceva].
- Anđare** adv. = în zori, în zori de zi; *vai eră cîtră de-anđare* = o fi fost spre zori de zi 203₃₁; *cîtr-anđare* = în zori de zi, în fapt de zi 221₁₃.
- An-đare** n. pr. = Zorilă 243-246; zare, orizont.
- Anđărescu** și **Anđirescu** = zăresc 44₆, 53₂₅, 80₈, *l-anđări* = îi zări 260₃₄, 152₂₄; *cîto-anđiriră* = cât, îndată ce o zăriră 81₂₈, 274₂₅. Inf. *An-đirire, anđareare* = zărire.
- Anđi** adv. = azi, astăzi 348₁₆ [din: *an* = în + *ađi* = azi.]
- Angan** vb. I = 1° chiem [câne, oi, păsări, vite]; *după te l'-angîná ningă nîs* = după ce-i chiemă (pe câni) lângă sine 192₂₃; *ș-angîná cî'nile* = își chiemă cănele 25; *ș-angană zlak'le* = își chiemă fiarele 52₁₁; *angană* . .

puil'i = cheamă. . . păsările 451₃₇, 204; 2° *o-angănără căşaoa* = o tuliră la fugă; *s-o-angîndm căşaua de-aoaşe* = s-o spălăm putina de aci 404₂₂; *o-angană cîtră aclo căşaua* = o porneşte întracolo 52₂₈. Inf. *Angîinare* şi *Angănare* = 1° Chiemare 223₃₈; 2° Fugă cam pe nesimţite, când nu miroase a bine.

Angărie sf. = angareă; clacă; *ca de-angărie* = în silă mare 486₁₅; *cu angărie greauă* = cu mare chin, în silă mare 89₁₃.

Angărlim. Vezi: *angărlim*.

Angătân [an = cătan] = în cătare, în grije; *s-ai angătân* = să fii cu grije; să bagi de seamă 116₂₀, 191₃₄, 288, 289.

Angărlim vb. I = caţăr, agăţ, fr. je grimpe 122₂₈; *lo-angărlimă* = se agăţă de el 90₃₅; *se-angărlimă* = se caţără 470₂₈, 379₁₇; *angărlimînda* = agăţărându-se 269_{19, 20}.

Angărlimare şi **Angărlimare** = agăţare, căţarare 185.

Angărmare sf. = fig. bani 162₂.

Angl'eg vb. I = închieg; *angl'igate tu hrisăh'* = închiegate în fir; numai în fir de aur lucrate; poleite 10₂₈; *angl'igăt* = închegat 93₂₀, 132₁₇. Inf. *angl'igare*.

Angl'it vb. I = înghit 159₂₀; ari *angl'işătă înima* = înghiţise inima 238₈; *s-u ngl'itâm* = s-o înghiţim 238.

Angl'itare = înghiţire.

Angrêc vb. I = apăs; împovărez; stărui, rog. 1° *greu ca mîntile şe-angreacă* =

greu cu muntele ce apasă 8₃₇; *va ne-angreacă* = ne vor împovoră, ne-or îngreui 216; 2° *s-angreacă multu a tată-sui* = se rugă mult de tatăl său 352₁₁; *cu ahî't cama multu s-angreacă* = cu atâ mai mult stăruie (ţine) 201₂₈, 37₁₃; *caru l'ise-angricară* = dacă-l rugară prea mult 224₂₂; 3° *angrică tră gônile-aleptu* = închină spre Făt-frumos 365₂; 4° *l'-angrică* = îi veniă greu, îi eră silă 123, 226₁₂.

Angricare sf. = împovărare, apăsare, stăruire, rugare, înclinare.

Angučescu vb. IV = ghicesc; *noi angučim* = noi ghicim 40₃₂; *angučă* = ghici! 41; *caru poate s-angučască* = dacă poate pe ri cep e 359₁. Inf. *Angučire* = ghicire.

Angučitoare sf. = ghicitoare 40₃₄.

nguşă sf. = silă, fr. angoisse, strămtorare, măhnire, situaţie sufletească grea 52, 121₂₁, 426₁₁, 443.

Ang'are sf. = înviere, reînviere 36₁₄.

Ang'ed, **Ang'lêd** vb. I = înviez 14₁, 33₁₄; *va s-ang'ed* = voi învia 36₁; *ang'ai* = înviai 14; *pîná s-ang'adă* până să învieze 36₂₂, 37; *vreai ang'adă* = ar fi învia 159₂₀; *tu ang'ia* = îl învi 386₃₄. Vezi: *an'vîed*, *an'vêd*.

Ang'idă [şi *ang'idă*] sf. = ţăpuş; întrigă, întepătură 283₆, 334₂₈, 470₁₁; fărămă.

Ang'll sm. = inger 313, 478, 479.

ing'liuș sm. = ingeraș 287₁₄.
ing'udă sm. = drăcușor 117₂₀;
470₃₀; *dă-nă nă ang'udă di*
... *pîne* = dă-mi o fărâmă
de pâne.

Ingûp. Vezi: *ancûp*.

Ingûr vb. I = injur 31₃₈, 296₇;
455₁; *angûri'ndalui* 101₁₁.

Ingurare sf. = injurare 203₃₈.

Iniôrihta adv. = zvăntând, ne-
bunește; *Fuđi aniôrihta* =
Fuđi rupând pământul 499.

Inisk'irsescu vb. IV = deretec
(prin casă), scutur, fac trea-
ba casei 401₁₁, 429₄. Inf. *a-*
nisk'irsire = diretecare.

Anoastră = noastră 3₃₀ etc.

Vezi: *nostru*, *noastră*.

Anot vb. I = innot, *anută* =
innotă 2₁₅.

Ansăr [Inf. *ansărire*, *ansă-*
reare] vb. IV = sar; *s-an-*
sară = să sară, să joace să-
rind 53₂₈; *ansări* = să ri
113₂, 130₈, 286₃₈. Part. *an-*
sărit, *ansărită*.

Ansăr [Inf. *ansărare*] vb. I =
săr, puiu sare; *feata işi*
ş-ansărd ... *mîcările* = fata
eşi şi sără mîncările 180₂₇;
să ansăr mîcarea = să sar
(= să puiu sare în) mân-
care 27₆.

Ansărat adj. = sărat 180.

Ansăritură sf. = săritură.

Ansăritură sf. = săritură.

Antăvălescu vb. IV = tăvălesc
144₂₃; *s-me-antăvălescu* =
să mă tăvălesc 468₁₈, 491.

Antăvălire sf. = tăvălire; *an-*
tăvălit = tăvălit 144₂₃.

Antihristu = antechrist, care
merge cu dracul; drac
252₁₆, 460₃₃.

Antreă [Inf. *Artreăfire* şi *An-*
trăieare] vb. III = întrec
98₃; *antreaşi* = întrece 100₁₈;

mi ntricûşi = ma întrecuşi
482₁₅, *lo-antreapsi* = îl în-
trecu 100₁₀₁, 447₂₈.

Antrisar vb. IV = sar în trei
sărituri; sar peste 249₁;
nu s-antrisëreă = nu se să-
riă 468₂₁; *le-antrisëreă* =
săriă peste ele 492.

Antrisërire şi antrisëreare sf.
= sărire în trei sărituri;
sărire peste.

Antrisëtură sf. = săritură
261₉₀.

Anţărţu adv. = anţărţ.

Anumîr vb. I = număr; *l'-*
anumîră = îi numără 2₂₁,

Anumîre şi anumîr sm. = u-
măr; *dădeă din anumîri*
= ridică din umeri, (în
semn, că nu ştie, că n'are
habar) 310₁₈; *pinđe moaşa*
cu anumîrle = împinge
bătrâna cu umărul 29₂₉; *se-*
acăfară ... *de-anumîri* =
se prinseră ... de umeri
89₇.

Anumîrea loc. adv. = pe u-
măr; *din anumîrea* = pe
umăr 47₁₃, 87₂₃ greşit în
text: *anunirea*; 91₁₁, 115₂₈,
150₁₁₋₁₂, 181₆, 229₉; *de-anū-*
mirea = pe umăr 60₂₁; 81₁.

Anvălescu vb. IV = învelesc;
înfăşor 221; *anvilit* = în-
velit 78₅.

Anvălire şi anvăleare sf. =
învălire, înfăşurare.

Anvălîtură sf. = învelitură;
învelire.

Anvălîtoare sf. = cuvertură
mică servind la învelit.

Anvărlig'ed şi anvărlig şi an-
virllg vb. I = împresor,
înconjur 241₁; *anvîrligară*
pălalea = înconjurară pa-
latul 269₁₀. Inf. *anvârlî-*
gare şi *anvîrligare*.

Anverliga adv. prep. = în jur; din împrejur 16₃. Vezi: *anvirligă*.

Anvârtescu, anvirtescu vb. IV. [Inf. *anvârteare* și *anvârțire*] = înfășur, învelesc; învârtesc 175₃₀; *s-ț-anvîrtești* = să-ți înfășuri 193₂₉.

Anvêț vb. I. = învăț; *va lo-anvêț* = îl voi învăța 212₂₅.

Anvêț sn. = sfat, consiliu 440₃₄.

Anvescu vb. III = îmbrac; *anvîscut* = îmbrăcat 276; *anvîșteare* și *anveastăre* = îmbrăcare. Vezi: *nvescu*.

Anvirliga adv. = jur, împrejur; 16₃₀, 60₃₀, 71₄, *anvîrligalu* = din prejur 66₃₃.

Anvîeđ și anvîeđ vb. I = înviez 6₂₂, *anvîeđă* = învie, înviează 102₁₁; *va s-anvîeđ* = să reînviu 13₃₉, 18₃₄; *s-anvîeđă* = să învieze 50₂₇; *va s-anvîeđă* = va învia 52₂₉; *l'-anvîeđ* 52₃₉, 50₃₉, 200₁₄, 284₁₁; *anvîe* = învie 220₁₈. *anvîat*, *anvât* = înviaț.

Anvîre, Anvîare sf. = Înviere 297.

Anurđescu, Anurzescu vb. IV = miroș, miroșesc; *Ți-nî anurzește pînea mortu* = Ce-mi miroșe pânea a mort 41₂₅, 27, 47₃₄, 36, 58₁₈, 19, 71, 244, 440. *Anurzire, anurzeare* = miroșire; *anurzît* = lucru cu miroș; lucru miroșit.

Anurizmă sf. = miroș, 71, 89₃₅.

Aoă adv. = 1° aci 49; 2° *aoăea* = acilea 53₂, 63₃₀; 3° *aoațe* = acilea, aici 1, 2 etc; 4° *aoă l'-are, aclođ l'-are* = aci-i aține, acolo îi aține (aci să-i prinză, acolo să-i prinză) 80₃₅, 272₁₄;

5° *aoă te-am* = p'aci țe drumul 109₁₅; *aoă te-am fârlie* = p'aci ți-e drumul frățioare 83₂₉, 81₄, 186₂, 272₂; 6° *citră aoă feățiri alanfi* = p'aci apucară, p'aci ți-e drumul: (fugi!), 186₂, 44, 67₂₁; *aoă fac soști* = p'aci ți-e drumul, șterge-o rupe-o la sănătoasa 78₂, 47₁₃, 81₂₀, 449₃₅; 7° *s-alăzeă aoă de-aoă* = se schimbă din ce în ce 144₂₉; 8° *de-aoă ș-năinte* = pe viitor, de aci în colo 22₂₉, 17₁₂; 9° *Un amiră aoă nelo s-lu fură din casă?* = Împărat coalea și să fie hoșit din casă? 309₂₉; *soră aoă năparte* = soră coalea (nu glumă) 243; 10° *cum căftu aoă ș-aclođ* = cum căutu într-o parte și alta 21₂₉, 33₃₁; 11° *de-aoă, de-aclođ* = de aci, de acolo (aducând vorba de una, de alta) 36₁₈; 12° *aoă s-le-acață, aclođ s-le-acață* = aci să le prinză, acolo să le prinză. 26₃₁; *l'-da de-aoă, l'-da de-aclođ* = îi dă de aci, îi dă de acolo (prin chip și fel) 43₃₁. 13° *aoă te-amu mpiticătorlu* = aci să te vâd, cărpaciule, aci să-ți vâd capacitatea, puțința 177₃₃.

Aoaltari adv. = alaltăeri 127₃₅, 258₃₉; *nu eară de aerî, de-aoaltari* = nu eră de ieri de alaltăeri (adică: nu eră nou, ci mai de demult) 119₂₈. [Etimol. vine din: *alaltăeri*, unde „l” din „alaltă” se preface în „o” (u), ceea ce explică, credem, și trecerea lui *ll* din *stella*, etc. în: o (u) = *steaoă*].

pațe adv. = aci. Vezi: *aoă*.

pală sf. = un val de lână dărăcită 300₁₁, 301₁.

pală sf. = pala, paloș, sabie, 2, 39₁₃, 43₂₇, 59, 156, 202, etc.; *și strimsiră ș-el' to-apală* = se puseră pe fugă nebună 4₁₈; *să ncalță și apală se-alasă dipu min-čunoș'i* = se încălță și fuga nebunește după minciinoși 80₂₄; *s-lu umplă t-ună a-pală* = să-l umplă într-o fugă nebună 248₂₁.

l'pândisc sf. = răspuns 99₂₁, 168₂.

l'pă, pl. *ape, api* sf. = 1° apă 4, 29, 35, 49, etc.; *ntre-apă* = la apă, să aducă apă dela fântână 55; 2° *apă-vie* = apă nemuritoare 10, 13, 495; *apă abănată* = apă nemuritoare 495; *apă-di-bană* = apă de viață 397₁₁; 3° *ni apă vie nu scuteă* = nici apă chioară nu sco-teă 455₃₂; 4° *și-și facă apa* = să se urineze 80₃₈; 5° *moașe, de-ațeale fe țină a-pile* = bătrână, din cele cari țin apele, cari închia-gă apele 346₈; *ș-ăpile li doarme* = adoarme și a-pele (= cu înșelătorii, de dat dracului ce este) 234₃₁; 6° *limba apă-l lasă n-gură* = limba apă-i lasă în gură (a duce jind) 239₃₄, 455₃₀; 7° *înă viñe ș-a nia apa la moară* = îmi veni și mie rândul să flu tare și mare 454₃₄; 8° *eastă apă di litur-gie* = a fi batistă curată, a fi cu totul curat, nevi-novat 283₃₆, 347₁₀. 9° *li n-viță cu lîngura, ca apa* = învăță ceva de speriat

187₃₅; *toc ș-apă l'i si dușeă gura* = idem 128₉; 10° *guvă ntro-apă* = (a face) gaură în apă, o nimica toată 66₁₉; 11° *Apa doarme, dușmanlu nu doarme* = Apa doarme, dușmanul nu doarme 61₁.

Apăr vb. I = 1° apă, pă-zesc; *apără* = apă 14; *să-și apără loclu* = să-și apere țara 289₁₆, 51₂₈; 2° *ca se-apără Dumničdū* = (Ca să apere Dumnezeu) cum ferite-ar Dumnezeu 156₁; 3° *c-una mînă te-ă-pără ș-co alantă ti de-ă-piră* = cu o mână te apără și cu cealaltă îți smulge părul 457₅.

Apărñescu. Vezi: *apirñescu*.

Apărñita sf. = Începuta, înce-pere; n. pr. 104.

Apărvisescu vb. IV = pără-sesc; *apărvisit* = părăsit 8₁₀, 87₂₇, 81₂₂; Inf. *Apăr-visire*.

Apicășdñu adj. = năzdrăvan, ghicitor 9₁₉.

Apir vb. IV [lat. aperior] = ngr. *ἐπιερώνω*, germ. tagen; a se lumina de zi, a se cră-pă de zi 10₂₈; 1° *di cum api-reă* = de îndată ce se lumineă de zi 90₂₇; *după fe-apirî g'i-ne* = după ce se lumineă bine de zi 95₃₀; *Apirî dua lantă* = se lumineă de zi ziua următoare 9₁₁; *lo s-ăpiră* = începū să se lumineze de zi 373₁₆, 120₆, 161₂₃, 170₂₇; 2° *nă-apir* = ngr. *ἐπιερώνω*, mi se luminează de zi 301₁₄; *apiriră pri buđa de-ama-re* = li s'a luminat de zi, când erau pe țărmlul mă-rii 69₂₂; *mîne s-ăpiră un ar'i-ă* = mâne în faptul zi-

lei să fie un râu 4, 3₁₀; *s-apiri t-un cireap arsu di şapți ori* = să stai (=să petreci) o noaptea până în fapt de zi într'un cup-tor încălzit de şapte ori 139₂₈; *vrea s-apireă c-un trastu di flurii la căpi-tihă* = s'ar fi aflat în fapt de zi cu o traistă de galbeni 235; *s-culcă, apireă cu cu-venta n-gură* = Se culcau, se sculau (în fapt de zi) cu vorba în gură 319₆. Inf. *Apîrire* = luminare de zi, fapt de zi.

Apîrită sf. = fapt de zi, zori de zi 3₂₈, 4₁₅, 5₃₁, 86₃₃, 119, etc. etc.; *dit apîrita pîn tu ascăpitata soarlu* = din răsăritul și până în apu-sul soarelui 12₂₂; *ne-apî-rită gîne* = în nefapt de-plin de zi 113₃₈.

Apîtrusescu vb. IV = cuple-șesc; *di o-apîtrusî* = de o cupleși 194₂₄; *d-iu l'a-veă apîtrusită ahî't som-nu greū* = de unde-i cu-pleșise atâta somn greu 309₂₂. Inf. *Apîtrusire* și *a-pîtruseăre* = cupleșire.

Apîndisescu vb. IV = răs-pund 47₉.

Apîndoahă sf. = sprijin, aștep-tarea, ajutorul; *Tută apîn-doaha lor eră Mitri* = Tot sprijinul lor eră Mitre 65₁₄.

Apîrnescu vb. IV = încep (= pornesc) 3₂₂, 52₆, 165, 424. Inf. *apîrnire, apîrnare* = (Pornire) începere.

Aplân sm. = plan, meșteșug; *cu aplân* = cu plan, cu și-retenie 95₂, 122₈.

Aplêc și **aplic** vb. I = alăp-tez, aplec; *ș-aplică nișl'i*

= își alăptă, își aplecă pruncii 193₂₄; *ș-aplică ta-tu-su* = își aplecă (=alăptă) pe tatăl său 314₁₀.

Aplêc (mi—) vb. I = mă aplec. *Tuși se-apleacă* = Toți se aplecă 58₂₀; *s-aplică s-bea apă* = se aplecă să bea apă 15₁₇, 133₃; *pînă să se-a-pleacă* = până să se ap-lece 89, 173₁₀, 233₁₀, 263. Inf. *Aplicare*, part. *aplicat-ă* 25₁₂; *cu nârli aplicati* = cu rușine, înjosit 155₁₄.

Aplêc vb. I = plec; *și cîndu l'o-aplicăi* = și când ple-cai 45₂₉. Vezi: *plec*.

Aplucusescu vb. IV = cuple-șesc, apăs peste ceva; 278₁₁, 364₂₁; *s-nu l-aplucusească țivă cîhî* = să nu dea peste ei ceva câni 184₁₄; *sta a-plucusit* = stă pitit.

Apoaca, apoea, apoi adv. = a-poi 1, 5, 26, etc. etc.; *pîn a-poea* = până lu urmă 21₃; *dipri apoea* = mai apoi, apoi-apoi; la urmă de tot 38₁₇, 21.

Apostal sm. = apostol, ucenic 429, 433; pl. *apostol'*.

Apreadun vb. I = adun bine strâng cu îngrijire, frumos, dau azil, primesc; 1° *ș-le-apreadună tuti* = și le strânse bine pe toate 53₂₅, 193₂₁, 276₂₁; 2° *il' pricădū aușlu s-o-apreadună n-casă* = se rugă de moș s'o strângă în casă, să o primească acasă la el 32₁₃, 15, 26₂₄, 36₁₆, 80₇, 94₁₀, 317₁₂; *a-preadunare* = strângere bi-ne, primirea, dare azil; *și-deă apreadunăt* = ședeă strâns, retras 7₁₆.

Apreamegl'u vb. I = păzesc bi-

ne; *să se-apreaveagl'e di Goea* = să se păzească bine de Joia, să fie cu precauție față de Joia 94₂₄; *A-preavigl'are* = păzire, precauție.

Après adj. = 1° aprins, *cu doào țeri aprease* = cu două lumânări aprinse 247₃₀; 2° *après foc* = înfuriat [= aprins] foc 43₃₇; necăjit, furios 44₃₈; 3° încălzit; *cum erà cireaplu après* = cum erà cuptorul încălzit 279₁₇.

April. Vezi: *Aprir*.

Aprindu vb. III = 1° aprind; 121₃₁; *apindî-u* = aprinde-o 138₃₈, 16₁₃, etc.; 2° *se-aprease* = se înfuriè 43₃₃, 93₃₃; se necăji 220₁, 399₁₅; *se-aprimsiră* = se-aprinsiră 219₁₄; 3° *l-aprease seatea* = îi aprinse setea, nu mai puteau de sete 8₁₀ Inf. *Aprindire* și *aprindeare*, part. *après*, *apreasă*, și *aprimtu*, *aprimtă*.

Aprindu = în ajun de; *aprinđu quă di numtă* = în ajunul zilei de nuntă 255₁₆. Vezi: *pirindu*.

Aprir și **April** sm. = Aprilie; *ditu ahurh'ita Aprilu* = din începutul lui Aprilie 21₃₄; *Aprirlu* 302.

Aproapea adv. = aproape 16₁, 48₁₉, 50₃₃; *de-aproapea* = din apropiere 23₁₃; *tora carî di carî să s-facă di cama aproapea* = acuma care mai de care să se facă (rudă) mai de aproape 455₃₃.

Apròk'ù [*Apruk'are* = apropiere]; vb. I = 1° apropiu 1, 12, 24, 66, 89, 48, 49, 112₃₃;

s-aveà apruk'atã = se apropiase 50, etc.; *lo-apruk'arã* = (il apropiară), il ajunseră 154₅; 2° primesc, aștept; *apruk'ați-mi* = primiți-mă 141₈, 366₂₀, 390₁₂.

Apuc vb. I [Indic. prez. *apuc*, *apuçi*, *apucă*, *apucăm* și *apcăm*, *apucăți* și *apcăți*, a p u c ă; Imperf. *apucăm* (*apcăm*); Perf. *apucăi* (*apcăi*); Inf. *apucare* (*apcare*), Part. *apucat,-ă* (*apcăt,-ă*)] = apuc 12₁₇, 27₁₀, 44₁₁, 69₃₇, 86₁₃, 252₃₃, 280, 416, 434₉; *te s-nu ș-apucă* = dare-ar să n'apuce (să nu trăească) 283₁₃ (blestem.)

Apufăsescu vb. IV = hotărăsc, decid, îmi propun 23₁, 320, 361; *apufăseare* și *apufuseari* 477; *apufăsit* = hotărît 333.

Apulitie sf. = oraș 217₃, 445₂₉; mulțime: *easte apulitie multă* = este mulțime mare. Vezi: *pulitie*.

Apun (me-) vb. III = apun, depun; *se-apusiră to-umbratã* = se abăturã (se adăpostirã) supt umbrã 117₃; *cît-cît se-apusi* = abia cât se puse (să adoarmã) 301₁₁; *s-me-apună tu mînle-atale* = să mă încredințeze în mânil tale 151₃₅.

Apus, **apusă** adj. = jos, joasă; *casă apusă* = casa joasă, neînaltă; cu tavanul jos.

Apurle sf. = mirare, aporie 109₃₃, 186₁₃, 349₁₃.

Apustusescu vb. IV = obosesc; *di apustusit fi erà* = de obosit ce erà 5₃₉.

Ar vb. I = ar, cultiv pământul; *s-arã* = să are 116₃₁; Inf. *arare*; Part. *aratã*.

Arad [Inf. = *arădire* și *arădeare*] vb. III = raz, 502, 503; *arasiși* = ai ras.

Aradă (și *aradă*) sf. = rând 72₆, 298₃₁; *s-ti măriți ș-tine, s-șă fași arada* = să te măriți și tu, să-ți faci rândul (misiunea) 256₇; *de-aradă* = de rând 109₃₀; *cum l-adușeă arada* = după condiția lor 129₁₈; *si-l fașim arăzli* = să-i facem datinele, obiceiurile 307₁₆, 220₃₁; *Cum lo-adușe arada* = cum fi este potriua, condiția 278₁₇; *nu-i pe-aradă bună* = nu-i în bună stare 244; *om de-aradă* = om de rând 141₁₅.

Arăđim vb. I = razăm 197₁₂.
Arăđimare = răzemare.

Arăftu sm. = croitor 84₄, 102₁₆, 135, 212.

Arăk'ũ vb. IV = răpesc 143_{1, 30}, 196; *arak'e* = răpește (Imperativ) 237₁₄; *arăk'asce* 219, 392; *arik'aste* 330₂₁.
Vezi: *arâp*.

Arao sf. = rău, răutate, suferință, soartă rea; *araoa ta!* (blestem) = soartă rea a ta (să-ți fie!); *arălili* = relele, suferințele 33₂₁. Vezi: *ardũ*.

Arâp sm. = harap, negru 68, 160, 294, 355 drac 1—6; nume propriu de drac (împărat) 1—6, 391—398, 414.

Arâp vb. IV = răpesc. [Indic. prez. *arâp* (*arăk'ũ* și *arăk'escu*), *arăk'* (*arăk'ești*), *arape* (*arak'e*), *arâp em* (*arăk'im*), *arâp eți* (*arăk'iți*), *arâp* (*arăk'escu*). Perf. simplu: *arâpũ* și *arăk'ii*; Part. *arăk'itã*, *arâputã*. Inf. *arăk'ire*, *arăk'are*, *arâpire* și *arâpeare*]; *arâp* 102₃₁; *carĩ fi-o-arapi* =

cine ți-o răpește 150₁₁, 108₁₁, 43₁₇; *arâpũ* 43₂₅, 270, 271; *arâpurã* = răpirã 14₁₆, 118₃₁; *arăk'i* = răpl 258₁₆; *arape de-aoa*, *arape de-aclò* = rupe pe apucate 211₂₇; *s-o arapã di mușã* = s-o apuce de bot 186₁₇, 50₆, 86₂₀; *arâputã* = răpitã 10₁₁. Vezi: *arăk'ũ*, *arăk'escu*.

Arapsã sf. = arăpoaică, rea, turbată 122₁₅.

Arâpune sm. = ciorchine de struguri 3₁₁, 127₇, 466₁₄.

Arasã sf. = rasã (cãlugãreascã) 184.

Araste sf. = loc favorabil; moment priincios; *astiptã arastea* = așteptã momentul oportun 184₁₉.

Arate adj. = rece; pl. *ardfi* 15₃₃, 35₂₂, 48₁; *o-aflã vatra arate* = aflã vatra (cãminul) rece, nu gãsește pe nimeni 272₁₁.

Arãũã, **arao** adj. și s. = rea. soartã rea 282, 283, 284, 290; *l-o-aduse araoa* = Fire-i-ar (soarta rea) sã-i fie 451₃₀; *oara arãul'eĩ* = ceas nefericit 483; pl. *arale* = rele, suferințe, greutãți 147₁₇, 303₂₉. Vezi: *ardũ*.

Aravdũ vb. I = rabd, sufer, pãtimesc 17₂₈, 19₂₁, 52₂₈, 59₁₉, 72₂₇, 131, 334; *me-aravdã* = mã sustine (mã rabdã) 107₂₇; *cite no-aravdã loclu* = Cãte nu suferã pãmãntul 283₁₆.

Arãd. Vezi: *arid*.

Arãdãřinã (*rãdãřinã*) sf. = rãdãcinã, pl. *arãdãřinĩ* 15₁₈, 23_{1, 7}, 53₁₈, 165₁₂, 240₂₀.

arãđim sn. = poala de deal, de munte.

arãđimãt adj. = rãzemat, spri-

- jinit 251₁₇. Vezi: *arađim* = razem.
- Arăk'escu vb.** IV = răpesc 72_{17, 26}; *fu arăk'it* = fu răpit 2_{30, 34}, 46, 47, 48. Vezi: *arăp*.
- Arăk'le sf.** = rachiu, țuică de prăstină 262, 263, 329, 330.
- Arănds adj.** = răios 185₃₈, 219₃₅, 220₄. Vezi: *arînds*.
- Arăpeare sf.** = răpire; *și-l' da nă arăpeari* = și-i dă o răpire, și o răpește 44₇.
- Arăspindescu, arăspînđu vb.** IV = răspândesc 17₃₆; *oile se-arăspînđiră* = oile se imprăștiară. Vezi: *arîspîndescu*.
- Arăstoacă sf.** (din lat. *rostrum*) sf. = gura staulului, gura mandrei.
- Arăstornu vb.** I = răstorn 425₂. Vezi: *arîstornu*.
- Arătescu vb.** IV = răcesc 15₁₆, 362₁₄. Inf. *Arăfire* și *arățeară*, Part. *arăfît, -ă*.
- Arățime sf.** = răceală.
- Arău adj.** = 1° rău, fem. *arauă, arao* 24₂, 25; 2° adv. 6₃₁, 15₃₉, 72₂₄, 83₂₄; 3° foarte, prea: *io earăm un om arău avût* = eu eram un om foarte bogat, rupt de bogat 147₃₈; *mușată-arău* = grozav de frumoasă 49₂; 4° sbst. *cu arăulu* = cu răul, cu forța 94₂, 95₁; *s-nu o-află arăulu* = să nu dea nenorocirea peste ea 40₈; *arău o-avem* nu ni i bine, rău o să ne meargă 107₃₈; *tră bun, tră arău* = de bine, de rău 12₃₃; *s-nu u pată arăulu* = dare-ar să-i fie bine (feri-o-ar Dumnezeu de rău) 319₁₆; 5° *rău* 477₃₀; *arou* 241₂₆. Vezi: *arauă*.
- Arăvdare sf.** = răbdare 167, 400₂₈.
- Arăvoană sf.** = semnul de logodnă 290₃₈, 191₃₀.
- Arăvuńsescu vb.** IV = logodesc 6₂.
- Arăzbôiu sn.** = răsboiu 161. Vezi: *arîzbôiu*.
- Arbinès, pl. Arbinèși sm.** = Albanez 118, 192; fem. *Arbineasă* = Albanezoaică; rea (ca o Albanezoaică) 303₁₆.
- Arbinşescu adj.** = albanezesc; *arbinşaste* adv. = albanezește.
- Arbinşle sf.** = Albania.
- Arburé sm.** = arbor 24₂₅, 33₂₄, 47₁₉, 87₃₀, etc., etc.
- Arcare sf.** = aruncare; *arcari nu vreî năparti* = nu ești de aruncat în colo, ești om de treabă 136₁₄, 95₁₂.
- Arcăt adj.** = aruncat, care merge pe jos (pe drumuri și poteci, ca să scurteze cât mai mult drumul); *măfili arcati* = mâțele asvârlite, aruncate 148₁.
- Arcò adv.** = acolo 481₁₇; derivat din: *aclò* = *alcò*, unde *l* a devenit *r* = *arcò*.
- Arcoare sf.** = frig 46₁₀, 170, 124; *trimură de-arcoari* = tremură de frig 225₃₀; *creapă k'ètrili de-arcoari* = crapă pietrele de frig 301₁₁; *Arcoarea* n. propriu = Gerilă 172.
- Ardu vb.** III = 1° ard 23₉, 73, 74; *ahurh'î să-l ardă tu inimă* = începù să-l arză la inimioară 15₃₅; 2° *ardeà tră nă k'î cută di apă* = ardeà pentru o picătură de apă 35₃; *arsi di seati* = i se făcù sete grozavă 293₁₅; 3° ŝ-

- ardea mărafl'i tră nă fe-
ată* = Ardeau sărmanii
pentru o fată (= doriau
mult să aibă o fată) 119₆,
113₁₀; 4° *s-o-ardu astă-seară*
= s-o arz astă seară (=să
petrec în astă seară) 354
26-31; 5° *lo-ârsiră mirile
pri nare* = îl arseră ursi-
toarele pe nas, îi meniră
soarta 280₄. 6° încălzesc
(cuptorul): *Arsiră apòr
un cîreap di noaûă ori* =
Încălziră apoi un cuptor,
de nouă ori 53₁, 30₃₀, 198₁₃,
407₁₁.
- Arè** interj. = măi, (apelativ
pentru bărbați) 42₂₄, 133₆,
152, 153, 296₉.
- Areà** adv. = rar 299₁₇.
- Areapită** sf. = aripă 143₃₆,
pl. *areapille* 143₃₅, 267₂₉;
iu ~ di puil'û nu zboară
= unde nici aripă de pa-
sere (= nici o pasăre) nu
sboară 442₂₃; *cal' co-areà-
pite* = cai înaripați 443.
Vezi: *àripă*.
- Argat** sm. = argat, muncitor
cu ziua, salahor 403₂₀, 415.
- Argăstir** sn. = prăvălie, du-
ghiană 82₂₈, 188.
- Aridă** sf. = fluierul (picioru-
lui); *stau aridă, intru a-
ridă, mi duc aridă* = stă-
ruiu din răspuțeri, stăruiu
fără să-l slăbesc cătuși de
puțin pe cineva 258₃₁, 435₈,
300₆, 381₁₄, 91₇, 277₉.
- Arigè** sm. = rugăminte 189₂₂;
arigae sf.: *țā fațim arigae*
= rugămu-te 41₁₈; *ț-am a-
rigae mare* = te rog fier-
binte 289₁₉, 383₂₉, 394₃₀, 430.
- Arlhate** sf. = liniște, odihnă;
ș-bea çubuk'a cu arihate
(= își fumă ciubucul în
liniște) = își căută de li-
niște 40₂₂, 74₅, 85₂₁; adv.
doarme... arihate = doar-
me... liniștit 219₃₉, 228.
- Arină** sf. = nisip 348₂₂, 432-
466; *cupî di oi cît trađe
arina* = turme de oi cât
nisipul (de multe) 279₂₁;
*s-aibă aveari... cît trađi
frîndu ș-arina* = să aibă
avere... cât frunza și ni-
sipul (de multă) 98₂.
- Aripă** pl. *àripite* 210, 216₃₁,
și: *àrik'* 210₁₁₋₁₂, 267₁₈, 246
și *àrpite*; *sum àripa lui* =
supt protecțiunea lui 503₂₇.
- Aripidină** sf. = povârniș, co-
borăș 440.
- Aripidnèđ** vb. I = merg
repede pe coborăș; *s-ari-
pidinară tu câmpu* = se
cohoriră (repede) la câmp
246₂₃; Inf. *aripidinare*.
- Arisescu** vb. IV = plac; *te-
ariseaști tora?* = îți place
acuma 64₂₈.
- Ariz** sm. = orez 353₃₃.
- Arî'd**, (arâd), Inf. *arî'dire* și
arîdeare = răd, fac să răză;
înșel, îmi bat joc. 1° *arîdeă
pri su mustâfi* = surădeă
185₁₁; 2° *ahurh'i s-arâdă*
= începù să răză 14₃₁, 16₁₉,
45₂₃₋₃₀; 3° *că lo-arîdi* =
că-l înșală 54₁₈; *arî'ș un
misurâr* = înșelai pe un
olar 54₂₆, 95₆, 98₂₂; *te-arîde
mintea* = te înșală mintea,
te înșeli 355₁₃; *nu-l arîdeu
ocli'l* = nu-l înșelau ochii
380₁₃₋₁₄, 29, 67₂₂, 79₂₁; 4° *s-
arî'd* = să fac să răză 364;
5° *Feata ș-o-avù, că ș-a-
rîdi cu nisă* = Fata crezù,
că-și bate joc de dânsa 37₂₇,
10₅, 14₂₄; *h'i'î arîsă* = ești
înșelată 5₁, 81₂₆.

Arideare, Ari'dire sf. = rãdere, rãs; *tr-arideare* = de rãs_{8,20}, 54₁₉, 96₃₄, 146₁.

Ari'm vb. I = 1° scobesc; *nu cutiãã dõtitele si ß-arimã* = nu îndrãzniã nici dintele sã-ßi scobeascã, nu îndrãzniã cãtußi de pußin 195_{1,1}; 2° rãcãiu; *arimã* = rãcãiã 30₁₂, 32_{8,7}; *Arimare* = scobire, rãcãire.

Arinãã sf. = rãnzã; *Trã cu-coaßi-i arinãã lui?* = Pentru nuci ßi este lui? Este el în stare sã mãnãnce nuci? 102₂₃.

Ariñe sf. = rãie.

Ariñescu vb. IV (Inf. *Ariñare, arñire*) = rãiesc, mã apucã rãia.

Ariñòs adj. = rãios; *arãñòs* 276, 383.

Aripã sf. = prãpastie (termin pastoral.)

Aripòs adj. = prãpãstios 4₂₀.

Ari's, pl. *ari'sute* sn. = 339_{21,22}, 89₁₉, 117₁₇; *cu arislu pri buãã* = cu rãsul pe buze: surãzãnd 36₇, 211₁₈; *sã-s lißinã de-ari's* = sã se prãpãdeascã de rãs 45₂₄.

Arispindescu, Arispinããseu vb. IV = rãspãndesc, îm-prãßtiu, rãtãcesc 58₁₈, 71_{1,11}, 141₂₁; *nu-l alãsã sã se-arispinããscã* = nu-i lãsã sã se rãspãndeascã, sã se îm-prãßtie 117₁₅; Inf. *Arispindire* ßi *arispinããre*, Part. *arispindit,ã, arispinããt,ã* (= rãtãcit) 185₂₃.

Aristornu vb. I = rãstorn 100₂₈.

Arisun vb. I = rãsun; *arisunã munßil' di strigarea lui* = rãsunau munßii de strigarea lui 25₁₅.

Ari'ũ, pl. *ariuri* sn. = rãu 4₁, 31, 50₉, 72, 164, 360, 362 etc.

Arizbõiu, pl. *arizboae* sn. = rãsboiu (de ßesut) 210₂₀, 265₃₃, 266, 301₂₀.

Armãs adj. = rãmas, uitat 102₁₄, 57₈ = rãmãnãnd 276.

Armatã sf. = costum frumos, ales (de mire, de voinic, de mireasã, etc.) 184₁, 369₁, 381, 414₃₈, 436₂₅.

Armã, pl. *armate* ßi *arme* sf. = 1° armã 47₁₉, 136, 156, 157, 158; 2° *li deadi armãtli* = (le dãdũ armele) se sperie, ñnghießã de fricã 298₂₄; *cedez: nu li bãgã armãtli m-pade* = nu cedã, nu se dãdũ biruit 365₄; *Deadißi di mul'ari s-li bãgã armãtli m-padi* = Þi-ai gãsit muiere sã se dea ñvinsã, sã cedeze 210₁₇.

Armãtusescu vb. IV = 1° ñnarmez 324₁₁; *armãtusit* = ñnarmat 19₇; 2° gãtesc (mã): *armãtuseã-ti* = gãteßte-te (ïm-bracã-te cu haine alese) 318₈; *Armãtusire* = ñnarmare, gãtire (in haine alese.)

Armi'n ßi **rãmãn** (Fãrßeroßii) vb. III = rãmãiu; *ß-armine tu ãeane* = ßi rãmãne ñn strãinãtate 8₂; *va s-arminã* = vor rãmãneã 17₁₀; *armãse ãudusit* = rãmãse uimit 12₃₈, 21₁₈, 28₁₄, 31; *armãsi di la agru* = nu merse la cãmp, la ßarinã 55₉; *ßi-l a-veã armãsã* = ce-ï rãmãse 16₃, 23₃; *rãmãne cu gura cãscatã* = rãmãne uimit 243, 13₂₃; *no-armineã searã di la Dumniããũ* = nu rãmãneã searã, nu treceã searã dela Dumnezeu 116₁₀.

Armi'n, Arumi'n ßi **Rumãn** (la

- Fărșeroți, Muzichiari, Sămărnițași și toți câți nu pun proteticul *a* înaintea lui *r*) = Aromân 117.
- Arminesc adj. = aromănesc, românesc; *hoară arminească* = comună românească 18₅.
- Arminame sf. = Româname.
- Arminiu sm. = Românamea.
- Armă sn. = arm, a patra parte din corp, ciovărtă 50₇; *armuri-armuri u scoăsiră* = o rupseră (= osfășiară) în armuri 51₁.
- Arnescu vb. IV = mătur 29₁₈, 80₁₄, 95₁₅, 161, 204₂₀, 258₁₄, 259₃, 286₃₂, 452, 453.
- Arnire sf. = măturare, curățire 179₂₁; *sum mătura de arnire casa* = supt mătura de măturat casa 29₁₁.
- Aroă adv. = aci; *pe-aroă* = pe aci 481₃, 37.
- Aroamig vb. I = mestec, rumeg 366₇; *s-me-aroamig* = să rumeg, să omor timpul rumegând 102₆. Inf. *Arumigare*, amestecare, rumegare; fig. *le-aroamigă* = pricepe, înțelege.
- Arocute = pl. *arocute* și *arocute* sn. = roata 492; prăpastie.
- Aròd vb. III = rod, roz 280₃₈; *s-aroada* = să roază 150₃₄; *se aroasi* = se roase 151₂; *va le-aròdî* = ai să mănânci o chelfăneală.
- Aròg. Vezi: *arug'èq.*
- Aroibu sm. = roib, cal roib 380₂₆.
- Arondu-arondu = tam-nesam 91₃, 428₂₇.
- Aròș adj. = roșu 54₁₀, 23₁₅, 29₃₂, 69₂₃, 177₁₂, 325; fem *aròșe*, pl. *aròșe*; figurat: *aròșlu* = (roșul) vin. *Ncălică pricalu așel aròșlu* = (Încălică pe calul cel roșu) = se îmbătă.
- Aròș (amirălu) = împăratul Roșu 385.
- Aròv s. = fel de ovăz 11₂₄; *Mărașli di niși aròv simini dipri g'os* = Sărmanii de mititei o sfecliceră rău, se speriaseră grozav 275₃₃; *acașă să seamină aròv di frică* = începe să dărdăie de frică 430₂₈.
- Arpità sf. = aripă 295₁₇. Vezi: *aripă, areăpită*.
- Arsăr vb. IV = răsar 103, 27, 298; *arsare* = răsare 16₅, 50₃₆; *arsări* = sări 2₂₇, 26₃, 41₁₇; *arsărinda* = sărind 117, 54, 55; *l-arsăriră doauă coarni* = îi săriră (= crescuseră) două coarne 44₃₈.
- Arsă pers. III dela Indic prezintă a unipersonalului verb *Arsare*, = a se revărsa: *s-arsă scafa* = se umplu paharul (încât se revarsă peste buze) 380₂₄.
- Arsare sf. = prelingere, revărsare peste marginile unui vas.
- Arsu adj. = 1° ars; 2° prăpăditul (când e vorba de morți) 426; 3° încălzit (despre cuptor) 139₂₈.
- Arșine sf. = rușine; 1° *l'eră arșine* = îi eră rușine 5₁₀; *nu l-arșine, fe greaste* = nu-i (este) rușine, ce vorbește 31₄, 30₂₀, 37₁₁, 83, 131, 133; 2° *făr-arșine* = nerușinată, (fără rușine) 203₁₇; 3° *s-nu easă cu arșine* = să nu se dea de rușine 71₁; 4° *lu grupă loclu de-arși-*

- ni* = a intrat în pământ de rușine (= i-a fost o rușine-grozavă) 97₆; 5° *o-avea to-arșine s-fugă dit polim* = o consideră de rușine să fugă de războiu; *s-fațe arșine ma mare* = se face rușine mai mare 61₁₀; *ma mare arșinea* = mai mare rușinea 70₂.
- Aruc** vb. I [Inf. *Arucare*] = 1° arunc, azvârl; *arucă-nă vămândi* = arucă-mi diamante 33₂, 4₁₆; *o-arcă* = o aruncă 47₁₆, 4; *carî lo-arcă* = dască îl aruncară 30, 4₂₀, 15₁₆, 17₁₂; *me-arcăi* = mă arunca 2₂₈; *și-l arucă* = și-l aruncă (= eră aruncat 166₁₃, 7; *vrea s-arcă* = s'ar fi aruncat 33₁₇; *vrea s-arcare n-foc* = s'ar fi aruncat în foc 179₁; 2° *Cum s-fațe, c-amirălu s-o-arucă tută furtiea pri mine* = Cum este cu puțință, ca împăratul să dea toată vina asupra-mi 7₉; 3° *Iu o-arcă tufek'a, m-padi nu cădeă* = Unde trăgea cu pușca, jos nu cădea (= nimeriă în totdeauna) 136₂₀; *s-arucă ocl'il'* = privește, se uită 80₉, 17₁; 4° *li se-arcă multu si-l' spună tră țî-l va* = stărui (se rugă stăruiitor) mult să-i spuie pentru ce-l vrea 39₁₀; 5° *s-arcă vreurea* = o iubi, se îndrăgosti de ea 40₇; 6° *z-veadă, s-eastecă le-arcă pètalle* = să vază, (dacă a lepădat potcoavele =) dacă a dat ortul popii 30₂₈; 7° *arcă tu steauă* = își căută norocul 412₂₇; 8° *lă se-arcă la cîcoare* = (li se aruncă la picioare) îi rugă, stărui 57₄; 9° *Lo-arcă t-ună lingoare greauă* = Se îmbolnăvi de moarte 64₁.
- Arucutescu** vb. IV = rostogolesc 33₃, 88₂₂, 263; *arucutiră aproape trei anî* = (rostogoliră aproape trei ani) trăiră aproape trei ani 204₁.
- Arucutire** sf. = rostogolire; *arucutit* adj. = rostogolit.
- Arucutôs** adj. = rotund, rotunjor 41₆.
- Arud** adj. = moale (despre lână): *lînă arudă* = lână albă și moale, mătăsosă.
- Aruđină** sf. = rugină 466₁₉.
- Aruđinêđ** vb. I = ruginex; *se-aruđină vaslu* = vasul căpătă rugină. Inf. *Aruđinare* = ruginire.
- Aruescu** vb. IV = roesc. Inf. *arueare* și *aruire* = roire.
- Arufec** vb. I = tivesc; fel de cusătură cu tivitură. Inf. *Aruficare* = tivitură.
- Arug** sn. = mărăcine, rug, spin 399₁₇, 425₁.
- Arugă** sf. = simbrie, plată, leafă 362₂₇₋₃₂, 363₁.
- Aruguzlînă** sf. = rogojină 175₁₀.
- Arugêđ** și **Aròđ** vb. I = toc-mesc, dau (pe cinevă) la stăpân; *se-arugă* = se întocmi, se băgă (la stăpân) 362₂₀; *mutrî s-lo-arugăđă uvă* = că u t ă să-l întocmească (= să-l dea la stăpân) undevă 336₁₈, 119₂₂, 403₁₅; *lo-arugă s-pască call'i* = îl întocmi să pască caii 135₁₆. Inf. *arugare* = întocmire, băgare la stăpân. Part. *arugăt, -ă* = dat la stăpân. Etimologia vine dela *rog* = (lat: rogo-rogare).

Arujescu vb. IV = nechezesc 109_{2,2}, 110₃, 272₁₀, 359₄.

Arujire sf. = nechezire 405.

Aruk'uşur și **aruk'işur** vb. I = alunec 48_{28, 30}, 64₂₃, 440; subst. alunecuș. Vezi: *arunic, alunic*.

Aruk'uşurare sf. = alunecare, alunecuș.

Aruk'işiròs și [aruk'uşuròs] adj. = alunecos 4₂₆.

Arumig vb. I = rumeg; *arumigare* = rumegare 189₂₀.

Arumin adj. = rumen; *arumină* (la față) = rumenă 334₁₀.

Arumi'n [Armin, Rumín] = Român din Peninsula Balcanică 210₁₈, 362.

Arunic vb. I = alunec; *arunică* = alunecă 24₁. Vezi: *aruk'uşur, alunic*.

Arup sm. = rup, a 8-a parte din cot.

Arup sn. = prăpăstie, loc prăpăstios 317₇.

Arup vb. III = 1° rup; [*arup, aruk', arupe, arupim* și *arupem, arupiți* și *arupeti, arup*; *arupşu; aruptă*. Inf. *arupire* și *arupeare*] 5_{2,1}, 9, 12₂₀, 14₈, 32₃₅, 50_{3,7}, 128; 2° *s-me-arupă* = să mă sfâşie 14₁₃; 3° *l'-arupsiplîngul* = (îi rupse plânsul) se puseră pe plâns 35₂₀, 121₁₅; 4° *arupeă loclu di mincuni* = rupeau pământul de minciuni; 78₅, 5° *s-o-arupse cu nîsă* = se duse (dracului) cu dansa 404₈, 393₂₁.

Arupeare sf. = rupere 122₂₀.

Aruptu adj. = 1° rupt; *aruptu-partâl* = rupt (ca un zdrențuros 238₂₄; *cu strane arupte* = cu haine rupte

5₂₀; 2° *curmăți arupți* = (rupți-obosiți) rupți de oboseală 87₂₀; *avut-aruptu* = rupt de bogat 59₃.

Aruşescu vb. IV = 1° roşesc; *aruşi* = se înroşi (= se ruşină) 429₆; *acăftă s-aruşască loclu* = începui să înroşescă pământul 220₈; 2° *plîmsi pină l'-aruşiră oc'il'* = plânse până i se înroşiră ochii (= se istovi de plânsete) 111₅, 291₂₁.

Aruşine sf. = ruşine 204; *lu ngrupă loclu de-aruşini* = nu mai putea de ruşine 98₁₉; *nu se-alăsă s-u mică aruşinea* = nu se lăsau să sufere ruşinea 156₂₆. Vezi: *arşine*.

Aruşinéd vb. I = dau de ruşine. Vezi: *aruşnéd*.

Aruşinòs adj. = ruşinos, care are ruşine; *aruşinoasă* 142₃. Vezi: *aruşnòs*.

Aruşnăt (aruşinăt) adj. = dat de ruşine, făcut de ruşine, făcut de răs 344₃₃.

Aruşnéd (*aruşunéd, aruşinéd*) vb. I = 1° ruşinez (dau de ruşine, fac de răs); 2° *me aruşnéd* = mă ruşinez, mi-e ruşine; 1° *că taha lu aruşnă pri nidriplati* = că doar îl făcui de ruşine pe nedrept 51₈; *s-nu-l' aruşneaqă tehnea* = să nu-i dea de ruşine meşteşugul 178₁₇; *s-nu s-aruşneaqă ntră oaspi* = să nu se dea de ruşine față de oaspete 161₃₃; 2° *Ficòrlu se-aruşni* = băiatul se ruşină (= i-a fost ruşine) 3₁, 77₂₂; 3° *rru s-o-aruşneaqă* = vroii s'o necistească 190₁₂; *s-l'-aruşneaqă feata amirălui*.

să necinstească (= să violeze) pe fata împăratului 42₂₀₋₃₁.

Arușunds (arușunds) adj.=rușinos, cu rușine 182. Vezi: *arușinds*.

Arușuț, Arușuțaseu vb. IV = răsucesc, învârtesc; *s-arușuță* = se răsuci, se învârti 272₃₃; *Ușuță arușuță palatei* = (il suci-răsuci palatul), umblă peste tot în palat 36₁₆, 321. Inf. *Arușuțire* și *arușuțare* = răsucire, învârtire.

Arușuțit adj. = răsucit; *cu mustața... șuțită-arușuțită* = cu mustața ... sucită-răsucită 36₆; *om arușuțit* = om sucit, îndărătnic, cu care greu te poți înțelege.

Aruvined vb. I = stropesc 204, 284₁₀.

Aruvinare sf. = stropire; *aruvinat* = stropit.

Asândi adv. = astăzi 313₆.

Ascaldu vb. I = scald; *se-ascaldă trei ține* = se scaldă trei zâne 33₂₆; *Ascaldare* = scaldare. Vezi: *scaldu*.

Ascalnu și ascalin vb. I = 1° agaț de ceva; 2° *lo-ascálnă di guși* = îl înhață de gât 108₃₇; 3° *li se-ascálnă* = i se prinse nod în gât 224₃₉; *ascálnăt* = agățat 87₁₃, 102₂₇.

Ascap vb. I = 1° scap, salvez; *se-ascapă di Arap* = să scape de Harap 1₂₆, 1₂₈, 2_{9, 18}, 5₃, 6₈, 12₃₉; *vrea s-aveă ascăpată* = ar fi scăpat 23₂₂, 26, 33, 42, 44, 51, etc.; 2° *pînă s-ascap di părămiș* = până să mântui basmul 402₁₄; 3° *Mitlu nu-l ascăpă dintr-ocli saclu* =

Mitul nu scăpă din vedere sacul 80₂₈. Inf. *Ascăpare*.

Ascapir vb. I = scapăr; fulgeră; 1° *s-ascăpiră* = să scapere (din amnar și cremene) 39₁₈; *cît ascăpiră* = îndată ce scăpără 39₁₉, 26, 40; *ascăpiră ... cu minnearlu* = scăpără ... din amnar 122₃₇; 2° *se-ascăpiră* = să fulgere 52₇; *ascăpiră loclu cîndu fușeă* = scăpără pământul când fugiă 272₂₂; 3° *l-ascăpiră tu minte* = îi trăsni (= îi fulgeră) prin minte 122₃₆, 185₂₈; 4° *l-ascăpirară ocl'il* = (îi scăpărare ochii), văzù stele verzi pe pereți 92₇, 114₇, 186₃₅.

Ascapit vb. I = 1° apun; 2° înghit; 1° *di cum apireă pînă ascăpită* = de cum se lumină de zi până apuneă (soarele) 90₂₇; *cît ascăpită după deană Griva* = îndată ce Griva dispărù (= apuse) după colină 196₂₁, 28₃₀, 118₆, 156₁₂; 2° *Nu apucă s-ascăpită doauă* = Nu apucă să înghită două 44_{28, 37}, 45_{9, 10}, 63₃, 102₂₃, 178₉, 223₂₇, 340₃₅, 444₃₁; *ascăpit'ndaluî fărmaclu a lor* = înghetând veninul lor 99₂₈.

Ascăpare sf. = scăpare 35₁₃, 39₃₄, 168 etc.

Ascăpirare sf. = scăpărare; fulger; *ascăpirări* = fulgerări 74.

Ascăptare sf. = apunere, apus de soare, dispărere din vedere, înghitare.

Ascăptat = nume de munte: Apus 224.

Ascăptată sf. = Apus; ~soar-

- lui* = apusul soarelui 12₂₂, 155₂₂, 144₃₁, 199₁₄, 345₂₉.
- Ascuk'ü** vb. I = 1° scui; *lo-ascuk'è* = il scui pă 9₁₆, 237₁₆; 2° *pină s-ascuk'* = (până să scuiți) = numai decât, până ai da în palme 39₂₈, 64₃₇, 138, 152₃₅; 3° *lo-ascuk'è amirălu* = (il scui pă), il făcu de rușine împăratul 313₂₀. Inf. *Ascuk'are*, Part. *ascuk'ăt, -ă* = scui-pat, -ă, 193₃₀.
- Ascuk'ăt** sm. = scui-pat.
- Ascultu** vb. I = ascult, mă supun 19₈, 58₃₄, 237; *cara s-nu ascultă dimîndăcune* = de n'ar împlini porunca 21₁₄; *ascultă g'ine* = ia bine seamă 12₁₃; Inf. *Ascultare*.
- Ascumbusescu** vb. IV = suflec; *s-ascumbusi* = își suflecă mâncile (= se apucă de treabă) 259₁₁. *Ascumbusire*.
- Astumtă** (pre ∞, pe ∞) adv. = pe ascuns, într'ascuns 86₂₂, 117₃₁, 171₂₆, 307₁₈, 330₃₅, 358₃₀, 418.
- Astumtalui** adv. = într'ascuns 243₃₁.
- Astumtışalui** adv. = în secret, într'ascuns 126₃₃, 139₂₀, 238₈, 273₁₂, 404.
- Astumtôs** adj. = ascuns, retras, pitulat 22₁, 396.
- **Astumtu** adj. = ascuns 44, 50₁₆; *șideă astumtu* = ședeă ascuns 41₃₀; *șideă astumtă* = ședeă ascunsă 17₂₈, 23₂₁, 22.
- Ascundearo** sf. = ascundere 110₁.
- Ascundu** vb. III = ascund; Perf. *ascumșu, ascumsiși și ascumsși, ascumse*; Inf. *ascundire și ascundearo* 17₂₄, 22₁₁, 46₂₃, 74₂₁, 131₁₉, 172-173; *li ascumsi tu patru sulî di guvi* = (le ascumse în patru sute de găuri) le ascumse în gaură de pă-mânt 55₇.
- asceptu**. Vezi: *asleptu*.
- Ascergu**. Vezi: *astergu*.
- Ascară** adv. = aseară (pretutindeni.)
- Asime** sf. = argint 38₃₁, 68.
- Asimcò** pl. *asimcale și asimcâfi (asimcâđi)* = argintărie 91₂₈, 347₁₀.
- Ask'ere** sf. = oaste, armată regulată 23, 57, 250, 351.
- Ask'erli** sm. = soldat 23₂₁.
- Aslân** sm. = 1° leu 38, 59, 60, 61, 144; 2° nume propriu 249₂₆; 3° piastru (leu vechiu) prețuind 20 de bani 233, 234₁.
- Aspăr** vb. I = speriu; *me-aspăreăi* = mă speriai 6₂₁, 42₂₇; *se-aspăre* = se sperie 4₈, 61₂₁, 35₇; *se-aspăreă* = se speria 9₃₆; *nu-l se-aspăreă ocl'ul* = nu se speria, nu se teme de loc 87₈, 66₃; *nu te-aspăreă dip* = nu te teme, nu te speria de loc 10₂₀, 12; *o-aveă (a)spăreată huzme-tea* = o sfeclise rău; se speria se rău de tot 9; *aspăreat* = speriat 154₇, 392, 17₃.
- Aspăđire și [aspăđeăre]** sf. = spargere, stricare 463.
- Aspargu** vb. III = 1° stric, sparg: *ntribarea no-aspărđe* = întrebarea nu strică 11₁₇; *s-aspărgă Grămu-stea* = să strice, să dărâme Gramostea 14₂₄, 28₇; *si nu fi-aspargu k'efea* = să nu-ți stric placul, cheful 97₃₁, 52₁₁, 56₁₂; *ună lo-asparsi* = unai-a stricat 136₃₅; 2° *Cum*

- s-l'-o-aspargă a Uvreului* = Cum să-i strice (placul) Evreului 235₇; 3° *dimîndă s-lo-aspargă* = ordonă să-l strice (=să-l omoare, să-l prăpădească) 10₈; *aspăr-siră lume* = prăpădiră lume 337₂; 4° schimb, cheltuesc; *l'-aspărdeă curundu praql'i* = îi cheltuiă curând banii 39₂₂, 154₁; *asparde-nă nă liră* = schimbă-mi o liră.
- Aspartă-gură** sf. = gură stricată 205₄.
- Asparvu** sm. = sperietură; *Feala, de-asparvu, di frică, l'i si bătù inima* = Fetei, de sperietură, de frică, i se bătù (îi tresări) inima 42₂₁.
- Aspăreare** sf. = speriere, sperietură 17₁₈.
- Aspărgăcune** sf. = spargere, stricare 283₉.
- Aspël** vb. I = 1° spăl; *ca să-și speală mîile* = ca să-și spele mîinile 168₂₂, etc.; 2° *s-le aspeală di frică* = să o șteargă, să o tulsească la fugă de frică 42₂₁, 95₁₁, 215₂₇, 216₂₈, 231₃₁, 259₂₂, 427₈; *aspeală-li* = șterge-o [în text greșit: *l'i*.] Inf. *aspilare*. Part. *aspilat*, ∞ *ă* = spălat.
- Aspinđur** vb. I = atârna, spânzur; *se-aspinđură* = se atârna 73₁₇; *aspinđurat pri cruțe* = răstignit pe cruce 453₁₂. Vezi: *spinđur*.
- Asprimtu** adj. = aprins (de oboseală) 440₂₂.
- Aspru** sm. = 1° ban, para vechie 65₂₂, 60, 442; 2° solz de pește; *aspril' a pèsculu* = solzii peștelui 164₁₂.
- Aspân /aspunire și aspu-neare /** vb. III = spui, arăt, povestesc, mărturisesc; *l'-aspuse calea* = îi arătă drumul 27₁₁; *nu vru s-l-aspună* = nu vroî să-i spuie 7, 27₈, 8₂₄, 10₉, 9₃, 54₄; *si-și aspună picătile* = să-și mărturisească păcatele 191₄, 14₁; *părămiş v-aspuş* = basm vă povestii 55₃₆, 38₃, 32₁₉, 13₂₇; *se-aspunea-rim* = de aş spune 100₁₃; *si aspuneurii* = de ai spune 12; *ni tr aspuneare nu este* = nici de spus nu este 365₂₇.
- Astăl'ũ** vb. I = taiu drumul cuivă, întâmpin, întâlnesc; *l'-astăl'e calea un pondu de-arâp* = îi taie drumul, îi iese în drum un pustiu de harap 1₁₆, 81₁₄, 37₉, 47₇; *lo-astăl'è* = îl întâmpină 107₁₅; întâlni 38₈, 27₂, 30₁₅, 49, 66₆; *se-astăl'è c-un auș* = se întâmpină (în drum) cu un bătrân 208, 165₂₂; *s-lo-astăl'are* = de l-ai întâmpină 258₂₆; 2° *se-astăl'è* = se supără; 3° *aestă eră mul'ari s-nu o-astăl' în cali* = (aceasta eră muier, ce să n'o întâmpini în drum) adică: gălcivitoare, îndărâtnică, rea, greu de înțeles 300₄. Inf. *astăl'are*; *astăl'at* = supărat, căruia îi sare țandăra la cel mai mic motiv.
- Astară** adv. = de seară 21₁₂, 227₂₄, 269₁₆, 304, 440 etc.
- Astăl'itură** sf. = întâmpinare, fig.: om supărăcios.
- Astăzi** adv. = astăzi 16, etc.
- Astămățesen** vb. IV = opresc, mă opresc 187₁₉, 252₂₃.
- Astândi** adv. = azi, astăzi 49₃₁, 323₇, 353. *Astîndi* 147₃₇.

Astă-noapte adv.=în noaptea trecută 228₁₅.

Astărk'escu vb. IV=stărpesc, sec; *că-l astărk'i* = că-l secă 15₃₀. Vezi: *astrăk'escu*.

Astă-seară adv.=în astă seară 80₁₀, 348.

Astès adj.=stins, part. dela *astingu*.

Astimtu = neprețuit 314₁₄.
Vezi: *astingu*.

Astingu vb. III [Perf. *astimșu* și *astès*, *astimsiși* (*astimsèși* și *asteasiși*), *astimse* și *astease* etc. Part. *astimtu*, ∼ *ă* și *astès*, ∼ *ă*] = sting, prăpădesc, potolesc; 1° *se-astimse foclu*=se stinse focul 263; *nu-l se-astindeà foclu*=nu i se stingeà focul (=supărarea) 200₉, 120₃; 2° *l'-asteasi...* *dușmañ'l'i*=ii stinse... pe dușmani 156₁₇; *s-mi astingă*=să mă stingă (să mă prăpădească) 49₂₈, 138₂₈; *va l'-astingă oastea*=o să-i prăpădească oastea 94₁; *că-l se-astinde casa*=căci i se stinge (=i se nimicește) casa 205, 68₁₇; 3° *să-ș astingă seatea*=să-și stingă (=să-și potolească) setea 15₁₇, 35₁₄, 243₁₈, 342₁₃; 4° *nu-l se-astindeà* = nu mai puteà de supărare, de foc, de necaz mare 216₂₆; 5° *nu-l se-astindeà dorlu* nu i se stingeà dorul 179; *astimtu di Dumniđă*=cel stins, cel prăpădit de Dumnezeu! (=cel prăpădi-l-ar Dumnezeu!) 460₁₄.

Astindî. Vezi: *astândî*.

Astinga adv. = a stânga, la stânga, stânga 424₁₁.

Astingu adj. = stâng. fem. *astângă*.

Astrăg vb. III=asvârl, arunc. mă reped; *s-astrađe to-ri'ũ* = se asvârle în râu 202₁₄, 203₇, 138₃; *te-astrađeà cu k'ètrile* = cari trăgeau cu pietrele 62₁₄; *astrađe vearga*=asvârle varga 339₂₂; *me-atrapsi nofoară*=mă asvârli afară 95₂₇, 345₂₀, 81₁₀; *se-astrap-siră pri cor* = se ridicară repede în picioare, se alarmară 42₂₅; *se-astrađe di nă cale*=se repede dintr'odată 88₁₄, 30₂₇; și *astrađi cămeașa*=își leapădă cămeșa 85₃; *om astraptu*=om nebunatic, trăsniț.

Astrăk'escu vb. IV=stărpesc; 1° *oile astrăk'iră* = oile stărpiră, nu fată; 2° *le-astărk'i tute àpile*=le secară toate apele 171₂₁; *vaiastrăk'ască àpile*=vor secă apele 343₁₅, 422, 423; *oae astrăk'ită*=oae care a fâtat miel mort; (*ari'ũ*) *astrăk'it* (rîu) secat 295₁₆.

Astup vb. I = astup 86₂₉, 158₉, 165, 213, 451; *și-l astupă mași cu zăhare*=și-l îndopă numai cu zahăr 459₁₁.

Asud vb.=asud, innădușesc 166, 228₁₅; *asudăt* 5₂₀; *cu mustașa asudată*=cu mustățile mijite 361₉. Inf. *Asudare*, *azdare* = asudare, innădușire 486, 487.

Asudoare sf.=sудоare, nădușeală 5, 27₁, 219; *fără* ∼ = fără muncă 118₃₁; *amintăfi* ... *cu asudòri* = câștigați ... din greu 188₃₀; *asudòri arăfi il' cură pri frimti*=

- sudori reci** îi curgeau pe frunte 334.
- Asun vb.** I=sun 4₁₅, 122, 133₆, 440; fig. *lo-asunară* = îl bătură.
- Asunare sf.** = sunare.
- Asurdăscu vb.** IV=asurzesc; *cît nu asurđi' di aurlarea lor* = cât p'aci să asurzească de urletul lor 249₁₁.
- Așă adv.** = așă 475—484. Vezi: *ași, acși*.
- Ași, așe adv.** = așă; *ași s-ți-ai Luna* = așă să-ți trăească (=să ai parte de Luna 75₁₄, etc.; *așe* 195, 196, 277, etc. Vezi: *acși*.
- Așițe adv.** = așă 16₈, 23₃, 196 etc. Vezi: *acși, ucșițe, ași*.
- Așteptu, așteptu vb.** I=1° aștept; *d-îu nu te-aștepți* = de unde nu te aștepti 12₃₉; *me-așteaptă* = sunt așteptat 31_{17, 19}, 7₁; *s-aștiptă* = își așteptă, tot așteptă 6₃, 21₁₄, 47, 51₅, 86; *aștiptă* = așteptă 7₂₉, 24₁₀; 2° *te-aștiptăm* = (te așteptarăm) = te primirăm 134₁₄; *ișiră s-lo-așteaptă* = ieșiră să-l primească 66₁₀, 9₅, 161₃₃; *ascăptă* 388₂₉, 72₃₈, 73₄₄, 263₁₈ etc.; 3° *aștiptă... cu gura căscată* = așteptă... cu gura căscată (=cu mare nerăbdare) 101₂₆; *s-aștiptă nis...* = să fi așteptat el 12₃₀.
- Aștergu, ascergu vb.** III=1° șterg; *s-aștearse ocl'il'* = își șterse ochii 3₃, 33₂₁, 5₃₀; *l'ascarse a sudorle* = îi șterse sudorile 219₉; 2° *Mara le-aștearse* = Mara o șterse, fugi 48₃; 3° *pină s-șasterđi ocl'il'* = (până să-ți ștergi ochii) = numai decât, într'o clipă 377₇; 4° *se-aștearse dipri loc* = se șterse, dispărû de pe pământ 68₃₈.
- Așternu, ascernu vb.** I, III=1° aștern, așez, aranjez 30₃₀, 237; *se-aștirneă* = se așeză 132₂₅, 133₃₃; 2° *pri lucru să s-aștearnă, nu-l se-aștirneă curlu* = (la treabă să se așeze, nu i se așeză curul) îi veniă greu să se apuce de treabă 221_{20, 24}; 3° *se-aștirnû pri bană* = se puse pe traiu 31₃. Ind. prez. *așternu, așterni, aștearne, aștirnêm și aștirnâm, aștirnêți și aștirnâți, așternu (și aștearnă)*; Imperf. *aștirneăm și aștirnâm*; Perfect *aștirnûți și aștirnâți*; Infin. *Aștirneare, (aștearnire) și aștirnare*; Part. *aștirnulă, aștirnată*.
- Aștiptare sf.** = așteptare 138₅.
- Aștirdeare (și : așteardire) sf.** = ștergere, șters; *tr-aștirdeari narea* = de șters năsul 148₂.
- Aștirnat adj.** = așezat, de treabă 290₃₀, 234, 346.
- Aștirnut sn.** = așternut 15₁₆, 87₆, 91₃₂; adj. *aștirnută mași cu asime* = așternută (=pavată) numai cu argint 68₁.
- Așanată adj.** = nemuritoare 495.
- Atare pron.** = cutare, anume 156₄, 349₃₁.
- Atumțea, atumțea lui, adv.** = atunci, (pretutindeni).
- Ațea pron.** = aceea. Vezi: *ațel*.
- Ațel pron.** = 1° acel 5₁₂; Gen. Dat. *ațilui (ațiluea)*; pl. *ațel'* = acei 36₃ etc.; Gen. Dat. *aților; ațeu* = acel

- (Samarina) 434₃₁; *ařâl* = acel 419₃₃; G. Dat.: *ařulûi* 418₂₆; *ařela*=acela 3₁₄; *ařelu-ři*=acelaș 389₁₃; forme intensive: *ařeluea*=acela; pl. *ařel'a*; 2' fem. *ařeà* (*aře-àea*) 19₃₀, pl. *ařeale*, *ařealea*, (*ařeale*, (*ařeale*, (*ařeale*, (*ařeale*); Gen. Dat. Sing. *ařil'ei* (*ařil'ee*), pl. *ařil'or*; 3° *ařel din vale* = (acel din vale) dracul, diavolul 1₂₃; 4° *ře li vrefi ř-ařeale ř-ařeale*=ce mai umblați cu de alde astea 199₃₀.
- Ařia** adv.=1° aci 61₂₂, 76₁₀; 2° *ařia-ři pãrea*, *cã lo-a-cãři*, *ařiař-ascãpãrit đe-đite*=aci ři pãrea cã-l apuci, aci ři scãpã printre degete 2₁₇; 3° *ai! fuđi de-ařia*=ai! dute încolo 264₁; 4° *ařia de-ařia*=din ce în ce 205₁₅, 2₁₉, 92₁₆, 119₂₃; 5° acolo (Epir): *stãři ařia* = stãři acolo!
- Ařã** [citește: a-ù-ã] sf.=strugure 3₁₁, 19₁₈, 18, 127, 251, 356 etc.; pl. idem.
- Aumbratã** sf. = umbrã (produsã de un pom, casã, etc. și servind de adãpostit pe timp de cãldurã) 103₆, 117₄, 118₂₀, 335₁₂, 399₃₃.
- Aumbrã** sf. = 1° umbrã 2₁₉, 7₃₃; 2° fantomã 400, 401₂₁; 3° aparențã, vedere: *av ã řicorlu-aleptu aumbrã di h'il'ũ di domnu mare* = aveã Fãțfrumos aparențã de fiu de domn mare (=de fiu de neam împãrãtesc) 10₁₆.
- Aumbròs** adj. = 1° cu umbrã, care produce umbrã: *ar-buri stufòs-aumbròs*=ar-bore stufos și cu umbrã 33₁₄; 2° necurat, stãpãnit de spirite rele 499₁₁.
- Aungu**, ungu vb. III = unș 123; *ř-aumse ř-fařa* = iș unse și fařa 142₂₂, 90₄; *ũ umse* = o unse 175₂₁; *earũ aumtã cu cãtrane* = erã unșã cu catran 31₁₇. Inf. *aũndire* și *a un đe ã re*=ungere.
- Aurãscu** vb. IV = urãsc; *ř-me-aurascã* = sã mã urascã 145₁; *poati cã l'i s-urãști* = poate cã i se urãște 84₁₇₋₁₈; *il' se-aurò* = se plictisã 136₁₉, 19₂₀₄. Inf. *aurire*; part. *auritã*.
- Aurlu** vb. I=1° url, řip tare: *bãgã s-aurlã* = începũ sã řipe 43₂₅, 127₁₀, 155, 159, 489; *L'-aurlã dãscalu* = îi strigã tare, îl chiamã puternic învãțãtorul 2₂₄; 2° *l'-aurlã luk' tu p'nticã* =(ii urlã lupi în pãntece) e grozav de flãmând; îi chiorãie mațele de foame 290₁₅; *nu avđi cum ni a-urlã mãřili* = n'auzi cum îmi chiorãie mațele (de foame) 46₂₁.
- Aurlare** sf. = urlare, řipare, strigare tare.
- Aurnescu** vb. IV=nãpustesc, dau nãvalã; *se-aurni*=se nãpusti 11₃₆; *se-aurni-rã tu udãlu a l'ei* = se nãpustirã (=dãdurã nãvalã) în odaia ei 42₃₆; 50₆, 63₁₉, 86₂₆, 104₁₃, 152₁₈, 338, 339. Inf. *Aurnire* și *aur-nare*.
- Auș** sm. = bãtrãn 3₁₆, 26, 27, 28, 34, 133 etc, etc.; pl. *auři* = bãtrãni 65₁₃, 137, 166, etc.
- Aușatic** sn.=1° bãtrãnețe 27₁₀,

50_{21, 22}, 133₁₈, 209, 242; 2° sfat bătrânesc: *cum să zburască di nintea aușă-ticluî* = cum să vorbească înaintea sfatului bătrânesc 17_{9, 19}; 3° bătrâtime: *armăs di la aușatic* = rămas din bătrâni 57₂₅, 166₁₈, 489₂.

Aușescu adj. = bătrânesc; lucru *aușescu* = lucru bătrânesc.

Aușescu vb. IV = îmbătrânesc; *carî aușii* = dacă îmbătrânii 24₅, 300₇; *aușă* = îmbătrânire 166₁₂; *aveâ aușilă* = îmbătrânise 303₁₁.

Inf. *aușire, aușare*.

Avarliga adv. prep. = împrejur; de — ∞ = de jur împrejur 195₁₃.

Avârliga adv. prep. = în jur, de jur împrejur 482₁₂.

Vezi: *anvârliga*.

Avde-Tute sm. = Aude-Tot, personaj în basme 461, 462, 492—495.

Avdela [și Avdelă], = nume de comună în Pind. Vezi: *Avelă*.

Avdu vb. IV = 1° aud 35, 42₂₆, 88₁, 107, 108; *no-ardu* = nu aud (ei) 4₃₇; *avđi'm*, = auzim 21₂₄; *avđi* = auzi 54; *avđi'i* = auzii 4, *avđi'și* = auziși 5₁₆; *l'avđiră boafea* = îi auziră vocea 2₉; *avđi-me* = auzi-mă 56₁₉; 2° *să-l s-avdă numa* = să i se auză numele (= să-i meargă fama) 148₂₀; 3° *Avdi k'atra, s-avdă s-piscartu* = (Aude piatra, să auză și pescarul), adică: pescarul făceă pe n'aude 85₁₁; 4° *necă s-avdă nu vrea de-altu* = nici să-i pome-

nești nu vroiă de altu 12_{26, 27}; 5° *Ţi avđi't s-Ţi vi-đut?* = Ce auzirăți și ce văzurăți (Formula începătoare la basme) 285₂₁, 366, 372, 409; *avđinda* și *avđi'ndalui* = auzind 7₆, 10₁₇, 290₁₂.

Avđire sf. = auzire 14₂₂.

Avđi't adj. = 1° auzit; 2° renumit [auzit în lume] 10₂₈, 14₂₀; *avđită* = renumită 21₅; *avđi'Ţi* = renumiți 86₉; 93₂₈, 96₂₁, 140₃₁, 299₂₂, 438₂₀, 492₂₈.

Avcare, Avere sf. = avere, bogăție 32₁₂, 93, 108₁₅, 148₈; *avere* 166₂₁ etc.

Avegl'u vb. I = păzesc, veghez; *avigl'am* = păziam; *avigl'ai* = păzii, veghiai, *avigl'inda, avigl'indalui* = păzind 9₁₆, 20₆, 36, 54₂₂, 59₁₉, 61₂₅, 69₁₂, 119, 126, 127, 158 etc. etc. Inf. *avigl'are* = păzire, pază.

Avelă [*Avdelă, Avdelă* și *Ardelă*] = este numele mai obicinuit al comunei românești din Pind, așezată între comunele române Băiasa, Samarina, Zmîne și Perivole. La numeroasele numiri i s'a mai adăugat de cărturarii români și numele de *Abela*.

Avgl'ille sf. = vioară; pl. lăutari: *cu avgl'ilii* = cu lăutari 294₁, 461₂.

Avigl'itör sm. = păzitor 78₂₇, 127, 241, 291, 309 și: *avlig'itör* 176₂₉.

Avin vb. I = vânez 59₆, 104₁₁, 135₆; *avin'ndalui* = vânănd 76₁₁; 2° gonesc, prigonesc; urmăresc; *lo-avină* = îl prigoniă 68₁₂; *Ţi*

- zore ti avinã* = Ce zor, ce nevoie mare te prigonește (= te zorește) 17₂₇; *avinarã agoña* = grãbirã repede 147₁₀; *s-avinã cama multu* = sã gonească mai mult 79_{28, 30}; *me-avinarã* = mã urmãrirã 123₃₃, 793₃₀. Inf. *Avinare* = vãnare, gonire, prigonire, etc.
- Avinare** sf. = vãnare, vãnãtoare 76₈; *ursa earã (trã) avinari* = ursa erã la vãnat (dupã vãnat) 47_{21, 39}; *viñi di l-avinari* = veni de la vãnãtoare 133₁, 104₁₂, 140₃₁, 259.
- Avinãt** sn. = vãnat 462₁.
- Avinãtie** sn. = vãnat 104₁₁, 179₃₃, 476, 489₁.
- Avinãtòr** sm. = vãnãtòr 135—139, 185, 487—497.
- Avlakũ** sn. = albie, zghiab, canal, prin care se abate apa spre a fi îndrumatã unde este trebuințã 348₂₄.
- Avlie** sf. = curte 1₀, 35, 54, 95, 122, 151 etc.
- Avlig'itòr** sm. = pãzitor. Vezi: *avig'itòr*.
- Avrare** sf. = rãcorire.
- Avrã** sf. = 1° rãcoare, rãcorealã 12; 2° vânt rãcoritor, zefir 316₂₀.
- Avrãd** vb. I = rãcoresc; *a-pirũñi s-avreadã* = începũ sã se rãcorească (vremea) 117₈; *o-avrã* = o rãcori 441₁₀; *sã se-avreadã* = sã se rãcorească 468₂₈, 335₃₃; *fig lo-avrã* = îl plesni.
- Avursescu** vb. IV = obosesc, mã obosesc; *avursit* = ostentit, obosit 342₁₁. Inf. *avursire*.
- Avũ** adj. = avut, bogat 14₁₈, 18, 55₁₈; *avũl aruptu* = rupt de bogat 59₈; .. *avũl, di nu știũ niși cãtã avere am* = ... bogat, de nu știu nici cãtã avere am 59₃₀; *avũt, cã no-aveã iũ s-l'i bagã parafl'i* = ... bogat, de nu aveã unde sã ție banii 90₂₁; 161, 350—354.
- Avuțame** sf. = 1° avuție, bogãție 88₂₄, 96₁₇, 124 etc; 2° bogãtașii; bogãțimea.
- Avuțil'e** sf. = avuție, bogãție 437₁₂.
- Avia** adv = abiã; *cu-de-avia* = abiã 22₁₈, 70₁₁, 207₁₇, 224₃; *cu de-agiã* 383₁₁.
- Avla** sf. = arșița; *pãreã, cã te-afli to-avia cãloãril'ei di vearã* = pãreã, cã te afli în arșița varei 302₂₈, 117₄.
- Aviãmare** sf. = culesul viilor 367₁₀.
- Aviãmu** vb. I = culeg viile.
- Aviãmãcune** sf. = culesul viilor; luna Septemvrie, numitã și: *Aviãmãcunte*.
- Aviãne** sf. = viie 18, 19, 356₃₁, 367.
- Aviãscu** vb. IV = sfințesc, devin sfânt; *aviãsi* = deveni sãnt 58₁₄; *Aviãsire* = sfințire; devenire sfânt.
- Aviãsit** adj. = sfințit, devenit sfânt 56, 58.
- Aviãtare** sf. = comoarã; visticierie 38, 53, 55, 276, 304, 305.
- Aviãtã** sf. = vițã 3₁₀.
- Avũ** adv. = de grabã, repede 427₁₀, 443₂₁; *deadi a-laga avũ la fintinã* = dãdũ fuga repede (= de grabã) la fãntãnã 35₃₁; = abiã 84₁₁, 146₃, 266.
- Avũ** sm. = sfânt; *ș-u fãfeca*

- avû* = (sfânt o făcă) o rugă ca pe un sfânt 72₃₁; *alanți avî* = ceilalți stinți 20₂₂; *a avlor alântôr* = celorlalți sfinți 20₂₀, 223₁₄; *avul-Nicola* = Sfântul Nicolae 20; *Avu-Hil* = Sfântul Ahile (bălciul ce se ține în 15 Maiu la Grebena), 94₂₂.
- Avusescu* vb. IV = grăbesc; *me* — ∞ = mă grăbesc; *Avusire* = grăbire.
- Avuscală* sf. = grabă 427₆.
- Axeane* sf. pl. = străinătate 241.
- Axiuit* adj. = străin; înstrăinat, 241₃₈.
- Az, ază, azi* adv. = azi, astăzi 20₁₆, 25₃₆, 51₆, 86₁₅, 313₂₈.
- Azboair* vb. I = sbor; *azboair* = sbor 120₂₈; *azboairă* = sboară 24₂₈, 48₂₂, 216₇; *le-azboairă nafoară toavlie* = le sboară (= le svântă, le asvârle) afară în curte 95₁₂; *azbuidă* = sbură 47₁₇, 179₂₂; *azbuidă* = sburată 34₂₆, 100₂₀.
Vezi: *azbôr*.
- Azbôr* vb. I = sbor; *azboară* = sboară 143₂₂; *pr-îu azburât* = pe unde sburârăți 474₁₄, etc., etc. Vezi: *azboair*.
- Azbuidare și azburare* sf. = sburare 223 etc.
- Azbuidător și azburător* adj. = sburător, care sboară 10₂₇, 216, 217, 218; *puil'û azbuidător* = pasere (= sburătoare) măiastră 35₂, 37₁₉; *cal azburător* = cal (= sburător) năzdrăvan 87₂₄, 153₂, 394 etc.
- Azdare* sf. = asudare [Etim. *as(u)dare*] 486. Vezi: *asudare*.
- Azgunescu* vb. IV = izgonesc, alung 327₂; *Azgunire* = izgonire.
- Azvarna, azvarnalui* adv. = târiș, pe târiș, pe târșite 53₁₅, 98₁₉, 168₃, 226₁₆.
- Azvarnuescu*. Vezi: *Azvirnuescu*.
- Azvarnâr* adj. = târitor, tăvălitor, care se tăvălește prin noroiu, praf; (se zice despre copii mai mult).
- Azvesti* sf. = var 109₇.
- Azvîmtur* vb. I = svânt; *se-azvîmtură* = se avântă, se năpusti (în sbor) 109₄; *ca ploaea azvîmturată* = ca ploae svântată 462.
- Azvîmturare* sf. = svântare.
- Azvingu* vb. III = mă lupt corp la corp (de copii); înving (prin luptă); *cu tul că lo-avea azvîmtă* = cu toate că-l învinsese 199₇; *lo-azvîmse pi dușmân* = îl învinse pe inamic 290₇, 323, 447₆.
- Azvirnuescu* vb. IV = târâsc pe jos; *lo-azvirnuea prim padi* = îl târi pe jos 33₁₅.
Inf. *Azvirnuire și azvirnuere* = târire; tăvălire pe jos în noroiu sau praf.

B

Ba! adv. = 1° ba! *ha că s-fațe, ba că nu s-fațe* = ba că se face, ba că nu se fa-

ce 83₂₁, 105₂₀; *ba că spunî, ba că nu spun* = ba că spui, ba că nu spui 39₁₂,

134₁₀, 170₇, 201, 202; 2° vai! *ba! ǧise nişā* = ba! (vai!) zise dânsa 7₇; *Ba! ġumâr mare, ǧise vâsil'elu* = Ba! măgar mare, zise regele 30₂₀; 3° sau, fie. ba: *ba om, ba pravdă, ba zlapa* = fie om, fie vită, fie fiară 367₂₇; 4° ba! = nici-decum! 187.

Babă sf. = 1° moaşe; 2° mamă mare.

Bac! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 4, 5, 6.

Baca-ca! = sunetul produs de orăcăitul broaştelor 345₃₅.

Bacola n. propriu = N a e, Nicolae 428. 429.

Baġarâ sf. = plăcintă din mălaiu şi brânză făcută şi coaptă în *bonġă*.

Bag vb. I = bag: 1° *bag measă* bag masa, puiu masa; *il' bāġă sâ s-ġurâ* = îi bāġă să se jure 13₃₆; *cîndu bāġarâ s-facâ numta* = când bāġarâ să facă nunta 34₄₄; *nu ş-aveâ bāġatâ nişi nâ sîrmâ în ġurâ* = nu-şi bāġase nici o fărimitură în ġurâ (= nu mâncase deloc) 22₁₀; = *ma s-u bāġăi* = dacă ai fi bāġat-o 66₃₇; 2° încep: *bāġă s-aridâ* = începû să răzâ 10₄; *bāġă sâ strigâ* = începû să strige 25₁₄; *bāġă niġdî* = începû iară 31₂₅, 45; 3° îmi propun: *ş-u bāġă* = îşi propuse 40₇; *ş-u bāġă s-lo-aveag!e* = îşi propuse să l-păzească 36₁₁, 33₂₈, 49₂₉, 72₂₈, 86₁₉, 155₈; *şi z-bagâ* = şi propun (= hotărâsc), fac legământ 89₂₇; 4° *s-vâ bag a treilor cîte nâ an-*

ġucitoare = să vă propuiu la toţi trei câte o ġhici-citoare 40₃₃; 5° *Mittu bāġă nâ furtie di bāliġi* = Mitul încărcă (spre vânzare) o povară de balegi 79₆, 13; 6° *bāġă boaġea* = ţipă, începû să ţipe 42₃₁, 307; 7° *bāġă banâ* = mâniă 332₃₈; 8° *muma-l bāġă di cale* = mama îl înduplecă, îl convinse 6₂, 33₂₉, 9° *şî-bāġă mintea cu sk'in-lu* = îşi bāġă mintea cu spinul 53₁₇. 10° *Bagâ-ġi min-tea* = Bagă de seamă 46₃₄; 11° *bagâ-ġi-u tine cu min-tea* = închipuieşte-ţi tu 91₂₀, 89₄; 12° *vrea s-bagâ minâ* = (eră să bage mânâ) eră să-i prinză 4₁₀; *z bagâ virâ tu minâ* = să apuce, să prinză pe cinevâ 94₂₁, 305₇, 108₁₆; 13° *nu putû si-l bāġă minâ* = nu putû să-l doboare 120₃₀; 14° *bag minâ* = ating 42₆₇; 15° *bag oara* = observ 369₃₄; *câ nu-l bagâ oarâ* = că nu-i atent, că nu bāġă de seamă 203₂, 33₃₀; 16° *bag nâinle* = urmăresc, alung, gonesc 2₈, 27₂₁, 89₃₆, 298; *El cara bagâ luplu di nâ-pdî* = Când începe el să-l gonească pe lup 20₂; 17° *il' bāġă tu ocl'u* = îl bāġă la ochiu 117₂₆; *ş-aveâ bāġatî ocl'ul* = îşi propuse 308₁₀.

Bagû şi **baġû** = baci.

Bah = cuvânt fără sens 177₆.

Balr sn. = colan, salbă; *bāire di flurî* = salbe de galbeni 287₂₁.

Balâ, pl. bale (mai uzitat) sf. = bală, bale 16₁₀; *s-ġă curâ*

- bâlile*=(să-ți curgă balele)
să-i duci jindul 455₁₀, 223₉;
bale-ți lăsă gura=(bale-ți
lăsă gura) îi duceai jindul
35₂₂, 372₁₉.
- Balcone** sf.=balcon 364₁₇, 366.
- Balg** vb. I=baleg; *z-băligă
nă mulă*=se băligă un ca-
târ 118₁; *vaî băligă* = va
băligă, se va băligă 456₂₂.
Inf. *băligare*.
- Băligă** sf.=balegă; pl. *băliqđ*
79, 118₂, 168, 169, 232, 291.
- Baltă** sf.=baltă, lac 4₂₈, 142,
171, 222, 223, 347.
- Balțu** sn. = balț (un fel de
peschir cu care se înfă-
șoară bătrânele la cap)
305₁₂.
- Bal'ū** adj.=breaz, vită neagră
sau roșie, și cu o pată albă
în frunte.
- Bal'uea**, nume propriu de
câne 1₁₀, 25₁₂, 39, 107.
- Bam ! bum !** = sgomotul prod-
us de pccnitura unei puști
88₂₂.
- Bană** sf. = viață 19₃, 49, 51,
64₂ etc; *bana - i dulce* =
viața-i dulce 57₅; *Acși s-ți-
uî bana* = Așa să trăești
46₁₉; *Aoă-i tră bană*=Aci-i
de traiu 179₂₉; *nu vrea-nă
mic bana* = nu m'aș fi a-
mărit 200₂₄; *se-aștirnū pri
bană* = se puse pe traiu
31₂₄; *nu-l dădeă bană a
feăt'il'eî*=nu-i da pace fetei
35₁₁; *nu-nă da bană*=nu-mi
da pace 35₁₃, 47₃, 68₂₄, 186,
258₂₁, 301, 302, 457₁₂.
- Bară** sf. = mocirlă, mlaștină
345₂₄, 468₂₉.
- Barbă** sf.=barbă 222₂₂; *L'a-
rîdeă barba di g'ineafă*=
îi râdeă barba de fericire
114₁₈.
- Barbă-Cot și Palmă-Om**=per-
sonagiul Statu-Palmă-Bar-
bă-Cot 268-272, 286, 287.
- Barbèr** sm.=bărbier 502, 504.
- Barbèri**, nume de localitate la
Avela 152, 360₂₆, 383₁.
- Barim** adv.=barem, cel pu-
țin, încaltea 72₂₉, 254₂₅, 487.
- Bască** sf. = lâna toată de pe
o oaie 128₂₃.
- Baste** sf. = prinsoare; *s-nă-
acățăm baste* = să facem
prinsoare 419₁₂, 27.
- Baş** vb. I = 1° sărut 5, 17₁₃,
66₁₃, 88₁₅; *u bășară tu
frînte* = o sărutară pe
frunte 74₂₃, 181₂₁; 2° *vrū s-u
bașe*=vroi s-o necinstească
(=s'o sărute) 190₁₂; *S-cl'a-
mă, că taha u bășe* = A-
dică, că doar o necinsti
347₂₃.
- Başac** sm.=vânzător de fructe
cu schimbul (pe lână de o-
biceiu) în satele române. Ei
sunt săraci și vin din sātu-
lețele grecești 45₁₉, 152, 157.
- Bat** vb. III=1° bat; *u băteă
mărata di feată*=o băteă
pe sârmană de fată 21₃;
u bătū = o bătū 54₂₁; *lo-
aveă bătută* = îl bătuseră
(ei) 57₂₃; 2° *l'-viî si z-bată
amirātu*=îi veni (=trebui)
să meargă la răsboiu îm-
păratul 210₂₁; 3° *că bătūși
calea pînă la mine*=fiind-
că bătūși drumul (=ți-ai
dat osteneala să vii) până
la mine 441₁₅; 4° *bătū loclu
tut* = umblă tot pământ-
tul 299₂₁; 5° *l'i si bătū
înima* = îi tresări inima
42₂₂; 6° *Ne-că bătū a viū*
= Nici nu dădū semn de
viață 120₁₄; 7° *bati-le dit
loc*=mișcă-te din loc (cre-

dință, ca să nu ți se întâmpie vreun rău; când rostești ceva nepotrivit) 171₁₈; 8° *nu z-bătū* = nu se mișcă 128₁₈; *nu-l si băteà di nîngă vatra tală-sui* = nu se mișcă de lângă vatra părintească 42₁₄, 15₇, 91₅, 501₂₈; 9° *aduk'i, iu bate Pillu* = pricepū, unde bate (=face aluzie) Pitul 80₁₁, 408₂₈; 10° *Niși cã-l' si bătū ocl'ul* = nu se sinchisî (=nu se sperie cătuși de puțin) 210₃₈; 11° Cânt: a) *lă băteà tută qua (puil'lu)* = le cântă toată ziua (=într'una) pasărea 38₁; *acăță z-batā ca di pri lumea nantā* = începū să cânte (pasărea) ca de pe celălalt tărâm 37₂₀, 50₂₈, 28; b) *s-batā cu ea (cu flueara)* = să cânte din ea (din fluer) 17₁₃, 25₇, 44₁₁, 23₂₇, 232₁₈. Inf. *bătire* și *băteare* = batere, cântare, etc.

Bătire sf. = bătae, batere 21₈₁.

Bață sf. = palmă 86₁, 338₂₅; pl. *băți* = palme 348₁₉, 470.

Băcîre și **băcîră** sf. = aramă 111, 477, 478; *bîcăre* 38₂₈.

Băhăise sf. = bacciș, recompensă 176, 491₁₁.

Bănêđ. Vezi: *bînêđ*.

Băr = cuvânt fără înțeles 177₀.

Bărbăt sm. = bărbat 21, 53, 54 etc., *bărbatu-su* = bărbatul său 307 și *bărba-su* 72₃₄, 390₁₅; *il lo cară ti bărbăt* = îl luă iarăși de bărbat 75₃₂.

Bărbătesen adj. = bărbătesc, de bărbat; *scutură bărbătească* = bătaie de cap bărbătească 201₂₄, 444₁₂.

Bărdeccă sf. = o vergea la

răsboiu, care se anină la partea urzelei când este pe isprăvite; *l'-deade bārdecca* = îl gonî, îl alungă 365₂₀.

Bărnū sn. = Brău 38, 39. Vezi *brîn*.

Bărtăt sn. = braț, lungimea dintre cele două brațe, întinse fiind; cât încapē între brațe 272₂₉, 480₁₃.

Bărtire sf. = bolovan tare, piatră tare 100₂₅, 171₁₃, 284.

Băsearcă [*băseărică, biseărică, bisearcă, biserică*] sf. = biserică 34₅, 51, 56, 57, 89₂₉, 165, 188, 190, 191, 416, 436.

Bășare sf. = sărutare 41₂₂, 47₂₄, 181₂₅, 223₁₇; *se-alăsă feala di fu băsatā* = s'a lăsat fata a fi sărutată 41₂₂.

Bătane sf. = piua 301.

Băteare sf. = batere, bătaie 17₁₉; cântare (din instrument); cântatul paserilor 44₁₅₋₂₈.

Beare sf. = 1° băutură 92₂₉, 321₁; *apă tră beare* = apă de băut 134₁₂; 2° Serbare; ospăt, banchet; *vru s- facă nă beari mari* = vroi să facă un ospăt mare, vroi să serbeze 156₂₂₋₃₀, 194₂₂₋₃₁, 199₉, 390.

Beaū vb. II = 1° beau; *s-bea apă* = să bea apă 15₂₇, 8₁₅; *apa ți aveă biutā* = apa ce băuse 16; *biūi* = băui 45₃₉, 8₁₈, 264; *s-nu ubiure tine* = de n'ai bea-o tu 262₂₉; 2° *ș-bea čubuk'a cu arihate* (iși bea, fumă ciubucul în liniște) își căută de liniște 40₂₂; 3° *s'îndile tut și-l biū di frică* = (iși bău tot sângele de frică) îngheță de

- frică 185₁₇; 4° *s-lu bea de viă* = să-l prăpădească și alta nu (lit. să-l bea de viu) 63₁₉, 88₈, 360₂₇, 250₃.
- Belica** n. propriu de împărat 438.
- Bes** vb. IV = băș 489₁₆.
- Betă** sf. = chelie, cap chel 131₂₈.
- Bilblăco** sf. = năut fiert sau prăjit 62_{1,5}.
- Bileauă** sf. = belea 303.
- Bilescu** vb. IV = jupoiu; înălbesc pânza; *si-l bilești* = să-l jupoi 111₂₇, 298₂₁, 343₂₉, 490₄₁.
- Bilgek'e** sf. = brățară 445.
- Bilgucă** sf. = brățară 482, 483.
- Bil'e**, pl. *bil'ăfi* = belea 8₂₇, 33₃₅, 251₃₃; *mi deadiși di bil'e* = m'ai pus în belea 26₂₉.
- Birbēc** sm. = berbece 88₃₃, 208, 210, 341; *lo-arucul'i ca birbeclu* = il rostogoli ca pe un berbece 263₇.
- Birbēr** sm. = bărbier 77₂₇.
Vezi: *barbēr*.
- Birbicușa** nume propriu 428, 439, etc.
- Birbicuș** sm. = berbecel 127₂₉, *birbicușe* = grasă ca un berbece 298₃₉.
- Biscărică**. Vezi: *băsearcă*.
- Bișină** sf. = bășină 28₁₇.
- Bișică** sf. = bășică; *∞ di pecu* = bășica peștelui 164₂₅.
- Blătescu** vb. IV = sfârșesc, termin 23₈, 39, 72₃₆.
- Blătescu** (din *bi(t)isescu*) vb. IV = sfârșesc 183₃₅, 190; *biți* = isprăvii 103₂₄; *biți* = isprăvi 7₂₉, 6₂₁, 83, 339₃.
- Blătită** sf. = sfârșită 126₁₇; nume propriu, cum am zice: Isprăvilă 105₁₀.
- Blatură** sf. = băatură 455₁₉.
- Bizbil'e** sf. = bolovan, pietrou 171₃, 275₂₅, 339, 464₁₈).
- Bizlrsescu** vb. IV = mă plictisesc, sufer de urit 116₁₆.
- Bicăre**. Vezi: *băcăre*.
- Bicăl** (și *băcălă*) sm. = băcan 84.
- Binêq** vb. I = trăesc, viețuesc; *bănă* = trăiă 14₁₇; *pînă voi bineaqă* = până va trăi 13₆, 24₆, 32₄, 38, 45₃₃, 47, etc.
- Blastim** vb. I = blestem; *blăstimă* = blestemă 5₁₁, 18₂₉, 168₃, 4, 406₃₂.
- Blăstēm** sn. = blestem; pl. *blăsteame*, 302₁₅, 486₃₂.
- Blăstīmare** sf. = blestemare.
- Boațe** sf. = 1° voce 14₂₆, 24₂₆, 35₁₇; pl. *boți* = voci, glasuri, etc.; 2° *cu boați* = cu voce tare; puternic 114₁, 294₂₆; 3° *fără să scoată niși ună boațe* = fără să scoată nici un țipăt 16₃₆, 286₂₁; 3° *cu nă boațe* = într'un glas 51₃, 177₁₃; 5° *băgă boața* = încep să țipe 42₃₈, 196₃₁; 6° *cu gūmităt di boațe* = (cu jumatate de voce) cu sfială, fără curaj 206₁₆; 7° *cu ună boațe fri-coasă* = cu o voce înspăimântătoare 15₃.
- Bobo!** interj. = vai, aoleo! 54₃₀, 122₂₅, 153₂₄, 463₁₁.
- Boe** sf. = statură, talie; *nă boe di om* = o statură de om 67₂₇, 117₁₉, 222₂₇, 337; *tra s-ñi misūr boea cu nis* = să-mi măsor talia (=puterile) cu dânsul 375₂₄.
- Boe** sf. = culoare 276, 277.
Vezi: *bucăuă*.
- Boiu** adj. = biet, nenorocit; *arcă s-acafă viră boiu pecu* = aruncă să prinză vreun biet de pește 84₄; *boiu-*

- muna* = nefericita de mamă 128₃₃.
- Bonță** sf. = tipsie de pământ, în care se face plăcintă de mălaiu, numită *bağară*, și se coace pâinea de mălaiu, numită *bubotă* 278₃₃, 411₂₁.
- Boi** sm. = boi 37₃₄, 44₁₅, etc.
- to-a boilor* = (în a boilor) în închisoare 146₂₆, 232₃₄.
- Brac!** cuvânt turcesc: lasă! 6₃₀, 253₃₆, 345₃₄.
- Brangă** sf. = fiare, cătuși, lanțuri; pl. *brânđi* 146₂₅, 461₁₀.
- Braț** sn. = braț; pl. *brață*, și *brați* 8₈, 15₇; *brățile* = brațele 40₁₆, 68₃, 170, 213, etc.
- Bravo!** = bravo 406₃₀.
- Bre!** = mări 25₃₀, 51₃, 60₂₃, 81, 103.
- Brescu** vb. IV [din: *mutrescu* > *mtrescu*, > *mbrescu*] = privesc, cat 79₂₀, 184₂, 376₂₂. Inf. *Brire* și *Breare* (Epir).
- Brin** și [bărnu, birn, bār] sn. = brâu, cingătoare 14, 112₂₈, 127, 147; pl. *brîne* 383, *bîr-nile* 265.
- Broască** sf. = broască țestoasă 319.
- Broatic** sm. = broască, brotăcel 6₁₉, 128₅, 253₃₃.
- Bruescu** vb. IV = privesc. Dezvoltat din: *Brescu*, (Epir).
- Brum!** = buf! 129₂₆.
- Brumă** sf. = brumă 170; nume propriu 172.
- Brustură** sf. = brusture 114₃₄.
- Bubair** sm. = al doilea personaj din jucătorii *ligu-gari*, obiceiul ce se face la carnaval 231₁₂.
- Bubuescu** (mi ∞) vb. IV = mă cutremur; mă vaet (în-grozitor); *acăță să z- bu-buească* = începù să se vaete amarnic 303₁₈; *z-bu-bueaști* = se vaetă dureros, se cutremură 303₂₁.
- Bubulic** sm. = 1° cărăbuș 362—365; 2° *plină di bubulifi* = plină de drăcii 417₁₂; *țe nu ștea drăcurii și bubulifi* = care nu știa drăcii și gărgăuni 453₁₁.
- Bubotă** sf. = pâine de mălaiu 147₃₀, 416₁₀.
- Buburēc** sm. = 1° rinichiu; 2° pl. ciuperci: *ș-ti buburēfi* = și pentru (a culege) ciuperci 21₂₈. Vezi: *bureate*.
- Bucal** sn. = canată de porțelan frumoasă și p'alcu-rea numită: *bujân* 248.
- Bucată** sf. = bucată 87₁₇, 92₂₉, etc.; *bucăți-bucăți* = bucățele, bucățele 213₁₇; și *s-u facă di bucdăți* = și s'o facă bucățele 22₂₃.
- Bucă** sf. = parte din pulpă, pulpă 379.
- Bucă** sf. = vas de lemn în care se aduce apă de la șipote 189₂₉.
- Bucă'iță** sf. = *bucă* mică, ulcior de lemn 244₁, 343₃₀.
- Bucum** sm. = buștean 197₁₁, 228, 365₁₆.
- Budnrăi** sn. = loc în care se strânge apă, numit și *sternă* 414, 415.
- Budă** sf. = 1° buză; 127, 171; 2° *budă l'-arădeă* = eră bucuros 132₃₀; *co-aristu pri budă* = răsând (= cu răsul pe buze) bucuros 36₇; *s-nu ț-aridă budă* ? = ca să nu fii voios 372₂₇, 206₂₄; 3° *cu budă cripată* = amărit, în-tristat din cale afară 23₃₁, 201₁₅, 133₃₀; 4° *strîmbară bûdile* = strâmbară din buze (spre semn de bătae

- de joc) 98₁₈; 5° mal, țärm: *să s-priimnă buđa de-amare* = să se plimbe pe malul mării 249₁₉, 2₁₄, 69₁₀, 361₁₈; *buđa di guvă*=marginea găurii 39₁.
- Bueăuă** sf.=coloare 174, 175, 456₃₆; *tu 99 di buėi u mul'è* = (o înmuiè în 99 de colorii) a ocărit-o ca la ușa cortului 283₁₇.
- Buf** sm.=bufniță; adj. bădărănesc: *bufa di ursă*=bădărana de ursă 47₂₈.
- Bugače** sf.=fel de turtă și de plăcintă 299₁.
- Buharè** sm. = coșul casei 122₇, 224₃₀; nume propriu de împărat 25₁₁.
- Buiescu** vb. IV = colorez, vopsesc; ng. *mi ∞* = mă nenorocesc; *Te s-nu plîngu și s-nu mi buiescu?* = Cum să nu plâng și să nu mă vaiet ca o nenorocită? 49₂₆.
- Bujau** sn.=cană de porțelan frumoasă.
- Bum!**=sgomotul produs de pocnirea puștii 489, 323₁₄.
- Bumbăe** sn.=bumbac 76, 86, 285₁₇; *nvițată dipri bum-bacuri și dipri mătăsuri* = învățată să trăească bine 459₁.
- Bumbunărică** sf. = măcriș 168₂₅. Vezi: *burbunacă*.
- Bumbunèđ** vb. I=1° a tună; *acăfă z-bumbuneadă*=încep să bubuie, să tune 102₁₈, 52₆; *apreăsiră un foc mari di bumbunèđă* = aprinseră un foc mare, de par'că tună 162₁; *di bumbunèđă mun'it'*=de se sguđuiau munții 440₂₄; *u bumbuneadă tu cîreăp*=(o tună în cuptor) o asvârle în cuptor 110₂₇.
- Bumbunèđare** sf.=tunare, tunet puternic 74; *acăfă nă bumbunèđareș-nă furtună* =începe să tune și să viscolească odată . . . 52₁₃.
- Bun**, fem. *bună*, adj.=1° bun 2₁₄, 10; *multu bună*=foarte bună 18₈; *cama bună* = mai bună 70₂₁, 40, 283₁; *di bum ma bun* = din ce în ce mai bun 250₁₄; *știri bune* = știri favorabile 9₆; *z-viđu tu bune* = se văzù printre lucruri bune 9₃₃; *bună-ți đua* = bună ziua 42₁₈; *ș-aistă bună* = bună și aceasta 41₁₂; *nu o-află bună* = nu o găsește bine (=nu găsește de cuviință) 238, 83₂₆; 2° sb. = binele; *di bünili tuti d:adi Dum-niđău*=de bunătățile (=fericirile) toate dete Dumnezeu 34₁₉, 70₂₀, 68₁₆, 52₃, 123₂₇; *tine fe nă-ul feașiși bunlu aestu* = tu care îmi făcuși binele acesta 36₁₀, 20₂₂, 63₁₁; 3° *il' đife cu bunlu*=ii zice (ii vorbește) cu binele 74₁₇, 40₁₈; *si-l l'au cu bunlu* = să mă iau cu binișorul pe lângă el 94₁, 38₂₀; 4° *nu l'-u bună a feăt'il'e* = (nu-i este a bună) nu-i e bine fetei 151₁; 5° *omlu aistu, fi nu vine, nu va s-h'ibă bun* = omul acesta, care nu vine o fi pățit ceva, (=i s'o fi întâmplat ceva rău) 78₁₄; 6° *tră bun, tr-ardău*=de bine, de rău 12₃₃.
- Bunătate** sf. = bunătate; *fă bunătèfi* = fă binefaceri 19, etc.

Bunăteță sf. = bine, bunătețe 161.

Buncață sf. = binefacere, bine 20₂₁, 58₈, 65₃ etc.

Bura! = cuvânt de îndemn pentru câni, când se asmut asupra cuivă 298₁₄.

Burbunacă sf. = măcriș (p'a-locurea: *bumbunârică*).

Burcate sm. = ciupercă 103.

Buric sn. = buric; 1° *acăfă să-l doară buriclu* = s'a îndrăgostit 18₄; *apărni s-u*

mîșcă buriclu = începuse să fie amoretată 436₂₄; 2° *tu buriclu a pădûril'ei* = în mijlocul pădurii 301₇, 19₂₄, 407, 464.

Busul'oc și Busul'ac sn. = busuioc 173₂₅.

Bute sf. = butoiu 114₃₁, 227, 262, 491 etc.

Buval sm. = bivoli 489.

Buzdugan sm. și **buzgudane** sf. 263, 265, 275, 461.

C

Ca = 1° conj. ca; *ca s-h'ibă* = ca să fie (pretutindeni); *ca să*; conj. comp.: *laiu ca tučînile* = negru ca tăciunele 1₁₀ etc.; *ca mastur* = ca meșter; 2° adv. cam: *ca-l' pârû pîn g'ine* = îi pârû puțin cam bine 2₃₇, 25₃, 67₈; *ca nu-l' vine ici g'ine* = cam nu-i veni de loc bine 217₉, 283₇.

Cacu (tu ∞) adv. = în deșert, în zadar 207₃₃, 281₂₅, 456₂₂.

Cad vb. III = 1° *cad*: *canda cădeà în foc* = par'că cădeà în foc 15₁₀; *vai cad* = voiu cădeà 12₁₄; *cădû în pade* = căzû jos 22₉, 186₁₄; *cari cădeà* = cari atrăgeau 10₃₀; 2° *dă-nă partea, țe nă cade* = dă-ne partea ce ni se cuvine 433₂₅; *aoà-nî cade a nia plata* = aci mi se cuvine mie plata (= să plătesc) 83₁₈; 3° *Cum lă cădeà* = după potrivă (așă cum se cădeà) 129₁₈; 4° *cădû a-riūlu* = fu biruit râul (= fu trântit) 31₂₂; 5° *il' cădû a-rău* = îi veni rău, leșină 151₃₃; *căzû pi greao min-*

duire = se miră mult ce să fie 174; 6° *și-l' cădû tu inimă* = și se îndrăgosti de el 205₃₃; 7° *Ași căzură tru păzare* = Așă începură să se târguească (= au stat la târg) 236₂₀; *cădûl* = căzut; Inf. *cădire, cădeare* și *cădere* = cădere, a cădeà.

Călcine, călcinean = c... de câne (înjurătură) 158₁₁, 159₁₄, 405₃₃, 556₇.

Călcălă sf. = scobitura, orbita ochiului 23₃₃, 172₂₄.

Căfê sm. și **căfêe** sf. = cafea 76, 107₃, 291₃₃, 310.

Căfîgi sm. = cafegiu 310.

Căftu vb. I = cer, caut, pretind, doresc; *nî căftăși* = ne ceruși 5₃, 8₁₇, 19₁₈, etc.; *cum căftă aoà ș-aclò* = pe când căută p'acișicolu 21₃₃; *fiçortu căftă nă quă tră minduire* = băiatul ceru (pretinșe) un termen de o zi pentru a se gândi 11; *s-căftă* = se cere, merge pe cerute 27₃₂; *s-lă căftă* = să le fi cerut 33₃₆; *ifi s-căftăi* = ori ce ai fi cerut 66₁₁, 87; *cil' căftăși* = cât pre-

- tindeți** 65₀; **ună căftă** = una doriă 10₃; **si dușe s-u caftă feata** = se duce s'o ceară în căsătorie pe fată 10₂₃, 59₃₀; **și-l' caftă mintea** = (și-i cere gândul), îi cere sfat, îi cere părerea 10₁₉, 11₂₇, 98₃₁; **si-l' caftă** = să-i caute (în cap) 49₃₅; **caftă-me puși'n în cap** = caută-mă puțin în cap 266₃₀.
- Caî pr.** = care. 58₂₂. Vezi: *care, cari*.
- Caîd** = viză; **fă-ți caîdi pa-saportea** = (vizează-ți pașaportul) fig. pregătește-te de moarte 431₃₃.
- Caîmò sn.** = dor 199₂₀, 315₁₀.
- Cair sn.** = caer 172₂₅; **cu perlu cair** = cu părul alb 251₁₇.
- Caî-scî, caîscî** = cine știe (în senz adverbial întrebuințat) 234₂₅, 254₂₁.
- Caî-ți-do pron.** = oricare 277₁₇. Vezi: *carî-ți*.
- Cal, pl. cal'** = cal 19, 37, 40, 41, 57 etc.; **cal azbuirătòr** 10₂₇, 87, 200₁, **cal co-areâ-pite** 443, **cal cu peane** 392₂₆, = cal sburător, năzdrăvan; **cal... țe mică loclu și bea nior'i** = cal... care fuge de rupe pământul 445₂₅.
- Calâr (n-calâr) adv.** = călare 64₃₀, 71₅, 116, 147, 272₅, **calâr** 314₁₃, 321₁, 324.
- Calcu vb. I** = 1° calc 114₁₀; 2° **s-nu-și calcă zborlu dat** = (să nu-și calce cuvântul dat) să se ție de cuvânt 67₁₉; 3° **și-l' calcă cu oculul** = și-i făcù semn din ochiu 117₂₉; 4° **calcă tu 21 aî** = a fi în al 21 an al vârstei 129₂₉, 127₆; 5° **calcă dipriună** = stăruiă într'una 150₆; 6° **s-calcă casa** = să prade casa 81₁₉; **aestu va s-aibă calcată vîră avul** = acesta a prădat (= a hoțit) pe vreunul bogat 93₃₃, 308₅₁; 7° **că-l' calcăși loclu** = căci îi încălcași pământul 47₂₉, 59; **calcară locurile aeste** = au invadat, prădat aceste țări 337₁, 289; 8° **calcară păduri, munți** = călcară (= perchiționară, căutară) păduri, munți 87₃₀, 33; **călcînda, (călcînda)** = călcând 80₂₇; **tră cămila calcată** = pentru cămila prădată 55₁₁.
- Caldu adj.** = cald 29₁₄, 158.
- Cale sf.** = 1° cale, drum: **l'urdă cali bună** = îi dori drum bun, să meargă sănătos 63₆; **loară calea** = apucară drumul 1₁₄, 4₁₇, 87₁₆; **îu s-lu scoată calea** = unde l-o duce drumul, unde o eși 33₂₃, 44₃₅; **si-și tragă calea** = să-și vază de drum 37₁₂; **carî trăpsiră vîră quă cali** = dacă merseră drum de o zi 146₃₃; **l'astal'e calea** = întâmpină, îi iese în drum 1₁₆; **ș-feațe cale** = își făcù drum 4₂₃; 2° (adverbial): **calea-calea cum z-dușeă** = pe drum, (în drum) pe când mergeau 91₁₁; **calea-calea** = mergând, mergând în drum 79₁₂, 30₁₄, 51₁, 52₂₁; **calea da di un prestu** = în drum întâmpină pe un preot 105₂₁; **pri cale** = pe drum 12, 60; **tută calea** = pe tot drumul 13; **n-cale** = în cale

8₁₀, 31, 35₈; *cu grăile ni n-cale* = cu vorbele necuviincioase 450₁₀; 3° *di calea estă* = de astădată 44₁₆, 46₃₄, 80₃₁; *di nă cale* = dintr'odată 40₁₇, 70₁₈, 88₁₄, 130₆, 456₃. 4° *li bag di cale* = conviu, intru în relațiuni 190₂; 5° *l-băgă di cale* = îl înduplecă, îl convinge 6₃, 33₃₀; 6° *s-imni a călil'eî* = să umbli pe calea dreaptă (= să fii drept) 452₃₃; *orî n-aspuni a călealui* = sau îmi spui drept, adevărat 135₁₈; *omlu ... a călil'eî* = omul ... drept 453₃₈; *eră mul'ere ... n-calea al Dumniză* = eră muiere ... dreaptă, bună 238; *cîte-l' dîse feata mêturlui, iră cu cale* = câte zise fata măturarului, toate erau adevărate 256₃₁; 7° *noi nu l'im oamini fe s-mutrîm sum cale și stră cale* = (noi nu suntem oameni, cari să ne uităm supt drum și peste drum) adică: noi suntem oameni de treabă, cari își caută de drum, ci nu niscaivă tálhari saú hoți 60₃₀; 8° *s-l'a calea tată-sui* = să apuce pe drumul (= pe urmele) tatălui său 135₂; 9° *ș-lo calea di guși* = porni pe drum 125₁₆; 10° *vîră nu puteă si-l' da cale a lingoàril'eî* = nimeni nu puteă da de rostul boalei (= să afle rostul boalei) 349₁₄; *fe cali s-l'i da* = cum să dispute, cum să așeze 302₂₁; *vîră nu puteă si-l' da cali* = nimeni nu se pricepeă cum să dispute 45₁₈; 11° a) *lă*

deadi cali = le isprăvi 301, 152₃₅; b) *și-l' dau cali to-ar'û* = și-i dau drumul în râu 103₁₁, 28, 100₂₄; c) *dă-deă cali a caluî* = da drum calului, îl sloboziă 154₃₀; d) *și li deădîră cali de aclo* = și-i goniră de acolo 55₃₄, 43₃₁; e) *vulpea l'-deadi nă cali* = vulpea îi arătă un drum, îi arătă un sfat 21₂₆; 12° *o-afu cu cale* = gălesc de cuviință 106₃, 35₁₅, 19, 47₃₁, 58₂₈, 199₂₄; 13° *ai s-alătescu calea* = hai să schimb felul 65₁₈; 14° *și-ș mutrî calea nă-înte* = și-ș căută de drum înaintea 81₂; 15° *căl'urle tute si ncl'isiră* = (se închiseră drumurile toate) deveniseră foarte nesigure drumurile din pricina fricei 86₁₂; 16° *arcă cîti trei căl'uri tu siptămină* = făceă câte trei transporturi pe săptămână (dela locul unde cumpără până unde vindeă 300₁₇; *s-arucă ș-allă cali* = să facă ș-alt transport 300₃₀; 16° *ficòr diprîl căl'uri* = băiat de pe drumuri, fără căpătăiu: copil din flori 8₃₅, 36₃₃; pl. *căl'uri și căl'* (la Fărșeroți).
Caleașă sf. = trăsură închisă, cupeu 238₁₈.
Calòtlhă adj. = ferice, norocos 332₃₀, 463₃₁.
Calpu adj. = calp, falsificat 455₃₆.
Camă adv. = mai 2, 8₁, 12, 34 etc.
Can = 1° cel puțin 34₃₀, 126₂₇, 304₃₆, 260₃₅; 2° nimeni 260₂₇.
Canale sf. = zghiab (= lătoc de lemn, servind la mori

dârste, vultori etc.) 295, 348₂₄.

Canda [din: *ca* + (*ci*)*ndu* = ca și când] = par'că 7, 15₈, 35, 84₃₄ etc.

Canim adv. = cel puțin 79₃₀.
Vezi: *can*.

Cap, pl. *câpîte* = cap 23, 24 etc.; capăt 53₁₅; 1° *cap* — *cap!* = capule, capule 431₃₁; 2° *cap di k'atră* = încapătănat, îndărătnic 263; *cap di grij* = tare de cap, încapătănat 204₈, 338₃₄; 3° *caplu a căsil'ei* = capul, șeful casei 210₁₅; 4° *ntreabă câpîlle ligate* = întreabă pe cei cuminți 309; 5° *cap di om nu easte* = cap de om nu-i, nu-i nenorocire ireparabilă 202₁₁, 283₂₂; 6° *s-lă l'ai caplu și s-fuđi* = să le iei capul și să fugi (așa de frumoase erau), 33₁₆, 159₆; 7° *cap de-ari'ū il' cură lăcrăñle* = îi curgeau lacrimile ca o sorginte de rău, ca un izvor 25₃₁, 183₃₁; 8° *lo-adră caplu* = se ameți (de băutură), se chercheli 90₅, 34₃₃; 9° *și-l' l'a caplu* = și-i iea capul, și-i taie capul 39₁₃, 108₁₇, 120₃₁, 147₁; *cum să-l facă si-și mică caplu* = cum să-l facă să piară, să moară 9₅₅, 264; 10° *nă bagă cu caplu n-loc* = ne face, ne dă de rușine 106₃₁, 445₈; *va nă facă s-no-avem iu s-nă scutem caplu* = ne va face să nu avem obraz de a ne arăta în lume 106₃₁, 31₇, 309₂₉; 11° *carî are doauă câpîte?* = cine îndrăznește? 370₁₀; *carî é-afel cu doauă câpîte?* = cine-i

nesocotitul, îndrăznețul? 489, 43₁; 12° *deadi cap* = se ivi, apărî 50₁, 147₇, 266₃₀. 13° *mută cap* = se răsculă, se revoltă 196₈, 289₁₄. 14° *cum își tal'e caplu* = cum te taie capul, cum te pricepi 98₁₆, 124₁₅, 137₇, 176₇; *l'i li loa multu caplu* = învăță grozav, prindea cu mare ușurință 187₅₅; *cum di l-acăță ah'it caplu a fičorlui* = cum de-i prindea (de pricepea) într'atâta băiatul 215₂₃; 15° *cu arăulu, n-cap nu u scot cu omu aestu* = cu răul, nu o scot la capăt, nu reușesc cu acest om 94₂, 95₁, 120₃₇, 162₂₈, 187₂₃, 202₃₄, 274, 336, 346₁₉; 16° *pri trei ani în cap* = la trei ani în cap (= împliniți) 65₂₃; *Nă sută di lire n-cap cuventa* = tocmai o sută de lire vorba 188₆; 17° *cu noaptea n cap* = cu noaptea în cap, de cu noapte 287₂; 18° *din cap pină n-coadă* = de la început până la sfârșit 51₃₂, 134₂₄; 19° *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije, fără bătaie de cap 147₁₇, 307₁₇; 20° *cu caplu spin-đurăt* = amărît, întristat; 21° *s-șă bađi caplu tu las-tru* = să te decizi la moarte, că te joci cu viața ta 341₂₅.

Cap-di-cine, pl. *cap-di-cinî* și *cap di-cineanî* = câpcăun, cap de căne 36-340.3.

Cap-de-ari'ū = sorginte de rău, izvor 193₂₂.

Capôt sn. = fel de mântăluță, care se îmbracă pe corp 400₆.

Capelă sf. = pălărie 240, 349₈.
Caplân n. propriu de leu 249.
Capră, pl. căpri, art. *căprile*, *căpârle* și *căpîrle* = capră 26₂₇, 27₃, 94₂₅, 185, 205—207, 277; *capră di lapte* = caprele cari se țin pe lângă casă în tot timpul verii, ca să beneficiem de laptele lor 283₄; *Ți-vîniră căpârle?* = (Ți-au venit caprele?): ai venit acasă, te-ai dumerit? 91₅₇.
Capră-agră sf. = (capră sălbatecă), căprioară 22₇.
Capră-șută sf. = căprioară 475—484.
Capsu adj. = biet; *a capsu-nveăstil'eî* = a sârmanei de neveste 301₁₈.
Cara, cari [etimol. din: *că-eră* = *cara*, scăzut la: *cari*] = dacă; *cara s-feașe un munte* = dacă se făcù un munte 4₅, 9₁₀, 20 etc.; *cari avđi* = dacă auzi 7₁₇, 4, 60, 145 etc. etc.
Caramân, nume propriu de câne 11.
Cară sf. = carne. Vezi: *carne*.
Carcalêț sm. = lăcustă 41.
Carcașal sm. = drăcușor; dracii cari stăpânesc dela Crăciun până la sf. Bobotează 91₁₃, 269.
Cari conj. Vezi: *cara*.
Care și *cari* pr. rel. = care, cine 5, 11, 14, 36 etc.; Gen. Dat.: *a cui* 55₁₃; *a cure (di nișî)* = căruia (dintre ei) 335₂₁; *cari* = care 71₁₇, 73₁₁, 74, 264, 479; *cari di cari s-plătească* = care mai de care să plătească 83₁₄, 79, 177₁₈, 66₁₉.
Cari-ți pr. nehot. = ori care,

ori cine 94₁₆, 147₂₈; *cari-țido* = ori cine 242₂₆, 247₅.
Cariște (adverbial) = cine știe, poate 13₇; *s-aștiptanis cariște cîl* = să fi așteptat doar ori cât de mult 5, 59₁₄, 87, 146, 201, 442. Vezi și: *cari-sci*.
Carne sf. = carne 12₂₇, 94₂₇—267 etc.; *cară* = carne 47₁, 481₂₈; pl. *cărnuři* 13₁₈; *carnea ca di puil'u* = carnea foarte fragetă 111₁; *carni vaî mișcu di tine* = am să rup carne din tine 158₁₅; *aestu ș-eră draclu vîn*, *carne ș-oase* = acesta eră dracul curat, în carne și oase 21₈, 317₁₂, 404₂₈; *cărnuři fi si cutrimbură di-pri lini* = te cutremurai, te îngroziai 192₇.
Carotă sf. = trăsură 360.
Carte sf. = 1° carte 41, 157₂₇, 178; 2° hârtie: *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈, 193₃; 3° scrisoare 6, 36₂, 47, 193, etc.; *si-l' pitrêc carte* = să-i scriu 7₃; *adară nă carte* = scrie (= face) o scrisoare 113₂₁; 4° cărți de joc; *z-goacă a cărți* = să joace cărți (de joc) 211₅, 429; 5° *să nveașă carti* = să învețe carte 128₃; *mași di carti s-no-armină orbu* = numai de carte să nu rămâie lipsit, neînvățat 187₁₄; 6° *lo-aveș tricută tu cartea măr-filor* = îl trecuseră printre cei morți 268.
Cartu sn., pl. *carturi* (Epir) = 1° sfert de ceas; 2° a patra parte din megidie, valorând 5 piaștri 162₁₁₋₁₃, 354;

- în Macedonia se zice:
čurèc.
- Casă** sf. = casă; pl. *case* și *căsurî* 25₁₀, 22₉, 30, 87 etc.; 1° *feată di casă bună (mari)* = fată de familie bună (mare) 37₃₀, 300₁; 2° *aușlu ne casa nu lu ncăpeă di harauă* = pe moșnici casa nu-l încăpeă de bucurie (= nu mai putea de bucurie) 30₃₄, 34_; 3° *va l'i ncl'idă casa* = o să-istriche, o să-i prăpădească casa 188₁₇; 4° *di casă-casă* = din casă în casă 57₃₀.
Vezi: *acasă*.
- Cascu** vb. I = casc; *vulpea lu ascultă cu gura căscată* = vulpea îl ascultă cu mare atenție 50₂₉; *armase cu gura căscată* = rămase uimit 67₂₉.
- Caselă** sf. = cassă de bani 210₃₄, 211.
- Casianò** sm. Casianò 20₁₀, 10.
- Castru**, pl. *castre* = tabără, lagăr 211_; cetate, fortăreață 351, 401.
- Caș**, pl. *cașurî* sn. = brânză, caș 226, 258₂₈.
- Cata**, nume propriu de femeie 22, 224₆.
- Cati** sm. = cadiu, judecător (ture) 55.
- Cabe** pr. neh. = fiecare; *cabi-un* = fiecare 15₁₃, 143₈, 194₁₅, 438; *di cabe quă* = în fiecare zi 56₈, 72₃₁; *cabe parte* = fiecare parte 13₃₁; *cabe seară* = fiecare seară 3₉.
- Cavai!** interj. = vai! 56₃₃, 86₁₂, 224₃.
- Că** conj. = că, căci, fiindcă (pretutindeni).
- Căbule** sf. = convingere; *nu s-fațe căbule* = nu convine;
- nu se înjosește a conveni 418₁₈.
- Căcuă** sf. = căciulă 226₉; *scoate căčuă s me-agudești* = (scoate căciula să mă izbești), adică: suntem la fel, suntem unul ca și altul 79₃₅. Vezi:
- Căculă** sf. = căciulă, fes 8₅, 27₃₈, 42, 43, 121 etc.; 1° *bîndă nis cu căcula scoasă* = trăia din belșug, în nepăsare 253₇; *u duțea cu căcula scoasă* = petreceau în nepăsare 355₃₅, 405₄; *glindisea cu căcula scoasă* = se desfătă nebunește 319₁₃; *s-mică, s-bea cu căcula scoasă* = să mănânce, să bea la discreție 130₃₂; 2° *carî vrea să știbă d-îu l'e căcula* = cine vrea să știe (= cine se interesă) cine este (ea)? adică: nimeni nu (o) băgă în seamă 37₄; 3° *Adu cîte un vin di căculă* = Adă câte un vin de persoană.
- Cădeare**. Vezi: *cădire*.
- Cădūt** adj. = căzut; întrecut. Vezi: *cad*.
- Căfase** sf. = colivie (Macedonia) 175₁₀, 384.
- Căftare** sf. = căutare, cerere pretindere, etc. Vezi: *caftu*.
- Căhtescu** (mi ∞) vb. IV = mă prăpădesc de răs; *arîdeă di s-căhteă* = râdeă de se prăpădiă de răs 364₁₄.
- Căile** (di ∞) adv. = în stare; cu putință; *nu fu di căile* = nu fu cu putință 328₁₀; *că s-bana mea s-h'ibă di căile, ni-u dau ti niși* = că și viața mea de ar fi cu putință, o dau pentru ei 331₁₇. *Easte di căile s-facă*

te s-caffi = Este în stare să facă tot ce vei pretinde.
Călame sf. = trestie 447₂₅.
Călăr = adv. călare 324. Vezi: *calăr*.
Călămăr sn. = călimări 54₃, 486₂₁.
Călâmbuk'ü sn. = porumb 11₃, 469₁.
Călărăț sm. = călărăț 427₆.
Călătôr sm. = călătôr 88₃₆ (greșit *călitôr*) 133₁₀, 161, 162, 357, 434.
Călăüz sm. = 1° catărul care merge în capul caravanei; 2° sentinelă; 3° spion, gazdă de hoți; 4° conducător.
Călăuzlik'e sf. = 1° conduce-rea 178; 2° spionarea.
Călcare sf. = călcare, perchi-ziționare, etc. Vezi: *calcu*.
Călcătură sf. = călcătură, căl- care 369₃₂.
Căldare sf. = căldare 29₂₁, 25, 87₁₄, 268, 269; pl. *căldări* 139₁₇.
Căldișôr adj. = căldicel 158₉, 100.
Căldură sf. = căldură 12₁₃, 208, 302.
Călescu vb. IV = încălzesc (un obiect la foc); 1° *li căli* = o tuli la fugă, o șterse (cam pe ascuns) 82₃₀, 122₂₁, 63₁₉, 310₂; 2° *Ș-măcară di s-că- liră* = Și mâncară de se săturară deabinele 73₃₉; 3° *s-căliră* = se îmbătară.
Călfă, pl. *călfăđi*, *călfăfi* = călfă 32₂₃, 33₃.
Călișoară sf. = potecă, cărare 81₁₄, 88₆.
Călivă sf. = colibă 5, 8, 26, 28 etc.
Călivučă și *călivușcă* sf. = colibioară 98₁₁, 124₁₀, 281, 370₁₁, 439.
Căloare [Epir] sf. = căldură

mare, prea cald 103₃, 117, 208, 293, 486₁₁; *te s-caffi* = este în stare să facă, tot ee-i pretinde; *tu avia că- loării'le'i* = în arșița căl- durii, în căldura cea mai arzătoare 302₂₅. În Mace- donia se pronunță: *cároare*. Vezi: *cároare*.
Călpitură. Vezi: *cărpitură*.
Căltăvetă sf. = căltăvetă, jar- tieră 382, 414.
Călugăr și *călugur*, *călugru* sm. = călugăr 19₄, 7, 15, 389, 390, 452, 453.
Călugărescu adj. = Călugă- resc; *străniile călugărești* = straiiele călugărești 183₆.
Călugărș sm. = călugărel 183, 184.
Cămară sf. = 1° gang; 2° fu- dulie: *nu o-aveâ loctu di cămară* = nu mai putea... de fudulie, (=de mândrie) 473₁₀.
Cămarusescu (mi ~) vb. IV = mă fudulesc, mă mân- dresc 34₆.
Cămeașe sf. = cămașă 33, 34, 87₁₇, 223, 224; 1° *ș-fu cu că- meașă di la nuna* = fu sim- plu, cu mintea decopil 83₃₀; 2° *ș-cu cămeașă dipri nîsă si ncăđă* = eră peste fire de rea 282₃₄; 3° *fi si cu- trimbură cămeașă dipri tine* = te îngroziai 274, 361₁₂.
Cămilăr sm. = cămilar, con- ducător de cămile 312.
Cămilă sf. = cămilă 54, 55, 312, 437.
Cămișită sf. = cămășiță 412.
Câmpu. Vezi: *cîmpu*.
Câne. Vezi: *cîne*.
Căngie sm. = ciocănel 479₁₁, 480.

ănlăsescu (mi ∞) vb. IV =
mă căinesc 116₃₁.

ănlă sf. = căinire, păs, mahnire mare.

ăp sm. = fig. rege, cap încoronat.

ăpak'e sf. = capac 8₃₈, 112;
1° *află căpak'e la tute* = (află capac la toate) le potrivă bine pe toate 370₈; *va-l' află căpak'a ș-aistêi lugurii* = o va potrive și pe această afacere, o va aranjă și treaba aceasta 301₂₀; 2° *mutreă s-lă bagă căpak'e* = căută să le treacă cu vederea, să nu le scormonească și mai mult 195₃₅.

ăpară sf. = arvună 162₁, 217₂₂.

ăpăescu (mi ∞) vb. IV = mă prăpădesc; *s-căpăeă de-ară dire* = se prăpădiă de răs 307₃₃.

ăpăit adj. = sleit de oboșeală, prăpădit 87₃₃; *oar-fân căpăit* = sărac lipit 65₁₃.

ăpărlădă sf. = staulul unde dorm caprele 27₃₄, 503₁₀.

ăpestru și **ăprestu** sn. = căpăstru 54₃₉, 109₃₁, 136, 216, 252, 253; 1° *cu mûlili acăfati di căpestru* = cu cătării înșirați și legați unul de altul de căpăstru 100₃₅; 2° *Școasi di lă deadi căpēstrulu și-și mutrî di lucrū* = Le dede căpăstrul (=eși din slujba de păzitor al iepelor) și-și căută de drum 119₃₉.

ăpia sf. = căpetenia, șefia 64₃₁.

ăpisteară sf. = căpistere 29₃₀, 107, 108, 259₁₇.

ăpitan sm. = căpitan (=șef); *căpitanlu di cărave* = că-

pitanul (=șeful) de corabie 1₁₁; șeful haiducilor 21₃₂, 59₃₂, 60, 61.

ăpitiñu și **ăpitiñu** sn. = perină (căpătăiu) 173₂₄, 202₃₀, 235₆, 283₃₁, 330, 447.

ăprăr sm. = păzitor de capre.

ăprestu sn. = căpăstru 217.

Vezi: *căpestru*.

ăprină sf. = lână de capră, păr de capră 207₂₃, 300.

ăpsălsescu vb. IV = afum; ard (obiect de lână) la foc; fig. 1° *il' lu căpsălsî gumarlu* = i-l șterse (ii fură) măgarul 456₃₈; 2° *(el) le-aveă căpsălsită* = (ei) o șterseseră, o tuliseră pe ascuns 83₃₅, 90₇.

ăpsălsire sf. = afumare; *ună căpsălsiri țe feați oăspili* = îndată ce o șterse (=ce plecase) oaspetele 162₁₃.

ăpseseu vb. IV = consimt; *căpsiră frațil'* = consimțiră, conveniră frații 477₁₅.

ăpul'e sf. = partea dindărăt a vitei, partea dintre coadă și șolduri, fr. «la croupe», germ. «Hinterteil des Pferdes» 14₈, 37₃₄, 103₃₃, 116₃₃; *grasă-grasă: truplu ună cu căpul'a* = de grasă ce eră: nu se deosebiă corpul de coadă 186₆.

ărare sf. = potecă 35₃₀; *mași z-da cărare a lûcurlui* = numai să dea o deslegare trebii 87₉, 96₆; *carî nu puteă vîră să-l' da vîră cărari* = dacă nimeni nu-i putea spune ce a devenit 150₁₆.

ărave sf. = corabie, navă 1₁₀, 20₂₈, 252; *învirinăți canda lă si nicară căravle* = întristați, par'că li se înne-

- cară corăbiile 35₁₁, 359₁₂, 201₄.
- Cărăfetă sf. = căpățâna; fig. cap 85₂₀, 414₁₇; 1° *s-l'i umplă cărăfeta* = să-l convin-gă, să-l lămurească; 2° *a-hi't il' tă'l'à cărăfeta* = a-tăta îl tăia capul, atât se pricepea 187₁₄.
- Cărăntană sf. = 1° piastru de a ramă, care nu mai are preț azi 428₂₀, 429₉; 2° *cărăntanea* = pliscul, ciocul păsărilor 480₁₀; *cirindană* = piastru 39₂₅.
- Cărăvlnați s. pr. = mahalaua familiei *Cărăinașilor* din Avela 417₂₈.
- Cărbune sm. = cărbune 88₅, 176, 296₁₅, 475₄.
- Cărciliu sn. = vârf, pisc, crea-stă 174₁₇; *circiliu* 48₂₀.
- Cărinte sm. = cărinte, dinte canin; *acăfă s-l'aspună cărinfil'* = începù să-i arăte colții 150₁₁.
- Cărlêq vb. I = crănesc; *nu cărlêqă dip* = nu crăniă de loc 43₆; *nu cărlêq* = nu zic nici păs, nu crănesc, tac mălc 102₁₉; 109₁₃, 306₁₀, 348₁₅, 406₁₁, 504. Inf. *cărlêqare*; Part. *cărlêqăt, ă* = crăcnit.
- Cărlibană sf. = partea încărligată, ce se pune la cața ciobănească și cu ajutorul căreia se prind de picior oile, caprele. [Etim. din : *cărlig* + sufixul *ană*.
- Cărlig, pl. *cărlêqe* = 1° cărlig, cața (ciobănească); 2° ace de împletit; 3° orice lucru încărligat 27₁₁, 347, 406.
- Cărnòs adj. = cărnos.
- Căroare sf. = căldură mare, căroare (Mac *căloare*.
- Cărpitură și criptură sf. = crăpătură; țâțâna ușii 8₇, 54₁, 114₃₀, 182; *cripături* 172₂, 205₆; *călpitură* 335.
- Cărșut adj. = fără coarne, ciut: *h'ifi cărșuti* = smochine neincornorate (fără însușirea de a face să crească coarne) 45₁₂; fem. *cărșută*.
- Cărșută sf. = căprioară (capră ciută, fără coarne.)
- Cărtel' sn. = cătușe, lanțuri 420.
- Cărtescu. Vezi: *cirtescu*.
- Cărținescu vb. IV = 1° trosnesc; *cărțini ușa* = scărțai ușa 147₂₂; 2° plesnesc 464₃; 3° trântesc: *carī lă cărțani cili ună* = când le trânti câte una 37₁₄, 201₂₂, 266₂₅; *cărținești nă mincună* = trânteste o minciună 100₁₈; 4° *cărțini dinții* = scărșni dinții 95₂₂; 5° *L-u cărțini ariulu ng'os* = apucă de-alungul râului în jos 132₂₅; apucară 81₂₅.
- Cărținòs, cărtănòs adj. = trosnitor, scărțâitor 26₁₉, 26, 223₁₈.
- Căruță sf. = car, căruță, trăsură 167₂₅, 26, 482.
- Căruțe. Vezi: *cruțe*.
- Cărvane (cărăvane) sf. = caravană 60₇, 117₁₁, 135; *Iu z-ducă n-cărvane?* = Unde să meargă cu caravana (ca să agonisească, să câștige)? 100₆; *s-nu k'arā di cărvani* = să nu piară, să nu facă, ca să aibă vre-o pierdere din comerțul cu caravana 300₁₄.
- Cărvănăr sm. = conducător de caravană, chirigiu, care

- se ocupă cu transportul pe uscat prin caravană de cătări, cai, etc. 100, 117.
- Cărveal'e** sf. = o pâine întregă 82₁₁, 124₉, 254₁₇.
- Căsbă** sm. = oraș 216, 217, 327, 384; *cîsbă*. Vezi: *hă-săpă*.
- Căscare** sf. = căscare, căscătură 373.
- Căsică** sf. = căsuță 67₁₇, 124₁₀, 156₃, 464.
- Căsiștră** sf. = coteș 108, 109,
- Căsmete** sf. = noroc, soarte 42₁₁, 55₂₃, 100, 124, 125, etc.; *căsmetea va s-le-avină, nu s-o-avîni* = norocul trebuie să umble el după tine, nu tu după el 282₂₈.
- Cășare** sf. = stână, cășărie 96₁₆, 152, 153, 401; *cu gumariu adrăși cășare?* = ai făcut brânză cu măgarul? 457₂₈.
- Cășingie** sn. = cerbice; *s-loară di cășingie* = se înhățară 468₂₉.
- Căt.** Vezi: *cît*.
- Cătă.** Vezi: *cîtră*.
- Cătăpățescu** vb. IV = încerc 415₂, 446₁₇.
- Cătărgăr** [recte: cătărăr] adj. = viclean, șiret 8₁₈.
- Cătărgăril'e** (cătărăril'e) sf. = viclenie 467₁₇.
- Cătigurie** sf. = acuzație, calomnie 191.
- Cătigursescu** (= cătiursescu) vb. JV = acuz, calomniez, defaim 56₂, 334₂₃.
- Cătindle** sf. = stare, tot avutul casei; *Casa ș-cătindia tută lă eară găl'ina ș-cucotlu* = casa și căsnicia (= starea) toată le erau găina și cocoșul 30₁₀.
- Cătindisescu** vb. IV = ajung în stare de 470₉.
- Cătrane** sf. = catran 26₇, 28, 31, 175, 305; *Fuși cătrane nvirinăt* = Plecă amărit foarte 234₃; *căsmetea mea di cătrane j-di milane* (norocul meu de cătran și de cerneală) norocul meu nenorocit 381₁₂; *a-hîntu cătrane l'i si păreă* = atât de nesuferită i se păreă 195₃₄.
- Cătră.** Vezi: *cîtră*.
- Cătrănit** adj. = cătrănit, plin de catran 306₂₁.
- Cătuse**, n. propriu format din *cătuse* (= pisică) = pisoiu 324₂₆.
- Cătuse** sf. = pisică 21, 22, 62—67, 168; *tăfeă ca nă cătuse* = tăceă ca o pisică 321; *șideă ca niște cătuse* = ședeau (liniștiți) ca niște pisici 195₁₅.
- Cătauă, cătao** sf. = căteă 43₁₅, 44, 68, 196, 198; pl. *Cătale* = cățele 441, 442; 1° *o-angăgană cîtră aclo cătauă* = pornește într'acolo, merge într'acolo 52₂₅; *o-angănară cătaoa* = o tuliră la fugă 118₃; *s-o-angîndm cătaoa de-aoașe* = să spălăm putina de aci 404₂₉.
- Cătăl**, pl. *cătdl'* sm. = cățel 14₁₅; *s-bînedi ca viră cătdl orbu* (în text greșit: *cășel*) = să trăești ca un cățel orb; să mănânci, să bei, să ai totul deagata 366₂₄.
- Cătălic și cătăluș** sm. = cățeluș 93₂₆, 198, 249₃₂.
- Că-țe?** pron. = că-ce, de ce? 18₁₃, 20₂₀, 32₂₈, 75 etc.
- Căți'n** sn. = farfurie 330₂₁, 455₂₆.
- Cățut** sn. = cuțit 175₁₆. Vezi: *cufut*.

Căvală adv. = călare; *căvală pri cal* = călare pe cal 19₁₇; *l'a-mi căvală* = ia-mă călare 208_{20, 23}, 201.

Căvălărie sf. = cavalerie 146₁₀, 147.

Căvule sf. = condiția 139₁₁, 247₁₄ *căvule* 46₂₃.

Cică-că, cică-cică = cutcurigu 30, 31, 108, 109, 449.

cih! = căh! *cih ș-mîh* = turavura! 190₆; *no-are cih ș-mîh!* = nu încape scuză!

Cimpu (câmpu) sn. = câmp, câmpie, șes, ogor 8₁₆, 145, 171₂₃, 246₂₃, 293₁₄; *munțil' l'adră cîmpu* = (făcû din munți câmpie) căută prin munți ca în palmă 25₁₇.

Cindilă sf. = candelă 62₂₃, 383; *va l'astinđi cindila lămîil'eî* = (o să-i stingi candela balaurului) o să-l omori pe balaur 264₂₄.

Cindu (cîndo) adv. conj. = când (pretutindeni).

Cine (*căne*) sm. = căne; 19, 23, 30, 39, 62-64, etc.; *inși cănte* = ieși cănele 175₂₄; pl. *cîni*, 1₂₇, 476 etc. 1° *cîne vecl'u* = căne vechiu, credincios 2₁; 2° voinic: *inimă, cîne* = curaj, voinicule 154₂₄; 3° ticălos, rău 2₁₇, 8₃₅; 4° *ca cîne fără domnu* = (ca căne fără stăpân): într'o doară 92₂₈; 5° *niși cînl'i nu li mîcâ* = (nici câinii nule mâncau): ocară grea, strașnică 43₁₈; 6° *cînl'i s-tragă di tîni* = mîncă-te-ar câinii 33₄.

Cineaște adv. = cănește.

Cinescu adj. = cănesc.

Cinestră sf. = coș, coșuleț 127, 132₅, 291-292.

Cintare sf. = cântare; citire:

cînlarea cărtil'eî = citirea scrisorii; *cînlarea cucoflor* = 1° cântatul cocoșilor (= miezul nopții); 2° zori de zi 95₂₈, 256₁₁.

Cintăt adj. = 1° cântat; 2° vrăjit, fermecat, năzdrăvan 108₂₄, 180₂₆, 318₁, 377, 455₂₁; 3° *puil'û cintăt* = pasere măiastră 47₁₇, 50₂₆. 4° *om cintăt* = om cu carte, învățat.

Cintată sf.: *tu ∞ cucoflor* = la cântatul cocoșilor, spre faptul zilei 465₁.

Cintie vb. I = cânt cîntece de leagăn; *ași lă cîntică* = așa le cântă cîntece de leagăn 242_{5, 8}.

Cintie sn. = cântec 21₂₄ etc: *plîndeă un cîntic jil'ôs* = plîngeă un cântec duios 88₁₂; *tut cînticlu, țe și ștea* = tot cântecul vechiu, tot cu trucul său uzat 101₁₄; *cîntie di mortu* = bocet 193₂₁.

Cintu vb. I = 1° cânt: *acăfă s-cîntă* = începû să cânte 6₇, 35₆; *cîntă jil'ôs* = cântă duios, jalnic 26₁; 3° *ș-ună carte țe cîntă* = și o scrisoare care spuneă 352₂₇; *țe cîntă firmanea* = ce spuneă firmanul 103; *cîntă-nî cartea* = citește-mi scrisoarea; 3° *tut g'ineață-l' cîntă* = tot (= numai) fericire fi meniă 127₂₄; 4° *cara-l cîntă și-l discîntă* = (dacă-i cântă și-i descîntă), dacă-i îndrugă cine știe câte 362₁; 5° *țe-l' cînti și țe-ți discîntă* = ce-i cânti și ce-ți descîntă; ce-i zici, ce-l sfătuești, și ce-ți zice? 231.

Cînlșescu vb. IV = mă cănesc;

- Nă quă, cum cîhisea singură* = Într-o zi, pe când se căinia singură 47₁₀.
- Cîrcîllă**, *Vezi: cîrcîllu.*
- Cîrindană**. *Vezi: cîrîntană.*
- Cîrnos** (cârnds) adj. = cărnos; *ș-cîrnoasă ș-lăptoasă și cu oara acasă* = și cărnosă și lăptoasă și de vreme acasă, adică: cu toate însușirile frumoase 208₁₁.
- Cîrtescu** vb. IV = 1° întristez; *mi cîrtescu* = mă întristez; *s-nu-l cîrtească* = să nu-l întristeze 7₂₂, 133₂₇; 2° ating; *nu-l cîrti dip* = nu-l atinse deloc, nu se atinse deloc de el 9₂₄, 42₇, 46₂₂, 78₂₃, 162₂₈; 3° *nu cîrtește* = nu strică, nu face nimic, nu-i nimic 11₁₇, 247₈, 291₁₁, 435₁₁.
- Cîrtire** (*cîrteare*) sf. = 1° întristare, supărare 70₁₀, 176; 2° atingere; 3° *nu-i cu cîrteare* = nu-i nimic.
- Cîrtit** adj. = 1° întristat, mîhnit 35₂₀, 54₂₅, 128₂₀.
- Cîsibă**. *Vezi: căsăbă.*
- Cît** adv. = 1° cât; *cît li dai?* = cât, cu ce preț le dai? 233; *arcoari eară cîtu z-dîfi* = eră frig cât de mult 46₆; *prađi am cătu s-dîfi* = parale am cât de multe 40₁; 3° numai ce, cât, îndată ce: *cît ađumsi* = îndată ce ajunsese, ce sosi 33₁₁, 32, 51₁₀; *cîtu ntunică* = îndată ce se înoptă 3₀, 2, 42₂₀; *cît vine* = abia veni 58₁₁; *cît vinea* = cu cât trecea, cu cât se scurgea (= vremea) 21₆; 5 *cît-cît s-l-acață* = cât p'aci să-i prinză 48₁; *cît-cît* = abia 79₇; *cît-cît să se-ancupă de perce* = cât de cât să se înhațe de păr (= plete) 83₂₁, 85₈, 301₁₀; cât p'aci 475₁₁; *cît-cît ađiști* = abia cât adormi 499; *cât* 477; *ună cite ună* = una câte una 1₁, etc.
- Citră și cătă** (*Fărșeroții*) adv., prep. = 1° către, spre 1₁, 24, 5, 8₉; 2° *cătă iu* = în cotro 27₁₀, 16; *cătră iu s-află* = în cotro se află 245₄.
- Civule**. *Vezi: căvule.*
- Clește** sf. = clește 445₁.
- Clîndu** sn. = lână scărmată cu mîna și care trebuie să fie trasă la darac 300₂₀, 20.
- Clîț!** = clîț! 456₂₆.
- Clo** adv. = acolo 79₁₀. *Vezi: aclo.*
- Cloce** sf. = cloșcă 218₂₂, 268₂₃, 461₂₀.
- Cloput** sn. = (clopot), talangă 115₅, 231.
- Clucescu** vb. IV = clocesc; *s-clucască plîngul* = să plîngă într'una 150₁₇.
- Cluțată** sf. = lovitură din picior 31₁₄, 186₂₅, 456₂₉.
- Cluvie** sf. = colivie 37₂₆.
- Cl'ae** sf. = cheie, broască, pl. *cl'eî* 40, 59₁₂, 153, 222; 1° *dure fui cl'aea draclui* = destul am fost sgîrcit peste fire 355₁, 91₁; 2° *s-l-află cl'aea lûcurlui* = să-i afle rostul trebii 307₁₂; *s-l'aspună cl'aea* = să-i arate chipul, modul, mijlocul 43₂₂.
- Cl'em** vb. I = chem, numesc; *care s-cl'amă ș-el mîntile Lacu* = care se numește și el muntele Lac 16₁, 18₁₂,

- 23₃₀, 22₈, 41; *s-cl'amă* = adică: *s-cl'amă dip* = adică de loc 242₂₁, 349₃₁. Vezi: *acl'em*.
- Cl'iță** sf. = cheiță, cheie 310₂₄.
- Coa** adv. = încoace 384₁₈; *din coa* = dincoace 251₂₂. Vezi: *ncoa*.
- Coadă**, pl. *coți* și *coade* sf. = coadă 2₉, 37, 69₂₁, 184₂₈, 384; 1° *după coada vîntului* = după urma vîntului 158₁₀; *hoaru din coadă* = satul din urmă 439₃₂; *pîn tu coadă no-ascăpă* = până la urma urmei nu scăpă 9₂₇; *tu coadă (n-coadă)* = în sfârșit, la urmă 5₇, 207₆, 258₂₇, 440₁₆; *din cap pînă n-coadă* = dela început până la sfârșit 51₂₂, 134₄; 2° *o-adună coada citră acasă* = o porni spre casă 125₂₁; 3° *s-afă viră ... coadă* = să afle vre-un ... defect 296₂; 4° *s-da coada* = să se gudure, să dea din coadă 2₂; 5° *s-aoă j-băgd draclu coada* = și aci își băgă dracul coada 192₂.
- Coaje**, pl. *coji* sf. = coaje, scoarță 102₂₈, 132₁₅, 172.
- Coapsă** sf. = coapsă 267₂₈, 268₂.
- Coardă** și **hoardă** sf. = 1° coarda dela cicric, făcută de păr de capră și unsă, pentru a fi tare, cu catran; 2° sabie, spadă 87₂₂, 167, 174, 219, 447₁₄; *vă ascăpă ... di coardă și fune* = vă scăpă ... de sabie și funie: de a fi tăiați și spânzurați 168₁₀, 167. Vezi: *hoardă*.
- Coarnă** sf. = coarnă, fructul pomului corn.
- Coastă** sf. = coastă; 1° *cari il' băgă sula n-coaste* =
- dacă-i băgă sula în coaste. dacă-l constrânse 488₁₂; 2° *nă-u s-nu frînđi coasti* = mi-e că n'ai consimți 206. *frînđeă coaste* = se împotriviă, făcea pe dificilul 369₈, 227₉; *fără z-da n-coasti* = fără împotrivre 301₂₄.
- Cob** adj. = orfan, lipsit de părinți, de rude 361₁₁; cobe. de rău augur.
- Coc** vb. III = 1° coc; *s-cușei* = se coceă 372, 373; *s-cușeă aiăle* = se coceau (= se făceau) strugurii 367₂₁. *s-coapse* (pita) = s'a copt plăcinta 29₂; 2° *l-cușei somnu greū* = îi coceă somn greu, dormiă buștean 5₂₂; *si-l' coacă un ocl'u di somnu* = să-i tragă un pui de somn 136; *greū somnu l-copșu* = greu somn îi copsei (= trăsei) 36₂₆, 87₂, 117₄, 180₂₂, 269₂; 3. *l-u cor* = și-o coc, îți port sâmbetele 491, 480₅. Inf. *coăfir* și *cușeare*; partic. *coptu. coaptă* 27₂, 30, etc.
- Cocă** sf. = fruct, măricel cu care se distrag copilașii.
- Cocă** sf. = fig. cap. Din Albanezește: «*cocă*» = cap.
- Codru** și **Codur** sm. și sn. = 1° *codur di pită* = o bucată pătrată de plăcintă, pl. *codri, codri*; 2° pădure. pl. *coduri*; 3° piață, locul din mijlocul satului, unde se strâng sătenii 52₂₂, 164₂.
- Cofă** sf. = ploscă 89₂₂, 90₄, 22₂, 231, 469.
- Coh'e** sf. = 1° unghier; 2° loc de onoare lângă vatră, rezervat celor mai bătrâni și musafirilor; 1° *stăteă adu-*

- năt tu nă coh'e* = ședea strâns, ghemuit într'un ungher 43₆; 2° *așel din coh'e* = acela care stă la locul de onoare 195₂, 101₃₀, 187₆, 305₁₅, 344₂₂.
- Còk'ilă* sf. = fecioară, fată mare (la Vlaho-Clisura).
- Còk'ul* sm. = fiu din flori, bastard 41₂₀, 3₁₁. La Fărșeroți: *docū*.
- C'ola* n. pr. = Nae, Nicolae 24, 25.
- Còlase* sf. = iad 432.
- Coluv* adj. = Scurt de coadă, berc, fără coadă 184, 185, 186.
- Contră* = în contră, împotrivă; *s-nu nă băgăm contră cu Dumniđă* = să nu ne împotrivim lui Dumnezeu 391₂.
- Cor*, pl. *coruri* sn. = horă 206₂₂, 224, 278₂₆; *după țe tuși trăpsiră corlu* = După ce toți jucară în capul horei 34₁₉; *corlu-l trădeă nveasta noauă* = în capul horei jucă mireasa 279₂, 380.
- Corb*, pl. *corg'i* = 1° corb 32₁₂, 36, 463; *corg'il' va s-tragă di tine* = corbii vor trage (= vor rupe, se vor îndrăgi) de tine 311₇; 2° *Corbul Cilibi* = corbul cilibiu 472—475; 3° biet, sărman, nefericit: *corbul* = nefericitul 1₇; *Nu și steă corbul* = Nu știă nefericitul, sărmanul 13₁₅, 168₂; *corbe!* = nenorocitele 13₃₀; *corba* = nefericita, sărmana 110₂₂, 191, 277, 278, 283₂₈; *lai corbe curbișane* = sărmanule 51₁₂; *ca la'il'i și ca corg'il'* = ca vai de lume, ca nenorociții 78₂₁.
- Corcan* = înțepenit; *lu nglifă tut loclu și-l feațe corcan* = îl îngheță tot pământul și-l înțepenî 170₂₀.
- Cornu* s. = 1° pomul *corn*, pl. m. *corni* 107₁₃; 2° corn (de vite); pl. n. *coarne*; 45, 63, 150, 151 etc.; 3° fig. cap: *Bag-u g'ine tu cornu* = Ține-o bine mințe, prinde bine 77₃₃, 67₁, 128₆, 228₉.
- Cos* vb. III = cos; *acață di-l coase* = se apucă și-l coase 32₂₂; *cum cuseă* = pe când coseă 135₇; *și-l cusū g'ine* = și-l cusū bine 169₆₄. Inf. *coăsire* și *cuseare*. Part. *cusūt*, *cusută*.
- Coș*, pl. *coșuri* sn. = coș 166₁₂, 239.
- Cot* sm. = 1° măsură, pl. *coți* 2₂₉, 167₁, 170, 135₁₃; sn. 2° cotul mâinii: *mînle tūl'ate di la cot* = mâinile tăiate dela cot 197₃; 3° a) *n-cot* = în deșert, în zadar 54₃₄, 58₃₄, 65₁₇, 113₂, 304₁₈, 0, 413; b) *din cot* = în deșert, zadar-nic 21, 56₄, 74₁₇, 125₁₀, 142₂₄, 194₇, 16, 439₂₇. Expresiunile acestea ca și: *l'aspuse collu* = (îi arată cotul) îl refuză, îi respinse cererea 457₇, sunt născute din *cotul (mânei)*, cfr. *cîndu va-ni ved collu* = pentru a exprima adverbul «niciodată». Dela Aromâni este împrumutată și expresiunea albanezească: «*mbă-cot*» = în zadar, germ. *umsonst*. (G. Mayer: Alb. Wtb.)
- Cota* n. pr. = Cota 273—276.
- Cra!* = 1° strigătul produs de corb; convențional pentru a însemnă «carne» 267₃₅, 379₂₁, 35.

Crae! = sunetul produs de un obiect solid, când se rupe 152₁₈.

Crașt! = crașt! cuvânt prin care se aseamănă sunetul produs din ruperea a ceva: *crașt-crușt a sk'iilor* = rupe la spini (cu gura) 4₂₂.

Craū! = 1° croncănitul corbului, al vulturului 345₁₄; 2° sunetul produs de o lovitură 159₁₅; 3° de loc, absolut de loc 54₂₇.

Creaștit sn. = 1° creștetul (capului) 245₁₄; vârful (de munte, pom), etc.

Crehtaj adj. = fraged 354₁₈, fem *crehtă* (greșit în text: *krehtă*) 111₂.

Crep vb. I = 1° crăp, plesnesc: *După ți cripă stih'olu* = După ce plesni, crăpă stafia 16₁₁; *s-creapă* = de ar crăpă 84₂₂; *crek' de-apoea tu k'ale?* = Plesnești apoi de necaz? 103₁₆, 22₁₄; *bărbatu-su s-creapă dimineața* = Bărbatului său (ii venia) să plesnească (de necaz) dimineața 64₂; *că aveă cripată di seati* = căci arsesse, nu mai putea de sete, (= însetase grozav) 51₉, 342₁₂; 3° *il' cripă al Pațuli* îi păsă lui Pațuli (= nu-i păsă de loc) 304₂₁; 4° *țe crek'* = la ce te căinești? 444₂, 409₁₂; *nu creapă* = nu fii abătută, nu te căini 120₈, 116, 200, 359; *cripă* = se văită, se căinia 179, 47₂₂; 5° *cît cripă qua* = cât (= îndată ce) se crăpă de zi 120₈, 157₂; 6° *cu buđa cripată* = amărit, a bătut 23₂₂, 133₂₀; *Cripăt* = căinit, abătut 480.

Crescu vb. III = creșc; *creaște* = crește 16₂₂; *s-crească* = să crească 2₁₉; *criștea*. *criscă* = creștea 4₂₂, 57₂, 261₁₄; *criscu nă palmă di harauă* (= creșcu o palmă de bucurie) nu mai putea de bucurie 88₂₂; *ti criscum* = te creșcurăm 5; *las crească* = să crească! crească! 45₆, 25, 49, 303, 304, etc. Inf. *creăștire* și *crișteare* = creștere.

Crimă sf. = păcat 160₆, 247.

Cripăre sf. = 1° crăpare, plesnire; 2° necaz, supărare, amărire, întristare 176, 196, 198, 445; *intră... tu cripăre* = începe să se preocupe 3₂₂; *nu ț-u cripărea* = să nu-ți pese 4₂₂; *il' vineă cripărea* = îi venia necaz 72₂₂; *di cripărea li feată* = de focul, de dorul fetei 133₁₈, *cripărea l'eră, că no-are soț* = păsul îi eră, că n'are tovarăș 303₁₁; *trađi cripărea pòlimlui* = = duci grija rășboiului 201₁₄.

Cripată sf. = faptul zilei; *s-alutmară pîntu cripata hăr-vil'ei* = se luptară până în faptul zilei 15₁₀; *cripata quă'l'ei* = zorile de zi 158.

Cripătură sf. = crăpătură 172₂, 205₆, etc. Vezi: *cărpitură*.

Criștin sm. = creștin 33, 34, 107, 266, etc.

Criștinăd (mi ∞) vb. I = deveni creștin; *s-criștind* = s'a făcut creștin.

Criștinescu adj. = creștinesc 425; *cu înima criștinească* = cu inima creștinească

Crișt! = simulează modul de a tăia, de a reteză ceva din-

- tr'odată 126₁₁, 128, 269₁₁, 275, 466.
- Crucişalui** (în ∞) = cruciş, în formă de cruce 103₁.
- Crud** adj. = crud (de carne) 340₁, *ta s-nu-l arucă crud* = ca să nu avorteze 239₁₄.
- Cruescu** vb. IV = 1° croesc; 2° lovesc, bat; *lo-acaţă di-l' cruescu un şcop* = îl apucă de-i trag o bătaie 43₁₀, 93₁₀; *îl cruiră* = îl bătură 106₁₇; 3° ticluesc, plănuesc, puiula cale; *şe-l' cru-eaşte mul'area* = ce-i croeşte, ce-i urzeşte muierea 68₁₇; *s-l' i cruescu nă mincună* = să-i croesc, să-i ticluesc o minciună 100₁₆, 177₆; *şe-l' se-aveă cruită* = cese urzise contra lui 190₁₁, 228₃, 273₁₁, 305₁₁, 408₁.
- Crustal** sn. = tuţur de ghiată, care atârnă iarna sub streşinile caselor 218₈.
- Cruţe** sf. = cruce 1₉, 85, 114, 463, etc.; *căruţe* = cruce 476, 478; 1° *ş-eră cu cruţea n-cap* = eră drept, eră cu crucea în sân 171₁₁; 2° *fă-şi cruţea* = pregăteşte-te de moarte 185₁, 196₃, 298₁₇; 3° *băgară să-ş facă cruţea* = au început să se mire 148₁₇, 338₁₀, = să se mire grozav 308₁₁; 4° *tut ş-fă-feă* ∞ *şi di-feă* = tot îşi făcea cruce (= se rugă) şi zicea 34₉, 65₂₀, 297₁; 5° *După şe micară pine şi-ş feăfiră cruţea* = După ce mâncară şi isprăviră 226₁₁.
- Csen.** Vezi: *zen*.
- Cu** = conj. 4₁₀, 5₁, 10₁, 14, etc.; prep. 1₁, etc.; *co-aestă* = cu aceasta 10₁₁; *c-* = cu: *di c-seară* = de cu seară 435.
- Cubăescu** vb. IV = mă vaiet (disperat).
- Cubăire** sf. = văitare disperată 267₁₁.
- Cuc** sm. = cuc 24–26, 182₁₆, 409; *sîngură ca cuc* = sîngură ca cucul 352₁₁, pl. *cuţi*.
- Cucoaşe** sf. = nucă 102 (Epir).
- Cuedş** sm. = nuc 102 (Epir).
- Cuedt** şi (cèdt) sm = cocoş 23, 31, 32, 203, 465; *cuedt cîntăt* = cocoş năzdrăvan 108₁₄, 109; *ta s-nu z-dî-nică ca cucoşil' fraşil'* = ca să nu se sfâşie fraţii ca cocoşii 240; *at u m'şea cîntă cucollu n-casă, nu găl'ina* = atunci cântă cocoşul în casă, nu găina 189₁₇; *tu cîntarea cucoşlor* = în fapt de zi, în zori de zi 266₁₁.
- Cuculescu** (mi ∞) vb. IV = mă ghemuesc.
- Cucullt** adj. = ghemuit 172₁₆.
- Cucul'û** sn. = cucuiu, moţ.
- Cucută** sf. = un fel de buruiiană otrăvitoare; *l'i mbîtd, di-l' feaşe cucută, qadă* = Îi îmbătă, de-i făcu tun 307₁₁.
- Cucle** şi (*cuşie*) Epir = trăsură închisă 174, 199.
- Cucubă** şi *cîcubă* (Cruşova) sf. = buturugă 165, 286.
- Cufal** sm. = buştean (găunos, scobit pe din năuntru) 221₁₆, 275₁₁, 36 (Epir).
- Cufetă** sf. = bomboană, pl.; *cufete* 77₉, 16₁, 20.
- Cufină** sf. = coş mai mare 476, 477, 480.
- Cugămite** şi (*guğămite*) = cogiamite, destul de mare; *cugămite fiçôr* = băiat destul de mare 221₁₁, 336₁₆.

Cuib sn., pl. *cuiburi* = cuib 181₂, 236.
Cuibâr sn. = cuib 233₁₃, 379; *l'-află cuibarlu* = a necins-tit-o 255₂₇.
Culăe sn. = colac, cozonac; *Lo-adună culăe* = îl strân-ge colac 63₁₇.
Culă sf. = castel 143.
Culêg vb. III = culeg: *ale-apse-aleapse pînă culea-pse* = alese alese pînă cu-lese 282₃₃.
Cullstră sf. = fel de coș 203.
Culeu (mi ∞) vb. I = mă culc; culc, adorm; *nu ti duși s-ti culți puși'n* = nu mi te culci nițel 36₂₀, 180, 256₁₇, 236₂₇; *s-l'i culcă* = să-i culce, să-i adoarmă 309; *și-l culcă m-pade* = și-l culcă la pă-mânt 19₂₃, Inf. *culcare* = culcare, dormire.
Culcûș sn. = 1° culcuș, vizuină, loc de odihnit al cânilor, fiarelor, etc. 181₃₁, 287₄, 340; 2° *l'-alăsară culcûșlu a-rați* = o părăsire 48₁, 5; 3° *adunată culcûș* = strânsă în formă de colac, incolă-cită 127₉; *șideă culcûș adu-năt* = ședeă strâns în formă de colac, incolăcit 185₁₀.
Culutumbă sf. = dare peste cap, de-a-berbeleacu, fr. „culbute“ 48₃₁; *feățiră nă culutumbă* = se deteră o-dată peste cap, de a berbe-leacu 249₅, 340₁₇, 36.
Culupân sn. = scutec 334₁.
Cum adv. conj. = 1° cum 1₂, 21, 25, etc.; 2° pe când: *cum se-ağucă* = pe când se ju-că 2₁₃ etc.; 3° precum: *cum că easte nis* = pre-cum că este el 40₃; 4° *am cum!* = ei aș! (= puțin

îmi pasă) 31₁₀; 5° *cum di nu!* = ba bine că nu! 6₁ *nutreă cum di cum s-lu k'ară* = căută să-l piarză prin ori ce chip 56₃, 68₃, 291₁₁, 395₁₇.
Cumată sf. = 1° bucată 10₂, 1, 90₇, 113, 125₃, etc; *tî dinic cumdți-cumăți*: te prăpă-desc, te sfarm în bucățele 52₃₆; 2° *o-apreadunăi trā nă cumată di pini* = o strânsei de pe drumuri (= ca să nu moară de foame) 36₃₆; 3° *va-l mîc cumata* = am să-l biruesc. am să-l răpui 12₁₆; *va nă mică cumata* = o să ne răpuie 462₃. (La moar-tea cuivă, după înmormân-tare se distribuie ca po-mană pâne făcută anume. în forme de bucăți pătrate; de aci expresiunea de mai sus)
Cumătlîce sf. = bucățică 16, 337.
Cumătîș sn. = bucățică mică 274.
Cumban adj. = trântor 124₂₃.
Cumbâr sm. = cumătru; fem. *cumbară* = cumătră 27₂₂, 104₂₄, 186₈, 271₃₁.
Cumbuloe sf. = mătăni 499₂₇.
Cumbură sf. = pistol 359.
Cumpru, vb. I. Vezi: *acum-păr*.
Cunak'e sn. = 1° conac, au-toritate 55₂₀; 2° gazdă: *Iu să s-ducă cunak'e* = unde să tragă în gazdă 332₁₇; 3° *fac cunak'e* = fac des-călecătoare, poposesc.
Cundil'lu sn. = condeiul 193; *nu-î cundil'lu a lui* = nu-i condeiul (= iscălitura) lui 198₃₅; *cum nu se-aspune*

- cu cundil'lu* = cum nu se poate descrie cu condeiul 75₂₄.
- Cunetă** sf. = ulcioraş, de obicei, de tinichea, servind de pus untdelemn 4.
- Cunoseu** vb. III = cunosc: *nu-ni cunosc* = nu cunosc, nu ştiu 440; *mi cunoşti cari h'iu* = mă cunoşti cine sunt 60₉; *s-nu-l cunoască* = să nu-l cunoască 45₂, 8₈; *nu-l cunoşteă* 25₂₁; *nu cunuscă* = nu cunoşteă 387; *l-cunuscă* = îl cunoscă 2₁, 198; Inf. *cunoaştere* şi *cunoaşteare* = cunoaştere 376; *cunoaşcere* (Cruşova); *cunuscă* 307.
- Cupăcū** sn. = copac 229, 232, 464.
- Cupaie** sf. = copaie, albie 227₁₁, 410₁₇, 440.
- Cupă** sf. = pahar (frumos) 52₁₇, 164₂₆, 311; *s-lu sorg'i tu cupă* = să-l sorbi în pahar (de frumos ce e) 36₆.
- Cupăsescu** vb. IV = poftesc: *fi-cupăsi* = îţi pofti 39₃₁, 93₃₁, 208₃₄, 338₃₄.
- Cuple** sf. = turmă (de oi, de capre, cai, vaci, copii, etc.); 14₁₇, 15₂₄, 17, 24₃₁, 279, 280, 298, 370, 501₄; Cuvântul vine din latinul « *copia*. »
- Caprie** sf. = gunoiu 179; *curpăe* (Fărşeroşii) 479₂₃.
- Cur** vb. I = 1° a) *curg* 16₂₉, 25₂₄, 153₂₁; *iu cură apă vie* = unde curge apă vie 11₁₀; *iu cură, va s-cură* = unde curgea, o să curgă (prov.) 282₂₆; b) *lucru slab cură tu mese* = nu miroase a bine 12₇, 78₁₈; *il' dîse a feătii'ei, fe cură tu mese* = îi zise fetei despre ce este vorba (=cum stă treaba) 12₂₆, 52₂₄, 162₁₇, 166₂₆, 80, 338, 344; 2° *curăţ*: 11₂₆, 18, 80₁₄, 98₂₆, 251₁₂; *cură-te* = cară-te! Inf. *curare* = 1° curgere; 2° curăţire; *s-u veadă curată di erva* = s'o vază curăţită de ierburile 166₇.
- Cur** sn. = 1° şezut, anus 26, 45; *pri lucru . . . nu-l se-aş-tirneă curlu* = de treabă . . . nu se apucă 221₂₀; 2° fund: *sufu prit curlu a trumbetă'ei* = suflu prin dosul trompetei 44₂₆; *curlu (iră) di tinik'ee* = fundul (eră) de tinichea 256₁₇.
- Curăţ** adj. = curat; *nu-i lu-c-u curăţ* 52₁₉; *moarte curată* = moarte adevărată (= curată) 13₂₆, 51₂; *curată mincună* 185₇; *curată ca Stămăria* = curată ca Maica Domnului 399₂₇.
- Curăţile** fem. pl. = (lit. cele curăţite); *nise di multu şloară curăţile* = de mult îşi ridicară ori ce speranţă 341₂₉; *l'a-fi curăţile* = ridică-ţi speranţa 364₁₄, 461₁₄.
- Curăuă** sf. = curea 12₁₀; *nu-l şineă curăile* = nu-l şineau curelele (= a se moleşi, a se înmuia) 252₁₃.
- Carbane!** = (jertfă) drăguţă! (termin de desmierdare) 196₂₈.
- Curbetă** sf. = ăţigancă nomadă 36₁₈, 37₂₁.
- Curbişan**, ∞ ă, adj. = sărman, biet, nefericit (format din *corbu*) 51, 347₂₀, 361₁₂, 474.
- Curcubetă** sf. = 1° dovleac 29, 102, 111, 171 etc.; 2° fig. cap 155, 188₂₀, 292₂₉; *curcubetă goală* = cap sec

- 230₁₈; *l'-umplu curcubeta* = îl convinse 164₁; *Ńe-l' tricü prit curcubeta ami-rälui?* = ce-i dete împäratului în gând? 208₇; *va-Ńi bea curcubeta apă* = are sä-Ńi bea capul (=dovlea-cul) apă: am sä-Ńi taiu ca-pul 208₁₇, 351₁₂; *li bägä tu curbubeta* = le bägä în cap, prindeä bine 445₁₄; *tute suntu curcubete* = toate-s fleacuri, mofturi 369₁; 3° nume propriu 130-134.
- Curdeauä** sf. = coardä micä (=sfoarä care serveŃte la cicric, etc.); *nu-l' Ńnü cur-deaua* = nu îndräznü, nu avü curaj 340₁₈, 374₁₅, 378₁₈.
- Curdel'e** sf. = ghiata 228₁₀.
- Curdusecu** vb. IV = 1° în-torc ceasul; 2° *mi* ∞ =mä așez bine 9₁₁.
- Curie** sf. = pădure mai micä 235.
- Curmu** sn. = curmeiu, capät de funie (de länä sau pär de caprä, nu și de cânepä), etc 53₁₃, 14.
- Curmu** vb. I = 1° curm, des-part; *cara s-curmarä* = dacä se despärțirä 245₁₃; *s-curmä di uspëŃ* = se des-lipl de ospäŃ 246₁₁; 2° *ahurh'i* . . . sä-l curmä unä mare seate = începü . . . sä-l räsbeascä o sete mare 15₁₅; 3° *il curmä nıla hngilu* = i se făcü milä hangiu-lui 25₁₁; *nıla ti curmä* = te apucä mila 49₁₁; *l-cur-marä läcriüle* = îl podi-dirä lacrimile 49₁₂; 4° o-bosesc; *carü mi curmäi* = dacä obosii 88₁₂; *cum erä curmä* = cum erä obosit (= fiind obosit) 16₁₄; *cäqü*
- m-pade di curmata* = cäri jos de obositä 22₁₀; *cur-mata moartä* = obositä moartä 36₁, 81₁₂, 87₁₂, 133₁₂, 396, etc.; 5° *Ń-curmä nativ* își întarcä pruncul 314₁.
- Curmare** sf. = 1° curmare, despärțire, întärcare, obo-sire 27₁₄, 136₁₁.
- Curnät** adj. = cornut, cu coar-ne 499₁₂; *h'iŃi curnuti* = smochine cu însușirea de a face sä creascä coarne 45₁₁.
- Curpăc**. Vezi: cuprie.
- Curșam** sm. și **curșume** sf. = glonte 15₁, 206, 347₁₆.
- Curul**, nume propriu 403, 409.
- Curună** sf. = cununä, coroanä 204, 463.
- Curundu** adv. = curänd 151₁₈, 166, 239, 441₁₂, etc.
- Cuscil'e** sf. = cuscrenie; *cus-cril'a se-aspars* = se stricä cuscria 257₁.
- Cuscru**, fem. **cuscra** sf. = cuscu; art. sing. *cüscurlu*, pl. *cus-cri*, art. *cüscärl'i*, 72₁, 96₁₇, 295, 369, 370.
- Cuscune** sf. = poŃil, cureaua care se trece pe supt coada calului, ca sä fixeze sama-rul, șeaua 252₁₆.
- Cuseare** (și *coäsire*) sf. = coa-sere 135₁.
- Cusiță** sf. = cosiță, coadä (de pär) 203₁.
- Custandin** n. propr. = Con-stantin 486, etc.
- Custä** vb. impers. I; *nu-l' custä lücurlu* = nu-i sporiä treaba 212₁; *il' custä la mäncare* = e îndemänatec la mäncare.
- Custurä** sf. = briceag.
- Cusure** sf. = cusur, rest, rä-mășiță 180; *d-iŃi poŃi, cu*

sure nu alasă = ori ce poți, în lături să nu te dai 170₁₇.
Cusurin, fem. ∞ ā sm. = văr, 306, 382.
Cusătură (*cusătură*), sf. = cusătură.
Cașoră sf. = coș 374.
Cuțed vb. I. = cutez, îndrăznesc 2, 43, 72, 86₁₁, 112, 159₁₂, 341; *vără nu ctiță* = nimeni nu cuteză 50₁₅; Inf. *cutițare* și *ctițare* sf. = îndrăznire, îndrăzneală.
Cutie sf. = cutie 318, 420, 459; *cutie di mortu* = cosciug 112₄.
Cutreambur și *cutreamur* vb. I. = cutremur; *mi* ∞ = mă cutremur; *loclu*... *s-cutrimbură* = pământul... se cutremură 284, 52₁₄; *fi si cutrimbură cămeașă* = te cutremurii, te îngrozii 122, 274₂₁, 259₂₀.
Cutrem, pl. *cutremuri* sn. = 1° cutremur de pământ; 2° spaimă; *il' pidipseă oămin'i di-l' loa cutremu* = îi pedepsiă pe oameni, de-i apucă groaza 313₂₂.
Cutrivir vb. I = cutreer; *acăfă s-cutriviră loclu ntreg* = începū să cutreere.

(=să ocolească) tot pământul 430₉.
Cuturbur vb. I = turbur; *apa s-cuturbură di lăcriile a meale* = apa se turbură (= deveni turbure) de lacrimile mele 248₃₁.
Cuturbur adj. = turbure; *apa-i cuturbură* = apa-i turbure 248₃₀.
Cuturburat adj. = turbure 248₇.
Cuțak'e sf. = oblânc 118₁₀.
Cuțitar sm. = cuțitar, care face cuțite, bricege etc. 445.
Cuțur sm. = buștean 123, 187₁₉, 309₁₉.
Cuțut, (*cuțit*) sn. = cuțit 37, 50₁₁, 123, 187; *căfūt* 175₁₆; *dua tulă pri cuțute eară* = toată ziua erau la cuțite (= se certau într'una) 282₅₅.
Cuțutaș sn. = cuțitaș.
Cuțutič sm. = cuțit mic 343.
Cuvată sf. = covată (= farfurie de lemn, obicinuită la păstori) 152₁₃, 153₆, 317₁₂.
Cuvă, pl. *cuvăți* = sm. găleată cu care se scoate apă din puț 8₁₂, 103₁₁.
Cuveudă sf. = vorbă, expresiune, discuție 98₂₂, 99₂₀, 134, 146₄, 187, 283₁₀, 490.

C

Čac! = sunetul produs din lovitura de ciocan 482.
Čamă, nume propriu de femeie 2, etc.
Čapă sf. = pas 22, 323₂₀.
Čarcu pl. *čarfi* și *čarcuri* sn. = cocoș de pușcă 400₄.
Čarè sm. și *čarèe* sf. = chip; leac. 1° *ma nu-i čarè* = dar nu-i chip 7₂₂; 2° *un*

čarè eastè = un leac este, există 281₂₂, 125₁₁, 246₉.
Čaș n. propriu de căpitan de haiduci, ajuns proverbial prin spaima ce răspândise în Epir: *u lo Čașlu di frică* = (o apucă Čiașul de frică) înghețase de frică 35₂₂, 67₅.
Čeflă sf. = coaje (de nucă,

migdală, alună, etc.) 102₃₀.
Ĉelnic sm. = celnic, fruntaș român bogat în turme, de care depind mai multe familii 17, 93₂₈, 226₂₆, 299₂₂, 317, 318, 398, 399.
Ĉergă sf. = cergă, învelitoare de lână, foarte trainică și foarte călduroasă 78₆, 113₃₀, 172₂₈, 406.
Ĉierică și Ĉierik'e sf. = cecric 266₁, 300, 301.
Ĉicôr și Ĉor, [pl. *ĉiĉoare* și *ĉoare*] = a) picior; *ĉicôr* 15₇, 25₁₀; *ĉor* 37₂₂, 89₇; b) pas: *niși un ĉicôr* = nici un pas 178₁₁, 154₁₈; 1° *Și-l loară n-ĉiĉoari* = și-l urmăriră pas cu pas 154₇; 2° *se-acăță vulpea di păturli ĉiĉoari* = se prinse vulpea de căteși patru picioarele, adică: până aci a mers cu înșelătoriile 168₃₀; 3° *ș-lo mintea la ĉoare* = o luă razna, în neștire 221₂₁, 358₁₈; 4° *da ĉoarle* = amenință 310₁₂; 5° *Nu putii s-l'i dau cu ĉorlu* = Nu putui să-l resping 99₂₇, 163₉, 184₉, 206₆. 6° *(șin) cu mîni ș-cu ĉoare* = (șiu) din răspuțeri 247₁₆; 7° *băgară ĉicôr pri loclu a șerk'ilor* = atinseră, călcară pe pământul șerpilor 63₁₈; 8° *se-astrăpsiră pri ĉor* = (se ridicară repede pe picior) se alarmară 42₂₆; 9° *Dua tută pri ĉor* = Toată ziua pe picior (= pe muncă) 302₁₄; 10° *Și-deă... cu ĉicorlu un pisti alantu* = ședeă... picior peste picior (= în nepăsare, fără grije) 20₁; 11° *Poși să-l fași ĉor di l'epru* = poți să-i întreci, să-i dai

de rușine 493₂₉; 495₁₂. 12° *ni ĉor di nise no-alăsari* = nici picior (= pe niciuna) dintre ele nu lăsără 31₉; *nu-l intră ĉor di om în casă* = nici picior de om nu-i intră în casă 362₁₃. 13° *așel' treil'i c-un ĉor* = (cei trei cu un picior) = cei trei draci 3₂₈, 163, 339.

Ĉiflik'e sf. = moșie 169₁.

Ĉijmă sf. = cizmă 426.

Ĉileah'e sf. = seleaf 299, 417₇.

Ĉilengă sf. = moț la fes, canaf 443₂₆; țurcă.

Ĉilibi adj. = celebru, nobil 472-475.

Ĉillstisescu vb. IV = agonisesc, muncesc cu hărnicie

Ĉillstisirea sf. = agonisirea, hărnicia 300₂₅.

Ĉimbuze sf. = petrecere, traiu 352₂₂.

Ĉing'el'ü sn. = cenghel, cârlig de fier de care atârănă măcelarii carnea 213₁₀; lanț de fier.

Ĉinușe sf. = cenușe 23₁₈, 175, 226, 227; 1° *tute aeste suntu ĉinușe ntr-oct'i* = toate acestea sunt praf în ochi 273₂₂; 2° *Niși ĉinușe tu vatră no-aveă* = N'aveă nici cenușe în vatră (= eră sărac lipit) 273₆, 454₁₈; 3° *l'-alăsă ĉinușa arașe tu vatră* = îi lăsă cenușa rece în vatră (= îl părăsi, fugi) 272₁₂.

Ĉinuși-bibil'ar = personaj în basme, care stă toată ziua în cenușa vetrei 226.

Ĉinușe (amirălu ∞) = împărat Ĉirușe 25₇.

Ĉipit sn. = țipăt, țipenie 132: 1° *Calea tulă nu scoăsiră ĉipit tră gurăt* = Pe tot

- drumul nu crâcniră de loc, nu vorbiră cătuși de puțin 89₆; 2° *tu pâlatea lută cipit nu se-avdâ* = în tot palatul nu se auziă nici o șoaptă (= eră tăcere absolută) 35₃; 3° *nu z-vidă cipit di om* = nu se vedeă țipenie de om (= nici un suflet de om) 8₁₁, 87₁₆, 88₁₀, 221₃₁, 284₂₃, 374.
- ✓ **Čirac** sm. = calfă, ucenic 482.
- ✓ **Čirê** sm. = chip; *nu eastê čirê* = nu-i chip 238₁₀. Vezi: *čarê*.
- ✓ **Čireap** sn. = cuptor 29₁₁, 31, 53₁, 82, etc.; pl. *čireapuri* 137₁₀.
- ✓ **Čireașe** sf. = cereașă 465, 466; *lo-aștiptă... tuși ca čireașe țea coapta* = îl așteptau toți... ca pe o cireașă coaptă (=cu mare nerăbdare, cu căldură multă) 7₂; *s-l'-uda a văsil'elui čireașe n-gură?* = să i-o dea regelui deagata 497₁₅.
- ✓ **Čiripăr** sm. = brutar 82, 338₁.
- ✓ **Čirișar** sm. = luna lui Iunie, ✓ Čireșar 302.
- ✓ **Čirșescu** vb. IV = cer, caut cu ardoare mare; [a nu se cufundă cu sensul verbului dacoromân: *cerșesc*, pentru care în Aromâna se zice: *țer*]: *čirșaste tră nă scafă cu vin* = nu mai poate pentru un pahar cu vin.
- ✓ **Čirtuescu** (mi—) vb. IV = mă zăpăcesc 580₁₀. Vezi: *čurtuescu*.
- ✓ **Či-ște** pron. nehot. = oarece; *Eră či-ște eră* = a fost ce a fost 276₂₅.
- ✓ **Čit!** = cit! cuvânt prin care facem să nu miorlăie și să se depărteze pisicile.
- ✓ **Čitie** sf. = acoperișul casei 61₁₀, 67₂₇, 222₁₇, 285₆, 310.
- ✓ **Čitus!** = mâlc! tăcere absolută! 108₃₃, 289₃₈; *tăcù... čitus=tăcù... mâlc!* n'a zis nici păs! 406₁. [Etimol. acestui cuvânt vine de la *čit!*].
- ✓ **Čoară** sf. = sfoară 84₂₁, 352₀; 1° a) *U tăl'è čoara* = strică prietenia; b) îi menî (îi tăie ața vieții) cât să trăească 199₂₀; 2° *čoara omului s-adună* = viața omului se scurtează 205₈; *l'i se-adună čoara-l Bacola* = s'a scurtat viața lui Baçola 43₂₅.
- ✓ **Čoare-tu-činușe** sau **Čoari-tru-čnuși** = personaj leneș și friguros în basme 225–228, 280₁₇.
- ✓ **Čoarie** sm. = (cioarec) țari, cari acoperă piciorul dela genuchi în jos 2₁₆, 134, 251₂₆, 415₃₆.
- ✓ **Čoc!** = cioc! sunetul produs de lovitura ciocanului 483.
- ✓ **Čoc**, pl. *čocuri* sn. = 1° ciocan 61, 135₂₄, 482₁₆; 2° ciocul, pliscul păsărilor 47₁₇, 152₁₉, 465₂₆.
- ✓ **Čoc și čocut**, pl. *čocute* sn. = junghiu, svâcnitură; *nă-u da čocute la mînă* = îmi zvâcnește mâna, îmi coace (puroi).
- ✓ **Čol'ŭ** sn. = 1° țol, haină ruptă 148₁; 2° falcă, maxilă 50₈; ✓ ciolan.
- ✓ **Čombură** sf. = fulg 170₃₁.
- ✓ **Čonŭ** sm. = vrabie 9₂₇.
- ✓ **Čonŭ și nčonŭ** vb. I = chealălesc (se zice despre câni și despre copiii, cari plâng într'una.)

Țor. Vezi: *čićor*.
 Țubană sf. = 1° lingură de lemn, de care se servesc ciobanii: 2° lingură mare de supă (tot de lemn) 29₁₁, 152₁₁, 181₉.
 Țubucă și Țubuk'e sf. = ciubuc; *ș-bea Țubuk'a cu arihate* = (își fumă ciubucul în liniște) trăia liniștit 40₂₁; *s-seđi cu Țubuca n-coh'e* = să stai cu ciubucul la locul de onoare (= să trăești în tihnă și respectat) 187₆.
 Țuc! = sunetul produs din lovitură de ciocan 482.
 Țucutescu vb. IV = 1° a se lovi în capete 422₁₄; a se izbi 395₁₁; 2° *Țucutea pri un têngiri* = lovia, ciocănia pe o tingire 55₁₅; 3° *ș-Țucutiră mintea* = își frământa mintea, se chibzuiră 298₆, 495; 4° *s-Țucutea cu Tih'a* = dispută, se cicălia cu norocul 96₂, 358₁₅; 5° *Țucutescu birbeclu* = întorc, scopesc berbecele.
 Țucutire sf. = ciocnire 330₉; lovire, etc.
 Țucutoare sf. = ghionoaie.
 Țucu-Mânguli, Țucu-Minguli, Țucul-Minčul, numele lui Neghiniță în basmele aromâne 29. Vezi și *Teățire*.
 Țuculă sf. = vârful, creastă (de munte, deal) 504.
 Țucur vb. I = șoptesc 113₂₂, 207₁₂, 214₂₅, 273₁₂, 310₂₉, 369₂₄. Inf. *Țucurare* = șoptire.
 Țudescu vb. IV = mir; *mi* = mă mir: *s-Țudiră* = se mirară 477₁₄.
 Țudle sf. = minune, mirare 58₆, 74₂, 109, 131₂₂, 170, 171, etc.
 Țudisescu (mi) vb. IV = mă

mir, mă minunez, rămăiu uimit 3, 10, 50₁₄, 58₇, *mi Țudisescu* = mă mir, etc. 12₁₇, 34₂₅, 41₁₉.
 Țudisescu (mi) vb. Vezi: *Țudisescu*.
 Țuduescu (mi) vb. IV = mă mir; *s-Țudui mult* = se miră mult 197₁₆.
 Țuf adj. = încălzit.
 Țulfică și Țulfică, în expresiunea: *o-adră . . Țulfică pîntica* = se săturau . . deabinele, se săturau de nu mai puteau 162₂₉; *se-adră Țulfică* = se sătură bine de tot 185₂₁.
 Țulfik'e sf. = moșie 157, 346, 347, 350.
 Țuleai sm. = ciocârlie 224₁.
 Țulescu vb. IV = ciulesc urechile, ascult cu încordare. cu atenție mare, trag cu urechea bine 74₂₆, 150₂₄, 273₁₂, 462₆.
 Țulică sf. = 1° țurcă; 2° *l'a-l' Țulica cari poți* = apucă-o, dacă poți; prinde-o, dacă poți 105₂₈.
 Țulk'e sf. = oțel 337₁₆.
 Țumagă sf. = ciomag 107₁₂, 124₂₂, 281₁₇, 338.
 Țumulescu vb. IV = mototolesc, feștelesc.
 Țun sn., pl. *Țune* = 1° prăjină, par lung 187₁₇, 252₂₀; 2° fig.: picioare lungi; *niși nu videă iu călcă, acșiși li tindea Țunili* = nici nu vedeau (ei) unde călcau, așa le întindeau picioarele (= așa de nebunește fugiau) 48.
 Țun vb. I = șterg, șterpelesc; *să-l' Țună* = să-i șterpelească 80₁₇; *l-Țunară h'il'a de-amiră* = îi furară pe fiica de împărat 462₁₉.

Čunare = ștergere, furare, șterpelire; *bunî tră čunare* = buni de furat, de șterpelit 80₈; plâns.

Čup sm., pl. *čuk* = călți, fire de in, de cânepă 285₁₇; *om di čuk* = om de nimic, mămăligă.

Čupătă! exprimă un mers schiopătând, șoltăc-șoltăc 131₅.

Čuplescu vb. IV = 1° tocesc, stălcesc; *căđu nă ploače și-nî čupli mîna* = căzù o placă (piatră) și-mi stălci mâna; 3° șterg, fur; *lă čupli cămeșli* = le șterse, le fură cămășile 33₂₀, 305₁₇.

Čupulic sm. = 1° șopărlă verde (despre care se crede, că este otrăvitoare); 2° pasăre!? 1° *čupulic vearde (laiü) va ti mică* = vai de tine! vai va fi de tine! 31₂₀, 46₂₀, 69₂₁, 109₁₂, 293₂₁.

Čurēc sn. = sfert 145₅.

Čurlu-păpă sm. = popă într'o ureche, stricat, bețiv 100, 101, 118₂₈.

Čurtuescu (mi-) vb. IV. = devin neliniștit 87₅, 380₂₀; mă zăpăcesc.

Čutără = vas mic din care păstorii beau apă.

Čuvanü sn. = hârb; ghiveciu (pentru flori).

D

Dab sm. = numele unei păduri foarte dese în Avela 315₂₄.

Dadă sf. = mama 75₇, 17₂₇₋₂₄; *dado!* (vocativ) 41₃₃, 255, 262, etc.

Dadün adv. = împreună 49₆, 55₂₀, 88₁₈, 184, 277. Vezi: *deadün*.

Dafnă sf. = nume propriu 179—183; dafină (foae).

Dafnu sm. = dafin 179—183.

Dafneauă sf. = dafin, dafină 179, 180, etc.

Dameă sf. = stigmat; *s-vă bag vula, damea* = să vă petluesc, să vă stigmatizez 471₁₈; pl. *dămți* 471₃₂.

Daporpoea adv. = apoi 419₃₈, 420. Vezi: *deapoea*.

Dapoea adv. = apoi 242. Vezi: *deapoea*.

Darac sm. = drac 26₈, 91, etc. 1° *ș-acăfă daraclu cu cucollu* = a dat de dracu cu cocoșul 30₁₇; 2° *du-te la*

darăfi = du-te dracului 91₁₀, 371₂₂; *și z-ducă la darăfi ș-ma nelo* = ducă-se la dracul și mai departe chiar 294₄; 3° *d-ü la darăfi* = de unde dracului 43₁₈, 271₁₈.

Dare sf. = dare; *tră dari* = de dat 296; *je l-ai tră dare* = ce le datorești 82₉, 82₈; *l-are tră dare al Mihăli* = este prostănac, ușurel 231₂₉.

Dare-loare sf. = daraveră, relațiune 257₁₀.

Dascal și (dascal) sm. = învățător, profesor 2, 163; *l-pi-trifeă la dascal* = îl trimiteă la școală 187₃₃; fem. *dascală* 328.

Dat adj. = promis, dat: *zborlu dat* = cuvântul promis 67₁₉.

Dat sm. = birul; *noi plătim datlu* = noi plătim birul.

Data sf. = (data), răsărit; *data soartui* = răsăritul

soarelui 199₁₄, 345₃₀, 473;
ti loa data = te apucă
 groaza, spaima 59₁₅; *data*
loclui=felul, chipul, obi-
 ceiiul pământului 380₂₁.
Daŭ vb. I=1° dau; imperf. *dă-*
deam (și *dideam*) 15₁₅,
 34₂₅, 234_{2, 10}; *că-țe nu-l dă-*
deă tiție = de ce nu-l o-
 noră 20₃₀; perf. *ded* (și
didēi), *deadși* (și *didēși*)
 32₆; *deade* 6₅, 10₁₅, 34₃;
 și *dede* 166₂₄; *dea dim*
 244₁₅; *deadit*, *deădiră* 6₁₈,
 8₉; M. c. Perf.: *cum ș-aveă*
dată zborlu = cum își dase
 cuvântul 5₂₁; *l'-are dată* =
 i-a dat (Perf. Comp.) 335₂₀;
s-da = să dea 2₂; *si-l' da*
fiōrlu = să-i dea pe băiat
 1; *si-ŭ daŭ* = să-ți dau 1;
altu carī vrea l'-u da =
 cine altul i-ar fi dat-o 30₁₇;
 2° *z-deadi dipu nīsi* = se
 luă după ele 26₂₁; 3° *l'-u*
deădiră prit hoare = apu-
 cară prin sate 80₆, 2₆; 4°
z-da după oi = să mâne
 oile în *mandră*, spre a
 trece prin *arăstoacă*, ca să
 fie mulse) 153₇; 5° bat, lo-
 vesc; *lă deădiră cite ună*
 = îi loviri câte una 14₆,
 30₃₀, 72₁₀, 133₆; 6° *deadi*
pîn di Dumniqă = ajunse
 până la Dumnezeu 102₇;
 7° *lă deadi foc* = le-a pus
 foc 161₁₅; 8° *si-și da din-*
fi'l' pi k'atră = să-și as-
 cută dinții 264₂₅; 9° *nomlu*
nu u dădeă; nu permitea
 legea; *l'-u ded io* = i-am
 permis eu 433₄; 10° *carī u*
dădeă di mīneār? = cine
 o băgă în seamă? 37₃; 11°
deade frunđa = înfrunzi
 282₁₂, 316₂₅; 12° *n-eară dată*

= mi-a fost ursit 147₇;
 13° *daŭ* = fac pomană 485₂₁;
 14° *caī da di ea* = cine se
 atinge de ea (= cine vine
 în contact cu ea) 73₆; 15°
da k'epu cu un lup = se
 întâlnește față în față cu
 un lup 27₇; *da di nă ma-*
storsă di ursă = întâm-
 pină, întâlnește pe o ju-
 pâneasă de ursă 27₁₅, 21₂₂,
 38₁₇, 35₂₁, 84₂₁, 111₂₁; *s-lu*
dădeăi = să-l fi dat 336₁₅;
dă-l = dăi! 30₂₂, 40₁₉; 16°
Dumniqădū lă deade ună
fată = Dumnezeu le dede
 o fată (= născură o fată)
 21₁, 6₂₂; 16° *da arīulu s-l'-u*
poatā = se încearcă răul
 să-l biruie 31₁₁, 83₂₀.

Daucă, pl. **Daucăți** = nume
 de familie și mahală la
 Avela 14₁₁, 118₂₄, 298.

Daŭsprădate num. = doispre-
 zece 392₁₋₄. Vezi: *dcspră-*
qățe.

Dănisescu vb. IV = țin, rabd
 204.

Dăul'e sf. = tobă mare 364.
De! interj. deh! 7₂₄, 32₁, 65₁₅,
 66₁₁.

De prep. când urmează un
 cuvânt începător cu vocala
a; *de-arăp* 1₆. Vezi: *di*.

Deadūn, adv. = împreună 10₂₁,
 16₂₈, 17₂₃, 18₂₂, 25₃₃, 57₂₂,
 76₉, etc., etc. Vezi: *dadūn*.

Deagă sf. = ramură, pl. *deqi*
 479₂₀.

Dealih'a (di--) adv. = (cu) a-
 devăratul 41₂₈, *ca dealih'a*
 = adevărat. Vezi: *alih'a*.

Deaneavra adv. = adineaori
 42₂₅, 84₂₄, 97₂₇, 99₂₁; *ca de-*
aneavră = ca adinea ori
 180₂₇.

Deapin vb. I=1° deapăn (lână,

- etc.); 2° fig. *cît dipind pita* = îndată ce a tocat (= a mâncat) plăcinta 90₁; *u dipind ş-pînea ş-carnea ş-apa* = mîncă (= înghiţi, consumă) şi pânea şi carnea şi apa 139₂₂; *Dèapinã multã pine* = Mîncă grozav de mult. Inf. *dipinare*.
- Deapir** (mi—) vb. I = 1° mă vaiet (în mod disperat, smulgându-mi părul dedurere): *acătă... s-deapirã* = începù să se vaiete amarnic 17₂₁, 24₁₈, 33₂₀, 45₁₇, 114₁, 125₂₈, 128₃₁, 182₂₉, 183₃₇₉, 473₃₃; 2° *C-una mînã te-ãpãrã ş-co-alantã tideapirã* = Cu o mînã te apãrã şi cu cealaltã îţi smulge părul (= te nenoroceşte) 457₆.
- Deapoca** adv. = apoi 257₂₂.
Vezi: *apoea*.
- Dell-Iorgu** n. propriu 326 — 346.
- Dem** adv. = oare 107₂₇ (Prescurtare din *[vi]dem*, (= vedem), care însuşi se întrebuinţează ca adverbial uneori).
- Dêniscu**, numele satului românesc aşezat pe muntele Gramoste 14.
- Derte** sf. = pãs, pl. *derturi* 391₂₀.
- Di** = 1° prep. de, dintre, prin, etc. *un d-el'* = unul dintre ei 22₂₃; *s-intrã di poartã nauntru* = să intre prin poartã înăuntru 2₃; *se-as-pãr cãpîrle di-ni fug* = se sperie caprele şi-mi fug 26₂₀; *Quã di quã* = Zi cu zi 292₂₀; *lã deade di featã cîte nã pãlate* = dede la fiecare fatã câte un palat 458₂₄; Devine *de*, când urmează un cuvânt începător cu *a*: *de-arãp* 1₁₀; *de-aşel'* = dintr'acei 7₂₁; *nvişã ma g'inedi fîcorlu* = învăţã mai bine decît bãiatul 76₂₂; *di-la* = dela 2₁₀, etc.; *di cît*. Vezi: *dicît*; 2° conj. *di cum îl bãşè mîsa* = de cum îl sãrutã mã-sa 5₂₆; *di ş-deade zborlu* = de-şi dãdù cuvântul 1₂₄; *di agumse* = de ajunsse 1₁₄; *z-videm di vã li dau* = să vedem de vi le dau (= dacã vi le voi da) 33₂₄; 3° şi
- Dicara** = 1° aşã darã 57₂₇, 83₂₀, 102₇, 253; dacã, dupã ce 21₁₀, 328₂₇, etc.
- Dicît** (di-cît) = decãt, totuşi 25₁₈, 236₁₁, etc., etc.
- Dicunãr** sm. = cerşetor 89₂₀, 355.
- Didinde** adv. = dincolo, în a parte; *udãlu di didinde* 80₁₉, 64₉, 88₂, 107₂₀, 138, 203₁, 333₃.
- Dimineață** sf. = dimineață 11₂₄, 95₂₀, 329. Vezi: *dimineață*.
- Dimindare** sf. = poruncã, comandare, 46₂₂, 113₁, 193, 242.
- Dimindatã** sf. = poruncã: *cîndu a vq'i' dimindata draslor* = când auzi porunca dracilor 4₅, 148₁₈; *pri dimindatã* = dupã comandã, dupã dorință 351₂₀, 356₂₂.
- Dimindãcune** sf. = poruncã, comandã, recomandare 21₁₄, 78₉, 94₂₃, 146₁, 166.
- Dimindu** vb. I = poruncesc, comand, fac comandã 7₁₀, 29₂₂, 30₂₂, 39, 41₂₂, 256₁₀, 314, etc.; recomand, pun în vedere 66₂₄, 94₂₂; Inf. *dimindare*; part. *dimîn-*

dîmîndați = comandate 37₁₉, *dîmîndațile zboare* = cuvintele poruncite 272₃₁.
Dimineață sf. adv. = dimineață 75, 142₂₈, 170, 235; *di-cu-dimineață* = desdedimineață 71. *Vezi: dimineață.*
Dîn prep. = din, de (pretut.); devine: *dim*, când urmează un p: *dim pade* = 105₂₈, 326₆. etc.
Dinaparte adv. = dincolo, în a parte, peste celălalt (țarm) 63₂₉, 68₃₁, 69₃, 202₃₅, 251₁₇.
Dinainte adv. prep. = înainte 1₃₀, 61₂₁, etc.; *dininte, dinintea* = înainte 141₂₄, 155₁₇, 212₃₂.
Dinăoară (di-nă-oară) = adv. dintr'odată 47, 323, etc. *Vezi: oară.*
Dinăpîi (dinîpîi) adv. prep. = înapoi, în urmă 1₂₀, 80₁₈, 54₃₀; *pri dinăpîi* = pe îndărăt 50₁₇, 66₂₀; *Il ligă cu mîinle dinîpîi* = Il legă cu mîinle cot la cot 110₁₄.
Dininte, *Vezi: dinainte.*
Dinîsescu vb. IV = țiu, susțiu: *nu putea s-u dinîsescă tu mîin* = nu putea să o susție în mîni 16₁₈. *Vezi: dăinîsescu.*
Dinisk'ot subst. și adj. = 1° locuitor din *Deniscu*; 2° denischiotesc: *lailu stih'ò dinisk'ot* = biata stafle denischiotească (= din *Deniscu*) 15₃₄, 18₁.
Dinisk'utescu adj. = din *Deniscu*, denischiotesc 15₆.
Dinîpîi, *Vezi: dinăpîi.*
Dintană sf. = plisc, cioc (la paseri) 30₁₃, 144₁₉, 465₂₇. *Format din: dinte + sufixul ană; cfr. cārlibană din: cārliḡ + ană.*

Dinte sm. = dinte 4, 29, etc.
 1° *cu dințil ca săk'* = cu dinții ca colții de sapă (mari) 147₃₅; 2° *țineă cu dinți di h'er* = țineă tare, rezistă din răsputeri 12₇; 3° *nu cutiḡă dîntile si s-arîmă di el* = nu îndrăzniau (ei) câtuș de puțin de el 195₁₃; 4° *tufi pri dinte va-l treacă* = îi va mânca pe toți 321₃₀; 5° *di-ți intră ah'it tu dinți?* = de nu-l poți suferi? 56₇.
Dintră prep. = de lângă 28₁. etc.
Diñle vb. I = 1° dumic (pâne) fărăm; 2° prăpădesc, sdrobesc; 1° *il' diñică nă cuvată di lapte, s-mică* = îi dumică (pâne) într-o covată de lapte, ca să mănânce 317₁₃, 152₃₁, 110₂₃; 2° *diñică niscînte* = sdrobește câteva 15₂₂; *s-l'i diñică* = să-i fărăme 48₁; *Frați-nu, căfauă, cūdi nu, ti diñic* — Pe frate-meu (să-mi dai), căteă, căci de nu, te prăpădesc 52₃₀, 121₇, 143₇, 320₂₆, 379₃₀, 403₁₂.
Dip adv. = de loc, câtuș de puțin 5₂₀, 9₂₄, 10₂₀, 42, 43, 49₃₂, 66₃₃, 106₁₂; *singură dip* = cu totul singură 169₇; *dip avut* = foarte bogat 168₁₇.
Diparte adv. = departe 19₁₇, 22₆, 25₆, 53₂₅, 69₆, 102₃₆, 105₂₃.
Dipărtare sf. = depărtare, îndepărtare 345₃.
Dipărted vb. I. = depărtez, îndepărtez; *cara s-di-părtă* = dacă se îndepărtă 459₂₈, 488₃₄.
Dipărtos adj. = depărtat, îndepărtat 66₁₃, 425₃₅, 495, 497.

Dipi prep. = de pe 21₅. Vezi: *dipri*.

Dipirare sf. = 1° văitare disperată 129, 337; 2° smulgere de păr; *il' trapse nă dipirare a puil' lui* = smulse pasării aripele, puful.

Dipirât adj. = văitat, în stare deplorabilă; *dipirată* = în stare deplorabilă, disperată 193₂₁, 439.

Dipri prep. = 1° de pe 11, 14, 38, etc.; 2° dela: *ascapă-l dipri moarti* = scapă-l de moarte 99₁₀; *dipri apoea* = apoi, mai apoi 16₁₇; *dipri-că* = decăt 129₁₄.

Diprit prep. = deprin 8₁₅ etc, **Dipriună** adv. = mereu, într'una, neîncetat, necontenit 36₁₂, 50₂₀, 72₃₁, 94₁₄, 129, 268; *le-aveă dipriună* = erau în relațiuni de dragoste 189₁₆.

Dipu prep. = după 4₂₅, 8₆, 26₁₁ etc. Vezi: *după*.

Dipun vb. I = cobor, mă dau jos 14₇, 40, 45₁₇, 53₄, etc, etc.: *dipuș* = mă coborii; și: *dipunăi* (Fărș.); *căt u dipunara* = cât îl coboriră 477; *dipun'ndalui* = dându-se jos, scoborându-se 230₁₈; 1° *dipusi minti* = prinse minte, se învătă minte 64₃₀; 2° *ariulu... dipuse* = râul... se umflă, se revărsă 282₇. Inf. *dipuneara și dipunire* = coborire, dare jos 223₁₇, 251₁₇, *dipunare* (la Fărșeroți).

Dipus adj. = 1° revărsat, umflat (de râu) 280₂₀; 2° abătut, trist 201₃.

Dirêc, pl. *dirațe* și *direcuri* = stâlp.

Dirin vb. I = chinuesc, pră-

pădesc, istovesc; *z-dirină* = se prăpădește (în vaiete) 141₁₀; *z-dirină di jale* = se prăpădiă de jale (văitându-se) 129₁₁, 192₄, 306₁₄, 321₁; Inf. *dirinare* și *dirnare*; *Eaște dirnât* = Este istovit de puteri.

Dirpane sf. = coasă 339₁₅.

Dirta. Vezi: *dirta*.

Dirviș sm. = derviș 219₁₅, 425-427, 434.

Dis = jumătate 162₇; *diș'l' il' culcă m-pade* = pe jumătate din ei îi culcă jos, la pământ 338₁; fem. *disa*: *Tu disa di cale* = La jumătatea drumului 229₁₄.

Disagă sf. = desagi 352₁. Vezi: *tisagă* (singurul uzitat; *disagă* pare a fi introdus de I. Nenițescu).

Discăcū vb. I = descurc părul cu pieptenele; *discăcăt* = descurcat 172₂₄; Inf. *discăcare* = descurcare a părului cu pieptenele.

Discair vb. I = descaier, desfac caierele de lână; Inf. *discăirare*.

Discalle vb. I = descalec 19₁₈, 85₁₈, 146₄, 226, 406.

Discalțu vb. I = descalt 133₂₁; Inf. *discălțare* = descălțare; *discălțăt* = descălțat.

Discareu vb. I = descarc 55₅, 103₁₆, 147₂₀, 152, 311.

Discălicată sf. = descălecare; *Nidiscălicată* = nici n'a descălecat, abiă descălicând 198₂₃.

Discălicătură sf. = descălecătură.

Discărcare sf. = descărcare.

Discintare sf. = descântare.

Discintu vb. I = descânt; 1° *țe-l' cînfi și țe-ți discintă?*

- = ce-i zici și ce-ți zice? 231₁; 2° *cara-l cîntă și-l discîntă* = dacă-i îndrugă și-i îndrugă câte și mai câte 362₄; 3° *cu apă discîntată* = cu apă descântată 52₃₈, 291₄.
- Discirfusescu** vb. IV = descuiu (un lucru bătut cu cuie; stric; fig. *l-discirfusesaști* = îl descoase, fi află gândul 43₂₁).
- Discoapir** vb. IV = descoper; *s-nu fi vâ di z-discoapiră un alantu* = ca nu cumvâ să se dea pe față unul pe altul 79₂₈.
- Discôs** vb. III = descos; *u discusù feata* = (o descusù pe fată) îi află gândurile 36₁₈; *s-lu discoasă* = să-l descoasă, să-i afle gândurile 202₆, 271₃₅.
- Discumpăr, Discumpur, Discumpru** vb. I = răsplătesc; 1° *s-fă li discumpăr tute* = să ți le răsplătesc pe toate (=să mă răsbun de toate) 60₁₂; *nu s-discumpără lișòr* = nu se resplătește ușor 67₁₁, 398₉, 493, 496. Inf. *discumpărare* = resplătire, răsbunare.
- Discurmu** (mi —) vb. I = mă odihnesc (după se sunt obosit); *pînă s-mi discurmu io* = până să mă odihnesc eu 34₃₁, 76₇, 81₂₃, 143₃₄, 212₁₃, 243₁₇, 324, 326.
- Di-se, di-si** conj. = dacă 147₁₉, 176₃₄, 236₁₀, 426.
- Disfăc** vb. III = desfac, desprind 6₂, 38₁₈, 53, 76₂₇, 185₄, 299₃; deschid; *u disfeafe (firida)* = deschise fereastra 77₃₈; *disfă-ți ocl'il patru* = deschide-ți ochii bine (= în patru) 119₅, 259₇; desfășur 87₁₉.
- Disi.** Vezi: *di-se*.
- Disie** vb. I = despici 17₂₈, 29₁, 100₃₈, 177₁₁, 314₃₈, 344, etc.; sfâșiu: *s-lu disică* = să-i sfâșie 144₃₈, 298₁₈, 442₁; *om fe disică năinte* = om îndrăzneț 7₃₅.
- Dislăk'escu.** Vezi: *dizlăk'escu*.
- Dispartu** vb. IV = despart 22₂₀, 33₁₃; *cîndu z-dispărți* = când se despartți 6₂₇; *nu va ti disparți* = nu o să te despartți 6₆; *s-dispărțiră* = se despartiră 15₁₁, 17₁₃, 79₃₈, 333₁₄. Inf. *dispărțire* = despartire.
- Dispeatic** vb. I = despetec. Inf. *dispicicare* = despetecare, descărpire.
- Dispetur** vb. I = desfoiu (fac în foi); *li dispiturăi* = le am desfoiat (făcut în foi) 103₁₈. Inf. *dispiturare*.
- Dispintie** vb. I = despintec 164₂₈, 283₁₄.
- Displătescu** vb. IV = despletesc (părul); *cu pert'i displătiți* = cu părul despletit 143₃₈. *Displătire* = despletire.
- Dispòl'ü** vb. I = despoiu, jefuesc 101₁₉, 337₂; *dispoal'e azi, dispoal'e mine* = despoaie azi, despoaie mâne 86₁₈; *cum il dispul'è* = cum îl despoie 297₃₄; *dispul'arâ* = despoiară, jefuiră 337₂; *dispul'ât* = despoiat 94₃₇; *imnâm dispul'ât* = umblam rupt (despoiat, fără haine) 148₁, fem. *dispul'atâ* = despoiată 290.
- Dispòtî** [și *dispòtî*] sm. = arhiereu 425.
- Dispustusescu** vb. IV = mă

- odihnesc**, mă repauzez (după oboseală) 229₁₆.
- Distup** vb. I = destup 114₃₁, 115₂₀.
- Distingu** vb. III = descing; *s-nă distindim* = să ne descingem 265₃₁. Inf. *Distigire* și *distingeare* = descingere.
- Dișcl'id** vb. III = 1° deschid 4₁₅, 8, 9, 29, 36, etc., etc.; 2° înfrunzesc, înverzesc; *pomlu... dișcl'ise* = pomul... înfrunzi 316₂₄; 3° *tra s-l'i dișcl'idă înoara* = ca să-i înveselească inimioara 149₂₂; 3° *l'i si dișcl'ise înima tră vin* = i se făcu poftă de vin 90₃; 4° *dișcl'ide-ți ocl'il* = deschide-ți ochii, bagă de seamă 131₁₂; 5° *z-dișcl'idă* = (să deschiză) să devie deștept 33₁₄; *dișcl'isiră* = deschiseră (la minte), deveniră deștepți, cu mintea deschisă 34₁₀.
- Dișcl'ideare** (și *dișcl'idire*) sf. = deschidere 309₃₁.
- Dișcl'is** adj. = 1° deschis, deștept, inteligent; în v. a. t. 187₃₂, 418; 2° înfrunzit, înverzit.
- Dișteptu** (mi —) și (*disceptu*) vb. I = (mă) deștept; *z-diștiptă* = se deșteptă 25₇, 36₂₈, 50₁, 136, 310₅. Inf. *diștip-tare* = deșteptare.
- Dișteptu** (*disceptu*) adj. = deștept, inteligent 117₃; *dișteptu foc* = deștept foc 153₉.
- Diștiptăt** și **dișciptăt** (Crușova) adj. = deștept, inteligent; *ea eră multu dișciptată* = ea eră foarte deșteaptă 75₁₁, 77₂₈; *dișciptăt* = deștept 40₃₁, 388₁; *diștiptăt* 98₃, 294₁₆, 403—409.
- Diștiptăcune** și **dișciptăcune** (Crușova, Bitolia) sf. = deșteptăciune 95₁₂, 210, 315₃.
- Dit** prep. = din (pretutindeni).
- Ditră** (*dirta* Vlaho-Clisura) prep. = pentru, din cauza, de; *ditră nis* = din cauza lui 37₂₃, 146₁₆, 328₂₈, 475₃₃.
- Ditru** prep. = din 235, 442₁₇ etc.
- Diunăoară** adv. = dintr'odată 17₂₅, 20₂₈, 23₃₁, 58₁₂, 75.
- Divarliga** adv. = împrejur, de jur împrejur 35₃₁, 54₂₆, 68₁₅, 102, 181₁₅, 120. Vezi:
- Divarligaluf** adv. = în jurul 227₂₈.
- Dizjug**, **Dizjug'ed** și **dizguc** vb. = desjug; *dizjugară* = desjugară 117₃. Inf. *dizgugare* (*dizjugare*).
- Dizlăcescu** vb. IV. = limpezesc; *z-dizlăci tră čudie* = se limpezi spre minune 282₉.
- Dizlă'escu** și **dizlik'escu** vb. IV = deslipesc 252₆, 430.
- Dizlęg** vb. I = 1° desleg 13₂₉, 105₂₈; *dizligați-mi* = deslegați-mă 60₁₈; *z-dizligd* = se deslegă 83₃₀; 2° tălmăcesc 167₄.
- Dizligare** sf. = deslegare, tălmăcire 167₂₀.
- Diznđu** adv. = de nou, iarăși 6₂₇, 33₁₉, 34₂₉, 77₁₂, etc.
- Diznerdu** vb. I = desmierd 38₂₇, 342₆, 441. Inf. *diznirdare*.
- Diznirdăt** adj. = desmierdat, alintat 136₂₁, 438₂₈.
- Dizvălescu** vb. I = desvelesc, descoper 61₁₉, 221₁₅, 305₁.
- Dizvescu** vb. IV. = desbracă; *z-dizvișteă* = se desbracă 205₂₈, 347; *si dizvișcū* =

- se desbrăcă 203₁₂, 482₃₆; *u dizviscură* = o desbrăcară 289₃₇.
- Dizvôc** vb. I = a desghiucă, a scoate ceva din găoace; *și cîndu-l viîne oara z-dizvoacă* = și când sosl momentul ca să nască (= să se ușureze născând) 61₃₄. Inf. *dizvucare*. Part. *dizvucăt, -ă*.
- Dizvulusescu** vb. IV = despecetluesc 210.
- Dildăsescu** vb. IV = dau năvală 120₃₃.
- Dinginescu** vb. IV = plesnesc (cuvânt onomatop. de la *dîng!*); *lă viîni z-dîngînească, tu k'ali* = le veni să plesnească în piele, le veni (= le-a fost) mare necaz 115₁₉.
- Diră** sf. = urma animalelor de vînat; *s-lo dipu diră unûi țerbu* = se luă după urma unui cerb 192₁₄.
- Dirce** sf. = furtună strașnică (Vlaho-Clisura).
- Doagă** sf. = cuvertură de lână 95₁₆, pl. *dođi* 87₄.
- Doamnă** sf. = doamnă, boiereasă, stăpână 64₁₇, 107, 108, 109, 133, 238, etc., Vezi: *domnu*.
- Doară și Doară** sf. = dar 91₁₈, 417, 382₃₉, 436₁₁, 490.
- Doara** (a ∞) = a doua oară, iarăși 6, 117₃₂.
- Doauă**. Vezi: *doi* 6.
- Doi** num. = 1° doi 6, etc.; *dol'i* (*doil'i*) = ambii 25₁, 49, 57₂₃, 60₄, *dol'ă* 478; Gen. Dat.: *a doilor* = celor doi, ambilor 265₂₂; fem. *dao, doauă, doao* 10₁₁, 22₄, 24₁, 49₃, 59₁₀; *dăole, doăule* = ambele 73₃₅, 78, 96₁₃; *di a doaua-zî* 47₇, 39₉, 40₁₇, *u-1 doa-zî* = pentru a doua zi 468₃₃, *a doauă oară* 16₃, *a doao oară* = a doua oră 75₂₇, 73₃; *doilu* = al doilea 82₁, 461₂₇; *di dao ori* = de două ori 39₂₇; *di doauă* = dublu, îndoit 102₁₆; 2° *no-știplă đică di doauă ori* = n'șteptau poftire multă, n'șteptau să li se zică de două ori 31₈; 3° *ah-tare buneafă nu s-discum-pără lișôr cu ună cu doauă* = așa bunătate nu se respălătește ușor-ușor 67₁₁; 4° *Zborlu dao nu-l' si fă-țea* = (Cuvântul două nu i se făcea) adică: nu-i strică placul niciodată, îl ascultă la ori ce 76₃₄; 5° *il' deade dol'i a prêftului* = a dat ortul popii 371₁₀, 424₃₅; *și dol'i a prêftului il' da* = și dă ortul popii, și moare 93₆, 106₂₁, 205₁₆.
- Domnu** sm. = 1° domn, boier, stăpân 188, 190; *Doamne!* = stăpâne 18, 39, 41₁₇, 180₃₃, 418; *plîncea ... ni ngă dômnu-su* = plîngeau (ei) ... lângă stăpânul lor 50₂₄, 77₁; *s-l'-aflu domnu* = să-l dau la stăpân 212_{10, 21}; *dom-nusu a grădină'ei* = stăpânul grădinii 9₁₇, 70₁₈, 81; *domnu mare* = domn mare, boier de neam mare 10₃₈, 12, 199₃₁, 173₃₁; *domn* (la Fărșeroți), art. *domu* în loc de *domnul*, cum se aude la ceilalți Aromâni 477₃₄; fem. *doamnă*, la Fărșeroți: *doamă*; 2° Domnul, Dumnezeu: *Doamne!* = Dumnezeule! *Do a m n e Dumniđale!* = Doamne

- Dumnezeule!** 22₂₅, 25₂₇, 116₁₃.
- Dona** n. propriu de bărbat 49—51.
- Dor** vb. II = 1° doresc; *caftă-nă iți-ți doari sùstlitlu* = cere-mi ori ce îți dorește sufletul 64₁₄; *s-caftă țe-l' doare hrisusita* = să ceară ce-i dorește aurita (subinț. inima) 67₁₀, 145, 165; *z-doari* = se dorește 121₁₆; *dureà să-l bașe* = dorià să-l sărute 25, 98₇, 115₇. 2° a durea: *țe-nă ti doari* = ce mi te doare 49₂₄; *că-l dureà* = căci îl dureà 55₂₄, 161₇; *fără s-lu doară caplu* = fără să ducă grije 147₁₇, 195₁₇; *di oara țe u viđu, acăjă să-l doară buriclu* = din momentul în care o văzù, începù să fie îndrăgostit de ea 13₄. Inf. *dureare* = dorire, durere. Part. *durut, durută* = dorit, durut.
- Dor** sn. = dor, patimă, durere, dragoste 36₁₆, 47₂₇, 73₆, 75₁₈, 126; pl. *doruri* 145—147; *dor n-e* = dor mi-e, doresc 7₂₁; *di cîte ori va-l' a dorlu* = de câte ori îl va apucà dorul 17₁₁; *il' vine dorlu* = îi veni dorul 66₁₁; *si-l' tragă dorlu* = să-i ducă dorul 299₁₇.
- Dormu** vb. IV = dorm 108₂₅; *durnă* = dormià, dormiau 16₂₅, 59₁₇; *canda durnă pri sk'ihi* = par'că dormiau pe ghimpi 113₁₁; *durnă, vai diși, ca dipri lumea lantă* = dormià (dus), ca pe lumea cealaltă (= ca dus pe lumea cealaltă) 364₂₂; *durnăi* = dormii 13₂₅;
- durni* = adormi 36₂₅; *agirși di durni* = îl apucă somnul, adormi 197₁₂; *Ai durnită* = Ai adormit, (dormit) 77₁₄; *vrea z-dorni* = ai fi dormit (= erà să dormi) 36₂₇. Inf. *durnire* (și *durnare*) = dormire, adormire.
- Dosă** sf. = bașordină, scroafă (din Alb. *dosă* = scroafă); *pa'u dosă* = bașordină, scroafă 124₃₀.
- Dosprădăți** num. = doisprezece, douăsprezece; ∞ *dî cl'eî* = douăsprezece chei 40₆; ∞ *dî mutăfuri* = douăsprezece pături de căne-pă (sau de păr de capră, amestecat cu alte lănurii) 12₉.
- Dot** = chip, (mai mult cuvânt de umplutură; este întrebuințat de Fărșeroți, din care cuvânt sunt și porecliți: *Doteanî*) 244₂₂, 248₆, 277.
- Dotean**, poreclă aplicată Fărșeroților.
- Doxă** sf. = slavă, glorie 96₂₁.
- Drac** sm. = 1° drac 2, 5, 44, 99; pl. *drafi* 152, 153; art. *drafl'i* (pretutindeni) și *drasl'i* 3; *dracul* = dracul (Moloviște, Gopeși) 236. 2° fig. dracul se mai numește: a) *afl c-un cor* = acela cu un picior 208₁₂, 293, 336₂₂; b) *acl ò slă h'ibă* = fi-le-ar de cap 432₂₂, 293; c) *si-l' creapă numa* = să-i crape numele (= plesni-i-ar numele) 212, 213, 293, 396; d) *Futu-ni-l' măsă* = 468; e) *afl din vale* = acel din vale 435; 3° *soacra, l'aveà intrată dra-*

clu tu inimă = soacra se înrăise, au apucat-o dracii 303; *ma l'avea intratã draclu di irã linãvoasă* = dar s'a nãrãvit de se făcũ leneșe 70₁₁; 4° *cã ș-aveã drașli tu pĩ'nlicã* = căci erã stãpãnit de draci, căci erã mașe pestrițe 295₉; 5° *me-acãțorã drașli di urecli* = m'am infuriat foc 230₁, 405₁₁. 7° *drac no-aveã* = n'a veã nici pe dracul 300₉; *veđi, cã drac no-avũm* = Vezi, cã nici pe dracul nu avurãm (= nu avurãm nimic) 435₉; 7° *ș-lã draclu curlu cu nãș* = (iși spalã dracul curul cu dãnșul), adicã: s'a dus, s'a sfãrșit cu dãnșul 367₁₆, 378₁₁; 8° *cã an-gĩrmari aveã suflatã draclu tu punğã* = cât desprebani, nici lescaen'aveã; 9° *Aestu ș-erã draclu viu* = Acesta erã dracul in persoanã 2₁₇; 10° *cum di drac* = cum la dracul 109₁₁; 11° *Cãtușe cama drac trãhtãri lucre* = Pisica mai drac (= mai datã dracului) la asemenea trebĩ 70₉; 12° *s-lu bãgã draclu virã* = de l'ar fi împins dracul pe cinevã 147₂₁; 13° *mplinã di drași* = plinã de draci, datã rãu dracului 190₁₁; 14° *drac di vali* = dat dracului, foarte deștept 89₁₁; *drac di sum punte* = dat dracului, deștept 404₁₁, 110₁₁.

Drame sf. = dram; *om cu drãni* = om cu glavã, om cu cap 429₁₁; *đi ș-tine, cã nu-l lipsescu drãni* = zi și tu, dacã-i in fire 209₁₁.

Drãcoane sf. = drãcoaicã 5₁₆, 274, 275, 460.

Drãcõs adj. = drãcos; *Featã drãcoasă* = fatã drãcoasă 43₉.

Drãcurie sf. = drãcie 50₁₁, 275₁₆, 348, 364₁₆, 453₁₁.

Drãcurõs sf. = drãcos; *drãcuroasă* = drãcoasă, datã dracului 358₁₆, 411; pl. *drãcurõși* = drãcoși 364₁₁.

Drãcuș sm. = drãcușor 470₁₆.

Drãgãt sm. = pãndar 118₉, 136₉. (Epir, Tesalia.)

Drãșcl'auã, Drișcl'auã sf. = pas 89₉, 273, 86₁₁; *trã ningã niscĩndi drãșcl'ei vrea l'acafã* = dupã câțivã pași, erã sã-i prinzã 48₁₁.

Drãțescu adj. = drãcesc 467.

Driptate sf. = dreptate 392₁₆.
Vezi: *ndriplate*.

Drișcl'auã. Vezi: *drãșcl'auã*.

Driștealã sf. = vãltoare, dãrstã 301₁₁.

Drugã sf. = lãnã scãrmãnatã, servind la *tort*, din care se fac ciorapii 289, 290, 170₁₁.

Du! interj. = huideo! 228₁₁.

Dũ! interj. = huideo! 106₁₆, 187₁₆.

Duc vb. III = duc; *mi duc* = mã duc; *si dușe* = se duce 10₁₆; *va mi duc* = mã voi duce 8₉; *tra z-ducã* = ca sã se ducã 7₁₆; *du-te* = du-te 3₁₆, 20₆; *di foami nu va s-mi duc s-mor* = de foame n'o sã mã las sã mor 45₇; *z-dușeã* = se duceã 46; *z-dușeã cu mintea* = mergeã cu gãndul 19₁₆; *duse* = merse 1₂, 3₁₁, 5, 11₁₆; *ũ z-dũsirã tuși* = unde merserã toți 25₁₄; *Araplu ș-aveã dusã h'il'a-al amird* = Harapul

- care condusesese pe fata de împărat 50₁₈; *s-avea dusă* = se dusesese 25; *Fu ară-k'it di drac și dus tu...* = Fu răpit de drac și dus în... 2₃₀. Particularități: *nă dușem și nă țem* 11₁₀; *vă dușeși și vă țeși, si duc*; Imperf. *mi țeam, ti țeai, s-țea* 165; Perf. *mi duș, ti dușiși și dușeși, si duse* etc. Viit.: *va nă dușem și va nă țem* 259₁₈; Inf. *dū-țire și dușeare* (și *țeare*.)
- Ducă** sf. = dus, mers, ducere; *di ducă mînă nu trapse* = de dus tot se duse 8; *tu ducă* = la ducere, la dus, când s'a dus 190₂₂, 503.
- Dudle** sf. = duducă, drăguță 442₂₇.
- Dugoare** sf. = dogoare, dogoreală 103.
- Dugurescu** vb. IV = dogoresc; *Am s-ti dugurescu* = am să te dogoresc 335₃₀; observ că această construcție este *Daco-română* și se datorește lui Bagav. *Aromânește* se zice: *va s-ti dugurescu* sau *va ti dugurescu*, niciodată: *am s-ti...*
- Dugurire** sf. = dogorire, încălzire mare la foc sau soare.
- Duh** sn. = duh, spirit, respirație 315₂₀, 429₁₀, 446
- Duk'ane** sf. = dughiană, prăvălie 253, 304, 482.
- Duk'escu** vb. IV = înțeleg, simt, pricep (la cel mai mic semn), pricep bine 166, 167; *duk'aște* = pricepe, simte 18; *s-nu u duk'ască țivă furl'i* = să nu care cumva să o simtă hoții 22₁₂; *duk'i* = pricepî, simți 15₃₃, 17;
- nu duk'iră* = nu pricepură 72₁₄; *duk'indalui* = înțelegând 17₃₀; Inf. *duk'ire* și *duk'are*. Vezi: *aduk'escu*.
- Dulape** sf. = dulap, pl. *dulak* 237₁₁, 415.
- Dulă** (și *dulă*) sf. = servitoare 243, 315₁₈.
- Dulțe** adj. = dulce 4₃₀, 24₁₃, 57₅, 283₂, 416₁₇.
- Dulțe** sm. = dulceață 329₂₂.
- Dulțea-locului** sf. = dulcea pământului, iubita pământului 182₂₀.
- Dulțame** sf. = 1° dulce, dulceață, dulcime; *cu dulțamea* = cu vorbă dulce 352₂₅; *dulțamea-somnului* = dulceața (=farmecul) somnului 302₁₅, 391₁; 2° pl. *dulțeni* = prăjituri 416₁₅, 426₃₀.
- Dum'nică** (Dum'nica) sf. = Duminecă 154₃₂, 277, 452, 474.
- Dum-l'ertu** vb. I = iert, mă rog la Domnul de iertarea păcatelor cuiva. Se conjugă numai la Indic. Prez. sing.; *Dum-l'ertu*, *Dum-l'erți*, *Dum-l'artă*; Subj. prez. sing. (la fel cu Ind. conj. cu: *si(să)*); Imperativ pers. II, III: *Dum-l'artă oară, iu s-află creștinlu ațel* = Fie binecuvântat momentul, în care se află creștinul acela 34; *Dum-l'artă-l* = Doamne iartă-l, Dumnezeu să-l ierte 489₃₀; *Dum-l'artă-ți oasili a tătă-tui* = Domnul să ierte oasele tatălui tău = fie sfințite (=odihnite) oasele tatălui tău 138₂₅, 35.
- Dumname** sf. = boierime, lume din viță mare; bogătași.
- Dumnescu** vb. IV = domnesc,

stăpânesc; *băgd s-dumnească dinir-su* = băgă pe ginerele său să guverneze, să domnească 40₂₁, 97₂₀, 106₂₄, 137₃₀, 341₂₀; *dumnî* = domni, stăpâni 398₁₀; *li dumneă* = le stăpâniă 477₂₃; Inf. *dumnire* = stăpânire.

Dumnescu adj. = 1° domnesc, regeşc, crăşc, boieresc 398; *numtă dumnească* = nuntă împărătească 68₁₀; boierească 270₂₀; 2° fig. *lucru dumnescu* = lucru turcesc.

Dumniqă şi **Dumniqăni** sm = Dumnezeu (pretutindeni); cer 101₃₀, 102₇; *Dumniză* 173 (Gopeşi, Molovişte). Se întrebuintează şi articulat: *Dumniqălu*, *Dumniqăulu*: voc. *Dumniqăle!* = Dumnezeule! 21₂₁, 24; fig. se mai numeşte: *Aţel-de-analtu* (= cel de sus) 316₇, 414; 1° *Şi-şi feaşe Dumniqănu nilă* = şi se îndură Dumnezeu 6₂₃; 2° *Şi-şi se duse oară-bună cu Dumniqănu năinte* = Şi merse cu bine cu ajutorul lui Dumnezeu 65₂₀; 3° *Măcară cu ţe deade Dumniqă* = Măncară cu ce a dat Dumnezeu 66₁₄; 4° *Puţ s-lu fa-că Dumniqă* = ce mai puţ! vai de mama lui de puţ 103₁₀; 5° *Vru Dumniqănu* = slavă Domnului, mulţumită lui Dumnezeu 334.

Dumniqăscu adj. = Dumnezeşc, de la Dumnezeu.

Duăac, **Duăăă** sf. = lume 72₂₀, 195.

După, **dipu**, **dupu** prep. = după; *după* (pretutindeni): *dupu* 29₁₀, 23; *dipu* 35, 80₂₄, 81, 113. Vezi: *dipu*.

Dur! = cuvânt turcesc: stăi! 228₂₄. (Numai aici întrebuinţat).

Dure adv. = destul 31₂₀, 99₂₁, 201₂₀; *dure ţi-u cu joclu* = destul fie-ţi cu gluma (= cu jocul) 8₂₁.

Durare sf. = 1° avere 127₁₃; 2° dorire.

Durêc (mai des: **dirêc**) sn. = stălp 348₂₀.

Durînt adj. = adormit 494.

Durût adj. = 1° dorit, iubit: fem. *durută* = dorită, iubită 5₈, 8, 12₂₀, 126₂₄, 129₂₁, 151₂₂, 274, 279, 283₂, 418, 472; 2° doritoare, iubitoare, care iubeşte: *cum sun mămăle durute* = cum sunt mamele doritoare.

Dus adj. = dus; *no-alăsară loc ni-duşi* = nu lăsară loc, unde să nu se fi dus 172₁₁.

Duşmân sm. = duşman, inimic 12₂₀, 17₅, 35₁₀, 37₁₀, 58₄, 156, 222, 456.

Duşmăni'e sf. = duşmănie.

Duvas sf. = rugămintă (cuvânt orăşenesc) 168₁₂.

Duzină sf. = duzină 119 (neologizm).

Ð

Ða! = cărc! *nişi Ða! nu fă-ţea* = nici Ða! (nici cărc!) nu făcea 73₂₃.

Ðac vb. II = zac 464₇; *Ðicû*

= zăcû 395₁₀; *Ðifeă* = zăceau 120₂.

Ðadă sf. = zădă 157₁₀, 204, 452; *l'i mbită, di l' feaşe cu-*

- cută, dadă* = ii îmbătă tun 307₃.
- Damă** sf. = zeamă 240₆, 309₄, 320₁₀, 321.
- Damă** n. propriu de familie; *fumeal'e al Damă* = (familia, copiii lui Zamă) copii mulți și gălăgioși, neastâmpărați 455₁₄.
- Danță** sf. = arțag; *lo-acăță nîpdi danța* = il apucă iarăși arțagul 230₂₀.
- Dare** sf. = zare; zori de zi; *cîtră n-dare* = spre zori de zi 231₁₄, 259₂₂, 374₇, 468₂₃, 481.
- Dațe** num. = 1° zece 21₁₈, 73₇₄; pl. *dăși*: *trei-dăși, patru-dăși* etc. = treizeci, patruzeci, etc.; *mași dășile (udă)* = numai a zecea odae 17₅; 2° *tu dășile a mul'are* — *saî nu pistipseă niși ună* = la zece (=vorbe) ale muerii sale nu credeă nici una 283₁₉; 3° *aestu il dădeă dațe ta furtu aușlui* = Acesta-i da zece (înainte) bătrânului în hoție, adică: îl întreceă mult în hoție pe moș 308₁₈.
- Dău!** = cărc! *niși dău* = nici cărc! a nu crăcni de loc 407₈. Vezi: *da*.
- Deadt, deadt** (mai rar) și **deadt** sn = deget 2₁₈, 16₂₇, 27₅₀, 73₇₇, 74, 156, 256₁₂.
- Deadır** vb. I = deger 124₁₁; *ma dădiră dipriună* = dar degeră într'una 137₁₂, 138₁. Inf. *dădirare* = degerare.
- Deadır** sm. = deger.
- Deană** sf. = 1° colină, deal 21₁₉, 110₁₇, 152, 879; pl. *denurî* 172, și (la Fărșeroți): *dehî* 478; 2° geană, sprinceană 36₈, 172₁₀, 222₁₀.
- Deană-Aripidină** sf. = deal-povârniș, (locuința soarelui) 440.
- Dem** vb. III = gem; *șade și deame dua tută* = șade și geme într'una; Inf. *dimeare și deămire* = gemere.
- Der** sm. = ger 170, 301₁₇; ca nume propriu: Gerilă 335, 336.
- Didtrûș** n. pr. = Degerilă, care degeră de frig 138, 139.
- Diditîc și Diditîc** sn. = degețel 120₁₉, 156₁₀, 374₁₃; *calu al Barbă-Cot... niși la diditîc nu lo-aveă* = (calul lui Barbă-Cot... nici la degețel nu-laveă), adică: eră mult mai presus decăt calul lui Barbă-Cot... 272₂₀.
- Dindie** sf. = gingie.
- Dinirăc** sm. = ginerică 113₂₅, 369₁₈.
- Dinire** sm. = ginere 68, 343₂₈; *dinir-su* = ginerele său 40₂₀, 52₂₃, 97.
- Dinucl'u** sn. = genuchiu 9₁₂, 49₁₆, 84₂₇, 172, 191, 239, 331; *că no-alăsă (el) vîrnu di dinucl'ul a lor* = că nu lăsau pe nimeni de neamul, de sângele lor (= că nu lăsau moștenitori de neamul lor) 437₂₆.
- Di** = zi, în compunere: *a doaua-di* = a doua zi 33₃; *astă-di* etc.
- Dic (dăc)** vb. III [Indic. prez. *dîc, dîși, dîșe, dîșem (dîșim și țem), dîșeși (dîșeși și țeși), dîc*; Imperf. *dîșeam și țeam*; Perf. *dîșu, dîșiși și dîșeși, dîșe*, etc.]; = 1° zic 1, 2, 3, 5, 10, 32, 35, 43, 46, 49, 54, etc.; 2° socotes, sunt de părere 4₀, 43₇;

3° *ah'i't dîse Dumniđdũ* = atâta a vrut Dumnezeu 65₂₄; 4° *l-u dîșeã... cu flueara* = i-o ziceã... din fluer 298₂₀; 5° *vař dîși* 8₁₅; *va-l' dîși* = adică 336₁₁; *va dîcã* = va să zică, adică 80₁; 6° *va-l-u dîși, acãșd s-mur-deascã* = începũ să se cam înopteze 2₁₉; 7° *par à ři loarã citu z-dîși* = parale, bani luarã cât de mulți 33₂; 8° *p-ũ-l' dãc...* = pe unde i se zice... 245₂₇; *dãși* 476-484; *zãc, zãse* 173₁₁, 235; *șe s-șem* = ce să zicem 292₁₁; *șeam* = ziceam 5₁₀, 6₁₀, 181₁; *dîcînda-l'* = zicându-i 171₉; *dîcîndaluĩ* 76₁₆. Inf. *dî'șire, dîșeare* 106 și (*șeare*), *zãșire* (Moloviște, Gopeși) = zicere.

Dică (*dăcã*) sf. = 1° zicere, zis, spusã 93₁₁, 106₁₅, 128₁₁, 296, 298; *am ș-alte zboare tã dăcã* = am și alte vorbe de zis 249₇; 2° *unã dîcã* = cum a zis, îndatã ce-a zis 193₂; 3° *no-aștiptã dîcã di doauã ori* = n'ășteptãũ să li se zică de douã ori, n'ășteptau poftire pe ște poftire 31₁₂; 4° *nu va dîcã sau nu va vîrnã dîcã* = nici vorbã, fãrã îndoialã 134₁, 138₁₁, 356₂₀, 306₂₀, 441₇.

Dîn sm. = (masc. dela: dînã) 221-224, 464₁₅; *Dînlũ amãril'eĩ* = zeul, zãnul mãrii 250.

Dînã sf. = zãnã (pretut.).

Dnã (*dîuã*) sf. = 1° zi (pretutîndeni), pl. *dîle* 1, 22₁, 36, 86₁₀; *dãle* 277; *zũã* 173₁₁, 235; *qua lantã* = ziua urmãtoare 9₁; a doua zi 329₁₁, 164₁₆; *a trea-zã, a trea-zi, a trea-dî* = a treia zi 76₁₅, 127, 164₁₁, 170₁₄, 171₁₁; 2° *s-feașe qua g'ine* = se lumineã bine, deplin de zi 87₁; *s-feașe qua prîndũ* = s-a luminat cât se poate de bine 95₁₁; 3° *tutã qua* = toatã ziua, mereu, într'una 38₁, 62₉, 71₁₅, 120₁, 149₁₂; 4° *trei dîli cu qua* = trei zile întregi 211₁₁; *cara s-umplurã dî'lile* = dacã se împlinirã zilele 360₁₆; 5° *din quã în quã* = din zi în zi 21₁; *quã di quã* = zi cu zi, din zi în zi 7₁₂, 336₁₇, 352₁₀; 6° *nã (unã) quã* = într-o zi 2₁₀, 9₁₆, 31₁₅; 7° *il' loã quã* = îiluai ziua (= viașã) 270₁; 8° *noaptea quã u fãșeã* = fãcea din noapte zi 299₁₁; 9° *Așã nã fu qua* = Așã ne-a fost ziua (= norocul, soartea) 457₁; 10° *și trifeã ca qua șea alba* = și treceã (= trãiã) în deplinã fericire, ca în sãnul lui Avraam 177₁₉, 191₁₉, 215₁₁, 249₁₇; 11° *quã albã* = zi fericitã 455₁₅; 12° *cã dî'lile nu intrã lu sac* = cãci zilele nu intrã în sac; nu se isprãvesc zilele 11₁.

E

E! = ei! interj. 3₁₉, 9, 14, 26₁₃; 100₁₁, eacã, ei! 29₁₁, 53, 54, 201; așã darã 29₁₁; *E! ř-ul*

dau = iacã, fie! ři-l dau 1₁₀, 11₁₀; *e! e, e hare!* = destul, destul, moarte! 24₁₁.

Ea = 1° iacă, iată 76_{1,1}, 203_{1,1}; *ea-mi* = iată-mă, *ea-ti* = iacă-te; *ea-o!* = iată-o! 22; *ea-lea* = iată-l 404_{2,2}; *ea-le în vine Avul Nicola* = iată-l unde vine sf. Nicolae 20_{2,2}; *ea-ți-lu* = iată-l 60_{1,0}. 2° ean: *ea du-te* = ean du-te 3_{1,0}, 54_{1,1}, 150₁; 3° *ma ea ș-ea cum sta lucrulu* = dar iată și iată cum stă treaba, chestia 7_{1,7}; *ea ș-ea* = iacă și iacă 12_{1,7}, 13_{1,3}, 64_{1,1}.

Ea pron. pers. = ea; la Fărșeroți: *ia* (citește *i-a*) 243, 244, 476—484; Gen. *a l'ei* și: *l'*. Dat *a l'ei, î'l, l'*; Ac. *ea, ia, u, o-*; Pentru Dat. mai există în Epir-Tesalia și forma *l'il* = îi: *l'il li ded* = i le dădai (pretutindeni).

Eadă sf. = iadă, fem. dela: *ed* = ied.

Eale, ele pr. pers., pl. dela *ea* = ele; gen. *a lor*, și *lă*; Dat. *a lor, lă, le-l*; Ac. *eale și ele, li, le-, l-*; (pretutindeni).

Eapă sf. = iapă; *ntră eape* = printre iepe 3_{1,5}, *l-u intrară a eăpilor* = începură să mănânce la iepe 31_{1,3}; pl. *eape*, (și *iepe*), 109, 110, 119, 120, 271, 272, 314.

Eară adv. conj. = iarăși 17, 39_{1,1}, 56_{1,1}, 169.

Earbă sf. = 1° iarbă 166_{5,7}, 220; pl. *erg'i* = ierburi 57_{1,1}, 486; 2° *earbă di nip'rtică* = (iarbă de nepărcă, de șarpe) = iarbă dătătoare de viață 272_{1,7}, 297; 3° *erg'i di somnu* = ierburi aducătoare de somn 309₁; 4° *niși de-așel' și mică earbă*

nu ș-eră = (nici de acei, care mănâncă iarbă nu eră), adică: nu eră vită, nu eră prost, ca să nu priccapă 306_{1,1}.

Earnă sf. = iarnă 43_{1,0}, 164_{1,1}, 336.

Eață interj. = iată; *eață-l'* = iată-i! 436_{1,1}.

Ed sm. = ied; *arsăreă ca eql'i* = săria ca iezii 323_{1,0}.

Efharistise sf. = mulțumire (neologizm) 329_{1,1}.

Eftin adj., adv. = ieftin 307_{1,1}.

El pron. pers. = el 1₁ etc.;

Gen. *a lui*, și: *l'*: *niveasta-l'*

= nevasta sa, nevasta lui

1₁; *acasă-l'* = acasă la el,

la casa lui 1_{1,4}; *cămeașă-l'*

= cămașa sa 87_{1,7}; Dat. *a*

lui, î'l = îi, *l'* = i: *î'l ticăni*

= îi trăzni prin cap 1_{1,0};

l'-astal'e calea = îi taie dru-

mul, îl întâmpină 1_{1,6}; *l'il*,

= îi (Epir-Tesalia): *L'il' lu*

deădiră = i-l dederă 81_{1,7};

l'il' lu pitricură = i-l trimiseră

352_{1,3}; Ac.: *el, lu*

1_{1,0}, *lo-* 1₁, *îl* 2₁, 87_{1,8}; *ul*:

na-ț-ul = iată-(ți)-l 13_{1,2}, 1_{2,0},

8_{1,7}, 237; *lea*: *ea-lea* = iată-l

404_{1,2} [recte: *ea-l-ea* = ea-

tă-l-eată], *l* = îl, *l'* 1₂, 2_{1,6};

2° fig. deseamnă pe bărbat,

când soția, ca semn

de respect, ocolește a-l

numi pe nume: *Muma d'isi*

a lui = Mama zise *lui*, a-

dică: bărbatului său 35_{1,5}.

El' pron. pers., pl. lui *el* = ei;

gen. *a lor* (și: *lă*: *mul'er-*

le-lă = femeile lor; *suntu*

a lor-lă = sunt de ai lor);

Dat.: *a lor, lă* 4_{1,5}, 66_{1,1}, *l-, le-*;

Ac.: *el', î'l* = îi; *l'* = i, îi,

(pretutindeni).

Em adv. conj. = Și; *em* *șo*,

em tine—și eu, și tu; conj. dară, ci: *em du-te*—du-te dacă, ci du-te 104₃₃, 344₁₁, 453₁₀; *em de!*—ei de! apoi de! 256₅, 318₁, 502. [Etim. din *e+ami* (= dară).]

Epir sm. = Epir 504.

Ergu sm. = 1° presimțire: *L'-viñi a lui ergu*—fi veni presimțire 121₃₇, 288₃₃; *că-l' vine ergu* = căci presimte 300₇; 2° bănuială: *intră tu ergu* = încep să bănuiesc 318₂₇; 3° gelozie, invidie: *ergul nu o-alăsă* = invidia nu o lăsă 74₄; *și-l' si umplu inima di ergu* = i se umplu inima de gelozie 220₁₁, 376₃₀, 405₅.

Ernu adj. = pustiu 24₁₈, 121₃₅; *eară munțil' va s-armîndă erni* = iară munții vor rămâne pustii 17₁₀; *ernă* = pustie 399₃₄; *s-nu h'ibă ca ărmile s-ca cōrbile tu lume* = să nu fie ca cele pustii, ca cele nefericite în lume 315₁₈.

Es vb. IV [Ind. prez.: *es, eși, ease (ese), ișim și (inșim, Fărș. ișăm, ișem), ișiți (inșiti, Fărș. ișăți)*; es. Imperf. *ișăm (inșăm)*. Perf. *ișii (inșii, Fărș. ișăi, ișăi)*; Part. trec. *ișită (inșită, Fărș. ișată)*; Inf. *ișire, (ișare, inșare)* = 1° es.: *l-easi nă ursă* = îi iese o ursă 46₁₅; *s-easă* = să iasă 1₁₂, 4₈, 125₁₉; *ișii* = ieșii 103; *ișiși* = ieșiși 31₂₈; *iși* = ieși 7₃₇; *inși* = ieși 84₂₉; *ișiră* = ieșiră 2₁₀; *inșiră* 29; *ișară* 476₁₀; *ișă* = ieșă 13; *nu inșă* = nu ieșă 74₂₃; *aveă ișită (inșită)* = ieșise 11₁₂, 21₂₇, 41₁₅, 140₃₅; 2° *Aide s-*

ișim furî—aide să devină hoți 22₁₅; 3° *nu iși di zbor* = (nu ieși din cuvânt) se țină de vorbă 83₁₂; *s-nu ișem di graițu cu limbă di moarte* = să ascultăm cuvântul cu limbă de moarte (spus) 243₅; *s-nu eși di graițu a neū* = să asculti cuvântul meu 289₃; *ișară di zbor* = nu se ținură de cuvânt 476; 4° *ișe s-easă, s-easă* = iasă unde o ieși 153₂₁; 5° *căștig la jocul de cărți* 430₃, 432₂₇, 31; *s-acăfară z-goacă a cărți și cari s-easă* . . . = începură să joace cărți și cine o ieși (biruitor) . . . 211₅, 12

Escu vb. ajut. = sunt. Vezi: *h'iū*.

Estă pr. = aceasta 3₈, etc. Se aude *estă*, când cuvântul precedent se termină prin voc. *a*: *mul'area estă*; în colo. Vezi: *aeșă*.

Etă sf. = 1° veac, secol, timp 1₈, 18₃₀, 87₃₄, 200, 294₁; 2° lume: *ca tută eta* = ca toată lumea 72₃₉, 478; *eta di dig'ōs* = lumea de jos (de supt pământ), dedesupt (în opunere cu *lumea din sus* = lumea aceasta de pe pământ) 265₂₃, 266; 3° *Tu așcă etă* = în vremea dedemult (= pe când trăia altă lume) 75₂₆, 86₈; *Nă oară ș-tu nă etă* = într'o vreme, în vremea dedemult 84₂, 46₈, 49; *tu nă etă* = (într'o vreme) în vremea dedemult 42; 4° *di eta ali ete* = din vecii vecilor 215₁₀; *niviđul di nă etă ntreagă* = nevăzut de un veac 194₃₁.

timăsie sf. = pregătire 330_{1,2},
(neologism.)
tu pron. pers. = eu 20₆, 23₂₆,
143₇. Vezi: *io*.
lusfôr sm. = căpetenia dra-
cilor 499.

Evă sf. = Evă, femeie vi-
cleană: *h'il'e di Evă* = fiică
de Evă 68₁₆; *Eva, tot Evă*
= femeia, tot femeie (= vi-
cleană) 350₃, 234₃₅, 190.

F

fabrică sf. = fabrică 206.
fac [Indic. prez.: *fac, fași,*
fașe, fașim și fașem, fa-
șiși și fășeși, fac. Imperf.
fășeam și fișeam. Perf. *fecū,*
fașiși și fișeși, fașe și
feșe; *fașim, fașit* (= fe-
șit), *fașiră* (= *fășiră*); Perf.
Comp. *am faptă*. Inf. *făși-*
re, fășeare] vb. II, III =
1° *fac* 7₇, 13₁₁, 329, 68₄, 24; *s-*
nă fășem soși = să ne fa-
cem soți, tovarăși 81₃₆; *fecū*
= făcui 5₉, 11₃₉, 97₂₈; *fișeși*
= făcuși 14₂₈, 17₃₄, 58₃; *fașe*
= făcū 1₁, 2₂₇, 4, 45₆, 80₉;
și li fașim = și le făcu-
răm 5; *fașiră* = făcură
5₂₁, 6; *fășeă* = făceă 1₄, 4₃₇,
21₁₈, 24, 71₁; *fișeă* = făceă
234₃₈; subj. *s-fac*; *s-facă*
161₂₄, 1, 2, 10₁₈, 125₂₃; *aș*
faptă = ai făcut 20₂₂; *aveă*
faptă = făcuse 16₁₄, 19₄,
86₁₆; *va s-aș faptă* = vei
fi făcut 170₂₀; *fă!* = fă! 19₉,
25₃₅; 2° nasc: *canda mine*
vream s-fac tut feale =
parcă eu doriam să nasc
tot (= numai) fete 7; *fașe*
fiçôr = născū băiat 7₁₁, 61₃₄,
159₁₈; 3° *s-fași nividūt* =
seface, devine nevăzut 43₃₂,
17₉; 4° *carī nu aveă leamni,*
el dusi tu păduri s-facă
= dacă nu aveă lemne,
merse în pădure să aducă
(= să facă o povară și să

o-aducă pe spinare) 63₂;
5° *mī fac* = mă prefac 44₆,
53₃₃; 6° *lucru țe s-fașe* =
lucru cu puțință 79₂₃, 444₂₂,
7° *li fașe carne-aroșe* =
le luă drept carne roșie
30₁; 8° mă adresez, res-
pund: *și-l fașe* = și-i zice,
î se adresează 69₃₄; *il' fași*
= îi răspunde 27₁₇, 28, 34,
49₃₂; 9° schimb, prefac:
groșli l-fași nă liră = pre-
face, schimbă piaștrii în
liră 43₃₆; 10° *l-fașe toși*
praql'i g'ine = cheltuī toți
banii 39₁₅; 11° *fași apoea*
năparte = o rupse apoi
la fugă 44₃₀; 12° *citră aōă*
fașiră = p'aci apucară,
p'aci și-e drumul 27, 47₁₂,
67₂₁, 81₂₉; 13° *ună fașe* =
e tot una 247₉; 14° *s-fa-*
șiră zbor = își făcură vorbă,
se înțeleseră 106₂₆.

Fag, pl. *fași* sm. = fag 25₆,
174, 454.

Fagă sf. = fructul fagului.

Falcă sf. = falcă pl. *fălți*.

Fană sf. = vedere, arătare;
Aōă ț-u fana = Acî să te ve-
dem, aci să și să vază pu-
terea 423₂₅; *aōă-ī harea*
Hristolui, nu fana drac-
lui aci-i puterea lui Christ,
ci nu meritul (= arătarea,
vrednicia) dracului 430₁₈.

Fantazmă sf. = fantomă, stafie
120₃₁, 401₂₁.

Faptu adj. = 1° făcut 135,

174; 2° născut: *eră di*

mă faptu = eră

născut, adică

de rând, nr

care 12₈, 10'

faptu =

scut 56

Faptă sf

ș-fay

Farm

in

1

F

V

flamură sf. = steag, flamura

flău sf. = ceasă 107₂₀, gre-

șă in text *fligane*.

flitur vb. I = a flutura, a

fluturi

flitură sm. = flueră - vânt

100.

flitură sf. = fluture 180, 181.

floare sf. = floare; *loclu cu*

floare = pământul cu flori

375, 381; *cristeă ca floarea*

cresteă ca floarea 438₂₉.

floc sm. = floc.

Flor = (plăviț), nume propriu

280, 281.

Flucăt adj. = flocos 208, 210.

Flucôs adj. = flocos.

Flucără sf. = fluer 17₁₀, 134,

232, 298₂₁, 397; pl. *flueri*.

Flurie sf. = galben 10₂₃, 30,

31, 53-55, 89₁₉, etc.

Foale sm. = foale, burduf, pl.

fol.

Foame sf. = foame 22₂, 23, 45,

46, 356; 1° *si-ii frîngu foa-*

mca = să-mi potolesc foa-

mea 89₃₃; 2° *mor di foame*

= mor de foame, mi-e tare

foame 22₁₃; 3° *u strease*

multu foame a = o con-

strânse foamea mult 290₁₅;

4° *acățară z-da timpărălu*

di foame = (incepură să

dea tambura de foame): su-

feră grozav de foame. li se

rupe inima de foame 274₁₂.

foarfece 12₁₁.

pl. *focuri* = foc 12, 22,

33 etc.; 1° *foc ș-apă li si*

dufeă gura = învăță foarte

bine, cât de mult 128;

2° foc, necaz mare: *tră fo-*

clu a neveștil'ei di prota

= spre necazul nevestii

dintăiu 70₁₁; *il vineă foc* =

ii veniă foc (= necaz mare)

68₃₄, 56₃₁, 268₈; *di-l' tricu*

foclu = de-i trecu necazul,

supărarea 132₃₀, 44; 3° *nu*

scoati zbor cu foc din gură, a

= nu rosti calomnii, vorbe

rele, nedrepte 151₂₂, 285,

346₂₁; *si scoată foclu din*

gură? = să'l invinovătească

așa pe nedrept, așa de

grav? 119₂₈; 4° *Foc to-auș*

= arză-l focul de bătrân

457₂₈.

Fora adv. = pe față 248₁₀;

ca termin haiducesc in-

seamnă: năvala haiducilor,

cu săbiile în mână, asupra

poterii.

Frangă sf. = fragă; pl. *franți*

= fragi.

Frapsin sm. = frasin.

Fraș! interj. 92₃₁.

Frate. pl. *frați* = frate 12₁₈,

24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,

etc.

Frăție sm. = frățior 92, 93.

Vezi: *fărtic*.

Frățește adv. = frățeste 104₁₂.

Frățescu adj. = frățesc.

Frățile sf. = frăție.

Frec vb. I = frec; 1° *pină s-fă*

frefi ocl'il = (până să'ți

freci ochii), adică: numai

decât, cât ai da în palme,

cât ai clipi din ochi 31₂₃, 33₃₀,

39₃₁, 115₁₈, 212₁; 2° *fi-și*

frică ocl'il = care se miră

236₂₉. Inf.
t. *fricăt*, -ă =

a 28, 35, 38, 59,
umplu zmeanile
ă = o sfecli rău de
e frică 341₁, 176₂₈, 112₁₈;
ti lua *Çaştu di frică* =
te apucă groaza de frică
67₈; 3° *l'i se-adună înima
cât un puric* = i se strânse
inima cât un purece (de
frică) 74₂₆; 4° *te-acăjă h'è-
vrile di frică* = te apucău
frigurile de frică 95₃; 5° *fi
sî sculă perlu din cap di
frică* = fi se ridică părul
din cap (= fi se făcă pâr-
rul măciucă) de frică 74₂₆,
221₄; 6° *cu frica n-sin imnă*
= umblă cu frica în sîn
227₁₄; 7° *Fiçorlu, nu eră
de-aşel' țe lă-i frică și de-
aumbă-lă* = Băiatul nu
eră din cei fricoși 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricos adj. = 1° fricos, care
are frică 122₄, 182; 2° în-
fricoșător, care în spiră
frică 15₃, 39₃₅, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₂₂, 35.
Vezi: *fridă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă*
= să o frigă 16₁₂; *si-l bă-
găm mași niscînte dîle,
tra s-nu doară și s-nu fri-
gă moartea lui* = să i me-
nim numai câteva zile (de
traiu), ca să nu doară și
să nu frigă (= să nu arză)
moartea lui (= când o muri)
199₂₈; *u fripse* = a fript-o
16₃₅. Inf. *frîdire* și *frîdea-
re* = frigere.

Firmintu, firmintu vb. I =
frământ 108₄; *s-lu firmînt*

= să l frământ 266. Vezi:
firmînt, firmintu.

Friptu adj. = fript; *qîli fripti
dufeă* = duceă zile fripte
162₃₁; *mi măcăși friptu* =
mă mâncași fript, m'ai pră-
pădit 16₄; *friptu* = ars, a-
mărit 444₃₅.

Friptăl'ü sn. = vită friptă
(oaie, berbece, vițel, etc.)
491.

Frin, Färnu sn. = frâu 386.

Frîndă și frunză (mai rar)
sf. = frunză 57₁₈, 98₃₇; 1°
deade frunză = înfrunzi
282₁₂; 2° *u şușiră frînda*
= o întoarseră foaia, o în-
toarseră pe foaia cealaltă
116₁₄; *u turnă frînda* =
a întors'o pe foaia cealaltă
312₂₄; 3° *tu frînda ților țe
nu s-toarnă di la lumea
lantă* = în foaia celor ce
nu se mai întorc de pe lu-
mea cealaltă 67₈; 4° *l-us-
tură pîn tu frîndîli di h'i-
cati* = îi ustură până în
adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtă
dit frîndîle dit h'icat* =
oftă din adânc 200₁₀, 279₇;
5° *viră țe s-tal'e frînda a
cînlor* = vreun netot, vreun
prost 280₁₃; 6° *cît trađi
frînda s-arina* = cât frunza
și nisipul (de mult) 98₂.

Frîngu vb. III = frâng, sparg,
rup 144. 145, 441; 1° *s-
frîmse pînă se-ascapă* =
fugi rupând pământul
până să scape 2₉; *s-frîm-
siră di-fugă* = au rupt pâm-
ântul fugind 185₆; *fuđi
di mi frîmșu* = fugii de
am rupt pământul 299₂₁;
2° a se umflă în penc, a
se fuduli, a se fătăli 34₃₁, 35,
68₁₁, 84₂₆; 3° *s-frîncea mer'l'i*

- jiitul vântului 504; sune-
tul produs de fluierat.
- Fintină** sf. = fântână 20₁, 33,
35, 113; *funtină* (la Făr-
șeroți) 481.
- Fintineaună** sf. fântână mică,
izvorăș, pl. *fintlineale* = fân-
tănele 229₁₇, 378₃.
- Fintinițe** sf. fântână mică
35₂₀.
- Flămbură** sf. = steag, flamură
57₂₃, 295₁₂, 420.
- Fligane** sf. = ceașcă 107₂₀, gre-
șit în text: *fligane*.
- Flitur** vb. I = a flutura, a
fâlfâi.
- Flitură** sm. = fluieră-vânt
166₂₀.
- Flitură** sf. = fluture 180, 181.
- Floare** sf. = floare; *loctu cu
floare* = pământul cu flori
375, 381; *crîștea ca floarea*
creștea ca floarea 438₂₀.
- Floc** sm. = floc.
- Flor** = (plăviț), nume propriu
280, 281.
- Flucăt** adj. = flocos 208, 210.
- Flucôs** adj. = flocos.
- Flucară** sf. = fluer 17₁₀, 134,
232, 298₂₁, 397; pl. *flueri*.
- Flurie** sf. = galben 10₂₃, 30,
31, 53-55, 89₁₉, etc.
- Foale** sm. = foale, burduf, pl.
fol.
- Foame** sf. = foame 22₂, 23, 45,
46, 356; 1° *si-nă frîngu foa-
mea* = să-mi potolesc foa-
mea 89₃₃; 2° *mor di foame*
= mor de foame, mi-e tare
foame 22₁₃; 3° *u strease
multu foamea* = o con-
strânse foamea mult 290₁₅;
4° *acăfară z-da timpărălu
di foame* = (incepură să
dea tambura de foame): su-
feră grozav de foame. li se
rupe inima de foame 274₁₂.
- Foartică** sf. = foarfece 128₁₁,
128.
- Foc**, pl. *focuri* = foc 12, 29,
33 etc.; 1° *foc ș-apă li si
duțea gura* = învăță foarte
bine, cât de mult 128₃;
2° foc, necaz mare: *tră fo-
clu a nveăstii'ei di prota*
= spre necazul nevastăii
dintâiu 70₁₁; *îl vinea foc* =
îi venia foc (= necaz mare)
68₁₄, 56₁₁, 268₈; *di-l tricū
foclu* = de-i trecu necazul,
supărarea 132₃₀, 44; 3° *nu
scoati zbor cu foc din gură*
= nu rostii calomnii, vorbe
rele, nedrepte 151₂₂, 285₁,
346₂₁; *si scoală foclu din
gură?* = să-l invinovățească
așa pe nedrept, așa de
grav? 119₂₈; 4° *Foc to-aș*
= arză-l focul de bătrân
457₂₈.
- Fora** adv. = pe față 248₁₀;
ca termin haiducesc in-
seamnă: năvala haiducilor.
cu săbiile în mână, asupra
poterii.
- Frangă** sf. = fragă; pl. *frangi*
= fragi.
- Frapșin** sm. = frasin.
- Fraș!** interj. 92₁₁.
- Frate**, pl. *frați* = frate 12₁₆,
24₂₀, 40, 41, 106, 107, 112-114,
etc.
- Frăție** sm. = frățior 92, 93.
Vezi: *fărtic*.
- Frățeaște** adv. = frățeste 104₁₂.
- Frățescu** adj. = frățesc.
- Frățile** sf. = frăție.
- Frec** vb. I = frec; 1° *pînă s-fă
freci ocl'il* = (până să-ți
freci ochii), adecă: numai
decât, cât ai da în palme,
cât ai clipi din ochi 31₂₂, 33₁₁,
39₁₁, 115₁₆, 212₁₁; 2° *fi-și
frică ocl'il* = care se miră

39₂₃, 67, 228₁₃, 236₂₉. Inf. *Fricare*, Part. *fricăt*, -ă = frecat, -ă.

Frică sf. = frică 28, 35, 38, 59, etc.; 1° *li umplu zmeănile di frică* = o sfeclă rău de tot de frică 341₃, 176₂₈, 112₁₉; 2° *ti lua Cășlu di frică* = te apucă groaza de frică 67₅; 3° *li se-adună înima cît un puric* = i se strânse inima cât un purece (de frică) 74₂₆; 4° *te-acăță h'è-vrile di frică* = te apucău frigurile de frică 95₃; 5° *fi si sculă pertu din cap di frică* = ți se ridică părul din cap (= ți se făcăă părul măciucă) de frică 74₂₅, 221₄; 6° *cu frica n-sin imnă* = umblă cu frica în sin 227₁₄; 7° *Ficorlu, nu eră de-ațel' țe lă-i frică și de-aumbra-lă* = Băiatul nu eră din cei fricoși 7₃₃.

Fricătură sf. = frecătură.

Fricos adj. = 1° fricos, care are frică 122₄, 182; 2° înfricoșător, care înspiră frică 15₃, 39₃₅, 399₃₄.

Fridă sf. = dulap mic 244₃₂, 35. Vezi: *fridă*.

Frig sm. = frig puternic 170.

Frig vb. III = frig; *s-u frigă* = să o frigă 16₁₂; *si-l băgăm mași niscînte dîle, tra s-nu doară și s-nu frigă moartea lui* = să'i menim numai câteva zile (de traiu), ca să nu doară și să nu frigă (= să nu arză) moartea lui (= când o muri) 199₂₈; *u fripse* = a fript-o 16₃₅. Inf. *frîdire* și *frîdeare* = frigere.

Frimintu, firmintu vb. I = frământ 108₄; *s-lu firmint*

= să'l frământ 266. Vezi: *firmît, firmintu*.

Friptu adj. = fript; *dîli fripti duțea* = ducea zile fripte 162₃₁; *mi măcăși friptu* = mă mâncași fript, m'ai prăpădit 16₆; *friptu* = ars, amărit 444₃₆.

Friptăl'ü sn. = vită friptă (oaie, berbec, vițel, etc.) 491.

Frin, Färnu sn. = frâu 386.

Frință și *frunță* (mai rar) sf. = frunză 57₁₀, 98₃₇; 1° *deade frunță* = înfrunzi 282₁₂; 2° *u sufiră frința* = o întoarseră foaia, o întoarseră pe foaia cealaltă 116₁₄; *u turnă frința* = a întors'o pe foaia cealaltă 312₂₄; 3° *tu frința ților țe nu s-toarnă di la lumea lantă* = în foaia celor ce nu se mai întorc de pe lumea cealaltă 67₈; 4° *l-ustură pîn tu frîndîli di h'icati* = îi ustură până în adâncul ficatilor 90₁₂; *uhtă dit frîndîle dit h'icat* = oftă din adânc 200₁₀, 279₇; 5° *viră țe s-tal'e frință a cînlor* = vreun netot, vreun prost 280₁₃; 6° *cît trađi frința ș-arina* = cât frunza și nisipul (de mult) 98₃.

Fringu vb. III = frâng, sparg, rup 144, 145, 441; 1° *s-frimse pînă se-ascapă* = fugi rupând pământul până să scape 2₉; *s-frîm-siră di-fugă* = au rupt pământul fugind 185₆; *fudîi di mi frimșu* = fugii de am rupt pământul 299₂₁; 2° a se umflă în pene, a se fuduli, a se fățai 34₃₁, 35, 68₁₁, 84₂₅; 3° *s-frințeà mer'l'i*

dî meari=(se rupeau merii de mere), adică: merii aveau foarte multe mere 302₃; 4° *pînă s-frîngă căldura* = până să scază căldura 356₃₆; 5° *si-nî frîngu foamea* = să-mi potolesc, să-mi astâmpăr foamea 89₃₈, 239₂₁; 6° *vrea-l' frîngă k'ilung'a*=eră să-l rupă de bătaie 1067. Perf. simplu *frîmşu* şi *freğū*: Inf. *frîndeàre*, *frî'nđire*.

Frimte sf. = frunte 59₂₈, 60, 167, 285₃₂.

Frimtu adj.=frânt, rupt, spart; 1° *fu frimtu*=a fost sdrobot 198₂₈; *nifrimtu*=neînfrânt, nesdrobot 106₁₄; 2° *frîmtă-frîmtă* = fâţâ ită, umflată în pene 271₇₄; 3° *tut că înima l'eră frîmtă* =cu toate că inima îi eră sdrobotă 33₁₂, 193₂; *cu înima ca frîmtă* = cam fără plăcere, fără tragere de inimă 300₁₈.

Frimtură sf.=frântură, spăr-tură; *tute eră frîmturi* = toate erau fâţâeli, prefăcătorii 292₄.

Frip = cuvânt imitând modul uşurel de a merge, par'că sburând 107₂₈.

Frişt! = interj. 35₂₁.

Frumă sf. = partea păroasă a velinţelor; lustru, coloare atrăgătoare 302₃₁.

Frunđă. Vezi: *frîngă*.

Ftîsescu vb. IV = sunt de vină, sunt vinovat; *carî ftîseaste* = cine-i de vină 283₁₁.

Ftoh adj.=sărac 161₃₁, 90₂₃.

Ftoh'e sf. = sărăcie 124₃.

Fucară sm. = sărac, sârman 90₂₃, 124, 165; *fucard, că*

cinuşe tu vatră no-avea=sărac, de nu aveă nici cenuşe în vatră 354₁; fem. *fucăroanie* = săracă, sârmană 32₂₃, 161₃₈.

Fucărărescu (mai des: *fucărescu*) adj. = sărac, sărăcacios 416.

Fucurînă sf.=vatră sub cer liber; 136₂₁, 182, 228, 268₂, 380.

Fudul adj. = fudul, mândru.

Fudulescu (ml ∞) vb. IV = mă fudulesc, mă mândresc.

Fuduleţă sf.=mândrie; trufie; fudulie 170.

Fudulie sf. = fudulie.

Fuđită sf. = fugire, fugă; *ni-fuđită gine de-aclò* = nefugit bine de acolo 1107.

Fug vb. IV [Indic. pres. *fug*, *fuđi*, *fuđe*, *fuđim* (şi *vđim*); *fuđişi* (şi *vđişi*), *fug*. Imperf. *fuđeam* (şi *vđeam*) 37; Perf. *fuđi* (şi *vđi*) 6₂₁; *fuđişi* şi *vđişi* = fugişi 5₉; *fuđi* şi *vđi* = fugi 337₂₁, 343; *vđiră* = fugiră 2₂₆; Inf. *fuđire*, *fuđeare*, *fugare* (şi *vđire*, *vđeare*, *vgare*), Part. *fuđită* (şi *vđită*), *fugată* (şi *vgată*) 486; *aveă fugată* = fugise 260₂₈; *aveă fuđită* = fugise 41] = fug, plec 3, 4, 17, 21, 22, 23, 34, 41, 46, 53; *va fuđi* = o fi fugit 109₉; *vai fuđiră* = or fi fugit 185₁₈; *fuđi*, *fuđi* = mergi într'una, mergând mereu 27₁₄, 4₂₂, 20, 48₂, 76₁; *fuđeă calu dî mică loclu j-bea niorl'i* = fugiă calul de rupeă pământul; *fu-gînda*, *fugîndalui* = fugind 90₈, 312₁₆. De aseme nea: *fuđinda*, *fuđindalui*

- Fugă** sf. = fugă, plecare, mers; 1₂₁, 7₃, 11₈, 20, 42₂₈, 69, 108; *fuga-fuga* = fugind, fugind 70₁₅; *s-frîmsiră di fugă* = s'au rupt fugind, au rupt pământul fugind 185₆.
- Fug-alaga** sf. = fuga, într'o fugă 12₆, 72₁₁.
- Ful'or** sn. = fuior, caier de lână albă.
- Fum** sn. = fum 161; 1° *are fumuri în cap* = are gâr-găuni în cap; 2° *si-l' l'ai fumlu ali Mari* = s'a dus Mara, a șters-o 48₈; *l'a-l' fumlu pritpoartă afoară* = șterge-o prin poartă afară 80₂₈; *caflă oaspiți, lă află fumlu* = caută oaspeți, ia-i de unde nu-s 80₂₈.
- Fumeal'e, Fumel'e** sf. = familia, copii 6₂₅, 17₆, 24₆, 34, 65, 162, 233; *fără fumel'e* = fără copii 172₂₂; *un jar di fumeale* = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₂₅; *fumeal'a-al Damă* = copii nebunatici 455₁₄; pl. *fumel'* = familii (nu și cu sensul de: copii)
- Fundă** sf. = moț, canaf.
- Fundu** sn. = fund 31₃₈, 72₁₅, 172₂₂, 257, 368.
- Fundutòs** adj. = stufos 231₃₈, 348₁₁.
- Fune** sf. = funie 98₁, 158; *ca țel' di pri funi* = ca cei de pe funie, ca saltimbancii 107₂₈; *vă ascăpă di coardă și fune* = vă scăpă de sabie și spânzurătoare 168₁; *funea și săpunea* = spânzurătoarea 406₁₈.
- Funtină**. Vezi: *fintină*.
- Fur** vb. I = fur 19, 40, 55, 60, 61, 357; *s-fură amirălu* = să hoțească pe împăratul, să fure dela împăratul 308₁₀; *ti fură ditr-ocli* = te fură din față 308₈; 2° *pînă s-lu fură somnul* = până să adoarmă puțintel 16₁₈; *l-fură somnul* = a dormi 157₂₉, 309₁₈; 3° *da pîne a furlor* = este necinstită 346₁₅.
- Furaresf.** = furare, hoție 313₂.
- Fur** sm. = hoț, fur 21, 22, 23, 86, 87, 109, 176, etc.; *fur viu* = hoț strașnic, fur încarnat 308₁₄.
- Fură-ouă** di-sum-cloče, n. p. Fură-ouă-de-sub-cloșcă, (a fi: hoț isteț) 461. 462.
- Furcă** sf. = furcă 95, 127₂₂; *nu-i furcă și scannu* = nu-i furcă și darac), adică: nu-i lucru femeesc 201₃₂.
- Furculiță** sf. = furculiță 122₁₁, 134_{3, 4}, 499.
- Fure-că** (*s-fure-că*), Furcă = dacă (ad lit.: de ar fi că) 78₈, 157₄, 181₁₈, 247, 384₁₈, 399₂₄, 478₁₅.
- Furlani**, nume propriu de bărbat 346—350.
- Furnă**. Vezi: *furnu*.
- Furnigame** sf. = neamul furnicilor 11₃₁, 297₄, 476; greșit în text: *furnicame* pag. 138₃₈.
- Furnigă** sf. = furnică 138. pl. *furniđi* = furnici 279₂₈, 295, 493; greșit: *furnică* pag. 246, 247.
- Furnigă** (amiră) sm. = împărat-furnică 11₃₈; *al amiră furnigă* 11₃₈.
- Furnu** sn. = cuptor 108₂₂ și *furnă* sf. 419₂₉, 421.
- Furnle** sf. = pretext.
- Furtle** sf. = 1° povară, cât duce o vită (cal, catâr) pe spinare 54₃₈, 67, 79₈, 92,

103, 152₄; 2° greutate, sarcină: *furtia tută pri mini cădeă*=toată greutatea cădeă pe mine 102₁, 336, 337; *s-l'a furtia* = să ia greutatea 280₃₅; *cari-l' cădù furtie*=dacă îi se îngreuiè, dacă i se rugă mult 299.
Furtu sn. = furt, hoție 134; pl. *furturi* 308₁.
Furtună sf. = furtună, vijelie 52, 102₁₈, 221, 251₃, 439.
Furtuire sf. = furcă de încărcat caii, catării 187₁₇.
Fus sn. = fus 95₈, 127, 203, 301, 448, 449.

Fusâr sm. = fusar, vânzător de fuse, țigan 203, 449.
Fustane sf. = rochie 5₃, 37₃, 134₃₁, 381, 455.
Fustă sf. = fustă, care se poartă sub rochie.
Fușek'e sf. = cartuș; *mică-mică... se-adră fușek'i*=mâncă, mâncă... de nu mai putù 308₂₄, 340₁₇.
Fuște, pl. *fuști* = bătaie.
Fuvirsescu vb. IV = ameninț 298₃₁.
Fuvirsire sf. = amenințare 500₁₄.

G

Gad sn. = prunc, copil mic.
Gac sf. = cioară; pl. *găi* 55, 218.
Gaidă sf. = cimpoi.
Gallei și gallee sf. = grije; *intră... tu gallei*=începe să se îngrijească 3₁₃.
Galbin, fem. *gălbina* adj. = galben 8₃₈, 182: *galbin ca țeara* = galben ca ceara 23₁₁, 48₂₄, 53₂₂.
Galbină sf. = galben, monedă de aur 43₃₇, 237₃₃.
Gal'amân sm. = uriaș 422, 434₃₆.
Gambro și yambro sm. = mire 6, 27₃₈, 96₂₇, 503. pl. *gambrași, gambri d'i, gran-g'ăd'i*. Vezi: *grambò*.
Gap-gup! cuvânt prin care se arată lătratul cânilor 14₁₂, 194, 298₄, 497.
Gardn, pl. *garduri* = gard 114, 333₅, 450₃₃, 451; *Nica un gardu aveă s-antrisară* = încă peste un gard (=un obstacol) aveă de sărit 249₁.
Garoafă sf. = garoafă 417.

Gaz sn. = 1° gaz, petrolu 383₁₄; 2° opaițul care luminează cu gaz.
Găbjëu, Vezi: *găbjëu*.
Gădăife sf. = cadaef 416₁₅, 455.
Gădil vb. I = gădil; *l-gădiliti* = îl gădilau 466₁₈.
Gădilie și gidilie vb. I = gădil; *l-gădilită* = l'a gădilat (= i-a cam părut bine) 341₇, 51₁₆.
Gădamòl'ù = mototol 168₂.
Găeretes sf. = curaj 222₃₃, 274₂₇.
Gălăit adj. = negru intens, ca mura cea neagră; *cu țeana laie-gălăită* = cu geana neagră negrișoară 36₈, 465₂₅, 466₁₄.
Gălbață sf. = gălbează, boala la oi 280₆.
Gălbinare sf. = gălbinare, un fel de boală.
Găleată sf. = 1° găleată (în care se mulg oile și care servește și ca măsură de măsurat laptele) 31₃₆, 282₁, 299, 437₃₉; 2° obiceiul de a umbla cu drăgaica.

- Gălescu** vb. IV = a se însenină, după ploaie, după nori: *ferlu s-găleă* = cerul se însenină (din noros sau ploios ce eră) 173₂₈, 174, 175.
- Găl'ină** sf. = găină 30, 100₁₉, 232—242.
- Găl'ineq** vb. I = a se găinăța.
- Găl'inat**. Vezi: *gl'inat*.
- Găl'inuș** adj. = găinar, găinesc 224₁₇.
- Găl'inușe** sf. 1° găină mică; 2° constelația găinușe.
- Gărăseu** vb. IV = a ciripi asurzitor (despre păseri numai.)
- Gărbă** sf. = tocitoare, în care se tocesc strugurii.
- Gărdinar** sm. = grădinar 174. Vezi: *grădinar*.
- Gărdină** sf. = grădină 76₃₄, 77, 86, 96₃₇, 114, 463; *Bină ca tu gărdina-l Dumni-đău* = Trăia ca în grădina lui Dumnezeu: ca în sânul lui Avraam 132₂₈.
- Gărgal** sm. = gătlej. Vezi: *Gărgălăn* sn. = gătlej 109₁₅, 366₆; *lo-arucul pi* ∞ = îl dede pe gătlej 263₂₃.
- Gărgălicu** sn. = jucărie pentru copii 313₁₇.
- Gărmare** = fig. bani. Vezi: *angirmare*.
- Gărni** sn. = grâu 29. Vezi: *grîn*.
- Gărnișor** sn. = porumb.
- Gărniș** sn. = grăunte 76, 367₂₉; *gărniș di gărniș* = grăunte cu grăunte 203₂₄, 449₁₇.
- Gărvel'ū și gărvel'ū** sm. = mierloiu.
- Găzetă** sf. = monedă de armă fără valoare: *el nu aveă niși găzetă*, = el n'aveă nici pară chioară 237₃₉.
- Gi!** interj. arătând sunetul cânelui, când trage, mușcând de haina cuivă 14₁₄.
- Gibjēū** (*găbjēū*) sm. = arbust, tufă de jnepitari 181₁₁, 295₃, 466.
- Gidille**, Vezi: *gădille*.
- Gigănos** adj. = găunos.
- Gih!** = gih! *nu đise gih!* = n'a zis nic; *gih!* n'a zis nimic 371₆; *nu cărlidă ne gih!* = nici n'a crăcniț, n'a zis nici pis! 406₁, 469₂₁.
- Gil-gil** = cuvânt onomatopoeic după sunetul produs de ceva lichid, când e dat pe gât 90₄.
- Ginōj** sm. = om de nimic, secătură 107₃₀.
- Ginusescu** vb. IV = spoesc: *li ginusi vāsili* = (le spoi vasele) o sfeclă rău de tot 122₆.
- Gir** = sunetul produs de un obiect oarecare 100₂₇, 341₂₀, 375.
- Giscă** sf. = găscă 37₅, 10, 436.
- Glap-glup** = arată sunetul de înghițit ceva pe apucate, pe grăbite 338₃.
- Glar** adj. = prost, netot 3₁₉, 23₂₃, 42, 80, 229—232; fem. *glarā* 55₂₁, 73₃₁, 290; *glarlur: tine l'aspini călea ș-el l'u da valea* = prostului: tu îi arăți calea (dreaptă) și el apucă pe vale 230₈.
- Glaru-lișor** adj. = ușoratec, ușurel, prostănac 53₁₂.
- Glăp-glăp!** = gâlc, gâlc, (când dai ceva pe gât) 340.
- Glăpuescu, glipuescu** vb. IV

- = dau pe gât, inghit; *li glăpui* = le inghiți, le dete pe gât 338, 404; *glăpui* ă nărea = tocă (= m ă n c ă) mierea 104₂₆; *o-aveă glăpuită* = o tocăse (= o inghițișe) 105₁₄.
- Glăpui**rea sf. = m ă n c a r e a p e gr ă b i t e ș i p e a p u c a t e 340₂₅; *casă nu se-adară cu glăpui*rea *tut țe-aflăm* = casa nu se ține (= nu durează) tocând (= inghițind) tot ce aflăm 104₁₇.
- Glăre**că sf. = prostie, nebunie 329.
- Glărescu** a d j. = nebunesc, prostesc.
- Glărescu** v b. IV = înnebunesc; mă prostesc; *vrea glărească* = ar fi înnebunit 127₁₃.
- Glărime** sf. = prostie, nebunie 54₂₃, 65₁, 68₂₅, 78, 80 etc.
- Glăru**șu adj. = prostuț, ușurel 53₂₈.
- Glăv**ănc sf. = gura, capacul, prin care ne introducem în pivniță din odăile catului 341₃₆.
- Glăc**u adj. = crud, necopt.
- Glăndis**escu vb. IV = petrec, mă desfățez 319.
- Glăc** = g ă l c ! i n t e r j . 31₈.
- Glăp**! = g ă l c ! a r a t ă m o d u l d e a i n g h i ț i c e v ă d i n t r ' o d a t ă , p e d ' i n t r e g u l 104₃₄, 237, 458₂₉.
- Glăp**uescu. Vezi: *glăpuescu*.
- Glăp**uirea. Vezi: *glăpuirea*.
- Glă**m, sm. = ghem 21, 100₈, 167₂₅, 299. pl. *glăme*, *glămuri*; *la Fărșeroți*: *glăeni* și *la Vlăho-Clisura*: *glăomuri*.
- Glă**eț, pl. *glăeț* sn. = ghiață 171; *cu glăețale crustal* = cu țăturile ca țăturii 281₁₈.
- Glă**inăt sm. = g ă i n a ț [la Fărș. se zice: *glăinăt*], pl. *glăinăți* = g ă i n a ț i 291₂.
- Glă**indă sf. = ghindă.
- Glă**indură sf. = glandulă; scrofulă.
- Glă**inđ vb. I = a se g ă i n ă ț ă : *z-glăinară* = se g ă i n ă ț ă r ă 204₁₈, 451₃₇.
- Glă**om sn. = ghem. Vezi: *glăem*.
- Glă**dă sf. = lovitură, isbitură 353₃₇, 374, 454₁₆.
- Glă**ă. Vezi: *glă*.
- Glă**ă sf. = g ă o a c e c o a j e .
- Glă**og, n. prop. 24₂₉, 25.
- Glă**ol, pl. *glăol*, fem. *glăolă*, pl. *glăole* = 1° gol, nud; 1° *munțil' va s-armînă glăol' ș-crâni* = munții vor rămâneă goi și pustii 17₃₆; *cu mînle glăole* = cu m ă n i l e g o a l e 184₁₇; 2° *glăol ca tufek'a* = gol-pușcă 360₃₀; 3° *Am nu glăol' tine, va grescu glăole?* = Ci nu g ă n d e ș t i , s e p o a t e s ă v o r b e s c f l e a c u r i ? 81₂₉; 4° *nu-l' si mică glăolă* = eră de treabă, eră voinic; nu eră de glumit cu el, nu eră om de rând 136₃₁, 491₁₇; 5° *glăol-gulișan* = gol peste tot, în pielea glăolă 87₆, 293; 6° *micăm pînă... glăolă* = m ă n c a m p ă n e ... g o a l ă , n u m a i p ă n e 147₃₉, 181₄; *ti pîne glăolă-l dai?* = numai pentru o p ă n e î l d a i 212₂₄; *mași ațeă casă glăolă aveă* = numai acea casă unică eră 244₆.
- Glă**ogală sf. = m ă l u r a d i n g r ă u , n i ș t e b o b i ț e n e g r e ș i r o t u n j o a r e d i n g r ă u 496.
- Glă**oă adv. = curând: *nă oară cama-goă* = odată mai curând 47₃, 103₁₇. Vezi: *agoă*.

- Gorțu** sm. = păr; sn. pară; *deade di un gorțu uscăt, țe nu fățeă gorți* = dete de un păr uscat, care nu fățeă (= nu produce) pere 280₂₄, 184, 185, 230.
- Graiū**, sn. = graiu, vorbă, cuvânt 13₁₇, 25, 40, 170; pl. *grae* 78₈, 201₁₂, 247₁₇ și *graire* 43₁₃, 61₅, 398₃₆; 1° *s-nu da graiū* = să nu vorbească deloc 72; *graiū nu grea* = nu vorbiă deloc 72₂₁; *ninga ni-gril' g'ine graiū* = nesfârșind încă vorba 20₃₄; 2° *Ni-u că s-nu-ni cadă graiū m-padi* = Mi-e că n'oiu fi ascultat 37₁₅; 3° *vine graiū* = vorba vine 364₈; 4° *Dorlu a lor cu graiū nu si spuneă, cu cundi'l'ū nu si scriă* = Dorul lor cu graiu nu se spuneă, cu condeiu nu se descriă 319₁; 5° *cu graiū di moarti* = cu limbă de moarte 42₈, 112₁.
- Graiū-Mare** sm. = A doua În viere 56₇, 93₂₀.
- Grambò**, pl. *grambâfi* (*grambîfi*) și *grang'âfi* = mire. 72, 295. Vezi: *gambro*
- Gramă** sf. = slovă, literă, carte; *tu carti gramî lăi* = în scrisoare slove negre 36₂, 246₃; *s-lu nveață fi-çorlu gramate* = să linvețe pe băiat carte 187₃₁; *aveă sivdălu a gramatlor* = eră îndrăgostit de carte 187₂₄, 358₁₇.
- Gramen** adj. = nefericit, biet; *gramenă* = biată, nefericită 429₁₈.
- Grāmuste** sf. = Gramoste, numele unui sat românesc în muntele cu acelaș nume 14—18.
- Gras** adj. = gras 186, 390₃₁.
- Grădinār** sm. = grădinar 9, 155, 174. Vezi: *gărdinār*.
- Grădină** sf. = grădină 9, 76₃₃, 372. Vezi: *gărdină*.
- Grămadă** sf. = Grămadă, ruină; pl. *grămădi* = grămezi și ruine 11₃₈.
- Grămătie** sm. = secretar 364₁₃.
- Grāmusteàn** sm. = locuitor din Gramoste 14₃₃, 27, 16₂.
- Grāmustinescu** adj. = grāmustenesc, din Gramoste 16₃.
- Grăslime** sf. = grăsimi.
- Greață** sf. = 1° *greață, greutate: nă ahtare greață*. = o așa greutate 4₃; *fără multă greață* = fără multă greutate 394₂₇, 195₁₉; 2° *îl' vine greață* = îi veni greu 294₈.
- Greața-loclui** sm. = trândav peste fire 226₁₆, 366₇.
- Greasă** sf. = gresie, piatră de ascuțit 153₁₈.
- Greauă**. Vezi: *greū*.
- Greī** sm. = cuvânt (Albania). Vezi: *graiū*.
- Grendă** sf. = grindă 30₂₉, 32, 271, 355: *căqū niputūt, ca dipri grendă* = se îmbolnăvi de moarte 23₃₁.
- Grescu** vb. IV = grăesc, vorbesc, rostesc. Indic. prez. *grescu, grești și gresci* 75₂; *greaste* 13₃ și *greasce* 56₂₉ și *grește* 236₁₃; *grim, griși, grescu*. Imperf. *gream, greai* 23₂₃, *grea* 83₁₉; *gream, greași, grea* 7₁₇. Perf. *grū, griși, gri* 2₄, 5₇, 13₇, 51, 59, etc.; M. c. Perf. *aveām grită* 285₂₈. Imperat. *grea-ni* = vorbește-mi 75_{1, 14}; *griși-l'i* = chemați-l

- 11₁₃; *s-grească* = să grăească 4₃₁, 2₃₀. Inf. *grire* și *greare*.
- Greñ** adj. = greu, grav; 1° *l'-vinegreñ* = i-a venit greu, i-a părut rău 12₂₀, = se întristă mult 7₁₈; 2° *greñ somnu l'-copșu* = adânc, profund somn i-am tras 36₂₆; 3° *li'nđidă erà greñ* = erà bolnavă de moarte 56₃; *căđù amirăroaňa greñ li'nđitã* = se îmbolnăvi de moarte împărăteasa 195₂₀; 4° *nilã greauã* = milă sfâșietoare 198₁₉; *sculturã greauã* = grije coșeșitoare, mare 42₇; *pădure greauã* = pădure greă (= întunecoasă, deasă, greu de străbătut) 87₃₉; 5° *greauã* = însărcinată, în poziție: *o-alășăși greauã* o lăsași însărcinată 1₂₃, 6₂₇; *armasi greauã* = rămaso însărcinată 127₂₈, 131₃₅, 205₃₂, 315₁₃; 6° *o ligã (băgã) tu greacoa* = se încăpățână 85₃₅, 69₃₇, 92₁₀, 338₃₆; 7° *el easti di greil'i* = el este din cei cu greutate, din cei cuminți 209₇; 8° *nipoi sun grealile* = la urmă vine greul 11₂₃.
- Grij** sm. și sn. = pin rășinos din care se extrage zădă 204₆; *cap di grij* = cap tare, încăpățânat, îndărătnic 120₁₂, 204₆.
- Grindină și Grindine** sf. = grindină, piatră 102₁₃, 167₆, 251₃, 281₁₇.
- Grip** sn. = undiță 84₁₁, 163₁₉, 154.
- Grire și Greare** sf. = grăire.
- Grită** sf. = grăire, strigare, chemare; *nu aștiptã gritã doauã ori* = nu așteptă să i se spuie de două ori 458₃; *ună gritã* = cum a vorbit, îndată ce a vorbit 68₃.
- Griva**, nume propr. 195, 196 etc.
- Grin** sn. = grin 11₂₃, 100, 296, 297; *va s-ni micã grinlu* = vrea să'mi mănânce coliva, vrea să mă omoare 60₃₈; *Bre! l'-mîcãm și grinlu* = Ei! îi mănăcăm chiar și coliva, adică: a murit deabinele, s'a isprăvit cu el 111₃₇.
- Grinut și Grinut** sn. = grăunte; *grinut di grinut* = grăunte cu grăunte 11.
- Griț** = sunetul produs din roșul a cevă, din mănăcarea buruenilor de vite 102₁₂, 365₁₆.
- Groapă** sf. = groapă, mormânt: 22₁₁, 13, 17₂₃, 195₂₆. pl. *grok* și (*Groape*, nume de localitate).
- Gros, fem. groasă** adj. = gros 24₁, 80₁₀, 106, 127₂₉, 299; 1° *erã cama groasă tu minte* = eră mai greoaie la minte 358₃₆; 2° *tãl'à groasi cu aușiu* = spuneă la palavre cu bătrânul 209₁₁, 346₃.
- Gros (ros)** sm. = piastru, leu vechiu, prețuind 20 centime 32₂₀, 34₁, 43, 67₃, 97₂, 148₁₀, 208₂₃.
- Grundă** sf. = grund, bucată (de zahăr, sare); pl. *grundji*. *grunde* 28₂₇.
- Gruñare** sf. = grohăire, grohăit.
- Gruñu** sn. = bărbie 222₁₁, 251₃, 315.
- Guçilie** sf. = creștet, vârf (Guçipeși, Moloviște.)
- Gugòș** sn. = glonte 487.

Gugu-Găgă, nume propriu 353=357.

Guğabaş sm.=primar 187.

Guğamite = gogiamite, cât de mare; *s-feaşi* ≈ *feată* = se făcu fată cât de mare 258₁₃.

Guğilescu vb. IV=giugiulesc: *u guğileasce* = o giugiuleşte 234₃₃; Inf. *guğulire*.

Guğu sm.=pigmeu, picciu; pl. *guğani* 323₁₆.

Gulescu vb. IV=golesc 305₆; *l-guli* = il goli 184₃₄, 355; *z-guli* = se goli 114₃₃; *carî s-ti guleşti* = dacă te vei desbracă (în piele goală) 85₁₂.

Gulişan adj.=gol de tot, în piele goală 223₈, 293, 347₁₆; *gol-gulişan*=gol, în pielea goală 87₆.

Gulişinêd vb. I=desbrac în pielea goală. Inf. *gulişinare*.

Gulanò, pl. *gul'anati* sm. = somn (Epir) 84, 85.

Gumâr (şi *yumâr*) sm.=măgar 30₂₀, 79, 117, 162, 454-458; *nu ştea si mpartă pal'i la doi gumâri*=eră prost, de da în gropi 98₂₆.

Gumară sf. = măgăriţă 102₁₁.

Gună sf.=blană 105₂₅, 271₂₄.

Gură sf. = 1° gură 4, 9, 22, 30, 68, 86, etc.; 2° *gură di puş* = gura puşului 8₈; 3° *zg'ileă cît lu ncăpca gura* = şipă din răsputeri 119₂₄, 131₉; 4° *Aştiptă tute n-gură ca vîră puil'û orbu* = Aşteptă totul de agata ca puiul orb, ce n'a deschis încă ochii, care este încă plăpând 366₄; *asteaptă n-gură*=aşteaptă totul deagata 7₃₄; 5° *lo-aştiptă cu*

gura căscată=il aşteptau cu nerăbdare mare 7₁, 79₃₁; *armăsiră cu gura căscată* (= *hăscată*)=rămaseră uimişi 93₂₁, 13₂₃, 67₂₈; 6° *cu gura nu va-l' grescu* = cu gura n'o să'i grăesc 75₈; *nu-şi grescu cu gura* = au întrerupt relaţiile; 7° *s-curmă di la gură* = se lipsiă de mâncare îndestulă, nu mănca îndestul 162₂₈; 8° *nvirinăt, că nu-l' si băgă şivă n-gură* = întristat, că nici poftă de mâncare nu avea 39₁₇; 9° *s-no-aibă gură frat'i* = să n'aibă cuvânt, să nu poată găsi pretext fraţii 47₁₆; 10° *Are gură pinea?* = vorbeşte pânea 229₂₄. 72₃₉; *tute cră cu gură*=toate erau vorbitoare 284₁₉; vorbitor, năzdrăvan 108, 109; *va-şi da şi gură* = îţi va da şi gură (=te va face să vorbeşti) 194_{11, 28}; 11° *lo-ağum-siră cu gură*=il ajunseră, îl apucară în viaţă 424₂₇.

Gurgul'û sm.=piatră (rotundă); cocoloş; gură de ulcior.

Gurgul'utòs adj.=rotunjour, rotund 401₃₂; *mincună gurgul'utoasă* = minciună rotunjoară (=care nu se pricepe, că-i minciună) 369₁₂.

Gurlêd vb. I=1° a guţai; 2° vulesc: *Băgară atumşea s-gurleacă apili* = Începură atunci să vuiască (puternic) apele 50₉, 221₅; *înă gurleacă măşile di foame* = îmi chiorăie, îmi gârăie mâţele de foame: a avea foame grozavă 46₁₇, 92₂₈, 133₉, 161₂₉.

Gurliđare sf. = 1° guțăire; 2° vuire; 3° gârâială.

Gurliță sf. = boală de porci.

Gurmăđ sm. sn. = gâtlej 213₂₁.

Gurnêđ vb. I = scotocesc, scormonesc 136₂₁; Inf. *gurnare* = scotocire, scormonire.

Gusac sm. = gânsac, gâscan (Veles, Cociani, Scopia) 177.

Gusgunipsescu. Vezi: *guzgunipsescu*.

Gustu vb. I = gust, a gusta

Gustu sn. = gust, chef, dispoziție, bunul plac 16₂₈, 19, 180₃₄, 356₁₆.

Gușe sf. = gât 2₄, 47, 50₁₃;

1° *singur s-te-ai pri guși*

= singur să'ți porți păcatul 86₁;

s-nu-l am pri guși

= să nu'i port păcatul 99₁₁;

2° *nu mi loași pri gușe*

= nu mă nenorociți, nu vă faceți păcat cu mine 10₁₆;

vrea mi l'ai pri guși

= eră să mă nenorocești pe

nedrept 97₂₄;

nu mi l'a pri gușe

= nu mă nenoroci 176₃₀,

178₃, 243₂₂, 345₂₄;

3° *ș-lo calea di guși*

= se porni pe drum (= se făcù

frate cu drumul) 125₁₆;

4° *ș-u l'a di guși*

= o apucă de gât 43₁₈, 88₁₅.

Gutuie sf. = gutuie 465.

Gutuifță sf. = gutuie mică.

Gutînu sm. = gutuiu.

Guvă sf. = gaură 4, 38, 47₃₂,

55₇, 434 etc.; 1° *acățară*

gùvile=au apucat găurile,

au fugit care încotro a pu-

tut, au tulit-o la fugă 29₁,

112₂₀, 249₂₁, 323₁₀;

2° *Tru patru sule di guve se-*

ascumse = s'a ascuns în pa-

tru sute de găuri 239₂₅;

3° *avea faptă nă guvă ntro-*

apă = făcuse o gaură în

apă (= făcuse nimic) 66₂₉;

4° *tu guvă di șarpe să se-*

ascundă = în gaură de

șarpe să se ascunză 339₁₂.

Guvîce sf. = găurică 351₂₂,

451₂₈.

Guvojdu sm.=1° cuiu (de pot-

covit) 96₂₂;

2° *Tută đua adră guvojdî cu dinșil'*

= Toată ziua tremurâ de

frig, (=îi clănțaniau dinții

de frig) 225₂₀, 281₂₁;

3° *acățâ s-adarâ guvojdî di frică*

= începù să dârdâe de

frică 350₂₂;

s-adurâ guvojdî cu dinșil' di frică

= să dârdâe, să-l apuce groa-

za de frică 14₂.

Guvjdel sm.=țăpuș, ghimpe,

care intrând în piciorul

oilor, le face să schiopăteze;

boală provenită de înțepă-

turile acestui ghimpe 280₄.

Guzgùn adj.=scotocitor, scor-

monitor 222₂.

Guzgunipsescu vb. IV = sco-

tocesc, scormonesc 42₁₅,

206. 279.

Guzmòl'ũ sn.=mototol, strâns

ca un ghem, ghemuit 275₁.

G'

G'amande, g'amante sf.=dia-

mant 167₂₀, 253, 420. Vezi:

vamande.

G'anî sm. propriu=Ioan 336.

G'atru sm. = doftor. Vezi:

vatru.

G'egă sm. = Albanez.

G'elă sf. = mâncare, bucate 329₃₇.

G'es adj. = vită neagră, vârgată cu roșu pe la buze, picioare; *l'eră frică s-nu l'-u facă nîpdi g'esă Tila* = îi eră frică să nu i-o facă iarăși boacăna Tila 55₁₀.

G'esă n. propriu de catâr (=mulă), vârgat cu roșu pe la gură, picioare 300; asemenea se zice *g'esă* și despre capre.

G'idere sf. = nenorocire 377, (Epir).

G'iftă sf. = țigancă 36, 254.

G'iftu sm. = țigan 13, 14, 22, 23, 254.

G'igănescu adj. = albanezesc.

G'igărie sf. = Albania (locuită de triburile, cari vorbesc dialectul Gheghilor 99₂₀).

G'ilandru sm. = cocoloș 363₂₇, pl. *g'ilandră, g'ilandri, g'ilandări*.

G'intă sf. = mulțime (Albania.)

G'iu. Vezi: *vin*.

G'ine adv. = 1° bine 247, 12₃, 15₁₃, 67, 77₃₆; *g'ini-g'ini* 49₃₆; *di g'ine ma g'ine* = din ce în ce mai bine 215₃₁; *eră g'ine* = bine ar fi, ar fi bine 24₁₃; *tine s-h'ii g'ine* = tu să îți sănătos 83₃₆; *il' viini ca g'ine* = îi părū bine 100₁₅; *nu pale g'ine* = nu pătește binele, o vedo rău 73₃; *citu n'unică g'ine-g'ine* = îndată ce înopță deabinele de tot 61₁₇; 2° *g'ine-muşal* = frumos-frumuşel 27₃₄, 48, 53₁₁, 80₃, 115₂₆, 153₇, 293₂₄; 3° *g'ine-ma* = bine însă, astfel însă 2, 4, 9, 20, 35₃₅, 45₉; 4° *de-a g'inealui* = deabinele 95₁₀,

97. Vezi: *ag'inealui*; 5° *o-aflară g'ine* = au găsit de cuviință 302₂₃; 6° *fac g'ine, adăr g'ine* = consum, fac să dispară; *tră puşin k'irō l'-feate toşi pradl'i g'ine* = în puşin timp tocă toşi banii 39₁₆; *cari u feaşi g'ini pita* = după ce mănă, după ce isprăvi plăcinta 90₃, 102₁₃; *nifi dao cărvēli nu putū s-li facă g'ine* = nici două pâni nu putū consumă 263₃; *li feate g'ine* = le isprăvi 494₄; 7° *li băgă g'ine cu nă dulă* intră în relații de drago-ste cu o servitoare 315₁₀.

G'ine sm. = binele; *s-lă facă un g'ine* = să le facă un bine 207₁₉.

G'inea sf. = binele, fericirea; *la g'inea* = la fericirea 381₈, 479₂₈, 497₈.

G'ineață sf. = bine, norocire, fericire 93₁₇, 114₁₈, 128, 363₂₃; pl. *g'inēți* = binefaceri 148₂₀, 324, 437₃₂.

G'iucescu vb. IV = salut, mă interesez de sănătate 170₂, 390₃₀.

G'itrie sf. = leac, doftorie. Vezi: *vitrie*.

G'ivăsescu vb. IV = citesc 484₂₃. Vezi: *g'uvăsescu*.

G'iză sf. = urdă (de a doua calitate).

G'iză sm. = amendă 378₃₄.

G'oea adv. = doară, oare 177₆, 178, 482. (Macedonia).

G'on sm. = fel de cioacă, (o pasăre) 23, 24.

G'os adv. = jos; *lo-alăgă din sus în g'os* = umblă din sus în jos: peste tot, în lung și lat 35₃₅; *l'-la dipri supră, l'-la dipri g'os* = îl

iea pe subțire, cu șiretenie
43₂₀, 190₃₈.
G'umăcŭ sn. = ulcior de a-
ramă 171₄, 438₅.
G'ume sf. = vas de aramă cu
care se cară apă 294₃₀ pl.

g'ună = vase, și: g'umuri =
lăutari.
G'uri, nume propriu 242-250.
G'uvăsescu vb. IV = cîtesc
157₂₆, 177, 246.

G

Ĝaba adv. = geaba, zadarnic;
nu di ĝaba = nu în deșert
400₁₁, 148, 181, 322₂.
Ĝam sn. și Ĝame sf. = geam
124₃₁; *nă pâlăte di ĝame*
= un palat de cristal, de
sticlă 130₈; pl. sn. *ĝamuri*
281, sf. *ĝeñi* 222₆.
Ĝapi sf. = buzunar (Fărșe-
roșii) 483. Vezi: *ĝepe*.
Ĝejvă sf. = ibricel de cafea,
pl. *ĝejvi* 256₃₆, 257₁₁, 6.
Ĝengă sf. = luptă.
Ĝepe sf. = buzunar 63₁₁, 76,
92₃₁, pl. *ĝek* 490₁₅ și *ĝe-
puri* 76₃₄, 77₉; 1° *u băgă
ș-aestă cuvendă n-ĝepe*
= o tipări și pe această
maximă bine în cap 188₂₆;
2° *ma j-drațl'i nu șideă
cu mîile n-ĝepi* = dară nici
dracii nu ședeau cu mâ-
nile în buzunar, în neac-
tivate 154₃.
Ĝilit = suliță suptire; *canda
un ĝilit arațe il' tricŭ pit
trup* = par'că un fior rece
îi trecu prin corp 142₂.
Ĝil'at sm = găde, calău 13₆,
190, 191, 502.
Ĝimie sf. = moschee, geamie,
353₂₅.
Ĝirmê sm. = gloabă 136₁₉.
Ĝivaricdŭ, pl. *ĝivaricale* și
ĝivaricăđi = giuvaericeale,
bijuterii 167₃₁.
Ĝoană sf. = vitează, voinică,

femeie în etate de tinerete
dela 16-30 de ani 446.
Ĝoc sn. = joc, horă, dans
206₃₂, 232; *carî ti baqă
pri ĝoclu aestu?* = cine te
îndeamnă la toate astea?
cine te ațâță să faci așa?
covă 409₈; pl. *ĝocuri* = jo-
cări, hore, dansuri; *c-aoașe
nu-î ĝoc* = căci aci nu-i joc,
nu-i glumă 8₂.
Ĝoc (joc Moloviște, Gopeși)
vb. I = joc (în horă), dan-
sez 34, 232; *cum si jucă*
= cum se jucă 236₁; 1°
erî viră țe-l' ĝucă ocul ul
eră vreunul, care se ori-
cepeă 456₃₅; 2° *ni-u ĝucăși*
= mi-ai jucat-o, mi-ai fă-
cut-o cât de bună 185₂₄;
s-lă u ĝoacă = să le-o
joace, să le tragă clapa
184₁₈; *dol'i ș-o-aveă că-ș
ĝucară humerea un-alantu*
= amândoi credeau, că s'au
înșelat unul pe altul 81;
3° *ĝoacă preftul di bil'ê* =
joacă popa de nevoie, de
beleă 8₂₆, 33₃₆; 4° *pînă ș-a-
rîse di li ĝucă meările cu
nîsă* = până ce o înșelă
și-și bătŭ joc de cinstea
ei 255₂₇.
Ĝoca, Goi, n. pr. = Joi, Joi-
măriță 94₂₅, 277₂, 417; *de
Goi pînă n-Goi* = de Joi,
până Joi, o săptămână în-
treagă 34₁₄.

Ĝonă sf. = voinică, vitează, în puterea vârstei 319.
 Vezi și: *goană*.
Ĝone sm. = 1° voinic, viteaz, vrednic, flăcău în puterea vârstei 2, 7, 14, 15, 71, 78, 87, etc. etc.; 2° mire, ginere, bărbat 60₆, 319₂₁; 3° *ĝone-mușat* și *ĝone-aleptu* = Făt-frumos (pretut.).
Ĝone (amiră ∞) = împăratul viteaz 11, 12, 14.
Ĝucare sf. = jucare; pl. *ĝucări* 134₂₃.
Ĝucăreale sf. = jucărie 84₁₀, 495; *ĝonî, nu ĝucăreale* = voinici, nu glumă 364₁₅.
Ĝucător sm. = jucător; *ĝucător di cărți* = jucător de cărți 428-430.
Ĝudet sn. = judecătorie.
Ĝudle vb. I = 1° cert; *mi ĝudică tută qua* = toată ziua mă certă; 2° judec, 17, 99₂₁; *fără s-mi ĝudiți* = fără să mă judeci 350₂₇; *te-l ĝudică* = care-i judecă 55₂₃; *ĝudicați-mi ma ninlea* = judecați-mă întâiu 97.
Ĝudicare sf. = 1° a certă, a cicăli; 2° judecare, judecată 97₁₉, 99₁₇.
Ĝudicător sm. = 1° cărcotaș, cicălitor; 2° judecător 18_{11, 12, 13}.
Ĝucape sf. = răspuns 11₂, 167₈, 493₂₅; *că ĝucape nu-ni dați* = căci văi de voi, vai de capul vostru 93₂₆, 191₂₅, 196₂₅.
Ĝuf! = cuvânt onomatopoeic 55₂₁.
Ĝug, pl. ĝuguri = 1° suiș 208₁₃, 209₈; 2° jug.
Ĝugastru sm. = jugastru, fel de arbor 485.

Ĝuĝle sf. = pereche de boi, cu care se ară.
Ĝumbă și ĉumbă sf. = umflătură, uimă.
Ĝumităt, și ĝumitate = jumătate 17₂, 55₁₂, 68₂, 131₆, 171₁₀, 254, 336; *că ĝumitătî di oi psusiră* = căci jumătate (=jumătăți) din oi muriră 17₁₅; *qî se ca cu ĝumităt di bo a fe* = zise cam cu jumătate de voce, cam cu sfială, fără curaj 206₆.
Ĝumitc sn. = 1° măsură de jumătate de ocă, cu care se vând lichidele; 2° jumătate (din ocă); 3° înjumătățit; 4° nume propriu: Înjumătățilă 105.
Ĝunac adj. s. = viteaz, voinicel 332₁₂.
Ĝuname sf. = tineret, voinicie.
Ĝunâr sm. = voinicel 270₁₉.
Ĝunatie sn. = voinicie, vitejie 170₄, 219₂₃, 398₁₅.
Ĝuneale, fem. ĝuneauă = voinicel.
Ĝuneapine sf. = jenuper, jnep 104₂₂, 165₁₂.
Ĝuncață sf. = voinicie, vitejie, tinerețe 9₃, 15₃, 107, 115, 137, 246, 339, 475.
Ĝunescu adj. = voinicesc, vitejesc; *u nviscū tu strāne ĝunești* = o îmbracă în haine de voinic 202₁₇, 445₂₀.
Ĝup sn. = fel de haină scurtă la Fărșeroți, care se îmbracă odată cu *mărâma*.
Ĝur vb. I = jur; *mi ĝur* = jur 8; *mi ĝurâi* = jurai, făcui jurământ 13₂₂; *să s-ĝură* = să se jure, să jure 13₂₆, 6₁₀; *cum s-aveă ĝurată* = cum se jurase 9₅; *băgă feata s-ĝură* = băgă pe fată să jure 50₁₈, 19.

Ĝurare sf. = jurare.
Ĝurât sn. = jurămînt 13₂₃, 14, 46₂₉, 135₃₄, 164₂₃, 247₄, 297; *cara feaŝe ĝuratu aestu greu ca muntile ŝe-angrea-că* = dacă făcû acest jurămînt greu ca muntele care apasă 8₂₇; *Calea tută nu scoăsiră cîpit tră ĝurât* = În tot drumul nici nu

crăcniră cătuși de puțin 89₈; *ișè di ĝurât* = se vazu deslegat de jurămînt 249₈.
Ĝuvair sm. = giuvaer 292, 296₁₅, 445.
Ĝuvaricò, pl. *ĝuvaricâŝi* și *ĝuvaricale* = bijuterie 445₂₁; *Pôrŝile iră di ĝuvaricâŝi* = Porŝile erau de bijuterii 212.

H

Ha! interj. de satisfacție și de afirmare, de îndemn și mirare 107₂₈, 260₃₈, 495.

Ha! = hăi! (interj.) 368₂.

Habin adj. = căldicel, potrivit de cald.

Haĝi = pelerin, persoană care a făcut pelerinajul la Ierusalim 398₂₃.

Hahă sm. = prost, haihui, gură-cască 430₃₆.

Hai! interj. = hai! haide 40₉, 150₂₅, 366₁₆, 474₃₅.

Haide! interj. = haide! hai! 44₉, 11, 172; *haide-haide a-ĝumsecăravea* = încetul cu încetul sosi corabia 1₁₀, 88₆.

Haihûi adj. = haihui, flueră-vânt, netot.

Haivău sm. = animal (cuvântul nu este întrebuintat în Aromâna, afară de aci) 449₃₃.

Hak'e sf. = hac, rost; *va lă vînă di hak'e a cap-di-cînlor* = o să le vie de hac, o să-i biruie pe căpcăunii 338₄.

Halane sf. = merit, pe merit; *halane pri pânea ŝe-ș mică* = halal de pânea ce mîncă 463₃₁.

Hală, Hale sf. = 1° hal, stare; 2° stare nenorocită; *ș-a-*

cîtd să-și plîngă hala = și începû să-și plîngă starea ticăloasă 57₁₁; *ŝe-l si faŝe halea?* = ce i se face halul? ce te faci? 280; stare proastă, stare de plâns 212₆, 21, 214₂; nenorocire 350₃, 89₁₈; suferință: *ŝtiñ halea loclui* = cunosc suferința din partea locului 342₂₂; *li spuse ŝi hală aveă feata* = îi arată ce suferiă fata 256₃₆.

Haidûp, pl. *haldupeanî* sm. = soldat turc, numit astfel în bătaie de joc 345.

Ham! = 1° ham! arată lătratul cânelui 30₂, 400₂; 2° nume propriu, după modul de lătrat al cânelui, ca să desemne pe unul care are câni 30.

Hane sf. = han, cărciumă 25₂, 82, 147₁₉, 162, 327, 328; *ŝicâŝi di la hane* = glume prostesti 364₂₀; *mincună di la hani* = minciună grosolană 100₁₈.

Hap! interj. = ham! 69₁₄.

Hap-hup! = interj. 263₃₃.

Hapse sf. = închisoare 315₂.

Har sm. = moarte, charon 248₁₁, 115₁₁, 298, 299, 320, 430, 431.

Haram adv.=haram, de haram, pe nedrept; *haram* *nu-l' si mică*=(haram nu i se mână) adecă: eră voinic, eră de treabă 468₂₆.

Harauă, Harao sf.=bucurie, veselie 5, 6₁₁, 9, 14₃; *casa nu u ncăpeă di harauă*=nu mai puteă de bucurie 34, 193; *criscu nă palmă di harauă*=s'a bucurat foarte mult 88₂₀; *s-umplu di harao*=se umplu de bucurie 75; *haraua n-casă*=numai puteă de bucurie 55₁₅, 34; *nu scia Ńi cama s-facă di harao*=nu Ńtia ce să mai facă de bucurie 76₂₀, 67; *maŃi harauă eră*=numai bucurie eră 50₂₁; *haraoa Ńe trapsi*=bucuria ce simŃi 65₁; *aflară casa ndreaptă di ti loa haraoa*=găsiră casa gătită, de-Ńi eră mai mare plăcerea să te uiŃi 286₂₆, 73₂₈; *hrao*=bucurie 236₃, 418.

Hare sf. = însuŃire aleasă, dar, calitate; *mare-Ńi easte harea*=mare-Ńi este putearea 24₂₀; *cu tute hărlē*=cu toate însuŃirile alese 206₃, 299₃₁, 300₁, 195₃₁; dar dumnezeesc, char 461₂₃.

HarŃe, pl. *hărgi* sf. = chel-tuială 83₂₈, 225.

Hartă sf. = graŃie; *s-aveŃi hartă*=(să aveŃi graŃie) să mulŃumiŃi... 123₂₆.

Hartupexi sm. = jucător de cărŃi (cuvânt grecesc, ne-întrebuinŃat) 428, 432.

Hascu vb. I = casc; ... *ahit aŃtiptă cu gura hăscată*=... într'atăta a Ńteptă cu gura căscată, cu dorinŃă mare 79₁₁; *armăsiră tuŃi cu*

gura hăscată=se mirară cu toŃii, rămaseră uimiŃi cu toŃii 13₂₁; *il hăscă n-gură*=se uitău (ei) cu mare mirare (ca să auză, ce are să spuie) 297₁₇; *il hascu n-gură*=sunt la ordinele lui (din iubire mare, din dragoste arzătoare); Inf. *hăscare*=căscare. Vezi: *cascu*.

Hascu adj.=gură-cască; vocativ: *hăsk'e!*

HaŃa sf.=negare, tăgăduire; *u feaŃe haŃa*=a tăgăduit.

Haze sf. = haz; *tră haze*=de haz 128₂₆.

Hăbare sf.=Ńtire; 1° *s-l' i piriŃem hăbare*=să'l vestim, să'l anunŃăm 7₂₆; *deade hăbare*=vesti 23₁₆, 71₂₃, 113₂₀; 2° *loură di hăbare*=aflară, prinseră de veste 9₆; 3° *poate c-are hăbare*=poate că Ńtie 11₁₄; *nu Ńaveă di hăbare*=nu Ńtia 177₂₇; *di tute ai hăbare*=la toate te pricepi 177₂₀; 4° *necă s-l'a viră di hăbare*=nici să nu simŃă nimeni (=să n'afle nimeni) 309₂; 5° *lo g'ine de hăbare*=auzi bine 285₃₁; 6° *Cindu avdă, hăbărlē al Ţandacuk'*=Când auzi Ńtirea de moartea lui Ţanzacuchi (=când auzi, că Ţ. a murit) 111₂₈, 128₂₃; 7° *măcări, nu hăbărlē*=măncări, nu fleacuri 92₁₆, 278₂₀.

Hăeate, pl. *hăeŃi* sf.=pridvor 23.

Hăgilik'e sf. = hăgalăc, pelerinaj 234, 398, 399; *adară nă mare hăgilik'e*=face o mare binefacere.

Hărliteu, Hărlitē adj. = de

- bun augur, priincios, favorabil; *ună hăirlitcă* = o (veste) bună, favorabilă 1₁₇; *hăirlitca s-țā nargă lucrulu* = cu noroc să-ți fie! *om hăirlitic* = om de bun augur, neghinionist.
- Hăire** sf. = folos, noroc; *că mulți l'-vițură hăirea* = căci mulți îi văzură folosul 98₃; *să-l' veadă hăirea* = să-i vază folosul 445₁.
- Hălate** sf. = unealtă 163₁₀.
- Hăngăr** sm., sn. = cuțit măce-lăresc 16₃₄.
- Hăngi** sm. = hangiu 83, 89₁₂, 327.
- Hănatie** sn. = plata pentru han, cheltuiala dela han; *prindea s-plătească hănatile* = trebuia să plătească cheltuielile făcute la han 83.
- Hăpseane** sf. = închisoare 17₉; *va s-k'erī hăpseane* = vei perī în închisoare 17₃₆; *Picurartu murī hăpseane* = Păstorul murī în închisoare 18₁.
- Hără** sf. = grație 437₁₁. Vezi: *hare*.
- Hărăcōp** adj. = vesel 46₂.
- Hărboală** sf. = horcăit.
- Hărbulescu** vb. IV = horcăiu 406₂₅, 494₂₈.
- Hărbullire** sf. = horcăire.
- Hărg'ie** sf. = zori de zi 15₁₀, 324₁₆.
- Hăriōs** adj. = vesel, bucuros 1₁₁, 13₁₄, 34₁₆, 43, 114, 325; *lucru hăriōs* = lucru îmbucurător 12₂₅.
- Hărisescu și Hărescu** vb. IV = 1° alint, bucur; *no-avea carī s-hărsească* = n'avea pe cine să alinte 126₁₀; *acșī s-ți hărsești bana* = așa să ai parte de viață 64₁; 2° *mi* = mă bucur: *să s-hărsească* = să se bucure 38₁; *s-hărseă* = se bucură 50₅, 110₃, 143, 145; Inf. *Hărisire (hărsire)* și *hăriseare*; Part. *hărsit (hărsit)*.
- Hărk'escu** vb. IV = sforăiu; *hărk'ă* = sforăia 16₂₁.
- Hărescu, Hărănescu** vb. IV = nutresc, hrănesc 4₃₅, 18₃, 32₂₁, 44, 57₁₅, 176; 1° *casă nu hărneă* = casă nu întrețineă (= nu câștigă în destul) 163₁₂; 2° *Aiștūi l-u hrănī ș-cama pușīn* = Pe acesta îl menajă și mai puțin 458₁₉.
- Hărsescu**. Vezi: *hărisescu*.
- Hărsit** adj. = 1° alintat, desmierdat; 2° bucurat; *cu inima hărsită* = cu inima bucuroasă 268₂₂.
- Hărtak'e** sf. = carte de joc 431₃₆, 432.
- Hărvie** (și *hărg'ie*) sf. = zori de zi 158₉.
- Hărzăescu** vb. IV = am trebuință, îmi face trebuință. germ. *brauche*; *Văsil'elu-l hărzăeă ș-nis un ahtare san* = Regelui îi făcea trebuință un așa «san» 455₂; *Cindu va ti hărzăească* = Când îți va trebui 138₁₇.
- Hărzescu** vb. IV = dăruiesc 326.
- Hăsăp**, pl. *hăsăk'* sm. = casap, măcelar 41₂₂, 157₁₁.
- Hăsăbă, Hăsăpă** sm. = oraș 61₁₂, 81₃₈, 83, 300₁₇, 333.
- Hăsăpnită** sf. = măcelărie, locul unde se taie și se vinde carnea 307 (Macedonia).
- Hășōt** sm. = Român grecizat (din provincia *Hășī*, din

- Cazalele Grebene și Elasona.)
- Hășutesen** adj. = de Hăși: *hoară hășutească* = comună hășutească 100₇.
- Hătire** sf. = hatâr, plac 363₂₄, 453₂₁.
- Hăvane** sf. = piuliță 499₂₂.
- Hăvă** sn. = climă; bunul plac, chef; *ș-mutrea hăvălu* = își căută de plăcere 339₁₈.
- Hăzire** adv. = gata 259₁.
- Hăznă** sm. = haznă, vistierie 54₃₈, 55, 146₂₃, 308, 309.
- Hindak'e** sf. = șanț; pl. *hîndak'* 172₂, 359.
- Hingh**. Vezi: *hângh*.
- Hirlu** adv. = gata: *l'i stitea hirlu* = îi sta gata, a sta pe capul nostru amenințător de moarte 288₂₃.
- Hîrșt!** = hârșt! arată tăierea a ceva dintr' odată 59₂₂, 398₁₁. Vezi: *cîrșt!*
- Hoară** sf. = sat, comună, orășel 1, 2, 4, 5, 6, 12, 18, etc., *tută hoara* = toți (tot satul) 67₂₃; *acățară s-îmnă hoară di hoară* = începură să umble din sat în sat 57₂₄.
- Hoardă** sf. = 1° sfoara dela cicric, unsă cucatran și care servește la întorsul cicricului; 2° sabie, spadă 174. Vezi: *coardă*.
- Hop!** interj. = hop! 340.
- Hrană** sf. = hrană, nutriment 358.
- Hrao**. Vezi: *harauă*.
- Hrap-Hrup** = interj. 120₃₂.
- Hrănescu**. Vezi: *hărnescu*.
- Hrisafe** sf. = fir aurit, poleit 93, 132; *tu hrisăh'* = în haine cu fir de aur 10, 369₃₈; *tută tu hrisafe* = toată în fir de aur 57₃₂; *perlu di hrisafe* = părul aurit 72, 278₃₅.
- Hrisie** sm. = argintar, giuvaergiu 351.
- Hristò** sm. = Christ; *Hristolu* (art.) 19, 93₁₇, 426 — 430; *Canda l'i se feași Hristolu n-casă* = (Par'că i se născu Christ în casă), așa de mult s'a bucurat 149₈.
- Hrisusescu** vb. IV = poleesc, auresc; *s-hrisusi* = se auri 203₈; *Perlu il' hrisusedă* = Părul par'că-i eră aurit, îi poleia 173₂₈ Inf. *Hrisusire* = aurire.
- Hrisusit** adj. = aurit, poleit 37₃₀, 59₃₂; *hrisusita-l' gură* = gura ei de aur 37₁₄, 285₂₉; fig. inimă: *s-caftă țe-l' doare hrisusita* = să ceară ce-i dorește inima 67₁₀, 92, 145₃₃.
- Hrișt!** = hârșt! 156₁₅. Vezi: *hîrșt*.
- Huhutescu** vb. IV = 1° chiuui, strig din răsputeri (de pe culme de deal, munte, etc); *huhulî nă oară* = dede un chiot odată, strigă odată din răsputeri 260₃₅, 30₁₈; 2° *și-l huhutiră nauntru* = și-l asvârliră înăuntru 31₁₀; *u huhuteaște tu micarea-l h'il'ŭ de-amiră* = o aruncă (cu grămada) în mâncarea fiului de împărat 181₁₈.
- Huh'e** [din *hu* + *h'e*!], = interj. de nerăbdare 483.
- Huleră** sf. = holeră 298, 299.
- Hunere** sf. = meșteșug, renghiu, truc 83, 91₃₅; *că-ș gūcară hunerea un-alantu* = căci s'au înșelat unul pe altul 81,; *țe hunere va lă goacă* = ce truc, ce dracovenie le va jucă 307₂₂; *s-nu-l' goacă vîră hunere*

=să nu-i joace vreo festă
449₂₃, 120₁₉.
Hurică sf. = sătuleț 161₂₁.
Hursescu vb. IV = datorez;
Va-l' hursească al Mihălă
= o fi c'o doagă, o fi ne-
tot 208₂₂.

Huzmete sf. = treabă, servire
10₁; *o-aveă aspăreată huz-
metea* = o cam sfeclise, se
cam speriasse 370₁₁, 475₉.
Huzml'ar sm. = servitor
slugă 49, 56, 57, 174, 175

H'

H'are sf. = fiere 341₂, 344₁₇,
469₁₉.
H'arh'lr sm. = piersic (Epir.)
H'arh'lră sf. = piersică 465₂₆
(Epir.)
H'avră sf. = friguri; *h'èvrile
lo-acăfă* = il apucau frigu-
rile 90₃₁; *te-acăfă h'èvrile
di frică* = te apucau frigu-
rile de frică 95₂₂, 193₇, 298₃₄,
319; *di te-acăfă h'èvrile
de boafi-l'* = de te apucau
frigurile (= intrai în ră-
cori) de voce-i 107₃₃.
H'er sn. = 1° fier 12₂, 88₇, 107₂₃,
258—261, 337; pl. *h'are* =
a) fiare, b) cătuși, lanțuri
288; 2° *h'ările s-mică-l' vi-
neă* = îi veniă să rupă fia-
rele: se supără foc 132₁;
ș-mică h'arili di inate =
(măncă =) rupeă fiarele de
necaz 197₃₃; *h'er* = fierul
de călcat; *nisă va li da
tute cu h'erlu* = ea le va
potrivi pe toate, va aranjă
totul cum e mai bine 369₂.
H'erbu vb. III = 1° fierb 29₂₁,
71₁, 89₂₃, 166, 167; *h'arse* =
fierse 235₁₀; *va s-u h'erg'i* =
o vei fierbe 235; *aveă
h'artă* = fiersese 102₆; *h'artă*
= fiartă 235; 2° *h'irbeă fă-
sul'e* = dormiă de a binele
180₉; 3° *Ț-u h'erbu* = Ți-o
coc 491₁₆; *l'-u h'irbeă* = (i-o
fierbeă) îi purtă necaz, i-o

coceă, îi purtă Sâmbetele
114₁₆; *h'irbeă pi feată ș-ca-
ma multu* = îi purtă și-mai
mare necaz fetei 196₆; Inf.
h'arbire și h'irbeare = fier-
bere; *h'ertu* = fiert.

H'ic sm. = smochin 44₃₆, 45.
H'icăt sn. = ficat; pl. *h'icate* =
ficați 70₂₇, 90₁; 1° *susk'iră
dit h'icate* = suspină din
adânc (= din ficați) 174₁₂;
uhtă dit frîndile dit h'icăt
oftă din frunzele (= din
adâncul) ficaților 200₁₀; 2°
canda ș-vedeă h'icătile =
(par'că-și vedeă ficații) =
nu o puteă suferi de loc,
îi eră scârbă s'o vază 195₃₁;
3° *ș-alăsară h'icătile a lor
tu pădure* = își lăsară pe
iubiții, pe drăguții lor
(= ficații lor) în pădure
273₂₁.

H'ică sf. = smochină 44₂₇, 45₉.
H'icî adv. = de loc 15₂. Vezi:
icî.

H'ig vb. III = înfig; *lu h'ideă*
il înfigeă 166₁₈; Perf. *h'ip-
șu*; Inf. *h'iqire, h'ideare* =
înfigere. Vezi: *nh'ig*.

H'il'astru sm. = fiu vitreg;
h'il'astră = fiică vitregă
193₇.

H'il'e sf. = fiică, *h'il'e de-a-
miră* = fiică de împărat;
h'il'a-amirălu = fiica îm-

- păratului (pretut.) *h'il'e*;
di Evă=fiică de Evă 68₁₆.
- H'ilin** sm. = fin; *h'il'ină* =
fină.
- H'il'n** sm. = 1° fiu; pl. *h'il'*,
art. *h'il'lu* 3; *h'il'ul* 174;
h'il'-nu = fiu-meu; *h'il'-tu*
fiu-tău 21₃₀; *h'il'-su* = fiul
său 2₃, 17₃₀; *h'il'ū* = fiule
5₃₄ (pretutindeni); 2° *h'il'ū-*
mușăt (=fiu frumos) făt-
frumos; *h'il'ū de-amiră*=
fiu de împărat; *h'il'ū-a-*
leptu (=fiu ales) făt-fru-
mos; *h'il'u di vasil'è*, *h'il'-*
lu a vasil'elui = fiu de
rege (pretutindeni); *h'il'ū*
di domnu-mare = fiu de
domn mare, fiu de neam
mare 417; *h'il'ū di oarfîn*
= fiu de om sărac 387.
- H'ima** adv.=în jos; *s-u deadi*
h'ima ng'os=apucă în jos,
spre vale 152₂₄, 100₂₅.
- H'iptu** adj. = înfipt 172.
- H'ir** sn.=fir, ață; pl. *h'ire*=
fire, ață 50₁₃, 73, 102, 127₃₈,
128; 1° *s-ni dai un h'ir di*
sari = să-mi dai nițică
(= un fir) sare 26₁₀; *no-*
aveà un h'ir de mustață=
n'aveà nici pic de mustață
402₂; *doauă h'ire di erg'i*
= două fire de iarbă 321₃₉;
2° *ağumse aușlu pi h'irtu*
di moarte=(ajunse bătrâ-
nul pe frul de moarte).
adecă: pe punctul de moar-
te, pe moarte 144₁₂; 3° *l'-*
ascăpă bana di pri h'ir=
ii scăpă viața din pericol
de moarte 270₁; *lo-ascăpă*
ca di pri h'ir di la spin-
durare = îl scăpă de pe
punctul de a fi spânzurat
366₃₃; 4° *H'iri-h'iri-l' si*
dufeà prit trup=flori-flori
- fi treceau prin corp 35₃₇,
333₃₂; 5° *acățară s-l-u*
toarcă qua niclui mași pri
h'irtu ațel lailu=începură
să'i menească numai viață
plină de nenorociri 361₇.
- H'irăr** sm. = fierar (Țigan,
care lucrează fierul) 337.
- H'irea** sf.=firea, natura, ca-
racterul; *acși l'eră h'irea*
= așa-i eră firea 301₃₂;
cum lă-î h'irea lor=cum
li-i firea, felul lor de a fi
36₁₅.
- H'irțescu** [din: *h'irit(i)sescu*]
vb. IV=1° sărut (de o par-
te și alta pe obraz) 151₃₁,
415₁₃; 2° scad, reduc din
cevă: *s-nu h'irțescă țivă*
cu vîră gros=să nu scază,
să nu care cumvâ să se
reducă cu vre-un piastru
354₆, (Epir, Tesalia.)
- H'irțescu** vb. IV = scad, re-
duc: *putè nu va h'irțescă*
niciodată nu se va reduce,
nu va scădeà 162₀; *apîr-*
nîră s-h'irțescă = înce-
pură să scază (= să devie
mai puține) 119₁₉.
- H'irtură** sf. = fiertură.
- H'lū și escu** vb. IV=sunt; Ind.
prez. *h'iū* și (*h'im*, *escu*,
esc Fărș., *îs*, *-s*), *h'iū* (*estî*,
esçi), *eastè* (*este*, *e*, *i*, *u*);
pl. *h'im*, *h'iî*, *sun* (*suntu*,
sînto, *îs*, *-s*); Imperf. *erăm*
(*earăm*, *irăm*), *erăi*, *earăi*,
(*irăi*), etc.; Perf. simplu:
fuî, *fusi*, *fu*, *fum*, *fut*, *fură*;
Perf. comp. *am fută*; M.
c. Perf. *aveăm fută* (și *e-*
răm fută); Perf. anterior:
avui (și *fuî*) *fută*; Viit.
va s-h'iū (*vaî h'iū*, *va h'iū*,
va s-escu); Subj. *s-h'iū*
(*s-escu*); Imperf. *s-erăm*;

Perf. *s-am fută*; M. c. Perf. *s-aveam fută (s-eram fută)*; (aceste două timpuri din urmă se întrebuintează și cu sens de condiț.); Condiț. prez. *vrea s-h'iū (vrea h'iū, vrea s-escu)* [sau în loc de: *vrea s-*, se poate înlocui cu: *cara s-, s-este-că vrea, s-fure-că*, etc.]; Forma II: *s-furim, (s-furem), s-furi (s-furiși, z-furèși, și s-furii), s-fure, s-furim, s-furiși, s-fure*; Perf. *vrea s-eram* sau *s-eră s-eram*; (*s-eră*) rămâne neschimbat); *s-eră s-h'iū* și forma M. c. Perf. dela Subj.; Imperat. *s-h'iū (s-ești), s-h'ibă, (las-h'ibă, as h'ibă), s-h'im, s-h'iși, s-h'ibă (las h'ibă, as h'ibă)*; Inf. *h'ire* (cu sens substantival); Gerundiu: *h'inda, h'indalui*; Part. trec. *ful, -ă* (pretutindeni); *esc*=sunt Fărș. 482; *h'im*=sunt eu 6₁, 5₂₂, 70₇, 201₉; *u*=este: *nă-u arău*=mi-e rău 6₃₁; *nă-u foami*=mi-e foame 46₂₀, 26₁₉, 37₁₅; *Nu ț-u criparea*=să nu'ți fie grije, să nu duci grije

4₁₂; *dure ț-u cu gocu*=destul fie-ți cu jocul 8₁, 153₃; *l-u*=fi este; *sun*=sunt 13₁₅, 37₈, etc.; *sinto*=sunt (ei, ele) 213₃₇; *stîzmi-le-s vâpsite*=zidurile-s vâpsite 486₂₅; *irăm, irăi*=eram, erai, etc. 56, 58, 70-72, 475-478; *are fută*=a fost 177₁₅; *s-furim io*=de aș fi eu 272₂₈; *s-fure*=de ar fi 162, 3₁₁, 36₄, 222₁₅; *s-fureș*=de ai fi 222₁₅; *s-fure ș-că-i dadă*=de o fi mamă 288₃₇.

H'ivrescu. Vezi: *h'uvrescu.*

H'umusescu (și *h'imusescu*) vb. IV=1° năpustesc, dau năvală 40₁₃, 69₁₄, 72₁₇, 110₇; 2° mă las de vale (în fugă, în repeziciune.)

H'uvrescu, H'ivrescu vb. IV=sufer de friguri; *h'uvrii*=mă apucară frigurile; *mi h'uvreaste*=mă apucă friguri; Inf. *H'ivrire, h'uvrire* și *h'ivreată (h'uvreată)*=apucare de friguri, suferire de friguri.

H'uvrit, H'ivrit adj.=apucată de friguri, care suferă de friguri.

I

I! interj. prin care se îndeamnă caii, catării ca să meargă 300₁₉, 20, 413₂₉.

I conj. = sau 7₃₃, 68₁₈, 78₅, 84₆, etc. Vezi: *ică*.

Ia (citește: *i-a*) pron. = ea (la Fărșeroți) 243—248 476—484.

Ibrete sf. = groapă; *z-da ibrete la duăuă*=să puie groaza, spaima în lume 366₁₁.

Ibrie, pl. *ibrișe* și *ibricuri* sn. = ibric, ulcior de aramă cu două guri, una mai largă și alta mai subțire 360.

Ică conj. (din *i+că*) = sau 17₇, 40₇, 8, 141, 172, 247, etc.

Icoană sf.=icoană 24₁₉, 206₂₁; *șideă ca niști icoani di la biseărică*=ședeau ca niște icoane dela biserică 89₁₉.

Icunumle sf.=economie 236₃.

Ici adj. = nimic, de loc 61,
195; *ici-Ńivă* = pentru o ni-
mica toată 21₉, 314₁; *di*
ici Ńivă să scoŃi peŃi =
din nimicsă scoŃi peŃi 74₃.

Vezi: *hiŃi*.

Idec [și: *idee*] sf. = idee, pă-
rere; *s-nu Ńivă di tatăl*
l'a idee = să nu care cumvă
să-și închipuie tatăl 464₃.

IleaŃe sf. = leac 320₃₁.

Ilene sf. = lighian 360₁₀.

Iłpiă sf. = speranŃă 370₁₂.

Iłe sf. = coapsă, șolduri;
nu puteă să-și Ńină l'ile
de-ar'Ńute = se prăpădiă
de răs, se tăvăliă de răs
339₂₁, 197₁₉, 364₃₀.

Imir adj. = blând, domestic
143₄.

Imuare sf. = umblare, um-
blet 57₁₀.

Imnăt sn. = umblet, mers;
ta s-l'i ved imnatlu = ca
să-i văz umbletul 217₂₁.

Imnatle sn. = mers, umblet
268₂₄, 459₂₉, 492.

Imnu vb. I = 1° umblu 1₂₄,
5₃₀, 49₃; *cara imnară, im-*
nară = dacă merseră ce
merseră, dacă umblară ce
umblară 8₁₀; 2° *aŃilū di*
imnīnda = aceluia care
mergeă pe jos 147₇; 3° *că*
acłō Ń-imnă mintea = căci
acolo îți este gândul 43₁₆;
mintea tut acłō l'imnă =
tot acolo se gândiă 68;
177, 237₁; 4° *va s-Ńă imnă*
s-tih'a = trebuie să ai no-
roc 66₄.

Inate sf. = necaz 21₉, 56, 197₃₃;
aveă inate pi moașe = îi
purtă necaz bătrânei 22₁₆;
ni-are inate = îmi poartă
necaz 60₃₈; *nu-l acăŃă som-*

nul di inate = nu-l apucă
somnia de necaz 234.

Inimă sf = inimă 15, 16, etc.

pl. *inime* și *inińi* 16₃₇; 1°

inimă lae = inimă pestriŃă,

om rău 346; 2° *cu inimă*

nel'isă = întristat, cu inima

îndurerată; 3° *cu inimă*

diŃel'isă = cu bucurie, cu

veselie 205; 4° *cu inima*

frīntă = cu inima sdro-

bită 193₃₀; 5° *cu inima*

ngl'ifată = cu inima în-

gheŃată (= de frică) 177₂₈;

6° *Ńi inimă di katră* =

ce inimă impietrită 74₃₈;

7° curaj: *l-deadi inimă* =

ii dede, îi făcū curaj 302₁₉,

396₁; *il' făŃeă inimă a ca-*

lui = îi făceă curaj calului

272₂₈; *feăŃi inimă* = în-

drăzni, își făcū curaj 122₄;

nu-l feăŃe inima = nu în-

drăzni 221₁₀; *inimă, cīne*

= curaj, căne 154₄, 107₃₈;

8° *l-vīne inima la loc* =

ii veni inima la loc, se li-

niŃi 289₁₀, 239₂₉; 9° *s-lo ini-*

ma n-dinŃi = își luă inima

în dinŃi 125₁₈, 222₃; 10° *l'i*

se-adună inima cīl un pu-

ric = i se strânse, (= i se

făcū inima cât un purece

(de frică) 74₃₈; 11° *nu Ń-u*

mīcă inima = nu-Ńi face

sânge rău, nu te amări,

nu te sinchisi 52₂₉, 132₁₁,

222₂₄, 365₉; 12° *l'i intră*

tu inimă = se îndrăgosti

60₃₀; *il' căŃū te inimă*

gōnili aleptū = se îndră-

gosti de făt-frumos 155₉;

13° *s-feăŃe di inimă* = se

îndură 80₈, 121₁₉, 287₃₆, 316₇;

14° *s-Ńă si bagă inima*

m-pade = să nu mai poŃi

de milă, de compătimirea

ce-ți inspiră 451₃₁; 15° *li' si bătū inima* = îi tresări inima 42₃₂; 16° *ta să-l scoată j-dit inima amirălu* = să-l facă neiuibit și de împărat 56₁₀; 17° *nu lă si dușcă pinea la inimă, macă mică ahorea* = nu înțelegeau de mâncare, dacă mâncau separat 25₃.

Inimòs adj. = curagios 284₁₂, 359₁₉, 370₃₁.

Insu, pl. *inși* = ins, persoană 116₁₇, 200₂₀, 476; *insu vur-còlaclu earà* = înșuși vâr-còlacul erà 147₁₆.

Inșit. Vezi: *es*.

Inti'ni = întâiu 218; *somnul d-inti'ni* = somnul profund, în deplină nesimțire, (somnul prim, îndată după culcare) 36₂₅, 69₂₅.

Intrare sf. = intrare.

Intrată sf. = intrare; *ună intrată* = o intrare, îndată ce a intrat 35₂₄, 67₂₂, 133₁₇.

Intru vb. I = intru 2, 4, 8, 13, 103; *s-intră di poartă nauntru* = să intre pe poartă înăuntru 2; 1° *l-u intră a oășilor* = a început să mănânce la oase 90₈; *l-u intrară a căpilor și glîc! glîc!... ni còr di niseno alăsară* = începură a mânca la iepe și glîc! glîc!... nu lăsară pe nici una 31₉, 120₃₂; 2° *cîndu l-u intră* = când începū să-i care, să-l bată 30₃₂, 32₃, 299₁₃; *intră l-u* = începe să-i dai, cară-i 135₁₈; *l-u intră pri zvercā cu cūmaga* = a început să-i care la ceafă cu ciomagul 124₃₃, 281₂₄, 458₇; *intră... tu gaili ș-tu cripare* = în-

cepe să se îngrijască și să se întristeze 3₃₂; 4° *Te are fîcòrlu, di-ți intră ahî'l tu dinți?* = Ce are băiatul de nu-l poți suferi? 56₁₅; 5° *cu ocl'il' intrăți tu căscale* = cu ochii înfiți în orbite 23₃₃.

Înoară sf. = inimioară 126₃₂, 146₂₄, 278₄₀, 302₄; *tra s-li dîșcl'idă înoara* = să-i înveselească inimioara 149₂; [Prescurtat din: *in(i-mi)oara*.]

io, *ioū*, *mine* și *eū* pron. eu. Dativ: *a nia*, *înî*, *-ni*; *ni*; Acuzativ: *io* (: *trā io* = pentru mine 453₂₉; *mi ntrêg' io* = mă întrebi pe mine 135₂₈; *fără d-io* = fără de mine 131₃₄); *mine*, *mi*, *me*. Formele *io*, *eū* se întrebuițează mai cu seamă în Epir; formele *io*, *ioū* și *mine* în Macedonia. 3, 6, 17, 37, 56, 58, 70, etc.

Irbòs adj. = ierbos, cu iarbă 468₁₉.

Irg'ile, pl. *irg'ilăfi* sm. = erghelie 31₈, 120, 279₃₃, 281, 282, 370.

Irñte sf. = pustietate (localitate lipsită de oameni) 35₂₀, 132₁₃, 193₁₈, 275, 276, 315, 399.

Isea adv. = drept 4₃, 107₁₇.

Ist pron. = ast; *fîcòrlu a iș-ti'ni avut* = băiatul acestui bogat 18₃₂. Vezi: *aestu*.

Isturie sf. = istorie, poveste 167₁₉, 242₉.

Isusesen vb. IV = logodesc 174, 255₆; *il isusirā* = îl logodiră 129₁₇; *lo-aveā isusilā* = îl logodise 142₂₁; *ș-isusi* = își logodi... 300₃.

Ișire sf. = ieșire 35₃₈, 314.

Ișită sf. = ieșire 312₁₇.
Itie sf. = pricină, cauză 128₈, 322₃₈; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *di mul'are-sa itie* = din pricina muierei sale 474₂₄.
Ite pron. nehot. = ori ce 1₁₀, 10₂₁, 62₇, 68₃₁, 143₂₈; *iți-altu* = ori ce alta 84₄; *iți viđu* = îndată ce văzù 24₁₀.
Iți-do pron. neh. = ori ce 24₁₇, 21₉, 244₃₃, 476; *ițido duă* = în ori ce zi 277₄.
Iu adv. = unde (pretutindeni); *d-îu* = de unde; *cîtră îu* = în cotro; *pr-îu* = pe unde? etc., etc.
Iu-ha (și *vu-ha*) interj. = ura! 338₁₇, 383.
Iuk'umete sf. = autoritate (Macedonia, în orașe) 277₁₈.
 Vezi: *cuk'imate*.
Iul'u (trebuie să fie în loc de: *Tul'u* (Tullius) sau

Vul'i) nume propriu 326, 327, 328, etc.

Iuțidò adv. = ori unde 172.
Iuvà [din *îu+va* ← undevà] adv. = nicăiri 29₃₁, 172₁₁; *undevà* 51₂₄, 65₁₈, 177₂₀, 481.

Iuvașuvà [din: *îuvà+și+îuvà*] adv. = 1° nicăiri 133₂₀, 150; 2° prin nici un chip: *nu vru iuvașuvà s-l'aspună* = nu vru cu nici un chip să-i spuie 68₂₅; *nu puteăi s-lu cunoști iuvașuvà* = nu puteai să-l cunoști cu nici un chip 59₃₃, 82₃₈.

Izăne. Vezi: *izine*.

Izine sf. = voie, permisiune 206₃₁, 255₈; *izăne* 383₂₉.

Izvòr sn. = izvor, sorginte de apă 15₃₇.

Izvur sm. = izvor, sorginte de apă (mai des întreb. decât *izvòr*) 295.

I

Îmbair vb. I = înșir; *și-l'îmbairară* = și-i înșirară (= povestiră) 51₂. Vezi: *mbair*.
Îmbugat adj. = bogat, fertil 14₂₃; *îmbugată* = îmbelșugată, fertilă 18₆.
Împade adv. = jos, la pământ 20₁.
Împartu vb. IV = Vezi: *mpartu*.
Împlin adj. = plin 17₃, 3. Vezi: *mplin*.
Împrostu adv. = drept, în picioare 13₂₂, 57₁₅; *nî-apir împroastă* = mă deștept în faptul zilei în picioare 302₁₆.
 Vezi: *mprostu*.
În prep. = în (pretutindeni); *n-hoară* = în sat (pretutindeni). Vezi: *n*.

Încăcù. Vezi: *ncacù*.

Încalle vb. I = încalec; *aî. încalică* = hai, încalecă 69₃₁.

Încareu vb. I = încarc 79₃₅; *încărcat* = încărcat, greoiu 173₂₆. Vezi: *ncarcu*.

Încărlig'ed vb. I = încărlig; *brățile s-încărlig'edă* = brațele se încărligă 15₇.

Înelò adv. = încolo, departe 2₂₃; *trăș înelò* = cât colo departe 69₃₆. Vezi: *nclo*.

Înel'id vb. III = închid 41_{3, 510}.
 Vezi: *nc'id*.

Înelin vb. I = închin; *ahurh'i să s-înel'ină* = începù să-i fie somn, să moțâe 16₁₅;
 Vezi: *nc'in*.

Înel'is adj. = închis, 163. Vezi: *nc'is*.

Încuċinċċ vb. I = întepenesc de frig 171. Vezi: *ncuċinċċ*.

Îndoauă, îndao adv. = câteavă 73₂₆, 110₂₄, 175.

Îndisăt adj. = îndesat 48₁₆.

Îndicinit adj. = răcnitor; *cu boafea l'ei îndicinită* = cu vocea ei dogită 52₁₆.

Îndoi = câțivă 56₃₆, 216₄. Vezi: *ndoă*.

Îndrċg. Vezi: *ndreg*.

Îndreptn. Vezi: *ndreptu*.

Îndulțesen vb. IV = îndulțesc: *l'i se-aveă îndulțită* = i se îndulcise 16₂₇.

Îndinucl'ċċ vb. I = îngenuchez 25₃₇.

Înfriċușċċ vb. I = înpăimânt; *s-înfriċușă agrinle* = se înpăimântau fiarele săl-batece 16₂₆.

Îngătân adv. = în grije, în pază; *calu îngătân s-lu ai* = să ai grije de cal 215₂₅. Vezi: *ngătân*.

Îngl'it vb. I = inghit 15.

Îngrine sf. = mărăială, cică-leală 56₁₇. Vezi: *ngrine*.

Îngrișca adv. = în cărcă 223₁₇.

Îngrċp vb. I = îngrop 19₁₄₇. Vezi: *ngrop*.

Îng'os adv. = în jos 39₃, 43₁₃, 83₈₆. Vezi: *ng'os*.

Înk'isescu. Vezi: *nk'isescu*.

Însċr vb. I = însor 71₁₇. Vezi: *nsor*.

Întreb vb. I = întreb 9₄, 18₁₆, 25₂₀, 237. Vezi: *ntreb*.

Întreg adj. = întreg, tot 139₁₇,

330₁₃; *ăestu om întreg* cu mintea întreagă 55. Vezi: *ntreg*.

Întribare sf. = întrebare 167.

Întunearic sm. = întunerec.

Întunearică vb. I, unipers. = se întunecă, se înserează: *ahurh'is întunearică* = încep să se însereze, să se întunece 15₁₁; *întunică* = se inseră, se înoptă 141₂, 235; *că vai întunicăm a-oașe* = căci ne va apucă seara acł 8₃₁. Vezi: *ntunearică*.

Întăpătură sf. = întepătură; intrigă; *tute eră înțăpături* = toate erau intrigi 56₃₃.

Înveastă. Vezi: *nveastă, niveastă*.

Învescu vb. III = îmbrac: *are moașă d-îu s-mică și s-invească* = are bătrâna de unde să mănânce și să îmbrace 32₁₆. Vezi: *nvescu*.

Învirnat, invirnat adj. = intristat, trist 13₆, 18, 35₃₀. Vezi: *nvirnat*.

Învirtescu vb. IV = infășur 15₃₀. Vezi: *nvirtescu*.

Învirtușċċ vb. I = întăresc, imputernicesc; *stih'im a fu... cu gurăt învirtușată* = prinsoarea fu... cu jurământ imputernicită 170₃₇.

Îș pron. = își; devine j; când urmează un *v*; *j-va loclu* = își cere (vrea) locul 9₃.

J

Jale sf. = jale 17₁₃, 128, etc.; doliu: *u ținu jalea Griva* = ținu doliul Griva 195₁₇.

Jar sm. = jar, jăratec; *un*

jar di fumeal'e = un jăratec de copii, o spuză de copii 90₂₅, 273₇, 361₁, 388₂, 454.

Jilescu vb. IV = 1° jolesc; *multu li (si) jili inima* = mult li se jeli inima 57₂₀; *multu si jili* = mult se întristă, se mâhni 331₂₅; 2° port doliu; *s-mi jilescu* = să fiu în doliu (= să jolesc) 142₂₄; *va ti jilescu* = te voiu jeli, voiu purtă doliu pentru tine 371₁₄, 191₂₆.

Jilire sf. = purtare de doliu.

Jilit adj. = jelit, îndurerat, amarit 163, 324; în doliu: *moaşa cu auşlu armăsiră jilifi* = bătrâna și moşul rămăseră în doliu 29₂₄, 440.

Jilòs și **Jil'òs** (mai des) adj. = duios, jalnic 26₂, 88₁₂, 121₁₆, 314₂₈.

Joc. Vezi: *ȝoc*.

Jujul sm. = jiganie 157–160, 181₁₀.

K

K'adle vb. I = împiedic; *s-k'ă-dică* = se împiedică 479₂₃.
La Fărşeroți prep. *in*, (*im*, *-m*, *n*) nu se pune înaintea verbelor: *veŝ* (în loc de: *nveŝ*), *sor* (în loc de: *nsor*, etc.). Vezi: *nk'adic*.

K'adin și **K'adine** (mai rar) sn. = ață subțire 167₁₅.

K'adică sf. = piedică 381₂₁, 30.

K'ale sf. = piele 32₂₂, 205, 207, 278, 459; pl. *k'el* = piei 391₂₇; 1° *cripă tu k'ale* = pleznia de necaz 399₁₁; 2° *ŝe-l' poate k'alea* = ce este capabil 195₁₆; 3° *ŝe-l' trapse k'alea* = ce a suferit 199₂₂; 4° *carî vrea să ŝtibă... cîŝi parăŝi il' faŝe k'alea?* = cui îi păsă... de ce este capabilă (ea)? 374₄; *ŝtea cîŝi parăŝi il' faŝi k'alea* = ŝtia câte parale îi preŝește pielea, ŝtia de ce-i capabilă (ea) 301₂₆.

K'aptin vb. I = piepten: *va-nî k'aptin* = îmi voiu pieptăna 441₂₁; *ŝ-k'iptină perl'i* = își pieptăna părul 88₁₁; *s-k'iptină* = se pieptăna 78, 75; *il' k'iptină* = îl pieptăna 212₁₁; *s-k'iptină* = se pieptăna 247₁₂.

K'aptine, pl. *k'apŝinî* sm. = 1° pieptene 4₁₃, 48, 261; 2° pieptenii cu cari se trage lâna și cari se așează în *darac* (= arom.: *scamnu*).

K'ardire sf. = pierdere, pierzare.

K'atră sf. = piatră 16₂₄, 20₁₁, etc. Gen. *a k'atrăl'ei* = pietrii 70₁₆; pl. *k'etri* 33₁₈, 62₁₆, și *k'eŝiri* 71₂₀, *k'eŝări*, artic. *k'eŝârle*; *k'atră di moară* = piatră de moară (= de măcinat) 38₁₀, 167₂₂; piatră de ascuțit 48; 1° *inimă di k'atră* = inimă împietrită 74₂₈; *moaşa no-avea ni feată, ni k'eŝiri* = bătrâna n'avea nici fată, nici nimic 71₂₀; *Apă ŝ-k'etri* = N'am apă! Nu-ți dau apă = 378₁₈; *H'il'e ŝ-k'etri* = Fiica și pietre (= nimica) 46₂₆; *mutriră, ni om, ni k'etre* = căutară, (nu găsiră) nici om, nici nimica 247₂₄; 3° *ca di pri k'atră canda dă-dea* = par'că se isbiă de piatră: îi mergeau toate în deșert 99₇; 4° *canda li dîsi la k'etri amirălu* = par'că vorbi împăratul în deșert 192₁; 5° *li si părû... că-l'*

mele vulpii în basme); 104, 105, 106, 271₁₁.

K'irămlă (și: *k'irămîdă* Epir) sf. = cărămidă; pl. art. *k'irămîqli* = cărămizile 148.

K'irătă sm. = cornut 23₂₀. cuvânt prin care se desemnează tot ce-i mai abject; drac.

K'irdeare sf. = pierdere; pierzare.

K'irdut adj. = pierdut; *k'irduti le-ai tute* = în deșert îți sunt toate 125₁₃.

K'irire și **K'ireare** sf. = pierire 317.

K'irò sm. = timp, vreme 1, 14, 302; *k'iròu* 242, 383; pl. (n'are); 1° *nu k'ari k'irò* = nu pierde timp, nu amână, nu întârzie 50₁₀, 54₁₁; 3° *no-am k'irò* = n'am timp 27₂₂, 23₀; 3° *tră puș'n k'irò* = în puțin timp 39₁₅.

K'irtură, pl. **K'irturi** (uzitat numai la pl.) = prostie, prostii 91₃₅, 399.

K'irut adj. = 1° prost 34₂₄, 43, 45, 67, 91₃₅, etc. fem. *k'irută* = proastă, ușurică 204, 290, 452, 453; 2° *k'irulă tu somnu* = pierdută în somn 36₃₀.

K'irută-prămătle sf. = prostănac, secătură 53₃₃, 44₂₁.

K'isă sf. = 1° infern, iad 432₁₁, 6, 439; 2° smoală, păcură 195₄; 3° *di k'isă ș-di cătrane* = nenorocită, ca vai de lume

411₃₁; *laiu ca k'isa* = negru ca iadul 120₃₁.

K'isêq vb, I = pisez; și-l *k'isă* = îi pisă 232₂; *că-ni k'isăși còrtu* = căci îmi pisași, îmi tâlciși piciorul 131₁₃; *l'i li k'isă oăsile* = i le pisă oasele 54₂₁; *s-li k'iseađă pipèr în cap* = a pisăgl pe cinevă, a pedepsi aspru pe cinevă 196.; *l'adră oăsile ca urđiși k'isate* = îi făcu oasele ca urzici pisate 457₁₁; Inf. *k'isare* = pisare.

K'is (*mi* ∞) vb. I = mă urinez 71₁₀, 95₈.

K'ișare sf. = urinare.

K'ișat sm. = ud, urină 95₂₁.

K'ișgl sm. = tâlhari de drumul mare, cari umblă călări și sunt caracterizați prin cruzimea lor 427₁₃.

K'it = nume propriu 82, 83, 89, 100—103.

K'itrițeauă sf. = pietriceă; pl. *k'itrițeale* 138, 292₁₁, 410₅.

K'ivure sf. = sicriu, còsciug 112, 408.

K'oșe sf. = colț, unghier 384₂₅; *dit păturle k'oșe a lümü-l'eî* = din cele patru colțuri ale lumii 290₂₃. Vezi: *k'ușe*.

K'oșen sn. = chioșc, pavilion 166₁₁.

K'up sn. = chiup, oală mare, servind la murături 54.

K'ușe sm. = colț, unghier; pl. *k'ușăși* 40₁₁, 41₁₁, 86₁₁, 98₁₈.

L

La prep. = la (pretutindeni).

La! interj. = fă! (a pela tiv pentru femei; *no-avđi la?* = fă! n'auzi?

Lac sn. = lac, baltă mai mică în locuri nalte de obicei 16, 17, 18, 492.

Lac, n. pr. de munte în Gra-

moste, unde se află și un lac 14, 16₁₀.

Lăcirmă, Lăcirmă sf.=lacrimă, pl. *lăcrini* = lacrimi 17, 24₁, 49, 50; *limbidă ca lăcrima* = limpede ca lacrima 33₂₃; *și l loară lăcrinle* = îl apucară lacrimile 121₁₅; *ună lăcirmă* = o lacrimă 266₃₇.

Lac. Vezi: *laiu*.

Lafe sf. = convorbire; *nora nutreă s-avungă lăh'le* = nora căută să caște gura la palavre 283₁₀; *după fi li cruiră lăh'le g'ine* = după ce se puseră bine la taifas 356.

Lai! = mări! *o lai picurare!* = mări ciobane 19₃₅, 25₁₅; *lai corbe curbișane* = mări sârmane-sârmane 51₂; *a lai oaspe* = mări fătăte, o a s p e t e 79₁₈, 10₇, 135₃, 290.

Laiū adj. = 1° negru: *laiū ca tučinile* = negru ca tăciunele 1₁₀, 23, 88₃, 109₁₃; fem. *lae (laie) lină lae* = lână neagră 21₁₁, 36₃, 303₁₁; 2° nefericit, sârman, biet; *laiū di amiră* = bietul, nenorocitul de împărat 42₉, 15₃₄; *laiū-și* = sârmanul de el 101₂₆; *laea feată* = biata, nefericita de fată 21₁₄, 43, 49, 62₃₃, 193₁₄; *ca laea ali lae* = ca cea mai nenorocită 36₂₉; *laiū i* = sârmanii 146₁₈; 3° *lae* = ticăloasă 283₃; *naī cama laiū* = cel mai păcătos, mai ticălos 177₁₄; 4° *și-nă prăzești cama laea* = și-mi menește soartea cea mai nenorocită 35₁₄; *s-l'i cîntă cama laea* = să-i

cânte tot ce-i mai rău 296₁, 349₃₅; 5° *Ți lae lăeață lo-află* = Ce neagră nenorocire dede peste dânsul 72; *dit lăile di xeane* = din neagra străinătate 66₁₆; 6° *Lo-află uclò pi frate-su ca lai'i și ca corg'il'* = îl află acolo pe fratele său ca vai de lume 78₂₁; *nu păfi' cama lăile* = nu păfi mai rău 94₄; 7° *și-ș băgă lăile adoara* = și-și băgă pirostriile pentru a doua oară: s'a căsătorit pentru a doua oară 191₂₇; *iși băgă lăile cu feata murarlui* = se cunună cu fata morarului 282₁₅; 8° *să nviscū tu lăi* = se îmbracă în do-liu 460₂₂, 401₂₂.

Laiū (amiră) = Negru-împărat 339, 385, 412.

Lală sm. = unchiu 102₁₁, 188, 234₁, 302, 363, 502; pl. *lăli'nz*.

Lainc sf. = balaur, smeu 12₁₇, 49, 50, 51, 113 etc.

Lampă sf. = lampă 278.

Lantu pron. = celălalt 6₅; *qua lantă* = ziua cealaltă, ziua următoare 12₁₂, 35₁₇. 364. Vezi: *alantu*, *anantu*.

Lapte sm. = lapte 152, 283₁₄; *și lapti di puil'ū s-căflăi la nîs ș-lapti di puil'ū aflăi* = și lapte de pasere de ai fi cerut la el, și lapte de pasere găsi ai ori ce la dânsul 126₃.

Lare sf. = spălare, lăuar 278₁, 340₁₉, 410. Vezi: *laiū*.

Largu adj. = 1° larg, lat 152, 172, 261₂; 2° departe 70₁₇, 114₂₁, 260₃₅.

Las vb. I = las; *las z-dică ș-altu* = las să zică, să povestească și altul 34₃₁; *lasi*

- fle, lasă, cu toate că 3₅;
l-avea lăsată — le lăsase
 40₂₇. Vezi: *alās*.
- Laspe** sf. = noroiu; *dit lăsk'i*
 = din noroaie 156₂₂.
- Lat** adj. = lăut, spălat 141₂₄.
- Laū** vb. I = spăl 21, 410₅
 [Indic. *laū, lai, la, lām,*
lași, la; Imperf. *lam*. Perf.
lai. Perf. Comp. *am lată*];
duse s-la mă-sa m-vale =
 merse să spele (rufe) ma-
 mă-sa la părău 87₂₄, 63₁;
s-u lai = s-o speli 21₁₂;
s-ti lai g'ine-g'ine = să to
 speli bine-bine 77₂₆; *să s-*
la = să se spele 9₁₉; *il lă*
 = îl spălă (lăuă) 212₁₁; *s-*
lă = se spălă 247₁₂; *si lă*
 și *se-aspilă* = se lă și se
 spălă 5₃₂; *lat* = spălat
 141₂₄.
- Lavă** sf. = sgomot, larmă 36₁₀,
 159₁₂.
- Lavdă** sf. = nume de sat lo-
 cuit de țaranii numiți: co-
 păciari; este așezat între
 Avela și Tiște, în Epir
 230₃₂.
- Lăcărmed și lăcărmed** vb. I
 = lăcărmez; *nu-n-i lăcăr-*
meađă = nu lăcărmez 441₁₈,
 439; *lăcărmed* = lăcărmez
 220₇; *lăcărmed* = 372₂₂, *lă-*
crimară = lăcărmez 273₁₇;
lăcărmeda = cea lăcărmeză,
 cea care a plâns 441₁₈;
vine... lăcărmez = veni...
 cu lacrimi în ochi 163₃₀.
- Lăcărmez și lăcărmez** sf. =
 lăcărmez.
- Lăcață** sf. = 1° nefericire, tică-
 loșie, păcătoșenie 3, 19, 86₁₀,
 148₅, 346₃₀, 434; pl. *lăcăr-*
mez nefericiri, ticăloșii 121₃₇,
 196₂; *fi-i lăcața fi lo-avea*
aflată = ce-i nefericirea
- ce-i isbise 74₁₄; 2° înnegrire
 120₁.
- Lăcescu** vb. IV = 1° înnegresc:
lăcărmeză = înnegrirea cevă,
 arată negru 102₂₄; *lăcărmez*
 = înnegrite 218₂₂; *lăi*
 înnegră 220, 294₈; 2° *vrei*
s-ni lăcărmez înima = (vrei
 să-mi înnegrăști i n i m a),
 vrei să mă amărăști 206₂₂;
 3° nenorocesc. Inf. *lăcărmez*
 = înnegrire, nenorocire.
- Lăgară** adj. = limpede; *si-*
rîn lăgară = senin limpe-
 de 80₁₄.
- Lăgăme și lăgăme** sf. = supte-
 rană 18₂₂, 253₃₁. Vezi; *lu-*
găme.
- Lăhtar** sm. = spaimă 172₂₂.
- Lăit** adj. = 1° înnegrit; 2° ne-
 norocit: *lăitu și corbul* =
 nefericitul 129₂₀; *lăita*
 nefericita, biata 127₁₇, 129₂₂,
 440₁; *șideă plântă ș-lăitū*,
 = ședeă plântă (= istovită
 de plânt) și nefericită 47₂₂;
lăita = sărmănuța 13₃.
- Lălătoare** sf. = zi de lucru,
 în opunere cu *sărbătoare*
 370₆. Probabil din lat. *lo-*
valor. Ar însemnă zi în
 care se *la, se spală*. (cfr.
 Papahagi: *Români din*
Meglenia, p. 50: *lătoari*
 lucrătoare).
- Lăludă (și: lăludă)** sf. = floare
 pl. *lăludă* = flori 9₁₂, 127₁₈,
 182₁₄, 282₁₂.
- Lămbie** sf. = flacăra strălu-
 citoare 249₅.
- Lămbiescu** vb. IV = strălu-
 cesc 417.
- Lăptos** adj. = lăptos 208₁₂.
- Lăvds** adj. = murdar, putu-
 ros 90₁₉.
- Lăvuescu** vb. IV = rănesc; *u*
lăvui = o răni 120₃₂, 121₃.

Lăvuit adj.—rănit 376.

Lea! interj.—fă! *lea Cată*—
fă Cată 22₁₈, 75₁₃.

Leațe sf. = (O h r i d a) lege
166₉, 167₁₁.

Leagin sn. = 1° leagăn (de
prunci) 123₂₄, 333₃; 2° lea-
găn: obiceiul de a se face
un leagăn cu ajutorul unei
frânghii aninată de ramura
unui pom.

Leagin vb. I = leagăn; *țe
nidri groși s-leagănă* =
ce nori groși se leagănă
(= plutesc în aer) 80₁₀;
cindu faql'i s-leagănă =
când se leagănă fagii 221;
Inf. *ligănare* = legănare
Part. *ligănat, -ă* = legănat.

Leane sf. = lene 89, 125, 135,
366.

Leg vb. I = 1° leg 86, 87;
s-fă leg = să-ți leg 8₇; *ligă*
= legă 36₃₂, 60₁₅; *ș-u ligară*
= și-o legară 21₂₉; *leaqă*
leagă (Imperativ) 23₁₂; *li-
gați-ni* = legați-mi 83₂₄; 2°
u ligă = a decis 8₄; 3°
mi leg = mă oblig, mă
leg 139₁₃; *Tih'a s-ligă* =
Norocul se obligă 96₁₂; *și
s-ligară* = și făcură le-
gământ 49₁₅; 4° *ligă poami*
= a dat fructe 302₂₉; 5° *Ae-
stu u ligă tu greaua* = A-
cesta stăruî din răputeri,
cu încăpățănare 69₁₇; Inf.
ligare = legare; Part. *li-
găt, -ă* = legat 38, 76₂₆; *nu
h'iu ligăt di gūrāt* = nu
sunt legat prin jurământ
14; *zboare ligate* = vorbe
cuminți, înțelepte 304₄.

Lele! interj. = 1° aoleo! vai!
90₁₄, 93₁, 153; *o, lelemamă!*
= fă mamă dragă! 273;
2° termin de desmierdare

242₃; 3° sf. = boală mor-
tală: *ș-lo lelea* = s'a im-
bolnăvit de moarte.

Lemnu sn. = lemn 46, 53₁₃;
pl. *leamne* 21₂₇, 233 și *lem-
ne* 235 (Moloviște.)

Lepră sf = lepră 382₃.

Lêpure sm. = iepure (Avela);
țe știî d-îu arsari lêpurlî?
= ce știi de unde vine no-
rocul? 85₁₅. Vezi: *l'êpure*.

Leș sf. = leș, stărv, măcel
120₁₆, 283₃₃, 493.

Ligătură sf. = legământ, legă-
tură 45₂₇, 104₁, 247₃₀, 277.

Lilițe sf. = floare 25₃₅, 215,
291, 319, 321.

Limăreaă sf. = guler de hai-
nă 458₅; *ș-acăță limăreaoa*
= se îngrozî 303₁₅.

Limbă sf. = limbă; pl. *limbe*
11, 30, 50, 51, etc.; 1° *cu
limba scoasă di curmare*
= foarte obosit, mort de o-
boseală 27₁₄, 48₂₃; *imnă cu
limba scoasă* = umblă de
nu mai putea, (= în grabă
mare) 251₁₆, 166₂₇, 187₂; 2°
cu limbă di moarte = cu
limbă de moarte 163, 242; 3°
L'-aprease limba perî = s'a
muncit într'atâta, s'a căznit
așa de mult 497₁₅; 4° *s-afă
cu tutelimbile di priste loc
anvițate* = știă, pricepea
toate limbile de pe supra-
fața pământului 9₂₆; 5°
scoase limbe-limbedi foc =
scoase flacări, flacări de foc
272₂₁; 6° *limbi-limbi si-'
si ducă gura* = să'i meargă
gura într'una, să fie de e-
locință extraordinară 97₃₅;
7° *limba apă-! lasă nu-
gură* = a-i lăsa gura apă
(de poftit, de jind) 239₁₅.

Limbid adj. = limpede 229₁₄;

- s-află nă fîntînă limbidă* = se află o fântână (cu apă) limpede 33₉.
- Limbidăscu** vb. IV = limpezesc 282₃; Inf. *limbidîre, limbidare* = limpezire.
- Linnar** sm. = lemnar (vînzător de lemne, care însuși le taie din pădure și apoi le cară cu cai sau măgari, ca să le vînză prin orașele) 161, 162, 236, 454, etc.
- Linnăroaie** sf. = lemnăreasă, femeia lemnarului.
- Linăvôs** adj. = leneș; fem. *linăvoasă* 36₃₇, 70₃₃, 89, 366, 637.
- Lînceare** sf. = lingere 16₂₇.
- Lingu** vb. III = ling 16₂₀. Vezi: *alingu*.
- Lingură** sf. = lingură 133; *lingura-ateă marea* = lingura de supă, cu care se amestecă mîncarea, cînd se gătește 29₂₄; *li nvițî cu lingura, ca apa* = învăță foarte bine 187₃₅.
- Ling'er** sm., sn. = farfurie de aramă 203_{30, 33}, 454₂.
- Lintă** sf. = linte 131.
- Liprôs** adj. = lepros, care suferă de lepră 155₃₅.
- Lipsan** sm. = moaște sfinte 58.
- Lipsescu** vb. IV = 1° a lipsă; 2° a trebui; 1° *s-află, că un lipsește* = se află, că unul lipsește 11₁₂; *n a cã lipsește vîră* = nu cumvã lipsește cinevã 70_{11, 22}, 34₁₇; 2° *cã-l lipsescu* = căci îi trebuiesc, are nevoie de ele 15₃₄; *fi vã nu lipsește* = nu trebuie nimic 40₂, 19₅, 56₃₅, 284₁₆; Inf. *lipsire* = lipsire, trebuie.
- Lipsit** adj. = trebuincios 166₃₃;
- naî cama lipsita* = cea mai trebuincioasă 166₃₄, 167₁.
- Lirusescu** vb. IV = murdăresc, pătez; *lirusit* = cu hainele negre, murdare, pătate 19₇.
- Liră** sf. = monedă de aur otomană, prețuind 22 lei și 75 bani 43, 91, 188, etc.
- Lișu** (mi-) vb. I = leșin; *va s-lișină* = vor leșină 398₁; *acățarã... sã s-lișină de-ari's (ari'sute, arideare)* = începurã... sã se prăpădească (= sã leșine) de rãs 45₂₄, 89₁₈, 117₃₇, 146₄, 349₃₃, 364₂₉; *arîdeu di s-lișină* = rãdeau, de se prăpădiau 103₂₅; Inf. *lișinare* = leșinare; prăpădire (de rãs.)
- Lișinat** adj. = leșinat 57₁₁; *lișinat di nimîca, e* = prăpădit de nemîncare 314₉.
- Lișor** adj., adv. = ușor, ușurel; *ma lișoarã* = mai ușoarã 180; *nu s-discumpãrã lișor* = nu se rãsplătește cu ușurințã 67₁₁, 69₃, 110₁₅; *lișor di mințe* = ușurel 42₂₂; = prost, ușurel; *Lișortu-lișor, ma troarã aduk'i* = Prostuțul-ușurel (prostuț), darã îndatã pricepũ 42₂₇; *nu-i di lișor'i* = nu-i din cei ușurei, prostănaci 209₆; *glaru-lișoarã* prostănacã, toantã 53₁₂; *sãrbãtoare lișoarã* = sãrbãtoare, care nu se ține, în care se lucreazã 235₃₅.
- Lișurac** adj. = ușurel, prost 42, 44, 45.
- Lișureață** sf. = ușurințã, prostie 16₂₂, 63₁₀, 106₃₂, 295₁₈, 492.
- Lișurêđ** vb. I = ușurez; *lișurd fitarea* = ușurã fãtarea

- 121₁₀, 321₅, 372₃₅; *lişurdă* = se prosti, deveni uşur 98₂₃.
- Liturgie** sf. = prescură 32, 105₂₂, 106; *eară cu minle apă di liturgie curate* = eră cu totul nevinovată, eră curată cu totul 283₁₇.
- Livade**, pl. *livădi* sf. = livade 33, 57, 92, 311.
- Livă** sf. = vânt straşnic de sud 170₂₉.
- Livendu** adj. = elegant, voinic elegant 85—88, 141₂₄, 292, 335.
- Livină** sf. = nume propriu de femeie 438, 441, 442.
- Lină** sf. = lână 21, 54₃, 401; pl. *linuri*.
- Lîndură** sf. = rândunică 217, 218, 334, 335.
- Linduruşe** sf. = rândunică 250₂₄.
- Lîndiqăscu** vb. IV = mă îmbolnăvesc, îmbolnăvesc; *lîndiqi'* = se îmbolnăvi 394₁₉; *il lîndiqăscu* = îl îmbolnăvesc; *mi lîndiqăscu* = mă îmbolnăvesc; Inf. *lîndiqire*, *lîndiqare* = îmbolnăvire.
- Lîndit**, *lîndid* adj. = bolnav, îmbolnăvit 54₃₃, 70₁₅, 114, 291; *cădû greû lîndit* = se îmbolnăvi de moarte 463₂₇, 195₂₀; *lîndid* 56₃, 144₁₇, 145; *lînzit* 420 (Molovişte, Gopeşi).
- Lîngoare** sf. = boală 469; *Loarcăt-ună lîngoare greaă* = Se îmbolnăvi rău, de moarte 64₃, 290₃₂; *nu putură s-află lîngoarea* = nu putură să afle de ce boală suferă 290₃₄.
- Loare** sf. = luare; *macă ari* *tră loari* = dacă are de luat 47₆.
- Loat** adj. = luat, scăzut; *loată la faţă* = slăbită la faţă 359₁₁.
- Loată** sf. = luare; *ună loată* = o luare 93₆.
- Loc**, pl. *locuri* sn. = 1° pământ 11₁₀, 17₂₆, 22₁₅, 68, 87; *locu cu floare* = pământul cu flori 375, 381; *Tuti muşuteşli a locui* = Toate frumuseţile pământului 34₁₇; 2° ţară; *dit locu a lui* = din ţara sa 9₅, 76₂₂; *tu locă* = în ţara lor 146, 203₆; *nu sun de-a locui* = nu sunt de ai pământului 147₂₀; 3° *t-un loc* = într'o parte, undevă 19₁₂, 41₃₀; *tute locurle* = toate părţile 61₁₁; 4° *s-feăfiră ca locu* (se făcură ca pământul) se amărîră grozav, 439₁₂; 5° *dit locu iu feală puil'i* = din ţara, unde fată pasă-rile, din depărtări de ne-închipuit 10₁₈; 6° *tu loc di* = în loc de 22₂₃, 27₂₆, 50₅, 67₂₆; 7° *plăscănî tu loc* = plesni pe loc, la moment 16₆; *psuseă tru loc* = muriau pe loc 17₁; 8° *No-acăţă loc* = nu folosia 26₆; *zboărele-a lui no-acăţă loc* = vorbele lui nu se luau în seamă 51₂₉; 9° *arîdeă cîndu nu-t eară locu* = radea, când nu trebuia 96₂₆; 10° *ca dit loc* = ca din pământ: (dintr'odată) 44₁₂; 11° *mertu locu s-feaşi* = mărul dispărû dintr'odată 115₃; *cl'eile tu loc* = cheile dispărură 310₁₃; 12° *aveă loată loc multu* = se depăr-taseră (ei) mult 4₂₁; 13°

fuğî, di mică loclu = fugi, de prăpădiă pământul 250₃; 14' *loclu nu lo-aveă* = nu-și găsiă astâmpăr 200₃₅, 201₁₈, 437₁; *loclu nu lo-acăță* = nu-și găsiă astâmpăr 205₁₆, 13₄, 61₁₀, 103₈, 189₃, 193₁₀; 15° *nă bagă cu caplu n-loc* = ne face de rușine 106₃₁; 16° *lu ngrupă loclu de-arșini* = nu mai putea de rușine 97₆, 43₁₄.

Locmae sf. = (în Ohrida); *đi-țeă cu minlea, că aclo va z-da di viră locmae* = socotiă, că acolo o să dea peste vreo plăcintă gata 166₂₇.

Lucanie sm. = cârnat 80₃.

Lucrare sf. = lucrare; *Tră lucrare fiçorlu lucră* = De lucrat, băiatul lucră 65₁₅.

Lucrătoare și lucrătoare sf. = lucrătoare, muncitoare 124, 299, 259, 300.

Lucrător și Lucrător sm. = lucrător, muncitor 166₆, 391₃₅.

Lucrêđ vb. I = lucrez, muncesc 3₂₀, 65_{14, 22}.

Lucru sn. = 1° lucru, treabă 7₃₈; *lucre bune* = lucruri frumoase 20₂₁; *tr-ahțări lucre* = la asemena trebi 70₃; 2° ocupație: *nu-l si dușcă lucru tră năinte* = nu-i mergoă, nu-i priiă ocupația 65₁₆; 3° chestie: *știî țe easte lucrulu* = știu cum stă chestia 20₄, 7₂₄, 13₃₀, 37₃₁; 4° *lucru nu și ștea crau!* = nu se pricepeă de loc la treabă 54₃₆; *Nu biğă putē mîna pi lucru* = Nu lucră cătuși de puțin 71₁; 5° *Te mari lucru* = ce mare treabă 34₃₂; *mare lucru!*

=mare minune 74₃; *mare lucru di gone, cari s-culcă cu puil'i* = ce mai. voinic, care se culcă odată cu găinile, (cu pasările) 14₃₂; 6' *tr-ahit lucru* = pentru o nimica toată 10₄; 7° *și-ș mutreă lucrulu* = și-și căută de treabă 33₈; *mutreă-și lucrulu* = caută-ți de treabă 82₁₅; Pl. *lucre, lucrări* 57₂₇, 166₁₀; la Fărșeroți: *lucără* 482₂₄, 483.

Lugrie. Vezi: *lucurie*.

Lugume sf. = subterană 18₂₅.
Vezi: *lăgume*.

Lugurie sf. = lucru, obiect, treabă, chestie 41_{7, 11}, 62₇, 67₁₂, 68₁₈, 113, 177₅, 345; *carî u viğū luguria strea-să* = dacă se văzū la zor, dacă văzū că se complică treaba 10₉, 178₂₀; prescurtat: *lugrie* 482₁₄.

Lug'le sf. = fcl 12₂₉, 44₇, 92₃₅, 211₂₇.

Lujăr sm. = culcuș, vizuină, loc de odihnit pentru animalele sălbatece 348₁₂.

Lumbruscu (lumbrisescu), vb. IV = strălucesc 74₂₈, 212₂₇.

Lume sf. = lume 8, 50, etc.; oameni 43₇; *ma lume nu videă* = dar oameni nu vedeau 88₃; *lumea lantă (nantă)* = lumea cealaltă, celălalt țărām 5₂₈, 37₂₀, 67₉; *eră-l tu lumea nantă* = dormiau de a binele 465₃₃; *lumea din g'os* = lumea dedesupt, lumea cealaltă 158₁₄; *di đifeăđ, c-a lui i lumea* = de ziceai, că simte de traiu, că trăește în ade-văr 43₁₉.

Luminare sf. = lumânare 50₆₆, 253₂₃, 296.

Lumtă sf. = nuntă; fig. bătaie, luptă; *bîși lumta* = isprăvi lupta 339₁₇. Vezi: *numta*.

Lună sf. = lună 74, 75, 283₁₁, 440.

Lungu adj. = lung 172, 441.

Lună, n. pr. = luni; art. *Lunea* = luni 277.

Luolună sf. = lumină 4, 18₃₀, 39₇, etc.; 1° *s-aduși luină* = să aduci lumină, să fii de ajutor 117₁; 2° *s-aveă vindută luina* = (își vânduse lumina) își sacrificase totul 303₃₀.

Luinîd vb. I = luminez 74₂₈, 207₃₀, 278, 439.

Lup, pl. *luk'*, sm. = lup 20, 31, 184—187, 257, etc.; voc. *lupe* = lupule 27₁₀; 1° *s-ti mîcă luplu* = mîncă-te-ar lupul, fire-ai al dracului! 92₁₄, 103₉, 119₂₂, 208₁₂; 2° *li mîcă luplu* ! = s'au dus! 364₆; 3° *te lup are di strigă* = ce dracu are de strigă 307₆; 4° *l-aveă intratā luplutumașă* = îl rîsbise rău foamea 25₂₂; *l-aurlă luk' tu pî'ntică* = îi urlă lupii în burtă: îi e foame grozavă 290₁₆; *s-pari, că z-bat luk'-l'i nauntru* = se pare, că lupii se bat în burta lui,

(așa de mult îi gârâe mațele de foame strașnică) 46₁₁; 5° *fudeă di nis ca di per di lup* = fugiau de dînsul ca de ciură, fugiau de rupeau pămîntul 333₁₃; 6° *mîcare... ca luplus-u mîcă* = mîncare... vai de mama ei 340₂₃; 7° *că nacă pîn tu sone creapă luplu* = că doar până la sfîrșit s'orstrică farmecele, s'o implinî și cum trebuie 367₂₂.

Lupată sf. = lopată 347₂₅.

Lupoane sf. = lupoaică 121₃₁.

Lușa, n. propriu de femeie 458.

Luceafîr sm. = luceafăr 34₃₄; *lușeăfirle di c-seară* (=luceafărul de cu seară, care apare seara) 207, 279; *lușeăfirle di dinneață* = luceafărul care apare dimineața 207, 279 (Se crede în popor, că ar fi doi luceferi).

Luțescu vb. IV = lucesc, strălucesc 10₃₀, 80₃₅, 318₁₂, 384₁₄, 442₁₃.

Luțit adj. = strălucit 278₂; *luțillu* = (cel strălucit) sf. Gheorghe (la Perivol) 315₁₆.

Luvie sf. = fel; *luvîi di luvîi* = fel de fel 476₁. Vezi: *lug'ie*.

L'

L'ău vb. I = 1° iau; Indic. prez. *l'ău, l'ai, l'a, lom, loași, l'a*. (Sub. idem: *s-nu-l' l'ău* 7₅; *s-lu l'ai* = să'l iei 1₂₉; *s-l'a apă* = să ia apă 19₈, etc.); Imperf. *loam, loași, loă*: (*di-ți loa ocl'il' de-ți luă ochii, iți întunecă*

privirea), *loam, loași, loă*; Perf. *loai, loași, lo* (3₇₇; *s-lo după capră* = se luă după capră 22₈, 11₁₉, etc.); *lom, loat, loară* (4, 9₆); Perf. comp. *am loată* = am luat: *nă lo-are loată* = ni l'a luat 81₁₃; M. c. Perf.

aveam loată = luasem; *a-vea loată loc* = se depărtaseră mult 4, 57₂₈; Imperativ: *l'a!* = ia! 62₁₉; Condiț. *s-l'aî* = aș lua; *vra (s) l'aî* = aș fi luat: *noi vrea-l lom fluria lui?* = noi i-am fi luat galbenul lui 30₃₁; *s-mi loare... ti nveastă* = de m'ar lua de nevastă 285; Inf. *loare* = luare = *lunda-și* = luând 324₃₅; *loată* = luată 296₁₄; 1° primesc: *il l'ai?* = îl primești? 32₂₇; 2° apuc: *lo calea* = apucă drumul 1₁₁; *oile a-hurh'iră s-l'a plaiu* = oile începură să apuce plaiul 15₂₁, 27₄; *u lo seatea* = o apucă setea 35₁₈; *s-l'a zeă-ni!e* = să apuce prin străinătate 49; *cît loa s-easă* = cât apucă să iasă 59₂₁; *lo apulitile unî cite ună* = apucă prin orașe dearândul 217₃; *cara loară amarea-amarea* = dacă apucară pe cursul mării, dealungul mării 355₂₆; 3° încep: *nica no-avea loată g'ine c'nticlu* = încă nu începuseră bine cântecul 439₂; 4° *ș-loară ahîntă vreau* = se iubiau într'atâta 49; 5° *ș-loară perlu de-aclò* = și-au luat lumea în cap de acolo 4₁₁; 6° *s-nă lom ocl'il'* = să fugim de aci, pentru a nu ne mai întoarce, să ne luăm lumea în cap 4₉, 121₁₁; 7° *va-nî l'ai fumeal'a pri zvercă* = o să-mi nenorocești copiii (= familia) 17₆; 8° *o lo Çașlu di frică* = o apucă groaza 35₃₂; 9° *s-l'a vimtu* = să se răco-rească 2₁₁; 10° *lo pri nîs*

= a) lua asupra-și; b) se însărcină să facă ceva; c) a se îngriși, a se restabili (după o boală); 11° *și-l' loară n-čioare* = se puseră pe urma lui, îl urmăreau de aproape 154₁; 12° *aușaticlu-nî lo urècl'ili* = bătrânețea mă asurzi 50₃₃; 13° *ni lo, ni atăsa* = la moment, numai decât 80₁₁.

L'èpure și l'èpre sn. = iepure 76, 320, 461₂₇, 476; pl. *l'è-puri* 244; *Poți să-l' fași cor di l'èpre?* Poți să-l întreci, ca să-l faci de rușine? 493₃₉, 495₅. *Vezi l'èpure.*

L'ertu vb. I = iert 146; *il l'irtă* = îl iertă 75₂₃, 97₂₈, 268₂₃; *mi l'irtăi cu părinți* = m'am iertat cu părinții, mi-am luat adio pentru totdeauna dela părinți 85₂₃, 157₃₁; *s-mi l'ertî* = să mă ierți 83₁₇, 101₂₃; *tra să-l' si l'artă picătile* = ca să i se ierte păcatele 19₆; *picătile atale va s-h'ibă l'irtate* = păcatele tale vor fi iertate 19₁₁.

L'in sn. = in 443₁₂.

L'ipurăr sm. = uliu, care prinde găini, miei, iepuri 218.

L'irtare sf. = iertare 134₁₁, 158, 167₃₇, 330₃₀; *cu l'irtare s-h'ibă* = să fie cu iertare 10₃₄; *cu l'irtarea-vă* = să am iertare 146₁.

L'irtat adj. = iertat; *l'irtallu* = răposatul 136₃₁; *al l'irtat* = a răposatului 243₁; *l'irtata* = răposata 401₁₇.

L'ocă, nume propriu de bărbat, familie de drăgțilar (= posesor de dârste, vâl-

tori) de moș strămoș la Avela 348₂₁.
L'undâr sm. = leu 38₇, 49₁₁, 153, 226—228, etc.
L'undară sf. = leoaică 121.

L'uftă, pl. *l'ufteanî* sm. = om puternic (mai ales la mâncare), mîncăcios mare 338₈, 340₂₃, 425₁, 469.

M

Ma adv. = 1° mai: *ma mare* = mai mare 3₃; *nu ma putû tra s-aravdă* = nu mai putû să rabde 19₂₁; *ma vrei?* = mai vrei, mai dorești 152₃₀, etc. Vezi: *cama*; 2° îndată, cum, numai ce; *Ficorlu, ma cît avdă di feata aistă* = Băiatul, numai ce auzi de această fată 40₇; *Ma-l viqû, l-cunoscu* = Îndată ce-l văzû, îl cunoscu 9₂₃, 32₃₀, 37₂₁; 3° dacă 213₃₃; *ma s-nu eră* = dacă n'ar fi (pretutindeni); 4° dar, ci, însă 1₄, 2₁₇, 3₈, 19, etc., etc.; 5° sau: *s-ul l'au, ma nu?* = să-l iau sau nu? 236₁.

Macă conj. = dacă 7₇, 39, 81₃₅, etc., etc. [Etimologia din conj. *ma* (=dar) + *că*; ca și D. Rom. *dacă* din *da* (=dar) + *că*].

Macâr adv. = macar, cel puțin 324₁₄.

Macru adj. = macru, slab.

Madè sm. = articol de o marfă oarecare. *Tr-ahî't madè* = Pentru atâta treabă, pentru o nimica toată 373₇.

Mădire sf. = mazeră 118.

Mae sf. = bunică 27, 39, 46, 52, 71, 95, etc., etc.

Maică sf. = mămiță, mamițică 435₂₄, 488.

Maiû sm. = Maiu; art. *Maïlu* 302.

Maïstur sm. = meșter 288₃₄.
 Vezi: *mastur*.

Mal, Mală adv. = o grămadă, foarte mult; *mală de anî* = o grămadă de ani 12₁₃, *mal di lînă* = o grămadă de lână 300₂₀; *mal di mușutêfi* = o mulțime de frumuseți 360₂₄.

Mal'ot sm., sn. = mîntăluță, făcută pe talie și care se poartă iarna 325₆.

Mal'û sn. = maiu (obiect de lemn cu care se bat rufelo la spălat) 72₁₇, 13, 454—458.

Mamă sf. = mamă 5₁₄, 7, 34₁₁, 62, 150 etc.

Mamă sf. = 1° măduvă din soc, din lemnul de salcie, etc.; 2° hrană pentru prunci; *s-eară nvișăfi s-mică mamă n-gură* = erau obicinuiți să mînce de a gata: pară mălăiață în gura lui nătăfleată 185₁₇; *mamă n-gură* = leneș; persoană care așteaptă hrană de a gata 367₄. [Acest cuvânt ne dă și explicația etimologiei lui: *mămăli-gă*, un deminutiv din *mamă*; cf. *mutuleagă* (= mutulică) deminutiv din *mutu*].

Ma-mare sm. = mai-marele, căpetenia; *ma-marle a puil'lor* = mai-marele,

- căpetenia paserilor 11_{6,8,13}
70₁₂.
- Mamă** sf. = mamă (Epir) 484₂₈,
485.
- Mandră** sf. = coșar, staul în
care mânănoilenoapecta 229₁₃,
501₁; *La mandră ș-la că-
șare el, nu la vitrăfil'e* =
La târlă și la cășerie el,
nu la medicină (adică: la
ce se pricepe, nu la ce nu
se pricepe) 349₂₀.
- Mară**, nume propriu de fe-
meie 48_{7,8}; fig. v ulpe a:
k'ira - Mara = jupâneasa
Mara 104, 105, 271, 368_{18,22}.
- Mărđinea** sf. = 1° margine 1₁₁
33₁₀; 2° mal; *la mărđinea
(lacu)* = pe malul (lacu-
lui) 18₂; *mărđinea de-a-
mare* = pe malul mării;
3° *dit mărđinea loclu* =
dela capătul pământului
85₂₂; *mărđinea loclu* =
la capătul pământului
137₁₆; 4° *tu mărđini* = în
sfârșit 35₁₇, 90₆, 130₂₁, 320₃₁;
mărđinea aleađi = sfârși-
tul alege 96₂₄; 5° *șideă tu
mărđini* = ședeă la o par-
te 90₁₆.
- Mare** adj. = 1° mare 4, 12₂₂,
35, etc.; pl. *mări* 2₂₉, 38₁₈,
61₁₆; comp. *cama* (sau:
ma) *mare* = mai mare:
*cu afeă cama marea li-
șureață* = cu cea mai mare
ușurință 16₂₂; *nisă-î ma
mari* = ea-i mai mare
96₃; *afeali cama mărli* =
cele mai mari 53₂₁; la Făr-
șeroți: *ma mară* = mai
mare 477₃; 2° puternic
13₁₀; *vimtu mare* = vânt
puternic 20₂₇; *đise cu boațe
mare* = zise cu voce tare
21₂₁; 3° *mare ř-u numa* =
mare ři-e numele! slavă
řie 319₆; 4° *umplu un sac
mari-mari* = umplu un sac
cât de mare 33₂; 5° *cari
nu ș-řini a mari* = care
nu se ține mare 130₁₂;
6° *mărli* = cei mari, frun-
tașii 156₂₃; *ma mărli, cama
mărli* = fruntașii (= cei
mai mari) 34₁₆; 7° nume
propriu de munte 440₃.
- Mare-gros** sm. = tare și mare
9₁₁, 350₁₁; = boerește 344₂;
= ca pe boeri 436₈.
- Marmar** sn. și **Mărmură** sf. =
marmură 24₁, 222₂, 329.
331, 439.
- Martir** sm. = martur 18₁₅.
- Martți**, art. **Marța** sf. = Martți
277.
- Marțu** sm. = Martie, art. **Mar-
țul** 302.
- Mas** sn. = loc de mas al oilor
sterpe în timp de noapte
120, [Din: *maneo, mansus*,
cfr. *mensa* = meașă].
- Mascur** adj. = bărbătesc 7₁,
49₁₃, 119₁₃, 200.
- Măsină** și **Masnă** sf. = măs-
lină 168, 169, 410₈.
- Maste** sf. = figură 172.
- Mastorsă** sf. = 1° Țigancă 13₂₁,
2° *da di nă mastorsă di
ursă* = întâlnește o jupâ-
neasă de ursă 27₁₆; 3° *mas-
torsă di vulpi* = meștera,
vicleana de vulpe 105₁₁.
- Mastur**, **Maistor** sm. = 1° meș-
ter 288₂₁; *Tine h'i mäs-
turlu* = Tu ești meșterul,
iscusitul 248₆; 2° *zid a r*
248₂₇, 355_{21,25}; 3° *viđu că
ș-află mäs-turlu* = vă ză
că-și găsește stăpânul
104₃, 135₁₀; 4° *mästure* =
jupâne 146₆; 5° *Mästuru-
Nicola* = Jupân Nicolae,

- nume ce se dă lupului în basme 27₁₁, 104, 105, 185, 186.
- Maș, mași** adv. = numai 3, 4, 6, 9, 36, 40, etc., etc. Vezi: *miș*.
- Maț**, pl. *mață* sn. = maț 46₁₇, 497; 1° *l'aveà intrată lupu tu mață* = îl răsbise strașnic foamea 25₂₂; 2° *Mă-șile-ni* (greșit în text: *mî-șile*) *gurleacă* = îmi chiorăie mațele (de foame) 161₂₀; 3° *maț-di boi* = biciu 37₂₄, 290₂₁.
- Mavir** sm. = bucătar 179, 180.
- Maxns** adv. = în adins 194₁₈, 431₂₇.
- Mă** sf. = mamă; *mă-ta, mă-sa* = mă-ta, mă-sa 5₂₇, 22, etc. Vezi: pentru mamă-mea: *mu-mea*; 1° *nurărli a lei: mă-sa steaulei* = nurorile ei, mama stelei (=neînchpuit defrumoase) 34₅; 2° *ta să si ducă la mă-sa* = spre a deveni bună, potrivită 29₁₄; 3° *trapșu un somnu, mă-sa-l fu* = îi trăseși un somn strașnic 103₂₆; injurătură 454₃₅.
- Măc**. Vezi: *mîc*.
- Măduă** (*mîduă*) sf. = măduvă; 1° *carî il' lipseà mîdua* = dacă-i lipsià mintea, dacă n'aveà minte 96₁₅; 2° *li băgă tu măduă* = le-a pus în cap, în minte 496₃₃.
- Mădular** sn. = mădular, partea unde se încheie capul de corp; membru; 118₂₂ = cî a fă 265₆, 432₁₅; 1° *ș-lo zverca cu tut mădular aușlu* = se duse moșul, se cără 458₁₃; 2° *va-ni l'au zverca de-aoașe cu tut mădular* = am să mă car de aci 462₉; *l-iși mădularlu* = îi ieși (=i se rupse) mădularul 469₂₁.
- Măgăzie** sf. = magazin, prăvălie 189, 447.
- Măhălă** sm. = mahală, cartier 85₁₆.
- Măhmuze** sf. = pinteni 448₁₆.
- Mălăgăr** adj. = isteț, meșter, iscusit, dibaciu 52₂₆, 148₁₇, 308—312, 369₄.
- Mănată** (scurtat: *mnată*) sf. = mână plină 76₂₆, 77; *mă-năfi di sare* = pumni (mâni pline) cu sare 15₃₀. Vezi: *mînată*.
- Măună**. Vezi: *mînă*.
- Măncu**. Vezi: *mîc*.
- Măniță** sf. = mamițică 274₁, 412, 487₁.
- Mărăt** adj. = biet, sărman 25, 27, 80₂₀, etc.; *mărattu-ni* = biet de mine 3₁₈, 54₃₀; *mărattu-ți* = biet de tine; *mărattu-și* = biet, sărman de el 5₃₀, 130₁₁, 280₁₁; pl. *mărațli* 48₄; fem, *mărata* = biata 6, 32, 45₁₆, 303; pl. *mărate* 17₃₅, 33₃₉.
- Măraze** sf. [tk. *maráz*] = dor greu, durere constantă 255₁, 261₂₅, 324.
- Mărcat** sn. = iaurt 89₂₁, 470₃. [Etimol. din: (*lapte*) *mă-crăt* = lapte acru, din cuvântul: *macru*.]
- Mărdeao, Mărdeauă** sf. = mărgea; *ți fi scîià s-arucă tu mărdeao* = care știà să spuie norocul 254₁₅.
- Mărescu** vb. IV = măr esc, fac mare; *gura să s-mă-rească* = gură să se mărească, să se facă mare 274; *mi mărescu* = mă fu-

- dulesc, mă mândresc. Inf. *mărire* = mărire, creștere, mândrire.
- Mărgăritare, Mărgărităr** sf. = mărgăritar 233₂₁, 291, 292.
- Măril'e** sf. = mărie, mărire, demnitate mare; măria ta 436₁₆; 241₁₆.
- Mărit** adj. = mărit, slăvit; *mărite amiră!* = înalte, slăvite împărate 51₁₈; *Mărite socru* = slăvite socru, măria ta socrule 97₂₂, 148₂₅, 156₂₁.
- Mărit** vb. I = mărit 113₁₇, 381; *va s-li măriți* = o să te măriți 35, 37; *va s-mărită* = se va mărită 85₈; Indic. pres. pl. *mărităm* și *mărtăm*; Imperf. *mărităm* și *mărtăm*: *Eră qua, te s-mărită* = Eră ziua, în care se mărită 51₇; Perf. *mărităi* și *mărtăi*: *li mărtăm* = le măritarăm 243₁₀; *ma s-mărită* = ci se mărită 61₅; *s-nus-măritare* = de nu s'o mărită 319₁₂. Inf. *măritare*, *mărtare*; part. *măritată*, *mărtată* 34, 35, 36.
- Mărit** sm. = măritare.
- Măritiș** sn. = măritare.
- Mărmurisescu, Mărmurisescu** vb. IV = înmărmuresc; *și-l' măruriseă di mproști* = și-i înmărmuriă dea'n picioarele 52₁₀; *armase măruriseit* = rămase înmărmurit 10₂₅.
- Mărtare** sf. = măritare, măritiș 43₁₅, 85₇.
- Mărtătoare** sf. = fată mare (= fată *măritătoare*, în vârstă de măritat) 201, 221₇, 333₃₄, 444₃. În bătaie de joc se zice și de flăcăi bătrâni: *mărtătôr*.
- Mărtirie** sf. = mărturie 51.
- Măscără** adj. = ștregar, măcăriciu, nerușinat 346, 347.
- Măscăuă, măseao** sf. = măse 139₂₁, 232.
- Măsturile** sf. = meșteșug; *cahtare măsturile* = cu aș meșteșug 356₂₈.
- Mășită** [din: *mă(nu)șiță*] sf. = mănucă, mână drăguță, delicată 180₇.
- Mășotă** sf. = mănuță, (Îl limb. copil.).
- Mătase** sf. = mătase 50, 377. *nvițată dipri bumbacuri și dipri mătăsuri* = învățată să trăiască bine, în bogăție 459₁₁.
- Mătric** vb. I = hrănesc din gură (pruncul.) 366₂₇.
- Mătricare** sf. = hrana pruncilor din gură; a hrăni din gură pe prunci sau ca pe prunci.
- Mătrică** sf. = oaie care a făcut și care dă lapte.
- Mățucă** sf. = măciucă, ciomag 355₆.
- Măvirpescu** vb. IV = gătesc 401₁₀.
- Măvie** sf. = farmec.
- Măvipsescu** vb. IV = farmec; *măvipsit* = fermecat 180₁₁.
- Măvlăstră** sf. = vrăjitoare 52₆, 7 etc.
- Măvir** vb. I = înșir 134, 148. *li mbăiră tute ună cite ună* = le înșiră pe toate una câte una 13₁₄, 66₂₁, 92₁₄; *li mbăiră* = le înșiră 50₁₃; *u mbăirără lacrimile* = o podidiră lacrimile 50₁; *cindu băgă si mbăiră* = când băgă să se înșire 279₅.
- Mbar** adv. = cu bine 212;

- Iu calea mbar?* = în co-
tro ai pornit cu bine 262.
- Îbăîrare** sf. = înşirare; po-
vestire în şir.
- Îbet** vb. I = î m b â t; *lu
mbeată* = îl îmbată 238;
să mbită di moscul a lor
= se îmbătă de parfumul
lor 182₁₀; *l'i mbită* = îi
îmbătă 307₁₆.
- Îbistimèn** adj. = credincios
362₁₁.
- Îbitare** sf. = îmbătare 240.
- Îbitat** adj. = îmbătat; beat
118₁₃; beţiv.
- Îbitător** adj. = beţiv.
- Îbizuescu** vb. IV = îmi bat joc:
şi mbizueaşti = îşi bate
joc 109₁₁, [din: *în + peză*].
- Îbogru** adj. = talpa iadului;
b â t r â n ticălos; *Na-ŭ şi
mbogra di moaşi* = Eacă-o
si hârca de bătrână 52₁₄,
94₁₂, 95, 124₁₆, 302₅. [Eti-
mologia din: *în + b o î u*
(=biet) + *g(ă)ru* = ngr.
γέρο].
- Îbrată** loc. adv. = în braţe
33₂.
- Îbrăţitèd** vb. I = îmbrăţişez
333₇; *şi mbrăţitară* = se
îmbrăţişară 9₁₀. Inf. *mbră-
ţitare* = îmbrăţişare.
- Îbrum** vb. I = îmbrumare;
Inf. *mbrumare* = îmbru-
mare, acoperire cu brumă;
loclu-î mbrumât = pământul
e acoperit cu brumă.
- Îbubuk'lescu** vb. IV = îm-
bobocesc, înfloresc: *Pomlu
mbubuk'isî* = Pomul îm-
boboci 316₁₄.
- Îmbuir** vb. I = împung cu
coarnele; *fi si păreă, că
va s-ti mbuiră* = fi se pă-
reă, că o să te împungă
cu c o a r n e l e 239₁₀. Inf.
- mbuirare* = împungere din
coarne.
- Îmbun, mbunèd** vb. I = împac;
vă mbunèd eu = vă împac
eu 143₇; *aşi li mbună lute*
= aşă le împacă pe toate
143₁₂; *s-li mbună* = să le
împace 129₁₁; *si mbună* =
se împacă 94₄, 187₂₃; *să
mbunară* = se împăcără
276; *tra s-vă mbunăfi* =
pentru ca să vă împăcaţi
83₂₄.
- Îmbunare** sf. = împăcare.
- Îmbunat** adj. = împăcat, îm-
bunat 493.
- Îmburită** sf. = toiul; *era tu
mburita căloâr'il'eî* = eră
în toiul căldurii 208₂₇.
- Îmbuţ** vb. I = împung cu coar-
nele (se zice despre ani-
malele cornute, şi despre
băeţi, când se bat în ca-
pete). Inf. *mbuţare* = îm-
pungere cu coarnele, ba-
tere în capete.
- Îmbuţ** sn. = împungere cu
coarnele, batere în capete.
- Mea** conj. = ci, dară, însă
(pretut.); *mea cil v i ņ e*
= însă abiă veni 58₁₁; *mea
ifi z-vrefi* = ci ori ce aţi
vrea 60₁₈, 39, 248₁₁.
- Mea**, pron. pers. Vezi: *meū,
neū*.
- Meao!** = meu! miorlăitul pi-
sicii 22₁₀, 30.
- Measă** sf. = masă 9₁₈, 31₁₈, 66₁₄,
95₁, etc.; *şidură pri masă*
= se aşezară la masă 96₁₈.
- Measî**. Vezi: *mese*.
- Meaştire şi mişteare** sf. = cin-
stire. Vezi: *mescu*.
- Mel'ŭ** sm. = meu 11₁₁, 139,
203, 296, 449.
- Mel** pron. posesiv. Vezi: *meū,
neū*.

- Mer** sm. = pomul măr 58₁₅, 174, 175, 301, 372; sn. fructul mărului; pl. *meare*, *mere* 114, 115, 155₂₄, 223, 239, 412--415; 1° *merlu se-arcăi, m-pade nu cădeă* = mărul de ai fi aruncat, jos nu cădeă (aşa de mare mulţime eră strânsă) 131₆; 2° *ca merlu aţel aroşlu* = ca mărul de roşu (= nou-nouţ! frumos de tot) 211₁₈, 48₃₄; 3° *li ġucă meările cu nîsă* = a fost în drago-ste cu dânsa 255₂₇.
- Mes** sm. = lună 1, 127₂₉, 173, 259₂; pl. *meşi*, art. *meş'i* 302.
- Mescu** vb. III = cinstesc 311₃₁; *carî s-mească vîfîl'* = cine să cinstească pe Ţigani 34₂₈; *io prinde z-vă mescu* = eu se cade să vă cintesc 83₂₀; *miscû* = cinsti 162₁₀, 307₃₅.
- Mese**, *mease* sf. = mijloc; *tu mese* = la mijloc 12; *mesea* = mijlocul 69; *feţili dit measi* = fetele mijlocii 477₈; *aţel di mese* = cel mijlociu 41₃₆; *mesea de-amare* = în mijlocul mării 3₂₀, 2₃₁; *tu mesea* = în mijlocul 161₃₅.
- Metură** sf. = mătură 52, 254; *cu mètura s-trădeăi, nu dădeai di fivă* = cu mă-tura să fi tras (= să fi măturat) nu dai de nimic (=aşa de mare eră sără-cia) 161₃₅.
- Metur** sm. = măturar, care face şi vinde mături 254--256; mai des: *miturăr*.
- Meţi** adv. = fie, deşi 240, 320₁₇, etc.
- Meu** pron. pos. = meu. Vezi: *neû*.
- Mi** conj. [scurtat din *a(mi)* = ci, dar, însă 246₂₂.
- Migdane** sf. = iveală; *no-arc feată tu migdane* = nu - fată la iveală 60₂₂.
- Miğt** sm. = megidie, moneda otomană, preţuind 20 de-piastri, adică: 4 lei şi 40 de bani 148₁₀, 354.
- Mihăli** n. propriu = Mihail 231₂₉; *va-l' hursească al Mihăli* = o fi prost, o fi cu o doagă 208₂₂.
- Milane** sf. = cerneaală, negreală; 1° *căsmetea mea di cătrane j-di milane* = no-rocul meu nenorocit 381; 2° *tu cacu kireă milănte* în deşert se căznia 489₂₇.
- Milete** sf. = neam 11₂₉; *milet-tea alg'nilor* = neamul albinelor 138₃₄.
- Milună**, *millune* sf. = milion 145₁₉, 299₂.
- Miluniştru** sm. = milionar 368₂₈.
- Min** vb. I = mişc 13₂₁, 2₂₂, 15₁, 33₁₄, 34₁₀, 39₉, 89₂₇, 158.
- Minare** sf. = mişcare.
- Minună** sf. = minciună 81, 82, 255, 100--104; *mincunea* 179₈; 1° *s-nu-nî trapse vîră mincună* = să nu-mi fi tras vreo minciună 79₂₉; 2° *mincundşî, de-arupeă loclu di mincunî* = minci-noşi de rupeau pământul de minciuni 79₈; 3° *s-facă mincunî* = să înşele 80₅; 4° *mincună di la hani* = minciună fără sare, gogo-neată 100₈.
- Mincunêđ** vb. I = mint, înşel, amăgesc 163; *cara z-ră mincunăi* = dacă vă voi fi înşelat, (minţit) 224₃₅.

Mincunare sf. = mințire, înșelare, amăgire.

Mincunòs adj = mincinos 9, 79—81, 104, ; *io mincunòs ș-tine pseflu* = (eu mincinos și tu mai mincinos) suntem de o potrivă de mincinoși 79₃₅.

Mincùș sm. = păducel 171₂.

Minduescu, Mintuescu vb. IV = gândesc. cuget 1. 11, 21₁₃, 40, 41, 94₃₃, 306₄. Vezi: *mintuescu*.

Minduire sf. = gândire, cugutare 11, 198.

Minduit adj. = 1° gânditor; *șe păși di sta acși minduit, canda-l măcară à-gurlu puil'i* = ce păși, ce i se întâmplă de sta așa pe gânduri, par'că îi măn-cară pasările ogorul 69₆, 201_{1,2}; 2° om cu minte, om care cugetă.

Mine pron. = eu; *mine caflu* = eu vreau; Ac. *mași mine mi cunoaște* = numai pe mine mă cunoaște 9₁₇; *di mine* 6₁₀; *agumșu ca mini șe nu vream* = ajunsei precum nu doria 37₃₀.

Minte sf. = minte, judecată 4₂₀, 96—99; 1° *cu mintea ni coaptă* = cu mintea ne-coaptă 77₁₉; 2° *șcURLă tu minti* = proastă, fără mintea întreagă 54₁₀; *fără minte* 25₂₀; 3° *nu ni-u va mintea* = nu-mi vine să crez 68₁₉; *caș ț-u va mintea* = care crezi 257₁; 4° *nu l-u ncăpeă mintea* = nu-i veniă să-și închipue, să crează 236₃₀; *cite nu fi ncape mintea* = câte nu-ți închipui 164, 284₂₄; 5° *minte n-cap no-aveă* = eră

foarte abătut, (a fi în situațiune grea) 10₁₇, 99, 177₃₃; *mintea tut aclo l'imnă* = mereu acolo se gândiă 68₁₄; *s-nu-ți imnă mintea* = să nu duci grije 237₂; 7° *mintea lui nu-l' si șuță* = nu se înduplecă 8₄, 13₃; 8° *s-nu l-u toarnă mintea țivă feașe ș-armîne tu țeane* = să nu-l ademe-nească ceva fete și rămâne în străinătate 8₂; *s-l' i toriți mintea* = să-l îndupleci 120₃; 9° *l-vine tu minte* = îi veni în minte 15₂₅, 16₁; 10° *l-armineă mintea* = i se pironiă mintea pe loc, rămâneă uimit 60₃₃, 116₆, 192₂₄, 210₂; 11° *mută-o mintea* = schimbă-ți gândul 262₂; 12° *ife ți-treașe priu minte* = ori ce-ți dă prin gând 68₁₃; 13° *si-și k'ară mintea pri nîsi* = să încubunească după ele 34₇; 14° *ș-băgă tu minte* = își propuse, își puse în gând 14₂₄; 15° *dipusi minti* = prinso minte, băgă minte 64₃₉; 16° *aveam tu minte* = aveam de gând 32₁, 80₂₃, 83₁₁, 84₃; 17° s'fat, părere; *și-l caflă mintea* = și-i cere s'fat 10₁₉, 98₃₂, 107₆; *s-lo dipu mintea* = se luă după mintea, după s'fatul 125₁₅, 186₂₄, 305, 306, 441₄; *și-și deă-diră mințili* = și se sfă-tuiră între ei 47₃₀; *si-ș da mințali* = să-și dea părerea 302₂₁, 191₆; 18° *Ba-gă-ți mintea g'ini* = fii cu mare băgare de seamă 46₃₄, 87₁; *s-ț-aș mintea la fičor* = să ai în grije, în băgare de seamă pe bă-

- iat 292; 19° *T-aflăși cucol s-fă bađi mintea cu nîs* = Ți-ai găsit cocoș cui să te potrivești la minte 31, 55₂₁; 20° *Aestă-î mul'are cu mintea tu loc* = Aceasta-i femeie așezată 347; 21° *o-ai cu tine mintea?* ești în fire? 275; 22° *ș-lo mintea la coare* = o porni într'o doară, a apucat-o razna 44₃₄, 221₃₁.
- Mintescu** vb. IV = 1° amestec; *s-mintească* = să amestece 29₂₄, 32, 181, 472₃₃; 2° turbur: *mintiră tută adunarea* = turburată toată adunarea 131₇; 3° *minli gura* = bolborosi din gură 133₂₈, 254₂₇; 4, *s-mintească tute* = să scormonească toate 164₄; 5° *el nu s-mintea* = el nu se amestecă 40₂₁; Inf. *mintire* și *minteara*.
- Mintimën** adj. = înțelept 166₁₈, 167, 326₂₅.
- Mintlôs** adj. = cuminte, înțelept, mintoz 42₄, 55₄, 106₂₂, 128₁₁, 229—232; fem. *mintioasă* = mintoasă, cuminte 64₂₃, 208₁, 247₁₇.
- Mintrease** sf. = răscoală, dezordine, amestecătură.
- Mintit** adj. = amestecat, în dezordine 309₂₆; turburat.
- Mintitură** sf. = dezordine, neorânduială, amestecătură.
- Mintuescu** vb. IV = gândesc, cuget 49₉, 95₁, 151. Vezi: *minduescu*.
- Mințal'e** sf. = mărunțiș, măruntaie; pl. *mințâl'* = măruntaie, mărunțișuri (se zice despre bani, surcele, etc. 165_{2,5}. Vezi: *minușal'e*.
- Mințime** sf. = neamul lîndinilor 171.
- Minût** adj. = mărunt, subțire; *lișoară-minută ca nă flitură* = ușoară-subțirică ca un fluture 170₅, 106₁₂; *A-hintu minût lucru* = Așa de fin lucru 375₁₇; *z-ră fă-șeși apa minută* = să vă urinați 447₂₃; pl. *minuși* = mărunți; fig. bani mărunți 82_{14,24}.
- Minût** sn. și **Minută** sf. = minut, moment; *șinși minute* = cinci minute 238, 301, 302; *tr-un minût* = într'un moment 40₁₆; = la moment 66₃₃, 67₂₄, 74₁₁.
- Minușal'e** sf. = mărunțiș; măruntaie.
- Miră** sf. = soarte, ursitoare 329, 330; 1° *să-l bagă mira* = să-i menească 126₁₈; 2° *acăđă să-l plingă mira* = începù să-i deplângă soartea 158₃₉; 3° *mira fea lae* = soarta cea nefericită 86₁₂, 191₂₅, 200₁₁; *Ahtare miră lae l'-băgară* = Așa soarte nefericită îi meniră 280₃, 53; *ș-plinđeă laea-l' miră* = își arată, p o v e s t i a soartea neimpăcată 460₁₂; 4° *miră arao* = soarte rea, neimpăcată 440₉; 5° *mea carî ș-u intrară feătile ca fivă mire* = dar când începură fetele (=să stăruie) ca niște ursitoare, adică: stăruior până la plictiseală 289₄.
- Mirăcuni** sf. = piatră de ascuțit 48.
- Mirak'e** sf. = dor, iubire, atragere mare 176₃₈, 237₈.
- Mirinde** = timpul dintre prânz și apusul soarelui, spre chindie, pe la tocate 117₅, 128₂₁, 347₁₂.

Mirul'iseseu vb. IV = bocesc 485₁₆.

Mirvilög sn. = bocet 284₃₀.

Misale sf. = față de masă, pe care se așază mâncările; masă; *va s-h'ibă pi misali* = o să fie la masă 478₁₈, 479, 41₃₁.

Miscă sf. = curcă, pl. *misk'i* 176.

Misircă sf. = curcă; pl. *misirți* 187.

Misticò sm. = secret 473₂₆.

Mistirvipseu vb. IV = mă confătuiesc; *carî s-nu ti mistirvipsești cu mul'area, cu cari?* = dacă nu te-î confătuî cu muierea, cu cine? 68₁₆.

Misuhore sf. = locul unde se strâng sătenii în sat 346₃.

Misur vb. I = 1° măsur; *misură tine dizndū* = măsoară tu din nou 167₁₇; *ai s-nă misurăm puterli* = ai să ne măsurăm puterile (= să ne încercăm puterile) 98₁₆; *voi s-mi măsur cu nisă* = voi să mă măsoar (= să-mi măsur puterile) cu dânsa 137₃; *s-ni măsur boea* = să-mi măsur talia (= puterile) 337₆; 2° număr vb. I: *s-misură fluriile* = să numere galbenii 31_{28, 39}, 70₁₈; *s-misurară* = se numărără 64₃₀, 224₁₁, 236; *pînă s-misuri înși* = numai decât, cât ai numără cinci 151₁.

Misur sn. și *misură* sf. = farfurie (de pământ, porțelan) 77₂₄, 89₂₄, 306₁₇.

Misurar sn. = producător și vânzător de farfurii 54.

Mișacă adj. = mijlociu 373₃₀.

Mișne sf. = meșin 393₁₆.

Mișteare sf. = cinstire; *mi-*

șteare cîte un vin di om, vă meșcu = de cinstit cu câte un pahar de vin de om, vă cinstesc 311₃₀.

Mit, nume propriu = Dumitru 81, 82, 79-82, 100, 101.

Mitane sf. = mătanie, pl. *mităni* 323₇.

Miteă sf. = cioc, plisc 30₁₃.

Mitre, nume propriu, diminutiv din: [Du]mitre 65, 66.

Mitropule sf. = mitropolie 425₁₉.

Mituńiseseu (mi ∞) vb. IV = mă căesc, îmi pare rău 85₃₃.

Mize sm. = mezelic 186₁₇, 338₁₇.

Mizle, *mizla* adv. = abia 328₁₄, 383₁₈, 387₁₇, 477.

Mie și **măc**, **mineu** și **măneu** vb. I = 1° mănânc, 20, 46,

[Ind. prez. *mîc* și *mîncu*, *mîfi* (*mînfi*), *mîcă* (*mîncă*), *mîcăm* (*mîcăm*, *ngăm*, *mîncăm*), *mîcăfi* (*mîcăfi*, *ngăfi*, *mîncăfi*), *mîcă* (*mîncă*); Imperf. *mîcăm*, (*mîcăm*, *ngăm*, *mîncăm*); Perf. *mîcâi* (*mîcâi*, *ngâi*, *mîncâi*); Perf. comp. *am mîcată* (*mîcată*, *ngată*, *mîncată*); Imperat. *mîcă*, *mîcăfi* (*mîcăfi*, *ngăfi*, *mîncăfi*); Inf. *mîcare* (*mîcare*, *ngare*, *mîncare*); *mîcă pri measă* = mînceau împreună 9₃₈; *va s-mi mîcă* = mă va mîncă 3₁₇; *mîcă* = mîncă 16₃₀; *mîcăt* = mîncarăți 230₁₅; *și-l mîcă pradli aiști* = și mîncă toți acești bani 39₂₈, 239; *s-mîncă* = să mîncă 130₁₁, 425; *mîncu* 383; *s-mînfi* = să mîncă 425; *hăriș, că vrea s-mîcare caplu* = bucuros, că ar fi mîncat capul 235₁₁, 130₁₁, 258₈; 2° (*cal'*) *șe mîcă*

niorl'i = cai cari mâncau norii (de iuți) 87₃₁; 3° *și tut il mică* = și tot il sâcâia, nu-i da pace 68₂₄; 4° *il' mică urècl'ile qua tulă* = il asurzia toată ziua 63₂₅; 5° *că va-l' mic cumata* = căci il voiu prăpădi 12₁₅; 6° *nu u mică ne cîn'l'i* = ceva de nesuferit, ceva cât se poate de rușinos 97₂₂; 7° *ș-micară caplu* = își pierdură viața, s-au prăpădit 85₁₁; 8° *il mică lailuși* = se îngrijia, duceă grije, eră în neliniște bietul 9₁₁; 9° *Nus-mică aestă* = Nu se suferia aceasta 119₂₆, 309₃₀; 10° *nu-l' si mică* = nici nu aveă poftă de mâncat (de tristă, de amărită) 132₇; 11° *nu se alăsă s-u mică arușinea* = nu se lăsau să sufere, să inghită rușinea 152₂₄; 12° *aușlui il' si mică multu pita* = moșului îi plăcea mult plăcinta 29₄.

Micare sf. = mîncare 9₃₀, 73₃₃, 82₃, 334₈.

Micăt adj. = mîncat, săturat; *nu-s micate de-aoltari* = n'au mîncat de alaltăieri 455₁₇; *micate* = mîncate (după ce mîncaseră) 468₃₃.

Mică-Multă n. pr. = Flămânzilă 137, 139, 492—494.

Micătură sf. = mîncătură, când se mîncă, se ceartă între sine doi inși 710₁₀; mîncărim.

Mih! în expresiunea: *cîh ș-mih* = când îngănă cinevă vorbe pe jumătate și face semne, prin cari își arată starea sufletească cam turbure 190₄. Vezi: *cîh*.

Min, (*minî*) conj. = dară 238₁, 418₁₂.

Minăr sm. = 1° mielul obicnuit a merge nedespărțit după cinevă. [Obiceiul de a ținea *minări*, este încă în floare prin clasele păstorale în Pind, unde toți copiii țin primăvara și vara câte un *minăr*] 34₂, 386₁; 2° amnar 38, 39. Vezi: *minear*, pentru sensul din urmă.

Minată sf. = mână plină, pl. *mindfi* 15₃₀, 76₃₆, 78₁₉, 248₂₁; *mnatā* 181₁₇; *deade D-gău cu mnata* = dede Dumnezeu din belșug 274₃.

Mină sf. = mână 8, 19₂₁, etc.; *mână, mănî* 15₃₀, 22₂₄; pl. *mîni, mănî*; 1° *cari își da di mină* = dacă îți dă mîna, dacă-ți convine 40₁₁; *își da di mină s-fașim trambă* = îți convine, îți dă mîna să facem schimb 79₁₈, 83₁₁, 96₈, 101₇; 2° *si-l da di mină* = să-i vie bine la îndemână 184₃₀, 215₂₇; 3° *cari u dădeă di mină?* = cine o băgă în seamă? 416₃₈; 4° *s-nu bagă mină* = să nu se atingă 42₁; 5° *nu putū si-l bagă mină* = nu putū să-l doboare, să-l biruie 120₁₀, să-l înduplece 286₄; 6° *nu va-ni ti băgarim tu mină* = nu te-oiu prinde 108₁₄; *z-bagă vîră tu mină* = să prinză pe cinevă 94₂₁; *z-bagă mina pi tur* = să-l prinză pe hoț 305₇, 4₁₉; 7° *va tin-du s-lu l'au cu mîna-ni* o să îndrăznesc să-l iau cu dela mine putere 258₁₉₂₇; 8° *z-bagă Dumniqđdū mina*

pri nîsă = Dumnezeu s'o aibă în pază 198₂₄; 9° *nu bîgă pulè mîna pî lucru* = nu lucră cătuși de puțin 70₃₃; 10° *mîna l'-acăfă di tute* = se pricepea la toate (lucrurile) 216₁₇, 294₁₆; 11° *ahîntu multu l'-acăfă (= l'-agudea) mîna* = așa de mult se pricepea la furt 308_{9, 15}, 456₃₆; 12° *Agun-sea... cu mîni ș-cu coare* = Muncia din răspuțeri 280₁₄, 247₁₈; 13° *z-duse s-l'a mîna amirătu* = se duse să ia voie dela împărat 404₃₅; 14° *di ducă mîna nu trapse* = de dus, tot s'a dus, nu renunță de a se duce 8₅; *s-tragă mîna* = să renunțe, să nu stărue 85₃₈; = mă depărtez, nu-l mai protej 96₁₂, 98₁₅; *mași di piscăr s-tragă mîna* = numai pescar să nu se facă 163₁₅; 15° *v-am tu mîna* = vă am la mână 307₃₈; 16° *deadi D-dău cu doăuli mîni* = dede Dumnezeu din belșug 34₃₈, 96₁₈; 17° *u ligară cu mînle dinăpdi* = o legară cu mînile la spate, cot la cot 86₃₉; 18° *amirări'l'a lor cădū tu alti mîni* = împărăția lor căzū în stăpînire străină 42₁₀; *nu-i tu mîna noastră* = nu-i în puterea noastră 322₃₆; 19° *h'im cu mînle ligate* = ne este cu nepuțință, n'avem mână liberă 322₃₃; 20° *nu șideă cu mînle n-gepi* = (nu ședeau cu mînile în buzunăr) adică: în neenergie 154₃; 21° *pre afeă mîna s-ti bađi* = Fii pe pace (ironic) 451₂₁; *pot*

s-mi culcu pri mîna șa ndreapta = pot să fiu pe deplin liniștit 180₃₁; 22° *si-l' h'ibă mîna ndreaptă* = să-i fie de mare folos, de ajutor mare 128₁₃.

Minăstir sm. = mănăstire 82₂₁, 345.

Mîncare sf. = mîncare 383, 438₃₄.

Mineu. Vezi: *mîc*.

Mîndată, pl. *mîndăfi* = însărcinare, comandă; *ș-aduse amînte di mîndăfle a feătilor* = își amintî de însărcinările fetei 281₃₆.

Mîndu sm. = mînz 271_{38, 39}; *și-l' fîlă un mîndu, țe loclu mîcă, niorl'i bea di gone și de-azbuirătdr* = și-i fătă un mînz, care mîncă pămîntul și bea norii de voinic și sburător ce eră 272₁₈.

Mîne adv. = mîne (pretutindenî); ∞ *tah'ina*, ∞ *dimineață* = mîne dimineață 3, 11₂₄; *pînă mîne s-li căf-tăfi* = de le-afi căută ori cât de mult 33₃₅.

Mîncăr sn. = amnar 122₃₇; *cari u dădeă di mîneăr* = cine o băgă în seamă 37₃, 190₉, 413₃, 455₂₃; pl. *mîneare* = amnare; *mîneri* = mînere (dela spadă, cuțite, etc.); plăsele.

Mîngăr sm. = ban de aramă, lăscaie; *tingăr-mîngăr* = iese, unde o ieși! întâmp-le-se ori ce! 405₃₀.

Mînică sf. = mîneacă 154₃₃; *apoea-l bagă tu mînica di tîmbare* = apoi îl șterpelește 455₃₅.

Mîntilă sf. = batistă 45₁₁, 182,

252, 417; *mîndilă* 76, 150.

Mînuciu s. = mînunchiu, snop 132.

Mîrșe sf. = stîrv. cadavru 93, 120, 313.

Mîș mîși adv. = numai 244, 246. Vezi: *mași*.

Mîșcătura sf. = bucățică 311, 22, 100, 122, 244, etc.; 1° *mași tră nă mîșcătura di pine* = numai pentru o bucățică de pâne, cât să trăiască 32, 3; 2° *mîcă nă mîșcătura di pine ș-un picurăr* = se mai află, trăia și un păstor 357, 3; 3° *u feăfiră mîșcături* = o făcură bucățele 62, 2.

Mîșcăturare sf. = imbucătățire.

Mîșcăturêq vb. I = imbucătățesc: *După fe ... s-mîșcăturêq* = După ce s'a dus la naiba, rupând pămîntul fugind 405, 27.

Mîșcăturică sf. = bucățică; *nă mîșcăturică va ti fac* = te voiu înghiți ca pe o bucățică 259, 4.

Mîșcu [mai rar: *mușcu*] vb. I = mușc 90, 11, 127, 10; 1° *și-l' arucuteă m-pade di mîșcă loclu* = mi și-i rostogolia morți la pămînt 93, 18; 2° *s-mîșcară de arșine* = (se mușcară—la buză—de rușine): se rușinară 370, 7; *șarpe laiu și-l are mușcată* = șarpe negru ce l'a mușcat 238, 2; *ca mușcăt di șarpe* = ca mușcat de șarpe 390, 261, 256.

Mnată. Vezi: *mînată*.

Moară sf. = moară 23, 38, 167, 492; *moara di pipêr* = rășnița de pipêr 91, 11;

moara draclui = rășnița dracului 90, 91.

Moare sf. = varză murată. curechiu.

Moale adj. = moale 86, 489

Moarte sf. = moarte 13, 16, 35, 1, 99, 10, 144; pl. *môrșile* 299, 10; 1° *s-ti l'a moartea* = luă-te-ar moartea 109, 1; 2° *trădeă di moarte* = trăgea să moară 70, 10; 3° *cu graii di moarte* = cu limbă de moarte 42, 4; 4° *s-moară di moarte bună* = să moară de moarte firească, naturală 168, 11; 5° *să-l scrie di-tru soarte pîn tu moarte* = să-i menească din soarte (momentul nașterii), până la moarte 199, 21. Vezi: *soarte*.

Moșe sf. = bătrână 21—34, 38, 46, 70, etc.; *moșe de-așeale fe fin apăle* = bătrână din cele cari opresc pe loc apele, bătrână dată dracului, vrăjitoare 346, 27.

Mol'û adj. = ud, udat immuiat.

Mol'û vb. I = immoiu, ud 315, 4; *il mul'â* = îl muiă 128, 1; *s-mul'ê* = se muië 171, 15; *și-mul'ê coada tu untulemnu* = își imuië coada în untdelemn 69, 11; *mul'ate* = muiate 366; 1° *Lă si mul'ê înima arak'lor* = Li se muië inima arapilor 196, 28, 130, 1; 2° *lo-a-lăsară aclo, să s-moal'e ca nis fe nu va* = îl lăsară acolo, să se descurce cum o ști 341, 24; *moal'e-te* = fi-ți-ar, să-ți fie! fi al naibii! 3° *tu 99 di buei u mul'ê* = (în 99 de colori o muië): o făcû de ocară, de răs 283, 10.

Mor vb. IV=1° mor 38, 127₁₁;
Ńe moare = care moare 6,
 71, 72; *s-mor* = să mor
 13₃₉; *s-mor Ńi s-anvîez* =
 după ce voiuri muri Ńi voiuri
 reinvîă 18₃₄; *muri di*
seale = crăp de sete 19₃₅;
muri hăpseane = muri în
 închisoare 18; *carî s-nu*
muriră = de n'or fi murit
 45₃₈; *eră s-moară* = ar fi
 murit 15₁₇; *vrea s-moară*
di foame = eră să moară
 (= or fi) murit de foame
 22₃₅; *va s-moară* = va muri
 17₁; *l-aveă moartă* = fi
 murise 21₃₃, 40₃₆, 59₄; *cara*
s-no-aibă moartă = de n'o
 fi murit 443₃₁; *ari moartă*
 = a murit 158₂₆; Inf. *mu-*
rîre, mureare = a muri,
 murire; Part. *murită Ńi*
moartă; 2° *mor* = omor,
 ucid; *s-mi moară* = să mă
 omoare, să mă ucigă 299₁₃;
 3° *mori Ń-crek!* = mori Ńi
 crăpi 22₁₄; 4° *moare Ń-k'are*
ti tine = se prăpădeŃte pen-
tru tine 75; 5° *că s-mori*
s-keri = să mori, să pieri
 (jurământ) 6₁₀; 6° *trădeă*
s-moară = trăgeă de moar-
te 290₃₃.
More, mori interj. = măi, fă
 23₃₀, 26₂₇, 108₁₇, 124₇, 258₂₉,
 etc., etc.
Mortu = mort 34—37; *moartă*
 50, etc.; 1° *curmată moartă*
 = obosită moartă 36₃₃; 2°
morŃi Ń-ningrupăŃi s-feă-
Ńiră = se făcură morŃi de
frică 85₂₉, 123₃; 3° *d-iu eră*
oămiinli ca di pri mortu =
 de unde erau oamenii (in-
 dureraŃi) ca la mort 130₆.
Mosc sn. = mosc; parfum,
 miros foarte plăcut 182₁₉.

Mostră sf. = mostră, fr. échan-
 tillon; *mi Ńine tră mostră*
 = (mă Ńine de mostră) adică
 la ce mă mai Ńine? 165₈.
Mostru sm. = monstru 319—
 323.
Mpade adv. = jos, la pământ
 19₃₃, 20₁₀. Vezi: *pade*.
Mpartu vb. IV = împart, des-
 part, desprind 30₉, 49, 238,
 239, 309, 441₃₀; *li mpăr-*
Ńiră = le împărŃiră 24₃₁,
 105₃₀, 204₃₃; *mpărŃită* = îm-
părŃită.
MpărŃire sf. = împărŃire, des-
 părŃire 49.
Mpeatic vb. I = cărpesc; *s-u*
mpeatică = s'o cărpească
 268₈, *ma cum s-u mpeă-*
tică luguria la amirălu =
 dar cum s'o cărpească, s'o
 dreagă treaba în faŃa îm-
păraturului 208₂₄; *mpiticăt*
 cărpit 408.
Mpipiră vb. I = puiu piper
 (mai multcel) 180₂₇; Inf.
mpipirare = punere de pi-
per mai mult; mpipirăt =
 piperat, cu piper mult 180₁₂.
Mpticare sf. = cărpire.
Mpticătôr sm. = cărpaciuri 176,
 177.
Mplzuesen vb. IV = îmi bat
 joc; *nu-l dădeă bană di*
mpizuire Ńe Ń-făŃeă = nu-i
da pace batjocorindu-l
 312₂₉. Vezi: *mbizuescu*.
Mplătescu vb. IV = 1° împle-
 tesc; *să mplătească* = să
 împletească 35₁; *mplăteŃli*
 = împleteŃti 35₈; *mplă-*
tinda = împletind 35₁; 2°
 plutesc 429₃₀; 3° *împlă-*
teaste ca pescul = pluteŃte
 (= înnoaŃă) ca peŃtele;
mplătescu = înnot 202₃₃,
 251₃; Inf. *mplăteare Ńi*

- mplătire* = impletire, plătire, înnotare.
- Mplin** adj. = plin 10₂₂, 65₈, 291; *grești mpline* = vorbești lucruri adevărate 81₂₈.
- Mprostu** adv. = în picioare, drept 9₁₀, 89₁₈, 118₁₂, etc.; *di mproști* = dea'npicioarele 52₁₀; *no-armase k'atră priste k'atră mproastă* = nu rămase piatră pesto piatră 31₃₃; *va ti bea di mprostu* = te va bea (=înghiți) dea'npicioarele 47₂₀; *ñ-apir improastă* = m'am pomenit în fapt de zi în picioare; a petrecenoaptea toată nedormită; cfr. ng. ξημερὸν ὄρθῆ 301₁₁.
- Mprumut** sn. = împrumut, bani pe împrumut.
- Mprumut** vb. I = împrumut (cuivă); *mi mprumut* = iau împrumut; *si mprumut* = să ieau pe datorie, să mă împrumut 95₆; *si-mprumută* = se împrumută (luă cu împrumut) 351₈; *si mprumută găleata di la moașa* = se împrumută cu găleata dela bătrâna 31₁₄, 28₆; *mprumut* = dau împrumut, pe datorie; *s-lă lu mprumută* = să li-l împrumute 289₃₁; *D-iu să si mprumută* = De unde să se împrumute 44₂₃.
- Mprumutare** sf. = împrumutare (fie că iei sau dai).
- Mprustêđ** (mi—) vb. I = stau drept, mă ridic în picioare; *si mprustă* = se ridică în picioare 144₃₄; Inf. *mprustare* = ridicare în picioare, stare drept; în naintare (termin cărvănesc), a se ațta.

- Mpul'êđ** vb. I = a scoate pui, a se îmulți, a da mai multe vlăstare.
- Mpul'are** sf. = scoatere de pui, îmulțire, înfrățire de vlăstare; Part. *mpul'ată* = care a făcut pui, care s'a îmulțit.
- Mpușcl'êđ** (mi ∞) vb. I = mă înciumez; Inf. *mpușcl'are* = înciumare: *mpușcl'ât* = înciumat 52; *mpușcl'ata di lamie* = balaurul cel ciumat 451₆.
- Mučale** adv. = udat peste tot, udat learcă; *ud-mučale* = ud peste tot, ud learcă 20₂₅.
- Mučirlă** sf. = mocirlă 468₂₈.
- Mulare** sf. = catâr (întrebuțat în Macedonia).
- Mulă** sf. = catâr 100, 101, 118, 151, 159, 186, etc.; pl. *mule, muli* (Epir).
- Mulgu** vb. III = mulg 16₂₈, 39, 94₃₁, 152. Perf. *mulșu* = mulsei; Inf. *mulđire* și *mulđeare* = mulgere, muls; Part. *mulsă (am)* = am muls.
- Mullstră** sf. = cuvânt format pentru umplutură, după *culistră*; cfr.: *fărină* (=mărină), *carne* (=marne), etc. 203_{17,20}. cfr. talmeș-balmeș.
- Multu** adv. = mult (pretutindeni); *di multu* = de mult, mai de mult 59₄; *După multu-puși'n* = După mult-pușin (timp), după un timp oarecare 75₂₆, 61₃₃; foarte, prea: *aveă ună a v'ine multu bună* = aveă o vie foarte bună 18₈; *om multu avut* = om foarte bogat 18₆, 24₂₆; *ș-loară multu-puși'n* = își luară tot ce au

- avut 35₁₇; *imnă, imnă cale multă* = Umblă, umblă drum lung 65₂₄; *mültile cupîi di oi* = multele turme de oi 14₁₆; *bana mullôr oamîni* = viața multor oameni 19₁₀.
- Mul'are** sf. = femeie, muiere, soție, 18₃, 32—34, 40, etc.; *mul'ere* 75₂₄, 174; pl. *mul'eri* = muieri, femei 46_{7, 18}; *mul'area-mea* = soția, muierea mea 6₂₉; *mul'area-ți* = soția ta, nevasta ta 1₂₆.
- Mul'at** adj. = muiat 309₄.
- Mul'irescu** adj. = femeiesc 446₂₈; *di lûcîrli mul'irești* de trebile femeiești 127₂₅; *strate mul'iresci* = haine muieresti 72₁.
- Mul'iruseu** adj. = infemeiat; *mul'irusea-l' față* = fața-i de muiere 446₂₈.
- Mună** sf. = mamă 2₂₁, 3₇, 5₂₅, 34₁, etc. G. D. *ali mună* 116₂₈ și *a mûmă'ei, a mûmil'ei*; pl. *mume* și *mumi'nî* 337₁; *mumdui* 7₂₉; G. Dat. *a mumi'nlor, a mûmilor*; *eră di mună faptu* = eră voinic 12₃, 301₂₈.
Vezi: *mamă, mă*.
- Mu-mea** = mamă-mea 38₂₄, 47₅, 150₂₉. Vezi: *mă(-ta, -sa)*.
- Mundă**, pl. *munđă* sf. = 1° rază de soare 10₃; 2° iscălitură 198₂₄; 3° *L'-deadi mûnđili* = îi dede cu tifla (o dede la dracu) 125₁₅; *că-ți ded mûnđile, că-ți ded* = da-te-aș la naiba, să te dau 204₂₅.
- Mundusescu** vb. IV = dau cu tifla 80₂₅; *u mûnđusi* = îi dede cu tifla 201₂₅, 281₂₈.
- Munte**, pl. *munți* sm. = munte 4, 5, 6, 8, 14—17, etc., etc.;
- Munți' l'-adră oîmpu* = A umblat prin munți pește tot 25₁₇.
- Muntrescu** vb. IV = caut, privesc 171. Vezi: *mutrescu*.
- Mur**, pl. *murî* sm. = zid 35₂₈, 89₂₇, 243₂₆.
- Murăr** sm. = morar 92₂₁, 281, 282, 427; *o murare!* = ei morarule 23₁₂.
- Mură** sf. = 1° mură (fruct) 414.
- Murafeto** sf. = meșteșug, truc, tertip 6₉, 368₂₆, 496.
- Murdăr** adj. = murdar 383₁₄.
- Murđescu** vb. IV = a se întuneca; *pînă s-murđească* = până să se întunece, până să însereze 231₁₁; *cîl aveă murđită* = abia cât se înserase 309₁₄; *murđi* = se însere 94₂₅; Inf. *Murđire* = inserare, întunecare.
- Murđiș** sn = amurg; *tru* ∞ = în amurg 440₂₂.
- Murgu** sm. = 1° amurg; 2° nume propriu de cal 300, 413.
- Murminte** sm. = mormânt 86₂₆, 268₂₅; *murmintu* 24, 286; pl. *murmînți* = 1° morminte (pl.); 2° cimitir.
- Murmur** vb. I = murmur; *murmurd ndoăuă grăire* = îngână câteva vorbe 475₁₄; Inf. *Murmurare* = murmurare.
- Murmur** sn. = murmur, murmurare.
- Murnescu** vb. IV = devin vânat, învinețesc; *murnire* = învinețire; *murnit* = învinețit.
- Murnu** adj. = învinețit, negru ca mura 119₂₇.
- Murtuțină** (scurtat: *murfină*) sf. = mortăciune; *nu eară vîră murtuțină* = nu eră

- vreo mortăciune, adecă :
eră harnic 153₃.
- Muscă** sf. = muscă 143, 246,
248.
- Mescu** sm. = mosc; *muscu-
mică* = a mâncat perfect
de bine.
- Muscuvulescu, Muscuvulescu**
vb. IV = parfumez, miros
frumos, plăcut 179; *mus-
cuvuseă tut loclu* = parfuma,
umpleă de miros plăcut
tot locul 71.
- Muscuvulsire, muscuvulsire** sf.
= mirosirea plăcută, răs-
pândire de miros plăcut
179, 374₂₃.
- Mustacă și mustață** sf. = mus-
tață 402₂, 441₃₁, 442; 1° *cu
mustața asudată* = cumus-
tățile mijite 368₈; *arideă
pri su mustăfi* = surădea
182₁₂.
- Mușat** adj. = frumos; fem.
mușată = frumoasă; pl.
mușafi, mușate (pretutin-
deni); 1° *mușată steauă* =
frumoasă ca o stea 191₂₁;
2° *Stămărie mușată* =
Sfântă Maică a Domnului
25₁₆; 3° *un tinir si-l bea
tu scafă, ah'i't mușat* = un
tânăr, să-l sorbi, de frumos
219₂; 4° (*mușat*) *di-fi loă
ocli' il'* = frumos de-ți luă
ochii (de nu te puteai uită)
67₂₈; 5° *g'ine mușat* = fru-
mos, frumușel (adv.) 5, 27₁₄;
nel'ise udae mușat = în-
chise frumos odaia 38₂₅;
6° *pălate s-șă k'eri mintea*
= palat foarte frumos 458₂₅.
- Mușata-Locluș**, nume propriu
= un fel de «Ileana Cosin-
zeana» 3, 72—75, 135—138,
386, 492—497.
- Mușata-mușatilor** - Frumoasa-
- frumoaselor, Ileana Cosin-
zeana din basmele aro-
mâne 347₁₇.
- Mușat-gone** sm. = Făt-frumos
247.
- Mușatlu-a mușatilor** = Făt-fru-
mos 239.
- Mușățescu, mușățescu** vb. IV
= înfrumusețez 54₂₀, 277₂₁,
319₂₃.
- Mușcare** sf. = mușcare 223₂₆.
Vezi: *mișcare*.
- Mușcătură** sf. = bucățică 263₂₂,
441, 442. Vezi: *mișcătură*.
- Mușcu**. Vezi: *mișcu*.
- Mușcă** sf. = bătrânică 32₁₅,
246₂₅, 300₁₂, 346, 378.
- Mușiteață, Mușutoață, Mușă-
teață** sf. = frumusețe 150₁₅,
300₁₂, 33₂₃, etc., etc.; fig. =
ispravă (ironic) 105₁₉, 336₂;
u păfi' mușuteața = a păfit
pозна 406₂₇, 39₁₃, 501₁₄;
k'ică di mușuteața = pică
de frumusețe 297₁₆.
- Muștic** adj. = frumușel; *mu-
știca mea* = frumuși ca
mea 36₂₀, 182₂₆.
- Mușuțit** adj. = înfrumusețat
406₁₄.
- Mut** adj. = mut, pl. *muți* =
89; fem. *mută*; n. propriu
70—75, 200—204, 442, 451.
- Mut** vb. I = mut, ridic 8₂₇, 51₂₇,
89; *să s-mută* = să se mute
35₁₅; 1° *mut cap* = mă răs-
col 289; 2° *și-l' mută tulă
casa* = și fi ridică (=golește)
toată casa 260₁₂; 3° *mută
loclu de-aurlari* = sguduiă
pământul de strigare 155₄;
4° *mută-o mintea* = schim-
bă-ți gândul 262₂₃; *căsmetea
omlui nu s-mută* = no-
rocul omului nu se schim-
bă 281₂₁.

Mutafe sf. = preș de cânepă cu păr de capră 12.

Mutare sf. = mutare, ridicare 35.

Mută-Munți, = nume propriu un fel de Sfarmă-Pietre 422-424, 461.

Mutra (de-a) adv. = din răspuțeri 242. Greșit în text: *mutră* 243.

Mutră sf. = mutră; pl. *mutre* = mutre, tipuri: *mutre subeildătițe* = tipuri suspecte 501.

Mutrescu, Mtrescu (și broscu) vb. IV = privesc, caut 51; *s-nu u mutrească vîrnu* = să n'o privească nimeni 71; *s-nă mutrim lucrulu* = să ne căutăm de treabă 41; *mutrescu (el) nauntru* = caută ei înăuntru 4; *și-ș mutrî lucrulu* = și își caută de treabă 33, 119; *ș-mutrî calea* = își caută de drum 81; *s-mutrîră* = se priviră 35; *cum mu-*

treă = privind, pe când priviă 25; *mutreă* = căută 2; *mutreă-și lucrulu* = caută-ți de treabă 82; *mutreă g'ine* = bagă bine de seamă 5; *Ea, mtreancoa!* = Ean te uită 'ncoa 3; Inf. *Mutrire, Mtrire (mtrare)*; Part. *mutrită, mtrită*; *fu mutrîl g'ine* = fu bine îngrijit 162.

Mutrită sf. = privire, căutare, îngrijire 121, 133, 142, 149.

Mutus! = tăcere absolută, a nu zice nici păs! 118, 406, (cuvânt din limbajul copilăresc).

Muță sf. = bot 186.

Muzale sm. = mozaic 425.

Muzică sf. = muzică 294.

Mvescu vb. III = îmbrac; *mî mvescu* = mă îmbrac 460; *si mneaste* = se îmbracă 310.

Mvirinăt, mvirnăt adj. = intristat, abătut, amărit 187, 358. Vezi: *nvirinăt*.

N

Na prep. 1° în, a: *na dreapta* = a dreapta 486; *na surda* = deasurda, a face pe surdul 229; 2° interj. = na, ține, iacă, iată 1, 2, 25, 27, 35, 65, etc.

Nacă [din: *na + că*] = nu cumvă; *că nacă, amintă* = că doar, doar n a ș te 127; *nacă, nacă lă agută căsmetea* = doar, doar le-o ajută norocul 155, 308, 367; conj. = nu cumvă: *nacă-nă viduși țivă căpîrle* = nu cumvă îmi văzuși caprele 26, 35, 54, 253.

Nafoară adv. = afară, în afară (pretutindeni).

Naî = servește la facerea superlativelor, ca întărire: *naî ma marle* = cel mai mare; *naî tu sone* = la urma urmelor 17.

Naintea = prep. adv. înainte; totdeauna în unire cu *ma*: *ma naintea* = mai înainte, mai întâiu 22; *îl căftă z-bea nîs ma naintea* = îi ceru să bea el mai întâiu 8, 150, 97, 139; încolo, fără *ma*, devine: *năinte*.

Naltu adj. = înalt: *cama nal-*

tul=cel mai înalt 88. Vezi: *analtu*.

Nal'urea [din: (*i*)*n* + *al'urea*] adv.=aiurea; *cu per'l'i cîtră nal'urea*=cu părul în dezordine 110; *șuiră tora cîtră nal'urea*=flueră acuma în neștire 231; cu mîntea aiurea 304₁₄, 368₈.

Name sf. = distincțiune, recompensă 470₁₉.

Nantu pron.=ălălalt 35₂₇, 37₂₉, 100₁₇, 465.

Nao. Vezi: *noauă*.

Năparte adv.=dincolo, în a parte 54₂₀, 95₁₂, 99₂₈; *Năparte tu ună vale*=dincolo într'o vale 23; 1° *Cl'eî, uși acătară cîtră năparte*=chei, uși apucară în colo 40₁₈; 2° *nu u scoți năparti*=nu reușești, nu o scoți la căpătâiu 135₁₉; 3° *fac năparti*=o rup la fugă 23₂₂, 28₂₁, 44₃₀, 151₁₄, 232₂, 463₂₀.

Napu, nupa [din *na* + *pūo*=pot] adv. conj.=nu cumvâ: *Napu l'are furată di la nîsă?*=Nu cumvâ îi furase dela dânsa 169₁₃. Vezi: *nacă, nupo*.

Napòi adv. = înapoi, în unire cu *ma*: *ma năpòi*. Fără *ma*, devine: *năpòi*.

Napullonesf.=Napoleon 418.

Nare sf.=nas, nară 69₂₀; 1° *disum nare*=(desupt nas): existența 273₆; 2° *ș-acăfă narea*=își apucă nasul, s'a scârbit 365₂₁; 3° *umflă nărle*=se supără, se înfurie 321₁₉; 4° *il' viñe la nărî*=îi veni la nas (=a se necăji) 204₅; 5° *are nărî... ti gone ca tinc?*=are nas pentru un

voinic ca tine? 71₁₉; *no-aveă nărî*=n'aveă nas, nu merită 93₁₅, 139₂₀; *nărle a tale nu suntu tră h'il'e de-amiră*=n'ai tu nas pentru fiica de împărat 323; 6° *cu nărle frîmle*= (cu nasul frânt): umilit 385₂₇; *cu nărle spinđurate*=cu buzele umflate, supărat, cu părere de rău 355₁₆, 83₂₇; *tuși plică cu nărli aplicati*=toți plecau cu rușine, respinși 155₁₆; și *spinđură nărli nă palmă n-gos*=se amări grozav 104; 7° *lo-ărsiră pri nare*=îi meniră (il însemnară pe nas) 199₁₃; 8° *cu nărli trapti*=cu nasul tras (=frumos) 36.

Nat sn. = prunc 129₂, 139₃, 334₁₁; *nattu di ntîñi*=primul născut 61₁₀; *ș-cu nal pi sin*=cu prunc de alăptat 314₃; pl. *natură*.

Nauntru adv. = înăuntru 2, 4₁₀, 8, 13₂₈, 53. Vezi: *nuntru*.

Nă num. = una, o (pretutindeni.) Vezi și: *ună*.

Năearcă sf.=mamă vitregă: *dimîndăcunea năearcăsa i*=porunca mamei sale vitrege 21₁₅, 19. Vezi: *nearcă*.

Năfeamă=puțințel 257₂₈, 258₁, 260₁. Vezi: *năh'amă*.

Năh'amă, Năh'amătă, Năh'amtă adv. = puțin, puțințel 243, 301₁, 386₁₈; *nbeamă*=puțințel 201₁₈. Vezi: *nh'amă, nih'amă, năfeamă*.

Năinte (nîinte) prep. adv. înainte; *năinte țe s-fugă*=înainte de a se duce 3; *năintea icoănă'l'eî*=înaintea icoanei 24₁₉; 1° *bag năinte*=gonesc, mân înă-

- inte 2₉, 27₃₁; *Li bagă năinte și bufle* = Începe și la butoaie, se pune pe băut și din butoaie 338₁₀; 2° *nu es năinte* = nu mă pot compara, numă potrivesc 101₂₃; *Tu avinari viră nu l'i stăteă năinti* = La vânat nimeni nu-l întreceă 136₂₉; 3° *nu-l si dufeă lîcrulutră năinte, ș-sînătate* = nu-i mergeă treaba (= n'avea noroc) și sănătate bună 65₁₀; 4° *Cu Dumniqdū năinte* = Cu Dumnezeu înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu 65₂₁; 5° *de-a-oă ș-năinte* = pe viitor 22₂₉; 6° *ș-năinte ar'ū ș-nîpōi furlună* = A fi între ciocan și nicovală 206₂₉; 7° *Cu ma* (=mai), devine *nainte: ma-naintea* 156₂₀. Vezi: *nainte, ninte*.
- Năirescu** (mi—) vb. IV = mă necăjesc, mă supăr 135₂₃; *s-năiri* = se necăji 78₈, 7₁₀, 10₆, 39₁₂; *s-năiră* = se supărare 22₂, și: *năirescu: s-năiră* = se necăjiră 239₉.
- Năirit** adj. = necăjit 72₂₁, 169₂₄.
- Năirire** sf. = necăjire, supărare 21₁₈, 173.
- Năji** sf. pl. = nazuri; mofturi 107₁₇; *făfeă năji* = făcea nazuri 369₉. Sing. *naje*.
- Nălțime** sf. = înălțime 167₂₀.
- Năpōi**, **Nipōi** adv. = înapoi (pretutindeni); ∞ = iarăși 44₂₅, 48, 185₁₄; *nîpōi* = iarăși 3₂₂, 4₂, etc.; *nîpōi* = la urmă 11₂₂, 13₁₈; cu *ma* (=mai) devine *napōi: ma napōi* = mai la urmă 108₁₇, 144₃₁, 174₁; 1° *l-u deadi năpōi în sus* = a apucat razna (spre munți), cfr.
- DR. a apucat câmpii 44₃₄, 28₂₁, 7₂; 2° *El cara bagă luplu dinăpōi* = El dacă începe să alunge pe lup 20₁₂; 3° *nu s-trapsi năpōi* = nu se dădū în lături 115₁₆.
- Nărăescu** (mi∞) vb. IV = necăjesc, mă necăjesc, mă supăr 321₁₈, 322₆, 342, 361. Vezi: *năirescu*.
- Nărăit** adj. = necăjit, supărat 97₈, 148₂₁, 376.
- Năs**. Vezi: *nis*.
- Născindu**. Vezi: *niscintu*.
- Năbeamă**. Vezi: *ni'amă*.
- Năur** sm. = nor (la Vlaho-Clisura). Vezi: *niōr*.
- Ncačū** vb. I = cert; *si ncače* = se ceartă 10₄; *s-nu l'i ncače* = să nu-i certe 57₆; *Nu vă ncačăfi* = Nu vă certați 58₂₆, 83₂₁; *si ncačā* = se certau (ei) 10₂, 25₂; *nu si ncačarā* = nu se certară 49₁₄.
- Ncalār**, **Ncălār** [=în+călare] adv. = călare, 146₂₀, 147, 304₂₈, etc.
- Ncalic** vb. I = încălec 252; *și ncalicāră cal'i* = își încălecară caii 113₂₄, *incălicarā* 87₂₄; Inf. *ncalicare* = încălecare.
- Ncalțu** vb. I = 1° a se încălța la picioare; *frațl'i si ncalțarā* = frații se încălțară 48, 80₃₄, 113₆; *și ncalțā nă preac'le di țărūh* = își încălță o pereche de opinci 271₃; 2° potcovesc; *să și ncalțā porțil'* = să-și potcovească porcii 53₂₄, 45₂₆, 349₂₉; 3° înșel: *nu putū s-lu ncalțā* = nu putū să-l înșele (=să-l potcovească) 164₄; *ncalțā ș-pūriclu* =

potcovese (e) și pe pu-
rece, a doua: înșală și pe
dracul de deștept și ce sunt
92₁, 104; Inf. *ncălțare* =
incălțare, potcovire, înșe-
lare.

Ncap vb. II = încap: 1° *ooi*
nu ncăpăa groși = aci nu
incăpeau bani: aci nu
mergea cu bani 27₁₂; 2°
amari teasă, cit minlea
nu și-u ncapi = mare in-
tinsă, cât mintea nu și-o
incap: (=cât nu poți să-ți
închipui;) 48₁₁, 4₁; 3° *nu*
t-u ncăpăa minlea = nu-i
venia să crează, nu-și pu-
tea închipui 236₁₃; 4° *casa*
(strânilii) nu u ncăpăa di
harauă = eră în culmea bu-
curiei, nu mai putea de
bucurie mare 34₁, 116₁₄;
Inf. *ncăpeare* = încăpere.

Ncaru vb. I = încarc; *pină*
z-bagă să si ncarcă = până
să se încarce 46₁; *tra să*
ncarcă viptu = să încarce
cereale 100₁₆; *are ncarcată*
a încarcat 79₁, 88₁₁, 257,
337; 1° *s-putearim s-l-u*
ncarcu furtia cu tramba
= de-aș putea să-l păcă-
lesc cu povara prin schimb
79₁₆; 2° *s-fă ncarși sūflitu*
= să-ți mânjești sufletul,
să-ți încarci cu păcat su-
fletul 134₁₄; *tra s-nu ni*
ncarcu sūflitu = să nu pă-
cătuesc 186₁₆; 3° *ncarcă*
dit lumea estă = (încarcă
din lumea această), trage
de moarte 488₁.

Ncăcare sf. = certare, ceartă,
pl. *ncăcări* certe 126₁₉, 170.
Ncăltură sf. = ceartă, gâl-
ceavă.

Ncălar. Vezi: *ncalar*.

Ncălțesea vb. IV = încălzesc
102₁₀, 162₁; Inf. *ncălțire*,
ncălțare = încălzire.

Ncăscu vb. IV = gem, gă-
făiu: *ncăscă măraltu* =
gemea sârmanul 23₁₁. Vezi:
ancăscu.

Ncărcare sf. = încărcare, în-
cărcătură.

Ncărcat adj. = încărcat: *ncăr-
căși di groși* = plini de
bani 34₁, 54₁₇.

Ncărcătură sf. = încărcătură.

Ncărfusca vb. IV = țintuesc.
a bate în ținte, în cuie:
ncărfusi niscintele pēnurr
= bătut câteva cuie 304₁₁;
ncărfusit = țintuit, bătut
în cuie 251₁₈.

Ncărșil'ed, ncarșil'ă vb. I =
încrățesc, încărlionțez, în-
covoez; *cu barba ncarșil-
lată* = cu barba încălțită,
încărlionțată 147₁₄; Inf.
ncășil'are = încărțire, în-
cărlionțare, încălțire.

Nclo adv. = încolo, departe
(pretutîndeni); *ma nclo* =
mai încolo 27₁₁, 85₁₃; La
Fărșeroți: *nco* 245₁.

Ncl'id vb. III = închid; Part.
ncl'isū = închisei; *ncl'ise*
= închise 13₁₁, 27₁₁, etc.;
șe-are ncl'isă lată-su = ce
a închis tatăl său 59₁₁;
me-avea ncl'isă = mă în-
chisese 60; 2° *ncl'ideă ta-
mām 21-l'i anī* = implinia
toemai 21 de ani 200₁; *Nu*
ncl'isi g'ini ocl'il' la ilu
di amird = N'a apucat să
moară, abia a murit bie-
tul împărat 42₁; *sā ncl'idă*
ocl'il' = ca să moară 112₁₁;
3° *avd'i'fi... di căsile șe-
avea ncl'isă* = renumiți...
prin casele ce închise-

- seră (=prăpădiseră) 86₁₀; 4° *câl'urle tute si ncl'î-siră* = se întrerupse circulațiunea pretutindeni 86₁₂; Inf. *ncl'ideare: cît tră ncl'ideare gura-l'* = numai ca să-i închidă gura, a-l face să nu vorbească 312₂₅; *ncl'idire* = închidere; Part. *ncl'is, ncl'isă* = închis, închisă 78; *nu vrea s-moară cu inima ncl'isă* = nu vrea să moară cu inima amărită 300₈; *cu-oc'il' incl'își* = cu ochii închiși 163₅.
- Nel'in** (*mi* ∞) vb. I = 1° mă închin, mă rog: *să ncl'ină la Dumniđă* = se închină (=se roagă) la Dumnezeu 58₂, 149₁₁, 165, 261₂₆; *Aclò iu să ncl'ină* = Pe când se rugau 119₁₁, 188₂₁; 2° *acățară să si ncl'ină* = începură să se închine: să le fie somn, să moțăie 309₁₅; 3° a face act de supunere (fiind vorba despre hoți, când se predau autorităților).
- Nel'inare** sf. = închinare, rugare 315₂₀; supunere.
- Nel'inăcune** sf. = închinăciune; *si-l' dîși... multe ncl'inăcunî* = să-i spui... multe complimente 258₁₈.
- Ncoa** adv. = încoace 3₁₀, 109₈; *di ncoa de-amare* = din coace de mare, pe cest țarm al mării 70₂.
- Ncrun** vb. I = cunun; *vrei s-ti ncrunî cu altă* = vrei să te cununți (= să te căsătorești) cu alta 6₁₁; *aclò iu să si ncrună* = în momentul de a se cunună 6₄; *lu-ncrund* = îl cunună 191₁₀, 365₂.
- Ncrunare** sf. = cununare; căsătorie 51₁₂, 160₂₀, 204₂₂, 321.
- Ncrupul'ed ncurpul'ed** vb. I = prăpădesc (prin omor, dar pe ascuns, fără să se afle); *lu ncrupul'è* = îl omori, îl prăpădi 460₁₉. Inf. *ncrupul'are, ncurpul'are* = omorire pe tănuite. *Am nu ț-u frică s-nu ti ncurpul'ađă* = Dar nu ți-e frică, să nu care cumvâ să te omoare.
- Ncucut'ed** vb. I = a se încocoșă, a se aprinde ca un cocoș, a se fuduli, a ridică capul în sus cu mândrie; *si ncucută* = prinse curaj, deveni îndrăzneț 90₂.
- Ncucl'ned, ncucl'nescu** vb. I, IV = înțepenesc de frig; *incuciniră* = înțepeniră 171₂; Inf. *ncucinire* IV, *ncucinare* I = înțepenire; *ncucinît și ncucl'nât* = înțepenit de frig.
- Nculeă** adv. = încoace; încolo; *deacò nculeă* = de aci încolo, pe viitor 343₁₆.
- Neunū, Aneunū și Angunū** vb. I = a aprinde foc, a înjghiebă foc din surcele, etc., prin ajutorul căruia să se aprinză lemnele cealalte; *nu lo-ancute* = nu-l bagă în se a m a. Inf. *ncuñare, ancuñare, angunare* = înjghiebare de foc.
- Neur'il'at** adj. = încrucișat 172₂₈.
- Neurîn** (*mi* ∞) vb. I = mă cunun, mă căsătoresc 72₂₁.
Vezi: *ncrun*.

Neusurat adj. = incocoșat
172, 281₂₀.

Neusurê (mi∞) vb. I = mă
incocoșez. (Dela: *cusôr* =
cosor).

Nëoamîr, nëomîr (mi∞) vb.
I = a se amări, a se otrăvi;
si nëumîrară sau: *si nëi-*
mîrară = se amăriră peste
măsură 415₁₀. Inf. *nëumi-*
rare, nëimîrare = amă-
rire; mâncare cu necaz.

Nëimîrât și nëumîrât adj. =
amărit, întristat peste fire
69₁, 503.

Nëup vb. I = î n h a ț 346₁₀.
Vezi: *anëup*.

Ndao. Vezi: *ndoauă*.

Ndăcînescu vb. IV = gâfăesc,
hodorogesc; *boafe ndăcî-*
nită = voce dogită, ce
par'că iese din mormânt
323₁₁.

Ndes vb. I = îndes, înghe-
suiu. *Să si ndeasă* = să
se îndese, să se înfigă 36₁₆;
u ndeasă pînă la zvercă
= o îndeasă pînă la ceafă
219₁₁; *multă mîcare l'i*
ndeasă = îndoapă multă
mâncare; mănăncă mult.

Ndisare sf. = Indesare; înghe-
suire; înfigere; îndo-
pare.

Ndisat adj. = 1° îndesat: *cu*
căcula ndisată = cu că-
ciula îndesată 43₆; 2° des:
ndisățî ca dințîl' di kâp-
tine = deși, ca dinții de
pieptene 4₁₁, 154, 315₂₄,
395₂₄.

Ndisescu vb. IV = neme-
resc
rău; *ca omu țe ndisea-*
ște = ca omul, care neme-
rește rău 195₃₀; *ni ndisîi*
nă soacră arauă = am
nemerit o soacră rea 302₁₂;

ș-o-avea ndisită cu nis =
o neme-
rise rău cu dânsul
304₈, 252. Inf. *ndisire,*
ndiscare = neme-
rire rău
[Dela: *ndes*].

Ndizmă, mai des: ndezmă =
neme-
rire rău, brodire rea:
ndezmă grea o *nî-acățîi*
cu soacră-mea = am bro-
dit-o rău, am neme-
rit-o rău
cu soacră-mea. [dela:
ndes(i)mă].

Ndoauă, Ndao, Ndao = câte-
vă 23₆, 32₁₁, 43₁₁, 165₁₄;
ndao oauă = câteva ouă
233; *îndao* 233₁₁.

Ndoapăr vb. I și IV = spri-
jin, razăm; *ndupăr'i* =
sprijinit 172₂₇.

Ndoi = câțivă (pretutinden);
tră ndoi ani = în câțivă
ani 208₁₀; *ș-cama ndoi*
parățî = și mai puțini
bani 84₃, 488₁₂.

Ndornte adj. = svânturatec,
turbat: *alagă nisă ca*
ndornică = aleargă de se
svântă (aleargă turbat)
150₁₄.

Ndrăstê vb. I și ndrăstescu
vb. IV = a da la vâltoare
spre întărire; *ndrăstît* =
întărit (prin vâltoare =
drîșteală, nu prin piua
= *bătașe, bătal'e*) 170₃₅;
Inf. *Ndrăstare* I, *ndrăstire*
IV. Mai des se zice: *bag*
tu drășteală sau *fac tu*
drășteală = dau la vâl-
toare.

Ndreapta (a ∞) adv. = la
dreapta 434₆.

Ndreg vb. III = 1° dreg, o-
rânduesc: *ndrêpsiră* =
orânduiri, aranjare 397₃₀;
ndreapse părțile a trup-
lui = orânduiri părțile tru-

pului 13₃₀; *lu ndreg* = îl dreg, îl a r a n j e z 56₃₅; 2° gătesc, prepar, pregătesc: *s-l'i ndreagă measa* = să-i prepare masa 179₃₁; *bagă di ndreađe tră numtă* = începe și prepară pentru nuntă 34₁₈, 83₁₀; *mi ndrîdeam* = mă gătiam mă pregătiam 103₂₄, 75, 72₂₈; *si ndreapse* = se găti 56₁₈; *ndreađi-te* = pregătește-te 46₁₆, 186₈, 271; *aveă ndreaptă* = pregătise 210₁₀ etc.; 3° a se tocmî: *si ndreăpsiră picurări la un celnic* = se tocmiră ca păstori la un celnic 229₁₀; 4° a se înțelege, a se împacă: *K'itlu nu si ndrîdeă* = Chitul nu se învoia 82₃₈; *ș-aflăși fiđor, cu cari s-ti ndređi* = ai găsit băiat, cu care să te înțelegi 84₇, 126₂₀. Inf. *ndrîdeare* și *ndreăđire*.

Ndreptu adv. = 1° drept: *nu puteă z-grească ndreptu* = nu puteă vorbi drept 136₁₅, 216₂₀, 47₁₇, etc., 2° adj. a) *brațlu ndreptu* = brațul drept 8₈; *mîna ndreaptă* = mîna dreaptă 128, etc; b) = gătit, *cu mumă-sa i ndreptu* = este gătit, împodobit cu mamă-sa 314₃₁; *s-h'ibă ndreptu* = să fie gătit, să fie gata 407₈; *s-h'ibă micarea ndreaptă* = să fie mîncarea gătită, gata 259₄, 102₂₀; *ndrepti și adrafi* = gătiți 155₁₉; 3° s. = dreptate; *aveă ndreptu* = aveă dreptate 43₂₈, 314₃.

Ndreptate sf. = dreptate, adevăr 190₃₀, 328.

Ndulțescu vb. IV = indulcesc 196, 358₄; *se-aveă ndulfită* = se îndulcise 164.

Nduplic vb. I = înduplec, 175₁₄.

Nduplicare sf. = înduplicare, convingere.

Ndupărare sf. = sprijinire, răzămare. Vezi: *ndoapăr*.

Nđinucl'ed vb. I = îngenuchez; *Apoea nđinucl'è* = Apoi îngenuchè 24₁₉. Inf. *Nđinucl'are* = i n g e n u c h e a r e.

Ne adv. = nici; *ne ună, ne doauă* = nici una, nici două, fără a sta mult pe gânduri 85₃; *ne lo, ne-a lă sđ* = fără multă gândire 131₃. Vezi: *ni, necă, niși*.

Ne-acățat adj. = neprins; *cal ne-acăfăși* = cai nedepriși, cai din erghelie 51₃₁.

Neac'lmăt adj. = neinvitat, nechemat 51₁₉, 222₁₃.

Ne-ağumtă sf. = nesosire: *ne-ağumtă g'ine* = nesosit bine 52₁₃; *ne-ağumtă* = n e c o a p t ă la minte (=neajunsă) 451₅.

Nealăgăt adj. = ne umblat 121₁₈; *no-ală sđ hoară nealăgată* = nu lă sđ sat neumblat, unde să nu fi umblat 299₃₃.

Neaprită sf. = în nefapt de zi 443₈; *∞ g'ine* = în nefapt bine de zi 275₉.

Neaprês adj. = neapriș; *neapreasă* = neaprișă 140₁₀.

Neapucăt adj. = neprins, neapucat; *neap'callu* = al naibii! 36₈; *neapucata* = a naibii, (=neapucata)! 283 (blestem).

Neaștirnăt adj. = neașezat; *∞ a* = neașezată 346₃₈.

Nearcă sf. = mamă vitregă; *nearcă-sa* = mama sa vitregă 56—57, 191—198.
Nearnit adj. = nemăturat 286₁₁.
Neavdi't adj. = neauzit; *neavdi'tă* = neauzită 195₂₂, 295.
Neavcare sf. = neavere, sărăcie 90₂₄, 454₁₀.
Neavut adj. = sărac, neobgat 91₁₁.
Neauă, Neao sf. = nea, zăpadă 15, 21₁₂, 171, 439; *da neao!* = ninge! 170₆.
Nec vb. I = innec; *vrea s-neacă ună cărave* = eră să se innece o corabie 20₂₇; *s-nică* = se innecau (ei) 138₁₀; *înă si nică* = mi se innecă 72₈; *s-nicară* = se innecară 31₂₂, 35₂₀. Inf. *nicare* = innecare.
Nec sn. = innecare; *s-ti l'a neclu* = luă-te-ar prăpădul! (blestem).
Necă conj. = nici (pretutindenii). Vezi: *ne, ni, niși*.
Negură sf. = ceață 119₁₇, 120, 161₁₈, 481.
Neise adv. = fie! 96₂₀, 370₁₀.
Nel sn. = inel 37₂, 52₁₃, 62—64, 176, etc., etc.; 1° *prit nel u trișcă* = prin inel treceă (glontele), a dică: eră țintaș de frunte 136₂₀; 2° *alăxiră neâlile* = se lo-godiră 438₂₂.
Nerae, pl. *nerațe* = fel de arbust (!) 339, 340, 345.
Nerg. Vezi: *nergu*.
Nestrat, nume propriu; *avū-Nestrattu di Lavdă* = Sfântul Nestrat din satul Lavdă 230₂₂ (ironic).
Nfarmăc vb. I = otrăvesc; *mi nfarmăcăi* = mă otrăvii 97₂₆; *si nfarmăcă* = se

otrăvi 130₁₁; *să nfarmăcară* = se amăriri mult 108₁₈. Inf. *nfarmăcare* = otrăvire, amărire.
Nfarmăcăt adj. = amărit 333₁₁, *nfarmăcalu-nćumirăt* = amărit peste măsură 69₁; otrăvit.
Nfarmăcōs adj. = veninos 192₁₁; jalnic; *scriala nfarmăcoasă* = ursita jalnică, dureroasă 126₂₄.
Nfricușeđ vb. I = speriu, spăimânt; *si nfricușe* = i-a fost frică 214₁, 22. Inf. *nfricușare*.
Ngălbinescu vb. IV = îngălbenesc; *ingălbeneă* = deveniă galben 362₁₄, 471₁₅; *ngălbini ca țeara* = îngălbeni ca ceară (= se făcu galben ca ceara 213₁₂); Inf. *ngălbini*.
Ngărlim (mice) vb. I = mă acătăr, fr. «je grimpe»; *s-aveă ngărlimată* = se acătărase 267₁₀, 432. Inf. *ngărlimare* = acătărare.
Ngătān (ingătān) = în grije, în pază 197, 215₂₂, 234₂₂; *s-lo-aibă ngătān* = să-l aibă în grije 169₁₀. Vezi: *angătān*.
Ngl'eg vb. I = încheș; *u ngl'igară* = o încheșară 287₂₄.
Ngl'eș vb. I = înghet; *ngl'așă* = îngheță 170, 171; *ngl'ișă* = îngheță 139₁₄; *ngl'ișară di frică* = înghețară de frică 321₂₂.
Ngl'imă sf. = glumă 217₂₂, 266.
Ngl'it vb. I = înghit 342; *u ngl'ită* = o înghiți 60₂₂, 178; Inf. *ngl'itare* = înghițire.
Ngl'itare sf. = înghețare.

Ng'ităt adj. = înghețat 171₁₄;
ng'itătî di frică = înghețaji de frică 48₂₄, 95₁₆.
Ngraș vb. I = îngraș 468₃₅;
ngrășare = îngrășare.
Ngrăpsescu vb. IV = scriu 399₁₄; Inf. *ngrăpsire*,
ngrăpsere = scriere.
Ngrîcea (din: *în + circă*) adv.
 = în cărcă 492₂₅. Vezi:
ngrîșca.
Ngrîne sf. = mărăială, cică-
 leală, gâlceviore 170₁₀, 415,
 277₃₀, 500; *lă intră ngrîna*
 = le intră discordia 30₃,
 283₁₈.
Ngrîșca = în cărcă 251₂₄.
 Vezi: *ngrîșca*.
Ngrup vb. I = îngrop, immor-
 mântez 53₃₁, 54₁; *s-lu*
ngroapă = să-l îngroape
 29₃₁; *ngrupăt* = immor-
 mântat 24₁₇, 86₂₀. Inf. *ngru-*
pare = îngropare, immor-
 mântare; 1° *Ț-u băgăși*
s-mi ngrok' cu qîle = Ți-ai
 propus să mă immormân-
 tezi cu zile 206₂₄; 2° *lu*
ngrupă loclu (de-arșine)
 = nu mai putea de rușine
 97₆, 201₁₂; *grăiri: s-ti*
ngroapă loclu = vorbe,
 să-ți crape obrazul de ru-
 șine; vorbe mari, ocără-
 toare 43₁₄.
Ngroș vb. I = în groș; *si*
ngroașe șicălu = se în-
 groașe gluma 8₂₈; *si ngru-*
șe luguria = se îngroșă
 treaba 510₂₂; *ngrușă* = se
 îngroșă, deveniă mai gros
 459₉; Inf. *ngrușare* = a
 se îngroșă, îngroșare.
Ngustare sf. = 1° gustare
 (=măncarea de dimineață)
 113₁₀; *s-l'a ngustarea* =
 să guste (dimineața)

86₃₄; *ti* ∞ = pentru mân-
 carea de dimineață 289₃₀;
 2° gustare, a gustă ceva.
Ngustu vb. I = 1° gust, mă-
 nânc (dimineața, după ră-
 sărit de soare); 2° gust.
Nguvujdêq vb. I = a intra
 țapusele (*guvjudel*) în pi-
 cior; fig. *si nguvujdê* =
 se formaliză; Inf. *nguvuj-*
dare = fig. formalizare.
Ng'illêds adj. = strălucitor
 174₁₆.
Ng'illêscu. Vezi: *nviliêscu*.
Ng'os adv. = jos; *mutrescu*
nsus, mutrescu ng'os = se
 uită în sus, se uită în jos
 ei 43₄; *citră ng'os* = în jos
 50₂; *ma ng'os* = mai în
 jos; *un cama ng'os* = unul
 mai puțin 2₃₁; *li scoate*
ună cama ng'os = le găse-
 ște una mai puțin 312₆.
Ngumeatle și ngumitk'êq vb.
 I = înjumătățesc; *u ngu-*
miticd = o înjumătăți 104₃₄.
Ngumitate = jumătate, pe
 jumătate 310₁₆.
Ngumiticare sf. = înjumătă-
 țire, fig. mâncarea 136₄.
Nh'amă. Vezi: *năh'amă, ni-*
h'amă.
Nh'ig vb. III = înfig; *l-u*
nh'ide = i-o înfige 69₃₅;
și nh'ideă = își înfigeă
 12₁₀; *si nh'ideă* = se în-
 figeă 131₁₁, 182₉; *nh'ipșu*
 = înfipsei; *si nh'ipse* =
 se înfipse 69₁₃, 108₃₁; *u*
nh'psiră = o înfipseră 53₂;
eră nh'iptă (palatea) =
 eră înfipt (palatul) 245₁₀;
se-aveă nh'iptă = se înfip-
 sese 109₇; Inf. *nh'îdire* și
nh'ideare = înfigere.
Nh'ima adv. = de vale, în jos
 477₁₃.

Nh'umascescu (mi ∞) vb. I = dau năvală, mă reped în spre 217₁₁, 218. [Format dela: *h'ima*].

Ni adv. = nici (pretutindeni); *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta, adică: fără multă vorbă, fără a sta mult pe gânduri 60₁₆; *ni lo, ni lăsd* = fără multă gândire, dintr'o dată 129₇.
Vezi: *ne, necă, niși*.

Nibășat a dj. = nesă utat; ∞ *ă* = nesărutată, cinstită 255₁₁, 365₄; *adrată ș-ni-bășată* = gătită (de mireasă) și nesărutată 441₁₀.

Niblūt adj. = care n'a băut, însetat 222₁₁, 455₁₁; treaz.

Nică adv. = încă (pretutindeni). Vezi: *ningă*.

Nicălcare sf. = necălcare; *tră nicălcarea p'i'n il'e i a domnu-sui* = pentru credința către stăpân 191.

Nicălcăt adj. = necălcăt; *mași a oă armase loc nicălcăt* = numai aci rămase loc necercetat 87₃₁; *pădurea eră nicălcată* = pădurea eră neumblată 193₁₆.

Nicola, n. propriu: Nicolae; *masturu-Nicola* (= meșter-Nicolae) = Jupân Nicolae, este numele lupului în basme 27₁₁, 104, 105.

Nicoptu adj. = necopt 230₁₅, 270₁₇; *cu mintea nicoptă* = cu mintea necoaptă 77₁₀.

Nicuk'ir sm. = stăpân, cărmuitorul casei; fem. *nicuk'iră* = stăpâna ca ei, cărmuitoarea casei, so ie; 190₁₈, 253₁₀, 265, 346, etc.

Nicuk'irată sf. = gospodărie 195₁₀.

Ni-cum = necum; *cum, ni-*

cum nu știu mine = cum, necum nu știu eu 256₁₁.

Nicurăt adj. = spurecat, necurat 180₁₆.

Nicurmăt adj. = neincetat 368₁; fără preget.

Nidată = nedat, nerăsărit; *nidată soarli* = înainte de răsăritul soarelui 124₁₁, 403₁₀.

Nidscălicăt adj. = nedescălecat; *nidscălicăt gine* = pe când nu descălecuse încă bine 290₇.

Nidșel'is adj. = nedeschis 30₁₆.

Nidriptate sf. = nedreptate 18₁₁, 51, 97₁₁, 395₇.

Nidurnire, nidurnare sf. = nedormire, neadormire 400₁₀.

Nilăt adj. = nespălat 286; *nilăți, neaspilăți* = (nelăuși, nespălați): nespălați, murdari 59₁₅.

Niluș sn. = ineluș 410.

Nimăl'ū. Vezi: *număl'ū*.

Nimărtată adj. = nemăritată. 71, 72, 85₁₁; *feată* ∞ = fată virgină, fecioară 291₁₀.

Niminat adj. = nemișcat 127₁.

Nimindult adj. = nesocotit, (negândit) 204₁.

Nimicare sf. = nemânca re 400₁₀.

Nimicăt adj. = nemâncat, pe nemâncate, fără să fi mâncat 455₁₁, 222₁₁.

Nincă. Vezi: *ningă* 274₁.

Nincăltăt adj. = neincăltăt 460₁₁.

Nincerunăt, (nincurunăt) adj. = necununat, necăsătorit 34, 205₁.

Ningă prep. = lângă (pretutindeni).

Ningă adv. = încă (pretutideni); *ningă nă oară* =

- încă odată 7₃, etc.; *așteaptă*
că ning-avem = mai aș-
 teaptă, că mai este încă
 11₂. Se mai întrebuințează:
nică și *nincă*.
- Ningrupat** *adj.* = neîngropat,
 neimmormântat 123₁.
- Ninsumnare** = sf. insomnie;
erg'i di ∞ = ierburi de a-
 lungat somnul, de insom-
 nie 365₂₅.
- Ninsumnat** *adj.* = fără somn,
 nedormit 36_{211, 29}, 31₁₁₅, 373.
- Ninsurat** *adj.* = neînsurat.
 333₁.
- Nintea** *adv. prep.* = înainte
 (pretutindeni); *di ad'i ninte*
 de azi încolo, pe viitor
 168₁₀; *de-aoă ș-ninte* = pe
 viitor 17₃₄. Vezi: *năinte*.
- Nintră** *prep.* = pe lângă, în
 față; *nintră nis* = pe lângă
 dânsul, în fața lui 346₇;
și-l ținū pri nintră stearpe
 = și-l ținū pe lângă (oile)
 sterpe 317₁₄.
- Nintribată** (*pri* ∞) = pe ne-
 întrebate, fără întrebare
 408₁₄.
- Ninudat** *adj.* = neînodat;
h'ir ∞ = ață neînodată,
 fără nod 443₂₁.
- Ninvițat** *adj.* = neînvățat, ne-
 deprins 248₁₀.
- Ninviscut** *adj.* = neîmbrăcat
 443₁₉.
- Ninlîlos** *adj.* = nemilos, care
 n'are milă 266.
- Nioaspe** *sm.* = inimic, dușman
 395, 400₂₈.
- Niôr** (*năūr* Vlaho-Clisura),
niūr *sm.* = nor 80, 119₃₇,
 120, etc.; *cal' azburătôri*,
șe mică niôr'i = cai sbu-
 rători, cari mâncau norii,
 cai foarte iuți 87₂₄.
- Niôrihta** (*a* ∞) *adv.* = (de-a
 norii); *fuđi a niôrihta* =
 (fugi de-a norii), fugi de
 rupse pământul, fugi ca
 vântul 374₁₅.
- Nipirtle** (*mi* ∞) *vb.* I = mă
 fac ca o năpărcă, devin ca
 o viperă de rău; *Inf. ni-
 pîrticare*; *nipîrticat* = în-
 răit ca o viperă; *nipîrti-
 cata* = cea rea ca o viperă
 283₃₉.
- Nipîrtică** și *nipîrtică* *sf.* =
 năpărcă, viperă, șarpe ve-
 ninos 62₅, 63₁₉, 67₄, etc.;
*c-apoea nipîrtică lae va
 ti mică!* = căci apoi nă-
 părcă neagră (= rea) te
 va mânca! 349₂₈, 302₂.
- Nipirtleușe**, *nipirtleușe* *sf.* =
 năpărcă mică, viperă mică
 127₉, 220.
- Nipătit** *adj.* = nepătit.
- Nipățita** *sf.* = nepățire; *vai
 pată nipățită* = vor păți
 ce n'a pătit nimeni 259₃₀.
- Nipôt** *sn.* = nepot 102, 134₂₇;
fem. nipoată = nepoată
 172₃₆.
- Niprucupsit** *adj.* = nepricop-
 sit; ∞ *ă feată* = nepricop-
 sită fată 201₁₂.
- Niputeare** *sf.* = boală 444₁₁;
 neputere, neputință; *eră
 cu niputeare* = eră cu ne-
 putință 142₂₅.
- Niputut** *adj.* = bolnav, îmbol-
 năvit 114₂₈, 248₁; *căđu ni-
 putut ca dipri grendă* = se
 îmbolnăvi de moarte 22₃₂;
niputută = bolnavă, îmbol-
 năvită 21₃₂; *niputuți* = bol-
 navi 437₂₀; neputincios.
- Nirăvdare** *sf.* = nerăbdare 476.
- Nisătul** *adj.* = nesăturat, ne-
 sătul, flămând.
- Nisăturat** *adj.* = nesăturat 162.
- Niscintu**, *niscântu* și *niscindu*

adv. = câtvă ; *niscănte oi* = câteva oi 15₂₆; *niscînfi pâr-măteffi* = câțivă negustori 60₁₇, 76₁₂, 306₂₇; *tră niscîn-dă oară* = după puțin timp, după câtvă timp 47₃₃, 49₁₇; *di niscîntili pričă* = din unele vietăți 476.

Niscòs adj. = nescos; *niscòs grailu* = nescos (= neis-prăvit) cuvântul 39₂₄, 67₂₆.

Niscuturăt adj. = nescuturat 286.

Nistlpsit adj. = nevinovat 384₁₁.

Nisumnăt adj. = fără somn, neadormit 482. Vezi: *nin-sumnăt*.

Nișane sf. = 1° minune; *tră ∞* = spre minune 502; *aoă-i nișane de-apă* = aci-i nevoie mare de apă 342₁₉; 2° distincțiune, decorație; *lo nișane* = a fost decorat: 3° țintă 461₃₈.

Nișanleăi n. propriu = Țintaș, care ocheste bine 461₃₉, 463.

Nișidūt adj. = neșezut; *nica nișidūtă g'ine m-pade* = încă neșezut bine jos 76₇.

Niștlūt adj. = nefînțelept, necuminte; *niscîută* = neștiutoare, toantă 290.

Nișeamă adv. = puțințel. 342₃₄.
Vezi: *năh'amă*, *nih'amă*.

Nitraptă = de nesuferit; *nitrăptile* = cele de nesuferit 299₃₃.

Nitumtu adj. = netuns 210₂₉.

Niți adv. = nici 2₂₉, 27₂₉, 60₁, etc., etc. Vezi: *ni*, *necă*.

Niūr sm. = nor; adj. azuriu; *boea bate a niūr* = coloa-re a bate a azuriu, a albăstriu.

Niură sf. = coloare albastră.

Niurəd vb. I = a se innoră; fig.

a se posomorî; *s-niură k'i-rolu* = se innoră timpul 173₂₉; Inf, *Niurare* = in-norare.

Nivătămăt adj. = neomorit; *nu ț-alăsd oae nivătămătă* = nu-ți lăasă oae neomorită 230₂₂.

Nivduk'auă sf. propriu = Ev-dochia 484—487.

Niveastă, nveastă și (*inveastă*) sf. = nevastă, soție, mireasă (pretutinden i); G. D. a *nveăstl'eî* și *ali nveaste* 6₈; a *nveăstilor* (= *niveă-stilor*) 22₁₅; *nveastă nao* 204, *nveastă noauă* 27₉; și *nveastă nao* = mireasă 129₃₁; *s-l'i dați inveaste* = să le măritați 242; *u lo nveastă* = o luă de soție, se căsătorî cu ea 6₁₇; *s-ni-u dai nveastă* = să mi-o dai în căsătorie, să mi-o dai de nevastă 45₂₃; *armase.. nveastă adrată ș-nibășată* rămase cu rușinea 365; *prifaptă ca vîră nveastă di sum zvon* = devenită foarte smerită 186₁₈.

Nividūt adj. = nevăzut 42₂; 1° *nividūt s-feațe* = dispărū, se făcū nevăzut 284₁₈, 193₃₂, 33₃₂; 2° *nividute, neavdite s-feațiră* = dispărură cu totul 199₃₃; 3° *nividūt, niscunuscūt* = nevăzut, necunoscut, adică: necunoscut cu desăvârșire 243.

Nivinită sf. = nevenire; în funcție verbală: nevenit, abiă venit 125₃₆.

Nivistescu adj. = de nevastă, de mireasă; *nivistestile* = (hainele) de mireasă 485₃.

Nivistieă și **nivistieă** sf. = nevastă mică 127₃₆, 161₁₂, 301.

Nivlistul'e sf. = nevăstuică.
Nivreare sf. = nevrere, neiu-bire; *cu vreaire, cu nivreare* = de voie, de nevoie 15₂₇.
Nipîrtlică. Vezi: *nipîrtlică*.
Nipòl. Vezi: *năpòl*.
Nis, năs pron. = dânsul; pl. *nîși* = dânsii și *nîșil'* 397₁₄, fem. *nîsă*; la Bitolia, Moloviște, se zice: *nîsa*, G. D. *a nîsâl'eî*; pl. *nîse*; (la Bitolia, Moloviște): *nî'sile* 240₁₅, G. D. *a nî'silor* (pretutindeni); *di-l' cură asu-dorli, ca nîs țe nu vrea* = de-i curgeau strașnic sudo-rile, (așa precum nu doria) 27₁, 47₂₂; *di nîs itie* = din pricina lui 13₁₂; *si-și k'arā mintea pri nîsi* = să înebu-nești după ele 34₇.
Niscintu. Vezi: *niscăntu*.
Niște pron. = 1° *cevă*; *Duk'i, că niște va s-cură aod* = Pricepù, că aci e vorba de *cevă* 197₁₈; *niște cură a-nămisa* = se petrece *cevă* la mijloc 344₁₅; *niște ștea* = știă *cevă* 349₂₁; 2° *niște*: *nîșli fiçòrî* = niște băeți 69₁₅, 15₈, 434, etc.
Njumitate = pe jumătate 241. (Moloviște, Gopeși) Vezi: *nġumitate*.
Nk'adle vb. I = împiedic; *să nk'adică* = se împiedică 147₁₂; *ti nk'idicâi* = te împiedicai 100₁₉; *l'i si nk'idică calu* = i se împiedică calul 129₂₉; *să nk'idicară* = se împiedicără 178₂₇; Inf. *nk'idicare* = împiedicare, poticnire.
Nk'erdu (cu ∞) = cu noroc, să ai parte 364₃₅.
Nk'idicătură sf. = împiedică-tură.

Nk'irdăsescu (și *nk'irdăsescu*) vb. IV = am parte; *s-u nk'irdăsești* = să ai parte de ea 12₂₇; *s-u nk'irdă-sească* = să aibă parte de ea 126₁₂; *mine va s-ti nk'ir-dăsescu* = eu o să am parte de tine 254, 255; *așè să nk'irdășiși bana* = așa să aveți parte de viață 196₃₃; [Etimologia din ngr. *Képdóc* = câștig].
Nk'lsescu vb. IV = pornesc 2₂₁, 8₉, 33₃₂, 37₆, 47₁₉; Inf. *nk'isire, nk'iseare*.
Nmărmurîsescu vb. IV = a îm-mărmurî; *feata nmărmu-risi* = fata îmmărmurî 60₁₄.
Noapte sf. = noapte (pretu-tindeni); pl. *noptî* = nopti 24₂₅, 36; 1° *quă ș-noapte* = zi și noapte 23₃₄; 2° *hadă-noptî* = pe la miezul noptii 80₂₇, 26₂₅, 74₂₂; 3° *noaptea quă u făfeă* = făceă din noapte zi 299₂₉; 4° *di cu noaptea* = peste noapte 80₁₃; *si scoală di cu noaptea* = se scoală fiind încă noapte; *si scoală eara cu noaptea n-cap* = se scoală iarăși cu noaptea în cap 287₂.
Noară adv. = odată 7₃₁; *di (din) ∞* = dintrodată 240₁₀, 49₈, etc.
Noastră. Vezi: *nostru*.
Noaună num. = nouă 19; *tu noăul' meși* = la nouă luni 127₂₉; ∞ *dăți* = nouăzeci 19, 129₈; ∞ *spră-ving'iți* = douăzeci și nouă 20₃₃; *noăuli limbi* = cele nouă limbi 50₁₁, 51; 2° *nao* = nouă 244; *nao-dăți* = nouă-zeci 213₆; *naol'* = cei nouă 286₃₄; *noăulu* = al nouălea 106₂₂.

Noaŭă adj. Vezi : *noŭ*.
Nȃcupă sf. = târnăcop 304₂₇.
Nod sn. = nod 102₁₇; 1° *nod l'i se-acăŭă a mărătluŭi di tată* = i se prinse nod sărmanului de tată, adică : se amări strașnic 294₅; 2° *ș-au un nod la inimă* = au un nod (= un dor) la inimă 438₉; 3° *ascăpită nodlu* = înghiți hapul 399₃.
Nod vb. I = înnod; *l'i si nuddă* = i se înnodă, i se strânse inimioara de dor, de jale; Inf. *nudare* = înnodare.
Noi pr. pers. = noi; D. *a noăŭă* (= *anao* și *a noăo*), *nă (nă)*, *ne-*, *n-*; Ac. *noi, nă (ne)*, *ne* (pretutindenii).
Noimă sf. = noimă, semn, semnificație 37_{24, 25}.
Nolġica = la mijloc; *nolġica di ubdr* = în mijlocul curții 443₁₃; *nolġic* adj. = mijlociu; *nolġica* = mijlocie 319₂₀.
Nolġican adj. = mijlociu, de mijloc 263₂₀, 373; ∞ *a* = mijlocia 126₂₂, 243.
Nom sn. = lege; *nomlu nu u dădeă* = nu permitea legea 398₃₂.
Nor, **Noră** sf. = noră 161, 286₃₈, 282—284; *nor-sa* = noră-sa 300₂₁; *ġise a nor-sa* = zise nurorii sale 7₂; pl. *nurdri* 34₅, 166₂, 301, 303.
Nostim adj. = nostim, gustos 73₃₈, 401₁₅.
Nostru (a ∞), **nostu**, (la Fărșeroți) pron. pos. = al nostru; G. D. *a nuștrui*; pl. *a noștri*, *a noți* (la Fărșeroți) = ai noștri; G. Dat. *a nuștror*; fem. *a noastră*; G. D. *a nuștrăi*; pl. *a noastre*; G. D. *a nuștror* (pre-

tutindenii). La Bitolia, Gopeși, Moloviște, se declină: G. D. *a nōstrului*, fem. *a noăstrăi*; pl. *a nōștrilor*, *a noăștrilor*.

Not vb. I = înnot; *ștea s-noată* = știă să înnoate 64₉, 202₃; Inf. *nutare* = înnotare. Vezi : *andl*.

Not sm. = vântul care suflă din spre Sud, vânt căldicel, austrul 170—172.

Noŭ adj. = nou 100, pl. *noi* noi; fem. *noauă*, *noăo*, *nao*, pl. *noauă* și *nale* : *fustăni noauă* = rochii nouă 5₃, 115₂₄; *cama nălile* = cele mai noi 141₁₉; *noŭ-noŭ* = nou-nouț 177₁₂; *di noŭ* = iarăși, din nou 48₁₁.

Nsarțin, **Nsarțined** vb. I = însărcinez, a da sarcină cuivă; a însărcină, lăsa în poziție 398₂₄, 453₃₇.

Nsarținare sf. = însărcinare 399₂₅.

Nserumed și **nserum** vb. I = afum, pârlesc; *nserumăi măcareă* = am afumat mâncarea; Inf. *nserumare* afumare (despre mâncări).

Nsirin vb. I = înseninez : *nsirind* = s'a înseninat vremea; Inf. *nsirinare* = înseninare.

Nsor vb. I = însor; *mi nsor* = mă însor; *să si nsoară* = să se însoare 34₂₉, 261₃₆; *va s-mi nsor* = mă voi însoară 71₁₆; *si nsură* = se însură 21₇, 53₃. La Fărșeroți se aude : *sor*; *si soară* = se însoară 483₂₁; ca și : *veș* în loc de : *nveș*, etc.

Nsurare sf. = însurare, însurătoare 137; *tră* ∞ = de însurat 10₁₆, 129₁₇, 254₁.

Nsurat adj.=căsătorit, însurat 253.

Nsurin și nsurined (mi ∞) vb. I=stau la soare; *cum si nsurina* = pe când sta la soare, se încălziă la soare 54₃₆, 121₁₄, 184₂₁; *mi nsurin* = stau la soare; Inf. *nsurinare* = a sta expus la soare.

Nsus adv.=sus, în sus (pretutindeni); *ma nsus* = mai sus, mai mult 86₆, 124₄. Vezi: *sus*.

Nșarpic (mi ∞) vb. I = a se face ca un șarpe; *uvreilu si nșarpică* = Evreul se făcù (rău) ca un șarpe 233₃₇; Inf. *nșarpicare* = a deveni șarpe, rău ca un șarpe.

Nșirp vb. I = înșeuzez, pun șaua 413₂₇; fig. înșel; *lu nșirp* = îl înșelă; Inf. *nșiroare* = a pune șaua; a înșelă.

Nșirpicat adj.=făcut ca un șarpe; *s-turnă acasă la nșirpicata ș-nipîrticata* = se întoarce acasă la cea rea ca un șarpe și ca o viperă 283₃₀.

Nșirpităd, nșarpit vb. I = a se face ca un șarpe de rău; *Aestă să nșirpită* = aceasta se făcù (rea) ca un șarpe 190₆.

Nțirsescu (mi ∞) vb. IV = mă sfiesc, mi-e rușine; *si nțirseă* = se sfiă 327₁₄.

Nținū = întăiu: *durnă tu somnul di nținū* = dormiă adânc (= în somnul dințaiu, când se crede că sufletul omului iese din corp și umblă pe unde-i place) 310₂, 61₃₀, 68₂₇; *nțina tih'e*

oarbă = prima soarte fără noroc 147.

Ntră prep.=1° întru, la, pentru; *ntră leamni* = la lemne, să care lemne 46₇, 53₁₃; 2° lângă, în fața; *s-trade pînă ntră mul'are* = se târâie până lângă muiere 69₂₄; *ntră uși* = în fața ușii 94₂₆; *ntră oaspi* = față de oaspete 161₃₃; *ntră amirălu* = în fața împăratului 131₂₂, 208₇, 490 etc.; *ntră-apă* = la apă 435₂₂.

Ntreb vb. I = întreb (pretutindeni); *nu ti ntreb* = întreb-te 36₃₃, 79₃₆, 82₂₃; *Nu vă ntreb, se-află c'ă piti fără limbi iuvă?* = Întreb-vă, se află undevă capete fără limbi? 51₂₄; *Intreabă un, întreabă alantu* = întrebând pe unul, pe altul 61₁₃; *ntrib'ndalui* = întrebând.

Ntreg adj. = întreg; *nă etă ntreagă* = un veac întreg 1₁₈, 15₁₉, 35, 53₁₉, 330₁₃; *niși di ntreșil' nu eră* = nici de cei întregi (la minte) nu eră 276₂₁.

Ntr e vb. I = hrănesc cu *mană* pe prunci, hrănesc din gură; *lu ntrică* = îl hrănă din gură 459₁₁. [Etimologia vine din: *mătrîc* vb. I, prescurtat: *ntrîc, ntrîc*].

Ntribare sf. = întrebare, pl. *ntribări* 40, 41; *ntribari va lûcurlu aestu* = mai încape vorbă? mai trebuie în rebare 159₂₆; *ntribarea no-asparde* = întrebarea nu strică 15₁₇.

Ntuncărie vb. I = înserez, a se întunecă; *s-nu ntuncărie*

tu păduri = să nu înserez, să nu m'apuce seara în pădure 27₁₈; *acăfă să ntuneàrică* = începù să se întunece, să se însereze 186₂₁; *s-nu ntuneàrică* = să nu se întunece 46₁₃; *Cituntunică g'ine-g'ine* = Indată ce se inseră, ce se făcù întunec de-a binele 61₁₇, 86₂₁, 235₁₃, 332₁₇; *ntunicară tu nă hoară* = îi apucă seara într'un sat 80₆; *ciu ntunică* = îndată ce se inseră 3₁₈, 153₃₀; *aveà ntunicată* = se întunecase, se inserase 69₁₃, 395₂₅; *Ntunicare* = inserare.

Ntuncarie sm. = întunecare, întunecime 161₂₀, 197₇, 395, 396.

Ntunicată sf. = inserare; *pînă seara tu* ∞ = până seara într'amurg 304₁₃.

Ntunicòs adj. = întunecos 87₃₀, 88₁, 172₂₁, 196.

Nturvîsescu vb. IV = tocesc, ascut; *și nturvîsî dinfîl'* = își ascuți dinții 263₁₃.

Nțap vb. I = 1° înțep; *L'i nțapă truplu* = îi nțepă trupul 333₂₀, 342₃₆, 456; 2° ațâf, bag intrigi: *ș-lu nțapă* = și-l ațâfă 56₉; *Acăfă să nțapă* = Începù să bage intrigi 490₂₂; Inf. *nțăpare* = înțepare.

Nțăpătòs adj. = ghimpos, care înțepă 393₁₇.

Nțăpătură sf. = 1° înțepătură; 2° intrigă, ațâfare 409₆, 470₃₁.

Nțercl'u vb. I = cercuesc, pun în cerc, fr. cercler les tonneaux; impresor: *Ask'erea nțircl'è furl'i lu Padea Mare* = Armata impresură pe

hoți la Padea Mare; Inf. *Nțircl'are* = impresurare, încunjurare.

Nțernu vb. III = cern; *nțirnùl* = cernut; *nțirnùl h'iù cu sita di mătase* = (sunt cernut cu sita de mătase), adică: sunt afurisit de deștept, sunt dat d r a c u l u i; a fi trecut prin ciur și prin dermon 458₁₇.

Nu adv. = nu (pretutindeni); *nu + a* devine: *no-a*, dar niciodată *n'*: *no-aveà* 2₁₄; *no-ascultă*, etc.; În întrebări are senz afirmativ unele ori: *nu ti ntreb, țe-î cu feata estă, di doarmi acșîși?* = Întrebu-te, ce-i cu fata aceasta, de doarme așa? 36₃₄, 79₃₆; *nu treațe niscîntă oară* = abia trece câtvă timp 76₁₇.

Nuc, pl. *nuși* sm. = nuc 335.

Nucă sf. = nucă, pl. *nuși* 182₇, 233₂₁, 283₂, 366.

Numal'ù sn. = vită mică; *cîte numal'e ai?* = câte capete de vite mici ai? *ș-lo apoea numal'lu* = își luă apoi vita 299₁₆; *nimâl'ù* 484₂₂ (Fărșeroții).

Numă sf. = nume 14₃₀, 53, etc.; 1° *cu numa* = anume 1₁, 2₁₂, 188₁, 131₂₀; 2° *na, da j-di sinduk'a cu numa* = iacă dă și de lada în chestie, despre care e vorba 42₁₃; 3° *si-l' creapă-numa* = (crăpă-i-ar numele) = dracul 180₃₇; 4° *Draclu, pri numa țea marea* = Dracul, ca să-i zicem pe numele său adevărat 460₁; 5° *cu numa-l Dumniqdău* = cu numele lui Dumnezeu: cu ajutorul lui Dumnezeu 115₂₆, 345₁₁.

- 413₃₆; 6° *mari si-l' h'ibă numa* = fie-i numele slăvit 194₂₈; 7° *să-l's-avdă numa* = să-i meargă faima 148₂₀; 8° *Ahită numă lo* = Așă de renumit se făcū 136₁₁; 9° *Ațel înoară, ațel aușatic, ațel s-lă poartă numa* = Acela inimioară, acela bătrânețe, acela să le poartenumele (=să le perpetueze numele) 278₂₁, 126₁₂, 205₁₀; 10° *lă lo numa* = le însemnă adresa 166₃₀; 11° *pri numă s-nu-nă dîfi* = să nu-mi zici pe nume (jurământ) 44_{9, 32}.
- Numătescu vb.** IV = 1° pui nume, numesc: *îl număfiră* = l numiră 116₂₀; 2° menesc: *nă dînă l-număfi s-moară cu tufi* = o zână îi menī să moară cu toții 37₃, 295₅; *suntu numățite* = sunt menite 284₃₄; Inf. *Nu-măfire* = 1° numire; 2° menire.
- Numir vb.** I = număr; *nūmiră* = numără 397₁₄; Inf. *numirare* = numărare.
- Numir sm** = umăr; *acăță z-da nūmirli* = începū să se codească 206₁₆. Vezi: *anumir, umir*; sn. număr.
- Numtă sf.** = nuntă 6, 34, 40₁₉, 60, etc., etc.; pl. *numți* 88₃₀; și: *lumtă* 339₂₇.
- Nun sm.** = naș 101₃₃, 102; *nune* = nașu e 187₃; *s-fu cu cămeașa di la nuna* = a fost simplu, a fost prost 83₃₉.
- Nuntru adv.** = înăuntru 17₂₆, 38, 41, 177. Vezi: *nantru*.
- Nupo, nupu** = nu cumvā 397₃, 314. [Etimologia vine: din adv. *nu+po* = pot.] Vezi: *nacă, napu*.
- Nupteđ vb.** I = înnoptez, mă apucă noaptea; *nuptă* = înnoptă, s'a făcut noapte 333₂₇.
- Nvălescu vb.** IV = învelesc, acoper 305.
- Nvărliġa adv. prep.** = de jur împrejur; din prejur 168₇, 443.
- Nvărliġeđ, nvărliġ vb.** I = împresor; *lu nvărliġă* = îl înfășură, îl impresură 144₃₀.
- Nveastă.** Vezi: *niveastă*.
- Nver (mi∞) vb.** I = mă întristez: *si nviră* = se întristă 73₃₀; *nu ti nveară* = nu te întristă 478.
- Nvescu vb.** III = îmbrac; *mi∞* = mă îmbrac 293; *lu nveasce* = îl îmbracă 72₁; *nveaști* 156₁₃; *acațā di nvescu* = se apucă de îmbracă 140₉; *s-vā nveaștiți* = să vă îmbrăcați 328₀; *să nviscū* = se îmbracă 169₁₅; *nviscură* = îmbrăcară 443₂₃; *s-aveā nvisculā* = se îmbrăcose 45₁₀; Inf. *nvișteare, nveaștire* = îmbrăcare.
- Nveț [veț la Fărșeroți] vb.** I = 1° învăț, sfătuesc: *lu nviță cum să zburască* = îl învăță, îl sfătui cum să vorbească 17₇, 3₂₃ (pretut.); 2° aflū: *nveață țe cură* = află cum stă afacerea 162₁₇; *nviță, că feata eastela h'il-lu de-amiră* = află, că fata este la fiul de împărat 61₁₄; 3° *ti nveți* = te înveți, te obicinuești 3₅; *s-ti veață* = să te învețe, să te sfătuească 478₂₀.
- Nveț, pl. nvețuri sn.** = învăț, sfat, obicei, deprindere 12₂, 19₃, 167₃₆.
- Nvirđăscu vb.** IV = înverzesc

316₂₅; *să nvirdască* = să inverzească 302; Inf. *nvirdire* = inverzire.

Nvipirăt adj. = ca o viperă, veninos, rău cum n'a mai făcut firea 283₂₃.

Nvirnăt adj. = amărit 444₄, (pretutindeni) Vezi: *nvirinăt*.

Nvirin sn. = amărăciune, supărare, mahnire 169₃₂.

Nvirin vb. I = amărăsc, întristez, supăr: *Amirăroaňa si nvirină* = împărăteasa se întristă 7₆; *nu mi fă s-mi nvirin* = nu mă face să mă întristez 142₂₄; *nu ti nvirină* = nu te amări, nu te întristă 69₆, 198₁₀; *Nu-nă ti nvirineađă* = Nu te amări 441₁₇.

Nvirlnare sf. = întristare, mahnire, amărire, supărare 198; pl. *nvirinări* 270₃₆.

Nvirinăt adj. = întristat, amărit 69₁, 39₁₇. De asemenea: *nvirnăt*.

Nvirlnòs adj. = trist, mahnit, amărit 266₂₂.

Nviscùt adj. = îmbrăcat: *nviscullă* = îmbrăcată 437₃₆. Vezi: *nviscùt*.

Nviscùt adj. = îmbrăcat (pretutindeni.)

Nvitàresf. = învățare, sfătuire, deprindere, aflare (pretutindeni.)

Nvitàt adj. = învățat, sfătuit, deprins 45₂₅, 92₄, 178₁₁, etc.

Nvitàtură sf. = învățătură 19₁, 357₂₇.

Nvirtescu vb. IV = învățesc și înfășur; *nvirtite cu seulu a sk'epilor* = înfășurate cu seul praporilor 15₃₁.

Nvlare sf. = inviere 332₁₀.

Nvie adv. = repede, de grabă 158₃₈, 232₈.

Nvlêđ vb. I = inviez; *va si nviadă* = va învia 220₁; *nviè* = a învia 397₃₃.

Nvllcescu, nvllcescu, nvllcî vb. IV = strălucesc, lucesc 279₃; *nvlcâ* = strălucia 410; *nvlcâ* 114₂₄, 132₁₈; *nvlcîi* = lucii, strălucii.

Nvllcîre sf. = strălucire 206₃₈.

Nvllcîu sm. = luciu, lustru, poleiu.

Nvisare sf. = visare.

Nvisêđ vb. I = visez; *nu ni nvisâm putè* = nu visam niciodată 37₃₀; *niși si nvisă* = nici nu visă 58₇, 177₁₉; *cum niși nvisatā no-aveā* = cum nici nu visase 222₁, 284₃₇.

N

Nac sm. = prunc, pruncușor 388₃₃, 389₂₆. [Etimol. din *nic* = mic; cuvântul face parte din limbajul copilăresc.]

Nadă adv. = miază; ∞ *đud* = ziua 'namiază, miazăzi 22₃, 229₁₆; *nadă-noapte* = miază-noapte, în miezul nopții 86₃₀, 127₃₁, 329_{14, 31}, 442, 443;

cătră nadă noapti = spre miezul nopții 147₂₈; *nadă-nopți* = a) la miezul nopții 5₂₈, 74₂₂, 119₃₃, 221, 243, etc. = b) Miezilă 243-246.

Nadă-earnă adv. = în miezul iernii 148₂₉.

Nadă-veară adv. = în miezul verii, pe la mijlocul verii 474₃₇. Tot așa: *nadă-toam-*

- nă** = în miez de toamnă; **năcă oară** = pe la tocate, **un** ceas înainte de apusul soarelui, etc.
- Nare** sf. = miere 4₃₆, 102, 105, 195₁₁, 319₂₉, 361.
- Nată** sf. = tinerețe 141₁₀, 173₂₇, 201₂₉, 387₃₈.
- Nauă**, **nao** sf. = mioară, mio-riță. Vezi: **nel**.
- Naur** vb. I = miaun, miorlăesc 310₁; Inf. **niurare**, **năurare** = miorlăire.
- Neg**. Vezi: **nergu**.
- Nel**, pl. **nel'** sm. = miel 187; **mutreă ca nel agun** = se uită ca miel flămând, adică: fără pic de curaj, smerit, de compătimit 90₃₁, 91, 355₁₈; Fem. **nauă**, **nao** = miorită.
- Nercuri** sf. = Miercuri; art. **Nercurea** 277₂, 396, 474₃₉.
- Nergu** (și **neg**, **neg**) vb. III = merg 157; **aide s-nardim** = haide să mergem 18₁₉; **narze** = merge 236 (Moloviște, Gopeși); **narse** (și **nase** 245₂₃) = merse; **va s-nergu** (și **va nergu**, **va neg** 233₂₃) = voi merge; **nerziți** (mai des: **nardziți**) = mergeți 420; Inf. **Nirdeare**, **Nardire**, **Nazire** = Mergere.
- Neu** (Macedonia, Epir); **meu mel** (Epir), -**nu**; Pron. = mieu; 1° G. D. dela **a neu**: **a neu**; **a niu**; Ac. **a neu**; pl. N. Ac. **a nei**; G. D. **a niôr** (**a nei**); 2° Dela: **a meu**, **a mel**: G. D. **a meu**, **a mel**, **amiu**, **a milu** (Avela, Breaza, etc.); Ac. **a meu**, **a mel**; pl. N. Ac. **a mei**, **a mel**; G. D. **a me**, **a mel**, **a miôr**; 3° Dela -**nu**: **tală-nu** = tată-meu: G. D. -**nu**;
- Ac. -**nu**; pl. -**ni** pentru toate cazurile; 4° fem. **mea**; N. Ac. **mea**; G. D. **a mea** **a miè**, **a mil'è** (Epir); pl. N. Ac. **a meule**, **a mele**; G. D. **a meale**, **a mele**, **a miôr**, **a miôr**; În compunere cu subst. **mamă-mea**, avem: N. Ac. -**mea**; G. D. -**mei**; pl. -**ni** pentru toate cazurile (pretutindeni); **tut a mea s-feațe** = tot după dorința mea se făcù 229₃₅.
- Nic** adj. = 1° mic; art. **niclu** 33₁₁; **ațel cama nicu** = cel mai mic (Fărș.) 475₃₂; **ațel cama niclu** = cel mai mic 41₁₂; pl. **niți** = mici 53₂₅; art. **niț'i** (pretutindeni) și **nițil'** 236₂; fem. **nică** = mică 22₂₇, 29₂₈, 74₃₄; 2° prunc, pruncușor 193, 116₁₅, 221₈; 3° **nic ma drac** = mic, dar drac, dat dracului 374₃; 4° **nă nică acățatură** = un mic pretext 4₁; 5° **s-feațe cama nic** = se umili 94₃, 99₈; **niți un nu s-fățeă cama nic** = nici unul nu se da învins, nu cedă celuilalt 170₇.
- Nicùț** adj. = mititel 28₂₄, 127₂₅; ~ **a** = mititică 288₁₇.
- Nicuz**, **nicuzàn** adj. = mititel 29₈, 70₁, 274₂, 420, 421; fem. **Nicuză**, **nicuzană**, 37₂₈, 200₁₀.
- Nicuzòt** adj. = micușor, mititel 70₁₂.
- Nijlucàn** adj. = mijlociu 383₂₈.
- Nilă** sf. = 1° milă; **nilă greauă** = milă, jale sfâșietoare 198₁₉; 2° **s-șă h'ibă nilă** = să'ți fie milă 22₈, 65₂₈; **l'i si feați nilă** = i se făcù milă, îl compătimi 36₁₀; 3° **il curmă nila hîngilu** =

i se făcù milă, îl comptimî mult 25₂₈, 32₁₅, 88₁₅, etc.; *o-arupse nila* = i se făcù milă 290; 4° *și-și feațe nilă Dumniçdău* = și se îndură Dumnezeu 6₃₃; 5° *ș-k'ètrile di m-pade l-plînceà nila* = și pietrele de jos îi plângeau de milă 342₂₈; 6° *nila mea* = drăguța mea 457₃₀.
Nilăds adj. = milos, compătimitor, 66₈, 393₃₅.
Nil'e sf. = mie; pl. *nil'* și *nil'e* = mii 9₁₃, 133₁₅, 317, 409₂₀.
Nilăds adj. = milos, cu milă 167₃₂.
Niluescu vb. IV = compătimesc, am milă de; *a căpitănlui il' si nilui* = căpitănlui (de haiduci) i se făcù milă 21₃₂; *il niluiră* = îl

compătimiră, avură milă de el 57₆; Inf. *niluire, nilueare*.

Niluș sm. = mielușel 275₃, 435₂₅.

Nir (mi) vb. I = 1° mă mir; *s-niră* = se miră 57₃₄, 43₃₇; *multu s-niră* = mult se miră 9₃₁, 238₁₃; *s-nirară* = se mirară 115₃; 2° mă distrez: *niră-te tu udd* = distrează-te în odaie 264₃₄; Inf. *nirare* = mirare, minunare, distrare.

Niră sf. = mirare; *te nira-l într-ocli s-l-află?* = ce (vină) să'i afle? te miri ce vină să'i afle? 303₆; *nira-ță ntr-ocli!* = Fi-ți-ar tifla în ochi! 458₄.

Nirăt adj. = mirat.

○

O! interj. = oi, măi! *o! pap!* *pap!* = Ei! moșule! moșule; 3₂₀, 19; *O, murare!* = Măi morarule! 23₁₂; *o, lele mamă* = fă, mămiță dragă 273, 434₂₅.

O! interj. de mirare 482, 483.

Oac! și *oacă-ca* = cuvânt format după orăcăitul broaștelor 299, 253, 341.

Oae sf. = oaie; pl. *oi*, art. *oile* 14₁₇, 15, 20, 24, 128, etc., etc.

Oală sf. = oală 54, 104, 105, 131₂₀, 162

Oamă sf. = bătrână care trece vârsta de 90 de ani 259₂₅, 261₁₇, 320, 321. Vine dela «om», feminizat.

Oară sf. = 1° oară, ceas; *cu ori di gușe* = cu ceasuri după gât 276₁₉; *mîne tu oara optu* = mâine la ora opt 18₂₁; *nă oară cu oara*

= un ceas implinit, o oră întreagă 120₃₅, 82₁₃, 89₁₄; *viră oară* = vreo oră, cam un ceas 36₂₂; pl. *ori* = ori; ceasuri 6, 31, 77₃₀; 2° *tu (tru) oară* = la moment 13₉, 15₅, 37₃₂, 66₃₇; *di oara țea* = din momentul acela 35₁₁, 13; *di oara estă* = din momentul acesta 8₃₀; *apruk'è ș-oara* = se apropiè și momentul 71₃₂; 3° *o-aduse oara* = a venit momentul priincios 6₃₃; *carî s-o-aducă oara* = dacă va veni momentul priincios 363, 63₃₈; 4° *nu k'are* (= *k'ardi*) *oara* = nu pierde timp, nu întârzie 38₂₅, 99₁₃; *după psînă oară* = după puțin timp 27₂₈; 20₈, 86₂₅; *după năbeam di oară cale* = după câtva timp de drum,

după ce merse puțin 65₃₃; *nu treațe niscintă oară* = abia trece câtva timp 79₁₇; 5° *ta s-l'i treacă oara* = ca să omoare vremea 74₃₅, 102₄, 116₇, 182₁₈; 6° *nă (ună, un-)* *oară* = odată 1₁, 6, 35, 40, 49; *di nă oară* = dintr'odată 1₂₃, 4₂₈, 31₃₂, 36₂₄, 83₃₄; *di oara estă* = de astădată 66₁₀; *altă-oară* = altădată 20₁₄, 77₂₀; *virnă-oară* = niciodată (pretutindeni); *di virnă oară* = la anul; 7° *di oară-oară* = din când în când 142₃, 221₃₄; 8° *nă oară cama goña* 47₄, sau *nă oară ma naintea* = odată mai curând 247₂₄; 9° *di cu oară* = de cu vreme 83₃₅, 208₁₃; 10° *oară s-no-aruvđi* = să nu suferi de loc 131₃₄; 11° *oară lae* = ceas rău, moment nefericit 119₁₄, 295_{24, 34}; *oară bună* = ceas bun, fericit; 12° *ai du-te oară bună* = ai du-te cu bine 25₃₂, 65₂₀; *ș-lo oară bună* = și-a luat rămas bun 439₂₈; *ș-u pitricură oară bună* = o petrecură cu bine 302₃₅; 13° *Bună-vă oară* = cu bine, bună ziua (salut obicinuit în timpul zilei) 169₁₈; 14° *Đi'nili nu-l băgară oara* = Zânele nu băgară de seamă 33₃₀; *nu-l băgă oara* = nu observă, nu băgă de seamă 81₁₀, 203₂₃, 288₂₁, 312₁₁; 15° *Fićorlu își vini tu ori* = Băiatul își veni în fire 99₁₄, 186₂₀, 252₁₆, 454₂₀; 16° *oara țe vin căpărlă n-hoară* = (timpul când vin caprele în sat), adică : în amurg 94₂₆; 17°

Nă oară mi feați mu-mea = Odată m'a născut mama (cuvinte spuse de Făt-frumos, prin care se arată o hotărîre nestrămutată) 159₁₈.

Oarbă. Vezi: *orbu*.

Oartăn, oarfin adj. = sărac 8₁₀, 13₃₁, 18₈, 32₂₀, etc.; biet: *oărfăna di mumă* = biata mamă 8₆, 257; fem. *oărrină* 36₃₅; 417—425; *oărfiñi arupfi* = rupți de săraci 211₃₂; *oărfan căpăit* sărac lipit 65₁₅.

Oaspe sm. = oaspete, amic, prietin 14, 39₁₄, 79₃₅, 161 162; pl. *oaspiți* 98.

Oăspită sf. = amică, prietină.

Oaste sf. = oaste, oștire 36, 40, 44, 241, 349₃₉, etc., etc.

Oați adv. = aci (la Fărșeroți) 478. Vezi: *aoațe*.

Ocă sm. = ocă (= 400 dramuri) 21₁₀, 239₃₅, 250; pl. *ocă și ucăđi* 267.

Ocl'u sm. = ochiu, pl. *ocl'i* = ochi; *ocl'u di tisagă* = jumătate din desagi 226₈; 1° *ocl'i lăi* = (ochi negri) = fete frumoase cu ochii negri 340₈; 2° *cu patru ocl'i* = învățat, cu carte, cu patru ochi 187₃₃; 3° *h'im ocl'i dișcl'iși* = suntem ochi deschiși, adică: cu carte 403₃₃; 4° *cu ocl'i cripăți* = din zor, din greu, cu muncă obositoare 388₁₇; 5° *s-l'a (s-coacă) un ocl'u di somnu* = să-i tragă un puiu de somn 49₃₆, 118₂₀, 136₁; 6° *carî să ncl'id ocl'il'* = dacă voi muri 371₁₂; 7° *incl'ide ocl'il' ș-aleađe* = hotărește și alege pe una 206₉; *ncl'ise o-*

cl'i = se hotărî 206₃₀, 450₇₁; 8° *să-l' vînă ocl'il'* = să-i vie vederea 222₂₄; *oc'il' acăjară să-l' vînă* = vederea începù să-i vie 223₂₇; 9° *zăptisî avîna țe-l' aveâ ocl'u* = stăpâni via pe care își pusese ochii 18₂₈; 10° *îl băgă tu ocl'u* = îl băgă în ochiu 117₂₀; 11° *lă fă-țeă cu ocl'ul* = le fă ce à semn 307₁₂, 302₂₁; *și-l' căl-că cu ocl'ul* = îi fă cù semn din ochi 117₂₀; *și-l' deade ocl'i a h'il-sui, s-fugă* = și-i făcù semn fiului său, ca să fugă 189₅; 12° *pînă s-ță freși ocl'il'* = cât ai bate în palme, numai decât, într'o clipă 10₂₈, 33₃₈, 454₂₄; 13° *s-nu-și h'ibă di ocl'u* = să nu-ți fie de deochi 136₂₄, 137₂₄, 326, 336₂₃; 14° *scoate-l' ocl'il'* = dă-l la dracul 231₂₈, 124₃₂, 54₃₃, 488₃₀; 15° *l'i scoăsiră ocl'il' di cu tota-luî* = a buz ară cu totul 184₁₇; 16° *și-l' scoase ocl'il' a vîftului* = și-l făcù de rușine pe Țigan 344₃₂; 17° *z-daū ocl'i* = să dau ochi, să-l văd 7₃₁, 84₃₃, 124₂₂, 291₁₁, 281₈; 18° *ș-arucă ocl'il' nafoară* = se uită, privește în afară 80₆, 17₁; 19° *s-l'a ocl'i* = a) să ademenească, să înșele 467₂₂; b) să bată frumos la ochi 253₂, 67₂₈; 20° *și-l' loa ocl'ul la tuti* = se pricepe la toate 294₁₆; 21° *nu-nă lu l'a ocl'ul tră avūt* = nu mi se pare a fi bogat 369₁₆; 22° *l'i si loară ocl'il'* = i se întunecară ochii 53₂₁, 206₂₇, 279₂, 281₄;

23° *dintr-ocli* = din față, din ochi 61₁₀, 308; 24° *di-parti cît ți-acafă ocl'ul* = departe cât vezi cu ochiul 102₃₆; 25° *s-nă lom ocl'il' de-aoașe* = să fugim de aci departe; să ne luăm lumea în cap de aci 4₅; *ș-lo ocl'il' de-aclò* = dispărù de acolo, fugi pentru a nu se mai întoarce 121₁₁, 185₁, 7₃₀; 26° *citră iu-l' loa ocl'il'* = încotro vedeă, în lumea largă 395₂₁; 27° *nu-l' se-aspărè ocl'ul* = nu se sperie de loc, nu se temù cătuși de puțin 66₅, 87₈, 202₇; 28° *nu-nî te-acafă ocl'ul ti ahtare* = nu cred, nu sunt de părere că ești astfel 178₂₃; 29° *Niși că-l' si bătù ocl'ul* = Nu se sperie cătuși de puțin, nu se sinchisî de loc 210₅; 30° *di tine ni si umple ocl'ul, că va s-u vași ni* = de tine îmi vine a crede, că o vei omori 264₁₄; 31° *s-nu fași într-ocli* = ca să nu-i duci dorul 303₃, 309₁₂; 32° *Si-ș u bagă ntr-ocli!* = băgă-și-o-ar în ochi! 290₂₀. (blestem); 33° *u vrea ca ocl'il' din cap* = o iubiă ca pe ochii din cap 191₂₄.

Odă sf. = odaie 330, pl. *ode* 218, 376. *Vezi: udd.*

Ohtu sn. = ridicătură de pământ, deal mic 132₃₀, 139₃₁, 492; *pinde oahte* = agonisește din greu; (trece peste delușoare) 268₂₃.

Oh interj. = 1° of! 394₁₄; nume propriu după interj. *of!* 211—215.

Om, pl. oami ni sm. = om

(pretutindeni); 1° *nu easte om* = nu-i om 17₃; 2° *di om-om* = de o m - o m 9₄, 52₂₁, 197₂₉; 3° *l'-afld omlu s-uidia* = i-a găsit potriva 12₃₀; 4° *omlu cu trei scinduri* = om care-i într'o doagă 42₂₉; 5° *Iu-î omlu cu doauă căpiti* = Unde-i îndrăzneţul 43₁.

Op! = hop! 405₂₇.

Optu num. = opt 273₃; *mîne tu optu oara* = mâne la orele opt 18₂₁; *optul* = cei opt 106₂₂; *tu optule ori* = în opt ori.

Or vb. I = urez 63₂₆; *urà* = urà, dorià 226₂₉; *lă ură* = le dori 302₃₇. Inf. *urare* = urare, dorire.

Orbu, fem. *oarbă* = 1° orb; pl. *org'i*, fem. *oarbe* (pretutindeni); 2° nenorocos = *carî viqû ntîna tik'e oarbă* = dacă văzû prim a soarte nenorocoasă 147₁₄; 3° *s-nu-l a la sã orbu* = să nu-l lase orb: fără carte fără învâţatură 187₃₁; *Nveafă-l s-nis tehne s-nu armină orbu* = Învaţă-l şi pe el meşteşug, ca să nu rămâie orb, adică: lipsit, care să nu ştie nimic 214₁₇; 4° *acaşă orbul, scoate-l' ocl'il'* = prinde pre orb şi scoate-i ochii 230₆; 5° *aşteaptă n-gură ca fivă puil' org'i* = aş-

teaptă totul de-a gata: a fi mură în gură 7₃₄.

Orđu sm. = orz 115₁₁, 213; *ca calu la orđu* = ca calul la orz 310₃₂.

Ore interj. = măi 11₃₅, 12₁₆.

Orî conj. = ori, sau 135₁₈.

Orixe sf. = poftă 299₁₆, 336₂₃.

Ornu sm. şi *orné* sf. = şoim, vultur, aquilă 32₂₃, 474; pl. sm. *orni* 344, sf. *orne* 246₂₁.

Os sn. = os 2₂₈, 87₂₀ etc.; 1° *multi-nî poati oslu* = multe pot, multe sunt în stare să fac 413₃₇; 2° *K'ali s-oasi h'iu* = piele şi oase sunt: foarte slab 46₁₉; 3° *aoaşe s-ni-alàs oasile* = acî să-mi las oasele, acî să mor 316₁₃, 338₂, 262₅.

Oû sn. = ou; pl. *oauă* = ouă, 100—102, 232—236; 1° *ca scos dit oû* = ca scos din ou, nou-nouţ 473₆₇, 421₂₄, 2° *tră oauă aroşe* = de florile mărului 165₉, 435₁₈; 3° *na-l ca oûlu aţel aroşlu* = (iată-l ca oul roşu—din ziua de Paşti) eată-l nou, nouţ 29₃₂, 108₁₉, 404₂₂, 458₁₈.

Oûlu, nume de munte între Avela, Perivole şi Băiasa (Epir) 317.

Oû vb. I = a oă; *gâl'ina oauă* = găina ouă; *gâl'ina fiuă* = găina care ouă 226₃₄, 236₁₃; *uât* = ouat 100₂₉; Inf. *uâre* = ouare.

P

Pabès adj. = necredincios; ∞ *ă* = necredincioasă 185₁₈. Din albanezul: „pa“ = nu, şi „besa“ = credinţă: fără credinţă.

Pac! interj. = poc! sunetul produs din pocnitura a cevă 27₃₀, 112₁₂, 337₁₃.

Pade sf. = 1° loc şes, pajiste 152₃, 139₃₁; 2° jos: *pîn dî*

pade = până jos 270₂₆; *s-nu cadă m-pade* = să nu cază jos 15₁₃; *m-padi*; *m-pade* = jos, la pământ 48₁₅, 76, 105₂₇, 237; 3° *pri padi* = pe jos: *imnă pri padi* = umblă pe jos, pe pământ 53₁₀, 130₁₈, 146₃₆, 176₁, 284₂; *da pescul di padi* = trăneste pește la pământ 85₂₇, 68₃₄, 144₁₁; 4° *s-nu ti dai di pade* = să nu te tradezi 445₂₈; 5° *ea-ū padea* = poftim de-ți arată puterea cfr. ἰδοὺ ἡ Πῶδος, καὶ τὸ πῆδημα 98₁₄; 6° *s nu easă tu pade aliha* = să nu iasă la iveala adevărul 9₃₆; *nu z-viđū fiivă tu pade* = nu ieși nimic la iveală 243₂₁, 7₀; *Ni-u, că s-nu-nicadă graiū mpade* = Mi-e, că n'o să-mi fie vorba ascultată 37₁₅; *zborlu a tăl im pade nu cade* = cuvântul tău e sfânt, este ascultat 312₃₇; 8° *m-pade nu cade* = nu e mai pre jos 492₃₄.

Padea-Muşată sf. = (Pajiştea Frumoasă) nume de localitate în Avela, pe muntele Vasiliţa, unde cresc tot felul de flori 182₁₄, 315₂₀.

Pac sf. = zestre 459₂₇.

Pafse sf. = vacanţă 358₂₃; în-cetare.

Paitone sf. = trăsura, pl. *paitoni* şi *paitonuri* 238₁₈.

Pală sf. = caier de lână dărăcită; fig. *ded nă pală* = dădui o fugă, mă repezii; *păl-păl'i vin oâmiñ'i la noi* = pâcuri, pâcuri vin oamenii la noi. Vezi: *apala*.

Palc adv. = iarăşi 3₃₃, 31₁, 55₁, 135.

Palună sf. = palmă 45₂₂, 48₂₃, 88₂₀, 104₁; pl. *pălhi* = palme 2₂₉, 125₁; 1° *palună nu z-băteă* = nu se îndepărtă deloc, nu se deslipiă nici cât 321₁₅; 2° *va-l' fiivă pri palme* = pe palme o să-ție, o să-i îngrijască cât se poate de bine 436₂₁; 3° *si-l dămpalmile de-a-oă* = (să-l îmbrăncim de aci), să-l izgonim de aci 294₁₃; 4° *nă palmă criscū di haraū* = nu mai putea de bucurie 6₃₄; 5° *fi le-arni că-l'urle ca di pri palmă* = mi-ți mătură drumurile ca în palmă 452₆.

Palmă-om şi Barbă-Cot = Statu-Palmă-Barbă-Cot 286, 287, 268—270.

Pal'ū sn. = paiu, pl. *pal'e* 79, 103₁₄, 135₂₃, 172, 173; *tră şil'e ş-pal'e* = pentru ori ce, pentru un lucru cât de mic 185₁₈; *di şil'e, di pal'e* = dela ori ce lucru, dela un lucru cât de mic 240₁₀; 2° *nu ştiă si mpartă pal'i la doi gumări* = eră prost de da în gropi 98₂₆; 3° *nu vrea si-ş aprindă pal'i n-cap* = nu vrea să-şi aprinză paie în cap 301₂₇.

Pal'u adj. m. şi f. = prost; de nimica; *un pal'u-fiçdr* = un băiat de nimica 10₇; *pal'u-numă* = nume prost 422₂₃; *pal'u-moară* = răşniţă proastă 91₃₄; *pal'u-cine* = câne prost 184; *cu pal'u cal'* = cu cai proşti, cu mărţoage 200₁, 124₃₀. Cuvântul vine din ngr. παλαίος, παλιός = vechiu, prost.

Pampore sf. = corabie, navă 251₁, 253, 418.

Pangu sm. = păiajen 475.

Pap sm. = 1° bunic 134₂₇, 144, 187, 242₃; 2° moșneag 3, 200, 233₁₆, 252, 446, etc.; *pap-nu* = bunicul meu 101₃₀; 3° *pap di pap* = bunic de bunic; 4° *di pap stră-pap* = de moș stră-moș 252₃₄; pl. *pak'* = bunici, moșnegi și *papeaⁿi* = bunici, moșnegi; figuri, poze.

Pap-auș sm. = moșneag 3₁₀, 27₂₁, 168₂, 454.

Pap-Aușlu-Știe-Tute = Moșneagul-știe-tot 315–316.

Papa-pa adv. = ba! nici decum 111₈.

Papardelă sf. = moft; *cîndu-avdu ahtîri papardeli* = când aud așa mofturi 14₃₀.

Papcă sf. = rață; *s-feășiră papk'i* = se făcură rațe 4₂₉.

Par vb. II = par; *s-pari* = se pare, pare 46₂₂; *va lă si pară* = li se va părea 78₂₃, *și-l' pără* = și-i părea bine 15₃₃; *s-ania-ni si pârū* = și mie mi se părū 6₂₀, 9₃₃, etc.: Inf. *păreare* = părere.

Par sm. = par 106₁₇, 187₁₇, 230, 333₅, 39.

Para = ngr. *πάρα*; *para-Dumuiđău* = al doilea Dumneđeu; ajutor omeneșc 147.

Parasumă parasume sf. = poreclă 336₁₃, 461₃₄; din: *para + numă* = nume.

Paradis (și *paradis*) sm. = paradis 133₂₁, 326–397, 417–438, etc.

Parapun sn. = dor, plângere 20₁₉.

Pară, Pră sm. = 1° pară, ban; pl. *parăđi* (*parăți*), *prađi*

34, 62, 233, 256₁₁, 3, 276, etc.; 2° *pară vecl'u* = monedă veche 25₂₅; 3° *prađi vecl'i nu trec* = bani vechi, monede vechi nu merg 25₃₁; 4° *carī vrea să știbă... cîși parăți il' fațe k'alea?* = cine vrea să știe (=cui îi păsă)... câte parale îi prețuește pielea? adică: cine o băgă în seama? 37₄; 5° *doi parăți nu-l fășeă amaea* = doi bani nu-i făceă vraja, farmecul: n'aveau nici o putere farmecele 52₃₂, 97₃₀.

Partal adj. = sdrunțeros, coate-goale 238, 268₁₉.

Parte sf. = 1° parte; pl. *părți* 13₂₀, 25, 29₈; 2° *pri di nă parte* = pe de o parte 12₂₈; *de-ulană parti* = pe de altă parte 62₆; 3° *di partea aistă* = în privința aceasta 40₃; 4° *l-toarnă udălu di anantă parti* = caută cu deamă nuntul peste tot 43₅.

Pasaporte sf. = pașaport; *fă-ți caidi pasaportea* = (vizaează-ți pașaportul) pregătește-te de moarte 431₃₂.

Pascu vb. II = pasc 404. 405; *cum pășteă cucollu* = cum pășteă cocoșul 30₁₂, 14₁₇; *păscu* = păscu 362₂₁; *și-și paști ocl'il' divarliga* = și se uită prin prejur 54₂₅, 102₁₀; *s-păscu, țe s-păscu ocl'il'* = se uită ce se uită 222₇; *u băgară s-pască* = o băgară să pască... 37₅, 57₁₅.

Paspră-đate num. = patru-sprezece. De asemenea: *pasprăđate, p à spră țe* = paisprezece, paspece.

Paspravingiți num. - douăzeci și patru 66_{1,2}, 419₁₇; ~ *di ori* = 24 de ceasuri 365_{1,2}.

Paști, Paște sf. pl. = Paști 56, 90₂₁; art. *Păstile* 416; *z-vidură la numa lor ca-n qua di Paște* = se văzură la mama lor ca în zi de Paști, adică: ca în zi de sărbătoare mare 261₁₆.

Pat sn. = 1° pat (de dormit): *z-băgă tu pat* (= se băgă) = se culcă în pat 476, 77₂₄; 2° scaun lung făcut pe lângă pereții camerei 5₃₂; 3° cat: *Am nă pălate cu patru paturī* = Am un palat cu patru caturi 61₁; *tu patlu din sus* = în cutul de sus 61₁; 4° sală în în care se lucrează 133₁₃. (Vezi: introducerea); 5° ghiveciu în care se păstrează flori.

Pat, pățescu, vb. IV = 1° pățesc, sufer; *pate* = pățește *nu pate fivă* = nu pățește, 236₁₀; nu i se întâmplă nimic 109₂₄, 66₆; *te s-pată, s-pată* = ce o păți, las' să pățească 52₁₂; *nu pate g'ine* = nu pățește bine 73₃₀; *că vai pată* = căci va păți, va suferi 85₂₀; *vreai pat* = aș fi pățit 63₂₃; *s-nu u pată arăulu* = să nu suferi nimic 319₂₇; *Te u pate?* = Unde o fi? 407₂₈; *ea ș-ea te pat* = iată și iată ce mi se întâmplă 35₁₃, 10₁₀; *di cap li pate tute* = toate le suferi de cap (= din cauza capului): el însuși este de vină pentru tot ce suferi 282₂₄; *vidură ș-păfiră drasl i pină s-lo alină*

= au suferit mult dracii până să se suie 4₂₆; *La Fărșeroți: s-pat; s-pași, s-pată* = să pățească, să suferi 476; *Inf. păfire* = păfire, suferire.

Patalone sf. = pe mâni; *lo-adūsiră patulone* = îl aduseră pe mâni, pe targă 310₂₁.

Pată sf. = găscă 176, 404, 405; *s-pască pătile* = să pască găștele 393₃₅.

Patni sm. = cartea dela sfârșit (la jocul de cărți) 430₁.

Patru num. = 1° patru 22; 2° *tu patrul' anī unā oră s-viñi* = la patru ani să vii odată 30₃₂; *dit patrul' (păturl'i) kușăfi* = din cele patru unghiuri 40₁₄, 98₂₅; 3° fem. *tu păturle părți* = în cele patru părți 292₁₈; *păturlu* = al patrulea 461₃₂; 4° *cu patru ocul'i* = învățat, cu carte, cu patru ochi 187₃₂; *nu eră di afel' cu ucălu patru sute* = nu eră din cei înțelepți, solizi la cap 276₃₂; 6° *am păturlea, am păturlea* = în fugă nebună, în fugă mare 28₂₂, 48₁₀, 81₅, 147₆, 151₉.

Patruđăți sm. = patruzeci 59, 112—114; *patruđățlu udă* = a patruzecea odaie 222₃₂.

Patrusprădate num. = patru-sprezece 1_{6,7}. Vezi: *pasprădate*.

Pădure sf. = pădure 14₂₀, 16, 44, 45, etc.

Pădurea-Lae n. pr. = Codrul negru 489.

Păhă sm. = preț 354₈.

Păhnle sf. = iesle 36₃₃, 109₂₇, 162₉.

Păimine adv. = poimăne;

- mîne-păimîne*=mîne poi-mîne 333₂₁.
- Pălaudă** sf.=cântar, balanță 359.
- Pălască** sf. = cartușiera, în care altădată se ținea praful de pușcă, gloanțele și toate celelalte trebuincioase pentru încărcarea puștii; pl. *pălăștile*=cartușierele 120₂₅.
- Pălate** sf.=palat 2₃₀, 3, 10₂₉, 35, 36, etc., etc.; *tuși a palatilor ei* = toți ai palatului, toată lumea din palat 42₃₅.
- Pălăcărescu** vb. IV = rog, mă rog 15, 41, 58₂; *va ti plăcărsească*=te va ruga 389. Vezi: *părăcălescu*.
- Pălesc** vb. IV = pălesc; 1° *s-păli di nă oară*=(se păli dintr'odată) o sfeclă, se sperie dintr'odată 54₂₃; *s-păli di nă cali*=o sfeclă de frică dintr'odată 193₃, 456₂; *u păliră* = o făcură să presimtă ceva neobicei-nuit, de rău augur 486₃₅; 2° *il păli peana*=i-a părut rău 78₂₂; 3° i-a intrat frica, grijea 389₂₄; 4° *s-păli*=îngălbeni (de rușine, frică, etc.) 211₂₀; 5° *s-pălesc* = să izbesc, să arz 107₁₇; Inf. *pălire* = pălire, îngălbenire, sfeclire (de frică, rușine).
- Păltare** sf. = spată, omoplatul 378; *păltare* 484. Vezi: *plătare*.
- Păltescu**. Vezi: *plătescu*.
- Pălțire** sf.=fereastră 9₂₀, 35₂.
- Păl'ur** sm. = arbust spinos 103₁, 226₁₁, 261, 403.
- Pântic**. Vezi: *pîntic*.
- Păpară** sf.=păpară, care se face din părți egale de pâne, brânză proaspătă și unt; 1° *u mică păpara soă-crăl'ei*=o mîncase păpara soacrei, o păți cât de bună din partea soacrei 301₂₆; *o-avea micată păpara li mari*=o mîncase păpara, o pătise cât de bună din partea celei mari 201₂₁; *s-nu mică ș-altă păpară* = să nu mănance și altă bătaie 466₃₄; 2° *țā-l' feașe tuși păpară*=(ți-i făcu pe toți păpară): mi ți-i omori pe toți 435₃₁.
- Păpsescu** [mai des: *păfsescu* Epir] vb. IV = încetez; *s-păpsească di ngrîna* = să înceteze cu mârâiala, cu cicaleala 170₁₀; Inf. *păpsire* (*păfsire*), *păpseare*, *păfseare*=încetare.
- Păpûl'û** sm.=paparudă; fig. ud learcă 369.
- Păpuță** sf.=gheată 29₃₆, 70₃₅, 83₂₇, 269.
- Părăcălie** (*pălăcărie*) sf.=rugămintă 116₁₃.
- Părăcălescu** vb. IV = rog, mă rog; *ahurh'i s-părăcălescă Dumnițău*=începû să roage pe Dumnezeu 24₁. Vezi: *pălăcărescu*.
- Părăpuîsescu** vb. IV = întristez; *s-nu-l părapuîsească*=să nu'l întristeze 131₃.
- Părămîș** sm.=basm, poveste (pretutindeni). De asemenea: *pîrîmîș*, *părmîș* (*pîr-mîș*), *părmîș*. Vezi: introducerea p. I—III.
- Părăvulle** sf.=1° poveste 146₆, 194, 278₂₆, 354₃₆, 471₂₃; 2° anecdotă. Vezi: introducerea.
- Părădle** sm.=1° solz (de pește)

295, 296₂₁; 2° fluturi (ce se cos la zuvelci), etc.

Păreac'c, preac'c sf. = pereche 5₂₂, 70₂₅, 78₁₆, 134₃₂, 156, 240₆.

Păreăsine, Preăsine sf. = post; pl. *păreasini, preasini* 233₂₉₋₃₆, 354.

Părigurie sf. = consolare, mângâiere, parigorie 123₁₃, 202₃, 209.

Părigursescu vb. IV = mângâiu, consolez 306.

Părinte sm. = 1° părinte 1₁₅, 5₃₅, etc.; pl. *părinți* = părinți 35, 243, etc.; 2° titlu de respect dat preoților 101₃; 3° scurtat: *printe*; pl. *prinți* 418

Părintescu adj. = părintesc; *vatră părintească* = cămin părintesc 121₁₆.

Părmăteftu sm. = negustor 60₁₇, 387—391. Vezi: *pră-măteftu*.

Părmătle sf. = marfă; *Ți părmătle easte aistu om!* = Ce marfă este omul acesta? 215₉.

Părmîb. Vezi: *părămîb*.

Părmis sm. = basm 175. Vezi: *părămîb*.

Părnăsescu vb. IV = părăsesc; *va s-l'i părănesească* = îi vor părăsi 17₃₅.

Părtal'e sf. = țol, sdreanță; pl. *părtal'* = sdrențe 467₈; *si nviscù cu pãrtãl'le a dracluï* = se îmbracă cu sdrențele dracului 293₂₆.

Părumbu. Vezi: *purumbu*.

Păstrămă sn. = pastramă 312.

Pașe sm. = pașe 349, 350; pl. *pășăți* = pașale 75₃₆.

Pătărlță, Pătărice sf. = cârje 238, 240.

Pătêd vb. I = botez 326₁₂; *me-*

ac'imară s-pătêd = mă invită să botez 104₂₄; *s-pă-teadă* = să boteze 101₃₄, 42₂.

vin pătîdât = vin botezat (= amestecat cu apă) 73.

Pătîdare sf. = botez, botezare 109.

Pătîdât adj. = botezat; fig. creștin.

Pătîgune sf. = botez 438₂₃.

Pătună sf. = 1° labă 48₂₇; 2° partea ciorapului cât cuprinde talpa; 3° talpa piciorului.

Pătăsen vb. IV. Vezi: *pat*.

Pătire și Pătare sf. = pătire. întâmplare, suferire: *tute pătirle* = toate întâmplările 141₂₉; *pătire* = suferință 285₁₁, 440.

Pătuli, n. propriu = Păcală 303—338.

Păvidă sf. = cursă, căpcană 367₃₁.

Păzare sf. = 1° târg 37, 79, 216, 217, 354; *di m-păzare* = din târg 14₁₁; 2° preț: *păzarea cil?* = ce preț 82₁₇; *Aestu l'-da nă păzare* = Acesta-i dă un preț 82₁₇; *Ași cădură tru păzare* = Așa începură târgul (= să se târguească) 236₃₀; 4° *fu păzare fără hânghi* = fu socoteală fără hangiu 311₁₄.

Peaje, sf. = pelița (dela ou) 359₃, dela măr 326, dela fructe, legume, etc.

Peana sf. = 1° aripă, pană 11₁₅, 138_{26, 27}; *cu pene mușate* = cu pene frumoase 174₁₆, 223, 224, 473; 2° *il pãli peana* = i-a părut rău 78₃₂ și: i-a intrat frică. grije; 3° *canda-l' si băleă peana picurarluï?* = par'că se sinchisiă păstorul? 97;

necă nu-nă si bati peana di ocl'u = nu mă tem de loc, nu mă sinchisesc câtuș de puțin 146₂₀, 322₃₀, 369₂.

Peapline sm. = pepene și pepene galben.

Peaște sm. = pește; *viđu un peaște* = văzù un pește 2₁₃, 14; (Numai la Samarina și Caterina). Vezi: *pescu*.

Peatie sn. = petec 87₁₉, 148₁₂; pl. *peatițe* = petece 216₂, 5, 365₁₈.

Pëndură sf. = cuiu; fig. dor: *am un dor, nă pëndură tru keptu* = am un dor, un cuiu în piept 245₂₆. Vezi: *pênură*.

Pênură sf. = 1° cuiu 304, 305; pl. *pênure, pênuri* 61; *pênure viștești* = cuiie țigănești 309₃₇; 2° *mași nă pênură am nînga tu inimă* = mai am încă un dor la inimă 51₃₉, 126₉, 127₂₆; *cu pênura tu inimă* = cu durerea în inimă 133₃₀, 179, 205₁₃.

Per, pl. *peri* sm. = păr 107₃₃; *per hrisusit* = păr aurit 289, 291; 1° *ș-alăxi perlu* = își schimbă părul 217₁₃; 2° *agumse ca s-nu z-veadă per albu* = se ajunsse să nu se vază bătrân 166₁₆; 3° *perlu l'-si mută* = i se sbârliă părul, se cutremură: a se îngrozi 90₃₄, 302₁₈; *l'i si mută perlu* = i se făcù părul măciucă 337₅; *fi si zbîrlescu perli n-cap* = și se sbârlesc perii din cap 60₃; 4° *ș-loară perlu de-aclò* = își luară lumea în cap de acolo, fugiră pentru totdeauna de acolo 4₁₄; *l'a-ți perlu de-aol* = fugi, dispari de aci 122₁₈, 298₁₈; *ș-lo perlu*

năpdi în sus = apucă munții, identic cu: apucă câmpii 303₁₅; *va-nă l'au perli* = o să'mi iau lumea în cap 403₁₂; 5° *ascăpară di moarti, ca di pri per* = scăpară dela moarte ca prin minune: puțin a lipsit să moară 295₃₀; 6° *li feațe toate aiste pîn tu per* = le făcù pe toate cu de amănuntul (= până la cel mai mic lucru) 441₃₅.

Per sm. = 1° pomul: păr; 2° pară (fructul părului); pl. *peri* = peri; *peare* = pere (fructele părului).

Per-că adv. = decât 165₇, 403. Etimologia vine din: *pri-că*.

Perca sf. = plete, păr lung, lăsat pe spate 83₂₁, 203₅, 350₁₈, 441₁₆; coamă 377₁₅.

Pescu sm. = pește 70₁₄, 84, 162; pl. *pești* 295, 296; *pesçi* 73₃₇, 74 (Crușova, Bitolia); *tăfeă... ca un pescu* = tăceă... ca un pește 72₃₃.

Petală sf. = 1° potcoavă 45₃₀, 349₂₉, 53, 54; art. pl. *pétalle* = potcoavele (se aud doi «l») 186₂₂; 2° *s-easte-că le-arcă pétale* = dacă a dat ortul popii 30₂₆, 64₃₀, 403₂₄; *le-arcă pétale* = muri, a dat ortul popii 232₃₆.

Petur sn. = foaie, pătură (dela plăcintă): *péturlu dipri suprà* = foaia de pe deasupra (plăcintei) 89₃₆, *péturlu dipri g'os* = foaia dedesupra plăcintei 89₃₇; pl. *péture* = 1° foi; 2° iofcă.

Peză sf. = bătaie de joc; batjocură; *să-și bată peză* = să-și bată joc 14₃₁; *pi* = spre bătaie de joc 73₆, 254₉.

- Pi** prep. = pre (pretutindeni);
pi ningă = pe lângă 15₂₄;
pitru = prin 237; *u isusi*
pi h'il'ul = o logodi cu
 fiul ... 174₁. Vezi: *pri*.
- Pi** = cuvânt convențional pen-
 tru a însemna «apă» 379₃₁.
- Pică** sf. = necaz, dușmănie,
 ură; *tră un aveă pică* = în
 contra unuia purtă necaz
 mare, ură mare 312₂₈.
- Picăt** sn. = păcat 19, 333₃₄,
 335₉.
- Picul'ū** sn. = avere în bani,
 strânsă, ca să fie lăsată
 moștenire 354₃.
- Picunū** sn. = avere strânsă
 de bătrâni, pentru a o lăsa
 moștenire la cel mai iubit
 al lor copil. Vezi: *picul'ū*.
- Picurăr** sm. = păstor, cioban
 15—20, 96—98, 298, 299, etc.
- Picurărescu** adj. = păstoresc,
 ciobănesc 2₁.
- Picurăroaie** sf. = femeia cio-
 banului; păstoreasă.
- Picurărūș** sm. = păstorel, cio-
 bănel 357—359.
- Pidipsescu** [și: *pidipsescu*]
 vb. IV = pedepsesc 313₃₂,
 348, 349; 1° *mi pidipseaști*
Dumniqđ = mă pedepsește
 Dumnezeu 45₁; 2° *s-pidipsi*
 = se munci, se căzni 48₂₈,
 65₁₇; *mi pidipsescu* = mă
 căznesc 138₁₈.
- Pidul'ū** sn. = scăunel de pia-
 tră sau scânduri făcut de
 o parte și de alta a porții,
 lângă fântâni (în sat) sau
 în mijlocul satului, unde se
 strâng sătenii 81₂₂, 122₃,
 325₂₈, 355₃₈, 430₂₁.
- Pigade** [recte: *pigade*] sf. =
 puț (Epir, Tesalia) 341₁₄.
- Pillster** sm. = porumbel 6,
 459, 460 (Epir).
- Pindară** sf. = 1° monedă de
 cinci parale; 2° lescaie,
 pară chioară 39₁₆, 85₁₄, 88₁₂,
 148₃, 354₁₂.
- Pindoliră** sf. = monedă pre-
 țind cinci lire otomane
 458.
- Pindeare și pindre** sf. = îm-
 pingere 72₇, 407.
- Pingu** vb. III = împing 6₁₂,
 29₂₉, 52₃₀, 131, 222; *cum di-l*
pinse ațel din vale = cum
 de-l îndemnă dracul 1₂₂;
cavăi, cari il pindeă mira
șea laea = vai de cine îl
 împingeă (= aduceă) soar-
 ta cea nefericită 86₁₂; Perf.
 simplu: *pinșu* = împinsei;
pință = (împinsă) perse-
 cutată 315₁₆; prigonită (de
 soartă 402₃₈; adj. *pințu* =
 împins; prigonit.
- Pipër** sm. = piper 69₂₂, 91₂₂,
 180. În Macedonia se aude:
k'ipër.
- Pipiliță [și pipiriță]** sf. = sol-
 niță (de piper) 180₇, 69₂₂,
 48₉.
- Piponū** sm. = pepene galben:
se-arucutiră ca pipon'ū =
 se rostogoliră ca pepenii
 galbeni 154₆ (Epir). În Ma-
 cedonia se zice: *peăpinc*
 și *gălbônū*.
- Pir** prep. = pe: *pir oați* = pe
 aci 478₇; 237₆. Vezi: *pri*.
- Piră** sf. = pară: *foc și piră*
virșă = foc și pară vărsau
 12₁₇; *ș-ma piră* = și mai
 foc, și mai pară 413₂₄; *aveă*
un călfă multu piră = aveă
 un ucenic foarte deștept
 503, 202₂₈.
- Pirdeșe** sf. = fig. frică, spaimă,
 sperietură 185₉.
- Pirgac** adj. = deștept, iute. ca
 para focului 38, 39.

- Pirindu, Prindu** = în ajun;
pirindu sărbătoare = în
ajun de sărbătoare 7₁₆,
36₁₃; *pirindu-fugă* = în a-
junul plecării (fugii) 83₁₀.
Din «pre + inde.»
- Pirifan** adj. = fudul, îngâmfat
171₈.
- Pirpirună** sf. = 1° mac 340₁₄;
2° paparudă 494₃₆; 3° flu-
ture.
- Pirustrie, Pirustie** sf. = pi-
rostrie 269₁₂.
- Pirușană** = termin de des-
mierdare către fecioare
335₂₀. Etimologia din: *per*;
pirușane erau numite altă-
dată fetele, cari își lăsau
părul pieptenat pe frunte.
- Pirvole** [Privole], n. propriu
de comună aromână, așe-
zată pe muntele Ou în
Epir 347₉.
- Piscăr** sm. = pescar 82—85,
142, 163, 456, 457.
- Piscăril'e** sf. = pescărie 84,
163.
- Piscăreao.** Vezi: *piștircăuă*.
- Piscăroaie** sf. = pescăreasă,
femeia pescarului 163₁₇.
- Piscură** sf. = prescură, covrig
286₁₁₋₁₄.
- Pisk'ese** sf. = peșceș, dar 6₁₈,
92₁, 118₃₂, 178₃₄, 298.
- Pispilescu** vb. IV = presăr
170₃₁; Inf. *pispilire* = pre-
sărare.
- Piste** prep. = peste (pretutin-
deni). Vezi: *priste*.
- Piste** sf. = credință 234₃₅.
- Pistimèn** adj. = credincios
238₁.
- Pistipsescu** vb. IV = cred;
va s-pistipsescu = voi cre-
de 41₁; *pistipseă* = credea
10₁₅; *s-nu pistipsire* = de
n'ar crede 167₂₆; *pistipsin-*
dalui = crezând 334₂₄; *nu-î*
mincună tră pistipsire =
nu-i minciună de crezut
190₂₀.
- Piștircăuă** sf. = 1° peșteră
253₂₁; *pișcireao*; pl. *piș-*
tirèi și *pișcirèi* = peșteri
172₃; 2° stâncă mare 15₁₁,
253₂₁.
- Piștoală** (și *piștolă*) sf. =
pistol 134.
- Pit** prep. = prin (pretut.) Vezi:
pri.
- Pit**, art. *Pitlu*, nume propriu
= Pit 79, 80, 89, 100-103, etc.
- Pită** sf. = plăcintă 29, 89₂₁,
263, 298₂₄, etc; *pită di lapte*
= plăcintă de lapte 455₁₀.
Se zice și: *lăptară*.
- Pitrèc** vb. III = 1° petrec:
s-lu pitreacă = să-l petrea-
că (= să-l însoțească la
plecare până la oarecare
depărtare) 289₂₂, 60₅; 2°
trimet 167₃₀; *pitreați mu-*
lari-sa = trimite pe soția
sa 55₈; *să-ni pitrèfi carte*
= să-mi trimiți scrisoare,
să'mi scrii 6₃₀; *pitrițea* =
trimitea 7; *pitrici* = tri-
misei 32₆; *pitrici* 14₃, etc.
și *pitircu* 174₃ = trimise;
pitricum = trimiserăm; *pi-*
tricură = trimiseră 238₂₀,
9₅; *pitricuși* = trimiși 6₃;
Inf. *pitrițear* și *pitreățire*
= trimiter.
- Pitru** prep. = prin 437.
- Pitruudu** vb. III = pătrund,
străbat 47₂₅, 86₁₇, 260₁₆, 130₇;
cu greu puteă s-u pitruudă
foclu = cu greu puteă să
răsbească focul 16₂₄.
- Pitrundire** și **Pitrundeare** sf.
= Pătrundere.
- Pitrunici'e** [și *pitrunici'e*] sf.

potârniche, străbater e
474₃₇.

Pizovul sn. = un fel de plasă
cu care se prind peștii 84₁₁.

Pizuescu vb. IV = bat joc;
și-l pizueasce = și-și bate
joc 256₁₃, 254.

Pinâr sm. = brutar 82₁.

Pină prep. = până (pretutin-
deni); *păn* 11₃₇, 43₅; *pîn*
442, etc.

Pinăvir sn. = bălcu 94₂₂, 189,
190.

Pinďă sf. = pânză 218, 220,
502; *pinďă di pangu* =
pânză de păiajen 375₁₇.

Pingi'n sm. = păgân 48₁₈;
crud, nelegiuit 313₃₁; spur-
căciune 159_{13, 14}; fem. *pin-
gînă*: păgână, răutăcioa-
să 128; spurcată 103₃₃.

Pinginescu vb. IV = spurc
281₃₉; *pingînit* = spurcat
95₁₃.

Pine sf. = 1° pâne 30, 32, etc.;
pl. *pîni* = 82; 2° *pinea cuc-
lui* = (pânea cucului) un
fel de buruiană 25₃₆; 3°
*ağumse avullu aestu s-no-
aibă di sum nare* = ajunse
bogatul acesta să n'aibă
existența, să n'aibă nici
pâne 273₅; 4° *s-țā scofī*
pînea = să-ți câștigi exi-
stența 221₂₇; 5° *pinea com-
nu-tui s-nu u calfi vîrnă-
oară* = să nu fii niciodată
nerecunoscător față de stă-
pânul tău 188₁₉, 190₈; 6°
di cîndu-ți micām pînea
= de când te servim 357₉;
7° *s-intri tu pîne vāsīl-
k'ascā* = să ocupi funcție
regească 187₁₂; *intrā tu*
pîne-l = intră în funcție-
i 350₁; *armase fără pîne* =
rămase fără existență, în

lipsă mare 168₁₈; slujbă
119₂₇; 8° *loarā di hābare iu*
l'a pine amirālu = aflară
unde se găsește împăratul
9₅; *iu l'a pine* = unde se
află 124₁₉, 158₃₃, 245₈, 270₁.
375, etc. etc.; 9° *pîni nu-l*
si băgā n-gurā = eră foarte
abătut, în cât nici poftă
de mâncare nu aveă 54₃₂.
200₃₀; 10° *te ș-u micā pi-
nea, carī s-nu poatā sā-l*
cunā... = la ce trăește el,
dacă n'o puteă să-i ster-
pelească... 80₁₆; 11° *s-u vā-
tāmā cu pînea n-gurā* =
s'o omoare fără nici o milă
132₂; *no-aveā pîne s-micā*
= n'aveă nici ce mîncă.
eră foarte sărac 90₂₄; *da*
pîne a furlor = e necin-
stită, neașezată 346₁₅.

Pintle sn. = pantece, burtă
393₃₂; *pāntic* 16₇.

Pîntică sf. = burtă, pantece
131₃₂, 144; 1° *o-adrā... cū-
flicā pîntica* = să săturau
deabinele 162_{29, 30}; 2° *cu*
pîntica la gurā = în po-
ziție, însărcinată și aproa-
pe de naștere 211₂₀; 3°
loai nica nā pînticā = mai
mâncăi odată 324₁; 4° *plin-
deā h'il i tu pîntica mu-
mînlor* = plîngeau fiii în
pantecele mamelor, eră
groază mare 337₃; 5° *s-nu*
imnā cu pîntica nafoarā
= (să nu umble cu burta
afară): să nu umble des-
poiți 177₁₇.

Piñisescu vb. IV = întunec,
iau vederea 206₃₈.

Pladea (de-am ∞) loc. adv. =
deacurmezișul; *l-u deade*
citrā de-am-pladea = (a-

- pucă deacurmezişul): a mers în neştire 358₁₆.
- Plaiū** sn. = plaiu 15₃₁; *oile păşteà plaiū* = oile păşteau pe plaiu.
- Plaină** (de-) adv. = pe plaiu.
- Plan** sn. = plan, proiect 419₃₃, 420; 1° *cu fe plan* = cu ce meşteşug, cu ce viclenie 113; 2° *Acăţă uvreūtu s-u bagă pi plan mul'area* = Începū evreul s'o ademe-nească, s'o scoaţă din minţi pe femeie 234₂₉.
- Plase** sf. = lume, populaţie 342₂₂.
- Plată** sf. = 82, 83, 167, 354.
- Platan** sm. = platan 434.
- Plăcărsescu**. Vezi: *pălăcărsescu*.
- Plăscăneseu, plăscineseu** vb. IV = plesnesc 15₆, 68₃₅, 103₁₇, 284₈; *plăscînî (to-arideare)* = pufni (în răs) 364₂₉; *eapa-l' plăscînî nă clufată* = iapa îi trânti o lovitură din picior 186₃₆; *li plăscîneaşte tu cîreap* = le trăneste în cuptor 473₁₉; *mi plăscînişî tu zîndane* = mă trântişi în închisoare 78₃₁; *plăscîniră pâlîile* = plesniră din palme, aplaudară 249₁₈.
- Plăşed** vb. I = turtesc; *plăşăt* = turtit; *plăsare* = turtire.
- Plăstură** sf. = pântecule cu tot conţinutul lui 497₃₆.
- Plătare** sf. = spată, omoplat; *pri plătări* = pe spete 449₂₅; *şi-l' aspūsiră plătările* = (şi-i întoarseră spatetele) = îl goniră, îl alun-gară 226₄. Vezi: *pălătare*.
- Plătescu** vb. IV = plătesc 83, 148, 162, 351; *pînă aoaşe*
- plătiră* = până aci plătiră 1₁₂; *plătî ca preftu* = plăti ca popa 104₂; de aseme-ne: *păltescu: si-nî pâl-teshti* = să-mi plăteşti 25₃₂.
- Plec** vb. I = plec; *tuŷî plică* = toŷi plecau 155₁₅; *Năinte s-pleacă* = înainte de plecare 146₂₉; *plică* = plecă 332; *am plicatā* = am plecat.
- Pleaacă, ploaşcă** sf. = plească, pradă 105₃₁, 184₁₁.
- Plicare** sf. = plecare; *tu* ∞ = la plecare 12₃₂, 398.
- Pligueseu** vb. IV = rănesc 476₆; *şi-l' pliguî* = şi-l răni 59₂₆; *s-pliguî* = se răni 156₂₆; *cu inima pliguită* = cu inima rănită 25₃₃; Inf. *pliguire* = rănire.
- Plimună** sf. = plămân. De ase-menea: *plimūn*.
- Plin** adj. = 29₈, 54, 133₃₆, 305.
- Plisută** sf. = palmă; *il' deade nă pliscută* = îi dede o palmă; *dup-aistă pliscută* după această palmă (= pe-deapsă cerească) 439₁₁.
- Plimtu** adj. = plângător, isto-vit de plânsete, jelit, duios 126₂₅, 441; *s-turnă plimtu* = se întoar-se plângând 163₂₁, 197; *sor-sa şideà plimtā* = soru-sa şedeà plângătoare 47₂₂.
- Plingu** sn. = 1° plâns, vaiet 22₂₆, 58₃₄, 111₅, 136₂₃, 439; 2° plângere, văitare; *deà-diră plangu* = a duseră plângere, reclamară 40₂₈; pl. *plîngute* = plânsete 58₃₄, 339₂₂ şi *plîngurî* = plânsete, plângeri 322.
- Plingu** vb. III = [Ind. prez. *plîngu* 7₃₁, *plîngî* 3, *plînde*, *plîndem* şi *plîndim*, *plîn-*

dëfi și plîndîfi, plingu.
 Imperf. *plîndeãm.* Perf.
plîmșu, plîmsiși și plîm-
sëși, plîmse (s-plîmse =
se plânse 13₂), plîmsim,
etc. ; Part. plîmtu, plîntă]
 = plâng; *Bağã s-plîngã*
 începe să plîngã 45₁₇; *cîndu plînzeã*=cînd plân-
 geã 173₂; 2° *și-și plîndeã*
parãpunle = și-și plîngeã
 dorurile 20₁₉; 3° *z-duse sã*
s-plîngã la gîducãtôr =
 se duse sã se plîngã la
 judecãtor 18₁₁; 4° *trã ae-*
stã l'-plîndeã inima lui=
 de asta se vãitã el 126₁₃;
 5° *ș-plîndeã mira țea laea*
mãrata=își plîngeã neferi-
 cita soarte 88₁₂; 6° *plîm-*
se-plîmse=aplâns, aplâns:
 mult de tot 57₁₁; 7° *plîn-*
deã h'il'i tu pîntica mu-
mîilor di jalea ș-dîpira-
reu=plîngeau fiii din pân-
 tecele mamelor de jale și
 amarnicã vãitare (= -de
 groazã mare) 337; Inf.
plîndeãre, plîndîre=plân-
 gere.
Plînguròs adj = plîngãtor,
 tânguios 407₁₃.
Plîntu vb. I=împlânt, înfig;
li plîntã=le înfipse 61₁₈;
și-l' plîntã cuțullu = și-l'
 înfige cuțitul; *și-l' plîntã*
tu k'eptul a stih'iului =
 și-l' împlântã în pieptul
 stafiei, smeului 16₃₄; 2°
 plantez; *plîntãi trei prunî*
tu grãdinã = plantezi trei
 pruni în grãdinã.
Ploae sf. = ploaie; *dã nã*
ploae=plouã! dã o ploaie!
 26₁₃; *cari deadi nã ploae*
 = cînd plouã odatã 26₁₅;

dideã ploae = plouã 173₂;
 pl. *plòi*.

Ploace sf. = placã 420.

Ploscã sf.=ploscã (servește
 pentru pus vin) 325, 383

Plup, pl. *pluk* sm. = ploș
 122, 221.

Pluscuk'escu. Vezi: *pruscu-*
k'escu.

Plumbu sm. = glonț 476;

Poahe sf. = plasã (de prins
 pește) 84₁₄, 163₁₉.

Poalã, pl. *pol'* și *poale* sf.=
 1° poalã (de hainã), șort
 53₂₃, 144, 182, 283₁₂; 2° *cu*
poala dinãinte=(cușortul
 înainte) adicã: servitor
 470₈; 3° *surpã (meare) unã*
poalã=a scuturat la mere
 cãt începe o poalã (de cã-
 mașe, cum se obișnueste
 a se purtã la Pind) 239₂;
 4° *ș-bãgã poãlile m-brîu*
 = își strãnse poalele la
 brãu, adicã: se pregãti de
 muncã 98₁₉; sau: luã o ho-
 tãrire.

Poarcã sf. = scroafã 206;
poarca va-ți dau din casã
 = am sã te gonesc, sã te
 dau afarã din casã 303₁₄.

Poartã sf.=poartã 35, 45₁₇;
 78₂₈, 133, etc.; pl. *porfi*, art.
porfile 36.

Poate adv. = poate; *poate*
ș-avd'it h'i'i=poate și re-
 numit ești 10₃₈; *poate c-are*
hãbare=poate cã știe 11₁₄,
 66₆; *cã poate-poate* = cã
 doar doar 65₁₈.

Pocũ, pl. *poãce* sn. = ulcior
 (de pãmãnt) 11₁₈, 48₂, 54,
 149₃₀, 343₃₉.

Pole sf. = Constantinopole
 226₂₅.

Polim sn. = rãsboiu 6₂₈, 7,
 58₁, 191; *trag tu polim* =

pornesc la răsboiu 196;
mută polim = ridică răs-
boiu 339.

Pom, pl. *poñi* sm. = 1° pom
88₃; 2° *pom*, pl. *poame* =
fruct; *di tute poàmile* =
de toate fructele 65₉, 295₃₇;
pomlu sum pom va s-cadă
fructul sub fruct va că-
deă (proverb) 282₂₅.

Pon, pl. *ponuri* sn. = durere,
dor; *tră ponlu țe-și aveă*
= pentru dorul ce-și aveă
93₃₂; *o-acășară pônurle s-*
feată = o apucară dure-
rile (de naștere), ca să fete
121₁₈.

Pondu adj. = pustiu; *un pon-*
du de arăp = un păcătos
de arap 1₁₈; *ponda di zeană*
= amarnica, neagra străi-
nătate 1₃; *țe s-adară ș-tu*
pôndile zeane = ce să facă
și în neagra străinătate
66₂₈; *ponda di bană* = pu-
stia de viață 24₁₃; *pon-*
da-l' di tih'e = pustiu de
noroc al său 68₁₂; *di pon-*
dul di lup = de nemerni-
cul de lup 106₁₈; *cășili tuti*
pondi ș-ermi = casele toate
pustii și părăsite 121₃₅.

Poreu sm. = porc; pl. *porți* =
porci 53, 54, 140, 141, 232.

Portu vb. I = port 8, 38₃₄;
s-tu portu = să-l port, să-l
duc 81₁, 229₂₉; *s-l'i poartă*
cu doăuli mîni = să-i poar-
te cu amândouă mânilor,
adică: din belșug 96₁₂; *Tih'a s-l'i poartă cu saclu*
= Norocul să-i care cu sa-
cul: cu grămada, din bel-
șug 97₃₁; *Tută lumea s-*
purtă aclo = Toată lumea
se purtă acolo 270₂₁; *s-*
purtă cît puteă cama g'ine

= se purtă cât puteă mai
bine 56₁₀.

Portu sn. = port; *Portul a*
nostru este ca di zămane
Portul nostru este ca din
vechime.

Pot vb. II = 1° pot 9₁₃; *nu*
putem = nu putem, nu sun-
tem în stare 45₂₅; *carî vâi*
poată = cine va puteă 36₃,
38₁₆; *nu puteăi* = nu pu-
teai 22₃; *cît puteă* = cât
puteă, din toate puterile
25₁₄; *cîte nu cama putu* =
câte n'a mai putut 8₁; *cît*
putură = din toate pute-
rile, cât putură 34₂₇; *s-pu-*
tearim = de aș puteă 52₂,
79₁₅; *s-puteari* = de ai pu-
teă 68₂; 2° biruesc, în-
ving; *l-u pot mine a oă-*
știl'eî = înving eu oastea
219₃₀; *va l-u poată* = îl va
birui 12₅, 249₄; *l-u putu*
a șârpilui dușmân = îl bi-
rui pe șarpele dușman 12₂₅,
156₃₂, 322₂₆; 3° *nu poate* =
este bolnavă 396₂₅; 4° *can-*
da ș-ïoi nu va s-po s-u
fac = par'că și eu n'o să pot
s'o fac 73₁₂; *așel ți va s-*
poa = acela care va puteă
262₃; *c aistă nu poa s-h'ibă*
altă = căci asta nu poate
să fie alta 289₂₈, 234₃₀. For-
ma *po* (*pot*), *poa* = poate
vine din *po(t)*, *poa(te)* cfr.
bârba-su pentru *bărbatu-*
su, *ta-su* pentru *tată-su*, etc.

Pradă sf. = pradă 47₁₅.

Prag, pl. *praguri* sn. = prag
54₁₈, 81₁₅, 103, 291₃₉.

Praș sm. = praz; pl. *prași*
62₁₅, 152₂; 2° *s-lo-acăș tu*
prași = să-l prind cu mâna
în sac 305₂₁, 311₈, 368₃₉,
373₈.

Pravatòs adj. = puternic, tare, din răsputeri (Epir) 116₂₂, 161₁₀, 228₂₅, 341₉, 347₃₄. Etimologia cred că vine din *pri* = prea și *virtòs* = tare.

Pravdă sf. = vită, (cal, bou, vacă, catâr, măgar, etc. nu însă și oi, capre, cari se numesc: *numal'e, tutipută*) 62₃₀, 98₃₆; pl. art. *prăvdile* 9₂₈, și *prăvdile* 258₃₉; = vitele; *ca viră pravdă* = ca o vită 96₁₅.

Pră. Vezi: *pară*.

Prămătâr sm. = negustor 236.

Prămăteftu și (*Părmăteftu*) sm. = negustor 83, 189, 251—254, 328.

Prămătie sf. = 1° marfă 189, 251; 2° *u ștea fe k'irută prămătie easte* = o știă cât de proastă este, o știă ce vită încălțată este 53₃₃, 230₃₈. Vezi: *părmătie*.

Prăxescu vb. IV = menesc; *și-ni prăxești cama laea* — și-mi menește tot ce-i mai rău: soartea cea mai rea 35₁₄.

Preacle sf. = pereche 29₃₆. Vezi: *păreacle*.

Preasni. Vezi: *păreàsine*.

Preftu sm. = preot, popă 8₂₆, 100—106, 398, etc.; 1° *goacă preftul di bil'e* = joacă popa de nevoie (proverb) 33₃₅, 406₁₀; 2° *il' deade dol'i a preftului* = a dat ortul popii 370₂₀, 93₅.

Pri adv. = prea: *s-hărisi pri multu* = se bucură prea mult, mult de tot 142₁₅.

Pri prep. = pe (pretutindeni); 1° *pri căsmete* = la noroc 459₁₉; *și-l loai tră soț pri cale* = și-l luai tovarăș de drum 13₃₂; 3° *pri di nă*

parte = pe de o parte 2₃₄; 4° *pri trei ańi* = la trei ani 65₂₃; 5° *va lă vînă pri cap* = le va veni peste cap 42₈; 6° *si-și kară mintea pri nîsi* = să se înebuească după ele 34₇; *trețe pir la casa* = trece pe la casa 237₆. Vezi: *pi*, *pir*.

Prică (di ∞ conj.) = decât 240₃₀.

Pricăd vb. II = rog, mă rog de cinevă; *și-l pricadi* = și-l roagă, se roagă de el 28₁₅; *pricade la el* = se roagă umilitor la ei 461₁₀; *viini la auștu și-l pricădî* = veni la moșul și i se rugă 26₁₇, 32₁₂, 44₂₆; *Tih'a l' pricădî la c o a r l e a Mintil'e* = Norocul se prosternă rugător la picioarele Minții 97₁₃; *și-l pricădură amirălui* = și se rugară de împărat 146₁₁.

Pricē sf. = vietate, viețuitoare 47—51, 87₃₃, 143₁, 281₁₉, 317₁₂, 459.

Pridău vb. I = 1° predau; *să s-pridă* = să se predea 339₁₃; *se-arîde și-l si pridă* = se înșală și i se predă 234₃₅; 2° *că h'il' ū-tu nă prideade* = căci fiul tău ne trădă 21₃₀, 22₂₇; pentru sensul de «tradez». Vezi și: *prudău*.

Prifac vb. IV = prefac; *el s-prifeațe* = el se prefăcî 203₂₂, 279₂₁, 475₁₀; *s-prifeațe* = se transformă, se prefăcî 321; *s-prifeațiră* = se prefăcură 108₂₀, 171₁.

Prifaptu adj. = prefăcut.

Prifățire și **prifățearē** sf. = prefacere.

Prifteasă sf. = preoteasă 105₂.

Prigūr (mi ∞) vb. I = jur, fac jurământ puternic; *să s-prigūră* = să jure solemn 13₃₆. Inf. *prigurare* = jurare, jurământ.

Primnare sf. = preumblare 78₃₆, 154₃₃, 155, 314₁₃.

Primnu vb. I = preumblu; *să s-priimnă* = să se preumblă 11₃₂, 42₁₇; *u priimnară* = o preumblară 328; *s-priimnă* = se preumblă 77; *priimnă-te* 77₁; *me-am priimnată* = m'am preumblat.

Prim, prep. «prin» înaintea lui *b*, *p*: *prim pade* = pe jos.

Prima adv. = cât se poate de bine: *z-ducea agrulu prima* = ogorul mergea cât se poate de bine 117₁₀; 282₁₈. (Cuvântul este popular).

Primansūs (di —) adv. = de prisos; cu prisosință; 1° *bîneață un om di primansūs* = trăește un om de prisos (=fără rost în lume) 366₉; 2° *nă de a de Dumniță pradă di* ∞ = ne dede Dumnezeu bani cu prisosință 218₂₆, 362₃₁, 399₁₀; *umplū j-doaua fusi di primansūs* = umplū și două fuse mai mult 301₃.

Primăveară, primuveară și prumuveară, priumuveară sf. = primăvară 21₂₄, 24₃₅, 25₃₅, 129, 335₁₂, 279₃₁.

Primnare. Vezi: *priimnare*.

Prin prep. = prin 37₉, etc.

Princă sf. = capcană, cursă 367₃₁.

Prinde vb. unipers. III = 1° se cade, trebuie: *aoă prindi s-h'ibă* = aci tre-

buie să fie 43₉; *prindi să se-află* = trebuie să se găsească 52₁₉; *nu prindi* = nu se cuvine, nu se cade 95₃₄; *Gugabaș prinde un ca tine* = Primar se cade (să fie) unul ca tine 187₁₀, 308, 342; *prindea* = trebuie, se cuvenia 82, 92₁₁, 96₃₄, 102₁; 2° a sta bine, a te prinde: *străniile-nă prindu* = mă prind bine hainele; *află-ți prindu armatle* = ție îți stau bine armele; *nu prinde* = nu stă bine 400₁₉.

Prindeare (și *prindire*) sf. = trebuie; a stă bine: *di-pri prindearea țe-ți fac armatli* = după modul, cum te prind armele 136₂₇, 411₂₅.

Printră prep. = printre 131₁₀, etc.; *printr-ocl'i* = prin ochi 103₃₂.

Pripsit adj. = elegant; *pripsit ș-aleptu* = elegant și distins 85₃₇, 141₁₁.

Prisine sm. = o greutate ce se pune la fus dedesupt, ca să-l ție vertical 73₈.

Priste prep. = peste 4₁₆, 8, 31, 66₃₅, etc. Vezi: *piste*.

Prisupră prep. adv. = pe deasupra 78₁₇, 79_{61, 9}; *nis ș-u l'a prisupră-l'* = el se însărcinează 309₁.

Prît prep. = prin 4₃, 8, 45, etc., etc. Vezi: *pit*.

Privegl'u vb. I = priveghiez; păzesc; *băgă s-priveagl'i* = băgă să păzească 127₃₀. Inf. *priviglare* = preveghiere, păzire.

Prii interj. = cuvânt prin care îndemnăm pe măgar la mers 116₃₂.

Prinđire (și *prinđare*) sf. — prânzire; de prinzit 289.

Prinđu sn. — 1° prânz, masă de prânz 83₁₀; *fură acli-măți la prinđu* fură invitați la masă 98₂₉; *Ahur-h'iră s-l-aducă prinđu ș-țină* — începură să-i aducă prânz și cină (mâncare la prânz și la cină) 176₂₂; 2° *s-aveă a pruk'atā a prîndului* — se apropiase (ora) de prânz 73₃₃; 3° *Na-ū și ursa, prinđu oară, s-toarņă la culcuș-li* — Iată-o și ursa, pe la prânz (...miezul zilei), se întoarce la culcușul ei 48₅, 95, 179.

Prinđu-mare sm. — prânzul mare, miezul zilei 208₆, 468.

Prinđu și prindu, prinđăseu vb. IV — prânzesc; *șidū s-prîndă* — șezū să prânzească 47₃₉; *s-prîndă* — 231₃₈, 403₂₀. Inf. *Prinđire și prinđare. Am prinđită* — am prânzit.

Proaņe sf. — puroiu. Vezi: *proaņ*.

Prok'ū. Vezi: *aprok'ū*.

Proaņ sm. puroiu 443₁₇; 1° *sinđe ș-proaņ versu đua tută* (sânge și puroiu vărs toată ziua): o duc numa într'un chin cumplit în continuu 186₁₁; 2° *cu sinđe, cu proaņ* — cu necazuri mari 488₄.

Proseut sn. — strop.

Prot. — 1° *ântăiu* 7₂₂; *cu nveasta di prota* — cu nevasta dintăiu 56₈; 2° primul: *și-l feași c-a protlu* — și-i făcū ca și primului 33₁₀; *protă* — întâiu 66₁₈; prima.

Prueuk'le sf. — stare, pricopseală 487₃₁; *viră prueuk'le mare no-adră* — nu făcū mare pricopseală 65₂₂.

Prucupsescu (mi ∞) vb. IV — pricopsesc; ajung bine; *prucupsit* — pricopsit, de treabă 40₂₀; ajuns bine, în stare bună 206.

Prudău vb. I — tradez 22₇. Inf. *prudare* — trădare; *prudăt* — trădat.

Prufusescu vb. IV — apuc, ajung; *un di el' nu pruf-tusē si s-ascundă* — unul din ei nu apucă, nu reuși să-se ascunză 23₁₈.

Prumveară. Vezi: *primă-veară*.

Prun sm. — prun.

Prună sf. — prună și curcudușe 49₂₅, 85₅, 197₁₉; *plin-đeă cu lăcriņli ca pruna* — plângeă v a r s ā n d lacrimi ca pruna 123₁₃.

Pruseuk'escu și pruseutescu vb. IV — stropesc 204, 364₁₄; *s-lu pruseuk'ască* — să-l stropească 52₃₈; *li prus-cuk'i le stropi* 284₁₀; *plus-cuk'i* 29₁₃. Vine din *proscut* — strop.

Pseftu adj. — mincinos: *io mincunđs ș-tine pseftu* — suntem la fel, unul ca și altul 76₃₆.

Psemă, pl. psématique sf. — minciună 81₃₆.

Psluharte sf. — pomelnic, (- hârtia în care sunt însemnate numele morților) 151₃₂; *lo-aveă tricută di multu tu psihuharte* de mult îl trecuseră în pomelnic, printre cei morți 253₃₀.

Psin adv. — puțin 27₂₈, etc.

- Format din *puțin* — *puțin*, *psin*. Vezi: *puși'n*.
- Psol'ū** adj. = mort (Se zice de vite și de păgâni) 340₃₀; *psoah'e* = moartă 102₁₁, 105₂₁.
- Psumă** sm. — brutar 41₂₂.
- Psusesen** vb. IV = mor (despre vite și păgâni); *psuseă* (*oile*) = muriau oile 16₃₉; *psusiră* = muriră 17₁₅, 159₁₉; *ti psusescu di scop* te omor în bătaie 125₃.
Vezi și: *supsescu*. Din ngr. *ψυζω*.
- Ptiū** interj. — Ptiu! când scuipă cineva 103₂₂, 470₇.
- Pțin** adv. = puțin 2₂₅. Vezi: *puși'n*.
- Pucle** sn. = ulcioraș 12₃₂, 495.
- Pudrume** sf. — subterană; pivniță în pământ, sub-sol 358, 359.
- Pugunic** sm. — masa ce se obișnuște a treia seară dela nașterea unui prunc și destinată ursitoarelor 387.
- Puil'ū** sm. = 1° pasere, puiu, pl. *puil'*, fem. *puil'e* și la Fărșeroți *puil'ă* 479, 9, 11, 23, 24, 67₇, 173 — 175, etc., etc.; *ni puil'ū nu calcă* = nici pasere nu umblă 47₃₆; *iu niși puil'ū nu bătea* = unde nici pasere nu cântă 132₁₃; 2° *puil'ū di fičor* = un puiu de băiat 126₁₅; 3° *puil'ū azbuirător* = paseră sburătoare, maiastră 35₃; 4° *puil'ū cîntăt* = pasere maiastră 47₁₇; 5° *s-ni-aduși dușmanlu puil'ū gură di om* = să-mi aduci pe dușmanca pasere vorbitoare 37₁₆, 6° *iu feată puil'i* — unde fată paserile; departe peste nouă mări și nouă țări 10₁₃; 7° *armăsiră... ca puil' fără cloce* rămaseseră... ca puii fără cloacă (= fără nici o apărare, fără sprijin) 268₂₃; 8° *ca țivă puil' org'i* — ca niște pui orbi, care așteaptă totul deagata, în gură 7₃₄, 366₅; 9° *puil' vedeă ntr-ocli* — vedeă stele verzi pe pereți 470₃₆; 10° *videm țe puil' vai acăți* = vedem, ce treabă ai să faci 373₃₆.
- Puil'a**, nume propriu de băiat 163.
- Pulbre** sf. — praf, pulbere 442.
- Pulitle** sf. — 1° oraș 45₂₀, 327; 2° mulțime.
- Pulită** sf. = poliță (= o scândură așezată frumos la perete astfel, ca să servească la așezarea farfuriilor și celorlalte obiecte de bucătărie) 48₆, 52₂₇, 218, 254, 407.
- Pulmu**, pl. *pulni* sm. — două mâni pline formează un *pulmu* 338₃₂, 355_{1, 6}; *di-ți păreă cu pulmul că-l măcă*... de-ți păreă, că cheltuie cu mâinile pline 39₃₃; pumn.
- Pulpă** sf. — pulpă 84₂₇, 237₁₄.
- Pultare** sf. — spată 484₂₃.
Vezi: *plătare*, *păltare*.
- Pul'an** sn. — băț 478.
- Pundie** sf. — pustie.
- Pungăr** sn. — pungă de piele, în care își păstrează ciobanii cremenele, amnarul, iasca și alte lucruri trebuincioase lor 343.
- Pungă** sf. = pungă 39₁₆, 42, 43, 218₃₁, etc.: *că angir-*

- mari aveà suflată draclu tu pungă* — cât despre bani, suflase dracul în pungă: n'aveà parà chioară 162.
- Punte** sf. = punte 107. La Samarina se zice: *pung'e*.
- Pupăză** sf. = pupăză 21, 299; *nu mi fă s-l'ău calea li pupăză* = nu mă aduce la desperare, ca să mă faci să-mi iau lumea în cap 303.
- Pupu-pu!** = interj. de groază și alarmă 21, 42, 43, 121, 303.
- Purcâr** sm. = porcar 228, 232.
- Purdical'e** sf. = portocală 41. Mai des se întrebuintează: *purtucal'e*.
- Puric** sm. = purece 168, 176, 363, 459, etc.; 1° *l'i se-adună în i ma cît un puric* = i se strânse inima cât un purece (de frică) 7; 2° *ncălță ș-puriclu* = potcovesc (ei) și pe purece, de deștepți ce sunt 96; *cîndu lumea ș-puriclu lu ncălță* : când lumea potcoviă și pe purece : când erà lumea foarte deșteaptă 100.
- Purtâr** sm. = portar 404.
- Purtare** sf. = purtare, port 10.
- Purumbu** (și *părumbu*) sm. = porumbel; pl. *purung'i* = porumbei 144, 459, 501.
- Purumbă** sf. = porumbiță 275; *părumbă* 442; *gucă ca părumbe* = jucău ca porumbițele 438.
- Pusputescu** vb. I V = pipăiu, caut pe dibuite 310, 311;
- fe tut pusputeaste* = ce tot pipăie, ce tot caută pe dibuite 83; *s-pusputeaste* = se pipăie 381; *pusputea* = scormoniă 2, pipăia 410.
- Pustu** adj. = pustiu; *hoara Grâmuste... armase pustă* = comuna Gramoste... rămase pustie 18; *pusta di cătușă* = pustia de pisică 419.
- Pusulă** sf. = busolă; *u k'irū pusula* = nu mai știe de loc ce face 276.
- Pușel'e** sf. = ciumă 121, 151, 265, 290, 298.
- Pușel'at** adj. = ciumat.
- Pușpură** vb. I = șoptesc la ureche; *pușpură* = șopti 134; Inf. *pușpurare* șoptire, șoptă.
- Pușputescu** vb. IV = șoptesc, vorbesc încet cuivă la ureche 113.
- Pușteau** adj. = ștreqar. craiu; *pușteane!* (greșit în text: puștane) = stricatul! 405.
- Puștu** adj. = stricat, craiu, ștreqar; *No-avdi cucol'i al puștu de-amird cum cîntă?* = Nu auzi cocoșii nemernicului împărat cum cântă? 203.
- Putè** adv. = 1° niciodată 37, 52, 164, 233, etc.; 2° *cum niși n'visată no-aveà puti* = cum nici nu visase vreodată 222.
- Putare** sf. = putere, virtute 52, 63, 68, 97, 139; *cara s-l'ibă cu putare* de-o fi cu putință 141; *ma nu eastè cu* ~ = dar nu-i cu putință 327.
- Putrid** adj. = putred; *putrid*

- de-avut* = putred de bogat, foarte bogat 355.
Putriqăscu vb. IV = putrezesc 146₂₅; 1° *s-l'i putriqăscă oslu* = să-i putrezească osul: să-i sfințească oasele; 2° *N-casă putriqă qua tută ca vîră feată* = putreziă (= sta) mereu în casă ca o fată 303₃₂.
Putriqîne sf. = putrigaiu.
Putriqire sf. = putrezire.
Putriqune sf. = putrigaiu.
Putût adj. = puternic, tare
 • 219₇, 395; trecut 439₂₆.

- Puț**, pl. *puțuri* sn. = puț 8₁₀, 73, 103₁₀, 265.
Puțin adv. = puțin 18₁, 22₁₃, 108₄, etc.; *cama puțină* = mai puțină 2₁₅; *puțin* 197; forme prescurtate; *puțină*, *psîn* 188₅, 336₁₀; *După multu-psîn* = După mult puțin (timp) 85₇; *ș-loară multu-puțin* = își luară mult puținul: tot ce au avut 35₁₇.
Puvonû sn. = infecție, murdărie.
Puximade, pl. *puximăđi* sf. = galetă 366, 367.

R

- R.** Aromânii obișnuiesc a pune un „a” înaintea cuvintelor începătoare cu litera R. Totuși la Fărșeroți, la Muzichiari și la parte din Aromânii Pindenii se păstrează r fără proteticul „a”. Fărșeroții pronunță pe „r” ca: r îndoit: rr și, în unele cuvinte, unii îl pronunță cu totul gutural, ca un <ɣ> grecesc.
Rac sm. = rac 166₁₉.
Radă sf. = rînd, hal; *pi ah-tare radă* = în așa hal 244₁₄.
 Vezi: *aradă*.
Rană sf. = rană; *am nă rană tru inimă* = am o rană, un dor la inimă 246₆; plagă.
Rațe adj. = rece 243₃₆.
Rădățină sf. = rădăcină 165₁₂.
 Vezi: *arădățină*.
Râm vb. I = râm; *râcâiu* 479₂₂.

- Râmîn** vb. III = rămâiu 243, 478.
Rău adj. = rău 477, etc. Vezi: *arău*.
Răvdare sf. = răbdare 478.
Reccamân adj. = sdrențuros 482₂₈.
Reck'i adj. = vechiu, sdrențuros 481₃₅, 483.
Reng'a sf. = păcăleală; *reng'a țî-l' feațe stih'iulu* = păcăleala ce-i făcû smeul 16₂.
Rigae sf. = rugăminte 185₂₉.
 Vezi: *ariğè*, *ariğae*.
Rihate sf. = liniște 195. Vezi: *arihate*.
Rod vb. III = rod; *iu va sã s-roadă* = unde se va roade 478₅; *s-roase* = se roase 479. Vezi: *aròd*.
Ropot sm. = treapăt, sgomotul produs de caii, cari merg în treapăt 244₁₆, 18.
Rug sn. = spin, mărăcine 383₃₃.
Rumân sm. = Român.

S

- Sa** pron. pos. = sa; *nor-sa* = nora-sa; *mă-sa* = mamă-sa; *sor-sa* = soră-sa; *tetă-sa* = mătușa-sa (pretutindeni); G. D.: *sai: fiçor'li a sor-sai* = băieții surorii sale 169₃₃; *Il dîse ea a norsai* = li zise eă nurorii sale 7₂.
- Sac** sm. = sac 13₁₈, 11₄, 33, 80, pl. *sați* 67, 305; 1° *Bunêți fățeă cu saclu* = Binefaceri făceă cu grămada 65₃, 97₃₄, 123₂₈; 2° *am groși și flurii cu saclu* = am bani cât de mulți, mulți de tot 355₁; 3° fel de blană femeiască.
- Sade** adv. = numai 166₁₇. (Provincializm).
- Sală** sf. = sală 38₁₃ (neologizm).
- Salțe** sf. = 1° salcie; 2° nume delocalitate la Avela, unde se află un izvor cu acelaș nume 292₃₄, 293₆.
- San** sm. = farfurie de argint 454—458.
- Samure** sf. = samur, blană; *lu nviscù cu samure* = îl îmbrăcă cu blană 18₂₃.
- Sap** vb. I = sap 95₁₈, 182, 295; Inf. *săpare*; Part. *săpăt, -ă*.
- Sapă** sf. = sapă; *cu dințil' ca săk* = cu dinții mari ca colții sapei 147₃₅.
- Sarcă**. Vezi: *sărică*.
- Sare** sf. = sare 15_{30, 31}, 28, 167₃₁, 393; *sare ș altu fe!* = (sare și alta ce!): cât despre s a r e, mai pune-ți pofta în cuiu 26₁₂.
- Sărică**, scurtat: **sarcă** sf. = sărică, haină groasă de postav, care se poartă de Aromâni 305₁₁; sunt felurite sărici: *sărică turnată* 305₁₃; *sărică flucată* = cu floci de lână, albă peste tot; *sărică șulă* = sărică fără epulete; *sărică cu urecl'e* = sarica cu urechi. cu un fel de epulete, etc, etc.
- Sărfină** sf. = povară, cât poate duce o persoană pe spate: *sărfină di leamne* = povară de lemne, cât poate duce o persoană pe spate 46₁₂, 45₁₄; 2° greutate 237₃, 257₂₃; 3° adj. = însărcinată: *me-alăsă sărfină* = mă lăsă însărcinată, în poziție 7₂: *urmase sărfină* = rămase însărcinată 61₃₄, 316₃₀; *ș eră sărfină* = eră însărcinată 258₁₁, 438₁₄.
- Sat** sm. = saț, săturare; *no-are sat* = nu se mai satură.
- Satrazam** sm. = prim-mini-stru, în Turcia 461₁₁.
- Satur** vb. I = satur 126₁₆, 247; *pină să s-sătură* = până când să se sature 30₂₃, 31; *nu si sătură di bășari* = nu se sătură sărutându-l 47₂₄; *nu-l sătură di gucari* = nu-l sătură de joc 134₂.
- Savan** sm. = giulgiu 36₂.
- Sazmă** sf. = covor de păr de capră 300₃₀, 366₁₃.
- Să**, s- conj. = să (pretutind.). Vezi: *si*.
- Săcòl** sm. = șoim 174, 175.
- Săditeq** vb. I = săgetez, trag cu săgeata; *și-l săditi* = și-l săgetă 374₁₃.
- Săhate** sf. = ceas 419, (Macedonia); în Epir se zice: *oară*.

Sălăg'escu, sălg'escu, sirgl'escu (*sărgl'escu*), **sirg'escu** și **sărg'escu** vb. IV = 1° dau drumul; *sălg'î căpak'a* = dede drumul capacului, lăsă să cadă capacul 8₁₀; *și-l sălg'î bărnul îng'òs* = și-l slobozi brăul în jos 39₈, 73₈, 265; 2° dau, drumul, liberez; *sălăg'ă Mușata - Locuî* = liberează pe Frumoasa-Locului 144₃₀, 174, 175; *lamă nu li sirgl'ă apăli* = balaurul nu liberă apele 49₃₁, 249₃₀; 3° mă reped, dau năvală; *sirgl'aști atumțea g'ò nili cu z lă k'li* = se repede atunci voinicul cu fiarele 52₃₄; *si sălg'iră* = se repeziră 61₃₁, 13₉, 70₂₆, 110₁₂; *ti sirgl'iși dipu niși* = te repeziși după dâșii 81₂₇; 4° *sirgl'escu c'î nile* = asmut cânele asupra cui vâ; *sirgl'iră cîn'i* = a) au asmuțit câni; b) se repeziră, deteră năvală câni 112₂₉; *sărg'iră* = se năpustiră 14₁₁; 5° *cîndu-l sărg'î dâscalu* = când li se dede drumul dela școală 188₄; 6° *cu coada... sălg'ită* = cu coada... întinsă 2₂₉; Inf. *sirgl'are* și *sirgl'ire*, *sălăg'are* (*sălg'are*) și *sălăg'ire* (*sălg'ire*) și *sărg'ire* (*sărg'are*), *sărg'ire*.

Sănătate, sănătòs. Vezi: *sî-nătate, sînătòs.*

Săpune sf. = săpun 261₁, 2, 385; *Funea și săpunea (te așteaptă)* = spânzurătoare (te așteaptă) 406₁₈.

Sărak'e sf. = grije mare, preocupare neliniștitoare;

mași ună sărak'e-l măcà = numai o grije îl neliniștia, nu-l lăsă în pace 9₃₃; *Il micà sărak'a multu* = Il muștră mult conștiința 243₃₃.

Sărave sf. = palat 477—779

Sărătòr sm. = trăistia, servind la păstrat sare 180₃₀.

Sărbătoare sf. = sărbătoare 7₁₆, 90₃₀, 98₂₇, 363; ∞ *lișoară* = sărbătoare ușoară, în care nu e păcat dacă lucrezi 235₃₅; *u feați sărbătoari mari* = făcù serbare mare 130₂₉.

Sărg'escu. Vezi: *sălăg'escu*

Sărg'escu. Vezi: *sălăg'escu.*

Sărmînță sf. = 1° prunc, copilăș 262₃₄, 331₃₃, 332₂; 2° leagănul pruncului 102₃₂, 103₁₆, 242₂.

Sărună sf. = Salonic; *tine plățiși Sărună* = tu plățiși la Salonic 83₁₇.

Sătină sm. = satana, căpetenia dracilor 467.

Sătul adj. = sătul, săturat.

Săturat adj. = săturat, îndestulat 208, 357₁, 468.

Scad vb. II = scad, reduc; 1° *apa scade* = apa scade; 2° *scade trei groși, cîți armî'n?* = scade trei piaștri, câți (piaștri) rămân? 3° *acăță să si scadă quă di quă* = începù să scadă (să meargă rău, să sărăcoască) din zi în zi 336₁₇. Inf. *scădeare* și *scădire* = scădere.

Scafă sf. = pahar 231, 378; *cu ocl'ul ca di scafă* = cu ochiul mare cât gura de pahar 38₁₄.

Scald vb. I = scald; *mi scald* = mă scald 114₃₂.

- 222, 223; *să si scaldă* = să se scalde 202₂₂.
- Scapit** vb. I. Vezi: *ascapit*.
- Scamă** sf. = scamă, caier de bumbac; clăbuci de săpun; se zice și: *scāmang'e*.
- Scamnu** sn. = scaun; 2° darac; *nu-i furcă și scamnu* = nu-i lucru femeiesc (lit. nu-i furcă și darac) 201₂₃, 300₂₇, 301₁; 3° tron 14₇, 40₂₁, 45₃₈, 97₁₁, etc.; *s-l'alasă scamnul* = să-i lase tronul 433₂₂; 4° *scamnu-lemnu* = mașină miraculoasă, sburătoare 288₁.
- Scară** sf. = scară 102, 221, 222, 259; pl. *scări* = a) scări și trepte; b) scările dela șaua calului) 252₃₆; *lumea estă scări-scări easte* = lumea aceasta este schimbătoare (când unii sunt bogați, când alții), cfr. așă e roata lumii 273₁.
- Scark'in** (mi ∞) vb. = mă scarpin; *scark'inare* = scărpinare.
- Scarmîn** vb. I = 1° scarmân (lâna, cânepa, bumbacul, etc.); 2° fig. a o tulă la fugă; *va le-aibă scărminată* = o fi șters-o 108₃₆; *li scărmină de-aclò* = o șterse de acolo 182₂₂; *Ai s-li scărminăm* = Ai s'o ștergem 215₃₆, 260₁₈; Inf. *scărminare* = scărminare.
- Scăđut** adj. = 1° scăzut; 2° sărac, scăpătat, sărac lipit 416₁₀.
- Scăldare** sf. = scăldare.
- Scăldătoare** sf. = scăldătoare, loc unde se strânge apa râului, de par'că formează o scăldătoare.
- Scălsesen** vb. IV = răcăiu (cu unghiile, cu un bețișor, etc.); *scălsindalui* = răcăind 30₁₂. Inf. *scălsire* = răcăire.
- Scănsesen** vb. IV = săcăiu, fac în necaz cuivă 114₁₁.
- Scărcie** vb. I = mă răstesc; scrășnesc (când ameninț pe cineva); *ahurh'i să scăr-cică dinfil'* = încep să scărșnească din dinți 15₁, 263₃, 265₁; *cindu l'i scăr-cică nă oară dinfil'* = când îi scrășni odată din dinți, când se răstă odată 407₁. Inf. *scăr-cicare* = scrășnire, răstire.
- Scărcă** sf. = scară mică; scări dela șaua calului 392₁₁.
- Scărk'escu, scirk'escu** vb. IV = sfărșesc (șesătura la rășboiu); *car'i si scărk'esti* = după ce vei sfărși 300₂₉; *scărk'i arizboilu* = sfărși (șesătura) din rășboiu 301₂₀; *Pòlimtu aveă scirk'itā* = Rășboiul se sfărșise 211₁₆.
- Scăndură** sf. = 1° scândură 112, 408; 2° un fel de cărpitor, pe care se întind foile de plăcintă 29₇; 3 *omlu cu trei scănduri* = omul prostănac 42₂₀; *o-aduk'i... că-i cu trei scănduri* = o înțelese, că-i lipsește o doagă 54₁₀; *easti cu trei scănduri* = este într'o doagă, prost 209₂.
- Scăntălloră** sf. = scânteie (Epir) 165₂₄.
- Scănteal'e, pl. scăntel' și scănteal'e** sf. = scânteie 15₁, 92₇, 165₂₁, 268₃₂, 279; *scănteal'e viđu catilu* = scântei văzu cadiul: a vedeă stele verzi pe pereți 55₃₂.

Scintil'are sf. = scânteiere, a da scânteii.

Scintil'ed vb. I = scânteiez; *scintil'ă de-amălamă și vămândi* = scânteia, (strălucia) de aur și diamante 133.

Scirk'escu. Vezi: *scărk'escu*.

Scirpă sf. = aschie; pană, servind la despicatul lemnelor 103_{21, 22}, 334₂₆, 415, 416.

Sclav sm. = rob, sclav, prizonier; pl. *sclavî* = robi 287₂₉.

Sclăvil'e sf. = sclăvie, robie.

Sclăvnescu vb. IV = robesc, reduc în sclăvie. Inf. *sclăvuire*, *sclăvuire* = robire.

Sclincu adj. = sgârcit, avar.

Sclincame sf. = sgârcenie.

Scolț sf. = lovitură din picior 482, 483. Vezi: *clofă*, *clufată*.

Scol vb. I = scol: *u sculară* = o sculară, o ridicară 29_{17, 18}; *si sculd* = se sculă (din somn) 5₃₁, 86₃₃; *scoală h'il'a* = se scoală fiica 44₁₆; *scoală di cu noapte un vimtu* = se ridică peste noapte un vânt 80₁₃; *s-ti scoli* = să te scoli 440₃₆. Inf. *sculare*.

Scos adj. = scos; *mincună scoasă di coluvlu* = minciună născocită de cel fără coadă 185₈. Vezi: *scol*.

Scot vb. III = 1° scot 3; *să scoată apă* = să scoată apă 8₁₂; *scoase căcula* = scoase căciula 8₁₃; *vai scoată* = va scoate 19₁₀; Perf. *scos*, *scoasiși* și *scusēsși*, *scoase*, *scoasin*, etc.; 2° *fil'i-fil'i lu scoăsiră* = îl sfășiară, îl făcură bucățele, bucățele 13₁₀; 2° *nă scol sūstillu* =

ne chinuesc amarnic 22₁₆; 4° *lu scoăsiră la amirălu* = îl prezentară la împăratul 51₁₇; 5° *E! scoate tora, h'il'ū, z-videm Ńe n-adusiși* = Ei, arată acuma, fiule, ca să vedem ce ai adus 66₁₆; 6° *l-anūmiră și-l' scoate un cama ng'ōs* = îi numără și-i găsește (la socoteală) cu unul mai puțin 2₂₁; 2° *s-nu Ńi-u scot Ńo* = de nu mi-oiu răsbună eu 44₉; *s-nu Ńi-u scutearim* = de nu mi-aș răsbună 44₃₂; 8° *iu s-l'i scoată draculu* = unde să-i ducă, să-i mâne dracul 72₁₂; 9° *s-Ńă scoŃi pinea* = să-Ńi câștigi hrana, existența 221₂₇; *dua Ńea nu scoase niși ti pîne* = în ziua aceea nu câștigă de loc 256₄; Inf. *scuteare*, *scoătire* = scoatere; Part. *scos*, *scoasă* 27₁₄.

Sclu. Vezi: *Ńliū*.

Scriat adj. = 1° scris; 2° pictat, zugrăvit par'că cu penele; frumos 472₂₂, 473; *feată scriată* = fată foarte frumoasă; *tinireafa Ńea scriată* = tinerețea cea pictată 36₁₀.

Scriată sf. = ursita, soartea, destinul 126₃₄, 129, 332₂₈; 2° *ași l'eră scriata* = așa i-a fost scris, merit 24₁₄, 44₂₁, 125₅, 126₅.

Scriitură sf. = ursită, soartă 127₃₁, 334₈; scriptură, scris.

Scriū vb. III = scriu 197, etc.; [Part. *scrișū* și *scriăi*, *scrisiși* și *scriăși*, *scrise* și *scrie*, *scrisim* și *scriem*, *scrisit* și *scriăt*, *scrisiră* și *scriară*; Part. *scriăt*, *ă*]; *scrie nă carte* = scrise o

- scrisoare 78₂₉; *să-l scrie ditru soarte pîn tu moarte* = să-i menească de când se naște până la moarte 199₂₂. Vezi: *soarte*; Inf. *scriare*=scriere.
- Scrum** sn. = scrum; lucru afumat 53₂, 207₂₃, 279, 311, 407, 412.
- Scrum și serumed** vb. I = fac scrum, afum (despre mîncări); *scrumăt* = afumat; *mîcare scrumată* = mîncare afumată; *cu limba scrumată*=cu limba scrumată, necăjit foc 23₃₄.
- Scrumare** sf. = facere scrum, afumare.
- Seuk'ŭ** 237. Vezi: *ascuk'ŭ*.
- Sculle** sf. (Macedonia) și *scul'ò* sm. (Epir) = școală 75₃₁; *va s-k'erî di sculie*=ai să rămâi dela școală, ai să pierzi dela învățătură 235₃₄; *nu aveà sculie* = n'aveau școală, curs 235₃₅; *scul'ò*, pl. *scul'ăfi* 2₁₀, 7, 35₁, 128₉ *sculie*, pl. *sculii*.
- Scumbusecu** vb. IV = suflec mînele 286₃₂.
- Scumbu, scumpu** adj. = scump, drag 8, 24₂₃, 116, 176, 266, etc.; pl. dela *scumbu*, face: *scunĝ'i* 354₆; dela *scumpu*: *scunk'i* 1₈; fem. *scumpă* = dragă 3₄, 75₁₂, 188, etc.; *scumpul a mel*=scumpul (=bărbat) al meu 7₃; *lugu-rîi de-afeale scumpile*=obiecte din celescumpe 67₁₃.
- Scumpeate** sf. = scumpete 43₃₀.
- Scupò** sm. = scop 337₃₁.
- Seutîc** sn. = fel de aba, servind de căptușală la samare sau din care se fac haine mai proaste 135₂₃, 193₂₉.
- Scutur** vb. I = scutur 184: *gucară, și scuturară cari nu vru=jucară și se scuturară toți* 34₁₉; *și scutură caplu* = își scutură capul 203₅; *să scătură prin casă* = să deretice, să curețe prin casă 275₁₉.
- Scuturare** sf. = scuturare; curățire (fiind vorba de casă).
- Scutură** sf. = grije, bătaie de cap 42₇, 201_{18, 24}, 444₉.
- Se, s-** pron. reflexiv = se (pre-tutindenii); *îs hărnea*=se hrăniau 40₂₇. Vezi: *si*.
- Seamîn** vb. I = 1° seamăn: *u siminâi*=am semănat-o 102₂; 2° *aròv siminâ*=dărdăiau de frică 275₃₈; *acaĝă să seamină aròv di frică* = începe să dărdăie de frică, să o sfeclească rău 430₂₈.
- Seară** sf. = sară 3₈, 4₂, 55₂, etc.; pl. *seri*: *serle alante* = serile celelalte, următoare 255₃₃; *astă-seară* = în astă sară 80₁₀, 94₂₈; *aeri-seară*=ieri sară; *aoaltari-seară*=alaltăieri sară, etc.
- Seate** sf. = sete 121, 189, 378; 1° *mi lo seatea*=mă apucă setea 103₉, 135₁₈; *ni-u seate* = mi-e sete; *l-aprease seatea* = li se făcù sete grozavă 8₁₀; *mor di seate, ardu di seate* = mi-e grozav de sete 20₁, 293₁₅; *să-l curmă ună mare seate* = să i se facă o sete mare 15₃₅; 2° *si-ș astingă seatea* = să-și potolească setea 35₂₄; 3° *L-aveà seate mare* = îi purtau (ei) mare ne-caz 405₇, 408₂₃.
- Seatîr** vb. I = secer; *oamîn'i siĝiră sk'icurlé* = oamenii

secerau spicele 103₁₃, Inf. *sifirare* = secerare, seceriş. **Seavire** sm. = crivăţ, vântul care suflă din spre nord 170—172

Sec vb. I = 1° sec, usc; *sicd puşlu* = a secat puşlu; 2° *va ũ-ul sec aistu mer* = o să-ũi sec mărul acesta, o să-l fac să sece, să nu mai producă fructe 174_{31, 33, 34, 175}; 3° *l'-u sicd (mīna)* = i-a uscat-o (māna) 340₃₈; 4° mi-e frig (Epir); *sicāi, cā-ũ arcoare multā* = mi-e frig, căci e frig tăricel. Inf. *si-care* = secare, uscare, a-ũi fi frig.

Sec adj. = sec, uscat; *pom sec* = pom sec, care nu produce fructe; *fīnlīnā seacā* = fântână secată; *seacā ũ-goalā s-ti ved* = vedeate-aş seacă ũi goală (blestem).

Semnu vb. I = însemn: *tu iũitā simnarā*... = la ieşire însemnară 312₁₇; *cītu-l simnarā tu tiftere* = îndată ce îl însemnară în catastif 364₁₂. Inf. *simnare* = însemnare; Part. *simnāl, -ă* = însemnat, -ă.

Semnu, pl. *seamne* sn. = 1° semn 8₇; *feafē un semnu cu caplu* = făcū un semn cu capul 13₉, 50, 85 96₅, 122₈, etc; 2° dovadă, semn; *s-l'ibā semnu* = să fie semn, dovadă 49₁₅, 57, 71₂₆, 353_{10, 11}; 3° ũintā: *s-tragā tu semnu* = să tragā la ũintā 345₁; 4° minune: *trā semnu* = spre minune 11₁₁, 44₁, 48, 70₁₃; *di semnul ũi viũurā* = de minunea ce văzurā 13₂₁; *om easti i semnu om*

este sau minune 36₉; *po s-fac seamne ũi cūdī* pot să fac minuni 170₄; *semnu mare* = minune mare 131₃₂, 187₃₆; *semnu di cal* minune mare de cal 406₁₀, 279₉; 5° *ũ-lo semnul di pāũē* = ũi luā numirea de paşā 349₃₈; 6° *Aved ũ-nis un semnu di cal'* = Aveā ũi el un rând de cai [*semnul di cal'* se socoteşte dela 7—12 cai] 300₁₆, 100₅; *om cu semnu* om cu semn, însemnat, distins 339₃, 155₈; om însemnat (sens rău) 131₂₀.

Semte sf. = hotar 114₉.

Seū sm. seu, grāsime 15₃₁, 123.

Sfinā sf.: panā de lemn, servind la despiciatul lemnelor; *maũi ũo l'i ũtiu sfinā* — numai eu ũi cunosc ro-stul 349₁.

Sfīnduk'e sf. = ladā 41, 144, 261. Vezi: *sīnduk'e*.

Sfīnusesen vb. IV = întăresc bine prin cuie, bat cu cuie, închid bine 95₁₃, 112₁₃.

Sfrinteal'ū sm. uliu, care prinde paseri, rândunele, etc. 460₂₆.

Sfulũir vb. I = a fulgerā, a trāsni: *se-ascāpirā ũi sū sfulũirā* = să fulgore ũi să trāsnească 52₇.

Sfulgu sn. = trāsnet 58₁₁, 443; *agudī ca di sfulgu* — trās-nit par'că: nimit peste ũre 25₂; *cīndo lo-agudī sfulgul* = par'că fu lovit de trāsnet 290₁₁.

Sl, s, se 1° conj. sā: *si-l' da* = sā-i dea 15₁; *si-ũi vedā parīnũil* = sā-ũi vedā pā-rīnũii 1₁; *s-facā* = sā facā

- se-ascapă* = să scape 1₂₆, etc., etc.; 2° conj. dacă, de: *si sciū, cā lumea k'are* = de aș ști, cā pierе lumea 286₅; *cā si nu* = cā de nu, cāci dacă nu 4₂, etc., etc.; *s-easte-cā* = dacă 6₂₉, 7₁, 54, 80₃₁, etc.; *s-fure-cā* = dacă 247, etc.; 3° pron. reflex.: *si sură* = se însură 1₂; *s-fățeă* = se făceau 1₆, etc., etc.
- Sibepe** sf. = pricină; *di nîsă sibepe* = din pricina ei 447₆, 19, 384₁₂.
- Sicără** sf. = secară 131₂₈.
- Sicăt** adj. = 1° secat: *merlu ațel sicatlu* = mărul cel uscat, care nu produce fructe 175₁₇; 2° friguros (Epir).
- Siellțescu** (mi ∞) vb. IV = mi-e urit; *s-nu-s siclifescă* = să nu'i fie urit 150₂₀; *nu-s siclifcă dip și dip* = nu se sinchisiă cătuș de puțin 488₁₉.
- Sifere** sf. = oaste 444.
- Sigur, sigură** adv. = de sigur, cu siguranță 315₈, 438₁₄; adj. = sigur, neîndoios.
- Sihărik'e** sf. = veste (bună); *s-nu-l' l'aū sihărik'e* = să nu-i dau de veste 7₆; *și nu vru s-l'i l'a sihărik'e* = și nu vroî să vestească 7₁₀, 54₁₈, 101₃₁, 193₁, 405₁₂.
- Simfunle** sf. = condițiune 46₂₃.
- Simiğl** sm. = covrigar 309₃₃.
- Simnare** sf. = semănare.
- Simnță** sf. = sămânță 76₁₅, 27, 102, 251, 496; *Simnță-di Bumbăc* = (să mănța de Bumbăc), nume de oraș 76₃₂.
- Simită** sf. = covrig 307, 309.
- Simnare** sf. = semnare, însemnare.
- Simnăt** adj. = însemnat 312₂₁; *om simnăt* = om însemnat, om cu semn 131₁₅.
- Simtu** vb. IV = simt; *cari simță* = cari simțiau 173₁₃.
- Sin** sn. = sân; pl. *sine* 51, 63₂₂, 67₂₁, 83₁₄, 223₇, etc., etc.; *ș-cu nat pi sin* = cu prunc la sân 314₃; *și stai cu mînle n-sin* = și stai cu mâinile în sân; *și stai fără să dai ajutor?* 349.
- Sinduk'e** sf. = ladă 38, 42, 43, 313, 347. Vezi și: *sfinduk'e*.
- Singur** adj. = 1° singur 5₂₂, 32₁₂, 35, 57; 2° însuși: *intră singur tu grădină* = intră însuși în grădină 9₂₁; *singură avîna mărtiriseaste* = însăși via mărturisește 18₁₆; *singur-ni* = însu-mi 92₂₅; 3° unic: *ș-aveă un singur k'il'ū* = își aveă un fiu unic 23₂₉.
- Sinur** sn. = hotar 15₆, 16₃, 398₂₆.
- Sinac** sn. = fr. givre; ger tare 170₃₅.
- Siptămină** sf. = săptămână 1₅, 50₂₂, 88₃₁, 138, 259, 502. Vezi: *stămînd*.
- Siriu** adj. = senin 80₁₄, 18.
- Sirmăe** sm. = capital; *va lom sirmăe grăile aușlu* = vom luă în seamă vorbele moșului 434₂₅; *va li lo sirmăe* = le-o fi luat drept bune 211₂₁.
- Sirmă** sf. = mătase 73₇, 5, 79, 156, 182.
- Sirsēm** adj. = nervos, supărăcios, arțăgos 313₃₁.
- Sirsimlik'e** sf. = nervozitate, arțăg 313₃₃.
- Sistimă** sf. = obicei: *aveă ∞* = aveă obicei 3.
- Sită** sf. = sită; *nfirmăt h'iū*

- cu silă di mătase* = sunt rafinat, sunt fin, dat dracului 458₁₇.
- Sivdă** sn. = dragoste 187₃₁.
- Si!** interj. prin care îndemnăm câinii spre a se năpusti asupra cuivă 123.
- Sil'escu**. Vezi: *sălăg'escu*.
- Simără** sm. = samargiu, care face samare 135.
- Si'mbătă** sf. = Sâmbătă 277.
- Simtu** adj. = sfânt; nume de localitate în Xirolivade 87₁₈; pl. *sinți* = sfinți; sfințele icoane 315₁₉.
- Sim-K'etru** sm. = Sfântul Petru 500.
- Sinătate** sf. = sănătate 40₂₃; 1° *cu sinătate!* = să-ți fie cu sănătate, să-ți fie de bine! să-ți trăiască 1₂₁; 2° *fi-alăs sinătate* = rămâi cu bine 221₂₀; *lă alasă sinătate* = își ia rămas bun 67₂₁, 289₂₁; 3° *fiçortu l'alăsă sinătate* = băiatul dispărū 122₂₁; 4° *nu-l' si dujeă lucrulu tră înainte, ș-sinătate* = nu-i mergea treaba și sănătate bună (greșit în text: *snitate*) 65₁₆, 90₂₈.
- Sinătòs, sănătòs** adj. = sănătos 1₁₅, 15, 16₃₃; *s-feațe sinătòs* = se însănătoși 70₁₉.
- Sinde** sm. = sânge 16₃₂, 17, 23; *sânzile* 174; 1° *h'irbeă si'ndile tu nis* = fierbeă sângele într'insul 263₂₄; 2° *cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinde nu cură di nis* = cu pușca să'l fi lovit, sânge nu curgeă de pe dânsul (de trist și amărît) 68₃₀; 3° *j-biură si'ndile di frică* = au înghetăt de frică 48₁₀; 4° *s-l'i l'a si'ndile a h'il'sui* = să răsbune pe fiul său 424₁₉, 115₃₁; 5° *s-l'a si'ndile, si'ndile* = se ia după urma sângelui 197₁₅, 374₂₉; 6° *cu sinde, cu prohi* = din greu, cu necazuri mari 488₁; *sinde ș-prohi versu dua tută* = o duc într'un chin continuu, cumplit 186₁₁.
- Sindineđ** vb. I = sânger; *cîndu nelu a unū va sindineaqă* = când inelul unuia va sângeră, va da sânge 49₁₅, 52₁₈, 334₂₉, 399₂₈, 423.
- Sirg'escu**. Vezi: *sălăg'escu*.
- Sirmă** sf. = fărâmă, fărâmtură 22₁₁, 90₁₈, 171, 230, 251.
- Slab** adj. = 1° slab: *om slab* = om slab, care nu e gras; 2° rău, periculos 195₁₃, 126₁, 256₅; *lucru slab cură tu mese* = (lucru rău e la mijloc); nu miroase a bine 12₆; *tră oară slabă* = pentru ocazie grea, pentru momente grele 296₃₁; 3° nevoie: *omtu tu slab căf-tă oamini* = omul la nevoie are trebuință de oameni 202₃.
- Slăbință** sf. = rău, răutate 112₂₃, 245₃, 416.
- Slăg'escu** vb. = slăbesc 314₇; *slăg'i feata ca cartea* = slăbi fata ca hârtia 460₈.
- Sk'epe** sf. = 1° prapor 15₂₉, 31; 2° vâl.
- Sk'erdu** (mi∞) vb. III = mă pierd, mă rătăcesc; *si sk'irdū* = se pierdū, se rătăci 161₁₉; *că sk'irdū calea* = căci rătăcii în drum, perdui drumul 161.
- Sk'le** sn. = spic; pl. *sk'icuri* = spice 103₁₄, 339₂₄.
- Sk'lu** sm. = 1° spin, ghimpe, măracine 4₂₃, 48₁₆, 53, 97₂₇.

226₁₁; 2° *l'i sta sk'inu ntr-ocli* = îi este nesuferit 283₈; 9₃₅; 3° *s-tradi cu sk'inlu nu se-acatã di fivã* = de ai trage cu mârãcinele nu se prinde de nimica: a fi sãrac lipit, a nu aveã nimic 304₁₉; *Bag sk'inã* = puiu intrigi.

Sk'in vb. I = inghimp, inþep, ãmboldesc 116₃₃; *acãfarã s-lu sk'inã* = începurã sã'l atingã, sã-l aþãþe 183₃₀; *lu sk'inã ruglu* = îl inþepã rugul 383₃₃.

Sk'inare sf. = inþepare, atingere, aþãþare.

Sk'inare sf. = spinare 336₃₃; *lucurlu al Dumniãã toarcã pri sk'inarea mea* = de treaba lui Dumnezeu mã ãvinuia pe mine 7₃₈.

Sk'luãrãt sm. = þira spinãrii.

Sk'ipare sf. = tãrnacop 112.

Sk'irdeare sf. = rãtãcire, pierdere, pierire.

Sk'irdut adj. = pierdut, rãtãcit 251 — 253, 400₇; uimit 318.

Soacrã sf. = soacrã 73₁₁, 197₃₈, 439; *soacãr-sa* = soacrã-sa 74.

Soarã sf. = supþioarã: *sum-soarã* = la supþioarã 53₁₁, sub supþioarã 85₃, 479. 480.

Soarbe-Amare sm. = Soarbe-Mare (personaj ãn basme, care poate sã beã foarte mult) 422—424.

Soarbe-Ariãlu sm. = Soarbe-Rãu 493—495.

Soare sm. = soare 2, 10₃₀, 36, 74, 75, 285₃₂, 439—441; *soarã* (Fãrþeroþii) = soarele 477₁, 482; pl. *sorã* 268; *ãu k'are soarle* = unde apune soarele 224₁; *ascãpitã*

soarle = apune soarele; *soare þ-luãinã* = soare þi luminã (termin de desmerdare) 4₃₃.

Soarte sf. = cãmaþa ãn care se naþte pruncul: *sã-l scrie ditru soarte pãn tu moarte* = sã'i meneascã din «soarte» (= de cãnd se naþte) pãnã la moarte 199₂₂, 319₁₆.

Soaþã sf. = tovarãþã, pereche; *cum soaþã no-aveã n-lume* = cum pereche n'aveã ãn lume 319₉; *sã z-ducã trã leamne soaþã* = sã meargã ãmpreunã la lemne 257₁₅, 200₂₀, 124₂₉.

Socru sm. = socru 52₁₁, 97₂₃; art. *sòcurlu* þi *sòcru*lu; pl. *socri*, art. *socri*l' þi *sòcãr*l'i.

Soe, soie sf. = fel; 1° *nã soie di cupilãu* = un fel de copil din flori 8₃₅, 24₁₅; 2° *Multe orã sun tu lume nã soe* = Multe ce a so a rnice sunt la fel pe lume 353₁₂; 3° *soi di soie* þi *soe di soc* = fel de fel 49₁₀, 83₃₂, 54₂₆; 4° *nu feaþe allã soe* = nu fãcũ altfel 490; pl. *soi*: 99 *di soi* = 99 de feluri 33.

Somnu sm. = somn 51, 87. 157, 362 — 385; 1° *tuti durãã, canda tu somnul di moarti* = toate dormiau parcã somnul de veci 35₂₄, 36₂₇; 2° *þi durãã cu tu somnul d-inti'nã* = þi adormi ca ãn somnul dintãiu: somn profund, ãn nesimþire (cãnd se crede, cã sufletul iese din corp þi unblã prin lume) 36₂₄, 86₂₉, 68₂₇; 3° *greũ somnu-l copþu* = greu somn am adormit 36₂₆; *si-l coacũ un somnu* = sã'i tra-

- gă un somn; *un ocl'u di somnu*=un puiu de somn 136₁; *și-l' cuțedă somnu*=și dormiau de abinele 269₂; 4° *pînă s-lu fură somnul*=până să'l fure somnul, până să adoarmă 16₁₆; 5° *nu lo-acăță somnul*=nu-l apucă somnul (de grije) 88₁₄, 80₃₀; 6° *nu ș-bigă somnu ntr-ocli*=nu dormi de loc 36₁₂; 7° *Aestă eră băgarepi somnu*=Aceasta eră ademenire curată 273₆.
- Sone** sf. = sfârșit, fine; *pîn tu sone*=până la sfârșit, până la urmă 18₁₀, 41₃₅, 61₁₁; *tu soni*=la urmă, la sfârșit 46₃₃; *trîș tu sone*=tocmai la sfârșit 87₃₉; *naï tru sone*=la sfârșit 17₂₂.
- Sor, soră** sf.=soră; pl. *surări* 75₈, 112—115, 168—169, 243—245; *sor-mea*=soră-mea 87₁₀; *sor-ta*=soră-ta; *sor-sa*=soră-sa 47₂₂, 76₂₃.
- Sor** vb. I=însor (la Fărșeroți, Sămârniati, etc.): *El după țe si sură*=El după ce se însură 1₂, 483; *surăt*=însurat 5₁₇; *nu h'im surăt*=nu sunt însurat 6₁.
Vezi: *nsor*.
- Sorbu** vb. III, IV=sorb 422, 423; *s-lu sorgi tu cupă*=să'l sorbi în pahar (de frumos ce este) 36₈, 13₃; *și-l soarbi tut*=și'l soarbe tot 31₂₂; *va-nî mi soarbă di mprostu*=mă va sorbi dea'n picioarele 294₂₀; Perf. *surg'îi și sorbșu, surg'își și soarbsiși, surg'i și soarbse* 494₃₅, etc; Part. *surg'it, surg'ită*=sorbit, -ă, *surg'indalui*=sorbit
- 494; Inf. *surg'ire, surg'ure și soărbire, surbeare*.
- Soț** sm. = soț, tovarăș 7₃₇, 13₈, 87₂₃, 145—147, etc.; pl. *soți* 7₁₄, 8₉, 2₁₂; *soțu-su*=soțul său 9, 16₂₈; *nî fațim soți*=ne întovărășim 80₂; *diștiptăt, că no-ari soț*=deștept de n'are pereche 98₅; *soț no-aveà tu ġunea-ță*=pereche n'aveà în voi-nicie 157₁₅, 290₃; *aoà feă-țiră soțli*=p'aci ție drumul, rupe-o la fugă, șterge-o! 47₁₃, 78₂₁.
- Spar** (mi∞) vb. I = mă spe-riu 241. Vezi: *aspăr*.
- Spăstrescu** vb. IV=pun bine, ascund bine, păstrează 312₄; curăț; Inf. *spăstrire, spăstreare*; Part. *spăstrit, -ă*.
- Spel** 481. Vezi: *aspel*.
- Spil'ă** sn. =peșteră; pl. *spil'e* peșteri 87₂₇.
- Spindur** vb. I. =1° spânzur: *Loați-lu s-lu spindurăți* Luați-l să-l spânzurați 97₈; 99, 366; 2° atâr-n: *lu spindur*=il atâr-n 32₇; 30₂₈, 11₁₈, 73₉; *și spindurd nărti nă palmă n-ġos*=s'a amărit grozav 104₄; *ġone si-l, pinduri apala di ġușe*=voinic de pică de tinerețe, voinicie și frumusețe (lit. bun să-i atâr-ni sabia de gât) 2₄; *arcoarea... și spindurd lîmbarea* (frigul... își atâr-nă mantaua), frigul eră neclintit.
- Spindurare** sf. 1° spânzurare, spânzurătoare 99, 366; *candu lo-adușeà la*=par'că-l duceau la spânzurătoare 97₉; 2° atâr-nare.
- Spindurat** adj. 1° spânzurat; atâr-nat: *cu caplu spin-*

- durât*—(cu capul aplecat, atârnat în jos): măhnit, trist 1₂₅, 256₃; *o-alăsdă lugu-ria spinđurată* = a lăsat afacerea nedeslegată, în doi peri 339₅; *cu nărli spinđurati* — cu buzele umflate 83₃₇.
- Splôn*, pl. *spidnî* și *spioneanî* sm. = spion 146₉.
- Spirlungôs* adj. = ascuțit, cu ascuțiș. *par* — par ascuțit 333₅, 39.
- Spirlungu* adj. = lunguiet, ascuțit.
- Splăă* sf. = scânteie (de foc), val vârtej (despre vânt).
- Spin* adj. = spân 349, 402.
- Sprigür* vb. I = 2° jur solemn pe cevă; *s-prigüră* = se jură solemn 164₂₂; *pînă țe nu va ti ġuri și sprigüri* = până ce nu vei jură și întări cu jurământ solemn 830₁, 33₁, 39; 2° *ti sprigür* = te conjur; *s-mi sprigüră* = să mă conjure (= să mă facă să jur solemn) 75₇; *li sprigürară* = le conjurără 159₃₅.
- Sprigurare* sf. = jurare, conjurare.
- Sprigurat* sn. = jurământ solemn.
- Sprună* sf. = sprună, spuză 432, 466; *spură* (la Fărșeroți) 477.
- Spulbir* vb. I = curăț (prin casă) 125₁₆; 2° *ti spulbir* = praf te fac; 3° *vîntul spulbiră* = vântul ridică praf, etc.
- Spulbirare* sf. = curățire (a casei de praf), *prăfuire*, *svânturare*; fig. *dispărere*.
- Spumă* sf. = spumă 319₃₀, 410₉.
- Spun* vb. III = spun; Perf.
- spuș*; Part. *spus*, -ă; 1₁₇, 5₃₄, 29₃₅, 329₃₄; *fi ni s-aveă spusă* = ce nici nu se pomenise 173₂₇. Vezi: *aspîn*.
- Spură*, *spuză* sf. = sprună, spuză (la Fărșeroți) 477. Vezi: *sprună*.
- Stamulă* sf. = nume propriu de femeie 86, 87, etc.
- Stane* sf. = stână: *s-duse la stane* = merse la stână 16₃₈. Vezi: *stînă*.
- Statu*, nume propriu = State 367—371.
- Stau* vb. I [Indic. prez. *staū*; Imperf. *stam* și *stăteam* (*stiteam*), *staī* și *stăteai* (*stiteai*), *sta* și *stăteă* 19₁₆, 36₁₈, 39₁₇, și *stiteă* 239; *stam* și mai des: *stăteam* (*stiteam*), *staī* (*stăteăī*, *stiteăī*), *sta* și *stăteă* (*stiteă*), Perf. *stătui*, Part. *stătut*, -ă; Inf. *stăteare*, *stiteare*, *sturej* = stau; *staī!* = staī 5₁₄; *stăi*, *s-lă spun*, *ma-ī ași* = stăi, să le spui, dacă-i așa 22₂₀; *l'aspuni*, *cum sta lugu-ria* = ii spune, cum stă chestia 44₁₆; *vîră nu-l ġițeă*: *stăi ma nclo* = nimeni nu-i făcea nici o observație, toți îl lăsau în voie = 356₃₅; *stătură* = statură 184₃₁; *stătii* = stete 26₂₃.
- Stare*, *stiteare* și *stăteare* (mai des) sf. = stare.
- Stăfidă* sf. = stafidă. 37₃₆
- Stăh'lmă* sf. = prinsoare 419₁₃. Vezi: *stih'imă*.
- Stămărie* sf. = Sântă-Marie 24₂₀, 88₂₃, 188; *Stămărie mușată!* = Sfântă Maică a Domnului! 25₁₆; *dî vă o-adusi Stămăria* = Bate-v'ar Maica Domnului 103₂₆.
- Stămină* (prescurtat din: *sip-*

- tămînă*) = sf. săptămână 73₄, 212, 213, 261, 277.
- Stărk'escu**, Vezi: *strāk'escu*.
- Stărnūt** vb. I = strănut:
Mul'area stărnută = Mu-
iereea strănută 69₂₅.
- Stărnutare** sf. = strănutare
69₂₅. Vezi: *stărnūt*.
- Stătūt** = 1° sm. statură 456₃₃;
2° om greoiu, care abia își
tărăște corpul 422₂₄.
- Stăvîneri** sf. = Sfânta-Vineri.
- Stearpă**. Vezi: *sterpu*.
- Steao**, *steaună* sf. = stea; pl.
steale 74, 75, 181₂₈, 191₂₄
285₃₃; 1° *feata iră ca steao*
= fata eră (frumoasă) ca
o stea 255; *k'icăt dît stea-*
le = frumos, par'că eră pi-
cat din stele 12₃₁; *nurărli*
a l'eî, mă-sa steaul'eî = no-
rorile sale, frumoase ca
mama stelei: neînchipuit
de frumoase 34₅; 2° *căpri*
cîte steale = capre (mulțe)
cât stelele 279₃₁; 3° *Arcă*
tu steaună = a dat în stele
(=și-a cercetat norocul în
stele) 322₁₃, 412₂₇.
- Stepsu** sn. = vină, culpă 99₁₉,
180; *no-aveă vîră stepsu*
= n'aveă nici o vină 283₁.
- Sternă** sf. = loc în care se
strânge apă, rezervoriu de
apă 414₃₅.
- Sterpu** adj. = sterp, nepro-
ductiv: *loc sterpu* = pă-
mânt nefru ctifer; fem.
stearpă = neproductivă;
amirăroaia eară stearpă
= împărăteasa eră *stearpă*,
nu nășteă 315₁₀; *stearpă*
= oaie care nu fată 317₁₀.
- Stl** prep. = peste 14₆; *se-alnă*
stl use = se sul peste use,
deasupra ușii 59₁₆; *sti čor*
= pe picior 466₃; *di sti loc*
= de pe pământ 9₂₈, 442₁₆,
etc. Vezi: *stră*, *stri*.
- Stică** conj. = dacă. Format
din: (*s-ea*) *sti-că* = de este-
că, 237, 238₁.
- Stifusescu** vb. IV = prăpă-
desc, nimicesc; *lu stifusi*
= îl prăpădi 171₁₉.
- Stihimă** sf. = prinsoare 170₁₃;
me-acăf = fac prinsoare,
mă prind 346₂₂.
- Stih'ò**, pl. *stih'àđi* și *stih'ũ*,
pl. *stih'ũ* sm. = stafie,
șarpe de casă, smeu, ba-
laur 12, 14-17, 222₂₀, 434,
etc.
- Stingu** 167₂₄. Vezi: *astingu*.
- Stipsescu** vb. IV = sunt vi-
novat: *canda l'i stipseă*
duănea = par'că îi eră de
vină lumea 72₁₀.
- Stirpăr** sm. = păstor care
paște oile sterpe 317.
- Stizmă** sf. = zid, perete 4₁₆,
309₃₇, 486.
- Stină** sf. = stână 402₃₄.
- Stinga** (a ∞) adv. = a stînga
434₇; *și nh'ipse lirele di*
na stînga = își infipse,
își vâri lirele în partea
stîngă [, unde se ține un
buzunar ascuns în cămașe
sau scurteică) 236₃₁.
- Stingăcũ** adj. = stînga ci u,
neîndemănatec.
- Stingu** adj. = stîng; *mina*
țea stînga = m â n a cea
stîngă 170₂₂.
- Stog**, pl. *stoguri* sn. = stol
(de paseri); grămadă 60₂₀,
172₂₉, 362₁₆.
- Străni** sn. = straiu, haină;
pl. *străne*, *străni* = haine
5₂₀, 10₂₃, 45₂₀, 59₃₂, 72₁, 78,
etc., etc.; *nu lu ncăpeă*
străni di haraună = nu-l

- incăpeau hainele de bucurie 116₃₁; 132₂₀.
- Strauș** sm. = strămoș 101₃₁, 187₂₁.
- Stră** prop. = peste, deasupra (pretutindeni); *stră cale* = deasupra drumului (la drumuri de munte numai) 60₃₁; *stră k'atră* = peste stâncă, deasupra destâncă.
- Străbat** vb. II = străbat 88₃, 103₂, 113₂, 154, 315₂₁, 461. Inf. *străbăteare* și *străbătire* = străbater.
- Străk'escu** și **stărk'escu** vb. IV = sec; *ari'urle va străk'ască* = răurile vor seca 44₂. Vezi: *astrăk'escu*.
- Străk'itură** și **stărk'itură** sf. = stărpitură (când stărpesc oile, când oile nasc miei morți); om de nimica.
- Străk'it** și **stărk'it** adj. = stărpit; secat; *stărk'ile!* = al naibii!
- Strănipôt**, fem. **strănipotă** = strănepot, strănepotă 102₄, 31.
- Străpăp** sm. = străbun, strămoș 187, 252₃₄.
- Străvecl'u** adj. = străvechiu.
- Strănūt** vb. I = strănūt. Vezi: *stărnūt*.
- Străxescu** vb. IV = consimt 106₂₄, 308₂₂, 356₁₇.
- Stremă**, pl. *strëmăte* sf. = pogon 434, 435.
- Stres** adj. = 1° strâns, constrâns 277; fem. *streasă*; *carî viqû luguria streasă* = dacă văzû, că treaba se complică, dacă se văzû la zor 10₀, 52₃₇; *carî u viqură streasă frajl'i* = dacă se văzură frații la zor, la strămtorare 48₁₃, 321₂₄; *cît li viqû streasi* = în-
- dată ce se văzû la strămtoare; îndată ce se văzû strâns cu ușa 108₂₂; 2° sgărcit: *eră stres-stres, cl'aea dracluî* = eră sgărcit cum n'a mai făcut firea 91₆, 147₃₉, 353₃₅, 356.
- Stri** prep. = peste, deasupra 59₂₂, 185. etc.; *di stri fața locluî* = de peste suprafața pământului 170. Vezi: *stră, sti*.
- Stricôr** vb. I = strecor 90₁, 183₃₀, 223, 227; *lu stricură* = îl strecură 71₂; *si-' stri-curăfi* = să-i strecura și 50₂₈.
- Stricătoare** sf. = strecurătoare; pungă, de lână făcută, în care se strecoară urdă, brânză, spre a li se extrage zerul, etc.
- Stricurar** sf. = strecurare, strecurătoare 90₁.
- Strig** vb. I = strig, chem 1₁₂, 3₂₀, 4₃₇, 14₂₆, 22₂₈, 29 33, 40, etc.; *strigi'ndaluî* = strigând 24₂₆.
- Strigare** sf. = strigare, chemare 15, 25₁₅.
- Strigă** sf. = strigă, ființă supranaturală; pl. *striqe* 172₃₁.
- Strimtură** sf. = strânsoare, strămtoare, zor, nevoie 57₃₆, 121₃₃, 493.
- Stringu** vb. III = strâng. [Indic prez; *stringu, strinđi, strinđe, strinđim* și *strinđem, strinđiși* și *strinđeși, stringu*. Imperf. *strinđeam*; Perf. *streșu* și *strimșu, streasiși (strisêși)* și *strimsiși, strease* și *strimse, streasim* și *strimsim, streasit* și *strimsit, streăsiră* și *strimsiră*; Inf.

- strîndire* și *strîndeare* = strângere; Part. *stres*, *streasă* și *strimtu*, — *ă*/; *să-ș u stringă m-brată* = să și-o strângă în brațe 151₃₀; *l'i stringu se-aspună* = îi constrâng (ei) să spuie 199₃; *strînde-ți înima cu dințil'* = aibi curaj 154₁₆; *n î p ò î strîndi-te draclu* = iarăși ține-te pe fugă dracul 4₂₂; *lu streă-siră dipu nis* = se porniră în fugă după dânsul 81₁₃; *cara u strease multu foamea* = dacă o constrânse mult foamea 290₁₄; *strease un frig* = dede, se lăsă un frig tare 170₃₄; *lu strîmse foamea* = îl constrânse foamea 239₂₁; *u strîmse* = o strânse 181₂₀; *si strîmsiră ș-e l' to-apală* = se porniră și ei într'o fugă nebună 4₁₈.
- Strîmbu** a d j. = 1° strâmb 209; 2° prost, rău; *acăță sã-l' si ducă strîmbu* = începù să-i meargă prost 280₆; 3° anapoda, pe dos 103₁₇; 4° om *strîmbu* = a) om strâmb, care schiopătează, b) om nedrept; 5° *bag-u strîmbă* = (bagă-o (căciula) strâmbă, îndoită într'o parte): să nu-ți pese de loc 49₃₃, 146₁₀, 323₁, 455₆; 6° pl. m. *strîng'i*, fem. *strîmbe*.
- Strîmbu** vb. I = strâmb b; *Tuți oăspil'i strîmbară buđili* = Toți o așteții strâmbară din buze, adică: s'au strâmbat, și-au bătut joc 98₃₈; *s-nu strîng'i* = să nu strâmbi, să nu te abați, ci să mergi drept 486₂₇.
- Inf. *strîmbare* = strâmbare
- Strof** sm. = prăpăd 280₄.
- Struxescu** vb. IV. = ascut 94₃₂, 108₉, 343₂.
- Stufos** adj. = stufos 33₂₁, 196₃₀, 393₁₃.
- Stuh'inat** adj. = bătut de nenoroc; nenorocit 168₁.
- Stambu** sm. și sn. = pisălog.
- Stup**, pl. *stuk'* sm. = stup; *stup co-aly'ini* = stup de albine 295₃₃.
- Stupătoare** sf. = dop.
- Supsescu** vb. IV = mor (despre vite și despre necreștini); *cit supsi* = cât muri 266₃₆. Vezi: *psusescu*.
- Stur**, pl. *sturi* sm. și *stururi* sn. = stâlp 132₃₂, 195₂₈, 423, 425.
- Sturnare** sf. = cremene, silex 28₃₁, 48₂₆, 118₁₁.
- Su** pr. pos. = său, — su (pretutindeni); *h'il'-su* = flu-su, fiul său 2₁; *đinir-su* = ginerele său 473₁₈; Gen. Dat. -*su*: *a h'il'-su*, *a đinir-su*.
- Su** prep. = supt 62—64, 366₁₇. etc. Vevi: *sum*, *sun*.
- Subaș** sm. = fel de șefie în administrația otomană; *nu lo-aveu subaș di tamâm la loc* = nu eră tocmai în fire 91₁₁; *oăspili nu-l ari subaș la loc* = oăspetele nu-i în fire 209₂₈.
- Subțire** adj. = suțire, mărunț 171₃₁.
- Sucak'e** sf. = stradă, uliță 55₁₄, 452₁. (Uzitat în orașe).
- Sueril'e** sf. = 1° socrima, socrii mai mari; 2° rudenția de socri.
- Suerime** sf. = socrime.
- Sudoare**. Vezi: *asudoare*.
- Sufie** sf. = invenție, născoc

- cire 98; *cu sufii-sufii* = cu invenții peste invenții 375₃₅.
- Suflare** sf. = suflare 171, 330.
- Suflit** sn. = suflut 24₁₅, 49, 465—468; 1° *ș-deade sùflitlu* = a murit, a expirat 32₁₁; 2° *sufliit di om nu se-aflà* = nu se aflà nici un om, nici un suflut de om 74₂₄; 3° *z-da... trã suflit* = să dea, să facă . . . p o m a n à 165₂₆; 4° *s-țã ncarți sùflitlu* = să-ți mânjești suflutul cu păcat 134₁₄; *tra s-nu îi ncarcu sùflitlu* = ca să nu păcătuiesc, să nu mi mânjesc suflutul cu păcat 186₁₆; 5° *t-un suflit* = într'un suflut, într'o fugă 270₈, 429₃; 6° *nã scot sùflitlu* = ne scot suflutul, ne chinuiesc a m a r 22₁₅; 7° *sã-ș adunã sùflitlu* = să suspine din greu 204₁₂.
- Suflu** vb. I = suflu; [Indic. subj. prez. pers. II; *sufli* și *sufli* = suflit] 44₂₄, 148₃, 263; *cã angîrmari, aveã suflata draclu tu pungã* = cât despre bani, suflase dracul în pungă: n'a-vea nici pară chioară 162₂.
- Sufrã** (Epir) sm. și *s o f r ă* (Macedonia) sf. = masă rotundă pe care se servește masa la prânz și la cină 29₁₃.
- Sufrimțea**o, **sufrimțea**ă sf. = sprinceană 172; *soare, sufrimțea*le = soare, sprincene (= frumosule) 257₂₇.
- Sufrusescu** vb. IV = sbârcesc; *sufrusit* = sbârcit 24₁, 172.
- Sufsescu** vb. IV = născocesc, inventez, 312₃₉, 495₁₀;
Te s-șadã si sufseascã = (ce să șază să născocescă): ce mi s'a pus să născocescă 303₆.
- Sug** vb III = sug 314; *il supse fãlle* = îi supse obrăjii 182₆; *il supșu* = îl supsei; *canda nã sùpsirã cãtùșile* = Par'că ne supseră pisicile (când cui-vă îi este foame mare) 455₅. Inf. *sùđire* și *sùđeare* = sugere. Part. *suptu*, *suptã* = supt, -ă.
- Sulã** sf. = 1° sulă; *cari il bãgã sula tu coaste* = dacă îi bǎgă sula în coaste (= dacă îl constrânse) 488, 499; 3° țeapă, frigare 16₁₂₋₃₁, 228₂₅.
- Sultã** sf. = Sultană; *armãsirã ca Sulta cu ucnãlu* = rămaseră cu rușinea 34₂₈, 270₃₃, 365₄.
- Sum** prep. = supt 25₆, 57₁, 63, 64, etc. Vezi; *su, sun*.
- Sumãr** sn. = s a m a r 118₁, 135, 252; *il' crueaști un sumãr* = îi trage o bătaie 431₄.
- Sumã** sf. = un caier de lână neagră sau albă, din care se face *usturã* = urzeala 303₈.
- Sum-ari'd** vb. III = surãde; *sum-arisi* = surãse 429₁.
- Sumãriçũ** sm. = samar mic 252₁₄.
- Sumãrã, sãmãrã** sm. = samargiu, care face samare
- Sumedru** sm. = Sfântul Dimitru.
- Sum-K'etru** sm. = Sfântul Petru 21₂₅.
- Sumnõs** adj. = somnoros 37
- Sumsoarã** sf. = suptioar. 85₃, 86.
- Supane** sf. = buzunar la s

- nul stâng al cămășii sau al scurteicii 17₂₅, 160₁, 280₂₇, 295₂₄.
- Supră prep. = asupra (pretutindeni); *pi* (*pri*) ~ = pe deasupra 267, 95₁₅, 253₂; *dipri* *supră* = pe deasupra 89₂₆; și mai mult 83₈; *l-la dipri g'os* = îl ia pe subțire 43₂₀. Expresiunea este împrumutată dela modul de a învăța să citești de altădată, conzistând în a silabisî, citire numită: *dipri g'os* sau a roști cuvântul dintr'odată, fără a-l silabisî, citire numită: *dipri supră*).
- Supșescu. Vezi: *psusescu*.
- Suptu adj. = supt: *agùn*, *suptu di cătuși* = flămând, supt par'că de pisici 90₂.
- Suptire adj. = subțire, mărunț 373₁₇.
- Surată sf. = surată 99₁₀. Din *soră* + terminațiunea: *ată*, ca și *fărtăt* din *frate* + *at*.
- Surda (*de-a* ∞, *na* ∞) adv. = deasurda, a face pe n'aude 229₂₅, 251₂₂.
- Surdu adj. = surd 150₂₁; *surdu-nă dîc* = surd mă chia-mă 431₈.
- Surđi't adj. = asurzit.
- Surđire sf. = soarbere 422₂₂.
- Surică sf. = sorioară 47₂₇, 88₂₀, 485.
- Surpu vb. I = surp, dau jos 239; *să-l surpă* = să-l usurpe 122₂₀. Inf. *surpare* = usurpare, dare jos: *surpă-te!* = piei d'aci.
- Surțel sn. = surcel, uscătură 46₈₋₁₂, 87₁₄, 109₂₃, 227₂₄, 27₂.
- Sus adv. sus (pretutindeni): *în sus* 2₁₆, 7, 15₂₁, 28₂₁; *nsus* sus, în sus 25₄; *din sus în g'os* în lung și lat: peste tot 35₂₃; *l-u deadi năpòr în sus* o porni în spre munți; iden-tic cu: a apucat câmpii. [Aromânii locuind mai mult munții, cei ajunși la desperare își găsesc mai mult refugiul în drumul spre munți, în viața de haiducie, unde nu-i mai pot ajunge impilările ni-mănuî.]
- Susk'ir vb. I = suspin 51₂₀; 63, 182₂₆; *susk'iră ninya nă oară* suspină încă o-dată 51₁₇; *susk'iră dit h'i-cate* = suspină din adânc 74₁₂; *pluk'i susk'iră* = plopîi suspină 220₂; *tute feătîle li susk'iră* = pe toate fetele le făcea să sus-pine după el 360₁₇.
- Susk'irare sf. suspinare 451.
- Sustă sf. — capac, care se ri-dică în sus 252_{17, 19}.
- Sută sf. sută; *nă sută* o sută 19₂₁, 88₂₀, 188₂; pl. *sute* 25₁₀, 45; *li ascunsi tu patru suti di guvi* le ascunse în patru sute de găuri, adică: foarte bine 55₂.
- Sutira = Schimbarea la față a Domnului; biserică pe culmea muntelui cu ace-liaș nume la răsarit de comuna Arca 350₁₀.
- Sutată sf. = covârșire 175₂, 455.

§

Şain sm. - şoim 245; nume propriu 249₂₆.

Şamie sf. batistă, maramă 484₁.

Şamindoi, şamişdol'i, şamijdol'i, num. - amândoi, ambii 24, 49₆, 79₄, 252₁₁; *caplu şamindoilor* - capul ambilor 220₃; *şamijdâole* ambele 286₁₉.

Şamintreil'i, şamiştreil'i num. = tustrei, câteşi trei 40₁₀, 89₆, 100₃, 146₁₂; *şamintrel'ă* 476; fem. *şamiştreile*, *şaminitreile* - tustrele 33₂₃, 261₃₀, 282, 376₁₅, 444₂.

Şaminpătur'ă num. - toţi patru, câteşi patru 480. Tot aşă se poate zice: *şamiş-şinşil'*, *şamiş-şasil'*, etc.

Şaoă. Vezi: *şauă*.

Şapte num. = şapte 157-159; *şaptile* = al şaptelea 462₁; *caî di şaptil' amirăđi* = care dintre cei şapte împăraţi 58₂₂; *şapte-đăđi* şaptezeci 128; *şapte-optul'i si duse pi dină pōi* : s'a speriat rău o sfeclise rău de frică 177₃₂, 185₃₃, 298₁₆, 392₂₄.

Şarpe sm. şi sf. - şarpe 9, 10, 12, 66-68; pl. *şerk'i*: *doăuăle şerk'i* (sf.) = cei doi şerpi 12₁₆; *va s-veadă mulţi şerk'i* (sm.) = va vedea mulţi şerpi 61₃₃; *amirăril'a şerk'ilor* - împărăţia şerpilor 66₁₈; *canda-l muşcă virnu şarpe* - par'că îl muşcă vreun şarpe 256₁₀.

Şase num. - şase; *şasile di noapte* - la orele şase de

noapte; (corespunde în Turcia cu miezul nopţii, când ziua este egală cu noaptea) 388₁; *şai-đăđi* şasezeci.

Şaă, Şao, Şaoă sf. - şa (de cal) 110₈, 127₁₈, 314; pl. *şale* şi *şel'* 252₃₁.

Şcămbă sf. = bolovan, stâncă 480₂₀.

Şel'oaple vb. I = schiopătez 209; *şel'upică* = schiopătă 54₃₈; *şel'upicinda* = schiopătând 268₆; Inf. *şel'upicare* = schiopătare.

Şel'op, pl. *şel'ok* adj. = schiop: fem. *şel'oapă* = schioapă 11₁₅, 156₁₀, 224₂, 261-267.

Şel'imurare sf. = scâncire; *chelălăire* 301₄.

Şel'imurêđ vb. I = scâncesc, chielălăesc 301; *şel'imură... auşlu* = îngână... moşul 458₁.

Şcop, pl. *şcoape* sn. = 1° băţ 271₃, 431, 460; 2° bătaie 80₃₇, 54₃₁; *di-l' cruescu un şcop* = de-i croiesc, de-i trag o bătaie 43₂₀; *ti psusescu di şcop* = te omor în bătaii 125₄, 188₇.

Şeraū adv. = de loc! (corupţiune din alb. s'ca = n'am): *Nişî pară: şeraū!* = Ei bani: de loc 83₆.

Şeret adj. = pustiu, nebun: *Nu-nî si duse mintea, că nî-eră şcreta la pradî* = Nu mi se duse gândul (= nu mi-am adus aminte), căci eră pustia (de minte) la bani 39₆.

Şcurtêđ şi şcurtik'êđ vb. I = scurtez; 1° *va ti şcurtêđ cu nă palmă* = te voui

- scurtă cu o palmă (= își voiu tăia capul) 45₃₂; 2° *mintea si scurtă multu* = mintea se scurtă mult, adică: nu mai aveà minte multă 98₂₂; 3° *s-uscurtăm* = să o prescurtăm 139₁, 193₃₀; 4° *va-l scurtik'ed cu nă palmă* = îl voiu scurtă cu o palmă: îi voiu tăia capul 85₁₀; 5° *l'i scurtică* = (îi scurtă): îi omorà, le tăia capul 504; *După fe-l scurtică tuți* = După ce le tăie capul la toți 269₂₁, 270₁.
- Șcurtare și șcurtire** sf. = scurtare; fig. tăiere a capului, omorire.
- Șcurtiță** sf. = sorti 341₈, 374₁, 503; *l-căđu șcurtița a l'ei* = a ieșit ea la sorti, i-a venit ei rândul 49₃₁; *va s-aruc șcurlița* = o să trag la sorti 239; *trăpsiră șcurtița* = traseră la sorti 8₁₄.
- Șcurtu** adj. = 1° scurt; *om șcurtu*: om scurt; *șcurtul di minti* = scurtul de minte 44₅; *o-aduk'i, că-î șcurtă tu min-te* = o pricepù, că-i proastă 54₁₀, 276₂₇; 2° subst: scurteică 290₃₀; 3° luna lu Fevruarie 20₃₃, 302.
- Șed** vb. II = șed; *tra si șadă* = ca să șază 5₃₂; *șideà* = ședeà 7₁₅, 17₂₈; *șidù* = șezù 20₇; *trîș cîndu și-đură pri measă* = tocmai când se așezară la masă 51₃₅; Part. *șidùt, -ă* = șezut, -ă. La Fărșeroți se pronunță: *șăd, șăđù* 479; *șă-đundalui, fe șăđù* = șezând, cât șezù 243₃₀.
- Șembără** sf. = cele două neveste ale unui bărbat (Albania).
- Și, ș-, j** = conj. și (pretutindeni) 1° *ș-*: *mare ș-mușâl* = mare și frumos 2₄, etc., etc.; 2° *j* se aude în unele comune, când urmează d, b, v; *j-deade* = și dădù; *j-de-ađună* = și de flămândă 22₁₀; *j-bana ș-u da* = își da și viața; *j-vidù* = și văzù, etc.; 3° adv. și, asemenea; *își ș-Andreiulu* ieși și Andreiu 1₁₃; *care s-cl'amă și el muntile Lac* = care se cheamă și el muntele Lac 16₈, etc. etc.; 4° *ș-* pron. reflex. *își: ș-feațe crucea* = își făcù crucea 1₀; *și și se duse* = și își se duse: și mi se duse 65₂₀, etc.
- Șieă** sm., șieae sf. = glumă; *Trei sute de-añi, nu șicà* = Trei sute de ani, nu glumă 25₁₀; *fațe șicâfi* = face glume, glumește 8₂₀; *șicâfi di la hane* = glume ordinare, fără sare 364₂₀; *șicae* 236.
- Șideare (șădeare)**, sf. = ședere 136₁₆; *șidearea nu da pîne* = șederea nu dă pâne: nu aduce folos 300.
- Șidùt** adj. = șezut; fig. cur 172₃₆.
- Șieac** sn. = abà, fel de postav 170₃₅.
- Șileah'e** sf. = seleaf 50₁₁.
- Șil'e** sf. = paiu, un mic paiu, gunoiu; germ. Plüsel, feiner Schmutz 171₃₁, 172; 1° *tră șil'e ș-pal'e* = pentru ori ce, pentru un lucru cât de mic 185₁₈; *așteaptă sî-nătate di șil'e, di pal'e* = așteaptă sănătate dela un lucru cât de mic 240₁₀; 2° *L'i spune... tute pîn la*

- șil'e* = le spune... toate din fir a păr: cu deamănuntul 44₁₅; 3° *nu s-plîmsi șil'a di nîs* = nimeni nu se plânse de dânsul 119₂₇; *lo-aveâ șil'e ntr-ocl'i* = nu-l puteau suferi: a-l aveâ spin în ochi 115₇.
- Șingîr** sn. și șingîre sf. = lanț 385.
- Șiret** adj. = viclean, șiret 36₁₀, 104₂₁, 151₁₁, 310, 404.
- Șiritîlk'e** sf. = șiretlic, viclenie 171₂₃, 371₁.
- Șiș** sm., **șișe** sf. = 1° sticlă, butelie 420₆. 2° **șiș** = șișul bastonului.
- Șiștiuară** sf. = uimire, zăpăceală 380.
- Șiștiseseu** (*mi* ∞) vb. IV = mă zăpăcesc 412₁; îmi pierd capul.
- Șoare** sm. = șoarece 29₈, 64, 69, 122; *l-mică șoarișl'i fărîna* = a fi sărac lipit 304₁₀.
- Șombură** sf. = pietroi, bologvan (Albania).
- Șop** adj. = prost, tont.
- Șopot**, pl. **șopute** sn. = șipot, fântână a cărei apă curge printr'o albie numită *cupaie* (=copaie) sau *șurcă* 46₂₆, 222₃₅, 226, 227, 243, 244; *Șopullu ali Lamne* = Șipotul Balaurului (nume de localitate) 294.
- Șteae** sf. = stevie, șteie (legumă) 193₃₇.
- Șteare** sf. = știre, recunoaștere.
- Știe-Tute** = personaj în basmele aromâne, care știe tot, atât trecutul cât și viitorul 315, 316.
- Știre** sf. = știre, cunoștință, pricepere 115₁₂, 321; știre, veste 87₁₀; *z-da tu știri* = să dea de veste 127₁₁; *știrea șa urută* = (vestea cea urită): vestea despre moartea cuivă 74₁₃; *l-aduc știri bune dit loctu a lui* = îi aduc vești bune din țara lui 9₅.
- Știrgoane** sf. = un fel de plantă (crește la munte) și dacă o faci praf și o tragi în nas ca tabac, provoacă strănutare.
- Știū**, **sēlu** (Crușova, Bitolia) vb. IV = cunosc, știu. Indic. prez. *știū* (*sēiū*) 73₇; *ști* (*sēi*) 4₁₁; *ști* și *știe* (*sēie*) 36₂₂, 11₁₀; *șlim* (*sēim*) 37₂; *știși* (*sēiși*), *știū* (*sēiū*). Imperf. *șteam* și *știām* (*sēeam*) 29₃₅; *ștea* (*sēiai*), *ștea* 9₇, 11₈ și *știa* 25₉, (*sēiā*) 56₁₄; 171, etc; Perf. *știū* (*sēiū*); Subj. prez. *sā știū* (vezi indic. prez.); pers. III: *sā știbā* = să știe 36₃, 37₂₁, 129₁₉; și *s-tibā* (la Fărșeroți) = să știe 477₁₈, 482₂; Opt. *si ștearim* = de aș ști, *si șteari tine* = de ai ști tu 186₁₀; *si șteare* = de ar ști 242; Part. *știūt*, *-ā* = știut; 2° *știū tine*, *pr-iū s-k'ișe gāl'ina* = ce știi tu? tu nu știi nimica 434₃₀; 3° *ștea ca apa* = știă foarte bine 404₁.
- Știūt** adj. = 1° știut, cunoscut; 2° știutor, înțelept, priceput 45₁₈, 22₂, 196, 240, 292₁₇, 310, 357, 395₇.
- Ștîreu** sm. = barză.
- Șubee** sf. = bănuială 202₂₃, 231₁₇; *s-nu da șubee* = să nu dea de bănuț 446₂₅.
- Șubcîlătîc** adj. = suspect, de bănuț 507₇.
- Șuir** și **șlur** (la Gopeși) vb.

- I = şuier, fluier din gură 66₂₀, 67₄, 311₁, 379; 1° *di tuti cîti l-şuiră prin cap* = de tot ce-i trăsni prin cap 37; 2° *cum va-l şuiră Dumniqđău* = cum l-o luminează Dumnezeu 149₁₁; 3° *şuiră tora cîtră nal'urea* = fluieră acuma în neştire 231.
- Şuirare (şlurare) sf. şuierare, fluierare.
- Şuirat, (şlurat) sm. = fluierat.
- Şuirătură sf. = fluierătură, şuierătură.
- Şulinâr sn. = olan, conduct de apă.
- Şumurônş sm. = 1° cărtiţă 18; muşuroiu de pământ.
- Şunţă sf. = făşie de carne, de pastramă.
- Şupăr vb. I = bat joc; *şi-l şupără* = şi-l batjocoria 163₂₇; *că-l şupără fiçor'li* = căci îşi băteau joc copiii de el 163₂₂, 382₃, 296₁.
- Şupărare sf. = bătaie de joc, batjocorire.
- Şupărător adj. = batjocoritor; *şupărătoane* = batjocoritoare.
- Şupër sm. = batjocură; *tră şupër* = spre bătaie de joc 131₂₁, 382₈.
- Şupleacă sf. = palmă; *l'ari nă şupleacă* = îi trage o palmă 86₁.
- Şuptur vb. I = şoptesc (la ureche) 404; *fe şuptură* = ce şoptesc 228₈; *şuptură* = şoptiă 502. Inf. *şupturare* = şoptire.
- Şureă sf. = gura de şipot, făcută fie din lemn, fie din fier, pe unde se scurge apa din fântână în albia mică sau mare 226₃.
- Şurtescu vb. IV = 1° a tăia via; 2° a altoi un pom; *şurtire* = tăiere (a viei); altoire.
- Şut = 1° adj. ciut, fără coarne; *capră şulă* = a) capră fără de coarne, căprioară 244₃₄, 475—484; 2° fig. drac (numit, prin eufemism, fără coarne, şut) 293; *şute* = drace 91₁₄; *N-o-avûi, că h'û şutlu din vale* = Mi s'a părut, că eşti dracul din vale 42₂₅, 336₉, 348₂₇, 403; *şutlu viu* = dracul în carne şi oase 45₉₂₆; *vala-l şut* = nume de localitate în care se crede, că trăiesc draci mulţi 92₁; *şutlu din Valea-al-Condu* = nume de localitate în A-vela, unde se crede, că locuiesc draci 283₂₈; pl. *şuţi* 91₁₆; şi *şuteanî* 469₃₄, 432₁₅.
- Şută sf. = 1° fel de boală, gâlci, 2° fel de cană fără mănuşă.
- Şuţ, şutăşcu vb. I şi IV = succesc, întorc 72₃, 102; 1° *ca s-şuţiră, ca se-amvirtiră* = (se cam suciră, se învârtiră): se tot codiră 67₁₈; 1° *s-u şuţă sula* = s'o întoarce, frigarea 16₁₅; 2° *mintea lui nu-l si şuţă* = nu-şi schimbă gândul, nu se lăsă să fie înduplecat 8₁; *carişte cum, l-u şuţă mintea* = cine ştie cum îi întoarce gândul 13₈, 85₁₉, 234₃₄; 3° *l-şuţă loclu di a n a n t a parti* = ca ută peste tot, în toate părţile 109₈; *u şuţă-aruşuţă pâlalea* = îl sucii răsucii palatul: umblă peste tot în palat 36₁₆; 4° *u şuţiră frînda* = o întoarseră pe foaia cealaltă 116₁₄; 5° *pînă s-ti şuţi cî-*

tră așiea = până să te întorci acilea, adică: la moment, numai decât 63₃₁.
Șuțire și (*șfîre* Epir), *șuțare* și (*șfare* Epir), sf. = sucire, întoarcere, învârtire.

Șuțală (și: *șfală* Epir) sf. = făcăleț.

Șuțî't adj. = 1° sucit, întors: *cu mustața asudată, șușită-aruşușită* = cumustața mijită, sucită răsucită 36.; 2° scopit (despre vite).

T

Ta pron. posesiv = ta; *a ta*, Gen. Dat. *a tăl'ei*, Ac. *a ta*; pl. N. Ac. *a tale*, Gen. Dat. *a tălòr* (pretutindeni); *-ta*: *mă-ta*, *sor-ta*, etc. = mamă-ta, soru-ta, etc. Gen. Dat. *-tai*: *a mă-tai*, *a sor-tai*, etc. = mamei tale, surorii tale; *mul'ari-tai* = muierii tale 316₃₇.

Ta conj. (derivat din *tra*) = pentruca, ca să 23₁, 56₉, 57, 73, etc., etc.

Tac vb. II = tac (pretutind.); *tăfeà* = tăceà 7₁₅, 35₃₄, 72_{32, 23}; *tăcù* 3₆, etc.

Tac! = tronc! *tac! tuc!* = arată niște sunete succesive, când lovim cu ceva, când tăiem ceva, etc. 110₃₀, 155₂₇, 356₁₈, 494.

Taha adv. = doară, poate, par'că 14₁₅, 32₂₁, 44₆, 51₁₈, 82, 109₂₅.

Tahminea sf. = dibuitul, pipăitul: cu ∞ = cu dibuitul; pe ghicite 57₁₃.

Tah'lnă adv. = dimineată; *mîne-tah'ină* = mâne dimineată 3₁₀, 59₃₀, 68₃₃; *tah'inăuă* 105₁.

Tală sf. = ceată 71₃₈, 401.

Tal'atină sf. = teletin 497₃₄.

Tal'ù vb. I = 1° taiu 23, 28, 59; *că-ți tal'ù caplu* = căci îți taiu capul 43₁₇; *ta s-lu tal'e* = ca să-l taie 57₃;

cîndu va s-u tăl'à = în momentul de a o tăia 22₂₁; *tăl'è* = tăie 16₂₈; *nu-l tăl'ară* = nu-l tăiară 57₆; *tal-u* = taie-o 90₁₆; *aveà tăl'atâ* tăiasse 51₂₁; *caplu va fi-l tal'ù* = capul și-l voiu tăia 45₃₂; *va ti tăl'em* = te vom tăia 21₂₉; *s-tăl'ari* = de ai tăia 62_{37, 7}; 2° *tăl'à groasi* spunea la palavre 209₁₁; *aclò iu tăl'à groase* = pe când spunea la palavre 346₅; 3° *cum își tal'e caplu* = cum te taie capul, cum te pricepi 98₁₆, 124₁₅; 4° *l' tăl'à ș-caplu avuttui* = se pricepea mult bogatul 351₇; 5° *tăl'è cuvenda* = puse capăt discuțiunii, vorbeii 89₁₂; 6° *l-u tăl'è cu tăporlu* = îi spuse verde, pe șleau 190₆.

Tălare și **talar** sm. = puțină 305, 310, 311, 355, 419₂₃.

Tamam adv. = tocmai 7, 11₁₈, 72₂₅, 83₂₈, 98₁₁, etc.

Ţamă sf. = minune 422₁, 460₂₇; pl. *Ţamate*.

Tang-tung! sunetul produs din loyirea a două obiecte tari 112₃.

Tao-to = prostănac, tont 186₂₈.
 Reamintește modul de silabisire numit: *dipri gos* al copiilor, când învață să citească. A fi la *ta+o=to*.

- înseamnă deci: a avea mintea greoaie, a fi greu de cap, a nu pricepe ușor, care încă silabisește.
- Tar** sm. = măgar 394.
- Tas**, pl. *tasuri* sn. = vas rotunjour de aramă, servind de băut din fântâni, râulețe, etc.; farfurioară de aramă în felul *tasului* păstoresc 385₃₈.
- Tastru**, pl. *tastru* sm. = traistă 10₂₄, 23, 113, 190, 349; 1° *s-ți bați caplu tu tastru* = să te joci cu moartea 351₂₅; 2° *c-un tastru di mustăți* = cu o grămadă de mustăți 304₁. Vezi: *trastu*.
- Tastrul'a** (Vanî ∞), numele lui Ivan Turbincă, în basmele aromâne 498 - 501.
- Tată**, pl. *tăți'nă* sm. = tată 2₂₃, 3₇, 13, 40₂₆. etc., etc.; *tată-nu* = tată-meu 75₇; *tă-tă-tu*, *tată-su* și *tatu-nu* (-tu, -su) 314; *tati* 476; *tătin'i* = tații 7₁₁, etc. Art. *Tata*, *tati* și *tatăl*. Gen. Dat. *a tătălu* și *ali tati*, *al tătă*; pl. Nom. Ac. *tătin'i*, Gen. Dat. *a tătinlor* (pretutindeni).
- Tavă** sf. = tavă (pe care se servește cafea, vin, dulceață, etc., 374₁₇).
- Taxe** sf. = clasă 357₂₄.
- Taxirate** sf. = nenorocire 168₄.
- Tă**, prep. din *t(r)ă* = pentru 247, 439, 480, etc. Vezi: *tră*.
- Tăbure** sf. = ceată; batalion 241₃₃.
- Tăcinescu**, *ticinescu* vb. IV = 1° a ticni, a-ți da prin gând 1₂₆; *Nă quă țe-l tăcini a l'eî?* = Într-o zi ce-i dede prin gând ei, ce-i ticni ei? 68₁₇; *ițe ț-tăcineaste* = ori ce-ți dă prin gând 68₂₁; *lă tăcini* = le veni în gând 146₃₀, 250₃₃, 44₁; 2° *l-u tăcini* = a zice verde, a zice pe șleau 131₃₀, 201, 203₃₃; Inf. *tăcinire* și *tăcineare*.
- Tăgare** sf. = baniță 368₁₉.
- Tăgărcică**, *trăgărcică* sf. = săculețul de piele ce-l poartă ciobanii și în care pun tot felul de merinde.
- Tăine** și (tălme) sf. = porție 20₉, 377₃₂.
- Tăl** (a). Vezi: *tăi*.
- Tălăcescu** vb. IV = înegresc cu desăvârșire; a face ceva ca vai de lume; *il tălăi* = îl snopi în bătai 499₂₂; *micare ... tălăit* = măn-care ... ca vai de lume 340₂₂.
- Tălăgan** și *tălăgane* sf. = abă grosieră din care se fac mantale; mântăluță de lână, spre deosebire de cea de păr de capră, care se numește: *limbure*, *capă* 324₁₆, 480₂₁.
- Tălăit** adj. = înegrit peste tot, în proastă stare, în hal ca vai de lume 404₃₁; *că-ni suntu ... tălăite plătărle* = căci îmi sunt ... terfelite spatele 457₃₁.
- Tălăndă** sf. = pasere închipuită în basme 480₂₈, 481₂₅.
- Tălărică** sn. = putinică.
- Tălăre** sf. = tăiere.
- Tălăt** adj. = tăiat; fig. Turc.
- Tălătură** sf. = 1° tăietură; 2° partea care ține a unui cuțit, briceag, etc. 103₂₀.
- Ţămăsescu** vb. IV = mă mir, mă minunez 23₁₃, 207₃.
- Ţămătură** sf. = miracol, minunăție 170₅.

Tămbare. Vezi: *tîmbare*.
Tăncă, nume propriu de femeie, deminutiv dela *Tană* (= Sultană) 200, 201.
Tăpòr și (*tupòr*) sn.=topor, secure 112₃, 454; pl. *tăpoare* 161, 162; *l'-u tăl'è cu tăporlu*=i-o zise verde 190₇.
Tăpăriște sf.=coada de topor
Tăpsie sf.=tipsie 122₁₁, 473.
Tărcòl sn.=ocol; *acăfă z-da tărcoale*=începù să deă tărcoale 186₇.
Tăș adv.=tocmai 267₃₄. Vezi: *trăș, trîș*.
Tățcare și (*tățire*) sf.=tăcere 121₃₈, 396₇.
Tău, tăl (a-) pron. poses.=al tău (pretutindeni); Gen. Dat. *a tău, a tăl'è*; pl. *a tăi, a tăl'* 64₃₃; Gen. Dat. *a tăòr, a tălòr*.
Tăvane sf.=tavan, pod 74, 115₂₈, 163, 286, 347.
Tăxescu vb. IV=1° promit: *tăxèà*=promiteă 55₁₂; *l'-tăxi*=îi promise 27₁₂; *tăxiră părăși*=promiseră bani 87₉; *șe-ni are tăxită*=ce mi-a promis 46₂₉, 62₁, 258; 2° înjur: *il' tăxescu tatu-su*=il înjur de tată; Inf. *tăxire, tăxere*.
Tăxlt adj.=1° promis, juruit 27₂₅, 149; 2° înjurat.
Tea conj.=ca să 200₁₄, 338, 329, 476₆. Vezi: *tră*.
Teacă sf.=teacă 466₃₀, 470.
Ţeamn adj.=femeiesc, feminin; *anantu (to) Ţeamnli*=celălalt (luă) cele femeiești (animale).
Tehne sf.=meșteșug, meserie 84₉, 163₁₄, 212—215, 488; *duk'è... că l'-u gucară teh-*

nea=pricepù... că i-au jucat festa, că a fost păcălit 256₃₈.

Teja, nume propriu de bărbat 27₃₉, etc.

Tel'ă sn.=1° bete ală; 2° sârmă (telegrafică); *tel'ă bătù troară*=telegrafiă numai decât 443₂₁.

Templă și temblă sf.=grindă mare, stâlp puternic 222.

Templu și temblu sn.=tâmplă de biserică, iconostas.

Tendă sf.=cort; cergă mare, care se poate face și cort 210.

Tengire (și: *tingire, tingir*) sm.=tingire 55₁₆.

Tentă sf.=cort 182. Vezi și: *tendă*.

Terlu num.=al treilea 461₃₀. Format din: *treilu*; cfr. *ditră*, devenit *dirtă* (Vlaho-Clisura), *pri*, devenit: *pir*, etc.

Terse și tersenè adj.=pe dos, anapoda 124₅; nenorocos, piază rea; răsucit, cu care greu te poți înțelege.

Tes adj.=întins; pl. *teși*. fem. *teasă*, pl. *tease* 36₁, 120₁₆, 182₂, 184₂₁, 422. Vezi: *tindu*.

Tetă sf.=mătușe 108₁₇, 109₂₀; fig. friguri; *lo-acăfă tetă*—il apucară frigurile.

Ti prep.=pentru, la (pretutindeni); *ti leamne*=pentru lemne 2₂₇, 15₃; *pînă ti Sum K'etru*=până la Sfântul Petre 21₇; *ti tih'e*=spre noroc 22₇; *am ti fi*=dar pentru ce alta! 56₃₀, 476; devine *te*, când urmează un cuvânt începător cu *a*: *te-afetă*=de aceea, pentru aceea 214₁₂; *te-ahtare bu-*

- neață* = pentru (atare) astfel de binefacere 58₈; *un te-alantu* = unul pentru altul 25₁.
- Tibișire** sf. = cretă, tibișir 312_{17, 21}.
- Ticlife** sf. = supărare; *eră fără ticlife* = erau «sans facons» 94₃.
- Tiflu-pendar** sm. = lefter, ifliu, fără pară chioara 93₁₉, 430₁₈.
- Tiftere** sf. = calastif, registru 364₁₂, 475₂₄.
- Tigane** sf. = tigaie 73₃₄, 74, 296₂₄.
- Tigănsescu** vb. IV = prăjesc la tigaie 415₁₄; *tigănsit* = prăjit la tigaie 162₇.
- Tih'e** sf. = soarte, noroc 96–99, 161, 316; 1° *tih'e oarbă* = soarte nenorocosa 147₁₄; 2° *ti (tră) tih'e* = spre noroc 22₇, 61₁₂, 83₃₀; 3° *va s-ja innă ș-tih'a* = trebuie să'ți meargă și norocul, trebuie să ai și noroc 66₈; 4° *ahintu lă eară tih'a* = de atâtea noroc aveau parte 65₁₆.
- Tih'flăiū** adj. = ticălos, mișel 13₁₅; fem. *tih'ilae* 44₃₂; *lae ș-tih'ilae* = ticălosule 240₁.
- Tih'fescu** vb. IV = a se întâmplă; *șe s-tih'iseaște* = ce se întâmplă 147₂₉; *Aistă s-tih'isi multu anăpudă* = Aceasta se nimeri (= se întâmplă să fie) foarte îndărătnică 21₈; *cum s-tih'isi* = cum se nimeri 65₄.
- Tilegraf** sn. = 1° sârmă telegrafică; 2° telegramă 177₂₄; *bat tilègrafu* = dau telegramă, depeșez.
- Tileal și til'an** sm. = pristav, telal, care bate toba când se desface ceva, când se vinde ceva, sau care anunță ceva publicului în gura mare 55₁₁, 155₁₆, 176.
- Timbèl** adj. = leneș, trândav 226₅.
- Ţimèl'ū** sn. = temelie 147₃₁, 275₂₂.
- Ţimnamă** sf. = tămâie 232, 466₃₈.
- Timtu** adj. = întins 36₁, 492. Vezi: *tindu*.
- Tindeare și tindire** sf. = întindere 373.
- Tindu** vb. = 1° întind (pretutindeni); *s-tindea pri finlînă* = se întindea pe fântână 33₂₄; Perf. *teșu* 103₇ și *timșu, teasiși și timsiși, tease* 259 și *timse* 154₁₈; *teasim și timsim, teasit și timsit, teasiră și timsiră* 246₂₃; M. c. P. *s-avea teasă sum un fag* = se întinsese supt un fag 25₆; Part. *tes* 36₁, *teasă și timtu, timtă* = întins, -ă; 2° *va tindu s-lu l'au cu mîna-ni* = o să întind (= o să îndrăznesc) să-l iau cumăna mea (= însu-mi) 258₁₉; 3° *li tindeă cūnili* = le întindeau prăjinele (fig. pentru: picioare), adică: fugea a u nebunește 48₃; 4° *vine oara s-li tindă marattu* = veni timpul să dea ortul popii sârmanul 163₁₂; *s-li tindă* = să dea ortul popii, să moară 430₂₀; de asemenea: *li tease* 54₃₄, 454₄, 300₇.
- Tindu-gomar** sm. = trândav, măgar trândav (Se crede, că măgarii, cărora le place să se întinză, sunt leneși).
- Tine** pron. pers. = 1° tu; Nom. *tine* (și *tu*, în unele ex-

- presii); Dat. *a Ția, Ți, Ți, Ță, Ți* și *z* (când urmează un cuvânt începător cu *d*: *z-dau* = îți dau), Ac. *tine, ti, te* (pretutindeni); 2° *Întreabă un, întreabă alantă, pînă tu sone di tine, di mine, nvișă, că...* = Întreabă pe unul, întreabă pe altul, până la sfârșit de tine, de mine, află, că... 61₁₂; 3° *tine s-h'i'i g'ine* = tu să fi sănătos 83₃₀.
- Tinik'è** sm. și **tinik'è** sf. = tinichea 256₂₇₋₃₀, 257; *Parăți tu pungă: tinik'è* = Parale în pungă: tinichea, adică: de loc 81₃₀.
- Tinir** adj. = tânăr, june 24₁₁, 113₈, 166, 167, 247₉.
- Tinireată** sf. = tinerețe 36₁₀₀, 85₃₀, 160, 246, 247, 439.
- Tinrușeu** adj. = tinerel; pl. *tiniruşk'i* = tinerei 404₁₁.
- Tiñe** sf. = onoare, cinste; 1° *alanți av'i aũ tiñe* = ceilalți sfinți sunt onorați 20₂₂; *că-țe nu-l dădeã tiñe* = de ce nu-l onorã 20₂₀; 2° *ș-feațe tiñia* = (iși făcũ cinstea): se executã 298₂₀; 3° *Aoã viñi ș-araplu să-și castã tiñia* = Acĩ veni și harapul să-și cearã onoarea: să cearã satisfacția onoarei sale 51₁₈.
- Tinșeseu** vb. IV = onorez, cinstesc; Inf. *tiñisire*; *părințil' vor tiñisire* = părinții trebuie să fie onorați 201₁₂; *tiñisitã* = cinstită 346₁₆.
- Tiptile** adj. = tiptil, deghizat 69₁₀, 471₁.
- ũ** sn. = muncă din greu, ă, chin, tiranisire; *trã* = pentru chinuri,
- pentru suferințe grele 24₁, 204₉; *citi tirani* = câte chinuri 301₂₀, 334₂₆.
- Tirãseseu** vb. IV = tiranesc: *băgd s-u tirãnescã* = începũ s'o tiranizeze 204₁.
- Ţiriũ** sm. = uriaș 138₂, 244₁₇, 468₂₇, 493-494.
- Ţirman** și **firman** sf. = firman, decret imperial 103₂₆.
- Vezi: *firman*.
- Tisagã** sf. = desagi 65₂₈, 66₁₈, 82, 105₂₀, 226.
- Tiș** adv. = tocmai 421₁₂. Vezi: *triș*.
- Tic!** *tic!* = tic! sunetul produs de ceas, de bătăia inimii, etc. 103₁, 155₂₁; *ticãtic!* = tic, tac! 323₈; *cil nu feațe tic* = abia cât n'a plesnit, puțin a trebuit ca să plesnească 283₂₂.
- Ticinescu**. Vezi: *tăcinescu*.
- Timbare**, **tămbare** (*tîmpare*) sf. = 1° mantă de pãr de caprã 228, 324, 325, 341; 2° *arcoarea... și spinđurã tîmbarea* = frigul... se încuibase bine de tot 46₁₁; *cu tul cã urfaña nu-ș aveã tu minte să-ș mutã tîmbarea din casã-lã* = cu toate cã sãrãcia nu aveã de gãnd sã se ducã din casa lor 84₁.
- Timpinãr** sm. = toboșar, care bate toba 419, Țigan care bate toba.
- Tîmpinã** sf. = tobã 319; 364; *nu puteãĩ niși cu tîmpinle s-l'i diștepși* = nu puteai nici cu tobele sã'i deștepti 307₂₇.
- Timpirã** sm. = tamburã; *acãțarã z-da timpãrãlu di foame* = începurã sã suferi de foame 274₁₂.

Tingăr-mingăr! cuvinte fără sens propriu, întrebuintate, pentru a exprima ideea de: ce o fi, o fi! iese, unde o ieși! 405₂₀.

Toamnă sf. = toamnă 56, 161.

Toară (din *tu oară*) adv. = la moment, numai decât 80₂₂. Vezi: *oară*.

Top, pl. *topuri* sn. = 1° minge 479₂₅, 480; 2° tun. Vezi: *topă*.

Topă sf. = 1° minge; 2° tun 323₂₄, 498₂₈; pl. *tok'*, *tope* și *loape*.

Topcă sf. = minge; pl. *topk'i* 15₁₂, 14 și *topfi*.

Tor sn. = urmă 76₆, 87₂₇, 374₂₈; *tra s-li k'arā torlu* = ca să le pearză urma 4₃₀; *s-fă aspin torlu* = să-ți arăt urma 27₁₁; *ai si-l' lom torlu* = ai să ne aținem după urmă-i 158₁₈; *Torlu-torlu lo-ağumsi* = (Mergând) după urmă într'una îl ajunsese 122₂₇; *di torlu a furlor nu deădiră* = de urma hoților nu dădură 87₃₈.

• **Tora** adv. = acuma 5₃, 25₃₁, 29₃₃, 34, 40, 60; *tora ti tora* = deocamdată, pentru moment 212₂₂.

Torea adv. = acuș, acușica, acușilea 64₃₄, 96₈, 333₃₄.

Toreu vb. III = 1° torc 300; *turfeă* = torceă 73; *turfeă çuk'* = torceă fire (de in, cânepă) 285₁₇; *turfeă di singurā* = torceă dela sine 266₁; *torșu* = torsei; *toarsi* = toarse 301; Part. *toarsă* (am∞) = tors (am∞); Inf. *toârfire* și *turfeare* = toarcere; 2° *si-l' toarcă că s-metea* = să-i toarcă norocul, să-i menească 127₃₃;

acăjară s-l-u toarcă qua nicluț = începură să-i toarcă (= să-i menească) ziua (= norocul) pruncului 361₇; 3° *nu s'ciă fi-l' si toarfe* = nu știă ce se plănuște în contra lui 171₂₆; *fe lă toarfe* = ce plănuște, ce pune la cale în contra lor 184₂₅.

Tornu vb. I = 1° întorc: *ș-turnă caplu* = își întoarce capul 19₄; *s-li torni* = să le întorci 26₃₀; *s-turnă di la șopot* = se întorcea, se înapoiă dela șipot 46₂₆; *il' lu toarnă al Cola* = i-l înapoiăză lui Cola 25₂₅; *nu s-turnă* = nu se întoarce 7₂₁, 201₁₁, 60; *ș-turnă* = își întoarce 5₁₁; *nu-ni se-ari turnală* = nu mi s'a întors 52₂; *toarnă-ti* = întoarce-te 65₆; 2° *lă turnă să s-la* = le turnă apă, ca să se spele 9₃₉; *turnă dil puçic apă vie* = turnă din ulcioraș apă nemuritoare 13₂; 3° replic, răspund: *l-u turnă avutlu* = îi răspunse bogatul (adică: fi întoarce vorba) 18₁₆, 80₁₂; *l-u toarnă* = îi ripostează îi răspunde 100₂₂, 236₁₈, 42₁₈; 4° *s-l'i torni mintea* = să-i întorci gândul, să-l îndupleci 120₂₃. La Fărșeroți *n* după *r* nu se aude; așa la ei se rostește: *tor* (= torn, întorc); *s-tură* = se întorcea 476₂, 484; *s-tură* = se întoarce 476. Observ că acest *r* la Fărșeroți sună ca doi *rr*.

Toșe, nume propriu de femeie 70₂₆, 30₁₃;

Tot adv. = 1° tot (pretutin-

deni); pl. *tofi* 72₃₈; fem. *toată*; pl. toate 16₃₁, 14₁₉, 56₃, 441; 2° totuș: *lîna armineă tot laie* = lâna ră-mânea totuș neagră 21₁₆, etc.; 3° *ahite ș-toale* = asta! astea-s toate 40₃₃; 4° *di cu tot* = cu totul 36₁₃, 154₃₇; *Avea ntunicată g'ine di cu tot* = Se înnoptase bine de tot 69₁₂. Vezi: *tul*.

Tòtalui (cu ∞, di cu ∞) adv. = cu totul 161₈, 184₁₇.

Totna adv. = totdeauna, mereu, într'una 9₃₂, 20₃₃, 49₆, 66, 94₂₃, 88₁, 117₃₀, 278.

Tòtină, tòtănă (și *tòtuna*) adv. = totdeauna, mereu, într'una 71₆, 76, 475; *tòtuna* 4 2; *intră cum ță ști di tòtuna* = intră cum știi de totdeauna, intră ca de obicei 250₈.

Tra să, tra si conj. = ca să 1₂, 4₃, 5₂₀, 10₂₄, 19₂₁, etc.; Prin căderea lui *r* se aude în Macedonia: *ta si, ta-s* = ca să.

Trac! = poc! sunet produs din ruperea, ciocnitura, etc. a ceva 39₃₄, 408₃₀, 491.

Trag vb. III = 1° trag. [Perf. *trapsu, trapsiși și trăpsèși, trapse, trapsim, trapsit, trăpsiră*; Part. *traptu, traptă*. Inf. *trădeare* și *trădire*]; și *trađi un, trađi alantu* = și trage unul, trage altul 32₃₃; 2° sufer: *țe trapsu* = ce suferii 99₂₈; *După țe trapse cît trapse* = După ce suferi cât suferi 195₂₃, 33₂₁; *va u trăđem deadun* = o vom suferi împreună 10₂₁, 146_{16, 17}; *lumea trađi di apă* = lumea suferă de apă 49₂₉; *Nu trapse di foa-*

me = Nu suferi de foame 251₁₁; 3° *s-tragă* = să tragă, să fie curent 129; *Trădeă un vimtu mare* = Suflă un vânt puternic 20₂₇; 4° *trapsi mină di la nis* = se îndepărtă dela dânsul 96₁₂, 98₁₅; *di ducă mî nă nu trapse* = de dus tot s'a dus, nu se lăsă fără a se duce 8₅; 5° *cît trađi frînđa ș-arina* = cât frunza și nisipul de mult 98₁₂; 6° *Trăpsiră șcurtița* = Traseră la sorti 8₁₃; 7° *trădeă s-moură* 290₃₂; *trădeă di moarte* = trăgea de moarte 70₁₅; 8° a trage în gazdă; *iu avei traptă pârmatèșil'* = unde trăsaseră negustorii 60₃₂, 51₈, 81₃₁; *trăpsiră ndreptu* = merseră drept la 78₃₇; 9° *trăpsiră nă bană ca di amirăfi* = traseră, duseră o viață de alea împărătești 78₃₆; 10° pornesc: *cîndu trapse dit zeane* = când porni din străinătate 1₅, *trăpsiră de-aclo* = porniră de acolo 12₂₂, 65₂₄; 11° *si-și tragă calea* = să-și vază de drum 37₁₂, 49₁₈; 12° mă depărtez: *trăpsiră dit irîia țea di păduri* = se depărtară din pustietatea cea de pădure 35₂₀, 88₅; *nu ma putea s-tragă* = nu mai putea înaintă 261₅; 13° *După țe tuși trăpsiră corlu* = După ce toți jucară în capul horei 34₁₉; 14° *trapse priste nis și-l culcă mpude* = trase (din pușcă) peste dânsul și-l culcă la pământ 19₂₃.

Trambă sf. = schimb, a da una pentru alta; *Feași tu orad*

trambă = Făcù schimb nu-
mai decât 54₁₆; 79, 93₆.
Trandafir sm. = trandafir,
roză 319, 421.
Trandăflă, trandăflă sf. =
roză, trandafir 9₁₃, 161₁₆,
180.
Trandăfl'auă sf. = trandafir.
Trap, pl. *trapuri* sn. = vâl-
ceă, părăiaș 166₁₄.
Traptu adj. = tras; frumos la
față, cu trăsurile regulate;
cu nărlu trapti = cu nasul
frumos, regulat 36₉.
Trastu sn. = traistă 78₁₆, 17,
306. La Samarina se aude:
trașt. Vezi: *tastru*.
Tră prep. = pentru, de 10₂,
34₁₂, etc.; *tră frică easte* =
este de temut 4₈; *tră soș* =
de tovarăș, ca tovarăș, 13₃₂;
si-l' da h'il'i-sa tră nisă =
să-i dea pe fiică-sa în lo-
cul ei 46₂₃, 79₁₁; *tre-așeă* =
de aceea 60₃₆; *tr-ah'it lu-
cru* = pentru o nimica toa-
tă 10₄; *treă îndao țile* =
după câteva zile 73₂₆; *tr-
arideare* = pentru ca să
rază 8₂₀; *tră pușină oară*
= după puțin timp 86₂₅;
tră-țe = pentru ce 3₁₅, 22;
Vezi: *tă*, format din *tră*,
prin căderea lui *r*.
Trădeare sf. = tragere 53₁₈;
*ună trădeare ș-ună agu-
deare feașe tu semnu* =
Cum a tras, a și nimerit la
țintă 345₂₆. De asemenea:
trădire.
Trăș, Vezi: *triș*.
Trăstle, tăstrie sm. = traistiță.
Trăt [din *tră* + *tu* (= în)] prep.
= pentru 160₂₄, 344₃₇; *nu
eră trăt lume acld* = nu eră
pentru (a ieși) în lume a-
colo 39₁₄, 45₄.

Trea. Vezi: *tră*.
Treacă sf. = 1° trecere; 2°
traiu; 1° *după treaca treș-
lor țile* = după trecerea
celor trei zile 170₁₉; 2° *nu
ș-aveă treacă ică* = nu trăia
de loc bine 195₃₃, 282₃₄.
Treambur și treamur vb. I—
tremur 171₂₀; *carî fășeă
s-treambură munțil'* =
care făceă să se sguduie
munții 14₂₆; *acăș s-tream-
bură* = începù să tremure
14₃; *acăș s-treambură
loclu* = începù să se cutre-
mure pământul 17₃₈; *acă-
șară . . . s-treambură di
frică* = începură . . . să tre-
mure de frică 341₁₄; *trim-
bură ca vearga* = tremură
ca varga 115₃₂, 350₂₃; *tre-
mur* 158; *s-treamură ca
vearga* 298₂₄;
Treca, Vezi: *trei*.
Treățire și trițeare sf. = 1°
trecere; 2° căutare; *ma
multă treățire are țeara*
= mai multă căutare are
ceara 79₂₃.
Treazi (a-) = a treia zi 46₃₃,
327₂₈.
Trec vb. III—trec; 1° *s-trec
noaptea* = să petrec noap-
tea 94₂₈; *u treași (amarea)
dizndu* = trece prin mare
iarăș 48₂₂; *treșe* = trece
173₃₂; *tra s-treacă prit a-
mare* = ca să treacă prin
mare 4₃; *trișeăm* = treceam
6₁₉; *trișeă țil'ile* = treceau
zilele 1₃; *tricù muntile* =
trecù, străbătù muntele 4₂₃;
nu *tricù multu* = nu trecù
mult timp 2₁₀, 21₆; *nă-ari tri-
cută* = mi-a trecut 52₁; *nu
ș-au tricută cîmeșli* = nu
și-au trecut (. . . nu și-au im-

brăcat) cămășile 34₂₁; 2° *cîndu tirfeă* (în loc de: *trifeă*) = când treceă 480₃₆; *tircû* 238₃; 3° *cît g'ine trifeă acestă fumeal'e*—cât de bine trăia această familie 23₃₁; *nu trifeă g'ine cu soacăr-sa* = nu trăia bine cu soacră-sa 22₁₇, 30₈; 4° *treafe cama sirma di țeară*—are trecere (= pret, căutare) mai mult mătasea decât ceara 79₁₉; 5° *Na! că nu treafe, easte pără vecl'u*—Na! căci nu merge, este monedă veche 25₃₅; 6° *neacă tricû zbor* = nici n'a fost vorbă 156₃₄.

Trei num.—1° trei 22₃₄, 31₃₂, 32, 65, etc.; *pîn tu trei*—până la trei, până la a treia oară 39₃₄; *s-vă bag a treilor cîte nă anqucitoare*—să vă propuiu la toți trei câte o ghicitoare 40₃₄; 2° *treil'i*—câteși trei 3₂₈, 82₃₁; *trel'ă* 476₃₄; fem. *treile*; *nă oară tu treili țili mică*—mâncai odată la trei zile 89₆; 3° *a treea (a treia)*—a treia 13₂₂, 200; *pînă tu a treia*—până într'a treia 10₃₂, 33; 4° *treilu*—al treilea 82₂, 90₁₁, 222₂₈, 414₂₇, 463₃₀; *cu treilu*—cu al treilea 147; *deade cale a treilui pilistër*—dete drumul la al treilea porumbel 460₂₃; 5° *di trei-trei țili*—din trei în trei zile 104₂₀; 6° *a trea-đi*; *a trea-đi*—a treia zi 22₀, 76₃₈; *a trea (= treea) seară*—a treia seară, când vin ursitoarele și menesc noului născut soartea 129₄, 319₁₅; 7° *că-i cu trei scînduri*—căci este netot, pro-

stănac: a fi într'o doagă 54₁₀, 209₂₁.

Trespră, trësprate, trësprăda- te num.—treisprezece.

Tresprig'ing'iți, trespră- vîng'iți și **tresprăvînti** (Samarina) num. = douăzeci și trei 491₁₁;

Tri prep.—pentru 16₂₈, 34; *tre-alumtare*—pentru luptare 15; *tri niscănte țile*—în câteva zile 39₃₃; *Vezi: tră.*

Tricût adj.—trecut; *tute tricûtile*—toate cele trecute 205.

Tridăți num.—treizeci 250₁₂, 299₁₁.

Trifruscu adj.—fraget; plăpând 111.

Trimeare și **trimere** sf.—a treia seară dela nașterea cuivă, când vin ursitoarele, ca să-i menească soartea 332₂₀. Din ngr. trei-zile.

Trimburare și **trîmurare** sf.—tremurare; cutremurare.

Triscatarat sm.—dracul; din ngr.: de trei ori caterisitul 341₃.

Trifeare sf.—trecere 449; *tră țifearea oara*—de omorit timpul, de trecut vremea 194₃₄; *ună trifeare dină parte de-amare*—îndată ce a trecut pe celălalt țarm al mării 68₃₇; *Vezi: treăfire.*

Trivă și **trivăuă** sf.—răspântie, unde se întretaie trei drumuri 88₂₆, 464₁₂ (Epir).

Triș, trăș adv.—tocmai 34₂, 47₁₈, 51₃₅, 37, 143₃₅; *triși-n vale*—tocmai la vale 100₂; *trăș aclo arsări gl'emlu*—cât colo sări ghemul 26₂; 69₂₆. De asemenea: *lăș, tis.*

Trit 64; *Vezi: trăt.*

Troară adv. = numai decât, îndată, la moment 21₁₅, 41₁₉, 42₂₇, 43₃₅, 52₃₉; *ma troară* mai curând 56₂₂, 102₁₇, 400. Vezi: *oară*.

Trop, pl. *tropuri* sn. = chip, fel, mijloc, mod 9₃₅, 21₉, 92₉; *cu viră trop* = cu nici un chip 139₃₅, 243₁₃; *Are tropuri bune* = are maniere frumoase; este delicat.

Troput sn. = treapăt, mers de cai 223₁, 380₁₀.

Tru prep. = întru, în; *tr-ună noapte* = într'onoapte; 14₂₅; *tru oară* = la moment 15₅, 23; *tro-aiste locuri* = în aceste locuri 440, 237. Vezi: *tu*.

Trub vb. I = 1° a fi neastâmpărat: *băgă... s-trubă* = se puneă... să fie neastâmpărat, să facă nebunii 136₂₀; 2° a turbă. Vezi: *turbu*.

Trumbetă sf. = trompetă 42, 43, 44.

Trunduescu vb. IV = sgudui, clătin; *s-trundui* = se clătină 40₁₃; se sgudui 43₂₅; *trunduescu* = sgudui 102₂₆, 118₂₂, 244, 279₃₃, 464.

Trunduire și **trundueare** sf. = sguduire 147₂₇, 30.

Trup, pl. *trupuri* sn. = trup, corp 13₂₀, 15, 35₃₇, 85₉, 173, 313; *avû ş-trădeă truplu di curmăt* = abiă își duceă corpul de obosit 147.

Tu pron. pers. II sing. = tu (numai în unele expresiuni): *tu ştii!* = tu ştii!

Tu pron. posesiv = tău: *tată-tu* = tată-tău; gen. dat. -*tui*: *tată-tui* = tatălui tău (pretutindeni).

Tu prep. = în, la, pe; *tu vir-deaţă* = pe verdeaţă 2₁₁; *tu*

puţ = în puţ 13; *tu tot loc-lu* = peste tot pământul 17₃₆; *tu fugă* = la plecare 1₂₁; *tu xeane* = în străinătate 1₂, etc., etc. (Vezi: *tru*, din care s'a format acest cuvânt *tu*, prin căderea lui *r*); *to*, când urmează un cuvânt începător cu *a* și cu care formează un diftong: *to-avlie* = în curte 1₃₀, etc., etc.

Tuc! = toc! 110₃₀, 338₁₀, 356₁₈.

Tucine sm. = tăciune 1₁₆; art. *tucinile* 226₃₆, 298₁₈; pl. *tucinli* = tăciunii 19.

Tueag sn. și **tueagă** sf. = băţ 260, 320₂₈, 439, 473 pl. *tu-eaguri*, *tuëqi* și *tueade*.

Tufă sf. = 1° moţ de păr, tufă depăr 120₃₅, 401₃₉; *luncupă di tufă* = îl înhăţă de păr 341₁; 2° buchet 173₂₅; 3° tufă, boschet (de pomi, etc.).

Tufek'e sf. = puşcă 19₁₆, 87₂₃, 88₂₂, 120₂₅; *cu tufek'a s-lo-agudeăi, sinde nu cură di nis* = cu puşca să-l fi lovit, sânge nu curgeă de pe dânsul (de trist, de amărit ce eră) 68₃₀.

Tuficel sm. = armurier; pl. *tuficelî* 445.

Tuk'escu vb. IV = 1° topeş; *să s-tuk'ască tută căliva* = să se topească toată coliba 26₁₃; *neaua s-tuk'i* = neaua se topi 302₂₄, 171; *Mintea noastră... tuk'ilă la un loc* = Mintea noastră... topită (=strânsă) la un loc 168₈; 2° *ti tuk'işi di ninsumnală* = mi te topişi, mi te prăpădişi de nedormit 36₂₀; 3° *L'-tuk'i ş-alg'il tri niscănte qiile* = îi tocă şi albi

- (= megedielele albe) în câteva zile 39₃₃; *tuk'i avea-rea* = prăpădi, tocă ave-rea 428. 354₃₃.
- Tuk'irea** (și: *tuk'area*) sf. = topirea 171.
- Tul** adj.=nebunatic, năuc, zăpăcit; *armase ca tulă*=rămase năucă, zăpăcită 74₁.
- Tumbă** sf.=1° morman de pământ în șes, lat. tumulus, precum se găsește în câmpia Salonicului o mulțime; 2° dare peste cap, fr. culbute; și *tumbi, culutumbi se-află di nouă trăș in gos* =și de aberbeleacu, de aberbeleacu se află iarăși tocmai în jos, de vale 48₃₀.
- Tumtu** adj.=tuns; *lai tumte ș-lai k'irute* = tontule și prostule 103₂₇; *tumta di soacră* = bat'o pustia de soacră 301₁₇.
- Tundu** vb. III = tund: *il tumse* = îl tunse 503; *tundea un celnic oile* = tundeă un celnic oile 128₂₆. Perf. *tumșu, tumsiși și tumsesi, tumse, tumsim, tumsit, tumsiră*. Part. *tumtu, tumtă* = tuns, -ă. Inf. *tundea* și *tundire* = tundere.
- Tură** adv.=acuma (la Moloviște, Gopeși) 236. Vezi: *tora*.
- Turbare** sf. = turbare 197₆, 337.
- Turbăt** adj. = turbat 109₄, 275₂₄, 323, 441, 442; *de-anșărată turbată* = de sărată 180₁₁.
- turbet** vb. I = turbez; *le acăță s-turbă tu sângele* încep să
- turbeze, să fiarbă, să clo-cotească într'insul 16₃₂; *turbă* 196₄.
- Turbur** vb. I = turbur; *mi* ∞ = mă turbur, mă neliniștesc 167₁₈.
- Turburăt** adj. = turburat, neliniștit 167₁₇. Inf. *Turburare* = turburare, neliniștire.
- Tureu** pl. *turfi* sm. = Turc.
- Turk'le** sf. = Turcia 382₃₁.
- Turlie** sf. = fel. chip, mod 15₁₅, 18₂₈, 175, 199; *fi turlie?* = ce fel? 57₃₄.
- Turmă** sf. = turmă 185, 240.
- Turnare** sf. = întoarcere, înapoiere, turnare, vărsare de apă, atârănarea mai mult într'o direcție a poverii unui catâr sau cal, etc.
- Turnăt** adj. = întors, înapoiat 76₂₀, 108₁₈.
- Turnată** sf. = întoarcere, întors; *tu* ∞ = la întors, la întoarcere 32₇, 37₁₉, 104₃₅, 273₁₉; *ună turnată bărbatu-su* = cum se întoarce bărbatul său 190₁₁.
- Turnătură** sf. = turnătură, găzduire, ospitalitate 190; *nu eră om... fe s-no-aibă turnătură la nis* = nu eră om... care să nu-l viziteze, care să nu găsească primire, ospitalitate la dănsul 355₃₂.
- Turtă** sf. = turtă 23₁₅, 30₂, 229₁, 361; *galbin ca turta di feară* = galben ca turta de ceară 8₃₈.
- Turtură** și *turtură* sf. = tur-turică 182₂₅.
- Turuște** (și *turiște*) sf. = târlă, stână 401.
- Turütutu!** = sunetul trompetei 44.
- Tușet** vb. I și IV. = tușesc:

tușe = tuși, a tușit 194₃₂.
 Inf. *tușare, tușire* = tușire.
Tut adv. = 1° tot; pl. *tuți*; fem. *tută*, pl. *tute* (pretutindeni). Gen. Dat. m. sing. *a tullui* (puțin întrebuințat), fem. *a tull'ei*; pl. m. f. *a tutulor* 57₃₀, *a tullor* 45₂₉; 2° mereu, tot, într'una: *tut ma-l dîșeă* = îi tot zicea 56₁₄, 2₁₄, 10, 1₂₄; 3° *unu ș-tut i la părinși* = unicul este la părinți 126₂₁; *ș-aveă un fiōr ș-tut* = își aveă un băiat unic 187; 4° *amintă mași trei aspri tut-tut* = câștigă trei bani peste

tot 65₂₃, 81₃₀; 5° *Tute ca tute* = toate ca toate 88₁₇, 34; 6° *cu tut aestă* = cu toate acestea 33₂₈, 36₂₃, 131; *tut că inima l'eră frimță* = cu toate că inima-i eră îndurerată 33₁₂; 7° *așel cari ște șe-l dîșe tută calea* = acela cine știe ce-i zise pe tot drumul 13; *tută qua* = toată ziua, mereu 71₆. Vezi: *tot*.

Tutdiună adv. = totdeauna (Ohrida) 166₂₁.

Tutipută sf. = avere în vite, cai, oi, capre, etc. 89₂₈, 121₄.

Tutune sf. = tutun 311₃₂.

T

Tae sf. = țevă; *ș-fășeă tae* = se săturau bine, mâncau de nu mai puteau 176₂₄, 228₄, 162₃₀.

Tal = particulă întrebuințată a desemna pe nevasta cuivă: *Tal-Curcubetă* = soția lui Curcubeta 134₁₃; *tal Corbu-Cilibi* = soția a lui Corbu-Cilibiu 473₁₀.

Tandacuk', nume propriu în basme 106, 109.

Tap, pl. *țak* sm. = țap 459₂₀.

Țară sf. = pământ, țarină 95₁₄, 193₃₀, 468₁₈; *țară di mortu l-băgară* = (pământ de pe mormânt îi băgară), se zice de unul, care doarme dus 120₁₃, 365₁₃, 397₁; *Durnă ca di țară di mortu* = Dormiau adânc, în nesimțire 311₃₃.

Țas vb. III = țes 265₃₀; *ș-u țas* = să o țes 210₁₀; *țasură* 443₂₃; *țăsūt, țasută* 443₂₀.
 Inf. *țaseare* = țesere.

Țaruh'e sf. = opincă 80₃₃, 271,

382; *il deădiră țaruh'le* = îl goniră 185₁₈.

Țe și ți pron. = ce, care; *țe* se aude la Aromânii, cari, de obicei, la sfârșitul cuvintelor rostesc «i» în loc de «e»; «ți» la toți Aromânii, cari păstrează pe «e» la sfârșitul cuvintelor și nu-l prefac în «i» (pretutindeni); 1° *di oara țe u vidu* = din momentul în care o văzu 13; 2° *l-aspuse calea țe apucară cîpîrle* = îi arătă drumul, pe unde apucară caprele 27₁₂; 3° *li ascumși tu 400 di guvi, țe ne draculu s-nu poată s-le-astă* = le ascunse cât se poate de bine, încât nici dracul să nu le poată găsi 55₇; 4° *țe-i nis, nu-i viră* = ce-i dânsul, nu-l nimeni (Se zice despre lăudaroși) 90₆.

Țea, 10₁. Vezi: *așeă*.

Țeam. Vezi: *dîc, duc*.

Țeară sf. = 1° ceară 8₁₈, 23₂₂,

79; lumânare (de ceară) 157₃₂; 2° galbeni... ca țeara = galbeni... ca ceara 48₂₄; vrea s-tuk'ă ca țeara = s'ar fi topit ca ceara 182₁₃; 3° s-u căflăm cu țeara = de-aș fi căutat-o cât de mult 185₂₅, 197₂₄, 346₁₀.

Teatire sf. = năut 116₁₅; Neghiniță (în basmele aromâne) 116-118.

Te-că = cu toate că, deși, totuși 91₆, 194, 409, 445₁. Din: țe-î că-î (= ce este, că-este, cu toate că este).

Tem. Vezi: *dic. duc.*

Ter sn. = cer 21, 80₉, 119₁₇, 167.

Ter vb. III = cer (pomână), cerșetoresc; s-țeară = să cerșetorească 57₂₃; acață s-țeară = începe să cerșetorească 89₃₁, 350₆. Pe când Aromânește: *cișescu* înseamnă: cer stăruitor, caut cu ardoare mare ceva.

Terbu, pl. țerg'i sm. = cerb 63, 140₁₁, 150₂₄, 192, 244; Terbul de-amălamă = Cerbul de aur 351-352.

Ți pron. = ce 14₁₇, 39-41, 78, etc., etc. Vezi: *țe.*

Ți conj. = ci. însă 15₁₃, 477₃₉.

Ți! interj. 64₁₂.

Țigară sf. = țigară 39₁₈, 147.

Țigăret sn. = țigaretă 426.

Țilăr sn. = chelar, pivniță 53₃₆, 108_{4, 9}, 122, 148₉, 405.

Țilă sf., nume de femeie 53-55.

Țili-pae sm. = terchea-berchea; *tui fili-păean'i* = toți terchea-berchii 501₁.

Țin vb. I = cinez; s-țină de-adun = să cinezze împreună 238₂₅; După țe ținară = După ce cinară 80₇. Inf. ținare = cinare.

Țină sf. = cină 238₂₅; și-l' țină pri țină = și-i țină la cină 80₈; adră țina = prepară mâncare de cină 286₃₃.

Țințeară (și: țințire) sf. = încingere; gone tră țințeară apula = (voinic, bun să-i încingi paloșul): voi-nic vitează! 445₂₄.

Ține pron. = cine, care 419₂₂.

Țințime sf. = frig, care îngheață de polește totul pe jos 171₁₁, 172.

Țingu vb. III = încing 12₁₀, 14₁₅; s-ținți armăli = își încinge armele 47₁₉, 87₂₃; 115₂₆, 156, 157. Perf. ținșu = încinse; Part. țințu, țință = încins, -ă. Inf. țințeară și țințire = încingere.

Ținivă pron. neh. = cinevă. oarecine 325₃₆.

Ținți num. = cinci 233₁₁; până z-điți ținți = până să zici cinci: numai decât 61₃₁; țințile și țințirlu = al cincilea 461₃₅.

Țir sn. = ciur 204, 451_{28, 38}; pl. țire = ciururi.

Țirmonie sf. = pompă, alaiu, ceremonie 293₁₈.

Țirpul'ū sm. = puiul jumulit, fără aripi 499₂₆.

Țiritor sm. = cerșetor 241₃₆; fem. țiritoane = cerșetoare.

Țirônū sm. = țâr, peștișor 70₁₁, 84₁₅.

Țispră și țisprădate, țisprădăți num. = cinsprece, cinsprezece; ∞ di anī = cinsprezece ani 333₂₂.

Țitate sf. = cetate, fortăreață 35₂₈, 242-250, 437₂₆.

Țițir-vițir! = cu vânt prin care se imită ciripitul rândunecilor 10_{1, 2}.

Țlur vb. I = a ciripi (când

paserea este amenințată de vreun pericol); *puil'i fiură* = puii ciripiau (de spaimă) 224₃, 379; *fiurară* = ciripiră 266.

Țivă pron. neh. = 1° ceva 2₃₀, 7₃₄, 8, 15₂₅, 40₅; 2° nimic: *nu-i țivă* = nu-i nimic 3₃, 5₃₁, 25₁₂, 58₉; *u băteă... ti ici țivă* = o băteă... pentru o nimica, fără nici un motiv 21₉; 3° *s-nu țivă* = să nu care cumvă, să nu cumvă 79₂₆, 89₆, 95₁₁; *nu-ni vițuși țivă căpîrli* = nu-mi văzuși cumvă caprele 27₁₀, 22₁₂.

Țivale sf. pl. — fărături, buccățele 227₁₂, 353₂₆.

Țopă sf. — bucată mare (de pâne) 274_n.

Țuc! = țuc! arată chipul de a bea în continuu 264₁₈, 422.

Țucescu vb IV — a bea, a țucui; *li țucui tute* = le bău pe toate 338₁₀.

Țupată sf. — secure 29₇, 103, 356₁₄, 454.

Țupătă! = șovăle! arată un mers greoiu, schiopătând, șontăc 11₁₉, 264, 369₂₈.

Țupătițe sf. = secure mică 159₁₅.

Țin vb. II și III = 1° țiu; *ma ținî s-ti duți* = dacă ții să te duci 8₇; *țineă cu dinți di h'er* = (țineă cu dinți de fier) țineă tare, țin-

neă stăruitor 12₂₁; *nu ținî minte* = nu-ți reamintești 82₇; *țin s-lu mic ti preasiinî* = țin (= am dorința) să-l mănânc la post 233₃₆; 2° a dură: *nu ținî multu* = nu dură mult 23₃₁; *mași cît țineă grindinea* = numai cât dură grindina 52₃₁; 3° a îndrăzni, a cuteză: *nu lă țineă* = nu cutezau 23₅, 10; *nu-l ține* = nu îndrăznește 317₁₆; *ma-l' ține a gônului* = dacă îndrăznește voinicul 61₄; 4° mă stăpânesc: *s-ținû, citu s-ținû* = se stăpâni cât se stăpâni 364₂₈; 5° susțin: *țineă, că nisă-i ma mari* = susțineă, că dânsa-i mai mare 96₃; 6° *casa moșil'eî nu țineă ahintu mullu* = casa bătrânei nu țineă atât de mult; nu eră așa solidă 46₁₀; 7° *șân: si s-șănă di zbor* = să se ție de cuvânt 163₁₈; 8° *îl țin calea* = îi ațin drumul 293₇.

Ținere și (*ținire*) sf. — ținere; îngrijire 300₂₃; întreținere: *casa vrea* ∞ = casa trebuie a fi întreținută 195₂₉.

Țiță sf. = țăță 86₃, 203₃; *țiță n-gură* = (mură'n gură), deagata, fără osteneală 366₃₄.

U

U pron. fem. Acus. = o; *u vidû* = o văzui.

U pers. a treia a verbului *h'iu* sau *escu* = sunt. Vezi: *h'iu*.

Uare sf. = ouare, a ouă; In-

dic. prez: *ou, uedî, oăuă, udm, uafî, oauă*. Imperf. *uam*. Perf. *uăi*. Imperat. *oăuă* și *oăuă-te!*

Uat adj. = ouat; *uat di gă-lină* = ouat de găină 100₂₉.

Uă (pronunță *uă*, o singură silabă) = interj. de uimire, de surprindere 7₁₈, 254₁₈, 290.

Ubòr, pl. *uboare* sn. curte 216₃, 323, 425, 443₁₃.

Ucã sm. ocã, pl. *ucãfi* (*ucãdî*) -ocale 82₃₅; *nu erã di ațel' cu ucãlu patru-sute* - nu erã din cei cu ocaua patru sute (subînțeles: dramuri), adică: erã cam prost 276₃₂. Vezi: *ocã*.

Ucã sm. - canã: fel de boiã, cu care se cãnesc la unghii femeile și-și boiau miresele altãdatã pãrul 270₃₃, 365₄; *ș-armãsirã ca Sulta cu ucãlu* - își rãmaserã cu rușinea, (cu pofta neimplinitã) 34₂₃.

Ud vb. I - ud; *fãrã sî-l' si udã* - fãrã sã i se ude 73₁₀; *si-ș udã grumazlu* - sã-și ude, sã-și stropescã gât-lejul 293₁₅; *ș-udd* = își udã, își stropi 365₂₄.

Ud adj. - ud; *ea-le iu vine Avul Nicola, ud-muçale* = iatã-l unde vine sfântul Nicolae ud learcã 20₂₄; *șe h'i acși ud* = de ce ești așã ud 20₂₆; *ma ud* - mai ud 447₃₃.

Udã sf. -odaie; pl. *udã* 36, 38₁₂, 59, 88₁₁. Vezi și: *odã, udã*.

Udare sf. - udare, stropire; udãturã.

Udat adj. = udat, ud.

Udã sm. -odaie; pl. *udãfi* = odãi 36₁, 42₃₀, 77₃₄, 87₃₆, 90₃; *mutrescu nauntru udã di udã* - cautã (ei) innãuntru din odaie în odaie 4₁₀.

Udãiță sf. = odãiță.

Udãturã sf. = udãturã.

Udičũ sm. - odãiță.

Uđire sm. - uger; *cã lã zdruncinã uđirle* - cãcile stãlcia ugerele 17₁.

Ueãr sm. - oier, crescãtor de oi 1₂₆.

Uf! interj. - of! uf!

Ugurhũ adj. - de bun augur, priincios.

Uğãe sn. și uğak'e sf. - ogiac. coșul casei pe unde iese fumul; *uğaclu-i strĩmbu* = coșul de vatrã e strãmb! 209; *s-nu o-lasã s-l'i k'arã uğaclu* = (sã n'o lase sã-i piarã cãminul): sã n'o lase sã i se stãngã familia 261₇; *featã di uğak'e* - fatã de familie bunã.

Uh! interj. - uf! 90₁₄.

Uhtare sf. - oftare 279₇.

Uhteq vb. I - oftez; *uhtã* - oftã 200₁₀; *s-uhtã nicurmãt* - oftã neincetat 368₁; *uhtã* - oftã 17₄, 213₂₄.

Uhticare sf. - ofticare.

Uhtik'eq (*mi* ~) vb. I - mã oftichez, mã atac.

Uh'el'e sf. - țipar 84₂₂.

Ui! = interj. de spaimã, de mirare, etc. 486₁₀.

Uidla sf. - potrivrealã, asemãnare 12₃₀, 85₃₅.

Uidsescu vb. IV - potrivesc 270. Inf. *uĩdisire* - potrivire. Part. *uĩdisit, -ã* - potrivit.

Uĩnsit adj. = in cremenit 172₃₂.

Ulalẽe sm. = barzã (Albania). Ceilalți zic: *știrc* (Macedonia) și *letic* (Epir).

Ulçòr sn. - 1° ulcior (vas) 230; 2° bubã ce apare la ochiu.

Umflare sf. - umflare.

Umflãturã sf. - umflãturã.

Umflu vb. I. = umflu; 1° *um-*

flă saclu = umflă sacul, fură sacul 80₂₈; 2° *umflă* = a umflat (în bătaie) 125₇; 3° *l'-umflă nih'âm k'alea* = îi umflă puțin pielea 290₂₀; 4° *l-umflă ngrîșca* = îl umflă în cărcă, îl luă în cărcă 251₂₇.

Uminătate sf. = omenie, umanitate.

Uminil'e sf. = omenie.

Umir sm. = umăr 324₁₇. Vezi: *anumir*.

Umpleare și umplire sf. = umplere.

Umpla vb. III = 1° *umplu* 8₁₅, 23₂, 54, 63₂₈, 76₃₄; *nî-umplu casa* = îmi umplu casa 32₈; 2° *s-umplu loclu* = se svonî în tot pământul 177₂₃; 3° a împlini; *să s-umplă di cu tot patruțăști di dîli* = să se îplinească în totul cele 40 de zile 36₁₃; *umplu 21 di anî* = împlini 21 de ani 199₃₄; *carî s-umplură dî-lili* = dacă se împlini termenul 131₃₇; 4° *le-avea umplută mărattu* = o băgase pe mănecă, se speriasse rău 9; *li umplu lamîna* = se sperie grozav balaurul 115₃₂, 248₁₀, 197₃₂; 5° *s-umplură tuști atumțea* = se convinseseră toți atunci 55₃₄; *s-umplă cărăfeta* = să convin-gă, să înduplece 162₃₆, 37, 85₃₀; *l-umplu curcubeta* = îl convinse 164₁; 433₃₃.

Umtu sn. = unt 258₃₈, 335₃₁; pl. *umturi*.

Umtură sf. = untură.

Un, fem. *ună* num. = un (pre-tutindeni). Gen. Dat. *a unăi*, *a unei*; (și: *a înului*, *a înilei*); pl. (*nîscînfi*) Gen. Dat. m. și fem. a *unor*.

1° *un cîte un* = unul câte unul 11₁₀; 59₂₁; *ună cîte ună* = una câte una 1₄; cu deamănuntul 66₂₁; 2° *un di un* = unul câte unul 70₁₀, 120₂₀, 246; *ună di ună* = cu deamănuntul, una câte una 51₃; 3° *pîn di un (ună)* = până la unul 77₂₈, 80₂₆; 4° *unu ș-un* = unu și unu (a fi distinși, aleși) 317₂₅, 458₂₄; 5° *ună-ună* = într'una, mereu, fără întrerupere 142₁₃, 155₃₉, 213₁₇; 6° *ună z-dufeă cu bătearea lui* = cântă într'una 44₁₅; *ună l'i si dufeă* = stăruia mereu 85₃₈; 7° *L-tindu di una* = îl întind neîndoit 102₁₅; 8° = *avea un ficoru ș-tul* = aveau un băiat unic 84₃, 199₂₄; 9° *ună* = îndată ce, din moment ce: *ună cît sculă mătura* = îndată ce ridică mătura 29₁₈, 52₃₂; *ună așumtă* = îndată ce sosi 161; *ună căpsălsire* = îndată ce o șterse 162, 190₁₀, 451₂₄, 502; 10° *ună l'-are* = la fel îi consideră 281₁₁; *eară-l ună* = erau la fel 185₁₆; *ună fașe* = e tot una 247₉; *li feățiră ună* = le făcură una 14₉; 11° *pînă s-dîfi ună* = cât ai zice «una», într'o clipă 39₁₅; 12° *nu s-discum-pără li șôr cu ună cu doăuă* = nu se răsplătește ușor cu una cu două 67₁₁; 69₁; 13° *l'a pri un, dă pre-alantu* = a fi la fel, a fi unul ca și altul 81₃₆; 14° *ună-alta* = una alta 60₃₀, 398₂₅; *ni ună, ni altă* = nici una, nici alta (= fără a sta mult pe gânduri) 60₃₀, 56₂₉, 76₁₆.

Ună-oară adv. = odată 1₁, 18, 20 etc. vezi: *oară*, *unoară*.
Unăsună adv. = dintr'odată, numai decât 1₁₆, 2₂₆, 52₁₈, 70₂₀, 82₁₁, 134₄, etc.
Undă sf. = undă 355₂₉; *l'-vine unda* = l'a apucat artagul; pl. *unde*, art. *îndile* — unde.
Undescu vb. IV = aseamăn 415; *nu undeaste s-l'ibă lucru bun* = nu miroase a lucru bun 311₂; *cum eră cama unđită* = cum eră mai bine, mai potrivit 350₃₅; se zice de asemenea: *aunđescu*.
Ungu 220₁₅, vezi: *aungu*.
Ung'le sf. = 1° unghie 406; 2° *ne cît trađi nă ungl'i* = nici cât negrul de subt unghie 117₂₉; 3° *nu eră niđi cît nă ungl'e* = nu eră nici cât o unghie, adică: eră o nimica toată 44₁₄; 4° *pri ungl'i* 83₂₈, sau *pri ungl'ile di ăoare* = foarte încet, pe nesimțite (= pe vârful unghiilor) 80₂₇, 180₆, 269₄.
Unoară (un-oara) adv. = odată 21₃₀, 24₂₉, 30₆, 56, 59, 315; *nica un-oară* = încă odată 74; *di unoară* = dintr'odată 16₁, 17₃, 41₃₁, 174₁₃.
 Vezi: *noară*.
Unsprăving'l'i num. = douăzeci și unu 129₁₄; *tu ∞ l'i de-ănz* = la douăzeci și unu de ani 126₂₄, 199₃₀.
Untulemnu sn. = untdelemn 4, 48₂, 58₁₆, 62, 69₂₂, 73₃₅, 74, 153₃₅ etc.
Upărescu și upurescu. (Macedonia) vb IV = opăresc; *și-l' upăreă* = și-i opăria 29₁₄; *il' upăriră mînle* = i se opăriră mînile 74₁₀,

228₁₂, 237. Inf. *upărire* (*upăreare*) și *upurare* = opărire.

Upărit adj. = opărit 494; *si sculă ca upărit* = se sculă ca opărit, adică: numai decât; *ca upărite* = ca opărite (= neliniștite) 223₁₂.

Upăritură sf. = opăritură.

Urare sf. = urare, dorire, felicitare 123₂₈; *alasă urărele* = lasă la o parte urările 34₁₁.

Urăcune sf. = urare, felicitare, binecuvântare 413₂₀, 445₃.

Urăscu vb. IV = urăsc; *Il se-aveă urită bana* = I se urise viața 142₁₁. Inf. *urire* = urire, plictisire.

Urățame sf. = urățenie, slujenie.

Urățamea-locului = urățenia de pe pământ, urit foc, monstruos de urit 320₁₀.

Urbare sf. = 1° orbire 197₆; 2° *Urbarea-ți!* = du-te încolo! ei! aș! 435₁₃; 3° *țe urbarea-ți feațiși?* = ce pe dracu mi-ai făcut? Ce păcătoșenie mi-ai făcut 348₂₇; 4° *Iși viđu urbarea Amirălu-Laiū* = Și-a văzut neghiobia Împăratul Negru 313₂₄; 5° fig. = noroc: *Pillu ș-o-avū, că-i urbari aoă* = Pitul crezū, că aci a dat norocul peste dănsul 101₉, 21; *țe urbare deade sti nīs* = ce noroc a dat peste dănsul 366₂₂.

Urdă sf. = urdă, brânză foarte unsuroasă. Se prepară ca și urda românească, fără a i se scoate însă untul.
Urdle sf. = grămadă; *urdie di puil'* = stol de paseri 491; ceată 475.

Urdin sm. = 1° brazdă; 2° și-rurile de *urđatură* (=ur-zeală), când pune femeia să urzească; urzitură, urzeală.

Urdin vb. I = a comunica, a frecventă, a se înșiră; 1° *ș-acăfă s-urđină la scul'd* = și începă să frecventeze la școală 61₃₇; 2° *nu au urđinată pre-acl'd* = nu s'au perindat p'acolo 155₁₄; *carī urđinară, urđinară dicum deadesoarli pin...* = dacă se tot perindară de când a ră-sărit soarele până... 155₂₂; 3° *s-urđină* = să urmeze, să curgă 92₁₆; 4° *s-urđinară goñi* = se înșirară voinici 381₃₀, 206_n. 472; 5° *il urđină* = îi scoate afară.

Urdinaro sf. = comunicare, frecventare, înșirare, eșire afară.

Urdăscu și ordu vb. IV = urzesc (despre: urzeală); intrighez; pun la cale. Inf. *urđire, urđare* = urzire.

Urđatură sf. = urzitură, urzeală.

Urđi'e vb. I = urzic (pe cinevă cu urzici). Inf. *urđicare* = urzicare.

Urđică sf. = urzică; pl. *urđi'fi* = urzici 168₂₀, 193₃₇, 290-291; *ca urđi'fi k'isate* = (ca urzici pisate): moi de tot 457₂₄.

Urecl'e sf. = ureche 50, 74, 90₁₁; pl. *urecl'i* = urechi 43₅; *Ureacl'a di ac* = gaura acului 102₁₄; 1° *Aușă-ticlu-nă lo urecl'ili*. = Bătrânețea mă asurzî 50₃₃; *di-fi l'a urecl'ile* = de te asurzesc 221₅; 2° *prit una*

ureacl'e l-intră, prit a-lantă l-ișă = nu ascultă de loc 489; 3° *s-nu-l' mîcă urecl'ile* = să nu-l tot plic-tisească, să nu-l tot asur-zească, să-i dea pace 130₂₂, 150₆; 4° *ș-acăfă urecl'ile* = se miră grozav 138₆, 297₃₇; 5° *nu li si bate ureacl'a dip aoațe* = aci nu se sin-chisesc, nu se neliniștesc cătuș de puțin 359₁₄.

Urfanie sf. = 1° sărăcie 84₃, 124₆, 211₃₃, 454; 2° sărăci-me 88₂₅.

Urfănătate sf. = sărăcime, lume săracă; popor.

Urfănescu adj. = sărăcăcios; orfan. Vezi: *oarfîn*.

Urg'escu vb. IV = orbesc; *ș-aistă urg'i* = și aceasta orbî 58₁₂, 217₂₈; *ma si-l k'ireă, urg'ă* = dacă-l pier-deă, și orbîă 217₂₅, 349₃₅.

Urg'are sf. = orbire. De ase-menea: *urg'ire*.

Urg'le sf. = 1° lungimea cu-prinsă între cele două bra-țe întinse orizontal 434₂₇; 2° mânia cerească. Vezi: *urvie*.

Urg're sf. = orbire 348₁₇. Vezi: *urg'are*.

Urg'șalui (de-a) adv. = pe orbite, cu ochii închiși: *s-treacă de-a-urg'șalui* = să treacă cu ochii închiși 163₆.

Urg'it adj. = orbit 470₂₃. Vezi: *urg'escu*.

Urecl'at adj. = urechiat, cu urechile lungi; fig.: măgar 186, 187.

Urixescu vb. IV = poftesc, mi se face poftă de ceva; *l'i si urixi nă trandaflă* = i se făcū poftă de un tran-

- dafir 9₁₃, 301₃₄. Inf. *urixire*, *urixearc* = poftire.
- Uriz și ariz sn. = orez.
- Uri't adj. = urit; *uri't s-nu-l veđi* = urit încât să nu-ți vie să te uiți la el 219₃₅; *urüt: erä urüt ca loclu* = erä urit ca pământul 320₁; *uräl* 383₁₃.
- Uräteată (*uruteață*) sf. = (urătate) răutate; uriteție.
- Urățame sf. = uriteție, sluteție.
- Urлу vezi: *aurlu*.
- Urmă sf. = urmă 378; *di urma frati-sui nu putü z-da* de urma fratelui său nu putü să dea: n'a putut să afle unde e fratele său 25₈, 306₂₃; *pi urmăle di căioare* = pe tăpile picioarelor 172₂₆; *l-deadi di urmă* = fi dădū de urmă 52₂₁.
- Urnipsescu vb. IV = sfătuesc, *urnipsit* = sfătuit 92₄.
- Ursar sm. = ursar, care joacă ursul.
- Ursă sf. = ursă 27, 47-49, 93₂₇, 388, 480.
- Ursescu vb. IV 1° stăpănesc *urscă* = stăpăniä 412₂₅; 2° poftesc: *s-urșești la căli-vă* = să poftești la colibă 27₃₂; *urscă* = poftește, poftim 161₂₅; 3° *cum urșești* = cum poruncești 281₃₅; 4° *ți mürile l-ursirä* ce-i ursirä, ce-i menirä ursitoarele 333₃₈.
- Ursire sf. 1° poftire; 2° stăpănire; 3° poruncire; 4° menire.
- Ursit adj. ursit, menit; poruncit, stăpănit, hotărît; *ună oară țe-ı ursitä s-h'ibä acși* = odată, din moment ce-i menit să fie așa 281₃₁;
- dua ursitä* = ziua menită 167₂₆; *acși-l fu ursitä* = așa i-a fost ursit, menit 296₃₄.
- Ursitä sf. = poruncă: *tru a ta ursitä* = subț porunca ta 170₁₆; 2° menire, soarte 200₁₅, 319₃₆.
- Ursopl'u, nume propriu = lit. puiu de urs 389.
- Ursu sm. = urs 336₁₁; pl. *urși* 49₁₁.
- Ursu-6'anü, nume propriu Ioan cel urs 336-345.
- Ursüz adj. = răutăcios; fem. ~ ä = răutăcioasă 301₃₂.
- Urüt adj. = urit, *știrea țea urula* = vestea de moarte 74₁₃. Vezi: *urüt*.
- Uruteată sf. = răutate 482₂₄; *si s-curä urutefle* = să se curățä răutățile 166₈. Vezi: *uräteață*.
- Uruțame sf. = uriteție. Vezi: *urățame*.
- Uruțäscu, urățäscu vb. IV uriteșc, devin urit. Inf. *l-răfire*, *uruțäre* = uriteție. Part. *uruțit*, *urățit*, = uritit, devenit urit.
- Urvie sf. = 1° mănie cerească: *ți-l vine urvia* = bată-l mânia cerească 486₁; 2° lungimea cuprinsă între brațele întinse 168₂₃. Vezi: *urgie*.
- Uscaro sf. = uscure, a se uscä.
- Uscăcune sf. = uscăciune; secetä.
- Uscăturä sf. = uscăturä, lucru uscat; pl. *uscături* lemne, surcele uscate.
- Uscät adj. = uscat, sec 29₁₃, 202, 293.
- Usi'e sn. = soc; fel de vopseä preparată din foi de soc sau din apă rezultată din

spălarea băștelor (= lâna toată de pe o oaie), îndată după ce se tund oile.

Usi'e vb. I = usuc; *l'i se-avea uscată gura* = i se uscaseră gura 35₂₃; *l-uscară* = îl uscară 162₁; *ti usûși di plingu* = te usuci, te istovești de plâns 320₃₀.

Uspêt sn. = ospăt 76₂₁; *și-l ținû uspêt* = și-l ținû în ospăt 244₂₆; *șăđû..... n-uspêt* = șezû, rămase..... în ospeție (ca oaspete) 245₁₅; *il' viini si z-ducă n-uspêt* = îi veni să se ducă în ospeție, la serbare 192₃₅, 193₃₉; *s-l-u facă uspêt* = să-l ospăteze 363₃₀.

Uspitâl'e sf. = prietenie, amiciție 339₂, 406₁₇.

Ustur vb. I = ustur 90₁₁. Inf. *usturare*, Part. *usturat, -ă* = usturat.

Ustură sf. = urzeală.

Ustarime sf. = usturime.

Usuc. Vezi: *usi'e* vb. și sbst.

Uș! = interj. prin care îndemnăm pe măgari la mers 116₂₂.

Ușe sf. = ușe 19₁₆, 29₁₉, 78₁, 134, 392; pl. *uși*, art. *ușile* 36₁₄.

Ută și hută sf. = vultur (Albania).

Utre sm. = burduf (pentru vin și untdelemn, și care se face din piele de țap) 82_{22, 25}, 227₂₅; *ùtrile* = burduful 283₁₁; pl. *ufră* și *ufrî* 311, 379; art. *ufrîl'i* și *ufrîl'i*. Vezi: *vătâlăh*.

Uv'ge sf. = tivitură, marginea unei haine tivite.

Uvrescu adj. = evreiesc; *limbă uvrească* = limbă evreiască, neam evreiesc 234₃₁.

Uvrëu sm. = Evreu, 32, 33, 164, 233—236.

V

Vacă sf. = vacă; pl. *văfi*, art. *văfle* 79₂₀, 86₂₁, 96; *ș-este vacă* = este prost ca o vacă; *Lo-ai ca nă vacă, di-l mulgu* = A fi vacă de muls.

Vah! adv. = o fi, poate 141₃₈, 257₂₇; *vah' va z-da Dumniđă di va z-grească* = Doar o da Dumnezeu de va vorbi 74₁₅; *vah' s-curmă țerbul* = poate că obosi cerbul 192₁₈; *vah' ștea nîs fivă* = poate că știa el ceva 243₁; *vah' are ș-allu* = poate mai este și altul 308₃. [Etimologia cuvântului este: *va + h'i* = va fi, o fi!].

Vahte sf. = vremea, timpul, epoca; *tu vahtea li căloare*

= în arșița căldurii (de vară).

Vai! interj. = vai! *ca vai di nîsă* = vai de dânsa 45₁₇; *bină aoă ca vai di nîsă* = trăia aici ca vai de lume 47₁₄.

Vai, va, va-s, forma scăzută din *va să*, servind la formarea viitorului; se întrebuințează la Epiroți, Tesalioți, etc.; *vai afu* = voiui află; *va mi duc* = mă voiui duce; De asemenea: *va s-mi duc* = mă voiui duce, o să mă duc (pretutindeni).

Vale sf. = vale, râuleț, torent 1₂₄, 21₁₂, 23₈, 87₁₄, 278,

etc.; *căți vale mare vine* = că ce vale (=torent) mare vine 174₁₂; *vale arauă* = vale cu apă multă și torențială 320₁₀; *z-duse n-vale*=merse la vale (=unde se duc femeile și spală de obicei rufe) 21₁₅, 62₁; *no-alăsd vale ș-pidure* = nu lăsd vale și pădure neumbată, necercetată 25₁₈; pl. *văl'uri* 25₃₆, 26₁, 50₉, 132 și: *vâl'* (la Fărșeroți) -vâi; *ațel din vale* = (acela din vale) = dracul 136₃₆. [Se crede că locuințele dracilor sunt văile cele întunecoase.]

Valea-l Condu, nume de localitate în Avela, unde se crede că se strânge, îndată ce se înserează, neamul dracilor 283₂₈.

Valea-l Șut (=valea celui ciut, fără coarne=) adică: valea dracului, (numit prin eufemism fără coarne); nume de localitate, unde se strâng dracii (Epir) 92₁.

Vap! interj. = poc! tronc! 93₃₇, 340₃₇, 343₃.

Varcă sf. = barcă 347.

Varliga și Variga (la Fărșeroți) = de jur, împrejur; *varliga di varliga* = de jur împrejur 222₃₆.

Vas, pl. *vase* sn. = vas 54₁₆, 122₆, 494.

Vasilec și vasilec sm. = bușuoc 202, 447.

Vașe, nume de catâr de coloare roșatică 300.

Vatăm vb. I. = omor,ucid; snopesc în băta 51, 57₆₃, 66, 88, 136, 137, 262, 263; *s-u vașini feala*=s'o omori pe fată 196; *să-l vătămă*

=să-l omoare 14₂₁; *vătămă oamiñi* = ucideau oameni 59; *vătămăi* = ucisei 19₂₂; *vătămă* 19₁; *vătămă* 50₂₀; =ucise, omori; *di cifi aveă vătămă* = de cât: omorise 19; *va-l vatăm* = îl voi omori 61₂₃; *pînă-l vătămă* = până îl omoriră 106₁₇; *va nă vătămă tuși* = ne-ar fi omorît pe toți 21₃₁; *ca s-nu ti vătămărim* = de nu te-oiu omori 69₂₈; *vătămăndal lui* =ucizându-l 19₂₈; 2° *j-vătămă mintea, țe j-vătămăi* =își frământă mintea, cât își frământă 197₃₃; 3° *il vîneă s-u vătămă cu pînea n-gură* =îi veniă s'o ucidă cu pânea în gură. adică: fără nici un pic de milă 132₂; 4° *s-vătămă și s-frîmse pînă se-ascapă* = se prăpădi și rupse pământul, cătând să scape 2₇.

Vătăn vb. I = bat, pedepsesc.

omor; *s-ti vătănă* = să te omoare. (La Vlaho-Clisura, Ohrida). Inf. *vătănare*, part. *vătănăt, -ă*. Vezi: *vătăm*. *Vătănăt* = obosit.

Vatră sf. = vatră, cămin 121₁₆,

147, 171₁, 306; *vatra tată-sui* = căminul părintesc

42₁₄; *la vatra părintească*

= la căminul părintesc

443₃; *no-aveă cinușe tu vatră*

= eră sărac lipit 454₁₀;

o-află vatra arafe = o află

vatra rece: nu găsește

pe nimeni 272₁₁.

Văcar sm. = văcar, care paște

vacile 370.

Văcăreață sf. = locul unde

dorm vacile noaptea, și

care este îngrădit cu zid

- sau cu uluci înalți, spre a nu se putea introduce fiarele.
- Văcările** sf. = cireadă de vaci, turma de vaci 370.
- Văcuțe** sf. = averea imobilă, care aparține bisericii, școlii.
- Vălmă** sm. = păzitorul iepurilor, cailor, 119, 280, 370.
- Văpsescu** vb. IV = vopsesc; Inf. *văpsire* și *văpsere* = vopsire; part. *văpsit* = vopsit; *văpsite* = vopsite 486₂₈; *lailu ș-văpsillu* = nenorocitul 294₃.
- Vărak'e** sf. = poleială de aur.
- Vărcolac** sm. = vârcolac 293.
- Vărculac** sm. = vârcolac 296₂₆.
- Vărgescu** vb. = mustru, cert 343. Vezi: *virvescu*.
- Vărliga**, vezi: *varliga*.
- Vărlig** și (vărlig Albania) vb. I. = impresor; *vărligăt* = impresurat; *tută pâlata eră vârligată* = tot palatul eră impresurat 243₃₅; Vezi: *anvârlig'eq*.
- Vărlăscu** vb. IV = ameteșc; *l-vărlă* = îl ameteși str a șnic 463₇; Inf. *vărlire* = ameteșire; boală la oi.
- Vărlu**, *virlu* adj. = ameteșit; apucat de boala *vărlire* a oilor; fig. nebun, trâsnit.
- Vărn**, Vezi: *virnu*.
- Vărvăscu** vb. IV = cert, mustru 310₁₄; Vezi: *virvescu*.
- Văsilăc** sm. = busuioc 71, 173; Vezi: *vasilcò*, *busul'òc*.
- Văsilie** sf. = țară, regat, împărăție 57, 87₃₃, 106₂₅, 196, 472₃₇, 292.
- Văsilipsescu** vb. IV = domnesc, stăpânesc 57₂₅, 123₂₅.
- Văsil'escu** adj. = regesc, crăiesc 180₇, 187₁₃, 369₂₂.
- Văsiloaie** sf. = regină 179₂₁, 418, 419.
- Văsil'è**, *văsil'ă* (*visil'è*) sm. = rege 205, 206, 292, 475-476, etc.
- Vătălăh** sm. = burduf pentru vin și untdelemn 481₁₂; Vezi: *utre*.
- Vătămăre** sf. = ucidere, vătămăre, batere, lovire, etc.; *N-casă no-avea niți un lemnu ti vătămăre șoă-riș'i* = În casă n'aveau nici un lemn de omorît șoarecii 254.
- Vătămăt** adj. = 1° omorît, ucis 135₅, 95₃₂; bătut, etc.; *D-îu le-aflăși, mori vătămătă?* = De unde le-ai găsit, fă, bătute-ar Dumnezeu? 54₂₆; obosit, ostenit, istovit de puteri, prăpădit 329₁₄, 399₃₂, 465₂₂.
- Vătămătură** sf. = vătămătură, ucidere; avort (la oi), numit și *băgătură*.
- Văzescu** vb. IV = vuiuiesc; băzâiu 279₃₂; *văzeă clòputle* = vuiuiau clopotele 23₁₆, 344₁.
- Văzire** sf. = vuire, vâjiire, băzâire.
- Văeam**, vezi: *fug*.
- Văiș**, *văim*. Vezi: *fug*.
- Vădîre** sf. = vedere 318₁₇. Vezi: *videare*.
- Veară** sf. = vară 12₂₂, 21₂₇, 302; pl. *verî* 129₅.
- Veară** sf. = vară; *cusurină veară* = vară primară, vară bună. Vezi: *ver*.
- Vearde** adj. = verde 31, 46₂₉, 97₂, pl. *verđi* = verzi 182.
- Vearde** (*amird-*) = împăratul Verde 357-359.

Veardă sf. pl.=legume 89₂₇; verdețuri.

Veare sf.=cercei; pl. *verî*=cercei 37₈, 445₃₁ și *veră* 483₃₈; *tu urecl'i-l purtă cu verî*=îl purtă cu cercei în urechi 120₂₈.

Veargă sf.=vargă 30₃₀, 32, 92₂₀, 93, 107, 337; pl. *verđi*=vergi.

Veastid adj.=palid, veștejit.

Vecl'u adj.=vechiu 54₁, 256₃₇; *casă veacl'e*=casă veche, învechită 87₃₃; prost 133₂₈; *prađi vecl'i*=bani vechi, cari nu merg 25₃₁; *adeturle vecl'e*=obiceiurile vechi 166₈; *cîne vecl'u*=câne bătrân, credincios 2₁; La Veles și la unii Muscupuleni se aude și *vlek'ü*, în loc de: *vecl'u* 387; ca și: *avlëg'ü*, în loc de: *avegl'u*.

Ved vb. II = 1° văd 13, 42, 43; 2-*veadi*=se vede 44₂₀; *u vede*=o vede 173; *cîndu țe z-veadă*? = Când ce să vază? 25₁₀; *si-și veadă pă-rințil'*=să-și vază pe pă-rinți 1_{15,8}, 30₃₃; etc.; *și z-videm di vă li dau*=și să vedem (=vom vedeà), dacă vi le dau 33₃₄; *nu-l si vedeà*=nu i se vedeà (=nu vedeà) 57₉; *niși nu vedeà iu călcă*=nici nu vedeau unde călcau (de repede ce mergea u) 48₃; Perf. *viđnî*=văzuî; *viđnîși*=văzuși, *viđnî*=văzû: *cît îl viđnî*=îndată ce-l văzû 2₁, 65₁₆; *viđm*=văzurăm 40₃₂; *viđul*=văzurăți 123, 60₂₈, *viđură*=văzură 4₁₈, 35₂₀; M. c. P. *aveam viđută*=văzusem; *no-avea viđută*=nu văzuse 2₁₄, 5₂₅;

Viit. *vai ved* sau *va s-ved*: *macă vai veđi*=dacă vei vedeà 12₁₃; *va z-vidêți*=veți vedeà 18₁₉. Imperativ: *veđi*: *veđi-te n-gepe*=vezi-te, caută-te în buzunar 77₁₄; *nu veđi, tată*=nu vezi, tată 10₆; Opt. *s-videarim*=de aș vedeà; *s-videariî*=de ai vedeà 12₁₄, etc.: Inf. *videare* și *veădire*=vedere; part. *viđut.-ă*=văzut. Gerundiul: *viđinda*, *viđîndalui*=văzând 13₁, 24₁₅, 36₃₂, și *viđîndalui* 482 (la Fărșeroți); 2° *Ți avđi't și-ți viđut*=ce auzirăți și ce văzurăți (Formulă începătoare la basme) 285₂₁; 3° *videm*=oare 274₂₄; 4° *cum mi veđi și-cum li ved*=cum mă vezi și cum te văd (=foarte adevărat) 2_{2,3}, 13₂₃; 5° *cum nu fi-ău viđută ocl'il'*=cum nu-ți au văzut ochii, cum nu-ți închipui 38₂₂; 6° *Nu veđi, cari se-avea dusă, aveă faptă nă guvă ntro-apă*=Ei și, dacă se dusesse, făcuse gură în apă, adică: o nimica toată 66₂₉.

Vedună adj.=văduvă 62₃₃, 135, 195, 312, 362, 363, etc.:

Veduu adj.=văduv 56₅, 191₂₆; pl. *vedui*=văduvi.

Vegl'u. Vezi: *avegl'u*.

Vel'ü, nume propriu de bărbat 187, 188, etc.

Ver sm.=văr; *cusurin ver*=văr primar, văr bun.

Verđu sm.=varză; pl. *verđi*.

Versu vb. I=vărs; *verși lacrii*=verși lacrimi 3₁, 49₂₄; *virsd*=vărsă 77₂₄; *Atumțea virsară și-untulemnul*=Atunci vărsară și

- untdelemnul 48₂₀; *z-virsă s-avisi* = se vărsă (= se lăasă dintr'odată la pământ) și sfinți 58₁. Inf. *vir sare* = vărsare; Part. *vir sât, -ă* = vărsat.
- Vestu** sn. = postav 142₁; pl. *vesturi* = postavuri.
- Vete** sf. = putere, capabilitate, virtute 170₃₀; *acși l-e vetea* = așa-i este firea.
- Veț** vb. I = învăț 478; (Se obișnuște la Fărșeroți, Samarniați, etc., cari leapădă pe *n* la verbe: *sor*, pentru: *nsor*, *veț*, pentru: *nveț*, etc.); *va s-ti veață* 478₂₀; *cum lu viță* = cum îl învăță 479. Vezi: *nveț*, *anveț*.
- Via** sf. = râușor, care trece prin mijlocul satelor sau orașelor, braț de râu.
- Videare** sf. = vedere și lumină 122₂₇, 348₁₈.
- Videare și videre, veădire** sf = vedere; *ună videari fe lă feași* = cum le văzû 33₂₇; *videre* 238₂₀, 396₁.
- Videm** = (vedem), se întrebuințează ca adverbial: oare 274₂₄.
- Viduescu** vb. IV = văduvesc, devin vădov. Perf. *viduîi*, Part. *viduît*. Inf. *viduire* și *vidueare*.
- Viđută** sf. = vedere; vază; *ună viđută* = (o vedere) îndată ce o văzû 400₁₄; *are viđută de bărbăt* = are vedere, aspect de bărbat.
- Vigă** sf. = ramură lungă de pom și cu fructe.
- Vigă** sf. = gaura dela cup-tor, care se destupă, când cup-torul este prea încins; nume de localitate în Te-salia turcească.
- Vii** interj. de mirare 477₂₀, 478.
- Vilență** sf. = velință, plapomă de lână (sunt felurite); 30₂₉, 141₁₈, 253₂, 475₃₁; ∞ *flucată* = fel de velință pă-roasă, cu floci 208₁₀.
- Vimtu** sn. = vânt 48₂₂, 80₁₃, etc.; 1° *s-l'avimtu* — să se recorească 2₁₁, 11₃₃, 250₁; 2° *arucă ... tu vimtu* — ri-sipește, prăpădește 188₃₆; 3° *lo vimtu* — își dădû vânt 282₃; 4° *fe vimtu o-arci m-păduri* = ce vânt a aruncat-o în pădure 302₁₀; 5° *Gugoștu pri vimtu nu z-dufeă* = Glonteale în vânt nu se duceă, adică: nime-riă la țintă în totdeauna 487₂₂; 6° *tule n-vimtu* = toate în deșert 473₃₃; pl. *vimturî*. La Baiasa (Epir) se zice: *vin*.
- Vimtu-Fude** = Fuge-vânt (personaj în basme, care merge ca vântul) 461, 462.
- Vină** sf. = vână; pl. *vine* — vine 362₁₄; *d-iu l-easte vina?* = de unde i se trage originea 362₉.
- Vindeare** sf. = vindere, vân-zare 45₁₄, 100₁₀, 311, 352₁; de asemenea și: *vindire* 236₁₀.
- Vindie** vb. I = vindec 56₁, 291; *carî s-nu u vindieși* = dacă n'o s'o vindeci 45₃₁.
- Vindiecare** sf. = vindecare, în-sănătoșire 231.
- Vindieăt** adj. = vindecăt, în-sănătoșit.
- Vindire** sf. = vindere, vân-zare.
- Vindu** vb. III = vând 233, 234; *vindură* = vândură 80₁.

- Vindut** adj. - vândut.
- Vinire** sf. - venire. Vezi: *vin*.
- Ving'el'ü** sn. - evanghelie; pl. *ving'ale* - evanghelii 58₂₀, 31. Vezi: *ving'el'ü*.
- Vinire** și **vineare** sf. - venire.
- Vinut** adj. - vândut 782;
- Vinită** sf. - culoarea vândută.
- Vinită** și **vinută** sf. - venire 328₁, 430₃₀. Vezi: *vinută*.
- Vinire** sf. - venire. Vezi: *vinire*, *vineare*.
- Viniri**, art. **Vinirea** sf. = **Vineri**; nume de zână 396—397, 474.
- Vinută** sf. - venire; *ună vinută oământ'i tu călivă* = îndată ce veniră oamenii în colibă 52₉, 107₃₉.
- Virdeată** sf. - verdeată 2, 325, etc. pl. *viđeți* și *virdețuri*.
- Virđară** sf. - plăcintă cu legume, cu verdețuri.
- Virin** sm. - supărare, amărăciune, măhnire.
- Virđu** sn = urlătoare (la ape), vâltoare de apă.
- Virsare** sf. = vărsare.
- Virsat** adj. = vărsat 58₂₀.
- Virvër** sm. = vifor, crivăț 301₃₇.
- Virvirită** sf. - veverită.
- Virvirușe**, nume propriu de femeie 257—261.
- Virvinadă** sf. - virgină, fată mare 416₃₁. (Epir).
- Viscut** adj. = îmbrăcat 481₃₁; Vezi: *nviscut*.
- Viș** = (Albanezește: ureche). Se întrebuițează în expresiunea: *nu puteă s-l'a di viș* - nu puteă să priccapă 80₁₉.
- Vișin** sm. - vișin.
- Vișină** sf. = vișină.
- Viștidăscu** vb. IV: a vesteji; *fr'ndile deădiră, nvirđi-ră și z-viștidiră* = frunzele imbobociră, înverziră și se vestejiră 316₂₃.
- Vitul'ü** sm. - iedul, după înțarcare până la vârsta de un an, se numește *vitul'ü*.
- Vițearcu** adj. = nărăvaș, vicios. 446₂₃.
- Vițin** adj. = vecin 14₂₂, 18, 218; *vișină* = vecină 35₁₁, 53₃₂, 283₁₄, 399.
- Viținame** sf. = vecinătate, toți vecinii 68₂₃, 409₃₂.
- Viținătate** sf. = vecinătate 283₁₁.
- Vizir** sm. - vizir, ministru în Turcia 208, 209.
- Vizitez** vb. I: -vezitez 420₁. (neologism).
- Viltoare** sf. - loc mlăștinos, în care te înmămoleşti; loc în formă de rezervoriu, unde se varsă apa în formă de cascadă.
- Ving'el'ü** sn. - evanghelie. Vezi: *ving'el'ü*.
- Vir** pr. nehot. = nimeni; *că nu-i vir* - că nu-i nimeni 59₁₉, 231₃₂. Vezi: *virnu*, *virnă*.
- Vir-vir** - cuvânt prin care se arată modul cum se întoarce (un cicric, etc.) 301₁; cuvânt prin care îndemnăm catării la mers sau îi chemăm să se oprească, ori să vie la noi, după modul cum se modulează vocea.
- Viră** = 1° vreun; vreo; *cu viră trop* = prin vreun mijloc 9₃₅; *viră zbor* = vreun cuvânt 24₁; *viră glărimi* = vreo prostie 54₂₃; *viră ndoăuă* - vreo câteva 23₁, 464₂₃; 2° nimeni 11₁₁, 32₃₁; *te-afld nisă*,

- no-află vîră* - ce află
dânsa, n'află nimeni 55₃; 3°
cinevă 94₂₁; *niși că u viđu*
vîră = nici că o vâzû
cinevă 55₁; Vezi: *vîrnu*,
vîrnă.
- Virăescu** vb. IV - mustru,
cert 90₉, 301₇. Vezi: *vîr-*
vescu.
- Virnă** - 1° vreun, vreo;
vîrnă mes vreo lună
57₁₄; *vîrnă oae* vreo
oaie 20₄; *virnă om* -vre-
un om; 2° nimeni 15, 57₉,
286₂₈; 3° cinevă (pret.). Din
virnă, prin căderea lui *n*
se face: *vîră* și *vîr*. Vezi:
vîrnu.
- Virnăoară** adv. - 1° niciodată
25₁, 56₁₂, 109₈, 169₂₁, 439;
2° vreodată: *a vîna zbu-*
raște virnăoară = vorbește
via vreodată 18₁₈; 3° câte-
odată; *ași-i omŭ cîte vir-*
năoară - așa-i omul câte-
odată; 4° *di virnă oară* la
anul!
- Virnu** (și *vârnu*, *vâr*, *vâr*,
vîr) - 1° nimeni 4₁₆, 9₁₅,
13₁₂, 37₅, 130₉, 164₈, 434₄;
Gen. Dat. *a virnûi* - ni-
mănuî 17₉, 83₂₄; 2° nici un:
nu-ș grea virnu graiû =
nu grăia nici un cu vânt
25₂; *nu s-vedeă di virnă*
parte - nu se vedeă dinnici
o parte 22₇; 3° vreun:
virnu om - vreun om; *ai*
faptă virnu bun - ai făcut
vreun bine 20₂₂, 68₁₈; 4°
cinevă.
- Virteanită** sf. - vârtelniță.
- Virticoniță** sf. - 1° vârtelniță;
2° scrânciob.
- Vîrstă** sf. - vârstă; *eră tu*
vîrsta moășilei = eră în
etatea bătrânei (de ace-
- eași vârstă ca și bătrâna)
21₃₃. Vezi: *vîrstă*.
- Virtôs** adj. - 1° puternic 144₂₈;
că eră virtoasă ca k'atra -
căci eră puternică, tare ca
piatra 16₂₃; *puterea lui vir-*
toasă = puterea lui straș-
nică, plină de tărie 248₁₄;
2° *cama virtôs* - mai tare,
mai puternic 170₁₃; 3° *vir-*
tôs gîne - prea bine 171₁₀,
407₆; 4° *ma virtôs* - mai
ales, mai cu seamă 390₂₂;
5° *virtôs gone* - foarte vi-
teaz 393₈.
- Virtute** sf. - virtute, putere,
tărie 170₆, 269₅, 330₁₂ - 38,
424₂₁.
- Virtutescu, nvirtușescu și**
nvirtușed vb. I - întăresc,
împuternicesc.
- Virvură** sf. - sfârlează; *vine*
virvură vine dearoto-
golul, se dă roată.
- Virvescu** vb. IV - cert, mus-
tru; *mă-sa nu-l vîrvî* =
mamă-sa nu-l certă 62₂₁;
virg'i cînl'i - îndepărtă;
certă câinii 192; Perf. *vîr-*
vîi; Part. *virvîiă*.
- Virvîre** sf. - certare, muștra-
re 136₂₂, 155₄.
- Visil'è**. Vezi: *văsil'è*.
- Vizescu** vb. IV - bzâiu, vâjiu,
vuiesc; *vizescu k'inl'i* =
vâjie pinii 222. Vezi: *vă-*
zescu.
- Vlagă** sf. - puterea focului;
are vlagă - are putere.
- Vlatură** sf. - lapoviță.
- Vlăstar** sm. - vlăstar.
- Vlek'û**, pentru: *vecl'u* cf. *a-*
vlèg'û pentru *avegl'u*.
(la Muscupuleni mai mult.)
- Vluiescu** vb. IV - binecu-
vintez 429₂₆.

Vluitò sm. = binecuvântare
51₁₄.

Vluvie sf. — binecuvântare
428, 429.

Voahă sf. = miros urît, miros
displăcut 213₈, 340₂₄, 473₂₀.

Voămire și vumeare sf. — 1°
vărsare, borfire; 2° țâsnire
(de apă din pământ.)

Voastră. Vezi: *vostru*.

Voi pron. pers. persoana II
pl. — voi. Gen. *a vuștròr*,
a voștri; Dat. *a voăuă*, *a*
voao, *vă (vî)*, *v-*; Ac. *voi*,
vă (vă), *v-* (pretutindeni).

Voi vb. [Indic. prez. *voi, vreî*,
va, vrem, vreși, vor; Imp.
vream; Perf. *vrui, vruși*,
vru, vrum, vrut, vrură;
Perf. comp. *a m vrută*;
Viit. *va s-voi (va voi, vai*
voi); Opt. *s-vrurim, s-vru-*
ri (s-vrurîși), s-vrure, etc.;
Inf. *vrea*re] = 1° voiu: *voi*
tra s-acăș un pe aște =
vreau să prind un pește
2₂₅; *vreî* 6₁₀; *șe vreși* = ce
vroiți 6₁₄; *vrea* 4₁, 10₃; *vru*
ș-nîs, corbul, si s-toarnă
a casă = vroî și dânsul,
sărmanul, să se întoarcă
acasă 1₇; 7₁₀, 21₂₀; *vrut*
= vrurăți 179₀; *nu vrut* =
nu vrurăți 230₂₅; 2° doresc:
Aestă vrea ș-nîs = Asta
doriă și dânsul 45₁₁, 69₂₇;
nu vream = nu doriam
145₃₀; *va s-l'ăi prađi cîși*
vreî = vei luă parale câte
poștești 38₂₀; 3° iubesc:
Nu-l voi = nu-l iubesc 56₁₆;
și-ș vrea multu pri mă-sa
= și-și iubiă mult pe ma-
mă-sa 23₂₀; *nu-l vrea* =
nu-l iubiă 56; *îl vrea ca*
oc'il' din cap = îl iubiă
ca pe ochii din cap 116₁₉;

u va = o iubește 234₂₂;
z-vor = se iubesc 112₃₄;
s-mi va Dumniđău = să
mă iubească Dumnezeu
146₃; 4° datoresc: *ține-ți*
groslu, șe fi-l voi = Ține-ți
piastrul, ce ți-l datoresc
81₅; *ș-ul voi* = ți-l datorez
82₇; 5° trebuie: *va un mes*
= trebuie o lună 148₃; *va*
s-șă imnă tih'a = trebuie
să-ți meargă norocul 66;
6° *nu mi vreî ș-mine tu că-*
liva ta = nu mă primești
și pe mine în coliba ta
21₈; *ti voi* = te primesc
26₁₀; 7° *voi, nu voi* = vreau,
nu vreau (= de voie, de
nevoie) 172; *vru, nu vru*
= de voie, de nevoie 63₂₃,
26₂₃; *vrură, nu vrură*
de voie, de nevoie 23₁₀,
34; 8° *nu nî-u va mintea*
nu-mi pare, nu-mi vine să
crez 68₁₉; 9° *va moartă,*
va vie = fie moartă, fie vie
132₃₄; *va oarrin, va avut*
= fie sărac sau bogat 281₁₂;
10° *vru Dumniđă* = a vrut
Dumnezeu, a dat Dumne-
zeu! 1₁₄; 11° *ma șe u vreși*
= dar ce folos 23₈.

Volbu sn. = locul și aparatul,
conzistând din doi pari, pe
care se află unsul; pe acest
sul se înfășoară urzeala.

Vom vb. III = vărs, borăsc,
vomitez; *și-nî vine z-vom*
= ce-mi vine să vărs 14₂₀;
voame = varsă, borește
265₈; *vumea* = vărsă, vo-
mită 164₂₈, 494; *vumû* =
vomită 265₉, 268₅, 250₂₀;
voami-te, voami-te cupa
= varsă, varsă paharul
164₂₉; Inf. *vumeare* și *voă-*
mire; Part. *vumüt, -ă*.

Vombir sm. — vampir; fem. *vòm b ir ă* = vampiră 119—123.

Vostru pr. pos. = vostru; Gen. Dat. *a vuștrui*; Ac. *a vostru*; Pl. *a voștri*; G. Dat. *avuștror*, Ac. *a voștri*; fem. *a voastră*; Gen. Dat. *a vuștrêi* (= *a voăstril'ei*); Ac. *a voastră*; Pl. *a voastre*; Gen. Dat. *a vuștror*, Ac. *a voastre*. La Fărșeroți se aude: *a vost* 484₁₄ și la Pl. *a voči*.

Vrap! — modul de a bate cu ceva 111₂₉.

Vre! interj. = măi 23₂₃; *a vre om!* = măi omule, omule 32₂₅.

Vreare sf. = 1° vrere, voință: *lo-alăsă dipu vrearea lui* = îl lăsă după voința lui 8₆; 2° dragoste, iubire 25₁₉, 75₁₈, 237; *ș-loară ahintă vreare* = se iubiră într'a-tâta 49₇; *ș-aveà arcată vrearea pri un arap* = se îndrăgostise de un harap 68₁₄; *ș-arcă vrearea* = = iubiă 40₇, 76₃₃; *cu graiu di vreare* = cu vorbă de iubire 291₅; *no-aveà în s-lu bagă di vreare* = îl iubiă prea mult 189₂₄, 145₃₃, 234₃₇; *cu vreare, cu nivrea-re* = de voie, de nevoie 15₂₇; *vrere* = dragoste, iubire 237.

Vreășuri sf. pl. = curpeniș.

Vreavă sf. = larmă, gălăgie, sgomot 72₁₆, 86₂₅, 143₂, 213, 220, 383, 493.

Vrere. Vezi: *vreare*.

Vristă sf. = vârstă 398₂₂.

Vrut adj. = iubit 142₇; *vrütile a meale* = iubitele mele 168₂₉.

Vulă sf. = pecete, sigiliu 186₃₄, 193₁₀, 471.

Vulipsescu (mi—) vb. IV = îmi propui; *z-vulipsi* = își propuse 473₃₄.

Vuloagă sf. = pajiște, poiană 179₂₄, 298, 315, 316, 499.

Vulpe sf. = vulpe 27, 50, 103—106, 178, 345, 367-371; pl. *vulk'i* = vulpi 49₁₁.

Vultur sm. = vultur 160, 224, 267, 379, 493, 495.

Vultusescu vb. IV = mă în-nămolesc; *vultusi tu cătrane* = se nămolî în ca-tran 310₃₈; *mula aveà vultusitã nuuntru* = catărul se înnămolise 156₂₂.

Vulusescu vb. IV = pecetlu-esc.

Vumutură sf. = vărsare, bo-rîre; fig. secătură, om de nimica.

Vurcolac și **vurcolac** sm. = vârcolac 147; *vurcolăfile di moșe* = vârcolacele de bătrâne (= ale naibii de bătrâne) 173₆. Vezi: *vîr-colac*.

Vurgar sm. = Bulgar.

Vurgărame sf. = Bulgărimă.

Vurgărie sf. = Bulgaria.

Vuzuescu vb. IV = bâzâiu; *hărk'ă ahăt sănătòs, că vuzueà și munțil'* = sforăia așa de tare, că vuiiau și munții 16₂₆. Vezi: *vîzescu*.

V

Vacă sf. = guler; 1° *l-acăftă vaca bubuliclu* = se ținù

Papahagi, Basme aromâne.

de el gândacul (insecta de băligar) 363₂₉; 2° *o-acăftă*

- di vacă* o înhăță 52₃₁;
3° *tut di vaca fiçorlui*...
se-acăță tot la băiat re-
curs 296₂₀.
- Vaglară* sf. pomană, plă-
cintă. masă deagata; *că*
nîs nu se-aștiptă la ahtare
vaglară căci el nu se
așteptă să dea așa noroc
peste el, să dea așa po-
mană peste el 68₂₂.
- Vamandă, Vamande* sf. = dia-
mant 33, 34, 344; pl. *va-*
măndi 32₃₀, 37₈, 164; *g'a-*
mande 167₃₀.
- Vani* nume propriu = Iane,
Ion; *Tustrul'a* = Ion Tur-
bincă 498—501.
- Varvir* sm. = mercur, argint
viu.
- Vaspe* sf. = viespe 493, 496.
- Vatru* sm. = medic, doctor
177, 178; art. *vaturlu* =
doctorul 45₂₁; pl. *vațri* 45₁₈,
vațri 349 și *vațări* 195₂₀;
art. *vațarl'i* 45₂₃, 349 și
vațril', *vațirl'i*; *g'atru* =
doctor (Gopeși, Moloviște).
- Vatrățil'e și vațărțil'e* sf. =
medicină. Vezi: *vațrășil'e*.
- Vață* sf. = vîietate, ființă, vie-
țuitoare 181₁₀, 247₃₅, 288;
viață 166; pl. *vețuri* = vie-
tăți, tot ce are viață, ce
se mișcă: viermi, insecte,
animale, etc.
- Vermu* sm. = vierme 215₂₀, 211,
344₃₀; pl. *verni* = viermi.
- Vie* sf. = grabă, grăbire; *Fu-*
diră cu vie = Fugiră cu
grabă 475₁₇; *vie-mare* =
în grabă mare 424₂₈; *ună*
oară cama n-vie = odată
mai curând 404₃₀.
- Vilțescu* adj. = țigănesc 96₃₂,
309.
- Vilțu* sm. = Țigan; pl. *vilți* =
Țigani 34₂₅, 118, 225, 343—344;
fem. *viftă* = Țigancă 37;
ca țivă vifti mbităși = ca
ceva Țigani beți 309₂₂. La
Vlaho-Clisura se aude: *g'e-*
g'iftu. Vezi: *g'iftu*.
- Vilțescu* vb. IV = oglindesc.
strălucesc; *mi vilțescu* =
mă oglindesc 4₁₃, 465₂₂.
- Vilțire* (și *vilțare*) sf. = 1°
strălucire; 2° oglindire:
Vilia di vilțire = oglinda
4₁₃.
- Vilțeadî* sm. pl. = sticlărie
307₂.
- Ville* sf. = 1° pahar; 2° sticlă.
lucru de sticlă 127₁, 286,
306, 307; 3° oglindă; *vilia*
di vilțire = oglinda (de o-
glindit) 4₁₃, 465₂₁; *șî-u feașe*
calea vilie = șî-o făci ca-
lea (netedă, curată) ca o-
glinda 204₂₂.
- Vîn* sn. = vin; pl. *vinuri* = vi-
nuri 32, 89₂₁, 262, 263; *vin*
pătiqăt = (vin botezat):
vin amestecat cu apă 83.
- Vîtu* vb. IV = viu; Ind. prez.
vin, *viîi*, *vine*, *vinim* (și
vinim), *viîiși* și *viîiși*,
vin. Imperf. *vineam*, *vi-*
neam (și *vineam*). Perf.
viîu (*viîi*) 10, 37₂₇, 127₁₉;
viîiși (*viîiși*) 17₂₇; *vine*
(*vine*) 6₁, 7, 31₃₃; *vinim*
(*vinim*), *viîit* (*viîit* și *vi-*
nit), *viîiră* și (*viniră* sau
viniră) 6₅. Part. *viîit*, *ă* și
viîit, *ă* = venit; Inf. *vi-*
neare, *viîire* și *vinire*:
2° *na iu vin doauă alin-*
duri = iacă unde vin două
rânduri 10₁₀; *no-are s-vină*
virnu = nu-i cine să vie
4₁₅; *l'-vineă* = fi veniă 5;
cîndu vineă (Crăcun cîndu
vineă Paștea = cînd sosiă

Crăciunulcând sosià Paște-
le 7₁₃; *cît vineà, inatea lui*
criștea = cu cât se scur-
geà vremea, supărarea lui
croștea 21₉; *il' vine să z-*
ducă tu polim=îi veni să
meargă la răsboiu 6₂₈; *il'*
vine multu greu=îi veni
foarte greu 12₂₈; *l'-vine*
jale=i se făcù jale 17₂₃;
l'-vine tu minte fivà = îi
veni cevà în minte 15₂₅,
16₁; *cîndu lă vini oara* =
când sosi momentul 49₇;
Eară pi scamnul di amiră
viniră fîcorli a sor-sai =
Iar la tron urmară băieții
surorii sale 169₃₂; *caî aveà*
vinită = cine venise 74₂₀;
ișe vai vină ori ce va veni,
ori ce s'o întâmplă 10₂₁; *va*
vinîși cu noi = veți veni
cu noi 34₁; *carî s-vineari*
=de ar veni 153₂₄; *vinu*=
vino 1₂₀, 2₀, 8₇; *vinîși* (sau
vinîși) = veniți 27₃₅; *las*
vină=vie, poftescă 61₄;
g'ine s-vinîși = să poftiți
cu bine 71₂₈; *vinît*=venit,
sosit 52₂₃; *vininda* 496 și
vininda = venind 46₃₀;
Avem: *g'in* în loc de *vin*
la Gopeși, Moloviște, Alba-
nia, unde *v* se aude ca *g'*:
tra s-g'inu = ca să viu
237₂₂; *Ea va z-g'ină*=Ea
va veni 386₁; *ma s-(v)inî*
ci să vii 56₂₂ (la Crușova).
Vineare sf. = venire. Vezi:
vinire, viñire.
Vinâr sm.=vânzător de vin
262₂₀, 264.
Vinâr sm.=Ianuarie 301.
Vinate sf.=supărare, necaz,
mânie 150₂₅, 406₃₂, 490. Vezi:
inate.

Vinglă (și **vinelă**) sf.=chinga
252₃₅, 253.

Vinglusescu vb. IV = încing
calul cu chinga.

Vinglîți num. = douăzeci
126₃₂, 128₂₀, 129₁₆; *ving'iși*
șile = douăzeci de zile;
dela 21 încolo primește
prep. *di*: *unsprăving'iși*
di șile = douăzeci și una
de zile; *Șcurtul are noaūă-*
sprăving'iși di șile = Fe-
vruarie are douăzeci și
nouă de zile 20₃₃; *va s-um-*
plă ving'ile șile=se vor
împlini cele douăzeci de
zile 216₁₈. La Samarinați
(Epir) se pronunță *vivinși*
și numărarea se face pu-
nându-se unimile după *vi-*
vinși: *vivinși unu, vivinși*
doauă, vivinși trei, etc.

Vioară sf. = viorică 332₃₁.

Viptu sn. = vipt, cereale (în
genere), grâu; pl. *vipturi*
11₂₄, 100₈, 157₁₆, 258₃₈, 496.

Virăk'luă sf. = aquilă.

Virminòs adj. = viermănos,
care conține viermi.

Vis sn.=vis; pl. *visc*=vise
25₈, 182₂₃, 247₃₅, 350, 357,
358; *s-viđù vislu cu ocl'il'*
= își văzù visul cu ochii,
își văzù visul împlinit 98₇.

Visteare. Vezi: *avisteare*.

Vitrătil'e sf.=medicină 349₂₀.

Vitrie sf.=doftorie, leac 45₂₆,
90₃₀, 178, 195, 290₃₀; *Aestu-i*
lucru cu vitrie=Acesta-i
lucru cu leac 202₁₁; pl. *vi-*
triș, g'itrie 240, 420.

Vițal sm.=vițel; pl. *vițal'*=
viței.

Vițeăuă, vițeao sf. = vițeà;
pl. *vițale*=vițele 267₂₁.

Viū adj. = 1° viu 2₂₈, 13₂₂,
209, 228; *s-lo-ardă di viū*

=să-l arză de viu 31₃₁; *di vie*=de vie 46₃₃; 2° *Nu-l dau viu* = Nu-l dau de viu, cu viață 11₃₄; *no-alăsă ună vie*=nu lăsă pe una în viață 113₃₆; 3° *ni apă vie nu scuteă* = nici apă chioară nu scoteă 455₃₉; 4° *fur viu* = hoț încarnat 308₁₄; *țeațire viu* = năut curat 117₁₈; *eră Șullu viu* = eră Dracul în persoană, în carne și oase 459₂₆; 5°

va s-ti bea di viu = o să te prăpădească de viu 88₁₈; *să-l bea viu*=să-l prăpădească de viu 250₂, 338₁₈; 6° *nu bălî dip a-viu*=nu dădu de loc semn de viață 109₃₇, 120₁₄, 311₁.

Vivinți num.=douăzeci (Samarina, Epir) 493₃₂₋₃₉, 494. Vezi: *vingiți*.

Vizmăcune. Vezi: *avîqmă-čune*.

Vîqmu. Vezi: *avîqmu*.

X

Xeană sf. = străinătate; *că xeană-i greauă* = căci amară-i străinătatea 8₁; pl. *xeanes*=străinătăți 7₃₀, 65_{81, 18}, 121₁₃.

Xen adj. = străin 78₁; fem. *xeană* = străină 44₁₃.

Xinl adj. = instrăinat; *xinl'ni*=cei instrăinați; 146₃₈.

Xinlîe și *Xinlîl'e* sf.=străinătate.

Xităsescu vb. IV=examinez, cercetez 202₂₆.

Xurafe sf. = briciu.

Xursescu vb. IV = rad 502.

Z

Zahare sf.=zahăr 28₂₈, 37₃₆, 171.

Zahmete sf.=osteneală, muncă 414₂₄.

Zahurah'e sf.=obiect 414₃₂.

Zarzavûli sm. = Scaraoțchi, dracul 42₂₁, 91₂₇, 92, 341; *zarzavuleanî* 432₇.

Zăc. Vezi: *đic*.

Zădûh sn. = zăduh, înăbușală.

Zăgar sm. = ogar, câne de vânat.

Zălf'eu adj.=indispus; *zălf'că* = indispusă 248₁.

Zăhărtare sf. = bomboană; pl. *zăhărtări* = bomboane 110₁₂.

Zămane sf. = vreme, vreme de demult 53₁₀, 313; *nă*

zămane = într'o vreme 130₁₈; *Tricû di atumțeu zămane multă*=Trecû de atunci vreme multă 59₁₉.

Zămănescu adj.=lucru de pe vremuri, lucru vechiu.

Zămărat adj.=amărit; *bana aestă zămărată*=viața aceea amărită 186₁₁.

Zăndane sf.=închisoare 78₁. Vezi: *zîndane*.

Zăptisescu vb. IV = stăpănesc, țiu în frâu; *zăptisî avîna* = stăpâni via 18₂₈; *să zăptisim aocăte pamporea* = să oprim aci nava 419_{37, 38}.

Zărcadă sf. = căprioară 1 40₃₃.

Zări adv. = chip, chipurile;

voï zări=vreau chipurile
152₃₀.

Zăte sf. = dușmănie; *z-duc zăte*=se dușmănesc.

Zăvon sn. = zăvon, vâl de mireasă 335₁. Vezi: *zvon*.

Zbat (mi ∞) vb. II=mă sbat *si zbătù* = se sbătù 384₁.

Zbor sn. = 1° vorbă, cuvânt

1₂₄, 5, 6, etc.; pl. *zboare* 37₂₅,

41₁₉ și *zboară* 14₃₃, 56₃₁;

2° *și-și feățiră zbor* = și își făcură vorbă, hotărîră

15₁₁; 3° *s-ținù di zbor*=se ținu de vorbă 17₁₉, 69₂₀;

4° *cum lă fu zborlu*=cum le-a fost vorba 68₉; 5° *l'-deadi zbor* = îi dete cuvânt, îi promise 37₁₈; *Aestu*

fi-fu zborlu = Acesta și-a fost cuvântul, promisiunea

27₃₁; 6° *după zbor, după purtare*=după vorbă, după port 10₃₅; 7° *lo zbor*=

luă voie, poruncă 176₂₁;

8° *nu ncape zbor* = nu încape vorbă, nici vorbă 178,

209₃₀, *nu va zbor* = nici vorbă, fără îndoială 98₂₉;

va zbor? mai încape vorbă? 105₃₈; 9° *șcurti zboare*

=vorbă scurtă 293₂₆; *nu își di zbor* = nu ieși din vorbă, a ascultat totul 83₁₂;

di zborlu a tău nu va s-es = din vorba ta nu voiu ieși, adică: voiu ascultă

totul, voiu face totul după cum dorești 237₃. 10° *și zborlu*=se svoni 197₂₉; 11°

s-nu-l călcăm zborlu=să ne ținem de cuvânt 242₃₄,

67₁₉; *di zbor-zbor* = din vorbă în vorbă 31₂₁, 79₁₃,

96₂; 12° *băgă zbor* = ținu cuvântare 85₈; 13° *ș-feățiră zbor* = se înțeleseră

82₂, 106₂₆; 14° *că acși ș-avii zbor* = căci așa se învol

61₃₅; *s-nu le-ağungă zboarile*=să nu se întrecă la

vorbă 196; 15° *zborlu dao nu-l si fățeà*=vorba-i eră

sfântă, eră ascultat în tot-deauna 76₃₄; 16° *va-l daù zbor cu gura*=o să-i vor-

besc 75₈.

Zbărlescu vb. IV=a se sbârli, a se face părul măciucă;

perlu l'i si zbărleà dipri nisă=i se făcea părul măciucă 197₉, 61₃;

l'-si zbărli peru=i se făcu părul măciucă: a se înfuria 339₁₈;

zbărliț=sbârliț 468.

Zbărllre sf. = zbărlire.

Zburare și zburire sf. = vorbire 96₃₄.

Zburăscu vb. IV=1° vorbesc 47, 48; *ma tut nu zbură*=

dar tot nu vorbiă 13₁₇;

zburii'=vorbi 13₂₈; *s-nu-l zburască nveasta*=să nu-i

vorbească nevasta 72₂₉; 2° tocmesc (la stăpân); *la domnul țe va z-vrei ține*

s-mi zburăști = la stăpânul la care o să vrei tu să

mă tocmești 304₃; *s-mi zburăști la aistu*=să mă

tocmești la acesta 304₁₆;

3° vorbesc de rău, ponegresc: *s-u zburăști* = să o

vorbești de rău, s'o calomniezi 346₃₁; *nu trițeà quă di la D-ğă, țe s-nu u zburască la frati-su*=nu

treceà o zi dela Dumnezeu, ca să nu o ponegrească la

frate-său 285₃.

Zdangan adj. = om din topor, bătăran, netot 105₁₂.

Zdînginescu vb. IV=a sdrângâni; *cari da di zdîngi-*

- nești ună* = când mi-ți sdrângănește, mi-ți trosnește una 28₂₀; *s-nu zdîngînești vîră cărțanoasă* = să nu trosnești vreo trosnitoare 26₁₉; *cît nu zdîngînî di cripari* = cât nu plesni de măhnire 155₂₉;
- Zdring!** = sdrang! sunet produs de ceva 122₁₉.
- Zdroamin** vb. I = sfărâm, stâlcesc 155₅, 230, 251₁₃. Inf. *zdruminare* = sfărâmare, stâlcire. Vezi: *zdrumin*.
- Zdrumin** vb. I = sfărâm, stâlcesc; *va ti zdrumin dip* = o să te sfărâm cu totul 229₂₆; *lî zdrumină îdqârle* = le stâlciă ugeretele 17₁. Inf. *zdruminare*.
- Zdruminat** adj. = sfărâmat, stâlcit 154₃₇.
- Zdupunesu** vb. IV = trântesc la pământ; *și-l zdupunî di padî* = și-l trânti la pământ 110₁₄; *și-l zdupuneaste* = și-l trânteste la pământ 469₁₈, 344₁₇.
- Zefk'e** sf. = dispoziție; *s-mutrea di zefk'e* = își caută de traiu, de petrecere 61₁₈.
- Zgârlescu, zgîrlescu** = a sgâi din ochi, a face ochii mari 274₁₃, *zgârlî ocl'il'* = făcu ochii mari, sgâi ochii 313₇, 209₁₃; *armă siră... cu ocl'il' zgîrlîfi* = se uimiră peste fire 13₂₄. Inf. *zgârlire* și *zgârleare* = sgâire (din ochi).
- Zgrâmare și Zgrîmare** sf. = sgâriere, scârpinare.
- Zgrâmât** adj. = scârpinat, sgâriat 109₂₃.
- Zgrâm și zgrîm** (și: *zgrîm*) vb. I = sgâriu, scarpin; *mi zgrîmăm* = mă scârpînam 102₁₃; *si zgrîmă, îu nu-l mică* = se scârpînă, unde nu aveă mîncărime 231₁; *zgrîmă-ți deădittle* = sgârie-ți degetele 288₇.
- Zgroabă** sf. = bătrâna păcătoasă, baba cloanța 281₂₉.
- Zgrum** vb. I = sugrum 147₃₇, 213; *ca să zgrumă* = ca să sugrume 16₁; *s-lu zgrumă* = să-l sugrume 107₂; *arî'urle si zgrumă di apă multă* = râurile se sugrumă de apă multă; (când vine apă foarte multă) 378₇.
- Zgrumare** sf. = sugrumare.
- Zgură** sf. = sgură, rugină.
- Zgurg'isescu** vb. IV = ruginesc; *zgurg'isit* = ruginit, cu sgură 466₂₉.
- Zgurie** sf. = sgură, rugină.
- Zgurîarile** adj. = scotocitor.
- Zgurînescu** vb. = scotocesc. Inf. *zgurînare* și *zgurînire* = scotocire.
- Zg'ie**, pl. *zg'icuri* și *zg'icute* = țipăt 42₃₆, 114₁, 274, 361₂₁; *bagă zg'iclu* = începe să țipe 43₉.
- Zg'ilescu** vb. IV = țip; *ahurh'î si zg'ilească* = începî să țipe, 24₁₈; *vru să zg'ilească* = vroî să țipe 61₂₁, 35, 90₁₃; *zg'ilî* = țipă 131₁₁; *zg'ilînda*, *zg'ilîndalui* și *zg'ilîndalui* (la Fărșeroți) 479.
- Zg'illre** sf. = țipare.
- Zlafete** sf. = petrecere 126₁₆, 142₁₆.
- Zlesescu** vb. IV = cântăresc 359₃.
- Zilipsescu** vb. IV = râvnesc, poftesc (la ceva), *vișintu a lui... l-zilipsî tră aistă avîină* = vecinul său... îl râvni pentru această vie

- 18₆, 360, 415₂₃; *zilipsit*, -ă = râvnit, dorit 14₁₀. Inf. *zilipsire* și *zilipseare* = râvnire, poftire, dorire.
- Zillū** sm. = poftire, râvnire; gelozie.
- Zil'ar** sm. = poftitor, râvnitor; gelos.
- Zinate** sf. = meșteșug, meserie 84₅, 135, 237; pl. *zînăfi* (Epir), și *zînături* 326₃₆ sau *zînături*.
- Zină** sf. = zână (la Gopeși și Moloviște, unde *q* (*dz*) se aude ca *z*). Vezi: *qînă*.
- Zindane** sf. = închisoare 313, 314.
- Zlape și Zulape** sf. = fiară sălbatică; pl. *złak'*, *zulak'* = fiare 27₃₆, 51, 52 87₃₂, 119₃₆, 150₃₀, 259₁.
- Zloată** sf. = trei părți din piastrul turcesc; treizeci de parale.
- Zmeană** sf. = izmene 122; *A-mirălu li umplū zmeānile di frică* = împăratul o sfecli rău de frică 44₁₃, 112₁₀, 313₈.
- Zmeū** sm. = smeu 14₁₇, 314, 374, 373, etc.
- Zmoatic** vb. I = a stâlci; *s-nu u zmoatică fivā di moale fe ș-erā* = să nu care cum va să o stâlcească de moale ce erā 181₂₀. Perf. *zmuticā*. Inf. *zmuticare*, Part. *zmuticāt*, -ă.
- Zmulđire și zmulđeare** sf. = smulgere 53₁₉.
- Zmulgu** vb. III = smulg 120₃₃, 190, 265; *nu si zmulđeā* = nu se smulgeā 182₈; *lu zmulsi* = îl smulse 53₁₈; Perf. *zmulșu*. Part. *zmultu* = smuls.
- Znle** sf. = pagubă 351₂₆.
- Zore** sf. = zor, nevoie 103₃₃, 178, 179; *zorā* 479; *Carī u viđurā zore* — Dacă se văzură la zor 4₂₄; *Ni-u zoreā, cā te-așteaptā tine* — Îmi pasă, că te așteaptă pe tine 31₁₀; *cu zore sā s-hārneascā* = cu greu să se nutrească 22₂₈; *gurd feata di zore* = jură fata de nevoie 50₁₀; *Ţi zore te-avinā* = ce nevoie te zorește 17₂₇; *l-u lo cu zore* = i-o luă cu sila 18₁₀.
- Zof** sn. = furtună strașnică (Avela).
- Zuā**. Vezi: *quā*.
- Zulape**. Vezi: *zlape*.
- Zundane** sf. = închisoare 314. Vezi: *zindane*.
- Zurleată** sf. = nebunie 15₁, 330₂₆.
- Zurlu**, fem. *zurlā* adj. = nebun 53₁₈, 108₃₁, 109, 171, 329, 330.
- Zurlescu** vb. IV = înnebunesc.
- Zurlire** sf. = înnebunire.
- Zuzul** sm. = ființă ciudată, monstru 317₁₁, 375.
- Zuzuescu** vb. IV = sbârâniu, bâzâiu (despre albine 140₁₈).
- Zvercă** sf. = cerbice, ciafă. 27₃₀, 108₂₇, 281₂₄; 7° *va-ni l'au zverca de-aoaște cu tut mădulār* = am să mă duc la naiba, am să mă car de aci 462₃₀; *ș-lo zverca de-aclō* = s'a cărat de acolo 112₁₆; *ș-o-aveā, cā va ș-lo zverca ci'nili* = credea, că s'o fi dus dracului cănele 109₃₈, 458₁₈; 2° *va-ni l'au fumeal'a pri zvercā* = o să-mi nenorocști familia 17₅; 3° *nu vru s-ā l' cadā pi zvercā* = nu vroii să stă-

... 4° *armase* ...
... priste zvercã
 rãmase cu cheltuiala pe
 scama sa 83₃₈; 5° *s-nã-u l'ai*
ai pri zvercã -- sã mi-o iei
 de pe spinare 125₂₃; 6° *nu*
l-u intri pri zvercã -- nu-i
 cari la ceafã 458₇; *micã*
pri zvercã multe -- îndopã
 multe la ceafã, erã bătut
 rãu 155₆; 7° *lã deadi sti*
zvercã a oilor -- vândù oile
 428₁₈.
Zvoame-Apã, personaj, care

scoate apã, care face sã
 țãșneascã apã 461, 462.
Zvom vb. III = țãșnesc; a
 țãșni apã din pãmânt; *si*
zvumù nã fintinã nicã --
 țãșni o fântãnã micã 284₇; :
si zvoane trei patru ori --
 varsã de trei patru ori 31₃₂.
 Inf. *zvumeare* și *zvoãmire*
 = țãșnire (din pãmânt),
 vãrsare, vomitare.
Zvon sn. -- vãlul cu care se
 acopere fața miresei; *di*
sum zvon -- de subt cunu-
 nie 270₉. Vezi: *zãvòn*.

F I N E.

	Pagina.
32. Piscarlu	84
33. Livendul și Stamula	86
34. Treil'i linăvòși	89
35. Moara draclui	90
36. Goea	94
37. Mîntea cu Tih'a	96
38.	97
39. Mîncună	100
40. Luplu cu vulpea	104
41. Țandacük' și Dîna-din-Vali	106
42. Patruđățl'i frați	112
43. Țeățirle	116
44. Vombira	119
45. Omlu fără căsmeti	124
46. H'il'lu de-amiră	126
47. Fîcorlu mortu tu vîng'iți añl	127
48. H'il'ilu de-amiră și scriata lui	129
49. Curcubeta	130
50. Dzonili avinõtôr și Mușata-Locluî (Gônili avinătôr și Mușata- Locluî)	135
51. Mușata locluî și h'il'lu di amiră	140
52. Trei sotsi, trei doruri (Trei soși, trei doruri)	145
53. Feata toxitô al Dumnidzô (Feata tăxită al Dumniđă)	149
54. Fîșorlu oarfun adžumtu amiro (Fîcorlu oarfîn ađumtu a- miră)	152
55. Žužulu ku șapti kăpiti (Jùjulu cu șapti căpiti)	157
56. Cum mor lumea	161
57. Tih'a	161
58. Piscarlu Puil'a	163
59. Doăule moașe	164
60. Aușl'i ascăpăți di moarte	166
61. Ațeale dao surări ș-cătùșile	168
62. Notlu cu Seăvirle	170
63. Feata faptă puil'ü	173
64. Ak'icășonlu	176
65. Dafna	179
66. Luplu fără coadă	184
67. Treile cuvenđi al Vel'ü	187
68. Feata cu mînlî tăl'ati	191
69. Feata cu mînle tăl'ate	195
70. Fîcorlu di amiră și mirile	199
71. Muta	200
72. Capra i Luțeăfirle	205
73. Feata mintioasă aușlui	208
74. Oh!	211

	<u>Pagina.</u>
75. Fîcorlu aflât și Dînlul	321
76. Dracul și mâna vorbitoare	225
77. Cîoari tu cînuși	225
78. Glarlu și mintioslu	229
79. Găl'ina cu oăule di mîrgăritare	233
80. Găl'ina de-amălamă	235
81. Țitatea-l G'uri	242
82. Prămăteftul sk'irdût	251
83. H'il'a Mêturlui și h'il'lu de-amiră	254
84. Luplu și feata Virvirușe	257
85. Fîcorlu șel'op	261
86. Barbă-cot și Palmă-om	268
87. Fîcorl'i aguniți di părinți	273
88. Boûlu fără boe	276
89. Lușeăfirle	277
90. Fîcôr fără căsmete	279
91. Nora arauă	282
92. Trele surări	285
93. Fîcorlu și draclu	292
94. Harlu, Pușcl'a și Hulera	298
95. Pûpăza	299
96. Pățuli	303
97. Un mare mălăgăr	308
98. Feata cu minte	313
99. Amirălu cu doauă mul'eri	315
100. Mostrul cu 12 di guri și h'il'a de-amiră	319
101. Amirălu fără di fumeal'e	324
102. Gônile și feata din fașă	332
103. Lî'ndura	334
104. Vîmtul, Țerlu și Soarle	335
105. Ursu-g'ani	336
106. Alba și Furlăni	346
107. Țerbul de-amălamă	351
108. Gugu-Găgă	353
109. Picurărușlu	357
110. Fîcorlu di la arî'û	360
111. Somnul, șoarielu și lubulielu	362
112. Linăvoslu	366
113. Statu și vulpea	367
114. Grădina cu meările de-amălamă	372
115. Gone-aleptu arănôs	383
116. H'il'lu di oarfin și pîrmăteftul	387
117. Fîcorlu cu perl'i de-amălamă	391
118. Araplu	395
119. Feata di țelnic	398

	<i>Page</i>
32. Piscarlu	406
33. Livendul	409
34. Treil'i lin	412
35. Moara d'	417
36. Goea	421
37. Mintea	425
38. Min	428
39. Lu	433
40. T	437
41. T	444
42. T	452
43. T	454
4. T	459
.	463
.	472
.	475
.	484
.	487
.	498
.	502
.	505 - 744

CON PUBLICAȚIUNILE ACADEMIEI ROMÂNE

- Hymnologia Regni Romaniae. Dictionarul limbii istorice și poeziei a Românilor. Lucrat după dorința și cu sfatul*
H. S. Reginei Carol I. de R. P. Haidék.
- Tom. I - J - Ieronymus București 1881 Vol. 80 122
- Tom. II - K - L - Ia. București 1882 123
- Tom. III - M - N - Biseră București 1883 124
- Tom. IV. - Introducere: Negro-Vodă. Un secol și jumătate dintr-o
 nepăcătoasă viață în Turcia (1780-1850). București 1884 Vol. 81 125
- Dece și deșertul din Ardeal, date la înviu de Dr. I. C. Jorjic și
 A. Bărbănt, cu un glosar complet de Dr. I. C. Jorjic. Bucu-
 rești 1885 Vol. 82 126
- Alimentația din clasașii populare de Transilvania (Căminuța, Eșir-
 au-Jurjic) par J. C. Jorjic. București 1885 Vol. 83 127
- Vește amănunțită, limba și poezia populară de la Crayora, scri-
 tura de Dr. K. G. Godeanu, publicată cu un glosar com-
 plet de Prof. I. Bărbănt. București 1886 Vol. 84 128
- Viața la Buzău. Studii istorico-geografice comparate, de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 85 129
- Viața la Buzău. Studii geografice de A. FI Marșan. București
 1886 Vol. 86 130
- Introducere la Buzău. Studii geografice de A. FI Marșan. Bu-
 curești 1886 Vol. 87 131
- Vește, Farmac și Solon, alinațe de A. FI Marșan. București
 1886 Vol. 88 132
- Școlile la Buzău. Studii geografice de A. FI Marșan. Bucu-
 rești 1886, 1887, 1888; Vol. I. Căminuța. Let. I; Vol. II. Pâr-
 văș. Let. I; Vol. III. Căminuța. Let. I
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 89 133
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 90 134
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 91 135
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 92 136
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 93 137
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 94 138
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 95 139
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 96 140
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 97 141
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 98 142
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 99 143
- Vește și deșertul românesc. Tom. I - 1886
 Tom. II - 1887. Studii istorico-geografice comparate de A. FI
 Marșan. București 1886 Vol. 100 144